

19 4247/332
K-56

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР КОДЕКСУ УКРАЇНИ

про
адміністративні
правопорушення

КОДЕКС УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Науково-практичний коментар

Видання третє

Із змінами та доповненнями станом на 9 листопада 2009 р.

НБ ПНУС

755982

ІЄ ПРАВОВА
ЄДНІСТЬ
ВСЕУКРАЇНСЬКА
АСОЦІАЦІЯ
ВИДАВЦІВ
КИЇВ • 2010

ББК 67.9(4Ук)308

УДК 34(477)

К56

К56 **Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науково-практичний коментар** / Р. А. Калюжний, А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний та ін. — видання третє. — К. : Алерта ; КНТ; ЦУЛ, 2010. — 684 с.

ISBN 978-966-2183-82-5 (Алерта)

ISBN 978-966-373-598-6 (КНТ)

ISBN 978-611-01-0029-8 (ЦУЛ)

У науково-практичному коментарі на підставі аналізу новітнього законодавства надано вичерпні пояснення щодо особливостей застосування норм Кодексу України про адміністративні правопорушення, при цьому особливу увагу приділено новим складним та практично важливим проблемам адміністративної відповідальності. Видання буде корисним для суддів, адвокатів, працівників правоохоронних та інших державних органів, юристів, які працюють на підприємствах, в організаціях, установах, студентів, аспірантів та викладачів вищих навчальних закладів юридичного профілю, а також для всіх, хто цікавиться проблемами застосування законодавства України про адміністративні правопорушення.

код 02125266
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

7 5 5 9 8 2

Інв. №

ББК 67.9(4Ук)308

УДК 34(477)

Всі права застережені. Жодна частина даного видання не може бути відтворена будь-яким способом та у будь-якій формі без письмового дозволу власників інтелектуальних прав.

Правову охорону здійснює Центр правових досліджень Фурси.

ISBN 978-966-2183-82-5 (Алерта)

ISBN 978-966-373-598-6 (КНТ)

ISBN 978-611-01-0029-8 (ЦУЛ)

© Всеукраїнська асоціація видавців
“Правова єдність”, 2010

Авторський колектив:

Адресна О. Б., кандидат юридичних наук – глави 28, 29;

Арістова І. В., доктор юридичних наук, професор – глава 7;

Беликов К. І., кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник – глава 12 (статті 163 – 166-13);

Венедіктов В. С., доктор юридичних наук, професор – глави 32, 33;

Гуменюк В. А., кандидат юридичних наук – глава 15 (статті 189¹–201);

Джигунов Г. В., кандидат юридичних наук – глава 23;

Завальний М. В. – глава 15-А;

Ішин М. І., доктор юридичних наук, професор – глава 3, глава 5 (статті 41–42²), глава 9;

Калюжний Р. А., доктор юридичних наук, професор, академік АПРН України – глава 10 (статті 109-120);

Клюєв О. М., кандидат юридичних наук – глави 30, 31;

Коваленко В. О., кандидат юридичних наук – глава 10 (статті 121-129);

Комзюк А. Т., доктор юридичних наук, професор – розділ I, глави 18, 22 ;

Константинов С. Ф., кандидат юридичних наук – глава 17 (статті 230¹–238³);

Матюхіна Н. П., доктор юридичних наук, професор – глава 15 (статті 184¹–188⁸), глава 16, глава 17 (статті 218–229);

Музичук О. М., кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник – глави 24, 25, 26;

Олефір В. І., доктор юридичних наук, професор – глава 14, глава 17 (статті 230¹–244¹⁵);

Опришко І. В., кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент – глава 10 (статті 130-140);

Погрібний О. О., доктор юридичних наук, професор, академік АПРН України – глави 2, 6;

Попович Є. М., кандидат юридичних наук – глава 17 (статті 244⁶–244¹⁵);

Проценко Т. О., доктор юридичних наук, доцент, Заслужений працівник освіти України - глава 17 (статті 238⁴–242¹); глава 30-А

Рябченко О. П., доктор юридичних наук, професор – глави 19, 20, 21;

Шамрай В. О., доктор наук з державного управління, професор, Заслужений діяч науки і техніки - глава 20 (статті 260; 262-267).

Шопіна І. М., кандидат юридичних наук – глави 4, 11, глава 15 (статті 188⁹–189);

Щербіна В. І., кандидат юридичних наук – глава 13.

КОДЕКС УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВопорушення ВІД 7 ГРУДНЯ 1984 Р. № 8073-Х

(Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)
1984, додаток до №51, ст. 1122)

[Вводиться в дію Постановою Верховної Ради Української РСР №8074–10 від 07.12.84, ВВР 1984, додаток до №51, ст. 1123].

[У тексті Кодексу слова “Республіка Крим” у всіх відмінках замінено словами “Автономна Республіка Крим” у відповідних відмінках згідно із Законом №209/94-ВР від 14.10.94]

[У тексті Кодексу слова “службова особа” в усіх відмінках замінено словами “посадова особа” у відповідних відмінках згідно із Законом №282/95-ВР від 11.07.95]

[Із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР №102–11 від 12.04.85, ВВР 1985, №17, ст. 415 №316–11 від 29.05.85, ВВР 1985, №24, ст. 553 №1117–11 від 16.10.85, ВВР 1985, №44, ст. 1056 №2010–11 від 03.04.86, ВВР 1986, №15, ст. 326 №2444–11 від 27.06.86, ВВР 1986, №27, ст. 539 №3070–11 від 03.11.86, ВВР 1986, №46, ст. 933 №3282–11 від 19.12.86, ВВР 1986, №52, ст. 1057 №3690–11 від 12.03.87, ВВР 1987, №12, ст. 226 №4134–11 від 12.06.87, ВВР 1987, №25, ст. 453 №4135–11 від 12.06.87, ВВР 1987, №25, ст. 454 №4452–11 від 21.08.87, ВВР 1987, №35, ст. 674 №4982–11 від 25.11.87, ВВР 1987, №49, ст. 1009 №4995–11 від 01.12.87, ВВР 1987, №50, ст. 1016 №6347–11 від 03.08.88, ВВР 1988, №33, ст. 808 №6976–11 від 14.12.88, ВВР 1988, №52, ст. 1184 №7445–11 від 27.04.89, ВВР 1989, №19, ст. 182 №7542–11 від 19.05.89, ВВР 1989, №22, ст. 236 №8411–11 від 23.11.89, ВВР 1989, №49, ст. 673 №8710–11 від 19.01.90, ВВР 1990, №5, ст. 59 №8711–11 від 19.01.90, ВВР 1990, №5, ст. 60 №8918–11 від 07.03.90, ВВР 1990, №12, ст. 194 №9082–11 від 20.04.90, ВВР 1990, №18, ст. 278 №9166–11 від 04.05.90, ВВР 1990, №20, ст. 313 №9280–11 від 14.05.90, ВВР 1990, №22, ст. 367 №158–12 від 03.08.90, ВВР 1990, №34, ст. 501 №647–12 від 18.01.91, ВВР 1991, №7, ст. 45 №663–12 від 28.01.91, ВВР 1991, №8, ст. 56 №661–12 від 28.01.91, ВВР 1991, №11, ст. 106 №1413–12 від 09.08.91, ВВР 1991, №39, ст. 514 №1369–12 від 29.07.91, ВВР 1991, №45, ст. 600 №1818–12 від 15.11.91, ВВР 1992, №5, ст. 40 Законами №1255–12 від 25.06.91, ВВР 1991, №40, ст. 527 №2354–12 від 15.05.92, ВВР 1992, №32, ст. 457]

[Про порядок застосування заходів адміністративного стягнення у вигляді штрафу додатково див. Закон №2467–12 від 17.06.92 – втратив чинність на підставі Закону №55/97-ВР від 07.02.97]

[Із змінами, внесеними згідно з Законами №2468–12 від 17.06.92, ВВР 1992, №35, ст. 511 №2547–12 від 07.07.92, ВВР 1992, №39, ст. 570 №2704–12 від 16.10.92, ВВР 1992, №47, ст. 648 №2857–12 від 15.12.92, ВВР 1993, №6, ст. 35 №2941 а-12 від 26.01.93, ВВР 1993, №12, ст. 100 №2977–12 від 03.02.93, ВВР 1993, №15, ст. 131 №2992–12 від 04.02.93, ВВР 1993, №15, ст. 134 №3039–12 від 03.03.93, ВВР 1993, №18, ст. 189 №3134–12 від 22.04.93, ВВР 1993, №22, ст. 232 №3176–12 від 04.05.93, ВВР 1993, №24, ст. 256 №3350–

12 від 30.06.93, ВВР 1993, №34, ст. 354 №3351–12 від 30.06.93, ВВР 1993, №34, ст. 355 №3582–12 від 11.11.93, ВВР 1993, №46, ст. 427 №3683–12 від 15.12.93, ВВР 1994, №1, ст. 3 №3785–12 від 23.12.93, ВВР 1994, №12, ст. 58 №3806–12 від 24.12.93, ВВР 1994, №13, ст. 69 №3888–12 від 28.01.94, ВВР 1994, №19, ст. 111 №3890–12 від 28.01.94, ВВР 1994, №20, ст. 114 №4040–12 від 25.02.94, ВВР 1994, №28, ст. 236 №4044–12 від 25.02.94, ВВР 1994, №28, ст. 239 №4045–12 від 25.02.94, ВВР 1994, №28, ст. 240 №84/94-ВР від 05.07.94, ВВР 1994, №31, ст. 288 №155/94-ВР від 29.07.94, ВВР 1994, №38, ст. 349 №179/94-ВР від 22.09.94, ВВР 1994, №41, ст. 375 №209/94-ВР від 14.10.94, ВВР 1994, №46, ст. 413 №244/94-ВР від 15.11.94, ВВР 1994, №49, ст. 431 №246/94-ВР від 15.11.94, ВВР 1994, №48, ст. 429 №8/95-ВР від 19.01.95, ВВР 1995, №3, ст. 20 №64/95-ВР від 15.02.95, ВВР 1995, №10, ст. 64 №75/95-ВР від 28.02.95, ВВР 1995, №13, ст. 85 №79/95-ВР від 01.03.95, ВВР 1995, №13, ст. 87 №123/95-ВР від 05.04.95, ВВР 1995, №15, ст. 103 №210/95-ВР від 02.06.95, ВВР 1995, №22, ст. 169 №282/95-ВР від 11.07.95, ВВР 1995, №29, ст. 216 №296/95-ВР від 11.07.95, ВВР 1995, №29, ст. 223 №305/95-ВР від 13.07.95, ВВР 1995, №30, ст. 233 №358/95-ВР від 05.10.95, ВВР 1995, №34, ст. 268 №81/96-ВР від 06.03.96, ВВР 1996, №15, ст. 70 №148/96-ВР від 25.04.96, ВВР 1996, №25, ст. 104 №196/96-ВР від 15.05.96, ВВР 1996, №31, ст. 145 №323/96-ВР від 12.07.96, ВВР 1996, №52, ст. 294 №328/96-ВР від 12.07.96, ВВР 1996, №44, ст. 216 №386/96-ВР від 01.10.96, ВВР 1996, №46, ст. 247 №388/96-ВР від 02.10.96, ВВР 1996, №46, ст. 249 №398/96-ВР від 02.10.96, ВВР 1996, №46, ст. 251 №489/96-ВР від 13.11.96, ВВР 1996, №52, ст. 305 №497/96-ВР від 14.11.96, ВВР 1997, №1, ст. 1 №23/97-ВР від 23.01.97, ВВР 1997, №11, ст. 92 №55/97-ВР від 07.02.97, ВВР 1997, №14, ст. 114 №308/97-ВР від 04.06.97, ВВР 1997, №29, ст. 192 №390/97-ВР від 20.06.97, ВВР 1997, №36, ст. 230 №650/97-ВР від 19.11.97, ВВР 1998, №11–12, ст. 41 №651/97-ВР від 19.11.97, ВВР 1998, №11–12, ст. 42 №666/97-ВР від 21.11.97, ВВР 1998, №11–12, ст. 45 №73/98-ВР від 04.02.98, ВВР 1998, №24, ст. 139 №210/98-ВР від 24.03.98, ВВР 1998, №35, ст. 241 №352-IV (352–14) від 23.12.98, ВВР 1999, №5–6, ст. 45 №444-IV (444–14) від 18.02.99, ВВР 1999, №16, ст. 96 №557-IV (557–14) від 24.03.99, ВВР 1999, №19, ст. 173 №812-IV (812–14) від 02.07.99, ВВР 1999, №34, ст. 285 №863-IV (863–14) від 08.07.99, ВВР 1999, №36, ст. 317 №898-IV (898–14) від 09.07.99, ВВР 1999, №36, ст. 319 №998-IV (998–14) від 16.07.99, ВВР 1999, №41, ст. 373 №1040-IV (1040–14) від 14.09.99, ВВР 1999, №45, ст. 396 №1080-IV (1080–14) від 21.09.99, ВВР 1999, №49, ст. 429 №1142-IV (1142–14) від 08.10.99, ВВР 1999, №48, ст. 421 №1228-IV (1228–14) від 17.11.99, ВВР 1999, №52, ст. 466 №1288-IV (1288–14) від 14.12.99, ВВР 2000, №5, ст. 34 №1342-IV (1342–14) від 22.12.99, ВВР 2000, №4, ст. 31 №1368-IV (1368–14) від 11.01.2000, ВВР 2000, №8, ст. 49 №1379-IV (1379–14) від 13.01.2000, ВВР 2000, №8, ст. 50 №1381-IV (1381–14) від 13.01.2000, ВВР 2000, №10, ст. 79 №1580-II (1580–14) від 23.03.2000, ВВР 2000, №23, ст. 179 №1587-II (1587–14) від 23.03.2000, ВВР 2000, №24, ст. 183 – зміни набирають чинності з 1 січня 2001 року №1685-II (1685–14) від 20.04.2000, ВВР 2000, №30, ст. 240 №1708-II (1708–14) від 11.05.2000, ВВР 2000, №32, ст. 256 №1744-II (1744–14) від 18.05.2000, ВВР 2000, №35, ст. 280 №1929-II (1929–14) від 13.07.2000, ВВР 2000, №43, ст. 364 №1969-II (1969–14) від 21.09.2000, ВВР 2000, №45, ст. 377 №1979-II (1979–14) від 21.09.2000, ВВР 2000, №45, ст. 387 №1981-II (1981–14) від 21.09.2000, ВВР 2000, №45, ст. 389 №1986-II (1986–14) від 21.09.2000, ВВР 2000, №46, ст. 396 №2029-II (2029–14) від 05.10.2000, ВВР 2000, №48, ст. 415 №2056-II (2056–14) від 19.10.2000, ВВР 2000, №50, ст. 436]

[Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду №13-рп/2000 (v013 p710-00) від 16.11.2000] [Із змінами, внесеними згідно із Законами №2114-II (2114-14) від 16.11.2000, ВРР, 2001, №1, ст. 3 №2171-II (2171-14) від 21.12.2000, ВРР, 2001, №9, ст. 38 №2247-II (2247-14) від 18.01.2001, ВРР, 2001, №13, ст. 66 №2342-II (2342-14) від 05.04.2001, ВРР, 2001, №27, ст. 132 №2350-II (2350-14) від 05.04.2001, ВРР, 2001, №22, ст. 107 №2359-II (2359-14) від 05.04.2001, ВРР, 2001, №23, ст. 115 №2360-II (2360-14) від 05.04.2001, ВРР, 2001, №23, ст. 116 №2362-II (2362-14) від 05.04.2001, ВРР, 2001, №23, ст. 117 №2372-II (2372-14) від 05.04.2001, ВРР, 2001, №24, ст. 126 №2415-II (2415-14) від 17.05.2001, ВРР, 2001, №31, ст. 148 №2443-II (2443-14) від 24.05.2001, ВРР, 2001, №31, ст. 152 – набирає чинності 01.09.2001 року №2550-II (2550-14) від 21.06.2001, ВРР, 2001, №41, ст. 201 №2686-II (2686-14) від 13.09.2001, ВРР, 2002, №2, ст. 7 №2703-II (2703-14) від 20.09.2001, ВРР, 2002, №2, ст. 10 №2747-II (2747-14) від 04.10.2001, ВРР, 2002, №5, ст. 33 №2787-II (2787-14) від 15.11.2001, ВРР, 2002, №6, ст. 45 №2888-II (2888-14) від 13.12.2001, ВРР, 2002, №11, ст. 81 №2953-II (2953-14) від 17.01.2002, ВРР, 2002, №17, ст. 121 №3048-II (3048-14) від 07.02.2002, ВРР, 2002, №29, ст. 195 №3047-II (3047-14) від 07.02.2002, ВРР, 2002, №29, ст. 194 №177-IV (177-15) від 26.09.2002, ВРР, 2002, №46, ст. 347 №198-IV (198-15) від 24.10.2002, ВРР, 2002, №50, ст. 366 №254-IV (254-15) від 28.11.2002, ВРР, 2003, №4, ст. 31 №249-IV (249-15) від 28.11.2002, ВРР, 2003, №1, ст. 2 – набирає чинності 11.06.2003 року №394-IV (394-15) від 26.12.2002, ВРР, 2003, №13, ст. 91 №429-IV (429-15) від 16.01.2003, ВРР, 2003, №10-11, ст. 87 №543-IV (543-15) від 20.02.2003, ВРР, 2003, №16, ст. 128 №548-IV (548-15) від 20.02.2003, ВРР, 2003, №23, ст. 147 №552-IV (552-15) від 20.02.2003, ВРР, 2003, №23, ст. 150 №662-IV (662-15) від 03.04.2003, ВРР, 2003, №27, ст. 209 – набуває чинності 01.08.2003 року №666-IV (666-15) від 03.04.2003, ВРР, 2003, №26, ст. 196 №667-IV (667-15) від 03.04.2003, ВРР, 2003, №26, ст. 197 №676-IV (676-15) від 03.04.2003, ВРР, 2003, №28, ст. 214 №743-IV (743-15) від 15.05.2003, ВРР, 2003, №29, ст. 233 №749-IV (749-15) від 15.05.2003, ВРР, 2003, №30, ст. 242 №759-IV (759-15) від 15.05.2003, ВРР, 2003, №30, ст. 244 №762-IV (762-15) від 15.05.2003, ВРР, 2003, №30, ст. 247 №860-IV (860-15) від 22.05.2003, ВРР, 2003, №37, ст. 300 №980-IV (980-15) від 19.06.2003, ВРР, 2004, №2, ст. 6 №1098-IV (1098-15) від 10.07.2003, ВРР, 2004, №7, ст. 46 №1107-IV (1107-15) від 10.07.2003, ВРР, 2004, №7, ст. 51 №1122-IV (1122-15) від 11.07.2003, ВРР, 2004, №7, ст. 58 №1128-IV (1128-15) від 11.07.2003, ВРР, 2004, №8, ст. 65 №1155-IV (1155-15) від 11.09.2003, ВРР, 2004, №9, ст. 78 №1253-IV (1253-15) від 18.11.2003, ВРР, 2004, №11, ст. 138 №1254-IV (1254-15) від 18.11.2003, ВРР, 2004, №11, ст. 139 №1280-IV (1280-15) від 18.11.2003, ВРР, 2004, №12, ст. 155 №1284-IV (1284-15) від 18.11.2003, ВРР, 2004, №12, ст. 156 №1299-IV (1299-15) від 20.11.2003, ВРР, 2004, №14, ст. 194 №1377-IV (1377-15) від 11.12.2003, ВРР, 2004, №15, ст. 228 №1410-IV (1410-15) від 03.02.2004, ВРР, 2004, №19, ст. 251 №1418-IV (1418-15) від 03.02.2004, ВРР, 2004, №19, ст. 258 №1703-IV (1703-15) від 11.05.2004, ВРР, 2004, №32, ст. 394 №1723-IV (1723-15) від 18.05.2004, ВРР, 2004, №36, ст. 430 №1725-IV (1725-15) від 18.05.2004, ВРР, 2004, №36, ст. 432 №1745-IV (1745-15) від 03.06.2004, ВРР, 2004, №36, ст. 434 №1765-IV (1765-15) від 15.06.2004, ВРР, 2004, №37, ст. 449 №1805-IV (1805-15) від 17.06.2004, ВРР, 2004, №38, ст. 469 №1876-IV (1876-15) від 24.06.2004, ВРР, 2004, №48, ст. 526 №1961-IV (1961-15) від 01.07.2004, ВРР, 2005, №1, ст. 1 №2188-IV (2188-15) від 18.11.2004, ВРР, 2005, №5, ст. 110 №2197-IV (2197-15) від 18.11.2004, ВРР, 2005, №4, ст. 96 №2247-IV (2247-15) від 16.12.2004, ВРР, 2005, №4, ст. 106 №2250-IV (2250-15)

від 16.12.2004, ВРР, 2005, №5, ст. 117 №2251-IV (2251-15) від 16.12.2004, ВРР, 2005, №5, ст. 118 №2252-IV (2252-15) від 16.12.2004, ВРР, 2005, №5, ст. 119 №2322-IV (2322-15) від 12.01.2005, ВРР, 2005, №10, ст. 187 №2377-IV (2377-15) від 20.01.2005, ВРР, 2005, №11, ст. 198 №2454-IV (2454-15) від 03.03.2005, ВРР, 2005, №16, ст. 259 №2598-IV (2598-15) від 31.05.2005, ВРР, 2005, №27, ст. 359 №2600-IV (2600-15) від 31.05.2005, ВРР, 2005, №25, ст. 335 №2635-IV (2635-15) від 02.06.2005, ВРР, 2005, №28, ст. 374 №2806-IV (2806-15) від 06.09.2005, ВРР, 2005, №48, ст. 483 №2851-IV (2851-15) від 08.09.2005, ВРР, 2005, №51, ст. 549 №2899-IV (2899-15) від 22.09.2005, ВРР, 2005, №52, ст. 565 №2960-IV (2960-15) від 06.10.2005, ВРР, 2006, №2-3, ст. 35 №3078-IV (3078-15) від 15.11.2005, ВРР, 2006, №5-6, ст. 74 №3108-IV (3108-15) від 17.11.2005, ВРР, 2006, №1, ст. 18 №3201-IV (3201-15) від 15.12.2005, ВРР, 2006, №13, ст. 110 №3262-IV (3262-15) від 22.12.2005, ВРР, 2006, №15, ст. 128 №3322-IV (3322-15) від 12.01.2006, ВРР, 2006, №19-20, ст. 157 №3336-IV (3336-15) від 12.01.2006, ВРР, 2006, №19-20, ст. 160 №3349-IV (3349-15) від 17.01.2006, ВРР, 2006, №19-20, ст. 162 №3380-IV (3380-15) від 19.01.2006, ВРР, 2006, №22, ст. 188 №3475-IV (3475-15) від 23.02.2006, ВРР, 2006, №30, ст. 258 №3503-IV (3503-15) від 23.02.2006, ВРР, 2006, №33, ст. 279 №3504-IV (3504-15) від 23.02.2006, ВРР, 2006, №33, ст. 280 №424-V (424-16) від 01.12.2006, ВРР, 2007, №9, ст. 67 №435-V (435-16) від 12.12.2006, ВРР, 2007, №9, ст. 71 №534-V (534-16) від 22.12.2006, ВРР, 2007, №10, ст. 91 №577-V (577-16) від 11.01.2007, ВРР, 2007, №13, ст. 130 №578-V (578-16) від 11.01.2007, ВРР, 2007, №13, ст. 131 №609-V (609-16) від 07.02.2007, ВРР, 2007, №15, ст. 194 №622-V (622-16) від 08.02.2007, ВРР, 2007, №16, ст. 213 №695-V (695-16) від 22.02.2007, ВРР, 2007, №16, ст. 219 №698-V (698-16) від 22.02.2007, ВРР, 2007, №20, ст. 282 №736-V (736-16) від 14.03.2007, ВРР, 2007, №22, ст. 296 №760-V (760-16) від 16.03.2007, ВРР, 2007, №23, ст. 301 №956-V (956-16) від 19.04.2007, ВРР, 2007, №31, ст. 402 №966-V (966-16) від 19.04.2007, ВРР, 2007, №32, ст. 412 №1014-V (1014-16) від 11.05.2007, ВРР, 2007, №33, ст. 442 №1026-V (1026-16) від 16.05.2007, ВРР, 2007, №34, ст. 444 №1033-V (1033-16) від 17.05.2007, ВРР, 2007, №34, ст. 445 №271-VI (271-17) від 15.04.2008, ВРР, 2008, №24, ст. 237 №509-VI (509-17) від 16.09.2008, ВРР, 2008, №48, ст. 358 №586-VI (586-17) від 24.09.2008, ВРР, 2009, №10-11, ст. 137 №599-VI (599-17) від 25.09.2008, ВРР, 2009, №13, ст. 153 №692-VI (692-17) від 18.12.2008, ВРР, 2009, №17, ст. 236 №800-VI (800-17) від 25.12.2008, ВРР, 2009, №19, ст. 257 №801-VI (801-17) від 25.12.2008, ВРР, 2009, №23, ст. 278 №885-VI (885-17) від 15.01.2009, ВРР, 2009, №24, ст. 299]

[Щодо визнання конституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду №4-рп/2009 (v004 p710-09) від 03.02.2009]

[Із змінами, внесеними згідно із Законами №1027-VI (1027-17) від 19.02.2009, ВРР, 2009, №28, ст. 368 №1074-VI (1074-17) від 05.03.2009, ВРР, 2009, №30, ст. 419 №1159-VI (1159-17) від 19.03.2009, ВРР, 2009, №30, ст. 429 №1165-VI (1165-17) від 19.03.2009, ВРР, 2009, №31, ст. 458 №1180-VI (1180-17) від 19.03.2009, ВРР, 2009, №32-33, ст. 485 №1254-VI (1254-17) від 14.04.2009, ВРР, 2009, №36-37, ст. 511 №1276-VI (1276-17) від 16.04.2009 №1334-VI (1334-17) від 15.05.2009 №1386-VI (1386-17) від 21.05.2009 №1393-VI (1393-17) від 21.05.2009 №1414-VI (1414-17) від 02.06.2009 №1435-VI (1435-17) від 03.06.2009 №1449-VI (1449-17) від 04.06.2009 №1512-VI (1512-17) від 11.06.2009 №1571-VI (1571-17) від 25.06.2009]

[У тексті Кодексу слова "районний (міський)" у всіх відмінках і числах замінено словами "районний, районний у місті, міський чи міськрайонний" крім статей: 211–2, 211–6, 235 у відповідному відмінку і числі згідно із Законом №762-IV (762–15) від 15.05.2003]

[У тексті Кодексу слова "спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі охорони праці" замінено словами "спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці" згідно із Законом №2197-IV (2197–15) від 18.11.2004]

Розділ I.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Завдання Кодексу України про адміністративні правопорушення

Завданням Кодексу України про адміністративні правопорушення є охорона прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання Конституції (254 к/96-ВР) і законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством.

[Стаття 1 в редакції Закону №2342-ІІ (2342–14) від 05.04.2001]

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КпАП) -законодавчий акт, у якому систематизовано норми, що регулюють правовідносини, пов'язані із адміністративною відповідальністю. Як складова частина національного законодавства України, КпАП ґрунтується на нормах Конституції України, що обумовлено закріпленим у ст. 8 Основного Закону принципом верховенства права, згідно з яким Конституція України має найвищу юридичну силу, а закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй.

2. Визначення охорони прав і свобод громадян першим завданням КпАП здійснено у розвитку ст. 3 Конституції України, згідно з якою людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, права і свободи людини та їхні гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Це завдання конкретизовано у низці статей КпАП: так, ст. 248 закріплює засади рівності громадян під час розгляду справи про адміністративне правопорушення, ст. 249 передбачає відкритий розгляд справ про адміністративні порушення, ст. 268 визначає права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності тощо. КпАП містить близько ста складів адміністративних проступків, які посягають на права і свободи громадян. Аналіз різних видів адміністративних проступків, що посягають на права і свободи громадян, свідчить, що вони не є єдиною, самостійною системою. Норми, які закріплюють склади таких проступків, містяться в різних главах Особливої частини розділу ІІ КпАП і окремо як такі не визначені. Об'єктивна сторона одного складу може виражатися в різних за своїм характером діяннях. Один проступок може посягати на різні види прав і свобод громадян, а також на державні та колективні інтереси.

3. Охорона всіх форм власності також розглядається як одне із основних завдань законодавства про адміністративні правопорушення, що узгоджується із нормами Конституції України, згідно з якими держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну

спрямованість економіки, а всі суб'єкти права власності рівні перед законом (ч. 4 ст. 13). Відповідно до Закону України "Про власність" (ВВР України. – 1991, – № 20. – ст. 249), право власності – це врегульовані законом суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження майном. Право власності в Україні охороняється законом, держава забезпечує стабільність правовідносин власності. Кожен громадянин в Україні має право володіти, користуватися і розпоряджатися майном особисто або спільно з іншими. Власність в Україні виражена в таких формах: приватна, колективна, державна. Всі форми власності є рівноправними. Україна створює рівні умови для розвитку всіх форм власності та їхнього захисту. Власник на свій розсуд володіє, користується і розпоряджається належним йому майном, але, здійснюючи свої права, зобов'язаний не завдавати шкоди навколишньому середовищу, не порушувати права та охоронювані законом інтереси громадян, юридичних осіб і держави.

Склади адміністративних правопорушень, що посягають на власність, містяться у главі 6 КпАП.

4. Із завданнями охорони власності тісно пов'язані завдання захисту прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій від адміністративних правопорушень. Це завдання покликани реалізувати багато норм КпАП, які передбачають адміністративну відповідальність за порушення правил охорони електричних мереж, правил, спрямованих на захист населення й території країни від небезпечних шкідників і хвороб сільськогосподарських рослин і тварин, правил дорожнього руху, правил у галузі зв'язку, захисту інформації тощо. Охороні економічних інтересів власників підприємств, установ, організацій покликані сприяти норми, що встановлюють адміністративну відповідальність за порушення порядку заняття господарською діяльністю, за недобросовісну конкуренцію, за зловживання монополією становленням на ринку, за дискримінацію підприємств органами влади і управління тощо.

5. Важливими завданнями КпАП є охорона правопорядку та зміцнення законності. Правопорядок є певною системою суспільних відносин, які ґрунтуються на основі права й законності, реальним забезпеченням і реалізацією суб'єктивних прав, дотримання юридичних обов'язків усіма громадянами, посадовими особами, органами і організаціями. Правовий порядок відбиває корінне питання політики – питання державної влади як свідчення її реальності і здійснення, досягнення поставлених цілей. Під законністю в юридичній літературі розуміють неухильне виконання законів та інших нормативно-правових актів органами держави, посадовими особами, громадянами та громадськими організаціями. Це означає, що законність є обов'язковою для всіх елементів держави (органів законодавчої, виконавчої і судової влади, інших державних та недержавних утворень, громадян). Законність є умовою, яка забезпечує можливість безперешкодної реалізації прав громадян, громадських об'єднань на самовираження та вільний розвиток.

6. У коментованій статті наголошують на тому, що законодавство про адміністративні правопорушення повинне сприяти їх запобіганню. Правові засади запобігання вчиненню адміністративних правопорушень викладені у ст. 6 КпАП.

7. Виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання Конституції і законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством досягається завдяки систематичній і цілеспрямованій діяльності державних органів та суспільних організацій щодо формування у людини правової свідомості та свідомого ставлення до додержання законів та інших нормативно-правових актів, поширення правових знань, формування правових переконань та правової культури, прищеплення навичок правомирної поведінки населенню.

Стаття 2. Законодавство України про адміністративні правопорушення

Законодавство України про адміністративні правопорушення складається з цього Кодексу та інших законів України.

Закони України про адміністративні правопорушення до включення їх у встановлений порядку до цього Кодексу застосовуються безпосередньо.

Положення цього Кодексу поширюються і на адміністративні правопорушення, відповідальність за вчинення яких передбачена законами, ще не включеними до Кодексу.

Питання щодо адміністративної відповідальності за порушення митних правил регулюються Митним кодексом України" (1970–12).

(Стаття 2 в редакції Закону №2415-ІІ (2415–14) від 17.05.2001)

1. Законодавчу основу для прийняття актів, які регулюють питання адміністративної відповідальності, є Конституція України. У статтях, які зобов'язують громадян виконувати конституційні норми, приписи законодавчих та підзаконних актів щодо захисту батьківщини, охорони громадського порядку, природи, культурної спадщини, власності тощо містяться вимоги та обов'язки, які реалізуються шляхом встановлення та застосування юридичної, зокрема адміністративної відповідальності.

2. Основним джерелом норм, які встановлюють адміністративну відповідальність, є Кодекс України про адміністративні правопорушення. Паралельно з ним діють Митний, Лісовий, Повітряний кодекси; закони України "Про надзвичайний стан", "Про охорону державного кордону", "Про боротьбу з корупцією" "Про державну податкову службу в Україні", "Про ветеринарну медицину", "Про відповідальність підприємств, їх об'єднань, установ та організацій за правопорушення у сфері містобудування" та інші, які містять норми, якими встановлюється адміністративна відповідальність. Усі разом вони становлять законодавство про адміністративні правопорушення. Так, ч. 1 ст. 7 Закону України "Про боротьбу з корупцією" встановлює адміністративну відповідальність за вчинення корупційних діянь особою, уповноваженою на виконання функцій держави, якщо вони не містять складу злочину, у вигляді штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. У пункті 12 ч. 1 ст. 11 Закону України "Про державну податкову службу в Україні" надано право органам державної податкової служби України застосовувати до платників податків, які у встановлений законом строк не повідомили про відкриття або закриття рахунків у банках, а також до установ банків, що не подали відповідним органам державної податкової служби в установленний законом строк повідомлень про закриття рахунків платників податків або розпочали здійснення видаєткових операцій за рахунком платника податків до отримання повідомлення відповідного органу державної податкової служби про взяття рахунку на облік в органах державної податкової служби, фінансові (штрафні) санкції у розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Статтею 35 Закону України "Про ветеринарну медицину" встановлена відповідальність у формі штрафу за: порушення ветеринарно-санітарних правил, інструкцій щодо профілактики та ліквідації інфекційних хвороб тварин – у розмірі від трьох до шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; невиконання заходів щодо карантину тварин або інших карантинних обмежень – у розмірі від шести до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; переміщення через митний кордон без обов'язкового проведення ветеринарно-санітарної експертизи підконтрольних ветеринарному нагляду об'єктів – у розмірі від двадцяти п'яти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; реалізацію ввезених на територію України продукції тваринного і рослинного походження, кормів для тварин, що не пройшли в Україні ветеринарно-санітарної експертизи, – у розмірі від двадцяти п'яти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з вилученням такої продукції та кормів; реалізацію на території України ветеринарних препаратів, субстанцій, готових кормів, кормових добавок та засобів ветеринарної медицини, не зареєстрованих в Україні, – у розмірі від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з вилученням таких засобів, кормів та кормових добавок відповідно до закону; ухилення від пред'явлення або неперед'явлення тварин для проведення ветеринарного огляду, обов'язкових заходів (дослідження, щеплення, обробки) щодо профілактики хвороб тварин, а також незабезпечення надійної фіксації тварин для проведення огляду (заходів) – у розмірі від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; виготовлення харчових продуктів із сировини тваринного походження, забороненої для використання, зокрема, з м'яса трупів тварин, уражених електричним струмом, отруєних хімікатами, утоплених, а також вимушено забитих (дорізаних), що не пройшли ветеринарно-санітарної експертизи, тощо – у розмірі від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з вилученням таких харчових продуктів відповідно до закону; ухилення від обов'язкової ветеринарно-санітарної експертизи продукції тваринного, а на ринках і рослинного походження – у розмірі від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; надання власником (уповноваженою особою) торговельних об'єктів дозволу на реалізацію тварин і продукції тваринного, а на ринках і рослинного походження, що не пройшли ветеринарно-санітарної експертизи, – у розмірі від сорока до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; ухилення від виконання або неналежне виконання приписів державних інспекторів ветеринарної медицини – у розмірі від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Стаття 1 Закону України "Про відповідальність підприємств, їх об'єднань, установ та організацій за правопорушення у сфері містобудування" визначає, що підприємства, їх об'єднання, установи та організації незалежно від форм власності, які здійснюють проектування, роботи з будівництва, реконструкції, реставрації

та капітального ремонту, виготовляють будівельні матеріали, виробі і конструкції, так само, хто є замовником у будівництві або поєднує функції замовника і підрядчика, несе відповідальність у вигляді штрафу за такі правопорушення: проведення будівельних робіт без дозволу на їх виконання або без затвердженої проєктної документації – у розмірі п'ятдесяти відсотків вартості цих робіт; передачу проєктною організацією замовнику робочої документації для будівництва, що не відповідає державним стандартам, нормам і правилам, вихідним даним на проєктування об'єктів архітектури, які надані у встановленому порядку, та затвердженому проєкту, – у розмірі тридцяти відсотків вартості розробленої робочої документації; виробництво, реалізацію або застосування в будівництві будівельних матеріалів, виробів і конструкцій, які не відповідають державним стандартам, нормам і правилам або проєктним рішенням, і так само підлягають обов'язковій сертифікації, але не пройшли її, – у розмірі двадцяти п'яти відсотків вартості реалізованої продукції і т. д.

3. КпАП має наступну структуру.

Розділ I “Загальні положення” – методологічно найважливіший. У ньому визначаються завдання КпАП, повноваження місцевих рад щодо прийняття рішень, за порушення яких встановлюється адміністративна відповідальність, чинність закону про відповідальність за адміністративні правопорушення та інші визначальні засади адміністративної відповідальності.

Розділ II “Адміністративні правопорушення і адміністративна відповідальність” – найбільш розгорнутий структурний елемент Кодексу, який складається із Загальної та Особливої частин. У Загальній частині містяться поняття адміністративного право-порушення, визначено коло суб'єктів адміністративної відповідальності, обставини, що виключають адміністративну відповідальність, визначені мета та види дисциплінарних стягнень, правила їх накладення. В Особливій частині, що складається з 11 глав, описано діяння, що визнаються адміністративними правопорушеннями, тобто закріплені склади адміністративних проступків. Кожна стаття Особливої частини містить конкретний склад та санкцію за вчинення відповідного діяння.

Розділ III КпАП “Органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення” містить перелік таких органів, їх компетенцію, порядок утворення, а також підвідомчість справ про адміністративні правопорушення.

Завдання, порядок провадження, повноваження учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення закріплені у IV розділі КпАП. У ст. 255 цього розділу міститься перелік осіб, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення. У зазначеному розділі визначено порядок здійснення адміністративного розслідування і розгляду справ, оскарження прийнятих постанов.

Останній, V розділ КпАП, “Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень” регламентує провадження щодо виконання кожного з видів стягнень.

Стаття 3.

[Статтю 3 виключено згідно із Законом України № 2342-ІІ від 05.04.2001 р.]

Стаття 4.

[Статтю 4 виключено згідно із Законом України № 2342-ІІ від 05.04.2001 р.]

Стаття 5. Повноваження місцевих рад щодо прийняття рішень, за порушення яких передбачається адміністративна відповідальність

Сільські, селищні, міські, обласні ради мають право приймати в межах, що визначаються законами, рішення з питань боротьби зі стихійним лихом і епідеміями, які передбачають за їх порушення адміністративну відповідальність, а також рішення з питань боротьби з епізоотіями, за порушення яких відповідальність встановлено статтею 107 цього Кодексу.

Сільські, селищні, міські ради встановлюють відповідно до законодавства правила, за порушення яких адміністративну відповідальність передбачено статтями 152, 159 і 182 цього Кодексу.

[Стаття 5 в редакції Закону №2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001]

1. Відповідно до п. 22 ст. 92 Конституції України діяння, які є адміністративними правопорушеннями та відповідальність за них, визначаються виключно законами України. Отже, зміст цієї статті суперечить Основному Закону нашої держави і з огляду на зазначене потребує редагування.

Конституція України визначає, що місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Особливості здійснення місцевого самоврядування в містах Києві та Севастополі визначаються окремими законами України. Місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи. Органами місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст, є районні та обласні ради. Питання організації управління районами в містах належить до компетенції міських рад.

До делегованих повноважень органів місцевого самоврядування щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян відповідно до ст. 38 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” (ВВР – 1997. – № 24, Ст. 170) належить розгляд справ про адміністративні правопорушення, віднесені законом до їх відання; утворення адміністративних комісій та комісій з питань боротьби зі злочинністю, спрямування їх діяльності.

Справи про адміністративні правопорушення відповідно до правил підвідомчості, встановлених ст. 218 КпАП, розглядають адміністративні комісії при виконавчих органах міських рад, адміністративні комісії при виконавчих органах сільських, селищних рад, а також виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад (відповідно до ст. 219 КпАП). Такі правила мають встановлюватись відповідно до положень відповідних нормативно-правових актів, зокрема, Правил благоустрою території населеного пункту, які розробляються для всіх сіл, селищ, міст і затверджуються органами місцевого самоврядування, Правил торгівлі на ринках, затверджених наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної податкової адміністрації України та Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України від 26.02.2002 р. № 57/188/84/105 тощо.

Хоча Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” ст. 26 і відносить до виключної компетенції сільських, селищних, міських рад створення відповідно до закону міліції, яка утримується за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету; затвердження і звільнення керівників та дільничних інспекторів цієї міліції, а також встановлення відповідно до законодавства правил з питань благоустрою території населеного пункту, забезпечення в ньому чистоти і порядку, торгівлі на ринках, зберігання тиші в громадських місцях, за порушення яких передбачено адміністративну відповідальність; однак при цьому не передбачається делегування повноважень з розгляду справ про адміністративні порушення від адміністративних комісій до підрозділів внутрішніх справ. Розгляд таких справ має проводитись відповідно до підвідомчості, встановленої КпАП, що також підтверджують положення ст. 19 Конституції України про обов'язок органів влади та місцевого самоврядування та їх посадових осіб діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Стаття 6. Запобігання адміністративним правопорушенням

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, громадські організації, трудові колективи розробляють і здійснюють заходи, спрямовані на запобігання адміністративним правопорушенням, виявлення й усунення причин та умов, які сприяють їх вчиненню, на виховання громадян у дусі високої свідомості і дисципліни, суворого додержання законів України.

Органи місцевого самоврядування, місцеві державні адміністрації, забезпечуючи відповідно до Конституції України (254 к/96-ВР) додержання законів, охорону державного і громадського порядку, прав громадян, координують на своїй території роботу всіх державних і громадських органів по запобіганню адміністративним правопорушенням, керують діяльністю адміністративних комісій та інших підзвітних їм органів, покликаних вести боротьбу з адміністративними правопорушеннями.

[Стаття 6 із змінами, внесеними згідно із Законами №244/94-ВР від 15.11.94, №2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001]

Запобігання адміністративним правопорушенням посідає суттєве місце у загальній системі боротьби зі злочинністю та правопорушеннями. Необхідність посилення профілактичної діяльності в цьому напрямку пояснюється в першу чергу тим, що адміністративні правопорушення завдають значної шкоди суспільству перешкоджають зміцненню належного громадського порядку.

Оскільки боротьба з адміністративною деліктністю позитивно позначається на боротьбі зі злочинністю, деякі адміністративно-правові акти приймаються спеціально з метою попередження кримінальних злочинів (наприклад, Положення "Про адміністративний нагляд органів внутрішніх справ за особами, звільненими з місць позбавлення волі").

Запобігання вчиненню адміністративних правопорушень – це соціально спрямована діяльність держави, її органів та їх посадових осіб, громадських організацій та окремих громадян з виявлення причин та умов вчинення адміністративних правопорушень, ліквідації факторів, які сприяють формуванню антигромадських установок громадян, та забезпечення під час здійснення такої діяльності прав та свобод громадян.

Основними цілями запобігання адміністративним правопорушенням є такі: обмеження дії негативних соціальних явищ та процесів, які є причинами та умовами вчинення адміністративних правопорушень; виховання громадян у дусі неухильного додержання вимог законності, формування високого рівня правової культури: вплив на осіб, які належать до групи ризику щодо вчинення ними адміністративних правопорушень з метою зниження вірогідності вчинення ними протиправних діянь.

Основними функціями системи запобігання адміністративних правопорушень є такі:

а) ідеологічна функція, зміст якої полягає у втіленні у суспільну свідомість ідей щодо пріоритетності прав людини, забезпечення верховенства права і закону, гуманізму;

б) прогностична функція, спрямована на науково обгрунтоване передбачення впливу певних заходів запобігання адміністративних правопорушень на рівень адміністративної деліктності в Україні; в) операційна функція, яка виражає безпосередній зв'язок між теорією профілактики та практичною діяльністю із запобігання адміністративних правопорушень.

Запобігання адміністративним правопорушенням здійснюється за допомогою широкого арсеналу методів, основними з яких є такі: соціально-політичні (посилення боротьби з негативним впливом деліктогенних факторів, підвищення суспільно-політичної активності громадян, посилення та розвиток профілактичної функції колективів та інших соціальних груп); економічні (мінімізація негативного впливу деліктогенних факторів економічного характеру, удосконалення системи економічного аналізу та звітності, фінансового контролю тощо); соціально-психологічні (вплив на суспільну та індивідуальну свідомість з метою формування законослухняної поведінки); культурно-виховальні (підвищення рівня моральної та правової культури громадян, формування в них поваги до соціальних, правових та інших норм); адміністративно-правові (переконання і примус).

Основними суб'єктами діяльності із запобігання вчиненню адміністративних правопорушень є: місцеві органи влади та їх виконавчі структури, які несуть відповідальність за стан правопорядку на підвідомчій території, органи внутрішніх справ, суду, юстиції, прокуратури, служби безпеки, центри соціальної реабілітації, суспільні об'єднання, які спеціально були створені для такої діяльності, інші органи державного управління, підприємства, організації установи, громадські формування, які займаються профілактичною діяльністю поряд із своєю основною функцією, а також окремі громадяни. Для участі в профілактиці адміністративних проступків за місцем роботи або мешкання громадян можуть створюватися певні добровільні організації, порядок діяльності яких встановлюється законодавством України.

Стаття 7. Забезпечення законності при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення

Ніхто не може бути підданий заходу впливу в зв'язку з адміністративним правопорушенням інакше як на підставах і в порядку, встановлених законом.

Провадження в справах про адміністративні правопорушення здійснюється на основі суворого додержання законності.

Застосування уповноваженими на те органами і посадовими особами заходів адміністративного впливу провадиться в межах їх компетенції, у точній відповідності з законом.

Додержання вимог закону при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення забезпечується систематичним контролем з боку вищестоящих органів і посадових осіб, прокурорським наглядом, правом оскарження, іншими встановленими законом способами.

[Стаття 7 із змінами, внесеними згідно із Законом №2342-III (2342-14) від 05.04.2001]

Законність – це принцип, обов'язкова вимога, метод, режим і стан неухильного дотримання, виконання і застосування законів та заснованих на них інших правових актів усіма учасниками суспільних відносин у всіх сферах суспільного життя. Закріплену законодавством вимогу дотримуватися правових приписів, яка звернена до усіх суб'єктів суспільних відносин, необхідно вважати принципом. Прояв законності у конкретній поведінці (діяльності суб'єктів) стає методом і станом їх діяльності. Елементом режиму суспільної діяльності законність буде тоді, коли більшість учасників суспільних відносин дотримують, виконують і правильно застосовують правові приписи.

Обов'язок дотримуватися вимог законності поширюється на всіх суб'єктів права. Це положення закріплене багатьма конституційними положеннями. Так, у ст 6 Конституції України проголошується, що органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією межах і відповідно до законів України. Стаття 68 Основного Закону визначає, що кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. Незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності. Присяга, яку перед вступом на посаду народні депутати України складають перед Верховною Радою України, містить такі слова: "Присягаю додержуватися Конституції України та законів України, виконувати свої обов'язки в інтересах усіх співвітчизників" (ст. 79 Конституції України). Аналогічні слова містить і присяга Президента України, текст якої закріплений у ст. 104 Конституції. Відповідно до ст. 113 Основного Закону Кабінет Міністрів України у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, а також указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України. В ст. 129 Конституції визначається, що судді при здійсненні правосуддя незалежні і підкоряються лише закону, а також проголошується рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом.

Характерною рисою законності як принципу є його універсалізм. Принцип законності поширюється на всі сфери та всіх учасників суспільних правовідносин. У свою чергу законність містить принципи єдності законності, верховенства закону, неприпустимості протиставлення законності і доцільності, реальності законності.

Змістом принципу єдності законності є загальнообов'язковість приписів чинного законодавства для всіх суб'єктів правових відносин, єдине розуміння юридичних критеріїв оцінки поведінки учасників правовідносин. Значення цього принципу полягає у вирівнюванні правового регулювання суспільних відносин незалежно від видів нормативних актів, суб'єктів правовідносин і характеру об'єктів впливу. Верховенство закону обумовлює підпорядкування закону всіх юридичних актів (як нормативних, так і правозастосовчих). Конституція держави має вищу юридичну силу, тому усі закони повинні відповідати саме Конституції, підзаконні нормативні акти – законам, до того ж підзаконні акти приймаються і діють тільки у тому випадку, коли які-небудь суспільні відносини не врегульовані законом. Неприпустимість протиставлення законності і доцільності як принцип передбачає, що не можна нехтувати вимогами закону з міркування життєвої доцільності (місцевої, індивідуальної), оскільки міркування останньої враховуються в межах закону. Правові закони володіють вищою суспільною доцільністю. Доцільність закону означає необхідність вибору чітко у рамках закону найбільш оптимальних варіантів здійснення правотворчої та правореалізуючої діяльності. Отже, доцільність не може суперечити законності та існує лише у межах останньої.

Реальність законності – досягнення фактичного виконання правових принципів у всіх видах діяльності та невідворотність відповідальності за будь-яке їх порушення, за допомогою як загальносоціальних факторів, так і спеціальних державно-правових, зокрема й примусових засобів.

Невід'ємною умовою ефективного впливу принципів законності на суспільні правовідносини є додержання таких умов: а) наявність розвинутої системи права, яка відображає об'єктивні потреби держави та усіх учасників правовідносин; б) існування механізму контролю за точним та неухильним виконанням приписів законів та підзаконних правових актів; в) невідворотність юридичної відповідальності за порушення вимог законності.

Стаття 8. Чинність закону про відповідальність за адміністративні правопорушення

Особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, підлягає відповідальності на підставі закону, що діє під час і за місцем вчинення правопорушення.

Закони, які пом'якшують або скасовують відповідальність за адміністративні правопорушення, мають зворотну силу, тобто поширюються і на правопорушення,

вчинені до видання цих законів. Закони, які встановлюють або посилюють відповідальність за адміністративні правопорушення, зворотної сили не мають.

Проведення в справах про адміністративні правопорушення ведеться на підставі закону, що діє під час і за місцем розгляду справи про правопорушення.

[Стаття 8 із змінами, внесеними згідно із Законом №2342-II [(2342-14) від 05.04.2001]

Чинність закону – це обов'язковість виконання закону, яка визначається часом (з якого періоду встановлюється дія закону), простором (на якій території), а також колом осіб, на яке цей закон поширюється.

Чинність закону в часі обумовлена вступом його в чинність і втратою чинності. Закони стають обов'язковими, тобто набувають законної сили, з певного моменту, що встановлюється відповідним нормативним актом: після закінчення загального заздалегідь передбаченого строку, якщо він визначається в тексті закону; негайно після офіційного прийняття й опублікування тексту закону (так, ч. 5 ст. 94 Конституції України визначає, що закон набирає чинності через десять днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його опублікування); після закінчення спеціально передбаченого строку для конкретного закону (нормативно-правового акта) після його опублікування. Набуття законом чинності означає, що із цього моменту їм повинні керуватися, виконувати його й дотримуватися всі юридичні та фізичні особи. Природно, що до цього моменту він не є обов'язковим. Більше того, оскільки до вступу нового закону в чинність діє старий закон, новим законом керуватися не можна. Поведінка відповідно до норми, що не вступила ще в законну чинність (хоча держава, створюючи нову норму, тим самим явно визнала незадовільність старої), буде порушенням чинної норми. Конкретна сфера суспільних відносин не може бути водночас врегульована однопредметними нормативними правовими актами однакової сили, які за змістом суперечать один одному. Звичайною є практика, коли наступний у часі акт містить пряме застереження щодо повного або часткового скасування попереднього. Загальною ознакою є й те, що з прийняттям нового акта, якщо інше не передбачено самим цим актом, автоматично скасовується однопредметний акт, який діяв у часі раніше. У зв'язку із цим визначення моменту набрання законом чинності – важливий елемент у законодавстві й у застосуванні законів. Трапляються розбіжності в часі моменту прийняття закону (набуття ним чинності) і моменту початку його дії. Це обумовлено необхідністю надання суб'єктам можливості ознайомитися зі змістом нового нормативного акта й визначити для себе поведінкові установки щодо його реалізації.

Розрізняють акти обумовлено-тривалої й невизначено-тривалої дії. До першої групи належать акти, стосовно яких спеціально зазначений строк їхньої дії або він має характер самого акта (наприклад, бюджетні питання на поточний рік). Другу групу становлять акти, щодо яких не міститься вказівок про термін дії, тобто акт має чинність закону й діє доти, поки не буде відмінений.

Різновидом втрати актом (законом) чинності є призупинення його дії. Втрата законом чинності означає, що із цього моменту він не може застосовуватися. Втрата законом чинності може відбутися, насамперед, у результаті його офіційного скасування спеціальним розпорядженням державного органу.

Закони та інші правові акти за рішенням Конституційного Суду України визнаються неконституційними повністю чи в окремі частині, якщо вони не відповідають Конституції України або якщо була порушена встановлена Конституцією України процедура їх розгляду, ухвалення або набуття ними чинності. Закони, інші правові акти або їх окремі положення, що визнані неконституційними, втрачають чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України рішення про їх неконституційність.

Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, мають бути доведені до відома населення у порядку, встановленому законом. Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права та обов'язки громадян, не доведені до відома населення у порядку, встановленому законом, є нечинними.

Порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності визначено Указом Президента України від 10.06.1997 р. № 503/97. Він встановлює, що закони України, інші акти Верховної Ради України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України не пізніше як у п'ятнадцятиденний строк після їх прийняття у встановленому порядку і підписання підлягають оприлюдненню державною мовою в офіційних друкованих виданнях. Офіційними друкованими виданнями є "Відомості Верховної Ради України", "Офіційний вісник України", газети "Урядовий кур'єр" та "Голос України". Акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України можуть бути в окремих випадках офіційно оприлюднені через телебачення і радіо. Офіційне оприлюднення нормативно-правових актів здійснюється після включення їх до Єдиного державного реєстру нормативних актів і з зазначенням присвоєного їм реєстраційного коду. Нормативно-правові акти можуть бути опубліковані в інших друкованих виданнях лише після їх офіційного оприлюднення.

Нормативно-правові акти, опубліковані в інших друкованих виданнях, мають інформаційний характер і не можуть бути використані для офіційного застосування. Громадяни, державні органи, підприємства, установи, організації під час здійснення своїх прав і обов'язків повинні застосовувати закони України, інші акти Верховної Ради України, акти Президента України і Кабінету Міністрів України, опубліковані в офіційних друкованих виданнях або одержані у встановленому порядку від органу, який їх видав.

Поняття чинності закону про відповідальність за адміністративні правопорушення у просторі тісно пов'язане із поняттям території України. Територіальні межі чинності законодавства України про адміністративні правопорушення визначаються, з огляду на межі території України, якщо чинність у просторі не встановлена в самому нормативному акті. Засади територіального устрою України закладені у Розділі IX Конституції України, в якому визначено, що територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості і соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій. Систему адміністративно-територіального устрою України складають: Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища і села. До складу України входять: Автономна Республіка Крим, Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська області, міста Київ та Севастополь (які мають спеціальний статус, що визначається законами України). До складу території України відповідно до її законодавства та міжнародних договорів належать: а) суходіл, у тому числі острови у відкритому морі, що належать Україні (при цьому острів – це природно утворений простір суходолу, оточений водою, який знаходиться вище рівня води під час припливу). Як частина берега розглядаються і виступаючі в море постійні портові споруди, що є складовою цього порту (крім прибережних установок та штучних островів); б) внутрішні води (визначені відповідними лініями або такі, що історично належать Україні, морські води, води портів, бухт, заток, губ і лиманів, гаваней і рейдів та інші водойми, частини вод річок, озер та інших водойм); в) надра в межах кордонів України, в тому числі, надра під територіальним морем (на глибину, доступну для їх геологічного освоєння); г) повітряний простір над суходолом і водним простором, в тому числі, над територіальним морем (на висоту до 100–110 км над рівнем моря); д) територіальне море (прилеглий морський пояс) – смуга прибережних морських вод завширшки, до 12 морських миль, відлічуваних від лінії найбільшого відпливу як на материк, так і на острови, що належать Україні, або від прямих вихідних ліній, які з'єднують відповідні точки; е) континентальний шельф України (дно і надра під територіальним морем), у тому числі, континентальний шельф островів, що належать Україні (однак скелі, не придатні для підтримання життя людини або для самостійної господарської діяльності, вважаються такими, що не мають континентального шельфу).

Крім того, до території України прирівнюються певні об'єкти, що перебувають під її суверенітетом: військові кораблі (військової корабель – це судно, яке належить до військової сил певної держави, має зовнішні ознаки, що визначають національність судна, знаходиться під командуванням офіцера, який перебуває на службі уряду даної держави, і має екіпаж, підпорядкований регулярній військовій дисципліні) чи шлюпки, що ходять під прапором України, незалежно від того, знаходяться вони у відкритому морі, в територіальних водах іншої держави чи іноземному порту; військові повітряні об'єкти, які знаходяться в будь-якому місці за межами повітряного простору України; невійськові кораблі чи шлюпки, що приписані до портів на території України та ходять під прапором України у відкритому морі (тобто за межами територіальних і внутрішніх вод іноземних держав); невійськові повітряні об'єкти, зареєстровані в Україні, які знаходяться у відкритому повітряному просторі (тобто за межами території України або території іноземних держав). Вчинення особою адміністративного правопорушення у межах перелічених територіальних просторів і на територіях перелічених об'єктів є підставою для притягнення її до адміністративної відповідальності за законодавством України, якщо інше не передбачене законом.

Відповідно до ст. 3 Закону України "Про державний кордон України" (Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1992. – № 2. – Ст. 5) останній, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, встановлюється: 1) на суші – по характерних точках і лініях рельєфу або ясно видимих орієнтирах; 2) на морі – по зовнішній межі територіального моря України; 3) на судноплавних річках – посередині головного фарватеру або тальвегу річки; на несудноплавних річках (ручаях) – по їх середині або посередині головного рукава річки; на озерах та інших водоймах – по лінії найбільшого відпливу до державного кордону України до берегів озера або іншої водойми. Державний кордон України проходить по річці (ручаю), озеру чи іншій водоймі, не переміщується як при зміні об'єму поверхньої або рівня води, так і при відхиленні русла річки (ручаю) в той чи інший бік. Державний кордон України, який проходить по річці (ручаю), озеру чи іншій водоймі, відповідає лінії державного кордону України, яка проходила на місцевості до їх

заповнення; 5) на залізничних і автодорожніх мостах, греблях та інших спорудах, що проходять через прикордонні ділянки судноплавних і несудноплавних річок (ручайв), – посередині цих споруд або по їх технологічній осі, незалежно від проходження державного кордону України на воді. До територіального моря України належать прибережні морські води шириною 12 морських миль, відлічуваних від лінії найбільшого відпливу як на материку, так і на островах, що належать Україні, або від прямих вихідних ліній, які з'єднують відповідні точки. Географічні координати цих точок затверджуються в порядку, який встановлюється Кабінетом Міністрів України. В окремих випадках інша ширина територіального моря України може встановлюватись міжнародними договорами України, а за відсутності договорів – відповідно до загальноновизнаних принципів і норм міжнародного права (ст. 5 Закону України “Про державний кордон України”). Україні належить повний і виключний суверенітет над повітряним простором України, що є частиною території України. Повітряним простором України є частина повітряної сфери, розташована над суходолом і водною територією України, зокрема, над її територіальними водами (територіальним морем) (ст. 1 Повітряного кодексу України (Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1993. – № 25. – Ст. 274)).

У Кодексі України про адміністративні правопорушення вживається термін “особа”, але конкретизації щодо того, які саме особи (фізичні чи юридичні) є суб'єктами адміністративних проступків, Кодекс не дає. Водночас, уважно проаналізувавши його норми щодо віку, після досягнення якого настає відповідальність, обставин, які виключають адміністративну відповідальність, неосудності особи, мети адміністративного стягнення тощо можна дійти висновку, що зазначений Кодекс встановлює адміністративну відповідальність лише для фізичних осіб. Так, відповідно до чинного адміністративного законодавства суб'єктом адміністративних правопорушень можуть бути лише особи, що досягли на момент здійснення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку (ст. 12 КпАП). Водночас, законом встановлені деякі виключення в частині притягнення до адміністративної відповідальності за здійснення адміністративних правопорушень військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів (ст. 15 КпАП). Військовослужбовці і призвані на збори військовозобов'язані, а також особи рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ несуть відповідальність за адміністративні правопорушення за дисциплінарними статутами. За порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, правил полювання, рибальства й охорони рибних запасів, митних правил, вчинення корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних з корупцією, неправомірне використання державного майна, невиконання заходів щодо окремої ухвали суду чи окремої постанови судді, щодо подання органу дізнання, слідчого або протесту, припису чи подання прокурора, і за контрабанду ці особи несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах. До зазначених осіб не можуть бути застосовані виправні роботи й адміністративний арешт.

Іноземні громадяни і особи без громадянства, які перебувають на території України, підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах із громадянами України. Виключення складають іноземні громадяни, що користуються імунітетом відповідно до міжнародних договорів, оскільки у випадку скоєння ними адміністративних правопорушень питання їх відповідальності вирішуються дипломатичним шляхом.

Урегулюванні суспільних відносин застосовуються різні способи дії в часі нормативно-правових актів. Перехід від однієї форми регулювання суспільних відносин до іншої може здійснюватися, зокрема, негайно (безпосередня дія), шляхом перехідного періоду (ультраактивна форма) і шляхом зворотної дії (ретроактивна форма). Конституція України, закріпивши ч. 1 ст. 58 положення щодо неприпустимості зворотної дії в часі законів та інших нормативно-правових актів, водночас передбачає їх зворотню дію в часі у випадках, коли вони пом'якшують або скасовують юридичну відповідальність особи, що є загальноновизнаним принципом права. Закріплений в Конституції України принцип неприпустимості зворотної дії в часі законів та інших нормативно-правових актів узгоджується з міжнародно-правовими актами, зокрема Міжнародним пактом про громадянські та політичні права (ст. 15), Конвенцією про захист прав і основних свобод людини (ст. 7). Тобто щодо юридичної відповідальності застосовується новий закон чи інший нормативно-правовий акт, що пом'якшує або скасовує відповідальність особи за вчинене правопорушення під час дії нормативно-правового акта, яким визначались поняття правопорушення і відповідальність за нього. До того ж актом, який пом'якшує відповідальність за адміністративне правопорушення, є акт, що виключає з санкції більш суворі стягнення або додаткові стягнення. Акти, які пом'якшують або скасовують адміністративну відповідальність, застосовуються на будь-якій стадії провадження за справами про адміністративні правопорушення.

Розділ II

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ І АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

І. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Глава 2

Адміністративне правопорушення і адміністративна відповідальність

Стаття 9. Поняття адміністративного правопорушення

Адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність.

Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені цим Кодексом, настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за собою відповідно до закону кримінальної відповідальності.

[Стаття 9 із змінами, внесеними згідно із Законом №2342-III (2342-14) від 05.04.2001]

У цій статті Кодексу міститься поняття адміністративного правопорушення з метою забезпечення правильного й обгрунтованого застосування заходів адміністративної відповідальності. Адміністративне правопорушення законодавець позначає ще одним терміном: “адміністративний проступок”, що дає можливість зіставити поняття “проступок” і “злочин”, що мають принципові, істотні розходження. Водночас і проступок, і злочин за своєю суттю є діяннями протиправними, тобто правопорушеннями.

Законодавець розкриває поняття адміністративного проступку шляхом визначення його основних характеристик. Це насамперед дія або бездіяльність, що при наявності певних ознак розглядається згідно з законом як порушення встановлених правил поведінки громадян у певних сферах громадського життя. До таких правил, наприклад, належать правила поведінки в громадських місцях, зокрема на громадському транспорті, правила дорожнього руху, правила торгівлі, санітарні, протипожежні правила, норми й правила, спрямовані на забезпечення безпеки робіт в окремих галузях промисловості, у сільському господарстві тощо. Особливе значення для всього суспільства має дотримання вимог законодавства в сфері охорони праці і здоров'я населення, охорони, використання природних ресурсів тощо. Треба зазначити, що ці правила встановлюються як законами України, так і підзаконними правовими актами (наприклад, Правила благоустрою території населеного пункту, які розробляються для всіх сіл, селищ, міст і затверджуються органами місцевого самоврядування, Правила торгівлі на ринках, затверджених наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної податкової адміністрації України та Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України від 26.02.2002 р. № 57/188/84/105 тощо).

Дія або бездіяльність посадової особи або громадянина найчастіше безпосередньо пов'язана з невиконанням тих або інших правових приписань, що містяться в зазначених правилах.

Адміністративне правопорушення завжди є протиправною дією (бездіяльністю), тобто діянням, забороненим законом або іншим нормативним правовим актом. І громадянин, що вчинює протиправну дію, порушує свій конституційний обов'язок, оскільки норми ч. 1 ст. 68 Конституції України встановлюють, що кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. У свою чергу виконання цього обов'язку обумовлює необхідність дотримання всіх правил, прийнятих у встановленому законом порядку. Оцінка порушення вимог законів і підзаконних актів як протиправного діяння обумовлює необхідність застосування відповідного примусового заходу і притягнення винного у вчиненому до одного з видів юридичної відповідальності, у цьому випадку – до адміністративної відповідальності.

Закон розглядає протиправну дію (бездіяльність), вчинену певною особою, як адміністративний проступок лише в тому випадку, якщо має місце вина цієї особи, тобто якщо вчинене було здійснено навмисно або з необережності. Наявність вини є невід'ємною ознакою складу адміністративного проступку. Форми вини докладно розглянуті в ст. 10 і 11 Кодексу (див. коментар до зазначених статей).

У коментованій статті розкривається й соціальна характеристика адміністративного проступку як діяння, що посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління. Треба при цьому враховувати, що в тексті статті знайшли відбиття не всі об'єкти протиправних посягань, до яких, зокрема, необхідно віднести і природне середовище, природні ресурси, пам'ятки історії та культури.

Адміністративне правопорушення з погляду його складу може бути проаналізоване у такий спосіб. Структура цього складу містить: 1) об'єкт правопорушення (суспільні відносини в тій чи іншій сфері, на нормальний розвиток яких посягає правопорушення);

об'єктивну сторону (конкретні дії, що виразилися в порушенні встановлених правил);

суб'єкт правопорушення – конкретна осудна фізична особа, що досягла 16-річного віку; 4) суб'єктивну сторону складу (є ставленням особи до вчиненого нею діяння, тобто вину у формі умислу або необережності). Всі перераховані ознаки визначають у сукупності склад адміністративного правопорушення (проступку).

Об'єкт адміністративного правопорушення – це те, на що воно посягає, чому воно завдає шкоди. Адміністративний проступок завдає шкоди або створює загрозу її заподіяння суспільним відносинам, які і становлять об'єкт проступку. Засобами адміністративної відповідальності охороняються суспільні відносини, які регулюються нормами не лише тільки адміністративного права, а й багатьма іншими: цивільного, екологічного, трудового, фінансового тощо.

Об'єктивну сторону адміністративного правопорушення характеризують ознаки, які визначають акт зовнішньої поведінки правопорушника. До них належать діяння (дія чи бездіяльність), його шкідливі наслідки, причинний зв'язок між діянням і наслідками, місце, час, обстановка, спосіб, знаряддя та засоби вчинення проступку.

Основною і обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є протиправне діяння, відсутність її виключає склад будь-якого адміністративного правопорушення. Це може бути як дія (наприклад, розпивання спиртних напоїв у громадських місцях), так і бездіяльність, коли закон вимагає активних дій (ухилення свідка від явки в суд або орган попереднього слідства чи дізнання). Всі інші ознаки мають факультативний характер, тобто вони обов'язкові лише в тих випадках, коли прямо передбачені законом. Так, шкідливі наслідки і причинний зв'язок обов'язкові тільки для так званих матеріальних складів проступків, у результаті яких завжди заподіюється матеріальна шкода (наприклад, дрібне розкрадання, пошкодження телефонів-автоматів, потрава посівів тощо). Більшість адміністративних правопорушень характеризується недодержанням різних загальнообов'язкових правил, коли діяння становить склад проступку незалежно від настання шкідливих наслідків матеріального характеру (порушення правил охорони праці, торгівлі, дорожнього руху, митних, паспортних, санітарних тощо). Ці склади формулюються в статтях особливої частини розділу II КпАП лише вказівкою на протиправну дію чи бездіяльність ("порушення правил", "невиконання правил" тощо). В деяких статтях міститься вказівка лише на шкідливі наслідки ("пошкодження", "знищення", "псування" тощо), діяння розуміється саме собою.

Місце, час, обстановка, спосіб, знаряддя та засоби вчинення проступку можуть бути обов'язковими ознаками, якщо їх включено до конкретного складу проступку (наприклад, окремі діяння визнаються адміністративними правопорушеннями лише в разі вчинення їх в громадському місці, часто в КпАП називається спосіб вчинення проступку – грубе, злісне порушення, прихована передача тощо); в інших випадках вони можуть визнаватися обставинами, які пом'якшують або обтяжують відповідальність

(наприклад, вчинення правопорушення в умовах стихійного лиха або за інших надзвичайних обставин обтяжує адміністративну відповідальність).

Окремі статті КпАП передбачають адміністративну відповідальність за незакінчені дії (ст. 188 – за спробу передачі заборонених предметів у виправно-трудоу установи і ст. 209 – за приготування до контрабанди), загальної норми про стадії адміністративного правопорушення немає, що цілком виправдано.

Суб'єктивну сторону адміністративного правопорушення становить пов'язана із його вчиненням психічна діяльність особи. До ознак, які характеризують суб'єктивну сторону, належать вина, мотив і мета вчинення правопорушення.

Вина – основна і обов'язкова ознака суб'єктивної сторони будь-якого адміністративного проступку. Це психічне ставлення особи до вчиненого нею суспільно шкідливого діяння і його наслідків, яке виявляється у формі умислу або необережності. Поняття цих форм вини розкривається в статтях 10 і 11 КпАП. Мотив і мета вчинення адміністративного правопорушення – факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу проступку. Під мотивом розуміється усвідомлене особою внутрішнє спонукування, яким вона керувалася під час вчинення проступку. Мета – це протиправний результат, наслідок, якого прагне досягти особа вчиненням адміністративного правопорушення. Мотив і мета частіше за все до складу проступку не входять, хоча в деяких випадках лише вчинення діяння з певним мотивом або метою становить склад адміністративного правопорушення (наприклад, ст. 103¹ КпАП передбачає відповідальність за самовільне використання з корисливою метою електричної чи теплової енергії або газу, ст. 132 – за самовільне використання з корисливою метою транспортних засобів чи інших машин, що належать організаціям, тощо). Окремі статті КпАП передбачають відповідальність за вчинення діяння в разі відсутності певної мети: ст. 44 – за незаконне придбання або зберігання наркотичних засобів без мети збуту і ст. 176 – за виготовлення або зберігання без тієї самої мети самого чи інших міцних спиртних напоїв домашнього вироблення або апаратів для їх виготовлення. В деяких статтях КпАП мотив і мета проступку не називаються, але мають на увазі (наприклад, дрібне розкрадання, азартні ігри, проституція завжди мають корисливий мотив і мету).

Суб'єктом адміністративного правопорушення чинний КпАП визнає фізичну осудну особу, яка досягла на момент вчинення проступку віку, з якого настає адміністративна відповідальність. Ознаки, які характеризують суб'єкта проступку, поділяють на загальні і спеціальні. Перші властиві будь-якому суб'єктові. Суб'єктом проступку може бути, по-перше, лише фізична особа, людина (громадянин України, іноземець, особа без громадянства). Необхідно зауважити, що в наш час численні штрафні санкції в адміністративному порядку застосовуються також до юридичних осіб, тобто законодавством вони вже визнаються суб'єктами адміністративної відповідальності. В нормативних актах не визначено загальних положень їх відповідальності. Дія КпАП України поширюється тільки на фізичних осіб. Тому в наш час стоїть нагальна проблема належно врегулювати підстави, заходи та процедури адміністративної відповідальності юридичних осіб. По-друге, суб'єктом адміністративного проступку може бути не будь-яка особа, а лише осудна. В законодавстві про адміністративні правопорушення не розкривається поняття осудності, воно впливає з визначення неосудності. В ст. 20 КпАП під неосудністю розуміється стан, в якому особа не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану. З огляду на це можна зробити висновок, що осудність – це здатність особи усвідомлювати свої дії і керувати ними, а значить і нести за них відповідальність. По-третє, суб'єктом проступку може бути особа, яка досягла на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку.

Крім цих загальних ознак у конкретних складах, суб'єкт може характеризуватися ще й додатковими специфічними властивостями. Такі суб'єкти називаються спеціальними. До них можна віднести, наприклад, посадових осіб, водіїв, керівників, капітанів суден, батьків, військовозобов'язаних тощо.

Важливе значення для правозастосовчої практики має розмежування понять "адміністративне правопорушення" і "злочин". Стаття 11 Кримінального кодексу України визначає, що злочинцем є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину. Не є злочином дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого цим Кодексом, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі. Отже, загальними ознаками адміністративного правопорушення і злочину є вина, протиправність та суспільна шкідливість. Крім того, багато спільного й в характері заходів впливу (штраф, позбавлення спеціального права, виправні роботи, передбачені в ст. 24 КпАП як заходи адміністративного стягнення, а в ст. 51 Кримінального кодексу України – як види кримінального покарання). Однак

порівняння близьких за характером діянь – адміністративних правопорушень і злочинів – чітко показує їх відмінність у ступені суспільної небезпечності, а відповідно, і різний ступінь суворості однойменних заходів впливу. Так, особлива важливість ряду об'єктів, наприклад, основ національної безпеки України, життя людини, виключає визнання посягань на них адміністративними правопорушеннями. Тому державна зрада, вбивство, тяжке тілесне ушкодження можуть вважатися лише злочинами. Посягання на інші об'єкти, наприклад, власність, громадський порядок, господарську діяльність, можуть бути як злочинами, так і адміністративними правопорушеннями. Однак у цих випадках їх правову природу визначають тяжкість шкоди, небезпечність способів, форма і ступінь вини, мотиви, мета, повторність та інші ознаки. Основним критерієм розмежування злочину та адміністративного правопорушення є така юридична категорія, як суспільна безпека. До того ж необхідно враховувати елементи суспільної безпеки: її ступінь (обсяг), а також кількісний фактор (повторність, рецидив правопорушення). Адміністративні проступки відрізняються від злочинів меншим ступенем суспільної небезпечності, відсутністю великої шкоди для суспільства, яку завдають йому злочини. Ця різниця проявляється у всіх ознаках протиправних діянь обох видів: об'єкті, об'єктивній стороні, суб'єкті та суб'єктивній стороні.

Різний ступінь суспільної небезпечності, спричиненої одним і тим суспільним відносинам адміністративними проступками та злочинами, можна проілюструвати порівнянням дрібного хуліганства за ст. 173 КпАП та хуліганства за ст. 296 Кримінального кодексу України. Об'єктом протиправних посягань цих правопорушень є суспільні відносини в сфері громадського порядку. Проте при вчиненні кримінально караного хуліганства спостерігається більша дезорганізація суспільних відносин, ніж при дрібному хуліганстві, оскільки в першому випадку дії правопорушника мають брутальніший харак-тер, виражають його явну неповагу до суспільства, іноді поєднуються з виключним цинізмом, з особливою зухвалістю тощо. Дрібне хуліганство виражається в нецензурній лайці, в непристойній поведінці, в образливому чіплянні до громадян у громадських місцях.

Необхідно також ураховувати, що не спричиняють адміністративної відповідальності протиправні дії, які подібні за своїми ознаками до адміністративних проступків, але не є такими. Маються на увазі дії, які відбуваються в обставинах крайньої необхідності та необхідної оборони (див. коментарі до ст. 18 і 19), а також у стані неосудності (див. коментар до ст. 20).

Стаття 10. Вчинення адміністративного правопорушення умисно

Адміністративне правопорушення визнається вчиненим умисно, коли особа, яка його вчинила, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідків.

1. У ст. 9 КпАП йдеться, що однією з найважливіших ознак адміністративного правопорушення є вина у формі умислу або необережності. У коментованій статті розкривається поняття умислу, наявність якого необхідна у всіх випадках, коли особа притягається до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, що може бути зроблено тільки навмисно. У деяких статтях Особливої частини Кодексу прямо вказується на форму вини у вигляді умислу. Це такі склади адміністративних правопорушень, як навмисне знищення документів, пов'язаних з укладанням чи виконанням зовнішньоекономічних договорів (контрактів) стосовно здійснення міжнародних передач товарів військового призначення та подвійного використання, на підставі яких були отримані дозволи, висновки чи міжнародні імпорتنі сертифікати, до закінчення строку їх зберігання, передбаченого законом (ст. 212⁴), умисне поширення неправдивих або неточних відомостей, які можуть завдати шкоди діловій репутації або майновим інтересам іншого підприємця (ст. 164³), вчинення насильства в сім'ї, тобто умисне вчинення будь-яких дій фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування фізичного насильства, що не завдало фізичного болю і не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого (ст. 173²), умисне псування паспорта (ст. 198), умисне псування обліково-військових документів (ст. 211). Однак у більшості випадків висновок про суб'єктивну сторону складу правопорушення можна зробити лише на основі аналізу всіх ознак, наведених у відповідній статті Особливої частини. Про навмисну вину може свідчити характер здійснення вини, наприклад, жорстоке поведіння з тваринами, їх мордування або вчинення інших дій, що при-

вели до їх мучення, каліцтва чи загибелі (ст. 89), відмова від надання за запитами повної та достовірної емоційної інформації, передбаченої законодавством (ст. 91⁴), обман покупця чи замовника (ст. 155²), відмова працівників торгівлі, громадського харчування та сфери послуг і громадян, які займаються підприємницькою діяльністю в цих галузях, у наданні громадянам-споживачам необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про товари (роботи, послуги), їх кількість, якість, асортимент, а також про їх виробника (виконавця, продавця), у навчанні безпечного та правильного їх використання, так само обмеження прав громадян-споживачів на перевірку якості, комплектності, ваги та ціни придбаних товарів (ст. 156¹) тощо. У складах адміністративних правопорушень, які можуть бути зроблені як умисно, так з необережності, наявність навмисної вини може служити підставою для накладення на винного більш суворого стягнення.

Зміст вини у формі умислу залежить від того, як адміністративне правопорушення сконструйоване в законодавстві. Всі склади адміністративних проступків як і злочинів можна умовно розділити на формальні й матеріальні. Для наявності перших (в адміністративному праві їх переважна більшість) достатньо вчинення зазначеної в законодавстві дії або бездіяльності, незалежно від того, які в результаті цього наступили наслідки. До таких адміністративних правопорушень належить, наприклад, торгівля в містах з рук на вулицях, площах, у дворах, під'їздах, скверах та в інших невідновлених місцях (ст. 160). Матеріальні склади правопорушень, на відміну від формальних, передбачають як обов'язкову ознаку не тільки дію або бездіяльність, але також наслідок і причинний зв'язок між дією (бездіяльністю) і шкідливим наслідком, що наступив у результаті такої дії (бездіяльності). Таким правопорушенням є, наприклад, недодержання стандартів і технічних умов при транспортуванні, зберіганні і використанні (експлуатації) продукції, якщо це спричинило зниження якості, псування або наднормативні втрати продукції (ст. 170). Наслідками тут виступають зниження якості, псування або наднормативні втрати продукції.

У формальних складах адміністративних правопорушень вина у формі умислу полягає в усвідомленні особою протиправного характеру вчиненої дії або бездіяльності, тобто їх незаконності. Наприклад, до відповідальності за незаконне перевезення іноземців та осіб без громадянства територією України (ст. 206¹) особа може бути притягнута, якщо вона усвідомлювала незаконний характер своїх дій. В окремих статтях Особливої частини КпАП міститься застереження від здійснення протиправних дій, ніби нагадування про необхідність строго дотримуватися вимог відповідних правил і інструкцій. Це, наприклад, здійснення незаконного доступу до інформації в автоматизованих системах (ст. 212⁶), незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах (ст. 44), незаконна порубка, пошкодження та знищення лісових культур і молодняка (ст. 65). Не потрібно, щоб порушник точно знав, коли і яким органом здійснення тих чи інших дій заборонено. Так само не обов'язкове знання того, яке стягнення може бути накладене за правопорушення. У переважній більшості випадків питання про усвідомлення протиправності вчиненої навмисної дії не встає, оскільки звичайно йдеться про очевидно неприпустимі дії, про протиправність яких широко інформоване населення.

У матеріальних складах адміністративних правопорушень навмисна вина, крім усвідомлення протиправності вчиненої дії або бездіяльності, передбачає також ставлення порушника до шкідливих наслідків, що наступили. Особа передбачає ці наслідки й бажас або свідомо допускає їх настання. Можна сказати, що передбачення наслідків виражає інтелектуальний момент наміру, а бажання або допущення настання шкідливих наслідків – вольовий. Залежно від вольового моменту розрізняють пряий намір, коли особа бажас настання наслідків, і непряий, коли вона лише свідомо допускає їх настання. Як передбаченням, так і бажанням або допущенням повинні охоплюватися ті наслідки, які входять до складу конкретного адміністративного правопорушення, за здійснення якого особа притягається до адміністративної відповідальності. Під час вчинення дрібного викрадення чужого майна шляхом крадіжки, шахрайства, привласнення чи розтрати особа усвідомлює, що вона незаконно безоплатно, з корисливою метою заволодіває чужим майном у невеликих розмірах, передбачас, що в результаті цього буде заподіяний певний збиток юридичній чи фізичній особі, і бажас цього.

Стаття 11. Вчинення адміністративного правопорушення з необережності

Адміністративне правопорушення визнається вчиненим з необережності, коли особа, яка його вчинила, передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення або

не передбачала можливості настання таких наслідків, хоч повинна була і могла їх передбачити.

1. У коментованій статті розкривається зміст необережної вини. Відповідності зі ст. 11 Кодексу необережна вина, як і навмисна, є однією з найважливіших ознак адміністративного правопорушення. Протиправна дія, вчинена з необережності, є менш серйозним правопорушенням порівняно з такою самою дією, зробленою навмисне. У тих випадках, коли в самій нормі таке розмежування не проводиться, але вона допускає обидві форми вини, вчинення дій або бездіяльності з необережності може служити підставою для накладення менш суворого стягнення в межах, передбачених відповідною статтею КпАП. Наприклад, у ч. 1 ст. 211 сформульований такий склад правопорушення: “Умисне зіпсування або недбале зберігання військовозобов’язаними і призовниками обліково-військових документів (військових квитків і посвідчень про приписку до призовних дільниць), яке спричинило їх втрату”. Умисне псування як навмисна вина заслуговує більш суворого стягнення. Із усього цього випливає, що як для рішення питання про відповідальність порушника, так і для визначення йому стягнення повинно бути точно встановлено, діяв він навмисне або з необережності.

2. У коментованій статті необережна вина визначається стосовно матеріальних складів адміністративних правопорушень і пов’язується виключно ставленням порушника до наслідків своєї дії. Прямих вказівок про те, у чому необережна вина виражається стосовно формального складу, що вважається закінченим, незалежно від шкідливих наслідків, що наступили, стаття не містить. Однак зі змісту статті й зіставлення її з попередньою, яка розглядає питання вчинення адміністративного правопорушення умисно, можна зробити висновок, що у формальних складах необережна вина полягає в тому, що, вчинюючи ту чи іншу дію, особа, як правило, не усвідомлює її протиправності, хоча повинна й могла її усвідомлювати. Висновок про те, що особа повинна була й могла усвідомлювати протиправність своєї дії (бездіяльності) й караність останньої в адміністративному порядку, може бути зроблений з урахуванням конкретних обставин справи й суб’єктивних можливостей порушника.

3. Існують дві форми необережної вини: самовпевненість і недбалість. Інтелектуальний момент самовпевненості характеризується тим, що особа передбачає можливість настання суспільно шкідливих наслідків свого діяння, а вольовий момент полягає у тому, що особа легко-важно розраховує на відвернення цих наслідків. Формулювання “легковажно розраховувала на їх відвернення” полягає в тому, що при самовпевненості особа розраховує на цілком реальні, певні обставини, які за своїми властивостями, зв’язками мають здатність відвернути настання наслідків. Це її власні, особисті якості (спритність, вмільість, досвідченість, майстерність), дії інших осіб, фізичні або хімічні закони, вплив обстановки, сил природи тощо. Формулювання “повинна була їх передбачити” – це об’єктивний критерій, з яким пов’язується обов’язок особи передбачити настання шкідливих наслідків своїх дій. Такий обов’язок на особу покладають: закон, службовий стан, фах (професія – лікар, вихователь, водій), прийнятий особою на себе обов’язок за угодою, дорученням; правила суспільного співжиття, вчинені особою угоди, за якими вона зобов’язалась відвернути чи не допустити настання певної шкоди. Прикладом самовпевненості є в’їзд водіїв на залізничний переїзд на заборонений сигнал світлофора або жест регулювальника чи чергового по переїзду, при закритому шлагбаумі або коли до переїзду наближається поїзд (ч. 3 ст. 123). Водій розраховує при цьому встигнути переїхати залізничний переїзд або своєчасно загальмувати, але не встигає цього зробити і створює аварійну обстановку або пошкоджує транспортні засоби, вантажі, шляхи, шляхові та інші споруди.

4. Недбалість відрізняється від самовпевненості тим, що особа не передбачає настання шкідливих наслідків. Інтелектуальний момент недбалості полягає в тому, що особа не передбачає можливості настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння. Вольовий момент недбалості вказує на реальну можливість винного передбачити шкідливі наслідки своєї поведінки, але незважаючи на це, він не активізує свої психічні сили і здібності для вчинення вольових дій, необхідних для запобігання таким наслідкам. Найчастіше це пов’язане з тим, що порушник не замислюється над тим, до чого може призвести вчинена ним дія. Для з’ясування питання, чи повинна була передбачити шкідливі наслідки своєї дії або бездіяльності, необхідно встановити об’єктивні умови, в яких вона перебувала. Обов’язок передбачення шкідливих наслідків може бути обумовлений характером виконуваних особою службових обов’язків, вимогами правил гуртожитку тощо. У тих випадках, коли встановлено, що особа не повинна була передбачити наслідки, що настали, питання про її адміністративну відповідальність відпадає й немає потреби в з’ясуванні, чи могла вона передбачити ці наслідки. Якщо особа повинна була передбачити настання шкідливих наслідків, потрібно з’ясувати, чи могла вона це зробити. Пра-

вильний висновок про це можна зробити з огляду на конкретні індивідуальні особливості особистості порушника, життєвий досвід, освіту, професію, стаж роботи, навички, стан здоров’я, психіки, обстановку, в якій особа діяла тощо.

6. Від необережної вини потрібно відрізнити невинне заподіяння шкоди, так званий казус або випадок, при якому особа не несе відповідальності. Для останнього характерно, що особа не повинна була й не могла передбачити шкідливі наслідки, що наступили в результаті вчиненої дії. З невинним заподіянням шкоди – “випадком” іноді доводиться зустрічатися при розгляді справ про адміністративні правопорушення на транспорті.

Стаття 12. Вік, після досягнення якого настає адміністративна відповідальність

Адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку.

1. Досягнення встановленого законом віку – одна із загальних умов притягнення особи до адміністративної відповідальності. Під віком людини розуміють певний період її розвитку, якісно своєрідний ступінь формування її особистості. Певний рівень свідомості та соціального розвитку формуються з досягненням віку, коли під впливом сім’ї, школи, соціального оточення підліток розуміє, що є добром і що є злом, у яких випадках його дії можуть заподіяти шкоди іншим людям і суспільству. Достатній рівень свідомості дає змогу пред’являти до неповнолітнього вимоги узгоджувати свою поведінку з правилами, встановленими у суспільстві.

Розглядаючи питання про вік, після якого настає адміністративна відповідальність, необхідно зупинитися на тому, що є критерієм розмежування, відмінності загальних обов’язків людини взагалі та осіб, що не досягли повноліття, зокрема, яка ступінь їх участі в правових відносинах. Остання визначається наявністю в особи правосуб’єктності, – передбаченої нормами правосудності (можливості), бути учасником правовідносин. У міжнародних документах про права людини (ст. 6 Загальної декларації прав людини, ст. 16 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права) записано, що кожна людина, де б вона не знаходилася, має право на визнання її правосуб’єктності.

В основі визначення природи правосуб’єктності (праводієздатності) фізичної особи лежать два критерії: вікова характеристика (певний вік); зрілість психіки, відсутність психологічних дефектів.

До складу правосуб’єктності фізичної особи входять правоздатність, дієздатність та деліктоздатність. Правоздатність – це передбачена нормами права здатність (можливість) індивіда мити суб’єктивні юридичні права і виконувати суб’єктивні юридичні обов’язки. Відповідно до ст. 25 Цивільного кодексу України, вона виникає у момент народження фізичної особи. Це означає, що ще до народження людини суспільство, держава вже визначили для неї коло прав, а сам факт народження свідчить про набуття цих прав людиною. Правоздатність – не кількісне вираження прав суб’єкта, а постійний громадянський стан особи; не саме володіння правами, а здатність мити права, набувати суб’єктивних прав. Вік, психічний і фізичний стан громадянина не впливають на його правоздатність. Правоздатність є рівною для всіх громадян незалежно від статі, національності, походження, майнового стану, місця проживання, причетності до релігії, належності до громадських організацій та ін. Зміст правоздатності складають права та обов’язки, які можуть належати суб’єкту права.

Дієздатність – це передбачена нормами права здатність індивіда самостійно, своїми усвідомленими діями здійснювати (використовувати і виконувати) суб’єктивні юридичні права, обов’язки і нести відповідальність. Дієздатність, на відміну від правоздатності, залежить від віку, фізичного стану особи, а також інших особистих якостей людини, що з’являються у неї в міру розумового, фізичного, соціального розвитку. Повна дієздатність настає з моменту громадянського повноліття.

Як правило, у більшості галузей права дієздатність і правоздатність збігаються в одній особі, вони нероздільні, крім цивільного (і частково сімейного) права, де недієздатна людина може бути суб’єктом конкретних правовідносин. У цивільному праві є градація різних ступенів дієздатності: повна дієздатність настає з 18 років, неповна (відносна) дієздатність: 14–18 років, часткова цивільна дієздатність (право самостійно вчиняти дрібні побутові правочини, а також здійснювати особисті немайнові права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом) – у фізичних осіб, що не досягли 14 років. Законодавством передбачена можливість оголосити неповнолітнього, який досяг 16 років, повністю дієздатним, якщо він працює за трудовим договором, зокрема, за контрактом, чи займається підприємницькою діяльністю. Оголошення неповнолітнього повністю дієздатним (акт емансипації) провадиться за рішенням органу

опіки і піклування – за згодою батьків, усиновителів або піклувальника, а в разі відсутності такої згоди – за рішенням суду.

Фізичні особи як суб'єкти правопорушення повинні володіти деліктоздатністю, тобто здатністю нести юридичну відповідальність. Деліктоздатність є невід'ємним елементом правосуб'єктності. Вік настання юридичної відповідальності фізичної особи є різним, що визначено в окремих галузях законодавства. Так, відповідно до ст. 22 Кримінального кодексу України, кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину виповнилося шістнадцять років. Особи, що вчинили злочини у віці від чотирнадцяти до шістнадцяти років, підлягають кримінальній відповідальності лише за умисне вбивство (ст. 115–117), посягання на життя державного чи громадського діяча, працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця, судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги, представника іноземної держави (статті 112, 348, 379, 400, 443), умисне тяжке тілесне ушкодження (ст. 121, ч. 3 статей 345, 346, 350, 377, 398), умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження (ст. 122, ч. 2 статей 345, 346, 350, 377, 398), диверсію (ст. 113), бандитизм (ст. 257), терористичний акт (ст. 258), захоплення заручників (статті 147 і 349), звалтування (ст. 152), насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом (ст. 153), крадіжку (ст. 185, ч. 1 статей 262, 308), грабіж (статті 186, 262, 308), розбій (ст. 187, ч. 3 статей 262, 308), вимагання (статті 189, 262, 308), умисне знищення або пошкодження майна (ч. 2 статей 194, 347, 352, 378, ч. 2 та 3 ст. 399), пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів (ст. 277), угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна (ст. 278), незаконне заволодіння транспортним засобом (ч. 2, 3 ст. 289), хуліганство (ст. 296). Малолітні віком до 14 років, а також особи, які вчинили у віці від 14 до 16 років суспільно небезпечні діяння, не зазначені у наведеному переліку, не можуть бути суб'єктом злочину, а тому кримінальній відповідальності не підлягають.

Трудове законодавство не виключає притягнення до матеріальної відповідальності неповнолітніх працівників. Вони не можуть нести тільки повну матеріальну відповідальність на підставі договору про індивідуальну або колективну (бригадну) матеріальну відповідальність. Але слід мати на увазі, що суд при визначенні розміру шкоди, що підлягає покриттю, крім прямої дійсної шкоди, враховує ступінь вини працівника і ту конкретну обстановку, за якої шкоду було заподіяно. Коли шкода стала наслідком не лише винної поведінки працівника, але й відсутності умов, що забезпечують збереження матеріальних цінностей, розмір покриття повинен бути відповідно зменшений. Суд може зменшити розмір покриття шкоди, заподіяної працівником, залежно від його майнового стану, за винятком випадків, коли шкода заподіяна злочинними діями працівника, вчиненими з корисливою метою (ст. 137 КЗпП).

Відповідно до ст. 1179 Цивільного кодексу України неповнолітня особа у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти відповідає за завдану нею шкоду самостійно на загальних підставах. У разі відсутності у неповнолітньої особи майна, достатнього для відшкодування завданої нею шкоди, ця шкода відшкодовується в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі її батьками (усиновлювачами) або піклувальником, якщо вони не доведуть, що шкоди було завдано не з їхньої вини. Якщо неповнолітня особа перебувала у закладі, який за законом здійснює щодо неї функції піклувальника, цей заклад зобов'язаний відшкодувати шкоду в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі, якщо він не доведе, що шкоди було завдано не з його вини. Обов'язок батьків (усиновлювачів), піклувальника, закладу, який за законом здійснює щодо неповнолітньої особи функції піклувальника, відшкодувати шкоду припиняється після досягнення особою, яка завдала шкоди, повноліття або коли вона до досягнення повноліття стане власником майна, достатнього для відшкодування шкоди.

Отже, законодавець, встановлюючи засади юридичної відповідальності неповнолітніх, керується здатністю осіб, яким виповнилося 16 років, усвідомлювати суспільну шкідливість своїх дій та нести за них відповідальність.

Відповідно до коментованої статті адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення 16-річного віку. Однак правовий статус осіб віком від 16 до 18 років, які вчинили адміністративні правопорушення, деякою мірою відрізняється від правового статусу повнолітніх правопорушників (див. коментар до статей 13, 24¹). Іншою ознакою особи, яка може бути суб'єктом адміністративного проступку, є її осудність, тобто особа під час вчинення протиправної дії чи бездіяльності могла усвідомлювати свої дії або керувати ними (коментар до статей 17, 20 КпАП).

Стаття 13. Відповідальність неповнолітніх

До осіб віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, які вчинили адміністративні правопорушення, застосовуються заходи впливу, передбачені статтею 24–1 цього Кодексу.

У разі вчинення особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років адміністративних правопорушень, передбачених статтями 44, 51, 121–127, частинами першою, другою і третьою статті 130, статтею 139, частиною другою статті 156, статтями 173, 174, 185, 190–195 цього Кодексу, вони підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах. З урахуванням характеру вчиненого правопорушення та особи правопорушника до зазначених осіб (за винятком осіб, які вчинили правопорушення, передбачені статтею 185) можуть бути застосовані заходи впливу, передбачені статтею 24–1 цього Кодексу.

(Стаття 13 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 316–11 від 29.05.85, № 7542–11 від 19.05.89, № 1369–12 від 29.07.91; Законами № 244/94-ВР від 15.11.94, № 64/95-ВР від 15.02.95, № 2899-IV від 22.09.2005, № 586-VI від 24.09.2008)

Правовий статус неповнолітніх в Україні визначається Конституцією України, ст. 52 якої проголошує, що діти рівні у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним. Будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом. Батьки зобов'язані утримувати дітей до їх повноліття. Крім того, правове становище неповнолітніх в Україні визначається Сімейним кодексом України, законами України “Про охорону дитинства”, “Про державну допомогу сім'ям з дітьми”, “Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей”, “Про соціальну роботу з дітьми та молоддю”, “Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування”, “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні” та низкою інших правових актів.

Відповідно до ст. 1 Закону України “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні” неповнолітні – це громадяни віком до 18 років. Необхідно відзначити, що Законом України від 07.02.2007 р. № 609-V “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо органів і служб у справах неповнолітніх та спеціальних установ для неповнолітніх” було внесено зміни до низки законів України, відповідно до яких термін “неповнолітні” було замінено на термін “діти”. Відповідно до ст. 1 Закону України “Про охорону дитинства” дитина – це особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно з законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше. Так, відповідно до ст. 34, 35 Цивільного кодексу України повну цивільну дієздатність, тобто здатність своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання, має фізична особа, яка досягла вісімнадцяти років (повноліття). У разі реєстрації шлюбу фізичної особи, яка не досягла повноліття, вона набуває повної цивільної дієздатності з моменту реєстрації шлюбу. Повна цивільна дієздатність може бути надана фізичній особі, яка досягла шістнадцяти років і працює за трудовим договором, а також неповнолітній особі, яка записана матір'ю або батьком дитини. Надання повної цивільної дієздатності провадиться за рішенням органу опіки та піклування за заявою заінтересованої особи за письмовою згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальника, а у разі відсутності такої згоди повна цивільна дієздатність може бути надана за рішенням суду. Повна цивільна дієздатність може бути надана фізичній особі, яка досягла шістнадцяти років і яка бажає займатися підприємницькою діяльністю. За наявності письмової згоди на це батьків (усиновлювачів), піклувальника або органу опіки та піклування така особа може бути зареєстрована як підприємець. У цьому разі фізична особа набуває повної цивільної дієздатності з моменту державної реєстрації її як підприємця. Повна цивільна дієздатність, надана фізичній особі, поширюється на усі цивільні права та обов'язки. У разі припинення трудового договору, припинення фізичною особою підприємницької діяльності надана їй повна цивільна дієздатність зберігається. Таким чином, поняття “діти” та “неповнолітні” не є тотожними за своїм змістом – категорія “неповнолітні”, яка базується виключно на віковому критерії, включає до себе як осіб віком до 18 років, що не мають повної цивільної дієздатності, так і тих, що її набули за визначених цивільним законодавством умов.

Стаття 1 Закону України “Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей” покладає здійснення соціального захисту і профілактики правопорушень серед дітей на: спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у справах сім'ї, дітей та молоді, уповноважений орган влади Автономної Республіки Крим у справах сім'ї, дітей та молоді, служби у справах дітей

обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських і районних у містах рад; кримінальну міліцію у справах дітей органів внутрішніх справ; приймальники-розподільники для дітей органів внутрішніх справ; школи соціальної реабілітації та професійні училища соціальної реабілітації органів освіти; центри медико-соціальної реабілітації дітей закладів охорони здоров'я; спеціальні виховні установи Державного департаменту України з питань виконання покарань; притулки для дітей; центри соціально-психологічної реабілітації дітей; соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка). У здійсненні соціального захисту і профілактики правопорушень серед дітей беруть участь у межах своєї компетенції інші органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, окремі громадяни. Діяльність органів і служб у справах дітей та спеціальних установ і закладів соціального захисту для дітей здійснюється на принципах: законності; застосування переважно методів виховання і переконання, що передбачають вжиття примусових заходів лише після вичерпання всіх інших заходів впливу на поведінку дітей; гласності, тобто систематичного інформування про стан справ щодо захисту прав дітей, правопорушень серед дітей, роботи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах сім'ї, дітей та молоді, уповноваженого органу влади Автономної Республіки Крим у справах сім'ї, дітей та молоді, служб у справах дітей, спеціальних установ і закладів соціального захисту для дітей у відкритій державній статистиці, засобах масової інформації; збереження таємниці про дітей, які вчинили правопорушення і до яких застосовувалися заходи індивідуальної профілактики; неприпустимості приниження честі і гідності дітей, жорстокого поводження з ними.

На відміну від кримінального законодавства, що допускає притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили деякі види злочинів вже з 14 років, адміністративне право містить універсальне правило: адміністративній відповідальності підлягають лише особи, що досягли 16-річного віку, до того ж, які досягли його до моменту вчинення адміністративного правопорушення, а не на момент розгляду справи або до початку виконання постанови у справі. Передбачається, що саме при досягненні 16-річного віку молоді люди здатні повною мірою усвідомлювати, що таке адміністративне правопорушення, розуміти неприпустимість його вчинення і тому нести за нього особисту відповідальність. Оскільки досягнення соціальної і психофізіологічної зрілості передбачає настання ряду правових наслідків, таке чітке відмежування неповнолітніх від малолітніх, з одного боку, і повнолітніх, – з іншого, абсолютно необхідне. Не будь цієї твердої межі, органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення неповнолітніх, були б змушені в кожному окремому випадку самостійно оцінювати зрілість підлітка, що призвело б до неприпустимий суб'єктивізму.

5. Передбачаючи відповідальність громадян за адміністративні правопорушення з 16 років, КпАП закріплює ряд додаткових гарантій для них. Так, до неповнолітнього не може застосовуватися адміністративний арешт (ст. 32 КпАП); вчинення правопорушення неповнолітнім є пом'якшувальною обставиною (ст. 34 КпАП); втягнення неповнолітнього в правопорушення є обставиною, що обтяжує відповідальність (ст. 35 КпАП). Закон також встановлює процесуальні гарантії прав неповнолітніх, спрямовані на встановлення істини, перевиховання порушника і профілактику правопорушень.

6. У ряді випадків адміністративна відповідальність настає і за вчинення протиправних діянь підлітками, що не досягли 16 років, шоправда, у цьому випадку відповідальність покладається на їхніх батьків (ст. 184 КпАП).

7. Оскільки вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність, має правове значення, органи адміністративної юрисдикції суди повинні вживати заходів щодо встановлення віку неповнолітнього – дати його народження. У разі притягнення неповнолітнього до адміністративної відповідальності його вік встановлюють відповідно до документів про народження (число, місяць, рік народження). Особа вважається такою, що досягла певного віку, не в день народження, а починаючи з 0 годин наступної доби.

Відповідно до змін, внесених до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КпАП) Законом України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху” № 586-VI від 24.09.2008 р., розширено перелік адміністративних правопорушень, у разі вчинення яких неповнолітні підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах. Неповнолітні на загальних підставах відтепер несуть адміністративну відповідальність за керування транспортними засобами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а також передачу керування транспортним засобом особі, яка перебуває в стані такого сп'яніння чи під впливом таких лікарських препаратів, а так само за відмову особи, яка керує транспортним засобом, від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що зни-

жують увагу та швидкість реакції, якщо такі дії вчинені особою, яка двічі протягом року піддавалась адміністративному стягненню за керування транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, за відмову від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (ч. 3 ст. 130 КпАП), а також за пошкодження автомобільних доріг, вулиць, дорожніх споруд, залізничних переїздів і технічних засобів регулювання дорожнього руху, створення перешкод для руху та невжиття необхідних заходів щодо їх усунення (ст. 139 КпАП).

Стаття 14. Відповідальність посадових осіб

Посадові особи підлягають адміністративній відповідальності за адміністративні правопорушення, зв'язані з недодержанням установлених правил у сфері охорони порядку управління, державного і громадського порядку, природи, здоров'я населення та інших правил, забезпечення виконання яких входить до їх службових обов'язків.

1. У КпАП не міститься визначення поняття “посадова особа”, що обумовлює необхідність звернення до інших правових актів, у яких тлумачиться дана дефініція. Частина 2 ст. 19 Конституції України проголошує, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, передбачених Конституцією та законами України, однак визначення посадової особи в тексті Основного Закону немає. Стаття 2 Закону України “Про державну службу” містить визначення понять “посада” та “посадова особа”. Посада – це визначена структурою і штатним розписом первинна структурна одиниця державного органу та його апарату, на яку покладено встановлені нормативними актами коло службових повноважень. Посадовими особами відповідно до цього Закону вважаються керівники та заступники керівників державних органів та їх апарату, інші державні службовці, на яких законами або іншими нормативними актами покладено здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій. Однак необхідно зазначити, що, по-перше, ці положення поширюються лише на систему державної служби, а, по-друге, зазначений Закон не містить тлумачення понять організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій. Стаття 89 Господарського кодексу України визначає, що управління діяльністю господарського товариства здійснюють його органи та посадові особи, склад і порядок обрання (призначення) яких визначається залежно від виду товариства, а у визначених законом випадках – учасники товариства. Посадовими особами товариства визнаються голова та члени виконавчого органу, голова ревізійної комісії (ревізор), а у разі створення ради товариства (спостережної ради) – голова і члени цієї ради. Посадовими особами господарського товариства не можуть бути особи, службову або іншу діяльність яких визначено Конституцією України та законом несумісно з перебуванням на цих посадах, а також особи, яким перебування на відповідних посадах заборонено рішенням суду. При цьому посадові особи відповідають за шкоду, заподіяну ними господарському товариству, в межах і порядку, передбачених законом та установчими документами товариства. З огляду на ці положення у правовому регулюванні статусу посадової особи містяться значні прогалини, які потребують прийняття відповідних змін до законодавчих актів.

2. Поряд з поняттям “посадова особа” в законодавстві вживається поняття “службова особа”. Відповідно до п. 1 примітки до ст. 364 Кримінального кодексу України службовими особами є особи, які постійно чи тимчасово здійснюють функції представників влади, а також займають постійно або тимчасово на підприємствах, в установах чи організаціях, незалежно від форм власності посади, пов'язані з використанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських обов'язків, або виконують такі обов'язки за спеціальними повноваженнями. Пленум Верховного Суду України в п. 2 своєї постанови “Про судову практику у справах про хабарництво” від 26.04.2002 р. № 5 пояснив, що до представників влади належать, зокрема, працівники державних органів та їх апарату, які наділені правом у межах своєї компетенції ставити вимоги, а також приймати рішення, обов'язкові для виконання юридичними і фізичними особами незалежно від їх відомчої належності чи підлеглості. Організаційно-розпорядчі обов'язки – це обов'язки щодо здійснення керівництва галуззю промисловості, трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності. Такі функції виконують, зокрема, керівники міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, державних, колективних чи приватних підприємств, установ і організацій, їх заступники, керівники структурних підрозділів (началь-

ники цехів, завідувачі відділами, лабораторіями, кафедрами), їх заступники, особи, які керують ділянками робіт (майстри, виконроби, бригадири тощо). Адміністративно-господарські обов'язки – це обов'язки з управління або розпорядження державним, колективним чи приватним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації, забезпечення контролю за цими операціями тощо). Такі повноваження в тому чи іншому обсязі є у начальників планово-господарських, поставальних, фінансових відділів і служб, завідувачих складами, магазинами, майстернями, ательє, їх заступників, керівників відділів підприємств, відомчих ревизорів та контролерів тощо. Особа є службовою не тільки тоді, коли вона здійснює відповідні функції чи виконує обов'язки постійно, а й тоді, коли вона робить це тимчасово або за спеціальним повноваженням, за умови, що зазначені функції чи обов'язки покладені на неї правомочним органом або правомочною службовою особою. Працівники підприємств, установ, організацій, які виконують професійні (адвокат, лікар, вчитель тощо), виробничі (наприклад, водій) або технічні (друкарка, охоронець, тощо) функції, можуть визнаватися службовими особами лише за умови, що поряд із цими функціями вони виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські обов'язки. Службовими особами можуть визнаватися як громадяни України, так і іноземці та особи без громадянства.

3. З огляду на це порівняння визначень “посадова особа” та “службова особа”, принципів відмінності між ними не існує, тому їх можна вважати синонімічними. Однак Кримінальний кодекс України та постанову Пленуму Верховного Суду України “Про судову практику у справах про хабарництво” передбачають більш універсальний підхід до визначення та класифікації посадових осіб, без конкретизації форми власності, тоді як Закон України “Про державну службу” та Господарський кодекс України дають визначення посадової особи у вузькому тлумаченні відповідно до специфіки діяльності системи державної служби та господарських товариств.

До посадових осіб за адміністративні правопорушення застосовуються більш суворі штрафні санкції порівняно з громадянами. Це й зрозуміло, адже ці особи наділені правом здійснювати юридичні дії владного характеру. Слід однак зазначити, що вони підлягають адміністративній відповідальності за недодержання лише тих правил, забезпечення виконання яких належить до їх службових обов'язків. До того ж безпосереднім порушником може бути не сама посадова особа, а інші, зокрема, підлеглі їй особи. Інакше кажучи, вона відповідає не стільки за порушення певних правил власними діями, скільки за нерозпорядливість. Зазвичай забезпечення виконання певних правил (наприклад, щодо охорони праці, здоров'я населення, санітарно-гігієнічних, природоохоронних тощо) входить до кола службових обов'язків всього ієрархічного ланцюжка посадових осіб підприємств та організацій. Це означає, що до адміністративної відповідальності за їх недодержання одночасно може бути притягнуто декілька посадових осіб, зрозуміло, з урахуванням характеру і ступеня вини кожної з них.

Адміністративне правопорушення, вчинене посадовою особою, водночас є і дисциплінарним проступком, оскільки неналежно виконуються службові обов'язки. Тому не виключається притягнення її до двох видів юридичної відповідальності – адміністративної і дисциплінарної, однак це питання має вирішуватися в кожному конкретному випадку з урахуванням усіх обставин справи.

Нарешті посадові особи можуть нести адміністративну відповідальність і як звичайні громадяни, якщо порушення ними встановлених правил не пов'язане з виконанням службових обов'язків. Наприклад, при накладенні адміністративного стягнення за злісну непокору законному розпорядженню або вимозі працівника міліції чи його образу службовий стан особи до уваги не береться.

7. Закон України “Про боротьбу з корупцією” у ст. 1 визначає, що під корупцією в цьому Законі розуміється діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямована на неправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг. Корупційними діями є: а) незаконне одержання особою, уповноваженою на виконання функцій держави, у зв'язку з виконанням таких функцій матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг, у тому числі прийняття чи одержання предметів (послуг) шляхом їх придбання за ціною (тарифом), яка є істотно нижчою від їх фактичної (дійсної) вартості; б) одержання особою, уповноваженою на виконання функцій держави, кредитів або позичок, придбання цінних паперів, нерухомості або іншого майна з використанням при цьому пільг чи переваг, не передбачених чинним законодавством. Подарунок (винагорода), отриманий зазначеними особами за обставин, передбачених пунктом “а” частини другої цієї статті, у тому числі такий, що надійшов без їх відома, а також вартість незаконно одержаних послуг підлягають стягненню (відшкодуванню) в доход держави.

Відповідно до положень ст. 2 вищезазначеного Закону, за корупційні діяння та інші правопорушення, пов'язані з корупцією, на підставі цього Закону несуть відповідальність такі особи, уповноважені на виконання функцій держави: а) державні службовці; б) Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр, віце-прем'єр-міністри, міністри; в) народні депутати України, депу-

тати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати сільських, селищних, міських, районних у містах, районних, обласних рад; г) посадові особи місцевого самоврядування; г) військові посадові особи Збройних Сил України та інших військових формувань (крім військовослужбовців строкової служби).

Ст. 7 Закону визначає, що вчинення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, як винятком осіб, зазначених у частині другій цієї статті, будь-якого з передбачених у статті 1 цього Закону корупційних діянь, якщо вони не містять складу злочину, тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення корупційних діянь, передбачених цим Законом, народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатом місцевої ради або сільським, селищним, міським головою, головою районної, обласної, районної у місті ради (у разі її створення), їх заступниками або секретарем відповідної сільської, селищної, міської ради, у разі здійснення ними відповідно із законом повноважень сільського, селищного, міського голови, якщо вони не містять складу злочину, тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 14–1. Відповідальність власників (співвласників) транспортних засобів

До адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху у разі їх фіксації працюючими в автоматичному режимі спеціальними технічними засобами, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобами фото- і кінозйомки, відеозапису притягаються власники (співвласники) транспортних засобів.

За наявності обставин, які свідчать про вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, іншою особою, власник (співвласник) транспортного засобу може протягом десяти днів з дня вручення йому постанови про накладення штрафу повідомити про відповідні обставини (транспортний засіб знаходився у володінні чи користуванні іншої особи, вибув з його володіння внаслідок проти-правних дій інших осіб тощо) орган (посадову особу), що виніс постанову про накладення адміністративного стягнення. На період з'ясування та перевірки цих обставин виконання постанови про накладення адміністративного стягнення зупиняється до моменту встановлення особи, яка вчинила це правопорушення.

(Кодекс доповнено статтею 14–1 згідно із Законом № 586-VI від 24.09.2008)

Введення Законом України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху” № 586-VI від 24.09.2008 р. адміністративної відповідальності власників (співвласників) транспортних засобів є законоподатковою новелою, яка впроваджує в адміністративно-деліктне право принципі презумпції винності. При цьому, відповідно до положень ч. 6 ст. 258 КпАП, що у разі виявлення адміністративного правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованого за допомогою працюючих в автоматичному режимі спеціальних технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, протокол про адміністративне правопорушення не складається, а постанову у справі про адміністративне правопорушення виноситься без участі особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Копії постанови у справі про адміністративне правопорушення та матеріалів, зафіксованих за допомогою працюючих в автоматичному режимі спеціальних технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, надсилаються особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, протягом трьох днів з дня винесення такої постанови. Відповідно до Інструкції з оформлення працівниками Державтоінспекції МВС матеріалів про адміністративні порушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, затвердженої наказом МВС України від 26.02.2009 р. № 77, матеріали щодо порушень правил дорожнього руху, зафіксованих за допомогою працюючих в автоматичному режимі спеціальних технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, та постанови у справі про адміністративне правопорушення, винесені стосовно власників (співвласників) транспортних засобів, реєструються в Журналах

обліку матеріалів фіксації порушень правил дорожнього руху, зафіксованих за допомогою працюючих в автоматичному режимі спеціальних технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, протягом однієї доби. У журналі реєструються матеріали щодо адміністративних правопорушень правил дорожнього руху, зафіксованих за допомогою працюючих в автоматичному режимі спеціальних технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, та постанови про адміністративні правопорушення, винесені стосовно власників (співвласників) транспортних засобів, що надійшли з інших підрозділів.

Стаття 15. Відповідальність військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, за вчинення адміністративних правопорушень

Військовослужбовці і призвані на збори військовозобов'язані, а також особи рядового і начальницького складів Державної кримінально-виконавчої служби України, органів внутрішніх справ і Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України несуть відповідальність за адміністративні правопорушення за дисциплінарними статутами. За порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм, правил полкування, рибальства та охорони рибних запасів, митних правил, вчинення корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних з корупцією, порушення тиші в громадських місцях, неправомірне використання державного майна, незаконне придбання або зберігання спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації, невжиття заходів щодо окремої ухвали суду чи окремої постанови судді, щодо подання органу дізнання, слідчого або прокесту, припису чи подання прокурора, ухилення від виконання законних вимог прокурора, порушення законодавства про державну таємницю, порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, ці особи несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах. До зазначених осіб не може бути застосовано громадські роботи, виправні роботи і адміністративний арешт.

Інші, крім зазначених у частині першій цієї статті, особи, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів або спеціальних положень про дисципліну, у випадках, прямо передбачених ними, несуть за вчинення адміністративних правопорушень дисциплінарну відповідальність, а в інших випадках – адміністративну відповідальність на загальних підставах.

(Частину третю статті 15 виключено на підставі Закону № 586-VI від 24.09.2008)

При порушенні правил дорожнього руху водіями транспортних засобів Збройних Сил України або інших утворених відповідно до законів України військових формувань – військовослужбовцями строкової служби штраф як адміністративне стягнення до них не застосовується. У випадках, зазначених у цій статті, органи (посадові особи), яким надано право накладати адміністративні стягнення, передають матеріали про правопорушення відповідним органам для вирішення питання про притягнення винних до дисциплінарної відповідальності.

(Стаття 15 із змінами, внесеними згідно з Указом ППР № 1369-12 від 29.07.91, Законами № 3785-12 від 23.12.93, № 358/95-ВР від 05.10.95, № 352-IV від 23.12.98, № 557-IV від 24.03.99, № 1080-IV від 21.09.99, № 2342-II від 05.04.2001, № 743-IV від 15.05.2003, № 1703-IV від 11.05.2004, № 586-VI від 24.09.2008, № 1180-VI від 19.03.2009, № 1254-VI від 14.04.2009)

У разі вчинення військовослужбовцем або особою рядового чи начальницького складу органів внутрішніх справ адміністративного проступку за загальним правилом передбачається заміна одного виду юридичної відповідальності на інший, що в літературі одержало назву субститутної

відповідальності. Доцільність заміни адміністративної відповідальності дисциплінарною в цьому випадку пояснюється особливостями служби в Збройних силах або інших утворених відповідно до закону військових формуваннях та органах внутрішніх справ, особливим правовим статусом їх працівників, а отже і специфікою юридичної відповідальності за порушення правових норм, які охороняються адміністративними санкціями.

Інші особи, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів або спеціальних положень про дисципліну (наприклад, судді, працівники прокуратури), у випадках, передбачених ними, несуть за вчинення адміністративних проступків дисциплінарну відповідальність, а в інших випадках – адміністративну відповідальність на загальних підставах.

Нині в Україні діють такі дисциплінарні статuti. По-перше, Дисциплінарний статут Збройних сил України, дія якого поширюється на усіх військовослужбовців Збройних сил України незалежно від військових звань та службового становища, громадян, звільнених з військової служби у відставку або у запас з правом носіння військової форми одягу, під час носіння ними військової форми одягу. Дія Дисциплінарного статуту Збройних сил України поширюється на Державну прикордонну службу України, Службу безпеки України, внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України, війська цивільної оборони України та інші військові формування, створені відповідно до законів України. По-друге, Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ Української РСР, (який, незважаючи на застарілість назви та багатьох положень, досі не зазнав відповідного редагування), дія якого поширюється на всіх осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ, а також посадових та службових осіб податкової міліції. По-третє, Дисциплінарний статут прокуратури України, дія якого поширюється на прокурорсько-слідчих працівників, а також працівників навчальних, наукових та інших установ прокуратури, які мають класні чини. По-четверте, Дисциплінарний статут митної служби України, дія якого поширюється на посадових осіб митної служби України, яким присвоєно спеціальні звання, зокрема, керівників митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій. По-п'яте, Статут про дисципліну працівників спеціальних воєнізованих аварійно-рятувальних служб, дія якого поширюється на працівників спеціальних (воєнізованих) аварійно-рятувальних служб незалежно від відомчої підпорядкованості.

На жаль, ні в КпАП, ні в дисциплінарних статутах не визначено механізм заміни зазначених видів відповідальності одного одним, хоча він має певні особливості і потребує чіткого врегулювання.

Відповідно до змін, внесених до коментованої статті Законами України № 586-VI від 24.09.2008 р., № 1180-VI від 19.03.2009 р., № 1254-VI від 14.04.2009 р., розширено перелік осіб, які несуть відповідальність за адміністративні правопорушення за дисциплінарними статутами, встановлено заборону застосовувати щодо них новий вид адміністративного стягнення – громадські роботи, виключено положення, відповідно до якого до водіїв транспортних засобів Збройних Сил України або інших утворених відповідно до законів України військових формувань – військовослужбовців строкової служби як засіб адміністративного стягнення застосовується попередження, при цьому статтю доповнено положенням, згідно з яким органи (посадові особи), яким надано право накладати адміністративні стягнення на зазначених осіб, передають матеріали про правопорушення відповідним органам для вирішення питання про притягнення винних до дисциплінарної відповідальності.

Стаття 16. Відповідальність іноземців і осіб без громадянства

Іноземці і особи без громадянства, які перебувають на території України, підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах з громадянами України. Питання про відповідальність за адміністративні правопорушення, вчинені на території України іноземцями, які згідно з чинними законами та міжнародними договорами України користуються імунітетом від адміністративної юрисдикції України, вирішуються дипломатичним шляхом.

[Статтю 16 викладено у новій редакції згідно із Законом України № 2342-II від 05.04.2001 р.]

Правовий статус іноземців та осіб без громадянства, які перебувають на території України, визначається статтями 26, 33 Конституції України, відповідно до яких іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, – за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України. Іноземцям та особам без громадян-

ства може бути надано притулок у порядку, встановленому законом. Кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом. У розв'язок означених конституційних положень прийнято закони України "Про правовий статус іноземців", "Про біженців", "Про державний кордон України", Правила в'їзду іноземців в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.1995 р. № 1074, Указом Президента України "Про додаткові заходи щодо реалізації права людини на свободу пересування і вільний вибір місця проживання" від 15.06.2001 р. № 45/2001 та низкою інших нормативно-правових актів.

Відповідно до ст. 2 Закону України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства" іноземець – особа, яка не є громадянином України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав. Особа без громадянства – це особа, яку жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїм громадянином. Іноземці та особи без громадянства є рівними перед законом незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової та національної належності, статі, мови, ставлення до релігії, роду і характеру занять, інших обставин. Здійснення іноземцями та особами без громадянства своїх прав і свобод не повинно завдавати шкоди національним інтересам України, правам, свободам і законним інтересам її громадян та інших осіб, які проживають в Україні. Іноземці та особи без громадянства зобов'язані поважати та дотримуватися Конституції і законів України, шанувати традиції та звичаї народу України. Іноземці та особи без громадянства можуть пересуватися на території України і обирати місце проживання в ній відповідно до порядку, встановленого Кабінетом Міністрів України. Обмеження в пересуванні та виборі місця проживання допускаються, коли це необхідно для забезпечення безпеки України, охорони громадського порядку, охорони здоров'я, захисту прав і законних інтересів її громадян та інших осіб, які проживають в Україні.

3. У судочинстві іноземці та особи без громадянства як учасники процесу користуються такими самими процесуальними правами, що й громадяни України. Іноземці та особи без громадянства, які вчинили злочин, адміністративні або інші правопорушення, несуть відповідальність на загальних підставах. За порушення іноземцями та особами без громадянства встановленого порядку перебування в Україні, тобто проживання без документів на право проживання в Україні, або проживання за недійсними документами, недотримання встановленого порядку реєстрації або пересування і вибору місця проживання, працевлаштування, ухилення від виїзду після закінчення терміну перебування, а також за недотримання Правил транзитного проїзду через територію України до них застосовуються заходи відповідно до законодавства України. Іноземець та особа без громадянства, який вчинив злочин або адміністративне правопорушення, після відбуття призначеного йому покарання чи виконання адміністративного стягнення може бути видворений за межі України. Рішення про видворення його за межі України після відбуття ним покарання чи виконання адміністративного стягнення приймається органом внутрішніх справ за місцем його перебування з повідомленням протягом 24 годин прокурора про підстави прийняття такого рішення. За рішенням органу внутрішніх справ видворення іноземця та особи без громадянства за межі України може супроводжуватися заборонаю подальшого в'їзду в Україну строком до п'яти років. Строки заборони подальшого в'їзду в Україну обчислюються з дня винесення зазначеного рішення. Механізм видворення іноземців та осіб без громадянства за межі України регламентується Законом України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства" та іншими правовими актами.

Стаття 17. Обставини, що виключають адміністративну відповідальність

Особа, яка діяла в стані крайньої необхідності, необхідної оборони або яка була в стані неосудності, не підлягає адміністративній відповідальності.

1. Розмежування правомірної й протиправної поведінки не завжди можливо провести чітко, тому досить часто виникають колізії інтересів людини, суспільства й держави. Обумовлюються такі ситуації тим, що громадяни іноді змушені робити діяння, які є правомірним заподіянням шкоди інтересам, охоронюваним законом. Можливі ситуації, коли окремі, однакові зі своїх об'єктивних ознак, дії збігаються із зовнішніми ознаками передбаченого законом складу адміністративного правопорушення. Однак за наявності певних обставин (залежно від обстановки, мотивів, мети тощо), такі дії не є правопорушеннями. Подібні обставини, що виключають протиправність діяння, передбачені законодавством про адміністративні правопорушення. Схожі дії людини залежно від об'єктивних (місця, часу, обстановки) і суб'єктивних (мотив, ціль) причин, які їх детермінували,

і також інших конкретних обставин суспільством і законодавством можуть оцінюватися потрійно: суспільно шкідливі й протиправні, суспільно корисні й правомірні, нейтральні. Саме останні два види діянь і складають обставини, що виключають наявність у діянь (бездіяльності) ознак адміністративного правопорушення. Поділ таких діянь, за зовнішніми своїми ознаками схожих зі складами конкретних адміністративних правопорушень, на два види проводиться залежно від їх корисності для суспільства й трактування законодавством. Для того ж, щоб визначити, чим вони відрізняються від інших різновидів діянь, необхідно встановити ознаку (критерій), що їх поєднує. Такою загальною ознакою й основним критерієм віднесення яких-небудь діянь до обставин, що виключають наявність у діянні ознак адміністративного правопорушення, є правомірність (відсутність протиріччя чинному законодавству) дій при їх здійсненні. Дану групу обставин можна окarakterизувати як правомірні й суспільно корисні або нейтральні для суспільства й законодавства. Інакше кажучи, як суспільно корисні, так і суспільно нейтральні діяння не суперечать правовим нормам. КпАП відносить до них крайню необхідність та необхідну оборону (див. коментар до статей 19, 20), які виключають адміністративну відповідальність. Вчиненою в стані крайньої необхідності визнається дія, спрямована на усунення небезпеки, яка загрожує державному або громадському порядку, власності чи іншим об'єктам, що охороняються законом, якщо ця небезпека за цих обставин не могла бути усунена іншими, крім протиправних, засобами, а заподіяна шкода є менш значною, ніж відвернена. Наприклад, в стані крайньої необхідності, може бути вчинено порушення правил дорожнього руху водієм, який доставляє травмовану людину в лікарню. На відміну від крайньої необхідності, при необхідній обороні шкода заподіюється не сторонньому об'єктові, що охороняється законом, а особі, яка посягає на нього. Захист повинен відповідати характерові та суспільній шкідливості посягання. Слід зазначити, що адміністративне правопорушення в стані необхідної оборони може бути вчинено дуже рідко. Закріплення у законодавстві норми про необхідну оборону швидше наголошує на активній ролі громадян у боротьбі з правопорушеннями, зміцненню правопорядку. Вчиненою в стані крайньої необхідності визнається дія, спрямована на усунення небезпеки, яка загрожує державному або громадському порядку, власності чи іншим об'єктам, що охороняються законом, якщо ця небезпека за таких обставин не могла бути усунена іншими, крім протиправних, засобами, а заподіяна шкода є менш значною, ніж відвернена. Наприклад, у стані крайньої необхідності, може бути вчинено порушення правил дорожнього руху водієм, який доставляє травмовану людину в лікарню. На відміну від крайньої необхідності, при необхідній обороні шкода заподіюється не сторонньому об'єктові, що охороняється законом, а особі, яка посягає на нього. При цьому захист повинен відповідати характерові та суспільній шкідливості посягання. Варто зазначити, що адміністративне правопорушення у стані необхідної оборони може бути вчинено дуже рідко. Закріплення у законодавстві норми про необхідну оборону скоріш підкреслюється активна роль громадян у боротьбі з правопорушеннями, зміцненню правопорядку.

2. Іншою обставиною, яка виключає адміністративну відповідальність, у коментованій статті названо стан неосудності. Розмежуванням між необхідною обороною та крайньою необхідністю з одного боку і неосудністю – з іншого є наявність у діянні ознак адміністративного правопорушення. Якщо вчинення дій у стані крайньої необхідності та необхідної оборони виключає можливість кваліфікації таких дій, як адміністративне правопорушення, то неосудність має своїми наслідками лише звільнення від адміністративної відповідальності (див. коментар до ст. 20).

Стаття 18. Крайня необхідність

Не є адміністративним правопорушенням дія, яка хоч і передбачена цим Кодексом або іншими законами, що встановлюють відповідальність за адміністративні правопорушення, але вчинена в стані крайньої необхідності, тобто для усунення небезпеки, яка загрожує державному або громадському порядку, власності, правам і свободам громадян, установленому порядку управління, якщо ця небезпека за даних обставин не могла бути усунута іншими засобами і якщо заподіяна шкода є менш значною, ніж відвернена шкода.

[У статтю 18 внесено зміни згідно із Законом України № 2342-ІІ від 05.04.2001 р.]

Відповідно до положень коментованої статті у разі вчинення особою діяння у стані крайньої необхідності така особа не лише звільняється від адміністративної відповідальності, а такі дії взагалі не розглядаються як адміністративне правопорушення, оскільки в діянні немає ознаки вини. Схожа норма міститься у Кримінальному кодексі України, відповідно до ч. 1 ст. 39 якого не є злочи-

ном заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам у стані крайньої необхідності, тобто для усунення небезпеки, що безпосередньо загрожує особі чи охоронюваним законом правам цієї людини або інших осіб, а також суспільним інтересам чи інтересам держави, якщо цю небезпеку в цій обстановці не можна було усунути іншими засобами і якщо не було допущено перевищення меж крайньої необхідності. Так саме і в адміністративному праві не є адміністративним правопорушенням заподіяння шкоди охоронюваним законом про адміністративні правопорушення інтересам у стані крайньої необхідності.

Інститут крайньої необхідності покликаний сприяти підвищенню соціальної активності учасників суспільних відносин, є гарантією правового захисту людини, що бере участь у запобіганні шкоди правам громадян, інтересам держави й суспільства.

Об'єктами захисту від небезпеки є державний або громадський порядок, власність, права і свободи громадян, установлений порядок управління.

У коментованій статті розкривається зміст крайньої необхідності й визначаються умови, за яких дії особи в цьому стані не є адміністративним правопорушенням. У разі крайньої необхідності відбувається зіткнення двох інтересів: загроза заподіяння шкоди одним охоронюваним законом інтересам усувається шляхом заподіяння шкоди, хоча й меншої, іншим.

Стан крайньої необхідності виникає, коли є дійсна, реальна, а не уявна загроза зазначеним інтересам. Якщо загроза зазначеним охоронюваним інтересам може виникнути в майбутньому, діяння не може вважатися таким, що вчинено у стані крайньої необхідності. На це прямо вказують слова тексту статті "для усунення небезпеки, яка загрожує".

Джерелами загрозової небезпеки у разі крайньої необхідності, зокрема можуть бути стихійні явища – повені, пожежі, землетруси тощо, дикі або домашні тварини, наприклад під час їхнього нападу на людину; джерела підвищеної небезпеки, наприклад несправна автомашина; людина, що заподіює або загрожує завдати шкоди охоронюваним законом інтересам.

6. Коментована стаття передбачає, що небезпека за таких обставин не може бути усунута іншими засобами, тобто засобами, не пов'язаними із заподіянням шкоди іншим охоронюваним законом інтересам. Це – одне з найважливіших умов правомірності акта крайньої необхідності. Спосіб збереження охоронюваного законом інтересу за рахунок іншого повинен бути саме крайнім. Якщо для запобігання небезпеки, що загрожує, в особи є шлях, не пов'язаний із заподіянням шкоди, вона повинна обрати саме цей шлях. Інакше посилання на стан крайньої необхідності виключається (у цьому, до речі, проявляється одне з істотних відмінностей крайньої необхідності від необхідної оборони).

Шкода, заподіяна в стані крайньої необхідності, повинна бути менш значною, ніж відвернена шкода. Заподіяння шкоди, рівної тій, що могла бути спричинена, або шкоди більшої, не може бути виправдана станом крайньої необхідності. Зокрема не можна рятувати одне благо за рахунок заподіяння шкоди рівноцінному благо. Питання про те, яку шкоду вважати більш значною, а яку менш, є питанням факту й вирішується в кожному конкретному випадку залежно від конкретних обставин справи. В основу оцінки шкоди заподіяної й шкоди відверненої повинні бути покладені як об'єктивний, так і суб'єктивний критерії, проте визначальним має бути об'єктивний критерій.

У законі немає вказівки на те, щоб заподіювана шкода була найменшою з усіх можливих, ця шкода лише повинна бути менш значною порівняно із відверненою.

7. Дії особи, що усуває загрозу зазначеним охоронюваним законом інтересам, формально утворюють склад одного або декількох правопорушень, передбачених відповідними статтями КпАП або іншого закону, що встановлює адміністративну відповідальність за адміністративні правопорушення. Наприклад, розбивання віконного скла автобусу для забезпечення евакуації пасажирів під час пожежі формально утворює склад правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 119 КпАП, яка встановлює відповідальність за пошкодження внутрішнього обладнання та стекол автобусів, маршрутних таксі, тролейбусів або трамваїв. Проїзд на заборонний сигнал світлофора, який здійснено з метою уникнути зіткнення з пішоходом, що порушує правила дорожнього руху, формально утворює склад адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 122 КпАП. Для ліквідації пожежі може виникнути необхідність у псуванні або забрудненні сільськогосподарських та інших земель (ст. 52 КпАП), порушення правил водокористування (ст. 60 КпАП), незаконній порубці, пошкодженні та знищенні лісових культур та молодняка (ст. 65 КпАП) тощо. Оскільки зазначені дії вчинені для усунення небезпеки, яка загрожує охоронюваним законом інтересам, ця небезпека не може бути усунута іншими засобами, а заподіяна шкода є менш значною, ніж відвернена, ці дії не можуть вважатися адміністративними правопорушеннями.

Стаття 19. Необхідна оборона

Не є адміністративним правопорушенням дія, яка хоч і передбачена цим Кодексом або іншими законами, що встановлюють відповідальність за адміністративні правопорушення, але вчинена в стані необхідної оборони, тобто при захисті державного або громадського порядку, власності, прав і свобод громадян, установленого порядку управління від протиправного посягання шляхом заподіяння посягачу шкоди, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони.

Перевищенням меж необхідної оборони визнається явна невідповідність захисту характерові і суспільній шкідливості посягання.

[Стаття 19 із змінами, внесеними згідно із Законом №2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001]

1. Конституція України у ч. 2 ст. 27 проголошує, що кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань. Отже, право на оборону визначено Основним Законом одним із фундаментальних прав людини. Положення ст. 19 КпАП є розвитком та конкретизацією конституційних приписів.

2. Стан необхідної оборони виникає не лише в момент вчинення суспільно небезпечного посягання, а й у разі створення реальної загрози заподіяння шкоди. У випадку з'ясування наявності такої загрози необхідно враховувати поведінку нападника, зокрема спрямованість умислу, інтенсивність і характер його дій, що дають особі, яка захищається, підстави сприймати загрозу як реальну. Перехід використовуваних при нападі знарядь або інших предметів від нападника до особи, яка захищається, не завжди свідчить про закінчення посягання. При вирішенні питання про віднесення певних дій до необхідної оборони потрібно з'ясувати, чи мала особа, яка захищалася, реальну можливість ефективно відбити суспільно небезпечне посягання іншими засобами із заподіянням нападникові шкоди, необхідної і достатньої в конкретній ситуації для негайного відвернення чи припинення посягання.

Суспільно небезпечне посягання на законні права, інтереси, життя і здоров'я людини, суспільні інтереси чи інтереси держави може викликати в особи, яка захищається, сильне душевне хвилювання. Якщо в такому стані вона не могла оцінювати відповідність заподіяної нею шкоди небезпечності посягання чи обставині захисту, її дії слід розцінювати як необхідну оборону.

Правомірним слід вважати застосування зброї або будь-яких інших засобів чи предметів незалежно від того, якої тяжкості шкода заподіяна тому, хто посягає, якщо воно здійснене для захисту від нападу озброєної особи або групи осіб, а також для відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення.

5. Якщо у разі необхідної оборони випадково заподіяно шкоду не причетній до нападу особі, відповідальність може настати залежно від наслідків за заподіяння шкоди через необережність.

Згідно з ч. 2 коментованої статті перевищенням меж необхідної оборони визнається явна невідповідність захисту характерові і суспільній шкідливості посягання. Щоб установити наявність або відсутність ознак перевищення меж необхідної оборони, слід враховувати не лише відповідність чи невідповідність знарядь захисту і нападу, а й характер небезпеки, що загрозувала особі, яка захищалася, та обставини, що могли вплинути на реальне співвідношення сил, зокрема: місце і час нападу, його раптовість, неготовність до його відбиття, кількість нападників і тих, хто захищався, їхні фізичні дані (вік, стать, стан здоров'я) та інші обставини.

Потрібно мати на увазі, що представники влади, працівники правоохоронних органів, члени громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовці не підлягають кримінальній відповідальності за шкоду, заподіяну під час виконання службових обов'язків щодо запобігання суспільно небезпечним посяганням і затриманню правопорушників, якщо вони не допустили перевищення заходів, необхідних для правомірного затримання злочинця.

Стаття 20. Неосудність

Не підлягає адміністративній відповідальності особа, яка під час вчинення протиправної дії чи бездіяльності була в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану.

Необхідною умовою притягнення до адміністративної відповідальності є наявність вини у особи, що вчинила адміністративне правопорушення. Особи, що страждають психічними розладами й у силу цього не здатні усвідомлювати характер вчинених ними дій або оцінювати їх соціальне зна-

чення, а також не здатні керувати своїми діями через поразку вольової сфери психіки, не можуть діяти умисно або необережно, тобто виявити вину в адміністративно-правовому змісті.

Осудність – це психічний стан людини, який передбачає, що під час вчинення злочину людина може усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними. В Україні діє презумпція психічного здоров'я, відповідно до якої кожна особа вважається такою, яка не має психічного розладу, доки наявність такого розладу не буде встановлено на підставах та в порядку, передбачених законодавством. Психічні розлади – це розлади психічної діяльності, визнані такими згідно з чинною в Україні Міжнародною статистичною класифікацією хвороб, травм і причин смерті; тяжкий психічний розлад – розлад психічної діяльності (затмарення свідомості, порушення сприйняття, мислення, волі, емоцій, інтелекту чи пам'яті), який позбавляє особу здатності адекватно усвідомлювати навколишню дійсність, свій психічний стан і поведінку. Отже, психічнохворий (душевнوخворий) – людина, яка страждає від психічного розладу. Це узагальнена назва розладів психічної діяльності людини; вона й з'ясується у законодавстві як медико-біологічний критерій неосудності.

Осудність є обов'язковою ознакою суб'єкта адміністративного правопорушення. Між осудністю й виною є тісний взаємозв'язок. Осудність, як і вина, – невід'ємний елемент складу адміністративного правопорушення. Осудність – ознака складу адміністративного правопорушення, що характеризує його суб'єкт; вина – ознака складу, який характеризує суб'єктивну сторону. Осудність, як і вина, характеризується певними ознаками: інтелектуальними й вольовими. Вольова ознака юридичного критерію неосудності – нездатність особи під час вчинення адміністративного правопорушення керувати своїми діями (бездіяльністю) – означає нездатність людини діяти з своєї волі, відповідно до своїх уявлень, переконань, нездатність утриматися від імпульсивних, мимовільних й інших подібних діянь. Інтелектуальна ознака юридичного критерію неосудності означає нездатність особи під час адміністративного правопорушення усвідомлювати фактичний характер і суспільну шкідливість вчинюваних діянь (бездіяльності) та їх наслідків.

Якщо під час провадження адміністративних справ виникає питання з приводу психічного стану особи, за відповідним рішенням суду призначається судово-психіатрична експертиза, яка проводиться в Українському науково-дослідному інституті соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України, центрах судово-психіатричних експертиз, відділеннях (амбулаторних, стаціонарних експертиз), які є структурними підрозділами психоневрологічних (психіатричних) лікарень, психоневрологічних диспансерів. Зазначені заклади охорони здоров'я виконують функції судово-експертних установ або підрозділів.

Проведення судово-психіатричних експертиз в експертних установах (підрозділах); обов'язки, права та відповідальність експерта; організація проведення експертиз та оформлення їх результатів визначаються законами України "Про судову експертизу", "Про психіатричну допомогу", Кримінально-процесуальним, Цивільним процесуальним кодексами, КпАП, а також Порядком проведення судово-психіатричної експертизи, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 8 жовтня 2001 р. № 397.

6. Експертизу в експертній установі (підрозділі) виконує лікар – судово-психіатричний експерт (далі – експерт) одноособово або у складі амбулаторних (стаціонарних) судово-психіатричних експертних комісій (далі – комісія). Посади експертів та голів комісій встановлюються згідно з чинними нормативними документами Міністерства охорони здоров'я. Склад комісій затверджується наказом керівника експертної установи (підрозділу). Експертиза може проводитись амбулаторно (зокрема, посмертно), стаціонарно, у судовому засіданні. Предметом експертизи є визначення психічного стану осіб, яким призначено експертизу, в конкретні проміжки часу і щодо певних обставин, що становлять інтерес для органів слідства та суду. Експертизи мають призначатися відповідно до зони, яка обслуговується певною експертною установою (підрозділом). У разі повторної експертизи або неможливості чи недоцільності проведення експертизи в експертній установі (підрозділі) за зоною обслуговування особа або орган, які призначають експертизу, вказавши відповідні мотиви, можуть доручити її виконання експертам іншої експертної установи (підрозділу). Роботу експертної установи (підрозділу) контролює Міністерство охорони здоров'я України, МОЗ Автономної Республіки Крим, управління охорони здоров'я обласних, Севастопольської міської державних адміністрацій та Головне управління охорони здоров'я Київської міської державної адміністрації. Науково-методичне забезпечення здійснюється Міністерством охорони здоров'я через Український науково-дослідний інститут соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ.

7. У разі вчинення особою у стані неосудності адміністративного правопорушення провадження в справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю (ст. 247 КпАП). Заходи адміністративного стягнення або громадського впливу щодо неосудних застосовуватися не можуть, а помилково застосовані юридичного значення не мають.

Стаття 21. Передача матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд громадської організації або трудового колективу

Особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, звільняється від адміністративної відповідальності з передачею матеріалів на розгляд громадської організації або трудового колективу, якщо з урахуванням характеру вчиненого правопорушення і особи правопорушника до нього доцільно застосувати захід громадського впливу.

[Частина другу статті 21 виключено на підставі Закону №2342-II (2342-14) від 05.04.2001]

Про заходи громадського впливу, застосовані до осіб, які вчинили правопорушення, передбачені статтею 51, частиною першою статті 129, частинами першою і другою статті 130, статтями 156, 173, 176, 177, 178–180 цього Кодексу, власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган, або громадська організація повинні не пізніше як у десятиденний строк з дня одержання матеріалів повідомити орган (посадову особу), який надіслав матеріали.

[Стаття 21 із змінами, внесеними згідно з Указами №316-11 від 29.05.85, №1117-11 від 16.10.85, №2444-11 від 27.06.86, №4134-11 від 12.06.87, №4135-11 від 12.06.87, №7542-11 від 19.05.89; Законами №3890-12 від 28.01.94, №244/94-ВР від 15.11.94, №2342-II (2342-14) від 05.04.2001]

1. Положення коментованої статті відображують принцип індивідуалізації адміністративної відповідальності, який означає відповідність заходу впливу, який обирається для порушника, меті адміністративної відповідальності. Він передбачає як індивідуальний підхід до застосування примусових заходів залежно від особистих якостей порушника та характеру і обставин вчинення проступку, так і можливість пом'якшення і навіть відмови від застосування заходів відповідальності, якщо її мета може бути досягнута іншим шляхом.

2. Реалізація принципу індивідуалізації адміністративної відповідальності тісно пов'язана із інститутом звільнення від неї. Адміністративна відповідальність має подвійну мету – захист правопорядку і виховання громадян у дусі поваги до закону та правил співжиття. Зазначену мету можна конкретизувати через дві основні функції адміністративної відповідальності. Перша з них, репресивно-каральна (або "штрафна"), полягає в тому, що адміністративна відповідальність є, по-перше, актом відплати держави щодо правопорушника, а, по-друге, засобом, який попереджає нові правопорушення. Друга функція, запобіжно-виховна, тісно пов'язана з попередньою. Вона покликана забезпечити формування в адресатів адміністративно-правових норм мотивів, які б спонукали їх дотримуватись вимог законів, поважати права і законні інтереси інших осіб.

3. КпАП передбачає можливість звільнення від адміністративної відповідальності на двох рівнях. Перш за все, певні категорії осіб звільнив від цієї відповідальності сам законодавець. Маються на увазі випадки відповідальності за адміністративні правопорушення неповнолітніх та осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів. До перших, відповідно до ст. 13 КпАП, за більшість проступків застосовуються не адміністративні стягнення, а заходи впливу виховного характеру. Військовослужбовці, призовані на збори, військовозобов'язані, працівники органів внутрішніх справ несуть відповідальність за адміністративні проступки (за деякими винятками) за дисциплінарними статутами, тобто дисциплінарну відповідальність (ст. 15 КпАП). У другому випадку звільнення від адміністративної відповідальності здійснюється на рівні реалізації правових норм, тобто тут рішення приймається правозастосовником. Таких видів звільнення чинний КпАП передбачає чотири. Передусім, це звільнення від адміністративної відповідальності відповідно до положень коментованої статті, а також ст. 22 – з передачею матеріалів на розгляд громадськості або із оголошенням усного зауваження. Крім того, це звільнення від адміністративної відповідальності неповнолітніх віком від 16-ти до 18-ти років із застосуванням до них заходів виховного впливу, а також передача матеріалів для застосування заходів дисциплінарного впливу до осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, в тих випадках, коли і ті й інші підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах. Йдеться саме про звільнення від адміністративної відповідальності, оскільки посадова особа, яка вирішує справу, може і реально застосувати адміністративне стягнення, тобто закон

наділяє правом прийняття рішення саме її. До того ж прийняття подібного рішення – це не обов'язок, а право суб'єкта адміністративної юрисдикції.

4. В усіх перерахованих випадках звільнення від адміністративної відповідальності слід розглядати як пом'якшення відповідальності порушника (до неповнолітнього замість адміністративного стягнення застосовується виховний захід, до військовослужбовця – захід дисциплінарного впливу, відповідно до коментованої статті – захід громадського впливу, відповідно до ст. 22 – усне зауваження). У зв'язку з цим відповідна посадова особа має врахувати всі обставини справи, особу порушника тощо (тобто обставини, зазначені в ст. 33 КпАП). Лише в сукупності всі з'ясовані фактори дозволять відповісти на запитання, чи доцільно звільняти порушника від адміністративної відповідальності. Таке рішення має бути прийнято на стадії розгляду справи, коли буде встановлено зазначені обставини.

5. Звільнення від адміністративної відповідальності необхідно відрізнити від звільнення від відбування адміністративного стягнення. В першому випадку справа не доходить навіть до накладення стягнення, тоді як у другому стягнення частково вже виконано. В КпАП закріплено лише один подібний випадок – скорочення строку позбавлення спеціального права (ст. 320).

6. Коментована стаття передбачає звільнення від адміністративної відповідальності з передачею матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд громадської організації або трудового колективу. Відповідно до ст. 3 Закону України “Про об'єднання громадян” громадською організацією є об'єднання громадян для задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів. Об'єднанням громадян є добровільне громадське формування, створене на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод. Громадські організації за своєю юридичною сутністю належать до громадських об'єднань, діяльність яких в Україні регламентується зазначеним Законом. Право громадян на свободу об'єднання є невід'ємним правом людини, закріпленим Загальною декларацією прав людини, і гарантується Конституцією та законодавством України. Держава сприяє розвитку політичної та громадської активності, творчої ініціативи громадян і створює рівні умови для діяльності їх об'єднань. Об'єднання громадян створюються і діють на основі добровільності, рівноправності їх членів часників), самоврядування, законності та гласності. Вони вільні у виборі напрямів своєї діяльності. Об'єднання громадян України утворюються і діють з всеукраїнським, ісцевим та міжнародним статусом. До всеукраїнських об'єднань громадян належать об'єднання, діяльність яких поширюється на територію всієї України і які мають місцеві осередки у більшості її областей. До місцевих об'єднань належать об'єднання, діяльність яких поширюється на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці або регіону. Територія діяльності самостійно визначається об'єднанням громадян. Громадська організація є міжнародною, якщо її діяльність поширюється на територію України і хоча б однієї іншої держави.

7. Іншою категорією суб'єктів, на розгляд яких може бути переданий матеріал про адміністративне правопорушення, є трудові колективи. Трудовий колектив підприємства, установ, організацій утворюють усі громадяни, які своєю працею беруть участь у його діяльності на основі трудового договору (контракту, угоди), а також інших форм, що регулюють трудові відносини працівника з підприємством. Повноваження трудового колективу визначаються законодавством (ст. 252¹ Кодексу законів про працю України).

Стаття 22. Можливість звільнення від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення

При малозначності вчиненого адміністративного правопорушення орган (посадова особа), уповноважений вирішувати справу, може звільнити порушника від адміністративної відповідальності і обмежитись усним зауваженням.

1. У коментованій статті законодавець дає можливість органу (посадовій собі), що уповноважений вирішувати справу, за певних умов застосувати щодо порушника усне зауваження – такий метод виховного впливу, що не пов'язаний ні з адміністративним стягненням, ні із заходом громадського впливу. Прикладом звільнення від адміністративної відповідальності може служити роз'яснення громадянину, що амагається перейти проїзну частину вулиці поза пішохідним переходом, протиправного арактеру його поведінки й можливих шкідливих наслідків для нього й суспільства. Тягнення у такому випадку не накладається. Усне зауваження спричиняє юридичних аслідків для порушника. Однак він повинен усвідомити протиправність своєї поведінки ля того, щоб не допускати подібного в майбутньому.

Усне зауваження може бути зроблено лише за малозначне правопорушення. Законодавство не містить їх переліку або вказівок на ознаки, що дозволяють судити про малозначність провини. Очевидно, це такі адміністративні правопорушення, які не становить великої суспільної шкідливості й не завдають значних збитків державним або суспільним інтересам або безпосередньо громадянам. Установлення в законі такого заходу впливу, як усне зауваження, дає змогу говорити про невідворотність реагування на кожне правопорушення, зокрема й малозначне.

Кодекс чітко розмежовує усне зауваження й попередження: усне зауваження не міститься у переліку видів адміністративних стягнень у ст. 24; попередження наявне серед видів стягнення в п. 1 ч. 1 ст. 24, у ст. 26 і в санкціях статей Особливої частини КпАП. Попередження, будучи мірою стягнення, виноситься в письмовій формі або фіксується іншим установленим способом.

Норма коментованої статті діє безпосередньо: для застосування усного зауваження й звільнення від відповідальності не потрібно спеціального зазначення про таку можливість в акті про відповідальність за конкретний учинок. Призначення усного зауваження здійснюється на розсуд посадової особи, що вирішує справу відповідно до оцінки нею всіх обставин провини й особистості порушника. Коментована стаття не передбачає обов'язковості звільнення від адміністративної відповідальності за всі малозначні правопорушення, а передбачає тільки право прийняти таке рішення. У зв'язку із цим посадова особа зобов'язана розглянути всі сторони адміністративного правопорушення, оцінити його наслідки, переконатися, що внаслідок його вчинення завдана значна шкода окремим громадянам або суспільству, дослідити обстановку, в якій вчинене порушення, особистість порушника, обставини, що зм'якшують і обтяжують відповідальність тощо. Аналіз та правова оцінка зазначених даних дозволяють вирішити питання про звільнення порушника від адміністративної відповідальності й можливість обмежитись усним зауваженням.

Глава 3 Адміністративне стягнення

Стаття 23. Мета адміністративного стягнення

Адміністративне стягнення є мірою відповідальності і застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами.

[Стаття 23 із змінами, внесеними згідно із Законом №2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001]

1. У коментованій статті законодавець акцентує увагу на тому, що головна мета адміністративного стягнення – виховання порушника, тобто формування у нього звички аконослухняної поведінки. Виховний вплив на порушника здійснює як сам факт акладення на нього адміністративного стягнення, так і спеціальні виховні заходи, які астосовуються до нього під час виконання деяких стягнень. Так, наприклад, під час ідбування виправних робіт здійснюється трудове виховання порушника; з особами, підданими адміністративному арешту, проводяться різні бесіди тощо.

Застосування заходів адміністративного стягнення має на меті виховання правопорушника в дусі додержання вимог закону. Стягнення є засобом впливу на його свідомість, за допомогою якого особі подаються навички, які стимулюють добровільне свідоме виконання нею своїх обов'язків. Обмеження, які пов'язані із заходами адміністративного стягнення також здійснюють свій виховний вплив, оскільки особа у майбутньому прагне не повторювати дій, які мають наслідком встановлення зазначених обмежень. Виховання правопорушників тісно пов'язане з іншою метою адміністративного стягнення – попередженням правопорушень, як з боку самого порушника, так і з боку інших осіб. Попереджувальні можливості стягнення є дуже широкими, оскільки багато адміністративних правопорушень дуже близькі за своїм складом до злочинів і можуть переростати в них, у зв'язку з чим своєчасне застосування заходів стягнення за адміністративні правопорушення є засобом запобігання суспільно небезпечних діянь.

Адміністративні стягнення є каральними, “штрафними” санкціями, вони, як правило, полягають у позбавленні або обмеженні певних прав, благ. Цим досягається мета покарання порушника. За вчинений проступок громадянин або позбавляється якогось суб'єктивного права (права керування транс-

портним засобом), або обмежується його правосуб'єктність (адміністративний арешт), або на нього накладаються спеціальні “штрафні” обов'язки. Крім втрат та обмежень, адміністративне стягнення має наслідком для порушника ще й стан так званої “адміністративної покараності” (аналогічної судимості в кримінальному праві), який існує протягом одного року з дня закінчення виконання стягнення. Так, наприклад, повторне протягом року порушення водія правил експлуатації транспортних засобів, правил користування ременями безпеки або мотошоломами (ст. 121 КпАП) має наслідком підвищення суми штрафу за однорідне правопорушення, а також може спричинити оплатне вилучення транспортного засобу. Правове значення стану “адміністративної з караності” полягає в тому, що вчинення до закінчення цього строку нового правопорушення спричиняє підвищену відповідальність, а інколи змінюється навіть його характер – воно визнається злочином.

Стаття 24. Види адміністративних стягнень

За вчинення адміністративних правопорушень можуть застосовуватись такі адміністративні стягнення:

- 1) попередження;
- 2) штраф;
- 3) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення;
- 4) конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення;
- 5) позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину (права керування транспортними засобами, права полювання);
 - 5–1) громадські роботи;
 - 6) виправні роботи;
 - 7) адміністративний арешт.

Законами України може бути встановлено й інші, крім зазначених у цій статті, види адміністративних стягнень.

Законами України може бути передбачено адміністративне видворення за межі України іноземців і осіб без громадянства за вчинення адміністративних правопорушень, які грубо порушують правопорядок.

(Стаття 24 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 6347–II від 03.08.88, Законами № 1255–II від 25.06.91, № 2247–II від 18.01.2001, № 2342–II від 05.04.2001, № 586–VI від 24.09.2008)

1. У коментованій статті систематизовані види адміністративних стягнень. Інші заходи примусового впливу, застосовувані до осіб, що вчинили адміністративні правопорушення (наприклад, адміністративне затримання, особистий огляд, вилучення речей і документів), не є адміністративними стягненнями.

2. Система адміністративних стягнень, наведена в статті, містить різні за характером і правовими наслідками санкції, що дає змогу врахувати при призначенні стягнення як особливості вчинення адміністративного правопорушення, так і особистість порушника.

На відміну від кримінального законодавства (ст. 51 Кримінального кодексу України), де всі покарання розташовані в певній послідовності – від менш тяжких до більш тяжких, із розташування в переліку видів адміністративних стягнень не можна зробити висновок щодо оцінки законодавцем значення кожного з видів адміністративних стягнень у їх співвідношенні між собою.

Перелік адміністративних стягнень, наведений у коментованій статті, не є закритим, вичерпним. Він може бути за потреби доповнений поточним законодавством. Зокрема Законом України “Про об'єднання громадян” встановлено ряд стягнень, які можуть застосовуватися до цих об'єднань і КпАП не передбачені. Хоча в Законі прямо і не сказано, що ці стягнення є адміністративними, але їх характер свідчить саме про це. Можливість такого доповнення може відбуватися за додержання двох умов. По-перше, інші, крім зазначених у цій статті, види адміністративних стягнень повинні бути встановлені відповідно до принципів і положень КпАП. По-друге, нові види адміністративних стягнень можуть бути введені тільки законодавчими актами. Цим виключається можливість для Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади вводити нові види адміністративних стягнень.

5. Частина 3 коментованої статті визнає адміністративне видворення іноземців адміністративним стягненням, хоча воно за своїм характером є заходом припинення. Це пояснюється тим, що адміністративне видворення застосовується лише до іноземців і осіб без громадянства, які постійно проживають за межами України, у випадках грубого порушення ними законодавства про правовий статус цих осіб в Україні, адміністративного, фінансового та іншого законодавства. Мета зазначеного заходу – припинити протиправну поведінку іноземців і осіб без громадянства. Метою адміністративного стягнення коментована стаття називає, перш за все, покарання порушника, виховання його в дусі додержання законів, а також запобігання вчиненню нових правопорушень. Адміністративне стягнення, крім обмежень, пов'язаних з його реалізацією, має наслідком для правопорушника ще й так званий стан “адміністративної покараності”, тобто протягом року особа вважається такою, що була піддана адміністративному стягненню. Адміністративне видворення значених наслідків не викликає. Нарешті про припиняючий характер цього заходу свідчить порядок його застосування. Адміністративне стягнення реалізується під час провадження в справах про адміністративні правопорушення, порядок якого на адміністративне видворення не поширюється. Все зазначене дає підстави стверджувати, що адміністративне видворення іноземців і осіб без громадянства за межі України не можна назвати адміністративним стягненням. А оскільки в цих випадках йдеться про припинення протиправної поведінки, то воно не може бути чимось іншим, крім заходу адміністративного припинення. Зазначене обумовлює необхідність удосконалення правової норми.

6. Орган (посадова особа), що розглядає справу про адміністративне правопорушення, може призначити тільки те адміністративне стягнення, яке міститься в тій або іншій статті законодавчого акта, що встановлює відповідальність за конкретне адміністративне правопорушення.

Деякі з перерахованих у коментованій статті видів адміністративних стягнень взагалі не можуть застосовуватися до певних, точно зазначених у законі категорій громадян. Так, позбавлення права керування засобами транспорту не може застосовуватися до осіб, які користуються цими засобами в зв'язку з інвалідністю, за винятком випадків керування в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також у разі невиконання вимоги працівника міліції про зупинку транспортного засобу, залишення на порушення вимог встановлених правил місця ДТП, учасниками якої вони є, ухилення від огляду на наявність алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння. Позбавлення права полювання не може застосовуватися до осіб, для яких полювання є основним джерелом існування (ч. 2, 3 ст. 30 КпАП). Адміністративний арешт не може застосовуватися до вагітних жінок, жінок, що мають дітей віком до дванадцяти років, до осіб, які не досягли вісімнадцяти років, до інвалідів першої і другої груп (ч. 2 ст. 32 КпАП). До військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, не може бути застосовано виправні роботи і адміністративний арешт (ч. 1 ст. 15 КпАП).

Усі види адміністративних стягнень за виключенням попередження полягають у спричиненні винній особі певних втрат майнового характеру (штраф, оплатне вилучення або конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, виправні роботи), обмеженні її прав (керування транспортним засобом, права полювання, адміністративне видворення за межі України іноземців і осіб без громадянства за вчинення адміністративних правопорушень, які грубо порушують правопорядок) та короткотерміновому позбавленні волі (адміністративний арешт). Вони мають на меті від імені держави покарати винну особу за вчинення адміністративного правопорушення, а також здійснити виховний вплив на неї та інших осіб, попередити скоєння протиправних дій у майбутньому.

Відповідно штрафи та інші адміністративні санкції майнового характеру стягуються у доход держави.

Відповідно до Закону України № 586–VI від 24.09.2008 року введено новий вид адміністративного стягнення – громадські роботи. Виконання стягнення у вигляді громадських робіт здійснюється на основі участі порушників у суспільно корисній праці, види якої визначають органи місцевого самоврядування. Виконання цього стягнення покладається на органи кримінально-виконавчої інспекції (див. коментар до ст. 30–1 КпАП).

Стаття 24¹. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх

За вчинення адміністративних правопорушень до неповнолітніх віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років можуть бути застосовані такі заходи впливу:

- 1) зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого;

- 2) попередження;
- 3) догана або суворі догани;
- 4) передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх заміняють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

[Кодекс доповнено статтею 241 згідно із Законом України № 244/94-ВР від 15.11.94 р.]

1. Необхідність виокремлення спеціальних норм про адміністративну відповідальність неповнолітніх обумовлена принципами справедливості та гуманізму. Враховуючи біологічні, психологічні та соціальні характеристики неповнолітніх, закон передбачає особливості притягнення їх до адміністративної відповідальності, звільнення від відповідальності, призначення адміністративного стягнення та специфічні заходи впливу. Ця позиція базується на міжнародно-правових актах, зокрема Декларації прав дитини, у Преамбулі якої зазначається, що неповнолітні, у зв'язку з їх фізичною і розумовою незрілістю, потребують спеціальної охорони і захисту, зокрема, належний правовий захист. Особливості вікової психології неповнолітніх дають змогу обмежитися щодо таких осіб порівняно більш м'якими заходами, достатніми для забезпечення їх виправлення і перевиховання. Суспільство не має право висувати до неповнолітніх такі самі суворі вимоги, як до своїх дорослих членів. Тому часто щодо неповнолітніх достатніми є міри виховно-педагогічного, а не карального характеру.

2. Норми, спрямовані на забезпечення нормального фізичного і психічного розвитку неповнолітніх, містяться в низці статей КпАП. Так, ст. 13 регламентує вік, з якого може наставати адміністративна відповідальність. Ст. 34 відносить до обставин, що пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення, вчинення правопорушення неповнолітнім. Згідно зі ст. 35 відносить до обставин, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення, віднесено втягнення неповнолітнього в правопорушення. Згідно зі ст. 40 встановлює особливий порядок відшкодування шкоди, заподіяної неповнолітнім у результаті вчинення адміністративного правопорушення.

В Особливій частині КпАП містяться норми про адміністративні правопорушення, потерпілими від яких можуть виступати лише неповнолітні. Так, ст. 180 встановлює адміністративну відповідальність за доведення неповнолітнього до стану сп'яніння батьками неповнолітнього, особами, які їх заміняють, або іншими особами, ст. 184 – за ухилення батьків або осіб, які їх заміняють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей. Це свідчить про важливість охорони прав та законних інтересів неповнолітніх засобами законодавства про адміністративні правопорушення.

У коментарях до статті передбачено застосування щодо неповнолітніх специфічних заходів впливу. Такі заходи не є адміністративними стягненнями і суттєво відрізняються від них за своєю суворістю. Водночас вони пов'язані з певними обмеженнями та позбавленнями для особи, щодо якої застосовані. Заходи впливу щодо неповнолітніх застосовуються незалежно від бажання винних, їх батьків або осіб, що їх заміняють. Відповідно до ст. 6 Закону України "Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей" справи щодо неповнолітніх, які вчинили адміністративні правопорушення у віці від 16 до 18 років, розглядають суди.

Слід особливо зазначити, що в коментованій статті можливість притягнення неповнолітнього до адміністративної відповідальності обмежена умовою досягнення шістнадцятирічного віку до моменту здійснення адміністративного правопорушення. Тому орган адміністративної юрисдикції зобов'язаний упевнитися, чи досягла особа, що вчинила адміністративне правопорушення, зазначеного віку на момент вчинення правопорушення.

Зобов'язання публічно або в іншій формі просити вибачення у потерпілого є найменш суворим заходом впливу і застосовується за умови, що особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, усвідомила неправомірність своєї поведінки та виявила щире розкаяння у вчиненому. Публічність вибачення означає присутність інших (крім правопорушника та потерпілого) осіб під час принесення вибачення. Форма та зміст вибачення нормативно не регламентовані та залишені на розсуд заінтересованих осіб.

7. Застереження неповнолітніх про неприпустимість протиправної поведінки застосовується з метою припинення такої поведінки, але здебільшого цей захід спрямований на недопущення подібної поведінки у майбутньому, тобто головна мета і в цьому випадку – профілактична. Застереження здійснюється в присутності батьків або осіб, які їх заміняють. Про винесення особі офіційного застереження має бути складено протокол, однак його форма та зміст нормативно не регламентовані.

8. Догана або суворі догани за своєю юридичною природою є офіційним осудженням неповнолітнього правопорушника та вчиненого ним діяння, здійсненим від імені держави.

9. Передача неповнолітнього під нагляд батьків або осіб, які їх заміняють, допускається лише за наявності даних про їх здатність забезпечити позитивний виховний вплив на нього та постійний контроль за його поведінкою. Під особами, які заміняють батьків, слід розуміти усиновителів, опікунів і піклувальників. Передача неповнолітнього під нагляд педагогічного чи трудового колективу можлива тільки за згодою цього колективу. Неповнолітній може бути переданий і під нагляд окремих громадян на їх прохання. Як педагогічний чи трудовий колектив, так і окремі громадяни зобов'язані при цьому здійснювати виховний вплив на нього та постійний контроль за його поведінкою. Вирішуючи питання про передачу неповнолітнього під нагляд батьків чи осіб, які їх заміняють, або окремих громадян, суд, уповноважений вирішувати справу, повинен керуватися даними, що їх характеризують. Неприпустимо передавати неповнолітнього під нагляд батька або матері, які позбавлені батьківських прав, а також батьків чи інших осіб, котрі через свою поведінку не здатні позитивно впливати на нього. Неповнолітній може бути переданий під нагляд педагогічного колективу навчального закладу тільки за місцем навчання, а трудового колективу – за місцем роботи за наявності даних про те, що цей колектив спроможний здійснювати належний контроль за поведінкою неповнолітнього та позитивно впливати на його виховання (див. постанову Пленуму Верховного Суду України "Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру" № 6 від 31.05.2002 р.).

Стаття 25. Основні і додаткові адміністративні стягнення

Оплатне вилучення та конфіскація предметів можуть застосовуватись як основні, так і додаткові адміністративні стягнення; інші адміністративні стягнення, зазначені в частині першій статті 24 цього Кодексу, можуть застосовуватись тільки як основні.

За одне адміністративне правопорушення може бути накладено основне або основне і додаткове стягнення.

1. Основними є такі адміністративні стягнення, які не можуть накладатися додатково до інших видів адміністративних стягнень. Попередження, штраф, позбавлення спеціального права, наданого цьому громадянину, виправні роботи, адміністративний арешт можуть застосовуватись тільки як основні.

2. Додатковими є такі адміністративні стягнення, які не можуть призначатися самостійно, а можуть тільки присуджуватися до основних заходів стягнення. Такі стягнення виконують при визначенні обсягу адміністративної відповідальності не основну, а допоміжну роль.

3. Відповідно до коментованої статті оплатне вилучення та конфіскація предметів, що з'явилися знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення можуть застосовуватися як основні, так і додаткові адміністративні стягнення. Фактично оплатне вилучення й конфіскація зазначених предметів застосовуються тільки як додаткові стягнення, оскільки в Особливій частині Кодексу не залишилося статей, які передбачали б можливість застосування цих стягнень тільки як основні.

4. Необхідною умовою накладення додаткового стягнення є пряма вказівка на обов'язковість або можливість оплатного вилучення чи конфіскації предметів, що з'явилися знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, у санкції відповідної статті Особливої частини КпАП. У випадках, коли санкція не містить зазначених положень, додаткові стягнення накладатися не можуть.

5. У санкціях деяких статей Особливої частини Кодексу зазначаються стягнення, які можуть (наприклад, ст. 91, 174, ч. 1, 2 ст. 181, ч. 2 ст. 182 тощо) або повинні (наприклад, статті 158, 162, ч. 2 ст. 164, частини 2, 3, 4 ст. 164⁶ тощо) бути призначені в якості додаткових. Там, де санкція сформульована як альтернативна (наприклад, у ч. 1 ст. 190, яка передбачає за придбання, зберігання, передача іншим особам або продаж громадянами вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду без дозволу органів внутрішніх справ накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зброї або без такої), додаткове стягнення може бути накладене або не накладене на розсуд органа (посадової особи), що розглядає справу про адміністративне правопорушення. Необхідність у застосуванні додаткового стягнення обумовлюється характером правопорушення, особистістю винного й іншими обставинами справи. Якщо санкція застосовуваної статті Особливої частини КпАП не містить альтернативи (як, наприклад, у ч. 1 ст. 195⁴, де встановлено, що порушення порядку виробництва, придбання, зберігання чи продажу електрошокерів пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами, має наслідком накладення штрафу від чоти-

рью до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією електрошоккових пристроїв і спеціальних засобів), то орган (посадова особа), що вирішує справу, зобов'язаний поряд з основним накладати також і додаткове стягнення. Утриматися від його накладення, мотивуючи характером вчиненого правопорушення або особливостями особистості порушника, юрисдикційний орган не має права.

6. Коментована стаття містить важливе положення про припустимі варіанти поєднання видів адміністративних стягнень. За одне адміністративне правопорушення може бути накладене або основне, або основне та одне з додаткових адміністративних стягнень. Як основне за здійснення адміністративного правопорушення може призначатися тільки одне з основних стягнень, зазначених у санкції застосовуваної статті Особливої частини КпАП. Одночасне застосування двох основних або двох додаткових стягнень неприпустимо.

7. Якщо відповідно до ч. 2 ст. 24 КпАП законодавець буде вводити нові види адміністративних стягнень, то він одночасно повинен вирішити, чи буде це стягнення застосовуватися тільки як основне або можливо застосування його і як додаткове стягнення

Стаття 26. Попередження

Попередження як захід адміністративного стягнення виноситься в письмовій формі. У передбачених законом випадках попередження фіксується іншим установленим способом.

[Стаття 26 із змінами, внесеними згідно із Законом №2342-III (2342-14) від 05.04.2001]

1. Попередження полягає в офіційному осуді вчиненого проступку і застереженні правопорушника від його повторення. За своєю сутністю попередження – це інформування порушника про те, що його поведінка має антигромадський характер і що йому слід припинити вчинення подібних проступків, інакше він буде підданий більш суворому покаранню. У зв'язку з цим і в санкціях статей КпАП попередження встановлюється як альтернативний захід поряд зі штрафом. Єдиний виняток становить ст. 125 (“Інші порушення правил дорожнього руху”), в якій попередження передбачено як єдине стягнення.

2. Попередження є найбільш м'яким адміністративним стягненням і в адміністративно-юрисдикційній практиці застосовується із урахуванням відповідних умов, серед яких: вчинення правопорушення вперше; малозначність проступку; незнання правових норм; позитивна характеристика особи порушника за місцем роботи (проживання); випадки, коли мінімальний розмір штрафу, передбачений альтернативною санкцією, не відповідає вчиненому діянню і майновому стану порушника; наявність пом'якшуючих і відсутність обтяжуючих обставин.

Адміністративним стягненням визнається лише таке попередження, яке було винесено в письмовій формі або зафіксовано іншим встановленим способом. В більшості випадків воно оформляється шляхом винесення постанови уповноваженим на те органом або посадовою особою.

Застосування попередження, так само як і інших адміністративних стягнень, має для порушника відповідні правові наслідки. Особа, піддана цьому стягненню, вважається протягом одного року від дня його виконання покаранням в адміністративному порядку (ст. 39 КпАП). Якщо протягом року така особа вчинить нове адміністративне правопорушення, до неї може бути застосоване більше суворе адміністративне стягнення.

Попередження як адміністративне стягнення необхідно відрізнити від усного зауваження. Останнє відповідно до ст. 22 КпАП застосовується у випадках звільнення від адміністративної відповідальності через малозначність вчиненого. Усне зауваження не є адміністративним стягненням і не має пов'язаних з ним негативних правових наслідків. Такого роду зауваження широко використовуються в повсякденній діяльності наглядових органів як профілактична міра впливу.

Стаття 27. Штраф

Штраф є грошовим стягненням, що накладається на громадян і посадових осіб за адміністративні правопорушення у випадках і розмірі, встановлених цим Кодексом та іншими законами України.

[Стаття 27 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР №2441-11 від 27.06.86, №4134-11 від 12.06.87, №6347-11 від 03.08.88, №8918-11 від 07.03.90, в редакції Закону №55/97-ВР від 07.02.97]

1. Штраф – це грошове стягнення, який передбачається у порушника вилучення певної суми у власність держави, тим самим справляється вплив на його майнові інтереси. У статтях Особливої частини розділу II КпАП зазначається мінімальний і максимальний розмір (“від і до”), іноді визначено лише верхню межу штрафу (“в розмірі до”).

Розміри штрафів залежать від офіційно встановленого неоподаткованого мінімуму доходів громадян. Мінімальний розмір штрафу передбачений за правопорушення – 0,1 неоподаткованого мінімуму доходів громадян (ч. 1 ст. 127 КпАП), максимальний – 300 неоподаткованих мінімумів (ст. 164^б). У ст. 135 КпАП встановлено інший порядок визначення розміру штрафу за безквитковий проїзд – він накладається у двадцяти- чи десятикратному розмірі від вартості проїзду в тому чи іншому виді міського транспорту.

У разі порушення правил дорожнього руху водіями транспортних засобів Збройних сил України або інших утворених відповідно до закону військових формувань – військовослужбовцями строкової служби штраф як адміністративне стягнення до них не застосовується. До них може бути застосовано тільки попередження.

У зв'язку з набуттям чинності 01.01.2004 р. Законом України “Про податок з доходів фізичних осіб” від 22.05.2003 р. № 889-IV згідно з п. 22.5 ст. 22 зазначеного Закону України, якщо норми чинних законів містять посилання на неоподатковуваний мінімум доходів громадян, то для цілей їх застосування використовується сума у розмірі 17 грн., крім норм адміністративного та кримінального законодавства у частині кваліфікації правопорушень або злочинів, для яких сума неоподаткованого мінімуму встановлюється на рівні податкової соціальної пільги, визначеної пп. 6.1.1 п. 6.1 ст. 6 Закону для відповідного року (з урахуванням положень п. 22.4 ст. 22 Закону “Про податок з доходів фізичних осіб”). Слід зазначити, що терміни “кваліфікація” та “санкція” за своєю правовою природою відрізняються за значенням та змістом. Санкція як структурна частина Кодексу про адміністративні правопорушення використовується для визначення виду і розмірів адміністративної відповідальності. Кваліфікація відрізняється від санкції тим, що встановлює юридичну відповідність ознак протиправного діяння ознакам складу адміністративного правопорушення. Тобто кваліфікація встановлює, що саме вчинено, а санкція визначає міру відповідальності. Отже, запровадження податкових соціальних пільг не впливає на розмір покарань чи адміністративних стягнень у вигляді штрафу якщо останній визначено у відповідних санкціях у неоподатковуваних мінімумах доходів громадян. Для вирішення питання про наявність складу адміністративного правопорушення в діяннях, які були вчинені до 01.01.2004 р., а також для їх кваліфікації положення Закону України “Про податок з доходів фізичних осіб” не застосовуються. У таких випадках розрахунки провадяться з огляду на неоподатковуваний мінімум доходів громадян у розмірі 17 грн. Визнаючи діяння, вчинене після 01.01.2004 р., таким, яке спричиняє кримінальну або адміністративну відповідальність, та кваліфікуючи його, у разі, коли настання відповідальності чи кваліфікація обумовлені певною кількістю неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, необхідно керуватися тим, що сума такого мінімуму дорівнює розміру податкової соціальної пільги, визначеної пп. 6.1.1 п. 6.1 ст. 6 Закону України “Про податок з доходів фізичних осіб” для відповідного року (з урахуванням положень п. 22.4 ст. 22 зазначеного Закону).

Стаття 28. Оплатне вилучення предмета

Оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, полягає в його примусовому вилученні за рішенням суду і наступній реалізації з передачею вирученої суми колишньому власникові з відрахуванням витрат по реалізації вилученого предмета.

Порядок застосування оплатного вилучення і види предметів, які підлягають вилученню, встановлюються цим Кодексом та іншими законами України.

[Стаття 28 із змінами, внесеними згідно із Законом №2342-II (2342-14) від 05.04.2001]

Мета стягнення у вигляді оплатного вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення – позбавити порушника права володіння предметом, який ним використовується незаконно або з порушенням загальнообов'язкових правил користування, встановлених законодавством. КпАП передбачає можливість застосування оплатного вилучення транспортних засобів за повторне протягом року керування ними в стані сп'яніння або ухилення від проходження огляду на наявність сп'яніння (ч. 2 ст. 130) і за повторне керування цими засобами, не зареєстрованими (перереєстрованими) у встановленому порядку, з підробленим номерним знаком чи з номерним знаком, який не належить цьому засобу або з умисно прихованим номер-

ним знаком (ч. 5 ст. 121), а також вогнепальної зброї та боєприпасів до неї за порушення правил їх зберігання чи перевезення (ч. 1 ст. 191) і за ухилення від реалізації зброї та боєприпасів громадянами, у яких органами внутрішніх справ анульовано дозвіл на їх зберігання (ст. 193).

Відповідно до п. 16.7.7 Інструкції з діловодства в місцевому загальному суді, затвердженої наказом Державної судової адміністрації України від 27.06.2006 р. № 68, постанова про оплатне вилучення предмета, який став знаряддям учинення або безпосереднім об'єктом правопорушення, надсилається на виконання органу державної виконавчої служби за місцезнаходженням цього предмета. Справа передається в архів суду після долучення до матеріалів справи постанови органу державної виконавчої служби про виконання постанови.

3. Відповідно до ст. 37 Закону України "Про дорожній рух" переобладнання транспортних засобів, що призвело до зміни облікових даних механічного транспортного засобу, не відображене в його реєстраційних документах, невідповідність реєстраційних даних записам у свідоцтві про реєстрацію (технічному паспорті, технічному або реєстраційному талоні) може бути підставою для заборони експлуатації транспортних засобів із вилученням державних номерних знаків, а не вилученням самого транспортного засобу. Вилучення транспортного засобу в зазначених випадках або заборона експлуатації транспортних засобів із вилученням державних номерних знаків у випадках, не передбачених ст. 37 Закону України "Про дорожній рух", може бути оскаржено в судді і є підставою для визнання незаконними цих дій органів, що здійснюють контроль у сфері дорожнього руху.

Стаття 29. Конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення

Конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, полягає в примусовій безоплатній передачі цього предмета у власність держави за рішенням суду. Конфісковано може бути лише предмет, який є у приватній власності порушника, якщо інше не передбачено законами України.

Конфіскація вогнепальної зброї, інших знарядь полювання і бойових припасів не може застосовуватись до осіб, для яких полювання є основним джерелом існування.

Порядок застосування конфіскації, перелік предметів, які не підлягають конфіскації, встановлюються цим Кодексом та іншими законами України.

[Стаття 29 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №2010-11 від 03.04.86, Законом №2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001]

Відповідно до ч. 5 ст. 41 Конституції України конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом. У зв'язку з цим справи про адміністративні правопорушення, за вчинення яких законом передбачено конфіскацію приватного майна особи, повинні розглядатися тільки судами.

Конфіскація означає примусову безоплатну передачу майна у власність держави. Адміністративне законодавство допускає конфіскацію лише конкретного майна: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, і грошей, одержаних у результаті вчинення такого правопорушення.

Адміністративно-правова конфіскація завжди є спеціальною (має спеціальний характер). Це означає, що конфіскується не все майно і не будь-які предмети. Конфіскація провадиться тільки щодо речей, безпосередньо пов'язаних із адміністративним правопорушенням і прямо зазначених у законі (рушниць та інших знарядь полювання, предметів спекуляції тощо). Конфіскація предметів застосовується досить часто (предметів дрібної спекуляції, контрабанди, вогнепальної зброї тощо). Конфісковано може бути, як правило, предмет, який є в особистій власності порушника. Предмети контрабанди конфіскуються незалежно від того, встановлено їх власника чи ні. Не може застосовуватися конфіскація вогнепальної зброї, бойових припасів, інших знарядь полювання до осіб, для яких полювання є основним джерелом існування. Конфіскація грошей допускається, наприклад, у разі вчинення правопорушень у сфері підприємницької діяльності (дрібна спекуляція, незаконна торговельна діяльність), азартних іграх тощо. Конфіскації в зазначених випадках підлягають одержаний незаконно прибуток або ставки у грі.

4. Відповідно до п. 16.7.6 Інструкції з діловодства в місцевому загальному суді, затвердженої наказом Державної судової адміністрації України від 27.06.2006 р. № 68, постанова про конфіскацію предмета, який став знаряддям учинення або безпосереднім об'єктом правопорушення, грошей надсилається на виконання органу державної виконавчої служби за місцезнаходженням цього предмета, грошей. Виконання постанови про конфіскацію предмета, який став знаряддям учинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, грошей, одержаних унаслідок учинення адміністративного правопорушення, здійснюється шляхом вилучення конфіскованого предмета і примусового безоплатного звернення цього предмета у власність держави. Справа передається в архів суду лише після долучення до матеріалів справи постанови про конфіскацію предмета, грошей з відміткою про виконання.

Стаття 30. Позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину

Позбавлення наданого даному громадянину права полювання застосовується на строк до трьох років за грубе або систематичне порушення порядку користування цим правом.

Позбавлення наданого даному громадянину права керування транспортними засобами застосовується на строк до трьох років за грубе або повторне порушення порядку користування цим правом або на строк до десяти років за систематичне порушення порядку користування цим правом.

Позбавлення права керування засобами транспорту не може застосовуватись до осіб, які користуються цими засобами в зв'язку з інвалідністю, за винятком випадків керування в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а також у разі невиконання вимоги працівника міліції про зупинку транспортного засобу, залишення на порушення вимог встановлених правил місця дорожньо-транспортної пригоди, учасниками якої вони є, ухилення від огляду на наявність алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Позбавлення права полювання не може застосовуватись до осіб, для яких полювання є основним джерелом існування.

(Стаття 30 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3785-12 від 23.12.93, № 586-IV від 24.09.2008)

Позбавлення спеціального права, наданого цьому громадянину, застосовується за грубе або систематичне порушення порядку користування цим правом. Для заняття деякими видами діяльності громадяни повинні одержати відповідний дозвіл, видача якого можлива за ряду умов: наявності спеціальних знань, навичок, певного стану здоров'я тощо. До таких прав належать право керування транспортними засобами, річковими та маломірними суднами, самохідними сільськогосподарськими машинами, а також право полювання. Саме цих прав громадянина може бути позбавлено в порядку адміністративного стягнення. Строк стягнення обмежено трьома роками. Але у випадку систематичного порушення порядку користування правом керування транспортними засобами, законодавець передбачив можливість позбавити такого громадянина права керування транспортними засобами на строк до 10 років. Під "систематичним" порушенням законодавець має на увазі скоєння однорідного адміністративного правопорушення два і більше рази.

Права на керування громадянина може бути позбавлено за керування в нетверезому стані, ухилення від проходження огляду на наявність сп'яніння та деякі інші порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, і правил користування річковими і маломірними суднами. Відповідно до ч. 3 коментованої статті позбавлення права керування засобами транспорту не може застосовуватись до осіб, які користуються цими засобами у зв'язку з інвалідністю, за винятком випадків керування в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також у разі невиконання вимоги працівника міліції про зупинку транспортного засобу, залишення на порушення вимог встановлених правил місця дорожньо-транспортної пригоди, учасниками якої вони є, ухилення від огляду на наявність алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння.

Позбавлення права на полювання застосовується за грубе або систематичне порушення правил полювання (ст. 85 КпАП). Не допускається позбавлення цього права осіб, для яких полювання є основним джерелом існування.

Фактично позбавлення спеціального права виявляється у вилученні в порушника відповідного документа, який надає таке право (посвідчення водія, свідоцтва, диплома, що дають право керувати маломірними і річковими суднами, мисливського квитка).

Відповідно до п. 16.7.5 Інструкції з діловодства в місцевому загальному суді, затвердженої наказом Державної судової адміністрації України від 27.06.2006 р. № 68, якщо до правопорушника застосовано стягнення у вигляді позбавлення спеціального права, копія постанови надсилається органу внутрішніх справ (про позбавлення права керувати транспортним засобом), Головній державній інспекції України з безпеки судноплавства чи капітану річкового порту (відповідно про позбавлення права керування маломірним судном чи річковим судном), органу мисливського господарства (про позбавлення права полювання). Справа передається в архів суду лише після долучення до матеріалів справи повідомлення відповідного органу про виконання постанови.

Відповідно до змін, внесених до коментованої статті Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р., строк позбавлення наданого даному громадянину права керування транспортними засобами за систематичне порушення порядку користування цим правом збільшено до десяти років, а також розширено перелік підстав, за яких позбавлення права керування транспортними засобами застосовується до осіб, які користуються цими засобами в зв'язку з інвалідністю, на загальних засадах. До таких підстав додатково віднесено випадки керування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а також ухилення від огляду щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Стаття 30–1. Громадські роботи

Громадські роботи полягають у виконанні особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, у вільний від роботи чи навчання час безоплатних суспільно корисних робіт, вид яких визначають органи місцевого самоврядування.

Громадські роботи призначаються районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею) на строк від двадцяти до шістдесяти годин і відбуваються не більш як чотири години на день.

Громадські роботи не призначаються особам, визнаним інвалідами першої або другої групи, вагітним жінкам, жінкам, старше 55 років та чоловікам, старше 60 років.

(Кодекс доповнено статтею 30–1 згідно із Законом № 586-VI від 24.09.2008)

Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р. КпАП доповнено коментованою статтею, а також окремою Главою 30-А, яка регламентує провадження про виконання постанови про застосування громадських робіт, крім того, внесено відповідні зміни в інші статті КпАП.

Адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт за своїм змістом уявляє собою участь порушників у суспільно корисній праці, види якої визначають органи місцевого самоврядування. Виконання стягнення у вигляді громадських робіт покладається на органи кримінально-виконавчої інспекції. Наказом Державного департаменту України з питань виконання покарань від 25.02.2009 року № 35 затверджено Інструкцію про порядок виконання адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт, яка визначає порядок виконання цього виду стягнення.

Громадські роботи порушники виконують у вільний від роботи чи навчання час. Строк громадських робіт обчислюється в годинах, протягом яких порушник виконував визначену суспільно корисну працю. Громадські роботи виконуються не більш як чотири години на день, а неповнолітніми – дві години на день.

Погодження з органами місцевого самоврядування та власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом (далі – власник підприємства) переліку об'єктів та видів суспільно корисних робіт здійснюється щорічно на початку року за письмовими запитами органів кримінально-виконавчої інспекції.

При виконанні постанов суду (судді) про застосування громадських робіт на органи кримінально-виконавчої інспекції покладається: облік порушників; роз'яснення порушникам порядку та умов відбування громадських робіт; погодження з органами місцевого самоврядування видів суспільно корисних робіт та переліку об'єктів (підприємств, установ, організацій), на яких порушники відбуватимуть

ці роботи; контроль за виконанням стягнення порушниками та обов'язків власником підприємства за місцем відбування порушниками громадських робіт; облік відпрацьованого порушниками часу; здійснення контрольних перевірок за місцем відбування порушниками громадських робіт; з'ясування причин невиходу порушників на громадські роботи; внесення до суду подань стосовно порушників, які ухиляються від відбування громадських робіт.

Постанова суду про застосування громадських робіт органом кримінально-виконавчої інспекції приводиться до виконання не пізніше десятиденного строку з дня її отримання. Протягом цього строку порушник повинен приступити до відбування громадських робіт, окрім випадків, коли цьому перешкоджають поважні причини (хвороба, відрядження, неотримання виклику та ін.).

Стаття 31. Виправні роботи

Виправні роботи застосовуються на строк до двох місяців з відбуванням їх за місцем постійної роботи особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, і з відрахуванням до двадцяти процентів її заробітку в доход держави. Виправні роботи призначаються районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (народним суддею).

[Стаття 31 із змінами, внесеними згідно із Законом №2342-II (2342-14) від 05.04.2001]

1. Виправні роботи можна віднести до числа виняткових заходів адміністративної відповідальності, тому що вони застосовуються за найсерйозніші правопорушення (дрібне розкрадання, дрібне хуліганство, злісну непокору та ін.) і тільки районними (міськими) судами (судьями).

2. Суть виправних робіт полягає в тому, що із заробітку порушника відраховується до 20 % в доход держави. До того ж відрахування провадяться з усіх видів виплат, за винятком пенсій і допомог, які одержуються в порядку соціального страхування і соціального захисту, а також виплат одного характеру.

3. Застосування виправних робіт, крім відрахувань із заробітку, має наслідком також деякі інші правообмеження для порушника: забороняється надавати чергову відпустку під час відбування виправних робіт; у цей час забороняється звільнення за власним бажанням.

4. Строк виправних робіт не може перевищувати двох місяців. Виправні роботи відбуваються за місцем постійної роботи порушника, тому вони не можуть застосовуватися до громадян, які не працюють (пенсіонерів, учнів тощо). Не застосовується цей вид стягнення також до військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів.

5. Відповідно до Відповідно до п. 16.7.4 Інструкції з діловодства в місцевому загальному суді, затвердженої наказом Державної судової адміністрації України від 27.06.2006 р. № 68, якщо до правопорушника застосовано стягнення у вигляді виправних робіт, дві копії постанови надсилаються на виконання до органу Державного департаменту України з питань виконання покарань не пізніш як наступного дня після її винесення. Справа передається в архів суду лише після долучення до матеріалів справи повідомлення органу Державного департаменту України з питань виконання покарань про відбуття правопорушником стягнення.

Стаття 32. Адміністративний арешт

Адміністративний арешт установлюється і застосовується лише у виняткових випадках за окремі види адміністративних правопорушень на строк до п'ятнадцяти діб. Адміністративний арешт призначається районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею).

Адміністративний арешт не може застосовуватись до вагітних жінок, жінок, що мають дітей віком до дванадцяти років, до осіб, які не досягли вісімнадцяти років, до інвалідів першої і другої груп.

[Стаття 32 із змінами, внесеними згідно із Законом №2342-II (2342-14) від 05.04.2001]

1. Адміністративний арешт – найсуворіший захід адміністративної відповідальності. Суть його полягає в короткочасному, до 15 діб (відповідно до Закону України “Про надзвичайний стан” за деякі злісні порушення режиму надзвичайного стану, у випадку його введення, адміністративний арешт може застосовуватися на строк до 30 діб), позбавленні волі правопорушника з можливим використанням його на фізичних роботах без оплати праці. Застосовується адміністративний арешт лише

районним (міським) судом (суддею) і лише в тих випадках, коли за обставинами справи і з врахуванням особи порушника застосування інших заходів буде визнано недостатнім. У зв'язку з цим у законодавстві за жоден адміністративний проступок арешт не встановлено як єдиний захід стягнення. Завжди є можливість застосувати попередження, штраф або виправні роботи. Застосування адміністративного арешту передбачено за найсерйозніші проступки, які межують зі злочинами (дрібне хуліганство, злісну непокору, прояв неповаги до суду тощо).

Адміністративний арешт не може застосовуватися до ряду осіб: до вагітних жінок, жінок, що мають дітей віком до 12 років, неповнолітніх, інвалідів I та II груп (ст. 32), а також до військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів.

3. Відповідно до п. 16.7.3 Інструкції з діловодства в місцевому загальному суді, затвердженої наказом Державної судової адміністрації України від 27.06.2006 р. № 68, звернення до виконання постанови, що передбачає застосування адміністративного арешту, полягає в негайному надісланні двох копій постанови органу внутрішніх справ для виконання. Копія постанови надсилається також за місцем роботи, навчання, проживання особи (останнє може мати місце в разі застосування інших видів адміністративного стягнення). Справа передається в архів суду лише після долучення до матеріалів справи повідомлення органу внутрішніх справ про відбуття порушником стягнення.

Глава 4

Накладення адміністративного стягнення

Стаття 33. Загальні правила накладення стягнення за адміністративне правопорушення

Стягнення за адміністративне правопорушення накладається у межах, установлених цим Кодексом та іншими законами України.

При накладенні стягнення враховуються характер вчиненого правопорушення, особа порушника, ступінь його вини, майновий стан, обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність.

[Стаття 33 із змінами, внесеними згідно із Законом №2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001]

1. Накладення адміністративних стягнень має відбуватися із дотриманням ряду загальних правил, суть яких полягає в реалізації найважливіших принципів адміністративної відповідальності – її законності та індивідуалізації. Виконання загальних правил при застосуванні адміністративних стягнень має ґрунтуватися, перш за все, на неухильному додержанні принципу законності. Відповідно до коментованої статті, стягнення за адміністративне правопорушення накладається в межах, встановлених нормативним актом, який передбачає відповідальність за його вчинення, відповідно до КпАП та іншими актами про адміністративні правопорушення. Це правило означає, по-перше, що за вчинений проступок накладається стягнення тільки того виду, який встановлено в санкції відповідної статті КпАП. Не можна, наприклад, застосовувати позбавлення права керування за перешкодження проведенню працівником міліції огляду транспортних засобів, попередження – за безквитковий проїзд пасажирів в міському транспорті, оскільки ці стягнення санкціями відповідно ст. 122³ і ст. 135 КпАП не передбачено. По-друге, стягнення накладається в точно визначених законом межах. Не допускається застосування стягнення нижче за нижчої межі, передбаченої санкцією відповідної статті, а також перевищення його максимального розміру. По-третє, під час накладення адміністративного стягнення має бути дотримано всіх інших вимог законодавства про адміністративні правопорушення. Маються на увазі вимоги щодо наявності складу адміністративного проступку, відсутності обставин, що виключають адміністративну відповідальність, підвідомчості справ, строків давності тощо.

Важливе значення для адміністративно-юрисдикційної діяльності має визначення в ч. 2 коментованої статті обставин, які має враховувати суб'єкт цієї діяльності при накладенні стягнення з метою індивідуалізації відповідальності. До таких факторів віднесено характер вчиненого правопорушення, особу порушника, ступінь його вини, майновий стан, обставини, що пом'якшують

і обтяжують відповідальність. Розуміння змісту цих обставин необхідне для обґрунтованості призначення конкретного заходу адміністративної відповідальності.

Про характер правопорушення свідчать його об'єкт, тобто суспільні відносини, на які посягає проступок (наприклад, права і свободи громадян тощо), а також ознаки, що характеризують об'єктивну сторону правопорушення (дія чи бездіяльність, характер і розмір заподіяної шкоди, час, місце, спосіб, засоби вчинення правопорушення тощо).

Особу порушника характеризують передусім ознаки, властиві суб'єктові проступку (вік, стать, службовий, соціальний стан, протиправна поведінка в минулому тощо), а також поведінка в трудовому колективі і в побуті, ставлення до сім'ї, колеґ, однокласників і однокурсників тощо. Всі ці обставини має бути встановлено органом (посадовою особою), яка розглядає справу, щоб мати повну уяву про особу порушника.

Ступінь вини порушника залежить від форми вини, з якою вчинено проступок, а також від мотиву і мети його вчинення. Так, вчинення правопорушення умисно відрізняється від вчинення його з необережності. В першому випадку ступінь вини порушника вищий. Деякі правопорушення може бути вчинено тільки умисно. В цих випадках для визначення ступеню вини порушника має значення вид умислу – прямий чи непрямий. Якщо проступок вчинено з прямим умислом, то ступінь вини порушника може підвищити наявність корисливого мотиву.

Майновий стан порушника також має бути враховано при застосуванні таких адміністративних стягнень, як штраф і позбавлення спеціального права (в разі застосування позбавлення права керування транспортним засобом професійного водія). До того ж враховується не тільки розмір заробітної плати особи, але і всі інші види її прибутку, який підлягає оподаткуванню, а також наявність або відсутність у неї утриманців.

Обставинам, що пом'якшують і обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення, присвячено окремі статті КпАП (див. коментар до статей 34, 35). Обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, мають велике значення при накладенні стягнення. Врахування пом'якшуючих обставин дає посадовій особі, яка розглядає справу, право призначити стягнення, наближене до мінімуму санкції статті, якою передбачено відповідальність за дане діяння, а якщо санкція альтернативна – застосувати більш м'який вид стягнення. Крім того, в таких випадках можливе звільнення порушника від адміністративної відповідальності з передачею матеріалів справи на розгляд громадської організації чи трудового колективу або з оголошенням усного зауваження. Наявність обтяжуючих обставин, навпаки, надає можливість накласти стягнення, яке дорівнює максимуму санкції статті КпАП або наближене до цього максимуму, а за альтернативної санкції – застосувати більш суворе стягнення.

При накладенні стягнення обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, мають враховуватися лише за умови, що вони перебувають за межами складу правопорушення, тобто не є його складовою. Так, вчинення, наприклад, дрібного хуліганства в стані сп'яніння обтяжує відповідальність порушника, керування транспортним засобом у стані сп'яніння не обтяжує, тому що ця ознака безпосередньо належить до правопорушення (ст. 130 КпАП).

Стаття 34. Обставини, що пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення

Обставинами, що пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення, визнаються:

- 1) щире розкаяння винного;
- 2) відвернення винним шкідливих наслідків правопорушення, добровільне відшкодування збитків або усунення заподіяної шкоди;
- 3) вчинення правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання або при збігу тяжких особистих чи сімейних обставин;
- 4) вчинення правопорушення неповнолітнім;
- 5) вчинення правопорушення вагітною жінкою або жінкою, яка має дитину віком до одного року.

Законами України може бути передбачено й інші обставини, що пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення. Орган (посадова особа), який вирішує справу про адміністративне правопорушення, може визнати пом'якшувачими і обставини, не зазначені в законі.

[Стаття 34 із змінами, внесеними згідно із Законом №2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001]

1. Обставини, які пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення, є проявом принципу індивідуалізації покарання

2. Щире розкаяння винного має бути добровільними, тобто базуватися на внутрішньому переконанні особи. Щире каяття характеризує тим, що воно засновано на належній критичній оцінці особою своєї протиправної поведінки через визнання вини і готовність нести адміністративну відповідальність.

3. Відвернення винним шкідливих наслідків правопорушення, добровільне відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди здійснюється з власної ініціативи до винесення рішення з адміністративної справи. Збитки є шкодою майнового характеру, вираженою в грошовій формі. Вони можуть виражатися у знищенні майна, посівів, насаджень, транспортних засобів тощо. Усунення заподіяної шкоди може виявитися, наприклад, у відновленні попереднього стану предмета посягання, наданні потерпілому коштів, які він витратив у зв'язку з ліквідацією наслідків адміністративного правопорушення, поверненні викраденого майна тощо. Компенсацію винним моральної шкоди також слід розглядати як обставину, що пом'якшує покарання. Не є обов'язковим особисте відшкодування винним завданого збитку або усунення заподіяної шкоди. Вони можуть бути здійснені за його дорученням або на прохання й іншими особами як за рахунок винного, так і за рахунок цих осіб.

4. Збіг тяжких особистих, сімейних чи інших обставин передбачає збіг таких негативних обставин, які заподіюють особі страждання, негативно впливають на її психіку, можуть викликати у неї стан розпачу, надмірну драгівливість, гарячковість, що не сприяє належному здійсненню самоконтролю поведінки. Перелік зазначених обставин законом не визначено. Судова практика визнає ними зокрема: смерть або тяжку хворобу рідної чи близької особи; хворобу винного; втрату ним роботи; складні житлові умови; подружню зраду або іншу подію, що спричинила конфлікт у сім'ї; важкий матеріальний стан; проживання підлітка в сім'ї п'яниць чи наркоманів. Ці обставини нерідко стимулюють девіантну поведінку особи.

5. Вчинення адміністративного правопорушення неповнолітнім може бути визнано обставиною, яка пом'якшує відповідальність за адміністративне правопорушення, тоді коли правопорушення вчинено особою, яка не досягла 18-річного віку.

6. Вагітність у медичній науці розглядають як фізіологічний процес, під час якого в організмі жінки із заплідненої яйцеклітини розвивається плід, здатний до внутрішньоутробного життя. Цей процес має певний негативний вплив на психіку жінки, викликаючи у неї роздратування, нерівноваженість, надмірну збудженість, гарячковість, що знижує можливості самоконтролю за власною поведінкою, може призводити до неадекватної оцінки нею життєвих обставин і вчинення протиправного діяння. З огляду на це визнання вчинення адміністративного правопорушення жінкою в стані вагітності обставиною, що пом'якшує відповідальність, є цілком обґрунтованим. Вчинення адміністративного правопорушення жінкою, яка має дитину віком до одного року, вважається обставиною, що пом'якшує адміністративну відповідальність унаслідок особливого фізіологічного стану під час годування груддю, викинення перевтоми та драгівливості через необхідність цілодобово лікуватися про немовля тощо.

7. Наведений у коментованій статті перелік обставин, які пом'якшують відповідальність, не є вичерпним. При призначенні стягнення орган (посадова особа), який вирішує справу про адміністративне правопорушення, може визнати такими, що пом'якшують відповідальність, й інші обставини, не зазначені у цій статті.

Стаття 35. Обставини, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення

Обставинами, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення, визнаються:

- 1) продовження протиправної поведінки, незважаючи на вимогу уповноважених на те осіб припинити її;
- 2) повторне протягом року вчинення однорідного правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню; вчинення правопорушення особою, яка раніше вчинила злочин;
- 3) втягнення неповнолітнього в правопорушення;
- 4) вчинення правопорушення групою осіб;
- 5) вчинення правопорушення в умовах стихійного лиха або за інших надзвичайних обставин;

б) вчинення правопорушення в стані сп'яніння. Орган (посадова особа), який накладає адміністративне стягнення, залежно від характеру адміністративного правопорушення може не визнати дану обставину обтяжуючою.

На відміну від пом'якшуючих обставин у коментованій статті дано вичерпний, закритий перелік обставин, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення, який не може бути розширено суб'єктами адміністративної юрисдикції.

Продовження протиправної поведінки, незважаючи на вимогу уповноважених на те осіб, припинити її, свідчить, по-перше, про злісний характер правопорушення, про небажання вищого відмовитися від протиправної поведінки й, по-друге, про ігнорування правомірних вимог уповноважених на те осіб про припинення правопорушення. До того ж варто мати на увазі, що невиконання законних вимог окремих посадових осіб і представників громадськості про припинення правопорушення утворюють самостійний склад адміністративної провини. Так, ст. 185 КпАП передбачає адміністративну відповідальність за злісну непокору законному розпорядженню або вимозі працівника міліції або народного дружинника при виконанні ними своїх обов'язків з охорони громадського порядку.

Повторне протягом року здійснення однорідного правопорушення, за яке особа вже піддавалася адміністративному стягненню, свідчить про стійку протиправну установку порушника, щодо якого не відбулося виховного й попереджувального впливу адміністративне стягнення, накладеного за перше правопорушення. Обтяжуючою обставиною повторне правопорушення може бути визнане в таких випадках. По-перше, повторним у змісті коментованої статті є тільки знову вчинене однорідне правопорушення. Якщо особа, що раніше піддавалася адміністративному стягненню, робить після цього інші адміністративні правопорушення, то такий рецидив (загальний рецидив) адміністративне законодавство не визнає як обтяжуючої відповідальності обставини. По-друге, законодавець відповідно до ст. 39 Кодексу встановлює річний строк, протягом якого правопорушення може бути визнано повторним. По-третє, повторним є тільки правопорушення, вчинене особою, до якої за однорідне правопорушення були застосовані міри адміністративного стягнення. Певні проблеми тут викликає поняття однорідного правопорушення. Однорідність означає посягання на той самий родовий або видовий об'єкт, тобто це не тотожні проступки, відповідальність за вчинення яких передбачається однією нормою. Наприклад, однорідними слід визнати всі порушення в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, порушення правил паспортної системи, правил дозвільної системи тощо. По-четверте, обставиною, що обтяжує відповідальність, визнається повторне вчинення правопорушення, якщо воно не є кваліфікуючою ознакою складу правопорушення. Так, неподання органам державної статистики даних для проведення державних статистичних спостережень або подання їх недостовірними, не в повному обсязі, не за формою, передбаченою звітно-статистичною документацією, чи із запізненням; незабезпечення належного стану первинного обліку; порушення порядку ведення Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України, вчинене повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення (ч. 2 ст. 186³ КпАП) утворює самостійний склад адміністративного правопорушення, в якому повторність є кваліфікуючою ознакою і з огляду на це не може виступати як обставина, що обтяжує відповідальність. Вчинення правопорушення особою, що раніше вчинила злочин, є обтяжуючою обставиною незалежно від того, чи притягалася вона за нього до кримінальної відповідальності чи ні. Сам факт злочинної поведінки свідчить про підвищену суспільну небезпеку особи, що вчинила після злочину ще й адміністративне правопорушення.

Втягнення – це дії, внаслідок яких інша особа спонукається до певної поведінки, залучається до неї, в такій особі виникає бажання поводитись певним чином. На відміну від примушування, особа згодом вчиняє бажані для винного дії за власною волею. Втягнення полягає у впливі на свідомість конкретного неповнолітнього завдяки переконуванню в доцільності, вигідності певної поведінки. Воно здійснюється шляхом умовлянь, залякування, підкупу, обману, розпалювання почуття помсти, задрощів або інших низьких спонукань, розповідей про легкість і доступність певних дій, навчання способам та прийомам їх виконання тощо. Втягнення неповнолітнього у правопорушення обтяжує відповідальність незалежно від того, в якій формі воно здійснювалося (підбурювання, обман, угода, використання залежного становища тощо). До того ж втягнення неповнолітнього передбачає в цьому випадку його залучення до вчинення адміністративного правопорушення. Втягнення неповнолітніх злочинну діяльність, пияцтво, у заняття жебрацтвом, азартними іграми утворює склад злочину, передбачений ст. 304 Кримінального кодексу України. З огляду на особливу небезпеку втягнення неповнолітніх у пияцтво, законодавець передбачив адміністративну відповідальність за доведення цих осіб до стану сп'яніння (ст. 180 КпАП). До того ж необхідно брати до уваги, що під пияцтвом, за втягнення в яке неповнолітніх передбачена кримінальна відповідальність, розуміють неоднора-

зове вживання спиртних напоїв, а для настання адміністративної відповідальності за ст. 180 КпАП достатньо одного випадку доведення неповнолітнього до стану сп'яніння.

Здійснення правопорушення групою осіб завжди становить більшу небезпеку. До того ж мається на увазі об'єднання зусиль для вчинення того самого адміністративного правопорушення. Самостійне вчинення однорідних правопорушень декількома особами не є за змістом коментованої статті обтяжуючою відповідальність обставиною. Здійснення правопорушення в умовах стихійного лиха або за інших надзвичайних обставин закон визнає обтяжуючою обставиною. Під умовами стихійного лиха розуміються землетрус, обвали, селі, пожежі, повені та інші обставини. До інших надзвичайних обставин належать воєнний стан, яким відповідно до ст. 1 Закону України "Про правовий режим воєнного стану" вважається особливий правовий режим, що вводить в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень, а також інші умови, що значно ускладнюють обстановку та створюють підвищену небезпеку для населення. Особа, що використовує такі обставини для вчинення правопорушення, повинна нести підвищену адміністративну відповідальність у межах санкції статті.

Здійснення правопорушення в стані сп'яніння є обтяжуючою обставиною. Такий стан повинний бути встановлений матеріалами справи (акт медичного огляду, показання свідків тощо). Для деяких видів адміністративних правопорушень стан сп'яніння є однією з невід'ємних ознак складу. Так, ст. 178 КпАП передбачає відповідальність за появу в громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль, за появу в громадських місцях у п'яному виді, ст. 130 – за керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані сп'яніння. Закон надає право органам (посадовим особам), що накладають адміністративне стягнення, не визнати стан сп'яніння обтяжуючою обставиною залежно від характеру адміністративного правопорушення (наприклад, для відповідальності за безквитковий проїзд не має значення, чи вчинено його в стані сп'яніння).

Стаття 36. Накладення адміністративних стягнень при вчиненні кількох адміністративних правопорушень

При вчиненні однією особою двох або більше адміністративних правопорушень адміністративне стягнення накладається за кожне правопорушення окремо.

Якщо особа вчинила кілька адміністративних правопорушень, справи про які одночасно розглядаються одним і тим же органом (посадовою особою), стягнення накладається в межах санкції, встановленої за більш серйозне правопорушення з числа вчинених. До основного стягнення в цьому разі може бути приєднано одне з додаткових стягнень, передбачених статтями про відповідальність за будь-яке з вчинених правопорушень.

1. Накладення адміністративних стягнень при вчиненні кількох адміністративних правопорушень відповідно до положень коментованої статті провадиться за наявності таких загальних умов: а) вчинення особою двох або більше адміністративних правопорушень; б) кожне із правопорушень кваліфікується за окремою статтею Особливої частини КпАП (або іншого нормативного акта, що передбачає адміністративну відповідальність), що має самостійну санкцію; в) з кожного правопорушення не минули строки давності притягнення до адміністративної відповідальності; г) ні за одне з них на особу не накладалося адміністративне стягнення.

2. При накладенні стягнень за сукупністю адміністративних правопорушень насамперед необхідно з'ясувати, чи є вчинене одним правопорушенням або мають місце кілька самостійних адміністративних правопорушень. До того ж важливо встановити, чи утворює ряд послідовних протиправних дій окремі склади самостійних адміністративних правопорушень чи вони становлять у сукупності єдине тривале правопорушення, або в наявності повторність однорідного правопорушення. Тому сукупність адміністративних правопорушень необхідно відрізнити від повторності та від тривалих правопорушень.

3. У випадках, коли одночасно розглядаються справи про вчинення кількох проступків однією і тією самою особою, вирішується питання про поглинання чи приєднання адміністративних стягнень.

Тут спостерігаються значні відмінності між кримінальним законодавством та законодавством про адміністративні правопорушення. Відповідно до положень кримінального законодавства за сукупністю злочинів суд, призначивши покарання (основне і додаткове) за кожний злочин окремо, визначає остаточне покарання шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим або шляхом повного чи часткового складання призначених покарань, а під час складання покарань остаточне покарання за сукупністю злочинів визначається в межах, встановлених санкцією статті Особливої частини Кримінального кодексу України, яка передбачає більш суворе покарання (ст. 70 Кримінального кодексу України). Класичного поглинання чи приєднання, як це передбачає кримінальний закон, адміністративне законодавство не знає. У коментованій статті визначено, що в разі вчинення двох або більше адміністративних правопорушень стягнення накладається за кожен проступок окремо. Такий порядок застосування стягнень обумовлений тим, що справи про адміністративні правопорушення однієї і тієї самої особи вирішують частіше за все різні посадові особи в межах своєї підвідомчості. Ситуація змінюється, якщо справи про кілька адміністративних проступків розглядає одна посадова особа. В таких випадках накладається одне основне стягнення в межах санкції, встановленої за більш серйозне правопорушення з вчинених.

Стаття 37. Обчислення строків адміністративного стягнення

Строк адміністративного арешту обчислюється добами, виправних робіт – місяцями або днями, позбавлення спеціального права – роками, місяцями або днями.

1. Строком є певний період у часі, зі впливом якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення. Строк визначається роками, місяцями, тижнями, днями або годинами. Перебіг строку починається з наступного дня після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов'язано його початок. Строк, що визначений роками, спливає у відповідні місяць та число останнього року строку. Строк, що визначений місяцями, спливає у відповідне число останнього місяця строку. Якщо закінчення строку, визначеного місяцем, припадає на такий місяць, в якому немає відповідного числа, строк спливає в останній день цього місяця.

2. Плинність строку накладеного адміністративного стягнення починається в той день (якщо строк обчислюється добами), в який орган, що розглядає справу про адміністративне правопорушення, прийняв постанову про накладення адміністративного стягнення. Якщо закінчення строку стягнення припадає на неробочий день, то останнім днем строку вважається саме цей неробочий день. Цим обчислення строків адміністративного стягнення відрізняється від правила обчислення процесуальних строків, відповідно до якого датою закінчення строку, якщо він збігся з неробочим днем, вважається перший наступний робочий день.

3. При обчисленні строків добами строк минає о 12 годині ночі останньої доби.

Стаття 38. Строки накладення адміністративного стягнення

Адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше як через два місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні – два місяці з дня його виявлення, за винятком випадків, коли справи про адміністративні правопорушення відповідно до цього Кодексу підвідомчі суду (судді).

Якщо справи про адміністративні правопорушення відповідно до цього Кодексу чи інших законів підвідомчі суду (судді), стягнення може бути накладено не пізніше як через три місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні – не пізніше як через три місяці з дня його виявлення.

У разі відмови в порушенні кримінальної справи або закриття кримінальної справи, але при наявності в діях порушника ознак адміністративного правопорушення адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше як через місяць з дня прийняття рішення про відмову в порушенні кримінальної справи або про її закриття.

(Частину статті 38 виключено на підставі Закону № 2342-II від 05.04.2001)

(Стаття 38 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2342-II від 05.04.2001, № 586-VI від 24.09.2008)

У коментованій статті встановлено строки, після закінчення яких виключається накладення адміністративних стягнень. У цих випадках, згідно з п. 7 ст. 247 КпАП, не може бути розпочато провадження в справі, а розпочате підлягає закриттю, тобто зазначений строк ніким продовжено бути не може, будь-які дії щодо притягнення особи до відповідальності після його закінчення має бути припинено. За загальним правилом адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше, ніж через два місяці з дня вчинення правопорушення, а при тривалому правопорушенні – два місяці з дня його виявлення. Таким чином, для більшості правопорушень точкою відліку строку давності притягнення до адміністративної відповідальності є день вчинення правопорушення.

При тривалому правопорушенні початок перебігу строку давності визначається по-іншому. Точкою відліку тут є момент виявлення проступку. Це пояснюється характером тривалих правопорушень. Вони вчинюються протягом більш-менш тривалого часу характеризуються безперервним здійсненням єдиного діяння. До них може бути віднесено, наприклад, зберігання наркотичних засобів у невеликих розмірах, проживання без паспорта тощо.

У випадку, коли за фактом правопорушення спочатку порушується питання про порушення кримінальної справи, але згодом приймається рішення про відмову в її порушенні або про закриття вже порушеної кримінальної справи, строки накладення адміністративного стягнення мають свої відмінності. Якщо в діях правопорушника є ознаки адміністративного проступку, стягнення може бути накладено не пізніше, ніж через місяць з дня прийняття такого рішення (ч. 2 ст. 38 КпАП). Скорочений строк починає спливати з моменту прийняття постанови про відмову в порушенні або закритті кримінальної справи.

Зміни, внесені до коментованої статті Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху" № 586-VI від 24.09.2008 р., передбачають збільшення строку накладення адміністративного стягнення у випадках, якщо справи про адміністративні правопорушення підвідомчі суду (судді), до трьох місяців з дня вчинення правопорушення, а при тривалому правопорушенні – не пізніш як через три місяці з дня його виявлення.

Стаття 39. Строк, після закінчення якого особа вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню

Якщо особа, піддана адміністративному стягненню, протягом року з дня закінчення виконання стягнення не вчинила нового адміністративного правопорушення, то ця особа вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню.

1. Накладення адміністративного стягнення спричиняє для порушника певні несприятливі юридичні наслідки, в чому виявляється його каральний характер. По-перше, повторне протягом року вчинення однорідного правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, визнається обставиною, яка обтяжує адміністративну відповідальність. По-друге, законодавство про адміністративні правопорушення досить часто розглядає повторність як кваліфікуючу обставину. У зв'язку з цим коментована стаття встановлює строк, після закінчення якого особа вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню. Цей строк обчислюється з моменту закінчення виконання адміністративного стягнення і становить один рік. Однак з цього загального правила існує ряд винятків. Так, у багатьох статтях КпАП йдеться про повторне вчинення правопорушення протягом року після накладення стягнення, тобто з моменту винесення відповідної постанови (ч. 2 ст. 95, ч. 2 ст. 104, ч. 2 ст. 145, ч. 2 ст. 148¹).

2. Для визнання особи такою, що не була піддана адміністративному стягненню, не потрібне видання якогось спеціального документа. Стягнення погашається автоматично після закінчення річного строку і за умови невчинення протягом цього строку нового адміністративного проступку. Якщо особа вчинить нове правопорушення до погашення стягнення за попереднє, перебіг строку переривається. Давність у цих випадках починається з моменту закінчення виконання адміністративного стягнення, призначеного за знову вчинений проступок.

Стаття 40. Покладення обов'язку відшкодувати заподіяну шкоду

Якщо у результаті вчинення адміністративного правопорушення заподіяно майнову шкоду громадянину, підприємству, установі або організації, то адміністра-

тивна комісія, виконавчий орган сільської, селищної, міської ради під час вирішення питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення має право одночасно вирішити питання про відшкодування винним майнової шкоди, якщо її сума не перевищує двох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а суддя районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду – незалежно від розміру шкоди, крім випадків, передбачених частиною другою цієї статті.

Коли шкоду заподіяно неповнолітнім, який досяг шістнадцяти років і має самостійний зарібок, а сума шкоди не перевищує одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян, суддя має право покласти на неповнолітнього відшкодування заподіяної шкоди або зобов'язати своєю працею усунути її.

В інших випадках питання про відшкодування майнової шкоди, заподіяної адміністративним правопорушенням, вирішується в порядку цивільного судочинства.

[Стаття 40 із змінами, внесеними згідно із Законами №244/94-ВР від 15.11.94, №55/97-ВР від 07.02.97, №2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001]

1. Усяке правопорушення є шкідливим, оскільки об'єктом посягання виступають суспільні відносини. Воно завдає шкоди, оскільки вносить дезорганізацію в суспільні відносини, порушує їх нормальне здійснення, створює перешкоди для реалізації прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб. У цьому розумінні шкода є соціальною категорією. Шкода, яка завдається адміністративним правопорушенням, у соціально-правовому аспекті полягає в сукупності негативних наслідків, що є порушенням правопорядку, дезорганізацію суспільних відносин, а також водночас (хоча й не завжди) зменшення, знищення, будь-якого блага, цінності та суб'єктивного права.

2. Чинним законодавством встановлено адміністративну відповідальність за широке коло адміністративних правопорушень, що пов'язані із завдаванням матеріальної шкоди державі, організаціям і громадянам. До них можна віднести правопорушення, передбачені статтями 51, 104, 110, 115, 132, 136, 148 КпАП України, ч. 3 ст. 111, ч. 3 ст. 114, ч. 1 ст. 119 КпАП України та інші. Багато з них належить до діянь із матеріальним складом. Це означає, що адміністративна відповідальність настає лише за наявності наслідків у вигляді матеріальної шкоди. Наприклад, адміністративна відповідальність за недодержання стандартів і технічних умов при транспортуванні, зберіганні і використанні (експлуатації) продукції (ст. 170 КпАП) настає за умови, якщо це спричинило зниження якості, псування або наднормативні втрати продукції. Однак багато адміністративних правопорушень, що належать до діянь з формальним складом, також дуже часто породжують наслідки матеріального характеру. Так, наприклад, розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист (ст. 185¹¹ КпАП) може мати своїми наслідками вжиття нових заходів безпеки, що потребують відповідних витрат.

3. Відшкодування шкоди, яка заподіяна адміністративним правопорушенням, може здійснюватися в таких формах: 1) накладення обов'язку відшкодувати заподіяну шкоду (ст. 40 КпАП); 2) повернення майна володільцеві (ст. 265 КпАП); 3) добровільне відшкодування збитків або усунення заподіяної шкоди (п. 2 ч. 1 ст. 34 КпАП); 4) у порядку цивільного судочинства (ч. 3 ст. 40 КпАП).

4. Відшкодування майнової шкоди в порядку цивільного судочинства вирішується за правилами ст. 22 Цивільного кодексу України, відповідно до яких особа, якій завдано збитків у результаті порушення її цивільного права, має право на їх відшкодування. До того ж збитками є: 1) втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки); 2) доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода). Збитки відшкодовуються у повному обсязі, якщо договором або законом не передбачено відшкодування у меншому або більшому розмірі. Якщо особа, яка порушила право, одержала у зв'язку з цим доходи, то розмір упущеної вигоди, що має відшкодуватися особі, право якої порушено, не може бути меншим від доходів, одержаних особою, яка порушила право. На вимогу особи, якій завдано шкоди, та відповідно до обставин справи майнова шкода може бути відшкодована і в інший спосіб, зокрема, шкода, завдана майну, може відшкодуватися в натурі (передання речі того самого роду та тієї самої якості, поладження пошкодженої речі тощо).

II. ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Глава 5

Адміністративні правопорушення в галузі охорони праці і здоров'я населення

Стаття 41. Порухення вимог законодавства про працю та про охорону праці

Порухення встановлених термінів виплати пенсій, стипендій, заробітної плати, виплата їх не в повному обсязі, а також інші порушення вимог законодавства про працю – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності від тридцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порухення вимог законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці – тягне за собою накладення штрафу на працівників від двох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності – від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Стаття 41 із змінами, внесеними згідно із Законами № 8/95-ВР від 19.01.95, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 1979-ІІ від 21.09.2000, № 1027-VI від 19.02.2009)

1. Кожен має право на працю, що дає змогу заробляти собі на життя працюю, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом. Громадяни мають право на соціальний захист, що передбачає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом. Ці положення закріплені Конституцією України.

2. Право громадян України на працю, тобто на одержання роботи з оплатою праці не нижче встановленого державою мінімального розміру, зокрема, право на вільний вибір професії, роду занять і роботи, забезпечується державою. Держава створює умови для ефективної зайнятості населення, сприяє працевлаштуванню, підготовці і підвищенню трудової кваліфікації, а за необхідності забезпечує перепідготовку осіб, вивільнених у результаті переходу на ринкову економіку. Працівники реалізують право на працю шляхом укладення трудового договору про роботу на підприємстві, в установі, організації або з фізичною особою.

3. Працівники мають право на відпочинок відповідно до законів про обмеження робочого дня та робочого тижня і про щорічні оплачувані відпустки, право на здорові і безпечні умови праці, на об'єднання в професійні спілки та на вирішення колективних трудових конфліктів (спорів) у встановленому законом порядку, на участь в управлінні підприємством, установою, організацією, на матеріальне забезпечення в порядку соціального страхування в старості, а також у разі хвороби, повної або часткової втрати працездатності, на матеріальну допомогу в разі безробіття, на право звернення до суду для вирішення трудових спорів незалежно від характеру виконуваної роботи або посади, крім випадків, передбачених законодавством, та інші права, встановлені законодавством.

4. Держава гарантує працездатним громадянам, які постійно проживають на території України: вільний вибір виду діяльності; безплатне сприяння державними службами зайнятості у підборі підходящої роботи і працевлаштуванні відповідно до покликання, здібностей, професійної підготовки, освіти, з урахуванням суспільних потреб; надання підприємствами, установами, організаціями відповідно до їх попередньо поданих заявок роботи за фахом випускникам державних вищих навчальних, професійних навчально-виховних закладів; безплатне навчання безробітних нових професій,

перепідготовку в навчальних закладах або у системі державної служби зайнятості з виплатою стипендії; компенсацію відповідно до законодавства матеріальних витрат у зв'язку з направленням на роботу в іншу місцевість; правовий захист від необгрунтованої відмови у прийнятті на роботу і незаконного звільнення, а також сприяння у збереженні роботи.

5. Працівник має право на оплату своєї праці відповідно до актів законодавства і колективного договору на підставі укладеного трудового договору. Заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому вираженні, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства. Заробітна плата виплачується працівникам регулярно в робочі дні в строки, встановлені у колективному договорі, але не рідше двох разів на місяць через проміжок часу, що не перевищує шістьнадцяти календарних днів. Своєчасність та обсяги виплати заробітної плати працівникам не можуть бути залежати від здійснення інших платежів та їх черговості.

6. Законом встановлюється обов'язок компенсації працівникам втрати частини заробітної плати у зв'язку із порушенням строків її виплати, яка провадиться відповідно до індексу зростання цін на споживчі товари і тарифів на послуги у порядку, встановленому чинним законодавством.

7. Охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності.

8. Умови трудового договору не можуть містити положень, що суперечать законам та іншим нормативно-правовим актам з охорони праці. Умови праці на робочому місці, безпека технологічних процесів, машин, механізмів, устаткування та інших засобів виробництва, стан засобів колективного та індивідуального захисту, що використовуються працівником, а також санітарно-побутові умови повинні відповідати вимогам законодавства.

9. **Об'єкт:** встановлені законодавством права громадян на працю, на оплату праці, на охорону праці, на соціальний захист у випадку втрати годувальника чи працездатності, та інші права відповідно до чинного законодавства. До законодавства про працю та про охорону праці належать: Кодекс законів про працю України, Закони України "Про охорону праці" від 14.10.1992 р., "Про оплату праці" від 24.03.1995 р., "Про відпустки" від 15.11.1996 р., "Про колективні договори і угоди" від 01.07.1993 р., "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності" від 23.09.1999 р. та інші відповідні нормативно-правові акти.

10. Об'єктивна сторона виражається у вчиненні таких дій:

- порушення встановлених термінів виплати пенсій, стипендій, заробітної плати
- виплата заробітної плати не в повному обсязі
- інші порушення вимог законодавства про працю
- порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці.

11. Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю здійснюють спеціально уповноважені на те органи та інспекції, які не залежать у своїй діяльності від власника або уповноваженого ним органу. Центральні органи державної виконавчої влади здійснюють контроль за додержанням законодавства про працю на підприємствах, в установах і організаціях, що перебувають у їх функціональному підпорядкуванні. Урядовим органом державного управління, який діє у складі Мінпраці і підпорядковується йому, є Державний департамент нагляду за додержанням законодавства про працю (Держнаглядпраці). Діяльність Держнаглядпраці регулюється Положенням про Державний департамент нагляду за додержанням законодавства про працю, затвердженим постановою Кабінету Міністрів №50 від 18.01.2003 р.

12. Державний нагляд за додержанням законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці здійснюють: спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з нагляду за охороною праці; спеціально уповноважений державний орган з питань радіаційної безпеки; спеціально уповноважений державний орган з питань пожежної безпеки; спеціально уповноважений державний орган з питань гігієни праці. Спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері промислової безпеки, охорони праці, державного гірничого нагляду та державного регулювання у сфері безпечного поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення є Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляд), який діє на підставі затвердженого Кабінетом Міністрів України Положення від 23 листопада 2006 р. № 1640.

13. **Суб'єкт:** відповідно до 1 ч. цієї статті – посадові особи, на яких законодавством покладено обов'язки з дотримання вимог законодавства про працю; відповідно до ч. 2 – працівники та посадові особи підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, а також громадяни, які є суб'єктами підприємницької діяльності.

14. **Суб'єктивна сторона:** це правопорушення може бути вчинено як з умислом, так і з необережності.

15. Відповідно до змін, внесених у коментовану статтю Законом України № 1027-VI від 19.02.2009 р., у два рази збільшено розмір штрафу як виду адміністративного стягнення за вчинення правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті. Крім того, цим же Законом внесено зміни до ст. 175 Кримінального кодексу України, відповідно до яких безпідставна невивплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи іншої установленної законом виплати громадянам більш як за один місяць, вчинена умисно керівником підприємства, установи або організації незалежно від форми власності чи громадянином – суб'єктом підприємницької діяльності, карається штрафом від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на строк до двох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років. Розмежування між складом адміністративного правопорушення і складом злочину здійснюється за двома ознаками: 1) термін безпідставної невивплати заробітної плати, стипендії, пенсії (для притягнення до кримінальної відповідальності він має складати більш ніж один місяць); 2) ознака умислу як обов'язкова для притягнення до кримінальної відповідальності.

Стаття 41¹. Ухилення від участі в переговорах щодо укладення, зміни або доповнення колективного договору, угоди

Ухилення осіб, які представляють власників або уповноважені ними органи чи профспілки або інші уповноважені трудовим колективом органи, представників трудових колективів від участі в переговорах щодо укладення, зміни чи доповнення колективного договору, угоди, умисне порушення встановленого законодавством строку початку таких переговорів або незабезпечення роботи комісій з представників сторін чи примирних комісій у визначеній сторонами переговорів строк – тягне за собою накладення штрафу від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 41¹ згідно із Законом України № 8/95-ВР від 19.01.95 р., із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони праці.

Об'єктивна сторона виражається у:

- ухиленні осіб, зазначених у статті, від участі в переговорах щодо укладення, зміни чи доповнення колективного договору, угоди;
- умисне порушення встановленого законодавством строку початку переговорів;
- незабезпечення роботи комісій з представників сторін чи примирних комісій у визначеній сторонами переговорів строк.

Порядок ведення переговорів, відносини, що виникають при реалізації права на проведення переговорів, регулюються Законом України "Про колективні договори і угоди" від 01.07.1993 р.

Колективний договір, угода укладаються на основі чинного законодавства, прийнятих сторонами зобов'язань з метою регулювання виробничих, трудових і соціально-економічних відносин і узгодження інтересів трудящих, власників або уповноважених ними органів. Колективний договір укладається на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності і господарювання, які використовують найману працю і мають право юридичної особи. Зміни і доповнення до колективного договору, угоди протягом строку їх дії можуть вноситися тільки за взаємною згодою сторін у порядку, визначеному колективним договором, угодою

Сторонами колективного договору, угоди є: 1) власник або уповноважений ним орган; 2) одна або кілька профспілок чи інші уповноважені на представництво трудовим колективом органи, а у разі відсутності таких органів – представники трудящих, власників або уповноважених трудовим колективом.

Будь-яка із сторін не раніш як за три місяці до закінчення строку дії колективного договору, угоди або у строки, визначені зазначеними документами, письмово повідомляє інші сторони про

початок переговорів. Друга сторона протягом семи днів повинна розпочати переговори. Порядок ведення переговорів з питань розробки, укладення або внесення змін до колективного договору, угоди визначається сторонами і оформляється відповідним протоколом. Для ведення переговорів і підготовки проектів колективного договору, угоди утворюється робоча комісія з представників сторін. Склад цієї комісії визначається сторонами.

Для врегулювання розбіжностей під час ведення колективних переговорів сторони використовують примирні процедури, про які складається протокол розбіжностей. Протягом трьох днів після складання протоколу розбіжностей сторони проводять консультації, формують зі свого складу примирну комісію, а у разі недосягнення згоди звертаються до посередника, обраного сторонами.

Особи, які беруть участь у переговорах як представники сторін, а також спеціалісти, запрошені для участі в роботі комісій, на період переговорів та підготовки проекту звільняються від основної роботи із збереженням середнього заробітку та включенням цього часу до трудового стажу. Всі витрати, пов'язані з участю у переговорах і підготовці проекту, компенсуються в порядку, передбаченому законодавством про працю, колективним договором, угодою.

Суб'єктами цього правопорушення можуть бути особи, які представляють власників, уповноважені ними органи, профспілки або інші уповноважені трудовим колективом органи, представники трудових колективів, які є сторонами колективного договору. Такі суб'єкти, крім відповідальності, зазначеної у санкції цієї статті, несуть також дисциплінарну відповідальність аж до звільнення з посади.

Суб'єктивна сторона: зазначене правопорушення може бути вчинене тільки з умислом.

Стаття 41². Порушення чи невиконання колективного договору, угоди

Порушення чи невиконання зобов'язань щодо колективного договору, угоди особами, які представляють власників або уповноважені ними органи чи профспілки або інші уповноважені трудовим колективом органи, чи представниками трудових колективів – тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 41–2 згідно із Законом №8/95-ВР від 19.01.95, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони праці. Ці відносини регулюються Законом України "Про колективні договори і угоди" від 01.07.1993 р.

Об'єктивна сторона виражається у:

- порушенні зобов'язань щодо колективного договору, угоди;
- невиконанні зобов'язань щодо колективного договору, угоди.

Умови колективних договорів і угод, укладених відповідно до чинного законодавства, є обов'язковими для підприємств, на які вони поширюються, та сторін, які їх уклали.

Статтею 18 зазначеного Закону встановлюється, що на осіб, які представляють власника або уповноважений ним орган чи профспілки або інші уповноважені трудовим колективом органи і з вини яких порушено чи не виконано зобов'язання щодо колективного договору, угоди, накладається штраф до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, і вони також несуть дисциплінарну відповідальність аж до звільнення з посади. Також у цій статті частиною другою зазначається, що на вимогу профспілок, іншого уповноваженого трудовим колективом органу власник або уповноважений ним орган зобов'язаний вжити заходів, передбачених законодавством, до керівника, з вини якого порушуються чи не виконуються зобов'язання щодо колективного договору, угоди. Справи щодо вчинення такого правопорушення розглядаються судами (ст. 221 КпАП).

Суб'єкт: особи, які представляють власників або уповноважені ними органи чи профспілки або інші уповноважені трудовим колективом органи, представники трудових колективів.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу.

Стаття 41³. Ненадання інформації для ведення колективних переговорів і здійснення контролю за виконанням колективних договорів, угод

Ненадання особами, які представляють власників або уповноважені ними органи чи профспілки або інші уповноважені трудовим колективом органи, пред-

ставниками трудових колективів інформації, необхідної для ведення колективних переговорів і здійснення контролю за виконанням колективних договорів, угод, – тягне за собою накладення штрафу від одного до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 41–3 згідно із Законом №8/95-ВР від 19.01.95, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони праці.

Об'єктивна сторона виражається у ненаданні суб'єктами цього правопорушення необхідної інформації для:

- ведення колективних переговорів;
- здійснення контролю за виконанням колективних договорів, угод.

Порядок ведення колективних переговорів регулюється ст. 10 Закону України “Про колективні договори і угоди” від 01.07.1993 р., а порядок здійснення контролю за виконанням колективних договорів, угод регулюється ст. 15 зазначеного Закону. Цими статтями встановлюється: сторони колективних переговорів зобов'язані надавати учасникам переговорів всю необхідну інформацію щодо змісту колективного договору угоди, а також, що у разі здійснення контролю сторони зобов'язані надавати необхідну для цього наявну інформацію.

Перед проведенням переговорів представники працівників мають право отримати необхідну для них інформацію. Така інформація може стосуватися доходів підприємства; перспективи розвитку; можливість виплати дивідендів за акціями; заходів, які вживаються задля охорони праці, охорони навколишнього природного середовища; та інших відомостей. Учасники переговорів зобов'язані не розголошувати дані, що є державною або комерційною таємницею, про що вони підписують відповідні зобов'язання.

При здійсненні контролю за виконанням колективних договорів, угод подається запит уповноваженою на те особою (це може бути представник профкому, власник підприємства, організації, установи) щодо виконання встановлених колективним договором чи угодою вимог. Така інформація надається безоплатно.

Суб'єкт: це правопорушення може бути вчинено особами, які представляють власників або уповноважені ними органи чи профспілки або інші уповноважені трудовим колективом органи, представниками трудових колективів інформації.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Стаття 42. **Порушення санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм**

Порушення санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до дванадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від шести до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 42 із змінами, внесеними згідно із Законами №55/97-ВР від 07.02.97; №352-IV (352–14) від 23.12.98]

Об'єкт: охорона здоров'я населення. Охорона здоров'я населення є дуже важливим завданням, покладеним на державу, адже Конституцією України встановлюється, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Також Конституцією визначається право кожного на охорону здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм.

Відносини у сфері охорони здоров'я регулюються Основами законодавства України про охорону здоров'я, законами України “Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення”, “Про захист населення від інфекційних хвороб”, “Про боротьбу із захворюванням на туберкульоз”, “Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення”, іншими нормативно-правовими актами та санітарними нормами. Санітарне законодавство спрямоване на забезпечення такого стану здоров'я населення та середовища життєдіяльності

людини, за якого показники захворюваності перебувають на усталеному рівні для цієї території, умови проживання сприятливі для населення, а параметри факторів середовища життєдіяльності перебувають у межах, визначених санітарними нормами.

Об'єктивна сторона виражається у вчиненні дій, що порушують встановлені санітарно-гігієнічні і санітарно-протиепідемічні правила та норми. Державні санітарно-гігієнічні та санітарно-протиепідемічні правила і норми (санітарні норми) – обов'язкові для виконання нормативно-правові акти центрального органу виконавчої влади в галузі охорони здоров'я, що встановлюють медичні вимоги безпеки щодо середовища життєдіяльності та окремих його факторів, недотримання яких створює загрозу здоров'ю і життю людини та майбутніх поколінь, а також загрозу виникнення і розповсюдження інфекційних хвороб та масових неінфекційних захворювань (отруєнь) серед населення.

Санітарні норми за своєю природою дуже різноманітні і залежать від того, в якій сфері та щодо чого вони встановлюються. В Україні встановлюються єдині санітарно-гігієнічні вимоги до планування і забудови пунктів: будівництва і експлуатації промислових та інших об'єктів; очитки та знешкодження промислових і комунально-побутових викидів, відходів і покидьків; утримання та використання жилих, виробничих і службових приміщень та територій, на яких вони розташовані; організації харчування та водопостачання населення; виробництва, застосування, зберігання, транспортування та захоронення радіоактивних, отруйних і сильнодіючих речовин; утримання і забою свійських та диких тварин, а також до іншої діяльності, що може загрожувати санітарно-епідемічному благополуччю територій і населених пунктів. Також встановлюються єдині санітарно-гігієнічні вимоги до організації виробничих та інших процесів, пов'язаних з діяльністю людей, а також до якості машин, обладнання, будівель, споживчих товарів та інших об'єктів, які можуть мати шкідливий вплив на здоров'я. Всі державні стандарти, технічні умови та промислові зразки обов'язково погоджуються з органами охорони здоров'я в порядку, встановленому законодавством.

Основу державної політики охорони здоров'я формує Верховна Рада України шляхом закріплення конституційних і законодавчих засад охорони здоров'я, визначення її мети, головних завдань, напрямів, принципів і пріоритетів, встановлення нормативів, створення системи різноманітних регуляторів, затвердження переліку комплексних і цільових загальнодержавних програм охорони здоров'я. Реалізація державної політики охорони здоров'я покладається на органи виконавчої влади.

Головним (провідним) органом у системі центральних органів виконавчої влади в галузі охорони здоров'я є Міністерство охорони здоров'я України. МОЗ України, згідно з покладеними на нього завданнями, затверджує відповідно до законодавства державні санітарні норми, правила, гігієнічні нормативи.

Розділом II Закону України “Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення” встановлюються права та обов'язки громадян і підприємств, установ, організацій щодо забезпечення санітарного та епідеміологічного добробуту. Задля виконання вимог щодо усунення або зменшення шкідливого впливу на людину факторів середовища життєдіяльності, запобігання виникненню і поширенню інфекційних хвороб і масових неінфекційних захворювань (отруєнь) та їх ліквідацію застосовується комплекс організаційних, адміністративних, інженерно-технічних, медичних, нормативних, екологічних, ветеринарних та інших заходів, що мають назву санітарні та протиепідемічні (профілактичні) заходи (санітарні заходи).

Прикладами порушення санітарно-гігієнічних та санітарно-протиепідемічних правил і норм є недодержання встановлених вимог щодо проектування, будівництва, розробки, виготовлення і використання нових засобів виробництва та технологій щодо якості продуктів тощо. Об'єктивна сторона цього правопорушення може виражатися як дія, так і бездіяльність (у випадку, коли на особу покладено обов'язок діяти певним чином).

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: умисел або необережність.

Стаття 42¹. **Виробництво, заготівля, реалізація сільсько-господарської продукції, що містить хімічні препарати понад гранично допустимі рівні концентрації**

Виробництво, заготівля, реалізація сільськогосподарської продукції, що містить засоби захисту рослин, стимулятори їх росту, мінеральні добрива та інші хімічні препарати понад гранично допустимі рівні концентрації, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зазначеної продукції або без такої і на посадових осіб – від п'яти 5 — 9-1161

до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зазначеної продукції або без такої.

[Кодекс доповнено статтею 42–1 згідно з Указом ПВР №8711–11 від 19.01.90; із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №661–12 від 28.01.91, Законами №55/97-ВР від 07.02.97; №352-IV (352–14) від 23.12.98]

Об'єкт: охорона здоров'я населення.

Об'єктивна сторона виражається у:

- виробництві сільськогосподарської продукції, що містить засоби рослин, стимулятори їх росту, мінеральні добрива та інші хімічні препарати понад гранично допустимі рівні концентрації;
- заготівлі такої продукції;
- та її реалізації.

Сільськогосподарська продукція – це продукти тваринництва та рослинництва. До такої продукції належить: м'ясо, яйця, молоко, сир, овочі, фрукти, картопля, зерно та інше. Засоби захисту рослин – препарати, які вміщують одну або декілька діючих речовин і використовуються з метою захисту рослин або продукції рослинництва від шкідливих організмів та знищення небажаних рослин або окремих частин рослин.

Стимулятори росту рослин – хімічні речовини, які впливають на процеси росту і розвитку рослин.

Усі хімічні препарати повинні застосовуватися у певних межах задля охорони навколишнього середовища та охорони здоров'я населення. Гранично допустимі рівні концентрації хімічних препаратів у сільськогосподарській продукції встановлюється відповідно до законів України “Про безпечність та якість харчових продуктів”, “Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення”, “Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції” та інших нормативно-правових актів. Затверджуються гранично допустимі рівні хімічних препаратів Головним санітарним лікарем України та Державним департаментом ветеринарної медицини.

Органи виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та громадяни у разі застосування хімічних речовин і матеріалів, продуктів біотехнології зобов'язані дотримуватися санітарних норм. Продовольча сировина, харчові продукти, а також матеріали, обладнання і вироби, що використовуються при їх виготовленні, зберіганні, транспортуванні та реалізації, повинні відповідати вимогам санітарних норм і підлягають обов'язковій сертифікації. Підприємства, установи, організації та громадяни, які виробляють, зберігають, транспортують чи реалізують харчові продукти і продовольчу сировину, несуть відповідальність за їх безпеку для здоров'я і життя населення, відповідність вимогам санітарних норм. Виробник або постачальник зобов'язаний отримати висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи до введення в обіг харчового продукту, продовольчої сировини та супутніх матеріалів. Розробка і виробництво нових видів харчових продуктів, впровадження нових технологічних процесів їх виробництва та обробки, а також матеріалів, що контактують з продовольчою сировиною чи харчовими продуктами під час виготовлення, зберігання, транспортування та реалізації, дозволяються головним державним санітарним лікарем на підставі позитивного висновку державної санітарно-епідеміологічної експертизи.

Державний контроль і нагляд за якістю та безпекою харчових продуктів і продовольчої сировини під час їх виробництва, зберігання, транспортування, реалізації, використання, утилізації чи знищення здійснюють спеціально уповноважені центральні органи виконавчої влади у галузі охорони здоров'я, захисту прав споживачів, стандартизації, метрології та сертифікації, ветеринарної медицини, карантину рослин, їхні органи в Автономній Республіці Крим, областях, районах, містах Києві та Севастополі у межах їх компетенції.

У випадку, якщо сільськогосподарська продукція не відповідає встановленим вимогам (містить препарати понад гранично допустимі рівні концентрації) її за змогою використовують з іншою метою, в іншому разі – її безоплатно вилучають у порядку, що передбаченому чинним законодавством.

Під вилученням з реалізації розуміється адміністративно-запобіжний захід у вигляді примусового вилучення з реалізації предметів, в яких можливо усунення небезпеки для здоров'я шляхом спеціальної обробки, сортування, зміни споживача або цільового призначення. Конфіскацією вважають адміністративно-запобіжний захід у вигляді примусового безоплатного звернення у власність держави з наступним знищенням (утилізацією) предметів, небезпеку для здоров'я яких ні за яких умов усунути неможливо.

Вилученню (конфіскації) підлягають предмети незалежно від належності, форм власності та наявності особи, чия власність вони є, а також незалежно від терміну виявлення цих предметів.

Слід зазначити, що чинним законодавством, а саме у ст. 42 Закону України “Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення” визначено посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби України, яким надано право застосовувати вилучення з реалізації (конфіскації) небезпечних для здоров'я продуктів харчування, хімічних та радіоактивних речовин, біологічних матеріалів. До них належать Головні державні санітарні лікарі (їх заступники).

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: це правопорушення може бути вчинено як з умислом, так і з необережності.

Стаття 42². Заготівля, переробка або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції

Заготівля, переробка з метою збуту або збут продуктів харчування чи іншої продукції, радіоактивно забруднених понад рівні, що допускаються, за відсутності ознак діяння, передбаченого Кримінальним кодексом України, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від восьми до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зазначеної продукції або без такої і на посадових осіб – від п'ятнадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зазначеної продукції або без такої.

[Кодекс доповнено статтею 42–2 згідно з Указом ПВР №661–12 від 28.01.91, із змінами, внесеними згідно із Законами №55/97-ВР від 07.02.97; №352-IV (352–14) від 23.12.98; №966-В (966–16) від 19.04.2007]

Правовий порядок забезпечення безпечності та якості харчових продуктів, що виробляються, знаходяться в обігу, імпортуються, експортуються регулюється Законом України “Про безпечність та якість харчових продуктів” та інших актів законодавства, що видаються відповідно до нього. Суспільні відносини, які виникають у сфері забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя, відповідні права і обов'язки державних органів, підприємств, установ, організацій та громадян, порядок організації державної санітарно-епідеміологічної служби і здійснення державного санітарно-епідеміологічного нагляду в Україні регулюються Законом України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення”. Правове регулювання захисту життя, здоров'я та майна людей від негативного впливу іонізуючого випромінювання, спричиненого практичною діяльністю, а також у випадках радіаційних аварій, шляхом виконання запобіжних та рятувальних заходів і відшкодування шкоди здійснюється Законом України “Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання”. Відповідно до ст. 16 останнього вміст радіонуклідів у продуктах харчування, продовольчій сировині та питній воді не може перевищувати затверджених в установленому порядку норм. Продукти харчування, продовольча сировина та питна вода, а також супутні матеріали, що контактують з ними під час виробництва, зберігання, транспортування і реалізації, підлягають сертифікації в порядку, який визначається законодавством України.

Об'єкт: охорона здоров'я населення.

Об'єктивна сторона виражається у вчиненні таких дій: заготівля продуктів харчування чи іншої продукції; переробка з метою збуту продуктів харчування чи іншої продукції; збут продуктів харчування чи іншої продукції, за умови, що зазначені продукти харчування або інша продукція є радіоактивно забрудненими понад рівні, що допускаються, однак вказані дії не містять у собі складу злочину, передбаченого Кримінальним кодексом України. У ст. 267¹ останнього, що має назву “Порушення вимог режиму радіаційної безпеки”, у частині першій, визначено, що переміщення будь-яким способом за межі зони відчуження чи зони безумовного (обов'язкового) відселення без надання передбаченого законом дозволу або проведення дозиметричного контролю продуктів харчування рослинного і тваринного походження, промислової або іншої продукції, тварин, риби, рослин або будь-яких інших об'єктів карається штрафом від п'ятдесяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від одного до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк. Придбання з метою використання або збуту об'єктів, визначених у частині першій цієї статті, якщо факт їх походження із зони відчуження чи зони безумовного (обов'язкового) відселення заздалегідь відомий винній особі, карається штрафом від сімдесяти до вісімдесяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від двох до чотирьох років, або позбавленням волі на той самий строк. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені з метою збуту, або збут об'єктів, визначених у частині першій цієї статті, караються штрафом від сімдесяти

п'яти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від двох до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк. Дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, вчинені службовою особою або повторно, а також якщо вони спричинили загибель людей або інші тяжкі наслідки, караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

Харчовий продукт (їжа) – це будь-яка речовина або продукт (сирий, включаючи сільськогосподарську продукцію, необроблений, напівоброблений або оброблений), призначений для споживання людиною. Харчовий продукт включає напій, жувальну гумку та будь-яку іншу речовину, включаючи воду, які навмисно включені до харчового продукту під час виробництва, підготовки або обробки.

Продукція – це будь-яка продукція (товари) вітчизняного виробництва або імпортована на митну територію України, призначена для споживання та (або) виробництва іншої продукції, зокрема, напівфабрикати і сировина, а також матеріали, які використовуються у процесі її виробництва, зберігання, транспортування, реалізації, пакування та маркування.

Під заготівлею розуміють такі дії, як збір зерна, картоплі, овочів, фруктів, іншої сільськогосподарської продукції, доїння корів, збір грибів та інші.

Під переробкою розуміють здійснення фізичних, хімічних та технологічних операцій над продуктами харчування та іншої продукцією, внаслідок яких вони можуть використовуватися як готовий продукт, так і напівфабрикат. Такими, наприклад, є засушення, зварення, заморожування та ін. Слід зазначити, що відповідальність за це правопорушення настає лише у випадку наявності спеціальної мети при переробці та заготівлі продуктів харчування чи іншої продукції – збуту.

Під збутом розуміється передача, відчуження продуктів харчування чи іншої продукції від однієї особи до іншої. До того ж не має значення, в якій формі відбувався збут: платно чи ні, як пригосання чи продаж тощо.

Перевищення меж вмісту радіонуклідів у продуктах чи в іншій продукції створює небезпеку для здоров'я населення та навколишнього природного середовища. Внаслідок цього встановлюються певні гранично допустимі рівні радіоактивної забрудненості харчових продуктів та іншої продукції. Повноваження щодо встановлення таких рівнів належать Міністерству охорони здоров'я, Міністерству аграрної політики, а також Держаному комітету у справах захисту прав споживачів. Ці самі органи та їх територіальні утворення мають право здійснювати нагляд та контроль за додержанням вимог законодавства у цій сфері. У випадку виявлення харчових продуктів або іншої продукції, радіоактивно забрудненої понад гранично допустимі рівні, її вилучають та знищують у встановленому законом порядку. Державними гігієнічними нормативами "Допустимі рівні вмісту радіонуклідів Cs 137 та Sr 90 у продуктах харчування та питній воді", затвердженими наказом Міністерства охорони здоров'я України від 03.05.2006 № 256, які обов'язкові для фізичних та юридичних осіб, діяльність яких пов'язана з виготовленням, імпортом, експортом та обігом харчових продуктів, наданням послуг у сфері роздрібною торгівлі харчовими продуктами, у сфері гуртової торгівлі та ресторанного господарства, громадського харчування, встановлено, що вміст радіонуклідів Cs 137 та Sr 90 у продуктах харчування та питній воді повинен забезпечити не перевищення прийнятої границі річної ефективної дози внутрішнього опромінення 1 мЗв. При цьому опромінення за рахунок надходження інших техногенних та природних радіонуклідів не враховується. Харчові продукти, які не відповідає встановленим нормативам, вилучаються з обігу. Обґрунтування можливих способів використання чи утилізації або знищення харчових продуктів, визнаних непридатними для харчових цілей, проводиться їх власником за узгодженням із територіальними закладами державної санітарно-епідеміологічної служби Міністерства охорони здоров'я України.

Це правопорушення складається з альтернативних дій, тобто є таким, що як вчинення однієї з перелічених дій, так і вчинення усіх їх разом, має наслідком відповідальність за цією статтею.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона виражається у формі умислу та обов'язковою є наявність мети збуту радіоактивно забруднених продуктів харчування та іншої продукції.

Стаття 42³. Виробництво, зберігання, транспортування або реалізація продуктів харчування чи продовольчої сировини, забруднених мікроорганізмами та іншими біологічними агентами понад гранично допустимі рівні

Виробництво, зберігання, транспортування або реалізація продуктів харчування чи продовольчої сировини, забруднених мікроорганізмами, іншими біологічними аген-

тами, біологічно активними речовинами та продуктами біотехнологій понад гранично допустимі рівні, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від одного до дванадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зазначеної продукції або без такої і на посадових осіб – від шести до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зазначеної продукції або без такої.

[Кодекс доповнено статтею 423 згідно із Законом України № 352-IV від 23.12.98 р.]

Об'єкт: охорона здоров'я населення.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у вчиненні таких дій: виробництво; зберігання; транспортування; реалізація продуктів харчування чи продовольчої сировини, забруднених мікроорганізмами, іншими біологічними агентами, біологічно активними речовинами та продуктами біотехнологій понад гранично допустимі рівні.

Продукт харчування – будь-який продукт, що в натуральному вигляді чи після відповідної обробки вживається людиною в їжу або для пиття.

Продовольча сировина – продукція рослинного, тваринного, мінерального, синтетичного чи біотехнологічного походження, що використовується для виробництва харчових продуктів.

Мікроорганізми – це дуже дрібні, невидимі неозброєним оком живі істоти. Мікроорганізми відіграють велику роль у кругообігу речовин у природі. До них також належать віруси.

Продукти біотехнологій – це продукти, які вироблені при використанні живих клітин організмів (мікроорганізмів, рослин, тварин).

Корисні в певних дозах мікроорганізми при перевищенні таких доз стають небезпечними для організму людини. Правом встановлення гранично допустимого рівня мікроорганізмів у харчових продуктах та продовольчій сировині наділений Головний державний санітарний лікар України (МОЗ) та Державний департамент ветеринарної медицини, що очолюється Головним державним інспектором ветеринарної медицини. Контролюють додержання цих норм органи санітарно-епідеміологічної служби України та Міністерство аграрної політики України. Для встановлення факту забруднення продуктів чи продовольчої сировини проводиться відповідна експертиза.

У випадку встановлення, що продукти харчування або продовольча сировина не відповідає встановленим вимогам, такі продукти (продовольча сировина) вилучаються і в установленому законом порядку знищуються або утилізуються.

Вживання продуктів харчування чи продовольчої сировини, забруднених мікроорганізмами та іншими біологічно активними агентами понад гранично допустимі рівні, становить небезпеку для життя та здоров'я людини. Тому цією статтею встановлюється відповідальність за вчинення дій, що складають об'єктивну сторону правопорушення.

Виробництво – діяльність, пов'язана з випуском продукції, яка передбачає всі стадії технологічного процесу, а також реалізацію продукції власного виробництва.

Транспортування – виробничий процес, який передбачає накопичення, вантаження, вивантаження, перевезення, а також зберігання вантажів на транспортних складах.

Реалізація – передача, обмін, поставка за договором та відчуження іншим шляхом продуктів харчування чи продовольчої сировини від однієї особи до іншої. До того ж не має значення реалізація відбувалася платно чи в якій-небудь іншій формі.

Ці склади правопорушень є активними, тобто вчинюються шляхом дії. Цією статтею передбачено вчинення правопорушення і шляхом бездіяльності – зберігання зазначених харчових продуктів чи продовольчої сировини, тобто їх знаходження у певних місцях і до того ж створюється можливість забруднення навколишнього природного середовища або чистих продуктів. Такими місцями можуть бути приміщення, склади, сховище та ін., які перебувають у володінні певної особи.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: це правопорушення може бути вчинено як з умислом, так і з необережності.

Стаття 43.

[Статтю 43 виключено згідно із Законом України № 352-IV від 23.12.98 р.]

Стаття 44. Незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах

Незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмі-

рах – тягнуть за собою накладення штрафу від вісімнадцяти до сорока трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Особа, що добровільно здала наркотичні засоби або психотропні речовини, які були у неї в невеликих розмірах і які вона виробила, виготовила, придбала, зберігала, перевозила, пересилала без мети збуту, звільняється від адміністративної відповідальності за дії, передбачені цією статтею.

Примітка. Невеликий розмір наркотичних засобів та психотропних речовин визначається спеціально уповноваженим органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.

[Стаття 44 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР №4452–II від 21.08.87, №663–12 від 28.01.91; Законами №64/95-ВР від 15.02.95, №55/97-ВР від 07.02.97, №863-IV (863–14) від 08.07.99]

Об'єкт: безпосередній – суспільні відносини у сфері обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, родовий – здоров'я населення. Такі відносини регулюються законами України “Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів” від 15.02.1995 р., “Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними” від 15.02.1995 р. та іншими відповідними нормативно-правовими актами.

Наркотичні засоби – включені до Переліку речовини природного чи синтетичного походження, препарати, рослини, які становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними.

Психотропні речовини – включені до Переліку речовини природного чи синтетичного походження, препарати, природні матеріали, які здатні викликати стан залежності та справляти депресивний або стимулюючий вплив на центральну нервову систему або викликати порушення сприйняття, або емоцій, або мислення, або поведінки і становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними.

Наркотичними засобами і психотропними речовинами визнаються лише ті, які до них віднесені Комітетом з контролю за наркотиками, завдання якого є:

- розглядати номенклатуру нових лікарських засобів і забезпечувати контроль за тими, які можуть бути небезпечними з точки зору патологічного звикання та можливості виникнення наркоманії; – на основі даних наркологічної служби МОЗ, правоохоронних органів виявляти, здійснювати експертизу, реєструвати, заносити у відповідні класифікаційні таблиці переліку психотропні лікарські засоби, їх аналоги чи кустарно виготовлені препарати, що стали об'єктом зловживання окремими громадянами. Якщо під час контролю за обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у діях осіб виявлено ознаки адміністративного правопорушення чи злочину, Комітет надсилає інформацію або подає матеріали до відповідних правоохоронних органів, що проводять боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори з урахуванням їх корисності для використання у медичній практиці та залежно від ступеня їх небезпечності для здоров'я, яку вони можуть становити у разі зловживання ними, і застосовуваних згідно з законодавством заходів контролю за їх обігом включаються до відповідно пронумерованих списків таблиць Переліку.

Об'єктивна сторона:

- незаконне виробництво
- незаконне придбання
- незаконне зберігання
- незаконне перевезення
- пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах. Виробництво наркотичних засобів та (або) психотропних речовин – усі дії, пов'язані з серійним одержанням наркотичних засобів та (або) психотропних речовин із хімічних речовин та (або) рослин.

Придбання (тобто отримання різними шляхами певною особою у власність) та здійснення інших операцій із психотропними речовинами та наркотичними засобами регулюються відповідними статтями Закону України “Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів”. Громадяни мають право придбавати наркотичні засоби або психотропні речовини, включені до таблиць II і III Переліку, лише за рецептом лікаря.

Зберігання – це фактичне володіння наркотичними засобами, психотропними речовинами, їх перебування у певному місці.

Перевезення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів – переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів з однієї території до іншої в межах України.

Пересилання здійснюється шляхом відправки наркотичних засобів, психотропних речовин за допомогою пошти, багажем, якою-небудь людиною, іншим шляхом. При цьому ст. 12 Закону України “Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів” встановлюється, що пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів у поштових (у тому числі міжнародних) відправленнях забороняється.

Зазначені дії тягнуть за собою відповідальність у випадку, коли вони здійснюються незаконно, тобто з порушенням вимог, встановлених законодавством. Також важливим моментом є встановлення відсутності мети збуту при здійсненні вищезазначених дій, а також розмір наркотичних засобів та психотропних речовин повинен бути невеликим. В іншому випадку особа, яка вчинила дані дії, підлягає не адміністративній відповідальності, а кримінальній (ч. 1. ст. 307 Кримінального кодексу України). Також кримінальна відповідальність передбачається і у випадку, коли зазначене правопорушення вчинюється особою повторно. Невеликий розмір наркотичних засобів та психотропних речовин визначається спеціально уповноваженим органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.

Ч. 2 цієї статті передбачає добровільну здачу наркотичних засобів або психотропних речовин, які були у неї в невеликих розмірах та які вона виробила, виготовила, придбала, зберігала, перевозила, пересилала без мети збуту. В такому випадку особа звільняється від адміністративної відповідальності. Важливо, щоб особа зробила це самостійно, та внаслідок зберігання, вимоги видати зазначенні речовини або примусу.

Суб'єкт: загальний, тобто осудна особа, яка досягла 16 років.

Суб'єктивна сторона: прямиї умисел. До того ж, як вже зазначалося, у особи не повинно бути мети збуту зазначених речовин.

Санкція цієї статті є альтернативного, тобто передбачає штраф, а у виняткових випадках, у зв'язку з тим, що за ступенем громадської безпеки це правопорушення наближається до злочину, застосовується адміністративний арешт. Призначається адміністративний арешт тільки судом (суддею) на термін до 15 діб. Його не застосовують до вагітних жінок, жінок, що мають дітей віком до 12 років, осіб, які не досягли 18 років, інвалідів I і II груп (ст. 32 КпАП), а також військовослужбовців, призваних на збори військовозобов'язаних, осіб рядового і начальницького складу ОВС (ст. 15 КпАП)

Стаття 44¹. Ухилення від медичного огляду чи медичного обстеження

Ухилення особи, хворої на наркоманію, від медичного огляду на наявність наркотичного сп'яніння – тягне за собою накладення штрафу від п'яти до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ухилення особи, яка зловживає наркотичними засобами або психо-тропними речовинами, від медичного обстеження – тягне за собою накладення штрафу від вісімнадцяти до сорока трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 44–1 згідно із Законом №64/95-ВР від 15.02.95, №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: встановлений порядок проходження медичного огляду чи медичного обстеження особами, які вживають наркотики та психотропні речовини у немедичних цілях, а також здоров'я населення.

Порядок проходження медичного огляду та медичного обстеження встановлюється Законом України “Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними” від 15.02.1995 р.

Об'єктивна сторона виражається в:

1) ухиленні особи, хворої на наркоманію, від медичного огляду на наявність наркотичного сп'яніння.

Медичний огляд – амбулаторний огляд особи з метою встановлення стану наркотичного сп'яніння. Хворий на наркоманію (наркоман) – особа, якій у встановленому порядку медичним закладом встановлено діагноз “наркоманія”. Наркоманія – хворобливий психічний стан, зумовлений хронічною інтоксикацією внаслідок зловживання наркотичними засобами, що віднесені до таких конвенціями ООН чи Комітетом з контролю за наркотиками при Міністерстві охорони здоров'я України, і який характеризується психічною або фізичною залежністю від них.

Особа, відносно якої до органів Міністерства охорони здоров'я України або Міністерства внутрішніх справ України надійшла інформація від установ, підприємств, організацій, засобів масової інформації або окремих громадян про те, що вона незаконно вживає наркотичні засоби або психотропні речовини чи перебуває у стані наркотичного сп'яніння, підлягає медичному огляду. Факт незаконного вживання наркотичних засобів або психотропних речовин встановлюється на підставі показань свідків, наявності ознак наркотичного сп'яніння, результатів медичного огляду, а також тестів на вміст наркотичного засобу або психотропної речовини в організмі особи. Медичний огляд на наявності стану сп'яніння може проводити лише лікар, на якого покладено такі обов'язки, а діагноз "наркоманія" встановлюється лікарсько-консультаційною комісією.

Медичний огляд проводиться за направленням працівників органів Міністерства внутрішніх справ України. У разі, якщо особа ухиляється від медичного огляду, вона підлягає приводу до наркологічного закладу органом внутрішніх справ.

2) ухиленні особи, яка зловживає наркотичними засобами або психотропними речовинами, від медичного обстеження.

Зловживання наркотичними засобами або психотропними речовинами – умисне систематичне незаконне вживання наркотичних засобів або психотропних речовин.

Медичне обстеження – обстеження особи в стаціонарних умовах з метою встановлення діагнозу "наркоманія". Медичне обстеження проводиться за направленням лікаря-нарколога. Особа, яка ухиляється від медичного огляду, підлягає приводу працівником органу внутрішніх справ.

Ухилення від медичного огляду, медичного обстеження або лікування – умисне невиконання розпорядження працівника органів внутрішніх справ щодо медичного огляду, а так само невиконання призначень та рекомендацій лікаря особою, яка зловживає наркотичними засобами або психотропними речовинами.

Порядок проведення медичного огляду та медичного обстеження визначається нормативним актом Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України, Генеральної прокуратури України, Міністерства юстиції України і Верховного Суду України.

На підставі заяв, повідомлень про правопорушення, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин чи прекурсорів, або за наявності про це іншої достовірної інформації компетентних органів може бути здійснено огляд транспортного засобу, вантажу, що в ньому знаходиться, особистих речей водія і пасажирів. Право на це мають посадові особи органів Міністерства внутрішніх справ України і Служби безпеки України. У разі виявлення речовин, які викликають підозру як такі, що належать до наркотичних, психотропних або прекурсорів і потребують подальшого дослідження, а також наявності у водія чи пасажирів ознак наркотичного сп'яніння транспорт і зазначені особи можуть бути доставлені в органи внутрішніх справ для з'ясування необхідних обставин.

Суб'єкт спеціальний: ч. 1 цієї статті – особи, що хворі на наркоманію; ч. 2 цієї статті – особи, які зловживають наркотичними засобами або психотропними речовинами.

Суб'єктивна сторона: прямиї умисел. До того ж метою здійснення таких дій є приховування незаконного вживання наркотиків або психотропних речовин.

Стаття 45. Ухилення від обстеження і профілактичного лікування осіб, хворих на венеричну хворобу

Ухилення від обстеження осіб, щодо яких є достатні дані про те, що вони хворі на венеричну хворобу, або від лікування осіб, які були у контакті з хворими на венеричну хворобу і потребують профілактичного лікування, продовжуване після попередження, зробленого їм органами охорони здоров'я, – тягне за собою накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 45 із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: здоров'я населення.

Венерична хвороба – це інфекційна хвороба, яка передається переважно статевим шляхом, а в деяких випадках і іншими шляхами (користування одним шприцом, від матері до дитини, тісний побутовий контакт та ін.). До таких хвороб належить сифіліс, гонорея, лімфогранулематоз, СНІД та ін.

Об'єктивна сторона виражається в:

ухиленні від обстеження осіб, хворих на венеричну хворобу; ухиленні від лікування осіб, які контактували з хворим.

Ухилення від обстеження може проявлятися у відмові прийти до медичного закладу для проходження відповідного обстеження особою, щодо якої є достатні дані про те, що вона хвора на венеричну хворобу. Достатніми вважаються дані, які повідомляють про контакт з венерично хворим, свідчення заінтересованих осіб, дані органів охорони здоров'я. Особи, які перебували у контакті (статевому, тісному побутовому) із венерично хворою людиною, зобов'язані з метою попередження захворювання пройти профілактичний курс лікування. Ухилення від лікування проявляється у навмисному невиконанні вимог, рекомендацій лікаря (неприбуття на процедури, самолікування і т. ін.). До того ж слід зауважити, що Кримінальним Кодексом передбачається відповідальність за зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби.

Адміністративна відповідальність за цією статтею настає лише у тому випадку, коли зазначеним особам було зроблено попередження і тільки після того, як вони продовжують ухилятися від обстеження чи профілактичного лікування. Попередження робиться органами охорони здоров'я, в цьому випадку – це районні консультації, лікарні, шкірно-венерологічні диспансери і т. п.

Суб'єктами правопорушень, передбачених коментованою статтею, є особи, щодо яких є достатні дані вважати їх хворими на венеричну хворобу, та особи, які контактували із венерично хворими і потребують профілактичного лікування.

Суб'єктивна сторона: прямиї умисел. Особа знає, що їй потрібно пройти обстеження чи почати профілактичний курс лікування, її про це попереджали відповідні органи охорони здоров'я, але вона навмисно не виконує необхідних дій. До того ж мотиви можуть бути різними (нестача грошей на лікування, переконання, що вже нічого не допоможе, сором, небажання повідомлення такої інформації навіть лікарю, та ін.), але для кваліфікації вони не мають значення.

Стаття 45¹. Порушення встановленого порядку взяття, переробки, зберігання, реалізації і застосування донорської крові та (або) її компонентів і препаратів

Порушення встановленого порядку взяття, переробки, зберігання, реалізації і застосування донорської крові та (або) її компонентів і препаратів, порядку контролю за безпекою та якістю донорської крові, її компонентів, препаратів і відповідних консервуючих розчинів, порядку обміну донорською кров'ю, її компонентами і препаратами та вивезення їх за межі України, порядку медичного обстеження донора перед здаванням крові та її компонентів – тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 45¹ згідно із Законом України № 352-IV від 23.12.98 р.]

Об'єкт: встановлений порядок взяття, переробки, зберігання, реалізації і застосування донорської крові та (або) її компонентів і препаратів.

Такий порядок регулюється Законом України "Про донорство крові та її компонентів" від 23.06.1995 р., Основами законодавства України про охорону здоров'я, Постановою Кабінету Міністрів України № 340 від 14.04.1997 р. про затвердження Порядку заготівлі і зберігання власної крові та (або) її компонентів, а також крові та (або) її компонентів, отриманих від інших донорів, за особистий рахунок, та іншими нормативно-правовими актами.

Донорство крові та її компонентів – добровільний акт волевиявлення людини, що полягає у даванні крові або її компонентів для подальшого безпосереднього використання їх для лікування, виготовлення відповідних лікарських препаратів або використання у наукових дослідженнях. Донором може бути будь-який дієздатний громадянин України віком від 18 років, який пройшов відповідне медичне обстеження, і в якого немає протипоказань, визначених Міністерством охорони здоров'я України. Особи, хворі на інфекційні хвороби, що можуть передаватися через кров, або інфіковані збудниками таких хвороб, можуть залучатися до виконання донорської функції лише у разі подальшого використання отриманих від них крові та (або) її компонентів виключно для проведення наукових досліджень, виготовлення діагностиків та інших продуктів, що не призначаються для введення реципієнтам.

Здача крові для лікувального застосування здійснюється громадянами добровільно. Забороняється взяття донорської крові примусово, а також від людей, захворювання яких можуть передаватися реципієнту або заподіяти шкоду його здоров'ю. Органи і заклади охорони здоров'я при сприянні власників і керівників підприємств, установ та організацій зобов'язані всебічно розвивати донорство. Донорам надаються пільги, передбачені законодавством України. Спеціалізовані установи та

заклади переливання крові, відповідні підрозділи закладів охорони здоров'я, повинні забезпечити ведення реєстрів донорів, що мають містити паспортні дані кожного донора, дані про наявні або перенесені ним захворювання (зокрема й ті, що можуть передаватися через кров, її компоненти та препарати реципієнтам), дати та об'єми давання донором крові та (або) її компонентів, сфери можливого їх застосування тощо. Порядок ведення цих реєстрів, обміну даними між ними та порядок виключення донорів із зазначених реєстрів встановлюється Міністерством охорони здоров'я України. Ведення Національного реєстру донорів крові та її компонентів забезпечується Міністерством охорони здоров'я України.

Об'єктивна сторона виражається у порушенні встановленого порядку:

- взяття донорської крові та (або) її компонентів і препаратів;
- переробки донорської крові та (або) її компонентів і препаратів;
- зберігання донорської крові та (або) її компонентів і препаратів;
- реалізація донорської крові та (або) її компонентів і препаратів;
- застосування донорської крові та (або) її компонентів і препаратів,
- контроль за безпекою та якістю донорської крові, її компонентів, препаратів і відповідних консервуючих розчинів;
- обмін донорською кров'ю, її компонентами і препаратами;
- вивезення їх за межі України;
- порядок медичного обстеження донора перед здаванням крові та її компонентів.

Взяття крові та (або) її компонентів у донора дозволяється лише за умови, що здоров'ю донора не буде заподіяно шкоди. За особистим визначенням донора давання крові та (або) її компонентів може здійснюватися безоплатно або з оплатою, порядок якої встановлюється Кабінетом Міністрів України

Взяття, переробку і зберігання донорської крові та її компонентів, реалізацію їх та виготовлених з них препаратів здійснюють спеціалізовані установи і заклади переливання крові та відповідні підрозділи закладів охорони здоров'я, що знаходяться у віданні Міністерства охорони здоров'я України, інших міністерств і відомств та органів охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, за наявності відповідної ліцензії, виданої Міністерством охорони здоров'я України. Переробку і зберігання донорської крові та її компонентів, реалізацію виготовлених з них препаратів можуть також здійснювати суб'єкти підприємницької діяльності (також обов'язковою є наявність відповідної ліцензії).

Порядок реалізації донорської крові, її компонентів та виготовлених з них препаратів спеціалізованими установами та закладами переливання крові, відповідними підрозділами закладів охорони здоров'я, а також порядок реалізації препаратів, виготовлених з донорської крові та її компонентів суб'єктами підприємницької діяльності встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Передачу донорської крові, її компонентів та препаратів за кордон може бути здійснено гуманітарну допомогу у випадках надзвичайних ситуацій за рішенням Кабінету Міністрів України. Донорська кров та її компоненти можуть бути вивезені за межі України для одержання з них препаратів, які в Україні не виготовляються чи виготовляються в недостатній кількості, за умови необхідності цих препаратів для потреб системи охорони здоров'я держави і обов'язкового повернення їх в Україну або в обмін на нові технології виробництва препаратів з донорської крові в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України відповідно до міжнародних норм щодо експорту та імпорту крові.

Компоненти та препарати донорської крові дозволяється реалізовувати за межами України лише за умови повного забезпечення ними потреб охорони здоров'я населення України та наявності спеціального дозволу Кабінету Міністрів України. Обсяги обов'язкового забезпечення потреб охорони здоров'я населення донорською кров'ю, її компонентами і препаратами, зокрема з урахуванням необхідності створення їх відповідних резервів на випадок визначених законом ситуацій, щорічно визначаються і затверджуються Кабінетом Міністрів України на підставі даних, що подаються Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством оборони України, іншими міністерствами та відомствами, які мають у своєму підпорядкуванні заклади охорони здоров'я, та Штабом Цивільної оборони України.

Взяття крові та її компонентів у донора проводиться лише після його медичного обстеження. Порядок взяття крові та її компонентів у донорів та порядок медичного обстеження донорів встановлюються Міністерством охорони здоров'я України. Величина разової максимально допустимої дози крові та її компонентів, що можуть бути взяті у донора, визначається Міністерством охорони здоров'я України.

Кров, її компоненти і препарати та відповідні консервуючі розчини підлягають обов'язковому контролю Державною інспекцією контролю якості лікарських засобів у порядку, встановленому

Міністерством охорони здоров'я України. Донорська кров, її компоненти, виготовлені з них препарати та консервуючі розчини, які застосовуються при їх обробці і виготовленні не можуть використовуватися або передаватися для реалізації до того часу, доки вони не пройдуть визначеного законом контролю та відповідного маркування. Обов'язковому лабораторному дослідженню на наявність ВІЛ-інфекції підлягає кров (її компоненти), отримана від донорів крові (її компонентів) та донорів інших біологічних рідин, клітин, тканин та органів людини. З метою запобігання поширенню ВІЛ-інфекції через донорську кров її переливання застосовується лише у випадках, коли таке медичне втручання є єдиним засобом для врятування життя людини

За бажанням будь-якої дієздатної особи в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України, за її рахунок може здійснюватися заготівля та зберігання її власної крові та (або) її компонентів, а також крові та (або) її компонентів, отриманих від інших донорів, з метою використання їх у необхідних випадках для подання медичної допомоги такій особі, членам її сім'ї або іншим особам.

Суб'єкт: загальний, тобто правопорушення може бути вчинено будь-якою осудною особою, що досягла 16-річного віку.

Суб'єктивна сторона: вина як у формі умислу, так і у формі необережності.

Стаття 46. Умисне приховування джерела зараження венеричною хворобою

Умисне приховування хворими на венеричну хворобу джерела зараження та осіб, які були у контакті з цими хворими, – тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 46 із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: здоров'я населення. Венерична хвороба (див. коментар до ст. 45).

Об'єктивна сторона: полягає у приховуванні суб'єктами правопорушення інформації щодо джерела зараження та осіб, з якими вони були у контакті. У комплексі методів боротьби з венеричними захворюваннями велике значення має своєчасне виявлення джерел зараження та контактних осіб (осіб, що заразилися від хворого статевим або побутовим способом). Тому кожен хворий повинен обов'язково повідомити прізвище, ім'я та домашню адресу особи, від якої він заразився. Особа, яка є можливим джерелом зараження, викликається до шкірно-венеричного диспансеру для обстеження, встановлення діагнозу та лікування. Виявлення джерела захворювання є необхідним засобом профілактики, оскільки сприяє попередженню поширення венеричних хвороб серед населення.

До того ж хворий може робити усе для того, щоб приховати необхідну інформацію: казати неправду, мовчати, ігнорувати попередження лікаря і т. п. Така поведінка є дуже небезпечною, особливо для людей, які перебували у контакті з хворим і повинні вчасно почати лікуватися. Причини приховування можуть бути різноманітними: бажання відгородити свого статевого партнера від неприємностей, почуття сорому, побоювання помсти або кримінальної відповідальності (у випадках статевих контактів з неповнолітніми тощо), побоювання розголошення інформації. До того ж слід пам'ятати, що, відповідно до положень ст. 26 Закону України "Про захист населення від інфекційних хвороб", яка має назву "Лікування та правовий захист хворих на інфекційні хвороби, що передаються статевим шляхом", особи, хворі на інфекційні хвороби, що передаються статевим шляхом, підлягають обов'язковому лікуванню (за їх бажанням – анонімно). Відомості про зараження особи інфекційною хворобою, що передається статевим шляхом, проведені медичні огляди та обстеження з цього приводу, дані інтимного характеру, отримані у зв'язку з виконанням професійних обов'язків посадовими особами та медичними працівниками закладів охорони здоров'я, становлять лікарську таємницю. Надання таких відомостей дозволяється у випадках, передбачених законами України.

Джерелом зараження венеричною хворобою є особа, від якої хворий заразився венеричною хворобою в результаті статевого чи тісного побутового контакту.

Дані про те, що хворий приховує правду щодо осіб, з якими контактував та джерела зараження можуть надійти від самих контактованих осіб, анонімно, від органів охорони здоров'я і т. п.

Суб'єкт: осудна особа, що досягла 16-річного віку і яка внаслідок медичного обстеження отримала діагноз "венерична хвороба"

Суб'єктивна сторона: прямий умисел.

Стаття 46¹. **Порушення вимог режиму радіаційної безпеки в місцевостях, що зазнали радіоактивного забруднення**

Порушення вимог режиму радіаційної безпеки у спеціально визначеній зоні радіаційного забруднення, що виражається у проникненні в цю зону без дозволу відповідних органів або самовільному поселенні у ній, або знищенні, пошкодженні чи перенесенні знаків радіаційного забруднення або огорожі зазначеної зони, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від двадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією знярядь вчинення правопорушення і на посадових осіб – від двадцяти п'яти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією знярядь вчинення правопорушення.

[Кодекс доповнено статтею 46–1 згідно з Указом ПВР №8711–11 від 19.01.90; із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №661–12 від 28.01.91, Законами №55/97-ВР від 07.02.97, №966-V (966–16) від 19.04.2007]

Об'єкт: здоров'я населення та встановлений режим радіаційної безпеки в місцевостях, що зазнали радіоактивного забруднення.

Режим радіаційної безпеки в місцевостях, що зазнали радіоактивного забруднення, встановлюється законами України "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи" від 27.02.1991 р., "Про поводження з радіоактивними відходами" від 30.06.1995 р., Указом Президії Верховної Ради УРСР про відповідальність за порушення вимог режиму радіаційної безпеки, заготівлю, переробку і збут радіоактивно забруднених продуктів харчування від 28.01.1991 р., Порядком видачі спеціальних дозволів на провадження окремих видів діяльності на території зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення, затвердженим постановою Кабінету Міністрів №1869 від 20.12.2000 р., та іншими відповідними нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона виражається у порушенні вимог режиму радіаційної безпеки в спеціально визначеній зоні радіаційного забруднення. Таке порушення проявляється: у проникненні в цю зону без дозволу відповідних органів, у самовільному поселенні у ній, у знищенні, пошкодженні чи перенесенні знаків радіаційного забруднення або огорожі зазначеної зони.

Чорнобильська катастрофа створила на значній території України надзвичайно небезпечну для здоров'я людей і навколишнього природного середовища радіаційну ситуацію. Україну оголошено зоною екологічної катастрофи. До територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, в межах України належать території, на яких виникло стійке забруднення навколишнього середовища радіоактивними речовинами понад доаварійний рівень, що з урахуванням природнокліматичної та комплексної екологічної характеристики конкретних територій може призвести до опромінення населення понад 1,0 мЗв (0,1 бер) за рік, і яке потребує вжиття заходів щодо радіаційного захисту населення та інших спеціальних втручань, спрямованих на необхідність обмеження додаткового опромінення населення, зумовленого Чорнобильською катастрофою, та забезпечення його нормальної господарської діяльності

Залежно від ландшафтних та геохімічних особливостей ґрунтів, величини перевищення природного доаварійного рівня накопичення радіонуклідів у навколишньому середовищі, пов'язаних з ними ступенів можливого негативного впливу на здоров'я населення, вимог щодо здійснення радіаційного захисту населення та інших спеціальних заходів, з урахуванням загальних виробничих та соціально-побутових відносин територія, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, поділяється на зони:

- 1) зона відчуження – це територія, з якої проведено евакуацію населення в 1986 році;
- 2) зона безумовного (обов'язкового) відселення – це територія, що зазнала інтенсивного забруднення довгоживучими радіонуклідами, зі щільністю забруднення ґрунту понад доаварійний рівень ізотопами цезію від 15,0 Кі/км² та вище, або стронцію від 3,0 Кі/км² та вище, або плутонію від 0,1 Кі/км² та вище, де розрахована ефективна еквівалентна доза опромінення людини з урахуванням коефіцієнтів міграції радіонуклідів у рослини та інших факторів може перевищити 5,0 мЗв (0,5 бер) за рік понад дозу, яку вона одержувала у доаварійний період;
- 3) зона гарантованого добровільного відселення – це територія зі щільністю забруднення ґрунту понад доаварійний рівень ізотопами цезію від 5,0 до 15,0 Кі/км², або стронцію від 0,15 до 3,0 Кі/км², або плутонію від 0,01 до 0,1 Кі/км², де розрахована ефективна еквівалентна доза опромінення людини

з урахуванням коефіцієнтів міграції радіонуклідів у рослини та інших факторів може перевищити 1,0 мЗв (0,1 бер) за рік понад дозу, яку вона одержувала у доаварійний період;

4) зона посиленого радіоекологічного контролю – це територія зі щільністю забруднення ґрунту понад доаварійний рівень ізотопами цезію від 1,0 до 5,0 Кі/км², або стронцію від 0,02 до 0,15 Кі/км², або плутонію від 0,005 до 0,01 Кі/км² за умови, що розрахована ефективна еквівалентна доза опромінення людини з урахуванням коефіцієнтів міграції радіонуклідів у рослини та інших факторів перевищує 0,5 мЗв (0,05 бер) за рік понад дозу, яку вона одержувала у доаварійний період.

Додаткові критерії забрудненості ґрунту радіонуклідами можуть встановлюватись Національною комісією радіаційного захисту населення України з наступним затвердженням Верховною Радою України. Критерії, за якими провадиться розмежування категорій зон, встановлюються Національною комісією з радіаційного захисту населення України.

Землі зони відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення виводяться з господарського обороту, відмежовуються від суміжних територій і переводяться до категорії радіаційно небезпечних земель.

У зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення забороняється: постійне проживання населення; здійснення діяльності з метою одержання товарної продукції без спеціального дозволу Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи; перебування осіб, які не мають на це спеціального дозволу, а також залучення до роботи осіб без їх згоди; вивезення за межі зон без спеціального дозволу Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи землі, глини, піску, торфу, деревини, а також заготівля і вивезення рослинних кормів, лікарських рослин, грибів, ягід та інших продуктів побічного лісокористування, за винятком зразків для наукових цілей; вивезення або вивезення із зон будівельних матеріалів і конструкцій, машин і устаткування, домашніх речей тощо без спеціального дозволу Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи і дозиметричного контролю; ведення сільськогосподарської, лісогосподарської, виробничої та іншої діяльності, а також будівництва без спеціального дозволу Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи; випасання худоби, порушення середовища перебування диких тварин, спортивне та промислове полювання та рибальство; перегін тварин, сплав лісу. В'їзд на територію зони і виїзд з неї здійснюється тільки за спеціальними перепустками з обов'язковим дозиметричним контролем людей та транспортних засобів. Транзитний проїзд усіх видів транспорту здійснюється за спеціальними перепустками, що видаються адміністрацією зони; забороняється будь-яка інша діяльність, яка не забезпечує режим радіаційної безпеки; перебування осіб, які мають медичні протипоказання для роботи в контакт з джерелами іонізуючого випромінювання або щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з роботами щодо ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, оскільки вони є професійно хворими.

У зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення забезпечується суворий природоохоронний режим, охорона територій, природних, історичних та етнокультурних пам'яток відповідно до чинного законодавства. Також законодавством встановлюються відповідні вимоги і до інших територій, що зазнали радіоактивного забруднення. Ця стаття передбачає відповідальність за порушення вимог щодо усіх зон, які встановлені на території України.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи підприємств, організацій, установ.

Суб'єктивна сторона: це правопорушення вчинюється тільки з умислом. Особа, яка вчиняє зазначені цією статтею дії, усвідомлює, що створює загрозливі умови для життя та здоров'я людей внаслідок дії радіоактивних речовин, але все одно вчиняє їх.

Стаття 46². **Порушення встановлених законодавством вимог щодо заняття народною медициною (цілительством)**

Порушення встановлених законодавством вимог щодо заняття народною медициною (цілительством) – тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 462 згідно із Законом України № 1033-V від 17.05.2007 р.]

Об'єкт: здоров'я населення і встановлений порядок заняття народною медициною (цілительством). Такий порядок встановлено Законом України "Основи законодавства України про охорону здоров'я", Указом Президента України від 31.07.1998 р. № 823/98 "Про заходи щодо врегулювання

діяльності в сфері народної та нетрадиційної медицини”, наказами Міністерства охорони здоров'я України № 195 від 10.08.2000 р. “Про надання спеціального дозволу на медичну діяльність у галузі народної і нетрадиційної медицини”, № 324 від 23.08.2002 р. “Про затвердження Порядку визначення установ з проведення атестації та експертизи в галузі народної і нетрадиційної медицини”, Порядком проведення атестації та експертизи цілительських злібностей осіб, які виявили бажання займатись медичною діяльністю в галузі народної і нетрадиційної медицини, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України № 195 від 10.08.2000 р., Положенням про організацію роботи цілителя, який здійснює медичну діяльність в галузі народної та нетрадиційної медицини, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України № 36 від 11.02.1998 р., Статутом державного підприємства “Комітет з питань народної і нетрадиційної медицини Міністерства охорони здоров'я України”, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 27.07.2006 р. № 522.

Народна медицина (цілительство), відповідно до визначення, що міститься у ст. 74¹ Закону України “Основи законодавства України про охорону здоров'я”, – це методи оздоровлення, профілактики, діагностики і лікування, що ґрунтуються на досвіді багатьох поколінь людей, усталені в народних традиціях і не потребують державної реєстрації. Право на заняття народною медициною (цілительством) мають особи, які отримали спеціальний дозвіл на заняття народною медициною (цілительством), виданий Міністерством охорони здоров'я України або уповноваженим ним органом. Кваліфікаційні вимоги до осіб, які займаються народною медициною (цілительством), порядок заняття народною медициною (цілительством), порядок видачі та анулювання спеціального дозволу на заняття народною медициною (цілительством) встановлюються Міністерством охорони здоров'я України. Спеціальний дозвіл на заняття народною медициною (цілительством) може бути анульований за рішенням органу, що його видав, або за рішенням суду.

Забороняється проведення цілительства на масову аудиторію, у тому числі з використанням засобів масової інформації.

Спеціальний дозвіл – це документ, який підтверджує відповідність конкретної особи без спеціальної медичної освіти кваліфікаційним вимогам для провадження медичної діяльності в галузі народної і нетрадиційної медицини за умови контролю з боку лікаря. Для одержання спеціального дозволу особа, яка має намір здійснювати медичну діяльність у галузі народної і нетрадиційної медицини, подає до Комітету з питань народної і нетрадиційної медицини при Міністерстві охорони здоров'я України (з 27.07.2006 р. вказаний орган реорганізовано у Державне підприємство “Комітет з питань народної і нетрадиційної медицини Міністерства охорони здоров'я України”, однак відповідні зміни до всіх наказів міністерства охорони здоров'я, які регулюють питання заняття народною медициною (цілительством), ще не внесені) заяву встановленого зразка. До заяви додаються копія атестаційно-експертного висновку закритого акціонерного товариства Української асоціації народної медицини (м. Київ) або інших організацій, визначених Міністерством охорони здоров'я України, про можливість здійснювати медичну діяльність у галузі народної і нетрадиційної медицини. Для розгляду заяв та вирішення питання щодо надання спеціального дозволу Комітет з питань народної і нетрадиційної медицини створює комісію в кількості не менше п'яти осіб, до складу якої залучаються провідні фахівці Міністерства охорони здоров'я і органів охорони здоров'я. Рішення комісії приймаються не менше 2/3 голосів від загальної кількості присутніх, оформлюються протоколами засідань та затверджуються наказами по Комітету. Рішення про надання спеціального дозволу приймається на засіданні комісії протягом десяти робочих днів з дати подання заяви. Спеціальний дозвіл особа може отримати не раніше п'яти робочих днів після засідання комісії.

У спеціальному дозволі зазначаються назва органу, що його видав, реєстраційний номер, дата видачі, прізвище, ім'я та по батькові, метод народної і нетрадиційної медицини, який буде використовуватись при здійсненні медичної діяльності, спеціальність лікаря, під контролем якого повинна здійснюватись медична діяльність, та інше. Він видається терміном на три роки.

До загальнодозволених видів медичної діяльності не відносяться: лікування онкологічних хворих; лікування хворих на інфекційні захворювання, у т. ч. венеричні та заразні шкірні, СНІД; лікування хворих на наркоманію; лікування психічно хворих, які потребують невідкладної госпіталізації; видавання висновку про психічний стан здоров'я; догляд та лікування ускладнень вагітності; хірургічні втручання, у т. ч. аборти; проведення розрахованих на масову аудиторію лікувальних сеансів та інших аналогічних їм заходів з використанням методу гіпнозу та інших методів психічного або біоенергетичного впливу.

Умови та організація роботи цілителя (особи, яка не має спеціальної медичної освіти, але володіє певним обсягом професійних знань та вмінь в галузі народної та нетрадиційної медицини) визначаються Положенням про організацію роботи цілителя, який здійснює медичну діяльність в галузі народної та

нетрадиційної медицини, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України № 36 від 11.02.1998 р. У своїй роботі цілитель та лікар, під контролем якого цілитель здійснює медичну діяльність, керуються законодавством про охорону здоров'я, нормативно-правовими актами МОЗ України, а також цим Положенням. Цілитель надає допомогу населенню методами народної та нетрадиційної медицини під контролем лікаря або в умовах лікувального закладу.

Цілитель, який здійснює медичну діяльність в галузі народної та нетрадиційної медицини, зобов'язаний: займатися медичною практикою в галузі народної та нетрадиційної медицини за умов наявності спеціального дозволу (ліцензії) МОЗ України під контролем лікаря або в умовах лікувального закладу; здійснювати медичну практику, яка передбачена спеціальним дозволом (ліцензією) МОЗ України, в обсязі та порядку, встановлених законодавством; узгоджувати свої дії щодо надання консультативної та лікувальної допомоги пацієнтам з лікарем-спеціалістом; вести облікову документацію (журнал обліку діагностично-лікувальних сеансів, процедур), де слід зазначати паспортні дані пацієнтів (ПІБ, вік, стать, місце проживання), діагностичний висновок, обсяг лікувальних процедур, спостереження за динамікою стану здоров'я та висновок щодо ефективності наданого лікування; у разі відсутності діагностичного або лікувального ефекту, виникненні будь-яких ускладнень від використання методів народної та нетрадиційної медицини – забезпечити консультацію лікаря-спеціаліста або направити пацієнта до лікувального закладу з метою надання кваліфікованої медичної допомоги; постійно підвищувати рівень кваліфікації у галузі основ медичних знань та володіння методами народної та нетрадиційної медицини за програмами, затвердженими Міністерством охорони здоров'я України; дотримуватись норм і правил санітарно-епідемічного режиму; знати принципи медичної етики та деонтології і неухильно дотримуватись їх.

Лікар, який контролює медичну діяльність цілителя в галузі народної та нетрадиційної медицини (крім виконання обов'язків, покладених на лікаря законодавством, кваліфікаційними вимогами за конкретною лікарською спеціальністю), зобов'язаний: визначати показання та протипоказання для призначення пацієнтам лікування методами народної та нетрадиційної медицини при наданні медичної допомоги в кожному конкретному випадку; організувати комплексний процес діагностики та лікування, скласти план обстеження пацієнта з метою отримання в мінімальний термін повної та достовірної діагностичної інформації; вести медичну документацію (за формами №025/у, №003/у) згідно з вимогами Міністерства охорони здоров'я України та контролювати оформлення облікової документації цілителям; проводити об'єктивізований методами медичного контролю і статистики аналіз ефективності використання в медичній практиці методів народної та нетрадиційної медицини; забезпечити умови для запобігання виникненню ускладнень, які можуть призвести до погіршення стану здоров'я пацієнтів при лікуванні методами народної та нетрадиційної медицини; забезпечити своєчасну кваліфіковану допомогу пацієнту в разі виникнення будь-якого ускладнення стану здоров'я.

Лікар, який контролює медичну діяльність цілителя в галузі народної та нетрадиційної медицини (крім прав лікаря, обумовлених законодавством, кваліфікаційними вимогами за конкретною лікарською спеціальністю, ліцензією), має право: припинити або заборонити, за потреби, застосування методів народної та нетрадиційної медицини, які цілитель використовує при лікуванні хворого; вносити пропозиції щодо змін в організації роботи цілителя; виступати з пропозицією про анулювання або припинення дії спеціального дозволу (ліцензії) Міністерства охорони здоров'я України на медичну практику цілителя при наявності порушень, які могли призвести до погіршення стану здоров'я пацієнтів при лікуванні методами народної та нетрадиційної медицини.

Об'єктивна сторона виражається у:
вчиненні дій, які призвели до шкідливих наслідків для здоров'я пацієнта;
недостовірності облікових та звітних даних;
порушенні чинного законодавства щодо надання медичної допомоги та порядку здійснення підприємницької діяльності.

Суб'єктивна сторона: вина може бути як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення, передбаченого коментованою статтею, можуть бути як особи, які отримали у встановленому порядку спеціальний дозвіл на провадження медичної діяльності в галузі народної і нетрадиційної медицини, так і інші особи.

Глава 6 АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ВЛАСНІСТЬ

[Назва глави 6 із змінами, внесеними згідно із Законом №4042-12 від 25.02.94]

Стаття 47. Порушення права державної власності на надра

Самовільне користування надрами, укладення угод, які в прямій чи прихованій формі порушують право державної власності на надра, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від чотирьох до шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від десяти до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 47 із змінами, внесеними згідно із Законами №8/95-ВР від 19.01.95, №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єктом правопорушення, передбаченого коментованою статтею, є суспільні відносини у сфері державної власності на надра.

Стаття 13 Конституції України проголошує, що земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які перебувають у межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності українського народу. Від імені українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією.

Надра – це частина земної кори, що розташована під поверхнею суші та дном водоймищ і простягається до глибин, доступних для геологічного вивчення та освоєння (ст. 1 Кодексу України “Про надра”). Надра є виключною власністю народу України і надаються тільки у користування. Угоди або дії, які в прямій або прихованій формі порушують право власності народу України на надра, є недійсними. Народ України здійснює право власності на надра через Верховну Раду України, Верховну Раду Республіки Крим і місцеві Ради народних депутатів. Окремі повноваження щодо розпорядження надрами законодавством України можуть надаватися відповідним органам державної виконавчої влади.

Державний фонд надр містить як ділянки надр, що використовуються, так і ділянки надр, не залучені до використання, зокрема, континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони. Родовища корисних копалин – це нагромадження мінеральних речовин у надрах, на поверхні землі, в джерелах вод та газів, на дні водоймищ, які за кількістю, якістю та умовами залягання є придатними для промислового використання. Техногенні родовища корисних копалин – це місця, де накопичилися відходи видобутку, збагачення та переробки мінеральної сировини, запаси яких оцінені і мають промислове значення. Такі родовища можуть виникнути також внаслідок втрат при зберіганні, транспортуванні та використанні продуктів переробки мінеральної сировини. Усі родовища корисних копалин, зокрема, техногенні, з запасами, оціненими як промислові, становлять Державний фонд родовищ корисних копалин, а всі попередньо оцінені родовища корисних копалин – резерв цього фонду. Державний фонд родовищ корисних копалин є частиною державного фонду надр. Державний фонд родовищ корисних копалин формується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання надр. Державний фонд надр формується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання надр разом з Державним комітетом України з нагляду за охороною праці.

Надра надаються у користування для: геологічного вивчення, зокрема, дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення; видобування корисних копалин; будівництва та експлуатації підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, зокрема, споруд для підземного зберігання нафти, газу та інших речовин і матеріалів; захоронення шкідливих речовин і відходів виробництва, скидання стічних вод; створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове, культурне, санітарно-оздоровче значення (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, пам'ятки природи, лікувальні, оздоровчі заклади та ін.); задоволення інших потреб.

Надра надаються у постійне або тимчасове користування. Постійним визнається користування надрами без заздалегідь встановленого строку. Тимчасове користування надрами може бути короткостроковим (до п'яти років) і довгостроковим (до двадцяти років). У разі необхідності строки тимчасового користування надрами можуть бути продовжені. Перебіг строку користування надрами починається з дня одержання спеціального дозволу (ліцензії) на користування надрами, якщо в ньому не передбачено інше.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у користуванні надрами без оформленої у встановленому порядку ліцензії, з порушенням строків такої ліцензії, розробка надр за межами визначеної у ліцензії земельної ділянки, а також інші форми самовільного користування надрами.

Ліцензування діяльності щодо користування надрами – це єдиний порядок надання спеціальних дозволів (ліцензій) на користування ділянкою надр з відповідною метою. Надання спеціальних дозволів (ліцензій) на користування надрами здійснюється після попереднього погодження з відповідною Радою народних депутатів питання про надання земельної ділянки для зазначених потреб, крім випадків, коли у наданні земельної ділянки немає потреби. У разі виконання окремих видів робіт, пов'язаних з користуванням надрами, особами, не зазначеними у спеціальному дозволі (ліцензії), відповідальність за виконання умов, передбачених спеціальними дозволами (ліцензіями), несе суб'єкт, що отримав спеціальний дозвіл (ліцензію). Щодо окремих видів користування надрами чи окремих користувачів надр можуть встановлюватись певні обмеження, передбачені законодавством України.

Основними вимогами в галузі охорони надр є: забезпечення повного і комплексного геологічного вивчення надр; додержання встановленого законодавством порядку надання надр у користування і недопущення самовільного користування надрами; раціональне вилучення і використання запасів корисних копалин наявних у них компонентів; недопущення шкідливого впливу робіт, пов'язаних з користуванням надрами, на збереження запасів корисних копалин, гірничих виробок і свердловин, що експлуатуються чи законсервовані, а також підземних споруд; охорона родовищ корисних копалин від загоплення, обводнення, пожеж та інших факторів, що впливають на якість корисних копалин і промислової цінності родовищ або ускладнюють їх розробку; запобігання необґрунтованій та самовільній забудові площ залягання корисних копалин і додержання встановленого законодавством порядку використання цих площ для інших цілей; запобігання забрудненню надр при підземному зберіганні нафти, газу та інших речовин і матеріалів, захороненні шкідливих речовин відходів виробництва, скиданні стічних вод; додержання інших вимог, передбачених законодавством про охорону навколишнього природного середовища.

Державний контроль за використанням і охороною надр у межах своєї компетенції здійснюють місцеві Ради народних депутатів, органи виконавчої влади на місцях, Міністерство охорони навколишнього природного середовища України та його органи на місцях.

Суб'єктами відповідальності можуть бути як посадові особи підприємств, установ та організацій всіх форм власності, так і громадяни.

Суб'єктивна сторона: це правопорушення може бути вчинено лише з умислом.

Стаття 48. Порушення права державної власності на води

Самовільне захоплення водних об'єктів або самовільне водокористування, переуступка права водокористування, а також укладення інших угод, які в прямій чи прихованій формі порушують право державної власності на води, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 48 із змінами, внесеними згідно із Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт правопорушення: відносини державної власності на водні об'єкти.

Усі води (водні об'єкти) на території України є національним надбанням народу України, однією з природних основ його економічного розвитку і соціального добробуту. Водні ресурси забезпечують існування людей, тваринного і рослинного світу і є обмеженими та уразливими природними об'єктами. Води даного правопорушення усі води (поверхневі, підземні, морські), що входять до складу природних ланок кругообігу води; водний об'єкт даного правопорушення природний або створений штучно елемент довкілля, в якому зосереджуються води (море, річка, озеро, водосховище, ставок, канал, водоносний горизонт). водокористування даного правопорушення використання вод (водних

об'єктів) для задоволення потреб населення, промисловості, сільського господарства, транспорту та інших галузей господарства, зокрема, право на забір води, скидання стічних вод та інші види використання вод (водних об'єктів).

Державне управління в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів здійснюється за басейновим принципом на основі державних, міждержавних та регіональних програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів. Державне управління в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів здійснюють Кабінет Міністрів України. Уряд Автономної Республіки Крим, місцеві Ради та їх виконавчі комітети, спеціально уповноважені органи державної виконавчої влади та інші державні органи відповідно до законодавства України. Спеціально уповноваженими органами державної виконавчої влади у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів є спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань водного господарства, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань геології та використання надр, їх органи на місцях та інші державні органи відповідно до законодавства.

Водні відносини в Україні регулюються Водним кодексом України, Законом України "Про охорону навколишнього природного середовища" та іншими актами законодавства.

Об'єктивна сторона цього правопорушення є діянням у вигляді активних дій із захоплення водних об'єктів, самовільного водокористування, переуступки права водокористування, а також вчиненні інших дій, які порушують водне законодавство.

Відповідно до Водного кодексу України водокористування може бути двох видів даного – загальне та спеціальне. Загальне водокористування здійснюється громадянами для задоволення їхніх потреб (купання, плавання на човнах, любительське і спортивне рибальство, водопій тварин, забір води з водних об'єктів без застосування споруд або технічних пристроїв та з криниць) безкоштовно, без закріплення водних об'єктів за окремими особами та без надання відповідних дозволів. З метою охорони життя і здоров'я громадян, охорони навколишнього природного середовища та на інших передбачених законодавством підставах районні і міські Ради за поданням державних органів охорони навколишнього природного середовища, водного господарства, санітарного нагляду та інших спеціально уповноважених державних органів встановлюють місця, де забороняється купання, плавання на човнах, забір води для питних або побутових потреб, водопій тварин, а також на певних підставах визначають інші умови, що обмежують загальне водокористування на водних об'єктах, розташованих на їх території. Місцеві Ради зобов'язані повідомляти населення про встановлені ними правила, що обмежують загальне водокористування. На водних об'єктах, наданих в оренду, загальне водокористування допускається на умовах, встановлених водокористувачем, за погодженням з органом, який надав водний об'єкт в оренду. Водокористувач, який узяв водний об'єкт у користування на умовах оренди, зобов'язаний доводити до відома населення умови водокористування, а також про заборону загального водокористування на водному об'єкті, наданому в оренду. Якщо водокористувачем або відповідною Радою не встановлено таких умов, загальне водокористування визнається дозволяним без обмежень. Спеціальне водокористування – це забір води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв, використання води та скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти, зокрема, забір води та скидання забруднюючих речовин із зворотними водами із застосуванням каналів. Спеціальне водокористування здійснюється юридичними і фізичними особами насамперед для задоволення питних потреб населення, а також для господарсько-побутових, лікувальних, оздоровчих, сільськогосподарських, промислових, транспортних, енергетичних, рибогосподарських та інших державних і громадських потреб. Спеціальне водокористування здійснюється на підставі дозволу. Дозвіл на спеціальне водокористування видається: державними органами охорони навколишнього природного середовища – у разі використання води водних об'єктів загальнодержавного значення; Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими Радами за погодженням з державними органами охорони навколишнього природного середовища – у разі використання води водних об'єктів місцевого значення. Видача дозволу на спеціальне водокористування здійснюється за клопотанням водокористувача з обґрунтуванням потреби у воді, погодженням з державними органами водного господарства, – в разі використання поверхневих вод, державними органами геології – в разі використання підземних вод та державними органами охорони здоров'я – в разі використання водних об'єктів, віднесених до категорії лікувальних. Порядок погодження та видачі дозволів на спеціальне водокористування затверджується Кабінетом Міністрів України. У дозволі на спеціальне водокористування встановлюються ліміт забору води, ліміт використання води та ліміт скидання забруднюючих речовин. У разі настання маловоддя ці ліміти можуть бути

зменшені спеціально уповноваженими державними органами без коригування дозволу на спеціальне водокористування. Спеціальне водокористування є платним.

Строки спеціального водокористування встановлюються органами, які видали дозвіл на спеціальне водокористування. Спеціальне водокористування може бути короткостроковим (до трьох років) або довгостроковим (від трьох до двадцяти п'яти років). У разі необхідності строк спеціального водокористування може бути продовжено на період, що не перевищує відповідно короткострокового або довгострокового водокористування. Продовження строків спеціального водокористування за клопотанням заінтересованих водокористувачів здійснюється державними органами, що видали дозвіл на спеціальне водокористування.

У користування на умовах оренди водні об'єкти (їх частини) місцевого значення та ставки, що знаходяться в басейнах річок загальнодержавного значення можуть надаватися водокористувачам лише для риборозведення, виробництва сільськогосподарської і промислової продукції, а також у лікувальних і оздоровчих цілях. Передача орендарем права на оренду водного об'єкта (чи його частини) іншим суб'єктам господарювання забороняється. Орендодавцями водних об'єктів (їх частин) місцевого значення є Верховна Рада Автономної Республіки Крим і обласні Ради. Окремі повноваження щодо надання водних об'єктів (їх частин) місцевого значення в користування Верховна Рада Автономної Республіки Крим та обласні Ради можуть передавати відповідним органам виконавчої влади на місцях чи іншим державним органам. Орендодавцями водних об'єктів загальнодержавного значення є Кабінет Міністрів України та місцеві державні адміністрації. Розподіл повноважень щодо передачі водних об'єктів загальнодержавного значення визначається Кабінетом Міністрів України відповідно до цього Кодексу та інших законів України. Право водокористування на умовах оренди оформляється договором, погодженим з державними органами охорони навколишнього природного середовища та водного господарства. Умови, строки і збір за оренду водних об'єктів (їх частин) визначаються в договорі оренди за згодою сторін. Водокористувачі, яким водний об'єкт (його частина) надано в оренду, можуть дозволити іншим водокористувачам здійснювати спеціальне водокористування в порядку, встановленому цим Кодексом. Користування водними об'єктами (їх частинами) на умовах оренди здійснюється відповідно до вимог водного законодавства і регулюється Водним кодексом та іншими актами законодавства України.

Користування водними об'єктами, які мають особливе державне значення, наукову або культурну цінність, а також тими, що належать до складу систем оборотного водопостачання теплових та атомних електростанцій, може бути частково чи повністю заборонено в порядку, встановленому законодавством.

Суб'єктом правопорушення можуть бути як посадові особи підприємств, організацій та установ усіх форм власності, так і громадяни.

Суб'єктивна сторона: зазначене правопорушення може бути вчинене тільки з умислом.

Стаття 49. Порушення права державної власності на ліси

Самовільна переуступка права лісокористування, а також укладення інших угод, які в прямій чи прихованій формі порушують право державної власності на ліси, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 49 із змінами, внесеними згідно із Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97]

Ліс – це сукупність землі, рослинності, в якій домінують дерева та чагарники, тварин, мікроорганізмів та інших природних компонентів, що в своєму розвитку біологічно взаємопов'язані, впливають один на одного і на навколишнє середовище. Ліси України є її національним багатством і за своїм призначенням та місцезнаходженням виконують переважно екологічні (водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні), естетичні, виховні та інші функції, мають обмежене експлуатаційне значення і підлягають державному обліку та охороні (ст. 3 Лісового кодексу України).

Усі ліси в Україні є власністю держави. Від імені держави лісами розпоряджається Верховна Рада України. Верховна Рада України делегує відповідним радам народних депутатів свої повноваження щодо розпорядження лісами, визначені Лісовим кодексом та іншими актами законодавства. Ради народних депутатів у межах своєї компетенції надають земельні ділянки лісового фонду у постійне користування або вилучають їх в порядку, визначеному Земельним та Лісовим кодексами.

Надання земельних ділянок лісового фонду у тимчасове користування провадиться без їх вилучення у постійних користувачів у порядку, визначеному Лісовим кодексом.

Об'єктом цього правопорушення є державна власність на ліси та встановлений порядок користування ними.

Користування земельними ділянками лісового фонду може бути постійним або тимчасовим. У постійне користування земельні ділянки лісового фонду надаються спеціалізованим лісгосподарським підприємствам, іншим підприємствам, установам, організаціям, у яких створено спеціалізовані підрозділи (постійні лісокористувачі), для ведення лісового господарства, а також для спеціального використання лісових ресурсів, потреб мисливського господарства, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей та проведення науково-дослідних робіт у порядку, передбаченому Лісовим кодексом. У постійне користування для цієї самої мети окремі земельні ділянки лісового фонду площею до п'яти гектарів, якщо вони належать до складу угідь селянських (фермерських) господарств, можуть також надаватися громадянам із спеціальною підготовкою. Право постійного користування земельними ділянками лісового фонду посвідчується державним актом на право постійного користування землею. У тимчасове користування за погодженням з постійними лісокористувачами земельні ділянки лісового фонду можуть надаватися підприємствам, установам, організаціям, об'єднанням громадян, релігійним організаціям, громадянам України, іноземним юридичним особам та громадянам (далі – тимчасові лісокористувачі) для спеціального використання лісових ресурсів, потреб мисливського господарства, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей та проведення науково-дослідних робіт. Тимчасове користування земельними ділянками лісового фонду може бути: короткостроковим – до трьох років і довгостроковим – від трьох до двадцяти п'яти років. Право тимчасового користування земельними ділянками лісового фонду оформляється договором. Форма договору на право тимчасового користування земельними ділянками лісового фонду, зокрема, на умовах оренди, і порядок його реєстрації встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає в активних діях із укладення угод, які в прямій чи прихованій формі порушують право державної власності на ліси. Такі угоди діями громадян і організацій, які спрямовані на встановлення, зміну або припинення прав і обов'язків у сфері лісокористування, укладені із порушенням права державної власності на ліси.

Суб'єктом правопорушення можуть бути як посадові особи підприємств, організацій та установ усіх форм власності, так і громадяни.

Суб'єктивна сторона: зазначене правопорушення може бути вчинене тільки з умислом.

Стаття 50. Порушення права державної власності на тваринний світ

Самовільна переуступка права користування об'єктами тваринного світу, а також укладення інших угод, які в прямій чи прихованій формі порушують право державної власності на тваринний світ, – тягнуть за собою попередження або накладення штрафу на громадян від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення на посадових осіб – від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 50 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №2010–11 від 03.04.86, Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97]

Відповідно до преамбули Закону України “Про тваринний світ” останній є одним з компонентів навколишнього природного середовища, національним багатством України, джерелом духовного та естетичного збагачення і виховання людей, об'єктом наукових досліджень, а також важливою базою для одержання промислової і лікарської сировини, харчових продуктів та інших матеріальних цінностей. В інтересах нинішнього і майбутніх поколінь в Україні за участю підприємств, установ, організацій і громадян здійснюються заходи щодо охорони, науково обґрунтованого, невиснажливого використання і відтворення тваринного світу.

Відносини у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу, об'єкти якого перебувають у стані природної волі, у напіввільних умовах чи в неволі, на суші, у воді, ґрунті та повітрі, постійно чи тимчасово населяють територію України або належать до природних багатств її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, регулюються Конституцією України, законами України “Про тваринний світ”, “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про мисливське господарство та полювання” та іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктами тваринного світу відповідно до Закону України “Про тваринний світ” є:

– дикі тварини – хордові, зокрема, хребетні (ссавці, птахи, плазуни, земноводні, риби та інші) і безхребетні (членистоногі, моллюски, голкошкірі та інші) в усьому їх видовому і популяційному різноманітті та на всіх стадіях розвитку (ембріони, яйця, лялечки тощо), які перебувають у стані природної волі, утримуються у напіввільних умовах чи в неволі;

– частини диких тварин (роги, шкіра тощо);

– продукти життєдіяльності диких тварин (мед, віск тощо).

Об'єкти тваринного світу, а також нори, хатки, лігва, мурашники, боброві загати та інше житло і споруди тварин, місця токування, линяння, гніздових колоній птахів, постійних чи тимчасових скупчень тварин, нерестовищ, інші території, що є середовищем їх існування та шляхами міграції, підлягають охороні.

Об'єктом цього правопорушення є право державної власності на тваринний світ, а також встановлений державними органами порядок використання об'єктів тваринного світу.

Право власності на об'єкти тваринного світу набувається та реалізується відповідно до Конституції України, Закону України “Про тваринний світ” та інших правових актів. Об'єкти тваринного світу, які перебувають у стані природної волі і знаходяться в межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, є об'єктами права власності українського народу. Від імені українського народу права власника об'єктів тваринного світу, які є природним ресурсом загальнодержавного значення, здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України. Кожний громадянин має право користуватися об'єктами тваринного світу – об'єктами права власності українського народу відповідно до цього Закону та інших законів України. Об'єкти тваринного світу в Україні можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності. Об'єкти тваринного світу в Україні знаходяться під охороною держави незалежно від права власності на них. Об'єкти тваринного світу, які утримуються (зберігаються) підприємствами, установами та організаціями державної або комунальної форми власності, є об'єктом права державної або комунальної власності.

Державне управління та регулювання у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу здійснюють Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, спеціально уповноважені центральні органи виконавчої влади у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу, до яких належать спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань мисливського господарства та полювання, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань рибного господарства та їх територіальні органи, інші спеціально уповноважені на це органи виконавчої влади відповідно до їх повноважень.

Органам місцевого самоврядування законами можуть бути надані окремі повноваження органів виконавчої влади у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу.

Громадянам гарантується право безоплатного загального використання об'єктів тваринного світу для задоволення життєво необхідних потреб (естетичних, оздоровчих, рекреаційних тощо). Загальне використання об'єктів тваринного світу здійснюється без вилучення об'єктів тваринного світу з природного середовища (за винятком любительського і спортивного рибальства у водних об'єктах загального користування в межах встановлених законодавством обсягів безоплатного вилову). У порядку загального використання об'єктів тваринного світу здійснюється використання корисних властивостей життєдіяльності тварин – природних санітарів середовища, запилювачів рослин тощо, а також використання об'єктів тваринного світу в наукових, культурно-освітніх, виховних, естетичних та інших цілях, не заборонених законом. Під час здійснення загального використання об'єктів тваринного світу забороняється знищення тварин, руйнування їхнього житла та інших споруд (нір, хаток, лігв, гнізд, мурашників, бобрових загат тощо), порушення середовища існування тварин і погіршення умов їх розмноження.

До спеціального використання об'єктів тваринного світу належать усі види використання тваринного світу (за винятком передбачених законодавством випадків безоплатного любительського і спортивного рибальства у водних об'єктах загального користування), що здійснюються з їх вилученням (добуванням, збиранням тощо) із природного середовища. Спеціальне використання об'єктів тваринного світу в порядку ведення мисливського і рибного господарства здійснюється з наданням відповідно до закону підприємствам, установам, організаціям і громадянам права користування мисливськими угіддями та рибогосподарськими водними об'єктами. Спеціальне використання об'єктів тваринного світу здійснюється лише за відповідними дозволами чи іншими документами, що видаються в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Ця вимога поширюється також

на власників чи користувачів земельними ділянками, на яких перебувають (знаходяться) об'єкти тваринного світу.

Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає у протиправних діях: самовільній переуступці права користування об'єктами тваринного світу, а також укладенні інших угод, які в прямій чи прихованій формі порушують право державної власності на тваринний світ.

Суб'єктом правопорушення можуть бути як посадові особи підприємств, організацій та установ всіх форм власності, так і громадяни.

Суб'єктивна сторона: зазначене правопорушення може бути вчинене тільки з умислом.

Стаття 51. Дрібне викрадення чужого майна

Дрібне викрадення чужого майна шляхом крадіжки, шахрайства, привласнення чи розтрати – тягне за собою накладення штрафу від десяти до тридцяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк від п'яти до десяти діб.

Повторне протягом року вчинення правопорушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, – тягне за собою накладення штрафу від тридцяти до п'ятдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб.

Викрадення чужого майна вважається дрібним, якщо вартість такого майна на момент вчинення правопорушення не перевищує 0,2 неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

(Стаття 51 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 2444–11 від 27.06.86; Законами № 2547–12 від 07.07.92, № 3351–12 від 30.06.93, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2598-IV від 31.05.2005; в редакції Законів № 2635-IV від 02.06.2005, № 1449-VI від 04.06.2009)

Адміністративні порушення у сфері власності становлять одну із найпоширеніших і найнебезпечніших груп протиправних діянь, оскільки вони посягають на одне із найбільших цінних соціальних благ – право власності. Відповідно до ст. 41 Конституції України кожен має право володіти, користуватись і розпоряджатись своєю власністю. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним.

Предбачення в одній статті КпАП відповідальності за дрібне викрадення чужого майна незалежно від форми власності забезпечує всім суб'єктам права власності однаковий правовий захист, як того вимагають Конституція України та Закон України “Про власність”. За суб'єктом здійснення права власності чинне законодавство виокремлює: а) право власності українського народу; б) право державної власності; в) право комунальної власності; г) право колективної власності (зокрема, підприємств, громадських організацій та інших об'єднань громадян); д) право приватної власності, зокрема, право спільної власності подружжя, членів сім'ї, осіб, що ведуть селянське (фермерське) господарство; е) право власності інших держав, їхніх юридичних осіб, спільних підприємств та міжнародних організацій.

Чужим слід визнавати майно, яке не перебуває у власності чи законному володінні винного. Не є власниками майна колективних підприємств, підприємств, які засновані на власності об'єднань громадян, акціонерних товариств члени (акціонери) цих підприємств, об'єднань і товариств, тому незаконне заволодіння ними таким майном утворює склад відповідного правопорушення проти власності. Не є чужим для кожного з подружжя, а отже, не може визнаватися предметом адміністративного правопорушення проти власності майно, яке нажите подружжям за час шлюбу і яке знаходиться у спільній сумісній власності подружжя. Водночас роздільне майно подружжя (яке належало кожному з подружжя до одруження, одержане ним під час шлюбу в дар чи в порядку успадкування, або належить йому за шлюбним контрактом, а також речі індивідуального користування, за винятком коштовностей і предметів розкоші) є власністю кожного з них, отже неправомірно заволодіння ним одним із членів подружжя утворює склад відповідного адміністративного правопорушення, передбаченого коментованою статтею. Таким, що перебуває у спільній сумісній власності, слід визнавати також майно, набуте в результаті спільної праці членів сім'ї, якщо інше не передбачено письмовою

угодою між ними. Не є чужим для осіб, які ведуть сільське (фермерське) господарство, майно такого господарства, оскільки воно належить їм на праві сумісної власності. Виняток з цього становлять випадки, коли майно такого господарства розділено між такими особами відповідно до укладеної між ними угоди або якщо ними утворено сільське (фермерське) господарство у формі юридичної особи. Володіння, користування і розпорядження майном, яке за правом спільної сумісної власності належить подружжю або особам, що спільно ведуть сільське (фермерське) господарство, здійснюється такими особами за взаємною домовленістю.

Об'єктом правопорушення є суспільні відносини в сфері власності. **Об'єктивна сторона** правопорушення полягає у вчиненні: 1) крадіжки (таємного викрадення чужого майна); 2) шахрайства (заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою); 3) привласнення; 4) розтрати.

Таємним визнається таке викрадення, здійснюючи яке винна особа вважає, що робить це непомітно для потерпілих чи інших осіб. Як правило, крадіжка вчинюється за відсутності будь-яких осіб (власників, володілців майна, осіб, під охороною яких воно перебуває, очевидців тощо). Крадіжкою визнається також протиправне вилучення чужого майна і тоді, коли воно здійснюється у присутності потерпілого або інших осіб (наприклад, ці особи спостерігають за діями винного на певній відстані), але сам винний не усвідомлював цього моменту і вважав, що діє таємно від інших осіб. Таємним також визнається викрадення, яке вчинюється у присутності потерпілого або інших осіб, але непомітно для них (наприклад, кишенькова крадіжка). Таємним викрадення є і у випадку, коли воно вчинюється у присутності потерпілого чи інших осіб, які через свій фізіологічний чи психічний стан (сон, сп'яніння, малолітство, психічне захворювання тощо) не усвідомлюють факту протиправного вилучення майна: не можуть правильно оцінити і зрозуміти зміст, характер і значення дій винного. Як крадіжку слід розглядати протиправне вилучення чужого майна особою, яка не була наділена певною правомочністю щодо викраденого майна, а за родом своєї діяльності лише мала доступ до цього майна (комбайнер, сторож, стрілець воєнізованої охорони та ін.).

Шахрайство є заволодінням майном або придбанням права на майно шляхом обману чи зловживання довірою. В результаті шахрайських дій потерпілий – власник, володілець, особа, у віданні або під охороною якої знаходиться майно, добровільно передає майно або право на майно винній особі.

Привласнення полягає у протиправному і безоплатному вилученні (утриманні, неповерненні) винним чужого майна, яке знаходилося у його правомірному володінні, з наміром надалі обернути його на свою користь чи користь третіх осіб. У результаті привласнення чужого майна винний починає незаконно володіти і користуватись вилученим майном, поліпшуючи безпосередньо за рахунок викраденого своє матеріальне становище.

Розтрата передбачає незаконне і безоплатне витрачання (споживання, продаж, безоплатну передачу, обмін, передачу в рахунок погашення боргу тощо) винним чужого майна, яке йому ввірене чи перебувало в його віданні. В результаті розтрати винний поліпшує майнове становище інших осіб шляхом безпосереднього споживання ними незаконно вилученого майна, позбавлення їх за рахунок витрачання такого майна певних матеріальних витрат, збільшення доходів інших осіб.

Ч. 2 коментованої статті встановлює адміністративну відповідальність за повторне протягом року вчинення дрібного викрадення чужого майна шляхом крадіжки, шахрайства, привласнення чи розтрати, за умови, що особу вже було піддано адміністративному стягненню.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується прямим умислом і корисливою метою.

У зв'язку з набуттям чинності Законом України “Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення” від 02.06.2005 р. № 2635-IV відбулася декриміналізація дрібного викрадення чужого майна. Відтепер, якщо норми чинних законів містять посилення на неоподатковуваний мінімум доходів громадян, то для цілей їх застосування використовується сума у розмірі 17 грн, крім норм адміністративного та кримінального законодавства у частині кваліфікації правопорушень або злочинів, для яких сума неоподаткованого мінімуму встановлюється на рівні податкової соціальної пільги, визначеної пп. 6.1.1 п. 6.1 ст. 6 Закону України “Про податок з доходів фізичних осіб” для відповідного року. Визнаючи діяння, вчинене після 01.01.2004 р., таким, яке має наслідком кримінальну або адміністративну відповідальність, та кваліфікуючи його, – у разі, коли настання відповідальності чи кваліфікація обумовлені певною кількістю неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, – необхідно керуватися, що сума такого мінімуму дорівнює розміру податкової соціальної пільги, визначеної пп. 6.1.1 п. 6.1 ст. 6 Закону України “Про податок з доходів фізичних осіб” для відповідного року (з урахуванням положень п. 22.4 ст. 22 зазначеного Закону) (див. коментар до ст. 27 КпАП).

Відповідно до Закону України “Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за викрадення чужого майна” № 1449-VI від 04.06.2009 р. статтю було викладено у новій редакції. На відміну від попередньої редакції, в ній встановлено посилену адміністративну відповідальність за повторне протягом року вчинення правопорушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, збільшено розмір штрафу як виду адміністративного стягнення, а також суттєві зміни внесені у розмежування адміністративної і кримінальної відповідальності за ознакою вартості викраденого майна. Якщо у попередній редакції викрадення чужого майна вважається дрібним, коли вартість такого майна на момент вчинення правопорушення не перевищувала трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, то у новій редакції вартість такого майна не має перевищувати 0,2 неоподаткованого мінімуму доходів громадян. Визначення неоподаткованого мінімуму доходів громадян здійснюється наступним чином. Відповідно до п. 22.5 ст. 22 Закону України “Про податок з доходів фізичних осіб”, якщо норми інших законів містять посилання на неоподатковуваний мінімум, то для цілей їх застосування використовується сума у розмірі 17 гривень, крім норм адміністративного та кримінального законодавства у частині кваліфікації злочинів або правопорушень, для яких сума неоподаткованого мінімуму встановлюється на рівні податкової соціальної пільги, визначеної підпунктом 6.1.1 пункту 6.1 статті 6 цього Закону для відповідного року. П. 6.6.1 пункту 6.1 статті 6 вказаного Закону встановлює податкову соціальну пільгу у розмірі, що дорівнює 50 відсоткам однієї мінімальної заробітної плати (у розрахунку на місяць), встановленої законом на 1 січня звітного податкового року. Таким чином, для кваліфікації певного діяння як злочину або як адміністративного правопорушення необхідно визначити вартість викраденого майна і зіставити її з розміром мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного податкового року. Наприклад: Б. 10 жовтня 2009 року здійснив крадіжку грошей у сумі 59 грн. Статтею 55 Закону України “Про Державний бюджет України на 2009 рік” з 1 січня 2009 року розмір мінімальної заробітної плати встановлено у розмірі 605 гривень (подальші протягом року підвищення мінімальної заробітної плати до уваги у цьому випадку не приймаються). Таким чином, розмір податкової соціальної пільги, визначеної підпунктом 6.1.1 пункту 6.1 статті 6 Закону України “Про податок з доходів фізичних осіб” дорівнює 302 грн. 50 коп. Вказану податкову соціальну пільгу необхідно помножити на визначений коментованою статтею коефіцієнт: 302 грн. 50 коп. \times 0,2 = 60 грн. 50 коп. Таким чином, за інших, визначених законом, обставин, у діях Б. присутній склад адміністративного правопорушення, а не злочину.

Стаття 51–1. Ухилення від відшкодування майнової шкоди, заподіяної злочином підприємствам, установам, організаціям або громадянам

Ухилення від відшкодування майнової шкоди, заподіяної злочином підприємствам, установам, організаціям або громадянам, особи, зобов'язаної за вироком або рішенням суду відшкодувати таку шкоду, – тягне за собою попередження, або накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або виправні роботи на строк до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку.

[Кодекс доповнено статтею 51–1 згідно з Указом ПВР №2444–II від 27.06.86, із змінами, внесеними згідно із Законами №55/97-ВР від 07.02.97, №2342-II (2342–14) від 05.04.2001]

1. Правопорушення, передбачене коментованою статтею, є посяганням на власність. Ухилення від відшкодування майнової шкоди, заподіяної внаслідок злочину підприємствам, установам та організаціям або громадянам може призвести до того, що ця шкода не буде відшкодована, а кошти, які повинні надійти у відшкодування цієї шкоди, не зможуть бути вчасно використані. Потерпілий у зв'язку із цим може зазнати додаткових збитків.

2. Умовою застосування коментованої статті є наявність факту заподіяння майнового збитку злочином. Свідомством цього може бути тільки обвинувальний вирок суду, що вступив у законну силу, і є прямою вимогою ст. 62 Конституції України. Відповідно до ст. 66 Кримінального кодексу України добровільне відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди є обставиною, що пом'якшує покарання за вчинення злочину. Стаття 28 Кримінально-процесуального кодексу України встановлює, що особа, яка зазнала матеріальної шкоди від злочину, вправі при провадженні в кримінальній справі пред'явити до обвинуваченого або до осіб, що несуть матеріальну

відповідальність за дії обвинуваченого, цивільний позов, який розглядається судом разом з кримінальною справою. Закриття справи внаслідок зміни обстановки, у зв'язку з дійовим каяттям, з примиренням обвинуваченого, підсудного з потерпілим, із застосуванням примусових заходів виховного характеру, з передачею особи на поруки або із закінченням строків давності не звільняє особу від обов'язку відшкодувати в установленому законом порядку матеріальних збитків, завданих нею державним, громадським організаціям або громадянам. Цивільний позов може бути пред'явлений як під час досудового слідства і дізнання, так і під час судового розгляду справи, але до початку судового слідства. За наявності достатніх даних про те, що злочином завдана матеріальна шкода, або понесені витрати закладом охорони здоров'я на стаціонарне лікування потерпілого від злочину, орган дізнання, слідчий, прокурор і суд зобов'язані вжити заходів до забезпечення цивільного позову. Прокурор пред'являє або підтримує поданий потерпілим цивільний позов про відшкодування збитків, заподіяних злочином, якщо цього вимагає охорона інтересів держави, а також громадян, які за станом здоров'я та з інших поважних причин не можуть захистити свої права. Відповідно до положень статей 334, 335 Кримінально-процесуального кодексу України у мотивувальній частині вироку викладаються підстави для задоволення або відхилення цивільного позову, а також підстави для відшкодування матеріальних збитків, якщо злочином завдана матеріальна шкода, або понесені витрати закладом охорони здоров'я на стаціонарне лікування потерпілого від злочину. Що стосується виправдувального вироку, то при його винесенні цивільний позов не може бути задоволений. У його задоволенні може бути відмовлено або він може бути залишений без розгляду. Особа, яка не пред'явила цивільного позову в кримінальній справі, а також особа, цивільний позов якої залишився без розгляду, має право пред'явити його в порядку цивільного судочинства.

3. Для попередження випадків необґрунтованого притягнення до адміністративної відповідальності у коментованій статті встановлена додаткова гарантія, а саме: особа може бути зобов'язана відшкодувати майнову шкоду, заподіяну злочином, лише за вироком або рішенням суду.

4. Оскільки відповідно до ч. 4 ст. 14 Конституції України всі суб'єкти права власності рівні перед законом, відповідальність за цією статтею повинна наступати незалежно від того, кому саме спричинено злочином майнову шкоду – організаціям, підприємствам, установам, що перебувають у державній, комунальній або приватній власності чи громадянам.

5. Особою, що несе відповідальність за цією статтею, може бути як особа, що безпосередньо спричинила майнову шкоду, так і інші особи, зобов'язані відшкодувати збиток. Відповідно до ст. 28 Кримінально-процесуального кодексу особа, яка зазнала матеріальної шкоди від злочину, вправі при провадженні в кримінальній справі пред'явити цивільний позов як до обвинуваченого, так і до осіб, що несуть матеріальну відповідальність за дії обвинуваченого. Крім того, майновий збиток заподіяний злочином, може бути вчинений внаслідок протиправних дій водія автомашини або іншого джерела підвищеної небезпеки, власником якого є інша особа.

6. Відшкодування завданої злочином шкоди за вироком (рішенням) суду здійснюється відповідно до Закону України “Про виконавче провадження”, Інструкції про проведення виконавчих дій, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 15.12.1999 р. № 74/5, а також інших нормативно-правових актів. Виконавче провадження – це сукупність дій органів і посадових осіб, спрямованих на примусове виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), які здійснюються на підставах, у спосіб та в межах повноважень, визначених Законом України “Про виконавче провадження”, іншими нормативно-правовими актами, виданими відповідно до цього Закону та інших законів, а також рішеннями, що відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню. Відповідно до Закону України “Про державну виконавчу службу” примусове виконання рішень здійснюють державні виконавці відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, підрозділу примусового виконання рішень відділів державної виконавчої служби Головного управління управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції, районних, міських (міст обласного значення), районних у містах відділів державної виконавчої служби. До того ж заходами примусового виконання рішень судів у кримінальних справах у частині майнових стягнень є: 1) звернення стягнення на майно боржника; 2) звернення стягнення на заробітну плату (заробіток), доходи, пенсію, стипендію боржника; 3) вилучення у боржника і передача стягувачеві певних предметів, зазначених у рішенні; 4) інші заходи, передбачені рішенням. Боржник (особа, на яку звернене стягнення) зобов'язаний у строк, встановлений державним виконавцем, надати достовірні відомості про свої доходи та майно, зокрема, про майно, яким він володіє спільно з іншими особами, рахунки в банківських та фінансових установах, своєчасно з'явитися за викликом державного виконавця, письмово повідомити державного виконавця про

майно, що перебуває в заставі або в інших осіб, а також про кошти та майно, належні боржникові від інших осіб.

7. З об'єктивної сторони правопорушення, передбачене коментованою статтею, може виражатися у формі як дії, так і бездіяльності. Цей склад правопорушення утворює відмова боржника від явки або неявка без поважних причин до судового виконавця для повідомлення його про добровільне відшкодування майнового збитку, заподіяного злочиним. У ряді випадків боржник перешкоджає проведенню огляду приміщень і сховищ, опису й арешту майна, що підлягає стягненню у відшкодування заподіяного збитку. Досить часто об'єктивна сторона складу злочину виявляється в укритті майна, що підлягає опису. Коли майна в боржника немає або його виявляється недостатньо для покриття збитку, стягнення звертається на встановлену законом частину заробітної плати. Якщо боржник з метою ухилення від відшкодування заподіяної ним майнової шкоди залишає місце роботи та відмовляється від працевлаштування, це також утворює ознаки об'єктивної сторони складу розглянутого правопорушення.

8. Суб'єктом правопорушення може бути як особа, що безпосередньо заподіяла майнову шкоду внаслідок вчинення злочину, так і особа, що несе матеріальну відповідальність за дії обвинуваченого. Суб'єкту правопорушення має виповнитися 16 років.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується прямим умислом.

Стаття 51². Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності

Незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, знака для товарів і послуг, топографії інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин тощо), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом, – тягне за собою накладення штрафу від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення.

[Кодекс доповнено статтею 51–2 згідно із Законом №4042–12 від 25.02.94, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97, в редакції Закону №2362-II (2362–14) від 05.04.2001]

Відповідно до ст. 41 Конституції України кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Суб'єктами права інтелектуальної власності визнаються громадяни, юридичні особи та держава. Об'єктами права інтелектуальної власності є твори науки, літератури та мистецтва, відкриття, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, раціоналізаторські пропозиції, знаки для товарів і послуг, результати науково-дослідних робіт та інші результати інтелектуальної праці. Відносини щодо створення і використання об'єктів права інтелектуальної власності регулюються Цивільним кодексом України, законами України “Про авторське право і суміжні права”, “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг”, “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі”, “Про охорону прав на промислові зразки”, “Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем”, “Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних” низкою інших правових актів.

Об'єктами авторського права є твори у галузі науки, літератури і мистецтва, а саме: 1) літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо); 2) виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори; 3) комп'ютерні програми; 4) бази даних; 5) музичні твори з текстом і без тексту; 6) драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу, та їх постановки; 7) аудіовізуальні твори; 8) твори образотворчого мистецтва; 9) твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва; 10) фотографічні твори, зокрема, твори, виконані способами, подібними до фотографії; 11) твори ужиткового мистецтва, зокрема, твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з художнього скла, ювелірні вироби тощо; 12) ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, архітектури та інших сфер діяльності; 13) сценічні обробки творів, зазначених у п. 1, і обробки фольклору,

придатні для сценічного показу; 14) похідні твори; 15) збірники творів, збірники обробок фольклору, енциклопедії та антології, збірники звичайних даних, інші складені твори за умови, що вони є результатом творчої праці за доббором, координацією або упорядкуванням змісту без порушення авторських прав на твори, що входять до них як складові; 16) тексти перекладів для дублювання, озвучення, субтитрування українською та іншими мовами іноземних аудіовізуальних творів; 17) інші твори. Суб'єктами авторського права є автори зазначених творів, їх спадкоємці та особи, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права.

Об'єктом цього правопорушення є майнові та немайнові права суб'єктів права інтелектуальної власності. Відповідно до статей 14, 15 Закону України “Про авторське право і суміжні права” права авторів поділяються на особисті немайнові та майнові. Автору належать такі особисті немайнові права: 1) вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належне імені автора на творі і його примірниках і за будь-якого публічного використання твору, якщо це практично можливо; 2) заборонити під час публічного використання твору згадування свого імені, якщо він як автор твору бажає залишитись анонімом; 3) вибирати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора на творі і його примірниках і під час будь-якого його публічного використання; 4) вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора. Особисті немайнові права автора не можуть бути передані (відчужені) іншим особам. До майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) належать: а) виключне право на використання твору; б) виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами. Майнові права автора (чи іншої особи, яка має авторське право) можуть бути передані (відчужені) іншій особі, після чого ця особа стає суб'єктом авторського права. Виключне право на використання твору автором (чи іншою особою, яка має авторське право) дозволяє йому використовувати твір у будь-якій формі і будь-яким способом. Виключне право автора (чи іншої особи, яка має авторське право) на дозвіл чи заборону використання твору іншими особами дає йому право дозволяти або забороняти: 1) відтворення творів; 2) публічне виконання і публічне сповіщення творів; 3) публічну демонстрацію і публічний показ; 4) будь-яке повторне оприлюднення творів, якщо воно здійснюється іншою організацією, ніж та, що здійснила перше оприлюднення; 5) переклади творів; 6) переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів; 7) включення творів як складових до збірників, антологій, енциклопедій тощо; 8) розповсюдження творів шляхом першого продажу, відчуження іншим способом або шляхом здавання в майновий найм чи у прокат та шляхом іншої передачі до першого продажу примірників твору; 9) подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і у будь-який час за їх власним вибором; 10) здавання в майновий найм і (або) комерційний прокат після першого продажу, відчуження іншим способом оригіналу або примірників аудіовізуальних творів, комп'ютерних програм, баз даних, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі або у формі, яку зчитує комп'ютер; 11) імпорт примірників творів. Цей перелік не є вичерпним. Виключні права авторів на використання творів архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва передбачають і право їх участі у реалізації проектів цих творів. За винятком визначених законодавством випадків, автор (чи інша особа, яка має авторське право) має право вимагати виплати винагороди за будь-яке використання твору Винагорода може здійснюватися у формі одноразового (паушального) платежу, або відрахувань за кожний проданий примірник чи кожне використання твору (роялті), або комбінованих платежів. Розмір і порядок виплати авторської винагороди за створення і використання твору встановлюються в авторському договорі або у договорах, що укладаються за дорученням суб'єктів авторського права організаціями колективного управління з особами, які використовують твори. Кабінетом Міністрів України можуть установлюватися мінімальні ставки авторської винагороди та порядок їх застосування.

Обмеження авторських майнових прав здійснюються за умови, що вони не завдаватимуть шкоди використанню твору і не обмежуватимуть безпідставно законні інтереси автора.

Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає у незаконному використанні об'єктів права інтелектуальної власності, привласненні права на цей об'єкт або іншого умисного порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом.

Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачене коментованою статтею, настає у випадку, коли зазначені дії не спричинили матеріальної шкоди у великому розмірі. Матеріальна шкода вважається завданою у великому розмірі, якщо вартість примірників незаконно відтворених чи розповсюджених творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм і програм мовлення, аудіо-та відеокасет, дискет, інших носіїв інформації або сума доходу, отри-

маного в результаті незаконного опублікування, виконання, показу чи публічного оприлюднення творів, комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, програм мовлення, продажу аудіо- та відеокасет, дискет, інших носіїв інформації у сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а завданою в особливо великому розмірі – якщо їх вартість або сума доходу у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Незаконне відтворення, розповсюдження творів науки, літератури, мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, а так само незаконне відтворення, розповсюдження виконань, фонограм і програм мовлення, їх незаконне тиражування та розповсюдження на аудіо- та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації, а також інше використання чужих творів, комп'ютерних програм і баз даних, об'єктів суміжних прав без дозволу осіб, які мають авторське право або суміжні права, якщо ці дії завдали матеріальної шкоди у великому або особливо великому розмірі, утворюють склад злочину, передбаченого ст. 176 Кримінального кодексу України.

Суб'єктивна сторона: зазначене правопорушення може бути вчинене тільки з умислом.

Суб'єктом цього правопорушення можуть бути як посадові особи підприємств, організацій та установ усіх форм власності, так і громадяни.

Глава 7

Адміністративні правопорушення в галузі охорони природи, використання природних ресурсів, охорони пам'яток історії та культури

Стаття 52. Псування і забруднення сільськогосподарських та інших земель

Псування сільськогосподарських та інших земель, забруднення їх хімічними і радіоактивними речовинами, нафтою та нафтопродуктами, неочищеними стічними водами, виробничими та іншими відходами, а так само невжиття заходів по боротьбі з бур'янами – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'ятнадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 52 із змінами, внесеними згідно із Законами №2977–12 від 03.02.93, №55/97-ВР від 07.02.97, №650/97-ВР від 19.11.97, №271-VI (271–17) від 15.04.2008]

Об'єкт цього правопорушення: суспільні відносини у сфері раціонального землекористування та охорони земель.

Такі відносини регулюються Земельним кодексом України, законами України “Про державний контроль за використанням та охороною земель” від 19.06.2003 р., “Про охорону земель” від 19.06.2003 р., “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25.06.1991 р., “Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення” від 24.02.1994 р., Методикою визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства, затвердженою наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 27.10.1997 р. № 171 та іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 16 Конституції України визначає, що забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду українського народу є обов'язком держави.

Сучасне використання земельних ресурсів України не відповідає вимогам раціонального природокористування. Порушено екологічно допустиме співвідношення площ ріллі, природних кормових угідь, лісових насаджень, що негативно впливає на стійкість агроландшафту. Розораність земель є найвищою в світі. Інтенсивне сільськогосподарське використання земель призводить до зниження родючості ґрунтів через їх переущільнення (особливо чорноземів), втрати грудкувато-зернистої струк-

тури, водопроникності та аераційної здатності з усіма екологічними наслідками. Значної екологічної шкоди земельні ресурси зазнають через забруднення ґрунтів викидами промисловості (важкі метали, кислотні дощі тощо) та використання засобів хімізації в аграрному секторі. Понад 40% органіки, отримуваної в результаті діяльності великих тваринницьких комплексів та птахофабрик, з потенційних органічних добрив перетворюються на джерела забруднення довкілля.

Ситуація з забрудненням територій ускладнилася після аварії на Чорнобильській АЕС. Радіонуклідами забруднено понад 4,6 млн. гектарів земель у 74 районах 11 областей, зокрема, 3,1 млн. гектарів ріллі. З використання вилучено 119 тис. гектарів сільськогосподарських угідь, зокрема, 65 тис. гектарів ріллі.

Державна політика охорони і раціонального використання земель визначається системою правових, організаційних, економічних та інших заходів, що мають природоохоронний, ресурсозберігаючий та відтворювальний характер

Користування земельними ресурсами означає досягнення господарських та інших цілей таких, як видобуток, переробка. Раціональне землекористування припускає дбайливе ставлення до земельних ресурсів, недопущення незворотних для них наслідків.

Охорона земель – це система правових, організаційних, економічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісового фонду, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

Мета охорони земель – запобігти екологічно шкідливому впливу господарської й іншої діяльності на навколишнє природне середовище, захистити її від забруднення, псування, виснаження або руйнації, створити безпечне довкілля для життя та здоров'я людей.

Об'єктивна сторона виражається у вчиненні таких дій:

- псування сільськогосподарських та інших земель;
- забруднення земель хімічними речовинами;
- забруднення земель радіоактивними речовинами;
- забруднення земель нафтою;
- забруднення земель нафтопродуктами;
- забруднення земель неочищеними стічними водами;
- забруднення земель виробничими та іншими відходами;
- невжиття заходів щодо боротьби з бур'янами.

Ця стаття передбачає відповідальність за вчинення будь-якої з цих дій, як окремо, так і усіх разом.

Псування земель – порушення природного стану земель, яке здійснюється без обґрунтованих проектних рішень, погоджених та затверджених в установленому законодавством порядку, забруднення їх хімічними, біологічними та радіоактивними речовинами, зокрема, тими, що викидаються в атмосферне повітря, засмічення промисловими, побутовими та іншими відходами, неочищеними стічними водами, порушення родючого шару ґрунту, невиконання вимог встановленого режиму використання земель, а також використання земель у спосіб, що погіршує їх природну родючість. Державний контроль за вжиттям необхідних заходів щодо запобігання і ліквідації псування земель здійснюють органи Держкомзему.

Хімічні речовини – індивідуальні технічні сполуки та технічні продукти (препарати, матеріали), що виробляються згідно з нормативно-технічною документацією, затвердженою у встановленому порядку.

Радіоактивні речовини – це речовини, які містять радіонукліди і для яких питома активність та сумарна активність вантажу перевищують межі, встановлені нормами, правилами та стандартами з ядерної та радіаційної безпеки.

Підприємства, установи, організації, що виробляють, зберігають, транспортують, використовують радіоактивні речовини та джерела іонізуючих випромінювань, здійснюють їх захоронення, знищення чи утилізацію, зобов'язані дотримуватися норм радіаційної безпеки, відповідних санітарних правил, а також норм, установлених іншими актами законодавства, що містять вимоги радіаційної безпеки.

Роботи з радіоактивними речовинами та іншими джерелами іонізуючих випромінювань здійснюються з дозволу державної санітарно-епідеміологічної служби та інших спеціально уповноважених органів. Роботи на територіях, що зазнали радіоактивного впливу, регулюються законами України “Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи” від 27.02.1991 р., “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” від 28.02.1991 р. та іншими нормативно-правовими актами.

Нафта – це корисна копалина, що є сумішшю вуглеводнів та розчинених у них компонентів, які перебувають у рідкому стані за стандартних умов (тиску 760 мм ртутного стовпа та температури 20 С), із змінними показниками густини та в'язкості. До нафти, що забруднює землю, належать і сира нафта, мазут, важке дизельне паливо.

Поняття “нафтопродукти” містить крім нафтопродуктів, одержаних з бітумінозних мінералів, також аналогічні продукти, які містять головним чином змішані ненасичені вуглеводні, одержані будь-яким способом, у тому числі й синтетичні вуглеводні (одержані шляхом синтезу), за умови, що маса неароматичних складових перевищує масу ароматичних. Віднесення певної речовини до нафтопродуктів відбувається на підставі інформації про походження (хімічну природу) її складових речовин.

Неочищені стічні води – це води, що були використані у промисловості, сільському господарстві, для сільсько-побутових потреб, які характеризуються зміною їх первісних хімічних, фізичних, біологічних якостей та які не пройшли попереднього очищення.

Відходи – це деякі речовини, матеріали і предмети, що утворюються у процесі людської діяльності і не мають подальшого використання за місцем утворення чи виявлення та яких власник позбувається, має намір або повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення.

Землі вважаються забрудненими, якщо в їх складі виявлені кількісні або якісні зміни, що сталися в результаті господарської діяльності та інших антропогенних навантажень. До того ж зміни можуть бути зумовлені не тільки появою в зоні аерації нових речовин, яких раніше не було, а й збільшенням вмісту речовин, що характерні для складу незабрудненого ґрунту або порівняно з даними агрохімічного паспорту для земель сільськогосподарського призначення.

Факти забруднення земель встановлюються інспекторами Державної екологічної інспекції Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України, посадовими особами спеціально уповноважених органів інших міністерств та органів виконавчої влади, яким надані права державних інспекторів, і оформляються протоколом про порушення законодавства з охорони навколишнього природного середовища та актом. Визначення обсягу забруднення земельних ресурсів у кожному випадку є самостійним завданням через різноманітність геоморфологічних, геологічних та гідрологічних умов, обмеженість інформації про них на конкретних ділянках. Відшкодування шкоди державі за забруднення земель не звільняє порушника від необхідності здійснення заходів для локалізації осередку забруднення та ліквідації його наслідків у найкоротший строк.

Господарська та інша діяльність, яка зумовлює забруднення земель і ґрунтів понад встановлені гранично допустимі концентрації небезпечних речовин, забороняється. Нормативи гранично допустимих концентрацій небезпечних речовин у ґрунтах, а також перелік цих речовин затверджуються спеціально уповноваженими органами виконавчої влади у галузі охорони здоров'я та санітарного нагляду, екології та природних ресурсів.

Забруднені небезпечними речовинами земельні ділянки використовуються з дотриманням встановлених обмежень, вимог щодо запобігання їх небезпечному впливу на здоров'я людини та довкілля. Рівень забруднення ґрунтів враховується при наданні земельних ділянок у користування, вилученні з господарського обігу та зміні характеру і режиму використання.

Також відповідальність за цією статтею набуває при невжитті заходів у боротьбі з бур'янами. Бур'янами є рослини, що не культивуються людиною, але історично пристосувалися до умов розвитку культурних рослин, ростуть разом з ними і в процесі свого розвитку і росту за наявності міжвидової боротьби шкодять їм. Видовий склад бур'янів у посівах сільськогосподарських культур змінюється за мікрорайонами залежно від зовнішніх умов, зокрема вологості й температури верхнього шару ґрунту.

Серед найважливіших завдань, що постійно постає перед сільським господарством щодо підвищення врожайності та збереження і охорони земель, є боротьба з бур'янами, а особливо з карантинними бур'янами на території України. Як приклад можна навести нормативне регулювання боротьби із бур'янами розроблену Концепцію з ліквідації амброзії полинолистої на території України протягом 2005–2010 років.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: умисел або необережність.

Стаття 53. Порушення правил використання земель

Використання земель не за цільовим призначенням, невиконання природоохоронного режиму використання земель, розміщення, проектування, будівництво, введення в дію об'єктів, які негативно впливають на стан земель, неправильна експлуатація, знищення або пошкодження протиерозійних гідротехнічних споруд, захис-

них лісонасаджень – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від п'яти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'ятнадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 53 із змінами, внесеними згідно із Законами №2977–12 від 03.02.93, №55/97–ВР від 07.02.97, №271–VI (271–17) від 15.04.2008]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері раціонального землекористування та охорони земель.

Такі відносини регулюються Земельним кодексом, Лісовим кодексом, Водним кодексом, Законами України “Про державний контроль за використанням та охороною земель” від 19.06.2003 р., “Про охорону земель” від 19.06.2003 р., “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25.06.1991 р., “Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення” від 24.02.1994 р., Порядком прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів (протиерозійні гідротехнічні споруди, рекультивация порушених земель) державного замовлення, затвердженого наказом Держкомземом №112 від 09.12.1996 р., та іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона полягає вчиненні однієї з альтернативних дій або усіх разом:

- 1) використання земель не за цільовим призначенням;
- 2) невиконання природоохоронного режиму використання земель;
- 3) розміщення, проектування, будівництво, введення в дію об'єктів, які негативно впливають на стан земель;
- 4) неправильна експлуатація, знищення або пошкодження протиерозійних гідротехнічних споруд;
- 5) неправильна експлуатація, знищення або пошкодження захисних лісонасаджень. До земель України належать усі землі в межах її території, зокрема, острови та землі,
- 6) зайняті водними об'єктами, які за основним цільовим призначенням поділяються на категорії. Категорії земель України мають особливий правовий режим.

Цільове призначення земельної ділянки – використання земельної ділянки за призначенням, визначеним на підставі документації із землеустрою у встановленому законодавством порядку.

Землі України за основним цільовим призначенням поділяються на такі категорії:

- а) землі сільськогосподарського призначення;
- б) землі житлової та громадської забудови;
- в) землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення;
- г) землі оздоровчого призначення; г) землі рекреаційного призначення;
- д) землі історико-культурного призначення;
- е) землі лісового фонду; є) землі водного фонду;
- ж) землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

Віднесення земель до тієї чи іншої категорії здійснюється на підставі рішень органів державної влади та органів місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень. Можлива зміна цільового призначення земель.

Відповідно до Закону у межах населених пунктів здійснюється зонування. При зонуванні земель встановлюються вимоги щодо допустимих видів забудови та іншого використання земельних ділянок у межах окремих зон відповідно до місцевих правил забудови.

При проектуванні, розміщенні, будівництві, введенні в дію нових і реконструкції діючих підприємств, споруд та інших об'єктів, удосконаленні існуючих і впровадженні нових технологічних процесів та устаткування, а також в процесі експлуатації цих об'єктів забезпечується екологічна безпека людей, раціональне використання природних ресурсів, додержання нормативів шкідливих впливів на навколишнє природне середовище. До того ж повинні передбачатися вловлювання, утилізація, знешкодження шкідливих речовин і відходів або повна їх ліквідація, виконання інших вимог щодо охорони навколишнього природного середовища і здоров'я людей.

Підприємства, установи й організації, діяльність яких пов'язана з шкідливим впливом на навколишнє природне середовище, незалежно від часу введення їх у дію повинні бути обладнані спорудами, устаткуванням і пристроями для очищення викидів і скидів або їх знешкодження, зменшення впливу шкідливих факторів, а також приладами контролю за кількістю і складом забруднюючих речовин та за характеристиками шкідливих факторів. Проекти господарської та іншої діяльності повинні мати матеріали оцінки її впливу на навколишнє природне середовище і здоров'я людей.

Оцінка здійснюється з урахуванням вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, екологічної ємкості даної території, стану навколишнього природного середовища в місці, де планується розміщення об'єктів, екологічних прогнозів, перспектив соціально-економічного роз-

виту регіону, потужності та видів сукупного впливу шкідливих факторів та об'єктів на навколишнє природне середовище.

Підприємства, установи та організації, які розміщують, проєктують, будують, реконструюють, технічно переозброюють, впроваджують підприємства, споруди та інші об'єкти, а також проводять дослідну діяльність, що за їхньою оцінкою може негативно вплинути на стан навколишнього природного середовища, подають спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів та його органам на місцях спеціальну заяву про це.

Забороняється введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів, на яких не забезпечено в повному обсязі додержання всіх екологічних вимог і виконання заходів, передбачених у проєктах на будівництво та реконструкцію (розширення та технічне переоснащення).

До гідротехнічних споруд належать споруди для використання водних ресурсів, а також для боротьби із шкідливим впливом вод: греблі й дамби різного призначення та їх конструктивні елементи, водоскиди, водоступи, споруди водовідведення; тунелі, канали, труби, потоки; регуляційні споруди, накопичувачі промислових відходів, ставки та водосховища, відкриті водозабори, гідромеханічне обладнання, призначене для нормального функціонування споруд.

Захисні лісонасадження: ліси протиерозійні, приполонинні, захисні смуги лісів уздовж залізниць, автомобільних доріг міжнародного, державного та обласного значення, особливо цінні лісові масиви, державні захисні лісові смуги, байрачні ліси, степові переліски та інші ліси степових, лісостепових, гірських районів, які мають важливе значення для захисту навколишнього природного середовища. До цієї категорії належать також полезахисні лісові смуги, захисні лісові насадження на смугах відводу залізниць, захисні лісові насадження на смугах відводу автомобільних доріг. Мета створення захисних лісонасаджень – захист ґрунту від ерозії та забезпечення інших природоохоронних цілей. Ерозія є пошкодженням ґрунту з порушенням їх цілісності та зміною фізико-хімічних властивостей, що супроводжується, як правило, перенесенням частини ґрунту з одного місця на інше.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу.

Стаття 53¹. Самовільне зайняття земельної ділянки

Самовільне зайняття земельної ділянки – тягне за собою накладення штрафу на громадян від десяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 53–1 згідно із Законом №2977–12 від 03.02.93; із змінами, внесеними згідно із Законами №55/97–ВР від 07.02.97, №578–V (578–16) від 11.01.2007]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері володіння та користування земельними ділянками. Предметом цього правопорушення є земельні ділянки, які є на праві власності або користування у певних осіб. Земельна ділянка – це частина земної поверхні з установленними межами, певним місцем розташування, з визначеними щодо неї правами.

Право власності на земельну ділянку поширюється в її межах на поверхневий (ґрунтовий) шар, а також на водні об'єкти, ліси і багаторічні насадження, які на ній є. Право власності на земельну ділянку поширюється на простір, що знаходиться над та під поверхнею ділянки на висоту і на глибину, необхідні для зведення житлових, виробничих та інших будівель і споруд.

Об'єктивна сторона полягає у здійсненні дій, які згідно із Законом визначаються як самовільне зайняття земельної ділянки.

У ст. 1 Закону України “Про державний контроль за використанням та охороною земель” від 19.06.2003 р. визначено термін самовільного зайняття земельної ділянки. Це – будь-які дії особи, які свідчать про фактичне використання не наданої їй земельної ділянки чи намір використовувати земельну ділянку до встановлення її меж у натурі (на місцевості), до одержання документа, що посвідчує право на неї, та до його державної реєстрації.

Фактичне використання земельної ділянки означає, що на земельній ділянці знаходяться об'єкти нерухомого майна, які є власністю, зареєстрованою в установленому порядку, або знаходяться в оренді юридичних і фізичних осіб.

Відповідно до Постанови Верховної Ради України “Про продовження дії пункту 6 Постанови Верховної Ради України “Про земельну реформу” від 17.12.1999 р. № 1312-IV громадяни, підприємства,

установи й організації, які мають у користуванні земельні ділянки, надані їм до введення у дію Земельного кодексу Української РСР від 15.03.1991 р., повинні до 01.01.2004 р. оформити право власності або право користування землею. Після закінчення зазначеного строку раніше надане їм право користування земельною ділянкою втрачається.

При здійсненні державного контролю за використанням земельних ділянок перевіряються відповідність займаної площі до наданої (рішення відповідного органу), а також межі земельної ділянки, підтверджені планово-картографічними матеріалами (план зовнішніх меж, акт відведення земельної ділянки, матеріали топографічних зйомок тощо).

Якщо буде встановлено, що землекористувач самовільно змінив межі земельної ділянки, приєднавши частину суміжних земель до своєї ділянки, то в цьому випадку фіксується самовільне зайняття земельної ділянки з застосуванням заходів адміністративного впливу до порушника земельного законодавства. Подальше використання зазначених земельних ділянок здійснюється відповідно до чинного законодавства.

У разі виявлення порушення земельного законодавства, державний інспектор складає протокол про адміністративне правопорушення та видає особі, яка його вчинила, припис з вимогою: “усунути порушення земельного законодавства у 30-денний термін”.

Інспекційні органи Держкомзему України мають право після вжиття до особи, яка вчинила самовільне зайняття земельної ділянки, усіх можливих заходів адміністративного впливу, звернутися до органів прокуратури з клопотанням про подання позову до суду щодо повернення самовільно зайнятої земельної ділянки.

Використання земельної ділянки до встановлення її меж в натурі, одержання документа, що посвідчує право на неї та його державної реєстрації, згідно зі ст. 125 Земельного кодексу України кваліфікується як самовільне зайняття земельної ділянки та передбачає притягнення посадових осіб підприємств, організацій, установ лісокористувачів до адміністративної відповідальності на загальних підставах.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу. Особа усвідомлює, що ділянка їй не належить або вона не має права нею користуватися (що встановлюється відповідним документом), але вчиняє дії, передбачені цією статтею.

Стаття 53–2. Перекручення або приховування даних державного земельного кадастру

Перекручення даних державного земельного кадастру, а також приховування інформації про стан земель, розміри, кількість земельних ділянок, наявність земель запасу або резервного фонду – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'яти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 53–2 згідно із Законом №2977–12 від 03.02.93, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97–ВР від 07.02.97; в редакції Закону №271–VI (271–17) від 15.04.2008]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері землеустрою, державного управління земельними ресурсами, державного контролю за використанням та охороною земель, моніторингу земель та земельного оподаткування.

Об'єктивна сторона: складається з вчинення таких дій, як перекручення даних державного земельного кадастру; приховування інформації про стан земель, розміри, кількість земельних ділянок, наявність земель запасу або резервного фонду.

Державний земельний кадастр – це єдина державна система земельно-кадастрових робіт, яка встановлює процедуру визнання факту виникнення або припинення права власності та права користування земельними ділянками та містить сукупність відомостей і документів про місце розташування та правовий режим цих ділянок, їх оцінку, класифікацію земель, кількісну та якісну характеристику, розподіл серед власників землі та землекористувачів.

Державний земельний кадастр є основою для ведення кадастрів інших природних ресурсів.

Призначенням державного земельного кадастру є забезпечення необхідною інформацією органів державної влади та органів місцевого самоврядування, заінтересованих підприємств, установ і організацій, а також громадян з метою регулювання земельних відносин, раціонального використання та охорони земель, визначення розміру плати за землю і цінності земель у складі природних

ресурсів, контролю за використанням і охороною земель, економічного та екологічного обґрунтування бізнес-планів та проектів землеустрою.

Основними завданнями ведення державного земельного кадастру є:

- а) забезпечення повноти відомостей про всі земельні ділянки;
- б) застосування єдиної системи просторових координат та системи ідентифікації земельних ділянок;
- в) запровадження єдиної системи земельно-кадастрової інформації та її достовірності.

Державний земельний кадастр містить дані реєстрації права власності, права користування землею та договорів на оренду землі, обліку кількості та якості земель, бонітування ґрунтів, зонування територій населених пунктів, економічної та грошової оцінки земель.

Державний земельний кадастр ведеться уповноваженим органом виконавчої влади з питань земельних ресурсів. Порядок ведення державного земельного кадастру встановлюється законом.

Землями запасу визнаються всі землі, не передані у власність або не надані у постійне користування. До них належать також землі, право власності або користування якими припинено відповідно до статей 27 і 28 Земельного кодексу. Землі запасу перебувають у віданні сільських, селищних районних, міських, в адміністративному підпорядкуванні яких є район, Рад народних депутатів і призначаються для передачі у власність або надання у користування, зокрема, в оренду, переважно для сільськогосподарських потреб.

Контроль за наявністю земельних ділянок, їх грошова та економічна оцінка, реєстрація права власності та інших передбачених законом відомостей у сфері земельних відносин, необхідні для забезпечення нормального функціонування управління земельними ресурсами та реалізації земельних відносин, здійснення державної політики у сфері раціонального землекористування та охорони земель.

Суб'єкт: посадові особи. Адже, як вже зазначалося, обов'язок ведення земельного кадастру та надання інформації щодо наявності земель запасу або резервного фонду покладено на посадових осіб уповноваженого органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів.

Суб'єктивна сторона: вина тільки у формі умислу.

Зміни, внесені до коментованої статті Законом України №271-VI від 15.04.2008 стосуються збільшення розміру штрафу – від п'яти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (в попередній редакції штраф передбачався у розмірі від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян).

Стаття 53–3. Зняття та перенесення ґрунтового покриву земельних ділянок без спеціального дозволу

Зняття та перенесення ґрунтового покриву земельних ділянок без спеціального дозволу, а також невиконання умов зняття, збереження і використання родючого шару ґрунту – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від двадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 53–3 згідно із Законом №271-VI (271–17) від 15.04.2008]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері землеустрою, державного управління земельними ресурсами, державного контролю за використанням та охороною земель, моніторингу земель та земельного оподаткування.

Об'єктивна сторона: складається з вчинення таких дій, як зняття та перенесення ґрунтового покриву земельних ділянок без спеціального дозволу, а також невиконання умов зняття, збереження і використання родючого шару ґрунту.

Питання умов знімання, зберігання і нанесення родючого шару ґрунту регулюється Законом України “Про охорону земель” від 19.06.2003 р. Цей нормативний документ визначає правові, економічні та соціальні основи охорони земель з метою забезпечення їх раціонального використання, відтворення та підвищення родючості ґрунтів, інших корисних властивостей землі, збереження екологічних функцій ґрунтового покриву та охорони довкілля.

Охорона земель – система правових, організаційних, економічних, технологічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення для несільськогосподарських потреб, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності

земель лісового фонду, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

Порядок видачі та анулювання спеціальних дозволів на зняття та перенесення ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) земельних ділянок затверджено наказом Державного комітету України по земельних ресурсах № 1 від 04.01.2005. Цей Порядок визначає процедуру видачі та анулювання спеціальних дозволів на зняття та перенесення ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) земельних ділянок. Порядок розроблено відповідно до вимог статей 166 та 168 Земельного кодексу України, статей 2, 3 та 6 Закону України “Про державний контроль за використанням та охороною земель”, Закону України “Про охорону земель”. Вимоги Порядку щодо отримання дозволів на зняття та перенесення ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) земельних ділянок є обов'язковими для власників земельних ділянок та землекористувачів, діяльність яких пов'язана з порушенням поверхневого (родючого) шару ґрунту.

Ґрунтовий покрив земельних ділянок – поверхневий шар ґрунту, який характеризується родючістю.

Спеціальний дозвіл на зняття та перенесення ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) земельних ділянок (далі – дозвіл) – це офіційний документ, який видається на підставі затвердженого в установленому законом порядку проекту землеустрою і дає право власнику земельної ділянки чи землекористувачу на зняття та перенесення ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) земельної ділянки.

Власники земельних ділянок та землекористувачі, які проводять гірничодобувні, геологорозвідувальні, будівельні та інші роботи, зобов'язані отримати дозвіл на зняття та перенесення ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) земельної ділянки, якщо це призводить до порушення поверхневого (родючого) шару ґрунту.

Дозвіл не вимагається у випадках, якщо переміщення ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) здійснюється в межах однієї й тієї самої земельної ділянки, що надана для ведення особистого селянського господарства, ведення садівництва, будівництва і обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка), індивідуального дачного будівництва та будівництва індивідуальних гаражів.

Дозвіл видається на підставі затвердженого в установленому законом порядку проекту землеустрою, у якому повинні бути визначені умови зняття, збереження і використання родючого шару ґрунту та порядок проведення рекультивациі порушених земель. Якщо в проекті ці умови не визначені чи визначені в неповному обсязі, відповідний орган спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів (Держкомзему України) відмовляє у видачі дозволу.

Вищезазначений нормативний документ детально регламентує порядок оформлення та видачу дозволів на зняття та перенесення ґрунтового покриву земельних ділянок, підстави та порядок анулювання дозволів, контроль за виконанням умов зняття, збереження і використання родючого шару ґрунту, порядок оскарження дій посадових осіб інспекційних органів Держкомзему.

Постановою Кабінету Міністрів України №963 від 25 липня 2007 р. затверджена Методика визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу, яка спрямована на визначення розміру шкоди, заподіяної державі, територіальним громадам, юридичним та фізичним особам, на всіх категоріях земель внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: вина тільки у формі умислу.

Стаття 54. Порушення строків повернення тимчасово зайнятих земель або неприведення їх у стан, придатний для використання за призначенням

Порушення строків повернення тимчасово зайнятих земель або невиконання обов'язків щодо приведення їх у стан, придатний для використання за призначенням, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'ятнадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Непроведення рекультивациі порушених земель – тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів гро-

мадян і на посадових осіб – від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 54 із змінами, внесеними згідно із Законами №2977–12 від 03.02.93, №55/97-ВР від 07.02.97; в редакції Закону №271-VI (271–17) від 15.04.2008]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері раціонального землекористування та охорони земель, а саме користування та охорони тимчасово займаних земель. Громадяни та юридичні особи, що одержали у власність, у тимчасове користування, зокрема, на умовах оренди, земельні ділянки у розмірах, що були передбачені раніше чинним законодавством, зберігають права на ці ділянки. Відносини щодо тимчасового користування землями регулюються Земельним кодексом, Лісовим кодексом, Водним кодексом та іншими актами законодавства України.

У тимчасове користування земельні ділянки надаються із земель запасу, а також можуть надаватися із земель лісового і водного фондів. Земельні ділянки виділяються, як правило, єдиним масивом з розташованими на ньому водними джерелами і лісовими угіддями.

Передача або надання земельних ділянок, що перебувають у власності або користуванні, провадиться тільки після їх вилучення (викупу). Тимчасове користування землею може бути короткостроковим – до трьох років і довгостроковим – від трьох до двадцяти п'яти років. У разі виробничої необхідності ці строки можуть бути продовжені на період, що не перевищує одного строку відповідно короткострокового або довгострокового тимчасового користування. Користування землею на умовах оренди для сільськогосподарських цілей повинно бути, як правило, довгостроковим.

У тимчасове користування земля надається Радами народних депутатів із земель, що перебувають у державній власності: громадянам України для городництва, сінокошіння і випасання худоби, ведення селянського (фермерського) господарства; промисловим, транспортним та іншим несільськогосподарським підприємствам, установам і організаціям; громадським об'єднанням; релігійним організаціям; організаціям, зазначеним у ст. 70 Земельного кодексу для потреб оборони, сільськогосподарським підприємствам і організаціям; житловим, житлово-будівельним, гаражно-будівельним і дачно-будівельним кооперативам; спільним підприємствам, міжнародним об'єднанням і організаціям з участю українських, іноземних юридичних та фізичних осіб.

Продовження строку користування земельними ділянками, наданими із земель, що перебувають у державній власності, провадиться Радами народних депутатів, які надали їх у користування. Продовження строку користування земельними ділянками, наданими із земель, що перебувають у колективній і приватній власності, провадиться власником цієї землі шляхом укладання нового договору.

У тимчасове користування на умовах оренди земля надається громадянам України, підприємствам, установам і організаціям, громадським об'єднанням і релігійним організаціям, спільним підприємствам, міжнародним об'єднанням і організаціям з участю українських та іноземних юридичних осіб і громадян, підприємствам, що повністю належать іноземним інвесторам, а також іноземним державам, міжнародним організаціям, іноземним юридичним особам та фізичним особам без громадянства. Орендодавцями землі є сільські, селищні, міські, районні Ради народних депутатів і власники землі.

Земля може надаватися в оренду в короткострокове користування – до трьох років (для випасання худоби, сінокошіння, городництва, державних та громадських потреб) і довгострокове – до п'ятидесяти років. Умови, строки, а також плата за оренду землі визначаються за угодою сторін і обумовлюються в договорі.

Тимчасово не використовувані сільськогосподарські угіддя, що перебувають у колективній власності колективних сільськогосподарських підприємств, сільсько-господарських кооперативів і сільськогосподарських акціонерних товариств, можуть надаватися в оренду для сільськогосподарського використання на строк не більше п'яти років.

Громадяни, які мають земельні ділянки у власності, мають право надавати їх в оренду без зміни цільового призначення на строк до трьох років, а у разі тимчасової непрацездатності, призову на військову службу до Збройних сил України, вступу до навчального закладу – до п'яти років. При успадкуванні земельних ділянок неповнолітніми допускається надання цих ділянок в оренду під контролем місцевих Рад народних депутатів на строк до досягнення спадкоємцем повноліття.

У тимчасове користування за погодженням з постійними лісокористувачами земельні ділянки лісового фонду можуть надаватися підприємствам, установам, організаціям, об'єднанням громадян, релігійним організаціям, громадянам України, іноземним юридичним особам та громадянам (тимчасові лісокористувачі) для спеціального використання лісових ресурсів, потреб мисливського господарства, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей та проведення науково-дослідних робіт. Тимчасове користування земельними ділянками лісового фонду

може бути: короткостроковим – до трьох років і довгостроковим – від трьох до двадцяти п'яти років. Право тимчасового користування земельними ділянками лісового фонду оформляється договором. Форма договору на право тимчасового користування земельними ділянками лісового фонду і порядок його реєстрації встановлюються Кабінетом Міністрів України. Також у тимчасове користування земельні ділянки лісового фонду можуть надаватися на умовах оренди. Умови оренди визначаються за угодою сторін у договорі.

У тимчасове користування за погодженням з постійними користувачами земельні ділянки прибережних захисних смуг, смуг відведення та берегових смуг водних шляхів можуть надаватися підприємствам, установам, організаціям, об'єднанням громадян, релігійним організаціям, громадянам України, іноземним юридичним та фізичним особам для сінокошіння, рибогосподарських потреб, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей, а також для проведення науково-дослідних робіт. Користування цими ділянками у зазначених цілях здійснюється з урахуванням вимог щодо охорони річок і водойм від забруднення, засмічення та замулення, а також з додержанням правил архітектури планування приміських зон та санітарних вимог у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Об'єктивна сторона полягає у здійсненні таких дій:

- порушення строків повернення тимчасово зайнятих земель;
- невиконання обов'язків щодо приведення їх у стан, придатний для використання за призначенням
- непроведення рекультивациі порушених земель.

Приведення земель у стан, придатний для використання за призначенням, здійснюється шляхом рекультивациі. Рекультивациа земель – це комплекс організаційних, технічних і біотехнологічних заходів, спрямованих на відновлення ґрунтового покриву, поліпшення стану та продуктивності порушених земель.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу.

Стаття 55. Самовільне відхилення від проектів землеустрою

Відхилення від затверджених в установленому порядку проектів землеустрою – тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'яти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'ятнадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 55 із змінами, внесеними згідно із Законами №2977–12 від 03.02.93, №55/97-ВР від 07.02.97; в редакції Закону №271-VI (271–17) від 15.04.2008]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері землеустрою.

Землеустрій – це сукупність соціально-економічних та екологічних заходів, спрямованих на регулювання земельних відносин та раціональної організації території адміністративно-територіальних утворень, суб'єктів господарювання, що здійснюються під впливом суспільно-виробничих відносин і розвитку продуктивних сил. Мета землеустрою полягає в забезпеченні раціонального використання та охорони земель, створенні сприятливого екологічного середовища та поліпшенні природних ландшафтів.

Правову основу землеустрою становлять Конституція України, Земельний кодекс України, закони України “Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність”, “Про планування і забудову територій”, “Про землеустрій” та інші нормативно-правові акти.

Нормативно-правові акти з питань здійснення землеустрою встановлюють порядок організації, державні стандарти, норми і правила виконання робіт із землеустрою, їх склад і зміст. Нормативно-правові акти з питань здійснення землеустрою є обов'язковими до виконання всіма суб'єктами землеустрою. Заходи, передбачені затвердженою в установленому порядку документацією із землеустрою, є обов'язковими для виконання органами державної влади та органами місцевого самоврядування, власниками землі, землекористувачами, зокрема, орендарями.

Землеустрій здійснюється відповідно до закону державними та іншими землевпорядними організаціями за рахунок коштів Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим і місцевих бюджетів, а також коштів громадян та юридичних осіб.

Внутрігосподарський землеустрій – комплекс заходів щодо організації території конкретного господарюючого суб'єкта, що здійснюються з метою створення в рамках його територіального володіння

умов для раціонального використання і охорони земель. Проект внутрігосподарського землеустрою – сукупність нормативно-правових, економічних, технічних документів щодо обґрунтування заходів з використання та охорони земель конкретного господарства, які передбачається здійснити протягом 5–10 і більше років. Внутрігосподарський землеустрій має важливе значення для нормального функціонування конкретних господарств, визначення прав господарюючих суб'єктів, раціонального використання та охорони земель певного господарства.

Об'єктивна сторона: відхилення від затверджених в установленому порядку проектів землеустрою.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: вина може виражатися як у формі умислу, так і у формі необережності.

Стаття 56. Знищення межових знаків

Знищення громадянами межових знаків меж землекористувань – тягне за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 56 із змінами, внесеними згідно із Законами №2977–12 від 03.02.93, №55/97-ВР від 07.02.97, №271-VI (271–17) від 15.04.2008]

Об'єкт: встановлений порядок землеустрою, що регулюється законом України “Про землеустрій”, здійснення громадянами своїх повноважень, які витікають із права власності на землю або землекористування, порядок користування і відзначення меж землекористування.

На кожній земельній ділянці або їх групі, в простих умовах відновлення меж при можливому їх порушенні, необхідно передбачити встановлення не менше двох межових знаків, виготовлених з матеріалів, які тривалий час не піддаються руйнуванню. Зазначені межові знаки необхідно встановити у місцях, де є можливість простими методами відновити усі межові знаки земельних ділянок. Обов'язковою умовою розміщення знаків є забезпечення неушкодження їх при виконанні польових механізованих робіт. Встановлення і закріплення меж земельної ділянки в природі провадиться за участю громадянина, якому передається земельна ділянка, та представника від підприємства, а також власників землі і землекористувачів суміжних ділянок. Встановлення меж земельної ділянки в природі (на місцевості) проводиться відповідно до топографо-геодезичних і картографічних матеріалів. Встановлення меж земельної ділянки в природі (на місцевості) здійснюється на основі технічної документації із землеустрою, якою визначається місцерозташування поворотних точок меж земельної ділянки в природі (на місцевості). Межі земельної ділянки в природі (на місцевості) закріплюються межовими знаками встановленого зразка.

У разі, якщо межі земельних ділянок в природі (на місцевості) збігаються з природними та штучними лінійними спорудами і рубежами (річками, струмками, каналами, лісосмугами, шляхами, шляховими спорудами, парканами, огорожами, фасадами будівель та іншими лінійними спорудами і рубежами тощо), межові знаки можуть не встановлюватися.

Власники землі та землекористувачі, зокрема, орендарі, зобов'язані дотримуватися меж земельної ділянки, закріпленої в природі (на місцевості) межовими знаками встановленого зразка. Межові знаки здаються за актом під нагляд на збереження власникам землі та землекористувачам, зокрема, орендарям.

Об'єктивна сторона полягає у знищенні громадянами межових знаків меж землекористувань. Знищення може виражатися у найрізноманітніших формах, таких як викопування межових знаків, їх підпалення, пошкодження надпису, розпилення або відпилення якоїсь частини та інше. Здійснення таких дій має наслідком відповідальність за цією статтею.

Суб'єкт: осудні громадяни, що досягли віку адміністративної відповідальності, тобто 16 років.

Суб'єктивна сторона: може виражатися як у формі умислу, так і у формі необережності.

Стаття 57. Порушення вимог щодо охорони надр

Самовільна забудова площ залягання корисних копалин, невиконання правил охорони надр і вимог щодо охорони довкілля, будівель і споруд від шкідливого впливу робіт, зв'язаних з користуванням надрами, знищення або пошкодження спостережних режимних свердловин на підземні води, а також маркшейдерських і геодезичних знаків – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від чотирьох до шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від десяти до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

дьян і на посадових осіб – від десяти до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вибіркова відробка багатих ділянок родовищ, яка призводить до необґрунтованих втрат балансових запасів корисних копалин, наднормативні втрати і наднормативне розубожування корисних копалин при видобуванні, псування родовищ корисних копалин та інші порушення вимог раціонального використання їх запасів – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб у розмірі від десяти до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Втрата маркшейдерської документації, невиконання вимог щодо приведення гірничих виробок і бурових свердловин, які ліквідуються або консервуються, в стан, що забезпечує безпеку населення, а також вимог щодо збереження родовищ, гірничих виробок і бурових свердловин на час консервації – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб у розмірі від десяти до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення особливих умов спеціального дозволу (ліцензії) на користування надрами, якщо це не пов'язано з отриманням доходу у великих розмірах, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб та фізичних осіб від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Отримання доходу у великих розмірах має місце, коли його сума у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

[Стаття 57 із змінами, внесеними згідно із Законами №8/95-ВР від 19.01.95, №55/97-ВР від 07.02.97, №2342-II (2342–14) від 05.04.2001, №2851-IV (2851–15) від 08.09.2005]

Нормативно-правовими актами, що регулюють відносини у сфері охорони надр, є Закон України “Про надра” від 27.07.1994 р., Гірничий закон України від 06.10.1999 р., Положення про порядок організації та виконання дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, затверджене наказом Міністерства екології та природних ресурсів № 34/м від 03.03.2003 р., Положення про проектування гірничодобувних підприємств України та визначення запасів корисних копалин за ступенем підготовленості до видобування, затверджене наказом Міністерства промислової політики України №221 від 07.05.2004 р., та інші.

Об'єктивна сторона полягає у здійсненні різноманітних дій, що перелічені у диспозиції цієї статті.

Основними вимогами в галузі охорони надр є: забезпечення повного і комплексного геологічного вивчення надр; додержання встановленого законодавством порядку надання надр у користування і недопущення самовільного користування надрами; раціональне вилучення і використання запасів корисних копалин і наявних у них компонентів; недопущення шкідливого впливу робіт, пов'язаних з користуванням надрами, на збереження запасів корисних копалин, гірничих виробок і свердловин, що експлуатуються чи законсервовані, а також підземних споруд; охорона родовищ корисних копалин від затоплення, обводнення, пожеж та інших факторів, що впливають на якість корисних копалин і промислову цінність родовищ або ускладнюють їх розробку; запобігання необґрунтованій та самовільній забудові площ залягання корисних копалин і додержання встановленого законодавством порядку використання цих площ для інших цілей; запобігання забрудненню надр при підземному зберіганні нафти, газу та інших речовин і матеріалів, захороненні шкідливих речовин і відходів виробництва, скиданні стічних вод; додержання інших вимог, передбачених законодавством про охорону навколишнього природного середовища.

Забороняється проектування і будівництво населених пунктів, промислових комплексів та інших об'єктів без попереднього геологічного вивчення ділянок надр, що підлягають забудові. Забудова площ залягання корисних копалин загальнодержавного значення, а також будівництво на ділянках їх залягання споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, допускаються у деяких випадках лише за погодженням з відповідними територіальними геологічними підприємствами та органами державного гірничого нагляду. До того ж повинні здійснюватися заходи, які б забезпечували можливість видобування з надр корисних копалин. Порядок забудови площ залягання корисних копалин загальнодержавного значення встановлюється Кабінетом Міністрів України. Забудова площ залягання корисних копалин місцевого значення, а також розміщення на ділянках їх залягання підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, допускаються за погодженням з відповідними місцевими Радами народних депутатів.

Особливості та основні вимоги до проектування гірничих підприємств з видобування корисних копалин, а також проведення гірничих робіт, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, визначаються Кодексом України про надра.

З метою охорони підземних вод підприємства, установи, організації при користуванні надрами обладнують спеціальні спостережні режимні свердловини для проведення обов'язкових спостережень за режимом підземних вод на відповідній ділянці. Геодезичні знаки – це наземні споруди і підземні засоби, якими позначаються і закріплюються на місцевості геодезичні пункти. Маркшейдерські знаки – це знаки, які застосовуються у гірничому добуванні при позначенні місць гірничого видобування, поверхні залягання корисних копалин та інших місць, де ведуться гірничі роботи.

Частина 2 цієї статті встановлює відповідальність за дії, пов'язані з вибірковою відробкою багатих ділянок родовищ, що призводить до необґрунтованих втрат балансових запасів корисних копалин. Балансові запаси корисних копалин – це такі запаси, що придатні для використання їх у промисловості за умови нинішньої економіки та техніки. Вчинення таких дій забороняється у зв'язку з тим, що на місцевості із багатим вмістом корисних копалин виповнюється (та перевиповнюється) план видобутку корисних копалин тоді, як у місцевості, де залеж корисних копалин значно менший, роботи з їх видобування стають набагато дорожчими і складними, і це призводить до необґрунтованих втрат балансових запасів корисних копалин.

Також встановлюється відповідальність за наднормативні втрати і наднормативні розубожування корисних копалин при видобуванні. Нормативи видобування корисних копалин, нормативи втрат корисних копалин (що спричиняються при їх видобуванні) встановлюються нормативними актами та регулюються спеціально уповноваженими органами. Псування родовищ корисних копалин та інші порушення вимог раціонального використання їх запасів завдають шкоди державі та економіці, промисловості країни.

Частина 3 коментованої статті визначає відповідальність за втрату маркшейдерської документації (до якої входять графічні документи, плани, карти, на яких зазначені місця залежу корисних копалин, їх сорт, компоненти тощо, гірно-геологічні умови залежу, та інші необхідні для ведення гірничих робіт відомості), невиконання вимог щодо приведення гірничих виробок і бурових свердловин, які ліквідуються або консервуються, в стан, що забезпечує безпеку населення, а також вимог щодо збереження родовищ, гірничих виробок і бурових свердловин на час консервації. Після вироблення запасів корисних копалин, а також у разі, коли за техніко-економічними розрахунками та іншими обґрунтуваннями подальша розробка родовищ чи його частин є недоцільною або неможливою, гірничодобувні об'єкти або ділянки цих об'єктів підлягають ліквідації чи консервації. У разі повної або часткової ліквідації чи консервації гірничодобувного об'єкта гірничі виробки і свердловини повинні бути приведені у стан, який гарантує безпеку людей, майна і навколишнього природного середовища, а в разі консервації – гарантує також і збереження родовищ, гірничих виробок та свердловин на весь період консервації. У разі ліквідації гірничодобувних об'єктів повинно бути вирішено також питання про можливе використання гірничих виробок і свердловин для інших цілей суспільного виробництва.

Ч. 4 коментованої статті встановлює адміністративну відповідальність за порушення особливих умов спеціального дозволу (ліцензії) на користування надрами, якщо це не пов'язано з отриманням доходу у великих розмірах.

Порядок надання у 2008 році спеціальних дозволів на користування надрами, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2008 р. №273. Цей Порядок визначає процедуру надання у 2008 році спеціальних дозволів на користування надрами (далі – дозвіл) у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони. Дія Порядку поширюється на всі види користування надрами.

Дозволи надаються Мінприроди переможцям аукціонів з їх продажу, а також надрокористувачам у випадках, передбачених у пункті 7 цього Порядку.

Дозволи надаються на такі види користування надрами: геологічне вивчення, у тому числі дослідно-промислово розробка родовищ корисних копалин загальнодержавного значення; видобування корисних копалин; геологічне вивчення нафтогазоносних надр, у тому числі дослідно-промислово розробка родовищ вуглеводнів, з подальшим видобуванням нафти і газу (промислово розробка родовищ); будівництво та експлуатація підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, зокрема для підземного зберігання нафти, газу та інших речовин і матеріалів, захоронення шкідливих речовин та відходів виробництва, скидання стічних і супутніх вод; створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове, культурне та рекреаційно-оздоровче значення; задоволення інших потреб.

П. 18 вищезазначеної постанови визначає, що дія дозволу може бути зупинена Мінприроди безпосередньо або за поданням органів державного гірничого та санітарно-епідеміологічного нагляду, державного геологічного і екологічного контролю, органів місцевого самоврядування та ДПА у разі:

- порушення надрокористувачем умов дозволу або угоди про умови користування ділянкою надр;
- виникнення внаслідок проведення робіт, пов'язаних з користуванням надрами на ділянці, безпосередньої загрози життю чи здоров'ю працівників або населення;
- проведення гірничих робіт без геологічного та маркшейдерського обслуговування;
- невнесення протягом шести місяців плати за користування надрами або збору за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету;
- порушення вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища та раціональне використання надр;
- проведення на наданій у користування ділянці надр робіт, не передбачених у дозволі;
- невиконання вимог постанови Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. №1729 (1729–2001-п) “Про забезпечення споживачів природним газом”.

Суб'єкт: вчинення дій, передбачених ч. 1 цієї статті, можливе громадянами та посадовими особами, а за вчинення дій, передбачених частинами 2, 3, 4 несуть відповідальність лише посадові особи.
Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Стаття 58. Порушення правил і вимог проведення робіт по геологічному вивченню надр

Порушення правил і вимог проведення робіт по геологічному вивченню надр, яке може призвести чи призвело до недостовірної оцінки розвіданих запасів корисних копалин або умов для будівництва та експлуатації підприємств по видобуванню корисних копалин, а також підземних споруд, не зв'язаних з видобуванням корисних копалин, втрата геологічної документації, дублікатів проб корисних копалин і керна, необхідних при дальшому геологічному вивченні надр і розробці родовищ, – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб у розмірі від десяти до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 58 із змінами, внесеними згідно із Законами №8/95-ВР від 19.01.95, №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері геологічного вивчення надр.

Геологічне вивчення надр здійснюється з метою одержання даних про геологічну будову надр, процеси, які відбуваються в них, виявлення і оцінки корисних копалин, вивчення закономірностей їх формування і розміщення, з'ясування гірничотехнічних та інших умов розробки родовищ корисних копалин і використання надр для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин.

Проведення робіт з геологічного вивчення надр організується та координується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання надр на основі державних комплексних або цільових програм, міжгалузевих і галузевих планів, проектів, відповідних норм і правил.

Місцеві Ради народних депутатів і органи виконавчої влади на місцях сприяють проведенню робіт з геологічного вивчення надр, що виконуються згідно з державними програмами, розробляють та реалізують відповідні територіальні програми.

Щодо геологічного вивчення надр висуваються такі вимоги:

- 1) раціональне і ефективне проведення робіт, пов'язаних з геологічним вивченням надр;
- 2) екологічно безпечний для життя і здоров'я людей стан навколишнього природного середовища;
- 3) повнота вивчення геологічної будови надр, гірничо-технічних, гідрогеологічних та інших умов розробки розвіданих родовищ, будівництва та експлуатації підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин;
- 4) достовірність визначення кількості та якості запасів усіх корисних копалин і наявних у них компонентів, геолого-економічна оцінка родовищ корисних копалин;
- 5) ведення робіт методами і способами, які б виключали невинуваті втрати корисних копалин, зниження їх якості, надмірне руйнування ґрунтового покриву та забруднення навколишнього природного середовища;

6) розміщення видобутих гірських порід і корисних копалин, яке б виключало їх шкідливий вплив на навколишнє природне середовище і здоров'я населення;

7) збереження розвідувальних гірничих виробок і свердловин, які можуть бути використані при розробці родовищ та в інших цілях, і ліквідація у встановленому порядку виробок і свердловин, які не підлягають подальшому використанню;

8) збереження геологічної і виконавчо-технічної документації, зразків гірських порід і руд, дублікатів проб корисних копалин, які можуть бути використані при подальшому вивченні надр, розвідці та розробці родовищ корисних копалин, а також при користуванні надрами для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин. Замовниками робіт можуть обумовлюватись й інші вимоги щодо геологічного вивчення надр, що не суперечать законодавству України.

Роботи з геологічного вивчення надр підлягають обов'язковій державній реєстрації та обліку з метою узагальнення і максимального використання результатів вивчення надр, а також запобігання дублюванню зазначених робіт, яка проводиться Державним інформаційним геологічним фондом України.

Розвідані родовища корисних копалин, зокрема, техногенні, або їх ділянки, запаси корисних копалин яких оцінено, включаються до Державного фонду родовищ корисних копалин і передаються для промислового освоєння в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Об'єктивна сторона: вчинення дій, зазначених у цій статті.

Суб'єкт: посадові особи підприємств, установ, організацій, що здійснюють геологічне вивчення надр.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Стаття 59. **Порушення правил охорони водних ресурсів**

Забруднення і засмічення вод, порушення водоохоронного режиму на водозборах, яке спричиняє їх забруднення, водну ерозію ґрунтів та інші шкідливі явища, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Введення в експлуатацію підприємств, комунальних та інших об'єктів без споруд і пристроїв, що запобігають забрудненню і засміченню вод або їх шкідливому діянню, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 59 із змінами, внесеними згідно із Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони та використання водних ресурсів. Вимоги до складу і властивостей води та заходи з охорони водних ресурсів регламентуються Законом України "Про охорону навколишнього природного середовища", Водним кодексом України і прийнятими на їх основі нормативними документами. Вимоги до охорони водних ресурсів, що включені до державних стандартів і відомчих нормативних документів, повинні відповідати положенням санітарно-гігієнічних правил і норм, а якість води водних об'єктів – встановленим для них гігієнічним нормативам.

Об'єктивна сторона полягає у вчиненні зазначених у цій статті дій.

Усі води (водні об'єкти) підлягають охороні від забруднення, засмічення, вичерпання та інших дій, які можуть погіршити умови водопостачання, завдавати шкоди здоров'ю людей, спричинити зменшення рибних запасів та інших об'єктів водного промислу, погіршення умов існування диких тварин, зниження родючості земель та інші несприятливі явища внаслідок зміни фізичних і хімічних властивостей вод, зниження їх здатності до природного очищення, порушення гідрологічного і гідрогеологічного режиму вод.

Забруднення вод – це вчинення таких дій, що мають наслідком перевищення гранично допустимих концентрацій шкідливих речовин у воді водного об'єкта, в результаті чого цей об'єкт стає частково або повністю непридатним до використання. Засміченням вважається скидання у воду сміття, відходів, що не розщеплюються, та які заважають нормальному використанню водних об'єктів.

Для створення сприятливого режиму водних об'єктів, попередження їх забруднення, засмічення і вичерпання, знищення навколоводних рослин і тварин, а також зменшення коливань стоку вздовж річок, морів та навколо озер, водосховищ та інших водойм встановлюються водоохоронні зони. Водоохоронна зона є природоохоронною територією господарської діяльності, що регулюється. Порядок

визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режим ведення господарської діяльності в них встановлюються Кабінетом Міністрів України. Виконавчі комітети місцевих Рад зобов'язані доводити до відома населення, всіх заінтересованих організацій рішення щодо меж водоохоронних зон і прибережних захисних смуг, а також водоохоронного режиму, який діє на цих територіях.

З метою охорони вод, що використовуються для господарсько-питних і культурно-оздоровчих цілей, встановлюються округи і зони санітарної охорони. Їх розміри, а також комплекс необхідних санітарно-гігієнічних заходів визначаються відповідно до "Положення о порядку проектування і експлуатації зон санітарної охорони источников водоснабжения и водопроводов хозяйственно-питьевого назначения" або аналогічних документів, що нині діють на даний період.

Підприємствам, установам, організаціям і громадянам забороняється забруднювати, засмічувати поверхні водозборів виробничими, побутовими та іншими відходами, сміттям, нафтовими, хімічними та іншими забруднюючими речовинами, здійснювати інші дії, що не відповідають вимогам водоохоронного режиму на водозборах.

Частиною 2 цієї статті встановлюється відповідальність за введення в експлуатацію підприємств, комунальних та інших об'єктів без споруд і пристроїв, що запобігають забрудненню і засміченню вод або їх шкідливому діянню. Під час розміщення, проектування, будівництва, реконструкції і введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів, а також під час впровадження нових технологічних процесів повинно забезпечуватися раціональне використання вод. До того ж передбачаються технології, які забезпечують охорону вод від забруднення, засмічення і вичерпання, попередження їх шкідливої дії, охорону земель від засолення, підтоплення або пересушення, а також сприяють збереженню природних умов і ландшафтів як безпосередньо в зоні їх розміщення, так і на водозбірній площі водних об'єктів. Забороняється проектування і будівництво прямоточних систем водопостачання промислових підприємств, за винятком підприємств, які за технологією виробництва не можуть бути переведені на оборотне водопостачання. Також забороняється здійснення проектів господарської та іншої діяльності без оцінки їх впливу на стан вод.

Суб'єкт: відповідальність за ч. 1 цієї статті несуть громадяни та посадові особи, а за дії, передбачені ч. 2, лише посадові особи.

Суб'єктивна сторона: ч. 1 передбачає вчинення зазначених дій як з умислом, так і з необережності, а ч. 2 – лише з умислом.

Стаття 59¹. **Порушення вимог щодо охорони територіальних і внутрішніх морських вод від забруднення і засмічення**

Забруднення і засмічення територіальних і внутрішніх морських вод внаслідок скидів із суден, здійснених без дозволу спеціально уповноважених на те державних органів або з порушенням встановлених правил, – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від тридцяти п'яти до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Проведення навантажувальних та розвантажувальних робіт, що можуть призвести до забруднення територіальних і внутрішніх морських вод, без дозволу органів державного контролю в галузі охорони навколишнього природного середовища, якщо одержання такого дозволу передбачено законодавством України, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Неповідомлення адміністрації найближчого порту України про проведене внаслідок крайньої необхідності без належного на те дозволу скидання у море шкідливих речовин з судна або іншого плавучого засобу, повітряного судна, платформи чи іншої штучно спорудженої у морі конструкції, а у випадках скидання з метою поховання – і органу, який видає дозволи та таке скидання, одразу після здійснення або в ході здійснення такого скидання – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб судна або іншого плавучого засобу від сорока до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 59–1 згідно із Законом №81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Правила охорони водних ресурсів регламентуються Водним кодексом України від 06.06.1995 р., законами України “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про виключну (морську) економічну зону України” від 16.05.1995 р. та іншими нормативно-правовими актами. Мета цієї статті – забезпечення адміністративно-правовими засобами охорони вод, їх природних якостей, додержання порядку водокористування і недопущення негативного впливу на інші елементи навколишнього природного середовища.

Об’єкт: суспільні відносини у сфері використання та охорони територіальних та внутрішніх морських вод.

Об’єктивна сторона: полягає у засміченні і забрудненні зазначених вод шляхом скидів із суден, здійснених без дозволу спеціально уповноважених на те державних органів або з порушенням встановлених правил; проведенні навантажувальних та розвантажувальних робіт, що можуть призвести до забруднення територіальних і внутрішніх морських вод, без дозволу органів державного контролю в галузі охорони навколишнього природного середовища; неповідомленні адміністрації найближчого порту України про проведене внаслідок крайньої необхідності без належного на те дозволу скидання у море шкідливих речовин із зазначених у статті об’єктів, а у випадках скидання з метою поховання – і органу, який видає дозволу та таке скидання, одразу після здійснення або під час здійснення такого скидання.

До територіального моря України належать прибережні морські води шириною 12 морських миль, відлічуваних від лінії найбільшого відпливу як на материку, так і на островах, що належать Україні, або від прямих вихідних ліній, які з’єднують відповідні точки. Географічні координати цих точок затверджуються в порядку, який встановлюється Кабінетом Міністрів України. В окремих випадках інша ширина територіального моря України може встановлюватись міжнародними договорами України, а за відсутності договорів – відповідно до загальновизначаних принципів і норм міжнародного права.

До внутрішніх вод України належать: 1) морські води, розташовані в бік берега від прямих вихідних ліній, прийнятих для відліку ширини територіального моря України; 2) води портів України, обмежені лінією, яка проходить через постійні портів споруди, які найбільше виступають у бік моря; 3) води заток, бухт, губ і лиманів, гаваней і рейдів, береги яких повністю належать Україні, до прямої лінії, проведеної від берега до берега в місці, де з боку моря вперше утворюється один або кілька проходів, якщо ширина кожного з них не перевищує 24 морських миль; 4) води заток, бухт, губ і лиманів, морів і протоки, що історично належать Україні; 5) обмежена лінією державного кордону частина вод річок, озер та інших водойм, береги яких належать Україні.

Річки, озера, водосховища, канали, інші водойми, а також внутрішні морські води та територіальне море є внутрішніми водними шляхами загального користування, за винятком випадків, коли відповідно до законодавства України їх використання з цією метою повністю чи частково заборонено.

Перелік внутрішніх водних шляхів, віднесених до категорії судноплавних, затверджується Кабінетом Міністрів України.

Усі судна та інші плавучі засоби мають бути обладнані ємностями для збирання льяльних та інших забруднених вод, які повинні систематично передаватися на спеціальні очисні споруди для очищення та знезараження.

Забороняється заходження в територіальне море суден, які не провели заміну ізольованого баласту і не обладнані цистернами і закритими фановими системами для збирання стічних вод будь-якого походження чи установками для очищення та знезараження цих вод, що відповідають міжнародним стандартам.

Користування водними об’єктами для плавання на маломірних судах (веслових, моторних човнах) дозволяється з дотриманням правил, що встановлюються Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими Радами за погодженням з Українською державною інспекцією Регістру і безпеки судноплавства.

У внутрішні морські води та територіальне море забороняється скидати з суден і плавучих засобів, платформ та інших морських споруд і повітряних суден хімічні, радіоактивні та інші шкідливі речовини, а також радіоактивні або інші відходи, матеріали, предмети та сміття, які можуть спричинити забруднення моря.

Охорона внутрішніх морських вод та територіального моря від забруднення та засмічення здійснюється відповідно до правил, що затверджуються Кабінетом Міністрів України, інших актів законодавства.

У деяких випадках законодавством встановлюється обов’язок одержання дозволу на проведення навантажувальних та розвантажувальних робіт, що можуть призвести до забруднення територіальних і внутрішніх морських вод. Такий дозвіл видається спеціально уповноваженим органом державного

контролю в галузі охорони навколишнього природного середовища. Проведення зазначених робіт без одержання дозволу тягне за собою відповідальність за частиною другою цієї статті.

У випадку, коли у море було скинуто шкідливі речовини із судна або іншого плавучого засобу, повітряного судна, платформи, іншої штучно спорудженої у морі конструкції внаслідок крайньої необхідності, посадова особа такого засобу зобов’язана повідомити адміністрацію найближчого порту України (а у випадку, коли скидання було зроблено з метою поховання, то і органу, який видає дозвіл на таке скидання) про вчинені дії. В іншому випадку особа несе відповідальність за ч. 3 цієї статті.

Суб’єкт: посадові особи, на яких покладені відповідні обов’язки.

Суб’єктивна сторона: вина у формі умислу.

Стаття 60. Порушення правил водокористування

Забір води з порушенням планів водокористування, самовільне проведення гідротехнічних робіт, безгосподарне використання води (добутої або відведеної з водних об’єктів), порушення правил ведення первинного обліку кількості вод, що забираються з водних об’єктів і скидаються до них, та визначення якості вод, що скидаються, – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від п’яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 60 із змінами, внесеними згідно із Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97]

Водокористування – використання вод (водних об’єктів) для задоволення потреб населення, промисловості, сільського господарства, транспорту та інших галузей господарства, зокрема, право на забір води, скидання стічних вод та інші види використання вод (водних об’єктів).

Об’єкт: суспільні відносини у сфері водокористування, спрямовані на раціональне використання вод та їх охорону.

Об’єктивна сторона полягає у вчиненні таких дій: забір води з порушенням планів водокористування; самовільне проведення гідротехнічних робіт; безгосподарне використання води; порушення правил ведення первинного обліку кількості вод, що забираються з водних об’єктів і скидаються до них; порушення правил визначення якості вод, що скидаються.

Ліміт забору води – граничний обсяг забору води з водних об’єктів, який встановлюється в дозволі на спеціальне водокористування. Забір води, що перевищує ліміт, розглядається як порушення планів водокористування.

Під гідротехнічними роботами розуміється будівництво, проектування, приймання та введення в експлуатацію, ремонт, реконструкція та здійснення інших дій щодо гідротехнічних споруд, а також господарське використання русел річок та прилеглих до них територій без спеціального дозволу. До гідротехнічних споруд належать водозабірні, водопровідні, водонапірні споруди, будови гідроелектростанцій, тунелі, канали, насосні станції, споруди для захисту берегів від розмивів тощо.

Задля забезпечення раціонального використання води, її охорону та збереження водних ресурсів передбачається її використання у певних цілях таким чином, щоб це не призводило до зuboжіння вод, погіршення її якості. Порушеннями в такому випадку будуть використання вод не за призначенням, використання лікувальних вод без дозволу, нераціональне використання вод тощо.

Державний облік водокористування здійснюється з метою систематизації даних про забір та використання вод, скидання зворотних вод та забруднюючих речовин, наявність систем оборотного водопостачання та їх потужність, а також сучасних систем очищення стічних вод та їх ефективність тощо. Державний облік та аналіз стану водокористування здійснюється шляхом подання водокористувачами звітів про водокористування до державних органів водного господарства за встановленою формою. Звільненням державного обліку вод є встановлення відомостей про кількість і якість вод, а також даних про водокористування, на основі яких здійснюється розподіл води між водокористувачами та розробляються заходи щодо раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

Якість води – характеристика складу і властивостей води, яка визначає її придатність для конкретних цілей використання. Органи виконавчої влади, місцевого самоврядування зобов’язані забезпечити жителів міст та інших населених пунктів питною водою, кількість та якість якої повинні відповідати вимогам санітарних норм і державного стандарту. Виробничий контроль за якістю питної води в процесі її добування, обробки та у розподільних мережах здійснюють підприємства водопостачання. Вода відкритих водойм, що використовується для господарсько-питного водопостачання, купання, спортивних занять, організованого відпочинку, з лікувальною метою, а також вода

водойми у межах населених пунктів повинні відповідати санітарним нормам. Підприємства, установи, організації, що використовують водойми (зокрема, моря) для скидання стічних, дренажних, поливних та інших забруднених вод, повинні забезпечити якість води у місцях водокористування відповідно до вимог санітарних норм.

Для водопроводів господарсько-питного водопостачання, їх джерел встановлюються зони санітарної охорони із спеціальним режимом. Порядок встановлення і режим цих зон визначаються законодавством України.

Суб'єкт: посадові особи підприємств, установ та організацій.

Суб'єктивна сторона: вина у формі вини та необережності.

Стаття 61. Пошкодження водогосподарських споруд і пристроїв, порушення правил їх експлуатації

Пошкодження водогосподарських споруд і пристроїв, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення правил експлуатації водогосподарських споруд і пристроїв – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 61 із змінами, внесеними згідно із Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері користування водогосподарськими спорудами та пристроями, що забезпечують безпеку населення та територій, раціональне використання водних ресурсів.

Предмет цього правопорушення – водогосподарські споруди та пристрої. До водогосподарських споруд належать: накопичувачі води для водопостачання, споруди для транспортування води, водні об'єкти виробничого призначення (меліоративні системи, водойми-охолоджувачі, рибогосподарські ставки), споруди для накопичування та транспортування зворотних вод та інші споруди відповідного призначення.

Об'єктивна сторона:

– пошкодження водогосподарських споруд і пристроїв; порушення правил експлуатації водогосподарських споруд і пристроїв.

Пошкодження зазначених споруд і пристроїв призводить до унеможливлення їх нормального функціонування, недосягнення кінцевого результату їх призначення. Пошкодження можливе в результаті неправильного їх використання, використання не за призначенням, безвідповідального ставлення до роботи цих пристроїв та споруд, навмисного їх пошкодження.

Частина 2 цієї статті передбачає відповідальність за порушення правил експлуатації водогосподарських споруд та пристроїв, що дуже тісно пов'язано із пошкодженням. Для кожної водогосподарської споруди та кожного такого пристрою існують правила експлуатації, виконання яких забезпечує їх більш тривале та ефективне використання. Водокористувачі зобов'язані утримувати в належному стані водогосподарські споруди та технічні пристрої. Порушення встановлених правил експлуатації зазначених споруд та пристроїв може виявлятися у формі недотримання режимів експлуатації каналів, водоймищ, неправильного виконання наповнення та спуску води з водоймищ, порушення режиму використання підземних вод, порушення встановлених спеціальним дозволом вимог та інструкцій тощо.

Суб'єкт: за вчинення дій, передбачених ч. 1 цієї статті, несуть відповідальність громадяни та посадові особи, а за вчинення дій, передбачених ч. 2 ст., – лише посадові особи.

Суб'єктивна сторона: вина може бути як у формі умислу, так і у формі необережності.

Стаття 62. Невиконання обов'язків по реєстрації в суднових документах операцій з шкідливими речовинами і сумішами

Невиконання капітаном або іншими особами командного складу судна чи іншого плавучого засобу передбачених чинним законодавством обов'язків по реєстрації в суднових документах операцій з речовинами, шкідливими для здоров'я людей або для живих ресурсів моря, чи сумішами, які містять такі речовини понад уста-

новлені норми, внесення зазначеними особами до суднових документів неправильних записів про ці операції або незаконне відмовлення пред'явити такі документи відповідним посадовим особам – тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 62 із змінами, внесеними згідно із Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини, що виникають під час проведення операцій зі шкідливими речовинами і сумішами, та які спрямовані на забезпечення здоров'я людей та захист морського середовища від шкідливого впливу шкідливих речовин та сумішей.

Об'єктивна сторона полягає у здійсненні таких дій:

– невиконання капітаном або іншими особами командного складу судна чи іншого плавзасобу передбачених законодавством обов'язків з реєстрації в суднових документах операцій з шкідливими речовинами або сумішами, які містять такі речовини понад установлені норми. Цей склад зазначеного правопорушення здійснюється шляхом бездіяльності відповідних осіб.

– внесення зазначеними особами до суднових документів записів про ці операції;

– незаконне відмовлення пред'явити такі документи відповідним посадовим особам.

Обов'язок з реєстрації операцій зі шкідливими речовинами встановлюється Правилами реєстрації операцій зі шкідливими речовинами на судах, морських установках і в портах України, затвердженими наказом Міністерства транспорту України від 10.04.2001 р. № 205, що були розроблені на основі Кодексу торговельного мореплавства України; Правил охорони внутрішніх морських вод і територіального моря від забруднення та засмічення, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 29.02.1996 р. № 269; Міжнародної конвенції щодо запобігання забрудненню із суден 1973 року; Міжнародного кодексу морського перевезення небезпечних вантажів, прийнятий резолюцією ІМО А.716 (17); Положення про Головну державну інспекцію України з безпеки судноплавства, затверджене постановою Кабінету Міністрів №2098 від 30.12.1998 р.; Положення про Інспекцію державного портового нагляду морського торговельного порту України, затверджену наказом Міністерства транспорту України №574 від 18.10.2000 р. та інших нормативно-правових актів.

Вимоги зазначених Правил є обов'язковими для суден усіх типів і призначень, що плавають під прапором України, незалежно від відомчої підпорядкованості та форм власності, для морських стаціонарних та плавучих установок, що перебувають у водах під юрисдикцією України, і приймальних споруд у портах України.

Операції зі шкідливими речовинами на судах, що плавають під прапором України, на морських стаціонарних і плавучих установках, що знаходяться в морських водах під юрисдикцією України, на берегових спорудах для прийняття і обробки суднових відходів у портах України повинні реєструватися у встановленому зазначеними Правилами порядку.

Відповідальність за дотриманням вимог правил на судах покладається на судновласників і капітанів суден залежно від вини кожного, а на морських стаціонарних і плавучих установках та берегових спорудах у портах – на власників цих установок і споруд та на осіб, відповідальних за технологічні операції.

Реєстрація операцій залежно від типу шкідливої речовини і виду об'єкта, на якому ці операції виконують, здійснюється в журналах реєстрації операцій зі шкідливими речовинами, у машинних або суднових журналах, або в диспетчерських журналах. Журнали реєстрації операцій зі шкідливими речовинами є офіційними судновими документами, повинні бути внесені в судовий реєстр обов'язкових документів, прошнуровані і засвідчені печаткою капітана будь-якого порту. Записи про операції зі шкідливими речовинами в журналах реєстрації операцій зі шкідливими речовинами здійснюються в встановленою формою з дотриманням рекомендацій щодо заповнення журналів.

Записи про операції зі шкідливими речовинами в судовому, машинному або диспетчерському журналі провадяться у довільній формі з обов'язковим зазначенням:

– виду шкідливої речовини;

– змісту проведеної операції згідно з рекомендаціями щодо внесення записів у журнали реєстрації операцій зі шкідливими речовинами;

– часу початку і закінчення операції за місцевим часом;

– місцезнаходження судна на початку і наприкінці операції або назви порту проведення операції;

– кількості перероблених шкідливих речовин³;

– номерів або позначок суднових вантажних, паливних, мастильних та інших цистерн згідно з планшою на судні звітної технічної документацією.

Зазначені правила передбачають порядок реєстрації операцій із:

- нафтою на суднах і морських стаціонарних і плавучих установках;
- шкідливими рідкими речовинами, що перевозяться наливом на суднах;
- шкідливими речовинами, що перевозяться на суднах в упаковці;
- стічними і господарсько-побутовими водами на суднах і морських стаціонарних і плавучих установках;

- сміттям на суднах і морських стаціонарних і плавучих установках;
- шкідливими речовинами на портових суднах-збирачах і приймальних спорудах у портах.

Записи, які вносяться до судових документів, повинні відповідати дійсності, бути не перекрученими. В іншому випадку зазначені особи несуть відповідальність за цією статтею. До обов'язків капітанів (інших осіб командного складу) входить також пред'явлення зазначених документів на вимогу повноваженої особи.

Суб'єкт: та інші особи командного складу, на яких покладено обов'язки здійснювати відповідні записи.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Стаття 63. Незаконне використання земель державного лісового фонду

Використання ділянок земель державного лісового фонду для розкорчовування, спорудження будівель, переробки деревини, влаштування складів і т. ін. без належного дозволу на використання цих ділянок – тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від дев'яти до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 63 із змінами, внесеними згідно із Законами №2977–12 від 03.02.93, №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини, що складаються у сфері використання земель державного лісового фонду. Нормативними актами, що регулюють такі відносини, є Земельний кодекс України, Лісовий кодекс України, Закон України "Про охорону навколишнього середовища" та інші відповідні нормативно-правові акти.

Ліс – це сукупність землі, рослинності, в якій домінують дерева та чагарники, тварин, мікроорганізмів та інших природних компонентів, що в своєму розвитку біологічно взаємопов'язані, впливають один на одного і на навколишнє середовище. Усі ліси на території України становлять її лісовий фонд. До земель лісового фонду належать землі, вкриті лісовою рослинністю, а також не вкриті лісовою рослинністю, нелісові землі, які надані та використовуються для потреб лісового господарства.

Об'єктивна сторона полягає у вчиненні незаконних дій з використання земель лісового фонду, а саме у користуванні ділянками земель державного лісового фонду у певних цілях без відповідного дозволу.

Землі лісового фонду можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності. Громадянам та юридичним особам за рішенням органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади можуть безоплатно або за плату передаватись у власність замкнені земельні ділянки лісового фонду загальною площею до 5 гектарів у складі угідь селянських, фермерських та інших господарств. Земельні ділянки лісового фонду за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування надаються у постійне користування спеціалізованим державним або комунальним лісгосподарським підприємствам, а на умовах оренди – іншим підприємствам, установам та організаціям, у яких створено спеціалізовані лісгосподарські підрозділи, для ведення лісового господарства, спеціального використання лісових ресурсів і для потреб мисливського господарства, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних цілей, проведення науково-дослідних робіт тощо. Використання земель державного лісового фонду можливе лише за умови отримання дозволу, що видається у визначеному законом порядку.

Розкорчовування виражається у видаленні шнів, чагарників, дерев з корінням різними способами (наприклад, вручну, випалюванням, за допомогою підризу, механічно та ін.).

Під час розміщення, проектування, будівництва і введення в дію нових і реконструкції підприємств, споруд та інших об'єктів, а також удосконалення і впровадження нових технологічних процесів та устаткування, що шкідливо впливають на стан і відтворення лісів, передбачаються і здійснюються заходи щодо усунення негативної дії шкідливих факторів, зокрема викидів і скидів забруднюючих речовин.

відходів виробництва, підтоплення, осушення та інших видів негативного впливу на ліси. Забороняється введення в експлуатацію нових і реконструйованих підприємств, цехів, агрегатів, транспортних шляхів, комунальних і інших об'єктів, не забезпечених пристроями, що запобігають шкідливому впливу на стан і відтворення лісів. Проекти будівництва зазначених підприємств, споруд та інших об'єктів підлягають екологічній експертизі у випадках і порядку, що встановлюються законодавством України.

Влаштування складів передбачає розміщення на поверхні землі лісоматеріалів, будь-якої техніки, обладнання, тари та інших предметів і речей.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу. Зазначені особи не мають дозволу на проведення відповідних дій, але їх вчиняють.

Стаття 64. Порушення встановленого порядку використання лісосічного фонду, заготівлі і вивезення деревини, заготівлі живиці

Порушення встановленого порядку використання лісосічного фонду, заготівлі і вивезення деревини, заготівлі живиці – тягне за собою накладення штрафу на громадян від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 64 із змінами, внесеними згідно із Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини, що виникають у сфері використання лісосічного фонду. Таке використання повинно бути раціональним, забезпечувати відтворення лісосічного фонду, запобігати шкідливому впливу на ліси. Лісосічний фонд – це запаси деревини, призначеної для щорічної заготівлі під час рубок головного користування.

Об'єктивна сторона полягає у:

порушенні встановленого порядку використання лісосічного фонду; порушенні встановленого порядку заготівлі та вивезення деревини; порушенні встановленого порядку заготівлі живиці.

Щорічний розмір лісосічного фонду встановлюється Кабінетом Міністрів України з огляду на розмір розрахункової лісосіки. Визначення і передача лісосічного фонду провадиться постійними лісокористувачами відповідно до Правил відпуску деревини на пні в лісах України, передусім у стиглих і пристигаючих деревах станах, що потребують рубки за своїм станом (пошкоджені деревостани і деревостани, в яких закінчена підсочка тощо), а також ростуть на землях, які підлягають розчищенню у зв'язку з проведенням лісгосподарських заходів або передачею їх для використання в цілях, не пов'язаних із веденням лісового господарства і використанням лісових ресурсів. Під час проведення рубок головного користування цінні й рідкісні деревні та чагарникові породи, перелік яких визначається Правилами відпуску деревини на пні в лісах України, підлягають збереженню.

Основним видом лісового використання є заготівля деревини. Розмір заготівлі деревини під час проведення рубок, пов'язаних з веденням лісового господарства, визначається з огляду на потреби охорони, поліпшення породного складу і якості лісів, а розмір заготівлі деревини під час проведення інших рубок – обсягом робіт, передбачених відповідними проектами або заходами. Лісове законодавство регулює порядок проведення заготівельних робіт, умови та способи. Після рубки деревини її необхідно доставити до певної точки (чи на склад, чи до відповідного пункту споживання та ін.). Вивезення деревини з лісу, а також очищення лісосік від порубкових залишків здійснюється, як правило, одночасно з її заготівлею. Порядок переміщення деревини регулюється Правилами відпуску деревини на пні в лісах України.

Живиця – світло-жовта в'язка рідина, що виділяється під час поранення хвойних дерев. Заготівля живиці здійснюється шляхом підсочки стиглих хвойних деревостанів, які після закінчення строків підсочки плануються до рубки, а також пристигаючих деревостанів, які до строку закінчення підсочки підлягатимуть рубці. До закінчення строків підсочки у хвойних деревостанах, призначених для заготівлі живиці, рубки головного користування забороняються. Вирубування цих деревостанів до їх підсочки, а також дострокове вилучення їх з підсочки може допускатися, як виняток, з дозволу Міністерства лісового господарства України. Правила заготівлі живиці, а також зони обов'язкової підсочки деревостанів визначаються Кабінетом Міністрів України.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: може бути як у формі умислу, так і у формі необережності.

Стаття 65. Незаконна порубка, пошкодження та знищення лісових культур і молодняка

Незаконна порубка і пошкодження дерев і чагарників; знищення або пошкодження лісових культур, сіянців або саджанців у лісових розсадниках і на плантаціях, а також молодняка природного походження і самосіву на площах, призначених під лісовідновлення, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від семи до дванадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 65 із змінами, внесеними згідно із Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини, що виникають у сфері раціонального використання лісу, його відтворення та охорона. Предмет цього правопорушення – дерева, чагарники, різноманітні лісові культури та інша рослинність лісу.

Об'єктивна сторона полягає у вчиненні таких дій: незаконна порубка і пошкодження дерев і чагарників; знищення або пошкодження лісових культур, сіянців або саджанців у лісових розсадниках і на плантаціях; знищення або пошкодження молодняка природного походження і самосіву на площах, призначених під лісовідновлення.

Дозволом на спеціальне використання лісових ресурсів державного і місцевого значення є лісорубний квиток (ордер) або лісовий квиток, виданий згідно з встановленими нормами.

Порядок обліку, зберігання, заповнення лісорубних квитків (ордерів) та лісових квитків встановлюється Міністерством лісового господарства України за погодженням з Мінприроди України і Мінфіном України. Дозволи на спеціальне використання лісових ресурсів видають органи Мінлісгоспу України. Порядок проведення рубок регулюється Правилами рубок головного користування в лісах України. Правилами рубок, пов'язаних з веденням лісового господарства, та інших рубок, що затверджуються постановами Кабінету Міністрів. Незаконна порубка полягає у рубці дерев та чагарників без спеціального дозволу або з порушенням встановлених правил рубки. Під пошкодженням дерев та чагарників розуміється завдання шкоди дереву або чагарнику, що зумовлює припинення його росту або якщо і не припиняє росту, але змінює первісний стан дерев і чагарників на гірший. Пошкодження може здійснюватися різними способами: під час переміщення деревини, механічними засобами, під час рубки інших дерев та іншим шляхом м'яття, роздроблювання, знищення частини дерева чи чагарнику тощо.

Лісові культури створюються шляхом садіння сіянців, саджанців, дичок, живців або висівання насіння деревних порід і чагарників. Знищення лісових культур полягає у такому впливі на них, що має наслідком повне припинення їх життєдіяльності. Знищення та пошкодження може здійснюватися різними способами: витоптуванням, викорчуванням, спилуванням, підпалом, проїздом транспорту тощо. Знищення та пошкодження лісових культур, сіянців, саджанців тягне за собою відповідальність, якщо воно вчинене у лісових розсадниках і на плантаціях.

Під молодняком розуміються життєздатні, що добре вкоренилися дерева головної породи нижчих сходинок товщини із підкороної частини основного полога, що здатні брати участь у формуванні насаджень. Лісовідновлення передбачає створення лісових насаджень з високими продукційними і захисними властивостями шляхом заліснення непридатних для сільськогосподарського виробництва земель (яружно-балкові системи, піщані арили, крутосхили, крейдяно-мергелеві і кам'яні відклади тощо), закладання лісосмуг, алей та інших насаджень, що виконують суто захисні функції (на межах полів сівозмін, уздовж берегів річок, каналів, водоймищ, залізниць, автомобільних доріг тощо).

Роботи, пов'язані з відновленням лісів і лісорозведенням, підлягають обліку та оцінці якості. До того ж в кожному конкретному випадку встановлюється відповідність обсягів, термінів та якісних показників здійснених технологічних заходів параметрам і вимогам технічних проектів, стандартів та нормативних актів. Пошкодження та знищення молодняка природного походження має наслідком відповідальність, якщо воно здійснене на площах, призначених під лісовідновлення.

Розмір стягнень за шкоду, заподіяну підприємствами, установами, організаціями та громадянами, обчислюється за встановленими Кабінетом Міністрів України таксами, що діють на час виявлення фактів заподіяної шкоди.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: незаконна порубка дерев і чагарників може здійснюватися лише з умислом, інші дії, передбачені цією статтею, як з умислом, так і з необережності.

Стаття 65¹. Знищення або пошкодження полезахисних лісових смуг та захисних лісових насаджень

Знищення або пошкодження полезахисних лісових смуг, захисних лісових насаджень вздовж берегів річок, каналів, навколо водних об'єктів, гідротехнічних споруд, на смугах відводу автомобільних доріг, залізниць та інших захисних лісових насаджень – тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від семи до дванадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 65–1 згідно із Законом №81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Об'єктивна сторона: вчинення активних дій щодо знищення або пошкодження полезахисних смуг та захисних лісових насаджень.

Полезахисні лісові смуги та захисні лісові насадження належать до лісів, що виконують переважно природоохоронні функції. Протиерозійні насадження, полезахисні лісові смуги, насадження у смугах відводу залізниць, автомобільних доріг, каналів, у зелених зонах населених пунктів тощо створюються за спеціальними робочими проектами, погодженими з державними органами лісового господарства і охорони природи, які розробляються згідно з проектами землеустрою, генеральними планами та проектами забудови міст, будівництва залізниць, автомобільних доріг, гідротехнічних споруд та інших об'єктів.

До захисних лісових смуг належать спеціально створені насадження лінійного типу для виконання кліматорегулюючих, ґрунтозахисних і водоохоронних функцій.

До полезахисних лісових смуг належать штучно створені насадження лінійного типу для захисту сільськогосподарських угідь. Полезахисні лісові смуги – вирощені лісові насадження по межі засіяного поля. Зазвичай такі смуги складаються із трьох або п'яти рядів дерев різних порід (наприклад, дуб, береза, липа, клен та ін.). Такі насадження захищають поле від вітру, забезпечують більш рівномірний розподіл снігу, зменшують випарювання вологи з поверхні ґрунту.

До захисних смуг лісів уздовж залізниць належать ліси, що прилягають до діючих та тих, що будуються, залізниць, завширшки 500 метрів з кожного боку. Ширину смуг встановлюють від межі смуги відводу дороги, але не менш як 15 метрів від полотна залізниці. В гірських районах ширина захисних смуг лісів у разі потреби може бути збільшена на основі спеціальних обстежень до розмірів, що забезпечують надійне збереження доріг і безпеку руху.

До захисних смуг лісів уздовж автомобільних доріг державного значення належать ліси, що прилягають до діючих та тих, що будуються, автомобільних доріг, завширшки 250 метрів з кожного боку дороги. Ширину смуг визначають від межі смуги відводу дороги, але не менш як 15 метрів від полотна автомобільної дороги. У гірських районах на дорогах державного значення ширина захисних смуг лісів у разі потреби може бути збільшена на основі спеціальних вишукувань до розмірів, що забезпечують надійне збереження доріг і безпеку руху.

Смуги лісів уздовж берегів річок, навколо озер, водоймищ та інших водних об'єктів виділяються з лісів другої групи за встановленими нормативами. До другої групи належать ліси, не віднесені до лісів, які виконують переважно природоохоронні функції, а також лісів на територіях природно-заповідного фонду, лісів, що мають наукове або історичне значення (зокрема, генетичні резервати), лісоплодові насадження, субальпійські деревні та чагарникові угруповання, що поряд з екологічним мають експлуатаційне значення.

До захисних лісових насаджень на смугах відводу каналів належать усі ліси, розташовані в смугах відводу каналів.

Захисні лісові насадження – це штучно створені ліса, лісові смуги для захисту ґрунту, доріг, населених пунктів та ін. Від засуши, сильного вітру, ерозії тощо, а також для поліпшення кліматичних та гідрогеологічних умов місцевості.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: вина у формі як умислу, так і необережності.

Стаття 66. Знищення або пошкодження підросту в лісах

Знищення або пошкодження підросту в лісах – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів гро-

мадян і на посадових осіб – від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 66 із змінами, внесеними згідно із Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97]

Важливе значення підросту для відновлення лісів обумовлює необхідність охорони останнього, що закріпилося у ст. 105 Лісового кодексу України, а також у постановах Кабінету Міністрів України “Про затвердження Правил відтворення лісів” від 1 березня 2007 р. №303, “Про затвердження Правил поліпшення якісного складу лісів” від 12 травня 2007 р. №724, “Про затвердження Порядку заготівлі другорядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань в лісах України” від 23.04.1996 р. № 449, а також в інших нормативних актах. Нормотворець встановлює, що відновлення лісів і лісорозведення мають забезпечувати: раціональне використання лісового фонду; поліпшення якісного складу лісів, підвищення їх продуктивності й біологічної стійкості; підвищення водоохоронних, ґрунтозахисних, санітарно-гігієнічних, інших корисних властивостей лісів і захисних лісових насаджень; досягнення оптимальної лісистості шляхом створення в максимально короткі терміни нових насаджень найбільш економічно доцільними способами і технологіями. Догляд за підростом проводиться шляхом зрідження його перегушених куртин за 10–20 років до призначення головної рубки з метою створення різновікових деревостанів відповідно до цілей лісовирощування.

Об’єкт: суспільні відносини у сфері відновлення лісу. Предмет цього правопорушення – підріст у лісах.

Підріст у лісах – молоде покоління деревинних рослин під пологом лісу або на вирубках сім’яного та вегетативного походження, здатних сформувати деревостан та виконуючих важливі екологічні функції.

Об’єктивна сторона: вчинення дій, що призводять до знищення або пошкодження підросту в лісах. Пошкодження полягає у частковому припиненні або порушенні життєдіяльності та функціонування підросту. Пошкодження може здійснюватися різними способами: під час переміщення деревини, механічними засобами, під час рубки дерев та ін., шляхом м’яття, роздроблювання, знищення частини дерева чи чагарнику тощо. Знищення підросту полягає у такому впливі на нього, що має наслідком повне припинення його життєдіяльності та функціонування. Знищення як і пошкодження може також здійснюватися різними способами: витоптуванням, викорчовуванням, спилуванням, підпалом, проїздом транспорту тощо.

Суб’єкт: громадяни і посадові особи.

Суб’єктивна сторона: вина у формі як умислу, так і необережності.

Стаття 67. Здійснення лісових користувань не у відповідності з метою або вимогами, передбаченими в лісорубному квитку (ордері) або лісовому квитку

Здійснення лісових користувань не у відповідності з метою або вимогами, передбаченими в лісорубному квитку (ордері) або лісовому квитку, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 67 із змінами, внесеними згідно із Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97]

Об’єкт: суспільні відносини, що виникають у сфері раціонального використання лісу.

Об’єктивна сторона цього правопорушення виражається у здійсненні дій, що не відповідають вимогам або меті, які зазначені у лісорубному квитку (ордері) або лісовому квитку.

Дозволом на спеціальне використання лісових ресурсів державного і місцевого значення є лісорубний квиток (ордер) або лісовий квиток, виданий згідно з встановленими нормами

Лісорубний квиток (ордер) видається на:

а) використання лісових ресурсів державного значення (заготівлю деревини при рубках головного користування і лісовідновних рубках і заготівлю живиці в лісах, які перебувають у державній власності);

б) використання лісових ресурсів місцевого значення (заготівлю деревини при рубках головного користування і лісовідновних рубках у лісах, що перебувають у колективній і приватній власності, і заготівлю другорядних лісових матеріалів – пеньків, лубу, кори, деревної зелені тощо).

Лісорубний квиток видається також на проведення рубок догляду за лісом, санітарних та інших рубок, пов’язаних з проведенням лісгосподарських заходів, і у випадках розчищення лісових земель у зв’язку з будівництвом гідровузлів, трубопроводів, шляхів і т. п. Населенню видається ордер на дрібний (до 10 м³) відпуск деревини на пні.

Лісовий квиток видається на: сінокосіння, випасання худоби, розміщення вуликів і пасік, заготівлю дикорослих плодів, ягід, грибів, горіхів, лікарських рослин і технічної сировини, очерету, лісової підстилки, використання лісових ділянок у науково-дослідних цілях (без права рубки дерев), тимчасове використання земель лісового фонду для сільськогосподарського виробництва, крім сільськогосподарських угідь, що належать до складу земель лісового фонду, а також на використання лісових ресурсів для потреб мисливського господарства, розміщення туристських таборів, баз відпочинку та інших подібних об’єктів із спорудженням будівель некапітального типу строком до одного року. Дозволи на спеціальне використання лісових ресурсів видають органи Мінлісгоспу України.

Лісокористувачі можуть використовувати відповідні площі тільки для тих лісових користувань, на які їм виданий дозвіл, та тільки з дотриманням відповідних вимог, зазначених у дозволі.

Суб’єкт: громадяни та посадові особи.

Суб’єктивна сторона: це правопорушення може бути вчинене як з умислом, так і з необережності.

Стаття 68. Порушення правил відновлення і поліпшення лісів, використання ресурсів спілої деревини

Порушення правил та інструкцій по відновленню, поліпшенню стану і породного складу лісів, підвищенню їх продуктивності, а також по використанню ресурсів спілої деревини – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від п’яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 68 із змінами, внесеними згідно із Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97]

Об’єкт: суспільні відносини у сфері відновлення і поліпшення лісів, їх раціонального використання.

Ці відносини регулюються Лісовим кодексом, постановами Кабінету Міністрів України “Про затвердження Правил відтворення лісів” від 1 березня 2007 р. №303, “Про затвердження Правил поліпшення якісного складу лісів” від 12 травня 2007 р. №724, Інструкцією з проектування, технічного приймання, обліку та оцінки якості лісокультурних об’єктів, затвердженою наказом Міністерства лісового господарства України №62 від 08.07.1997 р., та іншими відповідними нормативно-правовими актами.

Правила регулюють здійснення лісівничих та агротехнічних заходів відповідно до природоохоронних вимог з метою підвищення ефективності робіт, пов’язаних із створенням нових лісонасаджень. Правила є обов’язковими для всіх постійних лісокористувачів.

Об’єктивна сторона виражається у здійсненні таких дій, що порушують встановлені правила та інструкції з відновлення, поліпшення стану і породного складу лісів, підвищення їх продуктивності, а також з використання ресурсів спілої деревини.

Відновлення лісів і лісорозведення здійснюються постійними лісокористувачами. На землях, що були вкриті лісовою рослинністю (зруби, згарища тощо), проводиться відновлення лісів, а на землях, не вкритих лісовою рослинністю, насамперед непридатних для використання в сільському господарстві, іншконепродуктивних (яри, еродовані балки, крутосхили, піски, пустища тощо), – лісорозведення. Відновлення лісів і лісорозведення мають забезпечувати: раціональне використання лісового фонду; поліпшення якісного складу лісів, підвищення їх продуктивності й біологічної стійкості; підвищення водоохоронних, ґрунтозахисних, санітарно-гігієнічних, інших корисних властивостей лісів і захисних лісових насаджень; досягнення оптимальної лісистості шляхом створення в максимально короткі терміни нових насаджень найбільш економічно доцільними способами і технологіями.

Суб’єкт: посадові особи.

Суб’єктивна сторона: вина у формі як умислу, так і необережності.

Стаття 69. Пошкодження сінокосів і пасовищних угідь на землях державного лісового фонду

Пошкодження сінокосів і пасовищних угідь на землях державного лісового фонду – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 69 із змінами, внесеними згідно із Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини, що виникають у сфері охорони земель державного лісового фонду.

Об'єктивна сторона виражається у вчиненні таких дій, що призводять до пошкодження сінокосів та пасовищних угідь.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування можуть створювати на землях, що перебувають у власності держави чи територіальної громади, громадські сіножаті і пасовища. Також згідно із ст. 34 Земельного кодексу громадяни можуть орендувати земельні ділянки для сінокошення і випасання худоби. Сінокошення, випасання худоби здійснюється на підставі дозволу, що посвідчується лісовим квитком.

Призначення земель, відведених для сінокошення, є вирощування корму для сільськогосподарських тварин (заготівля сіна). Для сінокошення можуть використовуватися незаліснені зруби, галявини та інші не вкриті лісовою рослинністю землі, на яких не очікується природне лісовідновлення. В окремих випадках для заготівлі сіна можуть використовуватися міжряддя лісових культур, плантацій, зріджені лісонасадження.

Пошкодження сінокосів полягає у приведенні їх у такий стан, що їх вже неможливо використовувати за призначенням.

Землі, які належать для випасу худоби без завдання шкоди до лісового господарства, є пасовищами. Випасання худоби, за винятком кіз, дозволяється на вкритих і не вкритих лісовою рослинністю землях лісового фонду, якщо це не завдає їм шкоди. Місця та терміни випасання худоби зазначаються у лісовому квитку. На територіях об'єктів природно-заповідного фонду випасання худоби може здійснюватися лише за умови, що воно не суперечить їх цільовому призначенню. Випасання худоби забороняється: у державних захисних і полезазахисних лісових смугах, протиерозійних лісах, особливо цінних лісових масивах, лісах першого та другого поясів зон санітарної охорони джерел водопостачання, лісах першої і другої зон округів санітарної охорони лікувально-оздоровчих територій та інших категорій захисності лісів, де це передбачено законодавчими актами; на площах лісових культур, природних молодняків і у насадженнях з наявністю життєздатного підросту – до досягнення ними висоти, коли вершини не пошкоджуються тваринами, на лісонасінневих та інших плантаціях, а також ділянках, де проводяться заходи сприяння природному поновленню лісів; на зрубках та інших не вкритих лісовою рослинністю землях, призначених для природного відновлення лісів; на площах з легко розмивними та легко розвіюваними ґрунтами та у місцях масового зростання ягідників і грибів; без пастуха, за винятком випасання на огорожених ділянках або на прив'язі; з використанням собак. Норми випасання худоби на земельних ділянках лісового фонду встановлюються Міністерством лісового господарства України. Під пошкодженням пасовищ розуміють вчинення таких дій, що землі стають непридатними для випасання худоби. Пошкодження сінокосів та пасовищ може здійснюватися різними шляхами, як механічними засобами, так і в результаті перевипасу, прогону тварин та ін.

Земельні ділянки лісового фонду для заготівлі сіна і випасання худоби щороку визначаються постійними лісокористувачами на підставі матеріалів лісовпорядкування або спеціального обстеження. При веденні лісового господарства лісокористувачі, незалежно від форми власності і господарювання, повинні забезпечувати раціональне використання земель державного лісового фонду, їх належний екологічний стан відповідно до вимог законодавства України.

Суб'єкт: громадяни і посадові особи.

Суб'єктивна сторона: вина може виражатися як формі умислу, так і у формі необережності.

Стаття 70. Самовільне сінокошення і пасіння худоби, самовільне збирання дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід

Самовільне сінокошення і пасіння худоби в лісах і на землях державного лісового фонду, не вкритих лісом, самовільне збирання дикорослих плодів, горіхів, грибів,

ягід і т. ін. на ділянках, де це заборонено або допускається тільки за лісовими квитками, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Збирання дикорослих плодів, горіхів, ягід і т. ін. з порушенням установлених строків їх збирання – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 70 із змінами, внесеними згідно із Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері побічних лісових користувань.

До побічних лісових користувань належать: випасання худоби, розміщення пасік, заготівля сіна, деревних соків, збирання і заготівля дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід, лікарських рослин і технічної сировини, лісової підстилки та очерету. Здійснення побічних лісових користувань повинно провадитися без заподіяння шкоди лісу. Порядок та умови здійснення побічних лісових користувань встановлюються Кабінетом Міністрів України. Побічне лісове користування здійснюється на підставі лісового квитка (див. коментар до ст. 67).

Об'єктивна сторона виражається у вчиненні таких дій:

- самовільне сінокошення в лісах і на землях державного лісового фонду, не вкритих лісом;
- самовільне пасіння худоби в лісах і на землях державного лісового фонду, не вкритих лісом;
- самовільне збирання дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід і т. ін. на ділянках, де це заборонено або допускається тільки за лісовими квитками;
- збирання дикорослих плодів, горіхів, ягід і т. ін. з порушенням установлених строків їх збирання.

Заготівля сіна і випасання худоби на сільськогосподарських угіддях, що належать до земель лісового фонду, але не належать до використання лісових ресурсів і проводяться відповідно до агротехнічних умов з урахуванням інтересів лісового господарства. Земельні ділянки лісового фонду для заготівлі сіна і випасання худоби щороку визначаються постійними лісокористувачами на підставі матеріалів лісовпорядкування або спеціального обстеження. Норми випасання худоби на земельних ділянках лісового фонду встановлюються Міністерством лісового господарства України.

У порядку загального використання лісових ресурсів громадяни мають право вільно перебувати в лісах, безкоштовно збирати для власного споживання дикорослі трав'яні рослини, квіти, ягоди, горіхи, інші плоди, гриби, крім випадків, передбачених законодавчими актами. Заготівля (збирання) дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід, лікарських рослин і технічної сировини провадиться способами і методами, що виключають виснаження наявних ресурсів і заподіяння шкоди лісовому господарству. Збір рослин (їх частин) і грибів, занесених до Червоної книги України, забороняється.

Під самовільним здійсненням зазначених дій розуміється їх вчинення без належного дозволу, тобто без отримання лісового квитка або на території, де це заборонено.

Терміни збору дикорослих плодів, ягід, горіхів встановлюються уповноваженими на те органами з метою забезпечення їх раціонального використання та охорони лісових ресурсів. Ці строки доводяться до відома населення та заготівельників. Оптимальні терміни заготівель дикорослих плодів, грибів, ягід визначаються постійними лісокористувачами, з огляду на календарні терміни їх досягання і зазначаються у лісовому квитку. Порушення встановлених строків має наслідком відповідальність за ч. 2 цієї статті.

Суб'єктом цього правопорушення можуть бути громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: може бути як у формі умислу, так із необережності.

Стаття 71. Введення в експлуатацію виробничих об'єктів без обладнання, що запобігає шкідливому впливу на ліси

Введення в експлуатацію нових і реконструйованих підприємств, цехів, агрегатів, транспортних шляхів, магістральних трубопроводів, комунальних та інших об'єктів, не забезпечених обладнанням, що запобігає шкідливому впливу на стан і відтворення лісів, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 71 із змінами, внесеними згідно із Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97, №650/97-ВР від 19.11.97]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони лісів та їх захисту.

Об'єктивна сторона: полягає у введенні в експлуатацію нових і реконструйованих підприємств, цехів, агрегатів, транспортних шляхів, магістральних трубопроводів, комунальних та інших об'єктів, які спеціально не обладнані для запобігання шкідливому впливу на стан і відтворення лісів.

Згідно зі ст. 45 Лісового кодексу під час розміщення, проєктування, будівництва і введення в дію нових і реконструкції застарілих підприємств, споруд та інших об'єктів, а також удосконалення існуючих і впровадження нових технологічних процесів та устаткування, що шкідливо впливають на стан і відтворення лісів, передбачаються і здійснюються заходи щодо усунення негативної дії шкідливих факторів, зокрема викидів і скидів забруднюючих речовин, відходів виробництва, підтоплення, осушення та інших видів негативного впливу на ліси.

Введення в експлуатацію зазначених об'єктів полягає в їх здачі виконавцем відповідним уповноваженим органам на підставі перевірки встановленої документації, після чого об'єкта приводиться у стан роботи та виконання ним відповідних функцій. Прийняття об'єкту здійснюють посадові особи, які зобов'язані при виявленні недоліків, а саме виявлення відсутності обладнання, що запобігає шкідливому впливу на ліси, відмінити або відкласти введення об'єкта в експлуатацію до усунення порушених вимог В іншому випадку настає відповідальність за цією статтею.

Суб'єкт: лише посадові особи.

Суб'єктивна сторона: це правопорушення може бути вчинено як з умислом, так і з неосторожності.

Стаття 72. Пошкодження лісу стічними водами, хімічними речовинами, нафтою і нафтопродуктами, шкідливими викидами, відходами і покидьками

Пошкодження лісу стічними водами, хімічними речовинами, нафтою і нафтопродуктами, промисловими і комунально-побутовими викидами, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 72 із змінами, внесеними згідно із Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97, №650/97-ВР від 19.11.97]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони лісу його захисту, охорони навколишнього природного середовища.

Об'єктивна сторона полягає у вчиненні таких дій:

пошкодження лісу стічними водами; пошкодження лісу хімічними речовинами; пошкодження лісу нафтою і нафтопродуктами; пошкодження лісу промисловими і комунально-побутовими викидами; пошкодження лісу відходами і покидьками, в результаті чого наступають наслідки у вигляді усихання або хвороби лісу Між зазначеними діями та наслідками існує причинний зв'язок.

Поняття пошкодження стічними водами, хімічними речовинами, нафтою і нафтопродуктами, виробничими та іншими відходами надається у коментарі до ст. 52.

Слід зазначити, що на відміну від інших статей, в цій наведені наслідки, до яких призводить вчинення зазначених дій, тобто склад правопорушення є матеріальним і відповідальність настає лише у випадку настання певних наслідків. Такими наслідками є усихання та захворювання лісу Усихання – це такий стан лісу, який передбачає неможливе здійснення фотосинтезу листями дерев, чагарників та іншої рослинності. До хвороб лісу належать інфекційні та неінфекційні хвороби, внаслідок яких знижується якість деревини, випадає листя, припиняють ріст дерева та чагарники, розмножуються шкідники та спостерігаються інші шкідливі наслідки.

Суб'єкт: посадові особи промислових, сільськогосподарських, комунально-побутових підприємств, установ, організацій, в обов'язки яких входить дотримання вимог з охорони лісу

Суб'єктивна сторона: може виражатися як у формі умислу, так і у формі неосторожності.

Стаття 73. Засмічення лісів відходами

Засмічення лісів відходами – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 73 із змінами, внесеними згідно із Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97, №1288-IV (1288–14) від 14.12.99]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони та захисту лісу, навколишнього природного середовища.

Об'єктивна сторона полягає у засміченні відходами території лісу

Відходи – будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворюються у процесі людської діяльності і не мають подальшого використання за місцем утворення чи виявлення та яких їх власник повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення;

Законодавство про відходи складається із законів України “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення”, “Про поводження з радіоактивними відходами”, “Про металобрухт”, “Про відходи”, Кодексу України про надра та інших нормативно-правових актів.

Зберігання та видалення відходів здійснюються відповідно до вимог екологічної безпеки та способами, що забезпечують максимальне використання відходів чи передачу їх іншим споживачам (за винятком захоронення) за погодженням з державною санітарно-епідеміологічною службою України. На кожне місце чи об'єкт зберігання або видалення відходів складається спеціальний паспорт, в якому зазначаються найменування та код відходів (згідно з державним класифікатором відходів), їх кількісний та якісний склад, походження, а також технічні характеристики місць чи об'єктів зберігання чи видалення і відомості про методи контролю та безпечної експлуатації цих місць чи об'єктів.

Випалювання сухої рослинності або її залишків допускається лише в разі господарської необхідності за відповідним дозволом територіальних органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів. У випадку отримання такого дозволу особа, що здійснює відповідні дії з випалювання, повинна дотримуватися умов, зазначених у дозволі та які визначаються нормативно-правовими актами, що регулюють правила пожежної безпеки у лісі та охорону лісу і навколишнього природного середовища.

Під випалюванням сухої природної рослинності або її залишків варто розуміти усі випадки несанкціонованого спалювання. Повноваження щодо накладання штрафних санкцій надані органам Міністерства охорони навколишнього природного середовища України.

Забороняється несанкціоноване скидання і розміщення відходів у підземних горизонтах, на території міст та інших населених пунктів, на територіях природно-заповідного фонду, на землях природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення, в межах водоохоронних зон та зон санітарної охорони водних об'єктів, в лісах, в інших місцях, що може створювати небезпеку для навколишнього природного середовища та здоров'я людини. Захоронення відходів у надрах допускається у виняткових випадках за результатами спеціальних досліджень з дотриманням стандартів, норм і правил, передбачених законодавством України.

Засмічення полягає у розміщенні на території лісу різних побутових відходів шляхом утворення звалення цих відходів, вивезення у ліс сміття, а також розповсюдження є залишення після привалу туристів та відпочинку у лісах різноманітного сміття. До того ж відповідальність за цією статтею настає незалежно від того чи були спричиненні наслідки, достатньо самого факту вчинення дій, що зумовлюють засмічення.

Підприємства, установи, організації та громадяни України, а також іноземні юридичні і фізичні особи та особи без громадянства зобов'язані відшкодувати шкоду, заподіяну ними внаслідок порушення законодавства про відходи, в порядку і розмірах, встановлених законодавством України. На цей період таким нормативними актами є Методика визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства. Тимчасова методика визначення очікуваних збитків від забруднення довкілля при транспортуванні небезпечних речовин та відходів.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: це правопорушення вчинюється тільки з умислом.

Стаття 74. Знищення або пошкодження лісоосушувальних каналів, дренажних систем і шляхів на землях державного лісового фонду

Знищення або пошкодження лісоосушувальних каналів, дренажних систем і шляхів на землях державного лісового фонду – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 74 із змінами, внесеними згідно із Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони та захисту лісу. Предметом цього правопорушення є лісоосушувальні канали, дренажні системи та шляхи на землях державного лісового фонду.

Об'єктивна сторона полягає у знищенні або пошкодженні зазначених об'єктів. Лісоосушувальні канали – це гідротехнічні споруди, що призначені для збору та розподілення надлишків води, направлення потоку води, переведення потоку води та для інших цілей з метою регулювання кількості та наявності води, умов її протікання.

Дренажні системи використовуються для ліквідації підтоплення, заболочення чи вторинного засолення зрошуваних земель шляхом створення штучних водотоків, тобто дренів. Лісові шляхи – це певні стежини, дороги, просіки, що використовуються для проїзду, проходження, переміщення деревини та в інших цілях, які знаходяться у лісі та підлягають занесенню у державний лісовий кадастр. Знищення зазначених об'єктів призводить до неможливості використання їх у відповідних цілях та створення загрози захисту та охорони лісу. Пошкодження полягає у частковому припиненні функціонування, тимчасовому приведенні їх у непридатність тощо. Знищення та пошкодження лісоосушувальних каналів, дренажних систем та лісових шляхів може призвести до шкідливих наслідків, однак для настання відповідальності за цією статтею достатньо лише самого факту вчинення перелічених дій.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: може бути як у формі умислу, так і у формі необережності.

Стаття 75. Знищення або пошкодження відмежувальних знаків у лісах

Знищення або пошкодження відмежувальних знаків у лісах – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 75 із змінами, внесеними згідно із Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері використання лісу при заготівлі деревини, другорядних матеріалів, плати за користування лісовою продукцією. Предмет цього правопорушення – це відмежувальні знаки, що встановлюються для визначення меж відповідної території. Так, наприклад, ділянки молодняків і середньовікових деревостанів площею 0,3 гектара і більше, розташовані серед лісосіки, відмежовуються в природі, наносяться на план лісосіки і не включаються в експлуатаційну площу; відмежування території відтворювальних ділянок проводиться межовими попереджувальними знаками; також межі земель іншого природоохоронного призначення закріплюються на місцевості межовими або інформаційними знаками. Види межових знаків і порядок відновлення меж визначаються центральним органом виконавчої влади з питань земельних ресурсів. Відмежувальні знаки можуть бути у вигляді стовпів (візирних, квартальних, межових, вказівних), кілометрових та пікетних колів та інших наземних споруд.

Власники та землекористувачі земельних ділянок у лісах та відповідальні посадові особи зобов'язані забезпечувати зберігання межових знаків.

Об'єктивна сторона полягає у знищенні або пошкодженні відмежувальних знаків.

До того ж пошкодження, як і знищення може бути вчинено шляхом підпалу, підрубування, викопування та інших дій. Знищення та пошкодження відмежувальних знаків призводить до неможливості розібрати напис на знаках, неможливості визначення відповідної території, порушення певних вимог щодо відповідних територій та ін.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: може бути як у формі умислу, так і у формі необережності.

Стаття 76. Знищення корисної для лісу фауни

Знищення корисної для лісу фауни – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 76 із змінами, внесеними згідно із Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони та захисту лісу та лісової фауни.

Предмет цього правопорушення – лісова фауна, тобто різноманітні корисні для лісової рослинності та ґрунту комахи, лісові звірі, птахи та інші представники тваринного світу, що мешкають у лісі.

Об'єктивна сторона: знищення корисної для лісу фауни, що здійснюється шляхом пошкодження, вбивства тварин, птахів, отруєння представників тваринного світу лісу різноманітними отруйними хімічними чи радіоактивними речовинами, пошкодження лісової рослинності, що може призвести до порушення цілісності біоценозу, та вчиненням інших дій. Ця стаття передбачає відповідальність за зазначені дії у зв'язку з тим, що лісова фауна забезпечує існування лісу і є невід'ємною частиною його природного життєвого циклу. Так, комахи, птахи знищують шкідливих комах, безхребетні та деякі інші тварини беруть участь у ґрунтоутворенні, деякі птахи виконують лікувальні функції (наприклад, дятли) тощо.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: це правопорушення може бути вчинене як з умислом, так і з необережності.

Стаття 77. Порушення вимог пожежної безпеки в лісах

Порушення вимог пожежної безпеки в лісах – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Знищення або пошкодження лісу внаслідок необережного поводження з вогнем, а також порушення вимог пожежної безпеки в лісах, що призвело до виникнення лісової пожежі або поширення її на значній площі, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від семи до дванадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 77 в редакції Закону №81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері пожежної безпеки і, як наслідок, громадської безпеки.

Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає у порушенні встановлених правил та вимог пожежної безпеки шляхом вчинення відповідних дій або шляхом недотримання певних правил та вимог (бездіяльність громадян та посадових осіб); у знищенні або пошкодженні лісу внаслідок необережного поводження з вогнем; у порушенні вимог пожежної безпеки, що призвело до виникнення лісової пожежі або поширення її на значній площі.

Лісовий фонд України є пожежонебезпечним об'єктом, з метою забезпечення його охорони від пожеж встановлюються вимоги пожежної безпеки у Правилах пожежної безпеки в лісах України, що затверджені наказом Державного комітету лісового господарства України № 278 від 27.12.2004 р. Крім Правил, слід також керуватися стандартами, будівельними нормами та правилами, іншими нормативними актами, з огляду на сферу їх дії, які регламентують вимоги пожежної безпеки стосовно лісових насаджень.

Відповідно до положень Закону України "Про пожежну безпеку", Правила пожежної безпеки в лісах України є обов'язковими для виконання всіма центральними і місцевими органами державної виконавчої влади, підприємствами, установами, організаціями (незалежно від виду їх діяльності та форм власності) і громадянами, що з будь-яких причин перебувають у лісі. Забезпечення пожежної безпеки адміністративних та виробничих приміщень, житлових будинків, споруд тощо, що розташовані на території лісового фонду, здійснюється згідно з вимогами, що встановлені Правилами пожежної безпеки в Україні, затвердженими наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій.

Пожежна безпека повинна забезпечуватися шляхом проведення організаційних, технічних та інших заходів, спрямованих на попередження пожеж, забезпечення безпеки людей, зниження можливих майнових втрат і зменшення негативних екологічних наслідків у разі їх виникнення, створення умов для швидкого виклику пожежних підрозділів та успішного гасіння пожеж.

До загальних вимог пожежної безпеки належать заборона: розведення багаття у лісі (крім тих, що пов'язані з технологічними вимогами лісгосподарських заходів у спеціально передбачених для цього місцях; палити, кидати у лісі непогашені сірники, недопалки, витрушувати з люльок гарячий попід, крім місць, що обладнані для цієї мети; залишати у передбачених для цього місцях лісу обмашене, просочене бензином, гасом, мастилом або іншими горючими речовинами ганчір'я; заправляти пальним

у лісі паливні баки під час роботи двигуна; експлуатувати машини та інші механізми з несправною паливною та іскрогасною системою; палити або користуватися відкритим вогнем під час проведення робіт з паливно-мастильними матеріалами (переливання пального, заправлення двигунів тощо); та ін.

Частиною 2 встановлюється відповідальність за дії, що призводять до таких наслідків: знищення або пошкодження лісу, викинення лісової пожежі або поширення її на значній площі. До того ж лісова пожежа – стихійне поширення вогню територією лісового фонду. Притягнення до відповідальності за ч. 2 цієї статті можливе лише за умов настання зазначених наслідків. Склад цього правопорушення є матеріальним і об'єктивна сторона складається з дії, наслідків та причинного зв'язку між діями та наслідками.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона може бути як у формі умислу, так і у формі неосторожності.

Стаття 77¹. Самовільне випалювання рослинності або її залишків

Випалювання стерні, луків, пасовищ, ділянок із степовою, водно-болотною та іншою природною рослинністю, рослинності або її залишків та опалого листя у смугах відводу автомобільних доріг і залізниць, у парках, інших зелених насадженнях та газонів у населених пунктах без дозволу органів державного контролю у галузі охорони навколишнього природного середовища або з порушенням умов такого дозволу, а так само нежиття особою, яка одержала дозвіл на випалювання зазначеної рослинності або її залишків та опалого листя, заходів щодо своєчасного їх гасіння – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'ятидесяти до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від сімдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 77-1 згідно із Законом №81/96-ВР від 06.03.96; із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97; в редакції Законів №552-IV (552-15) від 20.02.2003, №2250-IV (2250-15) від 16.12.2004]

Прийняття Закону України "Про внесення зміни до статті 77¹ Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за самовільне випалювання сухої рослинності або її залишків" спонукала ситуація, що виникла на території держави. Практично в усіх регіонах значно почастишали випадки спалювання сухої рослинності і насамперед стерні та решток соломи. Такі дії призводять до забруднення повітря продуктами горіння, пошкодження лісосмуг, лісів, унікальної заповідної рослинності, завдають значної шкоди якісному стану ґрунтів.

Об'єкт: суспільні відносини у сфері пожежної безпеки та навколишнього природного середовища, а також порядок управління у сфері контролю в цій галузі.

Об'єктивна сторона полягає у вчиненні дій, спрямованих на випалювання сухої природної рослинності або її залишків без відповідного дозволу або з порушенням умов такого дозволу, а також у невиконанні посадовими особами своїх обов'язків щодо своєчасного гасіння випалювання сухої рослинності або її залишків.

Випалювання сухої рослинності або її залишків допускається лише в разі господарської необхідності за відповідним дозволом територіальних органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів. У випадку отримання такого дозволу особа, що здійснює відповідні дії з випалювання, повинна дотримуватися умов, зазначених у дозволі та які визначаються нормативно-правовими актами, що регулюють правила пожежної безпеки у лісі та охорону лісу і навколишнього природного середовища.

Під випалюванням сухої природної рослинності або її залишків варто розуміти усі випадки несанкціонованого спалювання. Повноваження щодо накладання штрафних санкцій надані органам Міністерства екології та природних ресурсів України.

Також у ч. 1 зазначається окремо відповідальність посадових осіб, які одержали дозвіл на випалювання відповідних об'єктів. Така відповідальність настає у разі, якщо такі особи не вжива-

ють відповідних заходів щодо своєчасного гасіння випалювання. Дії щодо гасіння випалювання є обов'язковими.

Частина 2 цієї статті встановлює відповідальність за вчинення зазначених дій на певній території та щодо певних об'єктів – природно-заповідного фонду. Територією чи об'єктом природно-заповідного фонду України оголошуються ділянки суші та водного простору, природні комплекси й об'єкти, які мають особливу екологічну, наукову, естетичну і народногосподарську цінність і призначені для збереження природної різноманітності, генофонду видів тварин і рослин, підтримання загального екологічного балансу та фоновий моніторинг навколишнього природного середовища, та які вилучаються з господарського використання повністю або частково.

До складу природно-заповідного фонду України належать державні заповідники, природні національні парки, заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади, дендрологічні та зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, заповідні урочища.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: це правопорушення може бути вчинене як з умислом, так і з неосторожності.

Стаття 78. Порушення порядку здійснення викиду забруднюючих речовин в атмосферу або впливу на неї фізичних та біологічних факторів

Викид забруднюючих речовин в атмосферне повітря без дозволу спеціально уповноваженого органу виконавчої влади або недодержання вимог, передбачених наданим дозволом, інші порушення порядку здійснення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря або перевищення граничних нормативів утворення забруднюючих речовин під час експлуатації технологічного устаткування, споруд і об'єктів – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Перевищення гранично допустимих рівнів впливу фізичних та біологічних факторів на атмосферне повітря або вплив фізичних та біологічних факторів на атмосферне повітря без дозволу спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у випадках, коли необхідність одержання такого дозволу передбачена законодавством, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'яти до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 78 в редакції Закону №81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законами №55/97-ВР від 07.02.97, №198-IV (198-15) від 24.10.2002]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони атмосфери.

Підприємства, установи, організації та громадяни при здійсненні своєї діяльності зобов'язані вживати необхідних заходів щодо запобігання та усунення причин забруднення атмосферного повітря, фізичного впливу на атмосферу в населених пунктах, рекреаційних зонах, а також повітря у жилих та виробничих приміщеннях, у навчальних, лікувально-профілактичних та інших закладах, інших місцях тривалого чи тимчасового перебування людей.

Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає у здійсненні таких дій: викид забруднюючих речовин в атмосферне повітря без спеціального дозволу; недодержання вимог, передбачених дозволом; інші порушення порядку здійснення викидів у атмосферне повітря; перевищення технологічних нормативів допустимого викиду забруднюючих речовин нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин стаціонарних джерел під час експлуатації технологічного устаткування, споруд і об'єктів; перевищення гранично допустимих рівнів впливу фізичних та біологічних факторів на атмосферне повітря; вплив гранично допустимих рівнів впливу фізичних та біологічних факторів на атмосферне повітря без спеціального дозволу.

Атмосферне повітря – життєво важливий компонент навколишнього природного середовища, яка є природною сумішшю газів, що є за межами жилих, виробничих та інших приміщень.

Забруднююча речовина – речовина хімічного або біологічного походження, що наявна або надходить в атмосферне повітря і може прямо або опосередковано справляти негативно впливати на здоров'я людини та стан навколишнього природного середовища. Викид – надходження в атмосферне повітря забруднюючих речовин або суміші таких речовин. Забруднення атмосферного повітря – змінення

складу і властивостей атмосферного повітря в результаті надходження або утворення в ньому фізичних, біологічних факторів і (або) хімічних сполук, що можуть несприятливо впливати на здоров'я людини та стан навколишнього природного середовища.

Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами – це офіційний документ, який дає право підприємствам, установам, організаціям та громадянам – суб'єктам підприємницької діяльності експлуатувати об'єкти, з яких надходять в атмосферне повітря забруднюючі речовини або їх суміші, за умови дотримання встановлених відповідних нормативів граничнодопустимих викидів та вимог до технологічних процесів у частині обмеження викидів забруднюючих речовин протягом визначеного в дозволі терміну.

Дозвіл видається безоплатно територіальними органами Мінекоресурсів за погодженням з установами державної санітарно-епідеміологічної служби на термін не менш як п'ять років.

Порядок та умови видачі дозволу регулюється Порядком проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності, які отримали такі дозволи, затвердженим постановою Кабінету Міністрів № 302 від 13.03.2002 р. У дозволі встановлюються певні вимоги щодо викиду забруднюючих речовин у повітря, виконання яких є обов'язковим.

Вимоги щодо порядку здійснення викидів в атмосферне повітря встановлюються у відповідних нормативно-правових актах, таких, наприклад, як Державні санітарні правила охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними та біологічними речовинами), Інструкція про порядок та критерії взяття на державний облік об'єктів, які справляють або можуть справити шкідливий вплив на здоров'я людей і стан атмосферного повітря, видів та обсягів забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, та інші. Порушення встановлених вимог має наслідком за цією статтею.

Норматив гранично допустимого викиду забруднюючої речовини стаціонарного джерела – гранично допустимий викид забруднюючої речовини або суміші цих речовин в атмосферне повітря від стаціонарного джерела викиду. Порядок розроблення та затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел затверджується постановою Кабінету Міністрів (на даний час діє Порядок, затверджений постановою від 28.12.2001 р. № 1780). Гранично допустимим рівнем концентрації у повітрі, наприклад, оксиду азоту є від 0,04 до 0,085 мг/м³, цей норматив стає небезпечним, у випадку, коли він дорівнює 2 мг/м³.

Нормативи гранично допустимих викидів забруднюючих речовин та їх сукупності, які містяться у складі пилогазоповітряних сумішей, що відводяться від окремих типів обладнання, споруд і надходять в атмосферне повітря від стаціонарних джерел, встановлюються з метою забезпечення дотримання нормативів екологічної безпеки атмосферного повітря з урахуванням економічної доцільності, рівня технологічних процесів, технічного стану обладнання, газоочисних установок.

Норматив гранично допустимого впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел – норматив, який встановлюється для кожного стаціонарного джерела акустичного, електромагнітного, іонізуючого та інших фізичних і біологічних факторів на рівні, за якого фізичний та біологічний вплив усіх джерел у цьому районі з урахуванням перспектив його розвитку в період терміну дії встановленого нормативу не призведе до перевищення нормативів екологічної безпеки атмосферного повітря (за найбільш суворим нормативом). У деяких випадках, передбачених законодавством, на вплив фізичних та біологічних факторів видається дозвіл спеціально уповноваженим органом виконавчої влади. Такі випадки встановлюються у Порядку видачі дозволів на експлуатацію устаткування з визначеними рівнями впливу фізичних та біологічних факторів на стан атмосферного повітря, проведення оплати цих робіт та обліку підприємств, установ, організацій і громадян – суб'єктів підприємницької діяльності, які отримали такі дозволи, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 29.03.2002 р. № 432.

Перелік фізичних та біологічних факторів, а також критерії визначення стаціонарних джерел забруднення, для яких розробляються нормативи, встановлюються Мінекоресурсів за погодженням з Міністерством охорони здоров'я. Розроблення нормативів здійснюється підприємствами, установами, організаціями та громадянами – суб'єктами підприємницької діяльності за власні кошти.

Суб'єкт: це правопорушення може бути вчинене тільки посадовими особами організацій, установ, підприємств, що здійснюють діяльність, пов'язану з викидом забруднюючих речовин в атмосферу або з впливом на неї фізичних та біологічних факторів.

Суб'єктивна сторона: вина у формі як умислу, так і необережності.

Стаття 78¹. Порушення порядку здійснення діяльності, спрямованої на штучні зміни стану атмосфери і атмосферних явищ

Порушення порядку здійснення діяльності, спрямованої на штучні зміни стану атмосфери і атмосферних явищ у господарських цілях, – тягне за собою накладення штрафу від п'яти до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 78–1 згідно із Законом №81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони атмосферного повітря від штучних змін його стану. Такі відносини регулюються Законом України "Про охорону атмосферного повітря" від 16.10.1992 р. та міжнародними договорами.

Об'єктивна сторона: виражається у порушенні порядку здійснення діяльності, яка спрямована на штучні зміни стану атмосфери і атмосферних явищ у господарських цілях.

Діяльність, спрямована на штучні зміни стану атмосфери та атмосферних явищ у господарських цілях, може провадитися підприємствами, установами, організаціями та громадянами – суб'єктами підприємницької діяльності тільки за дозволами, виданими спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів або його територіальними органами, за погодженням із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань охорони здоров'я або його територіальними органами, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Порядок погодження і видачі дозволів встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Підприємства, установи, організації та громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності зобов'язані відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, скорочувати і надалі повністю припинити виробництво та використання хімічних речовин, що шкідливо впливають на озоновий шар, а також проводити роботу щодо зменшення викидів речовин, накопичення яких в атмосферному повітрі може призвести до негативних змін клімату.

Суб'єктом цього правопорушення можуть бути як посадові особи підприємств, організацій, установ, так і окремі громадяни.

Суб'єктивна сторона: це правопорушення може бути вчинене як з умислом, так з необережності.

Стаття 79. Недодержання вимог щодо охорони атмосферного повітря при введенні в експлуатацію і експлуатації підприємств і споруд

Введення в експлуатацію нових і реконструйованих підприємств, споруд та інших об'єктів, які не відповідають вимогам щодо охорони атмосферного повітря, – тягне за собою попередження або накладення штрафу на посадових осіб від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення правил експлуатації, а також невикористання встановлених споруд, устаткування, апаратури для очищення і контролю викидів в атмосферу – тягнуть за собою попередження або накладення штрафу на посадових осіб від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 79 із змінами, внесеними згідно із Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони атмосферного повітря. Обставинами, під час яких виникають відносини, за посягання на які можливе притягнення до адміністративної відповідальності за цією статтею, є введення в експлуатацію, а також експлуатація підприємств та споруд.

Об'єктивна сторона полягає у вчиненні таких дій:

- введення в експлуатацію нових і реконструйованих підприємств, споруд та інших об'єктів, які не відповідають вимогам щодо охорони атмосферного повітря;
- порушення правил експлуатації встановлених споруд, устаткування, апаратури для очищення і контролю викидів в атмосферу;
- невикористання встановлених споруд, устаткування, апаратури для очищення і контролю викидів в атмосферу

При проектуванні, розміщенні, будівництві, введенні в дію нових і реконструкції застарілих підприємств, споруд та інших об'єктів, удосконаленні існуючих і впровадженні нових технологічних процесів та устаткування, а також у процесі експлуатації цих об'єктів повинні забезпечуватися екологічна безпека людей, раціональне використання природних ресурсів, додержання нормативів шкідливих впливів на навколишнє природне середовище. До того ж повинні передбачатися вловлювання, утилізація, знешкодження шкідливих речовин і відходів або повна їх ліквідація, виконання інших вимог щодо охорони навколишнього природного середовища і здоров'я людей.

Підприємства, установи й організації, діяльність яких пов'язана з шкідливим впливом на навколишнє природне середовище, незалежно від часу введення їх у дію повинні бути обладнані спорудами, устаткуванням і пристроями для очищення викидів і скидів або їх знешкодження, зменшення впливу шкідливих факторів, а також приладами контролю за кількістю і складом забруднюючих речовин та за характеристиками шкідливих факторів. Проекти господарської та іншої діяльності повинні мати матеріали оцінки її впливу на навколишнє природне середовище і здоров'я людей. Оцінка здійснюється з урахуванням вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, екологічної смкості цієї території, стану навколишнього природного середовища в місці, де планується розміщення об'єктів, екологічних прогнозів, перспектив соціально-економічного розвитку регіону, потужності та видів сукупного впливу шкідливих факторів та об'єктів на навколишнє природне середовище.

Підприємства, установи та організації, які розміщують, проектують, будують, експлуатують, технічно переозброюють, впроваджують підприємства, споруди та інші об'єкти, а також проводять дослідну діяльність, що за їх оцінкою може негативно вплинути на стан навколишнього природного середовища, подають спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів та його органам на місцях спеціальну заяву про це.

Забораються введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів, на яких не забезпечено в повному обсязі додержання всіх екологічних вимог і виконання заходів, передбачених у проєктах на будівництво та реконструкцію (розширення та технічне переоснащення).

Підприємства, установи, організації, що здійснюють проектування, виробництво, експлуатацію та обслуговування автомобілів, літаків, суден, інших пересувних засобів, установок та виробництво і постачання пального, зобов'язані розробляти і здійснювати комплекс заходів щодо зниження токсичності та знешкодження шкідливих речовин, що містяться у відпрацьованих газах та скидах транспортних засобів, переходу на менш токсичні види енергії й пального, додержання режиму експлуатації транспортних засобів та інші заходи, спрямовані на запобігання й зменшення викидів та скидів у навколишнє природне середовище забруднюючих речовин та додержання встановлених рівнів фізичних впливів.

З метою забезпечення оптимальних умов життєдіяльності людини в районах житлової забудови, масового відпочинку і оздоровлення населення при визначенні місць розміщення нових, реконструкції застарілих підприємств та інших об'єктів, які впливають або можуть впливати на стан атмосферного повітря, встановлюються санітарно-захисні зони.

Суб'єкт: посадові особи відповідних підприємств, установ, організацій, споруд та інших об'єктів.
Суб'єктивна сторона полягає як у формі умислу, так і у формі необережності.

Стаття 79¹. Недодержання екологічних вимог під час проектування, розміщення, будівництва, реконструкції та прийняття в експлуатацію об'єктів або споруд

Недодержання екологічних вимог під час проектування, розміщення, будівництва, реконструкції або прийняття в експлуатацію об'єктів чи споруд, а так само недодержання строків, встановлених для кожного етапу будівництва природоохоронних об'єктів чи споруд, або строків прийняття їх в експлуатацію – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб – від п'яти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 79-1 згідно із Законом №209/94-ВР від 14.10.94, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Проектування, розміщення, будівництво, реконструкція або прийняття в експлуатацію об'єктів чи споруд здійснюється відповідно до законів України "Про основи містобудування", "Про планування та

забудову територій", "Про архітектурну діяльність". "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про екологічну експертизу", Типових регіональних правил забудови, затверджених наказом Держбуду України від 10.12.2001 р. № 219, інших нормативно-правових актів, державних норм і правил. Будівництво на території сільських, селищних, міських рад житлових будинків, громадських будівель і виробничих об'єктів, благоустрій їх територій провадиться згідно з регіональними і місцевими правилами забудови на основі містобудівної та проектною документації з дотриманням екологічних норм. При розробці та реалізації містобудівної документації суб'єкти містобудівної діяльності зобов'язані дотримуватись основних завдань та заходів щодо забезпечення екологічної безпеки територій. Екологічна безпека територій передбачає дотримання встановлених природоохоронним законодавством вимог щодо охорони навколишнього природного середовища, збереження та раціонального використання природних ресурсів, санітарно-гігієнічних вимог щодо охорони здоров'я людини, здійснення заходів для нейтралізації, утилізації, знищення або переробки всіх шкідливих речовин і відходів.

Об'єкт: суспільні відносини, що виникають у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Об'єктивна сторона полягає у вчиненні таких дій: недодержання екологічних вимог під час проектування, розміщення, будівництва, реконструкції або прийняття в експлуатацію об'єктів чи споруд; недодержання встановлених для кожного етапу будівництва природоохоронних об'єктів чи споруд строків; недодержання строків прийняття в експлуатацію зазначених об'єктів.

Для кожного етапу будівництва природоохоронних об'єктів чи споруд, як і для будівництва природоохоронних об'єктів чи споруд в цілому, встановлюються певні строки, необхідні для реалізації відповідних вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища. Так, наприклад, у Переліках важливих будов виробничого призначення і природоохоронних об'єктів у складі Державної програми встановлюється рік початку і закінчення будівництва.

Також встановлюються строки і для прийняття в експлуатацію зазначених об'єктів, за недодержання яких передбачена адміністративна відповідальність за цією статтею.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: форма вини як умисел, так і необережність.

Стаття 80. Випуск в експлуатацію транспортних та інших пересувних засобів з перевищенням нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах

Випуск в експлуатацію автомобілів, літаків, суден та інших пересувних засобів і установок, у яких вміст забруднюючих речовин у відпрацьованих газах, а також рівень впливу фізичних факторів, здійснюваного, утворюваного ними під час роботи, перевищують установлені нормативи, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб, громадян – суб'єктів господарської діяльності від вісімдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Стаття 80 із змінами, внесеними згідно з Указом ППР № 1369-12 від 29.07.91; Законами № 3785-12 від 23.12.93, № 81/96-ВР від 06.03.96, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2350-II від 05.04.2001, № 198-IV від 24.10.2002, № 586-VI від 24.09.2008)

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони атмосферного повітря.

Об'єктивна сторона полягає в експлуатації різних пересувних засобів, у яких вміст забруднюючих речовин у відпрацьованих газах, а також рівень впливу фізичних факторів, здійснюваного, утворюваного ними під час роботи, перевищують установлені нормативи.

Для кожного типу пересувних джерел, що експлуатуються на території України, встановлюються нормативи вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та впливу фізичних факторів цих джерел, які розробляються з урахуванням сучасних технічних рішень щодо зменшення утворення забруднюючих речовин, зниження рівнів впливу фізичних факторів, очищення відпрацьованих газів та економічної доцільності.

Вміст забруднюючої речовини у відпрацьованих газах та впливу фізичних факторів пересувного джерела – гранично допустима кількість забруднюючої речовини у відпрацьованих газах пересувного джерела, що відводиться в атмосферне повітря. Фізичними факторами є шум, що виражається в гудінні, грохоті, тріщанні, свисту, вібруванні, радіації, електромагнітному випромінюванні тощо.

Підприємства, установи, організації, що здійснюють проектування, виробництво, експлуатацію та обслуговування автомобілів, літаків, суден, інших пересувних засобів, установок та виробництво і постачання пального, зобов'язані розробляти і здійснювати комплекс заходів щодо зниження токсичності та знешкодження шкідливих речовин, що містяться у відпрацьованих газах та скидах транспортних засобів, переходу на менш токсичні види енергії й пального, додержання режиму експлуатації транспортних засобів та інші заходи, спрямовані на запобігання й зменшення викидів та скидів у навколишнє природне середовище забруднюючих речовин та додержання встановлених рівнів фізичних впливів.

Згідно із законодавством про охорону навколишнього природного середовища проектування, виробництво та експлуатація транспортних та інших пересувних засобів і установок, вміст забруднюючих речовин у відпрацьованих газах яких перевищує нормативи або рівні впливу фізичних факторів, забороняються.

Нормативи вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та впливу фізичних факторів закріплюються у Порядку розроблення та затвердження нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та впливу фізичних факторів пересувних джерел забруднення атмосферного повітря, які затверджуються Кабінетом Міністрів (на даний період діє Порядок, затверджений від 13.03.2002 р. № 303).

Зміни, внесені до КпАП Законом України 586-VI від 24.09.2008 р., стосуються чотирьох основних ознак даного правопорушення. По-перше, у попередньому формулюванні об'єктивної сторони правопорушення мова йшла про випуск в експлуатацію автомобілів, літаків, суден та інших пересувних засобів і установок, у яких рівень впливу фізичних факторів, здійснюваного ними під час роботи, перевищує установлені нормативи. У новій редакції після слова "здійснюваного" додано слово "утворюваного", що дозволяє більш точно диференціювати склад даного правопорушення. По-друге, зазнала змін санкція за вчинення правопорушення: у попередній редакції штраф за його вчинення складав від двох до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у чинній редакції його значно збільшено. По-третє, розширено коло суб'єктів даного правопорушення: крім посадових осіб, до відповідальності можуть бути притягнуті і громадяни – суб'єкти господарської діяльності. По-четверте, відбулися зміни у компетенції державних органів, уповноважених розглядати справи про вказане правопорушення: якщо до набуття чинності Законом України 586-VI від 24.09.2008 р. суб'єктом розгляду по справі були органи, установи та заклади державної санітарно-епідеміологічної служби, то сьогодні відповідне повноваження покладено на органи внутрішніх справ (міліцію), що закріплено у змінах до ст.ст. 222 та 236 КпАП.

Суб'єкт: за вчинення дій, передбачених цією статтею, несуть відповідальність посадові особи відповідних підприємств, установ, організацій, що здійснюють випуск в експлуатацію транспортних та інших пересувних засобів.

Суб'єктивна сторона: вина може виражатися як у формі умислу, так і у формі необережності.

Стаття 81. Експлуатація автомототранспортних та інших пересувних засобів з перевищенням нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах

Експлуатація громадянами автомототранспортних та інших пересувних засобів і установок, у яких вміст забруднюючих речовин у відпрацьованих газах, а також рівень впливу фізичних факторів, здійснюваного, утворюваного ними під час роботи, перевищують установлені нормативи, – тягне за собою накладення штрафу від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Стаття 81 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 1369–12 від 29.07.91; Законами № 3785–12 від 23.12.93, № 81/96-ВР від 06.03.96, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2350-ІІ від 05.04.2001, № 198-ІV від 24.10.2002, № 586-VI від 24.09.2008)

Основні вимоги до розроблення та затвердження нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та впливу фізичних факторів пересувних джерел забруднення атмосферного повітря (далі – нормативи) встановлені постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку розроблення та затвердження нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та впливу фізичних факторів пересувних джерел забруднення атмосферного повітря від 13.03.2002 р. № 303". Нормативи розробляються для кожного типу новоствореного пересувного джерела та (або) такого, що

експлуатується на території України, з урахуванням вимог національного і міжнародного законодавства щодо забезпечення екологічної безпеки навколишнього природного середовища. Для пересувних джерел, що експлуатуються, нормативи розробляються з урахуванням існуючих технологій, а для новостворених – з урахуванням найдосконаліших доступних технологій щодо зменшення вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах, впливу фізичних факторів пересувних джерел та очищення відпрацьованих газів.

Для розроблення нормативів Мінприроди залучає на конкурсній основі установи та організації. Нормативи розробляються відповідно до Інструкції про загальні вимоги до розроблення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та впливу фізичних факторів пересувних джерел забруднення атмосферного повітря, яка затверджується Мінприроди. Розроблені нормативи погоджуються з Мінтрансом, МОЗ, Мінпромполітики та Держстандартом і подаються на затвердження до Мінприроди. Перегляд нормативів здійснюється у тому самому порядку, що і їх розроблення. Підставою для перегляду нормативів є: наявність можливостей щодо зменшення вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та впливу фізичних факторів пересувних джерел забруднення атмосферного повітря і відповідні технічні рішення; зміни у національному законодавстві та законодавстві Європейського Союзу щодо обмеження вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та впливу фізичних факторів пересувних джерел забруднення атмосферного повітря. За наявності цих підстав нормативи підлягають перегляду протягом календарного року.

Зміни, внесені до коментаря до статті Законом України 586-VI від 24.09.2008 р., пов'язані з: 1) уточненням формулювання об'єктивної сторони правопорушення (як і у ст. 80 КпАП, його склад поширено і на перевищення нормативів рівня впливу фізичних факторів, утворюваного під час роботи); 2) більш суворою стала санкція за вчинене правопорушення: якщо у попередній редакції штраф складав від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, то сьогодні його розмір знаходиться у межах від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; 3) повноваження щодо розгляду даного правопорушення передано від органів, установ та закладів державної санітарно-епідеміологічної служби до органів внутрішніх справ (міліції).

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Об'єктивна сторона полягає в експлуатації автомототранспортних та інших пересувних засобів і установок, у яких вміст забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та рівень впливу фізичних факторів перевищують установлені нормативи.

Згідно із Законом України "Про охорону навколишнього природного середовища" експлуатація транспортних та інших пересувних засобів та установок, у викидах та скидах яких вміст забруднюючих речовин перевищує встановлені нормативи, не допускається, а також згідно із розробленими на його основі нормативно-правовими актами забороняється експлуатація транспортних та інших пересувних засобів і установок, рівні впливу фізичних факторів яких перевищують встановлені нормативи.

Для притягнення до відповідальності за цією статтею не має значення забруднюючі речовини виділялися або фактори фізичного впливу проявлялися під час роботи двигуна зазначеного пересувного засобу чи під час знаходження його у виключеному стані.

Суб'єкт: лише громадяни, які експлуатують зазначені пересувні засоби із порушенням встановлених вимог щодо вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та факторів фізичного впливу

Суб'єктивна сторона: це діяння може бути вчинено як з умислом, так і з необережності.

Стаття 82. Порушення правил складування, зберігання, розміщення, транспортування, утилізації, ліквідації та використання відходів

Порушення правил складування, зберігання, розміщення, транспортування, утилізації, ліквідації та використання відходів – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 82 в редакції Закону №81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища. Предметом цього правопорушення є відходи.

Об'єктивна сторона полягає у порушенні встановлених вимог щодо операцій поводження з відходами (тобто їх складування, зберігання, розміщення, транспортування, утилізації, ліквідації та використання).

Такі вимоги регламентуються законами України “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про відходи”, “Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення”, “Про охорону атмосферного повітря”, “Про Загальнодержавну програму поводження з токсичними відходами”, Порядком ведення реєстру об’єктів утворення, оброблення та утилізації відходів та іншими відповідними нормативно-правовими актами. Нормативи у сфері поводження з відходами розробляються відповідними міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями за погодженням із спеціально уповноваженими органами виконавчої влади у сфері поводження з відходами.

Згідно із Законом України “Про відходи”, відходи – будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворюються у процесі людської діяльності і не мають подальшого використання за місцем утворення чи виявлення та яких їх власник повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення; зберігання відходів – тимчасове розміщення відходів у спеціально відведених місцях чи об’єктах (до їх утилізації чи видалення); транспортування відходів – перевезення відходів від місць їх утворення або зберігання до місць чи об’єктів оброблення, утилізації чи видалення; розміщення відходів – зберігання та збереження відходів у спеціально відведених для цього місцях чи об’єктах; утилізація відходів – використання відходів як вторинних матеріальних чи енергетичних ресурсів.

Операції поводження з відходами здійснюються відповідно до вимог екологічної безпеки та способами, що забезпечують максимальне використання відходів чи передачу їх іншим споживачам (за винятком захоронення).

Складування, розміщення, зберігання або транспортування промислових та побутових відходів, які є джерелами забруднення атмосферного повітря забруднюючими речовинами та речовинами з неприємним запахом або іншого шкідливого впливу, допускається лише за наявності спеціального дозволу на визначених місцях органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування територіях, з додержанням нормативів екологічної безпеки і подальшої утилізації або видалення. Власники або уповноважені ними органи підприємств, установ, організацій та громадяни – суб’єкти підприємницької діяльності зобов’язані забезпечувати переробку, утилізацію та своєчасне вивезення відходів, які забруднюють атмосферне повітря, на підприємства, що використовують їх як сировину, або на спеціально відведені місця чи об’єкти.

Суб’єкт: громадяни та посадові особи.

Суб’єктивна сторона: це правопорушення характеризується виною лише у формі умислу.

Стаття 82¹. **Порушення правил ведення первинного обліку та здійснення контролю за операціями поводження з відходами або неподання чи подання звітності щодо утворення, використання, знешкодження та видалення відходів**

Порушення правил ведення первинного обліку та здійснення контролю за операціями поводження з відходами або неподання чи подання звітності щодо утворення, використання, знешкодження та видалення відходів з порушенням встановлених строків, а так само порядку подання такої звітності – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від трьох до п’яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 82¹ згідно із Законом України № 1288-IV від 14.12.99 р.]

Об’єкт: встановлений порядок користування відходами.

Такий порядок регламентується законами України “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про відходи”, “Про Загальнодержавну програму поводження з токсичними відходами”. Порядком ведення державного обліку та паспортизації відходів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів від 01.11.1999 р. № 2034, Порядком ведення реєстру об’єктів утворення, оброблення та утилізації відходів та іншими відповідними нормативно-правовими актами. Нормативи у сфері поводження з відходами розробляються відповідними міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями за погодженням із спеціально уповноваженими органами виконавчої влади у сфері поводження з відходами.

Об’єктивна сторона полягає у вчиненні таких дій: порушенні правил ведення первинного обліку, порушенні правил здійснення контролю за операціями з відходами неподання звітності щодо утворення, використання, знешкодження та видалення відходів; поданні звітності щодо утворення, вико-

ристання, знешкодження та видалення відходів з порушенням встановлених строків подання такої звітності з порушенням порядку її подання.

Об’єкти, що шкідливо впливають або можуть вплинути на стан навколишнього природного середовища, види та кількість шкідливих речовин, що потрапляють у навколишнє природне середовище, види й розміри шкідливих фізичних та біологічних впливів на нього підлягають державному обліку. Підприємства, установи та організації проводять первинний облік у галузі охорони навколишнього природного середовища і безоплатно подають відповідну інформацію органам, що ведуть державний облік у цій галузі. Збір, обробка і подання відповідним державним органам зведеної статистичної звітності про операції поводження з відходами здійснюється в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Первинний облік відходів – реєстрація у формах первинних облікових документів (картки, журнали, анкети) відомостей про відходи під час їх утворення на підприємстві та здійснення операцій поводження з ними. Первинний облік відходів ведуть підприємства відповідно до типових форм первинної облікової документації (картки, журнали, анкети) з використанням технологічної, нормативно-технічної, планово-економічної, бухгалтерської та іншої документації. Відомості для первинного обліку відходів, що заносяться до зазначених документів, обумовлюються системою показників, необхідних для заповнення форм державної статистичної звітності та ведення паспорта відходів.

Типові форми первинної облікової документації про відходи згідно з державним класифікатором ДК 010–98 “Класифікатор управлінської документації” та інструкції щодо їх заповнення розробляються Мінекобезпеки за участю Держкомпідприємництва, інших заінтересованих центральних органів виконавчої влади, погоджуються з МОЗ і затверджуються спільним наказом Держкомстату та Мінекобезпеки. Джерелом первинної інформації про безхазяйні відходи є акт комісії з питань поводження з безхазяйними відходами, складений згідно з Порядком виявлення та обліку безхазяйних відходів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 03.08.1998 р. № 1217.

Здійснення контролю за веденням суб’єктами підприємницької діяльності первинного обліку утворення, збирання, оброблення, утилізації та видалення відходів і їх паспортизацією належить до компетенції спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері поводження з відходами та його органів на місцях у сфері поводження з відходами.

З метою забезпечення збирання, оброблення, збереження та аналізу інформації про об’єкти утворення, оброблення та утилізації відходів ведеться їх реєстр, в якому визначаються номенклатура, обсяги утворення, кількісні та якісні характеристики відходів, інформація про поводження з ними та заходи щодо зменшення обсягів утворення відходів і рівня їх небезпеки. Реєстр об’єктів утворення, оброблення та утилізації відходів ведеться на підставі звітних даних виробників відходів, відомостей спеціально уповноважених органів виконавчої влади у сфері поводження з відходами. Система і форми звітності, порядок надання, строки надання звітних даних і використання відповідної інформації про відходи, а також порядок перегляду їх номенклатури розробляються на основі державного класифікатора відходів і затверджуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань статистики за поданням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері поводження з відходами та інших заінтересованих центральних органів виконавчої влади.

Суб’єкт: це правопорушення може бути вчинено тільки посадовими особами, на яких покладені відповідні обов’язки.

Суб’єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Стаття 82². **Виробництво продукції з відходів чи з їх використанням без відповідної нормативно-технічної та технологічної документації**

Виробництво продукції (крім дослідних зразків) з відходів чи з їх використанням без відповідної нормативно-технічної та технологічної документації, погодженої в установленому порядку, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від трьох до п’ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 82² згідно із Законом України № 1288-IV від 14.12.99 р.]

Відповідно до положень ст. 1 Закону України “Про відходи” відходи – це будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворюються у процесі людської діяльності і не мають подальшого використання за місцем утворення чи виявлення та яких їх власник повинен позбутися

шляхом утилізації чи видалення. Законодавство про відходи складається із законів України “Про відходи”, “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення”, “Про поводження з радіоактивними відходами”, “Про металобрухт”, Кодексу України про надра та інших нормативно-правових актів. Встановлення санітарно-гігієнічних вимог до продукції, що виробляється з відходів, та видача гігієнічного сертифіката на неї належить до компетенції державної санітарно-епідеміологічної служби України.

Об’єкт: суспільні відносини у сфері виробництва продукції з відходів та їх використання.

Об’єктивна сторона полягає у виробництві продукції (крім дослідних зразків) з відходів без відповідної нормативно-технічної та технологічної документації, погодженою у встановленому порядку; використанні відходів без відповідної нормативно-технічної та технологічної документації, погодженою у встановленому порядку.

Як виробництво продукції з відходів, так і використання відходів здійснюється за наявності відповідної технологічної та нормативно-технічної документації, яка розробляється Міспромполітики разом з Національною академією наук і Міністерством охорони навколишнього природного, та затверджується спеціально уповноваженими органами.

Суб’єкт: посадові особи підприємств, організацій, установ, що здійснюють виробництво продукції з відходів або використовують відходи.

Суб’єктивна сторона: це правопорушення може бути вчинене лише з умислом.

Стаття 82³. Приховування, перекручення або відмова від надання повної та достовірної інформації за запитом посадових осіб і зверненнями громадян та їх об’єднань щодо безпеки утворення відходів та поводження з ними

Приховування, перекручення або відмова від надання повної та достовірної інформації за запитом посадових осіб і зверненнями громадян та їх об’єднань щодо безпеки утворення відходів та поводження з ними, в тому числі про їх аварійні скиди та відповідні наслідки, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від трьох до п’яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 82³ згідно із Законом України № 1288-IV від 14.12.99 р.]

Об’єкт: суспільні відносини, що виникають під час використання відходів. Такі відносини регулюються законами України “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про відходи”, Порядком ведення державного обліку та паспортизації відходів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів від 01.11.1999 р. № 2034, Законом України “Про Загальнодержавну програму поводження з токсичними відходами”, Порядком ведення реєстру об’єктів утворення, оброблення та утилізації відходів та іншими відповідними нормативно-правовими актами.

Об’єктивна сторона полягає у вчиненні таких дій: приховування повної та достовірної інформації на запити посадових осіб і зверненнями громадян та їх об’єднань щодо безпеки утворення відходів та поводження з ними, зокрема про їх аварійні скиди та відповідні наслідки; перекручення повної та достовірної інформації за запитом посадових осіб і зверненнями громадян та їх об’єднань щодо безпеки утворення відходів та поводження з ними, зокрема про їх аварійні скиди та відповідні наслідки; відмова від надання повної та достовірної інформації за запитом посадових осіб і зверненнями громадян та їх об’єднань щодо безпеки утворення відходів та поводження з ними, у тому числі про їх аварійні скиди та відповідні наслідки.

Конституцією України визначено, що кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення, така інформація ніким не може бути засекречена.

Згідно із ст. 30 Закону України “Про відходи” спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері поводження з відходами, державна санітарно-епідеміологічна служба України, їх органи на місцях та інші спеціально уповноважені органи виконавчої влади у сфері поводження з відходами забезпечують заінтересовані органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, громадян та їх об’єднання інформацією про розташування місць чи об’єктів зберігання і видалення відходів, їх вплив на стан навколишнього природного середовища та здоров’я людини.

Повнота інформації передбачає зазначення усіх відомостей, що стосуються операцій поводження з відходами, їх вплив на навколишнє середовище. Достовірність інформації – це падання таких даних, що відповідають дійсності.

Суб’єкт: посадові особи, що мають доступ до такої інформації.

Суб’єктивна сторона: передбачені цією статтею дії посадові особи вчиняють свідомо, тобто вина цього правопорушення виражена лише у формі умислу.

Стаття 82⁴. Змішування чи захоронення відходів, для утилізації яких в Україні існує відповідна технологія, без спеціального дозволу

Змішування чи захоронення відходів, для утилізації яких в Україні існує відповідна технологія, без спеціального дозволу спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі охорони навколишнього природного середовища – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двох до п’яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 82⁴ згідно із Законом України № 1288-IV від 14.12.99 р.]

Об’єкт: суспільні відносини у сфері користування відходами. Такі відносини регулюються законами України “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про відходи”, “Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення”, “Про охорону атмосферного повітря”, “Про Загальнодержавну програму поводження з токсичними відходами”, Порядком ведення реєстру об’єктів утворення, оброблення та утилізації відходів та іншими відповідними нормативно-правовими актами.

Об’єктивна сторона виражається у: змішуванні відходів без спеціального дозволу; захороненні відходів без спеціального дозволу, до того ж предметом цього правопорушення можуть бути лише ті відходи, для утилізації яких в Україні існує відповідна технологія.

Змішування відходів – поєднання різноманітних відходів, що призводить до утворення ними єдиної маси. Захоронення відходів – остаточне розміщення відходів при їх видаленні у спеціально відведених місцях чи на об’єктах таким чином, щоб довгостроковий шкідливий вплив відходів на навколишнє природне середовище та здоров’я людини не перевищував установлених нормативів. Утилізація відходів-використання відходів як вторинних матеріальних чи енергетичних ресурсів.

Відходи, для утилізації та переробки яких в Україні існують відповідні технології та виробничо-технологічні і (або) економічні передумови у законодавстві про відходи визначаються як вторинна сировина.

Одним із обов’язків суб’єктів господарської діяльності при поводженні з відходами є не допускати змішування відходів, якщо це не передбачено технологією та ускладнює поводження з відходами або не доведено, що така дія відповідає вимогам підвищення екологічної безпеки.

Для виконання дій щодо змішування чи захоронення зазначених відходів необхідно отримати дозвіл, який видається спеціально уповноваженим органом виконавчої влади у галузі охорони навколишнього природного середовища. Нині спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища, екологічної безпеки, заповідної справи, а також гідрометеорологічної діяльності є Міністерство охорони навколишнього природного середовища України (Мінприроди України), яке здійснює свої повноваження безпосередньо та через утворені в його складі урядові органи державного управління, спеціально уповноважений орган виконавчої влади у сфері охорони навколишнього природного середовища в Автономній Республіці Крим, територіальні органи, інспекції, установи та організації, що належать до сфери його управління.

Суб’єкт: посадові особи.

Суб’єктивна сторона полягає у формі умислу.

Стаття 82⁵. Порушення правил передачі відходів

Передача відходів з порушенням установлених правил на зберігання, оброблення або видалення підприємствам чи організаціям, що не мають відповідного дозволу на проведення цих операцій, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від двох до п’яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 82⁵ згідно із Законом України № 1288-IV від 14.12.99 р.]

Об'єкт: суспільні відносини, що виникають у сфері операцій поводження з відходами. Зберігання, оброблення або видалення відходів здійснюється за певними правилами. Порядок здійснення зазначених дій регламентуються відповідними нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона полягає у передачі відходів з порушенням установлених правил на зберігання, оброблення або видалення підприємствам чи організаціям, до того ж такі підприємства та організації не мають відповідного дозволу на здійснення зазначених операцій.

Зберігання відходів – тимчасове розміщення відходів у спеціально відведених місцях чи об'єктах (до їх утилізації чи видалення). Оброблення (перероблення) відходів-здійснення будь-яких технологічних операцій, пов'язаних із зміною фізичних, хімічних чи біологічних властивостей відходів, з метою підготовки їх до екологічно безпечного зберігання, перевезення, утилізації чи видалення. Видалення відходів – здійснення операцій з відходами, що не призводять до їх утилізації.

Зберігання та видалення відходів здійснюються відповідно до вимог екологічної безпеки та способами, що забезпечують максимальне використання відходів чи передачу їх іншим споживачам (за винятком захоронення). На кожне місце чи об'єкт зберігання або видалення відходів складається спеціальний паспорт, в якому зазначаються найменування та код відходів (згідно з державним класифікатором відходів), їх кількісний та якісний склад, походження, а також технічні характеристики місць чи об'єктів зберігання чи видалення і відомості про методи контролю та безпечної експлуатації цих місць чи об'єктів. Видалення відходів здійснюється відповідно до встановлених законодавством вимог екологічної безпеки з обов'язковим забезпеченням можливості утилізації чи захоронення залишкових продуктів за погодженням з державною санітарно-епідеміологічною службою України. Зберігання та видалення відходів здійснюються в місцях, визначених органами місцевого самоврядування з врахуванням вимог земельного та природоохоронного законодавства, за наявності спеціальних дозволів, у яких визначені обсяги відходів відповідно до встановлених лімітів та умови їх зберігання. Такий дозвіл видається спеціально уповноваженим органом виконавчої влади у галузі охорони навколишнього природного середовища. Визначені для зберігання та видалення відходів місця чи об'єкти повинні використовуватися лише для заявлених на одержання дозволу відходів.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона характеризується виною у формі умислу.

Стаття 82⁶. Порушення встановлених правил і режиму експлуатації установок і виробництв з оброблення та утилізації відходів

Порушення встановлених правил і режиму експлуатації установок і виробництв з оброблення та утилізації відходів, а також полігонів для зберігання чи захоронення промислових, побутових та інших відходів (сміттєзвалищ, шлакосховищ, золівдвалів тощо) – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 82⁶ згідно із Законом України № 1288-IV від 14.12.99 р.]

Об'єкт: встановлений порядок користування відходами. Використання відходів та здійснення операцій поводження з відходами регулюються нормативно-правовими актами, зазначеними у коментарі до ст. 82⁴.

Об'єктивна сторона полягає у: порушенні встановлених правил експлуатації установок і виробництв з оброблення та утилізації відходів, полігонів для зберігання чи захоронення промислових, побутових та інших відходів (сміттєзвалищ, шламосховищ, золівдвалів тощо); порушенні встановленого режиму експлуатації зазначених об'єктів. Поняття оброблення та утилізації відходів – див. коментар до ст. 82⁵, 82⁴.

Виконання встановлених правил та режиму експлуатації зазначених об'єктів забезпечує їх більш тривале та ефективне використання, а порушення – веде до їх непридатності та неможливості виконання ними відповідних функцій та застосування їх за призначенням.

Суб'єкт: посадові особи відповідних об'єктів.

Суб'єктивна сторона характеризується виною у формі умислу.

Стаття 82⁷. Порушення вимог законодавства у сфері хімічних джерел струму

Порушення порядку обліку придбання та експлуатації хімічних джерел струму або порядку обліку обсягів накопичення відпрацьованих хімічних джерел струму та передачі їх на утилізацію – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ненадання в установленому порядку інформації або надання неправдивої інформації щодо обсягів придбання та експлуатації нових хімічних джерел струму, обсягів накопичення відпрацьованих хімічних джерел струму та передачі їх на утилізацію – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Непередача в установленому порядку відпрацьованих небезпечних хімічних джерел струму ємністю 7 А/год та більше на утилізацію підприємствам, що мають ліцензії на здійснення діяльності із заготівлі та утилізації відпрацьованих хімічних джерел струму, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 82⁷ згідно із Законом України № 3503-IV від 23.02.2006 р.]

Об'єкт: суспільні відносини, що виникають у сфері поводження з хімічними джерелами струму
Об'єктивна сторона виражена у порушенні порядку обліку придбання, експлуатації та утилізації хімічних джерел струму.

Порядок обліку придбання, експлуатації та утилізації хімічних джерел струму встановлено Законом України “Про хімічні джерела струму” від 23.02.2006 р. № 3503-IV.

Хімічними джерелами струму є джерела електричної енергії, яка виробляється шляхом перетворення хімічної енергії в електричну, що складаються з одного чи декількох неперезаряджувальних первинних елементів або перезаряджувальних вторинних елементів (акумуляторів), зокрема, інтегрованих у виробі промислового чи побутового призначення.

Контроль у сфері хімічних джерел струму здійснюють:

– центральні та місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування – стосовно реалізації загальнодержавних, галузевих та регіональних програм у сфері хімічних джерел струму;

– центральні органи виконавчої влади – стосовно здійснення державної політики, ліцензування діяльності у сфері, координації діяльності суб'єктів відносин у сфері хімічних джерел струму, що їм підпорядковані або належать до сфери їх управління;

– центральні та місцеві органи виконавчої влади з питань стандартизації, метрології та сертифікації – стосовно дотримання вимог державних стандартів щодо технологічних процесів виробництва і забезпечення якості хімічних джерел струму та утилізації відпрацьованих хімічних джерел струму;

– центральні та місцеві органи виконавчої влади з питань охорони навколишнього середовища – стосовно забезпечення екологічної безпеки виробництва хімічних джерел струму та утилізації відпрацьованих хімічних джерел струму, ведення обліку обсягів накопичення відпрацьованих хімічних джерел струму та передачі їх на утилізацію.

Юридичні та фізичні особи (суб'єкти підприємницької діяльності), які використовують хімічні джерела струму, зобов'язані: забезпечувати експлуатацію хімічних джерел струму з дотриманням вимог супровідної технічної або експлуатаційної документації та інформації, розміщеної на корпусах хімічних джерел струму; здійснювати облік придбання та експлуатації хімічних джерел струму, обсягів накопичення відпрацьованих хімічних джерел струму та передачі їх на утилізацію; забезпечувати зберігання відпрацьованих хімічних джерел струму в спеціально відведених місцях; здавати відпрацьовані небезпечні хімічні джерела струму ємністю 7 А/год та більше для утилізації на спеціалізовані виробництва з утилізації, спеціалізованим підприємствам з утилізації чи на їх приймальні пункти протягом трьох місяців з дня закінчення строку експлуатації хімічних джерел струму або з дня оформлення документа про непридатність хімічних джерел струму для експлуатації внаслідок фізичного, морального зносу, непоправного браку, пошкодження, з інших причин; надавати в установленому порядку інформацію щодо обсягів придбання та експлуатації нових хімічних джерел струму, обсягів накопичення відпрацьованих хімічних джерел струму та передачі їх на утилізацію.

Фізичні особи, які не зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності, та використовують хімічні джерела струму для забезпечення власних потреб, зобов'язані здавати відпрацьовані небезпечні хімічні джерела струму ємністю 7 А/год та більше для утилізації на спеціалізовані виробництва з утилізації, спеціалізованим підприємствам з утилізації чи на їх приймальні пункти.

Суб'єкт: юридичні та фізичні особи (суб'єкти підприємницької діяльності), які використовують хімічні джерела струму; громадяни

Суб'єктивна сторона виражена у формі умислу або необережності.

Стаття 83. **Порушення правил застосування, зберігання, транспортування, знешкодження, ліквідації та захоронення пестицидів і агрохімікатів, токсичних хімічних речовин та інших препаратів**

Порушення правил застосування, зберігання, транспортування, знешкодження, ліквідації та захоронення пестицидів і агрохімікатів, токсичних хімічних речовин та інших препаратів – тягне за собою накладення штрафу на громадян від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від семи до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 83 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №2010–11 від 03.04.86, в редакції Закону №81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: встановлений порядок використання пестицидів, агрохімікатів, токсичних хімічних речовин та інших препаратів. Такий порядок регламентується законами України “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення”, “Про пестициди та агрохімікати” та іншими відповідними нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона виражена у порушенні встановлених правил застосування, зберігання, транспортування, знешкодження, ліквідації та захоронення пестицидів і агрохімікатів, токсичних хімічних речовин та інших препаратів.

Пестициди – токсичні речовини. Їх сполуки або суміші речовин хімічного чи біологічного походження, призначені для знищення, регуляції та припинення розвитку шкідливих організмів, внаслідок діяльності яких вражаються рослини, тварини, люди і завдається шкоди матеріальним цінностям, а також гризунів, бур'янів, деревної, чагарникової рослинності, засмічуючих видів риб.

Агрохімікати – органічні, мінеральні і бактеріальні добрива, хімічні меліоранти, регулятори росту рослин та інші речовини, що застосовуються для підвищення родючості ґрунтів, урожайності сільськогосподарських культур і поліпшення якості рослинницької продукції;

Транспортування, зберігання, застосування, утилізація, знищення та знешкодження пестицидів і агрохімікатів та торгівля ними здійснюються відповідно до вимог, встановлених чинним законодавством, санітарними правилами транспортування, зберігання і застосування пестицидів і агрохімікатів та іншими нормативними актами. Особи, діяльність яких пов'язана з транспортуванням, зберіганням, застосуванням пестицидів і агрохімікатів та торгівлею ними, повинні мати допуск (посвідчення) на право роботи із зазначеними пестицидами і агрохімікатами. Порядок одержання такого допуску визначається Кабінетом Міністрів України. Продаж населенню пестицидів і агрохімікатів здійснюється у дрібно фасованому вигляді та з обов'язковою наявністю інструкції щодо безпечного їх застосування. Господарська діяльність у сфері зберігання та застосування пестицидів і агрохімікатів підлягає обов'язковому страхуванню, умови та порядок якого визначаються законодавством.

При застосуванні пестицидів і агрохімікатів здійснюється комплекс заходів відповідно до регламентів, встановлених для певної ґрунтово-кліматичної зони, з урахуванням попереднього агрохімічного обстеження ґрунтів, даних агрохімічного паспорта земельної ділянки (поля) і стану посівів, діагностики мінерального живлення рослин, прогнозу розвитку шкідників і хвороб. Переліки пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні, зокрема для роздрібно торгівлі та для застосування авіаційним методом, затверджуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища за погодженням із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань охорони здоров'я та спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань аграрної політики.

Тара від непридатних або заборонених до використання пестицидів і агрохімікатів, підлягає вилученню, утилізації, знищенню та знешкодженню в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України (на даний період діє Порядок, затверджений постановою Кабінету Міністрів від 27.03.1996 р. № 354).

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Стаття 83¹. **Порушення законодавства про захист рослин** Порушення законодавства про захист рослин:

1) поширення шкідливих організмів внаслідок порушення технології вирощування рослин сільськогосподарського та іншого призначення;

2) екологічно не обґрунтоване здійснення захисту рослин;

3) неповідомлення (приховування) або надання неправдивої інформації про загрозу посівам, деревним насадженням, іншій рослинності відкритого та закритого ґрунту, а також продукції рослинного походження від шкідливих організмів;

4) завезення на територію України та реалізація засобів захисту рослин, а також речовин і сировини для їх виготовлення, що не пройшли державних випробувань і реєстрації;

5) ухилення від пред'явлення або непред'явлення засобів захисту рослин для проведення їх огляду, дослідження;

6) недодержання вимог нормативно-правових актів з питань захисту рослин, що призвело до пошкодження, погіршення стану рослин та якості продукції рослинного походження, а також забруднення довкілля, – тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від десяти до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 83–1 згідно із Законом №1368–IV (1368–14) від 11.01.2000; із змінами, внесеними згідно із Законом №736–V (736–16) від 14.03.2007]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері захисту рослин. Законодавство про захист рослин складається із законів України “Про захист рослин”, “Про охорону навколишнього середовища”, “Про пестициди і агрохімікати”, Міжнародної конвенції захисту рослин, постанови Кабінету Міністрів про організацію виробництва вітчизняних засобів захисту рослин та інших відповідних нормативно-правових актів. Наукове забезпечення захисту рослин здійснюється Національною академією наук України, Українською академією аграрних наук, спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань аграрної політики через мережу наукових і науково-дослідних установ та організацій

Об'єктивна сторона полягає у здійсненні зазначених у диспозиції цієї статті дій. Їх зміст та ознаки розглянуто нижче.

Поширення шкідливих організмів внаслідок порушення технології вирощування рослин сільськогосподарського та іншого призначення. Шкідливі організми – це шкідники, збудники хвороб і бур'яни. Недодержання певних вимог, незастосування встановлених способів та методів щодо вирощування рослин може призвести до негативного впливу на навколишнє природне середовище, одним із таких негативних проявів може бути поширення шкідливих організмів. Технологія вирощування рослин розробляється науковцями та затверджується у порядку, визначеному законодавством. На підприємствах, в установах та організаціях усіх форм власності роботи, пов'язані із захистом рослин, проводяться працівниками, які пройшли відповідну підготовку з технології захисту рослин, і тільки під безпосереднім керівництвом спеціалістів із захисту рослин.

Екологічно необґрунтоване здійснення захисту рослин. Захист рослин – комплекс заходів, спрямованих на зменшення втрат урожаю та запобігання погіршенню стану рослин сільськогосподарського та іншого призначення, багаторічних і лісових насаджень, дерев, чагарників, рослинності закритого ґрунту, продукції рослинного походження через шкідників, хвороби і бур'яни. Статтею 4 Закону України “Про захист рослин” встановлюється одна із основних вимог до захисту рослин – екологічне та економічне обґрунтування доцільності захисту рослин від шкідливих організмів. Це означає, що захист рослин повинен бути доцільним, обґрунтованим та не завдати шкоди навколишньому середовищу.

Неповідомлення (приховування) або надання неправдивої інформації про загрозу посівам, деревним насадженням, іншій рослинності відкритого та закритого ґрунту, а також продукції рослинного походження від шкідливих організмів. Конституцією України визначено, що кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена. Тому особи, що мають доступ до такої інформації зобов'язані надавати її в установленому порядку. Неправдивою інформацією є така інформація, що не відповідає дійсності.

Завезення на територію України та реалізація засобів захисту рослин, а також речовин і сировини для їх виготовлення, що не пройшли державних випробувань і реєстрації. Засоби захисту рослин та речовини і сировина, з якої ці засоби виготовляються, підлягають державним випробуванням та реєстрації. Погодження асортименту засобів захисту рослин, технічних умов їх виробництва та застосування, плану державних випробувань і реєстрації засобів захисту рослин, переліку пестицидів, дозволених до використання в Україні, асортименту пестицидів, що завозяться в Україну, а також ліцензування діяльності, пов'язаної з їх виробництвом та реалізацією належить до компетенції Головної державної інспекції захисту рослин спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань аграрної політики. Реєстрацію українських препаратів здійснює Укрдержжімкомісія разом з Міністерством охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки. Міністерством охорони здоров'я відповідно до переліку, що подається Міністерством промислової політики.

Державна міжвідомча комісія України у справах випробувань і реєстрації засобів захисту та регуляторів росту рослин і добрив реєструє в Україні мікробіологічні препарати на основі фосформобілізуючих та азотофіксуючих бактерій (ризозагрина, ризоентерину, агрофілу), засобів захисту рослин (ризоплану, агату, нематофагоциду, гаупсину, пентафагу). Виробництво мікробіологічних препаратів у біолабораторіях і біофабриках здійснюється відповідно вимогам ГОСТ 12.1.008-76 за наявності затверджених та погоджених в установленому порядку і технологічного регламенту. Використання патогенних для людини штамів не дозволяється. Робота здійснюється тільки з виробничими штамами мікроорганізмів, на які є свідоцтва державної реєстрації України.

Ухилення від пред'явлення або непред'явлення засобів захисту рослин для проведення їх огляду, дослідження. Такі дії спричиняють адміністративну відповідальність за цією статтею у зв'язку з тим, що вони порушують встановлений порядок користування засобами захисту рослин та можуть призвести до негативних наслідків. На вимогу уповноважених органів особи, що використовують засоби захисту рослин повинні їх пред'явити для огляду та дослідження.

Недодержання вимог нормативно-правових актів з питань захисту рослин, що призвело до пошкодження, погіршення стану рослин та якості продукції рослинного походження, а також забруднення довкілля. Склад цього правопорушення є матеріальним, тобто вчиняються певні дії, наступають передбачені цим пунктом цієї статті наслідки та існує причинний зв'язок між діями та наслідками. Вимоги, які пред'являються до здійснення захисту рослин, встановлюються зазначеними нормативно-правовими актами.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: це правопорушення може бути вчинено як з умислом, так і з необережності.

Статтю 84 виключено на підставі Закону №81/96-ВР від 06.03.96.

Стаття 85. Порушення правил використання об'єктів тваринного світу

Порушення правил полювання (полювання без належного на те дозволу, в заборонених місцях, у заборонений час, забороненими знаряддями або способами, на заборонених для добування тварин, допускання собак у мисливські угіддя без нагляду, полювання з порушенням встановленого для певної території (регіону, мисливського господарства, обходу тощо) порядку здійснення полювання), яке не мало наслідком добування, знищення або поранення тварин, а також транспортування або перенесення добутих тварин чи їх частин без відмітки цього факту в дозволі на їх добування – тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від двох до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попе-

редження або накладення штрафу на посадових осіб – від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне порушення правил полювання (полювання без належного на те дозволу, в заборонених місцях, у заборонений час, забороненими знаряддями або способами, на заборонених для добування тварин) чи таке, яке мало наслідком добування, знищення або поранення тварин, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією рушниць та інших знарядь і засобів вчинення правопорушення, які є приватною власністю порушника, та незаконно добутих об'єктів тваринного світу чи без такої або позбавлення права полювання на строк до трьох років з конфіскацією рушниць та інших знарядь і засобів вчинення правопорушення, які є приватною власністю порушника, та незаконно добутих об'єктів тваринного світу чи без такої і на посадових осіб – від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією знарядь і засобів вчинення правопорушення, які є приватною власністю порушника, та незаконно добутих об'єктів тваринного світу чи без такої.

Порушення правил рибальства – тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від двох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб – від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Грубе порушення правил рибальства (рибальство із застосуванням вогнепальної зброї, електроструму, вибухових або отруйних речовин, інших заборонених знарядь лову, промислових знарядь лову особами, які не мають дозволу на промисел, вилов водних живих ресурсів у розмірах, що перевищують встановлені ліміти або встановлену правилами любительського і спортивного рибальства добову норму вилову) – тягне за собою накладення штрафу на громадян від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією знарядь і засобів вчинення правопорушення, які є приватною власністю порушника, та незаконно добутих водних живих ресурсів чи без такої і на посадових осіб – від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією знарядь і засобів вчинення правопорушення, які є приватною власністю порушника, та незаконно добутих водних живих ресурсів чи без такої.

Порушення правил здійснення інших видів спеціального використання об'єктів тваринного світу – тягне за собою накладення штрафу на громадян від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією знарядь і засобів вчинення правопорушення, які є приватною власністю порушника, та незаконно добутих об'єктів тваринного світу чи без такої і на посадових осіб – від двадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією знарядь і засобів вчинення правопорушення, які є приватною власністю порушника, та незаконно добутих об'єктів тваринного світу чи без такої.

[Стаття 85 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №2010-11 від 03.04.86, в редакції Закону №81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97, в редакції Закону №1122-IV (1122-15) від 11.07.2003]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері використання об'єктів тваринного світу. Такі відносини регулюються Конституцією України, законами України "Про тваринний світ" від 13.12.2001 р., "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про мисливське господарство та полювання" та іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона полягає у вчиненні таких дій: порушення правил полювання, яке не мало наслідком добування, знищення або поранення тварин, а також транспортування або перенесення добутих тварин чи їх частин без відмітки цього факту в дозволі на їх добування; повторне порушення правил полювання чи таке, яке мало наслідком добування, знищення або поранення тварин; порушення правил рибальства; грубе порушення правил рибальства; порушення правил здійснення інших видів спеціального використання об'єктів тваринного світу.

Тваринний світ є одним з компонентів навколишнього природного середовища, національним багатством України, джерелом духовного та естетичного збагачення і виховання людей, об'єктом наукових досліджень, а також важливою базою для одержання промислової і лікарської сировини, харчових продуктів та інших матеріальних цінностей, тому законодавством України встановлюються певні вимоги щодо використання об'єктів тваринного світу.

Полювання здійснюється за певними правилами, які встановлюються такими нормативно-правовими актами, як Закон України "Про мисливське господарство та полювання" від 22.02.2000 р., Інструкція про порядок видачі ліцензій на добування мисливських тварин та порядок здійснення полювання на цих тварин, та інших прийнятих відповідно до зазначеного закону.

Полювання – дії людини, спрямовані на вистежування, переслідування з метою добування мисливських тварин, що перебувають у стані природної волі або утримуються в напіввільних умовах

Право на полювання в межах визначених для цього мисливських угідь мають громадяни України, які досягли 18-річного віку, одержали в установленому порядку дозвіл на добування мисливських тварин та інші документи, що засвідчують право на полювання.

До полювання прирівнюється також перебування осіб у межах мисливських угідь, зокрема на польових і лісових дорогах (крім доріг загального користування), з будь-якою стрілецькою зброєю або з капканами та іншими знаряддями добування звірів і птахів або з собаками мисливських порід чи ловчими звірами і птахами, або з продукцією полювання та перебування осіб на дорогах загального користування з продукцією полювання або з будь-якою зібраною розчохленою стрілецькою зброєю.

Полювання може здійснюватися такими способами: індивідуальне полювання; колективне полювання; колективне полювання з нагоничами (облавне полювання).

Полювання може здійснюватися з використанням: мисливської вогнепальної зброї; собак мисливських порід, інших ловчих звірів і птахів (за наявності паспортів на них з допуском до полювання у поточному році); сіток і пасток для відлову тварин живцем; пасток для добування хутрових звірів з науковою метою та для переселення; вишок; пахучих неотруйних приманок.

Полювання з використанням вогнепальної мисливської зброї дозволяється лише особам, які в установленому порядку одержали дозвіл органу внутрішніх справ на право користування цією зброєю. Полювання може здійснюватися з мисливською зброєю, що належить іншій фізичній особі, лише в її присутності і за наявності у мисливця та власника зброї відповідних дозволів, виданих органом внутрішніх справ.

Полювання здійснюється за наявності відповідних документів, які мисливець зобов'язаний мати під час здійснення полювання, транспортування або перенесення продукції полювання і пред'являти їх на вимогу осіб, уповноважених здійснювати контроль у галузі мисливського господарства та полювання. Документами на право полювання є: посвідчення мисливця; щорічна контрольна картка обліку добутої дичини і порушень правил полювання з відміткою про сплату державного мита; дозвіл на добування мисливських тварин (ліцензія, відстрільна картка тощо); відповідний дозвіл на право користування вогнепальною мисливською зброєю; паспорт на собак мисливських порід, інших ловчих звірів і птахів з відміткою про допуск до полювання у поточному році у разі їх використання під час полювання.

На деяких тварин встановлюються ліміти полювання. Такими тваринами є: парнокопитні тварини, куниця лісова та кам'яна, норка американська, тхір лісовий, бобр, нутрія вільна, ондатра, бабак, білка. Полювання на інших мисливських тварин регулюється нормами відстрілу, що встановлюються на мисливський сезон спеціально уповноваженим органом.

Добування мисливських тварин здійснюється за дозволом – ліцензією або відстрільною карткою. За ліцензією здійснюється полювання на кабана, лань, оленів благородного та плямистого, козулю, лося, муфлону, білку, бабака, бобра, нутрію вільну, ондатру, куницю лісову та кам'яну, норку американську, тхора лісового. За відстрільною карткою здійснюється полювання на пернату дичину, кроля дикого, зайця-русака, єнотовидного собаку, вовка та лисицю. Ліцензії та відстрільні картки видаються мисливцям із зазначенням у них терміну та місця здійснення полювання з урахуванням лімітів добування мисливських тварин та пропускної спроможності мисливських угідь

З метою раціонального використання мисливських тварин, охорони диких тварин, а також середовища їх перебування забороняється:

- 1) полювати без належного на те дозволу, а саме:
 - без визначених законом документів; полювання на тварин, які не зазначені у дозволах на добування мисливських тварин або понад встановлену в цих дозволах норму;
 - 2) полювання в заборонених для цього місцях, а саме:
 - на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, де це заборонено відповідно до положень про них:
 - на відтворювальних ділянках;
 - у межах населених пунктів (сіл, селищ, міст), за винятком випадків, передбачених рішеннями Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських рад;
 - в угіддях, не зазначених у дозволі;
 - на відстані ближче ніж 200 метрів від будівель населеного пункту та окремо розташованих будівель, де можливе перебування людей;
 - 3) полювання у заборонений час, а саме:
 - у не дозволені для полювання строки на відповідні види тварин;
 - у темний період доби (пізніше години після заходу сонця і раніше години до його сходу);
 - 4) полювання із застосуванням або використанням заборонених знарядь та забороненими способами, а саме:
 - клевів, петель, підрізів, закотів, гачків, самострілів, ловчих ям;
 - отруйних та анестезуючих принад;
 - живих сліпих чи знівечених тварин як принад;
 - звуковідтворювальних приладів та пристроїв;
 - електричного обладнання для добування тварин;
 - штучних світлових джерел, приладів та пристроїв для підсвічування мішеней, зокрема, приладів нічного бачення;
 - дзеркал та інших пристроїв, що осліплюють тварин;
 - вибухових речовин;
 - з під'їзду на автотранспорті, а також на плавучих засобах з працюючим двигуном;
 - літаків та вертольотів;
 - не мисливської (зокрема, військової) вогнепальної, пневматичної та іншої стрілецької зброї, а також нарізних вкладок, напівавтоматичної або автоматичної зброї з магазинами більш як на два патрони;
 - руйнування жител тварин, бобрових загат, гнізд птахів;
 - газу та диму;
 - zalivanja нір звірів;
 - а також:
 - на тварин, які зазнають лиха (переправляються водою або по льоду, рятуються від пожежі, повені тощо);
 - на пернату дичину з нарізною вогнепальною зброєю;
 - на хутрових звірів (крім вовка) з нарізною вогнепальною зброєю калібром більш як 5,6 міліметра;
 - на копитних тварин з використанням малокаліберної гвинтівки під патрон кільцевого запалювання або набоїв, споряджених картечкою чи шротом;
 - полювання з мисливськими собаками, ловчими звірами і птахами без наявності на них паспорта з допуском до полювання;
 - транспортування або перенесення добутих тварин чи їх частин без відмітки цього факту у дозволі на їх добування;
 - допускання собак у мисливські угіддя без нагляду;
 - полювання з порушенням встановленого для певної території (регіону, мисливського господарства, обходу тощо) порядку здійснення полювання;
 - полювання на заборонених для добування тварин;
 - збирання яєць птахів, загинув тварин або їх частин, руйнування, нищення або псування штучних гніздищ, солонців, годівниць для звірів і птахів, посівів кормових рослин, мисливських вишок, іктивних знаків, відповідних вивісок та інших атрибутів мисливського господарства.
- Власники собак, які допустили їх у мисливські угіддя без нагляду, несуть відповідальність як порушники правил полювання і відшкодовують користувачу мисливських угідь заповідані збитки. Вижені в мисливських угіддях без нагляду породисті собаки відловлюються, про що письмово

повідомляються районні та обласні організації, які провадять реєстрацію відповідних порід собак, а безпородні собаки можуть бути відстріляні.

Державний контроль у галузі мисливського господарства та полювання здійснюється Кабінетом Міністрів України, спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі мисливського господарства та полювання, спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі охорони навколишнього природного середовища, їх місцевими органами, місцевими державними адміністраціями, іншими державними органами відповідно до законодавства.

Повторним вважається правопорушення, яке вчиняється вдруге певною особою. Відповідальність за цією частиною статті настає також і у випадку, коли в результаті вчинення правопорушення призводить до таких наслідків, як добування, знищення або поранення тварини.

Рибальство здійснюється відповідно до Тимчасового порядку ведення рибного господарства і здійснення рибальства, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 28.09.1996 р. № 1192, Правил любительського і спортивного рибальства та Інструкції про порядок обчислення та внесення платежів за спеціальне використання водних живих ресурсів при здійсненні любительського і спортивного рибальства неможливе без перебування у воді, затверджені наказом Укрдержрибгоспу 167/156/299/300/650 від 15.02.1999 р., та інших відповідних нормативно-правових актів.

Ведення рибного господарства та рибальство повинні здійснюватись з додержанням таких основних вимог: недопущення погіршення умов існування водних живих ресурсів; забезпечення охорони водних живих ресурсів від браконьєрського та іншого використання, що проводиться з порушенням правил; сприяння природному відтворенню водних живих ресурсів шляхом проведення біотехнічних та рибницько-меліоративних робіт, спрямованих на поліпшення умов їх існування, здійснення заходів щодо штучного відтворення водних живих ресурсів; виконання встановлених норм, лімітів (квот), термінів і правил використання водних живих ресурсів; забезпечення управління і контролю у галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів та збереження середовища їх перебування; виконання норм і вимог міжнародного права щодо здійснення рибальства; забезпечення науково обґрунтованого раціонального використання водних живих ресурсів.

Спеціально уповноваженими органами виконавчої влади, що здійснюють управління у галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, є Мінрибгосп, Мінкобезпеки та їх органи на місцях.

Грубим порушенням рибальства вважається рибальство із застосуванням вогнепальної зброї, електроструму, вибухових або отруйних речовин, інших заборонених знарядь лову, промислових знарядь лову особами, які не мають дозволу на промисел, вилов водних живих ресурсів у розмірах, що перевищують встановлені ліміти або встановлену правилами любительського і спортивного рибальства добову норму вилову.

Спеціальне використання диких тварин та інших об'єктів тваринного світу – всі види користування тваринним світом (за винятком любительського та спортивного рибальства у водоймах загального користування), що здійснюється з їх вилученням (добуванням, збиранням і таке інше) з природного середовища.

Правила видачі дозволів на спеціальне використання диких тварин та інших об'єктів тваринного світу, віднесених до природних ресурсів загальнодержавного значення, затверджені наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки від 26.05.1999 р. № 115.

Правила встановлюють вимоги щодо видачі дозволів на спеціальне використання диких тварин (крім водних живих ресурсів, зокрема, водних безхребетних, наземних безхребетних у водній стадії розвитку) та інших об'єктів тваринного світу (частин диких тварин, продуктів їх життєдіяльності, залишків викопних тварин, крім тих, що утворюють загальнопоширені копалини), віднесених до природних ресурсів загальнодержавного значення.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Стаття 85¹. Виготовлення та збут заборонених знарядь добування об'єктів тваринного або рослинного світу

Виготовлення, збут заборонених знарядь добування об'єктів тваринного або рослинного світу, а також збут незаконно добутої продукції – тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією цих знарядь, матеріалів та засобів для їх виготовлення.

[Кодекс доповнено статтею 85–1 згідно із Законом №81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері захисту навколишнього тваринного та рослинного світу.

Об'єктивна сторона складається з таких дій: виготовлення заборонених знарядь добування об'єктів тваринного або рослинного світу; збут заборонених знарядь добування об'єктів тваринного або рослинного світу; збут незаконно добутої продукції.

З метою раціонального використання мисливських тварин, охорони диких тварин, а також середовища їх перебування забороняється полювання із застосуванням або використанням заборонених знарядь та забороненими способами, а саме: клеїв, петель, підрізів, закотів, гачків, самострілів, ловчих ям; отруйних та анестезуючих принад; живих сліпих чи знівечених тварин як принад; звуковідтворювальних приладів та пристроїв; електричного обладнання для добування тварин; штучних світлових джерел, приладів та пристроїв для підсвічування мішеней, зокрема, приладів лічного бачення; дзеркал та інших пристроїв, що осліплюють тварин; вибухових речовин; з під'їзду на автомобілотранспорті, а також на плавучих засобах з працюючим двигуном; літаків та вертольотів; не мисливської (зокрема, військової) вогнепальної, пневматичної та іншої стрілецької зброї, а також нарізних вкладок, напівавтоматичної або автоматичної зброї з магазинами більш як на два патрони; руйнування жител тварин, бобрових загат, гнізд птахів; газу та диму; заливання нір звірів; а також: на тварин, які зазнають лиха (пересправляються водою або по льоду, рятуються від пожежі, повені тощо); на пернату дичину з нарізною вогнепальною зброєю; на хутрових звірів (крім вовка) з нарізною вогнепальною зброєю калібром більш як 5,6 міліметра; на копитних тварин з використанням малокаліберної гвинтівки під патрон кільцевого запалювання або набоїв, споряджених картечцю чи шротом; полювання з мисливськими собаками, ловчими звірами і птахами без наявності на них паспорта з допуском до полювання. Виготовлення зазначених знарядь це їх створення шляхом компонування окремих частин або деталей чи переробка вже існуючих знарядь, а також шляхом ремонту. Збут таких знарядь передбачає їх відчуження, передача іншій особі, до того ж це має значення було це зроблено оплатно чи ні. Це є збутом передача такого знаряддя у тимчасове користування. Продукція, що була добута з порушенням правил її добування, є незаконно добутою. Збут такої продукції передбачає її передачу від однієї особи до іншої з метою володіння або користування нею.

Суб'єкт: загальний суб'єкт, тобто осудна особа, що досягла 16-річного віку.

Суб'єктивна сторона: це правопорушення може бути вчинено тільки з умислом.

Стаття 86 виключено на підставі Закону №81/96-ВР від 06.03.96.

Стаття 86¹. Експлуатація на водних об'єктах водозабірних споруд, не забезпечених рибозахисним обладнанням

Експлуатація на водних об'єктах водозабірних споруд, не забезпечених рибозахисним обладнанням, якщо його наявність передбачена відповідними нормативами, або з неефективно працюючим рибозахисним обладнанням – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 86–1 згідно із Законом №81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Рибозахисними устроями на водозаборах є механічні, гідравлічні та інші види пристроїв, які призначені для запобігання попаданню молоді риби у водогосподарські системи, на зрошувальні угіддя і т. д. Обладнання рибозахисними пристроями підлягають промислові, комунальні і сільськогосподарські водозабори, які беруть воду з водоймищ, що мають рибогосподарське значення.

Об'єкт: суспільні відносини, що виникають у сфері охорони риб та інших водних біоресурсів.

Об'єктивна сторона виражається у: експлуатації на водних об'єктах таких водозабірних споруд, що не забезпечені рибозахисним обладнанням (якщо наявність такого обладнання передбачена відповідними нормативами); експлуатації на водних об'єктах водозабірних споруд, рибозахисне обладнання на яких працює неефективно.

Водозабір – споруда або пристрій для забору води з водного об'єкта. До основних заходів для забезпечення охорони і відтворення рибних запасів, водних тварин і рослин належить обладнання рибозахисними пристроями водозабірних та інших споруд відповідно до затверджених проектів, будівництво риборозплідників, штучних нерестовищ, рибопропускних споруд, підготовка ложа водоймища тощо.

Водним кодексом встановлюється заборона на експлуатацію водозабірних споруд, не забезпечених рибозахисним обладнанням під час здійснення господарської та іншої діяльності, яка може завдати шкоди водним живим ресурсам, а також забороняється введення в дію водозабірних споруд без рибозахисних пристроїв та облаштованих відповідно до затверджених проектів зон санітарної охорони водозаборів.

Підприємства, установи та організації, які експлуатують водопідпірні, водопропускні, водозахисні або водозабірні споруди водогосподарських систем, зобов'язані дотримуватися встановлених режимів їх роботи та правил експлуатації.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Стаття 87. **Порушення вимог щодо охорони середовища перебування і шляхів міграції, переселення, акліматизації та схрещування диких тварин**

Порушення вимог щодо охорони середовища перебування і шляхів міграції, переселення, акліматизації та схрещування диких тварин – тягне за собою накладення штрафу на громадян від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'яти до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Невжиття заходів щодо запобігання загибелі диких тварин, погіршенню середовища їх перебування та умов міграції або добування диких тварин, які зазнають лиха, – тягне за собою накладення штрафу від п'яти до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 87 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №2010–11 від 03.04.86, в редакції Закону №81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони об'єктів тваринного світу та їх середовища.

Об'єктивна сторона полягає у:

1) порушенні вимог щодо перебування, шляхів міграції, переселення, акліматизації та схрещування диких тварин. Такі вимоги регламентуються законами України “Про тваринний світ” від 13.12.2001 р., “Про мисливське господарство та полювання” від 22.02.2000 р. та іншими відповідними нормативно-правовими актами. Охорона тваринного світу забезпечується шляхом охорони середовища існування, умов розмноження і шляхів міграції тварин. Об'єкти тваринного світу, а також місця токування, линяння, гніздових колоній птахів, постійних чи тимчасових скупчень тварин, інші території, що є середовищем перебування об'єктів тваринного світу, підлягають охороні. Під час проведення заходів щодо охорони, раціонального використання і відтворення нових технологічних процесів, здійснення будь-якої діяльності, яка може вплинути на середовище існування диких тварин та стан тваринного світу, повинно забезпечуватися додержання такої вимоги, як недопустимість погіршення середовища існування, шляхів міграції та умов розмноження диких тварин. Підприємства, установи, організації і громадяни при здійсненні будь-якої діяльності, що впливає або може вплинути на стан тваринного світу, зобов'язані забезпечувати охорону середовища існування, умов розмноження і шляхів міграції тварин. Під час розміщення, проектування та забудови населених пунктів, підприємств, споруд та інших об'єктів, удосконалення існуючих і впровадження нових технологічних процесів, введення в господарський обіг цілинних земель, заболочених, прибережних і зайнятих чагарниками територій, меліорації земель, здійснення лісових користувань і лісгосподарських заходів, проведення геологорозвідувальних робіт, видобування корисних копалин, визначення місць випасання і прогону свійських тварин, розроблення туристичних маршрутів та організації місць відпочинку населення повинні передбачатися і здійснюватися заходи щодо збереження середовища існування та умов розмноження тварин, забезпечення недоторканності ділянок, що становлять особливу цінність для збереження тваринного світу. Під час розміщення, проектування і будівництва залізничних, шосей-

них, трубопровідних та інших транспортних магістралей, ліній електропередачі і зв'язку, а також каналів, гребель та інших гідротехнічних споруд повинні розроблятися і здійснюватися заходи, які забезпечували б збереження шляхів міграції тварин. Введення в експлуатацію об'єктів і застосування технологій без забезпечення їх засобами захисту тварин та середовища їх існування забороняються. Проведення вибухових та інших робіт, які є джерелом підвищеного шуму, в місцях розмноження тварин обмежується законодавством. Випалювання сухої рослинності або її залишків допускається лише в разі господарської необхідності за відповідним дозволом територіальних органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів. Експлуатація гідротехнічних та інших споруд на водних об'єктах, встановлення гідрологічного режиму і режиму водоспоживання та інша діяльність, що впливає чи може вплинути на стан середовища існування диких тварин, повинні здійснюватися з урахуванням вимог охорони тваринного світу, інтересів рибного і мисливського господарства;

2) невжитті заходів щодо запобігання загибелі диких тварин, погіршенню середовища їх перебування та умов міграції або добування диких тварин, які зазнають лиха. Охорона тваринного світу здійснюється шляхом надання допомоги тваринам у разі захворювання, загрози їх загибелі під час стихійного лиха і внаслідок надзвичайних екологічних ситуацій. У разі виникнення стихійного лиха та надзвичайних екологічних ситуацій, які загрожують існуванню тварин, користувачі об'єктами тваринного світу зобов'язані відповідно до законів України “Про тваринний світ”, “Про зону надзвичайної екологічної ситуації” та інших нормативно-правових актів надавати допомогу диким тваринам і негайно інформувати про це спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів. Порядок надання допомоги диким тваринам встановлений Законом України “Про тваринний світ” (ст. 47).

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Стаття 88. **Незаконне вивезення з України і ввезення на її територію об'єктів тваринного і рослинного світу**

Незаконне вивезення з України або ввезення на її територію об'єктів тваринного і рослинного світу, в тому числі зоологічних і ботанічних колекцій, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією цих об'єктів або без такої і на посадових осіб – від п'яти до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією цих об'єктів або без такої.

Ті самі дії щодо видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України або охорона і використання яких регулюється відповідними міжнародними договорами України, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією цих об'єктів або без такої і на посадових осіб – від семи до дванадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією цих об'єктів або без такої.

[Стаття 88 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №2010–11 від 03.04.86, в редакції Закону №81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: встановлений порядок ввезення та вивезення об'єктів тваринного та рослинного світу через митні органи України. Предмет цього правопорушення – об'єкти тваринного та рослинного світу.

Об'єктивна сторона виражена у: незаконному вивезенні з України об'єктів тваринного і рослинного світу, в тому числі зоологічних і ботанічних колекцій; незаконному ввезенні на територію України об'єктів тваринного і рослинного світу, в тому числі зоологічних і ботанічних колекцій; вчиненні зазначених дій щодо тварин і рослин, що занесені до Червоної книги України, або охорона і використання яких регулюється відповідними міжнародними договорами України.

Ввезення в Україну і вивезення за її межі об'єктів тваринного світу здійснюються за правилами, встановленими спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів. Незаконним є таке вивезення та ввезення об'єктів тваринного та рослинного світу, що порушує встановлені правила здійснення таких дій (наприклад, не задекларовані або недостовірне декларування ввезення або вивезення зазначених об'єктів, відсутність спеціального дозволу і т. ін.)

Частина 2 передбачає адміністративну відповідальність за вчинення зазначених дій щодо тварин та рослин, що занесені до Червоної книги або охорона і використання яких регулюється відповідними міжнародними договорами України. Таким міжнародним договором є, наприклад, Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення. Порядок здійснення вивезення та ввезення таких тварин і рослин регулюється Правилами видачі дозволів та сертифікатів на ввезення в Україну та вивезення за її межі зразків видів дикої фауни і флори, які є об'єктами регулювання Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення, які затверджені наказом Мінприроди України від 16.04.2002 р.

Рідкісні і такі, що перебувають під загрозою зникнення в природних умовах на території України, види тварин та рослин підлягають особливій охороні і заносяться до Червоної книги України. Порядок і вимоги щодо охорони, відтворення і використання цих видів тварин та рослин визначаються Положенням про Червону книгу України, яке затверджується Верховною Радою України. Види тварин (рослин), не занесені до Червоної книги України, але є рідкісними і такими, що перебувають під загрозою зникнення, за рішенням Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України заносяться до переліків видів тварин (рослин), що підлягають особливій охороні. Визначення видів і встановлення порядку охорони, відтворення і використання тварин (рослин), занесених до зазначених переліків, здійснюється Міністерством охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України з урахуванням висновків наукових організацій.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: Це правопорушення може бути вчинене як з умислом, так з необережності.

Стаття 88¹. **Порушення порядку придбання чи збуту об'єктів тваринного або рослинного світу, правил утримання диких тварин у неволі або в напіввільних умовах**

Порушення порядку придбання чи збуту об'єктів тваринного або рослинного світу – тягне за собою накладення штрафу від одного до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією об'єктів тваринного або рослинного світу чи без такої.

Ті самі дії, вчинені щодо об'єктів тваринного або рослинного світу, які перебували в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, занесених до Червоної книги України або які охороняються відповідно до міжнародних договорів України, – тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією об'єктів тваринного або рослинного світу чи без такої.

Порушення правил утримання диких тварин у неволі або в напіввільних умовах – тягне за собою накладення штрафу від одного до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією об'єктів тваринного або рослинного світу чи без такої.

[Кодекс доповнено статтею 88–1 згідно із Законом №81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: встановлений порядок придбання та збуту об'єктів тваринного або рослинного світу, правила тримання диких тварин у неволі або у напіввільних умовах. Предметом цього правопорушення є об'єкти тваринного та рослинного світу.

Об'єктивна сторона виражене у вчиненні таких дій: порушення порядку придбання об'єктів тваринного або рослинного світу; порушення порядку збуту об'єктів тваринного або рослинного світу; ті самі дії, вчинені щодо об'єктів тваринного або рослинного світу, які перебували у межах території та об'єктів природно-заповідного фонду, занесених до Червоної книги України або які охороняються відповідно до міжнародних договорів України; порушення правил утримання диких тварин у неволі або в напіввільних умовах.

Підприємствам, установам, організаціям і громадянам дозволяється добування (придбання) диких тварин з метою утримання і розведення у напіввільних умовах чи в неволі для використання цих тварин та отриманих продуктів їх життєдіяльності.

Тварини, вилучені з природного середовища за відповідним дозволом чи іншим документом та за визначену у встановленому законодавством порядку плату, є власністю підприємств, установ, організацій та громадян, яким цей дозвіл чи інший документ було видано. Дикі тварини, що утримуються підприємствами, установами, організаціями та громадянами у напіввільних умовах чи в неволі без відповідного дозволу чи інших документів на право вилучення їх з природного середовища, що засвідчують законність їх набуття, вважаються незаконно набутими. Правила добування диких тварин, а також їх утримання і розведення у напіввільних умовах чи в неволі встановлюються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів за погодженням з спеціально уповноваженими центральними органами виконавчої влади з питань мисливського господарства та полювання і рибного господарства.

Збут об'єктів тваринного або рослинного світу регулюється відповідними нормативними актами, порушення встановленого порядку збуту має наслідком адміністративну відповідальність за цією статтею. Забороняється збут незаконно добутої продукції полювання.

Щодо об'єктів тваринного або рослинного світу, які перебували у межах території та об'єктів природно-заповідного фонду, занесених до Червоної книги України або які охороняються відповідно до міжнародних договорів України – див. коментар до ст. 88.

Суб'єкт: загальний, тобто осудна особа, яка досягла 16-річного віку.

Суб'єктивна сторона може бути як у формі умислу, так і у формі необережності.

Стаття 88². **Порушення правил створення, поповнення, зберігання, використання або державного обліку зоологічних, ботанічних колекцій та торгівлі ними**

Порушення правил створення, поповнення, зберігання, використання або державного обліку зоологічних, ботанічних колекцій та торгівлі ними – тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією колекції або без такої.

[Кодекс доповнено статтею 88–2 згідно із Законом №81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: встановлений порядок операцій поводження із зоологічними та ботанічними колекціями, їх охорона. Предметом цього правопорушення є зоологічні та ботанічні колекції. Колекція – це сукупність певного виду (типу) об'єктів. Дані відносини регулюються законами України “Про тваринний світ”, “Про рослинний світ”, “Про природно-заповідний фонд України” та іншими відповідними нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона виражена у порушенні правил створення, поповнення, зберігання, використання або державного обліку зоологічних, ботанічних колекцій та торгівлі ними.

Створення і поповнення зоологічних колекцій (живих колекцій зоопарків, зоосадів, океанаріумів тощо, а також у вигляді колекцій опудал, препаратів, частин і залишків тварин) шляхом вилучення тварин з природного середовища провадяться підприємствами, установами, організаціями і громадянами лише за дозволами, що видаються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів. Зоологічні колекції, що становлять наукову, культурно-освітню, навчально-виховну або естетичну цінність і мають загальнодержавне значення, підлягають державному обліку. Створення, поповнення, зберігання, використання, відчуження та державний облік зоологічних колекцій, торгівля ними, а також вивезення в Україну, пересилання і вивезення за її межі здійснюються за правилами, що встановлюються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів.

Ботанічні колекції (колекції ботанічних садів, дендраріїв, дендропарків, оранжерей, а також гербарії, банки насіння та інші види ботанічних колекцій), що мають наукову, культурно-освітню, навчально-виховну та іншу державну цінність, підлягають державному обліку. Правила створення, поповнення, зберігання, державного обліку, а також використання, торгівлі, вивезення, пересилання і вивезення за межі України ботанічних колекцій та їх об'єктів затверджуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі охорони навколишнього природного середовища за погодженням із Головною державною інспекцією із карантину рослин України, Державною митною службою України та іншими заінтересованими центральними органами виконавчої влади, а також Національною академією наук України.

Суб'єкт: осудна особа, яка досягла на момент вчинення правопорушення 16-річного віку.

Суб'єктивна сторона: це правопорушення може бути вчинено як з умислом, так і з необережності.

Стаття 89. Жорстоке поводження з тваринами

Жорстоке поводження з тваринами, їх мордування або вчинення інших дій, що призвели до їх мучення, каліцтва чи загибелі, – тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 89 в редакції Закону №81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Нормативно-правове регулювання захисту тварин від жорстокого поводження здійснюється законами України “Про захист тварин від жорстокого поводження”, “Про тваринний світ”, “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про ветеринарну медицину”, “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення”, “Про захист населення від інфекційних хвороб” та іншими нормативно-правовими актами, що прийняті відповідно до них. До того ж жорстоке поводження з тваринами, відповідно до ст. 1 Закону України “Про захист тварин від жорстокого поводження” розуміється як знущання над тваринами, вчинене із застосуванням жорстоких методів або з хуліганських мотивів, а також нацькування тварин одна на одну, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів.

Поводження з тваринами ґрунтується на таких принципах: жорстоке поводження з тваринами є несумісним з вимогами моральності та гуманності, спричиняє моральну шкоду людині; забезпечення умов життя тварин, які відповідають їх біологічним, видовим та індивідуальним особливостям; право власності та інші речові права на тварин у разі жорстокого поводження з ними можуть бути припинені відповідно до цього Закону; заборона жорстоких методів умертвіння тварин; відповідальність за жорстоке поводження з тваринами; утримання і поводження з домашніми тваринами без мети заподіяння шкоди як оточенню, так і самій тварині.

Забораються пропаганда жорстокого поводження з тваринами, заклики до жорстокого поводження з ними, а також пропаганда мисливства в системі дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної і вищої освіти, використання в розважальних або комерційних цілях матеріалів, що демонструють жорстоке поводження з тваринами.

Виховання гуманного ставлення до тварин є важливою складовою етичного, культурного та екологічного виховання громадян. Виховання гуманного ставлення до тварин передбачає формування високого рівня еколого-етичної свідомості та культури громадян. Виховання гуманного ставлення до тварин забезпечується шляхом викладання курсів з екологічної етики та гуманного ставлення до тварин у дошкільних навчальних закладах, у системі загальної середньої, професійно-технічної і вищої освіти.

Умови утримання тварин повинні відповідати їх біологічним, видовим та індивідуальним особливостям. Умови утримання тварин повинні задовольняти їх природні потреби в їжі, воді, сні, рухах, контактах із собі подібними, у природній активності та інші потреби.

Кількість тварин, що утримуються, обмежується можливістю забезпечення їм умов утримання.

Місце утримання тварин повинно бути оснащено таким чином, щоб забезпечити необхідні простір, температурно-вологісний режим, природне освітлення, вентиляцію та можливість контакту тварин із природним для них середовищем.

Утримання диких тварин у неволі допускається, якщо створені умови, що відповідають їх біологічним, видовим та індивідуальним особливостям. Утримання диких тварин у неволі без створення відповідних умов не допускається.

Утримання диких тварин у неволі допускається за наявності дозволу, що видається центральним органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища. Утримання диких тварин у неволі без дозволу допускається в разі тимчасового утримання врятованої постраждалої тварини.

Допускається утримання дрібних диких тварин, які традиційно утримуються людьми в неволі і можуть бути забезпечені умовами утримання.

Особа, яка утримує домашню тварину, зобов'язана:

– забезпечити домашній тварині необхідні умови, що відповідають її біологічним, видовим та індивідуальним особливостям;

– дотримуватися санітарно-гігієнічних норм експлуатації жилого приміщення, де утримується домашня тварина (місце постійного утримання), та норм співжиття.

Правила утримання домашніх тварин установлюються органами місцевого самоврядування.

Особа, яка утримує тварину, зобов'язана забезпечити своєчасне надання їй ветеринарної допомоги. Ветеринарне обслуговування повинно включати послуги з евтаназії тварин або новонародженого приплоду тварин.

При транспортуванні тварин повинні задовольнятися їх потреби в їжі та воді, а також має бути забезпечений захист від шкідливого для них зовнішнього впливу. Транспортний засіб, призначений для перевезення тварин, повинен бути спеціально оснащений для того, щоб виключати травмування або загибель тварин. При завантаженні і розвантаженні тварин мають використовуватися пристрої і прийоми, що виключають травмування і загибель тварин. Правила транспортування тварин затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Регулювання чисельності диких тварин і тварин, що не утримуються людиною, але перебувають в умовах, повністю або частково створюваних діяльністю людини, здійснюється методами біостерилізації або біологічно обґрунтованими методами, а в разі неможливості їх застосування – методами евтаназії.

Умертвіння тварин допускається:

– для одержання господарсько корисної продукції;

– для припинення страждань тварин, якщо вони не можуть бути припинені в інший спосіб;

– за необхідності умертвіння новонародженого приплоду тварин;

– при регулюванні чисельності диких тварин і тварин, що не утримуються людиною, але перебувають в умовах, повністю або частково створюваних діяльністю людини; – за необхідності умертвіння окремих тварин, які хворі на сказ чи на інше особливо небезпечне захворювання або є носіями особливо небезпечного захворювання; – за необхідності оборони від нападу тварини, якщо життя або здоров'я людей знаходиться в небезпеці. При умертвінні тварин мають дотримуватися такі вимоги: – умертвіння проводиться методами, що виключають передсмертні страждання тварин; – приміщення, де проводиться умертвіння, повинно бути відокремлене від приміщення, де утримуються інші тварини; – забороняється застосовувати негуманні методи умертвіння тварин, що призводять

до загибелі від задушення, електричного струму, больових ін'єкцій, отруєння,

курареподібних препаратів, перегріву та інші больові методи; – переробка тварин дозволяється тільки після їх умертвіння; – умертвіння тварин, що страждають, проводиться негайно, якщо їх страждання

неможливо припинити іншим чином. При поводженні з тваринами не допускається: – використання оснащень, інвентарю, що травмують тварин; – примушування тварин до виконання неприродних для них дій, що призводять до

травмувань; – нанесення побоїв, травм з метою примушування тварин до виконання будь-яких вимог; – використання тварин в умовах надмірних фізіологічних навантажень тощо. При проведенні больових процедур обов'язкове застосування знеболюючих препаратів.

Забораються:

– розведення тварин з виявленими генетичними змінами, що спричиняють їм

страждання; – розведення тварин зі спадково закріпленою агресивністю; – примушування до нападу одних тварин на інших, крім випадків використання собак мисливських порід, інших ловчих звірів та птахів для полювання; – проведення генетичних змін на тваринах;

– застосування до тварин фармакологічних та механічних засобів допінгу; – інші дії чи бездіяльність, що суперечать принципам захисту тварин від жорстокого поводження. При поводженні з домашньою твариною особа, яка її утримує, зобов'язана: – дбати про домашню тварину, забезпечити їй достатню кількість їжі та постійний

доступ до води; – надавати можливість домашній тварині здійснювати необхідні рухи, контактувати з собі подібними; – забезпечити наявність намордника, повідка, що необхідні для здійснення виходу домашньої тварини поза місцем її постійного утримання; – забезпечити наявність на домашній тварині нашійника з ідентифікуючими

позначками; – забезпечувати своєчасне надання домашній тварині ветеринарних послуг (обстеження, лікування, щеплення тощо); – негайно повідомляти медичну або ветеринарну установу про випадки заподіяння

домашньою твариною ушкоджень здоров'ю людини або іншим тваринам, та негайно доставляти домашню тварину, яка вчинила такі дії, у ветеринарну установу для огляду; запобігати неконтрольованому розмноженню домашніх тварин.

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони тваринного світу. Предметом цього правопорушення є тварини, як ті, що знаходяться на волі, так і ті, що перебувають у чийсь власності, колекції тощо.

Об'єктивна сторона виражена у вчиненні таких дій: жорстоке поводження з тваринами; мордування тварин; вчинення інших дій із застосуванням жорстоких методів або з хуліганських мотивів.

До адміністративної відповідальності за цією статтею особи притягаються у випадку, коли результатом вчинених дій були наслідки у вигляді скалічення або смерті тварини, або коли тварини зазнавали мук внаслідок такого поводження із ними. Немає значення для притягнення до відповідальності чи такі дії вчинялися систематично чи одноразово.

Суб'єкт: осудна особа, яка досягла 16-річного віку.

Суб'єктивна сторона: такі дії можуть вчинюватися лише з умислом.

Стаття 90. Порушення вимог щодо охорони видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України

Погіршення середовища перебування (зростання) тварин і рослин, види яких занесені до Червоної книги України, знищення, незаконне або з порушенням встановленого порядку вилучення їх з природного середовища, а також порушення умов утримання (вирощування) тварин і рослин цих видів у ботанічних садах, дендрологічних та зоологічних парках, інших спеціально створених штучних умовах, що призвело до їх загибелі, каліцтва (пошкодження), – тягне за собою накладення штрафу на громадян від двадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно добутого і на посадових осіб – від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно добутого.

[Стаття 90 в редакції Закону №81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97, в редакції Закону №1122-IV (1122–15) від 11.07.2003]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони рідкісних видів тварин і рослин. Такі відносини регулюються Законом України “Про Червону книгу України” від 07.02.2002 р. Предметом цього правопорушення є рідкісні види тварин і рослин.

Об'єктивна сторона виражена у вчиненні таких дій:

- погіршення середовища перебування (зростання) тварин і рослин, види яких занесені до Червоної книги України;
- знищення тварин і рослин, види яких занесені до Червоної книги України;
- незаконне вилучення тварин і рослин, види яких занесені до Червоної книги України, із природного середовища;
- вилучення тварин і рослин, види яких занесені до Червоної книги України, з порушенням встановленого порядку вилучення їх з природного середовища;
- порушення умов утримання (вирощування) тварин і рослин цих видів у ботанічних садах, дендрологічних та зоологічних парках, інших спеціально створених штучних умовах, що призвело до їх загибелі, каліцтва (пошкодження).

Червона книга України є офіційним державним документом, який містить перелік рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, а також узагальнені відомості про сучасний стан цих видів тваринного і рослинного світу та заходи щодо їх збереження і відтворення. Об'єктами Червоної книги України є рідкісні і такі, що перебувають під загрозою зникнення, види тваринного і рослинного світу, які постійно або тимчасово перебувають (зростають) у природних умовах у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони. Підставою для занесення видів тваринного і рослинного світу до Червоної книги України є наявність достовірних даних про чисельність популяцій та їх динаміку, поширення і зміни умов існування, що підтверджують необхідність вжиття особливих термінових заходів щодо їхнього збереження та охорони. Рішення про занесення видів тваринного і рослинного світу до Червоної книги України приймається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів за поданням Національної комісії з питань Червоної книги України. Ведення Червоної книги України здійснюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів.

Залежно від стану та ступеня загрози зникнення видів тваринного і рослинного світу, що заносяться до Червоної книги України, вони поділяються на такі категорії:

– зниклі – види, про які після неодноразових пошуків, проведених у типових місцевостях або в інших відомих та можливих місцях поширення, відсутня будь-яка інформація про наявність їх у природі чи спеціально створених умовах; – зниклі в природі – види, які зникли в природі, але збереглися у спеціально створених умовах; – зникаючі – види, які перебувають під загрозою зникнення у природних умовах і збереження яких є неймовірним, якщо триватиме дія факторів, що негативно впливають на стан їх популяцій; – вразливі – види, які у найближчому майбутньому можуть бути віднесені до категорії зникаючих, якщо триватиме дія факторів, що негативно впливають на стан їх популяцій; – рідкісні – види, популяції яких невеликі і нині не належать до категорії тих, які

– зникають, чи вразливих, хоча їм і загрожує небезпека; – неопінені – види, про які відомо, що вони можуть належати до категорії тих, які

– зникають, вразливих чи рідкісних, але ще не віднесені до неї; – недостатньо відомі – види, які не можна віднести до жодної із зазначених категорій через відсутність необхідної повної і достовірної інформації. Національною комісією з питань Червоної книги України можуть бути внесені пропозиції про встановлення й інших категорій видів тваринного і рослинного світу, що заносяться до Червоної книги України.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: це правопорушення може бути вчинено як у формі умислу, так і у формі необережності.

Стаття 90¹. Невиконання правил і норм у процесі створення, виробництва, зберігання, транспортування, використання, знешкодження, ліквідації, захоронення мікроорганізмів, біологічно активних речовин та інших продуктів біотехнологій

Невиконання правил і норм у процесі створення нових штамів мікроорганізмів, біологічно активних речовин та інших продуктів біотехнологій – тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від семи до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Невиконання правил і норм екологічної безпеки у процесі виробництва, зберігання, транспортування, використання, знешкодження, ліквідації, захоронення мікроорганізмів, біологічно активних речовин та інших продуктів біотехнологій – тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від семи до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 90–1 згідно із Законом №81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: встановлений порядок операцій поводження із мікроорганізмами, біологічно активними речовинами та іншими продуктами біотехнологій. Предметом цього правопорушення є штами мікроорганізмів, біологічно активні речовини та інші продукти біотехнологій. Відносини, що виникають при здійсненні різноманітних операцій із мікроорганізмами, біологічно активними речовинами та іншими продуктами біотехнологій, регулюються законами України “Про тваринний світ”, “Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення”, “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про ветеринарну медицину” та іншими відповідними нормативними актами.

Штами мікроорганізмів – генетично однорідні популяції мікроорганізмів у межах виду з певними стабільними специфічними морфологічними ознаками і біологічними властивостями. Мікроорганізм – це організм дуже маленьких розмірів, переважно одноклітинні, яких можна побачити лише у мікроскоп. До них відносять бактерії, мікроскопічні гриби, простіші, водорості, різноманітні віруси. Біологічно активні речовини – це різноманітні препарати, які отримуються за допомогою генетичної інженерії, культури тварин і рослинних клітин. Продукти біотехнологій – це продукти, які отримуються за допомогою певних промислових методів із використанням живих організмів та біологічних процесів.

Об'єктивна сторона виражена у невиконанні встановлених правил і норм у процесі створення зазначених об'єктів, а також невиконання правил і норм екологічної безпеки у процесі виробництва,

зберігання, транспортування, використання, знешкодження, ліквідації, захоронення мікроорганізмів, біологічно активних речовин та інших продуктів біотехнологій.

Створення нових штамів мікроорганізмів, біологічно активних речовин, виведення генетично змінених організмів, виробництво інших продуктів біотехнології здійснюються лише в установленому порядку і за наявності позитивних висновків державної екологічної експертизи щодо їх впливу на здоров'я людей і навколишнє природне середовище, результатом якої є надання відповідного дозволу спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань охорони здоров'я та спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів. Порядок надання дозволу встановлюється Кабінетом Міністрів. При створенні зазначених організмів і речовин повинні розроблятися нормативи гранично допустимих концентрацій, методи визначення цих організмів та речовин у навколишньому природному середовищі і продуктах харчування. Використання зазначених організмів і речовин за відсутності зазначених висновків забороняється.

Підприємства, установи та організації зобов'язані забезпечувати екологічно безпечне виробництво, зберігання, транспортування, використання, знищення, знешкодження і захоронення мікроорганізмів, інших біологічно активних речовин та предметів біотехнології, а також здійснювати заходи щодо запобігання та ліквідації наслідків шкідливого впливу біологічних факторів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини. Органи виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та громадяни у разі застосування продуктів біотехнології зобов'язані дотримувати санітарних норм, встановлених правил поведінки з ними.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: це правопорушення може бути вчинено як з умислом, так і з необережності.

Стаття 91. **Порушення правил охорони та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду**

Здійснення в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, їх охоронних зон, а також територій, зарезервованих для наступного заповідання, забороненої господарської та іншої діяльності, порушення інших вимог режиму цих територій та об'єктів, самовільна зміна їх меж, невжиття заходів для попередження і ліквідації негативних наслідків аварій або іншого шкідливого впливу на території та об'єкти природно-заповідного фонду – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від трьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією знарядь і засобів вчинення правопорушення та незаконно добутих природних ресурсів чи без такої і на посадових осіб – від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією знарядь і засобів вчинення правопорушення та незаконно добутих природних ресурсів чи без такої.

[Стаття 91 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №2010-11 від 03.04.86, в редакції Закону №81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони природно-заповідного фонду.

Територією чи об'єктом природно-заповідного фонду України оголошуються ділянки суші та водного простору, природні комплекси й об'єкти, які мають особливу екологічну, наукову, естетичну і народногосподарську цінність і призначені для збереження природної різноманітності, генофонду видів тварин і рослин, підтримання загального екологічного балансу та фоновий моніторинг навколишнього природного середовища, та які вилучаються з господарського використання повністю або частково.

До складу природно-заповідного фонду України належать державні заповідники, природні національні парки, заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади, дендрологічні та зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, заповідні урочища.

Законодавством України природно-заповідний фонд охороняється як національне надбання, щодо якого встановлюється особливий режим охорони, відтворення і використання. Україна розглядає цей фонд як складову світової системи природних територій та об'єктів, що перебувають під особливою охороною.

Об'єктивна сторона виражена у вчиненні дій, що порушують правила охорони та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Відносини, що виникають під час використання

природно-заповідного фонду регулюються законами України "Про природно-заповідний фонд України" від 16.06.1992 р. "Про охорону навколишнього природного середовища", Земельним кодексом, Водним кодексом та іншими нормативно-правовими актами.

Землі природно-заповідного фонду – це ділянки суші і водного простору з природними комплексами та об'єктами, що мають особливу природоохоронну, екологічну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність, яким відповідно до закону надано статус територій та об'єктів природно-заповідного фонду. На землях природоохоронного та історико-культурного призначення забороняється будь-яка діяльність, яка негативно впливає або може негативно впливати на стан природних та історико-культурних комплексів та об'єктів чи перешкоджає їх використанню за цільовим призначенням.

Збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду забезпечується шляхом: встановлення заповідного режиму; організації систематичних спостережень за станом заповідних природних комплексів та об'єктів; проведення комплексних досліджень з метою розробки наукових основ їх збереження та ефективного використання; додержання вимог щодо охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду під час здійснення господарської, управлінської та іншої діяльності, розробки проектної і проектно-планувальної документації, землевпорядкування, лісовпорядкування, проведення екологічних експертиз та здійснення інших відповідних дій.

На території природних заповідників забороняється будь-яка господарська та інша діяльність, що суперечить цільовому призначенню заповідника, порушує природний розвиток процесів та явищ або створює загрозу шкідливого впливу на його природні комплекси та об'єкти, а саме: будівництво споруд, шляхів, лінійних та інших об'єктів транспорту і зв'язку, не пов'язаних з діяльністю природних заповідників, розведення вогнищ, влаштування місць відпочинку населення, стоянка транспорту, а також проїзд і прохід сторонніх осіб, прогін свійських тварин, пересування механічних транспортних засобів, за винятком шляхів загального користування, лісосплав, проліт літаків та вертольотів нижче 2000 метрів над землею, подолання літаками звукового бар'єру над територією заповідника та інші види штучного шумового впливу, що перевищують установлені нормативи; геологорозвідувальні роботи, розробка корисних копалин, порушення ґрунтового покриву та гідрологічного і гідрохімічного режимів, руйнування геологічних відслонень, застосування хімічних засобів, усі види лісокористування, а також заготівля кормових трав, лікарських та інших рослин, квітів, насіння, очерету, випасання худоби, вилів і знищення диких тварин, порушення умов їх оселення, гніздування, інші види користування рослинним і тваринним світом, що призводять до порушення природних комплексів; мисливство, рибальство, інтродукція нових видів тварин і рослин, проведення заходів з метою збільшення чисельності окремих видів тварин понад допустиму науково обґрунтовану ємкість угідь, збирання колекційних та інших матеріалів, за винятком матеріалів, необхідних для виконання наукових досліджень.

Для забезпечення необхідного режиму охорони природних комплексів та об'єктів природних заповідників, запобігання негативному впливу господарської діяльності на прилеглих до них територіях встановлюються охоронні зони.

Зміна меж, категорії та скасування статусу територій та об'єктів природно-заповідного фонду проводиться відповідно до статей 51–53 Закону України "Про природно-заповідний фонд України".

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: це правопорушення може бути вчинено як з умислом, так і з необережності.

Стаття 91¹. **Невиконання вимог екологічної безпеки у процесі впровадження відкриттів, винаходів, корисних моделей, промислових зразків, раціоналізаторських пропозицій, нової техніки, технологій і систем, речовин і матеріалів**

Впровадження відкриттів, винаходів, корисних моделей, промислових зразків, раціоналізаторських пропозицій, нової техніки, технологій і систем, речовин і матеріалів, що не відповідають встановленим нормативам екологічної безпеки та іншим вимогам щодо охорони довкілля, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 91-1 згідно із Законом №81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законами №55/97-ВР від 07.02.97, №2342-II (2342-14) від 05.04.2001]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Об'єктивна сторона виражена у невиконанні вимог щодо охорони довкілля та встановлених нормативів екологічної безпеки при впровадженні відкриттів, винаходів, корисних моделей, промислових зразків, раціоналізаторських пропозицій, нової техніки, технологій і систем, речовин і матеріалів.

Впровадження зазначених об'єктів без дотримання певних екологічних вимог створює загрозу життю та здоров'ю населення, навколишньому природному середовищу. Такі вимоги встановлюються законами України "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про охорону атмосферного повітря" та іншими відповідними нормативно-правовими актами.

При проведенні фундаментальних та прикладних наукових, науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт обов'язково повинні враховуватися вимоги охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання і відтворення природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. Забороняється впровадження відкриттів, винаходів, застосування нової техніки, імпортного устаткування, технологій і систем, якщо вони не відповідають вимогам екологічної безпеки. Так, наприклад, забороняється впровадження відкриттів, винаходів, корисних моделей, промислових зразків, раціоналізаторських пропозицій, застосування нової техніки, імпортного устаткування, технологій і систем, якщо вони не відповідають вимогам, установленим законодавством про охорону атмосферного повітря. У разі порушення встановлених вимог така діяльність припиняється уповноваженими на те державними органами, а винні особи притягуються до відповідальності за цією статтею.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Стаття 91². Перевищення лімітів та нормативів використання природних ресурсів

Перевищення затверджених лімітів та нормативів використання природних ресурсів – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 91–2 згідно із Законом №81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері раціонального використання природних ресурсів та їх охорона.

Об'єктивна сторона виражена у такому використанні природних ресурсів, що призводить до перевищення затверджених лімітів та нормативів. Ліміти та нормативи визначають обсяги природних ресурсів, на основі яких видаються дозволи на спеціальне використання природних ресурсів.

Відносини щодо обмеження використання природних ресурсів регулюються Положенням про порядок установа лімітів використання природних ресурсів загальнодержавного значення, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 10.08.1992 р. № 459, Положенням про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів і встановлення лімітів використання ресурсів загальнодержавного значення" (із змінами та доповненнями). Тимчасовим порядком ведення рибного господарства і здійснення рибальства, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.09.1996 р. № 1192 та іншими нормативно-правовими актами.

Зазначене положення про порядок установа лімітів використання природних ресурсів загальнодержавного значення визначає порядок установа лімітів використання природних ресурсів загальнодержавного значення (крім водних): природних ресурсів континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони; лісових ресурсів державного значення; природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення; корисних копалин, за винятком загальнопоширених.

Ліміти використання природних ресурсів встановлюються в порядку, що визначається Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, міськими (міста загальнодержавного значення) Радами, крім випадків, коли природні ресурси мають загальнодержавне значення. Ліміти використання природних ресурсів загальнодержавного значення встановлюються в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України. Так, наприклад, ліміти використання лісових ресурсів загальнодержавного значення встановлюються відповідно до Правил відпуску деревини на пні в лісах України, ліміти використання рибних запасів та інших об'єктів водного промислу, віднесених до природних ресурсів загальнодержавного значення, в розрізі річкових басейнів, морських районів промислу, основних типів і категорій водойм щорічно затверджуються Мінекоресурсів за поданням Укрдержрибгоспу на підставі обґрунтувань науково-дослідних установ та організацій.

За використання природних ресурсів стягуються збори, до того ж збори за використання природних ресурсів у межах встановлених лімітів належать до витрат виробництва, а за понадлімітне використання та зниження їх якості стягуються з прибутку, що залишається у розпорядженні підприємств, установ, організацій чи громадян.

Суб'єкт: це правопорушення може бути вчинено громадянами та посадовими особами.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Стаття 91³. Приховування перевищення встановлених лімітів на обсяги утворення та розміщення відходів

Приховування перевищення встановлених лімітів на обсяги утворення та розміщення відходів – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 91³ згідно із Законом України № 1288-IV від 14.12.99 р.]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища та встановлений порядок використання відходів. Такі відносини регулюються законами України "Про відходи", "Про охорону навколишнього природного середовища".

Об'єктивна сторона виражена у:

приховуванні перевищення встановлених лімітів на обсяги утворення відходів;

приховуванні перевищення встановлених лімітів на обсяги розміщення відходів. Ліміти встановлюються Кабінетом Міністрів України за погодженням із спеціально уповноваженим органом виконавчої влади у сфері використання відходів.

З метою обмеження та запобігання негативному впливу відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини забороняється вести будь-яку господарську діяльність, пов'язану з утворенням відходів, без одержання від спеціально уповноважених органів виконавчої влади у сфері повладження з відходами лімітів на обсяги утворення та розміщення відходів.

Розміщення відходів дозволяється лише за наявності спеціального дозволу на визначених місцевих радами територіях у межах встановлених лімітів з дотриманням санітарних і екологічних норм способом, що забезпечує можливість їх подальшого використання як вторинної сировини і безпеку для навколишнього природного середовища та здоров'я людей.

У випадку, коли під час здійснення діяльності, пов'язаної із утворенням та розміщенням відходів, обсяг утворених або розміщених відходів перевищив допустимі норми, посадові особи об'єктів, які займаються такою діяльністю, повинні повідомити про це відповідні органи для вжиття необхідних заходів.

Суб'єкт: посадові особи відповідних організацій, установ, підприємств, діяльність яких пов'язана із утворенням та розміщенням відходів.

Суб'єктивна сторона: це правопорушення може бути вчинене тільки з умислом.

Стаття 91⁴. Відмова від надання чи несвоєчасне надання екологічної інформації

Відмова від надання чи несвоєчасне надання за запитами повної та достовірної екологічної інформації, передбаченої законодавством, – тягне за собою накладення штрафу на службових та посадових осіб від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 91⁴ згідно із Законом України № 254-IV від 28.11.2002 р.]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища, екологічної безпеки.

Інформація про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація) – це будь-яка інформація в письмовій, аудіовізуальній, електронній чи іншій матеріальній формі про: стан навколишнього природного середовища чи його об'єктів – землі, вод, надр, атмосферного повітря, рослинного і тваринного світу та рівні їх забруднення; біологічне різноманіття і його компоненти, зокрема, генетично модифіковані організми та їх взаємодію із об'єктами навколишнього природного середовища; джерела, фактори, матеріали, речовини, енергію, продукцію, фізичні фактори (шум, вібрацію, електромагнітне випромінювання, радіацію), які впливають або можуть вплинути на стан навколишнього природного

середовища та здоров'я людей; загрозу виникнення і причини надзвичайних екологічних ситуацій. результати ліквідації цих явищ, рекомендації щодо заходів, спрямованих на зменшення їх негативного впливу на природні об'єкти та здоров'я людей; екологічні прогнози, плани і програми, заходи, зокрема, адміністративні, державну екологічну політику, законодавство про охорону навколишнього природного середовища; витрати, пов'язані із здійсненням природоохоронних заходів за рахунок фондів охорони навколишнього природного середовища, інших джерел фінансування. економічний аналіз, проведений у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля.

Екологічна інформація, що надається повинна бути повною (тобто містити усі необхідні відомості) та достовірною (відповідати реальним фактам).

Об'єктивна сторона виражено у:

– відмові від надання за запитами повної та достовірної екологічної інформації, передбаченої законодавством.

– несвочасному наданні за запитами повної та достовірної екологічної інформації, передбаченої законодавством.

Коло суб'єктів та порядок отримання екологічної інформації встановлюється законодавством України. Конституцією України визначено, що кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення, така інформація ніким не може бути засекречена.

Законом України "Про охорону навколишнього природного середовища" визначається право громадян на вільний доступ до інформації про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація) та вільне отримання, використання, поширення та зберігання такої інформації, за винятком обмежень, встановлених законом. Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, його органи на місцях, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, діяльність яких може негативно вплинути або впливає на стан навколишнього природного середовища, життя і здоров'я людей, зобов'язані забезпечувати вільний доступ населення до інформації про стан навколишнього природного середовища. Однією із гарантій забезпечення екологічних прав громадян є створення та функціонування мережі загальнодержавної екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної інформації

Основними джерелами екологічної інформації є дані моніторингу довкілля, кадастрів природних ресурсів, реєстри, автоматизовані бази даних, архіви, а також довідки, що видаються уповноваженими на те органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, окремими посадовими особами.

Також Положенням про державну систему моніторингу довкілля, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 р. № 391, встановлюється, що одним із основних завдань суб'єктів моніторингу є інформаційне обслуговування органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також забезпечення екологічною інформацією населення країни і міжнародних організацій. Моніторинг довкілля здійснюється МНС, МОЗ, Мінагрополітики, Держкомлісгоспом, Мінприроди, Держкомприродресурсів, Держводгоспом, Держкомземом, Держжитлокомунгоспом, їх органами на місцях, а також підприємствами, установами та організаціями, що належать до сфери їх управління, які є суб'єктами системи моніторингу за загальнодержавною і регіональними (місцевими) програмами реалізації відповідних природоохоронних заходів.

Координацію діяльності суб'єктів системи моніторингу, розгляду поточних питань, пов'язаних з проведенням моніторингу довкілля, здійснює міжвідомча комісія з питань моніторингу довкілля із секціями за відповідними напрямками, склад та положення про яку затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Суб'єкт: службові та посадові особи, які мають доступ до екологічної інформації.

Суб'єктивна сторона: це правопорушення може бути вчинене як з умислом, так і з необережності.

Стаття 92. **Порушення правил охорони і використання пам'яток історії та культури**

Порушення правил охорони і використання пам'яток історії та культури – тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб – від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 92 із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері охорони та використання пам'яток історії і культури. Предметом цього правопорушення є пам'ятки історії і культури.

Пам'ятка – об'єкт культурної спадщини, який занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України;

За типами об'єкти культурної спадщини поділяються на: споруди (витвори) – твори архітектури та інженерного мистецтва, твори монументальної скульптури та монументального малярства, археологічні об'єкти, печери з наявними свідченнями життєдіяльності людини, будівлі або приміщення в них, що зберегли автентичні свідчення про визначні історичні події, життя та діяльність відомих осіб; комплекси (ансамблі) – топографічно визначені сукупності окремих або поєднаних між собою об'єктів культурної спадщини; визначні місця – зони або ландшафти, природно-антропогенні витвори, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду.

За видами об'єкти культурної спадщини поділяються на: археологічні – рештки життєдіяльності людини (нерухомі об'єкти культурної спадщини: городища, кургани, залишки стародавніх поселень, стоянок, укріплень, військових таборів, виробництв, іригаційних споруд, шляхів, могильники, культові місця та споруди, їх залишки чи руїни, мегаліти, печери, наскельні зображення, ділянки історичного культурного шару поля давніх битв, а також пов'язані з ними рухомі предмети), що містяться під землею поверхню та під водою і є невідтворюваним джерелом інформації про зародження і розвиток цивілізації; історичні – будинки, споруди, їх комплекси (ансамблі), окремі поховання та некрополі, місця масових поховань померлих та померлих (загиблих) військовослужбовців (зокрема, іноземців), які загинули у війнах, внаслідок депортації та політичних репресій на території України, місця бойових дій, місця загибелі бойових кораблів, морських та річкових суден, зокрема, із залишками бойової техніки, озброєння, амуніції тощо, визначні місця, пов'язані з важливими історичними подіями, з життям та діяльністю відомих осіб, культурою та побутом народів; об'єкти монументального мистецтва – твори образотворчого мистецтва: як самостійні (окремі), так і ті, що пов'язані з архітектурними, археологічними чи іншими пам'ятками або з утворюваними ними комплексами (ансамблями): об'єкти архітектури та містобудування – окремі архітектурні споруди, а також пов'язані з ними твори монументального, декоративного та образотворчого мистецтва, які характеризуються відзнаками певної культури, епохи, певних стилів, традицій або авторів; природно-архітектурні комплекси (ансамблі), історичні центри, вулиці, квартали, площі, залишки давнього розпланування та забудови, що є носієм певних містобудівних ідей; об'єкти садово-паркового мистецтва - поєднання паркового будівництва з природними або створеними людиною ландшафтами; ландшафтні – природні території, які мають історичну цінність; об'єкти науки і техніки – унікальні промислові, виробничі, науково-виробничі, інженерні, інженерно-транспортні, видобувні об'єкти, що визначають рівень розвитку науки і техніки певної епохи, певних наукових напрямів або промислових галузей.

Відносини у сфері охорони і використання пам'яток історії і культури регулюються законами України "Про охорону культурної спадщини" від 08.06.2000 р., "Про охорону археологічної спадщини" від 18.03.2004 р., "Про затвердження Загальнодержавної програми збереження та використання об'єктів культурної спадщини на 2004–2010 роки" від 20.04.2004 р. та іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона цього правопорушення виражена у вчиненні дій, що порушують встановлені правила охорони і використання пам'яток історії і культури.

Суб'єкт: громадяни та посадові особи.

Суб'єктивна сторона: вина у формі як умислу, так і необережності.

Стаття 92¹. **Порушення законодавства про Національний архівний фонд та архівні установи**

Недбале зберігання, псування, незаконне знищення, приховування, незаконна передача іншій особі архівних документів, порушення порядку щодо доступу до зазначених документів, а також неповідомлення державної архівної установи про наявні архівні документи в разі виникнення загрози знищення або значного погіршення їх стану – тягнуть за собою попередження або накладення штрафу на громадян від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб – від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від семи до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від десяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 92–1 згідно із Законом №2888-ІІ (2888–14) від 13.12.2001; із змінами, внесеними згідно із Законом №534-V (534–16) від 22.12.2006]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері діяльності, пов'язаною із Національним архівним фондом та архівними установами.

Такі відносини регулюються законами України "Про національний архівний фонд та архівні установи" від 24.12.1993 р., та іншими відповідними нормативно-правовими актами.

Національний архівний фонд – сукупність архівних документів, що відображають історію духовного і матеріального життя українського народу та інших народів, мають культурну цінність і є надбанням української нації.

Архівна установа – це відповідно установа, що забезпечує облік і зберігання архівних документів, використання відомостей, що в них містяться, та формування Національного архівного фонду і (або) здійснює управління, науково-дослідну та інформаційну діяльність у сфері архівної справи і діловодства. Архівні установи можуть заснуватися на будь-якій формі власності. Засновниками архівних установ можуть бути органи державної влади, органи місцевого самоврядування, юридичні та фізичні особи. Діяльність архівних установ здійснюється у порядку, визначеному Законом України "Про національний архівний фонд та архівні установи", правилами, положеннями, інструкціями, затвердженими центральним органом виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства, державними стандартами та іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона виражена у вчиненні таких дій:

- недбале зберігання документів Національного архівного фонду або документів, що підлягають внесенню до нього;
- псування документів Національного архівного фонду або документів, що підлягають внесенню до нього;
- незаконне знищення документів Національного архівного фонду або документів, що підлягають внесенню до нього;
- приховування документів Національного архівного фонду або документів, що підлягають внесенню до нього;
- незаконна передача іншій особі документів Національного архівного фонду або документів, що підлягають внесенню до нього;
- незаконний доступ до зазначених документів;
- неповідомлення державної архівної установи про наявні архівні документи в разі виникнення загрози знищення або значного погіршення їх стану.

Документ Національного архівного фонду – архівний документ, культурна цінність якого визнана відповідною експертизою, і який зареєстрований як складова Національного архівного фонду. Документи Національного архівного фонду є культурними цінностями, що постійно зберігаються на території України або згідно з міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, підлягають поверненню в Україну. Документи Національного архівного фонду підлягають обов'язковому державному обліку, що ведеться у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства, також вони підлягають грошовій оцінці за нормами і методиками, що затверджуються Кабінетом Міністрів України. Документи Національного архівного фонду можуть перебувати в будь-якій формі власності, передбаченій Конституцією та законами України, але повинні бути обов'язково зареєстровані. Внесення документів до Національного архівного фонду або вилучення документів з нього здійснюється на підставі експертизи їх цінності комісією з фахівців архівної справи і діловодства, представників наукової і творчої громадськості, інших фахівців. Юридичні та фізичні особи зобов'язані забезпечувати збереженість Національного архівного фонду та сприяти його поповненню.

Під недбалістю зберігання розуміється таке зберігання зазначених документів особами, на яких покладено відповідні обов'язки щодо їхнього зберігання, що не відповідає встановленим правилам та нормам. Внаслідок недбалого зберігання документ стає непридатним до користування або потребує певних заходів щодо його відновлення.

Псування документів є активна дія особи, що спрямована на часткову непридатність документа до використання.

Знищення документів передбачає повне втрачання ними своєї історично-культурної, інформаційної, іншої цінності, що призводить до неможливості використовувати їх за призначенням.

Приховування передбачає ненадання уповноваженим особам інформації про наявність зазначеного документа.

Передача зазначених документів можлива лише в установленому законом порядку.

На ознайомлення з деякими, передбаченими законом, архівними документами, необхідно мати право, яке визначається режимом доступу до відповідних документів.

Слід зазначити, що застосування адміністративних стягнень не звільняє винного у порушенні законодавства про Національний архівний фонд та архівні установи від обов'язку відшкодувати шкоду, завдану власнику документів Національного архівного фонду або уповноваженій ним особі.

Частина 2 цієї статті встановлює відповідальність за вчинення тих самих дій особою, яка протягом року була піддана адміністративному стягненню за одне з зазначених порушень.

Суб'єкт: громадяни і посадові особи.

Суб'єктивна сторона: правопорушення може бути вчинене як з необережності наприклад, недбале зберігання документів, або з умислом, наприклад, незаконний доступ до зазначених документів.

Глава 8 Адмін істративні правопорушення в промисловості, будівництві та у сфері використання паливно-енергетичних ресурсів

[Назва Глави 8 із змінами, внесеними згідно із Законом №2550-ІІ (2550–14) від 21.06.2001]

Стаття 93. Порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів з безпечного ведення робіт у галузях промисловості

Порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів з безпечного ведення робіт у галузях промисловості та на об'єктах, підконтрольних органам спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці, – тягне за собою накладення штрафу на працівників від двох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, громадян – власників підприємств чи уповноважених ними осіб – від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 93 із змінами, внесеними згідно із Законами №8/95-ВР від 19.01.95, №55/97-ВР від 07.02.97, №2342-ІІ (2342–14) від 05.04.2001]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері безпеки праці у галузях промисловості, а також на об'єктах, підконтрольних органам спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці.

Відповідно до ст. 153 Кодексу законів про працю України на всіх підприємствах, в установах, організаціях створюються безпечні і нешкідливі умови праці. Забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці покладається на власника або уповноважений ним орган. Умови праці на робочому місці, безпека технологічних процесів, машин, механізмів, устаткування та інших засобів виробництва, стан засобів колективного та індивідуального захисту, що використовуються працівником, а також санітарно-побутові умови повинні відповідати вимогам нормативних актів про охорону праці. Власник або уповноважений ним орган повинен впроваджувати сучасні засоби техніки безпеки, які запобігають виробничому травматизмові, і забезпечувати санітарно-гігієнічні умови, що запобігають виникненню професійних захворювань працівників. Власник або уповноважений ним орган не вправі вимагати від працівника виконання роботи, поєднаної з явною небезпекою для життя, а також в умовах, що

не відповідають законодавству про охорону праці. Працівник має право відмовитися від дорученої роботи, якщо створилася виробнича ситуація, небезпечна для його життя чи здоров'я або людей, які його оточують, і навколишнього середовища. У разі неможливості повного усунення небезпечних і шкідливих для здоров'я умов праці власник або уповноважений ним орган зобов'язаний повідомити про це орган державного нагляду за охороною праці, який може дати тимчасову згоду на роботу в таких умовах. На власника або уповноважений ним орган покладається систематичне проведення інструктажу (навчання) працівників з питань охорони праці, протипожежної охорони.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у недотриманні вимог спеціальних правил, норм і інструкцій, що регламентують безпечне ведення робіт у галузях промисловості на об'єктах, підконтрольних органам спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці. Правопорушення може бути вчинене як шляхом дії, так і шляхом бездіяльності.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Суб'єкт: посадові особи підприємств та організацій всіх форм власності, на яких покладається організація безпечного ведення робіт, працівники цих підприємств та організацій, які порушили вимоги спеціальних правил, норм і інструкцій, що регламентують безпечне ведення робіт, а також власники підприємств та організацій або уповноважені ними особи, обов'язком яких є забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці.

Якщо порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці службовою особою підприємства, установи, організації або громадянином – суб'єктом підприємницької діяльності, заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого, спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, наступає кримінальна відповідальність за ст. 271 Кримінального кодексу України. За порушення правил безпеки під час виконання з підвищеною небезпечкою на виробництві або будь-якому підприємстві особою, яка зобов'язана їх дотримувати, якщо це порушення створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого, спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, передбачена кримінальна відповідальність за ст. 272 Кримінального кодексу України.

Стаття 94. Порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів про зберігання, використання та облік вибухових матеріалів у галузях промисловості

Порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів про зберігання, використання та облік вибухових матеріалів у галузях промисловості та на об'єктах, підконтрольних органам спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці, – тягне за собою накладення штрафу на працівників від двох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, громадян – власників підприємств чи уповноважених ними осіб – від десяти до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 94 із змінами, внесеними згідно із Законами №8/95-ВР від 19.01.95, №55/97-ВР від 07.02.97, №2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001]

Об'єктом правопорушення, відповідальність за яке передбачена у коментованій статті, є встановлений порядок зберігання, використання та обліку вибухових матеріалів у галузях промисловості та на об'єктах, підконтрольних органам спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці.

Відносини, що виникають у процесі поводження з вибуховими матеріалами, регулюють Закон України “Про поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення”, Гірничий закон України, наказ Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Міністерства праці та соціальної політики України “Про затвердження Порядку контролю за додержанням ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва вибухових речовин і матеріалів (за переліком, який визначається Кабінетом Міністрів України)” 11.11.2002 № 118/573 та інші підзаконні нормативні акти.

Вибухові матеріали (речовини) – хімічні сполуки або суміші речовин, здатні до вибуху (швидкого самопоширюваного перетворення з виділенням великої кількості тепла та утворенням газів (ст. 1 Гірничого закону України). З об'єктивної сторони це правопорушення є порушенням вимог зако-

нодавчих та інших нормативних актів про зберігання, використання та облік вибухових матеріалів у галузях промисловості.

Суб'єктом правопорушення є працівники підприємств та організацій всіх форм власності, на яких покладається організація та безпосереднє зберігання, використання та облік вибухових матеріалів, а також власники підприємств та організацій або уповноважені ними особи, обов'язком яких є забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах особою, яка зобов'язана їх дотримувати, якщо воно створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого, спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, має наслідком кримінальну відповідальність за ст. 273 Кримінального кодексу України.

Стаття 95. Порушення правил і норм ядерної та радіаційної безпеки

Порушення посадовими особами підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності правил і норм ядерної та радіаційної безпеки – тягне за собою накладення штрафу від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, – тягнуть за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 95 із змінами, внесеними згідно із Законом №8/95-ВР від 19.01.95, №55/97-ВР від 07.02.97, в редакції Закону №1284-ІV (1284-15) від 18.11.2003]

Об'єктом правопорушення, передбаченого коментованою статтею, є ядерна та радіаційна безпека й установлений порядок використання атомної енергії й обліку ядерних матеріалів і радіоактивних речовин.

Правила і норми ядерної та радіаційної безпеки, про порушення яких йдеться в ч. 1 коментованої статті, встановлюють вимоги до безпечного використання атомної енергії, виконання яких обов'язково при здійсненні будь-якого виду діяльності в області використання атомної енергії.

Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає у порушенні вимог правил і норм ядерної та радіаційної безпеки.

Суб'єктом правопорушення є посадові особи підприємств, установ та організацій усіх форм власності.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Ч. 2 коментованої статті передбачає адміністративну відповідальність посадової особи, за тіж самі дії, але вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення.

Порушення на виробництві правил ядерної або радіаційної безпеки особою, яка зобов'язана їх дотримувати, якщо воно створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого, загибель людей або інші тяжкі наслідки, кваліфікується як злочин, передбачений ст. 274 Кримінального кодексу України.

Стаття 95¹. Порушення вимог нормативно-правових актів щодо технічної експлуатації електричних станцій і мереж, енергетичного обладнання

Порушення вимог нормативно-правових актів щодо технічної експлуатації електричних станцій і мереж, енергетичного обладнання об'єктів електроенергетики, підключених до об'єднаної енергетичної системи України, та енергетичного обладнання споживачів, – тягне за собою попередження або накладення штрафу на працівників від одного до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб – від трьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 95-1 згідно із Законом №2598-ІV (2598-15) від 31.05.2005]

Основні організаційні й технічні вимоги до експлуатації електроустановок та електрообладнання містяться у Правилах технічної експлуатації електроустановок споживачів, затверджених наказом Міністерства палива та енергетики України від 25.07.2006 р. № 258. Зазначені Правила поширюються на електроустановки напругою до 150 кВ включно, які належать споживачам електричної енергії, незалежно від форм власності та відомчої належності, а також на електроустановки населення напругою понад 1000 В. Правила поширюються також на електроустановки до 1000 В, які перебувають на правах власності в населення, у частині застосування норм випробувань та вимірювання параметрів електрообладнання. Вимоги до експлуатації генераторів, синхронних компенсаторів, силових кабельних ліній з маслonaповненими кабелями споживачів будь-якої напруги, а також силових трансформаторів, автотрансформаторів, реакторів, повітряних ліній електропередавання та електроустановок споживачів напругою понад 150 кВ устанавлюються відповідно до галузевого керівного документа Міністерства палива та енергетики України ГКД 34.20.507–2003 “Технічна експлуатація електричних станцій і мереж. Правила”, затверджені наказом Міністерства палива та енергетики України від 13.06.2003 р. № 296.

Правила обов'язкові для працівників, що здійснюють експлуатацію електроустановок споживачів, функції керування, регулювання режимів електроспоживання, інспектування електроустановок споживачів, а також підприємств, установ та організацій усіх форм власності, що виконують науково-дослідні, проектно-конструкторські і проектні роботи, виготовлення, постачання, монтаж, налагодження, випробування, діагностику, ремонт електроустановок споживачів.

Усі електроустановки споживачів, а також ті, що проектуються, споруджуються, реконструюються чи модернізуються, повинні відповідати чинним “Правилам устроювання електроустановок” та іншим чинним нормативним документам. Крім того, електрообладнання спеціальних електроустановок напругою до 10 кВ повинно відповідати також ДНАОП 0.00–1.32–01 “Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок”, затверджені наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 21.06.2001 р. № 272.

Об'єктом цього правопорушення є встановлений порядок експлуатації електричних станцій і мереж, енергетичного обладнання об'єктів електроенергетики, підключених до об'єднаної енергетичної системи України, та енергетичного обладнання споживачів. Такий порядок встановлюється відповідно до вимог Закону України “Про електроенергетику” від 16.10.1997 р. № 575/97-ВР.

Об'єктивна сторона: недодержання норм, правил і стандартів експлуатації електричних станцій і мереж, енергетичного обладнання об'єктів електроенергетики, підключених до об'єднаної енергетичної системи України, та енергетичного обладнання споживачів. Електрична мережа – це сукупність енергетичних установок для передачі та розподілу електричної енергії. Споживачі енергії – це суб'єкти господарської діяльності та фізичні особи, що використовують енергію для власних потреб на підставі договору про її продаж та купівлю. Проектування, будівництво, введення в експлуатацію, експлуатація, виведення з експлуатації об'єктів електроенергетики, систем диспетчерського (оперативно-технологічного) управління, інших об'єктів, підключених до об'єднаної енергетичної системи України, регламентуються нормативно-правовими актами, обов'язковими для виконання всіма суб'єктами електроенергетики.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Суб'єктом правопорушення є посадові особи підприємств, установ та організацій усіх форм власності та громадяни.

Стаття 96. Недодержання державних стандартів, норм і правил під час проектування і будівництва

Недодержання державних стандартів, норм і правил під час проектування, розміщення, підготовчих робіт до будівництва, будівництва і реконструкції, а так само прийняття в експлуатацію об'єктів чи споруд, зведених з порушенням законодавства, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від десяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб – від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Надання недостовірної інформації про умови проектування і будівництва чи необґрунтована відмова у наданні такої інформації – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від десяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Проектування об'єктів і споруд з порушенням затвердженої у встановленому порядку містобудівної документації, виконання будівельних або реставраційних робіт без дозволу чи затвердженого проекту або з відхиленням від нього – тягне за собою накладення штрафу на громадян від десяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб – від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від п'ятдесяти до шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб – від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення встановлених законодавством строків видачі технічних умов щодо інженерного забезпечення об'єкта архітектури – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Стаття 96 із змінами, внесеними згідно із Законами № 209/94-ВР від 14.10.94, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 509-VI від 16.09.2008, № 800-VI від 25.12.2008, № 692-VI від 18.12.2008)

Об'єктом цього правопорушення є встановлений порядок проектування, розміщення, будівництва, реконструкції та експлуатації об'єктів чи споруд. Такий порядок встановлюється, зокрема, Законом України “Про основи містобудування” від 16.11.1992 р. № 2780-XII.

З об'єктивної сторони розглянуте правопорушення складається в порушенні обов'язкових вимог державних стандартів, технічних умов, будівельних норм і правил, затверджених проектів і інших нормативних документів в сфері будівництва, реконструкції, прийняття в експлуатацію об'єктів чи споруд, надання недостовірної інформації про умови проектування і будівництва чи необґрунтована відмова у наданні такої інформації, проектування об'єктів і споруд з порушенням затвердженої у встановленому порядку містобудівної документації, виконання будівельних або реставраційних робіт без дозволу чи затвердженого проекту або з відхиленням від нього. Стаття 5 Закону України “Про основи містобудування” встановлює, що при здійсненні містобудівної діяльності повинні бути забезпечені: розробка містобудівної документації, проектів конкретних об'єктів згідно з вихідними даними на проектування, з дотриманням державних стандартів, норм і правил, регіональних і місцевих правил будови. Державні стандарти, норми і правила встановлюють комплекс якісних та кількісних показників і вимог, які регламентують розробку і реалізацію містобудівної документації, проектів конкретних об'єктів з урахуванням соціальних, природно-кліматичних, гідрогеологічних, екологічних та інших умов спрямованих на забезпечення формування повноцінного життєвого середовища. Державні стандарти, норми і правила щодо планування, забудови та іншого використання території, проектування і будівництва об'єктів містобудування розробляються і затверджуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань містобудування та архітектури, іншими центральними органами виконавчої влади в порядку, визначеному законом.

Суб'єктивна сторона: діяння, передбачені першою, третьою, п'ятою частинами коментованої статті можуть вчинені з умислом або з необережності, а діяння, передбачені ч. 2, 4 – лише з умислом.

Суб'єктами правопорушення, передбаченого частинами 1 та 3 коментованої статті можуть бути посадові особи та громадяни, а ч. 2 – лише посадові особи.

У випадку, якщо порушення під час проектування чи будівництва правил, що стосуються безпечної експлуатації будівель і споруд, особою, яка зобов'язана дотримуватися таких правил, створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків, заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого, або спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, настає кримінальна відповідальність за ст. 275 Кримінального кодексу України.

Зміни до коментованої статті було внесено Законами України від 16 вересня 2008 року № 509-VI “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння будівництву”, від 18.12.2008 № 692-VI “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення фінансових механізмів здійснення інвестицій у будівництво житла” та від 25 грудня 2008 року № 800-VI “Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва”. Порівняльно з попередньою редакцією цієї статті розширено коло діянь, що характеризують об'єктивну сторону правопорушення (до них віднесено також недодержання державних стандартів, норм і правил під час підготовчих робіт до будівництва), підвищено розмір штрафу як виду адміністративного

стягнення за правопорушення, передбачені коментованою статтею, а також доповнено останню положенням (ч. 4), відповідно до якого встановлено адміністративну відповідальність за дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення.

Стаття 96–1. Порушення законодавства під час планування і забудови територій

Недодержання термінів надання замовникові висновків комплексної експертизи проектної документації або обґрунтованої відмови щодо їх надання, недодержання термінів подання відповідних висновків до складу комплексної експертизи, а також вимагання під час проведення експертизи документів, не передбачених законодавством, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Недодержання термінів підготовки та надання дозволів на виконання підготовчих або будівельних робіт, вимагання при видачі таких дозволів документів, не передбачених законодавством, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'ятдесяти до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 96–1 згідно із Законом № 2703-ІІ від 20.09.2001; із змінами, внесеними згідно із Законами № 509-VI від 16.09.2008, № 692-VI від 18.12.2008)

Об'єктом цього правопорушення є порядок проведення комплексної експертизи проектної документації, а також порядок підготовки та надання дозволів на виконання будівельних робіт.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, полягає у порушенні встановлених нормативно-правовими актами термінів надання замовникові висновків комплексної експертизи проектної документації або обґрунтованої відмови щодо їх надання, термінів подання відповідних висновків до складу комплексної експертизи. Комплексний висновок відповідно до положень Закону України "Про планування і забудову територій" готується спеціально уповноваженим органом з питань містобудування та архітектури протягом місяця від дня звернення заінтересованої особи. У випадках, передбачених регіональними або місцевими правилами забудови, комплексний висновок готується з урахуванням висновків відповідних землепорядних, природоохоронних, санітарних та інших органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень. Свої висновки зазначені органи надають протягом двох тижнів від дня звернення спеціально уповноваженому органу з питань містобудування та архітектури. У разі надання негативного комплексного висновку заінтересованим особам також надаються роз'яснення та відповідні рекомендації. Роз'яснення та рекомендації надаються в письмовій формі протягом одного місяця від дня звернення.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 2 коментованої статті, полягає у порушенні термінів підготовки та надання дозволів на виконання будівельних робіт, а також у вимаганні під час проведення експертизи та при видачі таких дозволів документів, не передбачених законодавством. Відповідно до положень Закону України "Про планування і забудову територій" дозвіл на будівництво готуються спеціально уповноваженим органом з питань містобудування та архітектури протягом місяця від дня звернення заінтересованої особи. Фізичні та юридичні особи, заінтересовані в здійсненні будівництва об'єктів містобудування, подають письмову заяву про надання дозволу на будівництво до виконавчого органу відповідної ради або Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації. До заяви додається документ, що засвідчує право власності чи користування земельною ділянкою, або документ про згоду власника земельної ділянки на забудову цієї ділянки. Перелік інших документів та матеріалів, необхідних для отримання дозволу на будівництво, які додаються до письмової заяви, порядок їх розгляду визначаються регіональними та (або) місцевими правилами забудови. При наданні дозволу на будівництво органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування забороняється вимагати від заявника документи, не передбачені регіональними та (або) місцевими правилами забудови та Законом України "Про планування і забудову територій".

Ч. 3 коментованої статті встановлює адміністративну відповідальність за дії, передбачені в ч. 1, 2 вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Суб'єкт правопорушення можуть бути лише посадові особи, до компетенції яких належить підготовка та проведення комплексної експертизи, підготовка та надання дозволів на виконання будівельних робіт.

Порівняльно з попередньою редакцією цієї статті розширено коло діянь, що характеризують об'єктивну сторону правопорушення (до них віднесено також недодержання термінів підготовки та надання дозволів на виконання підготовчих робіт, вимагання при видачі таких дозволів документів, не передбачених законодавством), підвищено розмір штрафу як виду адміністративного стягнення за вчинення правопорушень, передбачених коментованою статтею, а також доповнено останню положенням, відповідно до якого встановлено адміністративну відповідальність за дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення.

Стаття 97. Самовільне будівництво будинків або споруд

Самовільне будівництво будинків або споруд, а так само самовільна зміна архітектурного вигляду будинків або споруд під час експлуатації – тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб – від дев'яти до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 97 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №102–ІІ від 12.04.85; Законами №209/94-ВР від 14.10.94, №55/97-ВР від 07.02.97]

Порядок та умови отримання дозволів на будівництво закріплені у Законі України "Про планування і забудову територій". Відповідно до положень статей 24, 29 зазначеного Закону фізичні та юридичні особи, які мають намір здійснити будівництво об'єктів містобудування на земельних ділянках, що належать їм на праві власності чи користування, зобов'язані отримати від виконавчих органів відповідних рад, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, у разі делегування їм таких повноважень відповідними радами, дозвіл на будівництво об'єкта містобудування (далі – дозвіл на будівництво). У разі прийняття сільською, селищною чи міською радою рішення про надання земельної ділянки із земель державної чи комунальної власності для розміщення об'єкта містобудування в порядку, визначеному земельним законодавством, зазначене рішення одночасно є дозволом на будівництво цього об'єкта. Дозвіл на будівництво дає право замовникам на отримання вихідних даних на проектування, здійснення проектно-вишукувальних робіт та отримання дозволу на виконання будівельних робіт у порядку, визначеному цим Законом. Дозвіл на будівництво надається на підставі комплексного висновку щодо відповідності запропонованого будівництва містобудівній документації, державним будівельним нормам, місцевим правилам забудови (далі – комплексний висновок). Порядок отримання дозволу на будівництво тимчасових споруд та розміщення реклами визначається місцевими правилами забудови відповідно до закону. Комплексний висновок і проект рішення про дозвіл на будівництво готуються спеціально уповноваженим органом з питань містобудування та архітектури протягом місяця від дня звернення заінтересованої особи. У випадках, передбачених регіональними або місцевими правилами забудови, комплексний висновок готується з урахуванням висновків відповідних землепорядних, природоохоронних, санітарних та інших органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень. У разі необхідності спеціально уповноважені органи з питань містобудування та архітектури мають право залучати до підготовки комплексного висновку інші органи виконавчої влади.

Дозвіл на будівництво об'єкта містобудування не є документом, що засвідчує право власності чи право користування (оренди) земельними ділянками. Дозвіл на будівництво об'єкта містобудування не дає права на початок виконання будівельних робіт без одержання відповідного дозволу місцевої інспекції державного архітектурно-будівельного контролю. У разі, якщо фізична або юридична особа не розпочала будівельні роботи протягом двох років від дня отримання дозволу на будівництво об'єкта містобудування, цей дозвіл втрачає чинність.

Дозвіл на виконання будівельних робіт – це документ, що засвідчує право забудовника та підрядника на виконання будівельних робіт, підключення об'єкта будівництва до інженерних мереж та

споруд, видачу ордерів на проведення земляних робіт. Дозвіл на виконання будівельних робіт надається інспекціями державного архітектурно-будівельного контролю, які ведуть реєстр наданих дозволів. Дозвіл на виконання будівельних робіт надається на підставі: проєктної документації; документа, що засвідчує право власності чи користування (зокрема на умовах оренди) земельною ділянкою; угоди про право забудови земельної ділянки; рішення виконавчого органу відповідної ради або місцевої державної адміністрації про дозвіл на будівництво об'єкта містобудування; комплексного висновку державної інвестиційної експертизи; документа про призначення відповідальних виконавців робіт.

У разі здійснення реконструкції, реставрації, капітального ремонту об'єктів містобудування для отримання дозволу на виконання зазначених робіт додається копія документа, що посвідчує право власності на будинок чи споруду, або письмової згоди його власника на проведення зазначених робіт.

Перелік будівельних робіт, на виконання яких не вимагається дозвіл, визначається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань архітектури та містобудування.

У разі, якщо право на будівництво об'єкта містобудування передано іншому замовнику або змінено будівельну організацію (підрядчика), дозвіл на виконання будівельних робіт підлягає перереєстрації.

Здійснення будівельних робіт на об'єктах містобудування без дозволу на виконання будівельних робіт або його перереєстрації, а також здійснення незазначених у дозволі будівельних робіт вважається самовільним будівництвом і має наслідком адміністративну відповідальність.

Об'єктом цього правопорушення є встановлений порядок надання дозволів на будівництво та зміну архітектурного вигляду будинків або споруд.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у здійсненні активних дій з будівництва та зміна архітектурного вигляду будинків або споруд без встановленого нормативно-правовими актами дозволу уповноважених на його надання державних органів. Належним дозволом на будівництво визнається: рішення відповідної сільської, селищної, міської районної підпорядкування чи районної ради про передачу земельної ділянки у власність для будівництва та обслуговування жилого будинку і господарських будівель (присадибної ділянки), для ведення селянського (фермерського) господарства, для ведення особистого підсобного господарства, акт про перенесення меж земельної ділянки в натурі (на місцевості), державний акт про право власності на землю, документ про погодження будівництва жилого будинку та інших будівель і споруд з радою, яка передала земельну ділянку у власність громадянину.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю прямого умислу.

Суб'єктом правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Статтю 97 – 1 виключено на підставі Закону №2342-II (2342–14) від 05.04.2001]

Стаття 98. Марнотратне витрачання паливно-енергетичних ресурсів

Марнотратне витрачання паливно-енергетичних ресурсів, тобто систематичне, без виробничої потреби, недовантаження або використання на холостому ходу електродвигунів, електропечей та іншого електро- і теплоустаткування; систематична пряма втрата стисненого повітря, води і тепла, спричинена несправністю арматури, трубопроводів, теплоізоляції трубопроводів, печей і теплокористуючого устаткування; використання без дозволу енергопостачальної організації електричної енергії для опалення службових та інших приміщень, а також для не передбаченої виробничим процесом мети; безгосподарне використання електричної енергії для освітлення – тягне за собою накладення штрафу на керівників, заступників керівників, головних інженерів, головних енергетиків (головних механіків), начальників цехів, керівників адміністративно-господарських служб підприємств, установ і організацій від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Недотримання вимог нормативної та проєктної документації щодо теплоізоляції споруд, інженерних об'єктів та під'їздів житлових будинків, яке зумовлює зниження теплового опору огорожувальних конструкцій, вікон, дверей в опалювальний сезон, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб, відповідаль-

них за їх експлуатацію, від п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 98 із змінами, внесеними згідно із Законами №55/97-ВР від 07.02.97, №2550-II (2550–14) від 21.06.2001; №760-V (760–16) від 16.03.2007]

Правопорушення, передбачені коментованою статтею, посягають на встановлені державою принципи енергозберігаючої політики держави, установлені Законом України "Про енергозбереження" та іншими правовими актами.

Об'єктом правопорушення є ефективне використання енергетичних ресурсів при їх споживанні підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності та громадянами.

З об'єктивної сторони правопорушення полягає у порушенні вимог в сфері енергозбереження, встановлених державними стандартами, технічними нормами й правилами, що є обов'язковими для виконання на всій території України. Під енергозбереженням необхідно розуміти діяльність, яка спрямована на раціональне використання та економне витрачання первинної та перетвореної енергії і природних енергетичних ресурсів у національному господарстві і яка реалізується з використанням технічних, економічних та правових методів.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Суб'єктами правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, може бути лише визначене коло посадових осіб: керівники підприємств, установ, організацій, їх заступники; головні інженери, головні енергетики (головні механіки) підприємств; начальники цехів; керівники адміністративно-господарських служб установ і організацій. Суб'єктами правопорушення, передбаченого ч. 2 коментованої статті, можуть бути посадові особи, відповідальні за експлуатацію споруд, інженерних об'єктів та під'їздів житлових будинків.

Стаття 99. Порушення Правил охорони електричних мереж

Порушення затверджених Кабінетом Міністрів України Правил охорони електричних мереж, що спричинило або могло спричинити перерву в забезпеченні споживачів електричною енергією, пошкодження електричних мереж або заподіяння іншої шкоди, – тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від двох до шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб – від чотирьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Стаття 99 із змінами, внесеними згідно із Законами №55/97-ВР від 07.02.97, №2342-II (2342–14) від 05.04.2001)

Об'єктом цього правопорушення є встановлений порядок охорони електричних мереж.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у порушенні Правил охорони електричних мереж, затверджених Кабінетом Міністрів України постановою від 04.03.1997 р. № 209. Зазначені Правила запроваджуються з метою забезпечення збереження електричних мереж, створення належних умов їх експлуатації та запобігання нещасним випадкам від впливу електричного струму і використовуються у разі проєктування, будівництва та експлуатації електричних мереж, а також під час виконання робіт або провадження іншої діяльності поблизу електричних мереж.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути громадяни та посадові особи підприємств, установ та організацій всіх форм власності, до компетенції яких належить організація виконання робіт, що спричинили або могли спричинити пошкодження електричних мереж.

Статтю 100 виключено на підставі Закону №2342-II (2342–14) від 05.04.2001

Стаття 101. Порушення, зв'язані з використанням газу

Пуск газу на газовикористовуюче обладнання завершених будівництвом, реконструйованих чи розширюваних підприємств без дозволу органів Державної інспекції з енергозбереження або недотримання встановленого режиму споживання газу,

або споживання газу в обхід приладів обліку, або самовільне відновлення споживання газу після пломбування засувки постачальником природного газу чи уповноваженою ним юридичною особою – тягне за собою накладення штрафу на керівників, заступників керівників, головних енергетиків (головних механіків), начальників цехів та служб підприємств, установ і організацій від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 101 із змінами, внесеними згідно із Законами №55/97-ВР від 07.02.97, №2550-II (2550-14) від 21.06.2001; №760-V (760-16) від 16.03.2007]

Об'єктом цього правопорушення є встановлений порядок забезпечення галузей національної економіки природним газом.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у вчиненні двох видів діянь. По-перше, це порушення встановленого порядку пуску газу на газовикористовуюче обладнання завершених будівництвом, реконструйованих чи розширюваних підприємств, яке здійснюється за відсутності дозволу органів Державної інспекції з енергозбереження. По-друге, це порушення встановленого режиму споживання газу, споживання газу в обхід приладів обліку та самовільне відновлення споживання газу після пломбування засувки постачальником природного газу чи уповноваженою ним юридичною особою. У першому випадку настає виключно адміністративна відповідальність посадових осіб газовикористовуючої організації за порушення порядку пуску газу на газовикористовуюче обладнання. У другому випадку має місце поєднання адміністративної відповідальності посадових осіб організації-газоспоживача та договірної майнової відповідальності цієї організації за порушення вимог договору з газопостачальником.

Суб'єктивна сторона вина у формі умислу або необережності.

Суб'єктами правопорушення може бути лише визначене коло посадових осіб: керівники, заступники керівників, головні енергетики (головні механіки), начальники цехів, та служб підприємств, установ та організацій.

Стаття 101¹. Недотримання вимог щодо ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів

Недотримання вимог щодо обов'язкового проведення державної експертизи об'єктів з енергозбереження – тягне за собою накладення штрафу на керівників підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності або фізичних осіб – власників об'єктів, які підлягають державній експертизі з енергозбереження, від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Недотримання вимог щодо встановлення норм питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів або перевищення таких норм, встановлених відповідно до законодавства, – тягне за собою накладення штрафу на керівників підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 101-1 згідно із Законом №2550-II (2550-14) від 21.06.2001; із змінами, внесеними згідно із Законом №760-V (760-16) від 16.03.2007]

Правові, економічні, соціальні та екологічні основи енергозбереження для всіх підприємств, об'єднань та організацій, розташованих на території України, а також для громадян закріплені Законом України "Про енергозбереження", Загальним положенням про порядок нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів у суспільному виробництві, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 15.07.1997 р. № 786, Положенням про державну експертизу з енергозбереження, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 15.07.1998 р. № 1094, Основними положеннями з нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів у суспільному виробництві, затвердженими наказом Державного комітету України з енергозбереження від 22.10.2002 № 112. До того ж під енергозбереженням розуміється діяльність (організаційна, наукова, практична, інформаційна), яка спрямована на раціональне використання та економне витрачання первинної та перетвореної енергії і природних енергетичних ресурсів в національному господарстві і яка реалізується з використанням технічних, економічних та правових методів.

Об'єктом цього правопорушення є встановлений порядок проведення державної експертизи об'єктів з енергозбереження та нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів. Експертиза об'єктів з енергозбереження – це система заходів щодо встановлення відповідності законодавству з питань енергозбереження, стандартам, нормам і нормативам енергозбереження виробничої діяльності підприємств, установ і організацій, проектів схем розвитку та розміщення продуктивних сил, проектів розвитку галузей суспільного виробництва, територіальних схем енергозабезпечення, інструктивно-методичних і нормативно-технічних актів, будівельних норм і правил, документації на створення та придбання нової енергоємної техніки, технології та матеріалів, енерготехнологічної частини техніко-економічних обґрунтувань і проектів будівництва нових та розширення об'єктів і підприємств, іншої передпальнової та передпроектної документації, документів і матеріалів, що регламентують всі види діяльності у сфері енергозбереження, з метою досягнення якомога більшої ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів, впровадження сучасних досягнень техніки і технологій у галузях суспільного виробництва. Мета експертизи – запобігання впровадженню неефективних технологій, виготовленню неефективної техніки, обладнання, приладів, побутової техніки, пов'язаних з видобуванням, переробкою, виробництвом, транспортуванням, зберіганням та використанням усіх видів паливно-енергетичних ресурсів. Проведення експертизи є обов'язковим для підприємств, установ та організацій усіх форм власності.

Нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів у суспільному виробництві України здійснюється з метою раціонального використання та економії паливно-енергетичних ресурсів і є основою для застосування економічних санкцій за їх нераціональне використання та запровадження економічних механізмів стимулювання енергозбереження. Нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів не передбачає втручання держави у господарську діяльність підприємств, пов'язану з обмеженням обсягів споживання паливно-енергетичних ресурсів або обсягів виробленої продукції. Воно є інструментом усунення нераціонального використання паливно-енергетичних ресурсів, викликаного безгосподарністю та застосуванням застарілих технологій. Основними важелями цього механізму є матеріальне заохочення економії паливно-енергетичних ресурсів та фінансова відповідальність за їх нераціональне використання. Нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів використовується також для прогнозування обсягів споживання паливно-енергетичних ресурсів у регіонах, галузях та у цілому в державі. Норми витрат паливно-енергетичних ресурсів-це затверджені уповноваженим на те Кабінетом Міністрів України органом виконавчої влади показники їх використання на одиницю виробленої продукції, виконаних робіт або наданих послуг встановленої якості (далі – одиниця продукції), орієнтовані на прогресивне виробництво. Норми витрат паливно-енергетичних ресурсів повинні встановлюватися з урахуванням особливостей конкретного виробництва, як правило, на рівні підприємства, установи, організації (далі – підприємство). Диференціація норм за конкретними технологіями чи видами споживання здійснюється підприємством самостійно на основі міжгалузевих та галузевих методик. Ці норми не повинні перевищувати встановлених показників міжгалузевих та галузевих типових норм питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів для певних видів споживання. На рівні конкретного виробництва, як правило, встановлюються норми витрат паливно-енергетичних ресурсів окремо щодо продукції кожного виду, на рівні підприємств у цілому визначаються додатково укрупнені норми на одиницю зведеної продукції, а на рівні галузей та структур державного управління використовуються також узагальнені показники питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів. Норми витрат на підприємствах встановлюються на всі види паливно-енергетичних ресурсів незалежно від джерел їх постачання та характеру споживання. Вони визначаються, як правило, на натуральну одиницю кожного з видів товарної продукції (послуг) підприємства. До товарної продукції належать також похідні енергоносії, самостійно вироблені підприємством і відпущені стороннім споживачам (теплова енергія, кисень, стиснене повітря, вода тощо), а також напівфабрикати, товари народного споживання та всі інші види робіт і послуг для сторонніх споживачів. Витрати паливно-енергетичних ресурсів на надання комунально-побутових послуг, здійснення будівництва та капітального ремонту споруд, пуско-налагоджувальних та дослідних робіт тощо, якщо вони мають допоміжний характер стосовно виробництва основної продукції, враховуються окремо. Норми витрат паливно-енергетичних ресурсів на одиницю товарної продукції визначаються як наскрізні показники. До них належать усі витрати паливно-енергетичних ресурсів, віднесені на цей вид товарної продукції протягом повного технологічного циклу виробництва основними, а також і допоміжними цехами та службами підприємства. На кожній із стадій проміжної переробки продукції сумарна величина питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів містить власне витрати на переробку та витрати попередніх стадій переробки і загальнозаводські витрати. Для розроблення норм і нормативів та аналізу енергоспоживання використовуються енергобаланси – система

взаємопов'язаних показників, які відображають кількісну відповідність між надходженням та використанням усіх видів паливно-енергетичних ресурсів певним об'єктом (виробничою дільницею, цехом, підприємством, галуззю, регіоном тощо).

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у порушенні вимог щодо обов'язкового проведення державної експертизи об'єктів з енергозбереження, встановлених норм питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів або у перевищенні таких норм.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується умислом або необережністю.

Суб'єктами правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті є керівники підприємств, установ та організацій усіх форм власності, а також фізичні особи – власники об'єктів, які підлягають державній експертизі з енергозбереження. Суб'єктами правопорушення, передбаченого ч. 2 коментованої статті, є керівники підприємств, установ та організацій усіх форм власності.

Стаття 102. Порушення, пов'язані з неефективною експлуатацією паливо-і енерговикористовуючого устаткування

Експлуатація паливо-і енерговикористовуючого устаткування без засобів автоматичного регулювання, або приладів енергетичного контролю, або теплоутилізаційного обладнання, передбачених проектом, або у разі їх несправності, – тягне за собою накладення штрафу на керівників, заступників керівників, головних енергетиків (головних механіків), начальників цехів та служб підприємств, установ і організацій від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Абзац другий статті 102 в редакції Закону №760-V (760-16) від 16.03.2007]

[Стаття 102 із змінами, внесеними згідно із Законами №55/97-ВР від 07.02.97, №2550-II (2550-14) від 21.06.2001, №760-V (760-16) від 16.03.2007]

Об'єктом цього правопорушення є ефективне використання енергетичних ресурсів при їх споживанні підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності. Його правові засади встановлено Законом України "Про енергозбереження", Загальним положенням про порядок нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів у суспільному виробництві, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 15.07.1997 р. № 786, Положенням про державну експертизу з енергозбереження, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 15.07.1998 р. № 1094, постановою Кабінету Міністрів України від 2.09.1993 р. № 699 "Про заходи щодо ефективного використання газу та інших паливно-енергетичних ресурсів в народному господарстві" та іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у здійсненні експлуатації паливо-і енерговикористовуючого устаткування без засобів автоматичного регулювання, або приладів енергетичного контролю, або теплоутилізаційного обладнання, передбачених проектом або у разі їх несправності.

Суб'єктивна сторона: у формі умислу або необережності.

Суб'єктами правопорушення може бути лише визначене коло посадових осіб: керівники, заступники керівників, головні енергетики (головні механіки), начальники цехів та служб підприємств, установ та організацій.

Стаття 103. Непідготовленість до роботи резервного паливного господарства

Непідготовленість до роботи передбаченого для газоспоживаючого підприємства, установи і організації резервного паливного господарства або непідготовленість газовикористовуючих установок до роботи на встановлених резервних видах палива – тягне за собою попередження або накладення штрафу на керівників, заступників керівників, головних енергетиків (головних механіків), начальників цехів та служб підприємств, установ і організацій від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 103 із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єктом цього правопорушення є встановлений порядок підготовки до роботи резервного паливного господарства та газовикористовуючих установок.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у невжитті заходів для забезпечення роботи резервного паливного господарства, яке передбачене для газоспоживаючого підприємства, установи і організації, або газовикористовуючих установок до роботи на встановлених резервних видах палива для будь-яких підприємств, установ та організацій, які є газоспоживачами.

Суб'єктивна сторона: вина у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення може бути лише визначене коло посадових осіб: керівники, заступники керівників, головні енергетики (головні механіки), начальники цехів та служб підприємств, установ та організацій.

Стаття 103¹. Порушення правил користування енергією чи газом

Самовільне використання з корисливою метою електричної та теплової енергії без приладів обліку (якщо використання приладів обліку обов'язкове) або внаслідок умисного пошкодження приладів обліку чи у будь-який інший спосіб, а так само інші порушення правил користування електричною або тепловою енергією, а також самовільне використання з корисливою метою газу, порушення правил користування газом у побуті, що не завдало значної шкоди, – тягнуть за собою попередження або накладення штрафу на громадян від одного до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб – від трьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Доповнено статтею 103-1 згідно з Указом ПВР №2444-11 від 27.06.86; із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97; в редакції Закону №2598-IV (2598-15) від 31.05.2005]

Об'єктом цього правопорушення є встановлений порядок забезпечення підприємств, установ, організацій та населення електричною та тепловою енергією, а також природним газом.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у порушенні визначених нормативно-правовими актами правил споживання електричної та теплової енергії та природного газу.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю прямого умислу у випадках самовільного використання з корисливою метою електричної та теплової енергії без приладів обліку (якщо використання приладів обліку обов'язкове), умисного пошкодження приладів обліку чи у будь-який інший спосіб та самовільного використання з корисливою метою газу. Порушення правил користування газом у побуті та інші порушення правил користування електричною або тепловою енергією можуть бути вчинені як з умислом, так і з необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути посадові особи та громадяни.

Стаття 103². Пошкодження газопроводів при провадженні робіт

Пошкодження газопроводів (крім магістральних) та їх устаткування при провадженні робіт – тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб – від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Доповнено статтею 103-2 згідно з Указом ПВР №3690-11 від 12.03.87, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Вимоги до проведення робіт поблизу газопроводів закріплені у Правилах безпеки систем газопостачання України, затверджених наказом Держнаглядохоронпраці від 01.10.1997 р. № 254. Так, організація, яка виконує будівельні і земляні роботи, повинна представляти експлуатаційним спеціалізованим підприємствам газового господарства (далі – СПГГ) проєкт виконання робіт, складений з урахуванням вимог СНиП 3.02.01-87, СНиП Ш-4-80*, ДБН А3.1-5-96. Будівельні і земляні роботи на відстані менше ніж 15 м від газопроводу допускаються тільки на підставі письмового дозволу СПГГ, в якому повинні бути зазначені умови і порядок їх проведення. До дозволу додається схема розташування газопроводу з прив'язками. Перед початком робіт ударних механізмів і землерийної техніки поблизу

підземного газопроводу організація, яка виконує земляні роботи, зобов'язана виявити фактичне місцезнаходження газопроводу шляхом відкриття шурфів вручну і в присутності представника СПГ. Ударні механізми для розпушування ґрунту можуть застосовуватися на відстані не ближче ніж 3 м від підземного газопроводу, а механізми, здатні значно відхилятися від вертикальної осі (куля, клин-баба тощо), – на відстані не ближче ніж 5 м. Забивання паль (шпунтів) дозволяється проводити на відстані не ближче ніж 30 м від газопроводу. За необхідності забивання паль (шпунтів) на відстані менше ніж 30 м від газопроводу (але не ближче ніж на 10 м) стики газопроводу повинні бути відкриті на всій довжині забивання паль (шпунтів) плюс по 20 м від крайніх паль. Після закінчення виконання робіт із забивання паль (шпунтів) всі відкриті зварні стики сталевих газопроводів повинні бути перевірені фізичними методами контролю. У випадках будівництва поблизу підземного газопроводу каналів, колекторів, тунелів і перетину газопроводу із зазначеними інженерними спорудами будівельні організації повинні додержуватись вимог, передбачених ДБН А3.1–5–96, СНиП 3.02.01–87, СНиП Ш-4–80*, ДБН 360–92*, СНиП 2.04.08–87 і проектом. При проведенні робіт з розширення і капітального ремонту основи залізничних і автомобільних доріг у місцях її перетину газопроводами останні, незалежно від дати попередньої перевірки і ремонту, повинні перевірятися і за необхідності ремонтуватися або замінюватися.

Об'єктом цього правопорушення є безпека та здоров'я громадян, встановлений порядок провадження робіт поблизу газопроводів (крім магістральних) та всі форми власності, яким могло бути спричинено шкоду внаслідок пошкодження газопроводів (крім магістральних) та їх устаткування.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у приведенні газопроводів (крім магістральних) та їх устаткування у такий стан, що не відповідає вимогам щодо їх експлуатації.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується виною у формі необережності.

Суб'єкт правопорушення: посадові особи та громадяни.

Глава 9 Адміністративні правопорушення у сільському господарстві. Порушення ветеринарно-санітарних правил

Стаття 104. Потрава посівів, зіпсуття або знищення зібраного врожаю сільськогосподарських культур, пошкодження насаджень колективних сільськогосподарських підприємств, інших державних і громадських чи фермерських господарств

Потрава посівів, зіпсуття або знищення зібраного врожаю сільськогосподарських культур, що знаходиться у полі, пошкодження насаджень колективних сільськогосподарських підприємств, інших державних і громадських чи фермерських господарств худобою чи птицею – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від одного до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторна потрава посівів, зіпсуття або знищення зібраного врожаю сільськогосподарських культур, що знаходиться у полі, повторне пошкодження насаджень худобою чи птицею протягом року після накладення штрафу за таке саме правопорушення – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Проїзд по посівах або насадженнях на автомобілі, тракторі, комбайні чи іншій машині – тягне за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Проїзд по посівах або насадженнях на гужовому транспорті – тягне за собою накладення штрафу від 0,5 до одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

[Стаття 104 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №4982–11 від 25.11.87, Законами №55/97-ВР від 07.02.97, №2342-ІІ (2342–14) від 05.04.2001, №2454-ІV (2454–15) від 03.03.2005]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері виробництва сільськогосподарської продукції. Суспільна шкідливість правопорушень, передбачених цією статтею, полягає у тому, що вони спричиняють шкоду сільськогосподарським культурам та можуть призвести до знищення або зіпсуття урожаю. У Кримінальному кодексі Української РСР від 28.12.1960 р., який втратив чинність 01.09.2001 р. у зв'язку з набуття чинності Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р., у ст 159 було передбачено кримінальну відповідальність за умисну потрапу посівів або умисне пошкодження плодово-ягідних та інших насаджень, що завдали великої шкоди державному, колгоспному чи іншому громадському господарству. Отже, у цьому випадку мала місце декриміналізація – відміна, виключення кримінальної відповідальності за ті чи інші діяння, які раніше визнавалися злочинами.

Об'єктивна сторона правопорушення складається із чотирьох видів діянь. По-перше, це потрава посівів та пошкодження насаджень колективних сільськогосподарських підприємств, інших державних і громадських чи фермерських господарств. До того ж під потравою необхідно розуміти порчу, знищення посівів, а посів – це закладення насіння у верхній шар ґрунту для його проростання. По-друге, це зіпсуття або знищення зібраного врожаю сільськогосподарських культур, що знаходиться у полі. Сільськогосподарські культури – це культурні рослини, що вирощуються з метою отримання: продуктів харчування (продовольчі культури), технічної сировини (технічні культури), корма для тварин (кормові культури). По-третє, це проїзд по посівах або насадженнях на автомобілі, тракторі, комбайні чи іншій машині. По-четверте, це проїзд по посівах або насадженнях на гужовому транспорті.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується виною як у формі умислу, так і необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 104¹. Порушення порядку та умов ведення насінництва та розсадництва

Виробництво, заготівля, пакування, маркування, затарювання, зберігання насіння, садивного матеріалу з метою продажу без додержання методичних і технологічних вимог або реалізація їх без документів про якість, а так само інше введення в обіг насіння, садивного матеріалу з порушенням встановленого порядку – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від семи до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 104–1 згідно із Законом №1228-ІV (1228–14) від 17.11.99, в редакції Закону №1805-ІV (1805–15) від 17.06.2004]

Об'єктом правопорушення є суспільні відносини у галузі насінництва та розсадництва. Відповідно до Закону України "Про насіння і садивний матеріал" насінництво та розсадництво – галузь рослинництва, що займається розмноженням відповідно насіння і садивного матеріалу, збереженням і поліпшенням їх сортових, посівних і врожайних якостей (властивостей), а також здійснює сортовий та насінневий контроль. Насінням – це органи рослин, які використовуються для розмноження; садивний (посадковий) матеріал – це рослини та їх частини, що вважаються придатними для відтворення цілих рослин.

Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає у здійсненні дій або бездіяльності, що порушують встановлений порядок та умови ведення насінництва та розсадництва. До них належить виробництво, заготівля, пакування, маркування, затарювання, зберігання насіння, садивного

матеріалу з метою продажу без додержання методичних і технологічних вимог або реалізація їх без документів про якість, а так само інше введення в обіг насіння, садивного матеріалу з порушенням встановленого порядку.

Суб'єктивна сторона цього правопорушення характеризується виною у формі неосторожності.

Суб'єктами цього правопорушення можуть бути як громадяни, так і посадові особи, до компетенції яких належить контроль за додержанням порядку та умов ведення насінництва та розсадництва.

Стаття 105. Порушення вимог щодо виконання фітосанітарних заходів

Порушення вимог щодо виконання фітосанітарних заходів – тягне за собою накладення штрафу на громадян від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 105 із змінами, внесеними згідно із Законами №4044–12 від 25.02.94, №55/97-ВР від 07.02.97, в редакції Закону №956-V (956–16) від 19.04.2007]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері захисту рослин. Відповідно до положень ст. 1 Закону України “Про карантин рослин”, який визначає правові, організаційні та фінансово-економічні основи карантину рослин, повноваження органів державної влади, їх посадових осіб, права і обов'язки юридичних та фізичних осіб, спрямовані на запобігання занесенню та поширенню відсутніх на території України регульованих шкідливих організмів, і становить частину законодавства України щодо захисту життя та здоров'я рослин. Фітосанітарні заходи – це будь-які заходи, включаючи усі відповідні закони, нормативно-правові акти, фітосанітарні правила, вимоги та процедури, що є обов'язковими для виконання органами державної влади та особами. При цьому фітосанітарні правила необхідно розуміти як встановлені нормативно-правовими актами правила із запобігання занесенню та/або поширенню карантинних організмів та обмеження економічного впливу регульованих некарантинних шкідливих організмів, включаючи процедури фітосанітарної сертифікації; фітосанітарна процедура – це порядок, встановлений центральним органом виконавчої влади з питань аграрної політики у сфері карантину рослин, та спосіб застосування фітосанітарних правил, включаючи проведення огляду, обстеження, аналізу, інспектування та здійснення контролю за знезараженням об'єктів регулювання (об'єкти регулювання – будь-яка рослина, продукт рослинного походження, місце зберігання, упаковка, засоби перевезення, контейнери, ґрунт та будь-які інші організми, об'єкти або матеріали, здатні переносити чи поширювати регульовані шкідливі організми). Під шкідливим організмом необхідно розуміти будь-який вид, штам або біотип рослин, тварин, патогенний агент, шкідливий для рослин чи продуктів рослинного походження, у тому числі комахи, кліщі, грибки, бактерії, віруси, нематоди та бур'яни. Карантин рослин – система заходів, спрямованих на запобігання занесенню та/або поширенню регульованих шкідливих організмів або забезпечення контролю за ними (локалізації); карантинний режим – особливий правовий режим, що передбачає систему фітосанітарних заходів, які здійснюються у карантинній зоні з метою локалізації та ліквідації карантинних організмів; карантинний сертифікат – документ, який видається органами Державної служби з карантину рослин України та засвідчує фітосанітарний стан об'єктів регулювання, що вивозяться та/або ввозяться у карантинну зону, транспортуються територією України; ліквідація – знищення регульованих шкідливих організмів відповідно до вимог фітосанітарних заходів; локалізація – здійснення фітосанітарних заходів з метою запобігання поширенню регульованого шкідливого організму; фумігація (знезараження) – обробка хімічною речовиною в газоподібному стані, що повністю або головним чином охоплює товар.

Особи, які здійснюють господарську діяльність, пов'язану з виробництвом, переробкою, зберіганням, транспортуванням, торгівлею рослинами і рослинними продуктами, зобов'язані: виконувати фітосанітарні правила та здійснювати фітосанітарні заходи; виконувати розпорядження органів Державної служби з карантину рослин України щодо проведення відповідних карантинних заходів; зареєструватися у відповідній інспекції з карантину рослин, якщо це вимагається згідно із статтею 27 Закону України “Про карантин рослин”; подавати на вимогу спеціалістів Державної служби з карантину рослин України відомості про об'єкти регулювання; здійснювати систематичний моніторинг земельних угідь, які належать їм на правах власності або користування, а також потужностей (об'єктів), на яких здійснюється виробництво та/або обіг рослин, продуктів рослинного походження з метою виявлення регульованих шкідливих організмів; надавати інспекторам з карантину рос-

лин безперешкодний доступ до об'єктів регулювання на будь-якій стадії виробництва, переробки чи обігу для проведення інспектування, перевірки документації та відбору зразків від об'єктів регулювання для визнання їх фітосанітарного стану в порядку, передбаченому виказним Законом; сприяти проведенню карантинних заходів у карантинних та прилеглих до них зонах у разі виявлення карантинних організмів; зберігати усі фітосанітарні сертифікати, карантинні сертифікати та карантинні дозволи протягом одного року починаючи з дати видачі.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у вчиненні дій або бездіяльності, які порушують встановлені нормативно-правовими актами вимоги щодо виконання фітосанітарних заходів. Органи, що здійснюють державне управління у сфері карантину рослин, вживають необхідні фітосанітарні заходи з метою досягнення таких цілей: захист життя та здоров'я рослин на території України від ризиків внаслідок занесення та/або поширення регульованих шкідливих організмів в Україні або зменшення цих ризиків; запобігання або обмеження будь-якої шкоди внаслідок занесення та/або поширення регульованих шкідливих організмів. Центральний орган виконавчої влади з питань аграрної політики визначає належний рівень фітосанітарного захисту. Належний рівень фітосанітарного захисту визначається на підставі: підтвердженої наявності регульованих шкідливих організмів в Україні; прогнозованої оцінки економічних витрат для сільськогосподарського та/або лісового виробництва, пов'язаних з занесенням або подальшим поширенням регульованих шкідливих організмів в Україні; визначення рівня ризику, прийняттого для сусідніх країн та заінтересованих партнерів; міжнародних стандартів, інструкцій та рекомендацій; мінімізації негативного впливу фітосанітарних заходів на міжнародну та внутрішню торгівлю.

Фітосанітарні заходи розробляються та/або переглядаються Головною державною інспекцією з карантину рослин України і приймаються відповідними органами державної влади згідно з їх повноваженнями. Розробка та перегляд фітосанітарних заходів проводиться на підставі: наукових принципів, відповідних процесів та методів виробництва; відповідності методам інспектування, відбору зразків та проведення фітосанітарної експертизи; рівня поширеності регульованих шкідливих організмів, наявності зон, у яких відсутні регульовані шкідливі організми, або зон з незначною їх кількістю; екологічних умов та умов навколишнього природного середовища; методів обробки; міжнародних стандартів у сфері карантину та захисту рослин; результатів аналізу ризику, проведеного за методикою, розробленою міжнародними організаціями; інформації, отриманої від міжнародних організацій, що використовуються заінтересованими партнерами. Під час розроблення та здійснення фітосанітарних заходів щодо імпортованих об'єктів регулювання необхідно враховувати статус регульованих шкідливих організмів в Україні порівнюючи із статусом регульованих шкідливих організмів у країні походження. Забороняється довільна або необгрунтована дискримінація заінтересованих партнерів, що імпортують до України об'єкти регулювання з країн, у яких статус регульованого шкідливого організму такий, як в Україні. Фітосанітарні заходи, які здійснюються в іншій країні, вважаються еквівалентними тим, що застосовуються в Україні, якщо така країна об'єктивно доведе, що ці заходи відповідають рівню захисту рослин або перевищують його порівняно з тими, що здійснюються в Україні.

Фітосанітарні заходи, включаючи фітосанітарні правила, підлягають перегляду та оновленню в міру надходження нової науково обгрунтованої інформації або важливих (істотних) коментарів від заінтересованих партнерів. Вони переглядаються не пізніше ніж протягом шести місяців після їх прийняття або останнього перегляду. Усі фітосанітарні заходи, прийняті за надзвичайних обставин, переглядаються та оновлюються не пізніше 6 місяців від дати їх прийняття або останнього перегляду, з метою забезпечення того, щоб такі заходи досягали, але не перевищували належний рівень фітосанітарного захисту.

Результати аналізу ризику об'єктів регулювання, під яким необхідно розуміти процес оцінки біологічних, екологічних та економічних даних з метою визначення необхідності здійснення контролю за регульованими шкідливими організмами та необхідних фітосанітарних заходів, оформляються письмово і повинні містити таку інформацію: мета проведення аналізу; факти виявлення регульованих шкідливих організмів та шляхи їх проникнення (носії, тип передачі), укорінення та поширення; джерела інформації; висновки щодо оцінки фітосанітарного ризику, включаючи вірогідність заповнення шкоди рослинам та наслідки, що можуть бути цим викликані; варіанти управління ризиком та причини, за якими відхиляються альтернативні варіанти. Результати аналізу ризику в письмовій та електронній формі повинні бути доступні для всіх заінтересованих осіб – як українських, так і іноземних. Проведення аналізу ризику здійснюється Головною державною інспекцією з карантину рослин України. Управління ризиком полягає у зменшенні ризику для життя та здоров'я рослин відповідно до належного рівня фітосанітарного захисту, який встановлений в Україні. При розгляді альтернативних варіантів зменшення ризику занесення карантинних організмів визначені

фітосанітарні заходи не повинні обмежувати торгівлю більше, ніж необхідно для досягнення належного рівня фітосанітарного захисту, враховуючи технічну та економічну доцільність запропонованих альтернативних заходів.

Для повідомлення про здійснення фітосанітарних заходів Головна державна інспекція з карантину рослин України: у триденний строк після завершення розроблення фітосанітарних заходів розміщує у періодичних виданнях відповідне повідомлення; інформує про фітосанітарні заходи Центр обробки запитів країн – членів Світової організації торгівлі і Світової організації торгівлі (далі – Центр обробки запитів), який доводить їх до країн – членів цієї організації з метою зменшення впливу на експортні можливості заінтересованих партнерів. Повідомлення публікується не пізніше ніж за 60 днів до здійснення фітосанітарного заходу. Повідомлення складається за формою та вимогами відповідних міжнародних організацій або міжнародних договорів. У повідомленні зазначаються об'єкти регулювання, яких стосується та/або на які вплине фітосанітарний захід, з коротким змістом та обґрунтуванням щодо здійсненого заходу. На письмовий запит осіб чи заінтересованих партнерів Головна державна інспекція з карантину рослин України надає інформацію щодо фітосанітарних заходів із зазначенням у разі потреби положень, що істотно відрізняються від міжнародних стандартів. Головна державна інспекція з карантину рослин України розглядає письмові коментарі щодо надзвичайного фітосанітарного заходу, отримані від заінтересованих партнерів та осіб, і за їх письмовим запитом обговорює такі коментарі і враховує їх та результати обговорень при розгляді питання про внесення змін до надзвичайного фітосанітарного заходу. У разі виникнення надзвичайних обставин та, як наслідок, здійснення фітосанітарного заходу повідомлення публікується в офіційних друкованих виданнях органів державної влади. Головна державна інспекція з карантину рослин України визначає вплив надзвичайного фітосанітарного заходу на експортні можливості заінтересованих партнерів.

Фітосанітарні заходи в триденний термін після їх прийняття публікуються в офіційних друкованих виданнях відповідних органів державної влади. Фітосанітарні заходи здійснюються не раніше ніж через 6 місяців після опублікування, за винятком надзвичайних фітосанітарних заходів.

Головна державна інспекція з карантину рослин України під час здійснення фітосанітарних заходів враховує: обсяги, необхідні для досягнення їх мети; недопущення прихованого обмеження для міжнародної торгівлі; уникнення довільного їх встановлення або дискримінації міжнародної торгівлі.

Головна державна інспекція з карантину рослин України забезпечує проведення перевірки, інспектування та ухвалення фітосанітарних заходів на підставі: відповідності вимогам міжнародних стандартів у сфері карантину та захисту рослин; контролю за їх виконанням; відбору зразків від об'єктів регулювання; звернення особи про проведення перевірки, інспектування та ухвалення; повідомлення особи про очікуваний час завершення цих процедур; попередньо отриманих результатів про фітосанітарний стан; науково обґрунтованої інформації, необхідної для проведення перевірки, інспектування та ухвалення; захисту комерційних інтересів заявника; оплати за проведення процедури перевірки, інспектування та ухвалення.

Проведення огляду, обстеження, аналізу, знезараження та інспектування (оформлення фітосанітарного та карантинного сертифікатів) об'єктів регулювання здійснюється відповідно до Порядку проведення огляду, обстеження, аналізу, фумігації (знезараження) та інспектування (оформлення фітосанітарного та карантинного сертифікатів) об'єктів регулювання у сфері карантину рослин, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 2007 р. № 705. Об'єкти регулювання, що вивозяться за межі митної території України (у тому числі реекспортуються), вивозяться та/або ввозяться в карантинну зону, підлягають огляду державним інспектором з карантину рослин. Огляд об'єктів регулювання передбачає проведення інспектування, під час якого здійснюється відбір зразків для проведення фітосанітарної експертизи. У разі складування, концентрації (нагромадження) та сортування у морських і річкових портах, на залізничних станціях, терміналах та в автопортах об'єктів регулювання проводиться їх огляд.

З метою визначення фітосанітарного стану об'єктів регулювання державні інспектори з карантину рослин проводять систематичні обстеження земель сільськогосподарського призначення і земель лісового фонду, пунктів карантину рослин та прилеглої до них території (трикілометрової зони), місць обігу об'єктів регулювання. Обстеження проводиться державним інспектором з карантину рослин у період вегетації культурних рослин з такою періодичністю: кожного півріччя – на місці виробництва або виробничій ділянці, на яких офіційно встановлено та підтримується статус вільних від регульованих шкідливих організмів; щороку – у суб'єктів господарювання, які вирощують елітне насіння і садивний (посадковий) матеріал, на державних сортодослідних станціях, у плодородсадниках, інтродукційно-карантинних розсадниках і карантинних оранжереях ботанічних садів, а також на територіях, де запроваджено карантинний режим; один раз на два роки – у суб'єктів господарю-

вання, що здійснюють виробництво та переробку сільськогосподарської продукції, на землях осіб, де не виявлено карантинних організмів, та на прилеглих до них територіях.

З метою виявлення та ідентифікації шкідливих організмів карантинними лабораторіями Державної служби з карантину рослин проводиться фітосанітарна експертиза, яка включає: здійснення аналізу фітосанітарного стану об'єктів регулювання з метою виявлення шкідливих організмів; визначення видів виявлених шкідливих організмів; підготовку висновку про карантинне значення виявлених шкідливих організмів.

Насіння і садивний матеріал, які ввозяться в Україну, підлягають висіванню або висаджуванню у визначених у карантинному дозволі господарствах чи у спеціальних розсадниках та оранжереях для виявлення прихованого зараження рослинного матеріалу і здійснення під контролем державного інспектора з карантину рослин заходів щодо оздоровлення.

На підставі результатів фітосанітарної експертизи кожного зразка об'єкта регулювання і оцінки виявлених шкідливих організмів державний інспектор з карантину рослин визначає фітосанітарний стан партії об'єктів регулювання та приймає рішення про застосування фітосанітарних заходів.

Фінансування фітосанітарних заходів здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів осіб та інших не заборонених законами України джерел. Вичерпний перелік платних послуг Державної служби з карантину рослин України визначається виключно Законом України “Про карантин рослин” та включає в себе проведення огляду, обстеження, аналіз, знезараження, інспектування, обробку, організацію та здійснення контролю за роботами з фумігації (знезараження) об'єктів регулювання. Розміри платних послуг, які затверджує Кабінет Міністрів України, мають дорівнювати фактичним витратам на їх надання.

Суб'єктивна сторона: правопорушення може бути вчинене як з умислом, так і з необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як громадяни, так і посадові особи, до компетенції яких належить організація фітосанітарних заходів.

Стаття 106. Ввезення в Україну, вивезення з України, транзит через її територію, вивезення з карантинних зон або ввезення до них об'єктів регулювання, які не пройшли фітосанітарного контролю

Ввезення в Україну, вивезення з України, транзит через її територію, вивезення з карантинних зон або ввезення до них об'єктів регулювання, які не пройшли фітосанітарного контролю, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від тринадцяти до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 106 із змінами, внесеними згідно із Законами №4044–12 від 25.02.94, №55/97–ВР від 07.02.97, в редакції Закону №956–V (956–16) від 19.04.2007]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері здійснення фітосанітарного (карантинного) контролю при ввезенні з-за кордону, транзиті, експорті, перевезеннях в межах країни підкарантинних матеріалів. Ці відносини регулюються законами України “Про карантин рослин”, “Про ветеринарну медицину”, “Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції”, “Про захист населення від інфекційних хвороб”, Фітосанітарними правилами ввезення з-за кордону, перевезення в межах країни, транзити, експорту, порядку переробки та реалізації підкарантинних матеріалів, затвердженими наказом Міністерства аграрної політики України від 23.08.2005 № 414, наказами та інструкціями державних органів, на які покладено здійснення контролю у сфері забезпечення санітарної, протиепідемічної та протиепізоотичної безпеки.

Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає у вчиненні активних дій щодо ввезення в Україну, вивезення з України, транзити через її територію, вивезення з карантинних зон або ввезення до них будь-яких рослин, продуктів рослинного походження, місць зберігання, упаковки, засобів перевезення, контейнерів, ґрунту та будь-яких інших організмів, об'єктів або матеріалів, здатних переносити чи поширювати регульовані шкідливі організми, тобто будь-який вид, штам або біотип рослин, тварин, патогенний агент, шкідливий для рослин чи продуктів рослинного походження, у тому числі комахи, кліщі, грибки, бактерії, віруси, нематоди та бур'яни. Для настання адміністративної відповідальності не має значення відповідність вивезених або ввезених об'єктів існуючим вимогам, достатньо самого факту вивезення матеріалів, тобто має місце формальний склад правопорушення.

Організація фітосанітарного контролю за карантинними матеріалами має таку мету: охорона території країни від занесення або самостійного проникнення карантинних організмів; виконання міжнародних обов'язків України, угод з карантину рослин, вимог договорів (контрактів); попередження проникнення шкідливих організмів як на територію України, так і за її межі; захист споживачів від придбання заражених шкідниками, хворобами рослин та бур'янами підкарантинних матеріалів, у тому числі імпортованих, що можуть завдати значних збитків народному господарству та навколишньому середовищу України.

До фітосанітарних вимог належить: перелік карантинних зон, з яких заборонено вивіз підкарантинних матеріалів без карантинного сертифіката, обставини, що спричинили запровадження карантинного режиму, та час, з якого він запроваджений; назву карантинного організму (українською та латинською); опис організму; ознаки пошкодження рослин і рослинних продуктів; назву, сорт, породу тощо, які він пошкоджує; період протягом року, коли існує найбільша загроза поширення карантинного організму; вимоги до карантинного та фітосанітарного стану підкарантинних матеріалів та об'єктів; вимоги до фумігації (знезараження), назву хімікатів (при умові їх використання при знезараженні), рівень їх концентрації та експозиція; строк дії фітосанітарного та карантинного сертифікатів. При відправці на експорт враховуються також фітосанітарні вимоги, зазначені у контракті країни-імпортера, міжнародних конвенцій та угод.

Фітосанітарні та карантинні сертифікати, які повинні супроводжувати кожен окрему партію підкарантинних матеріалів, що перевозяться в одному транспортному засобі, які засвідчують їх карантинний і фітосанітарний стан, визначаються органами Державної служби з карантину рослин України.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єкт правопорушення: громадяни та посадові особи.

Стаття 106¹. Невжиття заходів щодо забезпечення охорони посівів снотворного маку чи конопель, місць їх зберігання та переробки

Невжиття заходів щодо забезпечення встановленого режиму охорони посівів снотворного маку чи конопель, місць зберігання і переробки врожаю цих культур, а так само невиконання заходів щодо знищення післяжнивних залишків чи відходів виробництва, що містять наркотичні речовини, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від вісімнадцяти до сорока п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Невиконання землекористувачами або землевласниками на закріплених за ними земельних ділянках заходів щодо знищення дикорослих конопель чи снотворного маку – тягне за собою накладення штрафу на громадян від дев'яти до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб – від вісімнадцяти до сорока п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Доповнено статтею 106-1 згідно з Указом ПВР №4452-11 від 21.08.87; із змінами, внесеними згідно із Законами №64/95-ВР від 15.02.95, №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сферах охорони здоров'я населення та обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. До того ж під об'єктом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів необхідно розуміти види діяльності, пов'язані з: культивуванням рослин, включених до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; розробкою, виробництвом, виготовленням, зберіганням, розподілом, перевезенням, пересиланням, придбанням, реалізацією, відпуском, ввезенням на територію України, вивезенням з території України, використанням, знищенням наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, включених до зазначеного Переліку, що дозволяються та контролюються згідно з Законом України "Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів". Незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів – це діяння, пов'язані з культивуванням рослин, що містять наркотичні речовини, розробкою, виробництвом, відпуском, виготовленням, зберіганням, розподілом, торгівлею, використанням, переміщенням на території України та за її межі наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які здійснюються з порушенням вимог Закону України "Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів".

Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає у бездіяльності посадових осіб та громадян щодо забезпечення встановленого режиму охорони посівів снотворного маку чи конопель, місць

зберігання і переробки врожаю цих культур, знищення післяжнивних залишків чи відходів виробництва, що містять наркотичні речовини, невиконання землекористувачами або землевласниками на закріплених за ними земельних ділянках заходів щодо знищення дикорослих конопель чи снотворного маку.

Суб'єктивна сторона цього правопорушення може проявлятися у формі умислу або необережності.

Суб'єктами ч. 1 коментованої статті можуть бути лише посадові особи, ч. 2 – посадові особи та громадяни.

Стаття 106-2. Незаконний посів або незаконне вирощування снотворного маку чи конопель

Незаконний посів або незаконне вирощування снотворного маку в кількості до ста рослин чи конопель у кількості до десяти рослин – тягнуть за собою накладення штрафу від вісімнадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно вирощуваних наркотиковмісних рослин.

(Доповнено статтею 106-2 згідно з Указом ПВР № 4452-11 від 21.08.87; із змінами, внесеними згідно із Законами № 64/95-ВР від 15.02.95, № 55/97-ВР від 07.02.97; в редакції Закону № 1165-VI від 19.03.2009)

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сферах охорони здоров'я населення та обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (див. коментар до ст. 106¹).

Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає у незаконному посіві та вирощуванні снотворного маку чи конопель. Відповідно до ст. 7 Закону України "Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів" діяльність, пов'язана з культивуванням та (або) використанням чи реалізацією рослин, включених до списку № 3 таблиці I Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, з метою виробництва та (або) виготовлення наркотичних засобів і психотропних речовин здійснюється підприємствами державної та комунальної форми власності за наявності у них ліцензії на здійснення відповідних видів діяльності. Тобто всі випадки вирощування снотворного маку чи конопель без ліцензії будуть незаконними.

Суб'єктом правопорушення є особа, якій виповнилося 16 років.

Суб'єктивна сторона правопорушення – це наявність умислу.

Зміни до коментованої статті було внесено одночасно із змінами до Кримінального кодексу України. У чинній редакції коментованої статті більш чітко проведено розмежування підстав притягнення до кримінальної або адміністративної відповідальності за незаконний посів або незаконне вирощування снотворного маку чи конопель: адміністративна відповідальність настає у випадках, коли кількість рослин снотворного маку є меншою ста, а конопель – меншою десяти. У випадках, якщо кількість рослин є більшою, настає кримінальна відповідальність відповідно до ст. 310 Кримінального кодексу України. Крім того, збільшено до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян верхню межу штрафу за вчинення вказаного правопорушення.

Стаття 107. Порушення правил щодо карантину тварин та інших ветеринарно-санітарних вимог

Порушення правил щодо карантину тварин, інших ветеринарно-санітарних вимог, передбачених Законом України "Про ветеринарну медицину" (2498-12), іншими актами законодавства, а також рішень органів місцевого самоврядування з питань боротьби з епізоотіями, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб – у розмірі від дев'яти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Стаття 107 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4045-12 від 25.02.94, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2342-II від 05.04.2001, № 1386-VI від 21.05.2009)

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сферах охорони довкілля, забезпечення ветеринарного і епізоотичного благополуччя, карантину тварин, здійснення державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду.

Об'єктивна сторона правопорушення може полягати як у діях, так і бездіяльності посадових осіб та громадян. Склад цього правопорушення є формальним, тобто для притягнення

до адміністративної відповідальності достатньо самого факту Порушення правил щодо карантину тварин, інших ветеринарно-санітарних вимог, передбачених Законом України “Про ветеринарну медицину”, іншими актами законодавства, а також рішень органів місцевого самоврядування з питань боротьби з епізоотіями.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі необережності щодо наслідків вчиненого правопорушення та у формі умислу або необережності – до порушення правил щодо карантину тварин та інших ветеринарно-санітарних вимог

Суб'єктами правопорушення можуть бути громадяни та посадові особи, до компетенції яких входить забезпечення ветеринарно-санітарних вимог

Відповідно до змін, внесених до коментованої статті Законом України від 21.05.2009 № 1386-VI, збільшено розмір штрафу як виду адміністративного стягнення за вчинення даного правопорушення: якщо у попередній редакції він складав для громадян – від 0,5 до одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян, а для посадових осіб – від трьох до шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, то сьогодні його розмір знаходиться у наступних межах: для громадян – від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, для посадових осіб – у розмірі від дев'яти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 107¹. Порушення законодавства про племінну справу у тваринництві

Порушення законодавства про племінну справу у тваринництві: оформлення племінних свідоцтв (сертифікатів) на племінні (генетичні) ресурси без урахування даних офіційного обліку продуктивності тварин, офіційної класифікації (оцінки) за типом, імуногенетичного контролю, внесення до документів з племінної справи недостовірних даних, використання для відтворення неатестованих та недопущених до відтворення плідників, недодержання встановлених технологічних та ветеринарно-санітарних вимог і правил щодо отримання, зберігання та використання племінних (генетичних) ресурсів – тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб – від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб – від п'ятдесяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 107¹ згідно із Законом України № 2359-III від 05.04.2001 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері організації племінної справи у тваринництві. До того ж під племінною справою у тваринництві необхідно розуміти систему зоотехнічних, селекційних та організаційно-господарських заходів, спрямованих на поліпшення племінних і продуктивних якостей тварин.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у порушенні вимог, встановлених законодавством про племінну справу у тваринництві. Це діяння може вчинюватися як у формі активних дій, так і шляхом бездіяльності громадян та посадових осіб. Коментована стаття встановлює адміністративну відповідальність за такі правопорушення: а) оформлення племінних свідоцтв (сертифікатів) на племінні (генетичні) ресурси без урахування даних офіційного обліку продуктивності тварин, офіційної класифікації (оцінки) за типом, імуногенетичного контролю; б) внесення до документів з племінної справи недостовірних даних; в) використання для відтворення неатестованих та недопущених до відтворення плідників; г) недодержання встановлених технологічних та ветеринарно-санітарних вимог і правил щодо отримання, зберігання та використання племінних (генетичних) ресурсів. До того ж племінне свідоцтво (сертифікат) необхідно розуміти як документ встановленої форми про походження, продуктивність, тип та інші якості тварин, сперми, ембріонів, яйцеклітин, складений на основі даних офіційного обліку продуктивності, імуногенетичного контролю та офіційної класифікації (оцінки) за типом. Племінні (генетичні) ресурси – це тварини, сперма, ембріони, яйцеклітини, інкубаційні яйця, які мають племінну (генетичну) цінність. Офіційна класифікація (с цінка) за типом – це оцінка у балах типу тварин, проведена експертами-бонітерами. До племінних (генетичних) ресурсів Законом

України “Про племінну справу у тваринництві” встановлюються такі вимоги: племінні тварини мають бути ідентифіковані, зареєстровані у документах з племінної справи, дані про них внесені згідно з установленими вимогами до документів офіційного обліку продуктивності та офіційної класифікації (оцінки) за типом, походити від батьків, зареєстрованих у документах з племінної справи; сперма має бути одержана від племінних атестованих плідників, допущених до використання для відтворення, ідентифікована, заготовлена та оброблена в умовах, передбачених технологічними вимогами, встановленими для цієї продукції, відповідати ветеринарно-санітарним вимогам і правилам, а дані про неї повинні бути внесені до документів з племінної справи; ембріони, яйцеклітини повинні бути одержані від племінних тварин, ідентифіковані, заготовлені та оброблені в умовах, передбачених технологічними вимогами, встановленими для цієї продукції, відповідати ветеринарно-санітарним вимогам і правилам, а дані про них повинні бути внесені до документів з племінної справи; плідники мають походити від племінних тварин вищої племінної (генетичної) цінності, оцінюватися за походженням, власною продуктивністю та якістю отриманого від них потомства; бугаї-плідники, жеребці-плідники та плідники інших видів тварин атестуються та допускаються до відтворення у встановленому порядку. Відповідність племінних (генетичних) ресурсів установленим вимогам контролюють Головна державна племінна інспекція спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, до відання якого віднесені питання сільського господарства, та державні племінні інспекції Автономної Республіки Крим, областей та районів.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу або необережності.

Суб'єкт правопорушення: посадові особи та громадяни.

Стаття 108. Грубе порушення механізаторами правил технічної експлуатації сільськогосподарських машин і техніки безпеки

Грубе порушення механізаторами правил технічної експлуатації тракторів, комбайнів, інших самохідних сільськогосподарських машин і правил техніки безпеки під час їх експлуатації – тягне за собою накладення штрафу від шести до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення права керування зазначеними машинами на строк до одного місяця.

(Стаття 108 із змінами, внесеними згідно із Законом № 586-VI від 24.09.2008)

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері технічної експлуатації сільськогосподарської техніки та забезпечення техніки безпеки під час такої експлуатації. Організація технічної експлуатації сільськогосподарської техніки регулюється Порядком проведення державного технічного огляду тракторів, самохідних шасі, самохідних сільськогосподарських, дорожньо-будівельних і меліоративних машин, сільськогосподарської техніки, інших механізмів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 28 квітня 2009 р. №403, Правилами обов'язкової сертифікації машин сільськогосподарських для рослинництва, тваринництва, птахівництва і кормовиробництва, затвердженими наказом Держстандарту України від 17.01.1997 р. № 24, наказом Міністерства аграрної політики України №504 від 16.07.2009 “Про затвердження форм документів, які використовуються інспекціями державного технічного нагляду Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій при виконанні покладених на них завдань” та ін. документами.

Об'єктивна сторона правопорушення може полягати у непроведенні або несвоєчасному проведенні технічних оглядів, невиконанні вимог техніки безпеки під час експлуатації машин, використанні машин поза цільовим призначенням, що створює загрозу для їх технічного стану тощо.

Суб'єктивна сторона правопорушення може характеризуватися наявністю непрямого умислу або необережності.

Суб'єкт правопорушення: особи, які працюють на посадах механізаторів.

Зміни, внесені до коментованої статті Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р., розширили перелік адміністративних стягнень, які можуть накладатися за вчинення передбачених нею правопорушень. Згідно чинної редакції цієї статті за грубе порушення механізаторами правил технічної експлуатації сільськогосподарських машин і техніки безпеки на механізаторів може також накладатися штраф від шести до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (у попередній редакції було передбачено у якості адміністративного стягнення лише позбавлення права керування зазначеними машинами на строк до одного місяця).

Глава 10

Адміністративні правопорушення на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку

Стаття 109. Порушення правил по охороні порядку і безпеки руху на залізничному транспорті

Самовільний проїзд у вантажних поїздах, посадка і висадка під час руху поїзда, проїзд на підніжках і дахах вагонів, самовільне без потреби зупинення поїзда, а також підкладання на залізничні колії предметів, які можуть спричинити порушення руху поїздів, – тягнуть за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Пошкодження залізничної колії, захисних лісонасаджень, снігозахисних загороджень та інших колійних об'єктів, споруд і пристроїв сигналізації та зв'язку – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і посадових осіб – від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Викидання сміття та інших предметів з вікон і дверей вагонів поїздів, прохід по залізничних коліях у невстановлених місцях – тягнуть за собою попередження або накладення штрафу від 0,5 до одного неоподатковуваного мінімуму доходів громадян.

Порушення правил проїзду гужовим транспортом і прогону худоби через залізничні колії, випасання худоби поблизу залізничних колій – тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб – від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Недодержання встановлених габаритів при навантаженні і вивантаженні вантажів – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 109 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №3282–11 від 19.12.86, Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єктом цього правопорушення є безпечна робота залізничного транспорту. Відповідно до ст. 1 Закону України “Про залізничний транспорт” останній необхідно розуміти як виробничо-технологічний комплекс організацій і підприємств залізничного транспорту загального користування, призначений для забезпечення потреб суспільного виробництва і населення країни в перевезеннях у внутрішньому і міжнародному сполученнях та надання інших транспортних послуг усім споживачам без обмежень за ознаками форми власності та видів діяльності тощо.

Об'єктивну сторону правопорушень, передбаченого коментованою статтею, можуть становити або конкретні дії, внаслідок яких було пошкоджено залізничні колії, захисні лісонасадження, снігозахисні загородження та інші колійні об'єкти, споруди і пристрої сигналізації та зв'язку (ч. 2); або порушення вимог нормативних актів (правил, інструкцій), що діють на залізничному транспорті (всі інші частини коментованої статті).

Відповідно до Правил безпеки громадян на залізничному транспорті України, затверджених наказом Міністерства транспорту України від 19.02.1998 р. № 54, пасажиром забороняється: проїжджати на дахах, підніжках, перехідних площадках вагонів; заходити у вагон і виходити з вагона під час руху

поїзда; висуватися з вікон вагонів і дверей тамбурів під час руху поїздів та викидати сторонні предмети (пляшки, пакети тощо) з вікон і дверей вагонів; стояти на підніжках і перехідних площадках вагонів, самостійно відчиняти двері вагонів під час руху та на стоянці поїзда; затримувати автоматичні двері вагонів під час їх зачинення та відчинення; проїжджати у вантажних поїздах без спеціального дозволу; знаходитись в потязі у нетверезому стані; залишати дітей без нагляду дорослих на вокзалах, пасажирських платформах та в поїздах; провозити у вагонах легкозаймисті, шкідливі і вибухові речовини; виходити із вагона на міжколійя і знаходитись там під час руху поїзда; стрибати з платформи на залізничні колії; проводити на пасажирських платформах рухомі ігри; палити у вагонах (в тому числі в тамбурах) приміських поїздів, а також у непередбачених для паління місцях вагонів пасажирських поїздів; бігти по платформі поруч із вагоном поїзда, що прибуває або відходить, а також перебувати ближче ніж 2 метри від краю платформи під час проходу поїзда без зупинки; підходити до вагона до повної зупинки поїзда; без потреби самовільно зупиняти поїзд; самостійно перевозити ручну поклажу засобами, які призначені для перевезення пошти або багажу працівниками пошти та залізниці; розмішувати ручну поклажу в тамбурах вагона, коридорі салону, проходах купе та в проході вагона приміського поїзда; забруднювати тамбури, засмічувати підлогу та сидіння вагонів; демонтувати обладнання вагонів, псувати оббивку диванів та сидінь. Порушення тих із наведених правил, що є найбільшою суспільною шкідливістю, має наслідком адміністративну відповідальність за коментованою статтею, а також за ст. 109 КпАП. Частина 4 коментованої статті містить вказівку на порушення правил проїзду гужовим транспортом і прогону худоби через залізничні колії, випасання худоби поблизу залізничних колій. Відповідно до п. 7.7 Правил дорожнього руху, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10. 10. 2001 р. № 1306, особам, що керують гужовим транспортом, і погоничам тварин забороняється переганяти тварин через залізничні колії і дороги з удосконаленням покриттям поза спеціально відведеними місцями.

Суб'єктами правопорушень, передбачених ч. 1 та 3 коментованої статті, можуть бути громадяни, яким виповнилося 16 років. До адміністративної відповідальності за ч. 4 коментованої статті можуть бути притягнені як громадяни, так і посадові особи (якщо останніми у межах своєї компетенції було надано розпорядження щодо випасу худоби поблизу залізничного транспорту). Суб'єктами правопорушень, передбачених ч. 5 коментованої статті можуть бути лише посадові особи, до компетенції яких входить організація навантаженні і вивантаженні вантажів.

Об'єктивну сторону правопорушення, передбаченого ч. 5 коментованої статті, необхідно відмежовувати від злочину, передбаченого ст. 245 Кримінального кодексу України, за якою настає кримінальна відповідальність за знищення або пошкодження лісових масивів, зелених насаджень навколо населених пунктів, уздовж залізниць або інших таких насаджень вогнем чи іншим загальнонебезпечним способом.

Із **суб'єктивної сторони** це правопорушення може бути вчинене як з умислом, так і з необережності.

Стаття 110. Порушення правил користування засобами залізничного транспорту

Пошкодження внутрішнього обладнання пасажирських вагонів, стекол локомотивів і вагонів – тягне за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Куріння у вагонах (у тому числі в тамбурах) приміських поїздів, у невстановлених для куріння місцях у поїздах місцевого і дальнього сполучення, а також у метрополітенах – тягне за собою попередження або накладення штрафу від п'яти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. [Абзац другий частини другої статті 110 із змінами, внесеними згідно із Законом №1512-VI (1512–17) від 11.06.2009]

[Стаття 110 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №3282–11 від 19.12.86; Законом №55/97-ВР від 07.02.97, №2899-IV (2899–15) від 22.09.2005]

Об'єктом цього правопорушення є безпечна робота залізничного транспорту (див. коментар до ст. 109).

Об'єктивну сторону правопорушень, передбаченого коментованою статтею, складають активні дії, які порушують правила користування засобами залізничного транспорту: пошкодження внутрішнього

обладнання пасажирських вагонів, стекол локомотивів і вагонів, а також куріння у вагонах (зокрема в тамбурах) приміських поїздів, у нестановлених для куріння місцях у поїздах місцевого і дальнього сполучення, а також у метрополітенах. Під пошкодженням внутрішнього обладнання пасажирських вагонів, стекол локомотивів і вагонів необхідно розуміти будь-які дії, що призводять до порушення цілісності останніх.

Куріння тютюнових виробів – це дії, що призводять до згорання тютюнових виробів, у результаті чого утворюється тютюновий дим, який виділяється в повітря та вдихається особою, яка їх палить. Законодавство України про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення базується на Конституції України і складається з Основ законодавства України про охорону здоров'я, Закону України "Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення" та інших нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до них. Статтею 13 Закону встановлено обмеження щодо вживання тютюнових виробів: забороняється куріння тютюнових виробів на робочих місцях та в громадських місцях, за винятком спеціально для цього відведених місць.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Суб'єкт правопорушення: особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 111. Порушення правил безпеки польотів

Розміщення в районі аеродрому будь-яких знаків і пристроїв, схожих на маркірувальні знаки і пристрої, прийняті для розпізнання аеродромів, або спалювання піротехнічних виробів без дозволу адміністрації аеродрому, аеродрому, або влаштування об'єктів, які сприяють масовому скупченню птахів, небезпечних для польотів повітряних суден, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Невиконання правил про розміщення нічних і денних маркірувальних знаків або пристроїв на будівлях і спорудах – тягне за собою накладення штрафу на громадян від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Пошкодження аеродромного устаткування, аеродромних знаків, повітряних суден та їх устаткування – тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Прохід або проїзд без належного дозволу по території аеропортів (крім аеровокзалів), аеродромів, об'єктів радіо- і світлозабезпечення польотів – тягне за собою накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Виконання польотів з порушенням нормативно-правових актів, які регулюють діяльність авіації, – тягне за собою накладення штрафу від трьох до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 111 із змінами, внесеними згідно із Законами №55/97-ВР від 07.02.97, №2360-ІІ (2360-14) від 05.04.2001]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини в сфері забезпечення авіаційної безпеки. Забезпечення авіаційної безпеки – це комплекс заходів, а також людські та матеріальні ресурси, призначені для захисту авіації від актів незаконного втручання у її діяльність (ст. 71 Повітряного кодексу України). Порядок забезпечення виконання вимог авіаційної безпеки щодо охорони повітряних суден, важливих об'єктів, пожежної безпеки, підтримання пропускового і внутрішнього об'єктового режиму на аеродромах, в аеропортах та на інших авіаційних об'єктах регламентується нормами, правилами і процедурами, передбаченими Державною програмою авіаційної безпеки цивільної авіації.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у вчиненні активних дій або бездіяльності, що порушує перелічені у коментованій статті правила безпеки польотів.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Суб'єкт правопорушення: посадові особи та громадяни, яким виповнилося 16 років.

Стаття 112. Порушення правил поведінки на повітряному судні

Невиконання особами, які перебувають на повітряному судні, розпоряджень командира судна – тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення правил фотографування, кінозйомки і користування засобами радіозв'язку з борту повітряного судна – тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією плівки.

[Стаття 112 із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини в сфері забезпечення авіаційної безпеки – див. коментар до ст. 109 КпАП.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у порушенні правил поведінки на повітряному судні. Відповідно до Розділу 15 Правил повітряних перевезень пасажирів і багажу, затверджених наказом Державіаслужби від 14.03.2006 №187, поведінка пасажира на борту повітряного судна має бути такою, яка за правилами перевізника не становить небезпеки або не загрожує іншим особам, речам, повітряному судну або його екіпажу. Пасажир не має права заважати екіпажу при виконанні ним своїх службових обов'язків і має виконувати вказівки командира повітряного судна та екіпажу щодо гарантування безпеки польоту, повітряного судна та безпечного, ефективного і комфортабельного польоту пасажирів. Пасажир має відмовитися від поведінки, яка може викликати або викликає протест інших пасажирів. З метою забезпечення безпеки польоту перевізник має право заборонити або обмежити використання на борту повітряного судна електронної техніки, мобільних телефонів, переносних комп'ютерів, портативних магнітофонів, портативних радіоприймачів, CD-плеєрів, передавальних пристроїв, у тому числі іграшок з радіоуправлінням, портативних рацій тощо (за винятком приладів штучного слуху та серцевих електрокардіостимуляторів). На борту повітряного судна пасажир не має права бути в стані алкогольного або наркотичного сп'яніння або під впливом будь-якої іншої речовини, яка може призвести до небезпеки або становити небезпеку для інших пасажирів, речей, повітряного судна або його екіпажу. Вживання будь-яких алкогольних напоїв на борту повітряного судна дозволяється лише у кількості, що пропонується перевізником. Перевізник має право заборонити палити на борту повітряного судна. В окремих випадках перевізник може дозволити палити на борту повітряного судна у спеціально обладнаних для цього місцях.

Суб'єктивна сторона правопорушення є наявністю вини у формі прямого або непрямого умислу.

Суб'єкт правопорушення: особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 113. Порушення правил міжнародних польотів

Порушення правил міжнародних польотів – тягне за собою накладення штрафу від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 113 із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері забезпечення безпеки міжнародних польотів.

Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає у вчиненні активних дій або бездіяльності, що порушують правила міжнародних польотів. Міжнародними вважаються будь-які польоти, під час яких повітряне судно перетинає державний кордон України. Регулярні міжнародні польоти повітряних суден, під час яких повітряні судна перетинають державний кордон України та іншої держави, здійснюються на підставі міждержавних домовленостей і міжнародних угод. Нерегулярні міжнародні польоти можуть виконуватися за спеціальними дозволами, порядок видачі яких визначається органом державного регулювання діяльності авіації і погоджується з митними органами України. Міжнародні польоти у повітряному просторі України виконуються на підставі нормативних актів і правил, що встановлюються органом державного регулювання діяльності авіації України і включаються до збірників аеронавігаційної інформації.

Суб'єктивна сторона правопорушення – це наявність вини у формі умислу або необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути громадянин України, іноземний громадянин або особа без громадянства.

Стаття 114. **Порушення правил по охороні порядку і безпеки руху на морському транспорті**

Порушення правил входу суден у порт і виходу їх з порту, руху і стоянки суден у портових водах, а також правил, що забезпечують безпеку пасажирів під час посадки на судна, в путі слідування і під час висадки їх з суден, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Проведення без належного дозволу водолазних робіт у портових водах, а також недодержання правил подачі сигналів під час цих робіт – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Пошкодження споруд і пристроїв сигналізації та зв'язку – тягне за собою накладення штрафу на громадян від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 114 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №3282–11 від 19.12.86, Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони порядку і безпеки руху на морському транспорті. До складу морського транспорту входять підприємства морського транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів і вантажів, порти і пристані, судна, судноремонтні заводи, морські шляхи сполучення, а також підприємства зв'язку, промислові, торговельні, будівельні і постачальницькі підприємства, навчальні заклади, заклади охорони здоров'я, фізичної культури, науково-дослідні, проектно-конструкторські організації та інші підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу морського транспорту (ст. 24 Закону України "Про транспорт"). Для забезпечення безпеки мореплавства, відповідно до ст. 75 Кодексу торговельного мореплавства України, на морські порти покладається здійснення таких функцій: 1) забезпечення безпечного руху в портових водах, безпечної стоянки та обробки суден; 2) утримання у справному стані гідротехнічних споруд, засобів зв'язку і електрорадіонавігації, що перебувають у володінні порту; 3) утримання у справному стані засобів навігаційного устаткування на підхідних каналах і акваторії порту; 4) контроль і підтримання оголошених глибин; 5) визначення районів обов'язкового використання буксирів; 6) забезпечення виконання вимог чинного законодавства України щодо охорони навколишнього природного середовища; 7) надання допомоги потерпілим; 8) вжиття ефективних заходів для прийняття з суден забруднених і стічних вод (для нафтоперевантажувальних портів також вод, що містять нафту), сміття та інших речовин, шкідливих для навколишнього природного середовища і здоров'я людини, а також зменшення обсягів утворення та для знешкодження, переробки, безпечного складування або захоронення виробничих, побутових та інших відходів.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у порушенні правил входу суден у порт і виходу їх з порту, руху і стоянки суден у портових водах, а також правил, що забезпечують безпеку пасажирів під час посадки на судна, в путі слідування і під час висадки їх з суден, проведенні без належного дозволу водолазних робіт у портових водах, а також недодержання правил подачі сигналів під час цих робіт та пошкодження споруд і пристроїв сигналізації та зв'язку.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Суб'єкт правопорушення: особи, яким виповнилося 16 років.

Стаття 115. **Порушення правил користування засобами морського транспорту**

Пошкодження внутрішнього обладнання суден – тягне за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Куріння у невстановлених місцях на судах – тягне за собою попередження або накладення штрафу від п'яти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. *[Абзац другий частини другої статті 115 із змінами, внесеними згідно із Законом №1512-VI (1512–17) від 11.06.2009]*

[Стаття 115 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №3282–11 від 19.12.86; Законами №55/97-ВР від 07.02.97, №2899-IV (2899–15) від 22.09.2005]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері безпеки на морському транспорті, а також у сфері охорони власності.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у вчиненні активних дій, що є пошкодженням внутрішнього обладнання суден та куріння у невстановлених місцях на судах. Відповідно до ст. 15 Кодексу торговельного мореплавства під судом необхідно розуміти самохідну чи несамохідну плавучу споруду, що використовується: 1) для перевезення вантажів, пасажирів, багажу і пошти, для рибного чи іншого морського промислу, розвідки і добування корисних копалин, рятування людей і суден, що зазнають лиха на морі, буксирування інших суден та плавучих об'єктів, здійснення гідротехнічних робіт чи піднімання майна, що затонуло в морі; 2) для несення спеціальної державної служби (охорона промислів, санітарна і карантинна служби, захист моря від забруднення тощо); 3) для наукових, навчальних і культурних цілей; 4) для спорту; 5) для інших цілей. Пошкодження внутрішнього обладнання суден передбачає будь-які дії, спрямовані на порушення цілісності та виконуваних функцій останнього.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Суб'єкт правопорушення: особи, яким виповнилося 16 років.

Стаття 116. **Порушення правил по охороні порядку і безпеки руху на річковому транспорті і маломірних судах**

Керування судноводіями річковими або маломірними суднами, не зареєстрованими у встановленому порядку, або такими, що не пройшли технічного огляду, або не несуть бортових номерів і позначень, або мають несправності, з якими заборонено їх експлуатацію, або переобладнаними без відповідного дозволу, або з порушенням правил завантаження, норм пасажиромісткості, обмежень по району та умовах плавання – тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення судноводіями річкових суден правил руху і стоянки суден у плесі, на рейдах і в портах, буксирування составів і плотів, подачі звукових і світлових сигналів, несення судових вогнів і знаків, правил навантаження і розвантаження суден, а також пошкодження портових і гідротехнічних споруд та обладнання – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення права керування судном на строк до одного року.

Перевищення судноводіями маломірних суден установленої швидкості руху, недодержання вимог навігаційних знаків, умисне зупинення або стоянка судна в заборонених місцях, пошкодження гідротехнічних споруд або технічних засобів і знаків судноплавної і навігаційної обстановки, порушення правил маневрування, подачі звукових сигналів, несення бортових вогнів і знаків – тягнуть за собою попередження або накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення права керування маломірним судном на строк до одного року.

Керування річковим або маломірним судном особою, яка не має права керування цим судном, або передача керування таким судном особі, яка не має права керування, – тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення судноводіями маломірних суден інших правил користування маломірними суднами – тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Під маломірними суднами у частинах першій, третій, четвертій і п'ятій статті 116, частині другій статті 116–1, частині третій статті 116–2, частині першій статті 117,

статті 118, частині третій статті 129, частині п'ятій статті 130 цього Кодексу слід розуміти самохідні судна з головними двигунами потужністю менш як 75 к. с. (55 кВт) і несамохідні судна та парусні судна валовою місткістю менш як 80 реєстрових тонн (або одиниць), а також моторні судна незалежно від потужності двигунів, але валовою місткістю не більш як 10 реєстрових тонн (або одиниць) та несамохідні судна (гребні човни вантажопідйомністю 100 і більше кілограмів, байдарки – 150 і більше кілограмів та надувні судна – 225 і більше кілограмів), що належать громадянам.

(Стаття 116 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 3282–11 від 19.12.86, № 7542–11 від 19.05.89, Законом № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2686-ІІ від 13.09.2001, № 586-VI від 24.09.2008)

Коментована стаття містить п'ять складів адміністративних правопорушень, об'єктом яких є порядок та безпека руху на річковому транспорті та маломірних судах.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті полягає у порушенні порядку допуску річкових та маломірних суден до плавання. Відповідно до Правил судноплавства на внутрішніх водних шляхах України, затверджених наказом Міністерства транспорту України від 16.02.2004 р. № 91, судно повинне мати такі основні судові документи: свідоцтво про право плавання (судновий патент); свідоцтво про право власності на судно; свідоцтво про придатність до плавання; класифікаційне свідоцтво та інші свідоцтва класифікаційного товариства стосовно класу; свідоцтво про мінімальний склад екіпажу; пожежно-контрольний формуляр; суднова роль (список осіб судового екіпажу); судовий журнал (вахтовий журнал, єдиний вахтовий журнал); машинний журнал (для суден з механічним двигуном); санітарний журнал; суднове санітарне свідоцтво; єдину книгу оглядів суден; дозвіл на право користування судною радіостанцією; пасажирське свідоцтво (для пасажирських суден); мірильне свідоцтво (тільки для суден, призначених для перевезення вантажів). Маломірним суднам достатньо мати судовий білет, свідоцтво про придатність судна до плавання. Безекіпажному судну достатньо мати свідоцтво про право плавання, свідоцтво про право власності на судно, свідоцтво про придатність до плавання, класифікаційне свідоцтво та інші свідоцтва класифікаційного товариства стосовно класу. Реєстрація судів здійснюється відповідно до Порядку ведення Державного судового реєстру України і Суднової книги України, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 26.09.1997 р. № 1069. Згідно з вимогами п. 12 цього нормативного акта реєстрації у Державному судовому реєстрі України підлягають: а) пасажирські, наливні судна, судна, призначені для перевезень небезпечних вантажів, а також буксири незалежно від потужності головних двигунів і валової місткості; б) самохідні судна, зокрема, риболовні, не зазначені в пп. "а" цього пункту, з потужністю головних двигунів 55 кВт і більше; в) судна, не зазначені в підпунктах "а" і "б" цього пункту, валовою місткістю 80 одиниць і більше. Реєстрація здійснюється на підставі погодженої в Інспекції, а для риболовних суден – Укрдержрибгоспу та Інспекції письмової заяви судновласника, зразок якої затверджується Мінтрансом, що подається капітаном морського порту. Правила експлуатації річкових та маломірних судів регулюються низкою нормативних актів Міністерства транспорту України, зокрема, Правилами судноплавства на внутрішніх водних шляхах України, затвердженими наказом Міністерства транспорту України від 16.02.2004 р. № 91, відповідно до яких забороняється завантажувати судна так, щоб ватерлінія була над нижньою межею вантажної марки; завантаження має виконуватися так, щоб не порушувати остійності судна та міцності корпусу судна. До того ж воно має виконуватися таким чином, щоб зона, що не проглядається, попереду судна чи складу суден була не більше 350 метрів. Судна, призначені для перевезення пасажирів, повинні мати на борту кількість пасажирів не більше, ніж це дозволено Регістром судноплавства України.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 2 коментованої статті, полягає у порушенні судноводіями річкових суден правил руху і стоянки суден у плесі, на рейдах і в портах, буксирування составів і плотів, подачі звукових і світлових сигналів, несення судових вогнів і знаків, правил навантаження і розвантаження суден, а також пошкодження портових і гідротехнічних споруд та обладнання. Зазначені правила, зокрема, передбачають, що судна повинні вибирати місце стоянки якнайближче до берега, наскільки це дозволяють їх осадка і місцеві умови, щоб не перешкоджати судноплавству; судна на стоянці повинні бути поставлені на якор чи ошвартовані таким чином, щоб вони не могли змінити свого положення, а отже, створити загрозу для інших суден із урахуванням сили вітру, зміни рівня води, а також засмоктування і хвилювання. Якорі, віддані з суден і з'єднані плавучого матеріалу, а також плавучих споруд і наплавних мостів, не повинні створювати небезпеку для суден, які проходять. Місія для рейдів, порядок розстановки на них суден визначаються Держфлотінспекцією і повинні вказуватися у місцевих правилах. Судна не можуть ставати на стоянку: а) на ділянках судноплавного шляху, на яких стоянка заборонена; б) під мостами і під високовольтними лініями електропередач; в)

на вузьких проходах, відповідно до вимог п. 6.7 Правил судноплавства на внутрішніх водних шляхах України, затвердженими наказом Міністерства транспорту України від 16.02.2004 р. № 91, і на підходах до них, а також на тих ділянках, що у разі стоянки стали б вузькими проходами, а також на підступах до цих ділянок; г) на входах у притоки і виходах із них; г) на ділянках проходу поромів; д) на маршруті суден, що підходять до пристані чи відчалують від неї; е) у районах повороту, позначених знаком В.2 (додаток 4 до Правил судноплавства на внутрішніх водних шляхах України, затвердженими наказом Міністерства транспорту України від 16.02.2004 р. № 91); є) з бортового боку судна, що несе знак, зазначений у п. 3.33 Правил, на відстані не ближче відстані в метрах, позначеної в білому трикутнику цього знака. Правила буксирування, подачі звукових і світлових сигналів, несення судових вогнів і знаків та інші правила, за порушення яких передбачено відповідальність за ч. 2 коментованої статті, визначені у Законі України "Про транспорт", Кодексі торговельного мореплавства України, Водному кодексі України, у Порядку здійснення нагляду за забезпеченням безпеки руху на транспорті, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.1997 р. № 204, Положенні про Держфлотінспекцію України, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 30.12.1998 № 2098 р., Положенні про Державний департамент морського і річкового транспорту, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.2000 р. № 584 та в інших нормативно-правових актах.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 3 коментованої статті, полягає у перевищенні судноводіями маломірних суден установленої швидкості руху, недодержанні вимог навігаційних знаків, умисному зупиненні або стоянці судна в заборонених місцях, пошкодженні гідротехнічних споруд або технічних засобів і знаків судноплавної і навігаційної обстановки, порушенні правил маневрування, подачі звукових сигналів, несення бортових вогнів і знаків.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 4 коментованої статті є керуванням річковим або маломірним судном особою, яка не має права керування цим судном, або передача керування таким судном особі, яка не має права керування.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 5 коментованої статті полягає у порушенні судноводіями маломірних суден інших правил користування маломірними суднами. До зазначених правил належать Правила безпечної експлуатації баз для стоянки маломірних (малих) суден, затверджені наказом Міністерства транспорту України від 16.07.2004 р. № 642, Інструкцією про огляд суден, які здійснюють плавання (експлуатуються) на внутрішніх водних шляхах України, затвердженою наказом Міністерства транспорту України від 19.04.2001 р. № 225 та іншими нормативно-правовими актами.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, є виною у формі умислу або необережності.

Суб'єктами правопорушень, передбачених частинами 1 та 2 коментованої статті може бути особа, якій виповнилося 18 років (відповідно до вікових вимог надання права на самостійне керування судном), а також посадові особи підприємств, установ та організацій, які мають у своїй власності або оперативному управлінні судна, що підлягають реєстрації. Суб'єктом правопорушення, передбаченого ч. 3 і 5 коментованої статті, може бути лише судноводій, якому у встановленому порядку надано право керування судном. Суб'єктом правопорушення, передбаченого ч. 4 коментованої статті може бути як судноводій, так і будь-яка особа, якій виповнилося 16 років.

Зміни, внесені до коментованої статті Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р., мають не змістовний, а технічний характер. Вони були пов'язані із виключенням ст. 131 КпАП та новою редакцією ст. 130 КпАП: у частині шостій статті 116 слова і цифри "частині третій статті 130, частині першій статті 131" замінені словами і цифрами "частині п'ятій статті 130".

Стаття 116¹. Порушення правил випуску судна в плавання або допуск до керування судном осіб, які не мають відповідного документа

Випуск (направлення) річкового судна в плавання без документів, що посвідчують належність судна, придатність його до плавання, з неуккомплектованим екіпажем, при невідповідності технічного стану судна наявним документам, з порушенням установлених правил завантаження, норм пасажиромісткості, обмежень по району та умовам плавання, а також допуск до керування судном або його механізмами і обладнанням осіб, які не мають відповідного диплома (посвідчення, свідоцтва), – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від одного до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Випуск у плавання маломірних суден, не зареєстрованих у встановленому порядку, або таких, що не пройшли технічного огляду, або мають несправності, з якими заборонено їх експлуатацію, або переобладнаних без відповідного дозволу, або неукмплектованих спорядженням, а також допуск до керування маломірними суднами осіб, які не мають права керування цими суднами, – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб, відповідальних за експлуатацію маломірних суден, від одного до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Доповнено статтею 116–1 згідно з Указом ПВР №7542–11 від 19.05.89, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єктом цього правопорушення є порядок експлуатації суден, зокрема і маломірних.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у порушенні правил випуску судна в плавання або допуску до керування судном осіб, які не мають відповідного документа. Судно може бути допущене до плавання тільки після того, як буде встановлено, що воно задовольняє вимоги безпеки мореплавства, охорони людського життя і навколишнього природного середовища. Для перевірки суден, що виходять у плавання, має бути організований контрольний пост та випускні ворота. Якщо адміністрація бази не в змозі обладнати випускні ворота, то контрольні пости повинні бути організовані в зручних місцях. Вихід та повернення судна підлягає реєстрації в спеціальному журналі випуску суден у плавання. Перед виходом судна у плавання чергово-вахтова служба повинна перевірити стан судна, відповідність кваліфікації і стану (відсутність зовнішніх ознак вживання наркотиків і алкоголю, надмірної втоми) судноводія та дотримання інших вимог безпеки судноводіння згідно з чинним законодавством. Заборона на випуск маломірних суден у плавання здійснюється: якщо кількість пасажирів перевищує допустиму для цього конкретного судна; якщо судно або його обладнання не відповідає вимогам безпеки судноводіння, установленим національним законодавством; якщо судноводій чи пасажир перебувають у нетверезому стані або в стані наркотичного сп'яніння; коли фактичний чи прогнозований стан вітру хвиль та інших гідрометеорологічних факторів не сприяє безпечному плаванню; коли база не має дозволу на експлуатацію.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, є виною у формі умислу або необережності.

Суб'єктами правопорушення, передбаченого коментованою статтею, можуть бути лише посадові особи, до компетенції яких належить випуск (направлення) судна в плавання та допуск осіб до керування маломірними суднами.

Стаття 116². Порушення правил, що забезпечують безпеку експлуатації суден на внутрішніх водних шляхах

Проведення без належного дозволу водолазних робіт або недодержання правил подачі сигналів під час цих робіт, порушення порядку влаштування та обладнання запаней і лісових гаваней, влаштування частоколів та інших пристосувань для лову риби в неустановлених для цієї мети місцях без погодження з технічними дільницями шляху – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Знищення, пошкодження, зривання, самовільна перестановка плавучих і берегових засобів навігаційного обладнання, зв'язку і сигналізації, порушення правил тримання, експлуатації і встановленого режиму роботи навігаційного обладнання на мостах, греблях та інших гідротехнічних спорудах, встановлення без належного дозволу (погодження) знаків, споруд, джерел звукових і світлових сигналів, що створюють перешкоди в розпізнанні навігаційних знаків і сигналів, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Викидання за борт річкового або маломірного судна сміття та інших предметів – тягне за собою попередження або накладення штрафу від 0,5 до одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

[Доповнено статтею 116–2 згідно з Указом ПВР №7542–11 від 19.05.89, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Ця стаття містить три склади адміністративних правопорушень, що загрожують безпеці руху на водному транспорті. Загальним об'єктом розглянутого правопорушення є суспільні відносини у сфері забезпечення безпеки експлуатації суден на внутрішніх водних шляхах.

Частина 1 статті містить склад, об'єктом якого є безпека руху на водному транспорті. **Об'єктивна сторона** включає ряд дій, що можуть створити небезпеку для руху водного транспорту. До таких дій законодавець відносить: проведення без належного дозволу водолазних робіт або недодержання правил подачі сигналів під час цих робіт, порушення порядку влаштування та обладнання запаней і лісових гаваней, влаштування частоколів та інших пристосувань для лову риби в неустановлених для цієї мети місцях без погодження з технічними дільницями шляху. У цьому складі об'єктивна сторона характеризується не тільки дією (бездіяльністю), але й такими елементами, як місце – неустановлені місця, відсутність узгодження з уповноваженим органом або належним дозволом.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності.

Суб'єктами розглянутого складу правопорушення є громадяни, яким виповнилося 16 років, і посадові особи.

3. Другий склад правопорушення (ч. 2 ст. 116²) посягає на безпеку руху на водному транспорті, а його безпосереднім об'єктом є встановлений порядок функціонування плавучих і берегових засобів навігаційного обладнання, зв'язку і сигналізації, навігаційного обладнання на мостах, греблях та інших гідротехнічних спорудах, навігаційних знаків і сигналів. Об'єктивна сторона правопорушення виражена в таких діях, як знищення або пошкодження відповідних споруд або устроїв, зрив або установка без належного дозволу (узгодження) знаків, споруджень, джерел звукових і світлових сигналів, що створюють перешкоди в розпізнанні навігаційних знаків і сигналів, тобто приведення зазначених об'єктів у стан, при якому вони не можуть використовуватися за своїм призначенням без відповідного ремонту або відновлення.

Суб'єктивна сторона: вина у формі умислу або необережності. **Суб'єктами** цього правопорушення можуть бути як громадяни, яким виповнилося 16 років, так і посадові особи.

Об'єктом складу, закріпленого в третій частині коментованої статті, є суспільні відносини у сфері екологічної безпеки. Об'єктивна сторона виражається у викиданні за борт річкового або маломірного судна сміття та інших предметів. **Суб'єктивна сторона:** вина у формі умислу або необережності. **Суб'єктами** цього правопорушення можуть бути громадяни, яким виповнилося 16 років.

Стаття 116³. Порушення правил реєстрації торговельних суден

Неповідомлення або несвоєчасне повідомлення органу реєстрації судна про будь-які зміни відомостей, що підлягають внесенню в установленому порядку до Державного суднового реєстру України або Суднової книги України, протягом двох тижнів з дня цих змін – тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян,

Ухилення від обов'язкової реєстрації судна – тягне за собою накладення штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 116³ згідно із Законом України № 2686-ІІ від 13.09.2001 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері державної реєстрації торговельних суден. Вимоги до реєстрації та обліку торговельних суден в Україні визначені у Порядку ведення Державного суднового реєстру України і Суднової книги України, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 26.09.1997 р. № 1069. Реєстрація судна в Україні означає внесення відомостей про нього до одного з відповідних реєстраційних документів: а) Державного суднового реєстру України; б) Суднової книги України. Відповідальність за повноту і точність реєстраційних даних про судно, а також за наслідки, які можуть виникнути через неподання або подання недостовірних відомостей про судно, несе власник судна або особа, яка використовує судно на інших законних підставах (судновласник, фрахтувальник). Судно може бути зареєстроване у Державному судновому реєстрі України або Суднової книзі України тільки одним органом державної реєстрації. Реєстрація здійснюється на підставі

погодженої в Інспекції Головного державного реєстратора флоту письмової заяви судновласника, зразок якої затверджується Мінтрансом, що подається капітанові морського порту. До заяви додаються такі документи: а) заповнена судновласником анкета Державного суднового реєстру України, зразок якої затверджується Мінтрансом; б) копія документа, що підтверджує право власності на судно; в) копія обмірного свідоцтва; г) копія свідоцтва про придатність судна до плавання; д) копія пасажирського свідоцтва (для пасажирського судна); е) копія свідоцтва про мінімальний склад екіпажу; є) копія страхового полісу або іншого документа із зазначенням умов забезпечення цивільної відповідальності судновласника за школу від забруднення нафтою, передбачених міжнародними договорами (угодами), до яких приєдналася Україна; ж) свідоцтво про тимчасове право на плавання під Державним прапором України, якщо воно видавалося; з) копія договору морської іпотеки або довідки про підтвердження відсутності заставних зобов'язань на судно; и) копія свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності. На підставі поданих документів Інспекція Головного державного реєстратора флоту готує висновок про реєстрацію судна у Державному судновому реєстрі України або відмову у його реєстрації з обґрунтуванням причин. Рішення про реєстрацію судна або про відмову у його реєстрації приймається протягом 10 днів з дня одержання заяви і необхідних документів. У разі виникнення змін, що викликають необхідність виправлення відомостей, внесених до Державного суднового реєстру, капітан морського порту на підставі письмового погодження Інспекції Головного державного реєстратора флоту видає нові документи та вносить відповідні зміни до Державного суднового реєстру України. Документ, що підлягає заміні, здається капітанові цього порту.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у порушенні правил реєстрації торговельних суден шляхом: а) неповідомлення або несвочасного повідомлення органу реєстрації судна про будь-які зміни відомостей, що підлягають внесенню в установленому порядку до Державного суднового реєстру України або Суднової книги України, протягом двох тижнів з дня цих змін; б) ухиленні від обов'язкової реєстрації судна. Щодо обов'язкової реєстрації судна – див. коментар до ст. 116 КпАП. Правопорушення вчиняється у формі бездіяльності.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю умислу або необережності.

Суб'єктом правопорушення можуть бути судновласник (юридична або фізична особа, яка експлуатує судно від свого імені, незалежно від того, чи є вона власником судна, чи використовує на інших законних підставах), власник судна (суб'єкт права власності або особа, яка здійснює стосовно закріпленого за нею судна права, до яких застосовуються правила про право власності) або фрахтувальник за бербоут-чартером (за договором фрахтування судна на певний час судновласник зобов'язується за обумовлену плату (фрахт) надати судно фрахтувальнику для перевезення пасажирів, вантажів та для інших цілей торговельного мореплавства на певний час. Надане фрахтувальнику судно може бути укомплектоване екіпажем (тайм-чартер) або не споряджене і не укомплектоване екіпажем (бербоут-чартер).

Стаття 117. Порушення правил користування річковими і маломірними суднами

Порушення правил, що забезпечують безпеку пасажирів під час посадки, в путі слідування і під час висадки їх з річкових і маломірних суден, – тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб – від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Пошкодження внутрішнього обладнання річкових суден – тягне за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Куріння у невстановлених місцях на річкових суднах – тягне за собою попередження або накладення штрафу від п'яти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. *[Абзац другий частини третьої статті 117 із змінами, внесені згідно із Законом №1512-VI (1512-17) від 11.06.2009]*

[Стаття 117 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №3282-11 від 19.12.86; Законами №55/97-ВР від 07.02.97, №2899-IV (2899-15) від 22.09.2005]

Частина 1 коментованої статті передбачає адміністративну відповідальність осіб, на яких покладений обов'язок забезпечити безпеку пасажирів на річкових та маломірних суднах, а також відповідальність інших осіб за порушення вимог безпеки.

Об'єкт правопорушення – життя й здоров'я громадян під час посадки, в путі слідування і під час висадки їх з річкових і маломірних суден. Безпосереднім об'єктом посягання є правила забезпечення безпеки пасажирів на річкових і маломірних суднах.

Порушення зазначених правил, встановлених органом виконавчої влади, становлять **об'єктивну сторону** розглянутого правопорушення. Законодавець виділяє в об'єктивній стороні обставини, за яких може бути вчинене це правопорушення: під час посадки, в путі слідування і під час висадки при посадці на судна, у шляху проходження, при висаджуванні пасажирів із річкових та маломірних суден.

Із суб'єктивної сторони це правопорушення може вчинятися як умислом, так і з необережності.

Суб'єктами зазначеного правопорушення можуть бути як з громадяни, так і посадові особи.

Об'єктом ч. 2 коментованої статті є суспільні відносини у сфері власності та у сфері забезпечення безпеки експлуатації річкових та маломірних суден. З об'єктивної сторони правопорушення є пошкодженням внутрішнього обладнання річкових суден, тобто вчинення активних дій, наслідками яких є порушення цілісності або функціональних властивостей внутрішнього обладнання річкових суден.

Із суб'єктивної сторони це правопорушення може вчинятися як з умислом, так і з необережністю.

Суб'єктами зазначеного правопорушення можуть бути громадяни, яким виповнилося 16 років.

Об'єктом ч. 3 коментованої статті є безпека експлуатації річкових та маломірних суден, а також пожежна безпека. **З об'єктивної сторони** правопорушення є курінням у невстановлених місцях на річкових суднах – див. коментар до ст. 110 КпАП. **Із суб'єктивної сторони** це правопорушення може вчинятися як з умислом, так і з необережністю. **Суб'єктами** зазначеного правопорушення можуть бути громадяни, яким виповнилося 16 років.

Стаття 118. Порушення правил утримання баз (споруд) для стоянки маломірних суден

Порушення посадовими особами, відповідальними за технічний стан і правильне користування базами (спорудами) для стоянки маломірних суден, правил утримання баз (споруд) у безпечному для людей і стоянки маломірних суден стані або невжиття заходів для своєчасної заборони чи обмеження експлуатації окремих причалів, пірсів, стоянок, споруд, механізмів і т. ін., коли користування ними загрожує безпеці людей і маломірних суден, а так само незабезпечення ними на базі (споруді) встановленого випускного режиму, експлуатація бази (споруди) без щорічного технічного огляду, допущення стоянки на базі (споруді) не зареєстрованих у встановленому порядку маломірних суден – тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 118 із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері утримання баз (споруд) для стоянки маломірних суден. Правила безпечної експлуатації баз для стоянки маломірних (малих) суден затверджені наказом Міністерства транспорту України від 16.07.2004 р. № 642, а також Положенням про систему управління безпекою судноплавства на морському і річковому транспорті, затвердженим наказом Мінтрансу України від 20.11.2003 р. № 904. Дія Правил поширюється на юридичних та фізичних осіб, діяльність яких пов'язана з експлуатацією маломірних (малих) суден (крім суден Мінборони, Державної прикордонної служби України, СБУ, МВС та суден флоту рибного господарства).

База для стоянки маломірних (малих) суден – суб'єкт господарювання, одним зі статутних напрямів діяльності якого є надання послуг з безпечної утримання маломірних (малих) суден і який утримує і використовує спеціально обладнані для цього гідротехнічні споруди або природні берегові об'єкти, за винятком баз та інших пунктів базування суден флоту рибного господарства. База організовується для забезпечення: цілодобової безпечної стоянки суден; безпечної виконання судових робіт; безпечної посадки на судна та висадки з суден пасажирів і екіпажу; схоронності суден, двигунів та іншого суднового обладнання. Залежно від граничної кількості суден, що утримуються на базі, їй присвоюється один з таких класів: 1-й клас – понад 3000 одиниць; 2-й клас – від 2001 одиниці до 3000 одиниць; 3-й клас – від 1001 одиниці до 2000 одиниць; 4-й клас – від 501 одиниці до 1000 одиниць; 5-й клас – від 101 одиниці до 500 одиниць; 6-й клас – від 51 одиниці до 100 одиниць; 7-й клас – від 26 одиниць до 50 одиниць; 8-й клас – від 11 одиниць до 25 одиниць; 9-й клас – до 10 одиниць. Усі бази підлягають реєстрації в Держфлотінспекції України.

Відповідальність за безпечну експлуатацію та утримання бази, організацію контролю за схоронністю суден та їх випуском у плавання несе адміністрація бази. Основні організаційні засади функціонування бази повинні бути включені до системи управління безпекою бази і відповідати вимогам, установленим відповідними нормативними актами. Бази повинні розміщуватись на ділянках з невеликою швидкістю течії, де є захист від негативної дії вітру, хвиль та криги. Бази не можуть бути розташовані ближче ніж 100 м від дебаркадерів та інших причальних споруд та не ближче ніж 500 м від гідротехнічних споруд та мостів. Межа акваторії та території бази повинна бути огорожена (зокрема, понтонами, бонами або плавучими знаками на воді). Для безпечного утримання суден та причалів на базі можуть бути побудовані захисні споруди (дамби, хвилеломи та інше). Якщо захисні споруди бази при паводках затоплюються, то на них повинні бути встановлені знаки навігаційного огороження. Габарити суднових проходів на базах повинні забезпечувати безпечний прохід та розходження найбільшого із суден, що перебуває на базі. Не менше одного разу за навігацію акваторія бази повинна бути протралена, про що організацією бази складається відповідний акт. Адміністрація бази повинна постійно сповіщати судноводів про фактичну гарантовану глибину акваторії та наявність перешкод до плавання маломірних (малих) суден.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у порушенні правил утримання баз (споруд) для стоянки маломірних суден, що може здійснюватися як у формі активних дій, так і бездіяльності.

Суб'єктивна сторона правопорушення може характеризуватися як умислом, так і необережністю.

Суб'єктами правопорушення можуть бути лише посадові особи, відповідальні за технічний стан і правильне користування базами (спорудами) для стоянки маломірних суден.

Стаття 119. Порушення правил користування засобами автомобільного транспорту та електротранспорту

Пошкодження внутрішнього обладнання та стекол автобусів, маршрутних таксі, тролейбусів або трамваїв – тягне за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Викидання сміття та інших предметів з вікон і дверей автобусів, маршрутних таксі, тролейбусів або трамваїв – тягне за собою попередження або накладення штрафу від 0,5 до одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

Куріння в автобусах, маршрутних таксі, тролейбусах або трамваях – тягне за собою попередження або накладення штрафу від п'яти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. *[Абзац другий частини третьої статті 119 із змінами, внесеними згідно із Законом №1512-VI (1512-17) від 11.06.2009]*

[Стаття 119 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №3282-11 від 19.12.86; Законами №55/97-ВР від 07.02.97, №2899-IV (2899-15) від 22.09.2005]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини щодо користування засобами автомобільного транспорту та електротранспорту. Вони регулюються Законами України “Про транспорт”, “Про автомобільний транспорт”, “Про міський електричний транспорт”, Правилами надання послуг пасажирського автомобільного транспорту, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 18.02.1997 р. № 176, Порядком і умовами організації перевезень пасажирів та багажу автомобільним транспортом, затвердженими наказом Міністерства транспорту України від 21.01.1998 р. № 21 та іншими нормативно-правовими актами.

Автомобільний транспортний засіб – це дорожній транспортний засіб, за допомогою якого здійснюється перевезення пасажирів і вантажів автомобільними дорогами чи виконання спеціальних робочих функцій. Послуги пасажирського автомобільного транспорту загального користування поділяються на автобусні, таксі та вантажні пасажирські перевезення пасажирів та багажу. Автобусні перевезення – це переміщення людей і багажу за допомогою автобусів. Внутрішні перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування поділяються на: міські, приміські, міжміські внутрішньообласні, міжміські міжобласні. До міських належать перевезення за маршрутами в межах території населеного пункту (далі – міські маршрути). До приміських належать перевезення за маршрутами завдовжки до 50 кілометрів незалежно від адміністративно-територіального поділу, крім міських маршрутів. До міжміських внутрішньообласних належать перевезення за маршрутами, довжина яких перевищує 50 кілометрів і які проходять у межах території Автономної Республіки Крим, області. До міжміських міжобласних належать перевезення за маршрутами, довжина яких

перевищує 50 кілометрів і які виходять за межі території Автономної Республіки Крим, області. Внутрішні перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування здійснюються у звичайному (основний вид перевезень) і експресному режимах руху та у режимі маршрутного таксі (додаткові види перевезень). Перевезення пасажирів у звичайному режимі руху здійснюється з дотриманням усіх зупинок, передбачених розкладом руху. Експресні перевезення пасажирів здійснюються із скороченням кількості зупинок та часу перевезення. Маршрутні таксі здійснюють перевезення пасажирів з обов'язковим наданням їм місць для сидіння та з висадкою і посадкою пасажирів на їх вимогу. Відповідно до Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту пасажир не має права: під час руху відволікати увагу водія від керування автобусом; відчиняти двері автобуса до повної його зупинки; перешкоджати зачиненню дверей; здійснювати поїздки автобусом без оплати її вартості; робити виправлення у квитку і передавати його іншому пасажирові; перевозити багаж та ручну поклажу на сидінні; користуватись аварійним обладнанням автобуса без потреби; порушувати громадський порядок; палити в салоні автобуса.

Міський електричний транспорт – це складова єдиної транспортної системи, призначена для перевезення громадян трамваями, тролейбусами, поїздами метрополітену на маршрутах (лініях) відповідно до вимог життєзабезпечення населених пунктів. Права та обов'язки пасажирів, порядок проїзду і його оплати визначаються Правилами користування міським електричним транспортом, які затверджуються у межах відповідних повноважень центральним органом виконавчої влади з питань житлово-комунального господарства і центральним органом виконавчої влади в галузі транспорту і які повинні гарантувати пасажирові право на одержання: якісних і безпечних транспортних послуг; своєчасної та достовірної інформації стосовно транспортних послуг; компенсації згідно із законодавством заподіяної під час користування міським електричним транспортом шкоди.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у порушенні правил користування засобами автомобільного транспорту та електротранспорту шляхом: а) пошкодження внутрішнього обладнання та стекол автобусів, маршрутних таксі, тролейбусів або трамваїв; б) викидання сміття та інших предметів з вікон і дверей автобусів, маршрутних таксі, тролейбусів або трамваїв; в) куріння в автобусах, маршрутних таксі, тролейбусах або трамваях. Зазначені правопорушення передбачають наявність активних дій винних.

Суб'єктивна сторона правопорушення: у формі умислу або необережності.

Суб'єктом правопорушення, передбаченого коментованою статтею, може бути будь-яка особа, якій виповнилося 16 років. Крім того, суб'єктами правопорушення, передбаченого ч. 2 та 3 коментованої статті, може бути також водій транспортного засобу.

Стаття 120. Порушення правил пожежної безпеки на залізничному, морському, річковому і повітряному транспорті

Порушення встановлених на залізничному, морському і річковому транспорті правил пожежної безпеки – тягне за собою накладення штрафу на громадян від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення встановлених на повітряному транспорті правил пожежної безпеки – тягне за собою накладення штрафу на громадян від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 120 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №3282-11 від 19.12.86, Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини в сфері пожежної безпеки. Забезпечення пожежної безпеки є невід'ємною частиною державної діяльності щодо охорони життя та здоров'я людей, національного багатства і навколишнього природного середовища. Правовою основою діяльності в галузі пожежної безпеки є Конституція України. Закон України “Про пожежну безпеку” та правила пожежної безпеки, які регулюють відповідні відносини в окремих галузях суспільної діяльності.

Відповідно до ст. 6 Закону України “Про пожежну безпеку” громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які перебувають на території України, зобов'язані: виконувати правила пожежної безпеки, забезпечувати будівлі, які їм належать на праві особистої власності, пер-

винними засобами гасіння пожеж і протипожежним інвентарем, виховувати у дітей обережність у поводженні з вогнем; повідомляти пожежну охорону про виникнення пожежі та вживати заходів щодо її ліквідації, рятування людей і майна.

За порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, створення перешкод для діяльності посадових осіб органів державного пожежного нагляду, невиконання їх приписів винні в цьому посадові особи, інші працівники підприємств, установ, організацій та громадяни притягаються до відповідальності згідно з чинним законодавством. За порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконання приписів посадових осіб органів державного пожежного нагляду підприємства, установи та організації можуть притягатися у судовому порядку до сплати штрафу.

Дотримання пожежної безпеки на залізничному, морському, річковому і повітряному транспорті регламентується Правилами пожежної безпеки на залізничному транспорті, затвердженими наказом Міністерства транспорту України від 01.07.1997 р. № 240, Положенням про службу пожежної безпеки в авіаційному транспорті України, затвердженим наказом Міністерства транспорту України від 29.10.1996 № 336 та іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у порушенні встановлених на залізничному, морському, річковому і повітряному транспорті правил пожежної безпеки.

Суб'єктивна сторона правопорушення полягає у вині у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути будь-які осудні особи, яким вивповнилося 16 років, а також посадові особи залізничного, морського, річкового і повітряного транспорту, до компетенції яких належить організація та контроль додержання пожежної безпеки.

Стаття 121. Порушення водіями правил експлуатації транспортних засобів, правил користування ременями безпеки або мотошоломами

Керування водіями транспортними засобами, що мають несправності гальмової системи, рульового управління, тягово-зчіпного пристрою, зовнішніх світлових приладів (темної пори доби) чи інші технічні несправності, з якими відповідно до встановлених правил експлуатації їх забороняється, або переобладнаними з порушенням відповідних правил, норм і стандартів, або такими, що своєчасно не пройшли державного технічного огляду, – тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Керування водіями транспортними засобами, які використовуються для надання послуг з перевезення пасажирів, що мають несправності, передбачені частиною першою цієї статті, або технічний стан і обладнання яких не відповідає вимогам стандартів, правил дорожнього руху (1306–2001-п) і технічної експлуатації, – тягне за собою накладення штрафу від сорока до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення будь-якого з порушень, передбачених частиною першою або другою цієї статті, – тягне за собою позбавлення права керування транспортними засобами на строк від трьох до шести місяців або адміністративний арешт на строк від п'яти до десяти діб.

Порушення правил користування ременями безпеки або мотошоломами – тягне за собою накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Керування водіями транспортними засобами, не зареєстрованими або не переєстрованими в установленому порядку, без номерного знака або з номерним знаком, що не належить цьому засобу чи не відповідає вимогам стандартів, або з номерним знаком, закріпленим у не встановленому для цього місці, закріпим іншими предметами чи забрудненим, що не дозволяє чітко визначити символи номерного знака з відстані двадцяти метрів, перевернутим чи неосвітленим, а також без талона про проходження державного технічного огляду чи з талоном, що не належить цьому засобу або не відповідає вимогам стандарту, – тягне

за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення будь-якого з порушень, передбачених частиною п'ятою цієї статті, – тягне за собою накладення штрафу від п'ятнадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин, з оплатним вилученням транспортного засобу чи без такого.

Під транспортними засобами у статтях 121–126, 127–1–128–1, частинах першої і другій статті 129, частинах першої – четвертій статті 130, статтях 132–1, 133–1, 133–2, 139 і 140 слід розуміти всі види автомобілів, трактори та інші самохідні машини, трамваї і тролейбуси, а також мотоцикли та інші транспортні засоби.

(Стаття 121 із змінами, внесеними згідно з Указами ПБП № 316–II від 29.05.85, № 7542–II від 19.05.89, № 1369–12 від 29.07.91, № 1818–12 від 15.11.91; Законами № 3785–12 від 23.12.93, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2350-II від 05.04.2001, № 2251-IV від 16.12.2004; в редакції Закону № 586-VI від 24.09.2008)

Коментована стаття зазнала значних змін після набуття чинності Законом України 586-VI від 24.09.2008 р. Її нова редакція передбачає вже не п'ять, а шість складів адміністративного правопорушення, крім того, значно розширено перелік діянь, що охоплюються об'єктивною стороною цих правопорушень, а також посилено відповідальність за їх вчинення і внесено деякі зміни до компетенції суб'єктів, уповноважених розглядати справи про вчинені правопорушення, передбачені цією статтею.

Відповідно до нової редакції коментованої статті склад правопорушення утворюють також керування водіями транспортними засобами, що мають несправності тягово-зчіпного пристрою, зовнішніх світлових приладів (темної пори доби) чи з іншими технічними несправностями, з якими відповідно до встановлених правил експлуатації їх забороняється. Відповідно до п. 31.4, 31.6 Правил дорожнього руху, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1306 (далі – Правила дорожнього руху), забороняється експлуатація транспортних засобів за наявності таких технічних несправностей і невідповідності таким вимогам: якщо зіпсовано тягово-зчіпний або опорно-зчіпний пристрій тягача і причіпної ланки у складі автопоїзда, а також передбачені їхньою конструкцією страховальні троси (ланцюги); є люфти в з'єднанні рами мотоцикла з рамою бокового причепа; зіпсований тягово-зчіпний пристрій автопоїзда. П. 19.1 Правил дорожнього руху передбачає, що у темну пору доби та в умовах недостатньої видимості незалежно від ступеня освітлення дороги, а також у тунелях на транспортному засобі, що рухається, повинні бути ввімкнені такі світлові пристрої: а) на всіх механічних транспортних засобах – фари ближнього (дальнього) світла; б) на мопедах (велосипедах) і гужових возах (санях) – фари або ліхтарі; в) на причепах та транспортних засобах, що буксуються, – габаритні ліхтарі. При цьому в умовах недостатньої видимості на механічних транспортних засобах дозволяється замість фар ближнього (дальнього) світла ввімкнути протитуманні фари. Експлуатація транспортних засобів забороняється (п. 31.4.3 Правил дорожнього руху), якщо а) кількість, тип, колір, розміщення і режим роботи зовнішніх світлових приладів не відповідають вимогам конструкції транспортного засобу; б) порушено регулювання фар; в) не горить лампа лівої фари в режимі ближнього світла; г) на світлових приладах немає розсіювачів або використовуються розсіювачі і лампи, що не відповідають типу даного світлового приладу; г) на розсіювачах світлових приладів нанесено тонування або покриття, що зменшує їх прозорість чи світлопропускання. При цьому мотоцикли (мопеди) можуть бути додатково обладнані однією протитуманною фарою, інші механічні транспортні засоби – двома. Протитуманні фари повинні розміщуватися на висоті не менше 250 мм від поверхні дороги (але не вище фар ближнього світла) симетрично до поздовжньої осі транспортного засобу і не далі 400 мм від зовнішнього габариту за шириною. Дозволяється встановлювати на транспортних засобах один або два задні протитуманні ліхтарі червоного кольору на висоті 400–1200 мм і не ближче 100 мм до ліхтарів сигналу гальмування. Увімкнення протитуманних фар, задніх протитуманних ліхтарів повинно здійснюватися одночасно з увімкненням габаритних вогнів і освітленням номерного знака (ближнім або дальнім світлом фар). На легковому автомобілі і автобусі дозволяється встановлювати один або два додаткові немиготливі сигнали гальмування червоного кольору на висоті 1150–1400 мм від поверхні дороги.

Що стосується керування водіями транспортними засобами, що мають інші технічні несправності, з якими відповідно до встановлених правил експлуатації їх забороняється, то до набуття чинності Законом України 586-VI від 24.09.2008 р. це правопорушення охоплювалося частиною другою коментованої статті (див. стор. 198–199 Коментарю).

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених частиною другою коментованої статті, полягає у керуванні водіями транспортними засобами, які використовуються для надання послуг з перевезення пасажирів, що мають несправності, передбачені частиною першою цієї статті, або технічний стан і обладнання яких не відповідає вимогам стандартів, правил дорожнього руху і технічної експлуатації. Надання вказаного виду послуг здійснюється відповідно до Законів України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" та "Про автомобільний транспорт", а також Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом відповідно до видів робіт, визначених Законом України "Про автомобільний транспорт", затверджених наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Міністерства транспорту та зв'язку України від 01.02.2008 № 9/119. Обов'язок ліцензіата забезпечувати проведення перевірки технічного стану, технічного обслуговування та ремонт транспортних засобів визначено у ст.ст. 22, 23, 25–27 Закону України "Про автомобільний транспорт" та п. 2.1.13 Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом відповідно до видів робіт, визначених Законом України "Про автомобільний транспорт". Необхідно звернути увагу на той факт, що санкція за вчинення правопорушення для водіїв, що керують транспортними засобами, які використовуються для надання послуг з перевезення пасажирів, є більш суворою, ніж передбачена частиною першою коментованої статті: розмір штрафу у даному випадку в два рази більше.

Частина третя коментованої статті передбачає адміністративну відповідальність за повторне протягом року вчинення будь-якого з порушень, передбачених частиною першою або другою цієї статті, при цьому встановлені нею санкції, крім позбавлення права керування транспортними засобами на строк від трьох до шести місяців, вперше передбачають застосування до порушників найбільш суворого адміністративного стягнення – адміністративного арешту на строк від п'яти до десяти діб.

Частина четверта коментованої статті за своїм змістом відповідає частині третій цієї ж статті у попередній редакції. Змін зазнав лише розмір штрафу за вчинення цього правопорушення.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого частиною п'ятою коментованої статті, за своїм змістом є близькою до правопорушення, передбаченого частиною четвертою цієї ж статті у попередній редакції. Однак коло дій, охоплених даним складом, у чинній редакції розширено: до них віднесено додатково керування водіями транспортними засобами з номерним знаком, закріпленим у не встановленому для цього місці, закритим іншими предметами чи забрудненим, що не дозволяє чітко визначити символи номерного знака з відстані 20 метрів, перевернутим чи не освітленим, а також без талону про проходження державного технічного огляду чи з талоном, що не належить цьому засобу, чи не відповідає вимогам стандарту або підробленим.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого частиною шостою коментованої статті, уявляє собою повторне протягом року вчинення будь-якого з порушень, передбачених частиною п'ятою цієї статті, і за своїм змістом відповідає колишній частині п'ятій цієї статті, за винятком більш жорсткої санкції у вигляді штрафу від п'ятнадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадських роботи на строк від тридцяти до сорока годин, з оплатним вилученням транспортного засобу чи без такого.

Стаття 121–1. Експлуатація водіями транспортних засобів, ідентифікаційні номери складових частин яких не відповідають записам у реєстраційних документах

Експлуатація водіями транспортних засобів, ідентифікаційні номери складових частин яких не відповідають записам у реєстраційних документах, знищені або підроблені, – тягне за собою накладення штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 121–1 згідно з Указом ПВР № 1369–12 від 29.07.91; із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 1818–12 від 15.11.91; Законами № 3785–12 від 23.12.93, № 210/95–ВР від 02.06.95, № 55/97–ВР від 07.02.97, № 1981–II від 21.09.2000; в редакції Закону № 586–VI від 24.09.2008)

КпАП було доповнено коментованою статтею відповідно до змін, внесених Законом України 586–VI від 24.09.2008 р. Ідентифікаційний номер (позначення) (vehicle identification number – VIN) – це структурне поєднання буквенно-цифрових символів, що присвоюється виробником транспортного

засобу з метою ідентифікації останнього та наноситься на деталі кузова, шасі (рами) згідно зі стандартами. Ідентифікаційний номер двигуна, шасі (кузова) транспортного засобу наноситься заводом-виготовлювачем на передній панелі під капотом легкового автомобіля або над аркою переднього колеса та дублюється на окремих табличках, закріплених в салоні (кабіні), на рамі мотоцикла тощо. У ньому вказуються дата випуску, тип кузова, номер двигуна, шасі або кузова, під яким транспортний засіб випущений із заводу, а на табличці додатково – країна, де виготовлено транспортний засіб, підприємство-виготовлювач, тип та робочий об'єм двигуна. Відповідно до п. 32.2 Правил дорожнього руху забороняється, у тому числі в умовах спеціалізованих підприємств, які займаються ремонтом і технічним обслуговуванням транспортних засобів, внесення змін в ідентифікаційні номери і номерні таблички кузова чи шасі (рами), двигуна транспортного засобу, а також їх знищення (перенесення, закріплення, відновлення тощо) без попереднього узгодження з Державтоінспекцією.

Об'єктом цього правопорушення є встановлений порядок реєстрації та використання транспортних засобів. Правовими актами, що регулюють відносини в означеній сфері, є Закони України "Про дорожній рух", "Про автомобільний транспорт", Правила дорожнього руху, Порядок проведення державного технічного огляду колісних транспортних засобів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 9 липня 2008 р. № 606, Інструкція про проведення огляду транспортних засобів та їх реєстраційних документів під час реєстрації, перереєстрації і зняття з обліку, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 10.11.2005 № 987.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає в експлуатація водіями транспортних засобів, ідентифікаційні номери складових частин яких мають одну або кілька наступних ознак: 1) не відповідають записам у реєстраційних документах; 2) знищені; 3) підроблені.

Знищення ідентифікаційного номера означає приведення його у стан, за якого неможливо його встановити або його встановлення потребує спеціальної експертизи. Підробка номера полягає у внесенні до нього змін, які повністю або частково спотворюють буквенно-цифрові символи дійсного номера. Необхідно брати до уваги, що ст. 290 Кримінального кодексу України встановлено кримінальну відповідальність за знищення, підробку або заміну номерів двигуна, шасі або кузова, що карається штрафом від ста п'ятдесяти до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років. Розмежування між складом злочину, передбаченого ст. 290 Кримінального кодексу України, і складом адміністративного правопорушення, передбаченого коментованою статтею КпАП, здійснюється за ознакою вчинення або невчинення безпосередніх дій із знищення або підробки ідентифікаційних номерів складових частин транспортного засобу: якщо водій вчинює такі дії самостійно, він підлягає кримінальній відповідальності, якщо ж такі дії вчинила інша особа, водія може бути притягнуто до адміністративної відповідальності.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується умислом або необережністю.

Суб'єктом правопорушення може бути водій транспортного засобу.

Стаття 121–2. Порушення правил перевезення пасажирів при наданні послуг з перевезення пасажирів

Перевезення водіями транспортних засобів, що працюють у режимі маршрутних таксі, пасажирів понад максимальну кількість, передбачену технічною характеристикою транспортного засобу або визначену в реєстраційних документах на цей транспортний засіб, а також перевезення водіями транспортних засобів, що здійснюють міжміські чи міжнародні перевезення, пасажирів, кількість яких перевищує кількість місць для сидіння, передбачену технічною характеристикою транспортного засобу або визначену в реєстраційних документах на цей транспортний засіб, – тягне за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення водіями транспортних засобів, що працюють у режимі маршрутних таксі, правил зупинки під час здійснення посадки (висадки) пасажирів – тягне за собою накладення штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Перевезення пасажирів на автобусному маршруті протяжністю понад п'ятсот кілометрів одним водієм – тягне за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 121–2 згідно із Законом № 586-VI від 24.09.2008)

КПАП було доповнено коментованою статтею відповідно до змін, внесених Законом України 586-VI від 24.09.2008 р.

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини щодо користування засобами автомобільного транспорту.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених частиною першою коментованої статті, полягає в здійсненні: 1) перевезення водіями транспортних засобів, що працюють у режимі маршрутних таксі, пасажирів понад максимальну кількість, передбачену технічною характеристикою транспортного засобу або визначену в реєстраційних документах на цей транспортний засіб; 2) перевезенні водіями транспортних засобів, що здійснюють міжміські чи міжнародні перевезення, пасажирів, кількість яких перевищує кількість місць для сидіння, передбачену технічною характеристикою транспортного засобу або визначену в реєстраційних документах на цей транспортний засіб.

Режим маршрутних таксі є одним з видів внутрішніх перевезень пасажирів на автобусних маршрутах загального користування. В цьому режимі здійснюються перевезення пасажирів з обов'язковим наданням їм місць для сидіння та з висадкою і посадкою пасажирів на їх вимогу. Маршрутні таксомоторні перевезення здійснюються відповідно сертифікованими автобусами (мікроавтобусами). Посадка (висадка) пасажирів у маршрутні таксомотори та вантажопасажирські автомобілі проводиться на зупинках та на шляху прямування транспорту на вимогу пасажирів (п. 3.8 Порядку і умов організації перевезень пасажирів та багажу автомобільним транспортом, затвердженого наказом Міністерства транспорту України 21.01.98 № 21). Посадка на вимогу на шляху прямування проводиться тільки за наявності вільних місць, із дотриманням Правил дорожнього руху.

Автобусні маршрути за видами сполучень поділяються на: міські, приміські, міжміські, міжнародні. На приміських та міських маршрутах дозволяється перевозити стоячих пасажирів автобусами, які за своєю конструкцією мають місця для стоячих пасажирів, у кількості, передбачені технічною характеристикою транспортного засобу та визначені у реєстраційних документах на цей транспортний засіб. На міжнародних та міжміських маршрутах дозволяється перевозити пасажирів з обов'язковим наданням їм місць для сидіння, що закріплене у ст. 35 Закону України "Про автомобільний транспорт".

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених частиною другою коментованої статті, полягає в порушенні водіями транспортних засобів, що працюють у режимі маршрутних таксі, правил зупинки під час здійснення посадки (висадки) пасажирів. Зупинка – це припинення руху транспортного засобу на час до 5 хвилин або більше, якщо це необхідно для посадки (висадки) пасажирів чи завантаження (розвантаження) вантажу, виконання вимог Правил дорожнього руху. За відсутності спеціально відведених місць чи узбіччя або коли зупинка чи стоянка там неможливі, вони дозволяються біля правого краю проїзної частини (якомога правіше, щоб не перешкоджати іншим учасникам дорожнього руху). У населених пунктах зупинка і стоянка транспортних засобів дозволяються на лівому боці дороги, що має по одній смузі для руху в кожному напрямку (без трамвайних колій посередині) і не розділена розміткою, а також на лівому боці дороги з одностороннім рухом. Якщо дорога має бульвар або розділювальну смугу, зупинка і стоянка транспортних засобів біля них забороняються.

На трамвайній колії попутного напрямку, розташованій ліворуч на одному рівні з проїзною частиною для руху нереєстрованих транспортних засобів, дозволяється зупинка лише для виконання вимог Правил дорожнього руху, а на розташованих біля правого краю проїзної частини – лише для посадки (висадки) пасажирів чи виконання вимог вказаних Правил. У цих випадках не повинно створюватися перешкод для руху трамваїв.

Відповідно до п. 15.9 Правил дорожнього руху зупинка забороняється: на залізничних переїздах; на трамвайних коліях (крім випадків, обумовлених пунктом 15.8 цих Правил – на трамвайній колії попутного напрямку, розташованій ліворуч на одному рівні з проїзною частиною для руху нереєстрованих транспортних засобів, дозволяється зупинка лише для виконання вимог цих Правил, а на розташованих біля правого краю проїзної частини – лише для посадки (висадки) пасажирів чи виконання вимог цих Правил); на естакадах, мостах, шляхопроводах і під ними, а також у тунелях; на пішохідних переходах і ближче 10 м від них з обох боків, крім випадків надання переваги в русі; на перехрестях та ближче 10 м від краю перехрещуваної проїзної частини за відсутності на них пішохідного переходу, за винятком зупинки для надання переваги в русі та зупинки проти бокового проїзду на Т-подібних перехрестях, де є суцільна лінія розмітки або розділювальна смуга; у місцях, де відстань між суцільною лінією розмітки, розділювальною смугою чи протилежним краєм проїзної частини і транспортним засобом, що зупинився, менше 3 м; ближче 30 м від посадкових майданчиків для зупинки маршрутних транспортних засобів, а коли їх немає – ближче 30 м від дорожнього знака такої зупинки з обох

боків; ближче 10 м від позначеного місця виконання дорожніх робіт і в зоні їх виконання, де це створить перешкоди технологічним транспортним засобам, що працюють; у місцях, де буде неможливим зустрічний роз'їзд або об'їзд транспортного засобу, що зупинився; у місцях, де транспортний засіб закриває від інших водіїв сигнали світлофора або дорожні знаки; ближче 10 м від виїздів з прилеглих територій і безпосередньо в місці виїзду. Відповідно до п. 5.1 Правил дорожнього руху посадку (висадку) дозволяється здійснювати пасажиром після зупинки транспортного засобу лише з посадкового майданчика, а в разі відсутності такого майданчика – з тротуару чи узбіччя, а якщо це неможливо, то з крайньої смуги проїзної частини (але не з боку суміжної смуги для руху), за умови, що це буде безпечно та не створить перешкод іншим учасникам руху. Згідно п. 21.4 Правил дорожнього руху водію забороняється починати рух до повного зачинення дверей та відчиняти їх до зупинки транспортного засобу.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених частиною третьою коментованої статті, полягає в перевезенні пасажирів на автобусному маршруті протяжністю понад п'ятсот кілометрів одним водієм. Відповідно до ст. 35 Закону України "Про автомобільний транспорт" на автобусні маршрути протяжністю понад 500 км у рейс повинні направлятися два водії. Оскільки знаходження водія на маршруті у стані втоми може стати причиною створення аварійної ситуації, дорожньо-транспортної пригоди тощо, нормотворцем прийнято низку правових актів, в яких на підставі фізіологічних закономірностей виникнення та протікання процесів втоми встановлено особливі умови режиму праці і відпочинку водіїв. Положення про робочий час і час відпочинку водіїв автотранспортних засобів, затверджене наказом Міністерства транспорту України від 17.01.2002 р. № 18, яке прийнято відповідно до Кодексу законів про працю України, Конвенції про тривалість робочого часу та періоди відпочинку на дорожньому транспорті, Рекомендацій щодо тривалості робочого часу та періодів відпочинку на дорожньому транспорті, ухваленій Генеральною конференцією Міжнародної організації праці, встановлює відповідні вимоги.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується умислом або необережністю.

Суб'єктом правопорушення може бути водій транспортного засобу.

Стаття 122. Перевищення водіями транспортних засобів встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху та порушення інших правил дорожнього руху

Перевищення водіями транспортних засобів встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більш як на двадцять кілометрів на годину, порушення вимог дорожніх знаків та розмітки проїзної частини доріг, правил перевезення вантажів, буксирування транспортних засобів, зупинки, стоянки, проїзду пішохідних переходів, ненадання переваги у русі пішоходам на нерегульованих пішохідних переходах, а так само порушення встановленої для транспортних засобів заборони рухатися тротуарами чи пішохідними доріжками, – тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення водіями транспортних засобів правил проїзду перехресть, зупинки транспортних засобів загального користування, проїзд на заборонний сигнал світлофора або жест регулювальника, ненадання переваги в русі маршрутним транспортним засобам, порушення правил обгону і зустрічного роз'їзду, безпечної дистанції або інтервалу, розташування транспортних засобів на проїзній частині, порушення правил руху автомагістралями, користування зовнішніми освітлювальними приладами або попереджувальними сигналами при початку руху чи зміні його напрямку, використання цих приладів та їх переобладнання з порушенням вимог відповідних стандартів, користування водієм під час руху транспортного засобу засобами зв'язку, не обладнаними технічними пристроями, що дозволяють вести перемови без допомоги рук (за винятком водіїв оперативних транспортних засобів під час виконання ними невідкладного службового завдання), а так само порушення правил навчальної їзди, – тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти п'яти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Перевищення водіями транспортних засобів встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більш як на п'ятдесят кілометрів на годину, ненадання переваги в русі транспортним засобам аварійно-рятувальних служб, швидкої медичної допомоги, пожежної охорони, міліції, що рухаються з увімкненими спеціальними світловими або звуковими сигнальними пристроями, а так само порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху, – тягнуть за собою накладення штрафу від тридцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин.

Порушення, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, що спричинили створення аварійної обстановки, а саме: примусили інших учасників дорожнього руху різко змінити швидкість, напрямок руху або вжити інших заходів щодо забезпечення особистої безпеки або безпеки інших громадян, що підтверджені фактичними даними, а саме: поясненнями особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, свідків, показань технічних приладів та засобів фото- і відеоспостереження та іншими документами, – тягнуть за собою накладення штрафу від сорока до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення права керування транспортними засобами на строк від шести місяців до одного року.

(Стаття 122 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 7542-11 від 19.05.89, № 1369-12 від 29.07.91, № 1818-12 від 15.11.91; Законами № 3785-12 від 23.12.93, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2350-11 від 05.04.2001; в редакції Закону № 586-VI від 24.09.2008)

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини щодо користування засобами автомобільного транспорту.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених частиною першою коментованої статті, полягає в перевищенні водіями транспортних засобів встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більш як на двадцять кілометрів на годину, порушення вимог дорожніх знаків та розмітки проїзної частини доріг, правил перевезення вантажів, буксирування транспортних засобів, зупинки, стоянки, проїзду пішоходних переходів, ненадання переваги у русі пішоходам на нерегульованих пішохідних переходах, а так само порушення встановленої для транспортних засобів заборони рухатися тротуарами чи пішохідними доріжками.

Під час вибору в установлених межах безпечної швидкості руху водій повинен урахувати дорожню обстановку, а також особливості вантажу, що перевозиться, і стан транспортного засобу, щоб мати змогу постійно контролювати його рух та безпечно керувати ним. У темну пору доби та в умовах недостатньої видимості швидкість руху повинна бути такою, щоб водій мав змогу зупинити транспортний засіб у межах видимості дороги. У разі виникнення небезпеки для руху або перешкоди, яку водій об'єктивно спроможний виявити, він повинен негайно вжити заходів для зменшення швидкості аж до зупинки транспортного засобу або безпечно для інших учасників руху об'їзду перешкоди.

Відповідно до Правил дорожнього руху у населених пунктах рух транспортних засобів дозволяється із швидкістю не більше 60 км/год. У житлових і пішохідних зонах швидкість руху не повинна перевищувати 20 км/год. Поза населеними пунктами на всіх дорогах та на дорогах, що проходять через населені пункти, позначені знаком "Початок населеного пункту", дозволяється рух із швидкістю:

- автобусам (мікроавтобусам), що здійснюють перевезення організованих груп дітей, легковим автомобілям з причепом і мотоциклам – не більше 80 км/год.;
- транспортним засобам, якими керують водії із стажем до 2 років, – не більше 70 км/год.;
- вантажним автомобілям, що перевозять людей у кузові, – не більше 60 км/год.;
- автобусам (за винятком мікроавтобусів) – не більше 90 км/год.;
- іншим транспортним засобам: на автомобільній дорозі, що позначена дорожнім знаком "Автомагістраль" – не більше 130 км/год., на автомобільній дорозі з окремими проїзними частинами, що відокремлені одна від одної розділювальною смугою – не більше 110 км/год., на інших автомобільних дорогах – не більше 90 км/год.

Під час буксирування швидкість не повинна перевищувати 50 км/год.

На ділянках доріг, де створені дорожні умови, що дають можливість рухатися з більш високою швидкістю, за погодженням з Державтоінспекцією рішенням власників доріг або органів, яким пере-

дано право на утримання таких доріг, дозволена швидкість руху може бути збільшена шляхом встановлення відповідних дорожніх знаків.

Водієві забороняється:

- перевищувати максимальну швидкість, визначену технічною характеристикою даного транспортного засобу;
- перевищувати максимальну швидкість на ділянці дороги, де встановлено дорожні знаки "Обмеження максимальної швидкості", "Зона обмеження максимальної швидкості", або на транспортному засобі, на якому встановлено розпізнавальний знак "Обмеження максимальної швидкості";
- перешкоджати іншим транспортним засобам, рухаючись без потреби з дуже малою швидкістю;
- різко гальмувати (крім випадків, коли без цього неможливо запобігти дорожньо-транспортній пригоді).

Додаткові обмеження швидкості руху можуть бути встановлені виключно у разі проведення дорожніх робіт разом з попереджувальним знаком "Дорожні роботи".

Регулювання дорожнього руху здійснюється за допомогою дорожніх знаків, дорожньої розмітки, дорожнього обладнання, світлофорів, а також регулювальниками. Дорожні знаки можуть бути постійними, тимчасовими та із змінною інформацією. Тимчасові дорожні знаки розміщуються на переносних пристроях, дорожньому обладнанні або закріплюються на щиті з фоном жовтого кольору і мають перевагу перед постійними дорожніми знаками та дорожньою розміткою.

Дорожні знаки поділяються на групи:

- попереджувальні знаки. Інформують водіїв про наближення до небезпечної ділянки дороги і характер небезпеки. Під час руху по цій ділянці необхідно вжити заходів для безпечного проїзду;
- знаки пріоритету. Встановлюють черговість проїзду перехресть, перехрещень проїзних частин або вузьких ділянок дороги;
- заборонні знаки. Запроваджують або скасовують певні обмеження в русі;
- наказові знаки. Показують обов'язкові напрямки руху або дозволяють деяким категоріям учасників руху по проїзній частині чи окремих її ділянках, а також запроваджують або скасовують деякі обмеження;
- інформаційно-вказівні знаки. Запроваджують або скасовують певний режим руху, а також інформують учасників дорожнього руху про розташування населених пунктів, різних об'єктів, територій, де діють спеціальні правила;
- знаки сервісу. Інформують учасників дорожнього руху про розташування об'єктів обслуговування;
- таблички до дорожніх знаків. Уточнюють або обмежують дію знаків, разом з якими вони встановлені.

Дорожня розмітка поділяється на горизонтальну та вертикальну і використовується окремо або разом з дорожніми знаками, вимоги яких вона підкреслює або уточнює. Горизонтальна дорожня розмітка встановлює певний режим і порядок руху. Наноситься на проїзній частині або по верху бордюру у вигляді ліній, стрілок, написів, символів тощо фарбою чи іншими матеріалами відповідного кольору. Вертикальна розмітка у вигляді смуг білого і чорного кольору на дорожніх спорудах та елементах обладнання доріг призначена для зорового орієнтування.

Маса вантажу, що перевозиться, і розподіл навантаження на осі не повинні перевищувати величин, визначених технічною характеристикою даного транспортного засобу. Водій перед початком руху зобов'язаний перевірити надійність розташування і кріплення вантажу, а під час руху – контролювати це, щоб запобігти його падінню, волочінню, травмуванню супроводжуючих осіб чи створенню перешкод для руху.

Перевезення вантажу дозволяється за умови, що він:

- не наражає на небезпеку учасників дорожнього руху;
- не порушує стійкості транспортного засобу і не утруднює керування ним;
- не обмежує водієві оглядовості;
- не закриває зовнішніх світлових приладів, світлоповертачів, номерних і розпізнавальних знаків, а також не перешкоджає сприйманню сигналів, що подаються рукою;
- не створює шуму, не піднімає пилу та не забруднює проїзну частину і навколишнє середовище.

Вантаж, що виступає за габарити транспортного засобу спереду або ззаду більш як на 1 м, а за шириною перевищує 0,4 м від зовнішнього краю переднього або заднього габаритного ліхтаря, повинен бути позначений розпізнавальним знаком "Негабаритний вантаж".

За спеціальними правилами здійснюється дорожнє перевезення небезпечних вантажів, рух транспортних засобів та їх складів у разі, коли хоч один з їх габаритів перевищує за шириною

2,6 м, за висотою від поверхні дороги – 4 м (для контейнеровозів на встановлених Укравтодором і Державтоінспекцією маршрутах – 4,35 м), за довжиною – 22 м (для маршрутних транспортних засобів – 25 м), фактичну масу понад 38 т (на встановлених Укравтодором і Державтоінспекцією маршрутах – до 40 т; для контейнеровозів – понад 44 т, на встановлених для них маршрутах – до 46 т), навантаження на одиночну вісь – 11 т (для автобусів, тролейбусів – 11,5 т), здвоєні осі – 16 т, стросені – 22 т (для контейнеровозів навантаження на одиночну вісь – 11 т, здвоєні осі – 18 т, стросені – 24 т) або якщо вантаж виступає за задній габарит транспортного засобу більш як на 2 м. Осі слід вважати здвоєними або стросеними, якщо відстань між ними (суміжними) не перевищує 2,5 м.

Транспортні засоби, що здійснюють дорожнє перевезення небезпечних вантажів, повинні рухатися з увімкненим ближнім світлом фар, задніми габаритними ліхтарями та встановленими розпізнавальними знаками, а великогабові та великогабаритні транспортні засоби – також з увімкненим проблісковим маячком (проблісковими маячками) оранжевого кольору.

Буксирування – переміщення одним транспортним засобом іншого транспортного засобу, яке не належить до експлуатації транспортних составів на жорсткому чи гнучкому зчепленні або способом часткового навантаження на платформу чи на спеціальне опорне пристосування. Буксирування повинно виконуватися механічним транспортним засобом без причепа і з технічно справними зчіпними пристроями як у буксированого транспортного засобу, так і у транспортного засобу, що буксирує. Дозволяється буксирування одного механічного транспортного засобу лише з одним причепом.

Буксирування транспортних засобів здійснюється:

- а) із застосуванням жорсткого або гнучкого зчеплення;
- б) із частковим навантаженням буксированого транспортного засобу на платформу або на спеціальне опорне пристосування.

Жорстке зчеплення повинно забезпечувати відстань між транспортними засобами не більш як 4 м, гнучке – в межах 4–6 м. Гнучке зчеплення через кожний метр позначається сигнальними щитками або прапорцями.

У разі буксирування механічного транспортного засобу на гнучкому зчепленні в буксированому транспортному засобі повинні діяти і бути справними робоча гальмова система і рульове керування, а на жорсткому зчепленні – рульове керування. Буксирування механічного транспортного засобу на жорсткому або гнучкому зчепленні повинно здійснюватися лише за умови, що за кермом буксированого транспортного засобу перебуває водій (крім випадків, коли конструкція жорсткого зчеплення забезпечує буксируваному транспортному засобу повторення траєкторії руху транспортного засобу, що буксирує, незалежно від величини поворотів). Буксирування немеханічного транспортного засобу повинно здійснюватися лише на жорсткому зчепленні за умови, що його конструкція забезпечує буксированому транспортному засобу повторення траєкторії руху транспортного засобу, що буксирує, незалежно від величини поворотів.

Перед початком буксирування водії механічних транспортних засобів повинні узгодити порядок подачі сигналів, зокрема для зупинки транспортних засобів. Під час буксирування на жорсткому або гнучкому зчепленні забороняється перевозити пасажирів у буксированому транспортному засобі (крім легкового автомобіля) та кузові вантажного автомобіля, що буксирує, а в разі буксирування способом часткового навантаження цього засобу на платформу або спеціальне опорне пристосування – в усіх транспортних засобах (крім кабіни транспортного засобу, що буксирує).

Буксирування забороняється:

- а) якщо фактична маса буксированого транспортного засобу з несправною гальмовою системою (або за її відсутності) перевищує половину фактичної маси транспортного засобу, що буксирує;
- б) на гнучкому зчепленні під час ожеледиці;
- в) якщо загальна довжина зчеплених транспортних засобів перевищує 22 м (маршрутних транспортних засобів – 30 м);
- г) мотоциклами без бокового причепа, а також таких мотоциклів, мопедів чи велосипедів;
- г) більше одного транспортного засобу або транспортним засобом з причепом;
- д) причепів будь-якого типу автобусами.

Експлуатація составів транспортних засобів у складі автомобіля, трактора або іншого тягача і причепа дозволяється лише за умови відповідності причепа тягачу та виконання вимог щодо їх експлуатації. Експлуатація состава транспортних засобів у складі автобуса і причепа забороняється.

Зупинка – це припинення руху транспортного засобу на час до 5 хвилин або більше, якщо це необхідно для посадки (висадки) пасажирів чи завантаження (розвантаження) вантажу, виконання вимог цих Правил (надання переваги в русі, виконання вимог регулювальника, сигналів світлофора тощо). Стоянка – це припинення руху транспортного засобу на час, більший ніж 5 хвилин, з причин

не пов'язаних з необхідністю виконання вимог цих Правил, посадкою (висадкою) пасажирів, завантаженням (розвантаженням) вантажу. Пішохідний перехід – ділянка проїзної частини або інженерна споруда, призначена для руху пішоходів через дорогу. Пішохідні переходи позначаються дорожніми знаками, дорожньою розміткою, пішохідними світлофорами. За відсутності дорожньої розмітки межі пішохідного переходу визначаються відстанню між дорожніми знаками або пішохідними світлофорами, а на перехресті за відсутності пішохідних світлофорів, дорожніх знаків та розмітки – шириною тротуарів чи узбіч.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених частиною другою коментованої статті, полягає в порушенні водіями транспортних засобів правил проїзду перехресть, зупинок транспортних засобів загального користування, проїзд на заборонний сигнал світлофора або жест регулювальника, ненадання переваги в русі маршрутним транспортним засобам, порушення правил обгону і зустрічного роз'їзду, безпечної дистанції або інтервалу, розташування транспортних засобів на проїзній частині, порушення правил руху автомагістралями, користування зовнішніми освітлювальними приладами або попереджувальними сигналами при початку руху чи зміні його напрямку, використання цих приладів та їх переобладнання з порушенням вимог відповідних стандартів, користування водієм під час руху транспортного засобу засобами зв'язку, не обладнаними технічними пристроями, що дозволяють вести перемови без допомоги рук (за винятком водіїв оперативних транспортних засобів під час виконання ними невідкладного службового завдання), а так само порушення правил навчальної їзди.

Перехрестя – це місце перехрещення, прилягання або розгалуження доріг на одному рівні, межею якого є уявні лінії між початком заокруглень країв проїзної частини кожної з доріг. Не вважається перехрестям місце прилягання до дороги виїзду з прилеглої території.

Перехрестя, де черговість проїзду визначається сигналами світлофора чи регулювальника, вважається регульованим. На такому перехресті знаки пріоритету не діють. У разі вимкнення світлофора або його роботи в режимі миготіння сигналу жовтого кольору та відсутності регулювальника перехрестя вважається нерегульованим і водії повинні керуватися правилами проїзду нерегульованих перехресть та установленими на перехресті знаками пріоритету.

На регульованих і нерегульованих перехрестях водій, повертаючи праворуч або ліворуч, повинен дати дорогу пішоходам, які переходять проїзну частину, на яку він повертає, а також велосипедистам, які рухаються прямо в попутному напрямку. Забороняється виїжджати на будь-яке перехрестя, у тому числі при сигналі світлофора, що дозволяє рух, якщо утворився затор, який змусить водія зупинитися на перехресті, що створить перешкоду для руху інших транспортних засобів і пішоходів.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених частиною третьою коментованої статті, полягає в перевищенні водіями транспортних засобів встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більш як на п'ятдесят кілометрів на годину, ненадання переваги в русі транспортним засобам аварійно-рятувальних служб, швидкої медичної допомоги, пожежної охорони, міліції, що рухаються з увімкненими спеціальними світловими або звуковими сигнальними пристроями, а так само порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху.

Переважа – це право на першочерговий рух стосовно інших учасників дорожнього руху. У разі наближення транспортного засобу з увімкненим синім проблісковим маячком та (або) спеціальним звуковим сигналом водії інших транспортних засобів, які можуть створювати йому перешкоду для руху, зобов'язані дати йому дорогу і забезпечити безперешкодний проїзд зазначеного транспортного засобу (і супроводжуваних ним транспортних засобів). На транспортних засобах, які рухаються в супроводжуваній колоні, повинне бути увімкнено ближнє світло фар.

Якщо на такому транспортному засобі увімкнено пробліскові маячки синього і червоного або лише червоного кольору, водії інших транспортних засобів зобов'язані зупинитися біля правого краю проїзної частини (на правому узбіччі). На дорозі з розділювальною смугою цю вимогу зобов'язані виконати водії транспортних засобів, що рухаються в попутному напрямку.

Якщо під час супроводження колони транспортних засобів на транспортному засобі, що рухається попереду колони, увімкнено пробліскові маячки синього і червоного або лише червоного кольору, колону повинен замикати транспортний засіб з увімкненим зеленим або синім і зеленим проблісковими маячками, після проїзду якого скасовуються обмеження на рух інших транспортних засобів.

Забороняється здійснювати обгін і випередження транспортних засобів з увімкненими проблісковими маячками синього і червоного або лише червоного кольору та зеленого або синього і зеленого кольору і супроводжуваних ними транспортних засобів (колони), а також рухатися по суміжних смугах із швидкістю колони або займати місце в колоні.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених частиною четвертою коментованої статті, уявляє собою порушення, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, що спри-

чинили створення аварійної обстановки, а саме: примусили інших учасників дорожнього руху різко змінити швидкість, напрямку руху або вжити інших заходів щодо забезпечення особистої безпеки або безпеки інших громадян, що підтверджені фактичними даними, а саме: поясненнями особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, свідків, показань технічних приладів та засобів фото- і відеоспостереження та іншими документами.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується умислом або необережністю.

Суб'єктом правопорушення може бути водій транспортного засобу.

Статтю 122–1 виключено на підставі Закону № 586-VI від 24.09.2008

Стаття 122–2. Невиконання водіями вимог про зупинку

Невиконання водіями вимог працівника міліції, а водіями військових транспортних засобів – вимог посадової особи військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України про зупинку транспортного засобу, – тягне за собою накладення штрафу від дев'яти до одинадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення права керування транспортними засобами на строк від трьох до шести місяців.

[Частину другу статті 122–2 виключено на підставі Закону № 3785–12 від 23.12.93]

[Кодекс доповнено статтею 122–2 згідно з Указом ПВР № 1369–12 від 29.07.91; із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 1818–12 від 15.11.91; Законами № 3785–12 від 23.12.93, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2350-II від 05.04.2001, № 743-IV від 15.05.2003, № 586-VI від 24.09.2008]

До набуття чинності Законом України 586-VI від 24.09.2008 р. ст. 122–2 КпАП регламентувала у тому числі адміністративну відповідальність за залишення водіями на порушення встановлених правил місця дорожньо-транспортної пригоди, до якої вони причетні. У чинній редакції вказане правопорушення утворює самостійний склад, що знайшло своє закріплення у ст. 122–4 КпАП, а з коментованої статті відповідні положення було виключено. Крім того, розмір штрафу, передбачений цією статтею, було збільшено – тепер він складає від дев'яти до одинадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а санкцію у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, навпаки, пом'якшено – якщо у попередній редакції її максимальний строк складав три роки, то у чинній редакції він складає від трьох до шести місяців.

Статтю 122–3 виключено на підставі Закону № 586-VI від 24.09.2008

Стаття 122–4. Залишення місця дорожньо-транспортної пригоди

Залишення водіями транспортних засобів, іншими учасниками дорожнього руху на порушення встановлених правил місця дорожньо-транспортної пригоди, до якої вони причетні, – тягне за собою накладення штрафу від п'ятнадцяти до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин, або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб.

[Кодекс доповнено статтею 122–4 згідно із Законом № 586-VI від 24.09.2008]

Дорожньо-транспортна пригода – це подія, що сталася під час руху транспортного засобу, внаслідок якої загинули або поранені люди чи завдані матеріальні збитки. У разі причетності до дорожньо-транспортної пригоди водій зобов'язаний: а) негайно зупинити транспортний засіб і залишатися на місці пригоди; б) увімкнути аварійну сигналізацію і встановити знак аварійної зупинки; в) не переміщати транспортний засіб і предмети, що мають причетність до пригоди; г)

вжити можливих заходів для надання першої медичної допомоги потерпілим, викликати швидку медичну допомогу, а якщо це неможливо, звернутися по допомогу до присутніх і відправити потерпілих до лікувального закладу; г) у разі неможливості виконати дії, перелічені в підпункті "г", відвезти потерпілого до найближчого лікувального закладу своїм транспортним засобом, попередньо зафіксувавши розташування слідів пригоди, а також стан транспортного засобу після його зупинки; у лікувальному закладі повідомити своє прізвище та номерний знак транспортного засобу (з пред'явленням посвідчення водія або іншого документа, який посвідчує особу, реєстраційного документа на транспортний засіб) і повернутися на місце пригоди; д) повідомити про дорожньо-транспортну пригороду орган чи підрозділ міліції, записати прізвища та адреси очевидців, чекати прибуття працівників міліції; е) вжити всіх можливих заходів для збереження слідів пригоди, огороження їх та організувати об'їзд місця пригоди; є) до проведення медичного огляду не вживати без призначення медичного працівника алкоголю, наркотиків, а також лікарських препаратів, виготовлених на їх основі (крім тих, які входять до офіційно затвердженого складу аптечки). Якщо внаслідок дорожньо-транспортної пригоди немає потерпілих та не завдано матеріальної шкоди третім особам, а транспортні засоби можуть безпечно рухатися, водії (за наявності взаємної згоди в оцінці обставин скоєного) можуть прибути до найближчого поста Державтоінспекції або в орган чи підрозділ міліції для оформлення відповідних матеріалів, попередньо склавши схему пригоди та поставивши підписи під нею. У разі коли під час дорожньо-транспортної пригоди пошкоджено лише застраховані транспортні засоби та немає загиблих і травмованих, допускається оформлення відповідних матеріалів представником страхової організації без участі працівника підрозділу Державтоінспекції за згодою учасників пригоди.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у залишенні місця дорожньо-транспортної пригоди з порушенням встановлених нормативно-правовими актами правил.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктом правопорушення може бути лише водій транспортного засобу.

Стаття 122–5. Порушення порядку встановлення і використання спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв

Порушення визначеного порядку встановлення і використання на транспортних засобах спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв – тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв або без такої.

[Кодекс доповнено статтею 122–5 згідно із Законом № 586-VI від 24.09.2008]

КпАП було доповнено коментованою статтею відповідно до Закону України № 586-VI від 24.09.2008 р. Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини щодо користування засобами автомобільного транспорту. Вони регулюються указом Президента України від 30 березня 2005 року № 567 "Про заходи щодо впорядкування використання спеціальних світлових і звукових сигнальних пристроїв та номерних знаків на службових транспортних засобах", Інструкцією про порядок видачі та обліку дозволів на встановлення та використання спеціальних світлових і звукових сигнальних пристроїв, затверджену наказом МВС України від 22.08.2005 р. № 364, та ДСТУ 3849–99 "Дорожній транспорт. Кольорографічні схеми, розпізнавальні знаки, написи та спеціальні сигнали транспортних засобів оперативних і спеціальних служб".

Спеціальні світлові сигнальні пристрої синього кольору та звукові сигнальні пристрої можуть встановлюватися виключно на службових транспортних засобах, які використовуються для пересування осіб, стосовно яких здійснюється державна охорона, або на транспортних засобах міліції, оперативних або спеціальних транспортних засобах військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України, податкової міліції, служб безпеки дорожнього руху, Служби безпеки України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державного департаменту України з питань виконання покарань, швидкої медичної допомоги, аварійно-рятувальних служб, пожежної охорони, служб інкасації та перевезення цінностей Національного банку України та банків України, Управління державної охорони України за наявності спеціального дозволу, який видається Департаментом Державтоінспекції Міністерства внутрішніх справ України. Спеціальні світлові сигнальні пристрої червоного, зеленого кольору можуть встановлюватися виключно на транспортних засобах

підрозділів Державтоінспекції Міністерства внутрішніх справ України та Управління державної охорони України.

Спеціальні світлові сигнальні пристрої повинні встановлюватися відповідно до вимог ДСТУ 3849–99 “Дорожній транспорт. Кольорографічні схеми, розпізнавальні знаки, написи та спеціальні сигнали транспортних засобів оперативних і спеціальних служб” на даху транспортного засобу або над ним. Способи кріплення цих пристроїв повинні забезпечувати надійність їх утримання під час руху і гальмування транспортного засобу в усіх режимах.

На оперативних транспортних засобах МВС України та Управління державної охорони України дозволяється встановлювати світлові сигнальні пристрої під захисною решіткою радіатора, на передньому бампері транспортного засобу або в салоні автомобіля перед вітровим склом, при цьому слід забезпечити їх видимість для учасників дорожнього руху.

Спеціальні світлові сигнальні пристрої червоного і зеленого кольорів устанавлюються тільки як додаткове обладнання оперативних транспортних засобів Державтоінспекції МВС України та Управління державної охорони України й застосовуються під час виконання супроводжень.

Спеціальні світлові сигнальні пристрої зі світловим сигналом червоного кольору використовуються як додаткове обладнання до спеціального світлового сигнального пристрою із світловим сигналом синього кольору та звуковим сигнальним пристроєм на оперативних транспортних засобах, що рухаються попереду колони, яку вони супроводжують.

При цьому колону повинен замикати оперативний транспортний засіб, на якому використовується як додаткове обладнання до спеціального світлового сигнального пристрою із світловим сигналом синього кольору та звуковим сигнальним пристроєм спеціальний світловий сигнальний пристрій зі світловим сигналом зеленого кольору.

Без кольорографічних схем, написів та емблем устанавлення та використання спеціальних звукових і світлових сигнальних пристроїв зі світловими сигналами синього кольору дозволяється на автомобілях для пересування осіб, стосовно яких здійснюється державна охорона, та на оперативних транспортних засобах МВС України. Управління державної охорони України, Служби безпеки України.

З метою забезпечення безпеки дорожнього руху працівникам Державтоінспекції, які здійснюють нагляд за дорожнім рухом, забороняється безпідставно зупиняти оперативні транспортні засоби, які рухаються із ввімкненими спеціальними світловими та (або) звуковими сигнальними пристроями або перешкоджати їх руху. У разі безпідставного порушення водіями таких транспортних засобів вимог розділу 3 Правил дорожнього руху, а також наявності орієнтування або іншої достовірної інформації про те, що вказаний транспортний засіб використовується із злочинною метою, ним незаконно заволоділи, водій керує в стані алкогольного сп'яніння, автомобіль причетний до дорожньо-транспортної пригоди чи дозвіл на встановлення та використання спеціальних світлових і звукових сигнальних пристроїв недійсний або підроблений, працівники ДАІ, які здійснюють нагляд за дорожнім рухом, мають право зупиняти такі транспортні засоби.

При подачі працівниками ДАІ, які здійснюють нагляд за дорожнім рухом, сигналу про зупинку транспортного засобу, на якому встановлено спеціальні світлові і звукові сигнальні пристрої, водій цього транспортного засобу відповідно до вимог підрозділу 2.4 Правил дорожнього руху повинен зупинитися та передати для перевірки водійській і реєстраційні документи та дозвіл. При встановленні факту безпідставного порушення вимог Правил дорожнього руху водієм оперативного транспортного засобу, що використовував спеціальні світлові і звукові сигнальні пристрої, працівником Державтоінспекції МВС України складається рапорт та направляється до У (В)ДАІ ГУМВС України в Автономній Республіці Крим, м. Києві та Київській області, УМВС України в областях та м. Севастополі для подальшої передачі до автогосподарства, якому належить зазначений у рапорті транспортний засіб.

У рапорті вказуються місце, час, марка транспортного засобу, його колір, номерний знак, обставини допущеного порушення Правил дорожнього руху та стаття Кодексу України про адміністративні правопорушення, відповідно до якої передбачено відповідальність за його вчинення.

Складений рапорт разом із вилученим дозволом реєструється у підрозділах ДАІ в порядку, визначеному Інструкцією з організації провадження та діловодства у справах про адміністративні порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, та протягом 3 діб направляється до автогосподарства, якому належить зазначений у рапорті транспортний засіб, для вжиття заходів реагування.

При виявленні недійсного дозволу, тобто термін дії якого закінчився або він не належить даному транспортному засобу, такий дозвіл вилучається, про що складається рапорт. Рапорт разом з вилученим дозволом надсилається до ДДАІ МВС України, а водію видається подання щодо демонтажу спеціального пристрою.

У разі виявлення ознак підроблення дозволу або встановлення факту, що він не належить даному транспортному засобу, працівник ДАІ повинен здійснити звірку вказаних у дозволі даних з даними транспортного засобу та через чергового по підрозділу ДАІ провести перевірку правомірності видачі дозволу з даними ДДАІ МВС України. При отриманні підтвердження ознак підроблення дозволу працівник міліції повинен ужити заходів згідно з чинним законодавством.

У разі виявлення факту встановлення та використання спеціального звукового або світлового сигнального пристрою на транспортному засобі на порушення вимог ДСТУ 3849–99 без нанесених кольорографічних схем, написів та емблем дозвіл на встановлення та використання вказаного пристрою вилучається, водієві видається подання щодо демонтажу пристрою або приведення транспортного засобу відповідно до вимог ДСТУ 3849–99.

При цьому проводиться службова перевірка стосовно посадової особи, яка підписала акт обстеження транспортного засобу на відповідність кольорографічних схем, написів та емблем вимогам ДСТУ 3849–99. При виявленні порушень зазначена особа притягається до дисциплінарної відповідальності.

Стаття 123. Порушення водіями транспортних засобів правил проїзду залізничних переїздів

В'їзд водіїв на залізничний переїзд на заборонений сигнал світлофора або жест регулювальника чи чергового по переїзду, при закритому шлагбаумі або коли до переїзду наближається поїзд – тягне за собою накладення штрафу в розмірі від двадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Інші порушення правил проїзду залізничних переїздів, крім передбачених частиною першою цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення, передбачені частиною першою або другою цієї статті, що спричинили створення аварійної обстановки та підтвержені фактичними даними, а саме: поясненнями особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, свідків, показань технічних приладів та засобів фото- і відеоспостереження та іншими документами, – тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення права керування транспортними засобами на строк від одного до двох років, або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин.

(Стаття 123 із змінами, внесеними згідно з Указами ПБП № 3282–11 від 19.12.86, № 7542–11 від 19.05.89, № 1369–12 від 29.07.91, № 1818–12 від 15.11.91; Законами № 3785–12 від 23.12.93, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2350-ІІ від 05.04.2001, № 586-VI від 24.09.2008)

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини в сфері забезпечення безпеки дорожнього та залізничного руху.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає в наступному: а) в'їзд водіїв на залізничний переїзд на заборонений сигнал світлофора або жест регулювальника чи чергового по переїзду, при закритому шлагбаумі або коли до переїзду наближається поїзд; б) інші порушення правил проїзду залізничних переїздів; в) в'їзд водіїв на залізничний переїзд на заборонений сигнал світлофора або жест регулювальника чи чергового по переїзду, при закритому шлагбаумі або коли до переїзду наближається поїзд та інші порушення правил проїзду залізничних переїздів, що спричинили створення аварійної обстановки та підтвержені фактичними даними.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується умислом або необережністю.

Суб'єктом правопорушення може бути водій транспортного засобу.

Зміни, внесені до коментованої статті Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р., стосуються, по-перше, доповнення її частиною третьою, відповідно до якої утворюють самостійний склад адміністративного правопорушення порушення, передбачені частиною першою або другою цієї статті, що спричинили створення аварійної обстановки та підтвержені фактичними даними, а саме: поясненнями особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, свідків, показань технічних приладів та засобів фото- і відеоспостереження та іншими документами. По-друге, як і в інших статтях Глави 10 КпАП, збільшено розмір штрафу як виду адміністративного стягнення за вчинення правопорушень, передбачених коментованою статтею.

Стаття 124. **Порушення правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна**

Порушення учасниками дорожнього руху правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна, – тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення права керування транспортними засобами на строк від шести місяців до одного року.

(Стаття 124 із змінами, внесеними згідно з Указами ПБВ № 316–11 від 29.05.85, № 7542–11 від 19.05.89, № 1369–12 від 29.07.91, № 1818–12 від 15.11.91; Законами № 3785–12 від 23.12.93, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2350-II від 05.04.2001; в редакції Закону № 586-VI від 24.09.2008)

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини в сфері забезпечення безпеки дорожнього. Слід зазначити, що оскільки зазначені правопорушення спричинили пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна, то додатковим об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, будуть також суспільні відносини у сфері власності.

Об'єктивна сторона правопорушення виражається у порушенні учасниками дорожнього руху правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна. Цією конструкцією законодавець передбачив настання негативних наслідків у вигляді майнової шкоди.

Крім того, слід розмежовувати склад правопорушень, передбачених коментованою статтею, та випадки настання цивільно-правової або кримінальної відповідальності. Умовами настання адміністративної, а не іншого виду юридичної відповідальності є такі: а) наявний причинний зв'язок між порушенням правил дорожнього руху та настанням наслідків у вигляді майнової шкоди (у випадку відсутності такого зв'язку особу може бути притягнуто до цивільно-правової відповідальності); б) немає наслідків діяння у вигляді спричинення або можливості спричинення аварії поїзда, судна або порушення нормальної роботи транспорту, або створення небезпеки для життя людей, або спричинення потерпілому середньої тяжкості чи тяжких тілесних ушкоджень, або завдання великої матеріальної шкоди, чи настання інших тяжких наслідків (у противному випадку діяння кваліфікується як злочин за ст. 277 Кримінального кодексу України).

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу або необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути лише водій транспортного засобу.

Зміни, внесені до КпАП Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р., розширили перелік діянь, які охоплюють об'єктивну частину правопорушення, передбаченого коментованою статтею. До цих діянь віднесено такі, що не містилися у попередній редакції дії: порушення учасниками дорожнього руху правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна. Крім того, замість не зовсім точного поняття “шляхи” у тексті статті застосовано термін “автомобільні дороги”, та збільшено розмір штрафу як виду адміністративного стягнення за вчинення правопорушень, передбачених коментованою статтею.

Стаття 124–1. **Ненадання транспортних засобів працівникам міліції та медичним працівникам, а також надання військових транспортних засобів посадовим особам Військової служби правопорядку у Збройних Силах України**

Ненадання посадовими особами підприємств, установ, організацій і громадянами транспортних засобів, що їм належать, працівникам міліції та медичним працівникам, а також надання військових транспортних засобів посадовим особам Військової служби правопорядку у Збройних Силах України у встановлених законом невідкладних випадках – тягне за собою накладення

штрафу від чотирьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 124–1 згідно з Указом ПБВ № 1369–12 від 29.07.91; із змінами, внесеними згідно з Указом ПБВ № 1818–12 від 15.11.91; Законами № 3785–12 від 23.12.93, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2350-II від 05.04.2001, № 743-IV від 15.05.2003, № 586-VI від 24.09.2008)

Відповідно до п. 26 ст. 11 Закону України “Про міліцію” міліції для виконання покладених на неї обов'язків надається право: використовувати безперешкодно транспортні засоби, що належать підприємствам, установам, організаціям і громадянам (крім транспортних засобів дипломатичних, консульських та інших представництв іноземних держав, міжнародних організацій, транспортних засобів спеціального призначення), для проїзду до місця події, стихійного лиха, доставки в лікувальні заклади осіб, які потребують невідкладної медичної допомоги, для переслідування правопорушників та їх доставки в міліцію. Використання з цією метою транспортних засобів, що належать підприємствам, установам і організаціям, здійснюється безплатно. Відшкодування збитків та витрат за використання транспорту громадян здійснюється відповідно до вимог ст. 25 зазначеного Закону та інших актів чинного законодавства. Відповідно до ч. 3 ст. 16 Закону України “Про дорожній рух” водій зобов'язаний надавати транспортний засіб: а) працівникам міліції та охорони здоров'я для доставки у найближчий медичний заклад осіб, які потребують невідкладної медичної допомоги, а водії військових транспортних засобів також і посадовим особам військової служби правопорядку у Збройних силах України; б) працівникам міліції, а водії військових транспортних засобів також і посадовим особам Військової служби правопорядку у Збройних силах України для виконання непередбачених і невідкладних службових обов'язків з затриманням правопорушників. До того ж водій має право на відшкодування збитків згідно з чинним законодавством. Зазначені права працівників міліції та охорони здоров'я, посадових осіб військової служби правопорядку у Збройних силах України встановлені для виконання завдань, пов'язаних із забезпеченням встановленого порядку управління, тому об'єктом цього правопорушення є порядок управління.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у ненаданні посадовими особами підприємств, установ, організацій і громадянами транспортних засобів, що їм належать, працівникам міліції та медичним працівникам, а також ненаданні військових транспортних засобів посадовим особам військової служби правопорядку у Збройних силах України у встановлених законом невідкладних випадках.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю умислу.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни – водії та власники транспортних засобів.

Відповідно до змін, внесені до КпАП Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р., збільшено розмір штрафу як виду адміністративного стягнення за вчинення правопорушень, передбачених коментованою статтею. Інші положення статті змін не зазнали.

Стаття 124–2 виключено на підставі Указу ПБВ №1818–12 від 15.11.91

Стаття 125. **Інші порушення правил дорожнього руху**

Інші порушення правил дорожнього руху, крім передбачених статтями 121–128, частинами першою і другою статті 129, статтями 139 і 140 цього Кодексу, – тягнуть за собою попередження.

(Стаття 125 із змінами, внесеними згідно з Указами ПБВ № 7542–11 від 19.05.89, № 1369–12 від 29.07.91, № 1818–12 від 15.11.91; Законами № 2547–12 від 07.07.92, № 3785–12 від 23.12.93, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2350-II від 05.04.2001, № 586-VI від 24.09.2008)

Особливістю положень цієї статті є охоплення нею всіх порушень правил дорожнього руху, що не передбачені в диспозиціях інших статей КпАП. До того ж необхідно брати до уваги, що найбільш шкідливі для суспільних відносин правопорушення у сфері дорожнього руху відображені законодавцем у відповідних диспозиціях статей КпАП. Інші порушення правил дорожнього руху, як правило, є незначними, не мають великої суспільної шкоди. Так, наприклад, до таких правопорушень може бути

віднесено користування водієм під час руху транспортного засобу засобами зв'язку, які він гримас у руці (за винятком водіїв оперативних транспортних засобів під час виконання ними невідкладного службового завдання), діяння, при вчиненні якого водій перешкоджає іншим транспортним засобам рухатися без потреби з дуже малою швидкістю, тощо. Низький рівень соціальної шкідливості, спричиненої даними правопорушеннями, підтверджується вибором законодавцем найбільш м'якої санкції – попередження.

Загальним об'єктом зазначених правопорушень є суспільні відносини у сфері дорожнього руху. Об'єктивна сторона цих правопорушень може мати різноманітний характер, обумовлений особливостями норми правил дорожнього руху, яку порушує винна особа. Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, виявляється, як правило, у формі неосторожності. Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років, оскільки саме в цьому віці особі може бути надано право на керування мототранспортними засобами і мотоциклами, і вона стає учасником дорожнього руху.

Зміни, внесені до коментованої статті Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р., мають не змістовний, а технічний характер. Вони були пов'язані із виключенням ст. 131 КпАП (в абзаци першому статті 125 слова і цифри “частинами першою і другою статті 131” було виключено).

Стаття 126. Керування транспортними засобами особами, які не мають відповідних документів або не пред'явили їх для перевірки

Керування транспортними засобами водіями, які не мають при собі або не пред'явили чи не передали для перевірки посвідчення водія відповідної категорії, талона до нього, реєстраційних та інших документів, що підтверджують право користування чи розпорядження транспортним засобом, а у випадках, передбачених законодавством, належно оформленого дорожнього (маршрутного) листа або документів на вантаж, що перевозиться, ліцензійної картки на транспортний засіб, а так само поліса (договору) обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (страхового сертифіката “Зелена картка”), – тягне за собою накладення штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Керування транспортним засобом особою, яка не має права керування таким транспортним засобом, або передача керування транспортним засобом особі, яка не має права керування таким транспортним засобом, – тягнуть за собою накладення штрафу від тридцяти до тридцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Керування транспортним засобом особою, позбавленою права керування транспортними засобами, – тягне за собою накладення штрафу від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка: Положення частин першої та другої цієї статті не застосовуються до осіб, які у встановленому порядку навчаються водінню транспортного засобу.

(Стаття 126 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 316–11 від 29.05.85, № 7542–11 від 19.05.89, № 1369–12 від 29.07.91, № 1818–12 від 15.11.91; Законами № 3785–12 від 23.12.93, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2350-ІІ від 05.04.2001, № 1961-ІV від 01.07.2004; в редакції Закону № 586-VI від 24.09.2008)

Об'єктом правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, є суспільні відносини у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Кожен водій транспортного засобу повинен мати при собі та, у визначених законодавством випадках, пред'явити чи передати для перевірки посадовим особам ДАІ наступні документи: посвідчення водія відповідної категорії, талона до нього, реєстраційних та інших документів, що підтверджують право користування чи розпорядження транспортним засобом, а у випадках, передбачених законодавством, належно оформленого дорожнього (маршрутного) листа або документів на вантаж, що перевозиться, ліцензійної картки на транспортний засіб, а так само поліса (договору) обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних

транспортних засобів (страхового сертифіката “Зелена картка”). Відповідно до п. 2.1 Правил дорожнього руху водій механічного транспортного засобу повинен мати при собі: а) посвідчення на право керування транспортним засобом відповідної категорії і талон, що додається до посвідчення; б) реєстраційний документ на транспортний засіб (для транспортних засобів Збройних сил – технічний талон), а у разі відсутності в транспортному засобі його власника, крім того, – свідоцтво про право спільної власності на цей транспортний засіб чи тимчасовий реєстраційний талон; в) у разі встановлення на транспортних засобах пробліскових маячків і (або) спеціальних звукових сигнальних пристроїв – дозвіл, виданий Державтоінспекцією МВС, у разі розміщення реклами, – погодження, що видається підрозділами Державтоінспекції МВС; г) у встановлених законодавством випадках дорожній лист і документи на вантаж, що перевозиться; на маршрутних транспортних засобах додатково – схему маршруту та розклад руху; на транспортних засобах, що здійснюють перевезення великогабаритних чи великовагових вантажів, – дозвіл на рух; на транспортних засобах, що здійснюють перевезення небезпечних вантажів, – технічні умови на перевезення, свідоцтво про допуск водія і допуск транспортного засобу до перевезення небезпечного вантажу та дозвіл на дорожнє перевезення; г) поліс (сертифікат) обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Водії, які відповідно до законодавства звільняються від обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів на території України, повинні мати при собі відповідні підтвердні документи (посвідчення). На вимогу працівника міліції водій повинен зупинитися з дотриманням вимог Правил дорожнього руху і передати для перевірки зазначені документи.

Об'єктивну сторону правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, керування транспортними засобами водіями, які не мають при собі або не пред'явили чи не передали для перевірки:

- посвідчення водія відповідної категорії;
- талона до нього;
- реєстраційних та інших документів, що підтверджують право користування чи розпорядження транспортним засобом;

– у випадках, передбачених законодавством, належно оформленого дорожнього (маршрутного) листа;

- документів на вантаж, що перевозиться;
- ліцензійної картки на транспортний засіб;
- поліса (договору) обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (страхового сертифіката “Зелена картка”).

Вищезазначені правопорушення вчинюються у формі бездіяльності.

Одним із засобів досягнення високого рівня безпеки дорожнього руху в Україні є функціонування спеціальної системи навчання майбутніх водіїв механічних транспортних засобів. Відповідно до ст. 15 Закону України “Про дорожній рух” громадянин, який бажає отримати право на керування транспортним засобом, зобов'язаний пройти підготовку в обсязі, передбаченому програмою підготовки водіїв транспортних засобів відповідної категорії чи типу. Підготовка та підвищення кваліфікації водіїв здійснюються у навчальних закладах незалежно від форм власності та господарювання, що отримали у встановленому порядку ліцензію на цю діяльність. Підготовка та підвищення кваліфікації здійснюються спеціалістами, які відповідають встановленим кваліфікаційним вимогам із застосуванням необхідних технічних засобів навчання. В особливих випадках допускається самопідготовка водіїв окремих категорій транспортних засобів. Порядок і типові програми підготовки та підвищення кваліфікації водіїв, кваліфікаційні вимоги до спеціалістів, які здійснюють таку підготовку, мінімальний перелік технічних засобів навчання, а також випадки допуску для засвоєння програми підготовки водіїв в індивідуальному порядку визначаються Міністерством освіти України і затверджуються відповідним державним органом з безпеки дорожнього руху.

Право на керування транспортними засобами підтверджується відповідним посвідченням. На території України діють національні і міжнародні посвідчення на право керування транспортними засобами, що відповідають Конвенції про дорожній рух. Порядок видачі цих посвідчень устанавлюється Кабінетом Міністрів України. Власник транспортного засобу, а також особа, яка має тимчасовий реєстраційний талон, можуть передавати у своїй присутності керування транспортним засобом іншій особі, що має при собі посвідчення на право керування транспортним засобом відповідної категорії, а також особі, яка навчаться водінню транспортним засобом відповідно до вимог Правил дорожнього руху.

Ч. 2 коментованої статті встановлює відповідальність за керування транспортним засобом особою, яка не має права керування таким транспортним засобом, або передача керування транс-

портним засобом особі, яка не має права керування таким транспортним засобом. Слід зазначити, що під дію цієї статті підпадають випадки, коли особа, маючи посвідчення категорії "В" керує транспортним засобом, який, відповідно до чинного законодавства, підпадає під категорію "С" або "Д".

Самостійний склад адміністративного правопорушення закріплений в ч. 3 коментованої статті. Слід зазначити, що адміністративна відповідальність настає при доведенні факту керування транспортним засобом особою, яка в установленому законодавством порядку, позбавлена права керування транспортними засобами.

Зміни, внесені до коментованої статті Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р., обумовили суттєве редагування положень коментованої статті. По-перше, було розширено перелік документів, керування транспортними засобами за відсутності яких утворює склад адміністративного правопорушення. До таких документів, додатково із попередньою редакцією статті, віднесено: талон до посвідчення водія відповідної категорії, а також а у випадках, передбачених законодавством, належно оформленого дорожнього (маршрутного) листа або документів на вантаж, що перевозиться, ліцензійної картки на транспортний засіб, а так само поліса (договору) обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (страхового сертифіката "Зелена картка").

По-друге, із змісту статті виключено положення колишньої частини другої, відповідно яких встановлювалася адміністративна відповідальність за керування транспортними засобами особами, які не мають права керування цими засобами, або передачу керування транспортним засобом особі, яка не має права керування, якщо це спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажів, шляхів, шляхових та інших споруд чи іншого майна.

По-третє, відповідно до нової редакції частини третьої коментованої статті, самостійне адміністративне правопорушення утворює діяння, яке полягає у керуванні транспортним засобом особою, позбавленою права керування транспортними засобами.

По-четверте, статтю доповнено приміткою, відповідно до якої положення частин першої та другої цієї статті не застосовуються до осіб, які у встановленому порядку навчаються водінню транспортного засобу.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років, оскільки саме в цьому віці особі може бути надано право на керування мототранспортними засобами і мотоколясками, і вона стає учасником дорожнього руху.

Стаття 127. Порушення правил дорожнього руху пішоходами, велосипедистами та особами, які керують гужовим транспортом, і погоничами тварин

Непокоря пішоходів сигналам регулювання дорожнього руху, перехід ними проїзної частини у невстановлених місцях або безпосередньо перед транспортними засобами, що наближаються, невиконання інших правил дорожнього руху – тягнуть за собою попередження або накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення правил дорожнього руху особами, які керують велосипедом, гужовим транспортом, і погоничами тварин, – тягне за собою накладення штрафу від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі порушення, вчинені особами, зазначеними в частинах першій або другій цієї статті, які перебувають у стані сп'яніння, – тягнуть за собою накладення штрафу від восьми до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення, передбачені частиною першою або другою цієї статті, що спричинили створення аварійної обстановки, – тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин.

(Стаття 127 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 7542-11 від 19.05.89, № 1369-12 від 29.07.91, № 1818-12 від 15.11.91; Законами № 3785-12 від 23.12.93, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2350-ІІ від 05.04.2001, № 586-VI від 24.09.2008)

Учасниками дорожнього руху є не лише водії механічних транспортних засобів, а й інші особи, які беруть безпосередню участь у процесі руху на дорозі: пішоходи, водій, пасажир, погонич тварин, особами, які керують велосипедом, гужовим транспортом, і погоничами тварин.

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, виражається у: а) непокорі пішоходів сигналам регулювання дорожнього руху; б) переході ними проїзної частини у невстановлених місцях або безпосередньо перед транспортними засобами, що наближаються; в) невиконанні інших правил дорожнього руху.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 2 коментованої статті, є порушенням правил дорожнього руху особами, які керують велосипедом, гужовим транспортом, і погоничами тварин.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 3 коментованої статті, є ті самі порушення, вчинені особами, зазначеними в частинах 1 або 2 цієї статті, які перебувають у стані сп'яніння.

Алкогольне сп'яніння – психічний стан людини який виникає внаслідок вживання алкогольних напоїв (алкогольної інтоксикації), що призводить до фізіологічних, психічних, вегетативних і неврологічних розладів. Чим більша кількість абсолютного алкоголю на 1 кг маси тіла і його концентрація в крові, тим важчий ступінь (клініка) сп'яніння. Ступінь алкогольного сп'яніння – легкий, середній чи тяжкий – залежить і від інших факторів: кількості і міцності алкогольного напою; часу, протягом якого вживалась певна доза алкоголю; віку та індивідуальних особливостей організму; кількості та якості вжитої їжі; фізичного і психічного стану людини в момент вживання алкогольних напоїв. Відповідно до ст. 35 КпАП вчинення правопорушення в стані сп'яніння може бути визнано обставиною, що обтяжує відповідальність за адміністративне правопорушення. Наркотичне сп'яніння – це психічний стан людини, викликаний вживанням наркотичних засобів. Постійне вживання цих засобів розвиває фізичну залежність людського організму від наркотику, в основі якої лежить абстинентний синдром – комплекс розладів, що виникають у наркоманів після раптового й повного припинення вживання наркотичних засобів і часто є внутрішніми детермінантами вчинення злочинів, насамперед насильницьких. Залежно від виду наркоманії абстиненція проявляється по-різному, але завжди пов'язана з відхиленнями у психічній діяльності людини. Іноді вона може бути причиною неосудності особи щодо конкретних діянь. Токсичне сп'яніння – це психічний стан людини, викликаний вживанням психотропних та інших одурманюючих речовин (крім алкогольних напоїв і наркотичних засобів). Якщо виникають обґрунтовані сумніви щодо осудності особи, яка вчинила правопорушення у стані сп'яніння, може бути призначена судово-психіатрична експертиза. Таким чином, під сп'янінням, про яке йдеться у ч. 3 коментованої статті, слід розуміти просте (фізіологічне) алкогольне та наркотичне і токсичне сп'яніння. Як узагальнене правове поняття стан сп'яніння – це психічний стан особи в момент вчинення адміністративного правопорушення, викликаний вживанням алкогольних напоїв, наркотичних засобів або інших одурманюючих речовин, який за загальним правилом не виключає осудності, але характеризується послабленням інтелектуальної і вольової сфери психічної діяльності людини і тому може бути такою ознакою діяння та особи винного, яка значно підвищує ступінь суспільної шкідливості вчиненого і посилює відповідальність цієї особи.

Об'єктивну сторону правопорушення, передбаченого ч. 4 коментованої статті, становить порушення, передбачені частинами 1 або 2 цієї статті, що спричинили створення аварійної обстановки.

Суб'єктивна сторона: у формі умислу або необережності.

Суб'єктами цього правопорушення можуть бути особи, яким виповнилося 16 років.

Зміни, внесені до коментованої статті Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р., полягають у наступному. По-перше, у назві та тексті статті слова "возіями та іншими особами" замінено словами "та особами, які керують гужовим транспортом, і погоничами тварин", що забезпечує відповідність термінології КпАП і Правил дорожнього руху. По-друге, збільшено розмір штрафів як виду адміністративного стягнення за правопорушення, передбачені цією статтею. По-третє, частина друга коментованої статті не передбачає тепер відповідальності за порушення правил дорожнього руху особами, що керують транспортними засобами, обладнаними двигуном з робочим об'ємом до 50 куб. см – відповідні положення виключені з її змісту. 20 травня 2009 року набрала чинності нова редакція Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20 травня 2009 р. № 511, відповідно до якої транспортні засоби, керування якими дозволяється за наявності посвідчення водія, залежно від їх типів і призначення поділяються на категорії:

A1 – мопеди, моторолери та інші двоколісні транспортні засоби, які мають двигун з робочим об'ємом до 50 куб. сантиметрів або електродвигун потужністю до 4 кВт;

A – мотоцикли та інші двоколісні транспортні засоби, які мають двигун з робочим об'ємом 50 куб. сантиметрів і більше або електродвигун потужністю 4 кВт і більше;

B1 – квадро- і трицикли, мотоцикли з боковим причепом, мотоколяски та інші триколісні (чотириколісні) мототранспортні засоби, дозволена максимальна маса яких не перевищує 400 кілограмів;

B – автомобілі, дозволена максимальна маса яких не перевищує 3500 кілограмів (7700 фунтів), а кількість сидячих місць, крім сидіння водія, – восьми;

C1 – призначені для перевезення вантажів автомобілі, дозволена максимальна маса яких становить від 3500 до 7500 кілограмів (від 7700 до 16500 фунтів);

C – призначені для перевезення вантажів автомобілі, дозволена максимальна маса яких перевищує 7500 кілограмів (16500 фунтів);

D1 – призначені для перевезення пасажирів автобуси, в яких кількість місць для сидіння, крім сидіння водія, не перевищує 16;

D – призначені для перевезення пасажирів автобуси, в яких кількість місць для сидіння, крім сидіння водія, більше 16;

BE, C1 E, CE, D1 E, DE – состави транспортних засобів з тягачем категорії B, C1, C, D1 або D, яким водій має право керувати, але який не належить до зазначених категорій составів транспортних засобів;

T – трамваї та тролейбуси.

У посвідченні водія, зразок якого затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 31 січня 1992 р. № 47, вгорі у графі “10” проставляється дата надання права на керування транспортними засобами відповідної категорії. Інші позиції у графі “10” посвідчення водія, де зазначаються категорії транспортних засобів, право на керування якими не надається, не заповнюються. Право на керування транспортними засобами надається особам, які досягли: шістнадцятирічного віку – категорії A1, A; вісімнадцятирічного віку – категорії B1, B, C1, C; дев'ятнадцятирічного віку – категорії BE, C1 E, CE; двадцятидворічного віку – категорії D1, D, D1 E, DE, T. Таким чином, особи, що керують транспортними засобами, обладнаними двигуном з робочим об'ємом до 50 куб. см належать сьогодні до категорії осіб, що допускаються до керування транспортними засобами за наявності у них національного посвідчення водія відповідної категорії, що і обумовлює зміни у порядку і підставах притягнення їх до адміністративної відповідальності.

Статтю також доповнено частиною четвертою, яка визначає, що порушення, передбачені частиною першою або другою цієї статті, що спричинили створення аварійної обстановки, тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин.

Стаття 127–1. Порушення порядку перевірки технічного стану транспортного засобу

Неналежне проведення перевірки технічного стану транспортного засобу та видача відповідного документа про його технічну справність – тягне за собою накладення штрафу на особу, відповідальну за видачу документа про технічну справність транспортного засобу, від дев'яноста до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Видача талона про проходження державного технічного огляду без документа, що підтверджує технічну справність транспортного засобу, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від дев'яноста до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 127–1 згідно із Законом № 586-VI від 24.09.2008)

Кодекс доповнено коментованою статтею Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р. Суспільні відносини у сфері перевірки технічного стану транспортного засобу регулюються Законом України “Про автомобільний транспорт”, Правилами дорожнього руху, Порядком здійснення державного контролю за дотриманням уповноваженими суб'єктами господарювання вимог до проведення перевірки технічного стану колісних транспортних засобів під час державного технічного огляду, затвердженим

постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2008 р. № 1067, Порядком проведення державного технічного огляду колісних транспортних засобів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 9 липня 2008 р. № 606, Порядком здійснення контролю за технічним станом колісних транспортних засобів під час їх експлуатації, затвердженим наказом МВС України від 13.10.2008 р. № 534, Порядком перевірки технічного стану транспортних засобів автомобільними перевізниками, затвердженим наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 05.08.2008 р. № 974.

Техогляд транспортних засобів – це комплекс заходів державного контролю за їх технічним станом, правомірністю експлуатації, сплатою власниками засобів податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів та штрафів за адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху. Техогляд транспортних засобів передбачає:

перевірку технічного стану засобів суб'єктами господарювання;

контроль Державтоінспекцією правомірності експлуатації засобів та допуску їх до участі в дорожньому русі, а водіїв засобів – до керування ними, а також оформлення результатів проведення техогляду. Основними завданнями техогляду є:

– проведення перевірки відповідності конструкції, обладнання та технічного стану засобів вимогам законодавства у сфері безпеки дорожнього руху та екологічної безпеки;

– забезпечення дотримання вимог законодавства щодо сплати податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів;

– перевірка правомірності експлуатації засобу, зокрема чинності посвідчення водія, відсутності у водія медичних протипоказань до керування засобом відповідної категорії, справності реєстраційних документів, відповідності номерних знаків вимогам стандартів;

– виявлення фактів пошкодження, підроблення або відсутності ідентифікаційних номерів складових частин засобів – кузова, шасі, рами, двигуна, порушення вимог щодо їх переобладнання і порядку встановлення та використання спеціальних світлових і (або) звукових сигнальних пристроїв;

– запобігання вчиненню злочинів і адміністративних правопорушень, пов'язаних з експлуатацією засобів;

– ведення державного обліку проходження техогляду, що передбачає реєстрацію, накопичення, узагальнення, зберігання та передачу інформації про допуск засобів до участі в дорожньому русі, а водіїв засобів – до керування ними.

Техогляд транспортного засобу проводиться за місцем його постійної або тимчасової реєстрації відповідним підрозділом Державтоінспекції. Місце та графік проведення техогляду визначаються Державтоінспекцією.

Відомості про порядок проведення техогляду, про суб'єктів господарювання, що перевіряють технічний стан, і розпорядок роботи таких суб'єктів та роботи підрозділу Державтоінспекції, що проводить огляд, про перелік відповідних платежів оприлюднюються в засобах масової інформації не пізніше ніж за 10 днів до початку техогляду та розміщуються на інформаційних стендах підрозділів Державтоінспекції та суб'єктів господарювання. На інформаційних стендах відділені банківських установ, які приймають платежі від населення, розміщуються відомості про суму платежу, що вноситься під час проведення техогляду засобу.

Перевірка технічного стану засобу є процесом установлення відповідності технічних, екологічних характеристик, характеристик енергозбереження, безпечності конструкції та технічного стану засобу вимогам законодавства у сфері безпеки дорожнього руху та охорони навколишнього природного середовища. Перевірка технічного стану засобу проводиться суб'єктами господарювання у пункті технічного контролю незалежно від місця його реєстрації відповідним підрозділом Державтоінспекції. За результатами перевірки суб'єкт господарювання видає власникові засобу або уповноваженій ним особі протокол перевірки технічного стану, засвідчений підписом його посадової особи та скріплений печаткою.

Власники засобів – юридичні та фізичні особи або уповноважені ними особи зобов'язані подати засоби для техогляду у строк і в місце, визначені підрозділом Державтоінспекції за місцем постійної або тимчасової реєстрації засобу. Засоби, які в період проведення техогляду перебувають на капітальному ремонті, підлягають техогляду після його закінчення.

Працівник Державтоінспекції видає талон про проходження техогляду (далі – талон), який відповідає вимогам стандарту, на кожний справний та укомплектований відповідно до призначення засіб за наявності документів, зазначених у цьому Порядку, та у разі відсутності даних про їх можливе протиправне використання або несплату штрафу за адміністративне правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху і ставить на талоні свій підпис та особистий штамп. Талон закріплюється в правому нижньому кутку вітрового скла засобу. У разі коли у конструкції засобу вітрове скло не передбачено, талон зберігається у власника разом з реєстраційними документами. У реєстраційному документі ста-

рого зразка (технічному паспорті) працівник Державтоінспекції робить також запис “Техогляд проведено” і ставить свій підпис та особистий штамп.

У разі коли технічний стан засобу не відповідає вимогам нормативно-правових актів з безпеки дорожнього руху та охорони навколишнього природного середовища, а також правил технічної експлуатації, інструкцій підприємств-виробників та іншої нормативно-технічної документації або засіб не укомплектований у повному обсязі чи відсутнє додаткове спеціальне обладнання, талон технічного огляду не видається, а у протоколі перевірки технічного стану робиться відмітка про виявлені недоліки. У разі виявлення порушення встановлених вимог щодо нанесення кольорографічних схем, емблем, розпізнавальних знаків і написів, установлення спеціальних світлових і (або) звукових сигнальних пристроїв засіб повторно подається до підрозділу Державтоінспекції після усунення виявлених недоліків.

Стаття 128. Випуск на лінію транспортних засобів, технічний стан яких не відповідає встановленим вимогам або без необхідних документів, передбачених законодавством

Випуск на лінію транспортних засобів, технічний стан, обладнання або комплектність яких не відповідає вимогам правил і стандартів, що стосуються убезпечення дорожнього руху, технічної експлуатації, переобладнаних без відповідного погодження, не зареєстрованих у встановленому порядку, таких, що не пройшли державного технічного огляду або без поліса обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (страхового сертифіката “Зелена картка”) чи без ліцензійної картки на транспортний засіб, без відміток у дорожньому листі про проходження щозмінного медичного огляду та контролю технічного стану, а також направлення в рейс одного водія при здійсненні пасажирських перевезень на автобусному маршруті протяжністю понад п'ятсот кілометрів – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб, відповідальних за технічний стан, обладнання, експлуатацію транспортних засобів, громадян – суб'єктів господарської діяльності від сорока до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення будь-якого з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб, відповідальних за технічний стан, обладнання, експлуатацію транспортних засобів, громадян – суб'єктів господарської діяльності від п'ятдесяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Стаття 128 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 7542–11 від 19.05.89, № 1369–12 від 29.07.91, № 1818–12 від 15.11.91; Законами № 3785–12 від 23.12.93, № 55/97-ВР від 07.02.97; в редакції Закону № 586-VI від 24.09.2008)

Положення коментованої статті у порівнянні з попередньою редакцією були суттєво конкретизовані. Систематична перевірка автомобільними перевізниками колісних транспортних засобів (далі – КТЗ), які допущено до руху дорогами, здійснюється відповідно до Порядку перевірки технічного стану транспортних засобів автомобільними перевізниками, затвердженими наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 05.08.2008 р. № 974. При цьому допуск до руху дорогами (далі – допуск до руху) розуміється як оформлена документами державної чи відомчої реєстрації (перереєстрації) процедура надання власнику КТЗ реєстраційного номера, а також періодичного технічного огляду КТЗ, що на визначений період часу засвідчують відповідність його конструкції й технічного стану установленим законодавством вимогам екологічної безпеки та безпеки руху дорогами і/чи руху в інших умовах технічної експлуатації відповідно до призначення КТЗ. Перевізник, тобто фізична або юридична особа, яка здійснює на комерційній основі чи за власний кошт перевезення пасажирів чи (та) вантажів транспортними засобами, перевіряє технічний стан КТЗ з метою недопущення до руху неуплектованих, з незадовільним технічним станом КТЗ. Перевізник систематично перевіряє технічний стан КТЗ, складає графік перевірки технічного стану КТЗ, а у разі виявлення невідповідного технічного стану КТЗ не допускає останній до руху.

Перевізник стосовно КТЗ, які допускають до руху, забезпечує виконання таких видів перевірок:

- щозмінна перевірка КТЗ усіх категорій;
- щоквартальна перевірка пасажирських КТЗ;
- щопіврічна перевірка вантажних КТЗ.

Щозміни в усіх КТЗ перевіряють:

- відповідність функціонування складників і систем згідно з вимогами розділу 31 Правил дорожнього руху;
- технічний стан КТЗ згідно з його експлуатаційною документацією.

Щокварталу пасажирські, а кожних півроку вантажні КТЗ перевіряють на укомплектованість складниками, системами згідно з Переліком складників, систем КТЗ, які перевіряють перевізники, наведеним у додатку 1 до Порядку перевірки технічного стану транспортних засобів автомобільними перевізниками, затвердженими наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 05.08.2008 р. № 974, а також щодо внесення в конструкцію і комплектність КТЗ самовільних змін, розміщення сторонніх предметів, що обмежують огляд з робочого місця водія.

Відносини у сфері обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів регулюються Цивільним кодексом України, Законами України “Про страхування”, “Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів”, розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 19.06.2007 р. № 7495 “Про затвердження зразка і технічного опису спеціального знака, що видається страховальнику при укладенні договору обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, та порядку його заповнення і використання”, Положенням про особливості укладання договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, затвердженим розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 11.04.2006 р. № 5619, Інструкцією з організації діяльності підрозділів Державтоінспекції МВС України щодо контролю за наявністю у водіїв полісів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів та страхових сертифікатів “Зелена картка” при нагляді за дорожнім рухом, затвердженою наказом МВС України від 29.11.2007 № 451 та іншими нормативно-правовими актами. Поліс обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів – це форма договору обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, зразок якого затверджений розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17 грудня 2004 року № 3103, страховий сертифікат “Зелена картка” – страховий сертифікат єдиної форми, що застосовується в країнах-членах міжнародної системи автомобільного страхування “Зелена картка”, які зазначені і не викреслені в такому сертифікаті.

Ліцензійна картка – це документ, який додається до ліцензії з надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом загального користування (крім надання послуг з перевезення пасажирів та їх багажу на таксі) або до ліцензії з надання послуг з перевезення пасажирів та їх багажу на таксі й видається на кожний автомобільний транспортний засіб. Відносини у сфері ліцензування послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом загального користування регулюються Законами України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності”, “Про автомобільний транспорт”, спільним наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва і Міністерства транспорту України від 18.12.2003 № 136/985 “Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом загального користування (крім надання послуг з перевезення пасажирів та їх багажу на таксі) та Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів та їх багажу на таксі”, Положенням про ліцензійну картку, яка додається до ліцензії з надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом загального користування (крім надання послуг з перевезення пасажирів та їх багажу на таксі) та до ліцензії з надання послуг з перевезення пасажирів та їх багажу на таксі, затвердженим наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 24.11.2005 р. № 803

Ліцензійна картка є бланком суворої звітності, до якої заносяться реєстраційні дані ліцензії та автомобільного транспортного засобу. Ліцензійні картки оформлюються на власні та орендовані транспортні засоби, які допущені до надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів у межах України та відповідних міжнародних перевезень. Відповідно до типу транспортного засобу ліцензійна картка в межах дозволеного виду господарської діяльності видається на види робіт, які зазначені в ліцензії. Ліцензійна картка міститься у транспортному засобі під час його використання для надання

послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом загального користування (крім надання послуг з перевезення пасажирів та їх багажу на таксі) та надання послуг з перевезення пасажирів та їх багажу на таксі. Термін дії ліцензійної картки відповідає терміну дії ліцензії, до якої вона додається.

Дорожній лист – це документ установленого зразка для визначення та обліку роботи транспортного засобу. Відповідно до ст. 39 Закону України “Про автомобільний транспорт” наявність дорожнього листа є обов’язковою для водіїв автобусів, що здійснюють регулярні та нерегулярні автомобільні перевезення. Медичні огляди водіїв транспортних засобів проводяться з метою визначення їх здатності до безпечного керування транспортними засобами і регламентується Положенням про медичний огляд кандидатів у водії та водіїв транспортних засобів, затвердженим спільним наказом Міністерства охорони здоров’я України та Міністерства внутрішніх справ України від 05.06.2000 № 124/345.

Відповідно до ст. 35 Закону України “Про автомобільний транспорт” на автобусні маршрути протяжністю понад 500 км у рейс повинні направлятися два водії. Оскільки знаходження водія на маршруті у стані втоми може стати причиною створення аварійної ситуації, дорожньо-транспортної пригоди тощо, нормотворцем прийнято низку правових актів, в яких на підставі фізіологічних закономірностей виникнення та протікання процесів втоми встановлено особливі умови режиму праці і відпочинку водіїв. Положення про робочий час і час відпочинку водіїв автотранспортних засобів, затверджене наказом Міністерства транспорту України від 17.01.2002 р. № 18, яке прийнято відповідно до Кодексу законів про працю України, Конвенції про тривалість робочого часу та періоди відпочинку на дорожньому транспорті, Рекомендацій щодо тривалості робочого часу та періодів відпочинку на дорожньому транспорті, ухваленій Генеральною конференцією Міжнародної організації праці, встановлює відповідні вимоги.

Стаття 128–1. Порушення або невиконання правил, норм та стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху

Порушення або невиконання правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, на підприємствах, в установах та організаціях усіх форм власності під час виготовлення та ремонту транспортних засобів і деталей до них або встановлення на них інших предметів додаткового обладнання, не передбаченого конструкцією транспортного засобу, а також під час будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів і дорожніх споруд – тягне за собою накладення штрафу від ста до ста двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення, передбачені частиною першою цієї статті, що спричинили пошкодження транспортних засобів, вантажів, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна, – тягнуть за собою накладення штрафу від ста п’ятдесяти до ста вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 128–1 згідно з Указом ПВР № 1369–12 від 29.07.91, із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 1818–12 від 15.11.91; Законами № 3785–12 від 23.12.93, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2350-ІІ від 05.04.2001; в редакції Закону № 586-VI від 24.09.2008)

Об’єктом правопорушення є суспільні відносини у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, а також в сфері управління.

Відповідно до п. 12 ч. 1 ст. 10 Закону України “Про міліцію” до обов’язків цього державного органу входить забезпечення в межах своєї компетенції безпеки дорожнього руху, додержання законів, правил і нормативів у цій сфері, здійснення реєстрації та обліку автотранспортних засобів, приймання іспитів на право керування транспортними засобами і видання відповідних документів; запобігання забрудненню повітря, водойм транспортними засобами та сільськогосподарською технікою; здійснення контролю за утриманням у належному технічному стані та чистоті доріг, вулиць, майданів. Єдині правила ремонту і утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, правила користування ними та охорони, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.1994 р. № 198, виз-

начають, що контроль за дотриманням цих Правил здійснюється власниками дорожніх об’єктів або уповноваженими ними органами та Державтоінспекцією МВС України.

Об’єктивна сторона цього правопорушення полягає у порушенні або невиконанні правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, на підприємствах, в установах та організаціях усіх форм власності під час виготовлення та ремонту транспортних засобів і деталей до них або встановлення на них інших предметів додаткового обладнання, не передбаченого конструкцією транспортного засобу, а також під час будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів і дорожніх споруд.

Суб’єктивна сторона цього правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу або необережності.

Суб’єктами правопорушення можуть бути лише посадові особи, до компетенції яких входить відповідальність за додержання правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху. Це обумовлене вимогами п. 11 Єдиних правил ремонту і утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, правила користування ними та охорони, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.1994 р. № 198, відповідно до якого власники дорожніх об’єктів або уповноважені ними органи, дорожньо-експлуатаційні організації зобов’язані: своєчасно і якісно виконувати експлуатаційні роботи відповідно до технічних правил з дотриманням норм і стандартів з безпеки руху; постійно контролювати експлуатаційний стан усіх елементів дорожніх об’єктів та негайно усувати виявлені пошкодження чи інші перешкоди в дорожньому русі, а за неможливості це зробити – невідкладно позначити їх дорожніми знаками, сигнальними, огорожувальними і направляючими пристроями відповідно до чинних нормативів або припинити (обмежити) рух; контролювати якість робіт, що виконуються підрядними організаціями; вирішувати питання забезпечення експлуатації дорожніх об’єктів у надзвичайних ситуаціях за несприятливих погодних умов, у разі деформації та пошкодження елементів дорожніх об’єктів, аварії на підземних комунікаціях і виникнення інших перешкод у дорожньому русі й разом із спеціалізованими службами організації дорожнього руху і за погодженням з Державтоінспекцією оперативні вносити зміни до порядку організації дорожнього руху; аналізувати стан аварійності на дорожніх об’єктах, виявляти аварійно небезпечні ділянки і місця концентрації дорожньо-транспортних пригод, розробляти і здійснювати заходи щодо удосконалення організації дорожнього руху для усунення причин та умов, що призводять до їх скоєння; разом з Державтоінспекцією брати участь в огляді місць дорожньо-транспортних пригод для визначення дорожніх умов за яких вони сталися та усувати виявлені недоліки; сповіщати виконавчі органи відповідних рад та учасників дорожнього руху про закриття або обмеження руху, стан дорожнього покриття і рівень аварійності на відповідних ділянках, погодних умов, та інші умови; забезпечувати дотримання вимог техніки безпеки, а також безпеки дорожнього руху під час виконання дорожньо-експлуатаційних робіт; відшкодовувати в установленому законодавством порядку збитки власникам транспортних засобів, якщо дорожньо-транспортна пригода сталася внаслідок незадовільного утримання доріг, вулиць, залізничних переїздів.

Коментована стаття у порівнянні з попередньою редакцією була доповнена положеннями, які конкретизують порушення або невиконання правил, норм та стандартів щодо безпеки дорожнього руху. До таких правил, норм та стандартів належать ГСТУ 218–03449261–095–2002 “Безпека дорожнього руху. Огородження дорожні тимчасові. Загальні технічні умови. Правила застосування”; ГСТУ 218–03449261–099–2003 “Безпека дорожнього руху. Порядок проведення лінійного аналізу аварійності та оцінки умов безпеки руху на автомобільних дорогах”; ГСТУ 218–03449261–106–2003 “Безпека дорожнього руху. Автомобільні дороги загального користування з трьома смугами руху. Загальні технічні вимоги”; ГСТУ 218–03450778.092–2002 “Безпека дорожнього руху. Автомобільні дороги загального користування. Проект (схема) організації дорожнього руху на автомобільній дорозі”; ГСТУ 78–45–008–2001 “Безпека дорожнього руху. Транспортні засоби. Загальні вимоги до обладнання”; ДСТУ 3090–95 “Безпека дорожнього руху. Організація робіт з експлуатації міських вулиць та доріг. Загальні положення”; ДСТУ 3587–97 “Безпека дорожнього руху. Автомобільні дороги, вулиці та залізничні переїзди. Вимоги до експлуатаційного стану”; ДСТУ 4036–2001 “Безпека дорожнього руху. Вставки розмічальні дорожні. Загальні технічні вимоги”; ДСТУ 4092–2002 “Безпека дорожнього руху. Світлофори дорожні. Загальні технічні вимоги, правила застосування та вимоги безпеки”; ДСТУ 4123:2006 “Безпека дорожнього руху. Пристрій примусового зниження швидкості дорожньо-транспортної техніки на вулицях і дорогах. Загальні технічні вимоги”; ДСТУ 4157–2003 “Безпека дорожнього руху. Засоби технічні периферійні автоматизованих систем керування дорожнім рухом. Типи, загальні технічні вимоги та вимоги безпеки”; ДСТУ 4158–2003 “Безпека дорожнього руху. Автоматизовані системи керування дорожнім рухом. Загальні вимоги”; ДСТУ

4159–2003 “Безпека дорожнього руху. Організація дорожнього руху. Умовні позначення на схемах і планах”; ДСТУ 4241:2003 “Безпека дорожнього руху. Знаки дорожні та інформаційні табло зі змінною інформацією. Загальні технічні вимоги”; ДСТУ 4337:2004 “Безпека дорожнього руху. Світловідбивачі для грузового транспорту. Загальні технічні умови”; РСТ УСССР 1965–86 “Безпека дорожнього руху. Огорожі дорожні переносні. Технічні умови”; РСТ УСССР 1966–86 “Безпека дорожнього руху. Огорожі дорожні переносні. Правила застосування”; РСТ УСССР 1967–86 “Безпека дорожнього руху. Машини. механізми дорожні та комунальні. Кольори покриттів, сигнальні знаки та спеціальні світлові сигнали. Технічні вимоги” та ін.

Стаття 129. Допуск до керування транспортними засобами або суднами водіїв чи судноводіїв, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, або осіб, які не мають права керування транспортним засобом

Допуск до керування транспортними засобами водіїв, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, або у хворобливому стані, або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, або таких, що не пройшли у встановлений строк медичного огляду, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб, відповідальних за технічний стан, обладнання, експлуатацію транспортних засобів, громадян – суб'єктів господарської діяльності від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Допуск до керування транспортним засобом особи, яка не має права на керування транспортним засобом, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб, відповідальних за технічний стан, обладнання, експлуатацію транспортних засобів, громадян – суб'єктів господарської діяльності від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Допуск до керування річковим або маломірним судном осіб, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб, відповідальних за експлуатацію суден, від шістдесяти до сімдесяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Стаття 129 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 316–11 від 29.05.85, № 7542–11 від 19.05.89, № 1369–12 від 29.07.91, № 1818–12 від 15.11.91; Законами № 3785–12 від 23.12.93, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 586-VI від 24.09.2008)

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху і на річковому транспорті та маломірних судах. Беручи до уваги небезпеку, якою є участь у дорожньому русі осіб, що перебувають у стані сп'яніння, законодавець у нормах багатьох правових актів встановив заборону на допуск зазначених осіб до керування транспортними засобами. Так, ст. 12 Закону України “Про дорожній рух” встановлює обов'язок посадових осіб, які відповідають за експлуатацію і технічний стан транспортних засобів, не допускати до керування транспортними засобами осіб, які не пройшли у встановлений строк медичного огляду, перебувають у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, або у хворобливому стані, або під впливом ліків, що знижують їх реакцію і увагу. З метою визначення здатності кандидатів у водіїв і водіїв до безпечного керування транспортними засобами проводиться медичний огляд, що передбачено ст. 45 Закону України “Про дорожній рух”. Зазначений огляд передбачає: попередні, періодичні, щозмінні передрейсові і післярейсові огляди, а також позачергові огляди, зумовлені необхідністю. Періодичність оглядів, порядок їх проведення і направлення водіїв на позачергові огляди визначаються Міністерством охорони здоров'я України і затверджуються відповідним державним органом з безпеки дорожнього руху. Відповідно до ст. 45 Закону України “Про дорожній рух” на виконання п. 1 додатка 5 до Програми забезпечення безпеки дорожнього руху та екологічної безпеки транспортних засобів, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 06.04.1998 р. № 456, з метою

створення єдиної системи визначення придатності кандидатів у водіїв та водіїв до безпечного керування транспортними засобами спільним наказом Міністерства внутрішніх справ та Міністерства охорони здоров'я від 05.06.2000 р. № 124/345 затверджене Положення про медичний огляд кандидатів у водіїв та водіїв транспортних засобів. Відповідно до п. 5.4 цього Положення у разі виявлення ознак тимчасової непрацездатності (патологічне підвищення частоти пульсу, артеріального тиску вище вікових норм, виявлення алкоголю в повітрі, що видихається, та інших ознак алкогольного сп'яніння чи сп'яніння іншого походження, наявності скарг на симптоми хвороби, що перешкоджають керуванню транспортом) водій не допускається до виконання професійних обов'язків.

Об'єктивна сторона ч. 1 цього правопорушення полягає у допуску до керування транспортними засобами водіїв, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, або у хворобливому стані, або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, або таких, що не пройшли у встановлений строк медичного огляду. Щодо визначення стану сп'яніння – див. коментар до ст. 127 КпАП. Наявність хворобливого стану визначається відповідно до положень Переліку захворювань і вад, при яких особа не може бути допущена до керування відповідними транспортними засобами, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 24.12.1999 р. № 299.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 2 коментованої статті, є допуском до керування транспортними засобами осіб, які не мають права на керування транспортними засобами. Щодо визначення осіб, які мають допуск до керування транспортним засобом, див. коментар до ст. 126 КпАП. **Об'єктивна сторона** правопорушення, передбаченого ч. 3 коментованої статті, уявляє собою допуск до керування річковим або маломірним судном осіб, які перебувають у стані сп'яніння. Заборона щодо допуску до керування річковими та маломірними суднами зазначених осіб встановлена рядом нормативних актів, зокрема, Положенням про систему управління безпекою судноплавства на морському і річковому транспорті, затвердженому наказом Міністерства транспорту України від 20.11.2003 р. № 904.

Суб'єктивна сторона цього правопорушення полягає у наявності вини у формі умислу або необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути посадові особи, до компетенції яких належить допуск до керування транспортними засобами або суднами водіїв чи судноводіїв.

Зміни, внесені до коментованої статті Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р., полягають у наступному. По-перше, у назві та у тексті частини третьої слово “сп'яніння” було замінено словами “алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції”. По-друге, у попередній редакції частини другої склад адміністративного правопорушення містився у допуску до керування транспортними засобами осіб, які не мають права на керування транспортними засобами, а у чинній редакції терміни “транспортний засіб” і “особа” викладені в однині, тобто для притягнення до адміністративної відповідальності сьогодні достатньо допуску до керування одним транспортним засобом однієї означеної особи. По-третє, змінено перелік осіб, які є суб'єктами правопорушення, передбаченого частиною першою цієї статті: з нього виключено керівників підприємств, установ, організацій, проте включено громадян – суб'єктів господарської діяльності та посадових осіб, відповідальних за технічний стан, обладнання, експлуатацію транспортних засобів (у попередній редакції мова йшла про посадових осіб, відповідальних за допуск водіїв до керування транспортними засобами). По-четверте, суттєво збільшено розмір штрафу як виду адміністративного стягнення за вчинення правопорушень, передбачених коментованою статтею.

Стаття 130. Керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції

Керування транспортними засобами особами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а також передача керування транспортним засобом особі, яка перебуває в стані такого сп'яніння чи під впливом таких лікарських препаратів, а так само відмова особи, яка керує транспортним засобом, від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, нарко-

тичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, – тягнуть за собою накладення штрафу на водіїв від ста п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення права керування транспортними засобами на строк від одного до двох років, або громадські роботи на строк від сорока до п'ятдесяти годин, або адміністративний арешт на строк від семи до десяти діб і на інших осіб – накладення штрафу від ста п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до п'ятдесяти годин, або адміністративний арешт на строк від семи до десяти діб.

Повторне протягом року вчинення будь-якого з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, – тягне за собою на водіїв позбавлення права керування транспортними засобами на строк від двох до трьох років з оплатним вилученням транспортного засобу чи без такого або громадські роботи на строк від п'ятдесяти до шістдесяти годин, або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб і на інших осіб – оплатне вилучення транспортного засобу чи без такого або громадські роботи на строк від п'ятдесяти до шістдесяти годин, або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яка двічі протягом року піддавалась адміністративному стягненню за керування транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, за відмову від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, – тягнуть за собою на водіїв позбавлення права керування транспортними засобами на строк до десяти років з оплатним вилученням транспортного засобу і на інших осіб – оплатне вилучення транспортного засобу.

Вживання водієм транспортного засобу після дорожньо-транспортної пригоди за його участю алкоголю, наркотиків, а також лікарських препаратів, виготовлених на їх основі (крім тих, що входять до офіційно затвердженого складу аптечки або призначені медичним працівником), або після того, як транспортний засіб був зупинений на вимогу працівника міліції, до проведення уповноваженою особою медичного огляду з метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, чи до прийняття рішення про звільнення від проведення такого огляду, – тягне за собою на водіїв позбавлення права керування транспортними засобами на строк від двох до трьох років або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб.

Керування річковими або маломірними суднами судноводіями в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а так само передача керування судном особі, яка перебуває в стані такого сп'яніння чи під впливом таких лікарських препаратів, а також відмова осіб, які керують річковими або маломірними суднами від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, – тягнуть за собою накладення штрафу від ста п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення права керування всіма видами плавучих засобів на строк від одного до трьох років, або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб.

Дії, передбачені частиною п'ятою цієї статті, вчинені особами, які не мають права керування річковими або маломірними суднами, – тягнуть за собою накла-

дення штрафу від ста п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб.

(Стаття 130 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 316–11 від 29.05.85, № 7542–11 від 19.05.89, № 1369–12 від 29.07.91, № 1818–12 від 15.11.91; Законами № 3785–12 від 23.12.93, № 55/97–ВР від 07.02.97; в редакції Закону № 586–VI від 24.09.2008)

Відповідно до Закону № 586–VI від 24.09.2008 р. коментована стаття викладена у новій редакції. По-перше, порівняльно із попередньою редакцією уточнено поняття стану сп'яніння, до якого віднесено стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння. По-друге, доповнено перелік діянь, що містять склад адміністративного правопорушення. До таких діянь віднесено, окрім існуючих раніше, наступні діяння: 1) керування транспортним засобом під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції; 2) відмову особи, яка керує транспортним засобом, від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції; 3) керування річковими або маломірними суднами судноводіями в стані наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а так само передача керування судном особі, яка перебуває в стані такого сп'яніння чи під впливом таких лікарських препаратів, а також відмова осіб, які керують річковими або маломірними суднами від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції. По-третє, статтю доповнено новим складом адміністративного правопорушення, об'єктивна сторона якого полягає у вживанні водієм транспортного засобу після дорожньо-транспортної пригоди за його участю алкоголю, наркотиків, а також лікарських препаратів, виготовлених на їх основі (крім тих, що входять до офіційно затвердженого складу аптечки або призначені медичним працівником), або після того, як транспортний засіб був зупинений на вимогу працівника міліції, до проведення уповноваженою особою медичного огляду з метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, чи до прийняття рішення про звільнення від проведення такого огляду. По-четверте, якщо у попередній редакції коментована стаття передбачала у частині другій лише один вид повторності, то після внесення змін Законом № 586–VI від 24.09.2008 р. встановлено посилену адміністративну відповідальність за вчинення діянь, передбачених частиною першою, вчинені особою, яка двічі протягом року піддавалась адміністративному стягненню за керування транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, за відмову від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції. По-п'яте, як і в інших статтях цієї глави, встановлено більш суворі санкції за вчинення адміністративних правопорушень.

Статтю 131 виключено на підставі Закону № 586–VI від 24.09.2008

Статтю 132 виключено на підставі Закону № 586–VI від 24.09.2008

Стаття 132–1. Порушення правил дорожнього перевезення небезпечних вантажів та правил проїзду великогабаритних і великовагових транспортних засобів автомобільними дорогами, вулицями та залізничними переїздами

Порушення правил дорожнього перевезення небезпечних вантажів, правил проїзду великогабаритних і великовагових транспортних засобів автомобільними дорогами, вулицями або залізничними переїздами – тягне за собою накладення штрафу на водіїв від тридцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб, відповідальних за технічний стан, обладнання, експлуатацію

транспортних засобів, уповноважених з питань безпеки перевезення небезпечних вантажів, громадян – суб'єктів господарської діяльності – від сорока до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян

(Кодекс доповнено статтю 132-1 згідно із Законом № 586-VI від 24.09.2008)

Відповідно до змін, внесених до КпАП Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р., склад адміністративних правопорушень, пов'язаних з порушенням правил перевезення небезпечних, великогабаритних та великовагових вантажів на автомобільному транспорті, було виключено зі статті 133, а Кодекс було доповнено коментованою статтею. У порівнянні з попередньою редакцією було уточнено склад діянь, в яких містяться ознаки правопорушення – замість досить загального “на автомобільному транспорті” чинна редакція передбачає адміністративну відповідальність за порушення правил дорожнього перевезення небезпечних вантажів, правил проїзду великогабаритних і великовагових транспортних засобів автомобільними дорогами, вулицями або залізничними переїздами. Зазнав змін і перелік суб'єктів даного правопорушення: якщо раніше до них, окрім водіїв, належали посадові особи, без уточнення їх компетенції, то у чинній редакції таку компетенцію уточнено: це посадові осіб, відповідальних за технічний стан, обладнання, експлуатацію транспортних засобів, уповноважених з питань безпеки перевезення небезпечних вантажів. Крім того, до кола суб'єктів адміністративної відповідальності віднесено і громадян – суб'єктів господарської діяльності. Розмір штрафу як виду адміністративного стягнення за вчинення вказаного правопорушення збільшено.

Стаття 133. Порушення правил перевезення небезпечних речовин і предметів на транспорті

Порушення правил перевезення небезпечних речовин або предметів ручною кладдю на залізничному транспорті – тягне за собою попередження або накладення штрафу від шести до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення правил перевезення небезпечних речовин або предметів на морському і річковому транспорті – тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від шести до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб – від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення правил перевезення небезпечних речовин або предметів на повітряному транспорті – тягне за собою накладення штрафу на громадян від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, з оплатним вилученням або конфіскацією зазначених речовин і предметів або без таких, і на посадових осіб – від двадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Частина четверту статті 133 виключено на підставі Закону № 586-VI від 24.09.2008)

Провезення в автобусах, маршрутних таксі, тролейбусах або трамваях, а також здача в багаж чи в камеру схову на автомобільному транспорті небезпечних речовин або предметів – тягнуть за собою попередження або накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Перелік небезпечних речовин або предметів визначається правилами перевезення, діючими на відповідних видах транспорту.

(Стаття 133 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 3282-11 від 19.12.86; Законами № 3785-12 від 23.12.93, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2350-11 від 05.04.2001, № 586-VI від 24.09.2008)

Об'єктом цих правопорушень, передбачених цією статтею, є суспільні відносини у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Державне управління та державне регулювання безпеки у сфері перевезення небезпечних вантажів здійснюється на підставі Закону України “Про перевезення небезпечних вантажів” від 06.04.2000 р. Відповідно до зазначеного Закону небезпечний вантаж – це речовини, матеріали, вироби, відходи виробничої та іншої діяльності, які внаслідок притаманних їм властивостей за наявності певних факторів можуть під час перевезення спричинити вибух, пожежу, пошкодження технічних засобів, пристроїв, споруд та інших об'єктів, заподіяти матеріальні збитки та шкоду

довкіллю, а також призвести до загибелі, травмування, отруєння людей, тварин і які за міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, або за результатами випробувань в установленому порядку залежно від ступеня їх впливу на довкілля або людину віднесено до одного з класів небезпечних речовин. Небезпечні речовини – це речовини, віднесені до таких класів: клас 1 – вибухові речовини та вироби; клас 2 – гази; клас 3 – легкозаймисті розчини; клас 4.1 – легкозаймисті тверді речовини; клас 4.2 – речовини, схильні до самозаймання; клас 4.3 – речовини, що виділяють легкозаймисті гази при стиканні з водою; клас 5.1 – речовини, що окислюють; клас 5.2 – органічні пероксиди; клас 6.1 – токсичні речовини; клас 6.2 – інфекційні речовини; клас 7 – радіоактивні матеріали; клас 8 – корозійні речовини; клас 9 – інші небезпечні речовини та вироби. Враховуючи можливість настання шкідливих наслідків порушення правил перевезення небезпечних вантажів, закон покладає на їх відправника низку обов'язків. Відправник небезпечних вантажів зобов'язаний: здійснювати заходи щодо фізичного захисту, охорони і безпеки небезпечних вантажів до передачі їх перевізнику; надавати перевізнику необхідні документи з достовірною інформацією про небезпечний вантаж, а в разі дорожнього перевезення – аварійну картку; забезпечувати підготовку вантажу до відправлення, подавати перевізнику небезпечний вантаж у відповідній упаковці (тарі), контейнері, цистерні та засобі пакування; забезпечувати у певних випадках фізичний захист, охорону і супроводження небезпечного вантажу під час перевезення; забезпечувати проведення спеціального навчання, підвищення кваліфікації осіб, які займаються відправленням небезпечних вантажів, та їх медичного огляду; надавати в установленому порядку необхідну інформацію про відправлення небезпечних вантажів іншим суб'єктам перевезення та спеціально уповноваженим органам; здійснити в установленому порядку страхування відповідальності на випадок настання негативних наслідків перевезення небезпечних вантажів; відшкодовувати витрати та збитки, заподіяні внаслідок порушення ним законодавства з питань перевезення небезпечних вантажів.

До небезпечних предметів належать зброя, вибухові пристрої, інші предмети, що можуть спричинити небезпеку під час перевезення. Під вибуховими пристроями слід розуміти саморобні чи виготовлені промисловим способом вироби одноразового застосування, спеціально підготовлені і за певних обставин спроможні за допомогою використання хімічної, теплової, електричної енергії або фізичного впливу (вибуху, удару) створити вражаючі фактори – спричинити смерть, тілесні ушкодження чи істотну матеріальну шкоду – шляхом вивільнення, розсіювання або впливу токсичних хімічних речовин, біологічних агентів, токсинів, радіації, радіоактивного матеріалу, інших подібних речовин.

Правила перевезення небезпечних речовин і предметів встановлено відповідними відомчими нормативними актами, зокрема: Правилами дорожнього перевезення небезпечних вантажів, затверджених наказом МВС України від 26.07.2004 р. № 822, Інструкцією з організації перевезень вантажів повітряним транспортом, затвердженою наказом Міністерства транспорту України від 02.11.2005 р. № 822, Положенням про здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства у сфері страхування при перевезенні небезпечних вантажів залізничним транспортом, затвердженим наказом Міністерства транспорту України від 19.11.2003 р. № 898, Правилами повітряних перевезень вантажів, затвердженими наказом Державіаслужби від 14.03.2006 № 187, Правилами судноплавства на внутрішніх водних шляхах України, затвердженими наказом Міністерства транспорту України від 16.02.2004 р. № 91 та іншими. Так, відповідно до п. 3.11 Правил безпеки громадян на залізничному транспорті України пасажиром забороняється провозити у вагонах легкозаймисті, шкідливі і вибухові речовини. Перевезення цих речовин може здійснюватися лише у спеціальному порядку, визначеному Правилами перевезення вантажів, затверджених наказом Міністерства транспорту України від 21.11.2000 р. № 644. Відповідно до п. 12.1.1 Правил повітряних перевезень пасажирів і багажу, затверджених наказом Державіаслужби від 14.03.2006 р. № 187, пасажиром не слід включати в багаж такі речі: товари, предмети, рідкі та інші речовини, здатні створити значний ризик для здоров'я пасажирів, безпеки польоту чи власності перевізника або інших пасажирів при перевезенні, включаючи вибухонебезпечні, стиснуті гази, матеріали, що викликають корозію, окисники, радіоактивні матеріали, магніти, легкозаймисті матеріали, отруйні, шкідливі або подразнювальні речовини, а також будь-які інші предмети та речовини, що визначені в “Технических инструкциях по безопасной перевозке опасных грузов по воздуху”, ІКАО, Doc 9284/905, як такі, що заборонені для перевезення на пасажирських повітряних судах. Зазначені нормативні акти встановлюють певні заборони, обмеження та спеціальні правила щодо перевезення небезпечних речовин і предметів.

Перевезення великогабаритних та великовагових вантажів на транспорті регламентується постановою Кабінету Міністрів України “Про проїзд великогабаритних та великовагових транспортних засобів автомобільними дорогами, вулицями та залізничними переїздами” від 18.01.2001 р. № 30, та Правилами дорожнього руху, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 р.

№ 1306. Відповідно до зазначених нормативних актів за спеціальними правилами здійснюються перевезення небезпечних вантажів і незнешкодженої тари з-під них, рух транспортних засобів та їх составів у разі, коли хоч один з їх габаритів перевищує за шириною 2,65 м, за висотою від поверхні дороги – 4 м (для контейнеровозів на встановлених маршрутах – 4,35 м), за довжиною – 22 м (для маршрутних транспортних засобів – 25 м), фактична маса понад 38 т, навантаження на одиночну вісь – 10 т, здвоєні осі – 16 т, стросні – 22 т (на встановлених Мінтрансом і Державтоінспекцією маршрутах – 40 т, для контейнеровозів на встановлених маршрутах – 44 т, навантаження на одиночну вісь – 11 т, здвоєні осі – 18 т, стросні – 24 т) або якщо вантаж виступає за задній габарит транспортного засобу більш як на 2 м. Основним документом, який дає право на рух великогабаритних та великовагових транспортних засобів автомобільними дорогами, вулицями та залізничними переїздами та визначає умови і режим їх проїзду, є дозвіл, що видається перевізнику Державтоінспекцією за наявності погодження з дорожніми, комунальними, залізничними та іншими підприємствами і організаціями.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у порушенні правил перевезення небезпечних речовин і предметів, великогабаритних та великовагових вантажів на транспорті. Правопорушення можуть бути вчинені як шляхом дії (наприклад, перевезення пасажирів залізничного транспорту у вагонах легкозаймистих, шкідливих і вибухових речовин), так і шляхом бездіяльності – наприклад, неотриманням дозволу Державтоінспекції на перевезення великогабаритних та великовагових вантажів на автомобільному транспорті).

Під час провадження за матеріалами про коментовані адміністративні правопорушення можуть виникнути питання про наявність в діях осіб, які перевозять небезпечні предмети, ознак злочину, передбаченого ст. 263 Кримінального кодексу України, що встановлює кримінальну відповідальність за незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. При вирішенні питання, чи є незаконними носіння вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), а також носіння холодної зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв, необхідно керуватися ст. 263 Кримінального кодексу України, Положенням про дозвільну систему (затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 12.12.1992 р. № 576 з наступними змінами), Інструкцією про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів (затверджене наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 р. № 622) та іншими нормативними актами.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, передбачає наявність вини як у формі умислу, так і необережності.

Суб'єктами правопорушень, передбачених частинами 1 та 5 можуть бути громадяни, яким виповнилося 16 років; частин 2 та 3 – як громадяни, так і посадові особи.

Згідно змін, внесених до КпАП Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р., із назви було виключено слова "великогабаритних та великовагових вантажів", виключено частину четверту коментованої статті, яка передбачала адміністративну відповідальність за порушення правил перевезення небезпечних, великогабаритних та великовагових вантажів на автомобільному транспорті (тепер склад цього правопорушення визначено у ст. 132-1 КпАП), а також збільшено розмір штрафу як виду адміністративного стягнення за вчинення правопорушень, передбачених коментованою статтею.

Стаття 133–1. Порушення правил надання послуг та вимог безпеки при наданні послуг з перевезення пасажирів чи вантажів автомобільним транспортом

Здійснення регулярних перевезень пасажирів на постійних маршрутах без укладення договору на перевезення пасажирів автомобільним транспортом або без паспорта маршруту – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб, громадян – суб'єктів підприємницької діяльності від двадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення правил надання послуг з перевезення організованих груп дітей або туристів – тягне за собою накладення штрафу на водіїв транспортних засобів від тридцяти п'яти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб, громадян – суб'єктів підприємницької діяльності – від сорока до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Відхилення від визначеного маршруту руху автобуса або маршрутного таксомотора, незаїзд на автостанцію (автовокзал), якщо такий заїзд передбачений розкладом руху автобуса або маршрутного таксомотора, – тягне за собою накладення штрафу на водіїв транспортних засобів від двох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Здійснення перевезень пасажирів таксі, в яких не встановлено або не працює таксометр, – тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Відсутність візуальної або гучномовної інформації для пасажирів про відправлення, прибуття автобусів, вартість проїзду, правила надання послуг та пільги на пасажирському автотранспорті, відсутність візуальної інформації для пасажирів в автобусах і маршрутних таксомоторах, передбаченої Правилами надання послуг пасажирського автомобільного транспорту, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб, громадян – суб'єктів підприємницької діяльності від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення встановленого режиму праці і відпочинку водіїв – тягне за собою накладення штрафу на водіїв від сорока до сорока п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб, громадян – суб'єктів господарської діяльності – від шістдесяти до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Безпідставна відмова від передбаченого законом пільгового перевезення громадян – тягне за собою накладення штрафу на водіїв транспортних засобів, громадян – суб'єктів підприємницької діяльності від восьми до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Зберігання транспортних засобів, що використовуються для перевезення пасажирів на комерційній основі, поза встановленими місцями їх стоянки, – тягне за собою накладення штрафу від сорока до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Перевезення пасажирів чи вантажів водієм, який не пройшов щозмінного передрейсового медичного огляду водіїв транспортних засобів, або перевезення без проведення передрейсового контролю технічного стану транспортних засобів – тягне за собою накладення штрафу від тридцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 133–1 згідно із Законом № 2029-III (2029–14) від 05.10.2000; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3322-IV (3322–15) від 12.01.2006, № 586-VI від 24.09.2008)

Порядок здійснення міських, приміських, міжміських і міжнародних перевезень пасажирів, багажу, ручної поклажі та посилок, перевезень організованих груп дітей і туристів, а також обслуговування громадян на автостанціях, автовокзалах регламентується Правилами надання послуг пасажирського автомобільного транспорту, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 18.02.1997 р. № 176. Зазначені правила є обов'язковими для виконання пасажирськими перевізниками та автостанціями (автовокзалами) всіх форм власності, замовниками транспортних перевезень, водіями та пасажирами. Крім того, ці відносини регулюються наказом Міністерства транспорту України "Про затвердження Порядку і умов організації перевезень пасажирів та багажу автомобільним транспортом" від 21.01.1998 р. № 21.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених ч. 1 коментованої статті, полягає у здійсненні регулярних перевезень пасажирів на постійних маршрутах без укладення договору на перевезення пасажирів автомобільним транспортом або без паспорта маршруту. За встановленими зазначеними нормативними актами правилами, підприємства транспорту та інші пасажирські перевізники надають послуги на підставі державних контрактів, державних замовлень і договорів про перевезення пасажирів з урахуванням економічної ефективності провізних можливостей транспорту. Пасажирський перевізник – це суб'єкт підприємницької діяльності, який відповідно до законодавства та одержаної ліцензії надає послуги за договором про перевезення пасажирів автомобільним транспортом загального

користування. Він укладає з власником автостанції (автовокзалу) договір про продаж квитків і надання обов'язкових послуг. Договір повинен передбачати відповідальність пасажирського перевізника, власника автостанції (автовокзалу) за невиконання чи неналежне виконання умов договору, несвочасність розрахунків за виконані ними роботи. Форми типових договорів затверджуються Мінтрансв'язком. На маршрут оформлюється паспорт за формою, затвердженою наказом Міністерства транспорту та зв'язку України "Про затвердження Форми паспорта міського та приміського автобусного маршруту загального користування, Форми паспорта міжміського автобусного маршруту загального користування та Інструкції про порядок складання та ведення паспортів міського, приміського, міжміського та міжнародного автобусних маршрутів загального користування від 27.12.2004 р. № 1142". Регулярні перевезення – це перевезення за визначеними та узгодженими маршрутами і розкладами руху; а перевезення нерегулярні – перевезення, умови здійснення яких визначаються в кожному окремому випадку за погодженням між замовником і перевізником. Відкриття, закриття та зміна маршрутів проводяться перевізником після вивчення пасажиропотоків і моделювання маршрутних та міжрайонних кореспонденцій, обстеження доріг та дорожніх об'єктів на маршрутах за погодженням з власниками цих дорожніх об'єктів або їх уповноваженими особами.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених ч. 2 коментованої статті, полягає у порушенні правил надання послуг з перевезення організованих груп дітей або туристів. Організована група дітей – це належно впорядкована група (певна кількість) дітей, які здійснюють спільну поїзду автобусом за певним маршрутом. Правила перевезення організованих груп дітей встановлені Правилами надання послуг пасажирського автомобільного транспорту, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 18.02.1997 р. № 176. Відповідно цього нормативного документа перевезення організованих груп дітей повинно здійснюватися із забезпеченням високого рівня безпеки, надійності якості транспортного обслуговування. Максимальна кількість дітей для перевезення автобусом не повинна перевищувати кількості місць для сидіння у ньому згідно з паспортом заводу-виготовлювача. Організовані групи дітей повинні перевозитися досвідченими водіями, які мають стаж керування транспортним засобом більше трьох років. Перевезення організованих груп дітей здійснюється пасажирським перевізником за наявності у нього відповідного дозволу, форма та порядок видачі якого затверджуються Мінтрансв'язком та МОН. Перевезення організованих груп дітей колоною з п'яти і більше автобусів узгоджується з органами Державтоінспекції. До початку перевезення організованих груп дітей замовнику і пасажирському перевізнику необхідно: а) визначити маршрут перевезення організованих груп дітей, як правило, такий, яким уже здійснюються регулярні автобусні перевезення; б) встановити зупинки автобуса: технічні – одна на перші 50 кілометрів і не менше однієї – на кожні наступні 100 кілометрів маршруту; для відпочинку – на 5 хвилин через кожну годину руху і на 30 хвилин – через кожні 5 годин руху (допускається поєднання 30-хвилинного відпочинку з перервою на обід); для приймання їжі – через 3–5 годин руху; для почівлі; в) скласти схему маршруту; г) скласти розклад руху. Перевезення організованих груп дітей виконуються тільки у світлу пору доби і за сприятливих погодних умов. Схема маршруту та розклад руху складаються в трьох примірниках, узгоджуються пасажирським перевізником з відповідними органами Державтоінспекції і затверджуються замовником. На схему маршруту наносяться ділянки доріг, населені пункти, місця концентрації дорожньо-транспортних пригод, аварійно небезпечні ділянки тощо. Один примірник схеми маршруту і розкладу руху видаються водію, інші два зберігаються у замовника та пасажирського перевізника. Інформаційне забезпечення перевезень організованих груп дітей повинно бути візуальним. Візуальна інформація на автобусі розміщується на передньому трафареті (напис чорною фарбою "На замовлення"), спереду і ззаду в автобусі встановлюється розпізнавальний знак "Діти". Під час руху автобусів з організованими групами дітей у колоні відповідно до вимог Правил дорожнього руху: встановлюється розпізнавальний знак "Колона"; вмикається ближнє світло фар; автобуси повинні рухатися тільки в один ряд якнайближче до правого краю проїзної частини, за винятком випадків, коли колона супроводжується транспортними засобами Державтоінспекції; швидкість руху колони і дистанція між автобусами встановлюються старшим колони або за режимом руху головної машини; колона повинна бути поділена на групи (не більше п'яти транспортних засобів у кожній), дистанція між якими забезпечує можливість обгону групи іншими транспортними засобами; у разі зупинки колони на дорозі на всіх автобусах вмикаються засоби аварійної сигналізації. У салоні автобуса повинні бути позначені місця розташування аварійних виходів із зазначенням способу їх відкриття, вогнегасника, аптечки та кнопки екстреної зупинки. Написи можуть замінюватися відповідними символічними зображеннями. У разі настання несприятливих метеорологічних і дорожніх умов, виходу з ладу автобуса, загрози безпеці руху, а також погіршення здоров'я водія необхідно припинити рух з повідомленням

про це пасажирського перевізника, який повинен вжити заходів для доставки дітей до кінцевого пункту маршруту, заміни автобуса, водія.

Правила перевезення туристів також встановлені Правилами надання послуг пасажирського автомобільного транспорту, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 18.02.1997 р. № 176. Нормотворець встановлює, що перевезення туристів здійснюється на підставі довгострокового договору або договору разового перевезення, зразки яких затверджуються Мінтрансв'язком та Держтурадміністрацією. До того ж максимальна кількість туристів для перевезення автобусом не повинна перевищувати кількості місць для сидіння згідно з паспортом заводу-виготовлювача. У договорі визначаються вимоги до транспортного засобу та його обладнання, умови відпочинку і харчування водіїв тощо. Договір на разове перевезення туристів укладається з пасажирським перевізником суб'єктом туристичної діяльності, який є замовником на перевезення, у формі замовлення не пізніше ніж за 48 годин до здійснення перевезення. Зміни у замовленні на перевезення повинні бути подані замовником у письмовій формі за підписом уповноваженої особи. Перевезення туристів здійснюється за маршрутом, що визначається суб'єктом туристичної діяльності. Візуальна інформація на автобусі розміщується на передньому трафареті (напис чорною фарбою "Туристичний"). У салоні автобуса повинні бути позначені місця розташування аварійних виходів із зазначенням способу їх відкриття, вогнегасника, аптечки та кнопки екстреної зупинки. Написи можуть замінюватися або дублюватися відповідними символічними зображеннями. Для належної організації туристичних перевезень пасажирському перевізнику необхідно: а) визначити маршрут перевезення туристів, як правило, такий, яким уже здійснюються регулярні автобусні перевезення; б) визначити місця зупинки автобуса з урахуванням, що після керування автобусом протягом чотирьох з половиною годин водій повинен зробити перерву не менше ніж на 45 хвилин, якщо не настала перерва на обід; в) скласти схему маршруту з нанесенням на неї ділянок доріг, населених пунктів, місць концентрації дорожньо-транспортних подій, аварійно небезпечних ділянок тощо; г) скласти розклад руху.

Порушення зазначених правил утворює склад адміністративних правопорушень, передбачених ч. 2 коментованої статті.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених ч. 3 коментованої статті, є відхиленням від визначеного маршруту руху автобуса або маршрутного таксомотора, незаїзд на автостанцію (автовокзал), якщо такий заїзд передбачений розкладом руху автобуса або маршрутного таксомотора. Додержання визначеної у паспорті маршруту схеми та графіку руху є обов'язковими. Будь-які зміни маршруту можуть здійснюватися у спеціальному порядку за погодженням з власниками дорожніх об'єктів або їх уповноваженими особами. Однак у випадках тимчасового закриття для руху ділянок дороги відповідно до встановлених для цього правил відхилення від визначеного маршруту руху автобуса або маршрутного таксомотора не містить складу адміністративного правопорушення.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених ч. 4 коментованої статті, є здійсненням перевезень пасажирів таксі, в яких не встановлено або не працює таксометр. Таксі – це спеціальний легковий автомобіль, обладнаний таксометром і призначений для перевезення пасажирів та їх багажу в індивідуальному порядку. Таксометр – реєстратор розрахункових операцій, яким оснащуються таксі для надання пасажиру інформації щодо оплати поїздки. Заборона здійснювати перевезення пасажирів, якщо в таксі відсутній або не працює таксометр, встановлена ст. 39 Закону України "Про автомобільний транспорт".

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених ч. 5 коментованої статті, – це відсутність візуальної або гучномовної інформації для пасажирів про відправлення, прибуття автобусів, вартість проїзду, правила надання послуг та пільги на пасажирському автотранспорті, відсутність візуальної інформації для пасажирів в автобусах і маршрутних таксомоторах, передбаченої Правилами надання послуг пасажирського автомобільного транспорту, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 18.02.1997 р. № 176. Відповідно до цього нормативного акту пасажир повинні одержувати чітку і своєчасну інформацію про назви зупинок, можливі пересадки, оплату проїзду тощо. Розміщення візуальної інформації здійснюється на автобусах: міських та приміських маршрутів: на передньому трафареті – номер маршруту і назва початкової та кінцевої зупинки; на боковому – додатково назви основних проміжних зупинок (у чотиридверному автобусі встановлюється один боковий трафарет біля задніх входних дверей); на задньому – номер маршруту; у разі здійснення перевезень в експресному режимі руху та в режимі маршрутного таксі на передньому і боковому трафаретах над номером маршруту та назвою зупинок – напис відповідно червоною фарбою "Експрес", чорною – "Маршрутне таксі". На передньому трафареті вантажопасажирського автомобіля – напис чорною фарбою "Вантажопасажирський"; міжміських та міжнародних маршрутів: на передньому і боковому трафаретах – назва початкової та кінцевої зупинки (у разі здійснення міжнародних перевезень

інформація подається двома мовами у два рядки: верхній – українською, нижній – мовою держави. до якої здійснюються перевезення). Вихід чи вхід або вхід та вихід пасажирів з автобуса позначається спеціальними знаками (написами). У салоні автобуса розміщується така інформація: витяг із зазначених Правил; позначення входу та виходу; напис про розмір штрафу за безквитковий проїзд і перевезення неоплаченого багажу; позначення місць розташування аварійних виходів із зазначенням способу їх відкриття; вогнегасника, аптечки та кнопки екстреної зупинки; написи “Не налити”, “Місця для пасажирів з дітьми та інвалідів” (на міських та приміських маршрутах); відомості про пасажирського перевізника та страховика (найменування, адреса, телефон); нумерація місць при здійсненні міжміських і міжнародних перевезень. Зупинки автобусів на міських та приміських маршрутах обладнуються автопавільйонами, трафаретами з назвою зупинки і номерами маршрутів, відомостями про режим роботи автобусів (назви початкового і кінцевого пунктів, час початку та закінчення руху на маршруті, інтервал руху або час відправлення автобусів) та інформацією з безпеки дорожнього руху тощо. Порушення зазначених правил утворює склад адміністративного правопорушення, передбачених ч. 5 коментованої статті.

Об’єктивна сторона правопорушень, передбачених частиною шостою коментованої статті, є порушенням встановленого режиму праці і відпочинку водіїв. Оскільки знаходження водія на маршруті у стані втоми може стати причиною створення аварійної ситуації, дорожньо-транспортної пригоди тощо, нормотворцем прийнято низку правових актів, в яких на підставі фізіологічних закономірностей виникнення та протікання процесів втоми встановлено особливі умови режиму праці і відпочинку водіїв. Положення про робочий час і час відпочинку водіїв автотранспортних засобів, затверджене наказом Міністерства транспорту України від 17.01.2002 р. № 18, яке прийнято відповідно до Кодексу законів про працю України, Конвенції про тривалість робочого часу та періоди відпочинку на дорожньому транспорті, Рекомендацій щодо тривалості робочого часу та періодів відпочинку на дорожньому транспорті, ухваленій Генеральною конференцією Міжнародної організації праці, встановлює відповідні вимоги. Так, максимальна загальна тривалість керування автотранспортним засобом, зокрема надурочні роботи, не може перевищувати 9 годин на день і 48 годин на тиждень у середньому за місячний обліковий період, а в умовах гірської місцевості під час перевезень пасажирів автобусами габаритною довжиною понад 9,5 метра та під час перевезень великогабових, великогабаритних вантажів не може перевищувати 8 годин. Водіям автобусів, які працюють на міських, приміських і міжміських регулярних пасажирських маршрутах, з їхньої згоди може встановлюватись робочий день з розподілом зміни на дві частини за умови, що тривалість цих частин не може перевищувати 4 годин з урахуванням часу, необхідного для повернення на місце стоянки. До того ж тривалість перерви між частинами зміни повинна бути не менше двох годин без урахування часу для відпочинку і харчування. Час для короткочасного відпочинку (не менше 15 хвилин) від керування автотранспортними засобами на маршруті надається у кінцевих пунктах маршруту. Положенням про робочий час і час відпочинку водіїв автотранспортних засобів, затвердженим наказом Міністерства транспорту України від 17.01.2002 р. № 18, передбачені також інші особливості режиму праці та відпочинку водіїв, порушення яких утворює склад цього правопорушення.

Об’єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 7 коментованої статті, виражена у відмові пасажирського перевізника в пільговому перевезенні громадян, які згідно з законом мають право на пільгове перевезення. Згідно з ч. 1 ст. 36 Закон України “Про автомобільний транспорт” пільгове перевезення осіб, які відповідно до законодавства користуються такими правами, здійснюються пасажирськими перевізниками усіх форм власності та підпорядкування. Пасажирському перевізнику забороняється відмовлятися від пільгового перевезення, крім випадків, передбачених законом.

Згідно змін, внесених до КпАП Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р., було змінено назву статті, збільшено розмір штрафу як виду адміністративного стягнення за правопорушення, передбачені цією статтею. Внесено зміни до кола суб’єктів, які можуть бути притягнені до адміністративної відповідальності за правопорушення, передбачені частиною шостою: на відміну від попередньої редакції, водії тепер не можуть бути притягнуті до відповідальності за порушення режиму їх відпочинку. Крім того, статтю доповнено частиною восьмою, яка передбачає адміністративну відповідальність за зберігання транспортних засобів, що використовуються для перевезення пасажирів на комерційній основі, поза встановленими місцями їх стоянки (раніше схожий склад адміністративного правопорушення передбачався ст. 132 КпАП, яка у чинній редакції виключена), і частиною дев’ятою, що передбачає адміністративну відповідальність за перевезення пасажирів чи вантажів водієм, який не пройшов щозмінного передрейсового медичного огляду водіїв транспортних засобів, або перевезення без проведення передрейсового контролю технічного стану транспортних засобів.

Суб’єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується наявністю умислу.

Суб’єктами правопорушень, які передбачені частинами 1, 5, 6, 8, 9 можуть бути посадові особи та суб’єкти підприємницької діяльності (пасажирські перевізники), ч. 2 – зазначені особи, а також водії, ч. 7 – водії та громадяни (суб’єкти підприємницької діяльності). Суб’єктами правопорушень, передбачених ч. 3 коментованої статті, можуть бути лише водії автобусів та маршрутних таксомоторів.

Стаття 133–2. Порушення умов і правил здійснення міжнародних автомобільних перевезень пасажирів і вантажів

Здійснення внутрішніх автомобільних перевезень пасажирів і вантажів на території України транспортними засобами, зареєстрованими в інших державах, або міжнародних двосторонніх чи транзитних перевезень пасажирів і вантажів без відповідного дозволу, а також порушення особливих умов і правил, зазначених у ліцензії на здійснення міжнародних автомобільних перевезень пасажирів і вантажів, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб, громадян – суб’єктів підприємницької діяльності, водіїв транспортних засобів від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 133–2 згідно із Законом №2029-ІІ (2029–14) від 05.10.2000]

Об’єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини у сфері міжнародного перевезення пасажирів та вантажів. Міжнародні перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом здійснюються між пунктами відправлення та призначення, один з яких або обидва розташовані за межами території України. Організація міжнародних перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом здійснюється перевізниками відповідно до міжнародних договорів України з питань міжнародних автомобільних перевезень, а правила міжнародних перевезень пасажирів автомобільним транспортом по території України затверджуються Кабінетом Міністрів України. Правила міжнародних перевезень вантажів автомобільним транспортом по території України затверджуються центральним органом виконавчої влади в галузі транспорту. Міжнародним перевізником пасажирів і вантажів автомобільним транспортом є суб’єкт підприємницької діяльності, який здійснює таке перевезення відповідно до міжнародних договорів України, ліцензії та договору про перевезення пасажирів чи (та) вантажу автомобільним транспортом, що використовується ним на законних підставах. Так, відповідно до Правил оформлення, видачі, використання, обліку та звітності щодо дозволів Європейської конференції міністрів транспорту (ЄКМТ) на перевезення вантажів автомобільним транспортом між країнами – членами ЄКМТ, затверджених наказом Міністерства транспорту України від 20.08.2004 р. № 757, встановлено особливий порядок надання дозволів на міжнародне перевезення вантажів. Наказом Міністерства транспорту України 09.02.2004 р. № 75 встановлено Порядок організації регулярних, нерегулярних і маятникових перевезень пасажирів автомобільним транспортом у міжнародному сполученні. Відповідно до вимог останнього, дозволу українським перевізникам на виконання міжнародних перевезень територією України та іноземних держав, а також дозволу компетентним органам іноземних держав на здійснення міжнародних перевезень пасажирів іноземними пасажирськими перевізниками територією України надає Державний департамент автомобільного транспорту (Укравтотранс). Відповідно до положень міжурядових угод дозволу можуть бути таких видів: двосторонній – дозвіл дає право на здійснення поїздки з пасажирями (вантажем) або без них (нього) між пунктом, розташованим на території України, і пунктом, розташованим на території іноземної держави, яка вказана в дозволі (туди та у зворотному напрямку); транзитний – дозвіл, який дає право на здійснення поїздки з пасажирями (вантажем) або без них (нього) через територію держави, зазначеної в дозволі, яка не є країною посадки (завантаження) або висадки (розвантаження) туди та у зворотному напрямку; універсальний – дозвіл, який дає право на здійснення поїздки з пасажирями (вантажем) або без них (нього) як транзитом, так і в двосторонньому сполученні (туди та у зворотному напрямку); до/з третій країни – дозвіл, який дає право на здійснення поїздки з вантажем із пункту, розташованого на території держави, яка вказана в дозволі, до третьої держави або з третьої держави в пункт, розташований на території держави, яка вказана в дозволі. Здійснення внутрішніх автомобільних перевезень пасажирів і вантажів на території України транспортними засобами, зареєстрованими в інших державах, або міжнародних двосторонніх чи транзитних перевезень пасажирів і вантажів в відсутності дозволів і є об’єктивною стороною першого правопорушення, передбаченого коментованою статтею.

Відповідно до вимог Закону України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності”, постанов Кабінету Міністрів України, які видані на підставі цього Закону, надання послуг з міжнародних перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом загального користування в обов’язковому порядку потребує ліцензування. Порядок та строки прийняття рішення про видачу ліцензії або про відмову у її видачі, підстави для прийняття рішення про відмову в видачі ліцензії визначені ст. 11 Закону України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності”. Ліцензійні умови є нормативно-правовим актом, положення якого встановлюють кваліфікаційні, організаційні, технологічні та інші вимоги для провадження господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом. Порушення зазначених ліцензійних умов уявляє собою **об’єктивну сторону** другого правопорушення, передбаченого коментованою статтею.

Суб’єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб’єктом правопорушення можуть бути посадові особи, фізичні особи – суб’єкти підприємницької діяльності, а також водії автотранспортних засобів.

Стаття 134. Провезення ручної кладі понад установлені норми і неоплаченого багажу

Провезення ручної кладі понад установлені норми на залізничному, морському і річковому транспорті – тягне за собою накладення штрафу від 0,5 до одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

Неоплачене провезення багажу в електротранспорті і автобусах міського, приміського, міжміського сполучення, а також у маршрутних таксі – тягне за собою накладення штрафу від 0,1 до 0,5 неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

[Стаття 134 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №3282–II від 19.12.86, Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об’єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини у сфері транспорту.

Ручна поклажа – це предмети або речі, які перевозяться разом з пасажиром. Відомими нормативними актами встановлено певні норми щодо ваги та габаритів такої поклажі. Так, відповідно до п. 15.1. Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України, затверджених наказом Міністерства транспорту та зв’язку України від 27.12.2006 р. № 1196, до ручної поклажі належать предмети і речі незалежно від виду упакування, що легко переносяться і за своїми розмірами без труднощів розміщуються у вагонах на місцях, що призначені для розміщення ручної поклажі. Кожний пасажир має право безплатно перевозити з собою у вагоні ручну поклажу вагою до 36 кг на повний, пільговий, дитячий, у тому числі безплатний проїзний документ. Перевезення ручної поклажі понад встановлену норму спричиняє накладення штрафу згідно з законодавством України. Сплата штрафу не звільняє пасажирів від оплати вартості перевезення надлишкової вартості ручної поклажі. Відповідно до Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 18.02.1997 р. № 176, багаж – це вантаж, розміри якого не перевищують 100 x 50 x 30 сантиметрів, а вага становить від 10 до 40 кілограмів; ручна поклажа – вантаж, розміри якого не перевищують 60 x 40 x 20 сантиметрів, а вага – 10 кілограмів. Відповідно до Правил користування трамваєм і тролейбусом у містах України, затверджених наказом міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 09.10.2006 р. № 329, багаж – це речі, упаковані для перевезення предмети, розміром більше 60 x 40 x 20 см або вагою понад 30 кг, а також довгомірні предмети завдовжки більше 150 см та діаметром понад 10 см (крім лиж), які перевозяться пасажиром; ручна поклажа – це речі, упаковані для перевезення предмети, розміром до 60 x 40 x 20 см або вагою до 30 кг, а також довгомірні предмети завдовжки до 150 см та діаметром до 10 см, які перевозяться пасажиром. Пасажирам забороняється перевозити громіздкий багаж розміром більше ніж 100 x 50 x 30 см або вагою понад 40 кг; речі довші за 190 см та діаметром більше 30 см (крім дитячих та інвалідних колясок, велосипедів, що складаються, та лиж). Відповідні норми встановлені іншими нормативно-правовими актами.

Об’єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у порушенні закріплених у правилах перевезення пасажирів на залізничному, морському і річковому транспорті, а також електротранспорті, автобусах міського, приміського, міжміського сполучення та маршрутних таксі норм щодо припустимих ваги, габаритів та тарифів оплати ручної поклажі або багажу.

Суб’єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу. **Суб’єктом** правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 135. Безквитковий проїзд

Безквитковий проїзд пасажира, а так само провезення без квитка дитини віком від семи до шістнадцяти років:

1) у поїздах приміського, місцевого або дальнього сполучення – тягне за собою накладення штрафу в десятикратному розмірі від вартості проїзду;

2) в міському транспорті – тягне за собою накладення штрафу в двадцятикратному розмірі від вартості проїзду;

3) в автобусі приміського або внутрірайонного сполучення – тягне за собою накладення штрафу в десятикратному розмірі від вартості проїзду;

4) в автобусі міжміського і міжнародного сполучення та у міжміському електротранспорті – тягне за собою накладення штрафу в десятикратному розмірі від вартості проїзду;

5) на судах водного транспорту – тягне за собою накладення штрафу в п’ятикратному розмірі від вартості проїзду.

[Стаття 135 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №3282–II від 19.12.86, Законом №210/95-ВР від 02.06.95, №2029-II (2029–14) від 05.10.2000]

Об’єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини у сфері транспорту.

Проїзд для пасажирів на транспорті (за винятком певних, встановлених законодавством, категорій) є платним. Після оплати проїзду пасажиру видається проїзний квиток – документ, який надає йому право на користування певним видом транспорту та підтверджує укладення між ним та транспортною організацією угоди на перевезення. Порядок придбання та компостування квитків має певні відмінності залежно від виду транспорту: шляхом збирання плати за проїзд кондуктором; придбання проїзного квитку у квитковій касі; придбання проїзного документа тривалого користування тощо. Порядок реалізації проїзних квитків та контролю за оплатою проїзду встановлюється відповідними підзаконними нормативними актами: Правилами перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України, затверджених наказом Мінтрансзв’язку України від 27.12.2006 р. № 1196, Правилами надання послуг пасажирського автомобільного транспорту, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 18.02.1997 р. № 176, Правилами надання населенню послуг з перевезень міським електротранспортом, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 23.10.2004 р. № 1735 та іншими. Відповідно до положень зазначених нормативних актів, пасажир здійснює оплату транспортних послуг за встановленим тарифом (вартістю). Тарифи та вартість проїзних квитків встановлюються відповідно до законодавства. Право пасажира на пільговий проїзд посвідчується відповідним посвідченням, яке видається визначеним законом категоріям громадян у встановленому законодавством порядку.

Об’єктивна сторона цього правопорушення полягає у проїзді пасажирів та провезенні дитини віком від семи до шістнадцяти років у поїздах приміського, місцевого або дальнього сполучення, в міському транспорті, в автобусі приміського або внутрірайонного сполучення, в автобусі міжміського і міжнародного сполучення, у міжміському електротранспорті та на судах водного транспорту без документів, які надають їм право на проїзд. Такими документами можуть бути проїзні квитки разового або тривалого користування та посвідчення, які надають право на безоплатний проїзд або зниження вартості проїзду, видані у встановленому законом порядку. До того ж необхідно додержання терміну чинності проїзного документа – періоду часу, протягом якого проїзний документ є чинним для здійснення поїздки. Обов’язок зберігати проїзні документи законодавство покладає на пасажирів.

Виготовлення з метою збуту, збут або використання завідомо підроблених квитків залізничного, водного, повітряного або автомобільного транспорту та інших проїзних документів і документів на перевезення вантажу є складом злочину, передбаченого ст. 215 Кримінального кодексу України.

Розмір штрафу, передбачений цією статтею, уявляє собою абсолютно визначеною санкцією, тобто чітко встановленою сумою штрафу.

Суб’єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю умислу або необережності.

Суб’єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 136. **Порушення правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на залізничному, морському, річковому та автомобільному транспорті**

Пошкодження пломб і запірних пристроїв вантажних вагонів, автомобілів, автомобільних причепів, контейнерів, трюмів та інших вантажних приміщень плавучих засобів, зривання з них пломб, пошкодження окремих вантажних місць та їх упаковки, пакетів, огорож вантажних дворів, залізничних станцій, вантажних автомобільних станцій, контейнерних пунктів (площадок), портів (пристаней) і складів, які використовуються для виконання операцій, зв'язаних з вантажними перевезеннями, а також перебування без належного дозволу на території вантажних дворів, контейнерних пунктів (площадок), вантажних районів (дільниць) портів (пристаней), шлюзів і зазначених вище складів – тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Пошкодження рухомого складу, контейнерів, плавучих та інших транспортних засобів, призначених для перевезення вантажів, а також перевізних пристроїв – тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 136 із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері транспорту.

Вантажем вважаються всі предмети з моменту прийняття для перевезень до здачі одержувачу вантажу. Оскільки під час перевезення вантажів на залізничному, морському, річковому, автомобільному транспорті виникає певний ризик їх зникнення, розкрадання та іншого спричинення шкоди, чисельними нормативно-правовими актами передбачено особливий порядок охорони цілісності самих вантажів та їх упаковки, місць, де вони зберігаються тощо. До таких нормативних актів, зокрема, належать Правила перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України, затверджені наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 27.12.2006 р. № 1196, Правила користування вагонами і контейнерами, затверджені наказом Міністерства транспорту України від 25.02.1999 р. № 113, Правила приймання вантажів до перевезення, затверджені наказом Міністерства транспорту України від 21.11.2000 р. № 644, Правила перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні, затверджені наказом Міністерства транспорту України від 14.10.97 № 363, Правила перевезення вантажів у транспортних пакетах, затверджені наказом Міністерства транспорту України від 21.11.2000 № 644 та інші. Підприємства транспорту забезпечують збереження вантажів з часу їх прийняття для перевезення і до видачі їх одержувачам, якщо інше не передбачено договором. Охорона вантажів і об'єктів транспорту, а також проведення протипожежної профілактичної роботи та контролю за виконанням встановлених вимог пожежної безпеки, ліквідація пожеж на транспорті здійснюються працівниками підприємств транспорту у встановленому порядку. Перелік вантажів, що підлягають спеціальній охороні та супроводу, затверджується Кабінетом Міністрів України. Порядок охорони та супроводу таких вантажів встановлюється Міністерством транспорту і зв'язку України. Перелік військових вантажів, порядок охорони і супроводу їх караулами встановлюються Міністерством оборони України за погодженням з Міністерством транспорту і зв'язку України. Охорона та супровід небезпечних і цінних вантажів за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України, забезпечуються відправниками або одержувачами вантажів протягом усього шляху руху. Порядок охорони та супроводу вантажів, що швидко псуються, визначається відправниками (одержувачами) вантажів самостійно і погоджується з Міністерством транспорту і зв'язку України.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених ч. 1 коментованої статті, полягає у вчиненні таких дій: пошкодженні пломб і запірних пристроїв вантажних вагонів, автомобілів, автомобільних причепів, контейнерів, трюмів та інших вантажних приміщень плавучих засобів, зриванні з них пломб, пошкодженні окремих вантажних місць та їх упаковки, пакетів, огорож вантажних дворів, залізничних станцій, вантажних автомобільних станцій, контейнерних пунктів (площадок), портів (пристаней) і складів, які використовуються для виконання операцій, пов'язаних з вантажними перевезеннями, а також перебування без належного дозволу на території вантажних дворів, контейнерних пунктів (площадок), вантажних районів (дільниць) портів (пристаней), шлюзів і зазначених вище складів. До того ж вантажною автомобільною станцією є комплекс будівель, споруд, призначених для виконання вантажних, господарських робіт з вантажами та надання транспортно-

експедиційних послуг перевізникам: контейнерний пункт – це комплекс будівель, споруд, обладнаних технічними засобами, призначених для виконання навантажувально-розвантажувальних, господарських операцій з контейнерами, а також робіт з технічного обслуговування і ремонту контейнерів та надання транспортно-експедиційних послуг перевізникам. Перебування без належного дозволу на території вантажних дворів, контейнерних пунктів (площадок), вантажних районів (дільниць) портів (пристаней), шлюзів і зазначених вище складів – це знаходження на території зазначених об'єктів осіб, які не є працівниками відповідних транспортних організацій, відправниками або одержувачами вантажу або представниками інших організацій, до компетенції яких належить здійснення контролю за вантажними перевезеннями та зберіганням вантажу. Склад правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, необхідно відмежовувати від правопорушення, що передбачає адміністративну відповідальність за дрібне викрадення чужого майна (ст. 51 КпАП). Відмінність між зазначеними складами полягає у наявності або відсутності ознак заволодіння чужим майном особою, яка здійснила пошкодження зазначених у диспозиції предметів (об'єктів) або перебувала без належного дозволу на відповідній території. Якщо внаслідок таких дій винна особа заволоділа чужим майном, вона притягається до адміністративної або кримінальної відповідальності за викрадення чужого майна.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 2 коментованої статті, полягає у пошкодженні рухомого складу, контейнерів, плавучих та інших транспортних засобів, призначених для перевезення вантажів, а також перевізних пристроїв. До того ж рухомим складом є локомотиви, вагони і моторвагонний рухомий склад; Пошкодженням майна визнається погіршення якості, зменшення цінності – речі або доведення речі на якийсь час у непридатний за її цільовим призначенням стан. Склад правопорушення, передбаченого ч. 2 коментованої статті, необхідно відмежовувати від складу злочину, передбаченого ст. 197 Кримінального кодексу України, яка передбачає кримінальну відповідальність за умисне руйнування або пошкодження шляхів сполучення, споруд на них, рухомого складу або суден, засобів зв'язку чи сигналізації, а також інші дії, спрямовані на приведення зазначених предметів у непридатний для експлуатації стан, якщо це спричинило чи могло спричинити аварію поїзда, судна або порушило нормальну роботу транспорту, або створило небезпеку для життя людей чи настання інших тяжких наслідків. Основним критерієм розмежування між ними є настання тяжких наслідків: якщо вони мають місце, винна особа несе не адміністративну, а кримінальну відповідальність.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується наявністю як умислу, так і необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути будь-яка фізична особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 137. **Порушення правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на повітряному транспорті**

Пошкодження пломб і запірних пристроїв контейнерів, зривання з них пломб, пошкодження окремих вантажних місць та їх упаковки, пакетів, а також огорож складів, які використовуються для виконання операцій, зв'язаних з перевезенням вантажів на повітряному транспорті, – тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Пошкодження контейнерів і транспортних засобів, призначених для перевезення вантажів на повітряному транспорті, – тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 137 із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері транспорту. Перевезення вантажів повітряним транспортом регламентується Повітряним кодексом України, Правилами повітряних перевезень вантажів, затвердженими наказом Державіаслужби від 14.03.2006 р. № 187, Інструкцією організації перевезень вантажів повітряним транспортом, затвердженою наказом Державіаслужби від 02.11.2005 р. № 822 та іншими нормативно-правовими актами. Відповідно до зазначених нормативних актів, перевізник несе цивільно-правову відповідальність за шкоду, заподіяну в разі знищення, втрати, ушкодження чи затримки в доставці вантажу, якщо випадок, що спричинив шкоду, стався під час повітряного перевезення. Збереження вантажів забезпечується спеціальним порядком приймання, упакування, маркування, пломбування та інших дій, призначенням яких є забезпечення їх цілісності та поперелдження пошкоджень.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у пошкодженні пломб і запірних пристроїв контейнерів, зриванні з них пломб, пошкодженні окремих вантажних місць та їх упаковок, пакетів, а також огорож складів, які використовуються для виконання операцій, пов'язаних з перевезенням вантажів на повітряному транспорті, пошкодженні контейнерів і транспортних засобів, призначених для перевезення вантажів на повітряному транспорті. Визначення поняття пошкодження див. у коментарі до ст. 136 КпАП. Склад правопорушення є формальним: для кваліфікації дій винної особи за нормами ч. 2 коментованої статті достатньо самого факту пошкодження зазначених у диспозиції предметів (об'єктів). Відмежування складу цього правопорушення від складу правопорушення, передбаченого ст. 51 КпАП, здійснюється на тих самих засадах, що наведені у коментарі до ст. 136 КпАП.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується наявністю як умислу, так і неосторожності.

Суб'єктом правопорушення може бути як будь-яка фізична особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 138. **Порушення Правил охорони магістральних трубопроводів**

Порушення Правил охорони магістральних трубопроводів – тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'ятнадцяти до двадцяти семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб – від двадцяти до сорока п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року порушення, передбачене частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від двадцяти до сорока п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб – від сорока до вісімдесяти восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 138 із змінами, внесеними згідно із Законами №246/94-ВР від 15.11.94, №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єктом правопорушення, передбаченого коментованою статтею, є суспільні відносини у сфері охорони трубопроводного транспорту. Магістральний трубопровід – це технологічний комплекс, що функціонує як єдина система і до якого входить окремий трубопровід з усіма об'єктами і спорудами, пов'язаними з ним єдиним технологічним процесом, або кілька трубопроводів, якими здійснюються транзитні, міждержавні, міжрегіональні поставки продуктів транспортування споживачам, або інші трубопроводи, спроектовані та збудовані згідно з державними будівельними вимогами щодо магістральних трубопроводів (ст. 1 Закону України "Про трубопровідний транспорт"). Трубопровідний транспорт призначений для транспортування вуглеводнів, хімічних продуктів, води та інших продуктів і речовин з місць їх знаходження, видобутку (промислів), виготовлення або зберігання до місць їх переробки чи споживання, перевантаження та подальшого транспортування. Нормативні акти, що визначають правила проектування, будівництва, експлуатації, капітального ремонту та реконструкції об'єктів трубопроводного транспорту, організацію безпеки та охорони праці під час їх будівництва та експлуатації, пожежної, екологічної безпеки та санітарні норми є обов'язковими для підприємств, установ, організацій та громадян.

Оскільки пошкодження магістральних трубопроводів може спричинити небезпечні наслідки для екологічної ситуації, здоров'я людей тощо, законодавець покладала на підприємства, установи та організації трубопроводного транспорту низку обов'язків, зокрема: дотримання чинних норм і правил безпеки та технічної експлуатації трубопроводів, правил пожежної охорони та охорони навколишнього природного середовища; приймання в експлуатацію об'єктів, побудованих без порушень будівельних норм і правил; діагностичний контроль за станом трубопроводів діючими засобами згідно з правилами технічної експлуатації та нормативними актами з діагностики; технічне перезасвідчення об'єктів трубопроводного транспорту після досягнення ними амортизаційного строку служби у разі передчасного старіння, спрацьованості і часткової втрати надійності та безпеки; консервацію трубопроводів, що з тих чи інших причин не функціонують більше одного року, із забезпеченням постійного технічного нагляду за станом трубопроводів з метою підтримки їх експлуатаційної придатності; передачу матеріалів виконавчої зйомки, оформлених у встановленому порядку будівельно-монтажними організаціями і замовником, місцевим органам державної виконавчої влади і органам місцевого самоврядування для

нанесення їх на районні карти землекористування, які у встановленому порядку надають відомості про місцезнаходження трубопроводів заінтересованим підприємствам, установам та організаціям; створення спеціалізованих формувань для проведення ремонтно-відбудовчих робіт на випадок аварії чи катастрофи на трубопроводах; вжиття негайних заходів щодо ліквідації наслідків стихійного лиха, аварій, які призвели до порушення роботи підприємств трубопроводного транспорту, і повідомлення про це відповідних органів державного нагляду та контролю, територіальних штабів цивільної оборони України, Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України, а також місцевих органів державної виконавчої влади, представницьких органів та органів місцевого самоврядування; відшкодування власникам землі і землекористувачам заподіяної шкоди під час ліквідації аварій і проведення ремонту; складання з місцевими органами державної виконавчої влади, представницькими органами та органами місцевого самоврядування спільних планів заходів, пов'язаних із виконанням робіт в умовах надзвичайного стану; охорону об'єктів трубопроводного транспорту. Умови забезпечення охорони об'єктів магістральних трубопроводів від пошкоджень і руйнувань внаслідок несанкціонованого доступу, охорони довкілля, а також безпечної життєдіяльності населення на прилеглих до магістральних трубопроводів територіях встановлюються Правилами охорони магістральних трубопроводів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 16.11.2002 р. № 1747. У цьому нормативному акті містяться визначення поняття "охорона магістральних трубопроводів", що означає комплекс організаційних, організаційно-технічних і технічних заходів, спрямованих на недопущення несанкціонованих втручань сторонніх осіб у роботу магістральних трубопроводів; та "охоронна зона об'єктів магістрального трубопроводного транспорту" – земельна ділянка, прилегла до об'єктів магістрального трубопроводного транспорту, обмежена умовними лініями з обох боків трубопроводу паралельно його осі (об'єкту), на якій обмежується провадження господарської діяльності.

З метою попередження пошкоджень магістральних трубопроводів, на земельних ділянках, розташованих у межах охоронних зон, забороняється: споруджувати житлові, громадські та дачні будинки; розміщувати автозаправні та автогазозаправні станції і склади пально-мастильних матеріалів; будувати гаражі та автостоянки, садові та дачно-садові споруди, автомобільні дороги I – V категорії та залізниці; влаштовувати звалища, виливати розчини кислот, солей та лугів, що спричиняють корозію; розміщувати спортивні майданчики, стадіони, ринки, зупинки громадського транспорту, організувати заходи, пов'язані з масовим скупченням людей; кидати у річках і водоймах якорі, проходити із кинутими якорями, ланцюгами, лотами, волокушами і тралами; будувати огорожі для відокремлення приватних земельних ділянок, лісових масивів, садів, виноградників тощо; зберігати сіно і солому, розбивати польові стани і табори для худоби, розміщувати пересувні та стаціонарні пасіки; розбирати і руйнувати водопропускні, берегоукріплювальні, земляні та інші споруди, що захищають об'єкти магістрального трубопроводного транспорту від руйнування, а прилеглу територію і навколишню місцевість – від аварійного розливання продукту, який транспортується магістральним трубопроводом: переміщувати та руйнувати знаки закріплення магістральних трубопроводів на місцевості, пошкоджувати або руйнувати лінійну частину цих трубопроводів, засоби електрохімічного захисту від корозії, кранове обладнання, засоби технологічного зв'язку і лінійної телемеханіки, інші складові магістральних трубопроводів; відчиняти люки, хвіртки і двері необслуговуваних підсилюючих пунктів кабельного зв'язку, загорож вузлів лінійної арматури, станцій катодного і дренажного захисту, лінійних і оглядових колодязів та інших лінійних споруд, відкривати і закривати запірну арматуру, вимикати і вмикати засоби зв'язку, енергозабезпечення і телемеханіки магістральних трубопроводів; розводити вогонь і розміщувати відкриті або закриті джерела вогню. Будівельні, ремонтні, земляні, геологорозвідувальні, бурові, підривні гірничі, землечерпальні та поглиблювальні роботи на земельних ділянках, розташованих у межах охоронних зон, у місцях, де магістральні трубопроводи проходять через ріки, водойми та болота, торфорозробка та організація кар'єрів для добування корисних копалин проводяться лише за письмовою згодою підприємств магістрального трубопроводного транспорту та відповідних органів державного нагляду і контролю. Підприємства та організації, які отримали письмову згоду на проведення робіт на земельних ділянках, розташованих у межах охоронних зон, зобов'язані виконувати їх з дотриманням умов, які забезпечують збереження цих об'єктів. Умови проведення зазначених робіт установлюються підприємствами магістрального трубопроводного транспорту. Порушення зазначених правил та заборон, а також інших норм Правил охорони магістральних трубопроводів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 16.11.2002 р. № 1747, і становить об'єктивну сторону правопорушень, передбачених коментованою статтею. Частина 2 коментованої статті встановлює відповідальність за повторне протягом року вчинення означеного правопорушення.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується наявністю як умислу, так і необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути фізичні та посадові особи, якщо до компетенції останніх належить організація та контроль за виконанням робіт у межах охоронних зон або надання дозволу на виконання таких робіт.

Стаття 139. Пошкодження автомобільних доріг, вулиць, дорожніх споруд, залізничних переїздів і технічних засобів регулювання дорожнього руху, створення перешкод для руху та невжиття необхідних заходів щодо їх усунення

Пошкодження автомобільних доріг, вулиць, дорожніх споруд, залізничних переїздів, трамвайних колій, технічних засобів регулювання дорожнього руху, самовільне знімання, закриття чи встановлення технічних засобів регулювання дорожнього руху, створення перешкод для дорожнього руху, в тому числі забруднення дорожнього покриття, або невжиття необхідних заходів щодо їх усунення та попередження інших учасників руху про небезпеку, що виникла, або невжиття посадовими особами, відповідальними за технічний стан, обладнання, експлуатацію транспортних засобів, утримання автомобільних доріг та вулиць, громадянами – суб'єктами господарської діяльності заходів щодо заборони руху підвідомчих технологічних транспортних засобів, сільськогосподарської техніки і машин на гусеничному ході автомобільними дорогами і вулицями, покриття яких може бути пошкоджене, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від двадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин, і накладення штрафу на посадових осіб, відповідальних за технічний стан, обладнання, експлуатацію транспортних засобів, утримання автомобільних доріг та вулиць, громадян – суб'єктів господарської діяльності – від тридцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин.

Порушення, передбачені частиною першою цієї статті, що спричинили пошкодження транспортних засобів, вантажів чи іншого майна, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від тридцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин і накладення штрафу на посадових осіб, відповідальних за технічний стан, обладнання, експлуатацію транспортних засобів, утримання автомобільних доріг та вулиць, громадян – суб'єктів господарської діяльності – від сорока до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин.

(Стаття 139 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 7542–11 від 19.05.89, № 1369–12 від 29.07.91, № 1818–12 від 15.11.91; Законами № 3785–12 від 23.12.93, № 55/97–ВР від 07.02.97; в редакції Закону № 586–VI від 24.09.2008)

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері забезпечення безпеки дорожнього та залізничного руху, а також відносини в сфері власності.

Основними нормативно-правовими актами, які регулюють забезпечення збереження шляхів, залізничних переїздів, інших шляхових споруд та технічних засобів регулювання дорожнього руху, є закони України “Про дорожній рух”, “Про автомобільний транспорт”, “Про міський електричний транспорт”, Правила дорожнього руху, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 р. № 1306, Єдині правила ремонту і утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, правила користування ними та охорони, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.1994 р. № 198 та інші.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у пошкодженні автомобільних доріг, вулиць, дорожніх споруд, залізничних переїздів, трамвайних колій, технічних

засобів регулювання дорожнього руху, самовільне знімання, закриття чи встановлення технічних засобів регулювання дорожнього руху, створення перешкод для дорожнього руху, в тому числі забруднення дорожнього покриття, або невжиття необхідних заходів щодо їх усунення та попередження інших учасників руху про небезпеку, що виникла, або невжиття посадовими особами, відповідальними за технічний стан, обладнання, експлуатацію транспортних засобів, утримання автомобільних доріг та вулиць, громадянами – суб'єктами господарської діяльності заходів щодо заборони руху підвідомчих технологічних транспортних засобів, сільськогосподарської техніки і машин на гусеничному ході автомобільними дорогами і вулицями, покриття яких може бути пошкоджене.

Визначення залізничного переїзду – див. у коментарі до ст. 123 КпАП. Загальні вимоги до експлуатації трамвайних колій містяться у Правилах експлуатації трамвая та тролейбуса, наказом Державного комітету України по житлово-комунальному господарству від 10.12.1996 р. № 103. Технічні засоби регулювання дорожнього руху описані у Правилах дорожнього руху, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 р. № 1306. Єдині правила ремонту і утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, правила користування ними та охорони, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.1994 р. № 198, встановлюють, що власники транспортних засобів зобов'язані виключати можливість винесення на дорожні об'єкти землі, каміння, а також засмічення проїзної частини внаслідок переповнення кузова сипучими матеріалами, пошкодження тари, розвіювання безтарних вантажів, руху із незакріпленим вантажем, забруднення або запилення повітря, а також заборону руху сільгосптехніки не у транспортному положенні транспортних засобів на гусеничному ході по проїзній частині дорожніх об'єктів. Визначення поняття “пошкодження” див. у коментарі до ст. 136 КпАП. Перешкода для руху – це нерухомий об'єкт у межах смуги руху транспортного засобу або об'єкт, що рухається попутно в межах цієї смуги (за винятком транспортного засобу, що рухається назустріч загальному потоку транспортних засобів) і змушує водія маневрувати або зменшувати швидкість аж до зупинки транспортного засобу.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується наявністю як умислу, так і необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути фізичні та посадові особи.

Відповідно до Закону України № 586-VI від 24.09.2008 р. статтю викладено у новій редакції. Уточнено термінологію (так, термін “шляхи” змінено на термін “автомобільні дороги”), у частині другій, яка передбачає адміністративну відповідальність за порушення, передбачені частиною першою цієї статті, додатково включено таку обтяжуючу обставину, як спричинення аварійної обстановки, збільшено розмір штрафу як виду адміністративного стягнення за правопорушення, передбачені цією статтею.

Стаття 140. Порушення правил, норм і стандартів при утриманні автомобільних доріг і вулиць, невжиття заходів щодо своєчасної заборони або обмеження руху чи позначення на автомобільних дорогах і вулицях місць провадження робіт

Порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху при утриманні автомобільних доріг і вулиць, залізничних переїздів, інших дорожніх споруд, невжиття заходів щодо своєчасної заборони або обмеження руху при виникненні умов, які загрожують безпеці руху, або неприйняття своєчасних заходів до відновлення безпечних умов для руху – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від шістдесяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення визначеного законодавством порядку погодження з Державною автомобільною інспекцією: встановлення рекламоносіїв, технічних засобів організації дорожнього руху, проведення будь-яких робіт на автомобільних дорогах, вулицях, залізничних переїздах; розроблення проектної документації на будівництво, реконструкцію і ремонт автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів та об'єктів дорожнього сервісу; здійснення пасажирських перевезень за встановленими маршрутами руху транспортних засобів загального користування – тягне за собою накладення штрафу на громадян від двадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб, громадян – суб'єктів

господарської діяльності – від тридцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення нормативів щодо обладнання на автомобільних дорогах, вулицях, залізничних переїздах місць: провадження робіт, залишення дорожніх машин, будівельних матеріалів, конструкцій тощо, а так само неусунення після закінчення робіт перешкод і неприведення автомобільної дороги, вулиці, залізничного переїзду в стан, що гарантує безперешкодний і безпечний рух транспортних засобів та пішоходів, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від тридцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб, громадян – суб'єктів господарської діяльності – від сорока до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, що спричинили створення аварійної обстановки або пошкодження транспортних засобів, вантажів, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від сорока до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і накладення штрафу на посадових осіб, громадян – суб'єктів господарської діяльності від п'ятдесяти до шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративний арешт на строк від п'яти до десяти діб.

(Стаття 140 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 1369–12 від 29.07.91, № 1818–12 від 15.11.91; Законами № 3785–12 від 23.12.93, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 586-VI від 24.09.2008)

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Об'єктивна сторона цих правопорушень полягає у недодержанні правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху при утриманні автомобільних доріг і вулиць, залізничних переїздів, інших дорожніх споруд, невжиття заходів щодо своєчасної заборони або обмеження руху при виникненні умов, які загрожують безпеці руху, або неприйняття своєчасних заходів до відновлення безпечних умов для руху. Єдині правила ремонту і утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, правила користування ними та охорони, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.1994 р. № 198, які поширюються на автомобільні (позаміські) дороги, міські вулиці і дороги загального користування, залізничні переїзди в межах смуги їх відчуження та червоних ліній і є обов'язковими для їх власників або уповноважених ними органів, організацій, що здійснюють ремонт і утримання дорожніх об'єктів і користувачів, встановлюють визначене коло обов'язків власників зазначених дорожніх об'єктів або уповноважених ними органів, дорожньо-експлуатаційних організацій, користувачів дорожніх об'єктів та спеціалізованих служб організації дорожнього руху. Вони повинні забезпечувати зручні і безпечні умови руху, сприяти збільшенню пропускної спроможності дорожніх об'єктів, запобігати травмуванню учасників дорожнього руху, пошкодженню транспортних засобів і дорожніх об'єктів, забрудненню навколишнього середовища. Власники дорожніх об'єктів або уповноважені ними органи, дорожньо-експлуатаційні організації зобов'язані: своєчасно і якісно виконувати експлуатаційні роботи відповідно до технічних правил з дотриманням норм і стандартів з безпеки руху; постійно контролювати експлуатаційний стан усіх елементів дорожніх об'єктів та негайно усувати виявлені пошкодження чи інші перешкоди в дорожньому русі, а у разі неможливості це зробити – невідкладно позначити їх дорожніми знаками, сигнальними, огорожувальними і направляючими пристроями відповідно до чинних нормативів або припинити (обмежити) рух; контролювати якість робіт, що виконуються підрядними організаціями; вирішувати питання забезпечення експлуатації дорожніх об'єктів у надзвичайних ситуаціях за несприятливих погодних умов, у разі деформації та пошкодження елементів дорожніх об'єктів, аварій на підземних комунікаціях і виникнення інших перешкод у дорожньому русі й разом із спеціалізованими службами організації дорожнього руху і за погодженням з Державтоінспекцією оперативно вносити зміни до порядку організації дорожнього руху; аналізувати стан аварійності на дорожніх об'єктах, виявляти аварійно небезпечні ділянки і місця концентрації дорожньо-транспортних пригод, розробляти і здійснювати заходи щодо удосконалення організації дорожнього руху для усунення причин та умов, що призводять до їх скоєння; разом з Державтоінспекцією брати участь в огляді місць

дорожньо-транспортних пригод для визначення дорожніх умов, за яких вони сталися, та усувати виявлені недоліки: сповіщати виконавчі органи відповідних рад та учасників дорожнього руху про закриття або обмеження руху, стан дорожнього покриття і рівень аварійності на відповідних ділянках, погодних умов та інші умови; забезпечувати дотримання вимог техніки безпеки, а також безпеки дорожнього руху під час виконання дорожньо-експлуатаційних робіт; відшкодовувати в установленому законодавством порядку збитки власникам транспортних засобів, якщо дорожньо-транспортна пригода сталася внаслідок незадовільного утримання доріг, вулиць, залізничних переїздів. Відповідно до с. 3 ст. 12 Закону України "Про дорожній рух" посадові особи, які відповідають за будівництво, реконструкцію, ремонт, експлуатацію та облаштування автомобільних доріг, вулиць та залізничних переїздів, мостів, шляхопроводів, інших споруд, зобов'язані: забезпечувати утримання їх у стані, що відповідає встановленим вимогам щодо забезпечення безпеки дорожнього руху; при виникненні умов, що створюють загрозу безпеці дорожнього руху, здійснювати заходи для своєчасної заборони або обмеження руху, а також відновлення безпечних умов для руху; впроваджувати у повному обсязі заходи щодо безпеки дорожнього руху при здійсненні будівництва, реконструкції та ремонту доріг, вулиць та залізничних переїздів; позначати місця виконання робіт, місця, де залишено на дорозі, вулиці, залізничному переїзді машини і механізми, будівельні матеріали тощо, відповідними дорожніми знаками, огорожувальними і направляючими засобами, а в темний час доби і при тумані – сигнальними вогнями, передбаченими чинними нормами; після закінчення робіт на дорозі, вулиці, залізничному переїзді і негайно привести їх у стан, що забезпечує безперешкодний і безпечний рух транспортних засобів і пішоходів та впорядкувати зони відчуження; у разі забруднення проїзної частини доріг, вулиць, залізничних переїздів невідкладно здійснювати заходи для їх очищення і своєчасного попередження учасників дорожнього руху про загрозу безпеці руху, що виникла; обладнувати їх технічними засобами регулювання дорожнього руху; виявляти аварійно небезпечні ділянки та місця концентрації дорожньо-транспортних подій та забезпечувати здійснення у таких місцях відповідних заходів щодо удосконалення умов та організації дорожнього руху для забезпечення його безпеки; своєчасно виявляти перешкоди дорожньому руху та забезпечувати їх усунення, а у разі неможливості – невідкладно позначати дорожніми знаками, огорожувальними і направляючими засобами. Відповідно до Правил дорожнього руху, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 р. № 1306, встановлення на транспортних засобах пробіскових маячків і (або) спеціальних звукових сигнальних пристроїв потребує наявності дозволу, виданого Державтоінспекцією МВС.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується наявністю як умислу, так і необережності.

Суб'єктами правопорушення, передбаченого частиною 1 коментованої статті, можуть бути лише посадові особи, до компетенції належить додержання правил, норм і стандартів при утриманні шляхів, вжиття заходів щодо своєчасної заборони або обмеження руху чи позначення на дорогах місць провадження робіт. Суб'єктами правопорушень, передбачених частинами 2, 3 та 4 коментованої статті, можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Відповідно до Закону України № 586-VI від 24.09.2008 р. статтю викладено у новій редакції. Як і в інших статтях цієї глави, термін "шляхи" замінено на такий, що узгоджується з іншими нормативно-правовими актами, термін "автомобільні дороги". Суттєвих змін зазнала частина друга статті, зміст і термінологія якої у попередній редакції певною мірою застарілі. Так, термін "транспарантів, плакатів" замінено на термін "рекламоносіїв", термін "виготовлення проектної документації на будівництво, реконструкцію і ремонт шляхів, залізничних переїздів та інших шляхових споруд" замінено на термін "розроблення проектної документації на будівництво, реконструкцію і ремонт автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів та об'єктів дорожнього сервісу". З тексту частини другої виключено склад правопорушення, яке полягало у порушенні посадовими особами визначеного порядку погодження з державною автоінспекцією переобладнання транспортних засобів та встановлення на них спеціальної світлової і звукової сигналізації (сьогодні відповідальність за ці правопорушення регламентується ст. 122–5, якою доповнено КпАП відповідно до вказаного Закону). Теж саме стосується складу адміністративного правопорушення, пов'язаного з порушенням посадовими особами визначеного порядку погодження з державною автоінспекцією буксирування механічних транспортних засобів – з коментованої статті відповідні положення виключені, проте ними доповнено статтю 122 КпАП. Крім того, розширено коло суб'єктів адміністративної відповідальності за правопорушення, передбачені частиною другою коментованої статті: якщо у попередній редакції до них належали лише посадові особи, то сьогодні до них належать також громадяни і фізичні особи-підприємці. Також збільшено розмір штрафу як виду адміністративного стягнення за правопорушення, передбачені цією статтею.

Стаття 141. **Порушення правил охорони смуги відводу автомобільних шляхів**

Розорювання резервів, знімання дерну і виймання ґрунту, складування матеріалів і вантажів, проведення будівельних, меліоративних, топогра-фічних та інших робіт, будівництво споруд, підземних і надземних комунікацій у смузі відводу автомобільного шляху без погодження з шляховими організаціями, а також звалювання снігу і сміття у такій смузі, скидання каналізаційних, промислових, меліоративних і стічних вод у систему шляхового водовідводу – тягнуть за собою попередження або накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб – від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 141 із змінами, внесеними згідно із Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини у сфері використання земель автомобільного транспорту. Відповідно до Закону України "Про транспорт" до земель автомобільного транспорту належать землі, надані в користування під споруди і устаткування енергетичного, гаражного та паливно-роздавального господарства, автовокзали, автостанції, лінійні виробничі споруди, службово-технічні будівлі, станції технічного обслуговування, автозаправні станції, автотранспортні, транспортно-експедиційні підприємства, авторемонтні заводи, бази, вантажні двори, майданчики контейнерні та для перечеплення, службові та культурно-побутові приміщення й інші об'єкти, що забезпечують роботу автомобільного транспорту. До земель дорожнього господарства належать землі, надані в користування під проїзну частину, узбіччя, земляне полотно, декоративне озеленення, резерви, кювети, мости, тунелі, транспортні розв'язки, водопропускні споруди, підпірні стінки, смуги відведення і розташовані в їх межах інші дорожні споруди та обладнання. До складу земель дорожнього господарства належать також землі, що розташовані за межами смуг відведення, якщо на них розміщені споруди, що забезпечують функціонування автомобільних доріг, а саме: паралельні об'їзні дороги, паромні переправи, снігозахисні споруди і насадження, протилавинні та протисельові споруди, вловлюючі з'їзди; майданчики для стоянки транспорту і відпочинку, підприємства та об'єкти служби дорожнього сервісу; будинки (зокрема, жилі) та споруди дорожньої служби з виробничими базами; придорожні лісосмуги для захисту доріг і вирощування деревини, зокрема, ділової. Землі, що знаходяться під автомобільними дорогами загального користування та їх спорудами, надаються дорожнім організаціям у користування відповідно до чинного законодавства.

Будівництво споруд, прокладання інженерних комунікацій та виконання інших робіт у межах смуги відчуження автомобільних (позаміських) доріг або червоних ліній міських вулиць і доріг здійснюється в порядку, що визначають відповідно Укравтодор, Держбуд і Держжитлокомунгосп за погодженням з Головним управлінням Державтоінспекції МВС.

У межах смуги відчуження автомобільних (позаміських) доріг і червоних ліній міських вулиць і доріг забороняється: розміщувати гаражі, голубники та інші споруди й об'єкти, крім визначених відповідними державними будівельними нормами на дорожні об'єкти і Єдиними правилами ремонту і утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, правил користування ними та охорони, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.1994 р. № 198, розміщувати контейнери та іншу тару для твердих побутових і харчових відходів; смітити, псувати дорожнє покриття, обладнання, зелені насадження; спалювати сміття, опале листя та інші відходи, складати їх для тривалого зберігання; скидати промислові, меліоративні і каналізаційні води в систему дорожнього зливу; встановлювати намети та влаштовувати місця для відпочинку; випасати худобу та свійську птицю; виконувати будь-які роботи без одержання на те дозволу у власника дорожнього об'єкта або уповноваженого ним органу та погодження з Державтоінспекцією; причалювати на човнах до опор мостів, влаштовувати стоянку човнів у межах охоронної зони мостів; купатися, прати білизну, ловити рибу під мостами і в межах їх охоронних зон; палити на шляхопроводах, мостах, естакадах, пішохідних містках, у тунелях і підземних пішохідних переходах.

Вимоги до стану смуги відводу закріплені у Технічних правилах ремонту та утримання автомобільних доріг загального користування України П-Г. 1–218–113–97, затверджених наказом Української державної корпорації з будівництва, ремонту та утримання автомобільних доріг "Укравтодор" від 26.09.1997 р. № 190. Ними, зокрема, встановлено, що ширина смуги відводу повинна

відповідати вимогам СН 467–74 (Нормы отвода земель для автомобильных дорог): трубопроводи, повітряні лінії та підземні кабелі, що знаходяться в межах смуги відводу, повинні розташовуватися з урахуванням можливого розширення земляного полотна, а також озеленення доріг: трубопроводи, що перетинають земляне полотно, повинні бути прокладені під близьким до прямого кутом в трубі-кожусі (обоймі), що запобігає пошкодженню полотна під час вибуху і витоків газу, а також від розмивання водою з водопроводу або каналізації; висота підвіски телефонних та телеграфних проводів над проїзною частиною повинна бути не менше 5,5 м; (в теплу пору року); вертикальна відстань від проїзної частини до ліній електропередач повинна бути не менше: під час напруги до 100 кВ – 7 м, до 150 кВ – 7,5 м, до 220 кВ – 8 м, до 330 кВ – 8,5 м і до 500 кВ – 9 м; 2.6.5. У межах смуги відводу необхідно регулярно проводити скошення трави, вирубування чагарнику на узбіччях і укосах та вживати заходів щодо додержання чистоти. Для забезпечення відповідності лісових насаджень своєму призначенню має проводитись регулярний догляд за ними, зокрема, боротьба зі шкідниками сільськогосподарських культур. Примикання, перехрестя залізничних, автомобільних доріг та інших комунікацій з автомобільними дорогами, а також прокладання повітряних мереж, підземних кабелів і трубопроводів різного призначення на смузі відводу виконують згідно з вимогами чинних нормативів після узгодження проектної документації із відповідними дорожньо-експлуатаційними організаціями та Державтоінспекцією МВС України.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбаченого коментованою статтею, полягає у розорюванні резервів, зніманні дерну і вийманні ґрунту, складуванні матеріалів і вантажів, проведенні будівельних, меліоративних, топографічних та інших робіт, будівництві споруд, підземних і надземних комунікацій у смузі відводу автомобільного шляху без погодження з шляховими організаціями, звалюванні снігу і сміття у такій смузі, скиданні каналізаційних, промислових, меліоративних і стічних вод у систему шляхового водовідводу.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується наявністю як умислу, так і необережності.

Суб'єктами правопорушень можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 142. **Порушення землекористувачами правил утримання ділянок, прилеглих до автомобільних шляхів**

Порушення землекористувачами правил утримання ділянок, прилеглих до смуги відводу автомобільних шляхів загальнодержавного, республіканського і місцевого значення, обов'язків по очищенню тротуарів, пішохідних доріжок у межах закріплених за ними ділянок, обладнанню і ремонту переїзних містків та їх очищенню, а також по утриманню у справному стані під'їздів до автомобільних шляхів загального користування – тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб – від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 142 із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єктом правопорушення, передбаченого коментованою статтею, є суспільні відносини у сфері використання земель автомобільного транспорту (див. коментар до ст. 141).

Відповідно до п. 24 Єдиних правил ремонту і утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, правила користування ними та охорони, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.1994 р. № 198, власники та користувачі земельних ділянок, що межують зі смугою відчуження автомобільних (позаміських) доріг зобов'язані: утримувати в належному стані виїзди з цих ділянок, запобігати винесенню на дорожні об'єкти землі, каміння та інших матеріалів, сміття; устанавлювати і утримувати в справному стані огорожі та вживати заходів щодо запобігання неконтрольованому виходу худоби та свійської птиці на дорожні об'єкти; у місцях розміщення споруд побутово-торговельного призначення та інших будинків і споруд масового відвідування влаштовувати місця для стоянки транспортних засобів і виїзду на дорожні об'єкти.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні землекористувачами правил утримання ділянок, прилеглих до смуги відводу автомобільних шляхів загальнодержавного, республіканського і місцевого значення, обов'язків щодо очищення тротуарів,

пішохідних доріжок у межах закріплених за ними ділянок, обладнання і ремонту переїзних містків та їх очищення, а також щодо утримання у справному стані під'їздів до автомобільних шляхів загальноного користування. Поняття "шляхи загальнодержавного і республіканського значення" є застарілим і не знало редагування з часів, коли Україна входила до складу СРСР.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується наявністю як умислу, так і необережності.

Суб'єктами правопорушень можуть бути як посадові особи, так і громадяни, які є землекористувачами ділянок, прилеглих до смуги відводу автомобільних шляхів республіканського і місцевого значення.

Статтю 143 виключено на підставі Указу ПВР №7542–11 від 19.05.89

Стаття 144. Обладнання та експлуатація установок проводового мовлення без належної реєстрації або дозволу

Обладнання та експлуатація радіотрансляційного вузла проводового мовлення незалежно від його потужності без належної реєстрації або дозволу, отримання якого передбачено законодавством, – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб у розмірі до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Обладнання та експлуатація радіотрансляційної точки проводового мовлення без належної реєстрації або дозволу, отримання якого передбачено законодавством, незалежно від відомчої належності радіотрансляційної мережі, від якої цю точку встановлено, – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі до одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

[Стаття 144 в редакції Закону №386/96-ВР від 01.10.96.]

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини в сфері зв'язку та у сфері власності. Проводове мовлення – це вид проводового електров'язку, який забезпечує передавання населенню програм звукового мовлення. Ці відносини регулюються законами України "Про телебачення і радіомовлення", "Про зв'язок", Правилами надання та отримання телекомунікаційних послуг, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2005 року № 720 та іншими правовими актами.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає в обладнанні та експлуатації радіотрансляційної точки або радіотрансляційного вузла проводового мовлення незалежно від його потужності без належної реєстрації або дозволу, отримання якого передбачено законодавством. Радіотрансляційна точка проводового радіомовлення (радіоточка) – це пристрій, до якого підключають гучномовець для приймання радіопрограм; радіотрансляційний вузол проводового радіомовлення (радіовузол) – це комплекс станційного та лінійного обладнання, за допомогою якого здійснюється підсилення та передавання програм звукового мовлення. Надання телекомунікаційних послуг, до яких належить забезпечення функціонування радіотрансляційної точки, здійснюється за умови: 1) укладення договору про надання телекомунікаційних послуг між оператором, провайдером і споживачем; 2) та (або) оплати замовленої споживачем телекомунікаційної послуги. Провайдер телекомунікацій – це суб'єкт господарювання, який має право на провадження діяльності у сфері телекомунікацій, крім технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних мереж і надання в користування каналів електров'язку; оператор телекомунікацій – суб'єкт господарювання, який має право на провадження діяльності у сфері телекомунікацій, зокрема на технічне обслуговування та експлуатацію телекомунікаційних мереж; споживач телекомунікаційних послуг (споживач) – юридична або фізична особа, яка замовляє та (або) отримує телекомунікаційні послуги для власних потреб. Установлення радіоточок здійснюється: централізовано під час будівництва та реконструкції будинків (радіоточки встановлюються у кожній кімнаті та на кухні, одна з яких є основною); за заявами фізичних та юридичних осіб. Установлення радіоточок здійснюється після подання оператору письмової заяви фізичної або юридичної особи та внесення плати за встановлення радіоточки згідно з чинними тарифами і кошторисом (якщо виконувалися додаткові роботи) та абонентної плати. Послуги проводового радіомовлення оплачуються за тарифами, встановленими у визначеному законодавством порядку. Існесення плати протягом місяця після зазначеного у попередженні строку може бути підставою

для розірвання договору в односторонньому порядку з ініціативи оператора, якщо це передбачено договором. Обладнання та експлуатація радіотрансляційної точки без укладання відповідного договору про надання телекомунікаційних послуг і з порушенням викладених умов і є об'єктивною стороною правопорушення, передбаченого ч. 2 коментованої статті.

Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення є єдиним державним органом, що здійснює видачу ліцензій телерадіоорганізаціям на всі види телерадіомовлення – ефірне, кабельне, проводове (кабельне), супутникове і на ретрансляцію телерадіопрограм (передач), визначає порядок, умови, процедуру ліцензування а також згідно із законодавством, може залишати заяви телерадіоорганізацій без розгляду або відмовляти їм у продовженні ліцензії. Метою ліцензування є регулювання діяльності телерадіоорганізацій відповідно до Закону України "Про телебачення і радіомовлення". Ліцензія є єдиним і достатнім документом, що надає телерадіоорганізації дозвіл на мовлення згідно з умовами, зазначеними в ліцензії. Обладнання та експлуатація радіотрансляційного вузла проводового мовлення без ліцензії Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення уявляє собою об'єктивну сторону правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у наявності вини у формі прямого умислу.

Суб'єктами правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, можуть бути посадові особи, ч. 2 – громадяни.

Стаття 145. Порушення умов і правил, що регламентують діяльність у сфері телекомунікацій, поштового зв'язку та користування радіочастотним ресурсом України, передбачену ліцензіями, дозволами

Порушення умов і правил, що регламентують діяльність у сфері телекомунікацій, поштового зв'язку та користування радіочастотним ресурсом України, передбачену ліцензіями, дозволами, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств і організацій усіх форм власності у розмірі від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення за порушення, передбачені частиною першою цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств і організацій усіх форм власності у розмірі від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 145 в редакції Закону №386/96-ВР від 01.10.96; із змінами, внесеними згідно із Законами №1876-IV (1876–15) від 24.06.2004, №3380-IV (3380–15) від 19.01.2006]

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини в сфері зв'язку.

Об'єктивна сторона першого правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, є порушенням умов і правил, що регламентують діяльність у сфері телекомунікацій, передбачену ліцензіями, дозволами. Телекомунікації (електров'язок) – це передавання, випромінювання та (або) приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, проводових, оптичних або інших електромагнітних системах. Надання телекомунікаційних послуг, тобто продукту діяльності оператора та (або) провайдера телекомунікацій, спрямований на задоволення потреб споживачів у сфері телекомунікацій, потребує обов'язкового ліцензування (див. коментар до ст. 144). Ліцензуванню підлягають: ефірне мовлення; кабельне мовлення; проводове (кабельне) мовлення; супутникове мовлення; ретрансляція програм (передач) вітчизняних телерадіоорганізацій; ретрансляція програм (передач) іноземних телерадіоорганізацій. Ретрансляція програм (передач) – це одночасне приймання і передача однією телерадіоорганізацією аудіовізуальної інформації, яка поширюється іншою телерадіоорганізацією без змін та доповнень. За видачу ліцензії телерадіоорганізація сплачує грошовий збір згідно із ст. 18 Закону України "Про телебачення і радіомовлення". Ліцензування телерадіоорганізацій на конкурсній основі здійснюється відповідно до вимог статей 13–18 Закону України "Про телебачення і радіомовлення", статей 22, 24, 27 Закону України "Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення".

Право на заснування телерадіоорганізацій в Україні належить громадянам України, не обмеженим у цивільній дієздатності, Верховній Раді України, Президенту України, іншим юридичним особам України. В Україні забороняється створення телерадіоорганізацій іноземними юридичними і фізичними особами та особами без громадянства. Забороняється створення і діяльність телерадіоорганізацій з іноземними інвестиціями, у статутному фонді яких більш як 30% іноземних інвестицій. Іноземне інвестування телерадіоорганізацій України здійснюється під контролем та за згодою Національної ради. Мовлення іноземних телерадіоорганізацій з використанням каналів мовлення України здійснюється на основі міждержавних або міжнародних угод. Державна реєстрація телерадіоорганізацій як суб'єктів інформаційної діяльності здійснюється шляхом їх внесення до Державного реєстру телерадіоорганізацій України, що ведеться Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення. Державна реєстрація телерадіоорганізацій як суб'єктів господарської діяльності здійснюється в порядку, встановленому законодавством України про державну реєстрацію суб'єктів господарської діяльності. Для отримання (продовження) ліцензії на право користування каналами мовлення телерадіоорганізація подає заяву до Національної ради з питань телебачення і радіомовлення. Заява про видачу (продовження) ліцензії на право користування каналами мовлення телерадіоорганізації розглядається і рішення щодо неї приймається у місячний строк з дня її надходження до Національної ради з обов'язковим повідомленням про це рішення заявника. Під час проведення конкурсного відбору між заявниками на отримання ліцензії Національна рада враховує: інтереси телеглядачів та радіослухачів; необхідність захисту загальнонаціональних інтересів, поширення культурних цінностей; необхідність більш повного висвітлення позицій різних соціальних груп в теле- і радіопрограмах; відповідність умов, зазначених у заяві про видачу ліцензії, конкурсним умовам; відповідність технічних можливостей та творчого потенціалу в організації телерадіомовлення заявленим характеристикам, зобов'язанням телерадіоорганізацій щодо ведення соціального мовлення; попереднє користування каналом мовлення. Телерадіоорганізації, які здійснювали ліцензійне мовлення разом з іншими телерадіоорганізаціями на одному каналі мовлення, мають пріоритетне право під час конкурсного відбору на інші канали мовлення, аналогічні по території розповсюдження сигналу. Під час конкурсного відбору між заявниками на отримання ліцензії Національної ради на загальнонаціональні канали мовлення, технічні засоби розповсюдження і трансляції сигналу яких були створені за рахунок бюджетних коштів або за рахунок коштів державних організацій чи підприємств, пріоритетне право мають телерадіоорганізації неприбуткового мовлення (системи суспільного і державного телерадіомовлення). Ліцензія на право користування каналом мовлення видається (продовжується) не пізніше ніж в десятиденний строк після прийняття рішення Національною радою за умови сплати грошового збору і є єдиною законною підставою на право користування каналом мовлення. У ліцензії зазначаються дані, які містяться у заяві про її видачу, а також: зобов'язання, визначені чинним законодавством і взяті телерадіоорганізацією під час конкурсного відбору, строк дії ліцензії, дата набуття ліцензією чинності, дата початку мовлення. На отримання ліцензії не мають права претендувати телерадіоорганізації, не зареєстровані у встановленому порядку, а також телерадіоорганізації, створені політичними партіями, професійними спілками, релігійними організаціями та підприємствами, які вони заснували (або виступили співзасновниками). Відмова телерадіоорганізації у продовженні ліцензії на право користування каналом мовлення допускається у випадках, якщо: а) телерадіоорганізація невчасно (менше ніж за 180 днів до закінчення терміну дії ліцензії) подала заяву на продовження ліцензії; б) телерадіоорганізація порушувала умови ліцензії та вимоги чинного законодавства. Відмову у продовженні ліцензії може бути оскаржено до суду в тримісячний строк. Телерадіоорганізація, якій відмовлено у продовженні ліцензії, не позбавляється права брати участь у конкурсі на право користування каналами мовлення на загальних підставах. Ліцензія на право користування каналом мовлення видається на строк, зазначений заявником, але не менш як на 7 років для цілей ефірного мовлення і 10 років – для цілей кабельного (проводового) мовлення. Після закінчення цього строку ліцензія втрачає чинність. Право розпочинати мовлення зберігається за телерадіоорганізацією протягом одного року з дня набуття ліцензією чинності. Про початок мовлення телерадіоорганізація в десятиденний строк повідомляє Національну раду. Якщо телерадіоорганізація протягом року з часу набуття ліцензією чинності не розпочала мовлення, ліцензія втрачає чинність.

Об'єктивна сторона другого правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, є порушенням умов і правил, що регламентують діяльність у сфері поштового зв'язку, передбачену ліцензіями. Поштовий зв'язок – це приймання, обробка, перевезення та доставка (вручення) поштових відправлень, виконання доручень користувачів щодо поштових переказів, банківських операцій. Існують поштовий зв'язок загального користування – складова поштового зв'язку України, призначена для надання послуг поштового зв'язку встановленого рівня якості всім користувачам; та пошто-

вий зв'язок спеціального призначення – складова поштового зв'язку України, призначена для надання послуг поштового зв'язку окремим категоріям користувачів (ст. 1 Закону України "Про поштовий зв'язок"). Приймання документів, що подаються для одержання ліцензії, видача, переоформлення та анулювання ліцензій, видача дублікатів ліцензій, ведення ліцензійних справ та ліцензійних реєстрів здійснюється Державним комітетом зв'язку та інформатизації України (далі – Держкомзв'язку України) у порядку і терміни, що визначені Законом України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності". Відповідно до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з пересилання поштових переказів, простих та реєстрованих листів, поштових карток, бандеролей та посилок масою до 30 кілограмів, затверджених наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва та Державного комітету зв'язку та інформатизації України 29.10.2003 р. № 116/202, для одержання ліцензії на провадження господарської діяльності з пересилання поштових переказів, простих та реєстрованих листів, поштових карток, бандеролей та посилок масою до 30 кілограмів суб'єкт господарювання подає до Держкомзв'язку України заяву за встановленою формою. До заяви додаються документи згідно зі статтею 10 Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" та відомості щодо утворення мережі пересилання поштових переказів, простих та реєстрованих листів, поштових карток, бандеролей та посилок масою до 30 кілограмів і надання послуг в її межах за підписом заявника суб'єкта господарювання відповідно до п. 23 постанови Кабінету Міністрів України від 04.07.2001 р. № 756 "Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності". Для суб'єкта господарювання, який провадить господарську діяльність з пересилання поштових переказів, простих та реєстрованих листів, поштових карток, бандеролей та посилок масою до 30 кілограмів, встановлені певні кваліфікаційні, технологічні та організаційні вимоги, що містяться у Ліцензійних умовах провадження господарської діяльності з пересилання поштових переказів, простих та реєстрованих листів, поштових карток, бандеролей та посилок масою до 30 кілограмів, затверджених наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва та Державного комітету зв'язку та інформатизації України 29.10.2003 р. № 116/202, і недодержання яких є підставою у відмові у наданні або анулюванні ліцензії.

Об'єктивна сторона третього правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, є порушенням умов і правил, що регламентують діяльність у сфері користування радіочастотним ресурсом України, передбачену ліцензіями. Радіочастотний ресурс – це частина радіочастотного спектра, призначена для передавання та (або) приймання електромагнітної енергії радіоселективними засобами і яку можливо використовувати на території України та за її межами відповідно до законів України та міжнародного права, а також на виділених для України частотполюсних позиціях. Радіочастотний спектр – це безперервний інтервал радіочастот, не вищий за 3 ГГц. Правові засади ефективного та раціонального використання радіочастотного ресурсу України закріплені у Законі України "Про радіочастотний ресурс України" та низці підзаконних нормативних актів. Ліцензія на користування радіочастотним ресурсом України – це документ, який засвідчує право суб'єкта господарювання на користування радіочастотним ресурсом України протягом визначеного терміну в конкретних регіонах та в межах певних смуг; номіналів радіочастот з виконанням ліцензійних умов. Національна комісія з питань регулювання зв'язку (НКРЗ) видає ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України одночасно з видачею ліцензії на вид діяльності у сфері телекомунікацій, що передбачає користування радіочастотним ресурсом України. Оператор телекомунікацій, який має відповідну ліцензію на вид діяльності у сфері телекомунікацій, може претендувати на отримання ліцензії на додаткові смуги радіочастот для розвитку своєї діяльності відповідно до ліцензії на вид діяльності в порядку, передбаченому Законом України "Про радіочастотний ресурс України". Термін дії ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України встановлюється НКРЗ, але не може бути меншим за термін дії відповідної ліцензії на вид діяльності у сфері телекомунікацій з використанням радіочастотного ресурсу України, а в інших випадках – не менше 5 років. Ліцензійні умови користування радіочастотним ресурсом України є нормативно-правовим актом, що містить вичерпний перелік обов'язкових для виконання вимог: Вони встановлюються ІКРЗ і повинні обов'язково містити умови щодо: 1) визначення смуг, номіналів радіочастот; 2) визначення регіону, в якому дозволяється користування радіочастотним ресурсом України; 3) визначення радіотехнології; 4) термінів початку використання та повного освоєння визначеного радіочастотного ресурсу. Порядок контролю за додержанням ліцензійних умов користування радіочастотним ресурсом України встановлюється ІКРЗ.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених ч. 2 коментованої статті, – це самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення за порушення, передбачені ч. 1 цієї статті.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушень можуть бути лише посадові особи.

Стаття 146. **Порушення правил реалізації, експлуатації радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв, а також користування радіочастотним ресурсом України**

Порушення правил реалізації, експлуатації радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв будь-якого виду і призначення, а так само користування радіочастотним ресурсом України без належного дозволу чи ліцензії або з порушенням правил, які регулюють користування радіочастотним ресурсом України, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від двадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зазначених засобів і пристроїв або без такої і на посадових осіб та громадян – суб'єктів господарської діяльності – від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зазначених засобів і пристроїв або без такої.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зазначених засобів і пристроїв і на посадових осіб та громадян – суб'єктів господарської діяльності – від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зазначених засобів і пристроїв.

[Стаття 146 в редакції Законів №386/96-ВР від 01.10.96, №1876-IV (1876–15) від 24.06.2004.]

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини в сфері зв'язку.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених ч. 1 коментованої статті, є порушенням правил реалізації, експлуатації радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв будь-якого виду і призначення, а так само користування радіочастотним ресурсом України без належного дозволу чи ліцензії або з порушенням правил, які регулюють користування радіочастотним ресурсом України. Радіоелектронний засіб – це технічний засіб, призначений для передавання та (або) приймання радіосигналів радіослужбами. Радіослужби – це визначені Регламентом радіозв'язку Міжнародного союзу електрозв'язку служби передавання та (або) приймання радіохвиль певними радіоелектронними засобами користувачів радіочастотного ресурсу. Випромінювальний пристрій є технічним пристроєм, що використовується для виробничих, наукових, медичних, побутових потреб, за винятком потреб радіозв'язку, який випромінює електромагнітну енергію в навколишній простір і який не є радіоелектронним засобом. Визначення радіочастотного ресурсу України – див. у коментарі до ст. 145 КпАП.

Відповідно до положень Закону України “Про радіочастотний ресурс України” необхідною умовою експлуатації радіоелектронного засобу або випромінювального пристрою є дозвіл на його експлуатацію – документ, який засвідчує право власника конкретного радіоелектронного засобу або випромінювального пристрою на його експлуатацію протягом визначеного терміну в певних умовах. Дозвіл на експлуатацію видається на кожний окремий радіоелектронний засіб або випромінювальний пристрій. Експлуатація (використання) на території України та ввезення з-за кордону безшнурових телефонів, мобільних терміналів, радіомікрофонів, радіокерованих іграшок та інших радіоелектронних засобів і випромінювальних пристроїв, типи яких визначаються Національною комісією з питань регулювання зв'язку (НКРЗ) у відповідному переліку, здійснюються на бездозвільній та безоплатній основі. Щодо ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України див. у коментарі до ст. 145 КпАП.

Користування радіочастотним ресурсом – це діяльність, пов'язана із застосуванням радіоелектронних засобів та (або) випромінювальних пристроїв, що випромінюють електромагнітну енергію в навколишній простір у межах радіочастотного ресурсу. Користувачі радіочастотного ресурсу України залежно від напрямів його використання поділяються на спеціальні і загальні. До спеціальних

користувачів радіочастотного ресурсу України належать підрозділи і організації Міністерства оборони України, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства з надзвичайних ситуацій України та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Управління державної охорони, Державного департаменту з питань виконання покарань, Державної податкової адміністрації України (у частині застосування радіоелектронних засобів податковою міліцією), якщо їх діяльність пов'язана з використанням радіоелектронних засобів виключно для виконання функціональних обов'язків і за умови їх фінансування виключно за рахунок Державного бюджету України, а також Міністерства транспорту України в частині застосування радіоелектронних засобів об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху України та забезпечення польотів. До загальних користувачів радіочастотного ресурсу України належать користувачі, які не внесені до цього переліку, визначеного ч. 2 ст. 5 Закону України “Про радіочастотний ресурс України”. Користувачі радіочастотного ресурсу України зобов'язані: 1) дотримуватися стандартів, норм і правил використання радіочастотного ресурсу України; 2) дотримуватися умов, визначених у ліцензіях на користування радіочастотним ресурсом України та в дозволах на експлуатацію; 3) повідомляти НКРЗ або Генеральний штаб Збройних сил України для загальних і спеціальних користувачів відповідно про припинення користування радіочастотним ресурсом України; 4) надавати представникам Державної інспекції зв'язку або Генерального штабу Збройних сил України для загальних і спеціальних користувачів відповідно інформацію щодо тактико-технічних характеристик, застосування, розміщення радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв, а також пред'являти за їхньою вимогою відповідні ліцензії, дозволи, сертифікати, свідоцтва та інші документи, які належать до питань користування радіочастотним ресурсом України; 5) вносити платежі та збори, передбачені законом, а також у встановленому НКРЗ порядку плату за радіочастотний моніторинг у смугах радіочастот загального користування. Спеціальні користувачі зобов'язані використовувати радіочастотний ресурс України виключно для виконання функціональних обов'язків без права використання його для здійснення підприємницької діяльності та (або) передачі в користування іншим особам.

Ввезення з-за кордону, реалізація та експлуатація радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв здійснюються в Україні на дозвільній основі. Відповідні дозволи надаються Українським державним центром радіочастот у порядку, встановленому НКРЗ. Перелік радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв, для ввезення з-за кордону, реалізації та експлуатації яких не потрібні дозволи, визначає НКРЗ. Радіоелектронні засоби та випромінювальні пристрої, які ввозяться з-за кордону, реалізуються та експлуатуються в Україні, повинні мати виданий у встановленому порядку документ про підтвердження їх відповідності стандартам. НКРЗ у межах своїх повноважень може запроваджувати додаткові заходи щодо недопущення ввезення з-за кордону, реалізації та експлуатації радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв, не дозволених до застосування в Україні. Порядок ввезення з-за кордону, розробки, модернізації, виробництва, реалізації, придбання, встановлення та експлуатації радіоелектронних засобів і випромінювальних пристроїв спеціального призначення визначає Генеральний штаб Збройних сил України.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушень можуть бути лише посадові особи та громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності.

Стаття 147. **Порушення правил охорони ліній і споруд зв'язку**

Порушення правил охорони ліній і споруд зв'язку або пошкодження кабельної, радіорелейної, повітряної лінії зв'язку, проводового мовлення або споруд чи обладнання, які входять до їх складу, якщо воно не викликало припинення зв'язку, – тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – у розмірі від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 147 в редакції Законів №386/96-ВР від 01.10.96, із змінами, внесеними згідно із Законом №1876-IV (1876–15) від 24.06.2004.]

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини в сфері зв'язку та у сфері власності.

Об'єктивна сторона цих правопорушень полягає у вчиненні таких дій: а) порушенні правил охорони ліній і споруд зв'язку; б) пошкодженні кабельної, радіорелейної, повітряної лінії зв'язку, проведеного мовлення або споруд чи обладнання, які належать до їх складу, якщо воно не викликало припинення зв'язку. Відповідні відносини регулюються Правилами охорони ліній електрозв'язку, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 29.01.1996 р. № 135, які визначають порядок забезпечення охорони споруд кабельних, радіорелейних і повітряних ліній електрозв'язку операторів телекомунікацій усіх форм власності, що експлуатуються, перебувають на стадії прийняття в експлуатацію, будуються або проєктуються. Відповідно до вимог зазначеного нормативного акта, в межах охоронних зон ліній електрозв'язку і навколо випромінюючих споруд електрозв'язку без письмової згоди операторів телекомунікацій, а також без присутності їх представника забороняється: виконувати різного виду будівельні, монтажні, вибухові і земляні роботи, а також розрівнювати ґрунт за допомогою бульдозера, екскаватора, скрепера, грейдера та іншої землерийної техніки; проводити сільськогосподарські земляні роботи на глибині більш як 0,3 метра; проводити геологознімальні, розвідувальні, геодезичні та інші роботи, пов'язані з бурінням свердловин, розробкою шурфів і взяттям проб ґрунту; саджати дерева, розташовувати польові стани (табори), утримувати худобу, складати матеріали, корми, добрива, розпалювати вогнища, влаштовувати стрільбища; облаштовувати проїзди та стоянки автотранспорту, тракторів та інших механізмів; провозити великогабаритні вантажі під проводами ліній електрозв'язку; розміщувати причали для стоянки суден, барж та плавучих кранів, проводити вантажно-розвантажувальні, днопоглиблювальні і землечерпальні роботи, опускати якорі, проходити з випущеними якорями, ланцюгами, лотами, волоками і тралами, виділяти рибпромислові ділянки, добувати рибу або інших водяних тварин та рослин придонними знаряддями вилочу, влаштовувати водопої, колоти та заготовляти лід. Гірничі роботи в зонах їх впливу на лінії і споруди електрозв'язку повинні проводитися відповідно до вимог нормативних актів з питань охорони будівель, споруд і природних об'єктів від шкідливого впливу гірничих розробок.

Роботи в охоронних зонах виконуються відповідно до Умов проведення робіт у межах охоронних зон кабельних і повітряних ліній електрозв'язку згідно з додатком до Правил охорони ліній електрозв'язку.

Забороняється виконувати будь-які роботи, що можуть порушити нормальне функціонування ліній електрозв'язку, зокрема: проводити знесення та реконструкцію будівель, мостів, перебудову колекторів, тунелів метрополітену та залізниці, де прокладено кабелі електрозв'язку, встановлено стоянки повітряних ліній електрозв'язку, кабельні шафи та розподільні коробки, без попереднього перенесення виконавцями робіт споруд і обладнання ліній електрозв'язку, узгодженого з операторами телекомунікацій; засипати, ламати чи самочинно знімати на трасах ліній електрозв'язку замірні стовпчики, попереджувальні та інші знаки, скидати на трасах підземних кабельних ліній електрозв'язку вантажі вагою більш як 5 тонн, влаштовувати в охоронних зонах стоки кислот, розчинів солей та лугів; відчиняти двері та люки необслуговуваних наземних і підземних регенераційних (підсиловальних) пунктів, радіорелейних станцій, колодязів кабельної каналізації, кабельних шаф, розподільних коробок, а також підключатися до ліній електрозв'язку особам, які не обслуговують ці лінії; псувати опори і арматуру повітряних ліній, обривати проводи чи накидати на них сторонні предмети, укріплювати на опорах різноманітні плакати, покажчики та ін.; проводити перепланування приміщень з порушенням вбудованих закладних пристроїв і обладнання інженерних комунікацій, пошкодженням кабелів електрозв'язку.

Підприємства, установи, організації та громадяни, яким надані у власність, постійне або тимчасове користування земельні ділянки, по яких проходять лінії електрозв'язку, несуть відповідальність за проведення робіт на ділянках і зобов'язані вживати належних заходів для збереження цих ліній.

Перше правопорушення, передбачене коментованою статтею, має формальний склад: для притягнення винної особи до адміністративної відповідальності достатньо самого факту порушення правил охорони ліній і споруд зв'язку. Друге правопорушення, передбачене коментованою статтею, має матеріальний склад, і потребує настання наслідків у вигляді пошкодження кабельної, радіорелейної, повітряної лінії зв'язку, проведеного мовлення або споруд чи обладнання, які входять до їх складу, якщо воно не викликало припинення зв'язку. Це правопорушення необхідно відмежовувати від злочину, передбаченого ст. 360 Кримінального кодексу України, який є умисним пошкодженням кабельної, радіорелейної, повітряної лінії зв'язку, проведеного мовлення або споруд чи обладнання, які входять до їх складу, якщо воно спричинило тимчасове припинення зв'язку.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушень можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 148. Пошкодження таксофонів

Пошкодження таксофонів – тягне за собою накладення штрафу в розмірі від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 148 в редакції Закону №386/96-ВР від 01.10.96.]

Об'єктом правопорушення, передбаченого коментованою статтею, є суспільні відносини в сфері зв'язку та у сфері власності.

Таксофон – це платний телефон загального користування. За його допомогою надаються загальнодоступні (універсальні) послуги, до яких належать послуги фіксованого телефонного (місцевого, міжнародного) зв'язку, зокрема, служб екстреного виклику, довідкових служб. Інформація про порядок отримання послуг телефонного зв'язку за допомогою таксофонів розміщується на таксофоні або надається споживачам в іншій формі. Порядок використання таксофонів регулюється регулюються Законом України "Про телекомунікації" та Правилами надання та отримання телекомунікаційних послуг, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 09.08.2005 р. № 720.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у вчиненні активних дій, внаслідок яких порушено зовнішню чи внутрішню цілісність та (або) функціональні властивості таксофона. Законодавець не визначає, що умовою настання відповідальності за коментованою статтею є спричинення втрати працездатності таксофону, тобто для притягнення до адміністративної відповідальності ця ознака не є обов'язковою.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушень можуть бути особи, яким виповнилося 16 років.

Стаття 148¹. Порушення Правил надання та отримання телекомунікаційних послуг

Здійснення дій, що призвели до зниження якості функціонування телекомунікаційних мереж, або самовільне (без відома оператора телекомунікацій) отримання телекомунікаційних послуг – тягне за собою накладення штрафу в розмірі від тридцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення за порушення, передбачені частиною першою цієї статті, – тягнуть за собою відшкодування збитків, завданих оператору, та накладення штрафу в розмірі від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 148-1 згідно із Законом №386/96-ВР від 01.10.96, в редакції Закону №1280-IV (1280-15) від 18.11.2003.]

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини в сфері зв'язку та у сфері власності. Відповідно до ст. 1 Закону України "Про телекомунікації" телекомунікаційна мережа – це комплекс технічних засобів телекомунікацій та споруд, призначених для маршрутизації, комутації, передавання та (або) приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, провідних, оптичних чи інших електромагнітних системах між кінцевим обладнанням. Правила надання та отримання телекомунікаційних послуг, про які йдеться у назві статті, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 09.08.2005 р. № 720, а їх дія поширюється на відносини операторів, провайдерів телекомунікацій, які згідно із законодавством надають телекомунікаційні послуги у телекомунікаційних мережах загального користування, юридичних та фізичних осіб – споживачів телекомунікаційних послуг (див. коментар до ст. 144 КпАП).

Відповідно до п. 32 Правил надання та отримання телекомунікаційних послуг на споживача покладається низка обов'язків, зокрема: використовувати кінцеве обладнання, на яке видано документ про підтвердження його відповідності вимогам нормативних документів у сфері телекомунікацій; не допускати використання свого кінцевого обладнання для вчинення протиправних дій або дій, що суперечать інтересам національної безпеки, оборони та охорони правопорядку; не допускати дій, що можуть створювати загрозу для безпеки експлуатації телекомунікаційних мереж, підтримки їх цілісності та взаємодії, захисту інформаційної безпеки мереж, електромагнітної сумісності радіоелектронних

засобів, ускладнювати чи унеможливити надання послуг іншим споживачам; не допускати використання на комерційній основі кінцевого обладнання для надання телекомунікаційних послуг третім особам; укласти договір та виконувати його умови; своєчасно оплачувати отримані телекомунікаційні послуги; користуватися тільки такими лічильниками обліку тривалості телекомунікаційних послуг; на які видано документ про підтвердження їх відповідності вимогам порядку; дотримуватися правил (порядку) користування кішцевим обладнанням у пунктах колективного користування; утримувати кінцеве обладнання у справному стані; повідомляти на запит оператора, провайдера тип кінцевого обладнання, що використовується для отримання телекомунікаційних послуг. Кінцеве обладнання необхідно розуміти як обладнання, яке може використовуватись як індивідуальний пристрій і як відомча телекомунікаційна мережа.

Об'єктивна сторона першого правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, полягає у вчиненні дій, що призвели до зниження якості функціонування телекомунікаційних мереж. Такі дії можуть бути вчинені шляхом пошкодження споживачем телекомунікаційного обладнання, телекомунікаційної мережі доступу (частини телекомунікаційної мережі між пунктом закінчення телекомунікаційної мережі та найближчим вузлом (центром) комутації включно) або шляхом вчинення інших дій, які спричинили погіршення функціонування телекомунікаційних мереж. Відповідно до Правил надання та отримання телекомунікаційних послуг кожний випадок пошкодження споживачем телекомунікаційного обладнання та ліній, які перебувають на балансі оператора, оформляється актом, що підписується представником оператора та особою, з вини якої сталося пошкодження (за умови її виявлення). Якщо особа, з вини якої сталося пошкодження, відмовляється від підписання, акт підписується двома представниками оператора телекомунікацій. Усі витрати на усунення пошкодження, а також відшкодування інших збитків (зокрема, упущення вигоди) в установленому законодавством цивільно-правовому порядку покладаються на особу, з вини якої сталося пошкодження.

Об'єктивна сторона другого правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, є вчиненням активних дій щодо отримання телекомунікаційних послуг без укладення договору про надання таких послуг або за припинення такого договору або з порушенням його умов. Визначення та умови надання телекомунікаційних послуг, а також визначення оператора телекомунікацій див. у коментарі до ст. 144 КпАП.

Частина 2 коментованої статті встановлює відповідальність за повторне протягом року вчинення означених правопорушень.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується наявністю вини у формі умислу або необережності.

Суб'єктами правопорушень можуть бути особи, яким виповнилося 16 років.

Стаття 148². Порушення порядку та умов надання послуг зв'язку в мережах загального користування

Порушення порядку та умов надання послуг зв'язку в мережах загального користування – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб у розмірі від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Відмова оператора зв'язку надати споживачу вичерпну інформацію щодо змісту, якості та порядку надання телекомунікаційних послуг, що ним надаються та/або отримані споживачем протягом останніх шести місяців, а також порушення встановленого законом строку оприлюднення тарифів, які встановлюються операторами телекомунікацій самостійно, – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових та фізичних осіб – суб'єктів господарської діяльності в розмірі від одного до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 148–2 згідно із Законом №386/96-ВР від 01.10.96, в редакції Закону №1280-IV (1280–15) від 18.11.2003.]

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини в сфері зв'язку та у сфері інформації.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, полягає у порушенні порядку та умов надання послуг зв'язку в мережах загального користування. Телекомунікаційна мережа загального користування – це телекомунікаційна мережа, доступ до якої відкрито для всіх

споживачів. Визначення телекомунікаційної мережі див. у коментарі до ст. 148¹ КпАП. Правила надання послуг зв'язку в мережах загального користування визначено у Правилах надання та отримання телекомунікаційних послуг, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 09.08.2005 р. № 720. Зокрема оператор (визначення поняття “оператор” див. у коментарі до ст. 144 КпАП). Оператор зобов'язаний: включити кінцеве обладнання, виключене за неоплату телекомунікаційних послуг, протягом двох діб (крім вихідних та святкових днів) з моменту надання абонентом документів про погашення заборгованості з оплати послуг телефонного зв'язку (якщо договір з абонентом не було розірвано); зберігати протягом одного місяця з дня розірвання договору технічну можливість відновлення роботи телефону; узгоджувати з абонентами питання розміщення їх телефонних номерів у базах даних інформаційно-довідкових служб; у разі неусунення пошкодження телекомунікаційної мережі, яке унеможливило доступ споживача до послуги або знизило до неприпустимих значень показники якості телекомунікаційної послуги, протягом однієї доби із зафіксованого моменту подання абонентом заяви про це не нараховувати абонентну плату за весь період пошкодження та у разі неусунення пошкодження протягом п'яти діб із зафіксованого моменту подання абонентом відповідної заяви сплатити споживачу штраф у розмірі 25% добової абонентної плати за кожен добу перевищення цього строку, але не більше ніж за три місяці; інформувати абонентів про строки введення в експлуатацію нових та розширення абонентської ємності діючих АТС, а також про порядок і строки задоволення заяв на надання послуг місцевого телефонного зв'язку та чергу на встановлення телефону. Правилами надання та отримання телекомунікаційних послуг передбачено також інші умови надання послуг зв'язку в мережах загального користування, порушення яких має наслідком відповідальність за ч. 1 коментованої статті.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 2 цієї статті, вклучає два діяння: а) відмову оператора зв'язку надати споживачу вичерпну інформацію щодо змісту, якості та порядку надання телекомунікаційних послуг, що ним надаються та (або) отримані споживачем протягом останніх шести місяців; б) порушення встановленого законом строку оприлюднення тарифів, які встановлюються операторами телекомунікацій самостійно.

Відповідно до ст. 4 Закону України “Про захист прав споживачів” споживачі під час придбання, замовлення або використання продукції, яка реалізується на території України, для задоволення своїх особистих потреб мають право на необхідну, доступну, достовірну та своєчасну інформацію про продукцію, її кількість, якість, асортимент, а також про її виробника (виконавця, продавця). Стаття 6 Закону України “Про телекомунікації” закріплює забезпечення доступу споживачів до інформації про порядок отримання та якість телекомунікаційних послуг як принцип діяльності у сфері телекомунікацій. Правила надання та отримання телекомунікаційних послуг надають споживачу під час замовлення та (або) отримання телекомунікаційних послуг право на безоплатне отримання від оператора, провайдера вичерпної інформації про зміст, якість, вартість та порядок надання телекомунікаційних послуг, порушення якого і становить об'єктивну сторону першого правопорушення, передбаченого ч. 2 коментованої статті. Тим самим нормативним актом оператор та провайдер зобов'язуються оприлюднювати в засобах масової інформації або доводити письмово до відома споживачів тарифи на телекомунікаційні послуги, що встановлюються ним самостійно, не пізніше ніж за сім календарних днів до їх запровадження. Порушення цього обов'язку є об'єктивною ч. 2 правопорушення, передбаченого частиною другою коментованої статті.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується наявністю умислу або необережності.

Суб'єктом правопорушення можуть бути лише посадові особи суб'єкта господарювання, який має право на провадження діяльності у сфері телекомунікацій, зокрема на технічне обслуговування та експлуатацію телекомунікаційних мереж.

Стаття 148³. Використання засобів зв'язку з метою, що суперечить інтересам держави, з метою порушення громадського порядку та посягання на честь і гідність громадян

Використання засобів зв'язку з метою, що суперечить інтересам держави, порушує громадський порядок та посягає на честь і гідність громадян, – тягне за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятдесяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 148³ згідно із Законом України № 386/96-ВР від 01.10.96 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини в сфері зв'язку.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у використанні засобів зв'язку з метою, що суперечить інтересам держави, з метою порушення громадського порядку та посягання на честь і гідність громадян.

Засоби зв'язку – це технічне обладнання, що використовується для організації зв'язку. Згідно з тлумаченням, що міститься у рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Вищого арбітражного суду України та Генеральної прокуратури України щодо офіційного тлумачення положень ст. 2 Арбітражного процесуального кодексу України (справа про представництво прокуратурою України інтересів держави в арбітражному суді) від 08.04.1999 р., державні інтереси закріплюються як нормами Конституції України, так і нормами інших правових актів. Інтереси держави відрізняються від інтересів інших учасників суспільних відносин. В основі перших завжди є потреба у здійсненні загальнодержавних (політичних, економічних, соціальних та інших) дій, програм, спрямованих на захист суверенітету, територіальної цілісності, державного кордону України, гарантування її державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, охорону землі як національного багатства, захист прав усіх суб'єктів права власності та господарювання тощо. Громадський порядок – це закріплена в нормативно-правових актах та у громадській думці сукупність громадських відносин, що склалися в державі і мають на меті створення сприятливих умов для суспільно корисної діяльності, відпочинку та побуту громадян.

Відповідно до Конституції України честь і гідність людини визнаються найвищою соціальною цінністю. Стаття 201 Цивільного кодексу України визнає честь та гідність особистими немайновими благами, які охороняються цивільним законодавством. Право на повагу до гідності та честі закріплене у ст. 297 цього Кодексу, яка визначає, що кожен має право на повагу до його гідності та честі. Гідність та честь фізичної особи є недоторканими. Фізична особа має право звернутися до суду з позовом про захист її гідності та честі. Поняття “честь” та “гідність” є оціночними. Так, під гідністю найчастіше розуміють суб'єктивну оцінку особистістю своїх особистих якостей, здібностей, світогляду, виконаного обов'язку і свого суспільного значення. До того ж самооцінка ґрунтується на соціально значущих критеріях оцінки моральних та інших якостей особистості. Подібно до гідності, поняття честі розкриває ставлення людини до самої себе і до неї з боку суспільства. Але, на відміну від поняття гідності, моральна цінність людини в понятті честі пов'язується з конкретним суспільним станом людини, родом її діяльності та моральними якостями, що за нею визнаються.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю прямого умислу.

Суб'єкт правопорушення: особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 148⁴. Використання технічних засобів та обладнання, що застосовуються в мережах зв'язку загального користування, без документа про підтвердження відповідності

Використання технічних засобів та обладнання, що застосовуються в мережах зв'язку загального користування операторами зв'язку без документа про підтвердження відповідності, – тягне за собою накладення штрафу в розмірі від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 148-4 згідно із Законом №386/96-ВР від 01.10.96, в редакції Закону №1280-IV (1280-15) від 18.11.2003.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини в сфері зв'язку.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у використанні технічних засобів та обладнання, що застосовуються в мережах зв'язку загального користування операторами зв'язку без документа про підтвердження відповідності. Порядок видання такого документа встановлено Законом України “Про підтвердження відповідності” від 17.05.2001 р. № 2406-III.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується умислом або необережністю.

Суб'єктом правопорушення як показує аналіз диспозиції цієї статті, можуть бути посадові особи суб'єкта господарювання, який має право на провадження діяльності у сфері телекомунікацій, зокрема на технічне обслуговування та експлуатацію телекомунікаційних мереж.

Стаття 148⁵. Порушення правил про взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж загального користування

Відмова в наданні необхідної інформації для взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж, доступу до цих мереж у всіх технічно можливих місцях, інформації щодо ідентифікації виклику і його тривалості між телекомунікаційними мережами, відмова оператора, який займає монополію (домінуюче) становище на ринку телекомунікацій, подати на затвердження до НКРЗ пропозиції щодо взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж, відмова у виконанні рішення, яке прийняте НКРЗ і набрало чинності, – тягне за собою накладення штрафу на посадових та фізичних осіб – суб'єктів господарської діяльності в розмірі від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення за порушення, передбачені частиною першою цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових та фізичних осіб – суб'єктів господарської діяльності в розмірі від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 1485 згідно із Законом України № 1280-IV від 18.11.2003 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини в сфері зв'язку.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених ч. 1 коментованої статті, складається із трьох видів діянь: а) відмова в наданні необхідної інформації для взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж, доступу до цих мереж у всіх технічно можливих місцях, інформації щодо ідентифікації виклику і його тривалості між телекомунікаційними мережами; б) відмова оператора, який займає монополію (домінуюче) становище на ринку телекомунікацій, подати на затвердження до НКРЗ пропозиції щодо взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж; в) відмова у виконанні рішення, яке прийняте НКРЗ і набуло чинності. Всі три правопорушення вчинюються шляхом бездіяльності.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю прямого умислу.

Суб'єктом правопорушення можуть бути посадові та фізичні особи – суб'єкти господарської діяльності.

Глава 11

Адміністративні правопорушення в галузі житлових прав громадян, житлово-комунального господарства та благоустрою

Стаття 149. Порушення порядку взяття на облік та строків заселення жилих будинків і жилих приміщень

Порушення посадовими особами порядку взяття на облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов, зняття з обліку та надання громадянам жилих приміщень, недодержання встановлених строків заселення жилих будинків і жилих приміщень – тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 149 із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини в сфері реалізації прав громадян на житло.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у вчиненні таких діянь: а) порушенні посадовими особами порядку взяття на облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов, зняття з обліку та надання громадянам жилих приміщень; б) недодержанні строків заселення жилих будинків і жилих приміщень. Конституція України проголосила, що кожен має право на житло. Держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону. Основним правовим актом, який регламентує відносини у цій сфері, є Житловий кодекс, ст. 34 якого встановлює перелік громадян, що потребують поліпшення житлових умов. Такими визнаються громадяни: 1) забезпечені жилою площею нижче за встановлений рівень; 2) які проживають у приміщенні, що не відповідає встановленим санітарним і технічним вимогам; 3) які хворіють на тяжкі форми деяких хронічних захворювань, у зв'язку з чим не можуть проживати в комунальній квартирі або вольній кімнаті з членами своєї сім'ї; 4) які проживають за договором піднайму жилого приміщення в будинках державного або громадського житлового фонду чи за договором найму жилого приміщення в будинках житлово-будівельних кооперативів; 5) які проживають тривалий час за договором найму (оренди) в будинках (квартирах), що належать громадянам на праві приватної власності; 6) які проживають у гуртожитках. Громадяни, які потребують поліпшення житлових умов, беруться на облік для одержання жилих приміщень у будинках державного і громадського житлового фонду. Стаття 36 Житлового кодексу визначає, що облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов, здійснюється, як правило, за місцем проживання у виконавчому комітеті районної, міської, районної в місті, селищної, сільської Ради народних депутатів. Ст. 37 Житлового кодексу проголошує, що облік потребуючих поліпшення житлових умов, які потребують громадяни, що працюють на підприємствах, в установах, організаціях, що мають житловий фонд і ведуть житлове будівництво або беруть пайову участь у житловому будівництві, здійснюється за місцем роботи, а за їх бажанням – також і за місцем проживання. Нарівні з ними беруться на облік громадяни, які залишили роботу на цих підприємствах, в установах, організаціях у зв'язку з виходом на пенсію. Відповідно до ст. 39 Житлового кодексу на облік беруться громадяни, які потребують поліпшення житлових умов: за місцем проживання – виконавчим комітетом районної, міської, районної в місті, селищної, сільської Ради народних депутатів за участю громадської комісії з житлових питань, створеної при виконавчому комітеті; за місцем роботи – спільним рішенням адміністрації підприємства, установи, організації чи органу кооперативної або іншої громадської організації і відповідного профспілкового комітету. До того ж беруться до уваги рекомендації трудового колективу. Рішення про взяття громадян, які потребують поліпшення житлових умов на облік за місцем роботи затверджується виконавчим комітетом районної, міської, районної в місті, селищної, сільської Ради народних депутатів. Громадяни, які перебувають потребують поліпшення житлових умов на обліку до одержання житлового приміщення за винятком таких випадків: 1) поліпшення житлових умов, внаслідок якого відпали підстави для надання іншого жилого приміщення; 2) виїзду на постійне місце проживання до іншого населеного пункту; 3) припинення трудових відносин з підприємством, установою, організацією особи, яка перебуває на обліку за місцем роботи, крім випадків, передбачених законодавством; 4) засудження до позбавлення волі на строк понад шість місяців, заслання або вислання; 5) подання відомостей, що не відповідають дійсності, які стали підставою для взяття на облік, або неправомірних дій службових осіб при вирішенні питання про взяття на облік. У разі смерті громадянина, який перебував поліпшення житлових умов перебував на обліку, за членами його сім'ї зберігається право подальшого перебування на обліку. Зняття з обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов провадиться органами, які винесли або затвердили рішення про взяття громадянина на облік. Про зняття з обліку потребуючих громадян повідомляються у письмовій формі з зазначенням підстав. Не знімаються з обліку народні депутати України, які перейшли на постійну роботу у Верховну Раду України, і члени їх сімей за місцем попередньої роботи чи постійного проживання.

Термінологія Житлового кодексу значною мірою застаріла, однак саме цей законодавчий акт та Правила обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і надання їм жилих приміщень в Українській РСР, затвержені постановою Ради Міністрів УРСР і Укрпрофради від 11. 12. 1984 р. № 470, які також не відповідають реаліям сьогодення, регулюють суспільні відносини в сфері реалізації прав громадян на житло.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу або необережності.

Суб'єктом правопорушення є посадові особи, до компетенції яких належить ведення обліку або контроль за веденням обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, а також організація заселення жилих будинків і приміщень.

Стаття 150. Порушення правил користування жилими будинками і жилими приміщеннями

Порушення правил користування жилими приміщеннями, санітарного утримання місць загального користування, сходових кліток, ліфтів, під'їздів, придомових територій, порушення правил експлуатації жилих будинків, жилих приміщень та інженерного обладнання, безгосподарне їх утримання, а також самовільне переобладнання та перепланування жилих будинків і жилих приміщень, використання їх не за призначенням, псування жилих будинків, жилих приміщень, їх обладнання та об'єктів благоустрою – тягнуть за собою попередження або накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб – від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 150 із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97.]

Правила користування приміщеннями житлових будинків затвержені постановою Кабінету Міністрів України від 08.10.1992 р. № 572. Відповідно до положень цього нормативного акта користування приміщеннями житлових будинків здійснюється згідно з свідоцтвом на право власності або договором найму (оренди). Використовувати житлові приміщення для провадження господарської діяльності промислового характеру заборонено.

Власники, наймачі (орендарі) приміщень житлових будинків мають право на: своєчасне отримання житлово-комунальних послуг належної якості згідно із законодавством; відшкодування збитків, завданих їхньому майну та (або) приміщенням, шкоди, заподіяної їх життю чи здоров'ю внаслідок незадовільного утримання будинку або ненадання чи надання не в повному обсязі послуг, відповідно до законодавства; переобладнання і перепланування житлових і підсобних приміщень, балконів і лоджій за відповідними проектами без обмеження інтересів інших громадян, які проживають у будинку, з дозволу власника будинку (квартири) та органу місцевого самоврядування, виданого у встановленому порядку.

Власник квартири має право за погодженням з членами сім'ї здавати внайм (в оренду) квартиру або кімнату квартири та укладати інші договори відповідно до законодавства. Користування наймачем (орендарем) квартири (кімнати) здійснюється згідно з договором найму (оренди).

Власник та наймач (орендар) квартири зобов'язаний:

– укласти договір на надання житлово-комунальних послуг, підготовлений виконавцем відповідно до типового договору;

– оплачувати надані житлово-комунальні послуги у строки, встановлені договором або законом;

– дотримуватися вимог нормативно-правових актів у сфері житлово-комунальних послуг, пожежної і газової безпеки, санітарних норм і правил;

– проводити за власні кошти ремонт квартири наймач (орендар) – згідно з договором найму (оренди);

– використовувати приміщення житлового будинку за призначенням, забезпечувати збереження житлових і підсобних приміщень та технічного обладнання;

– не допускати виконання робіт та інших дій, що викликають псування приміщень, приладів та обладнання будинку, порушують умови проживання громадян;

– дотримуватися правил утримання тварин у домашніх умовах;

– утримувати тварин у квартирі, де проживають співвласники або наймачі (орендарі), за погодженням з ними;

– не захарашувати сходові клітки, позаквартирні коридори, колясочні, ліфтові шахти, горища, підвали та інші допоміжні приміщення будинку, підтримувати чистоту і порядок в ньому.

У приміщеннях житлових будинків заборонено:

– зберігати вибухонебезпечні чи екологічно шкідливі речовини і предмети;

– голосно співати і кричати, користуватися звуковідтворювальною апаратурою та іншими джерелами побутового шуму з двадцять другої до восьмої години;

– проводити у робочі дні з двадцять першої до восьмої години, а у святкові та неробочі дні цілодобово ремонтні роботи, що супроводжуються шумом. Власник, наймач (орендар) приміщення,

якому передбачається проведення ремонтних робіт, зобов'язаний повідомити мешканців прилеглих квартир про початок зазначених робіт. За згодою мешканців усіх прилеглих квартир ремонтні та

будівельні роботи можуть проводитися також у святкові та неробочі дні. Рівень шуму, що утворюється під час проведення будівельних робіт, не повинен перевищувати санітарних норм;

– утримувати на балконах і лоджіях тварин, зокрема птицю і бджіл.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини в сфері реалізації прав громадян на житло.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у вчиненні таких діянь: а) порушенні правил користування жилими приміщеннями, санітарного утримання місць загального користування, сходових кліток, ліфтів, під'їздів, придомових територій; б) порушенні правил експлуатації жилих будинків, жилих приміщень та інженерного обладнання, безгосподарному їх утриманні; в) самовільному переобладнанні та переплануванні жилих будинків і жилих приміщень, використанні їх не за призначенням; г) псування жилих будинків, жилих приміщень, їх обладнання та об'єктів благоустрою.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі прямого або непрямого умислу.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 151. Самоправне зайняття жилого приміщення

Самоправне зайняття жилого приміщення у будинках державного або громадського житлового фонду чи фонду житлово-будівельних кооперативів – тягне за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 151 із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97.]

Право громадян на одержання жилого приміщення закріплене у ст. 31 Житлового кодексу, яка встановлює, що громадяни, які потребують поліпшення житлових умов, мають право на одержання у користування жилого приміщення в будинках державного або громадського житлового фонду в порядку, передбаченому законодавством Союзу РСР, цим Кодексом та іншими актами законодавства Української РСР (термінологія зазначеного Кодексу є застарілою, але він продовжує регулювати правові відносини у цій сфері). Жилі приміщення надаються зазначеним громадянам, які постійно проживають у цьому населеному пункті (якщо інше не встановлено законодавством Союзу РСР і Української РСР), як правило, у вигляді окремої квартири на сім'ю.

Громадяни самостійно здійснюють право на одержання жилого приміщення в будинках державного і громадського житлового фонду з настанням повноліття, тобто після досягнення вісімнадцятирічного віку, а такі, що одружилися або влаштувалися на роботу у передбачених законом випадках до досягнення вісімнадцятирічного віку, – відповідно з часу одруження або влаштування на роботу. Інші неповнолітні (віком від п'ятнадцяти до вісімнадцяти років) здійснюють право на одержання жилого приміщення за згодою батьків або піклувальників.

Відповідно до положень ст. 51–54 Житлового кодексу, жилі приміщення в будинках житлового фонду місцевих Рад народних депутатів надаються громадянам виконавчим комітетом районної, міської, районної в місті, селищної, сільської Ради народних депутатів за участю громадської комісії з житлових питань, створеної при виконавчому комітеті з депутатів Рад, представників громадських організацій, трудових колективів. Жилі приміщення в будинках відомчого житлового фонду надаються громадянам за спільним рішенням адміністрації і профспілкового комітету підприємства, установи, організації, затвердженням виконавчим комітетом районної, міської, районної в місті, селищної, сільської Ради народних депутатів, а у випадках, передбачених Радою Міністрів СРСР, – за спільним рішенням адміністрації і профспілкового комітету з наступним повідомленням виконавчому комітетові відповідної Ради народних депутатів про надання жилих приміщень для заселення. Жилі приміщення в будинках громадського житлового фонду надаються громадянам за спільним рішенням органу відповідної організації та її профспілкового комітету з наступним повідомленням виконавчому комітетові відповідно районної, міської, районної в місті, селищної, сільської Ради народних депутатів про надання жилих приміщень для заселення.

На підставі рішення про надання жилого приміщення в будинку державного або громадського житлового фонду виконавчий комітет районної, міської, районної в місті, селищної, сільської Ради народних депутатів видає громадянину ордер, який є єдиною підставою для вселення в надане жиле приміщення. Ордер може бути видано лише на вільне жиле приміщення. Право на отримання ордера має лише той громадянин, на прізвище якого він виписаний. При отриманні ордера повинні бути пред'явлені паспорти (свідчення про народження) або документи, що їх замінюють, на всіх членів сім'ї, включених в ордер, а також письмова згода повнолітніх членів сім'ї на переселення в надане жит-

лове приміщення. Ордер дійсний протягом 30 днів з дня його видачі. Термін цей за наявності поважних причин може бути подовжений органом, що його видав. Після вселення в житлове приміщення ордер здається у відповідну житлово-експлуатаційну організацію.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері захисту житлових прав громадян.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у самоправному зайнятті жилого приміщення у будинках державного або громадського житлового фонду чи фонду житлово-будівельних кооперативів.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі прямого умислу.

Суб'єктом правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 152. Порушення правил благоустрою територій міст та інших населених пунктів

Порушення правил благоустрою територій міст та інших населених пунктів, а також недодержання правил щодо забезпечення чистоти і порядку в містах та інших населених пунктах – тягнуть за собою попередження або накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб – від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 152 із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97.]

Правові, економічні, екологічні, соціальні та організаційні засади благоустрою населених пунктів і спрямований на створення умов, сприятливих для життєдіяльності людини визначені у Законі України "Про благоустрій населених пунктів". Відповідно до положень Закону благоустрій населених пунктів – це комплекс робіт з інженерного захисту, розчищення, осушення та озеленення території, а також соціально-економічних, організаційно-правових та екологічних заходів з покращення мікроклімату, санітарного очищення, зниження рівня шуму та інше, що здійснюються на території населеного пункту з метою її раціонального використання, належного утримання та охорони, створення умов щодо захисту і відновлення сприятливого для життєдіяльності людини довкілля. Територія – це сукупність земельних ділянок, які використовуються для розміщення об'єктів загального користування: парків, скверів, бульварів, вулиць, провулків, узвозів, проїздів, пляжів, площ, майданів, набережних, прибудинкових територій, пляжів, кладовищ, рекреаційних, оздоровчих, навчальних, спортивних, історико-культурних об'єктів, об'єктів промисловості, комунально-складських та інших об'єктів у межах населеного пункту.

Громадяни у сфері благоустрою населених пунктів зобов'язані: 1) утримувати в належному стані закріплені в установленому порядку за ними території; 2) дотримуватися правил благоустрою території населених пунктів; 3) не порушувати права і законні інтереси інших суб'єктів благоустрою населених пунктів; 4) відшкодовувати в установленому порядку збитки, завдані порушенням законодавства з питань благоустрою населених пунктів.

Підприємства, установи та організації у сфері благоустрою населених пунктів зобов'язані:

1) утримувати в належному стані території, надані їм в установленому законом порядку;

2) утримувати в належному стані закріплені за ними на умовах договору з балансоутримувачем об'єкти благоустрою (їх частини);

3) усувати на закріплених за ними об'єктах благоустрою (їх частинах) за власний рахунок та в установлені строки пошкодження інженерних мереж або наслідки аварій, що сталися з їх вини;

4) усувати на закріплених за ними об'єктах благоустрою (їх частинах) наслідки надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру в установленому порядку;

5) проводити згідно з планами, затвердженими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, інвентаризацію та паспортизацію закріплених за ними об'єктів благоустрою (їх частин);

6) у процесі утримання об'єктів благоустрою (їх частин) дотримуватися відповідних технологій щодо їх експлуатації та ремонту, регулярно здійснювати заходи щодо запобігання передчасному зносу об'єктів, забезпечення умов функціонування та утримання їх у чистоті й належному стані;

7) відшкодовувати збитки та іншу шкоду, завдану ними внаслідок порушення законодавства з питань благоустрою та охорони навколишнього природного середовища в порядку та розмірах, установлених законодавством України.

Затвердження правил благоустрою територій населених пунктів належить до компетенції сільських, селищних і міських рад. Так, наприклад, відповідно до Правил благоустрою і утримання території м.

Миколаєва, затверджених рішенням Миколаївської міської ради від 01.04.2005 р. № 32/36, порушення правил благоустрою міста вважаються: створення смітників у невідведених для цього місцях; забруднення вулиць, площ, доріг, дворів; складування на вулицях, площах тари, будівельних матеріалів тощо без відповідного дозволу; виконання робіт з благоустрою міста без затверджених проектів на виконання земельних робіт та відповідного дозволу, виданого управлінням житлово-комунального господарства: наїзди на сміття тощо, декоративні огорожі, газони і зелені насадження; незадовільний стан доріг, вулиць, площ, тротуарів, пішохідних доріжок, мостів, шляхопроводів, підземних пішохідних переходів; незадовільне утримання парків, скверів, зелених зон, квітників; відсутність огорожі на місці розриття; відсутність освітлення місця розриття у нічний час на тротуарах, проїзній частині вулиць і площ; відсутність перехідного містка при прокладанні інженерних комунікацій згідно з проектом виконання робіт; відсутність урн для сміття; незадовільний зовнішній вигляд та технічна несправність постійних і тимчасових огорож, парканів, газонних огорож, ліхтарів, стовпів, мачт, лавок, урн та контейнерів для сміття тощо. Правила благоустрою інших населених пунктів України затверджуються відповідними сільськими, селищними та міськими радами.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері громадського благоустрою.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні правил благоустрою територій міст та інших населених пунктів, а також недодержанні правил щодо забезпечення чистоти і порядку в містах та інших населених пунктах.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 153. Знищення або пошкодження зелених насаджень або інших об'єктів озеленення населених пунктів

Знищення або пошкодження зелених насаджень, окремих дерев, чагарників, газонів, квітників та інших об'єктів озеленення в населених пунктах, нежиття заходів для їх охорони, а також самовільне перенесення в інші місця під час забудови окремих ділянок, зайнятих об'єктами озеленення, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 153 із змінами, внесеними згідно із Законами №81/96-ВР від 06.03.96, №55/97-ВР від 07.02.97.]

Правові та організаційні засади озеленення населених пунктів регламентуються Правилами утримання зелених насаджень у населених пунктах України, затверджених наказом Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 10.04.2006 р. № 105. Зазначені Правила розроблені з метою охорони та збереження зелених насаджень у містах та інших населених пунктах (далі – зелені насадження) і утримання їх у здоровому впорядкованому стані, створення та формування високодекоративних, стійких до несприятливих умов навколишнього природного середовища насаджень. Правила є обов'язковими для виконання всіма установами, підприємствами, організаціями та громадянами, які займаються проектуванням, створенням, ремонтом і утриманням зелених насаджень, розташованих на територіях населених пунктів України.

Відповідно до положень цього нормативного акта зелені насадження – це деревна, чагарникова, квіткова та трав'яна рослинність природного і штучного походження на визначеній території населеного пункту. Зелені насадження поділяються на такі категорії. Зелені насадження загального користування – зелені насадження, які розташовані на території загальноміських і районних парків, спеціалізованих парків, парків культури та відпочинку; на територіях зоопарків та ботанічних садів, міських садів і садів житлових районів, міжквартальних або при групі житлових будинків; скверів, бульварів, насаджень на схилах, набережних, лісопарків, лугопарків, гідропарків і інших, які мають вільний доступ для відпочинку. Зелені насадження обмеженого користування – це насадження на територіях громадських і житлових будинків, шкіл, дитячих установ, вищих та середніх спеціальних навчальних закладів, профтехучилищ, закладів охорони здоров'я, промислових підприємств і складських зон, санаторіїв, культурно-освітніх і спортивно-оздоровчих установ та інші. Зелені насадження спеціального призначення – насадження транспортних магістралей і вулиць; на ділянках санітарно-захисних зон довкола

промислових підприємств; виставок, кладовищ і крематоріїв, ліній електропередач високої напруги; лісомеліоративні, водоохоронні, вітрозахисні, протигрозійні, насадження розсадників, квітникарських господарств, припільхові насадження в межах населених пунктів.

Пошкодження зелених насаджень – це завдання шкоди кореневій системі, стовбуру, кроні, гілкам деревно-чагарникових порід, а також газонам, квітникам, але яка не припинила їх росту.

Охороні та відновленню підлягають усі зелені насадження в межах населених пунктів під час проведення будь-якої діяльності, крім зелених насаджень, які висаджені або вирости самосівом в охоронних зонах повітряних і кабельних ліній, трансформаторних підстанцій, розподільчих пунктів і підприємств та своєчасно видалені. У разі несвоєчасного видалення насаджень в охоронних зонах, коли дерева біля кореневої шийки досягли діаметра 5 см і більше, їх відновна вартість стягується в установленому порядку.

Охорона, утримання та відновлення зелених насаджень на об'єктах благоустрою, а також видалення дерев, які вирости самосівом, здійснюються за рахунок державного або місцевих бюджетів залежно від підпорядкування об'єкта благоустрою, а на земельних ділянках, переданих у постійне користування або в оренду, – за рахунок їх власників або орендарів відповідно до нормативів, затверджених у встановленому порядку.

Генеральний план розвитку населених пунктів України розробляється і реалізується з урахуванням вимог захисту зелених насаджень.

Містобудівна діяльність у населених пунктах проводиться з дотриманням вимог охорони зелених насаджень. Господарська та інша діяльність проводиться з урахуванням коштів, необхідних для охорони, утримання та відновлення зелених насаджень і міських лісів. Кошти передбачають: місцеві органи самоврядування на утримання об'єктів зеленого господарства комунальної форми власності, підприємства, організації, установи на утримання зелених насаджень на територіях, які їм належать на правах власності, довгострокової оренди, власники чи користувачі земельних ділянок, на яких розташовані зелені насадження.

Під час проведення будь-яких робіт на земельній ділянці, на якій залишились зелені насадження забудовник: огорожує дерева на території будівництва; у процесі виконання робіт щодо будівництва доріг, тротуарів, асфальтування дворів тощо залишає місця (лунки) для посадки дерев, а також утворює лунки довкола наявних дерев; копає канали глибше 1 м для прокладання підземних інженерних мереж і фундаментів на віддалі не менше 2 м від дерева та 1,5 м від чагарника; не допускає засипання ґрунтом чагарників та стовбури дерев; зберігає верхній родючий шар ґрунту на всій території забудови, організовує його зняття, складування та залишас для подальшого використання чи передачі спеціалізованому підприємству, визначеному місцевим органом влади для використання під час створення зелених насаджень; не допускає складування будівельних матеріалів, стоянки машин і механізмів на відстані не менше 2,5 м від дерева і 1,5 м від чагарника.

На об'єктах благоустрою зеленого господарства (до яких належать парки, парки культури та відпочинку, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, гідропарки, лугопарки, лісопарки, буферні парки, районні сади; дендрологічні парки, національні, меморіальні та інші; сквери; міські ліси; зони рекреації; зелені насадження в охоронних та санітарно-захисних зонах, зони особливого використання земель; прибережні зелені насадження; зелені насадження прибудинкової території) забороняється:

- виконувати земляні, будівельні та інші роботи без дозволу, виданого в установленому порядку;
- самовільно влаштовувати городи, пошкоджувати дерева, кущі, квітники, газони;
- вивозити і звалювати в невідведених для цього місцях відходи, сміття, траву, гілки, деревину, сніг, листя тощо;
- складувати будівельні матеріали, конструкції, обладнання;
- самовільно встановлювати об'єкти зовнішньої реклами, торговельні лотки, павільйони, кіоски тощо;
- посинати кухонною сіллю сніг та лід на тротуарах;
- влаштовувати стоянки автомашин, суден, катерів;
- влаштовувати зупинки пасажирського транспорту та паркувати автотранспортні засоби на газонах;
- влаштовувати ігри на газонах;
- спалювати суху рослинність, розпалювати багаття та порушувати інші правила протипожежної безпеки;
- підвішувати на деревах гамаки, гойдалки, мотузки для сушіння білизни, прикріплювати рекламні щити, електропроводи та інше, якщо вони можуть пошкодити дерево;
- добувати з дерев сік, смолу, завдати механічні пошкодження;

- рвати квіти, ламати гілки дерев;
- випасати худобу, вигулювати та дресирувати тварин у невідведених для цього місцях;
- здійснювати ремонт, обслуговування та миття транспортних засобів, машин, механізмів у невідведених для цього місцях.

Відповідальними за збереження зелених насаджень і належний догляд за ними є:

- на об'єктах благоустрою державної чи комунальної власності – балансоутримувачі цих об'єктів;
- на територіях установ, підприємств, організацій та прилеглих територіях – установи, організації, підприємства;
- на територіях земельних ділянках, які відведені під будівництво, – забудовники чи власники цих територій;
- на безхазяйних територіях, пустирях – місцеві органи самоврядування;
- на приватних садибах і прилеглих ділянках – їх власники або користувачі.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері екологічної безпеки.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у знищенні або пошкодженні зелених насаджень окремих дерев, чагарників, газонів, квітників та інших об'єктів озеленення в населених пунктах, невжитті заходів для їх охорони, а також самовільному перенесенні в інші місця під час забудови окремих ділянок, зайнятих об'єктами озеленення.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі неосторожності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 154. **Порушення правил тримання собак і котів**

Тримання собак і котів у місцях, де це заборонено відповідними правилами, чи понад установлену кількість, чи незареєстрованих собак, або приведення в громадські місця, або вигулювання собак без повідків і намордників (крім собак, у реєстраційних свідоцтвах на яких зроблено спеціальну відмітку) чи в невідведених для цього місцях – тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб – від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, що спричинили заподіяння шкоди здоров'ю людей або їх майну, а так само повторне протягом року вчинення порушення з числа передбачених частиною першою цієї статті – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією тварин і на посадових осіб – від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 154 із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97]

З метою запобігання виникненню та поширенню зооантропонозних інфекцій серед людей місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування затверджують правила утримання тварин у домашніх умовах, виділяють і облаштовують на територіях населених пунктів місця для їх вигулювання, забезпечують відлов, тимчасове утримання та регулювання чисельності бродячих тварин. Так, відповідно до Правил утримання домашніх тварин громадянами, підприємствами та організаціями у м. Києві підприємства, установи, організації і громадяни-власники собак, котів і хижих тварин зобов'язані суворо дотримуватись санітарно-гігієнічних норм і Правил утримання у м. Києві тварин громадянами, підприємствами, установами та організаціями з обов'язковим забезпеченням безпеки людей. При додержанні зазначених вимог дозволяється утримувати:

- а) собак, котів (загальною кількістю не більше трьох дорослих тварин) у квартирах, в яких проживає одна сім'я, а також у будинках, що належать громадянам на правах власності;
- у квартирах, де проживає кілька сімей, допускається утримання собаки або когата лише за письмовою згодою всіх мешканців квартири. До того ж не дозволяється утримувати собак і котів у місцях загального користування.

Якщо кількість собак чи котів більша ніж 3 дорослі тварини, то власник тварин ставить на облік у КП "Центр ідентифікації тварин" свій розплідник або притулок (залежно від призначення);

б) собак, котів і хижих тварин – у "зоокутках", "живих кутках", дитячих, освітніх, санаторно-курортних і оздоровчих закладах з дозволу КП "Центр ідентифікації тварин" за погодженням з санітарно-епідеміологічними і ветеринарними установами;

в) собак – у вільному вигулі на ізолюваній, добре огороженій території або в ізолюваному приміщенні – на прив'язі або без неї;

г) собак на підприємствах, в установах і організаціях: для охорони – на блоках, в обладнаних приміщеннях або на прив'язі; для дослідної мети – у вольєрах або в розплідниках;

д) собак без повідків і намордників: при оперативному використанні спеціальними організаціями, собак спеціального призначення, а також під час муштри на полюванні, на навчально-дресувальних майданчиках.

Підприємствам, організаціям, установам утримання собак, котів і хижих тварин допускається за погодженням з відповідною ветеринарною установою та за умови реєстрації в КП "Центр ідентифікації тварин" і укладання договору на їх утримання.

Утримання тварин у домашніх умовах в інших регіонах України регулюється правилами, затвердженими відповідними місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері забезпечення санітарно-епідеміологічної безпеки.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні правил тримання собак і котів.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі прямого або непрямого умислу.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Глава 12

Адміністративні правопорушення в галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, в галузі фінансів і підприємницької діяльності

[Назва глави 12 із змінами, внесеними згідно із Законом №3683–12 від 15.12.93.]

Стаття 155. **Порушення правил торгівлі і надання послуг працівниками торгівлі, громадського харчування та сфери послуг, громадянами, які займаються підприємницькою діяльністю**

Порушення правил торгівлі, виконання робіт і надання послуг працівниками торгівлі, громадського харчування та сфери послуг, громадянами, які займаються підприємницькою діяльністю, – тягне за собою накладення штрафу від одного до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Продаж товарів зі складів, баз, підсобних приміщень підприємств (організацій) державної торгівлі (громадського харчування, сфери послуг) і споживчої кооперації на порушення встановлених правил, а так само приховування товарів від покупців, вчинене працівниками підприємств (організацій) державної торгівлі (громадського харчування та сфери послуг) і споживчої кооперації, які не є посадовими особами, – тягне за собою накладення штрафу від одного до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частинами першою та другою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до двадцяти семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 155 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР №7445–11 від 27.04.89, №8918–11 від 07.03.90, №1255–12 від 25.06.91; Законами №3683–12 від 15.12.93, №55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини в сфері торгівельної діяльності. Торговельна діяльність – це ініціативна, самостійна діяльність юридичних осіб і громадян щодо здійснення купівлі та продажу товарів народного споживання з метою отримання прибутку. Вона може здійснюватися у сферах роздрібної та оптової торгівлі, а також у торговельно-виробничій (громадське харчування) сфері. Торговельна діяльність в Україні регулюється Господарським кодексом України, законами України “Про захист прав споживачів”, “Про споживчу кооперацію”, “Про зовнішньоекономічну діяльність”, “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення”, “Про лікарські засоби”, “Про безпечність та якість харчових продуктів”. Порядком провадження торгівельної діяльності і правилами торговельного обслуговування населення, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 15 червня 2006 р. № 833. Правилами роздрібної торгівлі непродовольчими товарами, затвердженими наказом Міністерства економіки України № 104 від 19.04.2007, Правилами роздрібної торгівлі продовольчими товарами, затвердженими наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 11.07.2003 р. № 185, а також іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, полягає у порушенні правил торгівлі, виконання робіт і надання послуг працівниками торгівлі, громадського харчування та сфери послуг, громадянами, які займаються підприємницькою діяльністю. Відповідно до Порядку провадження торгівельної діяльності і правилами торговельного обслуговування населення, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 15 червня 2006 р. № 833, суб'єкти господарювання повинні забезпечити відповідність приміщення (місця) для провадження діяльності у сфері торгівлі і ресторанного господарства необхідним санітарним нормам, а технічного стану приміщення (місця), будівлі та устаткування – вимогам нормативних документів щодо зберігання, виробництва та продажу відповідних товарів, а також охорони праці; наявність на видному та доступному місці куточка покупця, в якому розміщується інформація про найменування власника або уповноваженого ним органу, книга відгуків та пропозицій, адреси і номери телефонів органів, що забезпечують захист прав споживачів; розміщення торговельного патенту, ліцензії відповідно до встановлених законодавством вимог; продаж товарів згідно з установленими правилами і нормами. Працівники суб'єкта господарювання зобов'язані забезпечити реалізацію прав споживачів, визначених Законом України “Про захист прав споживачів”, виконувати ці правила та вимоги інших нормативно-правових актів, що регулюють торговельну діяльність. Працівники, залучені до виготовлення, зберігання та реалізації харчових продуктів і продовольчої сировини, зобов'язані мати спеціальну підготовку. Забороняється продаж товарів, що не мають відповідного маркування, належного товарного вигляду, на яких строк придатності не зазначено або зазначено з порушенням вимог нормативних документів, строк придатності яких минув, а також тих, що надійшли без документів, передбачених законодавством, зокрема які засвідчують їх якість та безпеку. У документах на товари, що підлягають обов'язковій сертифікації, повинні зазначатися реєстраційні номери сертифіката відповідності чи свідоцтва про визнання відповідності та/або декларації про відповідність, якщо це встановлено технічним регламентом.

Забороняється безпідставне вилучення, приховання або затримання реалізації виставлених для продажу товарів, примушення покупця придбавати товари неналежної якості або непотрібного йому асортименту. Не допускається продаж товарів, вільна реалізація яких заборонена. Нормативно-правовими актами, які регулюють торговельну діяльність, встановлено також інші вимоги щодо правил торгівлі, виконання робіт і надання послуг працівниками торгівлі, громадського харчування та сфери послуг, порушення яких спричиняє адміністративну відповідальність за ч. 1 коментованої статті.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 2 коментованої статті, полягає у продажі товарів зі складів, баз підсобних приміщень підприємств (організацій) державної торгівлі (громадського харчування, сфери послуг) і споживчої кооперації на порушення встановлених правил, а так само приховування товарів від покупців, вчиненому працівниками підприємств (організацій) державної торгівлі (громадського харчування та сфери послуг) і споживчої кооперації, які не є посадовими особами.

Оптові бази – це основні господарські підприємства оптової торгівлі, що здійснюють оптові закупівлі та поставки (продаж) товарів і надають торговельні послуги підприємствам і організаціям роздрібної торгівлі, громадського харчування та іншим суб'єктам підприємницької діяльності; товарні склади, склади-холодильники – відокремлені або спеціально пристосовані приміщення для зберігання

та переробки товарних запасів; склади-магазини, що мають функціональні площі, до яких входять торговельні та складські площі закритих та напіввідкритих приміщень для зберігання і продажу великогабаритних товарів (меблі, будівельні матеріали тощо). Товари, прийняті працівниками суб'єкта господарської діяльності, що здійснюють продаж, виставляються для продажу одразу, а в разі потреби – після проведення допродажної підготовки. Забороняється безпідставне вилучення зазначеними працівниками виставлених для продажу товарів, їх приховування або стримування реалізації.

Частина 3 коментованої статті встановлює відповідальність за повторне протягом року вчинення правопорушень, передбачених ч. 1 та 2 цієї статті.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених ч. 1 коментованої статті, характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності, ч. 2 – у формі умислу.

Суб'єктами правопорушень, передбачених коментованою статтею, можуть бути як посадові, так і фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності та працівники торгівлі, громадського харчування та сфери послуг.

Стаття 155¹. Порушення порядку проведення розрахунків

Порушення встановленого законом порядку проведення розрахунків у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг – тягне за собою накладення штрафу на осіб, які здійснюють розрахункові операції, від двох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу на осіб, які здійснюють розрахункові операції, від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення встановленого законом порядку проведення розрахунків при здійсненні операцій з купівлі-продажу іноземної валюти – тягне за собою накладення штрафу на осіб, які здійснюють операції з купівлі-продажу іноземної валюти, від трьох до шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб уповноважених банків або суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють свою діяльність на підставі агентських угод з уповноваженими банками з операцій купівлі-продажу іноземної валюти, – від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною третьою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу на осіб, які здійснюють операції з купівлі-продажу іноземної валюти, від шести до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб уповноважених банків або суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють свою діяльність на підставі агентських угод з уповноваженими банками з операцій купівлі-продажу іноземної валюти, – від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 155–1 згідно із Законом №23/97-ВР від 23.01.97, в редакції Закону №548-IV (548–15) від 20.02.2003.]

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини у сфері здійснення розрахункових операцій. Стаття 2 Закону України “Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг” визначає, що розрахункова операція – це приймання від покупця готівкових коштів, платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо за місцем реалізації товарів (послуг), видача готівкових коштів за повернутий покупцем товар (ненадану послугу), а у разі застосування банківської платіжної картки – оформлення відповідного розрахункового документа щодо оплати в безготівковій формі товару (послуги) банком покупця або, у разі повернення товару (відмови від послуги), оформлення розрахункових документів щодо перерахування коштів у банк покупця.

Фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності або юридичними особами (їх філіями, відділеннями, іншими відокремленими підрозділами), які здійснюють операції з розрахунків

у готівковій та (або) в безготівковій формі (із застосуванням платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо) при продажу товарів (наданні послуг) у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг, а також уповноваженими банками та суб'єктами підприємницької діяльності, які виконують операції купівлі-продажу іноземної валюти повинні застосовуватися Реєстратори розрахункових операцій. Реєстратор розрахункових операцій – пристрій або програмно-технічний комплекс, в якому реалізовані фіскальні функції і який призначений для реєстрації розрахункових операцій при продажу товарів (наданні послуг), операцій з купівлі-продажу іноземної валюти та (або) реєстрації кількості проданих товарів (наданих послуг). До реєстраторів розрахункових операцій належать: електронний контрольно-касовий апарат, електронний контрольно-касовий реєстратор, комп'ютерно-касова система, електронний таксометр, автомат з продажу товарів (послуг) тощо.

Електронний контрольно-касовий апарат – реєстратор розрахункових операцій, який додатково забезпечує попереднє програмування найменування і ціни товарів (послуг) та облік їх кількості, друкування розрахункових та інших звітних документів. До електронних контрольно-касових апаратів належать також торговельні автомати або інше подібне устаткування, що призначене для операцій з продажу товарів (послуг) без видачі покупцю чека, іншого звітного документа за готівкові кошти чи їх замітники – жетони, картки платіжних систем або інші замітники грошей, без участі фізичної особи, яка контролює здійснення оплати таких товарів (послуг). Комп'ютерно-касова система – реєстратор розрахункових операцій, виконаний із застосуванням комп'ютерних засобів, який додатково виконує технологічні операції, визначені сферою його застосування, і забезпечує друкування розрахункових та інших звітних документів. Електронний контрольно-касовий реєстратор – реєстратор розрахункових операцій, який додатково забезпечує облік кількості реалізованих товарів (послуг) найменування, друкування розрахункових та інших звітних документів. Електронний таксометр – реєстратор розрахункових операцій, який додатково забезпечує попереднє програмування тарифів за проїзд та облік вартості наданих послуг з перевезень пасажирів. Автомат з продажу товарів (послуг) – реєстратор розрахункових операцій, який в автоматичному режимі здійснює видачу (надання) за готівкові кошти або із застосуванням платіжних карток, жетонів тощо товарів (послуг) і забезпечує відповідний облік їх кількості та вартості.

Суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють розрахункові операції в готівковій та (або) в безготівковій формі (із застосуванням платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо) при продажу товарів (наданні послуг) у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг зобов'язані: 1) проводити розрахункові операції на повну суму покупки (надання послуги) через зареєстровані, опломбовані у встановленому порядку та переведені у фіскальний режим роботи реєстратори розрахункових операцій з роздрукуванням відповідних розрахункових документів, що підтверджують виконання розрахункових операцій, або у випадках, передбачених Законом України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг", із застосуванням зареєстрованих у встановленому порядку розрахункових книжок; 2) видавати особі, яка отримус або повертає товар, отримує послугу або відмовляється від неї, розрахунковий документ встановленої форми на повну суму проведеної операції; 3) застосовувати реєстратори розрахункових операцій, що включені до Державного реєстру реєстраторів розрахункових операцій з додержанням встановленого порядку їх застосування; 4) забезпечувати цілісність пломб реєстратора розрахункових операцій та незмінність його конструкції і програмного забезпечення; 5) у разі незастосування реєстраторів розрахункових операцій у випадках, визначених Законом України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг", проводити розрахунки з використанням книги обліку розрахункових операцій та розрахункової книжки з додержанням встановленого порядку їх ведення, крім випадків, коли ведеться облік через електронні системи прийняття ставок, що контролюються у режимі реального часу Державним казначейством України; 6) забезпечувати зберігання використаних книг обліку розрахункових операцій та розрахункових книжок протягом трьох років після їх закінчення; 7) подавати до органів державної податкової служби звітність, пов'язану із застосуванням реєстратора розрахункових операцій та розрахункових книжок, не пізніше 15 числа наступного за звітним місяця; 8) реалізовувати товари (надавати послуги) за умови наявності цінника на товар (меню, прейскуранта, тарифу на послугу, що надається) у грошовій одиниці України; 9) щоденно друкувати на реєстраторах розрахункових операцій (за виключенням автоматів з продажу товарів (послуг) фіскальні звітні чеки і забезпечувати їх зберігання в книгах обліку розрахункових операцій; 10) друкувати на реєстраторах розрахункових операцій (за виключенням автоматів з продажу товарів (послуг) контрольні стрічки і забезпечувати їх зберігання протягом трьох років; 11) проводити розрахункові операції через реєстратори розрахункових операцій з використанням режиму попереднього програмування найменування, цін товарів (послуг) та обліку їх

кількості: 12) вести у порядку, встановленому законодавством, облік товарних запасів на складах та (або) за місцем їх реалізації, здійснювати продаж лише тих товарів, які відображені в такому обліку, за винятком продажу товарів особами, які відповідно до законодавства оподатковуються за правилами, що не передбачають ведення обліку обсягів реалізованих товарів (наданих послуг); 13) забезпечувати відповідність сум готівкових коштів на місці проведення розрахунків сумі коштів, яка зазначена в денному звіті реєстратора розрахункових операцій, а у випадку використання розрахункової книжки – загальній сумі продажу за розрахунковими квитанціями, виданими з початку робочого дня; 14) вводити в експлуатацію, проводити технічне обслуговування, ремонтувати реєстратори розрахункових операцій через центри сервісного обслуговування у встановленому порядку; 15) надавати покупцю товарів (послуг) за його вимогою чек, накладну або інший письмовий документ, що засвідчує передання права власності на них від продавця до покупця з метою виконання вимог Закону України "Про захист прав споживачів". Порушення зазначених правил є об'єктивною стороною правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті. До того ж розрахунковий документ – це документ встановленої форми та змісту (касовий чек, товарний чек, розрахункова квитанція, проїзний документ тощо), що підтверджує факт продажу (повернення) товарів, надання послуг, отримання (повернення) коштів, купівлі-продажу іноземної валюти, надрукований у випадках, передбачених Законом України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг", і зареєстрований у встановленому порядку реєстратором розрахункових операцій або заповнений вручну; розрахункова книжка – це належно зброшурована та прошнурована книжка, зареєстрована в органах державної податкової служби України, що містить номерні розрахункові квитанції, які видаються покупцям у випадках, коли не застосовуються реєстратори розрахункових операцій; книга обліку розрахункових операцій – це прошнурована і належно зареєстрована в органах державної податкової служби України книга, що містить щоденні звіти, які складаються на підставі відповідних розрахункових документів щодо руху готівкових коштів, товарів (послуг).

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 3 коментованої статті, є порушенням встановленого законом порядку проведення розрахунків при здійсненні операцій з купівлі-продажу іноземної валюти. Відповідно до вимог ст. 4 Закону України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг" уповноважені банки, що здійснюють операції з купівлі-продажу іноземної валюти, а також суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють ці операції на підставі агентських угод з уповноваженими банками, зобов'язані: 1) проводити операції з купівлі-продажу іноземної валюти, змінювати курс валюти відповідно до порядку, встановленого Національним банком України; 2) проводити операції з купівлі-продажу іноземної валюти через зареєстровані, опломбовані у встановленому порядку та переведені у фіскальний режим роботи реєстратори розрахункових операцій з роздрукуванням у двох примірниках розрахункових документів, що підтверджують виконання цих операцій; 3) зберігати протягом робочої зміни другий примірник розрахункового документа, що підтверджує здійснення операції; 4) застосовувати у встановленому порядку лише ті реєстратори розрахункових операцій, що включені до Державного реєстру реєстраторів розрахункових операцій; 5) видавати особі, яка купує або продає іноземну валюту, перший примірник розрахункового документа на повну суму операції; 6) здійснювати операції з купівлі-продажу іноземної валюти тільки за рахунок коштів банку; 7) забезпечувати відповідність готівкових коштів та іноземної валюти на місці проведення операцій з купівлі-продажу іноземної валюти даним фіскального звіту; 8) проводити технічне обслуговування і ремонт реєстраторів розрахункових операцій у встановленому порядку; 9) забезпечувати цілісність пломб реєстраторів розрахункових операцій, а також незмінність програмно-технічних засобів, що реалізують фіскальні функції. Порушення зазначених правил є об'єктивною стороною правопорушення, передбаченого ч. 3 коментованої статті. До того ж фіскальний режим – режим роботи реєстраторів розрахункових операцій, який забезпечує безумовне виконання ним фіскальних функцій; фіскальний звіт – це документ встановленої форми, надрукований реєстратором розрахункових операцій, що застосовується для реєстрації операцій з купівлі-продажу іноземної валюти, який містить дані про виконані операції з початку робочої зміни касира.

Частини 2 та 4 коментованої статті встановлюють відповідальність за повторне протягом року вчинення правопорушень, передбачених ч. 1 та 3 цієї статті.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується наявністю вини у формі прямого умислу.

Суб'єктами правопорушень, передбачених ч. 1 та 2 коментованої статті можуть бути особи, які відповідно до своїх функціональних обов'язків здійснюють розрахункові операції, а також посадові особи, до компетенції яких належить організація здійснення розрахункових операцій у сфері торгівлі,

громадського харчування та послуг. Суб'єктами правопорушень, передбачених ч. 3 та 4 коментованої статті, є особи, які здійснюють операції з купівлі-продажу іноземної валюти, та посадові особи уповноважених банків або суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють свою діяльність на підставі агентських угод з уповноваженими банками з операцій купівлі-продажу іноземної валюти.

Стаття 155². Обман покупця чи замовника

Обмірювання, обважування, обраховування, перевищення встановлених цін і тарифів або інший обман покупця чи замовника працівниками торгівлі, громадського харчування і сфери послуг та громадянами – суб'єктами підприємницької діяльності під час реалізації товарів, виконання робіт, надання послуг, якщо матеріальна шкода, заподіяна таким обманом, не перевищує три неоподатковуваних мінімуми доходів громадян, – тягне за собою накладення штрафу від двох до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 155–2 згідно із Законом №2443-ІІ (2443–14) від 24.05.2001 – набирас чинності 01.09.2001 року.]

Об'єктом правопорушення є встановлені законодавством правила торгівлі та надання послуг населенню, а також законні інтереси покупців та замовників.

Предметом правопорушення можуть бути товари (зокрема, вироби, що виготовляються на замовлення) або грошові кошти – залежно від того, на отримання якого із цих двох видів майна було спрямовано дії винної особи.

Об'єктивна сторона обману покупців та замовників полягає в діях, які набувають форми обмірювання, обважування, обраховування або іншого обману.

Обмірюванням є обманні дії, внаслідок яких покупцеві відпускається менше, а ніж належить товару, кількість якого визначається у встановлених одиницях довжини, площі й об'єму. Обмірювання може вчинюватися у формі недоміру при продажі пиломатеріалів, тканини тощо, і у формі недоливу при продажі товару, що має консистенцію рідини (бензин, молочні продукти, пиво тощо).

Обважування – це відпуск покупцеві товарів меншої ваги, ніж та, яку відповідно до встановленої ціни належить відпустити за сплачену ним грошову суму.

Обраховування має вигляд або неправильного підрахунку вартості проданого товару й отримання внаслідок цього з покупця більшої, ніж належить, грошової суми, або неправильного підрахунку кількості одиниць товару, яка передається покупцеві, і передачі йому в такий спосіб меншої, ніж оплачена кількість товару.

Перевищення встановлених цін і тарифів – це відпуск покупцеві товарів за вищою, ніж встановлено відповідними документами підприємства торгівлі, громадського харчування, сфери послуг або громадянина – суб'єкта підприємницької діяльності, ціною або тарифом, і отримання внаслідок цього з покупця більшої, ніж належить грошової суми.

Інший обман – це застосування будь-яких, крім зазначених, способів, за допомогою яких винний отримує від покупця чи замовника більшу грошову суму, ніж та, що має бути сплачена за товар чи послугу відповідно до встановлених цін чи тарифів. Іншим обманом є, зокрема, продаж зіпсованих товарів, продаж товарів нижчого сорту за ціною вищого тощо.

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони цього правопорушення є вчинення останнього лише під час реалізації товарів покупцям або надання послуг замовникам. Це може мати місце на підприємствах торгівлі, громадського харчування, побутового обслуговування населення, комунального господарства, на ринках чи в інших місцях.

Склад цього правопорушення необхідно відмежовувати від складу злочину, передбаченого ст. 225 Кримінального кодексу України, яка встановлює відповідальність за умисне обмірювання, обважування, обраховування чи інший обман покупців або замовників під час реалізації товарів або надання послуг, якщо ці дії вчинені у значних розмірах. Відповідно примітки до зазначеної статті обманом покупців та замовників у значних розмірах слід вважати обман, що спричинив громадянину матеріальну шкоду в сумі, що перевищує три неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Щодо

визначення розміру матеріальної шкоди під час притягнення до адміністративної відповідальності див. коментар до ст. 27 КпАП.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується прямим умислом.

Суб'єктом правопорушення можуть бути працівники торгівлі, громадського харчування і сфери послуг та громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності. Особа, що укладає і здійснює окрему угоду, предметом якої є продаж її власного майна, не може визнаватися суб'єктом цього правопорушення. У випадках застосування особою обману покупця при здійсненні подібної угоди її дії за наявності підстав можуть бути кваліфіковані за ст. 51 КпАП як шахрайство.

Стаття 156. Порушення правил торгівлі алкогольними напоями і тютюновими виробами

Роздрібна або оптова, включаючи імпорт або експорт, торгівля спиртом етиловим, коньячним або плодовим або роздрібна торгівля алкогольними напоями чи тютюновими виробами без наявності ліцензії або без марок акцизного збору чи з підробленими марками цього збору – тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією предметів торгівлі та виручки, одержаної від продажу предметів торгівлі. *[Абзац другий частини першої статті 156 із змінами, внесеними згідно із Законом №1512-VI (1512–17) від 11.06.2009]*

Порушення працівником підприємства (організації) торгівлі або громадського харчування правил торгівлі алкогольними напоями і тютюновими виробами, а саме: торгівля алкогольними напоями або тютюновими виробами в приміщеннях або на територіях, заборонених законом, або в інших місцях, визначених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради як такі, де роздрібна торгівля алкогольними напоями або тютюновими виробами заборонена, а так само торгівля алкогольними напоями або тютюновими виробами через торгові автомати чи неповнолітніми особами, а також продаж алкогольних напоїв або тютюнових виробів особі, яка не досягла 18 років або продаж тютюнових виробів в упаковках, що містять менш як 20 сигарет, або цигарок, чи поштучно (крім сигар), – *[Абзац перший частини другої статті 156 із змінами, внесеними згідно із Законом №1512-VI (1512–17) від 11.06.2009]* тягне за собою накладення штрафу від тридцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. *[Абзац другий частини другої статті 156 із змінами, внесеними згідно із Законом №1512-VI (1512–17) від 11.06.2009]*

Торгівля алкогольними напоями або тютюновими виробами з рук – тягне за собою накладення штрафу від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією предметів торгівлі. *[Абзац другий частини третьої статті 156 із змінами, внесеними згідно із Законом №1512-VI (1512–17) від 11.06.2009]*

Дії, передбачені частиною першою чи третьою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу від ста п'ятдесяти до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією предметів торгівлі. *[Абзац другий частини четвертої статті 156 із змінами, внесеними згідно із Законом №1512-VI (1512–17) від 11.06.2009]*

[Стаття 156 із змінами, внесеними згідно з Указом ПБВ №316–ІІ від 29.05.85, №8918–ІІ від 07.03.90; Законами №3683–12 від 15.12.93, №55/97–ВР від 07.02.97; в редакції Законів №1685–ІІ (1685–14) від 20.04.2000, №2899–ІV (2899–15) від 22.09.2005]

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини у сфері торгівлі алкогольними напоями і тютюновими виробами, а також у сфері охорони здоров'я населення. Зазначені відносини регулюються законами України "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів", "Про акциз-

ний збір на алкогольні напої та тютюнові вироби”, “Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров’я населення”, постановою Кабінету Міністрів України “Про запровадження марок акцизного збору нового зразка з голографічними захисними елементами для маркування алкогольних напоїв та тютюнових виробів” від 23.04.2003 р. № 567 та іншими нормативно-правовими актами.

Об’єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, полягає у здійсненні роздрібною або оптовою, зокрема, імпортом або експортом, торгівлі спиртом етиловим, коньячним або плодовим або роздрібною торгівлі алкогольними напоями чи тютюновими виробами без наявності ліцензії або без марок акцизного збору чи з підробленими марками цього збору. Відповідно до положень Закону України “Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів” спирт етиловий – це спирт етиловий-сирець, спирт етиловий ректифікований технічний, спирт етиловий денатурований (спирт технічний), спирт етиловий технічний, спирт етиловий ректифікований, виготовлені з крохмале- і цукровмісної сировини або з нехарчових видів сировини за спеціальними технологіями; спирт етиловий питний – спирт етиловий ректифікований, розбавлений водою за спеціальною технологією до визначеного стандартом вмісту алкоголю; спирт коньячний – спирт, отриманий шляхом переробки коньячних виноматеріалів за спеціальною технологією для подальшої багаторічної витримки в контакт з деревиною дуба; спирт плодовий – спирт, отриманий шляхом переробки яблучних виноматеріалів за спеціальною технологією для виробництва алкогольних напоїв за коньячною технологією. Алкогольними напоями є продукти, одержані шляхом спиртового бродіння цукромістких матеріалів або виготовлені на основі харчових спиртів з вмістом спирту етилового понад 1,2% об’ємних одиниць, які належать до товарних груп Гармонізованої системи опису та кодування товарів під кодами 22 04, 22 05, 22 06, 22 08. Тютюнові вироби – це сигарети з фільтром або без фільтру, цигарки, сигари, сигарилі, а також люльковий, нюхальний, смоктальний, жувальний тютюн, махорка та інші вироби з тютюну чи його замінників для куріння, нюхання, смоктання чи жування.

Торгівля зазначеними виробами може бути оптовою або роздрібною. Оптова торгівля – діяльність з придбання і відповідному перетворенню товарів для наступної їх реалізації підприємствами роздрібною торгівлі, іншим суб’єктам підприємницької діяльності; роздрібна торгівля – діяльність з продажу товарів безпосередньо громадянам та іншим кінцевим споживачам для їх особистого некомерційного використання незалежно від форми розрахунків, зокрема на розлив у ресторанах, кафе, барах, інших підприємствах громадського харчування.

Торгівля алкогольними напоями і тютюновими виробами може здійснюватися лише за наявності ліцензії (спеціального дозволу) – документа державного зразка, який засвідчує право суб’єкта підприємницької діяльності на провадження відповідного виду діяльності протягом визначеного строку. Імпорт, експорт або оптова торгівля спиртом етиловим і плодовим, спиртом етиловим ректифікованим виноградним, спиртом етиловим ректифікованим плодовим здійснюються за наявності ліцензій лише державними підприємствами або організаціями, спеціально уповноваженими на це Кабінетом Міністрів України, крім оптової торгівлі спиртом етиловим на медичні та ветеринарні цілі, яка може здійснюватися за наявності ліцензії закладами охорони здоров’я та підприємствами або організаціями зооветеринарного постачання незалежно від форм власності. Кабінет Міністрів України веде реєстр зазначених закладів охорони здоров’я та підприємств зооветеринарного постачання. Імпорт, експорт або оптова торгівля спиртом коньячним здійснюються за наявності ліцензій спеціалізованими коньячними підприємствами, які забезпечені дубовою тарою для витримки коньячного спирту, кваліфікованими фахівцями та власними виробничими потужностями з виробництва коньячного спирту і коньяку. Перелік підприємств затверджується Кабінетом Міністрів України. Оптовий продаж спирту-сирцю виноградного і спирту-сирцю плодового здійснюється їх виробниками суб’єктам підприємницької діяльності, які одержали ліцензії на виробництво спирту етилового ректифікованого виноградного або спирту етилового ректифікованого плодового. Роздрібна торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодовим, спиртом етиловим ректифікованим виноградним, спиртом етиловим ректифікованим плодовим забороняється.

Імпорт, експорт і оптова торгівля алкогольними напоями та тютюновими виробами можуть здійснюватися суб’єктами підприємницької діяльності всіх форм власності за наявності ліцензій. Ліцензії на право імпорту, експорту алкогольних напоїв та тютюнових виробів видаються терміном на 5 років органом виконавчої влади, уповноваженим Кабінетом Міністрів України, плата за них справляється щорічно і зараховується до бюджету згідно з чинним законодавством. Ліцензії на право оптової торгівлі видаються терміном на 5 років органами виконавчої влади, уповноваженими Кабінетом Міністрів України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, плата

за них справляється щорічно і зараховується до бюджету згідно з чинним законодавством. Суб’єкти підприємницької діяльності, які отримали ліцензії на виробництво або імпорту алкогольних напоїв або тютюнових виробів, здійснюють поставку цієї продукції підприємствам оптової і роздрібною торгівлі та іншим українським споживачам без ліцензій на оптову торгівлю лише в межах обсягів власного виробництва (імпорту). Роздрібна торгівля алкогольними напоями або тютюновими виробами може здійснюватися суб’єктами підприємницької діяльності всіх форм власності, зокрема її виробниками за наявності у них ліцензій. Ліцензії на право роздрібною торгівлі алкогольними напоями і тютюновими виробами видаються органами виконавчої влади, уповноваженими Кабінетом Міністрів України в містах, районах, районах у містах Києві та Севастополі за місцем торгівлі суб’єкта підприємницької діяльності терміном на один рік і підлягають обов’язковій реєстрації в органі державної податкової служби України, а в сільській місцевості – і в органах місцевого самоврядування за місцем торгівлі суб’єкта підприємницької діяльності. Ліцензії на право роздрібною торгівлі алкогольними напоями і тютюновими виробами в поїздах, на морських або річкових судах видаються органами виконавчої влади, уповноваженими Кабінетом Міністрів України в містах, районах, районах у містах Києві та Севастополі за місцем формування поїзда (приписки судна).

Продаж алкогольних напоїв на розлив для споживання на місці дозволяється тільки підприємствам громадського харчування та спеціалізованим відділам, що мають статус підприємств громадського харчування, підприємств з універсальним асортиментом товарів. Продаж на розлив виноградних натуральних сухих вин з тари місткістю від 50 до 600 л, виготовленої з матеріалів, дозволених до контакту з алкогольними напоями, може здійснюватися підприємствами громадського харчування, якщо у ліцензії на роздрібну торгівлю алкогольними напоями про це є відповідний запис органу, що видав таку ліцензію. Продаж вин сухих і з додаванням спирту (виноматеріалів оброблених) виноградних власного виробництва ординарних та марочних на розлив з тари місткістю від 50 до 600 л дозволяється підприємствам первинного та змішаного виноробства виключно за місцем розташування таких підприємств у межах адміністративно-територіальних одиниць (міст, селищ, сіл) із сплатою акцизного збору в розмірі, встановленому Законом України “Про ставки акцизного збору на спирт етиловий та алкогольні напої”, якщо у ліцензії на роздрібну торгівлю алкогольними напоями про це є відповідний запис органу, що видав таку ліцензію. Річні обсяги продажу вин (виноматеріалів оброблених) на розлив такими підприємствами не можуть перевищувати 20% від річного обсягу вироблених виноматеріалів.

Відповідно до Закону України “Про акцизний збір на алкогольні напої та тютюнові вироби” означені види виробів маркуються марками акцизного збору – спеціальними знаками, наявність яких підтверджує сплату акцизного збору, легальність ввезення та реалізації на території України цих виробів. Марки продаються суб’єктам підприємницької діяльності, які відповідно до законодавства є платниками акцизного збору з алкогольними напоями та тютюновими виробами. Марки акцизного збору виготовляються, зберігаються та продаються відповідно до Положення про виробництво, зберігання, продаж марок акцизного збору, маркування алкогольних напоїв та тютюнових виробів, затвердженого Кабінетом Міністрів України. Виробники алкогольних напоїв та тютюнових виробів проводять маркування кожної пляшки (упаковки) алкогольних напоїв та кожної пачки (упаковки) тютюнових виробів у такий спосіб, щоб марка розривалася під час відкупорювання (розкривання) товару відповідно до Положення про виробництво, зберігання, продаж марок акцизного збору, маркування алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Маркування алкогольних напоїв здійснюється марками акцизного збору, які відрізняються за дизайном для окремих видів продукції, визначених Кабінетом Міністрів України. Кожна марка акцизного збору на алкогольні напої повинна мати окремий номер та найменування виду продукції (для виноробної продукції: “вино сухе”, “вино марочне”, “вино напівсухе та напівсолодке”, “вино з додаванням спирту (міцне)”, “вино ігристе”, “вино газоване”, “плодово-ягідне вино”, “вермут”, “коньяк”, “брєнді”). Кожна марка акцизного збору на тютюнові вироби повинна мати окремий номер. Не підлягають маркуванню марками акцизного збору алкогольні напої та тютюнові вироби, які поставляються для реалізації магазинами безмитної торгівлі безпосередньо українськими виробниками цієї продукції за прямими договорами, укладеними між українськими виробниками алкогольних напоїв та тютюнових виробів і власниками магазинів безмитної торгівлі. До того ж митне оформлення алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що спрямовуються до магазинів безмитної торгівлі, здійснюється у момент відвантаження такої продукції від виробника. Контроль за наявністю марок на пляшці (упаковці) алкогольних напоїв та на пачці (упаковці) тютюнових виробів під час їх реалізації здійснюють державні податкові інспекції, контролюючо-ревізійна служба та органи внутрішніх справ, а під час ввезення цих товарів на митну територію України – митні органи. У разі виявлення фактів порушення порядку ввезення, зберігання, транспортування, реалізації або торгівлі алкоголь-

ними напоями та тютюновими виробами без наявності марок акцизного збору зазначені контролюючі органи складають і передають державним податковим органам протокол та опис товарів, на яких немає марок акцизного збору встановленого зразка для прийняття відповідної постанови.

Марки акцизного збору для маркування алкогольних напоїв та тютюнових виробів виготовляються з паперу вагою $70 + (-) 3 \text{ г/м}^2$ і мають такі розміри: для алкогольних напоїв – довжина 160 мм + (-) 0,25 мм, ширина 20 мм + (-) 0,25 мм; для тютюнових виробів – довжина 44 мм + (-) 0,25 мм, ширина 20 мм + (-) 0,25 мм. Зразки марок розробляються Мініфіном разом з Державною податковою адміністрацією, СБУ, МВС та Мініюстом. Марки встановленого зразка виготовляються на замовлення Державної податкової адміністрації державним спеціалізованим підприємством Мініфіну. Замовлення оформляється відповідно до правил виготовлення бланків цінних паперів і документів суворого обліку, затверджених Мініфіном, СБУ та МВС. Марки повинні мати наскрізну нумерацію, яка складається з двох цифр індексу регіону України за місцезнаходженням виробника продукції, серії та окремого для кожної марки номера. Така нумерація наноситься паралельно довшій стороні марки. Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених марок акцизного збору має наслідком кримінальну відповідальність за ст. 216 Кримінального кодексу України.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 2 коментованої статті, полягає у вчиненні таких дій: торгівля алкогольними напоями або тютюновими виробами в приміщеннях або на територіях, заборонених законом, або в інших місцях, визначених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради як такі, де роздрібна торгівля алкогольними напоями або тютюновими виробами через торгові автомати чи неювнотні особами, а також продаж алкогольних напоїв або тютюнових виробів особі, яка не досягла 18 років. Обмеження щодо продажу алкогольних напоїв та тютюнових виробів встановлюються ст. 15³ Закону України "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту стилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів", відповідно до якої забороняється продаж алкогольних напоїв та тютюнових виробів: особами, які не досягли 18 років; особам, які не досягли 18 років; у приміщеннях та на території дошкільних, навчальних закладів і закладів охорони здоров'я; у приміщеннях спеціалізованих торговельних організацій, які здійснюють торгівлю товарами дитячого асортименту або спортивними товарами, а також у відповідних відділах (секціях) універсальних торговельних організацій; у місцях проведення спортивних змагань; в інших місцях, визначених органами місцевого самоврядування; з торговельних автоматів; з полиць самообслуговування (крім тютюнових виробів у блоках та алкогольних напоїв); поштучно (для тютюнових виробів, крім сигар); з рук та у не визначених для цього місцях торгівлі. Продавець алкогольних напоїв або тютюнових виробів має право вимагати у покупця, який купує алкогольний напої або тютюнові вироби, документ, що засвідчує його вік, якщо у продавця виникли сумніви щодо досягнення покупцем 18-річного віку.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 3 коментованої статті, полягає у торгівлі алкогольними напоями або тютюновими виробами з рук, тобто торгівля означеними виробами суб'єктами, які відповідно до вимог законодавства не мають права на здійснення такої торгівлі. До того ж не має значення наявність та дійсність акцизних марок тощо.

Ч. 4 коментованої статті встановлює відповідальність за повторне протягом року вчинення правопорушень, передбачених ч. 1 та 3 цієї статті.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Стаття 156–1. Порушення законодавства про захист прав споживачів

Відмова працівників торгівлі, громадського харчування та сфери послуг і громадян, які займаються підприємницькою діяльністю в цих галузях, у наданні громадянам споживачам необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про товари (роботи, послуги), їх кількість, якість, асортимент, а також про їх виробника (виконавця, продавця), у навчанні безпечного та правильного їх використання, а так само обмеження прав громадян-споживачів на перевірку якості, комплекtnості, ваги та ціни придбаних товарів – тягнуть за собою накладення штрафу від одного до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Відмова особами, зазначеними у частині першій цієї статті, громадянину-

споживачу в реалізації його права в разі придбання ним товару неналежної якості – тягне за собою накладення штрафу від одного до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 156–1 згідно із Законом №3683–12 від 15.12.93, в редакції Закону №23/97-ВР від 23.01.97, із змінами, внесеними згідно із Законами №55/97-ВР від 07.02.97, №1253–IV (1253–15) від 18.11.2003]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері захисту прав споживачів. Основним правовим документом в цій сфері є Закон України "Про захист прав споживачів", який регулює відносини між споживачами товарів (робіт, послуг) і виробниками, виконавцями, продавцями в умовах різних форм власності, встановлює права споживачів та визначає механізм реалізації державного захисту їх прав. Відповідно до тлумачення термінів, що містяться у зазначеному Законі, споживач – це громадянин, який придбав, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити товари (роботи, послуги) для власних побутових потреб; виробник – це підприємство, установа, організація або громадянин-підприємець, які виробляють товари для реалізації; виконавець – підприємство, установа, організація або громадянин-підприємець, які виконують роботи або надають послуги; продавець – підприємство, установа, організація або громадянин-підприємець, які реалізують товари за договором купівлі-продажу.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у вчиненні працівниками торгівлі, громадського харчування та сфери послуг і громадянами, які займаються підприємницькою діяльністю в цих галузях, таких дій: а) відмови у наданні громадянам-споживачам необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про товари (роботи, послуги), їх кількість, якість, асортимент, а також про їх виробника (виконавця, продавця); б) відмови у навчанні безпечного та правильного їх використання; в) обмеження прав громадян-споживачів на перевірку якості, комплекtnості, ваги та ціни придбаних товарів; г) відмови громадянину-споживачу в реалізації його права в разі придбання ним товару неналежної якості. Всі означені правопорушення здійснюються через бездіяльність та є порушенням закріпленими у Законі України "Про захист прав споживачів" та інших нормативно-правових актах прав споживачів.

Право споживачів на інформацію про товари (роботи, послуги) закріплене у ст. 15 Закону України "Про захист прав споживачів". Споживач має право на одержання необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про продукцію, що забезпечує можливість її свідомого і компетентного вибору. Інформація повинна бути надана споживачеві до придбання ним товару чи замовлення роботи (послуги). Інформація про продукцію не вважається рекламою. Інформація про продукцію повинна містити: 1) назву товару, найменування або відтворення знака для товарів і послуг, за якими вони реалізуються; 2) найменування нормативних документів, вимогам яких повинна відповідати вітчизняна продукція; 3) дані про основні властивості продукції, а щодо продуктів харчування – про склад (включаючи перелік використаної у процесі їх виготовлення сировини, в тому числі харчових добавок), номінальну кількість (масу, об'єм тощо), харчову та енергетичну цінність, умови використання та застереження щодо вживання їх окремими категоріями споживачів, а також іншу інформацію, що поширюється на конкретний продукт; 4) відомості про вміст шкідливих для здоров'я речовин, які встановлені нормативно-правовими актами, та застереження щодо застосування окремої продукції, якщо такі застереження встановлені нормативно-правовими актами; 5) позначку про наявність у її складі генетично модифікованих компонентів; 6) дані про ціну (тариф), умови та правила придбання продукції; 7) дату виготовлення; 8) відомості про умови зберігання; 9) гарантійні зобов'язання виробника (виконавця); 10) правила та умови ефективного і безпечного використання продукції; 11) строк придатності (строк служби) товару (наслідків роботи), відомості про необхідні дії споживача після їх закінчення, а також про можливі наслідки в разі невиконання ним дій; 12) найменування та місцезнаходження виробника (виконавця, продавця) і підприємства, яке здійснює його функції щодо прийняття претензій від споживача, а також проводить ремонт і технічне обслуговування. Інформація про послуги, пов'язані з концертною, гастрольно-концертною, конкурсною, фестивальною діяльністю, повинна містити дані про використання чи невикористання виконавцями музичних творів фонограм власного вокального, інструментального, вокально-інструментального виконання музичного твору з музичним супроводом або без нього чи фонограм музичного супроводу до власного вокального, інструментального, вокально-інструментального виконання музичного твору. Стосовно продукції, яка підлягає обов'язковій сертифікації, споживачеві повинна надаватись інформація про її сертифікацію. Стосовно продукції, яка за певних умов може бути небезпечною для життя, здоров'я споживача та його майна, навколишнього природного середовища, виробник (виконавець, продавець)

зобов'язаний довести до відома споживача інформацію про таку продукцію і можливі наслідки її споживання (використання). Інформація споживачеві повинна надаватися згідно із законодавством про мови. Вказана інформація доводиться до відома споживачів виробником (виконавцем, продавцем) у супровідній документації, що додається до продукції, на етикетці, а також у маркуванні чи іншим способом (у доступній наочній формі), прийнятим для окремих видів продукції або в окремих сферах обслуговування. Інформація про продукцію може бути розміщена у місцях, де вона реалізується, а також за згодою споживача доводиться до нього за допомогою засобів дистанційного зв'язку. Продукти харчування, упаковані або розфасовані в Україні, повинні супроводжуватись інформацією про їх походження. Продавець (виконавець), який реалізує продукцію, повинен обов'язково зазначити ціну кожної одиниці такої продукції або однієї категорії продукції та ціну однієї стандартної одиниці цієї продукції. Написи щодо ціни реалізації продукції мають бути чіткими і простими для розуміння. Ціна продукції повинна включати в себе всі податки та неподаткові обов'язкові платежі, які відповідно до законодавства сплачуються споживачем під час придбання відповідної продукції. Ціна товару зазначається за одну упаковку такого товару, а якщо товар поставляється без упаковки – за одиницю вимірювання, яка звичайно застосовується до такого товару.

У разі коли за одну ціну пропонується кілька товарів, робіт або послуг чи їх поєднання або якщо продавець (виконавець) надає споживачеві при реалізації однієї продукції право одержати іншу продукцію за зниженою ціною, до споживача доводиться інформація щодо: 1) змісту та вартості пропозиції та у разі пропонування товарів, робіт або послуг за одну ціну – ціни таких товарів, робіт або послуг, взятих окремо; 2) умови прийняття пропозиції, зокрема строку її дії та будь-яких обмежень, включаючи обмеження щодо кількості.

Вживання понять “знижка” або “зменшена ціна” або будь-яких інших, аналогічних за значенням, дозволяється лише з додержанням таких умов: 1) якщо вони застосовуються до продукції, яку безпосередньо реалізує суб'єкт господарювання; 2) якщо такого роду знижка або зменшення ціни застосовується протягом визначеного та обмеженого періоду часу; 3) якщо ціна продукції є нижчою від її звичайної ціни.

Вживання поняття “розпродаж” або будь-яких інших, аналогічних йому, дозволяється лише з додержанням таких умов: 1) якщо здійснюється розпродаж усіх товарів у межах певного місця або чітко визначеної групи товарів; 2) якщо тривалість розпродажу обмежено в часі; 3) якщо ціни товарів, що підлягають розпродажу, є меншими від їх звичайної ціни. Після публічного повідомлення про початок проведення розпродажу, застосування знижок або зменшення ціни до споживачів повинна доводитися інформація про ціну продукції, що була встановлена до початку проведення відповідного розпродажу, застосування знижок або зменшення ціни, а також ціну цієї ж продукції, встановлену після їх початку.

Продавець не звільняється від відповідальності у разі недержання ним від виробника (імпортера) відповідної інформації про товар.

Права споживачів на перевірку якості, комплектності, ваги та ціни придбаних товарів, а також на навчання безпечному та правильному їх використанню товарів закріплені у ч. 4 ст. 1719 Закону України “Про захист прав споживачів”, відповідно до якої споживач має право на перевірку якості, безпеки, комплектності, міри, ваги та ціни продукції, що придбається (замовляється), демонстрацію безпечного та правильного її використання. На вимогу споживача продавець (виконавець) зобов'язаний надати йому контрольні-вимірювальні прилади, документи про якість, безпеку, ціну продукції.

Права споживачів у разі придбання товару неналежної якості закріплені у ст. 8 Закону України “Про захист прав споживачів”. У разі виявлення протягом встановленого гарантійного строку недоліків споживач, в порядку та у строки, що встановлені законодавством, має право вимагати: 1) пропорційного зменшення ціни; 2) безоплатного усунення недоліків товару в розумний строк; 3) відшкодування витрат на усунення недоліків товару.

У разі виявлення протягом встановленого гарантійного строку істотних недоліків, які виникли з вини виробника товару (продавця, виконавця), або фальсифікації товару, підтверджених за необхідності висновком експертизи, споживач, в порядку та у строки, що встановлені законодавством і на підставі обов'язкових для сторін правил чи договору, має право за своїм вибором вимагати від продавця або виробника: 1) розірвання договору та повернення сплаченої за товар грошової суми; 2) вимагати заміни товару на такий же товар або на аналогічний, з числа наявних у продавця (виробника), товар. Стосовно недовольних товарів, що перебували у використанні та були реалізовані через роздрібні комісійні торговельні підприємства, ці вимоги задовольняються за згодою продавця. Задовольняються вимоги споживача щодо товарів, гарантійний строк на які не закінчився.

Продавець і виробник під час продажу (реалізації) товару зобов'язані інформувати споживача

про підприємства, що задовольняють вимоги споживача. Останні, а також продавець зобов'язані прийняти товар неналежної якості у споживача і задовольнити його вимоги. Доставка великогабаритних товарів і товарів вагою понад п'ять кілограмів продавцю, виробнику (підприємству, що задовольняє вимоги споживача, та їх повернення споживачеві здійснюються за рахунок продавця, виробника (підприємства, що задовольняє вимоги споживача).

За наявності товару вимога споживача про його заміну підлягає негайному задоволенню, а в разі виникнення потреби в перевірці якості – протягом чотирнадцяти днів або за домовленістю сторін. У разі відсутності товару вимога споживача про його заміну підлягає задоволенню у двомісячний строк з моменту подання відповідної заяви. Під час заміни товару з недоліками на товар аналогічної марки (моделі, артикулу, модифікації) належної якості, ціна на який змінилася, перерахунок вартості не провадиться. Під час заміни товару з недоліками на такий же товар іншої марки (моделі, артикулу, модифікації) належної якості перерахунок вартості товару з недоліками у разі підвищення ціни провадиться виходячи з його вартості на час обміну, а в разі зниження ціни – виходячи з вартості на час купівлі.

При розірванні договору розрахунки із споживачем у разі підвищення ціни на товар провадяться виходячи з його вартості на час пред'явлення відповідної вимоги, а в разі зниження ціни – виходячи з вартості товару на час купівлі. Гроші, сплачені за товар, повертаються споживачеві у день розірвання договору, а в разі неможливості повернути гроші у день розірвання договору – в інший строк за домовленістю сторін, але не пізніше ніж протягом семи днів.

У разі придбання споживачем продовольчих товарів неналежної якості продавець зобов'язаний замінити їх на товари належної якості або повернути споживачеві сплачені ним гроші, якщо недоліки виявлено у межах строку придатності.

При пред'явленні споживачем вимоги про безоплатне усунення недоліків товару вони повинні бути усунуті протягом чотирнадцяти днів з дати його пред'явлення або за згодою сторін в інший строк. На письмову вимогу споживача на час ремонту йому надається (з доставкою) товар аналогічної марки (моделі, артикулу, модифікації) незалежно від моделі. Для цього продавець, виробник (підприємство, що задовольняє вимоги споживача) зобов'язані створювати (мати) обмінний фонд товарів. Перелік таких товарів визначається Кабінетом Міністрів України.

За кожний день затримки виконання вимоги про надання товару аналогічної марки (моделі, артикулу, модифікації) та за кожний день затримки усунення недоліків понад установлений строк (чотирнадцять днів) споживачеві виплачується неустойка відповідно в розмірі одного відсотка вартості товару. При усуненні недоліків шляхом заміни комплектуючого виробу або складової частини товару, на які встановлено гарантійні строки, гарантійний строк на новий комплектуючий виріб і складову частину обчислюється починаючи від дня видачі споживачеві товару після ремонту.

Споживач має право пред'явити виробнику (продавцю) вимогу про безоплатне усунення недоліків товару після закінчення гарантійного строку. Ця вимога може бути пред'явлена протягом встановленого строку служби, а якщо такий не встановлено – протягом десяти років, якщо в товарі було виявлено недоліки (істотні недоліки), допущені з вини виробника. Вимоги споживача розглядаються після пред'явлення споживачем розрахункового документа, а щодо товарів, на які встановлено гарантійний строк, – технічного паспорта чи іншого документа, що його замінює, з позначкою про дату продажу, – технічного паспорта чи іншого документа, що його замінює, з позначкою про дату продажу. У разі втрати споживачем технічного паспорта чи іншого документа, що його замінює, їх відновлення здійснюється у порядку, визначеному законодавством.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується наявністю вини у формі умислу або необережності у випадку обмеження прав громадян-споживачів на перевірку якості, комплектності, ваги та ціни придбаних товарів, і у формі умислу – для всіх інших правопорушень.

Суб'єктами правопорушення можуть бути працівники торгівлі, громадського харчування та сфери послуг і громадяни, які займаються підприємницькою діяльністю в цих галузях.

Стаття 156². Порушення встановленого порядку промислової переробки, зберігання, транспортування або знищення конфіскованих спирту, алкогольних напоїв чи тютюнових виробів

Порушення встановленого порядку промислової переробки, зберігання, транспортування або знищення конфіскованих спирту етилового, коньячного та пло-

дового, алкогольних напоїв чи тютюнових виробів – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 1562 згідно із Законом України № 1685-ІІ від 20.04.2000 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Відповідно до ч. 6 ст. 9 Закону України “Про акцизний збір на алкогольні напої та тютюнові вироби” конфісковані алкогольні напої підлягають знищенню або промислової переробці. Порядок знищення або промислової переробки конфіскованих алкогольних напоїв встановлюється Кабінетом Міністрів України. Конфісковані тютюнові вироби підлягають знищенню. Порядок знищення конфіскованих тютюнових виробів встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає у порушенні встановленого порядку промислової переробки, зберігання, транспортування або знищення конфіскованих спирту етилового, коньячного та плодового, алкогольних напоїв чи тютюнових виробів. Визначення понять спирту етилового, коньячного та плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів див. у коментарі до ст. 156 КпАП.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути посадові особи, до компетенції яких належить організація промислової переробки, зберігання, транспортування або знищення конфіскованих спирту, алкогольних напоїв чи тютюнових виробів.

Стаття 157. [Статтю 157 виключено згідно із Законом України № 2635-ІV від 02.06.2005 р.]

Стаття 158. [Статтю 158 виключено згідно із Законом України № 2342-ІІ від 05.04.2001 р.]

Стаття 159. Порушення правил торгівлі на ринках

Порушення правил торгівлі на ринках – тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб – від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 159 із змінами, внесеними згідно із Законами №55/97-ВР від 07.02.97, №2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001]

Об'єктом правопорушення є суспільні відносини у сфері торговельної діяльності. Правила торгівлі на ринках, затверджені наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної податкової адміністрації України, Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України від 26.02.2002 р. № 57/188/84/105 визначають вимоги щодо функціонування створених в установленому порядку ринків усіх форм власності, організації оптового та роздрібного продажу на них сільгосппродуктів, продовольчих і непродовольчих товарів, худоби, тварин, кормів тощо, надання послуг, додержання ветеринарних, санітарних, протипожежних вимог і правил безпеки праці на ринках, прав споживачів і вимог податкового законодавства. Ринок – це суб'єкт господарювання, створений на відведеній за рішенням місцевого органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування земельній ділянці і зареєстрований в установленому порядку, функціональними обов'язками якого є надання послуг та створення для продавців і покупців належних умов у процесі купівлі-продажу товарів за цінами, що складаються залежно від попиту і пропозицій.

Торгівлю на ринках можуть здійснювати фізичні особи – громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства, суб'єкти підприємницької діяльності, а також юридичні особи незалежно від форм власності (далі – продавці). Територія ринку повинна мати відокремлену та відгороджену від проїзної частини, житлового та комунального секторів ділянку землі, зручне сполучення громадського транспорту загального користування, підземні чи наземні переходи для пішоходів, стоянки для транспортних засобів відвідувачів, безпечні для руху пішоходів входи і виходи, штучне освітлення

території ринку, автостоянок та під'здів, телефонний зв'язок, радіовузл або гучномовець на ринках з кількістю торговельних місць більше 250, електро- та водопостачання, водовідведення, туалет, облаштовані контейнерами майданчики для збирання відходів і сміття тощо. Робота ринків не повинна погіршувати санітарний та екологічний стан місцевості й негативно впливати на умови проживання населення. Вхід на ринки безплатний.

На торговельному місці продавця (юридичної особи) встановлюється табличка із зазначенням назви, місцезнаходження і номера телефону суб'єкта підприємницької діяльності, що організував торгівлю, прізвища, імені та по батькові продавця та розміщується копія ліцензії у разі здійснення господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню. На торговельному місці продавця (фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності) встановлюється табличка із зазначенням його прізвища, імені та по батькові, номера свідоцтва про державну реєстрацію як суб'єкта підприємницької діяльності та назви органу, що здійснив цю реєстрацію, прізвища, імені, по батькові його продавця, а також розміщується копія патенту за фіксованим розміром податку чи копія свідоцтва про сплату єдиного податку та копія ліцензії у разі здійснення господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню. Продавець повинен мати при собі: документи про сплату ринкового збору та послуг ринку; належно оформлену особисту медичну книжку в разі продажу продовольчих товарів (для суб'єктів підприємницької діяльності); копії документів, що підтверджують якість та безпеку продукції та товарів; у разі реалізації тропічних плодів – копії документів, що підтверджують їх походження та проходження фітосанітарного контролю; висновок лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на ринку в разі продажу продуктів тваринного і рослинного походження.

Продавцям (фізичним особам, які не є суб'єктами підприємницької діяльності) забороняється використовувати власний санітарний та спеціальний одяг, торговельний інвентар та засоби вимірювальної техніки. Продавці (суб'єкти підприємницької діяльності) можуть мати свій санітарний чи інший одяг, торговельний інвентар, засоби вимірювальної техніки. Засоби вимірювальної техніки, які використовуються продавцями на ринку, повинні бути в справному стані, мати повіроче тавро територіального органу Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики та проходити періодичну перевірку в установленому порядку. Суб'єкти підприємницької діяльності, які використовують власний санітарний або спеціальний одяг, торговельний інвентар та засоби вимірювальної техніки, несуть персональну відповідальність за його відповідність санітарним та технічним нормам. Усі продавці зобов'язані надавати покупцям відомості про товари, не допускати порушення прав споживачів, бути ввічливими, охайно одягненими, відпускати товар упакованим або в тару покупця повною мірою і вагою, їм забороняється палити, розпивати спиртні напої. Особи в нетверезому стані не допускаються до торгівлі на ринку.

На вимогу покупців продавці зобов'язані пред'явити їм висновок лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи про відповідність продуктів, що реалізуються, ветеринарно-санітарним нормам.

Зразки товарів, що є у продажу, повинні бути виставлені на видному для покупців місці. Продавці (суб'єкти підприємницької діяльності) повинні позначати ціни товарів на ярликах цін (цінниках), клейких стрічках або іншим способом.

На вимогу покупця продавець (суб'єкт підприємницької діяльності, який відповідно до законодавства звільнений від застосування реєстраторів розрахункових операцій та розрахункових книжок) повинен видати товарний чек, що засвідчує факт купівлі, в якому зазначаються: найменування суб'єкта господарювання та ринку, ряд та номер торговельного місця, найменування товару, ціна товару, дата продажу, прізвище, ініціали продавця та його підпис. Якщо покупує продано неякісний товар, він має право вимагати від продавця (суб'єкта підприємницької діяльності) задоволення своїх вимог, передбачених Законом України “Про захист прав споживачів”. У разі продажу товару з недоліками без попереднього застереження продавцем, який не є суб'єктом підприємницької діяльності, покупець має право замінити товар на якісний, повернути його продавцю і одержати назад сплачені гроші або вимагати зниження ціни.

Усі працівники ринку повинні бути одягнуті в одяг, що відповідає санітарним вимогам, а контролери повинні мати нагрудну табличку або спеціальну пов'язку на рукаві. Працівники, які безпосередньо продають або надають послуги з продажу продовольчих товарів (продавці, рубачі м'яса та інші), підлягають обов'язковому медичному обстеженню, результати якого заносяться в їх особисті медичні книжки встановленого зразка. Особи, які не пройшли медичне обстеження, до роботи не допускаються.

Ринок повинен мати зареєстрований санітарний журнал установленої форми, Книгу відгуків і пропозицій, яка має міститися у приміщенні адміністрації ринку на видному і доступному місці.

Порушення цих, а також інших, встановлених Правилами торгівлі на ринках, затверджених наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної податкової адміністрації України, Державного комітету стандартизації,

метрології та сертифікації України від 26.02.2002 р. № 57/188/84/105, вимог і є об'єктивною стороною правопорушення, передбаченого коментованою статтею.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 160. Торгівля з рук у невстановлених місцях

Торгівля в містах з рук на вулицях, площах, у дворах, під'їздах, скверах та в інших невстановлених місцях – тягне за собою накладення штрафу від одного до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією предметів торгівлі або без такої.

Торгівля з рук у невстановлених місцях промисловими товарами – тягне за собою накладення штрафу від шести до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією предметів торгівлі.

{Стаття 160 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР №7445–II від 27.04.89, №1255–12 від 25.06.91, Законом №55/97-ВР від 07.02.97}

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини в сфері торговельної діяльності. Відповідно до п. п. 6–8 Порядку провадження торговельної діяльності і правилами торговельного обслуговування населення, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 15 червня 2006 р. № 833, суб'єкт господарювання для провадження торговельної діяльності може мати роздрібну, дрібнодрібну торговельну мережу та мережу закладів ресторанного господарства (ресторани, кафе, кафетерії тощо). Торговельними об'єктами є: 1) магазин, який може бути: за товарною спеціалізацією – продовольчим, непродовольчим, змішаним; за товарним асортиментом – універсальним, спеціалізованим, вузькоспеціалізованим, комбінованим; за методом продажу товарів – з індивідуальним обслуговуванням, самообслуговуванням, торгівлею за зразками або через торговельні автомати; 2) павільйон; 3) кіоск, ятка; 4) палатка, намет; 5) лоток, рундук; 6) склад товарний; 7) крамниця-склад, магазин-склад.

Заклад ресторанного господарства розміщується у спеціально призначеному та обладнаному приміщенні. Крім того, торгівля може здійснюватися на ринках (див. коментар до ст. 159). Торгівля поза означеними об'єктами є об'єктивною стороною правопорушення, передбаченого коментованою статтею.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю прямого умислу.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як працівники сфери торгівлі, так і громадяни.

Статтю 160–1 виключено на підставі Закону №2342-II (2342–14) від 05.04.2001

Стаття 160². Незаконна торговельна діяльність

Незаконна торговельна діяльність, тобто здійснення угод куплі-продажу товарів чи інших предметів з ухиленням від реєстрації в установленому порядку з метою одержання неконтрольованого державою прибутку, якщо розмір цього прибутку не перевищує семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, – тягне за собою накладення штрафу від п'яти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією цих товарів і виручених грошей.

[Кодекс доповнено статтею 160–2 згідно з Указом ПВР №7445–II від 27.04.89; із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №8918–II від 07.03.90; Законами №1255–12 від 25.06.91, №2547–12 від 07.07.92, №55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері торговельної діяльності. Правовими актами України встановлено порядок здійснення торговельної діяльності, відповідно до якого суб'єкти господарської діяльності здійснюють торговельну діяльність після їх державної реєстрації як суб'єктів підприємницької діяльності, а у випадках, передбачених законодавчими актами, за наявності у них ліцензії на торгівлю окремими видами товарів. Державна реєстрація суб'єктів підприємницької

діяльності здійснюється відповідно до вимог Закону України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців” від 15.05.2003 р. № 755-IV. Торгівля окремими видами товарів відповідно до законів України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення”, “Про лікарські засоби” та інших законодавчих актів здійснюється на підставі ліцензій.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у здійсненні угод куплі-продажу товарів чи інших предметів з ухиленням від реєстрації в установленому порядку з метою одержання неконтрольованого державою прибутку. Особа, що вчинила це правопорушення, може бути притягнена до адміністративної відповідальності за умови, що розмір цього прибутку не перевищує семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Під договором купівлі-продажу необхідно розуміти договір, за яким одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму. Прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати. Порядок державної реєстрації, ліцензування та контролю за одержанням прибутку суб'єктами торговельної діяльності встановлено Господарським кодексом України, Законами України “Про зовнішньоекономічну діяльність”, “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення”, “Про безпечність та якість харчових продуктів”. Порядком провадження торговельної діяльності і правилами торговельного обслуговування населення, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 15 червня 2006 р. № 833 та іншими нормативно-правовими актами.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю прямого умислу.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як приватні особи, які здійснюють торговельну діяльність без одержання відповідного дозволу, так і працівники торгівлі, громадського харчування та сфери послуг, які без належного оформлення дозволу займаються торгівлею.

Статтю 160–3 виключено на підставі Закону №179/94-ВР від 22.09.94

Статтю 160–4 виключено на підставі Закону №2342-II (2342–14) від 05.04.2001

Стаття 161. Незаконний відпуск або придбання бензину чи інших паливно-мастильних матеріалів

Незаконний відпуск або незаконне придбання бензину чи інших паливно-мастильних матеріалів, що належать державним або громадським підприємствам, установам і організаціям, при відсутності ознак розкрадання – тягне за собою накладення штрафу від чотирьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 161 із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини в сфері використання паливно-енергетичних ресурсів. Зазначені відносини регулюються Законом України “Про енергозбереження”.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у незаконному відпуску або придбанні бензину чи інших паливно-мастильних матеріалів, що належать державним або громадським підприємствам, установам і організаціям. Особа може бути притягнута до адміністративної відповідальності за вчинення цього правопорушення лише за умови, що в її діях немає ознак розкрадання (див. коментар до ст. 51 КпАП). Єдиний порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти і нафтопродуктів, проведення обліково-розрахункових операцій і застосовується на підприємствах та організаціях України, які займаються нафтопродуктозабезпеченням, регулюється Інструкцією про порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти і нафтопродуктів на підприємствах і в організаціях України. Порядок приймання, зберігання і роздрібною торгівлі бензином, дизельним паливом, гасом, маслами, мастилами регулюється Правилами роздрібною торгівлі нафтопродуктами, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 20.12.1997 р. № 1442. Відповідно до зазначених правових актів облік нафти і нафтопродуктів на підприємствах щодо забезпечення нафтопродуктами (ППЗН), підприємствах нафтопродуктопровідного транспорту (ПНТ) та наливних пунктах ведеться в одиницях маси, а на автозаправних станціях (АЗС) – в одиницях об'єму.

Для забезпечення достовірності і єдності вимірювань маси нафти, нафтопродуктів, а також контролю за їх якістю ППЗН, ПНТ, АЗС повинні мати необхідне устаткування та засоби вимірювальної техніки, які допущені до застосування Держстандартом України і мають чинне тавро або свідоцтво про повірку. Кількість нафти і нафтопродуктів визначається одним із методів, які передбачені ГОСТ 26976. Засоби вимірювальної техніки, що експлуатуються, підлягають повірці, яка засвідчується свідоцтвом про повірку або відтиском повірочного тавра у паспорті засобів вимірювальної техніки. Згідно з Законом України "Про метрологію та метрологічну діяльність" повірка здійснюється лише особами, які атестовані органами Держстандарту як повірники. Перелік засобів вимірювальної техніки кількості нафти і нафтопродуктів та періодичність їх повірки встановлюється органами Держстандарту України. Відповідальність за комплектність і справний стан засобів вимірювальної техніки покладається на керівників підприємств та організацій, які наказом призначають осіб для здійснення щоденного контролю за засобами вимірювальної техніки.

Пально- та мастилороздавальні колонки на АЗС встановлюються таким чином, щоб покупець міг безпосередньо спостерігати за показаннями колонки під час вимірювання та видачі замовленої ним дози пального чи мастила. Показання колонки зберігаються протягом усього часу проведення розрахунку з покупцем (до замовлення іншої дози). Перед початком кожного відпуску нафтопродуктів показання лічильника разового відпуску колонки повинні обов'язково встановлюватися на нульову позначку. Якщо у покупця виникли сумніви щодо точності дози відпуску нафтопродукту колонкою, на його вимогу оператор АЗС зобов'язаний негайно перевірити її стан і у разі виявлення недоливу відшкодувати збитки покупцю і припинити подальше використання цієї колонки до проведення ремонту. На вимогу покупця оператор АЗС повинен надати книгу відгуків і пропозицій для виконання запису про несправність колонки із зазначенням її номера, дати і часу запису.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і необережності.

Суб'єктом правопорушення можуть бути як працівники підприємств щодо забезпечення нафтопродуктами, підприємств нафтопродуктопровідного транспорту, наливних та автозаправних станцій, так і громадяни.

Стаття 162. Порушення правил про валютні операції

Незаконні скуповування, продаж, обмін, використання валютних цінностей як засобу платежу або як застави – тягнуть за собою попередження або накладення штрафу від тридцяти до сорока чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією валютних цінностей.

[Стаття 162 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №4134-11 від 12.06.87; Законами №2468-12 від 17.06.92, №3890-12 від 28.01.94, №55/97-ВР від 07.02.97, в редакції Закону №1744-ІІ (1744-14) від 18.05.2000.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері обігу валютних цінностей. Валютні цінності – це валюта України, іноземна валюта, платіжні документи, що виражені в іноземній валюті. Валюта України (гривня) – це грошові знаки у формі банкнот, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обміну на грошові знаки, які перебувають в обігу; іноземна валюта – іноземні грошові знаки у формі банкнот, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обміну на грошові знаки, які перебувають в обігу. Іноземною валютою є також монети номіналом 1 та 2 євро, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території країн – членів Європейського валютного союзу. Під валютою у коментованій статті розуміється іноземна валюта, визначення якої міститься у Декреті Кабінету Міністрів України "Про систему валютного регулювання і валютного контролю" від 19.02.1993 р. № 15-93.

Валютні операції, визначення якої міститься у Декреті Кабінету Міністрів України "Про систему валютного регулювання і валютного контролю" від 19.02.1993 р. № 15-93, є операціями, пов'язаними з переходом права власності на валютні цінності, за винятком операцій, що здійснюються між резидентами у валюті України; операції, пов'язані з використанням валютних цінностей у міжнародному обігу як засобу платежу, з передаванням заборгованостей та інших зобов'язань, предметом яких є валютні цінності; операції, пов'язані з ввезенням, переказуванням і пересиланням на територію України та вивезенням, переказуванням за її межі валютних цінностей. Організація та

здійснення валютно-обмінних операцій на території України регулюється Декретом Кабінету Міністрів України "Про систему валютного регулювання і валютного контролю" від 19.02.1993 р. № 15-93, законами України "Про Національний банк України" та "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг", Інструкцією про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України, затвердженою Постановою Правління Національного банку України від 12.12.2002 р. № 502 та іншими нормативно-правовими актами.

Інструкцією про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України, затвердженою Постановою Правління Національного банку України 12.12.2002 № 502, до валютно-обмінних операцій з іноземною валютою і дорожніми та іменними чеками віднесено: купівлю у фізичних осіб – резидентів і нерезидентів готівкової іноземної валюти за готівкові гривні; продаж фізичним особам – резидентам готівкової іноземної валюти за готівкову гривню; зворотний обмін фізичним особам –нерезидентам невикористаних готівкових гривень на готівкову іноземну валюту; купівлю-продаж дорожніх чеків за готівкову іноземну валюту, а також купівлю-продаж дорожніх чеків за готівкові гривні; конвертацію (обмін) готівкової іноземної валюти однієї іноземної держави на готівкову іноземну валюту іншої іноземної держави; прийняття на інкасо банкнот іноземних держав та іменних чеків. До резидентів належать фізичні особи (громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства), які мають постійне місце проживання на території України, зокрема ті, що тимчасово перебувають за кордоном; юридичні особи, суб'єкти підприємницької діяльності, що не мають статусу юридичної особи (філії, представництва тощо), з місцезнаходженням на території України, які здійснюють свою діяльність на підставі законів України; дипломатичні, консульські, торговельні та інші офіційні представництва України за кордоном, які мають імунітет і дипломатичні привілеї, а також філії та представництва підприємств і організацій України за кордоном, що не здійснюють підприємницької діяльності. Нерезиденти – це: фізичні особи (іноземні громадяни, громадяни України, особи без громадянства), які мають постійне місце проживання за межами України, зокрема ті, що тимчасово перебувають на території України; юридичні особи, суб'єкти підприємницької діяльності, що не мають статусу юридичної особи (філії, представництва тощо), з місцезнаходженням за межами України, які створені й діють відповідно до законодавства іноземної держави, у тому числі юридичні особи та інші суб'єкти підприємницької діяльності з участю юридичних осіб та інших суб'єктів підприємницької діяльності України; розташовані на території України іноземні дипломатичні, консульські, торговельні та інші офіційні представництва, міжнародні організації та їхні філії, що мають імунітет і дипломатичні привілеї, а також представництва інших організацій і фірм, які не здійснюють підприємницької діяльності на підставі законів України.

Валютно-обмінні операції для фізичних осіб (резидентів і нерезидентів) здійснюються касами банків (фінансових установ) і пунктами обміну валюти згідно з порядком, установленим Інструкцією про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України, затвердженою Постановою Правління Національного банку України 12.12.2002 р. № 502. Пункт обміну іноземної валюти банку (фінансової установи) – це складова власного операційного залу банку (фінансової установи), де здійснюються валютно-обмінні операції з іноземною валютою і дорожніми чеками для фізичних осіб – резидентів і нерезидентів; пункт обміну іноземної валюти, що працює на підставі агентського договору. – це складова власного операційного залу банку (фінансової установи) або приміщення, що на правах власності або оренди належить агенту, в якому юридична особа – резидент, що уклала агентський договір з банком (фінансовою установою) згідно з законодавством України, здійснює валютно-обмінні операції з іноземною валютою для фізичних осіб – резидентів і нерезидентів. Безпосередньо здійснює валютно-обмінні операції касир пункту обміну валюти – штатний працівник банку (фінансової установи) або агента, основним місцем роботи якого згідно з трудовим договором є банк (фінансова установа) або агент. Агент – це юридична особа – резидент, що внесена до Державного реєстру фінансових установ, або юридична особа, що не є фінансовою установою, яка має право надавати фінансові послуги з обміну валют у порядку, установленому законодавством України, та яка уклала агентський договір з банком згідно із законодавством України про здійснення від імені банку та за рахунок коштів банку валютно-обмінних операцій.

Відкривати пункти обміну валюти для здійснення валютно-обмінних операцій мають право: банки, що отримали банківську ліцензію та письмовий дозвіл Національного банку України на здійснення неторговельних операцій з валютними цінностями; фінансові установи, що отримали генеральну ліцензію Національного банку України на здійснення операцій з валютними цінностями. Відкриття пунктів обміну валюти банком (фінансовою установою) дозволяється лише на території того територіального управління Національного банку України, на території якого розташований цей банк (фінансова установа). Банки (фінансові установи) реєструють у територіальному

управлінні пункти обміну валюти за умови дотримання вимог Інструкції про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України, затвердженою Постановою Правління Національного банку України 12.12.2002 р. № 502, щодо кваліфікації касирів, забезпечення цих пунктів засобами для визначення справжності банкнот і дорожніх чеків та наявності реєстратора розрахункових операцій. Проведення операцій у пункті обміну валюти розпочинається лише після його реєстрації в територіальному управлінні, а також реєстрації реєстратора розрахункових операцій у податковому органі та на підставі наказу з банку (фінансової установи) про відкриття пункту обміну валюти.

Скуповування, продаж, обмін, використання валютних цінностей як засобу платажу або як застави із порушенням наведених та інших, визначених законодавством України, вимог і є **об'єктивною стороною** правопорушення, передбаченого коментованою статтею.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю прямого умислу.

Суб'єктами правопорушення можуть бути особи, яким виповнилося 16 років.

Статтю 163 виключено на підставі Закону №2342-II (2342-14) від 05.04.2001

Стаття 163. Розміщення цінних паперів без реєстрації їх випуску або порушення порядку здійснення емісії цінних паперів

Розміщення цінних паперів без реєстрації їх випуску в установленому законом порядку або порушення порядку здійснення емісії цінних паперів, вчинене уповноваженою особою, – тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 163 згідно із Законом № 980-IV від 19.06.2003; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3201-IV від 15.12.2005; в редакції Закону № 801-VI від 25.12.2008)

До внесення змін у КпАП Законом України єдиною статтею КпАП, в якій містився склад адміністративних правопорушень на ринку цінних паперів, була ст. 163, яка встановлювала адміністративну відповідальність за порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів з емісії цінних паперів. З огляду на розвиток відносин в сфері функціонування ринку цінних паперів в Україні виникла потреба в диференціації відповідних правопорушень, і Законом України № 801-VI від 25.12.2008 р. у коментовану статтю було внесено зміни, а КпАП доповнено ще сьома статтями, в яких міститься склад адміністративних правопорушень в означеній сфері.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері обігу цінних паперів. Зазначені відносини регулюються законами України "Про цінні папери та фондовий ринок" від 23.02.2006 р. № 3480-IV, "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні" від 30.10.1996 р. № 448/96-ВР, іншими нормативно-правовими актами, зокрема, наказами Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Цінні папери – документи встановленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчують грошові або інші майнові права, визначають взаємовідносини особи, яка їх розмістила (видала), і власника, та передбачають виконання зобов'язань згідно з умовами їх розміщення, а також можливість передачі прав, що випливають із цих документів, іншим особам.

Цінні папери за порядком їх розміщення (видачі) поділяються на емісійні та неемісійні.

Емісійні цінні папери – цінні папери, що посвідчують однакові права їх власників у межах одного випуску стосовно особи, яка бере на себе відповідні зобов'язання (емітент). До емісійних цінних паперів належать: акції; облігації підприємств; облігації місцевих позик; державні облігації України; іпотечні сертифікати; іпотечні облігації; сертифікати фондів операцій з нерухомістю (далі – сертифікати ФОН); інвестиційні сертифікати; казначейські зобов'язання України.

Емітент – юридична особа, Автономна Республіка Крим або міські ради, а також держава в особі уповноважених нею органів державної влади, яка від свого імені розміщує емісійні цінні папери та бере на себе зобов'язання щодо них перед їх власниками. Емітент повинен усі зобов'язання, що виникають у зв'язку з випуском цінних паперів, виконувати в строки і в порядку, передбачені законами України, а також рішеннями про випуск цінних паперів. Права і обов'язки щодо цінних паперів виникають з моменту їх передачі емітентом або його уповноваженою особою одержувачу (покупцю) чи його уповноваженій особі.

Емісія – встановлена законодавством послідовність дій емітента щодо випуску та розміщення емісійних цінних паперів. Емісія цінних паперів проводиться відповідно до порядку, визначеного нормативно-правовими актами України. Так, відповідно до вимог ст. 158 Цивільного кодексу України частка привілейованих акцій у загальному обсязі статутного капіталу акціонерного товариства не може перевищувати 25%. Акціонерне товариство має право випускати облігації на суму, яка не перевищує розміру статутного капіталу або розміру забезпечення, що надається товариству з цією метою третіми особами. Частина 3 ст. 164 Господарського кодексу України встановлює, що суб'єкту господарювання забороняється випуск акцій та облігацій підприємства для покриття збитків, пов'язаних з його господарською діяльністю. Відповідно до Положення про порядок реєстрації випуску акцій відкритих акціонерних товариств, затвердженого рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 11.04.2000 р. № 39, реєстрація випуску цінних паперів, інформації про їх випуск (емісію) (далі – випуск) та звіту про наслідки підписки на акції здійснюється уповноваженими особами Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку або її територіальних органів відповідно до встановленого порядку і є підставою для внесення випуску цінних паперів до загального реєстру випуску цінних паперів. Емітент публікує інформацію про випуск цінних паперів після її реєстрації у реєструвальному органі. У разі виникнення будь-яких змін в інформації про випуск акцій, що пропонуються до відкритого продажу, емітент цінних паперів повинен зареєструвати та опублікувати інформацію про зміни, що сталися, до закінчення 30-денного терміну з дня опублікування інформації, але не менш як за 10 днів до початку підписки на цінні папери. Якщо зміни до інформації неможливо внести та опублікувати в зазначений термін, то такі зміни мають також містити відомості про перенесення строків підписки на цінні папери. Не допускається внесення змін до інформації про випуск цінних паперів щодо зміни типу (виду), категорій та форми випуску цінних паперів, що пропонуються до розміщення, та обсягів випуску цінних паперів. До реєстрації та опублікування змін до інформації про випуск цінних паперів емітент не має права здійснювати підписку на цінні папери. Порушення цих, а також інших, встановлених законодавством України вимог щодо емісії цінних паперів і є **об'єктивною стороною** правопорушення, передбаченого коментованою статтею.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути посадові особи емітента цінних паперів, а також власники емітента та уповноважені ними особи.

Стаття 163¹. Порушення порядку ведення податкового обліку, надання аудиторських висновків

Відсутність податкового обліку, порушення керівниками та іншими посадовими особами підприємств, установ, організацій встановленого законом порядку ведення податкового обліку, у тому числі неподання або несвоєчасне подання аудиторських висновків, подання яких передбачено законами України, – тягне за собою накладення штрафу у розмірі від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за те ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу у розмірі від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 163¹ згідно із Законом України № 2322-IV від 12.01.2005 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини в сфері оподаткування. Зазначені відносини регулюються законами України "Про систему оподаткування" від 25.06.1991 р. № 1251-П, "Про оподаткування прибутку підприємств" від 28.12.1994 р. № 334/94-ВР, "Про податок на додану вартість" квітня 1997 р. № 168/97-ВР, "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами" від 21.12.2000 р. № 2181-П, "Про аудиторську діяльність" від 22.04.1993 р. № 3125-П та низкою інших нормативно-правових актів.

Платниками податків і зборів (обов'язкових платежів) є юридичні і фізичні особи, на яких згідно з законами України покладено обов'язок сплачувати податки і збори (обов'язкові платежі). Об'єктами оподаткування є доходи (прибуток), додана вартість продукції (робіт, послуг), вартість продукції (робіт, послуг), зокрема, митна, або її натуральні показники, спеціальне використання

природних ресурсів, майно юридичних і фізичних осіб та інші об'єкти, визначені законами України про оподаткування.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, є а) відсутність податкового обліку; б) порушення керівниками та іншими посадовими особами підприємств, установ, організацій встановленого законом порядку ведення податкового обліку, зокрема, неподання або несвоєчасне подання аудиторських висновків, подання яких передбачено законами України. Перше правопорушення вчинюється у формі бездіяльності і полягає у нездійсненні передбачених законодавством України заходів щодо ведення податкового обліку. Друге правопорушення вчинюється у формі активних дій, які порушують встановлений законом порядок ведення податкового обліку або у формі бездіяльності шляхом неподання аудиторських висновків. Відповідно до вимог ст. 9 Закону України "Про систему оподаткування", платники податків і зборів (обов'язкових платежів) зобов'язані: 1) вести бухгалтерський облік, складати звітність про фінансово-господарську діяльність і забезпечувати її зберігання у терміни, встановлені законами; 2) подавати до державних податкових органів та інших державних органів відповідно до законів декларації, бухгалтерську звітність та інші документи і відомості, пов'язані з обчисленням і сплатою податків і зборів (обов'язкових платежів); 3) сплачувати належні суми податків і зборів (обов'язкових платежів) у встановлені законами терміни; 4) допускати посадових осіб державних податкових органів до обстеження приміщень, що використовуються для одержання доходів чи пов'язані з утриманням об'єктів оподаткування, а також для перевірок з питань обчислення і сплати податків і зборів (обов'язкових платежів). Правила ведення податкового обліку визначені у ст. 11 Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств", а також регламентуються наказами та інструкціями Державної податкової адміністрації України.

Відповідальність за дотримання порядку ведення бухгалтерського обліку, визначеного законодавством України, своєчасне та повне надання бухгалтерської звітності користувачам та аудиторам покладається на керівника господарюючого суб'єкта. Публічна бухгалтерська звітність повинна бути перевірена аудитором (аудиторською фірмою) і може оприлюднюватися протягом року, наступного за звітним. До того ж аудитором може бути фізична особа, яка має сертифікат, що визначає її кваліфікаційну придатність на заняття аудиторською діяльністю на території України. Аудиторська діяльність містить організаційне і методичне забезпечення аудиту, практичне виконання аудиторських перевірок (аудит) та надання інших аудиторських послуг. Аудит – це перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам. Аудит здійснюється незалежними особами (аудиторами), аудиторськими фірмами, які уповноважені суб'єктами господарювання на його проведення. Аудит може проводитись з ініціативи господарюючих суб'єктів, а також у випадках, передбачених чинним законодавством (обов'язковий аудит). Стаття 10 Закону України "Про аудиторську діяльність" визначає, що проведення аудиту є обов'язковим для: 1) підтвердження достовірності та повноти річного балансу і звітності комерційних банків, фондів, бірж, компаній, підприємств, кооперативів, товариств та інших господарюючих суб'єктів незалежно від форми власності та виду діяльності, звітність яких офіційно оприлюднюється, за винятком установ та організацій, що повністю утримуються за рахунок державного бюджету і не займаються підприємницькою діяльністю. Обов'язкова аудиторська перевірка річного балансу і звітності господарюючих суб'єктів з річним господарським оборотом менш як двісті п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів проводиться один раз на три роки; 2) перевірки фінансового стану засновників комерційних банків, підприємств з іноземними інвестиціями, акціонерних товариств, холдінгових компаній, інвестиційних фондів, довірчих товариств та інших фінансових посередників; 3) емітентів цінних паперів; 4) державних підприємств при здачі в оренду цілих майнових комплексів, приватизації, корпоратизації та інших змінах форми власності; 5) порушення питань про визнання неплатоспроможним або банкрутом. Проведення аудиту є обов'язковим також в інших випадках, передбачених законами України. Аудиторський висновок складається за результатами аудиту з дотриманням відповідних норм та стандартів і повинен містити підтвердження або аргументовану відмову від підтвердження достовірності, повноти та відповідності законодавству бухгалтерської звітності замовника. Порядок оформлення інших офіційних документів за наслідками надання аудиторських послуг визначається Аудиторською палатою України з дотриманням вимог законодавства України.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути порушення керівники та інші посадові особи підприємств, установ, організацій (заступники керівників з фінансово-економічних питань, головні бухгалтери тощо).

Стаття 163². Неподання або несвоєчасне подання платіжних доручень на перерахування належних до сплати податків та зборів (обов'язкових платежів)

Неподання або несвоєчасне подання посадовими особами підприємств, установ та організацій платіжних доручень на перерахування належних до сплати податків та зборів (обов'язкових платежів), – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб у розмірі від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за те ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб у розмірі від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 163² згідно із Законом України № 2322-IV від 12.01.2005 р.]

Об'єктом правопорушення є суспільні відносини у сфері оподаткування. Під податком, збором, іншим обов'язковим платежем потрібно розуміти обов'язковий внесок до бюджету відповідного рівня або державного цільового фонду, здійснюваний платниками у порядку і на умовах, що визначаються законами про оподаткування. Державні цільові фонди – це фонди, які створені відповідно до закону і формуються за рахунок визначених законом податків і зборів (обов'язкових платежів) юридичних осіб незалежно від форми власності та фізичних осіб (Пенсійний фонд України, фонд соціального страхування тощо). Перелік загальнодержавних і місцевих податків і зборів міститься у Законі України "Про систему оподаткування". Загальнодержавні податки і збори встановлюються Верховною Радою України і стягуються на всій території України.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у неподанні або несвоєчасному поданні посадовими особами підприємств, установ та організацій платіжних доручень на перерахування належних до сплати податків та зборів (обов'язкових платежів). Порядок подання платіжних доручень на перерахування належних до сплати податків та зборів (обов'язкових платежів) визначено в Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах, затвердженій постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 № 492.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути лише посадові особи (див. коментар до ст. 12 КпАП).

Стаття 163³. Невиконання законних вимог посадових осіб органів державної податкової служби

Невиконання керівниками та іншими посадовими особами підприємств, установ, організацій, включаючи установи Національного банку України, комерційні банки та інші фінансово-кредитні установи, законних вимог посадових осіб органів державної податкової служби, перелічених у пунктах 5–8 частини першої статті 11 Закону України "Про державну податкову службу в Україні", – тягне за собою попередження або накладення штрафу у розмірі від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за те ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу у розмірі від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 163³ згідно із Законом України № 2322-IV від 12.01.2005 р.]

Об'єктом правопорушення є суспільні відносини у державного управління та у сфері оподаткування.

У ст. 11 Закону України "Про державну податкову службу в Україні" від 04.12.1990 р. № 509-П, який визначає статус державної податкової служби в Україні, її функції та правові основи діяльності, визначені права органів державної податкової служби. Зазначені у диспозиції статті пункти 5–8 її частини першої надають органам державної податкової служби такі права: одержувати безоплатно

від платників податків, а також від установ Національного банку України та комерційних банків у порядку, встановленому Законом України "Про банки і банківську діяльність", довідки та (або) копії документів про наявність банківських рахунків, а на підставі рішення суду – про обсяг та обіг коштів на рахунках, у тому числі про ненадходження у встановлені терміни валютної виручки від суб'єктів підприємницької діяльності; одержувати безоплатно необхідні відомості для формування інформаційного фонду Державного реєстру фізичних осіб – платників податків та зборів (обов'язкових платежів) від платників податків, а також Національного банку України та його установ – про суми доходів, виплачених фізичним особам, і утриманих з них податків та зборів (обов'язкових платежів), від органів, уповноважених проводити державну реєстрацію суб'єктів, а також видавати ліцензії на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, – про видачу таких свідоцтв про державну реєстрацію та ліцензій суб'єктам господарської діяльності, від органів внутрішніх справ – про громадян, які прибули на проживання до відповідного населеного пункту чи вибули з нього, від органів реєстрації актів громадянського стану – про громадян, які померли; одержувати безоплатно від митних органів щомісяця звітні дані про ввезення на митну територію України імпортованих товарів і справляння податків та зборів (обов'язкових платежів) та інформацію про експортно-імпортні операції, що здійснюють резиденти і нерезиденти, за формою, погодженою з Державною податковою адміністрацією України, та від органів статистики – дані, необхідні для використання їх у проведенні аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств, установ, організацій усіх форм власності; вимагати від платників податків, діяльність яких перевіряється, усунення виявлених порушень податкового законодавства, контролювати виконання законних вимог посадових осіб органів державної податкової служби, а також припинення дій, які перешкоджають здійсненню повноважень посадовими особами органів державної податкової служби. Ненадання зазначених документів, відомостей та даних, а також неусунення виявлених порушень податкового законодавства та неприпинення дій, які перешкоджають здійсненню повноважень посадовими особами органів державної податкової служби, і є **об'єктивною стороною** правопорушень, передбачених коментованою статтею.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути керівники та інші посадові особи підприємств, установ, організацій, зокрема, установи Національного банку України, комерційні банки та інші фінансово-кредитні установи.

Стаття 163⁴. Порушення порядку утримання та перерахування податку на доходи фізичних осіб і подання відомостей про виплачені доходи

Неутримання або перерахування до бюджету сум податку на доходи фізичних осіб при виплаті фізичній особі доходів, перерахування податку на доходи фізичних осіб за рахунок коштів підприємств, установ і організацій (крім випадків, коли таке перерахування дозволено законодавством), неповідомлення або несвоєчасне повідомлення державним податковим інспекціям за встановленою формою відомостей про доходи громадян, – тягне за собою попередження або накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ і організацій, а також на громадян – суб'єктів підприємницької діяльності у розмірі від двох до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за те ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ і організацій, а також на громадян – суб'єктів підприємницької діяльності у розмірі від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 1634 згідно із Законом України № 2322-IV від 12.01.2005 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері оподаткування доходів фізичних осіб.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у вчиненні таких діянь: а) неутримання або перерахування до бюджету сум податку на доходи фізичних осіб при виплаті фізичній особі

доходів; б) перерахуванні податку на доходи фізичних осіб за рахунок коштів підприємств, установ і організацій (крім випадків, коли таке перерахування дозволено законодавством); в) неповідомленні або несвоєчасному повідомленні державним податковим інспекціям за встановленою формою відомостей про доходи громадян. Фізична особа – це громадянин України, фізична особа без громадянства або громадянин іноземної держави. Дохід – це сума будь-яких коштів, вартість матеріального і нематеріального майна, інших активів, що мають вартість, у тому числі цінних паперів або деривативів, одержаних платником податку у власність або нарахованих на його користь, чи набутих незаконним шляхом у випадках, коли кошти або майно (немайнові активи), отримані платником податку як хабар, викрадені чи знайдені як скарб, не зданий державі згідно із законом, у сумах, підтверджених обвинувальним вироком суду, незалежно від признаної ним міри покарання; протягом відповідного звітного податкового періоду з різних джерел як на території України, так і за її межами.

Закон України "Про податок з доходів фізичних осіб" від 22.05.2003 р. № 889-IV, визначає, що платниками податку є: резидент, який отримує як доходи з джерелом їх походження з території України, так і іноземні доходи; нерезидент, який отримує доходи з джерелом їх походження з території України. Не є платником податку нерезидент, який отримує доходи з джерелом їх походження з території України і має дипломатичні привілеї та імунітет, встановлені на умовах взаємності міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, щодо доходів, одержуваних ним безпосередньо від здійснення такої дипломатичної чи привілейної до неї таким міжнародним договором іншої діяльності. Об'єктом оподаткування резидента є: загальний місячний оподатковуваний дохід; чистий річний оподатковуваний дохід, який визначається шляхом зменшення загального річного оподаткованого доходу на суму податкового кредиту такого звітного року; доходи з джерелом їх походження з України, які підлягають кінцевому оподаткуванню при їх виплаті; іноземні доходи. Об'єктом оподаткування нерезидента є: загальний місячний оподатковуваний дохід з джерелом його походження з України; загальний річний оподатковуваний дохід з джерелом його походження з України; доходи з джерелом їх походження з України, які підлягають кінцевому оподаткуванню при їх виплаті.

Порядок нарахування, утримання та сплати (перерахування) податку до бюджету визначено у ст. 8 Закону України "Про податок з доходів фізичних осіб", яка визначає особливості оподаткування доходів, нарахованих платнику податку, залежно від того, чи є суб'єкт, що їх нараховує, податковим агентом. Податковий агент – це юридична особа (її філія, відділення, інший відокремлений підрозділ) або фізична особа чи представництво нерезидента – юридичної особи, які незалежно від їх організаційно-правового статусу та способу оподаткування іншими податками зобов'язані нараховувати, утримувати та сплачувати цей податок до бюджету від імені та за рахунок платника податку, вести податковий облік та подавати податкову звітність податковим органам відповідно до закону, а також нести відповідальність за порушення норм зазначеного Закону. Податковим агентом, зокрема, є фізична особа, що є суб'єктом підприємницької діяльності чи здійснює незалежну професійну діяльність, яка використовує найману працю інших фізичних осіб, щодо виплати заробітної плати (інших виплат та винагород) таким іншим фізичним особам. Податковий агент, який нараховує (виплачує) оподатковуваний дохід на користь платника податку, утримує податок від суми такого доходу за його рахунок, використовуючи ставку податку, визначену у відповідних пунктах ст. 7 Закону України "Про податок з доходів фізичних осіб". Податок підлягає сплаті (перерахуванню) до бюджету під час виплати оподаткованого доходу єдиним платіжним документом. Банки не мають права приймати платіжні документи на виплату доходу, які не передбачають сплати (перерахування) цього податку до бюджету. Якщо оподатковуваний дохід нараховується, але не виплачується платнику податку особою, що його нараховує, то податок, який підлягає утриманню з такого нарахованого доходу, підлягає сплаті (перерахуванню) до бюджету у строки, встановлені законом для місячного податкового періоду. Якщо згідно з нормами цього Закону окремі види оподатковуваних доходів (прибутків) не підлягають оподаткуванню при їх нарахуванні чи виплаті, то платник податку зобов'язаний самостійно включити суму таких доходів до складу загального річного оподаткованого доходу та подати річну декларацію з цього податку. Якщо оподатковуваний дохід виплачується у не грошовій формі чи готівкою з каси резидента, то податок сплачується (перераховується) до бюджету протягом банківського дня, наступного за днем такої виплати.

Платник податку, що отримує доходи, нараховані особою, яка не є податковим агентом, зобов'язаний включити суму таких доходів до складу загального річного оподаткованого доходу та подати річну декларацію з цього податку. Особою, яка не є податковим агентом, вважається нерезидент або фізична особа, яка не має статусу суб'єкта підприємницької діяльності, або не є особою, яка здійснює незалежну професійну діяльність.

Обов'язок платника податків на вимогу податкового органу та у межах його компетенції, визначеної законодавством, пред'являти документи і відомості, пов'язані з виникненням доходу або права на отримання податкового кредиту, обчисленням і сплатою податку, та підтверджувати необхідними документами достовірність відомостей, зазначених у декларації з цього податку закріпленої у ст. 19 Закону України "Про податок з доходів фізичних осіб".

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушень можуть бути посадові особи підприємств, установ і організацій, а також на громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності.

Стаття 163–5. Приховування інформації про діяльність емітента

Ненадання посадовою особою емітента інвестору в цінні папери (в тому числі акціонеру) на його письмовий запит інформації про діяльність емітента в межах, передбачених законом, або надання йому недостовірної інформації – тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вимагання посадовою особою емітента від акціонера, в тому числі який є працівником цього ж підприємства, інформації про те, як він голосував на загальних зборах, або інформації про відчуження такою особою своїх акцій – тягне за собою накладення штрафу від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення посадовою особою емітента порядку скликання або проведення загальних зборів акціонерного товариства, порядку обрання членів органів управління товариства, порядку або строку виплати дивідендів за наявності відповідного рішення загальних зборів – тягне за собою накладення штрафу від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частинами першою – третьою цієї статті, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, – тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 163–5 згідно із Законом № 801-VI від 25.12.2008)

Інвестори в цінні папери – це фізичні та юридичні особи, резиденти і нерезиденти, які набули права власності на цінні папери з метою отримання доходу від вкладених коштів та/або набуття відповідних прав, що надаються власнику цінних паперів відповідно до законодавства. Інституційними інвесторами є інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди), інвестиційні фонди, взаємні фонди інвестиційних компаній, недержавні пенсійні фонди, страхові компанії, інші фінансові установи, які здійснюють операції з фінансовими активами в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – також за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів. Обсяг інформації, який товариство зобов'язано надати акціонеру для ознайомлення, визначений п. "г" ст. 10 Закону України "Про господарські товариства" та ч. 1 ст. 88 Господарського кодексу України. Відповідно до положень вказаних правових актів інвестор (акціонер) має право одержувати інформацію про діяльність товариства. На вимогу учасника товариство зобов'язане надати йому для ознайомлення річні баланси, звіти про фінансово-господарську діяльність товариства, протоколи ревізійної комісії, протоколи зборів органів управління товариства тощо. Ненадання на письмовий запит інвестора вказаної інформації або надання йому недостовірної інформації в означених межах і складає **об'єктивну сторону** правопорушень, передбачених частиною першою коментованої статті.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого частиною другою коментованої статті, полягає у вимаганні посадовою особою емітента від акціонера, в тому числі який є працівником цього ж підприємства, інформації про те, як він голосував на загальних зборах, або інформації про відчуження такою особою своїх акцій. Захист прав акціонерів – працівників товариства регулюється ст. 28 Закону України "Про акціонерні товариства". Відповідно до її положень посадові особи органів

акціонерного товариства та інші особи, які перебувають з товариством у трудових відносинах, не мають права вимагати від акціонера – працівника товариства надання відомостей про те, як він голосував чи як має намір голосувати на загальних зборах, або про відчуження акціонером – працівником товариства своїх акцій чи намір їх відчуження, або вимагати передачі довіреності на участь у загальних зборах. У разі порушення вимог цієї статті посадова особа товариства притягається до адміністративної і майнової відповідальності, звільняється із займаної посади, трудовий (цивільно-правовий) договір з нею розривається відповідно до закону.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених частиною третьою коментованої статті, полягає у порушенні посадовою особою емітента порядку скликання або проведення загальних зборів акціонерного товариства, порядку обрання членів органів управління товариства, порядку або строку виплати дивідендів за наявності відповідного рішення загальних зборів. Відповідно до положень Розділу VII Закону України "Про акціонерні товариства" загальні збори є вищим органом акціонерного товариства. Акціонерне товариство зобов'язане щороку скликати загальні збори (річні загальні збори). Річні загальні збори товариства проводяться не пізніше 30 квітня наступного за звітним року. Загальні збори можуть вирішувати будь-які питання діяльності акціонерного товариства. До виключної компетенції загальних зборів належить: визначення основних напрямів діяльності акціонерного товариства; внесення змін до статуту товариства; прийняття рішення про анулювання викуплених акцій; прийняття рішення про зміну типу товариства; прийняття рішення про розміщення акцій; прийняття рішення про збільшення статутного капіталу товариства; прийняття рішення про зменшення статутного капіталу товариства; прийняття рішення про дроблення або консолідацію акцій; затвердження положень про загальні збори, наглядову раду, виконавчий орган та ревізійну комісію (ревізора) товариства, а також внесення змін до них; затвердження інших внутрішніх документів товариства, якщо інше не передбачено статутом товариства; затвердження річного звіту товариства; розподіл прибутку і збитків товариства; прийняття рішення про викуп товариством розміщених ним акцій; прийняття рішення про форму існування акцій; затвердження розміру річних дивідендів; прийняття рішень з питань порядку проведення загальних зборів; обрання членів наглядової ради, затвердження умов цивільно-правових або трудових договорів, що укладатимуться з ними, встановлення розміру їх винагороди, обрання особи, яка уповноважується на підписання цивільно-правових договорів з членами наглядової ради; прийняття рішення про припинення повноважень членів наглядової ради; обрання голови та членів ревізійної комісії (ревізора), прийняття рішення про дострокове припинення їх повноважень; затвердження висновків ревізійної комісії (ревізора), прийняття рішення про дострокове припинення їх повноважень та ін. Повноваження з вирішення питань, що належать до виключної компетенції загальних зборів, не можуть бути передані іншим органам товариства.

У загальних зборах акціонерного товариства можуть брати участь особи, включені до переліку акціонерів, які мають право на таку участь, або їх представники. На загальних зборах за запрошенням особи, яка скликає загальні збори, також можуть бути присутні представник аудитора товариства та посадові особи товариства незалежно від володіння ними акціями цього товариства, представник органу, який відповідно до статуту представляє права та інтереси трудового колективу. Перелік акціонерів, які мають право на участь у загальних зборах, складається в порядку, встановленому законодавством про депозитарну систему України. На вимогу акціонера товариство або особа, яка веде облік права власності на акції товариства, зобов'язані надати інформацію про включення його до переліку акціонерів, які мають право на участь у загальних зборах. Зміни до переліку акціонерів, які мають право на участь у загальних зборах акціонерного товариства, після його складення можуть вноситися особою або органом товариства, передбаченими статутом чи положенням про загальні збори акціонерного товариства.

Управління товариством здійснюють його органи, склад і порядок обрання (призначення) яких здійснюється відповідно до виду товариства. Посадовими особами органів управління товариства визнаються голова та члени виконавчого органу, голова ревізійної комісії, а у товариствах, де створена наглядова рада товариства, – голова та члени наглядової ради товариства. Так, відповідно до положень ст. 53 Закону України "Про акціонерні товариства" члени наглядової ради акціонерного товариства обираються з числа фізичних осіб, які мають повну дієздатність. Акціонер може мати необмежену кількість представників у наглядовій раді. Порядок діяльності представника акціонера у наглядовій раді визначається самим акціонером. Загальні збори товариства можуть встановити залежність членства у наглядовій раді від кількості акцій, якими володіє акціонер. Обрання членів наглядової ради публічного товариства здійснюється виключно шляхом кумулятивного голосування. Обрання членів наглядової ради приватного товариства здійснюється за принципом пропорційності представництва у її складі представників акціонерів відповідно до кількості належних акціонерам голосуючих акцій

або шляхом кумулятивного голосування. Конкретний спосіб обрання членів наглядової ради приватного товариства визначається його статутом.

Дивіденд – це платіж, який здійснюється юридичною особою – емітентом корпоративних прав чи інвестиційних сертифікатів на користь власника таких корпоративних прав (інвестиційних сертифікатів) у зв'язку з розподілом частини прибутку такого емітента, розрахованого за правилами бухгалтерського обліку. Відповідно до положень частини першої ст. 88 Господарського кодексу України учасники господарського товариства мають право брати участь у розподілі прибутку товариства та одержувати його частку (дивіденди). Згідно п.б ч. 1 ст. 10 Закону України “Про господарські товариства” право на отримання частки прибутку (дивідендів) пропорційно частці кожного з учасників мають особи, які є учасниками товариства на початок строку виплати дивідендів. Порушення цих, а також інших, встановлених Господарським кодексом України, Законами України “Про господарські товариства” і “Про акціонерні товариства” вимог щодо порядку скликання або проведення загальних зборів акціонерного товариства, порядку обрання членів органів управління товариства, порядку або строку виплати дивідендів за наявності відповідного рішення загальних зборів і уявляє собою об'єктивну сторону правопорушень, передбачених частиною третьою коментованої статті.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути посадові особи емітента цінних паперів.

Стаття 163–6. Ненадання документів, що підтверджують право власності на цінні папери

Ненадання посадовою особою емітента чи професійного учасника фондового ринку, який веде облік прав власності на цінні папери, інвестору в цінні папери документів, що підтверджують його право власності на цінні папери, – тягне за собою накладення штрафу від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 163–6 згідно із Законом № 801-VI від 25.12.2008)

КпАП доповнено коментованою статтею відповідно Закону України № 801-VI від 25.12.2008 р.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері власності та у сфері обігу цінних паперів. Зазначені відносини регулюються законами України “Про цінні папери та фондовий ринок” від 23.02.2006 р. № 3480-IV, “Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні” від 30.10.1996 р. № 448/96-ВР, “Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні” від 10 грудня 1997 року № 710/97-ВР, іншими нормативно-правовими актами, зокрема, наказами Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у ненаданні посадовою особою емітента чи професійного учасника фондового ринку, який веде облік прав власності на цінні папери, інвестору в цінні папери документів, що підтверджують його право власності на цінні папери. Інвестори в цінні папери – це фізичні та юридичні особи, резиденти і нерезиденти, які набули права власності на цінні папери з метою отримання доходу від вкладених коштів та/або набуття відповідних прав, що надаються власнику цінних паперів відповідно до законодавства. Інституційними інвесторами є інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди), інвестиційні фонди, взаємні фонди інвестиційних компаній, недержавні пенсійні фонди, страхові компанії, інші фінансові установи, які здійснюють операції з фінансовими активами в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – також за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів. Емітент – це учасник фондового ринку, юридична особа, Автономна Республіка Крим або міські ради, а також держава в особі уповноважених нею органів державної влади, яка від свого імені розміщує емісійні цінні папери та бере на себе зобов'язання щодо них перед їх власниками. Професійні учасники фондового ринку – юридичні особи, які на підставі ліцензії, виданої Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку, провадять на фондовому ринку професійну діяльність, види якої визначені законами України. Документами, що підтверджують право власності, можуть бути сертифікат, виписка з реєстру власників іменних цінних паперів або виписка з рахунку у цінних паперах, надана зберігачем.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути посадові особи емітента цінних паперів або професійного учасника фондового ринку, який веде облік прав власності на цінні папери.

Стаття 163–7. Діяльність на фондовому ринку без ліцензії

Здійснення посадовою особою суб'єкта господарювання операції з цінними паперами, яка належить до професійної діяльності на фондовому ринку, без спеціального дозволу (ліцензії), якщо законом передбачено одержання спеціального дозволу (ліцензії) для здійснення такої операції, – тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 163–7 згідно із Законом № 801-VI від 25.12.2008)

КпАП доповнено коментованою статтею відповідно Закону України № 801-VI від 25.12.2008 р.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері власності та у сфері обігу цінних паперів. Зазначені відносини регулюються законами України “Про цінні папери та фондовий ринок”, “Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні”, “Про господарські товариства”, Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”, “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” та інших нормативно-правових актів, що регулюють провадження діяльності з управління активами інституційних інвесторів, визначають кваліфікаційні, організаційні, технологічні та інші спеціальні вимоги, необхідні для провадження зазначеного виду професійної діяльності на фондовому ринку. Порядок видачі та анулювання ліцензії на провадження професійної діяльності на фондовому ринку – діяльності з управління активами інституційних інвесторів (діяльності з управління активами) та перелік документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії, умови отримання ліцензії та провадження зазначеного виду професійної діяльності встановлено Ліцензійними умовами провадження професійної діяльності на фондовому ринку – діяльності з управління активами інституційних інвесторів (діяльності з управління активами).

Ліцензію на провадження професійної діяльності на фондовому ринку – діяльності з управління активами інституційних інвесторів (діяльності з управління активами) можуть отримати:

- компанія з управління активами;
- професійний адміністратор недержавних пенсійних фондів, юридична особа, що здійснює адміністрування недержавних пенсійних фондів відповідно до Закону України “Про недержавне пенсійне забезпечення”;
- банк – щодо активів створеного ним корпоративного пенсійного фонду відповідно до Закону України “Про недержавне пенсійне забезпечення”.

Юридична особа має право здійснювати діяльність з управління активами інституційних інвесторів (діяльність з управління активами) на всій території України після отримання відповідної ліцензії в органі ліцензування за умови вступу до щонайменше однієї саморегулювальної організації в порядку, передбаченому законодавством України. Відокремлений підрозділ юридичної особи, що здійснює управління активами інституційних інвесторів, якому надаються повноваження здійснювати професійну діяльність на фондовому ринку – діяльність з управління активами інституційних інвесторів (діяльність з управління активами), має право на її провадження відповідно до вказаних Ліцензійних умов з дати отримання завіреної органом ліцензування копії відповідної ліцензії. Ліцензування професійної діяльності на ринку цінних паперів здійснює Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Строк дії ліцензії встановлюється Кабінетом Міністрів України за поданням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, але не може бути меншим, ніж три роки.

Професійна діяльність на фондовому ринку – діяльність юридичних осіб з надання фінансових та інших послуг у сфері розміщення та обігу цінних паперів, обліку прав за цінними паперами, управління активами інституційних інвесторів, що відповідає вимогам, установленим до такої діяльності цим Законом та законодавством. Поєднання професійної діяльності на фондовому ринку з іншими видами професійної діяльності, за винятком банківської, не допускається, крім випадків, передбачених законом. На фондовому ринку здійснюються такі види професійної діяльності: діяльність з торгівлі цінними паперами; діяльність з управління активами інституційних інвесторів; депозитарна діяльність; діяльність з організації торгівлі на фондовому ринку. Проведення означених видів діяльності поса-

довою особою суб'єкта господарювання без спеціального дозволу (ліцензії) і складає об'єктивну сторону правопорушення, передбаченого коментованою статтею.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктами правопорушення можуть бути посадові особи суб'єктів господарювання всіх форм власності.

Стаття 163–8. Маніпулювання цінами під час здійснення операцій з цінними паперами

Неправомірний вплив посадової особи учасника фондового ринку на ринкову вартість цінних паперів на організаційно оформленому фондовому ринку в інтересах такого учасника або третіх осіб, у результаті чого придбання або продаж цих цінних паперів відбувається за іншими цінами, ніж ті, які існували б за відсутності такого неправомірного впливу, – тягне за собою накладення штрафу від ста до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Та сама дія, вчинена групою осіб або особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за правопорушення, передбачене частиною першою цієї статті, – тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 163–8 згідно із Законом № 801-VI від 25.12.2008)

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері власності та у сфері обігу цінних паперів. Зазначені відносини регулюються законами України “Про цінні папери та фондовий ринок”, “Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні”, “Про господарські товариства”, “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” та ін. Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 14.01.2003 р. № 21 було затверджено Концепцію запобігання маніпулюванню ринком цінних паперів, нечесній торгівлі практиці і порушенню етики професійної діяльності на фондовому ринку, однак законодавчі зміни, спрямовані на запобігання маніпулювання цінами під час здійснення операцій з цінними паперами було внесено до основних законодавчих актів в означеній сфері лише Законом України № 801-VI від 25.12.2008 р.

Закономірне (природне) ціноутворення на фондовому ринку є однією з основних умов щодо його нормального функціонування, стабільності та розвитку. Необхідною умовою формування закономірної ринкової ціни є вільна конкуренція контрагентів угод на організаційно оформленому постійно діючому ринку. Механізмом такої конкуренції є співставлення попиту та пропозиції. Маніпулювання цінами як направлений вплив на ринок порушує стабільність ринку, веде до його розбалансованості, утворення штучних цін, виникнення економічної диспропорції та отримання необґрунтованого прибутку (за рахунок введення в оману інших учасників ринку), завдає шкоди учасникам ринку та третім особам. Навпаки, гра учасників ринку на закономірних коливаннях попиту та пропозиції сприяє їх згладжуванню, веде до збалансованості ринку та формуванню фондових активів, що відповідають економічній ситуації.

Маніпулювання ринком цінних паперів включає купівлю та продаж цінного папера з метою створення оманливої уяви активної торгівлі або надання недостовірної інформації про цінні папери, емітента, ціни на цінні папери (включаючи інформацію, наведену в рекламі) з метою підняти або понизити ціну, щоб побудити інших учасників ринку до купівлі або продажу цінного папера, яке веде до цілеспрямованої зміни курсової ціни цінного папера. Такі дії і складають об'єктивну сторону правопорушення, передбаченого коментованою статтею.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктами правопорушення можуть бути посадові особи учасників фондового ринку.

Стаття 163–9. Незаконне використання інсайдерської інформації

Незаконне використання інсайдерської інформації особою, яка нею володіє, – тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до семисот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 163–9 згідно із Законом № 801-VI від 25.12.2008)

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері власності та у сфері обігу цінних паперів. Зазначені відносини регулюються законами України “Про цінні папери та фондовий ринок”, “Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні”, “Про господарські товариства”, “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” та ін.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у незаконному використанні інсайдерської інформації особою, яка нею володіє. Відповідно до положень ст.ст. 44, 45 Закону України “Про цінні папери та фондовий ринок” інсайдерська інформація – це будь-яка неоприлюднена інформація про емітента, його цінні папери або правочини щодо них, оприлюднення якої може значно вплинути на вартість цінних паперів. Інформація щодо оцінки вартості цінних паперів та/або фінансово-господарського стану емітента, якщо вона отримана виключно на основі оприлюдненої інформації або інформації з інших публічних джерел, не заборонених законодавством, не є інсайдерською інформацією. Відповідно, інсайдери – це особи, які володіють інсайдерською інформацією у зв'язку з тим, що вони є: 1) власниками голосуючих акцій емітента або часток (паїв) у статутному капіталі емітента; 2) посадовими особами емітента; 3) особами, які мають доступ до інсайдерської інформації у зв'язку з виконанням трудових (службових) обов'язків або договірних зобов'язань незалежно від відносин з емітентом, зокрема: юридичними особами, які перебувають з емітентом у договірних відносинах або прямо чи опосередковано у відносинах контролю; фізичними особами, які перебувають з емітентом або юридичними чи фізичними особами, пов'язаними з емітентом договірними відносинами або відносинами контролю, у трудових чи договірних відносинах або прямо чи опосередковано у відносинах контролю; державними службовцями.

Емітент або професійні учасники ринку цінних паперів, які здійснюють операції з цінними паперами цього емітента, повинні вести облік осіб, які мають доступ до інсайдерської інформації. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку визначає, яка саме інформація належить до інсайдерської.

Інсайдеру забороняється: вчиняти з використанням інсайдерської інформації на власну користь або на користь інших осіб правочини, спрямовані на придбання або відчуження цінних паперів, яких стосується інсайдерська інформація, до моменту оприлюднення такої інформації; передавати інсайдерську інформацію або надавати доступ до неї іншим особам, крім розкриття інформації в межах виконання професійних, трудових або службових обов'язків та в інших випадках, передбачених законодавством; давати будь-якій особі рекомендації стосовно придбання або відчуження цінних паперів, щодо яких він володіє інсайдерською інформацією, до моменту оприлюднення такої інформації.

Порядок розкриття інсайдерської інформації встановлюється нормативно-правовими актами Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Професійні учасники ринку цінних паперів повинні повідомити Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку про операції з цінними паперами у разі, коли є підозра про те, що під час здійснення таких операцій використовується або може бути використана інсайдерська інформація.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктами правопорушення можуть бути власники голосуючих акцій емітента або часток (паїв) у статутному капіталі емітента; посадові особи емітента; особи, які мають доступ до інсайдерської інформації у зв'язку з виконанням трудових (службових) обов'язків або договірних зобов'язань незалежно від відносин з емітентом, зокрема: юридичними особами, які перебувають з емітентом у договірних відносинах або прямо чи опосередковано у відносинах контролю; фізичні особи, які перебувають з емітентом або юридичними чи фізичними особами, пов'язаними з емітентом договірними відносинами або відносинами контролю, у трудових чи договірних відносинах або прямо чи опосередковано у відносинах контролю; державні службовці.

Стаття 163–10. Порушення порядку прийняття рішення про передачу ведення реєстру власників іменних цінних паперів або порядку передачі ведення реєстру власників іменних цінних паперів

Порушення порядку прийняття рішення про передачу ведення реєстру власників іменних цінних паперів або порядку передачі ведення реєстру власників іменних цінних паперів, вчинене посадовою особою емітента, – тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 163–10 згідно із Законом № 801-VI від 25.12.2008)

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері власності та у сфері обігу цінних паперів. Зазначені відносини регулюються законами України "Про цінні папери та фондовий ринок", "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні", "Про господарські товариства", "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг", Положенням про порядок ведення реєстрів власників іменних цінних паперів, затвердженим рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 17.10.2006 р. № 1000 та ін.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, включає: 1) порушення порядку прийняття рішення про передачу ведення реєстру власників іменних цінних паперів; 2) порушення порядку передачі ведення реєстру власників іменних цінних паперів, вчинені особою емітента. Реєстр власників іменних цінних паперів (далі – реєстр) – це перелік за станом на певну дату власників та номінальних утримувачів іменних цінних паперів, які обліковуються на їх особових рахунках, що є складовою частиною системи реєстру та дає змогу ідентифікувати цих власників, кількість, номінальну вартість та вид належних їм іменних цінних паперів. Емітент іменних цінних паперів має право ведення реєстру власників вищезазначених цінних паперів доручити реєстратору шляхом укладання договору на ведення реєстру власників іменних цінних паперів. Передача системи реєстру оформляється актом приймання-передавання. Реєстратор відповідає та здійснює ведення системи реєстру з моменту підписання сторонами вказаного акта. Акт приймання-передавання підписується уповноваженою особою емітента, уповноваженою особою реєстроутримувача та містить печатки зазначених юридичних осіб.

Рішення про передачу ведення реєстру власників іменних цінних паперів приймається загальними зборами емітента. Умови договору на ведення реєстру затверджуються загальними зборами або спостережною (наглядовою) радою у порядку, визначеному статутом емітента. До моменту передачі реєстру відповідному реєстратору емітент та керівник виконавчого органу несуть відповідальність за: своєчасне формування системи реєстру; несвоєчасне призначення реєстратора; передачу йому ведення реєстру від попереднього реєстратора. Забезпечення ведення реєстру реєстратором здійснюється відповідно до договору між ними за наявності рішення загальних зборів (виписки з протоколу).

Якщо у визначений термін рішення про передачу ведення реєстру новому реєстроутримувачу не може бути прийняте загальними зборами акціонерів, виконавчий орган емітента (правління) за погодженням із спостережною радою (за її наявності) приймає рішення про обрання тимчасового реєстроутримувача та передачу йому ведення реєстру на строк до прийняття рішення про обрання нового реєстроутримувача на найближчих загальних зборах, але не пізніше ніж у двомісячний термін.

Рішення про обрання тимчасового реєстроутримувача та передачу йому ведення реєстру можливе тільки в разі:

- перевищення максимальної кількості власників іменних цінних паперів для організації самостійного ведення реєстру емітентом; неможливості ведення реєстру власників іменних цінних паперів – за рішенням суду; у зв'язку з прийняттям відповідним органом управління реєстратора рішення про припинення діяльності щодо ведення реєстрів власників іменних цінних паперів, у тому числі при закінченні строку дії ліцензії реєстратора без отримання нової ліцензії; у зв'язку з анулюванням дії ліцензії на провадження професійної діяльності на фондовому ринку – депозитарної діяльності, а саме діяльності з ведення реєстру власників іменних цінних паперів за постановою про накладання санкції за правопорушення на ринку цінних паперів або рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку;

- розірвання в односторонньому порядку з боку реєстратора договору щодо ведення реєстру власників іменних цінних паперів.

В інших випадках забороняється приймати систему реєстру і здійснювати діяльність з ведення реєстру власників іменних цінних паперів.

При передачі реєстру власників іменних цінних паперів від одного реєстроутримувача до іншого повинні передаватися такі документи та інформація системи реєстру:

- 1) реєстр власників іменних цінних паперів, складений на дату закриття реєстру. Реєстр повинен бути засвідчений підписом уповноваженого представника реєстроутримувача та містити відбиток печатки реєстроутримувача. Сторінки реєстру повинні бути пронумеровані та прошиті. Якщо попередній реєстроутримувач здійснював ведення реєстру з використанням комп'ютерної техніки, новому реєстроутримувачу додатково передається реєстр власників іменних цінних паперів в електронній формі.

У разі виявлення новим реєстроутримувачем розбіжностей між реєстром у паперовій та електронній формах, перевага надається інформації з реєстру, складеного в паперовій формі;

- 2) оригінали документів, що подавались для внесення змін до системи реєстру за незавершеними операціями;

- 3) копії первинних документів про існуючі у реєстрі обтяження цінних паперів зобов'язаннями;

- 4) копії анкет зареєстрованих осіб;

- 5) копії (за наявності) журналу обліку записів у реєстрі цінних паперів;

- 6) фотокопії (ксерокопії) погашених свідоцтв про знеухомлення за весь період ведення реєстру реєстроутримувачем, який передає реєстр;

- 7) копії (я) журналів (у), у яких (якому) здійснювався облік виданих, утрачених, погашених та знижених сертифікатів іменних цінних паперів, а також свідоцтв про знеухомлення іменних цінних паперів реєстроутримувача, який передає реєстр, та копії таких журналів, переданих попередніми реєстроутримувачами (за наявності);

- 8) копії документів, що визначені в пункті 4 розділу V цього Положення;

- 9) копії проспектів емісій цінних паперів;

- 10) копії свідоцтва про реєстрацію випуску цінних паперів;

- 11) бланки сертифікатів цінних паперів;

- 12) копії виписок з реєстру кодів цінних паперів Національного депозитарію України.

Копії вищезазначених документів повинні бути засвідчені підписом уповноваженого представника реєстроутримувача та містити відбиток печатки реєстроутримувача, який передає реєстр.

Передача реєстру здійснюється у таких випадках:

- припинення дії договору на ведення реєстру між реєстроутримувачем та емітентом;

- анулювання дії ліцензії на провадження професійної діяльності на фондовому ринку – депозитарної діяльності, а саме діяльності з ведення реєстру власників іменних цінних паперів реєстроутримувачу за постановою про накладання санкції за правопорушення на ринку цінних паперів або рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку;

- за рішенням суду;

- припинення реєстроутримувачем діяльності щодо ведення реєстрів власників іменних цінних паперів за рішенням його відповідного органу управління, у тому числі при закінченні строку дії ліцензії реєстратора без отримання нової ліцензії. Таке рішення може бути прийняте у будь-який час, але не пізніше ніж за 45 днів до закінчення строку дії ліцензії на провадження професійної діяльності на фондовому ринку – депозитарної діяльності, а саме діяльності з ведення реєстру власників іменних цінних паперів;

- перевищення максимальної кількості власників цінних паперів, установлені Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку для організації самостійного ведення реєстру емітентом.

Передача реєстру здійснюється новому реєстроутримувачу, з яким емітент уклав договір про ведення реєстру, або емітенту, якщо на дату закриття реєстру кількість власників у реєстрі не перевищує встановленої Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку максимальної кількості власників цінних паперів.

У разі анулювання дії ліцензії реєстратора він зобов'язаний передати систему реєстру новому реєстратору в установленій законодавством строк.

Про наміри зміни або розірвання договору в односторонньому порядку сторона повідомляє іншу сторону відповідно до договору між ними.

У разі припинення дії договору на ведення реєстру емітенту необхідно провести загальні збори акціонерів акціонерного товариства, на якому буде прийнято рішення про обрання нового реєстратора та укладання з ним договору.

Підставою для передачі системи реєстру та укладання договору з відповідним реєстратором є виписка з протоколу загальних зборів акціонерів про обрання нового реєстратора або копія рішення про обрання тимчасового реєстроутримувача, засвідчена відповідно до законодавства.

У разі анулювання Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку ліцензії на провадження професійної діяльності на фондовому ринку – депозитарної діяльності, а саме діяльності з ведення реєстру власників іменних цінних паперів за постановою про накладання санкції за правопорушення на ринку цінних паперів або рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, реєстратор зобов'язаний призначити дату передачі системи реєстру. Дата передачі системи реєстру не повинна бути пізніше ніж 10 робочих днів від дати набрання чинності рішенням про анулювання ліцензії.

У разі припинення реєстратором діяльності щодо ведення реєстрів власників іменних цінних паперів за рішенням його відповідного органу управління, у тому числі при закінченні строку дії ліцензії реєстратора без отримання нової ліцензії, реєстратор зобов'язаний повідомити емітентів

про це та про розірвання договору в односторонньому порядку не менше ніж за 30 календарних днів до дати закінчення строку дії ліцензії.

Дата передачі системи реєстру повинна бути призначена у період дії ліцензії реєстратора.

У разі перевищення встановленої Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку максимальної кількості власників іменних цінних паперів для організації самостійного ведення реєстру емітент, який самостійно веде реєстр, зобов'язаний укласти договір з реєстратором та передати реєстр протягом 30 днів від дати отримання емітентом розпорядження про внесення інформації про власників іменних цінних паперів до системи реєстру, яке призвело до перевищення граничної кількості власників.

Емітент або реєстратор, що здійснював ведення реєстру, та новий реєструтримувач, до якого передається ведення реєстру емітента, повинні забезпечити передачу реєстру протягом п'яти робочих днів від дати закриття реєстру, установленої відповідно до вимог цього Положення, або дати передачі системи реєстру.

Передача реєстру здійснюється протягом п'яти робочих днів від дати закриття реєстру та оформляється актом приймання-передавання. Акт приймання-передавання підписується уповноваженою особою реєструтримувача, який передає реєстр, уповноваженою особою нового реєструтримувача та уповноваженою особою емітента та засвідчений печатками зазначених юридичних осіб.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу або необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути посадові особи емітента.

Стаття 163–11. Порушення порядку розкриття інформації на фондовому ринку

Несвоєчасне розкриття інформації на фондовому ринку, вчинене посадовою особою емітента чи професійного учасника фондового ринку, – тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дія, передбачена частиною першою цієї статті, вчинена особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке ж порушення, – тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Нерозкриття інформації на фондовому ринку, вчинене посадовою особою емітента чи професійного учасника фондового ринку, – тягне за собою накладення штрафу від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Діяння, передбачене частиною третьою цієї статті, вчинене особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке ж порушення, – тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Розкриття на фондовому ринку інформації не в повному обсязі або розкриття недостовірної інформації, вчинене посадовою особою емітента або професійного учасника фондового ринку, – тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною п'ятою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 163–11 згідно із Законом № 801-VI від 25.12.2008)

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері власності та у сфері обігу цінних паперів. Зазначені відносини регулюються законами України “Про цінні папери та фондовий ринок”, “Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні” та ін.

Порядок розкриття інформації на фондовому ринку закріплено у Розділі V Закону України “Про цінні папери та фондовий ринок”. Емітенти, які здійснили відкрите (публічне) розміщення цінних паперів, зобов'язані своєчасно та в повному обсязі розкривати інформацію про:

– фінансово-господарський стан і результати діяльності емітента у строки, встановлені законодавством;

– будь-які дії, що можуть вплинути на фінансово-господарський стан емітента та призвести до значної зміни ціни на його цінні папери;

– власників великих пакетів (10 відсотків і більше) акцій.

Інформація про власників великих пакетів (10 відсотків і більше) акцій подається Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку особою, яка веде облік права власності на акції емітента у депозитарній системі України, у строки, порядку та за формою, що встановлені Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку. Інформація про власників великих пакетів (10 відсотків і більше) акцій є відкритою і оприлюднюється Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку шляхом розміщення у загальнодоступній інформаційній базі даних Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку про ринок цінних паперів.

Законодавством України передбачено подання регулярної інформації про емітента, до якої належать річна та квартальна звітна інформація про результати фінансово-господарської діяльності емітента, яка подається Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку (в тому числі в електронному вигляді). Звітним періодом для складання річної інформації про емітента є календарний рік. Перший звітний період емітента може бути меншим, ніж 12 місяців, та обчислюється:

– для акціонерних товариств – з дня державної реєстрації товариства до 31 грудня звітного року включно;

– для емітентів облігацій – з дня реєстрації випуску облігацій до 31 грудня звітного року включно.

– Річна інформація про емітента повинна містити такі відомості:

– найменування та місцезнаходження емітента, розмір його статутного капіталу;

– орган управління емітента, його посадові особи та засновники;

– господарська та фінансова діяльність емітента;

– цінні папери емітента (вид, форма випуску, тип, кількість), розміщення та лістинг цінних паперів;

– річна фінансова звітність;

– аудиторський висновок.

Емітент має право додатково подавати іншу інформацію.

Річна інформація про емітента є відкритою і підлягає оприлюдненню емітентом у строк не пізніше 30 квітня року, наступного за звітним, шляхом опублікування її в одному з офіційних друкованих видань Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України або Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку і розміщення у загальнодоступній інформаційній базі даних Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку про ринок цінних паперів. Примірник офіційного друкованого видання, в якому опубліковано річну інформацію про емітента, він (емітент) надсилає до Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Звітним періодом для складання квартальної інформації про емітента є квартали поточного року. Квартальна інформація про емітента повинна містити такі відомості:

– найменування та місцезнаходження емітента, розмір його статутного капіталу;

– орган управління емітента, його посадові особи та засновники;

– господарська та фінансова діяльність емітента;

– цінні папери емітента (вид, форма випуску, тип, кількість);

– квартальна фінансова звітність;

– участь емітента у створенні інших підприємств, установ та організацій.

Емітент має право додатково подавати іншу інформацію.

Строки, порядок та форми подання регулярної інформації про емітента (річної та квартальної) встановлюються Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку. Публічні акціонерні товариства додатково розкривають інформацію про свою діяльність на основі міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в порядку, встановленому Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку встановлює додаткові вимоги до розкриття регулярної інформації про емітента та вживає заходів щодо її розкриття.

Окремий порядок передбачено для розкриття особливої інформації про емітента. Особлива інформація про емітента – це інформація про будь-які дії, що можуть вплинути на фінансово-господарський стан емітента та призвести до значної зміни вартості його цінних паперів. До неї належать відомості про:

– прийняття рішення про розміщення цінних паперів на суму, що перевищує 25 відсотків статутного капіталу;

- прийняття рішення про викуп власних акцій;
 - факти лістингу/делістингу цінних паперів на фондовій біржі;
 - отримання позики або кредиту на суму, що перевищує 25 відсотків активів емітента;
 - зміну складу посадових осіб емітента;
 - зміну власників акцій, яким належить 10 і більше відсотків голосуючих акцій;
 - рішення емітента про утворення, припинення його філій, представництв;
 - рішення вищого органу емітента про зменшення статутного капіталу;
 - порушення справи про банкрутство емітента, винесення ухвали про його санацію;
 - рішення вищого органу емітента або суду про припинення або банкрутство емітента.
- Строки, порядок та форми подання особливої інформації про емітента встановлюються Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

Особлива інформація про емітента є відкритою і оприлюднюється шляхом опублікування її в одному з офіційних друкованих видань Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України або Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку і розміщення у загальнодоступній інформаційній базі даних Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку про ринок цінних паперів. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку встановлює додаткові вимоги до розкриття особливої інформації про емітента та вживає заходів щодо її розкриття.

Стаття 164. Порушення порядку провадження господарської діяльності

Провадження господарської діяльності без державної реєстрації як суб'єкта господарювання або без одержання ліцензії на провадження певного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню відповідно до закону, чи без одержання дозволу, іншого документа дозвільного характеру, якщо його одержання передбачене законом, – тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва і сировини чи без такої.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за те ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу від тридцяти до шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва і сировини чи без такої.

Надання суб'єктом господарювання дозвільному органу або адміністратору недостовірної інформації щодо відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства – тягне за собою накладення штрафу від сорока до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 164 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №2444–II від 27.06.86; Законами №3888–12 від 28.01.94, №55/97–ВР від 07.02.97, №2342–II (2342–14) від 05.04.2001, №1284–IV (1284–15) від 18.11.2003; в редакції Законів №2322–IV (2322–15) від 12.01.2005, №2806–IV (2806–15) від 06.09.2005.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері регулювання господарської діяльності. Господарська діяльність – будь-яка діяльність особи, спрямована на отримання доходу в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, у разі коли безпосередня участь такої особи в організації такої діяльності є регулярною, постійною та суттєвою. Безпосередня участь – це назначена діяльність особи через свої постійні представництва, філіали, відділення, інші відокремлені підрозділи, а також через довірену особу, агента або будь-яку іншу особу, яка діє від імені та на користь першої особи (п. 1.32 ст. 1 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”, 28.12.1994 р., № 334/94–ВР). Підприємницькою може вважатись лише діяльність з виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг і зайняття торгівлею з метою одержання прибутку. У разі відсутності такої мети немає правових підстав вважати діяльність господарюючого суб'єкта підприємницькою (п. 3 листа Вищого арбітражного суду України “Про деякі питання практики застосування окремих норм чинного законодавства при вирішенні спорів” № 01–8/453 від 26.06.1995 р.).

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у здійсненні діяльності, що містить ознаки підприємницької, без державної реєстрації як суб'єкта підприємницької

діяльності, або здійсненні без одержання ліцензії видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону. Порядок державної реєстрації та перереєстрації суб'єктів підприємницької діяльності незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, за винятком окремих видів суб'єктів підприємницької діяльності, для яких законами України встановлено спеціальні правила державної реєстрації, а також порядок скасування державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності, регулюється чинним законодавством. Державна реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності проводиться у виконавчому комітеті міської, районної у місті ради або в районній, районній міст Києва і Севастополя державній адміністрації (далі – органи державної реєстрації) за місцезнаходженням або місцем проживання суб'єкта, якщо інше непередбачено законом. За наявності всіх необхідних документів, зазначених у зазначеному Положенні, орган державної реєстрації зобов'язаний протягом не більше п'яти робочих днів з дня їх надходження внести дані реєстраційної картки до Реєстру суб'єктів підприємницької діяльності (автоматизованої системи збирання, накопичення, обробки та оперативного надання інформації про суб'єкти підприємницької діяльності) та видати свідоцтво про державну реєстрацію встановленого зразка з проставленим ідентифікаційним кодом юридичної особи, який надається органу державної реєстрації органом державної статистики, або з ідентифікаційним номером фізичної особи – платника податків та інших обов'язкових платежів. Свідоцтво про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності та копія документа, що підтверджує взяття його на облік в органі державної податкової служби, є підставою для відкриття рахунків у будь-яких банках у встановленому порядку. Зайняття підприємницькою діяльністю особою, яка не отримала у встановленому порядку свідоцтво про державну реєстрацію або особою, свідоцтво про державну реєстрацію якої було скасовано у визначеному законодавством порядку, і є об'єктивною стороною першого правопорушення, передбаченого коментованою статтею.

Відповідно до положень Закону України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 01.06.2000 р. № 1775–II, ліцензія – це документ державного зразка, який засвідчує право ліцензіата на провадження зазначеного в ньому виду господарської діяльності протягом визначеного строку за умови виконання ліцензійних умов. Ліцензіат – це суб'єкт господарювання, який одержав ліцензію на провадження певного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню. Відповідно до ст. 9 зазначеного Закону ліцензуванню підлягають такі види господарської діяльності: 1) пошук (розвідка) корисних копалин; 2) виробництво та ремонт вогнепальної зброї невійськового призначення і боєприпасів до неї, холодної зброї, пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду, торгівля вогнепальною зброєю невійськового призначення та боєприпасами до неї, холодною зброєю, пневматичною зброєю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду; 3) виробництво вибухових матеріалів промислового призначення (за переліком, що затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань нагляду за охороною праці та державного гірничого нагляду); 4) виробництво особливо небезпечних хімічних речовин (за переліком, який визначається Кабінетом Міністрів України); 5) видобування корисних копалин із родовищ, що мають загальнодержавне значення та включені до Державного фонду родовищ корисних копалин; 6) видобуток дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння; 7) виробництво дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння; 8) виготовлення виробів з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння; 9) виробництво лікарських засобів, оптова, роздрібна торгівля лікарськими засобами; 10) виробництво ветеринарних медикаментів і препаратів, оптова, роздрібна торгівля ветеринарними медикаментами і препаратами; 11) виробництво пестицидів і агрохімікатів (тільки регуляторів росту рослин), оптова, роздрібна торгівля пестицидами і агрохімікатами (тільки регуляторами росту рослин); 12) виробництво спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продаж; 13) розроблення, виготовлення спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації, торгівля спеціальними технічними засобами для зняття інформації з каналів зв'язку, іншими засобами негласного отримання інформації; 14) розроблення, виробництво, використання, експлуатація, сертифікаційні випробування, тематичні дослідження, експертиза, ввезення, вивезення криптосистем і засобів криптографічного захисту інформації, надання послуг в галузі криптографічного захисту інформації (крім послуг електронного цифрового підпису), торгівля криптосистемами і засобами криптографічного захисту інформації; 15)

розроблення, виробництво, впровадження, сертифікаційні випробування, ввезення, вивезення голографічних захисних елементів; 16) розроблення, виробництво, впровадження, обслуговування, дослідження ефективності систем і засобів технічного захисту інформації, надання послуг в галузі технічного захисту інформації; 17) виготовлення бланків цінних паперів, документів суворого звітності; 18) транспортування нафти, нафтопродуктів магістральним трубопроводом, транспортування природного і нафтового газу трубопроводами та його розподіл; 19) постачання природного газу за регульованим, за нерегульованим тарифом; 20) зберігання природного газу в обсягах, що перевищують рівень, установлюваний ліцензійними умовами; 21) централізоване водопостачання та водовідведення; 22) розроблення, випробування, виробництво, експлуатація ракет-носіїв, космічних апаратів та їх складових частин, наземної космічної інфраструктури та її складових частин, обладнання, що входить до складу космічного сегмента супутникових систем; 23) культивування рослин, включених до таблиці І Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Кабінетом Міністрів України, розроблення, виробництво, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, реалізація (відпуск), ввезення на територію України, вивезення з території України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, включених до зазначеного Переліку; 25) проведення дезінфекційних, дезінсекційних, дератизаційних робіт; 26) медична практика; 27) переробка донорської крові та її компонентів, виготовлення з них препаратів; 28) ветеринарна практика; 29) організація та утримання тоталізаторів, гральних закладів, випуск та проведення лотерей, організація діяльності з проведення азартних ігор; (Запроваджується мораторій на видачу ліцензій на провадження господарської діяльності з випуску та проведення лотерей до прийняття закону про державне регулювання діяльності з випуску та проведення лотерей і грошових розіграшів згідно із Законом № 2630-IV від 02.06.2005 р.) 31) надання послуг з перевезення пасажирів, вантажів повітряним транспортом; 32) надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів річковим, морським транспортом; 33) надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом відповідно до видів робіт, визначених Законом України "Про автомобільний транспорт" 35) надання послуг з перевезення пасажирів, вантажів залізничним транспортом; 36) заготівля, переробка, металургійна переробка металобрухту кольорових і чорних металів; 37) збирання, первинна обробка відходів і брухту дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння; 38) збирання, заготівля окремих видів відходів як вторинної сировини (за переліками, які визначаються Кабінетом Міністрів України); 39) операції у сфері поводження з небезпечними відходами; 41) проектування, оцінка протипожежного стану об'єктів; 42) проведення випробувань на пожежну безпеку речовин, матеріалів, будівельних конструкцій, виробів і обладнання, а також пожежної техніки, пожежно-технічного озброєння, продукції протипожежного призначення на відповідність встановленим вимогам; 43) надання послуг, пов'язаних з охороною державної та іншої власності, надання послуг з охорони громадян; 44) виконання топографо-геодезичних, картографічних робіт; 45) виконання авіаційно-хімічних робіт; 46) пересилання поштових переказів, простих та реєстрованих листів, поштових карток, бандеролей та посилок масою до 30 кілограмів; 50) трупаторська та турагентська діяльність; 51) фізкультурно-оздоровча та спортивна діяльність: – організація та проведення спортивних занять професіоналів та любителів спорту; – діяльність з підготовки спортсменів до змагань з різних видів спорту, визнаних в Україні; 55) діяльність арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів); 56) посередництво у працевлаштуванні на роботу за кордоном; 58) проведення робіт із землеустрою, землеоціночних робіт та земельних торгів; 59) проектування, будівництво нових і реконструкція існуючих меліоративних систем; 60) діяльність, пов'язана з промисловим вилловом риби на промислових ділянках рибогосподарських водойм, крім внутрішніх водойм (ставків) господарств; 61) посередницька діяльність митного брокера та митного перевізника; 62) виробництво дисків для лазерних систем зчитування; 63) експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, матриць; 64) виготовлення парфумерно-косметичної продукції з використанням спирту етилового; 65) оптова торгівля насінням; 66) виробництво, зберігання і реалізація племінних (генетичних) ресурсів, проведення генетичної експертизи походження та аномалій тварин; 67) проведення фумігації (знецараження) об'єктів регулювання, що визначені Законом України "Про карантин рослин, які переміщуються через державний кордон України та карантинні зони; 68) професійна діяльність у сфері надання соціальних послуг; 69) розроблення проектів та проведення робіт з консервації, реставрації, реабілітації, музефікації, ремонту, пристосування пам'яток; 70) діяльність, пов'язана з виробництвом, торгівлею піротехнічними засобами; 71) діяльність, пов'язана з відкриттям та функціонуванням стрілецьких тирів, стрільбищ невійськового призначення, мисливських стендів; 72) діяльність, пов'язана з виробництвом автомобілів та автобусів;

72–1) розроблення, виготовлення, реалізація, ремонт, модернізація та утилізація озброєння, військової техніки, військової зброї і боєприпасів до неї; 73) виробництво теплової енергії, транспортування її магістральними та місцевими (розподільчими) тепловими мережами та постачання теплової енергії; 74) діяльність, пов'язана із збиранням, обробленням, зберіганням, захистом, використанням інформації, яка складає кредитну історію; 75) виробництво хімічних джерел струму, імпорт хімічних джерел струму, заготівля та утилізація відпрацьованих хімічних джерел струму; 76) розведення домашніх тварин (собак, котів, екзотичних та декоративних тварин) у племінних розплідниках, дресування собак та підготовка фахівців у цих сферах; 77) діяльність з перепродажу предметів мистецтва, колекціонування та антикваріату, діяльність з організації торгів (аукціонів) предметами мистецтва, колекціонування та антикваріату. Оскільки деякі пункти цього переліку були виключені відповідними законами України, нумерація не є наскрізною. Здійснення визначених у цьому переліку видів господарської діяльності за відсутності оформленої відповідно до чинного законодавства ліцензії і складає об'єктивною стороною другого правопорушення, передбаченого коментованою статтею.

Порядок та умови одержання та анулювання ліцензій визначені Законами України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" від 01.06.2000 р. № 1775-III, "Про запровадження мораторію на видачу ліцензій на провадження господарської діяльності з випуску та проведення лотерей" від 02.06.2005 р. № 2630-IV, постановами Кабінету Міністрів України та іншими підзаконними нормативними актами. Перелік органів, яким надано право видачі ліцензій, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 14.11.2000 р. № 1698.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у наявності умислу.

Суб'єктами правопорушення можуть бути особи, яким виповнилося 16 років.

Стаття 164¹. Порушення порядку подання декларації про доходи та ведення обліку доходів і витрат

Неподання або несвоєчасне подання громадянами декларацій про доходи чи включення до декларацій перекручених даних, неведення обліку або неналежне ведення обліку доходів і витрат, для яких законами України встановлено обов'язкову форму обліку, – тягне за собою попередження або накладення штрафу у розмірі від трьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за те ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу у розмірі від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 164–1 згідно з Указом ПВР №2444–11 від 27.06.86; із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97; в редакції Закону №2322-IV (2322–15) від 12.01.2005]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини в сфері оподаткування доходів фізичних осіб.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у вчиненні таких діянь: неподання або несвоєчасного подання громадянами декларацій про доходи чи включення до декларацій перекручених даних, неведення обліку або неналежного ведення обліку доходів і витрат, для яких законами України встановлено обов'язкову форму обліку. Правопорушення можуть вчинюватися як у формі активних дій, так і у формі бездіяльності. Відповідно до ст. 18 Закону України "Про податок з доходів фізичних осіб" від 22.05.2003 р. № 889-IV річна декларація про майновий стан і доходи (податкова декларація) (далі – декларація) подається платником податку, який: а) зобов'язаний подавати таку декларацію згідно з нормами цього Закону або інших законів; б) має право подати таку декларацію для отримання податкового кредиту. Для цілей цього Закону обов'язок платника податку з подання декларації вважається виконаним, якщо він отримував доходи виключно від податкових агентів, зобов'язаних подавати звітність з цього податку у встановленому порядку.

Платники податку – резиденти, які виїжджають за кордон на постійне місце проживання, зобов'язані подати податковому органу декларацію не пізніше закінчення 60 календарного дня, що передусь такому виїзду. Податковий орган зобов'язаний протягом 30 календарних днів від дня отримання такої декларації визначити податкове зобов'язання та надіслати податкове повідомлення плат-

нику податку, який зобов'язаний сплатити належну суму податку та отримати довідку про таку сплату або про відсутність податкових зобов'язань з цього податку, яка здається органам митного контролю під час перетину митного кордону та є підставою для проведення митних процедур. Порядок застосування цього пункту визначається Кабінетом Міністрів України.

Платники податку звільняються від обов'язку подання декларації у таких випадках: а) незалежно від видів та сум отриманих доходів платниками податку, які: є неповнолітніми або недієздатними особами і до того ж перебувають на повному утриманні інших осіб та (або) держави станом на кінець звітного податкового року; перебувають під арештом або є затриманими чи засудженими до позбавлення волі, перебувають у полоні або ув'язненні на території інших держав станом на кінець граничного строку подання декларації; перебувають у розшуку станом на кінець звітного податкового року; перебувають на строковій військовій службі станом на кінець звітного податкового року; б) в інших випадках, визначених зазначеним Законом.

Декларація заповнюється платником податку самостійно або іншою особою, нотаріально уповноваженою таким платником податку здійснювати таке заповнення. У разі коли уповноважена платником податку особа заповнює декларацію за винагороду або зобов'язана здійснювати таке заповнення, то: а) така уповноважена особа несе відповідальність за порушення порядку заповнення та (або) подання такої декларації на рівні відповідальності, визначеної законом для платника податку, а такий платник податку звільняється від зазначеної відповідальності; б) зобов'язання щодо заповнення та подання декларації від імені платника податку покладаються на таких інших, ніж платник податку осіб: на опікуна або піклувальника – щодо доходів, отриманих неповнолітньою або недієздатною особою; на спадкоємців (розпорядників майна, державних виконавців) – щодо доходів, отриманих протягом звітного податкового року платником податку, який помер; на державного виконавця, уповноваженого здійснювати заходи щодо забезпечення майнових претензій кредиторів платника податку, оголошеного в установленому порядку банкрутом. У разі заповнення декларації іншою особою така декларація має містити інформацію про таку іншу особу на рівні інформації про платника податку.

Перевірка достовірності даних, визначених у деклараціях, здійснюється у порядку, встановленому законодавством.

Форма декларації визначається центральним податковим органом та узгоджується з комітетом Верховної Ради України, відповідальним за проведення податкової політики. Бланки декларацій мають безоплатно надаватися податковими органами платникам податку на їх запит, а також бути загальнодоступними для населення.

Платник податку до 1 березня року, наступного за звітним, має право звернутися із запитом до відповідного податкового органу з проханням заповнити річну податкову декларацію, а податковий орган зобов'язаний надати безоплатні послуги із такого заповнення. Відмова посадової (службової) особи податкового органу надати зазначені послуги звільняє платника податку від будь-якої відповідальності за неповне або неправильне заповнення декларації.

Обов'язок платників податку вести облік доходів і витрат у обсягах, достатніх для визначення суми загального річного оподаткованого доходу, у разі коли такий платник податку зобов'язаний подавати декларацію або має право на таке подання з метою повернення надміру сплачених податків, у тому числі при застосуванні права на податковий кредит, закріпленій у ст. 19 Закону України "Про податок з доходів фізичних осіб". Форми такого обліку та порядок його ведення визначаються центральним податковим органом за узгодженням з комітетом Верховної Ради України, відповідальним за проведення податкової політики.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у наявності умислу або необережності.

Суб'єктами правопорушень, передбачених коментованою статтею, є фізичні особи – платники податків (визначення поняття "платники податків" див. у коментарі до ст. 163⁴ КпАП).

Стаття 164². Порушення законодавства з фінансових питань

Приховування в обліку валютних та інших доходів, непродуктивних витрат і збитків, відсутність бухгалтерського обліку або ведення його з порушенням встановленого порядку, внесення неправдивих даних до фінансової звітності, неподання фінансової звітності, несвоєчасне або неякісне проведення інвентаризацій грошових коштів і матеріальних цінностей, порушення правил ведення касових операцій, перешкоджання працівникам державної контрольно-ревізійної служби у проведенні

ревізій та перевірок, невжиття заходів щодо відшкодування з винних осіб збитків від недостач, розтрат, крадіжок і безгосподарності, – тягнуть за собою накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одно з правопорушень, зазначених у частині першій цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Доповнено статтею 164–2 згідно із Законом №2941 а-12 від 26.01.93; із змінами, внесеними згідно із Законами №3888–12 від 28.01.94, №155/94-ВР від 29.07.94, №328/96-ВР від 12.07.96, №1708-ІІ (1708–14) від 11.05.2000, №3047-ІІ (3047–14) від 07.02.2002]

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини у сфері управління економікою та у сфері власності.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у вчиненні таких діянь: а) приховуванні в обліку валютних та інших доходів, непродуктивних витрат і збитків; б) відсутності бухгалтерського обліку або веденні його з порушенням встановленого порядку; в) внесенні неправдивих даних до фінансової звітності; г) неподанні фінансової звітності; г) несвоєчасному або неякісному проведенні інвентаризацій грошових коштів і матеріальних цінностей; д) порушенні правил ведення касових операцій; е) перешкоджанні працівникам державної контрольно-ревізійної служби у проведенні ревізій та перевірок; є) невжитті заходів щодо відшкодування з винних осіб збитків від недостач, розтрат, крадіжок і безгосподарності. До того ж під бухгалтерським обліком необхідно розуміти процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень; фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства. Бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться підприємством. Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік та фінансова звітність ґрунтуються на таких основних принципах: обачність – застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства; повне висвітлення – фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі; автономність – кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства; послідовність – постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, і повинна бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності; безперервність – оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність тривали далі; нарахування та відповідність доходів і витрат – для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. До того ж доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів; прervalювання сутності над формою – операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми; історична (фактична) собівартість – пріоритетною є оцінка активів підприємства, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання; єдиний грошовий вимірник – вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства в його фінансовій звітності здійснюються в єдиній грошовій одиниці; періодичність – можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності.

Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" № 996–14 для підтвердження правильності та достовірності даних бухгалтерського обліку та звітності, передбачено проведення підприємствами, їх об'єднаннями та госпрозрахунковими організаціями (далі – підприємствами) незалежно від форм власності інвентаризації майна, коштів і фінансових зобов'язань. Відповідальність за організацію інвентаризації несе керівник підприємства, який повинен ство-

риту необхідні умови для її проведення у стислі строки, визначити об'єкти, кількість і строки проведення інвентаризації, крім випадків, коли проведення інвентаризації є обов'язковим. Проведення інвентаризації є обов'язковим: а) при передачі майна державного підприємства в оренду, приватизації майна державного підприємства, перетворенні державного підприємства в акціонерне товариство, а також в інших випадках, передбачених законодавством; б) перед складанням річної бухгалтерської звітності, крім майна, цінностей, коштів і зобов'язань, інвентаризація яких проводилась не раніше 1 жовтня звітного року. Інвентаризація будівель, споруд та інших нерухомих об'єктів основних фондів може проводитись один раз у три роки, а бібліотечних фондів – один раз у п'ять років; в) при зміні матеріально відповідальних осіб (на день прийому-передачі справ); г) при встановленні фактів крадіжок або зловживань, псування цінностей (на день встановлення таких фактів); д) за приписом судово-слідчих органів; е) у разі техногенних аварій, пожежі чи стихійного лиха (на день після закінчення явиш); є) при передачі підприємств та їх структурних підрозділів (на дату передачі). Інвентаризація може не проводитись у разі передачі підприємств та їх структурних підрозділів у межах одного органу, до сфери управління якого входять ці підприємства; ж) у разі ліквідації підприємства. При колективній (бригадній) матеріальній відповідальності проведення інвентаризації обов'язково у разі зміни керівника колективу (бригадира), вибуття з колективу (бригади) більше половини його членів, а також за вимогою хоча б одного члена колективу (бригади). У випадках, коли проведення інвентаризації є обов'язковим, інвентаризації підлягають також майно і матеріальні цінності, що не належать підприємству, та облік яких ведеться на позабалансових рахунках. Порядок проведення інвентаризації регламентується Інструкцією з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 11.08.1994 р. № 69.

Касові операції – це операції підприємств (підприємців) між собою та з фізичними особами, що пов'язані з прийманням і видачею готівки під час проведення розрахунків через касу з відображенням цих операцій у відповідних книгах обліку. Правила ведення касових операцій визначаються Положенням про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженим постановою Правління Національного банку України від 15.12.2004 р. № 637.

Правовий статус державної контрольно-ревізійної служби в Україні, її функції та правові основи діяльності регламентуються Законом України "Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні" від 26.01.1993 р. № 2939-ХІІ. Головним завданням державної контрольно-ревізійної служби є здійснення державного контролю за витрачанням коштів і матеріальних цінностей, їх збереженням, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і звітності в міністерствах, відомствах, державних комітетах, державних фондах, бюджетних установах, а також на підприємствах і в організаціях, які отримують кошти з бюджетів усіх рівнів та державних валютних фондів, розроблення пропозицій щодо усунення виявлених недоліків і порушень та запобігання їм у подальшому. Державний контроль здійснюється у формі ревізій і перевірок. Ревізія – це метод документального контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства, установи, організації, дотриманням законодавства з фінансових питань, достовірністю обліку і звітності, спосіб документального викриття недостач, розтрат, привласнень та крадіжок коштів і матеріальних цінностей, попередження фінансових зловживань. За наслідками ревізії складається акт. Перевірка – це обстеження і вивчення окремих ділянок фінансово-господарської діяльності підприємства, установи, організації або їх підрозділів.

Відшкодування з винних осіб збитків від недостач, розтрат, крадіжок і безгосподарності здійснюється відповідно до Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22.01.1996 р. № 116.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є посадові особи підприємств, установ та організацій.

Стаття 164³. Недобросовісна конкуренція

Незаконне копіювання форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само імітація, копіювання, пряме відтворення товару іншого підприємця, самовільне використання його імені – тягне за собою накладення штрафу від тридцяти до сорока чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва і сировини або без такої.

Умисне поширення неправдивих або неточних відомостей, які можуть завдати шкоди діловій репутації або майновим інтересам іншого підприємця, – тягне за собою накладення штрафу від п'яти до дев'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Отримання, використання, розголошення комерційної таємниці, а також конфіденційної інформації з метою заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншого підприємця – тягне за собою накладення штрафу від дев'яти до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 164–3 згідно із Законом №3888–12 від 28.01.94; із змінами, внесеними згідно із Законами №75/95–ВР від 28.02.95, №55/97–ВР від 07.02.97, №2362–II (2362–14) від 05.04.2001.]

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини у сфері захисту суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції. Зазначені відносини регулюються Законом України "Про захист від недобросовісної конкуренції" від 07.06.1996 р. № 236/96–ВР. Стаття 32 Господарського кодексу України визначає, що недобросовісною конкуренцією визнаються будь-які дії у конкуренції, що суперечать правилам, торговим та іншим чесним звичаям у підприємницькій діяльності. Недобросовісною конкуренцією є неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання, створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції, неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці, а також інші дії. Недобросовісна конкуренція має наслідком юридичну відповідальність осіб, якщо їх дії мають негативний вплив на конкуренцію на території України, незалежно від того, де вчинено такі дії.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, полягає у незаконному копіюванні форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само імітації, копіюванні, прямому відтворенні товару іншого підприємця, самовільному використанні його імені. Неправомірним є використання без дозволу уповноваженої на те особи чужого імені, фірмового найменування, знаків для товарів і послуг, інших позначень, а також рекламних матеріалів, упаковки товарів, назв літературних, художніх творів, періодичних видань, зазначень походження товарів, що може призвести до змішування з діяльністю іншого господарюючого суб'єкта (підприємця), який має пріоритет на їх використання. Використання у фірмовому найменуванні власного імені фізичної особи не визнається неправомірним, якщо до власного імені додається який-небудь відмітний елемент, що виключає змішування з діяльністю іншого господарюючого суб'єкта (підприємця). Стаття 6 Закону України "Про захист від недобросовісної конкуренції" визначає, що копіюванням зовнішнього вигляду виробу є відтворення зовнішнього вигляду виробу іншого господарюючого суб'єкта (підприємця) і введення його у господарський обіг без однозначного зазначення виробника копії, що може призвести до змішування з діяльністю іншого господарюючого суб'єкта (підприємця). Не визнається неправомірним копіювання зовнішнього вигляду виробу або його частин, якщо таке копіювання обумовлено виключно їх функціональним застосуванням. Це положення не поширюється на вироби, що мають охорону як об'єкти права інтелектуальної власності.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 2 коментованої статті, полягає в умисному поширенні неправдивих або неточних відомостей, які можуть завдати шкоди діловій репутації або майновим інтересам іншого підприємця. Ділова репутація – це сукупність підтвердженої інформації про особу, що дає змогу зробити висновок про професійні та управлінські здібності такої особи, її порядність та відповідність її діяльності вимогам закону.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 3 коментованої статті, полягає в отриманні, використанні, розголошенні комерційної таємниці, а також конфіденційної інформації з метою заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншого підприємця. Неправомірним збиранням комерційної таємниці вважається добування протиправним способом відомостей, що відповідно до законодавства України становлять комерційну таємницю, якщо це завдало чи могло завдати шкоди господарюючому суб'єкту (підприємцю). Розголошенням комерційної таємниці є ознайомлення іншої особи без згоди особи, уповноваженої на те, з відомостями, що відповідно до законодавства України становлять комерційну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені у встановленому порядку або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, якщо це завдало чи могло завдати шкоди господарюючому суб'єкту (підприємцю). Неправомірним використанням комерційної таємниці є впровадження у виробництво або врахування під час планування чи здійснення підприємницької діяльності без дозволу уповноваженої на те особи неправомірно здобутих відомостей, що становлять відповідно до законодавства України комерційну таємницю. Визначення комерційної таємниці міститься у ст. 36 Господарського кодексу України, яка визначає, що відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання, можуть бути визнані його комерційною таємницею.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується наявністю прямого умислу.

Суб'єктами цих правопорушень можуть бути як посадові особи підприємств, установ та організацій усіх форм власності та громадяни, які займаються підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи, так і громадяни, що не є підприємцями і вчинили винні діяння в інтересах третіх осіб.

Стаття 164⁴. Несвоєчасне здавання виторгу

Здавання виторгу торговельними підприємствами всіх форм власності, що здійснюють реалізацію товарів за готівку, з порушенням термінів, установлених правилами розрахунків і ведення касових операцій, – тягне за собою накладення штрафу на осіб, відповідальних за здавання виторгу, від сімнадцяти до вісімдесяти восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення за порушення, передбачене частиною першою цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу від сорока трьох до ста сімдесяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 164-4 згідно із Законом №155/94-ВР від 29.07.94, із змінами, внесеними згідно із Законом №328/96-ВР від 12.07.96.]

Об'єктом правопорушення, передбаченого коментованою статтею, є суспільні відносини у сфері торговельної діяльності та фінансової дисципліни. Відповідно до Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 15.12.2004 р. № 637, підприємства можуть тримати в позаробочий час у своїх касах готівкову виручку (готівку) в межах, що не перевищують установлений ліміт каси. Готівкова виручка (готівка), що перевищує встановлений ліміт каси, обов'язково здається до банків для її зарахування на банківські рахунки. Відокремлені підрозділи підприємств – юридичних осіб можуть здавати готівкову виручку (готівку) безпосередньо до кас таких юридичних осіб або до будь-якого банку для її переказу і зарахування на банківські рахунки зазначених юридичних осіб. За відсутності банків готівкова виручка (готівка) може здаватися до операторів поштового зв'язку для її переказу на банківські рахунки підприємства. Здавання готівкової виручки (готівки) здійснюється самостійно або через відповідні служби, яким згідно із законодавством України надано право на перевезення валютних цінностей та інкасацію коштів. Здавання готівкової виручки (готівки) може здійснюватися для зарахування на будь-який банківський рахунок підприємства (підприємця) на його вибір.

Об'єктивною стороною правопорушення, передбаченого коментованою статтею, є порушення встановлених правилами розрахунків і ведення касових операцій термінів здавання виторгу торговельними підприємствами всіх форм власності, що здійснюють реалізацію товарів за готівку. Готівка – це грошові знаки національної валюти України – банкноти і монети, у тому числі обігові, пам'ятні та ювілейні монети, які є дійсними платіжними засобами. Порядок здавання виторгу (виручки) встановлено Положенням про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 15.12.2004 р. № 637 та Інструкцією про порядок приймання, контролю і обліку торговельної виручки структурними підрозділами підприємства поштового зв'язку, затвердженою наказом Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 22.02.2000 р. № 34.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі прямого або непрямого умислу.

Суб'єктами правопорушення можуть бути працівники торговельних підприємств усіх форм власності, відповідальні за здавання виторгу (виручки).

Стаття 164–5. Зберігання або транспортування алкогольних напоїв чи тютюнових виробів, на яких немає марок акцизного збору встановленого зразка

Зберігання або транспортування алкогольних напоїв чи тютюнових виробів, на яких немає належним чином розміщених марок акцизного збору, або з підро-

бленими чи фальсифікованими марками акцизного збору посадовими особами підприємств-виробників, імпортерів і продавців цих товарів – тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією таких алкогольних напоїв або тютюнових виробів. {Абзац другий частини першої статті 164–5 із змінами, внесеними згідно із Законом №1512-VI (1512–17) від 11.06.2009}

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано стягненню за будь-яке з правопорушень, зазначених у частині першій цієї статті, або вчинені у великих розмірах, – тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією таких алкогольних напоїв чи тютюнових виробів. {Абзац другий частини другої статті 164–5 із змінами, внесеними згідно із Законом №1512-VI (1512–17) від 11.06.2009}

Незаконне зберігання марок акцизного збору – тягне за собою накладення штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією марок акцизного збору. {Абзац другий частини третьої статті 164–5 із змінами, внесеними згідно із Законом №1512-VI (1512–17) від 11.06.2009}

Примітка. Під великим розміром слід розуміти вартість алкогольних напоїв або тютюнових виробів, яка у сто чи більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 164-5 згідно із Законом №323/96-ВР від 12.07.96, в редакції Закону №1685-ІІ (1685–14) від 20.04.2000]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері державного регулювання виробництва і обігу алкогольних напоїв і тютюнових виробів. Щодо регулювання зазначених відносин див. коментар до ст. 156 КпАП.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у вчиненні таких діянь: зберігання або транспортування алкогольних напоїв чи тютюнових виробів, на яких немає належно розміщених марок акцизного збору, або з підробленими чи фальсифікованими марками акцизного збору посадовими особами підприємств-виробників, імпортерів і продавців цих товарів; а також у незаконному зберіганні марок акцизного збору. Визначення цих понять та порядок маркування виробів – див. у коментарі до ст. 156 КпАП.

Суб'єктивна сторона цих правопорушень характеризується наявністю умислу.

Суб'єктами правопорушення можуть бути посадові особи підприємств-виробників, імпортерів і продавців алкогольних напоїв або тютюнових виробів, а також особи, які здійснюють транспортування вказаної продукції.

Стаття 164⁶. Демонстрування і розповсюдження фільмів без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів

Демонстрування фільмів або розповсюдження фільмів шляхом продажу чи передачі в прокат фільмокопій без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів – тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до сорока п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією фільмокопій, а також грошей, отриманих від їх демонстрування, продажу або передачі в прокат.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після застосування заходів адміністративного стягнення, тягнуть за собою накладення штрафу від сорока п'яти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією фільмокопій, а також грошей, отриманих від їх демонстрування, продажу або передачі в прокат.

Розповсюдження фільмів шляхом виготовлення фільмокопій без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів з метою їх демонстрування, продажу, передачі в прокат тягне за собою накладення штрафу від шістдесяти до дев'яноста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіска-

цією фільмокопій, засобів їх виготовлення, а також грошей, отриманих від їх демонстрування, продажу або передачі в прокат.

Дії, передбачені частиною третьою цієї статті, вчинені повторно протягом року після застосування заходів адміністративного стягнення, – тягнуть за собою накладення штрафу від дев'яноста до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією фільмокопій, засобів їх виготовлення, а також грошей, отриманих від їх демонстрування, продажу або передачі в прокат.

[Кодекс доповнено статтею 164–6 згідно із Законом №497/96-ВР від 14.11.96; в редакції Закону №998-IV (998–14) від 16.07.99.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини, пов'язані з виробництвом, розповсюдженням, зберіганням і демонструванням фільмів. Фільм – це аудіовізуальний твір кінематографії, що складається з епізодів, поєднаних між собою творчим задумом і зображувальними засобами, та який є результатом спільної діяльності його авторів, виконавців і виробників. За способами фіксації зображення та розповсюдження фільми поділяються на кіно-, відеофільми тощо.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у вчиненні активних дій з демонстрування або розповсюдження фільмів шляхом продажу чи передачі в прокат фільмокопій без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів; а також із розповсюдження фільмів шляхом виготовлення фільмокопій без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів з метою їх демонстрування, продажу, передачі в прокат. До того ж під демонстрування фільмів – це показ фільму глядачам у призначених для цього приміщеннях (кінотеатрах, інших кіновидовищних закладах), на відеоустановках, а також каналами мовлення телебачення. Розповсюдження (прокат) фільму – це виготовлення фільмокопій (тиражування), продаж та передача їх у прокат юридичним та фізичним особам. Фільмокопія – це примірник фільму, виготовлений із застосуванням вихідних матеріалів фільму.

Право на розповсюдження і демонстрування національних та іноземних фільмів на всіх видах носіїв зображення надається відповідно до вимог Законів України “Про кінематографію”, “Про авторське право і суміжні права” та інших нормативно-правових актів, суб'єктам кінематографії центральним органом виконавчої влади у галузі кінематографії (кінематографія – галузь культури, що об'єднує комплекс видів професійної діяльності, пов'язаної з виробництвом, розповсюдженням, зберіганням та демонструванням фільмів, навчально-науковою роботою у цій галузі). Документом, який засвідчує це право та визначає умови розповсюдження і демонстрування, є державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів. Фільми, на які видані державні посвідчення на право розповсюдження і демонстрування, вносяться до державного реєстру фільмів. Положення про державне посвідчення на право розповсюдження демонстрування фільмів затверджується Кабінетом Міністрів України.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю прямого або непрямого умислу.

Суб'єктами правопорушення можуть бути особи, які не мають державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів.

Стаття 164⁷. **Порушення умов розповсюдження і демонстрування фільмів, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів**

Розповсюдження і демонстрування фільмів з порушенням умов, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів, – тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти до тридцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією фільмокопій, а також грошей, отриманих від їх демонстрування, продажу або передачі в прокат.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після застосування заходів адміністративного стягнення, тягнуть за собою накладення штрафу від тридцяти п'яти до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією фільмокопій, а також грошей, отриманих від їх демонстрування, продажу або передачі в прокат.

[Кодекс доповнено статтею 164–7 згідно із Законом №497/96-ВР від 14.11.96; в редакції Закону №998-IV (998–14) від 16.07.99.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини, пов'язані з виробництвом, розповсюдженням, зберіганням і демонструванням фільмів.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у розповсюдженні і демонструванні фільмів з порушенням умов, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів. Відповідно до Положення про державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.08.1998 р. № 1315. Державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів (далі – прокатне посвідчення) видається Міністерством культури України юридичній або фізичній особі, яка відповідно до законодавства є суб'єктом підприємницької діяльності. Прокатне посвідчення дає право розповсюджувати і демонструвати на території України всі види фільмів, вироблених в Україні та за її межами (далі – фільми), будь-яким кінотеатрам, кіноустановкам, відеоустановкам (далі – кіновидовищні заклади), прокатним пунктам відеокасет, торговельним підприємствам, підприємствам з тиражування, а також телеорганізаціям, у тому числі кабельному телебаченню (далі – відеотелезаклади), незалежно від форми власності. Під час державної реєстрації для кожного фільму встановлюється один з таких індексів, що визначає глядацьку аудиторію та відповідно до неї умови розповсюдження і демонстрування фільму: а) індекси фільмів, що не мають обмеження глядацької аудиторії: “ДА” – дитяча аудиторія; “ЗА” – загальна аудиторія; б) індекси фільмів, що мають обмеження глядацької аудиторії: “14” – фільм, перегляд якого дозволяється дітям до 14 років тільки у супроводі батьків. Самостійний перегляд дітям до 14 років забороняється; “16” – фільм, перегляд якого забороняється особам віком до 16 років; “18” – фільм, перегляд якого забороняється особам віком до 18 років; “Х21” – фільм, перегляд якого забороняється особам віком до 21 року. Індекс фільму зазначається у прокатному посвідченні. Фільми, що мають обмеження глядацької аудиторії, розповсюджуються і демонструються з дотриманням таких вимог: а) продаж, передання в прокат населенню примірників фільмів на відеоносіях здійснюється за умови наявності на них інформації про індекс фільму, який визначає глядацьку аудиторію з обов'язковим попередженням споживача про встановлені обмеження; б) демонстрування фільмів кінотеатрами і кіновідеоустановками здійснюється за умови попередження глядача про встановлені обмеження та дотримання встановленого часу демонстрування фільму: “14” – на будь-яких сеансах, крім спеціальних дитячих; “16” – на будь-яких сеансах, крім спеціальних дитячих; “18” – на вечірніх сеансах з 18 години; “Х21” – на вечірніх і нічних сеансах з 21 години; в) демонстрування фільмів телеорганізаціями здійснюється за умови попередження про встановлені обмеження у програмах телепередач перед початком демонстрування фільму та додержання встановленого часу його демонстрування: “14” – з 18 до 6 години; “16” – з 21 до 6 години; “18” – з 23 до 6 години; “Х21” – з 24 до 6 години. Індекс умов розповсюдження і демонстрування фільмів визначається у державному посвідченні на право розповсюдження і демонстрування фільмів (прокатному посвідченні).

Суб'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути посадова особа суб'єкта підприємницької діяльності або фізична особа, якій у встановленому порядку видано державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів.

Стаття 164⁸. **Недотримання квоти демонстрування національних фільмів при використанні національного екранного часу**

Недотримання суб'єктами кінематографії та телебачення квоти демонстрування національних фільмів при використанні національного екранного часу – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від шістдесяти до дев'яноста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після застосування заходів адміністративного стягнення, – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від дев'яноста до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 164–8 згідно із Законом №497/96-ВР від 14.11.96; в редакції Закону №998-IV (998–14) від 16.07.99.]

Об'єктом правопорушення є суспільні відносини у сфері державної політики в кінематографії. Державна політика в кінематографії полягає у визнанні кінематографії галуззю культури, а національного фільму – надбанням культури українського народу і здійснюється шляхом державної підтримки суб'єктів кінематографії України. Держава сприяє виробництву, розповсюдженню та демонструванню національних фільмів у кіно-, відеомережі та на каналах мовлення телебачення, збереженню, відновленню національної та кращих зразків світової кінематографічної спадщини, вживає заходів для повернення в Україну національної кінематографічної спадщини, що перебуває за її межами.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні суб'єктами кінематографії та телебачення квоти демонстрування національних фільмів при використанні національного екранного часу. Відповідно до вимог ст. 22 Закону України “Про кінематографію” від 13.01.1998 р. № 9/98-ВР, для сприяння виробництву національних фільмів, а також доступу глядачів до перегляду творів національної кінематографічної спадщини встановлюється квота демонстрування національних фільмів, яка становить не менше 30% національного екранного часу. Ця квота є обов'язковою для всіх демонстраторів фільмів у кіно-, відеомережі та на каналах мовлення телебачення України. Положення про національний екранний час та його використання суб'єктами кінематографії та телебачення затверджується Кабінетом Міністрів України.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є посадові особи суб'єктів кінематографії та телебачення.

Стаття 164⁹. Незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних

Розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, упаковки яких не марковані контрольними марками або марковані контрольними марками, що мають серію чи містять інформацію, які не відповідають носію цього примірника, або номер, який не відповідає даним Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок, – тягне за собою накладення штрафу від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією цих примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних.

Та сама дія, вчинена особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з правопорушень, зазначених у частині першій цієї статті, – тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією цих примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних.

[Кодекс доповнено статтею 164–9 згідно із Законом №1587-ІІ (1587–14) від 23.03.2000, в редакції Закону №1098-ІV (1098–15) від 10.07.2003.]

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини у сфері охорони авторських та суміжних прав.

Об'єктивна сторона таких правопорушень полягає у вчиненні цих діянь: розповсюдженні примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, упаковки яких не марковані контрольними марками або марковані контрольними марками, що мають серію чи містять інформацію, які не відповідають носію цього примірника, або номер, який не відповідає даним Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок. Відповідно до Закону України “Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних” від 23.03.2000 р. № 1587-ІІ, розповсюдження на території України примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм та баз даних, а також їх прокат дозволяються лише за умови їх маркування контрольними марками. Наведені у цьому положенні терміни необхідно розуміти так: аудіовізуальний твір – це твір, що фіксується на певному матеріальному носії (кіноплівці, магнітній плівці чи магнітному диску, диску для лазерних систем зчитування тощо) у вигляді серії послідовних кадрів (зображень) чи аналогових або дискретних сигналів, які відображають (закодовують) рухомі зображення (як із звуковим супроводом, так і без нього), і сприйняття якого є можливим виключно за допомогою того чи іншого виду екрана (кіноекрана, телевізійного екрана тощо).

на якому рухомі зображення візуально відображаються за допомогою певних технічних засобів. Видами аудіовізуального твору є кінофільми, телефільми, відеофільми, діафільми, слайдофільми тощо, які можуть бути ігровими, анімаційними (мультиплікаційними), неігровими чи іншими. База даних (компіляція даних) – сукупність творів, даних або будь-якої іншої незалежної інформації в довільній формі, у тому числі електронній, підбір і розташування складових якої та її упорядкування є результатом творчої праці, складові якої є доступними індивідуально і можуть бути знайдені за допомогою спеціальної пошукової системи на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів. Відеограма – це відеозапис на відповідному матеріальному носії (магнітній стрічці, магнітному диску, диску для лазерних систем зчитування тощо) виконання або будь-яких рухомих зображень (із звуковим супроводом чи без нього), крім зображень у формі запису, що є складовою аудіовізуального твору. Відеограма є вихідним матеріалом для виготовлення її копій. Комп'ютерна програма – це набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах). Фонограма – звукозапис на відповідному носії (магнітній стрічці чи магнітному диску, грамофонній платівці, диску для лазерних систем зчитування тощо) виконання або будь-яких звуків, крім звуків у формі запису, що є складовою аудіовізуального твору. Фонограма є вихідним матеріалом для виготовлення її примірників (копій). Контрольна марка є спеціальним знаком, що засвідчує дотримання авторських і (або) суміжних прав і надає право на розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних. Контрольна марка є самоклеїним знаком одноразового використання, зовнішній бік якого має спеціальний голографічний захист. Маркування контрольними марками здійснюється шляхом наклеювання контрольних марок на упаковку примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних.

Кожна контрольна марка має власні серію і номер. Встановлюються такі серії контрольних марок: А – для примірників фонограм у формі магнітних носіїв та вінілових дисків; В – для примірників аудіовізуальних творів та відеограм у формі магнітних носіїв та кіноплівки; К – для примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних у формі оптичних носіїв. Контрольні марки виготовляються на замовлення центральний орган виконавчої влади у сфері інтелектуальної власності в порядку, встановленому законодавством. На кожну контрольну марку наноситься інформація, яка ідентифікує її з відповідним примірником аудіовізуального твору, фонограми, відеограми, комп'ютерної програми, бази даних. Порядок одержання контрольних марок та внесення даних до Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок визначено Законом України “Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних”.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є особи, яким виповнилося 16 років.

Стаття 164¹⁰. Порушення законодавства, що регулює здійснення операцій з металобрухтом

Порушення законодавства, що регулює здійснення операцій з металобрухтом, – тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією металобрухту, а також грошей, отриманих від його реалізації.

[Кодекс доповнено статтею 164–10 згідно із Законом №2114-ІІ (2114–14) від 16.11.2000.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення операцій з металобрухтом. Металобрухт – це непридатні для прямого використання виробу або частини виробів, які за рішенням власника втратили експлуатаційну цінність унаслідок фізичного або морального зносу і містять чорні або кольорові метали чи їх сплави, а також виробу з металу, що мають непоправний брак, залишки чорних та кольорових металів і їх сплавів.

Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає у порушенні законодавства, що регулює здійснення операцій з металобрухтом. Базовим законом в означеній сфері є Закон України “Про металобрухт”, крім того, окремі питання здійснення операцій з металобрухтом регулюються законами України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 01.06.2000 р. № 1775-ІІ, “Про

відходи" від 05.03.1998 р. № 187/98-ВР. "Про оборону України" від 06.12.1991 р. № 1932-ІІ, а також Ліцензійними умовами провадження господарської діяльності з заготівлі, переробки, металургійної переробки металобрухту кольорових і чорних металів, затвердженими наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Міністерства промислової політики України 23.10.2007 № 127/595, постановою Кабінету Міністрів України "Про заходи щодо упорядкування експортних операцій з металобрухтом" від 04.11.2002 р. № 1653 та іншими нормативно-правовими документами.

До операцій з металобрухтом належать заготівля, переробка, металургійна переробка брухту чорних і кольорових металів. Заготівля металобрухту – це діяльність, пов'язана із збиранням, купівлею, зберіганням та реалізацією металобрухту юридичними або фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності, які здійснюють операції з металобрухтом. Переробка металобрухту – діяльність, пов'язана із доведенням металобрухту шляхом сортування або в разі потреби пресування, пакування, дрібнення, різання до стану, який відповідає встановленим стандартам, нормам і правилам; вилучення металевої складової із шлаків металургійної переробки чорних та кольорових металів і їх сплавів. Металургійна переробка металобрухту – переплавка металобрухту в металургійних агрегатах з використанням додаткових матеріалів та особливих технологічних режимів з метою зміни структури металу, доведення його хімічного складу до параметрів, які відповідають вимогам стандартів, та отримання легованої сталі, відповідних марок кольорових металів та їх сплавів із визначеними технологічними та експлуатаційними властивостями. Особливості здійснення операцій з металобрухтом визначено у Законі України "Про металобрухт".

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути особи, яким виповнилося 16 років.

Статтю 164–11 виключено на підставі Закону №2252-IV (2252–15) від 16.12.2004

Стаття 164¹². Порушення законодавства про бюджетну систему України

Використання бюджетних коштів у супереч їх цільовому призначенню або недотримання порядку проведення операцій з бюджетними коштами, як це встановлено чинним бюджетним законодавством, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від тридцяти до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від сімдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 164¹² згідно із Законом України № 2787-ІІ від 15.11.2001 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини, що виникають у процесі виконання Державного бюджету України та місцевих бюджетів. Зазначені відносини регулюються Бюджетним кодексом України, Законом України "Про Державний бюджет України", проект якого щорічно розробляє Кабінет Міністрів України відповідно до визначеного в Бюджетному кодексі України порядку, основними напрямками бюджетної політики на наступний бюджетний період, проект яких також розробляє Кабінет Міністрів України, постанову про схвалення або взяття до відома яких за результатами парламентських слухань приймає Верховна Рада України, а також інших правових актів.

Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає у використанні бюджетних коштів у супереч їх цільовому призначенню або недотриманні порядку проведення операцій з бюджетними коштами, як це встановлено чинним бюджетним законодавством. До того ж бюджет – це план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду.

Виконання Державного бюджету України забезпечує Кабінет Міністрів України, загальну організацію та управління виконанням Державного бюджету України, а також координацію діяльності учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету здійснює Міністерство фінансів України.

Відповідно до затвердженого бюджетного розпису розпорядники коштів Державного бюджету України одержують бюджетні асигнування, що є підставою для затвердження кошторисів. Кошторис є основним плановим документом бюджетної установи, який надає повноваження щодо отримання доходів і здійснення видатків, визначає обсяг і спрямування коштів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення цілей, визначених на бюджетний період відповідно до бюджетних призначень. Розпорядники бюджетних коштів беруть бюджетні зобов'язання та провадять видатки тільки в межах бюджетних асигнувань, встановлених кошторисами.

Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад або міські, селищні чи сільські голови (в разі, якщо відповідні виконавчі органи не створені) забезпечують виконання відповідних місцевих бюджетів. Місцеві фінансові органи здійснюють загальну організацію та управління виконанням відповідного місцевого бюджету, координують діяльність учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету.

Нецільове використання бюджетних коштів – це витрачання їх на цілі, що не відповідають бюджетним призначенням, встановленим Законом України про Державний бюджет України" чи рішенням про місцевий бюджет, виділеним бюджетним асигнуванням чи кошторису.

Суб'єктивна сторона цього правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу або необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути посадова особа, яка є розпорядником бюджетних коштів. Розпорядниками бюджетних коштів є бюджетні установи в особі їх керівників, уповноважені на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань та здійснення видатків з бюджету.

Виявлені факти порушення законодавства про бюджетну систему України (використання бюджетних коштів у супереч їх цільовому призначенню або недотримання порядку проведення операцій з бюджетними коштами, як це встановлено чинним бюджетним законодавством) посадова особа органу державної контрольно-ревізійної служби оформляє актом ревізії (перевірки) відповідно до вимог чинного законодавства. Зокрема в акті ревізії (перевірки) зазначаються повна назва підприємства, установи, організації, суть порушення, які нормативно-правові акти, за який період та якою посадовою особою порушені, обсяг порушення (суми коштів державного, місцевого бюджетів чи державних цільових фондів, що використані у супереч їх цільовим призначенням, суми операцій з бюджетними коштами, проведених з порушенням бюджетного законодавства).

Стаття 164¹³. Порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, матриць, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва

Порушення законодавства, що регулює виробництво, експорту, імпорту дисків для лазерних систем зчитування, матриць, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва, – тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 164¹³ згідно із Законом України № 2953-ІІ від 17.01.2002 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері державного регулювання діяльності, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування, матриць. Зазначені відносини регулюються Законом України "Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування" від 17.01.2002 р. № 2953-ІІ, постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження порядку присвоєння і нанесення на диски для лазерних систем зчитування спеціального ідентифікаційного коду та визнання спеціальних ідентифікаційних кодів, нанесених на диски, що імпортуються" від 26.04.2003 р. № 623, Ліцензійними умовами провадження господарської діяльності з виробництва дисків для лазерних систем зчитування, затверджених спільним наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Міністерства освіти і науки України від 03.07.2002 р. № 71/382 та деякими іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва. Диск для лазерних систем зчитування – це будь-який оптичний диск для лазерних систем зчитування із записом або з можливістю запису

на ньому інформації, що відображає об'єкти авторського права чи суміжних прав, або без запису такої інформації. Сировина – це оптичний полікарбонат, що використовується у виробництві дисків для лазерних систем зчитування та матриць. Правопорушення може вчинюватися шляхом здійснення господарської діяльності з виробництва дисків для лазерних систем зчитування без ліцензії; виробництва дисків для лазерних систем зчитування, без нанесення спеціальних ідентифікаційних кодів; виробництва дисків для лазерних систем зчитування без дозволу осіб, яким належить авторське право та (або) суміжні права; експорту, імпорту дисків для лазерних систем зчитування, обладнання та сировини без наявності ліцензії; невиконання вимог щодо технологічного забезпечення виробником нанесення на диски для лазерних систем зчитування спеціальних ідентифікаційних кодів ліцензованим обладнанням тощо.

Виробництво дисків для лазерних систем зчитування здійснюється суб'єктами господарювання лише за наявності у них ліцензії на провадження такої діяльності та за умови дотримання ліцензійних умов, які встановлені Законом України "Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування" та ліцензійних умов, затвердження яких передбачено Законом України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності".

Виробник, що отримав ліцензію на виробництво дисків для лазерних систем зчитування, матриць, зобов'язаний: а) виробляти диски лише на ліцензованому обладнанні та в ліцензованих приміщеннях; б) проставляти на кожному виготовленому диску для лазерних систем зчитування із записом інформації – спеціальний ідентифікаційний код; а на кожному виготовленому диску для лазерних систем зчитування без запису інформації – код прес-форми, з якої його було виготовлено; в) технологічно забезпечити нанесення на диски для лазерних систем зчитування спеціального ідентифікаційного коду ліцензованим обладнанням; г) повідомляти центральний орган виконавчої влади у сфері інтелектуальної власності про будь-які зміни, що сталися щодо відомостей, зазначених у ліцензії та в додатку до ліцензії, протягом трьох робочих днів від дня настання таких змін; д) виробляти диски для лазерних систем зчитування, які містять об'єкти авторського права та (або) суміжних прав, лише за наявності дозволу осіб, яким належить авторське право чи суміжні права; е) вести облік обсягів виробництва дисків для лазерних систем зчитування, матриць, а також придбання, зберігання, використання сировини для їх виробництва; є) зберігати облікові документи про виробництво дисків для лазерних систем зчитування, матриць протягом строку, встановленого законодавством, та надавати два обов'язкових безоплатних примірники виготовлених дисків для лазерних систем зчитування із записом на них інформації спеціально уповноваженому органу з питань ліцензування, який зберігає їх протягом трьох років відповідно до вимог Закону України "Про обов'язковий примірник документів" № 595-14. Порядок надання, зберігання та видачі примірників дисків для лазерних систем зчитування, матриць затверджується Кабінетом Міністрів України; ж) надавати посадовим особам центрального органу виконавчої влади у сфері інтелектуальної власності при проведенні перевірок у присутності керівника суб'єкта господарювання або уповноваженої ним особи документи, що стосуються предмета перевірки, доступ до ліцензованих приміщень та забезпечувати умови для їх проведення.

Експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва без ліцензії забороняється. Ліцензування експорту (імпорту) дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва здійснюється центральним органом виконавчої влади з питань економіки відповідно до законів України "Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування", "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" та "Про зовнішньоекономічну діяльність".

Суб'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у наявності вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути як посадова особа суб'єкта господарювання, що здійснює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва, так і фізична особа.

Стаття 164–14. Порушення законодавства про здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти

Здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти без застосування визначених законом процедур; застосування процедур закупівлі з порушенням законодавства про здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти, в тому

числі оформлення тендерної документації з порушенням законодавства про здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти, оцінка тендерних пропозицій не за критеріями та методикою оцінки для визначення найкращої тендерної пропозиції, що міститься у тендерній документації, укладення з учасником, що став переможцем торгів, договору про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти за цінами і обсягами, які не відповідають вимогам тендерної документації; неоприлюднення інформації щодо закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти відповідно до вимог законодавства, недотримання умов захисту вітчизняного ринку; неподання в установленому порядку звіту про результати здійснення процедури закупівлі товарів, робіт і послуг, відображення недостовірних відомостей у звіті про результати здійснення зазначеної процедури; непроходження навчання чи підвищення кваліфікації з питань організації та здійснення процедур закупівель відповідно до вимог закону; ненадання інформації, документів та матеріалів у випадках, передбачених законом – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від ста п'ятдесяти до трьохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення за одне з правопорушень, зазначених у частині першій цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від трьохсот п'ятдесяти до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 164–14 згідно із Законом №2188-IV (2188–15) від 18.11.2004; із змінами, внесеними згідно із Законом №424-V (424–16) від 01.12.2006]

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини в сфері закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти. Відповідно до положень ст. 13 Господарського кодексу України державне замовлення є засобом державного регулювання економіки шляхом формування на договірній (контрактній) основі складу та обсягів продукції (робіт, послуг), необхідної для пріоритетних державних потреб, розміщення державних контрактів на поставку (закупівлю) цієї продукції (виконання робіт, надання послуг) серед суб'єктів господарювання, незалежно від їх форми власності. Для закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти укладається державний контракт – договір між державним замовником, що діє від імені держави, з суб'єктом господарювання – виконавцем державного замовлення, в якому визначаються економічні та правові зобов'язання сторін і регулюються їх господарські відносини. При цьому поставки продукції для пріоритетних державних потреб забезпечуються за рахунок коштів Державного бюджету України та інших джерел фінансування, що залучаються для цього, в порядку, визначеному законом. Засади та загальний порядок формування державного замовлення на поставку (закупівлю) продукції, виконання робіт, надання послуг для задоволення пріоритетних державних потреб, особливості відносин, що виникають у зв'язку з поставками (закупівлею) для пріоритетних державних потреб сільськогосподарської продукції, продовольства, озброєння та військової техніки, а також інших спеціально визначених (специфічних) товарів, регулюються відповідно до закону.

Зазначені відносини до 20 березня 2008 року регулювалися Законом України "Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти", який втратив чинність відповідно до Закону України від 20 березня 2008 року № 150-VI. Кабінетом Міністрів України затверджено Тимчасове положення про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти на основі тексту Закону України "Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти" в редакції, що діяла станом на 17 листопада 2004 року, за виключенням його положень, які суперечать вимогам СОТ. Вказане Тимчасове положення до прийняття закону про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти у новій редакції є основним правовим актом, що регулює правові відносини в сфері державних закупівель. Таким чином, спостерігається певна суперечність між положеннями Кодексу України про адміністративні правопорушення і Господарського кодексу України з одного боку і Закону України від 20 березня 2008 року № 150-VI "Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України "Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти" – з іншого, оскільки обидва Кодекси передбачають регулювання відносин у сфері закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти законом, а не підзаконним правовим актом, яким є Тимчасове положення про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у порушенні законодавства про здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти. Відповідно до Тимчасового положення про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти державна закупівля – це придбання замовником товарів, робіт і послуг за державні кошти у порядку, встановленому цим Тимчасовим положенням. Це Тимчасове положення застосовується до всіх закупівель товарів, робіт і послуг, що повністю або частково здійснюються за рахунок державних коштів, за умови, що вартість закупівлі товару (товарів), послуги (послуг) становить не менше ніж 100 тис. гривень, а робіт – 300 тис. гривень.

Однак дія цього Тимчасового положення не поширюється на закупівлі товарів, робіт і послуг, які у зв'язку з їх спеціальним призначенням становлять державну таємницю, та закупівлі товарів і послуг, які здійснюються підприємствами оборонно-промислового комплексу, перелік яких визначений Кабінетом Міністрів України, а також на випадки, коли предметом закупівлі є: бланки цінних паперів і документи суворої звітності; державні нагороди України; документи про освіту державного зразка; послуги банків з приймання комунальних платежів, обслуговування поточних рахунків та розрахунково-касового обслуговування; послуги з авіаперевезення, автоперевезень, харчування, проживання, експлуатація спортивних споруд та спеціального обладнання для навчально-тренувальних зборів, спортивних змагань і заходів всеукраїнського та міжнародного рівня, придбання пально-мастильних матеріалів і фармакологічних засобів для збірних команд України; послуги з організації пожежної охорони об'єктів підрозділами Державної пожежної охорони та інші випадки, перелік яких міститься у Тимчасовому положенні про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти.

Особливості відносин, що виникають у зв'язку із закупівлею товарів, робіт і послуг, що здійснюються в межах державного оборонного замовлення, а також із закупівлею інших спеціально визначених Кабінетом Міністрів України (специфічних) товарів, робіт і послуг, можуть встановлюватися окремими рішеннями Кабінету Міністрів України.

Тимчасовим положенням про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти визначено наступні загальні умови здійснення закупівлі. Оголошення про заплановану закупівлю чи про проведення попередньої кваліфікації публікується безоплатно в інформаційному бюлетені "Вісник державних закупівель", що видається уповноваженим органом, та безоплатно розміщується на веб-порталі з питань державних закупівель, створеному уповноваженим органом. При цьому доступ для користувачів до інформації, що розміщена на веб-порталі з питань державних закупівель, створеному уповноваженим органом, є безоплатним. Оголошення про заплановану закупівлю може оприлюднюватися на веб-сайтах замовників або головних розпорядників бюджетних коштів у розділі "Державні закупівлі" та у друкованих засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження. Процедура закупівлі не може здійснюватися до публікації оголошення про неї в інформаційному бюлетені "Вісник державних закупівель" та на веб-порталі з питань державних закупівель, крім випадків застосування замовником у порядку, встановленому цим Тимчасовим положенням, процедур торгів з обмеженою участю, запиту цінових пропозицій (котирувань) та закупівлі в одного учасника.

Оголошення про заплановану закупівлю чи про проведення попередньої кваліфікації учасників розміщуються у відповідних міжнародних виданнях чи міжнародній мережі електронного зв'язку в разі, коли очікувана вартість предмета закупівлі перевищує суму, еквівалентну: для товарів – 200 тис. євро; для послуг – 300 тис. євро; для робіт – 500 тис. євро.

Під час проведення процедур закупівель сторони подають інформацію у письмовій формі. Якщо інформація подавалася в іншій формі, ніж письмова, зміст такої інформації повинен бути письмово підтверджений ними.

Для організації та проведення процедур закупівель замовник утворює тендерний комітет на засадах колегіальності у прийнятті рішень, відсутності конфлікту інтересів членів тендерного комітету та їх неупередженості. Склад тендерного комітету та положення про нього затверджуються замовником. До складу тендерного комітету не можуть входити посадові особи та представники учасників, їх близькі родичі, посадові особи об'єднань підприємств, їх представники і близькі родичі. Членами тендерного комітету є працівники замовника в кількості не менш як п'ять осіб.

Закупівля може здійснюватися шляхом проведення таких процедур:

- відкриті торги;
- торги з обмеженою участю;
- двоступеневі торги;
- запит цінових пропозицій (котирувань);
- редукацію;
- закупівля в одного учасника.

Основною процедурою здійснення закупівель є відкриті торги. Застосування процедури торгів

з обмеженою участю для закупівлі товарів, робіт і послуг, очікувана вартість яких дорівнює або перевищує 500 тис. гривень, потребує погодження з уповноваженим органом у встановленому ним порядку, крім випадку, коли процедура торгів з обмеженою участю застосовується після проведення попередньої кваліфікації учасників. Застосування процедури закупівлі в одного учасника потребує погодження з уповноваженим органом у встановленому ним порядку.

Замовник зобов'язаний відхилити тендерну (кваліфікаційну) пропозицію у разі, коли:

1) він має незаперечні докази того, що:

– учасник пропонує, дає або погоджується дати будь-якій службовій особі замовника, іншого державного органу винагороду в будь-якій формі (пропозиція про найм на роботу, цінна річ, послуга тощо) з метою впливу на прийняття рішення щодо визначення переможця процедури закупівлі або на застосування замовником певної процедури закупівлі;

– фізичну особу, яка є учасником, було засуджено за злочин, вчинений під час проведення процедури закупівлі, чи інший злочин, вчинений з корисливих мотивів, судимість з якого не знято або не погашено в установленому порядку;

– посадову особу учасника, яку призначено ним відповідальною за проведення процедури закупівлі, було засуджено за злочин, пов'язаний з порушенням процедури закупівлі, чи інший злочин, вчинений з корисливих мотивів, судимість з якого не знято або не погашено в установленому порядку;

2) пропозиції подані учасниками процедури закупівлі, які є пов'язаними особами. При цьому пов'язаною особою є особа, що відповідає будь-якій з наведених нижче ознак:

– юридична особа (крім органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування), яка здійснює контроль за учасником або контролюється таким учасником чи перебуває під спільним контролем з таким учасником;

– фізична особа або родичі фізичної особи, які здійснюють контроль за учасником;

– посадова особа учасника, уповноважена здійснювати від імені учасника юридичні дії, спрямовані на встановлення, зміну або зупинення правових відносин, а також її родичі.

Під здійсненням контролю слід розуміти володіння безпосередньо або через значну кількість пов'язаних фізичних чи юридичних осіб найбільшою часткою (паєм, пакетом акцій) статутного капіталу учасника або управління найбільшою кількістю голосів у керівному органі такого учасника, або володіння часткою (паєм, пакетом акцій), яка становить не менш як 20 відсотків статутного капіталу учасника.

Для фізичної особи загальна сума володіння часткою статутного капіталу учасника (голосів у керівному органі) визначається як загальна сума корпоративних прав, що належить такій фізичній особі, членом її сім'ї та юридичним особам, які контролюються такою фізичною особою або членами її сім'ї (для цілей цього Тимчасового положення близькими родичами вважаються подружжя та їх діти, батьки, брати, сестри, онуки, подружжя дітей, батьків, братів, сестер та онуків);

3) учасник подав недостовірну інформацію про його відповідність установленим кваліфікаційним вимогам;

4) учасник не відповідає установленим кваліфікаційним вимогам.

Суб'єктивна сторона цього правопорушення полягає у наявності вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути лише посадова особа.

Стаття 165 виключено на підставі Закону №3888–12 від 28.01.94

Стаття 165–1. Порушення законодавства у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

Приховування (заниження) суми заробітної плати (виплат, доходу), на яку нараховуються страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування; порушення встановленого порядку нарахування страхових внесків; ухилення від взяття на облік або несвоєчасне подання заяви про взяття на облік страхувальника як платника страхових внесків; неподання відомостей про обставини, що спричиняють зміни юридичного статусу страхувальника, порядку сплати ним страхових внесків; порушення встановленого порядку використання та здійснення операцій з коштами Пенсійного фонду України і Накопичувального фонду; неподання,

несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою звітності щодо страхових внесків, коштів Пенсійного фонду України і Накопичувального фонду або подання недостовірних відомостей, що використовуються в системі персоналізованого обліку, та іншої звітності і відомостей, передбачених Законом України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” (1058–15), – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне із правопорушень, зазначених у частині першій цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від тридцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Несплата або несвоєчасна сплата страхових внесків на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування, у тому числі авансових платежів, у сумі, що не перевищує трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п’яти до п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Несплата або несвоєчасна сплата страхових внесків на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування, у тому числі авансових платежів, у сумі більше трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від п’ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною третьою або четвертою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 165–1 згідно із Законом № 2704–12 від 16.10.91; в редакції Закону № 305/95-ВР від 13.07.95; із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 429-IV від 16.01.2003; в редакції Законів № 3108-IV від 17.11.2005, № 1074-VI від 05.03.2009)

Конституція України визначає гарантований мінімум прав і свобод, до якого можуть бути долучені додаткові гарантії. Такою гарантією є закріплене ст. 46 Основного Закону України право кожного громадянина на соціальний захист, у тому числі у старості та в інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення.

Об’єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері загальнообов’язкового державного пенсійного страхування. Вони регулюються Законами України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” від 09.07.2003 р. № 1058-IV, “Про збір на обов’язкове державне пенсійне страхування” від 26.06.1997 р. № 400/97-ВР, постановами Пенсійного фонду України “Про внесення змін до Інструкції про порядок обчислення і сплати страховальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України” від 31.01.2005 р. № 3–1, “Про затвердження Порядку формування та подання органам Пенсійного фонду України відомостей про застраховану особу, що використовуються в системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування” від 10.06.2004 р. № 7–6, “Про затвердження Порядку ведення органами Пенсійного фонду України обліку надходження платежів зі збору на обов’язкове державне пенсійне страхування та інших платежів” від 19.01.2002 р. № 2–4 та іншими нормативно-правовими актами.

Об’єктивна сторона правопорушення полягає у вчиненні таких діянь: приховування (зниження) суми заробітної плати (виплат, доходу), на яку нараховуються страхові внески на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування; порушення встановленого порядку нарахування страхових внесків; ухилення від взяття на облік або несвоєчасне подання заяви про взяття на облік страховальника як платника страхових внесків; неподання відомостей про обставини, що спричиняють зміни юридичного статусу страховальника, порядку сплати ним страхових внесків; порушення встановленого порядку використання та здійснення операцій з коштами Пенсійного фонду України і Накопичувального

фонду; неподання, несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою звітності щодо страхових внесків, коштів Пенсійного фонду України і Накопичувального фонду або подання недостовірних відомостей, що використовуються в системі персоналізованого обліку, та іншої звітності і відомостей, передбачених Законом України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”

Страхові внески – це кошти відрядувань на соціальне страхування та збір на обов’язкове державне пенсійне страхування, сплачені згідно із законодавством, що діяло раніше; а також кошти, сплачені на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування відповідно до Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”. Платниками страхових внесків є страховальники, перелік яких міститься у ст. 14 зазначеного Закону. До них належать такі роботодавці: підприємства, установи і організації, створені відповідно до законодавства України, незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання, об’єднання громадян, профспілки, політичні партії (у тому числі філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи зазначених підприємств, установ, організацій, об’єднань громадян, профспілок, політичних партій, які мають окремий баланс і самостійно ведуть розрахунки із застрахованими особами) – суб’єкти підприємницької діяльності та інші особи, (зокрема, юридичні та фізичні особи – суб’єкти підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок, придбали спеціальний торговий патент), які використовують працю фізичних осіб на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених законодавством, або за договорами цивільно-правового характеру. Крім того, страховальниками є фізичні особи – суб’єкти підприємницької діяльності, у тому числі ті, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок, придбали спеціальний торговий патент), та члени сімей зазначених фізичних осіб, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності. До членів сімей фізичних осіб – суб’єктів підприємницької діяльності, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності, належать: дружина (чоловік), батьки, діти та інші утриманці, які досягли 15 років, не перебувають у трудових або цивільно-правових відносинах з такою фізичною особою – суб’єктом підприємницької діяльності, але разом з ним здійснюють підприємницьку діяльність і отримують частину доходу від заняття цією діяльністю; а також особи, які забезпечують себе роботою самостійно – займаються адвокатською, нотаріальною, творчою та іншою діяльністю, пов’язаною з отриманням доходу безпосередньо від цієї діяльності. Страховальники набувають статусу платників страхових внесків із дня їх реєстрації у територіальному органі Пенсійного фонду.

Відповідно до вимог ст. 17 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” страховальник зобов’язаний: 1) зареєструватися в територіальних органах Пенсійного фонду в порядку, визначеному правлінням Пенсійного фонду, як платник страхових внесків у десятиденний термін із дня: отримання свідоцтва про державну реєстрацію як суб’єкта підприємницької діяльності; отримання дозволу на провадження нотаріальної та іншої діяльності; прийняття рішення про створення установи, організації, філії, представництва, іншого відокремленого підрозділу; зміни юридичного статусу чи адреси, якщо відповідно до закону державна реєстрація таких установ, організацій та відокремлених підрозділів не проводиться; укладення трудового договору з найманим працівником; зміни прізвища, ім’я та по батькові. Страховальник зобов’язаний зареєструватися в територіальних органах Пенсійного фонду незалежно від того, чи він фактично веде господарську діяльність та провільдить розрахунки з оплати праці, чи ні; 2) вести облік виплат (доходу) застрахованої особи за кожним календарним місяцем та календарним роком, зберігати ці дані за період до 01.07.2000 р. протягом 75 років, а за період після цієї дати – протягом усього часу сплати страхових внесків та протягом п’яти років після припинення їх сплати на паперових носіях та в електронному вигляді за наявності засобів, що гарантують ідентичність паперової та електронної форми документа, після чого дані передаються до архіву на належне зберігання протягом 70 років згідно з порядком, установленим Кабінетом Міністрів України; 3) допускати посадових осіб виконавчих органів Пенсійного фонду до перевірок правильності обчислення та сплати страхових внесків, надавати їм передбачені законодавством документи та пояснення з питань, що виникають під час перевірок; 4) подавати звітність територіальним органам Пенсійного фонду у строки, в порядку та за формою, встановленими Пенсійним фондом; 5) надавати безоплатно застрахованій особі та на вимогу – членам сім’ї померлої застрахованої особи відомості про заробітну плату (дохід), суми сплачених страхових внесків та інші відомості, що стосуються застрахованої особи та подаються до територіальних органів Пенсійного фонду; 6) нараховувати, обчислювати і сплачувати в установлені строки та в повному обсязі страхові внески; 7) пред’являти на вимогу виконавчих органів Пенсійного фонду та застрахованих осіб, за яких страховальник сплачує страхові внески, повідомлення про реєстрацію платника страхових внесків; 8) вимагати

в разі прийому на роботу або укладення відповідного договору із фізичною особою пред'явлення нею свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування; 9) повідомляти територіальний орган Пенсійного фонду про прийом на роботу або укладення відповідного договору з фізичною особою, яка не зареєстрована в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (у тому числі вперше приймається на роботу) або не пред'явила на вимогу страхувальника свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, і подавати необхідні відомості та документи для реєстрації зазначеної особи; 10) отримати в територіальному органі Пенсійного фонду від імені фізичної особи, яку він зобов'язаний зареєструвати у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування та видати його застрахованій особі; 11) повідомляти територіальні органи Пенсійного фонду: про ліквідацію (реорганізацію) підприємства, установи, організації у десятиденний термін із дня прийняття відповідного рішення; про зміну облікових реквізитів підприємства, установи, організації, їх місцезнаходження, юридичної адреси в десятиденний термін із дня виникнення відповідних змін; про відкриття або закриття поточних рахунків у банках чи в органах Державного казначейства України, які використовуються для здійснення відповідної діяльності; про чисельність найманих працівників, розмір їх заробітної плати (доходу) за встановленою формою звітності; про зміну відомостей, що вносяться до системи персоніфікованого обліку, про застраховану особу, за яку або на користь якої ним сплачуються страхові внески, у десятиденний термін із дня одержання цих відомостей; 12) виконувати інші вимоги, передбачені законодавством.

Суб'єктивна сторона цього правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є посадові та фізичні особи, які є платниками страхових внесків.

Відповідно до змін, внесених до коментованої статті Законом України № 1074-VI від 05.03.2009 р., виділено в окремі правопорушення несплату або несвоєчасну сплату страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, у тому числі авансових платежів, у сумі, що не перевищує трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (частина третя), у сумі більше трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (частина четверта), а також встановлено адміністративну відповідальність за дії, передбачені частиною третьою або четвертою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення (частина п'ята), при цьому за ці правопорушення встановлено більш суворі покарання, ніж за ті, що передбачені частиною-першою-другою цієї статті. До внесення до КпАП змін вказаним Законом несплата або несвоєчасна сплата страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування ввключалася як одне з правопорушень до першої частини коментованої статті, і, відповідно, за ці дії було встановлено таку ж відповідальність, як і за неподання чи несвоєчасне подання звітності тощо.

Стаття 165². Порушення порядку формування та застосування цін і тарифів

Порушення порядку формування, встановлення та застосування цін і тарифів, а також знижок, націнок, доплат до них – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з правопорушень, зазначених в частині першій цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 165–2 згідно із Законом №179/94-ВР від 22.09.94, із змінами, внесеними згідно із Законом №55/97-ВР від 07.02.97.]

Політика ціноутворення є складовою загальної економічної і соціальної політики України і спрямована на забезпечення: рівних економічних умов і стимулів для розвитку всіх форм власності, економічної самостійності підприємств, організацій і адміністративно-територіальних регіонів республіки; збалансованого ринку засобів виробництва, товарів і послуг; протидії монополюючим тенденціям виготовлювачів продукції, товарів і послуг; об'єктивних співвідношень у цінах на промислову і сільськогосподарську продукцію, що забезпечує еквівалентність обміну; розширення сфери

застосування вільних цін; підвищення якості продукції; соціальних гарантій у першу чергу для низькооплачуваних і малозабезпечених громадян, зокрема, систему компенсаційних виплат у зв'язку із зростанням цін і тарифів; створення необхідних економічних гарантій для виробників; орієнтації цін внутрішнього ринку на рівень світового ринку.

Об'єктом цих правопорушень є суспільні відносини у сфері встановлення і застосування цін і тарифів. Базовим законом в цій сфері є Закон України "Про ціни і ціноутворення" від 03.12.1990 р. № 507-ІІ, який визначає основні принципи встановлення і застосування цін і тарифів та організацію контролю за їх дотриманням на території республіки.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у порушенні порядку формування, встановлення та застосування цін і тарифів, а також знижок, націнок, доплат до них. У народному господарстві застосовуються вільні ціни і тарифи, державні фіксовані та регульовані ціни і тарифи. Вільні ціни і тарифи встановлюються на всі види продукції, товарів і послуг, за винятком тих, відповідно до яких здійснюється державне регулювання цін і тарифів. Державне регулювання цін і тарифів здійснюється шляхом встановлення: державних фіксованих цін (тарифів); граничних рівнів цін (тарифів) або граничних відхилень від державних фіксованих цін і тарифів. У разі надмірного зростання цін, раніше виведених з-під контролю за рішенням Кабінету Міністрів України, виконавчих комітетів обласних, міських (міст республіканського підпорядкування) Рад, допускається тимчасове повернення до державного регулювання цін і тарифів. Урядом України можуть вводитись інші методи державного регулювання цін і тарифів.

Державні фіксовані та регульовані ціни і тарифи встановлюються на ресурси, які чинять визначальний вплив на загальний рівень і динаміку цін, на товари і послуги, що мають вирішальне соціальне значення, а також на продукцію, товари і послуги, виробництво яких зосереджено на підприємствах, що посідають монопольне (домінуюче) становище на ринку. Державні фіксовані та регульовані ціни і тарифи встановлюються державними органами України. Зміна рівня державних фіксованих та регульованих цін і тарифів на окремі види продукції, товарів і послуг здійснюється в порядку і в строки, що визначаються тими органами, які відповідно до Закону України "Про ціни і ціноутворення" затверджують або регулюють ціни (тарифи). Зміна державних фіксованих та регульованих цін і тарифів може здійснюватись у зв'язку із зміною умов виробництва і реалізації продукції, що не залежать від господарської діяльності підприємств.

Координація роботи щодо здійснення політики цін, проведення економічного аналізу рівня та динаміки цін і життя заходів щодо регулювання цін і тарифів здійснюються відповідними державними органами управління України та їх структурними підрозділами. Державний контроль за цінами здійснюється при встановленні і застосуванні державних фіксованих та регульованих цін і тарифів. До того ж контролюється правомірність їх застосування та додержання вимог законодавства про захист економічної конкуренції.

Суб'єктивна сторона характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є посадові особи.

Стаття 165³. Порушення строку реєстрації як платника страхових внесків до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, несвоєчасна або неповна сплата страхових внесків

Порушення посадовими особами підприємств, установ, організацій, фізичними особами, які використовують найману працю, строку реєстрації як платника страхових внесків до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, несвоєчасна або неповна сплата страхових внесків – тягнуть за собою накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з правопорушень, зазначених у частині першій цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 165³ згідно із Законом України № 429-IV від 16.01.2003 р.]

Об'єктом правопорушення є суспільні відносини у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Зазначені відносини регулюються Законом України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" від 02.03.2000 р. № 1533-ІІ. Інструкцією про порядок обчислення і сплати внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття та обліку їх надходження до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, затвердженою наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 18.12.2000 р. № 339, а також іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у вчиненні таких діянь: порушенні посадовими особами підприємств, установ, організацій, фізичними особами, які використовують найману працю, строку реєстрації як платника страхових внесків до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, несвоєчасної або неповної сплати страхових внесків. Відповідно до вимог ст. 35 Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" роботодавець зобов'язаний: 1) зареєструватися у виконавчій дирекції Фонду за місцем свого знаходження як платник страхових внесків у 10-денний строк з дня отримання ним свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності або з дня укладення трудового договору з найманим працівником; 2) своєчасно та в повному розмірі сплачувати страхові внески; 3) надавати виконавчій дирекції Фонду відомості в установленому порядку про: прийняття на роботу працівників; заробітну плату працівників, використання робочого часу тощо; сплату страхових внесків, у тому числі застрахованими особами; ліквідацію чи реорганізацію підприємства, установ, організацій, зміну юридичної адреси. Достовірність зазначених у документах даних перевіряється виконавчою дирекцією Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття. У разі їх недостовірності роботодавець добровільно чи на підставі рішення суду повинен відшкодувати страховику заповдіяну шкоду.

Суб'єктивна сторона характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є посадові особи підприємств, установ, організацій, а також фізичні особи, які використовують найману працю.

Стаття 165⁴. Порушення законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності

Порушення посадовими особами підприємств, установ, організацій, фізичними особами – підприємцями, які використовують найману працю, строків та обсягів сплати страхових внесків, приховування (заниження) суми заробітної плати (доходу), на яку нараховуються страхові внески, неподання, несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою звітності щодо страхових внесків, несвоєчасне інформування Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України про чисельність працівників, річний фактичний обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг), суму заробітної плати на підприємстві, нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання, що сталися на підприємстві, про зміни технології робіт або виду діяльності підприємства – тягнуть за собою накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ухилення фізичних осіб, які не мають статусу підприємців та використовують найману працю, від подання заяви про взяття на облік або несвоєчасне подання заяви про взяття на облік у Фонді соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, приховування (заниження) суми заробітної плати (доходу), на яку нараховуються страхові внески, порушення строків та обсягів сплати страхових внесків, неподання, несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою звітності щодо страхових внесків, несвоєчасне інформування Фонду про нещасні випадки на виробництві та професійні

захворювання, зміну виду діяльності – тягнуть за собою накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 165–4 згідно із Законом №429-IV (429–15) від 16.01.2003; текст статті 165–4 в редакції Закону №435-V (435–16) від 12.12.2006.]

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності. Страхування від нещасного випадку є самостійним видом загальнообов'язкового державного соціального страхування, за допомогою якого здійснюється соціальний захист, охорона життя та здоров'я громадян у процесі їх трудової діяльності. Зазначені відносини регулюються Кодексом законів про працю України, законами України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності" від 23.09.1999 р. № 1105-IV, "Про охорону праці" від 21.11.2002 р. № 229-IV, "Про страхові тарифи на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності" від 22.02.2001 № 2272-ІІ. постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку здійснення державного нагляду у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності" від 26.11.2003 р. № 1845 та іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона першого правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у вчиненні таких діянь: порушенні посадовими особами підприємств, установ, організацій, фізичними особами – підприємцями, які використовують найману працю, строків та обсягів сплати страхових внесків, приховуванні (заниженні) суми заробітної плати (доходу), на яку нараховуються страхові внески, неподання, несвоєчасному поданні, поданні не за встановленою формою звітності щодо страхових внесків, несвоєчасному інформуванні Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України про чисельність працівників, річний фактичний обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг), суму заробітної плати на підприємстві, нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання, що сталися на підприємстві, про зміни технології робіт або виду діяльності підприємства. Для страхування від нещасного випадку на виробництві не потрібно згоди або заяви працівника. Страхування здійснюється в безособовій формі. Обов'язковому страхуванню від нещасного випадку підлягають: 1) особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту); 2) учні та студенти навчальних закладів, клінічні ординатори, аспіранти, докторанти, залучені до будь-яких робіт під час, перед або після занять; під час занять, коли вони набувають професійних навичок; у період проходження виробничої практики (стажування), виконання робіт на підприємствах; 3) особи, які утримуються у виправних, лікувально-трудовах, виховно-трудовах закладах та залучаються до трудової діяльності на виробництві цих установ або на інших підприємствах за спеціальними договорами. Всі перелічені особи вважаються застрахованими з моменту набуття чинності Законом України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності" від 01.04.2001 р., незалежно від фактичного виконання страховальниками своїх зобов'язань щодо сплати страхових внесків. Усі застраховані є членами Фонду соціального страхування від нещасних випадків.

Взяття на облік Фондом соціального страхування від нещасних випадків юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців здійснюється на підставі відомостей з реєстраційної картки, наданих державним реєстратором відповідно до Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців", не пізніше наступного робочого дня з дня отримання зазначених відомостей робочими органами виконавчої дирекції Фонду, а фізичних осіб, які не мають статусу підприємців та використовують найману працю, – в день отримання від них відповідної заяви. Роботодавці набувають статусу страховальників: юридичні особи – з дня взяття їх на облік; фізичні особи – підприємці, які використовують найману працю, – у день одержання робочим органом виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків у встановленому порядку від органу державної служби зайнятості повідомлення про реєстрацію трудового договору (контракту)

між фізичною особою – підприємцем та найманим працівником; фізичні особи, які не мають статусу підприємців та використовують найману працю, – з дня взяття на облік.

Повідомлення про взяття на облік роботодавця як платника страхових внесків та страхове свідоцтво надсилаються роботодавцю наступного робочого дня з дня взяття на облік. Форма повідомлення та страхового свідоцтва встановлюються Фондом соціального страхування від нещасних випадків. Зняття з обліку роботодавця як платника страхових внесків здійснюється Фондом соціального страхування від нещасних випадків на підставі відомостей з реєстраційної картки, наданих державним реєстратором, а фізичних осіб, які не мають статусу підприємців та використовують найману працю, – за їх заявою після розірвання останнього трудового договору з найманим працівником та проведення передбачених законодавством перевірок роботодавця, звірення розрахунків з ним і проведення остаточного розрахунку.

Внесення змін до особових справ страхувальників проводиться на підставі відповідних повідомлень державних реєстраторів і заяв роботодавців не пізніше наступного робочого дня з дня отримання зазначених відомостей або заяв. Роботодавець як страхувальник зобов'язаний: 1) своєчасно реєструватися у Фонді соціального страхування від нещасних випадків; 2) своєчасно та повністю сплачувати в установленому порядку страхові внески до Фонду соціального страхування від нещасних випадків; 3) інформувати робочий орган виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків: а) про кожний нещасний випадок або професійне захворювання на підприємстві; б) про зміну технології робіт або виду діяльності підприємства для переведення його до відповідної групи тарифів безпеки; в) не пізніше як за два місяці – про ліквідацію підприємства; 4) щорічно подавати робочому органу виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків відомості про чисельність працівників, річну суму заробітної плати, річний фактичний обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг), кількість нещасних випадків і професійних захворювань на підприємстві за минулий календарний рік; 5) безоплатно створювати всі необхідні умови для роботи на підприємстві представників Фонду соціального страхування від нещасних випадків; 6) повідомляти працівникам підприємства адресу та номери телефонів робочого органу виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків, а також лікувально-профілактичних закладів та лікарів, які за угодами з цим Фондом обслуговують підприємство.

Об'єктивна сторона другого правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у вчиненні таких діянь: ухиленні фізичних осіб, які не мають статусу підприємців та використовують найману працю, від подання заяви про взяття на облік або несвоєчасне подання заяви про взяття на облік у Фонді соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, приховування (заниження) суми заробітної плати (доходу), на яку нараховуються страхові внески, порушення строків та обсягів сплати страхових внесків, неподання, несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою звітності щодо страхових внесків, несвоєчасне інформування Фонду про нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання, зміну виду діяльності. Відповідно до положень ст. 253 Кодексу законів про працю України особи, які працюють за трудовим договором (контрактом) у фізичної особи, підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню. Фізична особа-роботодавець несе всі обов'язки роботодавця, визначені у коментарі до першої частини даної статті.

Частина третя цієї статті встановлює відповідальність за вчинення тих самих дій особою, яка протягом року була піддана адміністративному стягненню за одне з зазначених частиною першою або другою порушень.

Суб'єктивна сторона характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є посадові особи підприємств, установ, організацій, а також фізичні особи, які використовують найману працю.

Стаття 165⁵. Ухилення від реєстрації як платника страхових внесків до Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, несвоєчасна або неповна сплата страхових внесків, а також порушення порядку використання страхових коштів

Ухилення посадовими особами підприємств, установ та організацій, фізичними особами, які використовують найману працю, від реєстрації як платника страхових внесків до Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, несвоєчасна або неповна сплата страхових внесків, а також порушення

порядку використання цих коштів – тягнуть за собою накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з правопорушень, зазначених у частині першій цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 166–5 згідно із Законом №1342-IV (1342–14) від 22.12.99, в редакції Закону №2747-II (2747–14) від 04.10.2001.]

Об'єктом правопорушення є суспільні відносини у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності. Зазначені відносини регулюються Основами законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, Кодексом законів про працю України, Законом України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням” від 18.01.2001 р. № 2240-II та іншими нормативно-правовими актами. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, передбачає матеріальне забезпечення громадян у зв'язку з втратою заробітної плати (доходу) внаслідок тимчасової втрати працездатності (зокрема, догляд за хворою дитиною, дитиною-інвалідом, хворим членом сім'ї), вагітності та пологів, догляду за малолітньою дитиною, частковою компенсацію витрат, пов'язаних із народженням дитини, смертю застрахованої особи або членів її сім'ї, а також надання соціальних послуг за рахунок бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, що формується шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також за рахунок інших джерел.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у вчиненні таких діянь: ухиленні посадовими особами підприємств, установ та організацій, фізичними особами, які використовують найману працю, від реєстрації як платника страхових внесків до Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності (далі – Фонд), несвоєчасній або неповній сплаті страхових внесків, а також порушенні порядку використання цих коштів. Платниками страхових внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, є страхувальники та застраховані особи. Страхувальниками для осіб, які працюють за трудовим договором (контракту) на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності та господарювання або у фізичних осіб, у тому числі в іноземних дипломатичних та консульських установах, інших представництвах нерезидентів, а також обрані на виборні посади в органах державної влади, органах місцевого самоврядування та в інших органах, є роботодавці. Застрахованими особами є наймані працівники, а у випадках, передбачених Законом України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням”, також інші особи (громадяни України, іноземці, особи без громадянства та члени їх сімей, які проживають в Україні, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України), на користь яких здійснюється загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням. Страхувальники – юридичні та фізичні особи набувають статусу платників страхових внесків до Фонду з дня їх реєстрації у виконавчих дирекціях відділень Фонду.

Страхувальники-роботодавці сплачують до Фонду різницю між нарахованими для роботодавців і найманих працівників страховими внесками та витратами, пов'язаними з наданням матеріального забезпечення та соціальних послуг застрахованим особам. Перерахування зазначених сум шляхом безготівкових розрахунків здійснюється страхувальниками-роботодавцями один раз на місяць – у день, встановлений для одержання в установах банку коштів на оплату праці за відповідний період. У разі ліквідації (реорганізації) юридичної особи страхувальник зобов'язаний провести повний розрахунок щодо сплати страхових внесків до Фонду по день ліквідації (реорганізації) та звернутися за місцем його реєстрації як платника страхових внесків для зняття з обліку. Інші платники страхових внесків сплачують страхові внески до Фонду в повному розмірі в порядку та в строки, визначені страховиком.

Відповідно до ст. 27 Закону України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням” страхувальник зобов'язаний: 1) зареєструватися у виконавчій дирекції відділення

Фонду як платник страхових внесків у десятиденний строк з дня: отримання свідоцтва про державну реєстрацію як суб'єкта підприємницької діяльності незалежно від того, чи він фактично веде господарську діяльність та провадить розрахунки з оплати праці; прийняття рішення про створення установи, організації, філії, представництва, іншого відокремленого підрозділу; зміни юридичного статусу чи адреси, якщо відповідно до законодавства України державна реєстрація таких установ, організацій чи відокремлених підрозділів не проводиться; укладення трудового договору з найманим працівником; 2) нараховувати і сплачувати в установлені строки та в повному обсязі страхові внески; 3) надавати та оплачувати застрахованим особам у разі настання страхового випадку відповідний вид матеріального забезпечення та соціальних послуг; 4) вести облік коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, і своєчасно надавати органам Фонду встановлену звітність щодо цих коштів; 5) допускати посадових осіб органів Фонду, органу державного нагляду, інших контролюючих органів до перевірок правильності обчислення та сплати страхових внесків, використання страхових коштів, надавати їм необхідні документи та пояснення з питань, що виникають під час перевірок; 6) вести облік заробітної плати застрахованої особи та зберігати ці дані протягом строку, встановленого законодавством; 7) надавати на вимогу застрахованої особи відомості щодо заробітної плати, суми сплачених страхових внесків; 8) надавати виконавчій дирекції відділення Фонду відомості: про ліквідацію (реорганізацію) підприємства, установи, організації в десятиденний строк з дня прийняття рішення; про зміну облікових реквізитів підприємства, установи, організації, їх місцезнаходження, юридичної адреси в десятиденний строк з дня виникнення відповідних змін; про чисельність найманих працівників, розмір їх заробітної плати за встановленою формою звітності; про зміну відомостей про застраховану особу в десятиденний строк з дня одержання цих змін.

Суб'єктивна сторона характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є посадові особи підприємств, установ та організацій, фізичні особи, які використовують найману працю.

Статтю 166 виключено на підставі Закону №2342-II (2342-14) від 05.04.2001

Стаття 166¹. Зловживання монополюним становищем на ринку

Нав'язування таких умов договору, які ставлять контрагентів в нерівне становище, або додаткових умов, що не стосуються предмета договору, в тому числі нав'язування товару, не потрібного контрагенту, обмеження або припинення виробництва, а також вилучення з обороту товарів з метою створення або підтримки дефіциту на ринку чи встановлення монопольних цін, часткова або повна відмова від реалізації чи закупівлі товару за відсутності альтернативних джерел постачання або збуту з метою створення або підтримки дефіциту на ринку чи встановлення монопольних цін, інших дій, спрямованих на створення перешкод доступу на ринок (виходу з ринку) інших підприємств, встановлення монопольних цін (тарифів, розцінок) на свої товари, а також дискримінаційних цін, що обмежують права окремих споживачів, – тягнуть за собою накладення штрафу на керівників (розпорядників кредитів) підприємств (об'єднань, господарських товариств тощо) у розмірі до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на осіб, які займаються підприємницькою діяльністю, – до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 166¹ згідно із Законом України № 123/95-ВР від 05.04.95 р.]

Об'єктом правопорушення є суспільні відносини у сфері захисту економічної конкуренції, обмеження монополізму в господарській діяльності. Зазначені відносини регулюються Господарським кодексом України, законами України "Про захист економічної конкуренції" від 11.01.2001 р. № 2210-II, "Про природні монополії" від 20.04.2000 р. № 1682-II, а також іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у вчиненні таких діянь: нав'язуванні таких умов договору, які ставлять контрагентів у нерівне становище, або додаткових умов, що не стосуються предмета договору, зокрема нав'язуванні товару, не потрібного контрагенту, обмеженні або припиненні виробництва, а також вилучення з обороту товарів з метою створення або підтримки дефіциту на ринку чи встановлення монопольних цін, часткової або повної відмови від реалізації чи закупівлі товару за відсутності альтернативних джерел постачання або збуту з метою створення або підтримки дефіциту на ринку чи встановлення монопольних цін, інших дій, спрямованих на створення перешкод доступу на ринок (виходу з ринку) інших підприємств, встановлення монопольних цін (тарифів, розцінок) на свої товари, а також дискримінаційних цін, що обмежують права окремих споживачів.

Контрагент – це кожна із сторін у договорі стосовно іншої сторони. Контрагентами в договорах є сторони, пов'язані взаємними правами і обов'язками. Праву і обов'язку одного контрагента відповідає обов'язок і право іншого. Кожна особа має право обрати собі контрагента на свій розсуд.

Договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Загальні положення про договір викладені у Розділі II Цивільного кодексу України.

Купівлею-продажем товарів, виконанням робіт, наданням послуг із примусовим асортиментом є купівля-продаж одних товарів, виконання робіт, надання послуг за умови купівлі-продажу інших товарів, виконання робіт, надання послуг, не потрібних споживачу або контрагенту.

Відповідно до положень Закону України "Про захист економічної конкуренції" суб'єкт господарювання посідає монополюне (домінуюче) становище на ринку товару, якщо: на цьому ринку в нього немає жодного конкурента; не зазнає значної конкуренції внаслідок обмеженості можливостей доступу інших суб'єктів господарювання щодо закупівлі сировини, матеріалів та збуту товарів, наявності бар'єрів для доступу на ринок інших суб'єктів господарювання, наявності пільг чи інших обставин. Монополюним (домінуючим) вважається становище суб'єкта господарювання, частка якого на ринку товару перевищує 35%, якщо він не доведе, що зазнає значної конкуренції. Монополюним (домінуючим) також може бути визнане становище суб'єкта господарювання, якщо його частка на ринку товару становить 35 або менше відсотків, але він не зазнає значної конкуренції, зокрема внаслідок порівняно невеликого розміру часток ринку, які належать конкурентам. Зловживанням монополюним (домінуючим) становищем на ринку відповідно до ст. 13 положень Закону України "Про захист економічної конкуренції" є дії чи бездіяльність суб'єкта господарювання, який посідає монополюне (домінуюче) становище на ринку, що призвели або можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, або ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання чи споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку. Зловживанням монополюним (домінуючим) становищем на ринку, зокрема, визнається: 1) встановлення таких цін чи інших умов придбання або реалізації товару, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку; 2) застосування різних цін чи інших умов до рівнозначних угод з суб'єктами господарювання, продавцями чи покупцями без об'єктивно виправданих на те причин; 3) обумовлення укладання угод прийняттям суб'єктом господарювання додаткових зобов'язань, які за своєю природою або згідно з торговими та іншими чесними звичаями у підприємницькій діяльності не стосуються предмета договору; 4) обмеження виробництва, ринків або технічного розвитку, що завдало чи може завдати шкоди іншим суб'єктам господарювання, покупцям, продавцям; 5) часткова або повна відмова від придбання або реалізації товару за відсутності альтернативних джерел реалізації чи придбання; 6) суттєве обмеження конкурентоспроможності інших суб'єктів господарювання на ринку без об'єктивно виправданих на те причин; 7) створення перешкод доступу на ринок (виходу з ринку) чи усунення з ринку продавців, покупців, інших суб'єктів господарювання.

Суб'єктивна сторона характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктами правопорушення є керівники (розпорядники кредитів) суб'єктів господарювання (підприємств, об'єднань, господарських товариств тощо).

Стаття 166². Неправомірні угоди між підприємцями

Укладання угод, спрямованих на встановлення (підтримання) монопольних цін (тарифів), знижок, надбавок (доплат), націнок, розподіл ринків за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи закупівель або за колом споживачів чи за іншими ознаками з метою їх монополізації, усунення з ринку або обмеження доступу на нього продавців, покупців, інших підприємств – тягне за собою накладення штрафу на керівників (розпорядників кредитів) підпри-

ємств (об'єднань, господарських товариств тощо) у розмірі до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на осіб, які займаються підприємницькою діяльністю, – до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 166³ згідно із Законом України № 123/95-ВР від 05.04.95 р.]

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини у сфері захисту суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції (див. коментар до ст. 124³ КпАП).

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у вчиненні таких діянь: укладенні угод, спрямованих на встановлення (підтримання) монопольних цін (тарифів), знижок, надбавок (доплат), націнок, розподілі ринків за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи закупівель або за колом споживачів чи за іншими ознаками з метою їх монополізації, усуненні з ринку або обмеження доступу на нього продавців, покупців, інших підприємств. Щодо порядку формування, встановлення та застосування цін і тарифів, а також знижок, націнок, доплат до них див. коментар до ст. 165² КпАП. Усунення з ринку або обмеження доступу на нього продавців, покупців, інших підприємств може здійснюватися шляхом схилення до бойкоту господарюючого суб'єкта (підприємця), схилення постачальника до дискримінації покупця (замовника), схилення господарюючого суб'єкта (підприємця) до розірвання договору з конкурентом тощо.

Схиленням до бойкоту господарюючого суб'єкта (підприємця) вважається спонукання конкурентом іншої особи, безпосередньо або через посередника, до відмови від встановлення договірних зв'язків із цим господарюючим суб'єктом (підприємцем). Схиленням постачальника до дискримінації покупця (замовника) є спонукання постачальника конкурентом покупця (замовника), безпосередньо або через посередника, до надання постачальником конкуренту покупця (замовника) певних переваг перед покупцем (замовником) без достатніх на те підстав. Схиленням господарюючого суб'єкта (підприємця) до розірвання договору з конкурентом іншого господарюючого суб'єкта (підприємця) є вчинення з корисливих мотивів або в інтересах третіх осіб спонукання господарюючого суб'єкта (підприємця) – учасника договору до невиконання або виконання непалежно договірних зобов'язань перед цим конкурентом шляхом надання або пропонування господарюючому суб'єкту (підприємцю) – учаснику договору, безпосередньо або через посередника, матеріальної винагороди, компенсації чи інших переваг.

Суб'єктивна сторона характеризується наявністю вини у формі прямого умислу.

Суб'єктами правопорушення є керівники (розпорядники кредитів) суб'єктів господарювання (підприємств, об'єднань, господарських товариств тощо).

Стаття 166³. Дискримінація підприємців органами влади і управління

Забора на створення нових підприємств чи інших організаційних форм підприємництва в будь-якій сфері діяльності, а також встановлення обмежень на здійснення окремих видів діяльності, на виробництво певних видів товарів з метою обмеження конкуренції, примушування підприємців до вступу в асоціації, концерни, міжгалузеві, регіональні та інші об'єднання підприємств, а також до пріоритетного укладення договорів, першочергової поставки товарів певному колу споживачів, прийняття рішень про централізований розподіл товарів, що призводить до монопольного становища на ринку, встановлення заборони на реалізацію товарів з одного регіону республіки в інший, надання окремим підприємцям податкових та інших пільг, які ставлять їх у привілейоване становище щодо інших підприємців, що призводить до монополізації ринку певного товару, обмеження прав підприємців щодо придбання та реалізації товарів, встановлення заборон чи обмежень відносно окремих підприємців або груп підприємців – тягнуть за собою накладення штрафу у розмірі до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 166³ згідно із Законом України № 123/95-ВР від 05.04.95 р.]

Об'єктом правопорушення є суспільні відносини у сфері господарської діяльності. Стаття 10 Господарського кодексу України визначає, що одним із основних напрямів економічної політики, що визначаються державою, є антимонопольно-конкурентна політика, спрямована на створення опти-

мального конкурентного середовища діяльності суб'єктів господарювання, забезпечення їх взаємодії на умовах недопущення проявів дискримінації одних суб'єктів іншими, насамперед у сфері монопольного ціноутворення та за рахунок зниження якості продукції, послуг, сприяння зростанню ефективної соціально орієнтованої економіки.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у вчиненні органами влади та управління дій, які є дискримінаційними стосовно підприємств. Перелік таких дій визначено у диспозиції статті. За своїм змістом він дублює положення, викладені у ч. 1 ст. 31 Господарського кодексу України.

Суб'єктивна сторона характеризується наявністю вини у формі прямого або непрямого умислу.

Суб'єктами правопорушення є посадови особи органів влади та управління.

Стаття 166⁴. Порушення порядку подання інформації та виконання рішень Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень

Неподання, несвоєчасне подання посадовими особами органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також керівниками (розпорядниками кредитів) підприємств (об'єднань, господарських товариств тощо) та особами, які займаються підприємницькою діяльністю, інформації або подання завідомо недостовірної інформації Антимонопольному комітету України та його територіальним відділенням – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб та керівників у розмірі до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на осіб, які займаються підприємницькою діяльністю, – до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ухилення осіб, зазначених у частині першій цієї статті, від виконання рішень Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень, чи не своєчасне виконання їх рішень – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб та керівників у розмірі до шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на осіб, які займаються підприємницькою діяльністю, – до шістнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 166–4 згідно із Законом №123/95-ВР від 05.04.95, із змінами, внесеними згідно із Законом №2342-ІІ (2342–14) від 05.04.2001.]

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини у сфері державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності, а також у сфері управління.

Об'єктивна сторона цих правопорушень полягає у порушенні порядку подання інформації та виконання рішень Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень. Обов'язковість виконання розпоряджень, рішень та вимог органу Антимонопольного комітету України, голови територіального відділення Антимонопольного комітету України, вимог уповноважених ними працівників Антимонопольного комітету України, його територіального відділення в межах їх компетенції закріплено у ст. 22 Закону України "Про Антимонопольний комітет України" від 26. 11. 1993 р. № 3659-ХІІ. Повноваження Антимонопольного комітету України (далі – Комітет), територіального відділення Комітету визначаються Законом України "Про Антимонопольний комітет України", іншими актами законодавства, зокрема, Положенням про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженим розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23.02.2001 р. № 32-р. Згідно з п. 5 ч. 1 ст. 7, п. 5 ст. 14, п. 6 ст. 16 Закону України "Про Антимонопольний комітет України" органи Комітету мають повноваження при розгляді заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, проведенні перевірки та в інших, передбачених законом випадках, вимагати від суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, їх посадових осіб і працівників, інших фізичних та юридичних осіб інформацію, у тому числі з обмеженим доступом. Згідно з п. 4 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України територіальне відділення в межах компетенції має повноваження, зокрема, одержувати інформацію незалежно від місцезнаходження цієї інформації або суб'єкта, в якого вона запитуватися, у тому числі ту, яка дає можливість встановлювати наявність чи відсутність порушення законодавства про захист економічної конкуренції, необхідні для здійснення завдань, покладених на відділення.

Згідно зі ст. 12 Закону України “Про Антимонопольний комітет країни” територіальне відділення Комітету очолює голова відділення, який згідно з п. 5 ст. 17 Закону України “Про Антимонопольний комітет України” під час реалізації завдань, покладених на відділення, має повноваження одержувати відповідно до чинного законодавства від суб’єктів господарювання інформацію, необхідну для здійснення завдань, покладених на відділення.

Згідно зі ст. 22¹ Закону України “Про Антимонопольний комітет України” суб’єкти господарювання, об’єднання, органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю, інші юридичні особи, їх структурні підрозділи, філії, представництва, їх посадові особи та працівники, фізичні особи зобов’язані на вимогу органу Комітету, голови територіального відділення комітету, уповноважених ними працівників Комітету, його територіального відділення подавати документи, предмети чи інші носії інформації, пояснення, іншу інформацію, необхідну для виконання Комітетом, його територіальними відділеннями завдань, передбачених законодавством про захист економічної конкуренції. Вимоги органу Комітету, голови територіального відділення Комітету можуть передбачати як одноразове, так і періодичне надання інформації.

Суб’єктивна сторона характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб’єктами правопорушення є керівники та інші посадові особи суб’єктів господарювання, а також особи, які займаються підприємницькою діяльністю.

Стаття 166⁵. Порушення банківського законодавства, нормативно-правових актів Національного банку України або здійснення ризикових операцій, які загрожують інтересам вкладників чи інших кредиторів банку

Порушення керівниками банків або іншими особами, які відповідно до закону можуть бути об’єктом перевірки Національного банку України, банківського законодавства, нормативно-правових актів Національного банку України або здійснення ризикових операцій, які загрожують інтересам вкладників чи інших кредиторів банку, – тягне за собою накладення штрафу від п’ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 166–5 згідно із Законом №1342-IV (1342–14) від 22.12.99, в редакції Закону №2747-II (2747–14) від 04.10.2001.]

Об’єктом правопорушення є суспільні відносини в сфері стабільного розвитку і діяльності банків в Україні, створення належного конкурентного середовища на фінансовому ринку, забезпечення захисту законних інтересів вкладників і клієнтів банків. Зазначені відносини регулюються законами України “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 р. № 2121-III, “Про Національний банк України” від 20.05.1999 р. № 679-IV. Інструкцією про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затвердженою постановою Правління Національного банку України від 28.08.2001 р. № 368,

Положенням про регулювання Національним банком України ліквідності банків України, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 30.04.2009 №259 та іншими нормативно-правовими актами.

Об’єктивна сторона правопорушення полягає у вчиненні таких діянь: порушенні керівниками банків або іншими особами, які відповідно до закону можуть бути об’єктом перевірки Національного банку України, банківського законодавства, нормативно-правових актів Національного банку України або здійснення ризикових операцій, які загрожують інтересам вкладників чи інших кредиторів банку. Кожний банк є об’єктом перевірки на місці інспекторами Національного банку України чи аудиторами, призначеними Національним банком України. Перевірки здійснюються з метою визначення рівня безпеки і стабільності операцій банку, достовірності звітності банку і дотримання банком законодавства України про банки і банківську діяльність, а також нормативно-правових актів Національного банку України. Перевірка банків здійснюється відповідно до плану, затвердженого Національним банком України.

Національний банк України має право здійснювати перевірку осіб, які охоплюються наглядовою діяльністю Національного банку України, з метою дотримання законодавства щодо банківської діяльності. При здійсненні перевірки Національний банк України має право вимагати від цих осіб

подання будь-якої інформації, необхідної для здійснення перевірки. Інспектовані особи зобов’язані подавати Національному банку України затребувану інформацію у визначений ним строк.

До осіб, які можуть бути об’єктом перевірки Національного банку України, належать: 1) власник істотної участі у банку, якщо Національний банк країни вважає, що він не відповідає вимогам, встановленим законом, щодо істотної участі, або негативно впливає на фінансову безпеку і стабільність банку; 2) особа, що придбала істотну участь у банку без письмового дозволу Національного банку України. Об’єктом перевірки Національного банку України може бути також особа, щодо якої є достовірна інформація про здійснення цією особою банківської діяльності без банківської ліцензії.

Управління ризиками – це процес, за допомогою якого банк виявляє (ідентифікує) ризики, проводить оцінку їх величини, здійснює їхній моніторинг і контролює свої ризикові позиції, а також враховує взаємозв’язки між різними категоріями (видами) ризиків. Комплекс дій з ризик-менеджменту має на меті забезпечити досягнення таких цілей: ризики мають бути зрозумілими та усвідомленими банком та його керівництвом; ризики мають знаходитись у межах рівнів толерантності, встановлених спостережною радою; рішення з прийняття ризику мають відповідати стратегічним завданням діяльності банку; рішення з прийняття ризику мають бути конкретними і чіткими; очікувана дохідність має компенсувати прийнятий ризик; розподіл капіталу має відповідати розмірам ризиків, на які наражається банк; стимули до досягнення високих результатів діяльності мають узгоджуватися з рівнем толерантності до ризику.

Банки, здійснюючи банківські операції з метою одержання прибутку, наражаються на ризики. Тому необхідно належно управляти рівнем ризиків та контролювати його. Ризики банківської діяльності також мають оцінюватися з погляду на їх значення. Таке оцінювання має проводитись постійно. Згідно з концепцією нагляду на основі оцінки ризиків відповідальність за контроль ризиків покладається на керівництво банку і спостережну раду банку. Національний банк визначає, наскільки добре банк управляє ризиками протягом певного періоду, а не лише оцінює стан на певний момент часу. За умов нагляду на основі оцінки ризиків Національний банк діє більше як наглядавець, ніж ревізор. Нагляд на основі оцінки ризиків дозволяє Національному банку здійснювати превентивний нагляд, зосереджуючись на ризиках окремих банків та системних ризиках банківської системи. У контексті банківської системи нагляд на основі оцінки ризиків визначає сфери діяльності, які в сукупності можуть становити неприйнятний рівень ризику для банківської системи. Коли йдеться про високо ризикові види діяльності або види діяльності, що стали особливо ризиковими через ринкові умови, Національний банк має на меті чинити відповідний вплив на банківську систему через взаємодію з нею за допомогою безпосереднього нагляду, а також через відповідні нормативно-правові акти Національного банку. У ситуаціях, коли конкретний банк не управляє належно своїми ризиками, Національний банк вживатиме відповідних заходів впливу до керівництва банку з метою приведення його дій відповідно до основоположних принципів надійної банківської діяльності.

Суб’єктивна сторона характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб’єктами правопорушення є керівники банків та власники істотної участі у банку.

Стаття 166⁶. Порушення порядку подання фінансової звітності та ведення бухгалтерського обліку при ліквідації юридичної особи

Неподання або несвоєчасне подання, подання за невстановленою формою чи подання недостовірної фінансової звітності, ліквідаційного балансу, пов’язаних із ліквідацією юридичної особи, головою ліквідаційної комісії, ліквідатором, іншими відповідальними особами, залученими до ліквідації юридичної особи, – тягне за собою накладення штрафу від тридцяти до шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ведення з порушенням встановленого порядку бухгалтерського обліку господарських операцій, пов’язаних із ліквідацією юридичної особи, включаючи оцінку майна і зобов’язань юридичної особи та складання ліквідаційного балансу, що здійснюється відповідальними за це особами, – тягне за собою накладення штрафу від тридцяти до шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ухилення голови ліквідаційної комісії, ліквідатора, інших відповідальних осіб, залучених до ліквідації юридичної особи, від організації ведення бухгалтерського

обліку господарських операцій, пов'язаних з ліквідацією юридичної особи, включаючи оцінку майна і зобов'язань юридичної особи та складання ліквідаційного балансу, – тягне за собою накладення штрафу від сорока до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частинами першою, другою чи третьою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 166^б згідно із Законом України № 2372-ІІ від 05.04.2001 р.]

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини у сфері фінансової звітності та ведення бухгалтерського обліку при ліквідації юридичної особи. Зазначені відносини регулюються законами України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 р. № 996-ІV, "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" від 14.05.1992 р. № 2343-ІІ, постановою Кабінету Міністрів України "Про порядок діяльності комісії для ліквідації міністерства, іншого центрального органу державної виконавчої влади" від 08.02.1996 р. № 170, Інструкцією з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 11.08.1994 р. № 69 та іншими нормативно-правовими актами. Як передбачає ч. 1 ст. 110 Цивільного кодексу України, юридична особа ліквідується: 1) за рішенням її учасників або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами, зокрема у зв'язку із закінченням строку, на який було створено юридичну особу, досягненням мети, для якої її (було) створено, а також в інших випадках, передбачених установчими документами; 2) за рішенням суду про визнання судом недійсною державної реєстрації юридичної особи через допущені при її створенні порушення, які не можна усунути, а також в інших випадках, встановлених законом. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 р. № 996-ІV визначає, що бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації. Відповідальність за бухгалтерський облік господарських операцій, пов'язаних з ліквідацією підприємства, зокрема, оцінку майна і зобов'язань підприємства та складання ліквідаційного балансу і фінансової звітності, покладатися на ліквідаційну комісію, яка утворюється відповідно до законодавства.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених ч. 1 коментованої статті, полягає у вчиненні таких діянь: неподанні або несвоєчасному поданні, поданні за невстановленою формою чи поданні недостовірної фінансової звітності, ліквідаційного балансу, пов'язаних із ліквідацією юридичної особи, головою ліквідаційної комісії, ліквідатором, іншими відповідальними особами, залученими до ліквідації юридичної особи.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених ч. 2 коментованої статті, полягає у веденні з порушенням встановленого порядку бухгалтерського обліку господарських операцій, пов'язаних із ліквідацією юридичної особи, зокрема, оцінку майна і зобов'язань юридичної особи та складання ліквідаційного балансу, що здійснюється відповідальними за це особами.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених ч. 3 коментованої статті, полягає в ухиленні голови ліквідаційної комісії, ліквідатора, інших відповідальних осіб, залучених до ліквідації юридичної особи, від організації ведення бухгалтерського обліку господарських операцій, пов'язаних з ліквідацією юридичної особи, зокрема, оцінку майна і зобов'язань юридичної особи та складання ліквідаційного балансу.

Суб'єктивна сторона характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є голови ліквідаційних комісій, ліквідатори, а також інші відповідальні особи, залучені до ліквідації юридичної особи.

Стаття 166^г. Протидія тимчасовій адміністрації або ліквідації банку

Створення перешкод будь-якою особою для доступу тимчасового адміністратора або ліквідатора до банку, його активів, книг, записів, документів – тягне за собою накладення штрафу від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 166–7 згідно із Законом № 2747-ІІ (2747–14) від 04.10.2001.]

Об'єктом правопорушення є суспільні відносини у сфері функціонування та ліквідації банківських установ. Зазначені відносини регулюються законами України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 р. № 2121-ІІ, "Про Національний банк України" від 20.05.1999 р. № 679-ІV, затвердженою постановою Правління Національного банку України від та іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у створенні перешкод будь-якою особою для доступу тимчасового адміністратора або ліквідатора до банку, його активів, книг, записів, документів.

Тимчасовий адміністратор – це фізична або юридична особа, що призначається Національним банком України для здійснення тимчасової адміністрації. Національний банк України зобов'язаний призначити тимчасову адміністрацію у разі істотної загрози платоспроможності банку за таких обставин: 1) систематичних порушень банком законних вимог Національного банку України; 2) зменшення розміру регулятивного капіталу банку на 30% протягом останніх 6 місяців при одночасному порушенні хоча б одного економічного нормативу; 3) якщо банк протягом 15 робочих днів не виконує 10 і більше відсотків своїх прострочених зобов'язань; 4) арешту або набрання законної сили обвинувальним вироком щодо злочинних діянь керівників банку; 5) вчинення банком дій щодо приховування рахунків, будь-яких активів, реєстрів, звітів, документів; 6) необгрунтованої відмови банку у наданні документів чи інформації, передбачених цим Законом, уповноваженим представникам національного банку України; 7) наявності публічного конфлікту у керівництві банку; 8) наявності клопотання банку про призначення тимчасової адміністрації. Тимчасова адміністрація стас до виконання своїх обов'язків негайно після прийняття рішення про її призначення. Тимчасова адміністрація очолюється керівником, який призначається Національним банком України. Термін повноважень тимчасової адміністрації не може перевищувати одного року з дня її призначення. Національний банк України має право продовжувати дію тимчасової адміністрації для системоутворюючих банків на термін до одного року. Тимчасовий адміністратор негайно після свого призначення зобов'язаний забезпечити збереження активів та документації банку, а також активів та документації афілійованих осіб, в яких банк бере участь, що перевищує 50%. Протягом одного місяця з дня призначення тимчасовий адміністратор зобов'язаний провести інвентаризацію банківських активів і пасивів та скласти баланс. З дня свого призначення тимчасовий адміністратор має повне та виняткове право управляти банком та контролювати його, вживати будь-яких заходів щодо відновлення належного фінансового стану банку або, у разі необхідності, підготувати банк до продажу чи реорганізації з метою забезпечення інтересів вкладників та інших кредиторів.

Ліквідатор – це юридична або фізична особа, яка здійснює функції щодо припинення діяльності банку та задоволення вимог кредиторів, ліквідація банку – процедура припинення функціонування банку як юридичної особи. Банк може бути ліквідований: 1) з ініціативи власників банку; 2) з ініціативи Національного банку України (у тому числі за заявою кредиторів). Ліквідація банку з ініціативи власників здійснюється в порядку, передбаченому законодавством України про господарські товариства, з урахуванням особливостей, передбачених Законом України "Про банки і банківську діяльність" та за згодою Національного банку України. З дня призначення ліквідатора до нього переходять права керівника (органів управління) банку. Протягом трьох днів з дня призначення ліквідатора керівники банку забезпечують передачу бухгалтерської та іншої документації банку, печаток і штамлів, матеріальних та інших цінностей банку ліквідатору.

Суб'єктивна сторона характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення є будь-яка особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 166^б. Здійснення банківської діяльності без банківської ліцензії

Здійснення банківської діяльності без банківської ліцензії – тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 166^б згідно із Законом України № 2747-ІІ від 04.10.2001 р.]

Об'єктом правопорушення є суспільні відносини у сфері ліцензування банківської діяльності. Зазначені відносини регулюються законами України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 р. № 2121-ІІ, "Про Національний банк України" від 20.05.1999 р. № 679-ІV, Інструкцією про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затвердженою постановою Правління Національного банку України від 28.08.2001 р. № 368 та іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у здійсненні банківської діяльності без банківської ліцензії. Банківська ліцензія – це документ, який видається Національним банком України в порядку і на умовах, визначених законодавством, на підставі якого банки мають право здійснювати банківську діяльність – залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб. Банк має право здійснювати банківську діяльність тільки після отримання банківської ліцензії. Без отримання банківської ліцензії не дозволяється здійснювати одночасно діяльність з залучення вкладів та інших коштів, що підлягають поверненню, і наданню кредитів, а також вести рахунки.

Суб'єктивна сторона характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктами правопорушення є посадові особи банків.

Стаття 166⁹. **Порушення законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом**

Порушення вимог щодо ідентифікації особи, яка здійснює фінансову операцію, порушення порядку реєстрації фінансових операцій, що підлягають первинному фінансовому моніторингу, неподання, несвоєчасне подання або подання недостовірної інформації про такі фінансові операції спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань фінансового моніторингу, а також невиконання вимог щодо зберігання документів, які стосуються ідентифікації осіб, що здійснюють фінансові операції, та документації щодо проведених ними фінансових операцій, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб суб'єктів первинного фінансового моніторингу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Розголошення інформації, яка надається спеціально уповноваженому органу виконавчої влади з питань фінансового моніторингу, або факту надання такої інформації – тягне за собою накладення штрафу від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 166–9 згідно із Законом №249-IV (249–15) від 28.11.2002 – набирає чинності 11.06.2003 року.]

Об'єктом правопорушення є суспільні відносини у сфері запобігання та протидії запровадженню в легальний обіг доходів, одержаних злочинним шляхом. Базовим законом в цій сфері є Закон України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом” від 28.11.2002 р. № 249-IV, який відносить до легалізації (відмивання) доходів дії, спрямовані на приховування чи маскуванню незаконного походження коштів або іншого майна чи володіння ними, прав на такі кошти або майно, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення, так само набуття, володіння або використання коштів або іншого майна, за умови усвідомлення особою, що вони були доходами. Банки зобов'язані розробляти, впроваджувати та постійно поновлювати правила внутрішнього фінансового моніторингу та програми його здійснення з урахуванням вимог законодавства про запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Національний банк України при здійсненні нагляду за діяльністю банків не рідше одного разу на рік проводить перевірку банків з питань дотримання ними законодавства, яке регулює відносини у сфері запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом (ст. 63 Закону України “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 р. № 2121-III).

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених ч. 1 коментованої статті, полягає у вчиненні таких діянь: порушенні вимог щодо ідентифікації особи, яка здійснює фінансову операцію, порушенні порядку реєстрації фінансових операцій, що підлягають первинному фінансовому моніторингу, неподання, несвоєчасному поданні або поданні недостовірної інформації про такі фінансові операції спеціально уповноваженому органу виконавчої влади з питань фінансового моніторингу, а також невиконанні вимог щодо зберігання документів, які стосуються ідентифікації осіб, що здійснюють фінансові операції, та документації щодо проведених ними фінансових операцій. Зазначені вимоги деталізовані в Законі України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом”.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених ч. 2 коментованої статті, полягає у вчиненні таких діянь: розголошенні інформації, яка надається спеціально уповноваженому органу виконавчої

влади з питань фінансового моніторингу, або факту надання такої інформації. Відповідно до вимог ст. 8 Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом” працівникам суб'єктів первинного фінансового моніторингу, які надіслали спеціально уповноваженому органу виконавчої влади з питань фінансового моніторингу повідомлення про фінансову операцію, що підлягає згідно з цим Законом фінансовому моніторингу, забороняється повідомляти про це осіб, які здійснюють фінансову операцію, та будь-яких третіх осіб. Обов'язок вживати заходів щодо запобігання розголошенню (у тому числі і особам, стосовно фінансових операцій яких проводиться перевірка) інформації, яка надається спеціально уповноваженому органу виконавчої влади з питань фінансового моніторингу, та іншої інформації з питань фінансового моніторингу (зокрема про факт подання такої інформації) покладається на суб'єкта первинного фінансового моніторингу і ст. 5 зазначеного Закону.

Суб'єктивна сторона характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є працівники суб'єктів первинного фінансового моніторингу, до яких належать банки, страхові та інші фінансові установи; платіжні організації, члени платіжних систем, еквайрингові та клірингові установи; товарні, фондові та інші біржі; професійні учасники ринку цінних паперів; інститути спільного інвестування; гральні заклади, ломбарди, юридичні особи, які проводять будь-які лотереї; підприємства, організації, які здійснюють управління інвестиційними фондами чи недержавними пенсійними фондами; підприємства і об'єднання зв'язку, інші некредитні організації, які здійснюють переказ грошових коштів; інші юридичні особи, які відповідно до законодавства здійснюють фінансові операції.

Стаття 166¹⁰. **Порушення порядку видачі документа дозвільного характеру**

Неповідомлення або несвоєчасне повідомлення дозвільним органом або адміністратором суб'єкта господарювання про прийняття рішення про відмову у видачі такого документа у строк, встановлений законом, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення строків прийняття дозвільним органом рішення про видачу документа дозвільного характеру, неповідомлення адміністратором суб'єкта господарювання про одержання від дозвільних органів відповідних документів у строк, встановлений законом, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені посадовою особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'ятдесяти до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Безпідставна відмова дозвільним органом суб'єкту господарювання у видачі документа дозвільного характеру – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Главу 12 доповнено статтею 166–10 згідно із Законом №2806-IV (2806–15) від 06.09.2005.]

Об'єкт: суспільні відносини в галузі функціонування дозвільної системи у сфері господарської діяльності. Дозвільна система у сфері господарської діяльності – це сукупність урегульованих законодавством відносин, які виникають між дозвільними органами, адміністраторами та суб'єктами господарювання у зв'язку з видачею документів дозвільного характеру. Дозвільні органи – це органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, а також підприємства, установи, організації, уповноважені відповідно до закону видавати документи дозвільного характеру; документ дозвільного характеру – дозвіл, висновок, погодження, свідоцтво тощо, який дає суб'єкту господарювання право на провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності. Суспільні відносини в галузі дозвільної діяльності регулюються Законом України “Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності”, іншими законами, які визначають особливості надання дозволів

в різних сферах господарювання. Положенням про дозвільну систему, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 р. № 576. Порядком здійснення контролю за додержанням вимог законодавства з питань видачі документів дозвільного характеру, затвердженим наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 15.05.2006 р. № 45 та іншими правовими документами.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого частиною першою коментованої статті, полягає у неповідомленні або несвоечасному повідомленні дозвільним органом або адміністратором суб'єкта господарювання про прийняття рішення про відмову у видачі такого документа у строк, встановлений законом. Адміністратор – це посадова особа міської ради, районної та районної у містах Києві і Севастополі державних адміністрацій, яка організовує видачу суб'єкту господарювання документів дозвільного характеру та забезпечує взаємодію місцевих дозвільних органів щодо видачі документів дозвільного характеру. Основними завданнями адміністратора є: надання суб'єкту господарювання вичерпної інформації щодо вимог та порядку одержання документа дозвільного характеру; прийняття від суб'єкта господарювання документів, необхідних для одержання документів дозвільного характеру, їх реєстрація та подання документів (їх копій) відповідним місцевим дозвільним органам; видача суб'єкту господарювання документів дозвільного характеру; забезпечення взаємодії місцевих дозвільних органів та документообігу; організаційне та інформаційне забезпечення проведення представниками місцевих дозвільних органів спільного обстеження об'єкта, на який видається документ дозвільного характеру; контроль за додержанням посадовими особами місцевих дозвільних органів строків розгляду та видачі документів дозвільного характеру; формування та ведення реєстру документів дозвільного характеру; інформування посадової особи, якій він підпорядковується, а також територіального органу уповноваженого органу про порушення вимог законодавства з питань видачі документів дозвільного характеру посадовою особою місцевого дозвільного органу; підготовка пропозицій щодо удосконалення процедури видачі документів дозвільного характеру. Відповідно до положень ст. 7 Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності", місцеві дозвільні органи протягом п'яти робочих днів з дати одержання від адміністратора заяви та документів, якщо інше не передбачено законом, приймають рішення про видачу або відмову у видачі суб'єкту господарювання документа дозвільного характеру та передають протягом двох робочих днів з дати прийняття відповідного рішення адміністратору відповідні документи. У рішенні про відмову у видачі документа дозвільного характеру зазначаються підстави такої відмови. У разі прийняття місцевим дозвільним органом рішення про відмову у видачі документа дозвільного характеру адміністратор повідомляє про це заявника наступного робочого дня після одержання відповідного рішення. Порушення вказаних строків і складає правопорушення, передбачене частиною першою коментованої статті.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого частиною другою коментованої статті, полягає у порушенні строків прийняття дозвільним органом рішення про видачу документа дозвільного характеру, неповідомлення адміністратором суб'єкта господарювання про одержання від дозвільних органів відповідних документів у строк, встановлений законом. Відповідно до положень ст. 7 Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності", місцеві дозвільні органи протягом п'яти робочих днів з дати одержання від адміністратора заяви та документів, якщо інше не передбачено законом, приймають рішення про видачу або відмову у видачі суб'єкту господарювання документа дозвільного характеру. Адміністратор наступного робочого дня після одержання документа дозвільного характеру повідомляє заявника про місце і час видачі документа дозвільного характеру. Порушення вказаних строків і складає правопорушення, передбачене частиною другою коментованої статті.

Частина третя коментованої статті встановлює відповідальність за повторне протягом року вчинення правопорушень, передбачених ч. 1 та 2 цієї статті.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого частиною четвертою коментованої статті, полягає у безпідставній відмові дозвільним органом суб'єкту господарювання у видачі документа дозвільного характеру. Відповідно до положень ст. 4 Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" вичерпний перелік підстав для відмови у видачі документа дозвільного характеру встановлюється виключно законами, які регулюють відносини, пов'язані з одержанням документів дозвільного характеру. Так, наприклад, відповідно до ч. 5 ст. 43 Закону України "Про радіочастотний ресурс України" підставами для прийняття рішення про відмову у видачі дозволу на експлуатацію є: недостовірність даних у документах, поданих заявником для отримання дозволу; невідповідність поданих документів технічним умовам, встановленим на експлуатацію радіоелектронного засобу; неможливість видачі дозволу внаслідок раніше прийнятого рішення щодо обмеження радіочастотного ресурсу та розподілу його на конкурсних або тендерних засадах.

Суб'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, може бути державний реєстратор – посадова особа, яка від імені держави здійснює державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців.

Суб'єктивна сторона правопорушень характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Стаття 166¹¹. Порушення законодавства про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців

Порушення встановлених законом строків для проведення державної реєстрації юридичної особи або фізичної особи – підприємця чи видачі свідоцтва про державну реєстрацію, вимагання не передбачених законом документів для проведення державної реєстрації – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 166¹¹ згідно із Законом України № 577-V від 11.01.2007 р.]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері державної реєстрації юридичних осіб, а також фізичних осіб – підприємців. Вказані відносини регулюються Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців". Порядком оформлення бланка свідоцтва про державну реєстрацію юридичної особи і бланка свідоцтва про державну реєстрацію фізичної особи – підприємця, затвердженим наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва 06.04.2004 р. № 39 та іншими правовими актами. Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців – це засвідчення факту створення або припинення юридичної особи, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, а також вчинення інших реєстраційних дій шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру. Порядок проведення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців включає, зокрема: перевірку комплектності документів, які подаються державному реєстратору, та повноти відомостей, що вказані в реєстраційній картці; перевірку документів, які подаються державному реєстратору, на відсутність підстав для відмови у проведенні державної реєстрації; внесення відомостей про юридичну особу або фізичну особу – підприємця до Єдиного державного реєстру; оформлення і видачу свідоцтва про державну реєстрацію та виписки з Єдиного державного реєстру.

Об'єктивна сторона першого правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні встановлених законом строків для проведення державної реєстрації юридичної особи або фізичної особи – підприємця чи видачі свідоцтва про державну реєстрацію. Строк державної реєстрації юридичної особи не повинен перевищувати три робочих дні з дати надходження документів для проведення державної реєстрації юридичної особи, а строк державної реєстрації фізичної особи – підприємця – два робочих дні з дати надходження документів для проведення державної реєстрації фізичної особи – підприємця. Об'єктивна сторона другого правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у вимаганні не передбачених законом документів для проведення державної реєстрації юридичної особи або фізичної особи – підприємця. Для проведення державної реєстрації юридичної особи засновник (засновники) або уповноважена ними особа повинні особисто подати державному реєстратору (надіслати рекомендованим листом з описом вкладення) такі документи: заповнену реєстраційну картку на проведення державної реєстрації юридичної особи; примірник оригіналу або нотаріально посвідчену копію рішення засновників або уповноваженого ними органу про створення юридичної особи у випадках, передбачених законом; два примірники установчих документів; документ, що засвідчує внесення реєстраційного збору за проведення державної реєстрації юридичної особи.

У разі, якщо проводилося резервування найменування юридичної особи, крім документів, вказаних вище, додатково подається чинна довідка з Єдиного державного реєстру про резервування найменування юридичної особи.

У випадках, що передбачені законом, також додатково подається (надсилається) копія рішення органів Антимонопольного комітету України або Кабінету Міністрів України про надання дозволу на узгоджені дії або на концентрацію суб'єктів господарювання.

У разі державної реєстрації юридичної особи, для якої законом встановлено вимоги щодо формування статутного фонду (статутного або складеного капіталу) додатково подається документ, що підтверджує внесення засновником (засновниками) вкладу (вкладів) до статутного фонду (статутного або складеного капіталу) юридичної особи в розмірі, який встановлено законом.

У разі державної реєстрації відкритих акціонерних товариств додатково подається звіт про проведення підписки на акції, який засвідчено Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку України.

У разі державної реєстрації фермерського господарства додатково подається копія Державного акта на право приватної власності засновника на землю або копія Державного акта на право постійного користування землею засновником, або нотаріально посвідчена копія договору про право користування землею засновником, зокрема на умовах оренди.

У разі державної реєстрації юридичної особи, засновником (засновниками) якої є іноземна юридична особа, додатково подається документ про підтвердження реєстрації іноземної особи в країні її місцезнаходження, зокрема витяг із торговельного, банківського або судового реєстру, який відповідає вимогам частини шостої статті 8 Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців".

Якщо документи для проведення державної реєстрації юридичної особи подаються засновником юридичної особи, державному реєстратору додатково пред'являється його паспорт. Якщо документи для проведення державної реєстрації юридичної особи подаються особою, уповноваженою засновником (засновниками) юридичної особи, державному реєстратору додатково пред'являється її паспорт та надається документ, що засвідчує її повноваження.

Для проведення державної реєстрації фізична особа, яка має намір стати підприємцем та має ідентифікаційний номер, або уповноважена нею особа (далі – заявник) повинна подати особисто (надіслати рекомендованим листом з описом вкладення) або через уповноважену особу державному реєстратору за місцем проживання такі документи: заповнену реєстраційну картку на проведення державної реєстрації фізичної особи – підприємця; копію довідки про включення заявника до Державного реєстру фізичних осіб – платників податків та інших обов'язкових платежів; документ, що підтверджує внесення реєстраційного збору за проведення державної реєстрації фізичної особи – підприємця; нотаріально посвідчену письмову згоду батьків (усиновлювачів) або піклувальника, або органу опіки та піклування, якщо заявником є фізична особа, яка досягла шістнадцяти років і має бажання займатися підприємницькою діяльністю.

Для проведення державної реєстрації фізична особа, яка через свої релігійні або інші переконання відмовилася від прийняття ідентифікаційного номера, офіційно повідомила про це відповідні державні органи, має відмітку у паспорті та намір стати підприємцем, повинна подати виключно особисто: заповнену реєстраційну картку на проведення державної реєстрації фізичної особи – підприємця; документ, що підтверджує внесення реєстраційного збору за проведення державної реєстрації фізичної особи – підприємця.

Якщо документи для проведення державної реєстрації подаються заявником особисто, державному реєстратору додатково пред'являється паспорт. Фізична особа, яка через свої релігійні або інші переконання відмовилася від прийняття ідентифікаційного номера, офіційно повідомила про це відповідні органи державної влади, повинна особисто пред'явити державному реєстратору паспорт із відповідною відміткою. Уповноважена особа повинна пред'явити свій паспорт та документ, що засвідчує її повноваження.

Суб'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, можуть бути лише посадові особи.

Суб'єктивна сторона першого правопорушення, передбаченого коментованою статтею, характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності, друге правопорушення може бути вчинене лише з умислом.

Стаття 166¹² **Порушення законодавства про ліцензування певних видів господарської діяльності**

Порушення встановлених законом строків для повідомлення про прийняття рішення про видачу, відмову у видачі ліцензії або її копії, про залишення заяви про видачу ліцензії або її копії без розгляду; порушення встановлених законом строків для оформлення ліцензії або її копії, видачі дубліката ліцензії, видачі переоформленої ліцензії; вимагання не передбачених законодавством документів для одержання такої ліцензії або її копії; порушення встановлених законом строків складання актів перевірок щодо дотримання вимог законодавства з питань ліцензування – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 166–12 згідно із Законом №577-V (577–16) від 11.01.2007; із змінами, внесеними згідно із Законом №1571-VI (1571–17) від 25.06.2009]

Об'єкт: суспільні відносини у сфері ліцензування. Під ліцензуванням розуміється видача, переоформлення та анулювання ліцензій, видача дублікатів ліцензій, ведення ліцензійних справ та ліцензійних реєстрів, контроль за додержанням ліцензіатами ліцензійних умов, видача розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов, а також розпоряджень про усунення порушень законодавства у сфері ліцензування. Вказані відносини регулюються Законом України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності", постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2000 р. № 1698 "Про затвердження переліку органів ліцензування" та іншими правовими актами. Реалізацію державної політики у сфері ліцензування здійснює Кабінет Міністрів України, спеціально уповноважений орган з питань ліцензування, а також органи виконавчої влади, визначені Кабінетом Міністрів України, спеціально уповноважені виконавчі органи рад, уповноважені провадити ліцензування певних видів господарської діяльності.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбачених коментованою статтею, полягає у: 1) порушенні: встановлених законом строків для повідомлення про прийняття рішення про видачу, відмову у видачі ліцензії або її копії, 2) залишенні заяви про видачу ліцензії або її копії без розгляду; 3) порушенні встановлених законом строків для оформлення ліцензії або її копії, видачі дубліката ліцензії, видачі переоформленої ліцензії; 4) вимаганні не передбачених законодавством документів для одержання такої ліцензії або її копії; 5) порушенні встановлених законом строків складання актів перевірок щодо дотримання вимог законодавства з питань ліцензування.

Орган ліцензування приймає рішення про видачу ліцензії або про відмову у її видачі у строк не пізніше ніж десять робочих днів з дати надходження заяви про видачу ліцензії та документів, що додаються до заяви, якщо спеціальним законом, що регулює відносини у певних сферах господарської діяльності, не передбачений інший строк видачі ліцензії на окремі види діяльності. Так, наприклад, ст. 36 Закону України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" передбачено, що уповноважений орган здійснює нагляд за діяльністю відповідних фінансових установ, приймає рішення про видачу ліцензії або про відмову у її видачі у строк не пізніше ніж тридцять календарних днів з дати надходження заяви про видачу ліцензії та документів, що додаються до заяви, якщо законом, що регулює відносини у певних сферах господарської діяльності, не передбачений інший строк видачі ліцензії на окремі види діяльності.

Суб'єкт господарювання, який має намір провадити певний вид господарської діяльності, що ліцензується, особисто або через уповноважений ним орган чи особу звертається до відповідного органу ліцензування із заявою встановленого зразка про видачу ліцензії. У заяві про видачу ліцензії повинні міститися такі дані: 1) відомості про суб'єкта господарювання – заявника: найменування, місцезнаходження, банківські реквізити, ідентифікаційний код – для юридичної особи; прізвище, ім'я, по батькові, паспортні дані (серія, номер паспорта, ким і коли виданий, місце проживання), ідентифікаційний номер фізичної особи – платника податків та інших обов'язкових платежів – для фізичної особи; 2) вид господарської діяльності, вказаний згідно з статтею 9 Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" (повністю або частково), на провадження якого заявник має намір одержати ліцензію. У разі наявності у заявника філій, інших відокремлених підрозділів, які провадитимуть господарську діяльність на підставі отриманої ліцензії, у заяві зазначається їх місцезнаходження. До заяви про видачу ліцензії додається копія свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності або копія довідки про внесення до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України, засвідчена нотаріально або органом, який видав оригінал документа. Для окремих видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, до заяви про видачу ліцензії також додаються документи, вичерпний перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України за поданням спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування.

Суб'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, можуть бути лише посадові особи спеціально уповноважених органів з питань ліцензування, а також органів виконавчої влади, визначених Кабінетом Міністрів України, спеціально уповноважених виконавчих органів рад, уповноважених провадити ліцензування певних видів господарської діяльності.

Суб'єктивна сторона першого правопорушення, передбаченого коментованою статтею, характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності, друге правопорушення може бути вчинене лише з умислом.

Стаття 166–13. Порухення законодавства, що регулює фінансові механізми здійснення інвестицій у будівництво житла

Затвердження з порушенням вимог закону правил фонду фінансування будівництва або фонду операцій з нерухомістю чи внесення до них змін, що призвело до звуження зобов'язань перед довірительом або власником сертифіката фонду операцій з нерухомістю, – тягнуть за собою накладення штрафу на уповноважених осіб від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ухилення від виконання управителем фонду фінансування будівництва або фонду операцій з нерухомістю чи емітентом сертифікатів фонду операцій з нерухомістю перед довірительами зобов'язань, встановлених правилами фонду фінансування будівництва або фонду операцій з нерухомістю чи договорами про участь у фонді фінансування будівництва або проспектом емісії сертифікатів фонду операцій з нерухомістю, – тягне за собою накладення штрафу на уповноважених осіб від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ненадання управителем фонду фінансування будівництва або фонду операцій з нерухомістю чи емітентом сертифікатів фонду операцій з нерухомістю інформації про їх діяльність на поданий в установленому порядку запит – тягне за собою накладення штрафу на уповноважених осіб від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу на уповноважених осіб від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 166–13 згідно із Законом № 692-VI від 18.12.2008)

КпАП доповнено коментованою статтею відповідно до Закону України № 692-VI від 18.12.2008 р. Об'єктом правопорушення є суспільні відносини у сфері здійснення інвестицій у будівництво житла, які регулюються Законом України “Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю” та іншими нормативно-правовими актами.

Фінансування будівництва розуміється як використання управителем отриманих в управління коштів на проведення проектно-вишукувальних робіт та спорудження об'єктів будівництва за умовами договору. Фонд операцій з нерухомістю (ФОН) – це кошти, отримані управителем ФОН в управління, а також нерухомість і інше майно, майнові права та доходи, набуті від управління цими коштами, в тому числі майнові права та права вимоги, набуті за договорами про участь у фонді фінансування будівництва; фонд фінансування будівництва (ФФБ) – це кошти, передані управителю ФФБ в управління, які використані чи будуть використані управителем у майбутньому на умовах Правил фонду та договорів про участь у ФФБ.

Глава 13

Адміністративні правопорушення в галузі стандартизації, якості продукції, метрології та сертифікації

[Назва глави 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 79/95-ВР від 01.03.95.]

Стаття 167. Випуск і реалізація продукції, яка не відповідає вимогам стандартів

Випуск (в тому числі з ремонту) або реалізація продукції, яка не відповідає вимогам стандартів, сертифікатів відповідності, норм, правил і зразків (еталонів) щодо якості, комплектності та упаковки (за винятком випадків, передбачених законодавством України), – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, громадян-власників підприємств чи уповноважених ними осіб від трьох до вісімдесяти восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 167 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3683–12 від 15.12.93, № 79/95-ВР від 01.03.95, № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері стандартизації. Стандартизація – це діяльність, що полягає у встановленні положень для загального і багаторазового застосування щодо наявних чи можливих завдань з метою досягнення оптимального ступеня впорядкування у певній сфері, результатом якої є підвищення ступеня відповідності продукції, процесів та послуг їх функціональному призначенню, усуненню бар'єрів у торгівлі і сприянню науково-технічному співробітництву. Зазначені відносини регулюються законами України “Про стандартизацію” від 17.05.2001 р. № 2408-ІІ, “Про метрологію та метрологічну діяльність” від 11.02.1998 р. № 113/98-ВР, “Про підтвердження відповідності” від 17.05.2001 р. № 2406-ІІ та іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у випуску (зокрема з ремонту) або реалізація продукції, яка не відповідає вимогам стандартів, сертифікатів відповідності, норм, правил і зразків (еталонів) щодо якості, комплектності та упаковки (за винятком випадків, передбачених законодавством України). Стандарт – це документ, що встановлює для загального і багаторазового застосування правила, загальні принципи або характеристики, які стосуються діяльності чи її результатів, з метою досягнення оптимального ступеня впорядкованості у певній галузі, розроблений у встановленому порядку на основі консенсусу. Консенсус є загальною згодою, яка характеризується відсутністю серйозних заперечень з суттєвих питань у більшості заінтересованих сторін та досягається в результаті процедури, спрямованої на врахування думки всіх сторін та зближення розбіжних поглядів. Сертифікат відповідності – це документ, який підтверджує, що продукція, системи якості, системи управління якістю, системи управління довкіллям, персонал відповідає встановленим вимогам конкретного стандарту чи іншого нормативного документа, визначеного законодавством.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути посадові особи підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, власники підприємств та уповноважені ними особи.

Стаття 168. Випуск у продаж нестандартної продукції

Випуск у продаж продукції, що не відповідає вимогам стандартів, технічних умов і зразків (еталонів) щодо якості, комплектності та упаковки, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності від одного до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 168 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3683–12 від 15.12.93, № 55/97-ВР від 07.02.97, в редакції Закону № 667-IV (667–15) від 03.04.2003.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері стандартизації. Предметом – це нестандартна продукція, тобто будь-який виріб (товар), робота чи послуга, що виготовляються, виконуються чи надаються для задоволення суспільних потреб та не відповідають вимогам стандартів, технічних умов і зразків (еталонів) щодо якості, комплектності та упаковки.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у випуску у продаж продукції, що не відповідає вимогам стандартів, технічних умов і зразків (еталонів) щодо якості, комплектності та упаковки. Зазначені вимоги встановлені законами України "Про стандартизацію" від 17.05.2001 р. № 2408-ІІ, "Про метрологію та метрологічну діяльність" від 11.02.1998 р. № 113/98-ВР, "Про підтвердження відповідності" від 17.05.2001 р. № 2406-ІІ, "Про захист прав споживачів" від 12.05.1991 р. № 1023-ІІ, а також іншими нормативно-правовими актами.

Відповідно до ст. 6 Закону України "Про захист прав споживачів" від 12.05.91 р. продавець (виробник, виконавець) зобов'язаний передати споживачеві продукцію належної якості, а також надати інформацію про цю продукцію. Продавець (виробник, виконавець) на вимогу споживача зобов'язаний надати йому документи, які підтверджують належну якість продукції. Вимоги до продукції щодо її безпеки для життя, здоров'я і майна споживачів, а також навколишнього природного середовища встановлюються нормативними документами. Забороняється введення в обіг фальсифікованої продукції. Виробник (виконавець) зобов'язаний забезпечити використання продукції за призначенням протягом строку її служби, передбаченого нормативним документом або встановленого ним за домовленістю із споживачем, а в разі відсутності такого строку – протягом десяти років. Виробник (виконавець) зобов'язаний забезпечити технічне обслуговування та гарантійний ремонт продукції, а також її випуск і поставку для підприємств, що здійснюють технічне обслуговування та ремонт, у необхідному обсязі та асортименті запасних частин протягом усього строку її виробництва, а після зняття з виробництва – протягом строку служби, в разі відсутності такого строку – протягом десяти років. Реалізація інтересів споживачів у встановленні вимог до належної якості продукції забезпечується правом участі споживачів та їх об'єднань у розробленні нормативних документів згідно із законодавством.

Наприклад, відповідно до п. 2.17. Інструкції про ведення обліку й оформлення операцій із зерном і продуктами його переробки на хлібоприймальних та зернопереробних підприємствах, затвердженої наказом Мінагрополітики 13.10.2008 № 661 до категорії нестандартної належить продукція, яка не відповідає вимогам стандартів чи тимчасовим нормам якості.

Якщо при перевірці якості буде виявлений брак (нестандартна продукція), то виробнича технологічна лабораторія (далі – ВТЛ) складає акт за встановленою формою, в якому указуються точна кількість нестандартної продукції й ознаки, за якими продукція віднесена до нестандартної. Нестандартна продукція розміщується окремо і підлягає обов'язковій доробці з метою доведення до встановлених норм якості. Передавання цієї продукції у склад оформляють окремою накладною. Якщо забракована (нестандартна) продукція в склад не передається, а залишається у вибійному відділенні, вона повинна бути розміщена окремо. У бухгалтерському обліку нестандартна продукція незалежно від того, де вона міститься (у складі чи у вибійному відділенні), ураховується за рахунком незавершеного виробництва і тільки після виправлення браку може бути віднесена на рахунок готової продукції.

Начальник виробничого цеху обліковує переміщення нестандартної продукції в журналі (форма № 116), стежить за тим, щоб передана в повторну переробку нестандартна продукція не включалася знову в обсяг виробленої продукції.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є посадові особи підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності.

Стаття 168¹. Виконання робіт, надання послуг громадянам-споживачам, що не відповідають вимогам стандартів, норм і правил

Виконання робіт, надання послуг громадянам-споживачам, що не відповідають вимогам стандартів, норм і правил, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб, громадян, які займаються підприємницькою діяльністю, від одного до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 168-1 згідно із Законом № 3683-12 від 15.12.93; із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері стандартизації та захисту прав споживачів. Предметом – роботи та послуги громадянам-споживачам, які не відповідають вимогам стандартів, норм і правил (див. коментар до ст. 167). Послуга – це діяльність виконавця з надання (передачі) споживачеві певного визначеного договором матеріального чи нематеріального блага, що здійснюється за індивідуальним замовленням споживача для задоволення його особистих потреб. Робота – діяльність виконавця, результатом якої є виготовлення товару або зміна його властивостей за індивідуальним замовленням споживача для задоволення його особистих потреб. Предметом цієї статті є лише такі роботи та послуги, які не відповідають вимогам стандартів, норм і правил.

Споживач – фізична особа, яка придбаває, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у виконанні робіт, надання послуг громадянам-споживачам, що не відповідають вимогам стандартів, норм і правил. Зазначені вимоги встановлені законами України "Про стандартизацію" від 17.05.2001 р. № 2408-ІІ, "Про метрологію та метрологічну діяльність" від 11.02.1998 р. № 113/98-ВР, "Про підтвердження відповідності" від 17.05.2001 р. № 2406-ІІ, а також іншими нормативно-правовими актами.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є посадові особи підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності.

Стаття 168–2. Випуск у продаж продукції з порушенням вимог щодо медичних попереджень споживачів тютюнових виробів

Випуск у продаж продукції з порушенням вимог щодо медичних попереджень споживачів тютюнових виробів – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від тридцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. {Абзац другий статті 168–2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1512-VI (1512–17) від 11.06.2009}

[Кодекс доповнено статтею 168–2 згідно із Законом № 2899-IV (2899–15) від 22.09.2005]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері попередження куріння тютюнових виробів, зниження рівня їх вживання серед населення. Зазначені відносини регулюються законами України "Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення" від 22.09.2005 р. № 2899-IV, "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв і тютюнових виробів" № 481/95-ВР.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у випуску у продаж продукції з порушенням вимог щодо медичних попереджень споживачів тютюнових виробів. Зазначені вимоги визначені Законами України "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів" від 19.12.1995 р. № 481/95-ВР, "Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення" від 22.09.2005 р.

Відповідно до цих законів, медичне попередження – це інформація про шкідливий вплив вживання тютюнових виробів на здоров'я людини, що міститься на пачках, коробках, сувенірних коробках, а також на упаковці (за виключенням прозорих обгортки), в якій тютюнові вироби знаходяться в пачках або коробках. Медичне попередження складається з чорної прямокутної рамки товщиною не менше ніж три міліметри та тексту, який вміщується в таку рамку. Медичні попередження можуть бути основними та додатковими.

Текст основного медичного попередження споживачів тютюнових виробів "Куріння призводить до серцево-судинних захворювань та раку легенів" та текст додаткового медичного попередження, вибраний із шести текстів додаткових медичних попереджень такого змісту: "Куріння під час вагітності шкодить вашій дитині!"; "Тютюновий дим шкодить здоров'ю тих, хто вас оточує"; "Куріння викликає залежність, не починайте курити!"; "Куріння викликає імпотенцію"; "Захистіть дітей: не дозволяйте їм дихати вашим димом"; "Курці помирають рано", які наносяться на упаковку тютюнових виробів почергово, повинні займати не менше 30% площі зовнішньої поверхні кожної більшої сторони упаковки тютюнових виробів. Тексти основного та додаткового медичних попереджень споживачів тютюнових виробів, які зазначаються на кожній упаковці тютюнових виробів, повинні бути чіткими,

надрукованими в чорній рамці, ширина якої не менша, ніж три міліметри, чорним жирним шрифтом на білому фоні, рядковими буквами, за винятком першої букви попередження, розміщеними по центру рамки таким чином, щоб забезпечити цілісність цих текстів при відкриванні тютюнового виробу способом, зазначеним на його упаковці, і не перекривається іншою друкованою інформацією або марками акцизного збору.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є посадові особи.

Стаття 169. Передача замовнику або у виробництво документації, яка не відповідає вимогам стандартів

Передача замовнику або у виробництво конструкторської, технологічної та проектної документації, яка не відповідає вимогам стандартів, норм і правил щодо якості продукції та її безпеки, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, громадян-власників підприємств чи уповноважених ними осіб від трьох до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 169 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79/95-ВР від 01.03.95, № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері стандартизації (див. коментар до статей 167, 168). Предметом – конструкторська, технологічна та проектна документація, яка не відповідає вимогам стандартів, норм і правил щодо якості продукції та її безпеки. Цими видами документації є пакет документів, які засвідчують якість продукції та її безпеку.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у передачі замовнику або у виробництво конструкторської, технологічної та проектної документації, яка не відповідає вимогам стандартів, норм і правил щодо якості продукції та її безпеки. Зазначені вимоги встановлені законами України “Про стандартизацію” від 17.05.2001 р. № 2408-ІІ, “Про метрологію та метрологічну діяльність” від 11.02.1998 р. № 113/98-ВР, “Про підтвердження відповідності” від 17.02.2001 р. № 2406-ІІ, а також іншими нормативно-правовими актами.

Відповідно до Закону України “Про захист прав споживачів” від 12.05.1991 р. № 1023-ІІ безпека продукції – це відсутність будь-якого ризику для життя, здоров'я, майна споживача і навколишнього природного середовища при звичайних умовах використання, зберігання, транспортування, виготовлення і утилізації продукції. Належна якість товару, роботи або послуги – властивість продукції, яка відповідає вимогам, встановленим для цієї категорії продукції у нормативно-правових актах і нормативних документах, та умовам договору із споживачем.

Створюючи новий (модернізований) товар, розробник повинен подати технічну документацію відповідному органу для проведення державної експертизи на його відповідність вимогам щодо безпеки для життя, здоров'я і майна споживачів, а також навколишнього природного середовища. Виробник (виконавець) зобов'язаний інформувати споживача про можливий ризик і про безпечне використання продукції за допомогою прийятих загальновідомих у міжнародній практиці позначень.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є посадові особи підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності.

Стаття 170. Недодержання стандартів при транспортуванні, зберіганні і використанні продукції

Недодержання стандартів і технічних умов при транспортуванні, зберіганні і використанні (експлуатації) продукції, якщо це спричинило зниження якості, псування або наднормативні втрати продукції, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від трьох до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 170 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79/95-ВР від 01.03.95, № 55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері стандартизації. Предметом – продукція, а саме будь-який виріб (товар), робота чи послуга, що виготовляються, виконуються чи надаються для задоволення суспільних потреб, і які є неякісними, зіпсованими тощо, тобто які мають певний недолік, який означає будь-яку невідповідність продукції вимогам нормативно-правових актів і нормативних документів, умовам договорів або вимогам, що пред'являються до неї, а також інформації про продукцію, наданій виробником (виконавцем, продавцем).

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у недодержанні стандартів і технічних умов при транспортуванні, зберіганні і використанні (експлуатації) продукції, якщо це спричинило зниження якості, псування або наднормативні втрати продукції.

Транспортування продукції – це виробничий процес, який перебуває її накопичення, вантаження, переміщення, вивантаження будь-якими транспортними засобами. Зберігання продукції – це тимчасове її розміщення у спеціально відведених місцях чи об'єктах. Використання (експлуатація) продукції – це її реалізація за призначенням. Транспортування, зберігання та використання (експлуатація) продукції повинні здійснюватись в порядку, який передбачено відповідними стандартами і технічними умовами, порушення (недотримання) якого є об'єктивною стороною цього правопорушення. Обов'язковим елементом об'єктивної сторони цього правопорушення є причинний зв'язок між діями (транспортування, зберігання чи використання (експлуатація) продукції) і наслідками (зниження якості, псування або наднормативні втрати продукції).

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є посадові особи.

Стаття 170¹. Введення в обіг продукції, щодо якої немає сертифіката відповідності або свідоцтва про визнання відповідності чи декларації про відповідність, а також неправомірне застосування національного знака відповідності

Введення виробником чи постачальником в обіг продукції (у тому числі імпоротної), яка підлягає обов'язковому підтвердженню відповідності, але щодо якої немає сертифіката відповідності або свідоцтва про визнання відповідності чи складеної відповідно до вимог технічного регламенту з підтвердження відповідності декларації про відповідність, а також неправомірне застосування національного знака відповідності, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, громадян-власників підприємств чи уповноважених ними осіб, громадян, які займаються підприємницькою діяльністю, від трьох до вісімдесяти восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 170-1 згідно із Законом № 3683-12 від 15.12.93; із змінами, внесеними згідно із Законами № 79/95-ВР від 01.03.95, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 543-ІV (543-15) від 20.02.2003.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері підтвердження відповідності продукції. Зазначені відносини регулюються Законом України “Про підтвердження відповідності” від 17.05.2001 р. № 2406-ІІІ.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у введенні виробником чи постачальником в обіг продукції (у тому числі імпоротної), яка підлягає обов'язковому підтвердженню відповідності, але щодо якої немає сертифіката відповідності або свідоцтва про визнання відповідності чи складеної відповідно до вимог технічного регламенту з підтвердження відповідності декларації про відповідність, а також у неправомірному застосуванні національного знака відповідності.

Декларація про відповідність – це документально оформлена в установленому порядку заява виробника, де дається гарантія відповідності продукції вимогам, встановленим законодавством. Технічний регламент з підтвердження відповідності – це нормативно-правовий акт, затверджений

Кабінетом Міністрів України, в якому містяться опис видів продукції, що підлягає обов'язковому підтвердженню відповідності, вимоги безпеки для життя та здоров'я людини, тварин, рослин, а також майна та охорони довкілля, процедури підтвердження відповідності цим вимогам, правила маркування і введення продукції в обіг. Свідчення про визнання відповідності – документ, що засвідчує визнання іноземних документів про підтвердження відповідності продукції вимогам, встановленим законодавством України. Національний знак відповідності – це знак, який засвідчує відповідність позначеної ним продукції вимогам технічних регламентів з підтвердження відповідності, які поширюються на неї. Опис та правила застосування національного знака відповідності встановлюються Кабінетом Міністрів України. Виробник зобов'язаний наносити національний знак відповідності в законодавчо регульованій сфері на продукцію, відповідність якої він засвідчив декларацією. У разі підтвердження відповідності продукції уповноваженим органом з сертифікації до національного знака відповідності додається ідентифікаційний номер цього органу. Визначення сертифіката відповідності див. у коментарі до ст. 167 КпАП.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є посадові особи підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності.

Стаття 171. **Порушення правил виробництва, ремонту, продажу та прокату засобів вимірювальної техніки**

Випуск з виробництва засобів вимірювальної техніки, що не пройшли державних приймальних або контрольних випробувань, перевірки, калібрування або метрологічної атестації; випуск з ремонту та у продаж і видача напрокат засобів вимірювальної техніки, на які поширюється державний метрологічний нагляд і які не пройшли перевірки або державної метрологічної атестації; порушення умов і правил проведення ремонту засобів вимірювальної техніки; неповідомлення або несвоєчасне повідомлення територіальних органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері метрології про діяльність з виробництва, ремонту, продажу, прокату та застосування засобів вимірювальної техніки, а так само неподання або несвоєчасне подання до цих органів на погодження переліків засобів вимірювальної техніки, що перебувають в експлуатації та підлягають перевірці, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, громадян – суб'єктів підприємницької діяльності від трьох до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 171 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79/95-ВР від 01.03.95, № 55/97-ВР від 07.02.97; в редакції Закону № 898-IV (898–14) від 09.07.99, із змінами, внесеними згідно із Законом № 1765-IV (1765–15) від 15.06.2004.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері забезпечення єдності вимірювань в Україні. Зазначені відносини регулюються Законом України "Про метрологію та метрологічну діяльність" від 11.02.1998 р. № 113/98-ВР.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у випуску з виробництва засобів вимірювальної техніки, що не пройшли державних приймальних або контрольних випробувань, перевірки, калібрування або метрологічної атестації; випуску з ремонту та у продаж і видачі напрокат засобів вимірювальної техніки, на які поширюється державний метрологічний нагляд і які не пройшли перевірки або державної метрологічної атестації; порушенні умов і правил проведення ремонту засобів вимірювальної техніки; неповідомленні або несвоєчасному повідомленні територіальних органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері метрології про діяльність з виробництва, ремонту, продажу, прокату та застосування засобів вимірювальної техніки, а також неподання або несвоєчасному поданні до цих органів на погодження переліків засобів вимірювальної техніки, що перебувають в експлуатації та підлягають перевірці. До того ж засобом вимірювальної техніки – це технічний засіб, який застосовується під час вимірювань і має нормовані метрологічні характеристики. Засоби вимірювальної техніки можуть застосовуватися, якщо вони відповідають вимогам щодо точності, встановленим для цих засобів, у певних умовах їх експлуатації. Засоби вимірювальної техніки, на які поширюється державний метрологічний

нагляд, дозволяється застосовувати, випускати з виробництва, ремонту та у продаж і видавати напрокат лише за умови, якщо вони пройшли перевірку або державну метрологічну атестацію. Перевірка полягає у встановленні придатності засобів вимірювальної техніки, на які поширюється державний метрологічний нагляд, до застосування на підставі результатів контролю їх метрологічних характеристик; метрологічна атестація засобів вимірювальної техніки – дослідження засобів вимірювальної техніки з метою визначення їх метрологічних характеристик та встановлення придатності цих засобів до застосування.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є посадові особи підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності.

Стаття 171¹. **Порушення умов і правил проведення перевірки і калібрування засобів вимірювальної техніки та виконання вимірювань**

Порушення умов і правил проведення перевірки і калібрування засобів вимірювальної техніки, проведення перевірки та калібрування засобів вимірювальної техніки неуповноваженими повірочними та неатестованими або неакредитованими калібрувальними лабораторіями; порушення правил виконання вимірювань та умов використання їх результатів у сферах, на які поширюється державний метрологічний нагляд, а також проведення вимірювань у цих сферах з використанням неатестованих методик або неатестованими вимірювальними лабораторіями, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, громадян – суб'єктів підприємницької діяльності від трьох до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 171-1 згідно із Законом № 898-IV (898–14) від 09.07.99, із змінами, внесеними згідно із Законом № 1765-IV (1765–15) від 15.06.2004.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері забезпечення єдності вимірювань в Україні.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні умов і правил проведення перевірки і калібрування засобів вимірювальної техніки, проведення перевірки та калібрування засобів вимірювальної техніки неуповноваженими повірочними та неатестованими або неакредитованими калібрувальними лабораторіями; порушенні правил виконання вимірювань та умов використання їх результатів у сферах, на які поширюється державний метрологічний нагляд, а також проведення вимірювань у цих сферах з використанням неатестованих методик або неатестованими вимірювальними лабораторіями. Повірочна лабораторія – це підприємство, установа, організація чи їх окремий підрозділ, що здійснює перевірку засобів вимірювальної техніки; калібрувальна лабораторія – підприємство, установа, організація чи їх окремий підрозділ, що здійснює калібрування засобів вимірювальної техніки; вимірювальна лабораторія – підприємство, установа, організація чи їх окремий підрозділ, що здійснює вимірювання фізичних величин, визначення хімічного складу, фізико-хімічних, фізико-механічних та інших властивостей і показників речовин, матеріалів і продукції, за винятком вимірювань, пов'язаних з оцінкою відповідності продукції, процесів, послуг, з документальним оформленням їх результатів. Порядок атестування зазначених лабораторій визначено Законом України "Про метрологію та метрологічну діяльність" від 11.02.1998 р. № 113/98-ВР.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є посадові особи підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності.

Стаття 172. **Порушення правил застосування засобів вимірювальної техніки**

Порушення правил застосування засобів вимірювальної техніки, на які поширюється державний метрологічний нагляд, – тягне за собою накладення штрафу

на посадових осіб підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, громадян – суб'єктів підприємницької діяльності від трьох до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 172 із змінами, внесеними згідно із Законами № 79/95-ВР від 01.03.95, № 55/97-ВР від 07.02.97; в редакції Закону № 898-IV (898-14) від 09.07.99.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері забезпечення єдності вимірювань в Україні.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні правил застосування засобів виміральної техніки, на які поширюється державний метрологічний нагляд. Об'єктами державного метрологічного контролю і нагляду є: засоби виміральної техніки; методики виконання вимірювань; кількість фасованого товару в упаковках. Державний метрологічний контроль і нагляд стосовно засобів виміральної техніки та методик виконання вимірювань поширюється на вимірювання, результати яких використовуються під час: робіт із забезпечення охорони здоров'я; робіт із забезпечення захисту життя та здоров'я громадян; контролю якості та безпеки продуктів харчування і лікарських засобів; контролю стану навколишнього природного середовища; контролю безпеки умов праці; геодезичних і гідрометеорологічних робіт; торговельно-комерційних операцій і розрахунків між покупцем (споживачем) і продавцем (постачальником, виробником, виконавцем), у тому числі у сферах побутових і комунальних послуг, телекомунікаційних послуг і послуг поштового зв'язку; податкових, банківських і митних операцій; обліку енергетичних і матеріальних ресурсів (електричної і теплової енергії, газу, води, нафтопродуктів тощо), за винятком внутрішнього обліку, який ведеться підприємствами, організаціями та фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності; робіт, пов'язаних з державною реєстрацією земельних ділянок і нерухомого майна; робіт із забезпечення технічного захисту інформації, необхідності якого визначена законодавством; робіт, що виконуються за дорученням органів прокуратури та правосуддя; робіт з оцінки відповідності продукції, процесів, послуг; реєстрації національних і міжнародних спортивних рекордів. Порядок здійснення державного метрологічного нагляду встановлено Законом України "Про метрологію та метрологічну діяльність" від 11.02.1998 р. № 113/98-ВР.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є посадові особи підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності.

Стаття 172¹. Порушення встановленого порядку видачі сертифіката відповідності

Порушення встановленого порядку видачі сертифіката відповідності – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від трьох до сорока чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 172-1 згідно із Законом № 79/95-ВР від 01.03.95, із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері підтвердження відповідності продукції. Зазначені відносини регулюються Законом України "Про підтвердження відповідності" від 17.05.2001 р. № 2406-III.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні встановленого порядку видачі сертифіката відповідності. Сертифікація в законодавчо регульованій сфері провадиться згідно з вимогами технічних регламентів з підтвердження відповідності. За результатами проведення сертифікації у разі позитивного рішення уповноваженого органу з сертифікації заявникові видається сертифікат відповідності, зразок якого затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері підтвердження відповідності. Підтвердження відповідності здійснюється акредитованими в установленому законодавством порядку органами із сертифікації будь-якої форми власності, які уповноважені на здійснення цієї діяльності в законодавчо регульованій сфері. Уповноваженими органами із сертифікації можуть бути виключно резиденти України. Уповноважені органи із сертифікації ведуть реєстри виданих сертифікатів відповідності, свідочать про визнання відповідності та подають в установленому порядку інформацію про них до державного реєстру сертифікатів відповідності та свідочать про визнання відповідності. Уповноважені

органи із сертифікації мають право укладати за погодженням із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері підтвердження відповідності угоди про взаємне визнання результатів робіт з підтвердження відповідності з уповноваженими органами інших країн. Вимоги до уповноважених органів із сертифікації та порядок надання їм повноважень встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є посадові особи, до компетенції яких віднесено видачу сертифіката відповідності.

Глава 14

Адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку

Стаття 173. Дрібне хуліганство

Дрібне хуліганство, тобто нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян, – тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, а в разі, якщо за обставинами справи, з урахуванням особи порушника, застосування цих заходів буде визнано недостатнім, – адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

[Стаття 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері громадського порядку. Громадський порядок – це обумовлена потребами суспільства система врегульованих правовими та іншими соціальними нормами відносин, що складаються у громадських місцях в процесі спілкування людей, і яка має на меті забезпечення спокійної обстановки суспільного життя, нормальних умов для праці і відпочинку людей, для діяльності державних органів, а також підприємств, установ та організацій. Відмінною особливістю дрібного хуліганства від хуліганства, що наказується в кримінальному порядку, є те, що воно не має характеру грубого порушення громадського порядку, яке причиняє суттєву шкоду суспільним відносинам, правовим та законним інтересам громадян. Дрібне хуліганство необхідно відрізнити від таких схожих дій, як самоправство, приниження гідності, нанесення побойів, або інших проступків, які мають наслідком адміністративну відповідальність (поява у нетверезому стані у громадських місцях, порушення правил руху і т. ін.).

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у нецензурній лайці в громадських місцях, образливому ставленні до громадян та інших діяч, що порушують громадський порядок і спокій громадян.

Найбільш розповсюдженою формою дрібного хуліганства є нецензурна лайка у громадських місцях, під якою необхідно розуміти найбільш цинічні лайки, що належать, як правило, до сфери ставових відносин, непристойні висловлювання, один із найогидніших різновидів словесної брутальності. Іншою формою цього правопорушення є образливе ставлення до громадян, під яким необхідно розуміти докучливу поведінку, пов'язану з образливими діями, що зневажають честь і гідність людини та утискають будь-яку волю, до того ж у грубій розв'язній манері. Це може бути: хапання за одяг; насильницьке утримання за руки; демонстративне зривання головного убору, вимога лати цигарку або пускання в обличчя диму від неї; непристойна пропозиція дівчині та інші подібні дії. Для всіх цих випадків характерним є ігнорування волі та бажання оточення, прагнення нав'язати свою волю, а точніше свавілля.

Конкретні прояви цього правопорушення надзвичайно різноманітні. Таке розмаїття законодавець визначив терміном "інші подібні дії", до яких необхідно віднести: насильницьке вторгнення

в громадські місця всупереч заборони певних осіб, які слідкують за порядком; безпідставне порушення спокою громадян телефонними дзвінками, лихослів'я по телефону; співання непристойних пісень; вигуки, свист під час демонстрації кінофільмів; гвалт, крики з хуліганських мотивів біля вікон громадян у нічний час; справляння природних потреб у не відведених для цього місцях; поява у громадському місці в оголеному вигляді; самовільна без потреби зупинка комунального транспорту; нанесення непристойних малюнків на тротуари, стіни, паркани, двері чи вчинення написів нецензурного змісту; неправдиве повідомлення про смерть родичів, знайомих, якщо це не призвело до тяжких наслідків; грубе порушення черг, яке супроводжується ображенням громадян та проявленям неповаги до них; знищення або пошкодження з хуліганських мотивів якого-небудь майна у незначних розмірах тощо.

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони цього правопорушення є місце його скоєння, а саме – громадське місце, яке дістало законодавче визначення як частина (частини) будь-якої будівлі, споруди, яка доступна або відкрита для населення вільно, чи за запрошенням, або за плату, постійно, періодично або час від часу, зокрема під'їзди, а також підземні переходи, стадіони (Закон України "Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення" від 22.09.2005 р. № 2899-IV).

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі прямого або непрямого умислу. Особа усвідомлює, що її дії протиправні, вона передбачає, що в результаті їх здійснення будуть порушені громадський порядок і прагне до цього. Елементом суб'єктивної сторони дрібного хуліганства є також мотив задоволення індивідуальних потреб самоствердження шляхом ігнорування гідності інших людей.

Суб'єктом правопорушення можуть бути особи, яким виповнилося 16 років.

Стаття 173¹. Поширювання неправдивих чуток

Поширювання неправдивих чуток, що можуть викликати паніку серед населення або порушення громадського порядку, – тягне за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням двадцяти процентів заробітку.

[Кодекс доповнено статтею 173–1 згідно з Указом ПВР № 9082–II від 20.04.90, із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері громадського порядку (див. коментар до ст. 173).

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у поширюванні неправдивих чуток, що можуть викликати паніку серед населення або порушення громадського порядку. Неправдивими чутками є вістка, повідомлення про кого, що що-небудь, які суперечать (не відповідають) дійсності (правді, істині). Предметом таких чуток (повідомлень) можуть бути будь-які факти, що можуть викликати паніку серед населення або порушення громадського порядку. Це, наприклад, повідомлення про нібито не роботу громадського транспорту, радіаційні та інші викиди, перекриття руху транспорту, зараження питної води, масове зловживання владними повноваженнями працівників правоохоронних органів тощо. Паніка – це раптове замішання, розгубленість або прояв страху у випадку небезпеки.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 173–2. Вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми

Вчинення насильства в сім'ї, тобто умисне вчинення будь-яких дій фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування фізичного насильства, що не завдало фізичного болю і не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого, а так само невиконання захисного припису особою, стосовно якої він винесений, непроходження корекційної програми особою, яка вчинила насильство в сім'ї, – тягнуть

за собою накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, а в разі якщо за обставинами справи, з урахуванням особи порушника, застосування цих заходів буде визнано недостатнім, – адміністративний арешт на строк до п'яти діб.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, а в разі якщо за обставинами справи, з урахуванням особи порушника, застосування цих заходів буде визнано недостатнім, – адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

(Кодекс доповнено статтею 173–2 згідно із Законом № 759-IV від 15.05.2003; в редакції Закону № 599-VI від 25.09.2008)

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері захисту прав громадян.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає в умисному вчиненні будь-яких дій фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування фізичного насильства, що не завдало фізичного болю і не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого, а так само невиконання захисного припису особою, стосовно якої він винесений, непроходження корекційної програми особою, яка вчинила насильство в сім'ї.

Відповідно до Закону України "Про попередження насильства в сім'ї" від 15.11.2001 р. № 2789-III насильство в сім'ї – будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї стосовно іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю.

Протиправні дії за цією статтею можуть мати характер фізичного, психологічного чи економічного насильства. Фізичне насильство в сім'ї – це умисне насильство, яке не завдає фізичного болю і не спричиняє тілесних ушкоджень (наприклад, нанесення одним членом сім'ї іншому члену сім'ї побоїв). Психологічне насильство в сім'ї – насильство, пов'язане з дією одного члена сім'ї на психіку іншого члена сім'ї шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе та може завдатися або завдається шкода психічному здоров'ю. Економічне насильство в сім'ї – умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до порушення фізичного чи психічного здоров'я.

Завдання шкоди фізичному або психічному здоров'ю потерпілого є необхідною умовою для кваліфікації.

Одним із видів протиправних дій, які є об'єктивною стороною цього правопорушення є невиконання захисного припису особою, стосовно якої він винесений під яким необхідно розуміти спеціальну форму реагування служби дільничних інспекторів міліції та кримінальної міліції у справах дітей щодо захисту жертви насильства в сім'ї, яким особі, яка вчинила насильство в сім'ї, забороняється вчиняти певні дії стосовно жертви насильства в сім'ї. Захисним приписом особи, стосовно якої він винесений, може бути заборонено чинити певну дію (дії) стосовно жертви насильства в сім'ї, а саме: чинити конкретні акти насильства в сім'ї; отримувати інформацію про місце перебування жертви насильства в сім'ї; розшукувати жертву насильства в сім'ї, якщо жертва насильства в сім'ї за власним бажанням перебуває у місці, що невідоме особі, яка вчинила насильство в сім'ї; відвідувати жертву насильства в сім'ї, якщо вона тимчасово перебуває не за місцем спільного проживання членів сім'ї; нести телефонні розмови з жертвою насильства в сім'ї.

Членами сім'ї є особи, які проживають разом і (або) об'єднанні законними правами чи обов'язками щодо утримання (Закон України "Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям" від 01.06.2000 р. № 1768-III).

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктом правопорушення є особа, якій виповнилося 16 років, і яка вчинила насильство до одного із членів своєї сім'ї.

Відповідно до Закону України № 599-VI від 25.09.2008 р. стаття була викладена у новій редакції, однак зміни стосуються лише двох аспектів: по-перше, діяння, вчинення яких охоплюється частиною

першою коментованою статті, доповнено наступним: «непроходження корекційної програми особою, яка вчинила насильство в сім'ї». Корекційна програма, відповідно до положень Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», – це програма, спрямована на формування гуманістичних цінностей та ненасильницької моделі поведінки в сім'ї особи, яка вчинила насильство в сім'ї. У разі вчинення особою насильства в сім'ї, після отримання нею офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, ця особа направляє до кризового центру для проходження корекційної програми. Проходження корекційної програми для такої особи є обов'язковим. По-друге, більш жорсткими стали санкції за правопорушення, передбачені коментованою статтею: до них додано адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб та збільшено розмір штрафу як виду адміністративного стягнення.

Стаття 174. Стрільба з вогнепальної, холодної металевий чи пневматичної зброї в населених пунктах і в не відведених для цього місцях або з порушенням встановленого порядку

Стрільба з вогнепальної чи холодної металевий зброї або пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду в населених пунктах і в не відведених для цього місцях, а також у відведених місцях з порушенням встановленого порядку – тягне за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зброї і бойових припасів або без такої.

[Стаття 174 в редакції Закону № 148/96-ВР від 25.04.96, із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері громадського порядку та громадської безпеки. Визначення поняття громадського порядку дається у коментарі до ст. 173. Що стосується громадської безпеки, то під нею пропонуємо розуміти сукупність суспільних відносин, пов'язаних з попередженням чи усуненням різних за характером загроз для життя і здоров'я людей їх майна, які можуть виникнути внаслідок дій людей або негативного прояву джерел підвищеної небезпеки.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у стрільбі з вогнепальної чи холодної металевий зброї або пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду в населених пунктах і в не відведених для цього місцях, а також у відведених місцях з порушенням встановленого порядку.

Визначення вогнепальної, холодної металевий та пневматичної зброї містяться в Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядками не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів, яка затверджена наказом МВС України від 21.08.1998 р. № 622. Так, відповідно до п. 8.2. цієї Інструкції вогнепальною вважається зброя, в якій снаряд (куля, шрот тощо) спрацьовує миттєвим звільненням хімічної енергії заряду (пороху або іншої пальної суміші). До пневматичної зброї належать пістолети, револьвери, гвинтівки калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду, в яких снаряд (куля) приводиться в рух за рахунок стиснутих газів. До холодної зброї належать пристрої та предмети, конструктивно призначені для ураження живої чи іншої цілі за допомогою м'язової сили людини чи механічного пристрою (може бути холодною ручною та холодною металевий).

Об'єктивною стороною цього правопорушення є протиправне діяння у вигляді стрільби, під якою необхідно розуміти здійснення хоча б одного пострілу із зазначених у цій статті видів зброї.

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони цього правопорушення є місце його вчинення.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі прямого або непрямого умислу.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 175. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки

Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, а також використання пожежної техніки та засобів пожежогасіння не за призначенням –

тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від 0,5 до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від двох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 175 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 3282–11 від 19.12.86, № 7542–11 від 19.05.89, Законом № 55/97-ВР від 07.02.97, в редакції Закону № 651/97-ВР від 19.11.97, із змінами, внесеними згідно із Законами № 1142-IV (1142–14) від 08.10.99, № 1155-IV (1155–15) від 11.09.2003.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері забезпечення пожежної безпеки, під якою необхідно розуміти проведення організаційних, технічних та інших заходів, спрямованих на попередження пожеж, забезпечення безпеки людей, зниження можливих майнових втрат і зменшення негативних екологічних наслідків у разі їх виникнення, створення умов для швидкого виклику пожежних підрозділів та успішного гасіння пожеж.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, а також використанні пожежної техніки та засобів пожежогасіння не за призначенням.

Вимоги пожежної безпеки містяться у Законі України «Про пожежну безпеку» від 17.12.1993 р. № 3745-ІІ та Правилах пожежної безпеки в Україні, які є обов'язковими для виконання всіма центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями (незалежно від виду їх діяльності та форм власності), посадовими особами та громадянами. Такі вимоги поширюються також на житлові будинки, що експлуатуються, будуються, реконструюються, технічно переоснащуються і розширюються, за винятком підземних споруд та транспортних засобів, вимоги до яких визначаються у спеціальних нормативних документах. Вимоги з пожежної безпеки містяться також у стандартах, будівельних нормах, правилах улаштування електроустановок та ДНАОП 0.00–1.32–01 «Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок», нормах технологічного проектування та інших нормативних актах, які регламентують вимоги пожежної безпеки. Міністерства й відомства, виходячи зі специфічних умов та особливостей пожежної небезпеки виробництва, можуть додатково розробляти і видавати свої галузеві правила пожежної безпеки, які мають бути узгоджені з Державним департаментом пожежної безпеки МНС України.

На власників підприємств, установ, організацій чи уповноважених ними органів покладено обов'язок щодо утримування у справному стані засоби протипожежного захисту і зв'язку, пожежну техніку, обладнання та інвентар, не допускати їх використання не за призначенням. Недотримання вимог щодо використання пожежної техніки та засобів пожежогасіння за призначенням також є ознакою об'єктивної сторони цього правопорушення. Використати не за призначенням означає використання пожежної техніки та засобів пожежогасіння з іншою метою, а не з тою, задля якої вони виготовлені (створені тощо).

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 175–1. Куріння тютюнових виробів у заборонених місцях

Куріння тютюнових виробів у місцях, де це заборонено законом, а також в інших місцях, визначених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради, – тягне за собою попередження або накладення штрафу від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Абзац другої частини першої статті 175–1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1512-VI (1512–17) від 11.06.2009]

Повторне протягом року вчинення порушення, передбачене частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, – тягне за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Абзац другої частини другої статті 175–1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1512-VI (1512–17) від 11.06.2009]

{Кодекс доповнено статтею 175–1 згідно із Законом № 2899-IV (2899–15) від 22.09.2005}

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони здоров'я, забезпечення пожежної безпеки та громадського порядку (див. коментарі до статей 42, 173, 175).

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає в курінні тютюнових виробів у місцях, де це заборонено законом, а також в інших місцях, визначених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради.

Куріння тютюнових виробів – це дії, що призводять до згорання тютюнових виробів, у результаті чого утворюється тютюновий дим, який виділяється в повітря та вдихається особою, яка їх курить. До місць, у яких заборонено куріння, Законом України “Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення” від 22.09.2005 р. № 2899-IV віднесено робочі місця та громадські місця, за винятком спеціально для цього відведених місць. Власник або уповноважені ним особи чи орендарі відповідних споруд, окремих приміщень зобов'язані відвести спеціальні місця для куріння, обладнані витяжною вентиляцією чи іншими засобами для видалення тютюнового диму, а також розмістити наочну інформацію про розташування таких місць та про школу, якої завдають здоров'ю людини куріння тютюнових виробів чи інші способи їх вживання. Законом можуть встановлюватися й інші обмеження щодо місць вживання тютюнових виробів. У громадських місцях для осіб, які не курять, відводиться не менше ніж 50% площі цих громадських місць, розміщеної так, щоб тютюновий дим не поширювався на цю територію.

Визначення громадського місця – див. коментар до ст. 173. Під робочим місцем необхідно розуміти місце постійного або тимчасового перебування працівника в процесі трудової діяльності. Постійне робоче місце – це місце, на якому працівник перебуває більшу частину робочого часу (більше ніж 50% або більше ніж 2 години безперервно). Якщо робота здійснюється в різних пунктах робочої зони, постійним робочим місцем вважається вся робоча зона, яка визначається як простір, обмежений заввишки до 2 м над рівнем підлоги або майданчика, на якому знаходиться місце постійного або непостійного (тимчасового) перебування працівників. Непостійне робоче місце – це місце, на якому працівник перебуває меншу частину (менше ніж 50% або менше ніж 2 години безперервно) свого робочого часу (Методичні рекомендації для проведення атестації робочих місць за умовами праці затверджені наказом Міністерства праці та соціальної політики від 01.09.1992 р. № 41).

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 176. Виготовлення, зберігання самогону та апаратів для його вироблення

Виготовлення або зберігання без мети збуту самогону чи інших міцних спиртних напоїв домашнього вироблення, виготовлення або зберігання без мети збуту апаратів для їх вироблення – тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 176 виключена на підставі Указу ПВР № 316–11 від 29.05.85; Кодекс доповнено статтею 176 згідно з Указом ПВР № 4135–11 від 12.06.87, із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері громадського порядку та охорони здоров'я населення (див. коментарі до статей 42, 173).

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у виготовленні або зберіганні без мети збуту самогону чи інших міцних спиртних напоїв домашнього вироблення, виготовленні або зберіганні без мети збуту апаратів для їх вироблення.

Виготовлення самогону – це приготування алкогольної маси із вмістом спирту етилового понад 12% кустарним способом з продуктів бродіння (буряк, картопля, цукор тощо). При виготовленні винним хоч би з частини алкогольної маси міцного спиртного напою або приготування закваски і одночасне зберігання ним самогонного апарата дії його належить кваліфікувати як закінчене правопорушення. Міцні спиртні напої домашнього вироблення – це продукти, одержані кустарним способом шляхом спиртового бродіння цукромістких матеріалів або виготовлені на основі харчових спиртів із вмістом спирту етилового понад 12%. Апарати для виготовлення самогону чи інших міцних спиртних напоїв домашнього вироблення – це пристрої, які використовуються для приготування алкогольної маси

кустарним способом з продуктів бродіння. Зберігання самогону чи інших міцних спиртних напоїв домашнього вироблення, апаратів для їх вироблення – це їх тримання (приховування) у певних умовах, які дозволяють зберегти ці продукти від псування.

Самогон та інші міцні спиртні напої домашнього вироблення, апарати для їх вироблення органами внутрішніх справ (міліцією) вилучаються в осіб, які вчинили таке правопорушення, і після розгляду справи знищуються.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі прямого умислу.

Суб'єктом правопорушення є особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 177. Придбання самогону та інших міцних спиртних напоїв домашнього вироблення

Придбання самогону та інших міцних спиртних напоїв домашнього вироблення – тягне за собою накладення штрафу від одного до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 177 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 316–11 від 29.05.85, Законом № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері громадського порядку та охорони здоров'я населення (див. коментар до статей 42, 173).

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у придбанні самогону та інших міцних спиртних напоїв домашнього вироблення (див. коментар до ст. 176). Придбання самогону та інших міцних спиртних напоїв домашнього вироблення – це усний чи письмовий правочин між споживачем і продавцем (виконавцем) про якість, терміни, ціну та інші умови, за яких реалізується така кустарна продукція.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі прямого умислу.

Суб'єктом правопорушення є особа, якій виповнилося 16 років.

Статтю 177–1 виключено на підставі Закону № 2547–12 від 07.07.92

Стаття 177². Виготовлення, придбання, зберігання або реалізація фальсифікованих алкогольних напоїв або тютюнових виробів

Виготовлення, придбання або зберігання з метою реалізації фальсифікованих алкогольних напоїв чи тютюнових виробів, а так само виготовлення, придбання або зберігання з метою реалізації або вико-ристання за призначенням обладнання для вироблення фальсифікованих алкогольних напоїв чи тютюнових виробів – тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією фальсифікованих алкогольних напоїв, тютюнових виробів та обладнання для їх вироблення.

Реалізація фальсифікованих алкогольних напоїв чи тютюнових виробів, а так само обладнання для їх вироблення – тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією фальсифікованих алкогольних напоїв, тютюнових виробів та обладнання для їх вироблення.

[Кодекс доповнено статтею 177² згідно із Законом України № 1685-ІІ від 20.04.2000 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони здоров'я громадян та встановлений порядок виготовлення і реалізації алкогольних напоїв і тютюнових виробів (див. коментар до ст. 42).

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у виготовленні, придбанні, зберіганні або реалізації фальсифікованих алкогольних напоїв або тютюнових виробів.

Згідно із Законом України “Про захист прав споживачів” від 12.05.1991 р. № 1023-ІІ, фальсифікована продукція – це продукція, виготовлена з порушенням технології або неправомірним використанням знака для товарів та послуг, чи копіюванням форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само неправомірним відтворенням товару іншої особи. Відповідно до Закону України

“Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів” від 19.12.1995 р. № 481/95-ВР фальсифікація алкогольних напоїв та тютюнових виробів – це умисне, з корисливою метою виготовлення алкогольних напоїв та тютюнових виробів з порушенням технології чи з неправомірним використанням знака для товарів і послуг, чи копіюванням форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само прямим відтворенням товару іншого підприємця з самовільним використанням його імені. Не вважається фальсифікацією добросовісне тривале використання двома і більше підприємствами-резидентами або підприємствами, що є їх правонаступниками, знаків для позначення однорідних товарів, права на які засвідчуються свідоцтвами на знаки для товарів і послуг, одержаними до введення в дію п. 4 ст. 6 Закону України “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг”, якщо таке використання розпочалося до державної реєстрації таких знаків. Відповідно до ст. 16 цього самого Закону підприємство-товаровиробник самостійно визначає засоби та форми захисту вироблених ним алкогольних напоїв і тютюнових виробів від фальсифікації (підроблення) і має право ініціати контролю щодо фальсифікації власної продукції суб'єктами підприємницької діяльності та фізичними особами. Орган державного контролю, до якого звернувся товаровиробник з таким проханням, зобов'язаний терміново провести перевірку відповідності продукції оригіналу в присутності представника товаровиробника – ініціатора перевірки. За наявності документів, які підтверджують факт фальсифікації, товаровиробник має право звернутися у встановленому законом порядку до суду без сплати державного мита.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 178. Розпивання спиртних напоїв у громадських місцях і поява в громадських місцях у п'яному вигляді

Розпивання спиртних напоїв на вулицях, на стадіонах, у скверах, парках, у всіх видах громадського транспорту та в інших громадських місцях, крім підприємств торгівлі і громадського харчування, в яких продаж спиртних напоїв на розлив дозволений виконавчим органом сільської, селищної, міської ради, або поява в громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль, – тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після застосування заходів адміністративного стягнення, – тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яка двічі протягом року піддавалась адміністративному стягненню за розпивання спиртних напоїв у громадських місцях або появу в громадських місцях у п'яному вигляді, – тягнуть за собою накладення штрафу від шести до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, а у виняткових випадках, якщо за обставинами справи і з урахуванням особи порушника застосування цих заходів буде визнано недостатнім, – адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

[Стаття 178 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 316–II від 29.05.85, Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2342-II (2342–14) від 05.04.2001.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері громадського порядку (див коментар до ст. 173).

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у розпиванні спиртних напоїв у громадських місцях і появі в громадських місцях у п'яному вигляді. Визначення поняття громадське місце дається у коментарі до ст. 173.

Об'єктивна сторона діяння “розпивання спиртних напоїв у громадських місцях” полягає виключно в активних діях з вживання спиртних напоїв. Протиправним є розпивання будь-яких спиртних напоїв горілки, коньяку, вин, самогону чи інших алкогольних напоїв домашнього виготовлення. Що стосується розпивання у громадських місцях одеколонів, лосьйонів, політури та інших одурманюючих рідин

на спиртовій основі, то такі дії також слід розцінювати як адміністративний проступок. Досягнення стану алкогольного сп'яніння є не обов'язковим, оскільки достатньо одного факту їх розпивання в місцях, спеціально не встановлених для цих цілей. Сутність поняття “розпивання” охоплює не тільки сам факт вживання спиртного напою, але й дії, що передують йому (наприклад, розливання спиртного напою в стакани).

Іншим видом дій, які утворюють об'єктивну сторону цього правопорушення, є поява в громадських місцях у нетверезому стані, що ображає людську гідність і громадську мораль, під якою необхідно розуміти: поведінку особи у стані сп'яніння, яка явно порушує загальновизнані норми (непристойні висловлювання або жести, грубі вигуки, нав'язливе ставлення до громадян тощо); коли порушник має непристойний зовнішній вигляд, що викликає відразу (брудний, мокрий, розстебнутий одяг тощо); через сп'яніння особа повністю чи значною мірою втратила орієнтування (безцільно стоїть чи безцільно пересувається з місця на місце, у неї порушена координація рухів, звідси – нестійкість, хитка хода); п'яний повністю безпорадний (у непритомному стані). До того ж не має значення вид ужитого напою, що містив алкогольну складову (це може бути пиво або інший слабоалкогольний напій), які не віднесені до спиртних напоїв та розпивання яких у громадських місцях не заборонено.

Не можна притягувати до адміністративної відповідальності тільки за сам факт появи у п'яному вигляді у громадському місці, якщо поведінка особи при цьому є пристойною.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі прямого або непрямого умислу.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 179. Розпивання спиртних напоїв на виробництві

Розпивання спиртних напоїв на виробництві (на робочих місцях, у приміщеннях і на території підприємств, установ, організацій) або перебування на роботі в нетверезому стані – тягне за собою накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Участь майстрів, начальників дільниць, змін, цехів та інших керівників у розпиванні з підлеглими їм працівниками спиртних напоїв на виробництві або невжиття ними заходів до відсторонення від роботи осіб, які перебувають у нетверезому стані, або приховування ними випадків розпивання спиртних напоїв чи появи на роботі в нетверезому стані підлеглих їм працівників – тягне за собою накладення штрафу від чотирьох до шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 179 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 316–II від 29.05.85, Законом № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері державного управління та громадського порядку.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у розпиванні спиртних напоїв на виробництві (на робочих місцях, у приміщеннях і на території підприємств, установ, організацій); перебуванні на роботі в нетверезому стані; участі майстрів, начальників дільниць, змін, цехів та інших керівників у розпиванні з підлеглими їм працівниками спиртних напоїв на виробництві, невжитті ними заходів щодо відсторонення від роботи осіб, які перебувають у нетверезому стані, або приховуванні ними випадків розпивання спиртних напоїв чи появи на роботі в нетверезому стані підлеглих їм працівників.

Розпивання спиртних напоїв див. коментар до ст. 178. Факт перебуванні працівника на роботі в нетверезому стані може бути визначений як керівником, так і на підставі його медичного огляду, який проводиться в закладах охорони здоров'я та проведення огляду з використанням технічних засобів. Особи, які мають бути оглянуті в закладах охорони здоров'я, повинні бути доставлені до місця проведення огляду не пізніше двох годин з моменту встановлення підстав для його проведення. Якщо огляд у повному обсязі провести неможливо через характер спричинених особі травм, то в лікувальному закладі, в обов'язковому порядку, проводиться дослідження для встановлення наявності (концентрації) алкоголю в біологічних середовищах організму. За згодою чи на вимогу особи, яка оглядається, у разі її незгоди з отриманими результатами огляду, проводяться аналогічні дослідження. В усіх випадках лікарі лікувально-профілактичних закладів відповідно до порядку, передбаченого Міністерством охорони здоров'я України, складають за визначеною формою протокол огляду для встановлення стану сп'яніння.

Місцем вчинення цього правопорушення є виробництво, тобто робочі місця, приміщення і території підприємств, установ, організацій.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі прямого умислу.

Суб'єктами правопорушення можуть бути громадяни, які є працівниками підприємства, установи, організації будь-якої форми власності.

Стаття 180. Доведення неповнолітнього до стану сп'яніння

Доведення неповнолітнього до стану сп'яніння батьками неповнолітнього, особами, які їх замінюють, або іншими особами – тягне за собою накладення штрафу від шести до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Стаття 180 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 316-11 від 29.05.85, Законом № 55/97-ВР від 07.02.97.}

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони здоров'я громадян та громадського порядку (див. коментар до статей 42, 173).

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у доведенні неповнолітнього до стану сп'яніння батьками неповнолітнього, особами, які їх замінюють, або іншими особами.

Відповідно до вимог чинного законодавства ознаками знаходження особи у стані алкогольного сп'яніння є: запах алкоголю з рота, нестійкість пози, порушення мови, виражене тремтіння пальців рук, різка зміна забарвлення шкіряного покриву обличчя, поведінка, що не відповідає обстановці. Заява громадян про вживання особою спиртних напоїв, так само визнання в цьому самої особи.

Відповідно до ст. 1 Закону України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні" від 05.02.1993 р. № 2998-ІІ неповнолітніми вважаються громадяни віком до 18 років.

Доведення неповнолітнього до стану сп'яніння – це активні дії (безпосереднє розливання) чи бездіяльність (нереагування на активні дії інших осіб) сторонніх осіб, наслідком яких стало його сп'яніння.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі прямого або непрямого умислу.

Суб'єктами правопорушення можуть бути батьки неповнолітнього, особи, які їх замінюють, або інші особи, яким виповнилося 18 років.

Стаття 181. Азартні ігри, ворожіння в громадських місцях.

Участь в організованих без дозволу азартних іграх (карти, рулетку, "наперсток" та інші) на гроші, речі та інші цінності – тягнуть за собою попередження або накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією грального приладдя, а також грошей, речей та інших цінностей, що є ставкою у грі, або без такої.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу від семи до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією грального приладдя, а також грошей, речей та інших цінностей, що є ставкою у грі, або без такої.

{Частина третю статті 181 виключено на підставі Закону № 1334-VI (1334-17) від 15.05.2009}

Ворожіння у громадських місцях – тягне за собою попередження або накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Стаття 181 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 2444-11 від 27.06.86, № 6976-11 від 14.12.88, Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001, № 1334-VI (1334-17) від 15.05.2009}

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері громадського порядку (див. коментар до ст. 173).

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає в:

– участі в організованих без дозволу азартних іграх (карти, рулетку, "наперсток" та інші) на гроші, речі та інші цінності;

– ворожінні в громадських місцях.

Згідно з п. 29 ст. 9 Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності", ліцензуванню підлягає організація та утримання тоталізаторів, гральних закладів, випуск та проведення лотерей, організація діяльності з проведення азартних ігор. Діяльність без відповідних ліцензій утворюють об'єктивну сторону цього правопорушення.

Зміни до коментованої статті прийняті у зв'язку з прийняттям Закону України «Про заборону грального бізнесу в Україні» № 1334-VI від 15 травня 2009 року.

Азартна гра – це будь-яка гра, умовою участі в якій є внесення гравцем ставки, що дає змогу отримати виграш (приз), і результат якої повністю або частково залежить від випадковості. До азартних ігор не належать: 1) організація та проведення лотерей; 2) організація та проведення творчих конкурсів, спортивних змагань тощо, незважаючи на те, передбачається чи не передбачається їх умовами грошовий або майновий виграш; 3) гра в більярд, гра в кеглі (боулінг) та інші ігри, які проводяться без одержання гравцем призу (виграшу); 4) гра на гральних автоматах типу "кран-машини" (двокоординатні автомати), де як виграш (приз) гравець отримує виключно матеріальні речі (іграшки, цукерки тощо); 5) розіграші на безоплатній основі з рекламуванням (популяризацією) окремого товару, послуги, торгової марки, знаків для товарів і послуг, найменування або напрямів діяльності суб'єктів господарювання, комерційної програми з видачею виграшів у грошовій або майновій формі; 6) розіграші у вигляді конкурсів (ігор, вікторин), умови яких передбачають безоплатне набуття особою статусу її учасника та отримання учасником, який виявив кращі особисті знання та вміння, виграшів у грошовій або майновій формі за особисту перемогу; 7) розіграші на безоплатній основі для розважальних, благодійних або пізнавальних цілей.

Участь в організованих без дозволу азартних іграх – це діяльність організатора азартних ігор і гра самого учасника азартних ігор. Організатори азартних ігор – фізичні та юридичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, що здійснюють діяльність з організації і проведення азартних ігор з метою отримання прибутку. Учасники азартних ігор – це фізичні особи з повною цивільною дієздатністю, що беруть участь в азартних іграх.

Ворожіння – це діяльність яка полягає в угадуванні майбутнього чи минулого за якимись прикметами на картах, кавовій гуші, зірках, фотографії тощо за певну винагороду.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 181¹. Заняття проституцією

Заняття проституцією – тягне за собою попередження або накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, – тягнуть за собою накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 181-1 згідно з Указом ПВР № 4134-11 від 12.06.87, із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97}

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері громадської моралі, під якою необхідно розуміти систему поглядів та уявлень, норм та оцінок, що регулюють поведінку людей. Інакше кажучи, громадська мораль – це форма суспільної свідомості у конкретний історичний період розвитку суспільства.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у здійсненні статевих контактів за матеріальну винагороду. Проституція – це рід занять, що виражається у систематичному вступі жінок і чоловіків у безладні статеві стосунки за винагороду або будь-яку іншу форму відшкодування. Винагорода є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони цього правопорушення, якщо її немає, то і немає складу цього правопорушення. Сексуальні послуги можуть оплачуватися пийрізноманітнішим чином: гривнями, іноземною валютою, речами, продуктами харчування, різного роду послугами соціально-побутового або соціально-культурного призначення тощо. Виконання дій і надання сексуальних послуг характеризується тим, що послуги можуть надаватися в будь-якій, у тому числі й неприродній (непристойній) формі, що залежить від бажання й потреб статевого партнера, досягнутої про це угоди. У своїй сукупності такі дії та готування до заняття проституцією і створюють закінчене правопорушення. Характерною ознакою дій, що утворюють об'єктивну сторону

адміністративного правопорушення заняття проституцією є їхня добровільність. У випадках, коли особа чинить такі дії під впливом якогось примусу з боку інших осіб – складу цього правопорушення немає.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі прямого умислу.

Суб'єктом правопорушення може бути особа як жіночої, так і чоловічої статі, якій виповнилося 16 років.

Статтю 181–2 виключено на підставі Закону № 2342-II (2342–14) від 05.04.2001

Стаття 182. **Порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях**

Порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях – тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від п'яти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і накладення штрафу на посадових осіб та громадян – суб'єктів господарської діяльності – від п'ятнадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від п'ятнадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією звуковідтворювальної апаратури, піротехнічних засобів, інших предметів порушення тиші або без такої і на посадових осіб та громадян – суб'єктів господарської діяльності – від п'ятдесяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією звуковідтворювальної апаратури, піротехнічних засобів, інших предметів порушення тиші.

[Стаття 182 із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2342-II (2342–14) від 05.04.2001, в редакції Закону № 1745-IV (1745–15) від 03.06.2004.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері громадського порядку (див. коментар до ст. 173).

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях.

Відповідно до ст. 24 Закону України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення” від 24.12.1994 р. № 4004-II органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та громадяни при здійсненні будь-яких видів діяльності з метою відвернення і зменшення шкідливого впливу на здоров'я населення шуму зобов'язані: здійснювати відповідні організаційні, господарські, технічні, технологічні, архітектурно-будівельні та інші заходи щодо попередження утворення та зниження шуму до рівнів, установлених санітарними нормами; забезпечувати під час роботи закладів громадського харчування, торгівлі, побутового обслуговування, розважального та грального бізнесу, культури, при проведенні концертів, дискотек, масових святкових і розважальних заходів тощо рівні звучання звуковідтворювальної апаратури та музичних інструментів у приміщеннях і на відкритих майданчиках, а також рівні шуму в прилеглих до них жилих і громадських будівлях, що не перевищують рівнів, установлених санітарними нормами; вживати заходів щодо недопущення впродовж доби перевищень рівнів шуму, встановлених санітарними нормами, в таких приміщеннях і на таких територіях (захищені об'єкти): 1) жилих будинків і прибудинкових територіях; 2) лікувальних, санаторно-курортних закладів, будинків-інтернатів, закладів освіти, культури; 3) готелів і гуртожитків; 4) розташованих у межах населених пунктів закладів громадського харчування, торгівлі, побутового обслуговування, розважального та грального бізнесу; 5) інших будівель і споруд, у яких постійно чи тимчасово перебувають люди; 6) парків, скверів, зон відпочинку, розташованих на території мікрорайонів і груп житлових будинків.

Шум на захищених об'єктах при здійсненні будь-яких видів діяльності не повинен перевищувати рівнів, установлених санітарними нормами для відповідного часу доби.

У нічний час, із двадцять другої до восьмої години, на захищених об'єктах забороняються гучний спів і викрики, користування звуковідтворювальною апаратурою та іншими джерелами побутового шуму, проведення салютів, феєрверків, використання піротехнічних засобів.

Проведення на захищених об'єктах ремонтних робіт, що супроводжуються шумом, забороняється у робочі дні з двадцять першої до восьмої години, а у святкові та неробочі дні – цілодобово. Власник або орендар приміщень, у яких передбачається проведення ремонтних робіт, зобов'язаний повідомити мешканців прилеглих квартир про початок зазначених робіт. За згодою мешканців усіх прилеглих квартир ремонтні та будівельні роботи можуть проводитися також у святкові та неробочі дні. Шум, що утворюється під час проведення будівельних робіт, не повинен перевищувати санітарних норм цілодобово.

Передбачені частиною 1 цієї статті вимоги щодо додержання тиші та обмежень певних видів діяльності, що супроводжуються шумом, не поширюються на випадки: 1) здійснення в закритих приміщеннях будь-яких видів діяльності, що супроводжуються шумом, за умов, що виключають проникнення шуму в прилеглі приміщення, в яких постійно чи тимчасово перебувають люди; 2) здійснення в закритих приміщеннях будь-яких видів діяльності, що супроводжуються шумом, за умов, що виключають проникнення шуму за межі таких приміщень; 3) попередження та (або) ліквідації наслідків аварій, стихійного лиха, інших надзвичайних ситуацій; 4) надання невідкладної допомоги, попередження або припинення правопорушень; 5) попередження крадіжок, пожеж, а також виконання завдань цивільної оборони; 6) проведення зборів, мітингів, демонстрацій, походів, інших масових заходів, про які завчасно сповіщено органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування; 7) роботи обладнання і механізмів, що забезпечують життєдіяльність жилих і громадських будівель, за умов ужиття невідкладних заходів щодо максимального обмеження проникнення шуму в прилеглі приміщення, в яких постійно чи тимчасово перебувають люди; 8) відзначення встановлених законом святкових і неробочих днів, днів міст, інших свят відповідно до рішення місцевої ради, проведення спортивних змагань; 9) випуск салютів, феєрверків, інших заходів із використанням вибухових речовин і піротехнічних засобів у заборонений час за погодженням із уповноваженим органом місцевого самоврядування в порядку, передбаченому правилами додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях.

Сільські, селищні, міські ради затверджують правила додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях, якими з урахуванням особливостей окремих територій (курортні, лікувально-оздоровчі, рекреаційні, заповідні тощо) установлюються заборони та обмеження щодо певних видів діяльності, що супроводжуються утворенням шуму, а також установлюється порядок проведення салютів, феєрверків, інших заходів із використанням вибухових речовин і піротехнічних засобів.

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування в межах повноважень, встановлених законом, забезпечують контроль за додержанням керівниками та посадовими особами підприємств, установ, організацій усіх форм власності, а також громадянами санітарного та екологічного законодавства, правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях, інших нормативно-правових актів у сфері захисту населення від шкідливого впливу шуму, неіонізуючих випромінювань та інших фізичних факторів

У ст. 13 Закону України “Про охорону атмосферного повітря” від 16.10.1992 р. № 2707-II зазначено, що дозволи на гранично допустимі рівні шуму, що утворюється стаціонарними джерелами, зокрема під час роботи машин, механізмів, обладнання, інструментів, а також користування звуковідтворювальною апаратурою та музичними інструментами у концертних і танцювальних залах та на відкритих майданчиках, у театрах і кінотеатрах, дискотеках, казино, інших закладах розважального та грального бізнесу і культури, музичних закладах освіти, у ресторанах, кафе, барах, інших закладах громадського харчування, торгівлі, побутового обслуговування тощо, видаються в порядку, встановленому цим Законом. Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності зобов'язані вживати необхідних заходів щодо запобігання та недопущення перевищення встановлених рівнів впливу фізичних та біологічних факторів на стан атмосферного повітря і здоров'я людини.

Шум – це рівень звуку, який змінюється в часі. Припустимі рівні шуму, що проникає в приміщення житлових і громадських будинків від зовнішніх і внутрішніх джерел, і припустимі рівні шуму на території житлової забудови визначаються санітарними нормами припустимого шуму в приміщеннях жилих і громадських будівель та на території житлової забудови.

Санітарні норми не поширюються на приміщення спеціального призначення (радіо-, теле-, кіностудії, зали театрів і кінотеатрів, концертні і спортивні зали й ін.).

Санітарні норми є обов'язковими для виконання всіма міністерствами, відомствами й організаціями, що проєктують, будують і експлуатують житлові, громадські будинки і промислові підприємства, розробляють проєкти планування, забудови і реконструкції міст та інших населених пунктів, житлових районів, мікрорайонів, кварталів, а також організаціями, що проєктують, виготовляють транспортні засоби, технологічні устаткування промислових, енергетичних і комунально-побутових підприємств і установок, інженерне устаткування будинків і побутові прилади.

Місцем вчинення правопорушення є населені пункти та громадські місця. Населеним пунктом є міста, селища міського типу, населені пункти сільської місцевості. Визначення громадського місця див. коментар до ст. 173.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути громадяни та посадові особи.

Стаття 183. Завідомо неправдивий виклик спеціальних служб

Завідомо неправдивий виклик пожежної охорони, міліції, швидкої медичної допомоги або аварійних служб – тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 183 із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері громадського порядку (див. коментар до ст. 173)

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у завідомо неправдивому виклику пожежної охорони, міліції, швидкої медичної допомоги або аварійних служб. Дії правопорушника спрямовані на зрив нормальної роботи таких необхідних для суспільства служб, як пожежна охорона, міліція, швидка медична допомога, аварійні бригади, що обслуговують газову, водопровідну, опалювальну, електричну та інші системи житлово-комунального господарства. Правопорушник викликає представника хоча б однієї з перерахованих у статті спеціальних служб нібито для надання допомоги, знаючи наперед про те, що в цьому немає ніякої необхідності. Виклик, як правило, робиться по телефону, який знаходиться на вулиці. Однак слід зазначити, що спосіб виклику значення немає.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю прямого умислу. Правопорушник, повідомляючи певну інформацію спеціальній службі, усвідомлює, що вона є неправдивою, і бажає даремного виїзду на місце виклику працівників цієї служби.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років. Досить поширеними останнім часом стали дзвінки неповнолітніх про так зване “замінування” навчальних закладів, що призводить, з одного боку, до зриву навчального процесу на певний період, з другого – виїзд міліції на ці випадки пов'язаний із значними фінансовими витратами. Однак інформування населення про притягнення до відповідальності неповнолітніх за такі вчинки та про кошти, які будуть зобов'язані сплатити батьки неповнолітніх дещо знизили рівень цих правопорушень. Крім того, збільшилася можливість оперативного реагування міліції на такі виклики, які у 80% випадків закінчуються встановленням особи, яка вчинила таке правопорушення.

Стаття 184. Невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей

Ухилення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей – тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, – тягнуть за собою накладення штрафу від двох до чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення неповнолітніми віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років правопорушення, відповідальність за яке передбачено цим Кодексом, – тягне за собою

накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки злочину, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, якщо вони не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність, – тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, що їх замінюють, від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 184 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 316–11 від 29.05.85, № 4452–11 від 21.08.87; Законами № 244/94-ВР від 15.11.94, № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони прав та інтересів неповнолітніх.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає в: 1) ухиленні батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей (ч. 1); 2) вчиненні неповнолітніми віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років правопорушення, відповідальність за яке передбачено цим Кодексом (ч. 2); 3) вчиненні неповнолітніми діянь, що містять ознаки злочину, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, якщо вони не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність (ч. 3).

1. Відповідно до ст. 12 Закону України “Про охорону дитинства” на кожного з батьків покладається однакова відповідальність за виховання, навчання і розвиток дитини. Батьки або особи, які їх замінюють зобов'язані виховувати дитину, піклуватися про її здоров'я, фізичний, духовний і моральний розвиток, навчання, створювати належні умови для розвитку її природних здібностей, поважати гідність дитини, готувати її до самостійного життя та праці. Виховання дитини має спрямовуватися на розвиток її особистості, поваги до прав, свобод людини і громадянина, мови, національних історичних і культурних цінностей українського та інших народів, підготовку дитини до свідомого життя у суспільстві в душі взаєморозуміння, миру, милосердя, забезпечення рівноправності всіх членів суспільства, злагоди та дружби між народами, етнічними, національними, релігійними групами.

Батьки або особи, які їх замінюють, несуть відповідальність за порушення прав і обмеження законних інтересів дитини на охорону здоров'я, фізичний і духовний розвиток, навчання, невиконання та ухилення від виконання батьківських обов'язків відповідно до закону.

2. Відповідно до ст. 12 КпАП адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку. За правопорушення неповнолітніх, які не досягли шістнадцятирічного віку несуть відповідальність батьки або особи, які їх замінюють.

3. Відповідно до ст. 22 КК України кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину виповнилося шістнадцять років. Особи, що вчинили злочини у віці від чотирнадцяти до шістнадцяти років, підлягають кримінальній відповідальності лише за умисне вбивство (статті 115–117), посягання на життя державного чи громадського діяча, працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця, судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги, представника іноземної держави (статті 112, 348, 379, 400, 443), умисне тяжке тілесне ушкодження (ст. 121, ч. 3 статей 345, 346, 350, 377, 398), умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження (ст. 122, ч. 2 статей 345, 346, 350, 377, 398), диверсію (ст. 113), бандитизм (ст. 257), терористичний акт (ст. 258), захоплення заручників (статті 147 і 349), згвалтування (ст. 152), насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом (ст. 153), крадіжку (ст. 185, частина перша статей 262, 308), грабіж (ст. 186, 262, 308), розбій (ст. 187, ч. 3 статей 262, 308), вимагання (ст. 189, 262, 308), умисне знищення або пошкодження майна (ч. 2 статей 194, 347, 352, 378, ч. 2 та 3 ст. 399), пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів (ст. 277), угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна (ст. 278), незаконне заволодіння транспортним засобом (частини 2, 3 ст. 289), хуліганство (ст. 296). За вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки злочину, якщо вони не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність, несуть адміністративну відповідальність батьки або особи, які їх замінюють.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушень є батьки неповнолітнього або особи, що їх замінюють.

Глава 15

Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління

Стаття 184¹. Неправомірне використання державного майна

Використання посадовою особою в особистих чи інших неслужбових цілях державних коштів, наданих їй у службове користування приміщень, засобів транспорту чи зв'язку, техніки або іншого державного майна, якщо це завдало державі шкоди на суму, що не перевищує п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, – тягне за собою накладення штрафу від двох з половиною до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 184¹ згідно із Законом України № 358/95-ВР від 05.10.95 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері управління державним майном. Зазначені відносини регулюються Цивільним та Господарським кодексами України та іншими нормативно-правовими актами. Відповідно до положень ст. 326 Цивільного кодексу України у державній власності може перебувати майно, у тому числі грошові кошти, яке належить державі Україна. Від імені та в інтересах держави Україна право власності здійснюють відповідно органи державної влади. Управління майном, що є у державній власності, здійснюється державними органами, а у випадках, передбачених законом, може здійснюватися іншими суб'єктами.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у використанні посадовою особою в особистих чи інших неслужбових цілях державних коштів, наданих їй у службове користування приміщень, засобів транспорту чи зв'язку, техніки або іншого державного майна. Невід'ємною ознакою об'єктивної сторони цього правопорушення є розмір спричиненої шкоди: вона не повинна перевищувати п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Правопорушення може вчинюватися шляхом різноманітних дій: незаконного здавання в оренду службових приміщень, використання транспортних чи технічних засобів для зайняття підприємницькою діяльністю, використання засобів зв'язку для особистих розмов, вартість яких знаходиться у межах визначеного у диспозиції статтею, розміру шкоди, тощо. Правопорушення, передбачене коментованою статтею необхідно відмежовувати від злочину, передбаченого ст. 191 Кримінального кодексу України, яка встановлює кримінальну відповідальність за привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі прямого умислу.

Суб'єктом правопорушення можуть бути лише посадові особи державних підприємств, установ, організацій.

Стаття 184². Порушення порядку або строків подання інформації про дітей-сиріт і дітей, які залишилися без опіки (піклування) батьків

Порушення посадовими особами порядку або строків подання інформації про дітей-сиріт і дітей, які залишилися без опіки (піклування) батьків, для централізованого обліку – тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 184² згідно із Законом України № 210/98-ВР від 24.03.98 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері надання інформації для централізованого обліку. Стаття 214 Сімейного кодексу України встановлює, що керівники закладів, у яких перебувають діти, які можуть бути усиновлені, а також службові особи органів опіки та піклування, які мають відомості про дітей, позбавлених батьківського піклування, зобов'язані протягом семи днів подати інформацію про них до відповідних відділів та управлінь районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконавчих комітетів міських, районних у містах рад. Районні, районні у містах Києві та Севастополі державні адміністрації, виконавчі комітети міських, районних у містах рад, якщо не виявилось осіб, які бажали б усиновити дитину або взяти її

під опіку чи піклування, протягом одного місяця від дня надходження відомостей про них зобов'язані подати відповідну інформацію до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації, якщо не виявилось осіб, які бажали б усиновити дитину або взяти її під опіку чи піклування, протягом одного місяця від дня надходження інформації про дітей, які можуть бути усиновлені, передають її для централізованого обліку до Центру з усиновлення дітей при спеціально уповноваженому центральному органі виконавчої влади в галузі освіти. Отже, зазначені заходи спрямовані на захист прав дітей – сиріт і дітей, які залишилися без опіку (піклування) батьків.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні посадовими особами порядку або строків подання інформації про дітей-сиріт і дітей, які залишилися без опіки (піклування) батьків, для централізованого обліку. Діяння може вчинюватися як шляхом активних дій, так і шляхом бездіяльності.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення є посадові особи закладів, в яких знаходяться діти без піклування батьків, а також органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Стаття 185. Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі працівника міліції, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця

Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі працівника міліції при виконанні ним службових обов'язків, а також вчинення таких же дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку – тягне за собою накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, а в разі, якщо за обставинами справи, з урахуванням особи порушника, застосування цих заходів буде визнано недостатнім, – адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти днів.

[Стаття 185 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 6347–11 від 03.08.88, № 647–12 від 18.01.91, Законами № 388/96-ВР від 02.10.96, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2342-III (2342–14) від 05.04.2001.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері забезпечення громадського порядку та суспільної безпеки, також у сфері державного управління.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у злісній непокорі законному розпорядженню або вимозі працівника міліції при виконанні ним службових обов'язків, а також вчинення таких самих дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку. Права працівника міліції встановлено у ст. 11 Закону України "Про міліцію", яка зокрема встановлює право працівника міліції вимагати від громадян і службових осіб, які порушують громадський порядок, припинення правопорушень та дій, що перешкоджають здійсненню повноважень міліції, виносити на місці усне попередження особам, які допустили малозначні адміністративні порушення, а в разі невиконання зазначених вимог застосовувати передбачені цим Законом заходи примусу, а також інші права в межах його компетенції. Права членів громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону визначено у Законі України "Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону" від 22.06.2000 р. № 1835-III. Права військовослужбовців у сфері підтримання громадського порядку визначено у Законі України "Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України" від 24.03.1999 р. № 550-XIV. Склад правопорушення є формальним, тобто воно вважається закінченим з моменту виникнення злісної непокорі законним розпорядженням або вимогам визначених у диспозиції статті осіб.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, яка досягла 16 років.

Стаття 185¹. **Порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій**

Порушення встановленого порядку організації або проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій – тягне за собою попередження або накладення штрафу від десяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після застосування заходів адміністративного стягнення або організатором зборів, мітингу, вуличного походу, демонстрації, – тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

[Кодекс доповнено статтею 185–1 згідно з Указом ПВР № 6347–11 від 03.08.88; із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2635-IV (2635–15) від 02.06.2005.]

Стаття 39 Конституції України визначає, що громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування. Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку – з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей. Це право є однією з конституційних гарантій права громадянина на свободу свого світогляду і віросповідання, думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, на використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір, права на вільний розвиток своєї особистості тощо. При здійсненні цих прав і свобод не повинно бути посягань на права і свободи, честь і гідність інших людей. За Конституцією України (ст. 68) кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції та законів України. Проводити збори, мітинги, походи і демонстрації громадяни можуть за умови обов'язкового завчасного сповіщення про це органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування. Таке сповіщення має здійснюватися громадянами через організаторів масових зібрань. Завчасне сповіщення відповідних органів про проведення тих чи інших масових зібрань – це строк від дня такого сповіщення до дати проведення масового зібрання. Тривалість строків завчасного сповіщення має бути у розумних межах і не повинна обмежувати передбаченого ст. 39 Конституції України права громадян на проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій. Такі строки мають слугувати гарантією реалізації цього права громадян. Упродовж цього строку зазначені органи мають здійснити і ряд підготовчих заходів, зокрема, для забезпечення безперешкодного проведення громадянами зборів, мітингу, походу чи демонстрації, підтримання громадського порядку, охорони прав і свобод інших людей. У разі необхідності органи виконавчої влади чи місцевого самоврядування можуть погоджувати з організаторами масових зібрань дату, час, місце, маршрут, умови, тривалість їх проведення тощо. Строк завчасного сповіщення має бути достатнім і для того, щоб органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування могли визначитися, наскільки проведення таких зібрань відповідає закону, та в разі потреби, згідно з ч. 2 ст. 39 Конституції України, звернутися до суду для вирішення спірних питань.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері забезпечення громадського порядку під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, полягає у порушенні встановленого порядку організації або проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій. Діяння можуть вчинюватися шляхом спричинення шкоди державній або приватній власності, порушення правил громадського порядку, дорожнього руху, тощо. Крім того, правопорушення може вчинюватися і у формі бездіяльності, наприклад, шляхом відмови учасників зазначених заходів розійтися після того, як збори, мітинг, вуличний похід або демонстрація оголошуються закритими.

Частина 2 коментованої статті передбачає посилену адміністративну відповідальність за вчинення повторно протягом року після застосування заходів адміністративного стягнення дій, визначених у ч. 1, або організатором зборів, мітингу, вуличного походу, демонстрації. Організатором необхідно вважати особу, яка виконує функції з підготовки, своєчасного сповіщення відповідних органів про заплановані заходи та інші організаційно-розпорядницькі функції.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю прямого умислу.

Суб'єктом правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, може бути особа, якій виповнилося 16 років, ч. 2–18 років, якщо вона є організатором зборів, мітингу, вуличного походу, демонстрації.

Стаття 185². **Створення умов для організації і проведення з порушенням установленого порядку зборів, мітингів, вуличних походів або демонстрацій**

Надання посадовими особами для проведення з порушенням установленого порядку зборів, мітингів, вуличних походів або демонстрацій приміщень, транспорту, технічних засобів або створення інших умов для організації і проведення зазначених заходів – тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 185–2 згідно з Указом ПВР № 9082–11 від 20.04.90, із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері організації проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій (див. коментар до ст. 185¹ КпАП).

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у наданні посадовими особами для проведення з порушенням установленого порядку зборів, мітингів, вуличних походів або демонстрацій приміщень, транспорту, технічних засобів або створення інших умов для організації і проведення зазначених заходів. Вирішення відповідно до закону питань про проведення зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій, спортивних, видовищних та інших масових заходів: здійснення контролю за забезпеченням при їх проведенні громадського порядку віднесено до делегованих повноважень органів місцевого самоврядування, визначених у ст. 38 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі прямого або непрямого умислу.

Суб'єктом правопорушення можуть бути посадові особи, до компетенції яких належить надання приміщень, транспорту, технічних засобів або створення інших умов для організації та проведення зборів, мітингів, вуличних походів або демонстрацій.

Стаття 185³. **Прояв неповаги до суду**

Неповага до суду, що виразилась у злісному ухиленні від явки в суд свідка, потерпілого, позивача, відповідача або в невідкоренні зазначених осіб та інших громадян розпорядженню головуючого чи в порушенні порядку під час судового засідання, а так само вчинення будь-ким дій, які свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил, – тягнуть за собою накладення штрафу від шести до дванадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Злісне ухилення експерта, перекладача від явки в суд – тягне за собою накладення штрафу від шести до дванадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 185–3 згідно з Указом ПВР № 9166–11 від 04.05.90; із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 647–12 від 18.01.91, Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2635-IV (2635–15) від 02.06.2005.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері судоустрою.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у вчиненні таких дій: у злісному ухиленні від явки в суд свідка, потерпілого, позивача, відповідача або в невідкоренні зазначених осіб та інших громадян розпорядженню головуючого чи в порушенні порядку під час судового засідання, а так само вчинення будь-яких дій, які свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил. Кримінально-процесуальний та Цивільний процесуальний кодекси України. Кодекс адміністративного судочинства України та інші правові акти встановлюють

певні правила поведінки у суді, які є обов'язковими для всіх учасників судового засідання. Так, ст. 134 Кодексу адміністративного судочинства України, яка встановлює обов'язки присутніх у залі судового засідання, проголошує, що особи, присутні у залі судового засідання, при вході до нього суду та при виході суду повинні встати. Особи, які беруть участь у справі, свідки, експерти, спеціалісти дають пояснення, показання, відповідають на питання та задають питання стоячи і лише після надання їм слова головуючим у судовому засіданні. Постанову суду особи, присутні в залі, заслуховують стоячи. Відступ від цих правил допускається з дозволу головуючого в судовому засіданні. Учасники адміністративного процесу, а також інші особи, присутні в залі судового засідання, зобов'язані додержуватися в судовому засіданні порядку і беззаперечно підкорятися відповідним розпорядженням головуючого у судовому засіданні. Учасники адміністративного процесу звертаються до судді "Ваша честь". Документи та інші матеріали передаються головуючому в судовому засіданні через судового розпорядника.

Правопорушення передбачене коментованою статтею може вчинюватися шляхом різноманітних дій: у вербальній формі, шляхом жестукування, шляхом бездіяльності під час невідкорення вимогам головуючого у судовому засіданні, неявки до суду осіб, які визнані у встановленому законодавством порядку свідками, потерпілими, позивачами або відповідачами, експертами, перекладачами тощо.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути будь-яка особа, яка бере участь у судовому засіданні, або визнана у встановленому законодавством порядку свідками, потерпілими, позивачами або відповідачами, експертами, перекладачами.

Стаття 185⁴. Злісне ухилення свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового слідства або дізнання

Злісне ухилення свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового слідства або дізнання – тягне за собою накладення штрафу від трьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 185–4 згідно з Указом ПВР № 9166–11 від 04.05.90; із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 647–12 від 18.01.91, Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 762-IV (762–15) від 15.05.2003.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері діяльності органів досудового слідства та дізнання. Зазначені відносини регулюються Кримінально-процесуальним кодексом України та іншими нормативно-правовими актами. Органами досудового слідства є слідчі прокуратури, слідчі органів внутрішніх справ, слідчі податкової міліції і слідчі органів безпеки. Органами дізнання є: міліція; податкова міліція – у справах про ухилення від сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), а також у справах про приховування валютної виручки; органи безпеки – у справах, віднесених законом до їх відання; начальники органів управління Військової служби правопорядку у Збройних силах України та їх заступники з питань провадження дізнання – у справах про злочини, вчинені військовослужбовцями Збройних сил України та військовозобов'язаними під час проходження ними зборів, працівниками збройних сил України під час виконання ними службових обов'язків або в розташуванні військової частини, а командири (начальники) військових частин, з'єднань, начальники військових установ – у справах про злочини, вчинені підлеглими їм військовослужбовцями і військовозобов'язаними під час проходження ними зборів, а також у справах про злочини, вчинені працівниками збройних Сил України у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків або в розташуванні військової частини, з'єднання, установи чи на військових об'єктах: командири кораблів – у справах про злочини, вчинені підлеглими їм військовослужбовцями, а також у справах про злочини, вчинені працівниками Збройних Сил України у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків під час походу за межами України; митні органи – у справах про контрабанду; начальники виправно-трудових установ, слідчих ізоляторів, лікувально-трудових профілакторіїв і виховно-трудових профілакторіїв – у справах про злочини проти встановленого порядку несення служби, вчинені працівниками цих установ, а також у справах про злочини, вчинені в розташуванні зазначених установ; органи державного пожежного нагляду – у справах про пожежі і порушення протипожежних правил; органи прикордонної служби – у справах про порушення державного кордону; капітани морських суден, що перебувають у далекому плаванні.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у злісному ухиленні свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового слідства або дізнання. Злісність в ухиленні від явки, яка є обов'язковою ознакою даного складу, проявляється у навмисному усуненні, неодноразовій відмові від участі у слідчих діях. Факт злісного ухилення повинен підтверджуватись документами, які доказують офіційні виклики осіб, які перераховані у диспозиції цієї статті. Як докази відсутності злісності в ухиленні від явки можуть бути надані різні юридичні документи – лікарняні листи, документи щодо відрадження та ін.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єкти правопорушення – особи, які викликані до органів досудового слідства або дізнання як свідки, потерпілі, експерти або перекладачі.

Стаття 185⁵. Перешкодження явці до суду народного засідателя

Перешкодження посадовою особою під будь-яким приводом явці до суду народного засідателя для виконання покладених на нього обов'язків – тягне за собою накладення штрафу від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 185–5 згідно з Указом ПВР № 9166–11 від 04.05.90, із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері судочинства. Зазначені відносини регулюються Законом України "Про судоустрій України" від 07.02.2002 р. № 3018-III та іншими нормативно-правовими актами. Відповідно до ч. 3 ст. 5 Закону України "Про судоустрій України" народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних. Участь народних засідателів і присяжних у здійсненні правосуддя є їхнім громадянським обов'язком.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у створенні посадовою особою під будь-яким приводом перешкод у явці до суду народного засідателя для виконання покладених на нього обов'язків. Це може бути зміна графіка роботи на виробництві, направлення у відрадження, залучення до виконання інших громадських доручень та ін.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є посадові особи підприємств, організацій та установ усіх форм власності.

Стаття 185⁶. Невжиття заходів щодо окремої ухвали суду чи окремої постанови судді, подання органу дізнання, слідчого або протесту, припису чи подання прокурора

Залишення посадовою особою без розгляду окремої ухвали суду чи окремої постанови судді або невиконання заходів до усунення зазначених в них порушень закону, а так само несвоєчасна відповідь на окрему ухвалу суду чи окрему постанову судді – тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Залишення посадовою особою без розгляду подання органу дізнання чи слідчого про усунення причин і умов, що сприяли вчиненню злочину, або протесту, припису чи подання прокурора, а так само несвоєчасна відповідь на подання, протест чи припис – тягне за собою накладення штрафу від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 185–6 згідно з Указом ПВР № 9166–11 від 04.05.90; із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 647–12 від 18.01.91; Законами № 2857–12 від 15.12.92, № 358/95-ВР від 05.10.95, № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері судочинства, діяльності органів досудового слідства та прокурорського нагляду.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених ч. 1 коментованої статті, полягає у залишенні посадовою особою без розгляду окремої ухвали суду чи окремої постанови судді або невжитті заходів щодо усунення зазначених в них порушень закону, а так само несвоєчасної відповіді на окрему ухвалу суду чи окрему постанову судді. Відповідно до ст. 23³ Кримінально-процесуального кодексу України суд за наявності на те підстав виносить окрему ухвалу (постанову), якою звертає увагу державних органів, громадських організацій або посадових осіб на встановлені у справі факти порушення закону, причини і умови, що сприяли вчиненню злочину і вимагають вжиття відповідних заходів. Окрему ухвалу (постанову) може бути також винесено при виявленні судом порушень прав громадян та інших порушень закону, допущених при провадженні дізнання, досудового слідства або при розгляді справи нижчестоящим судом. Суд може окремою ухвалою (постановою) довести до відома відповідного підприємства, установи або організації виявлення громадянином високої свідомості, мужності при виконанні громадського обов'язку, які сприяли припиненню чи розкриттю злочину. Окрема ухвала (постанова) суду також виносить, коли у засудженого до позбавлення волі є неповнолітні діти, які залишилися без нагляду і потребують влаштування або встановлення над ними опіки чи піклування. Суд за матеріалами судового розгляду вправі винести окрему ухвалу (постанову) і в інших випадках, якщо визнає це за необхідне. Не пізніше як у місячний строк у окремої ухвали (постанові) має бути вжито необхідних заходів і про результати повідомлено суд, що виніс окрему ухвалу (постанову).

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених ч. 2 коментованої статті, полягає у залишенні посадовою особою без розгляду подання органу дізнання чи слідчого про усунення причин і умов, що сприяли вчиненню злочину, або протесту, припису чи подання прокурора, так само у несвоєчасній відповіді на подання, протест чи припис. Відповідно до ст. 23¹ Кримінально-процесуального кодексу України орган дізнання, слідчий, прокурор, встановивши причини і умови, що сприяли вчиненню злочину, вносять у відповідний державний орган, громадську організацію або посадовій особі подання про вжиття заходів для усунення цих причин і умов. Якщо під час дізнання, досудового слідства або перевірки заяви або повідомлення про злочин відповідно до ч. 4 ст. 97 цього Кодексу, буде встановлено, що в діяній особі, яка притягується до кримінальної відповідальності, чи в діяннях інших осіб є ознаки дисциплінарного правопорушення або ці особи повинні бути згідно з чинним законодавством притягнуті до матеріальної відповідальності, орган дізнання, слідчий чи прокурор зобов'язані порушити в поданні питання про притягнення цих осіб до дисциплінарної або матеріальної відповідальності. Не пізніше як у місячний строк після подання має бути вжито необхідних заходів і про результати повідомлено особу, яка надіслала подання.

Протест, припис та подання прокурора є документами прокурорського реагування, в яких обов'язково зазначається, ким і яке положення закону порушено, в чому полягає порушення та що і в який строк посадова особа або орган мають вжити до його усунення. Їх особливості визначено у статтях 21–23 Закону України “Про прокуратуру” від 05.11.1991 р. № 1789-ХІІ. Протест на акт, що суперечить закону, приноситься прокурором, його заступником до органу, який його видав, або до вищестоящого органу. У такому самому порядку приноситься протест на незаконні рішення чи дії посадової особи. У протесті прокурор порушують питання про скасування акта або приведення його у відповідність з законом, а також припинення незаконної дії посадової особи, поновлення порушеного права. Протест прокурора зупиняє дію опротестованого акта і підлягає обов'язковому розгляду відповідним органом або посадовою особою у десятиденний строк після його надходження. Про наслідки розгляду протесту в цей самий строк повідомляється прокурору. У разі відхилення протесту або ухилення від його розгляду прокурор може звернутися з заявою до суду про визнання акта незаконним. Заяву до суду може бути подано протягом п'ятнадцяти днів з моменту одержання повідомлення про відхилення протесту або закінчення передбаченого законом строку для його розгляду. Подача такої заяви зупиняє дію правового акта. Письмовий припис про усунення порушень закону вноситься прокурором, його заступником органу чи посадовій особі, які допустили порушення, або вищестоящому у порядку підпорядкованості органу чи посадовій особі, які правомочні усунути порушення. Письмовий припис вноситься у випадках, коли порушення закону має очевидний характер і може завдати істотної шкоди інтересам держави, підприємства, установи, організації, а також громадянам, якщо не буде негайно усунуто. Припис підлягає негайному виконанню, про що повідомляється прокурору. Орган чи посадова особа можуть оскаржити припис вищестоящому прокурору, який зобов'язаний розглянути скаргу протягом десяти днів, або до суду. Подання з вимогами усунення порушень закону, причин цих порушень і умов, що їм сприяють, вносяться прокурором, його заступником у державний орган, громадську організацію або посадовій особі, які наділені повноваженнями усунути порушення закону, і підлягає невідкладному розгляду. Не пізніше як у місячний строк має бути вжито відповідних заходів до усунення порушень закону, причин та умов, що їм сприяють, і про наслідки повідомлено

прокурору. Колегіальний орган, якому внесено подання, повідомляє про день засідання прокурору, який вправі особисто взяти участь у його розгляді.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення можуть бути посадові особи, яким направлено окрему ухвалу суду чи окрему постанову судді, подання органу дізнання, слідчого або протест, припис чи подання прокурора.

Стаття 185⁷. Публічні заклики до невиконання вимог працівника міліції чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України

Публічні заклики в будь-якій формі до невиконання розпоряджень або вимог працівника міліції чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України у зв'язку з виконанням ним обов'язків по охороні громадського порядку або поширення завідомо неправдивих відомостей з метою провокації непокори законній вимозі працівника міліції чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, якщо ці дії призвели до порушення громадського порядку, – тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку.

[Кодекс доповнено статтею 185–7 згідно з Указом ПВР № 647–12 від 18.01.91, із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 743-IV (743–15) від 15.05.2003.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері державного управління та громадської безпеки.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у вчиненні таких діянь: а) публічних закликів у будь-якій формі до невиконання розпоряджень або вимог працівника міліції чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних силах України у зв'язку з виконанням ним обов'язків з охорони громадського порядку, якщо ці дії призвели до порушення громадського порядку; б) поширенні завідомо неправдивих відомостей з метою провокації непокори законній вимозі працівника міліції, якщо ці дії призвели до порушення громадського порядку. Публічні заклики до невиконання розпоряджень або вимог працівника міліції чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних силах України необхідно розуміти як усні, письмові (зокрема такі, що містяться у дозунгах, листівках, іншій поліграфічній продукції) або поширені за допомогою засобів масової інформації прохання, вимоги, побажання, настанови чинити опір та не виконувати законні розпорядження або вимоги означених осіб у зв'язку з виконанням ним обов'язків з охорони громадського порядку. Поширення завідомо неправдивих відомостей з метою провокації непокори законній вимозі працівника міліції необхідно розуміти як розповсюдження в усній або письмовій формі, у тому числі у засобах масової інформації, даних, що не відповідають реальності та мають на меті невідкорення громадян законним вимогам працівників міліції. Невід'ємною ознакою складу даних правопорушень є причинний зв'язок між зазначеними діями та їх наслідком, яким є порушення громадського порядку.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 185⁸. Ухилення від виконання законних вимог прокурора

Невиконання посадовою особою законних вимог прокурора про проведення перевірки чи ревізії діяльності підконтрольних або підпорядкованих підприємств, установ, організацій або про виділення спеціалістів для проведення такої перевірки, про подання необхідних матеріалів – тягне за собою накладення штрафу від двох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ухилення від прибуття за викликом в прокуратуру – тягне за собою накладення штрафу на громадян від трьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів

громадян, а на посадових осіб – від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 185–8 згідно із Законом № 2857–12 від 15.12.92, із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері прокурорського нагляду. Ці відносини регулюються Конституцією України, Законом України “Про прокуратуру” від 05.11.1991 р. № 1789-ІІ та іншими нормативно-правовими актами. Прокурорський нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів Кабінетом Міністрів України, міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, органами державного і господарського управління та контролю. Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими Радами, їх виконавчими органами, військовими частинами, політичними партіями, громадськими організаціями, масовими рухами, підприємствами, установами і організаціями, незалежно від форм власності, підпорядкованості та приналежності, посадовими особами та громадянами здійснюється Генеральним прокурором України і підпорядкованими йому прокурорами.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, полягає у невиконанні посадовою особою законних вимог прокурора про проведення перевірки чи ревізії діяльності підконтрольних або підпорядкованих підприємств, установ, організацій або про виділення спеціалістів для проведення такої перевірки, про подання необхідних матеріалів. Право прокурора вимагати від керівників та колегіальних органів проведення перевірок, ревізій діяльності підпорядкованих і підконтрольних підприємств, установ, організацій та інших структур незалежно від форм власності, а також виділення спеціалістів для проведення перевірок, відомчих і позавідомчих експертиз закріплено у ст. 20 Закону України “Про прокуратуру”.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 2 коментованої статті, полягає у ухиленні від прибуття за викликом у прокуратуру. Ухилення – це неприбуття до прокуратури або відмову від прибуття за надуманими підставами особи, яку у встановленому відповідними нормативно-правовими актами порядку запрошено до прокуратури. Обов'язок посадових осіб і громадян з'являється за викликом прокурора і давати пояснення з обставин, які з'ясовуються прокурорською перевіркою закріплено у ст. 8 Закону України “Про прокуратуру”.

Суб'єктивна сторона правопорушень характеризується наявністю вини у формі прямого або непрямого умислу.

Суб'єктами правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, є посадові особи підприємств, установ та організацій усіх форм власності, ч. 2 – посадові особи та громадяни.

Стаття 185⁹. Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі працівника транспорту, який здійснює контроль за перевезенням пасажирів

Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі працівника транспорту, який здійснює контроль за перевезенням пасажирів, пов'язана з фізичним опором або образою, а так само з іншими протиправними діями, – тягне за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку.

[Кодекс доповнено статтею 185–9 згідно із Законом № 210/95-ВР від 02.06.95, із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері управління на транспорті, а також у сфері громадського порядку

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у відкритій відмові виконати законне розпорядження або вимогу працівника транспорту, який здійснює контроль за перевезенням пасажирів, а так само в іншому умисному їх невиконанні, пов'язаній з фізичним опором або образою або з іншими протиправними діями. Фізичний опір є активною протидією здійсненню працівниками транспорту своїх законних права та обов'язків, яка може бути пов'язана з насильством, що не містить небезпеки для життя та здоров'я осіб, або загрозою застосування такого насильства. Образ – це умисне приниження честі і гідності особи, виражена в непристойній формі,

у тому числі нецензурними або лайливими виразами. Протиправні дії – це будь-які дії, пов'язані із непокорю законному розпорядженню або вимозі працівника транспорту, який здійснює контроль за перевезенням пасажирів (самовільне відкривання дверей трамваю, тролейбусу або автобусу з метою залишити місце події та уникнути необхідності виконувати вимоги або розпорядження відповідних осіб тощо).

Розпорядження або вимога працівника транспорту, який здійснює контроль за перевезенням пасажирів, мають бути законними, тобто походити від осіб, які мають відповідні права, і знаходитися у межах їх повноважень, визначених у відповідних нормативно-правових актах.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю прямого умислу.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 185¹⁰. Злісна непокора законному розпорядженню чи вимозі військовослужбовця або працівника Державної прикордонної служби України або члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону

Злісна непокора законному розпорядженню чи вимозі військовослужбовця або працівника Державної прикордонної служби України під час виконання ним службових обов'язків, пов'язаних з охороною державного кордону чи суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні, або члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, який бере участь в охороні державного кордону України, – тягне за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти днів.

Ті самі дії, вчинені групою осіб або особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за правопорушення, передбачене частиною першою цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти днів.

[Кодекс доповнено статтею 185–10 згідно із Законом № 812-IV (812–14) від 02.07.99; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3048-ІІ (3048–14) від 07.02.2002, № 662-IV (662–15) від 03.04.2003 – набуває чинності 01.08.2003 року, № 2600-IV (2600–15) від 31.05.2005.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони державного кордону чи суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні, а також у сфері громадського порядку. Зазначені відносини регулюються законами України “Про державний кордон України” від 04.11.1991 р. № 1777-ІІ, “Про Державну прикордонну службу України” від 03.04.2003 р. № 661-IV, “Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону” від 22.06.2000 р. № 1835-ІІ та іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у вчиненні такого діяння: відкритої відмови виконати законне розпорядження чи вимогу військовослужбовця або працівника Державної прикордонної служби України під час виконання ним службових обов'язків, пов'язаних з охороною державного кордону чи суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні, або члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, який бере участь в охороні державного кордону України, а так само іншого умисного їх невиконання зазначених розпоряджень та вимог. Розпорядження та вимоги, які зазначені у диспозиції статті осіб, мають бути законними, тобто походити від правомочних осіб та знаходитися у межах їхньої компетенції. Права органів, підрозділів, військовослужбовців та працівників Державної прикордонної служби України викладено у ст. 20 Закону України “Про Державну прикордонну службу України”. Права членів громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону, у межах яких вони можуть надавати законні розпорядження та вимоги, визначено у ст. 13 Закону України “Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону”.

Ч. 2 коментованої статті передбачає адміністративну відповідальність за за дії, перелічені в ч. 1, але вчинені: 1) групою осіб; 2) особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за правопорушення, передбачене частиною першою цієї статті.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 185¹¹. Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист

Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист, – тягне за собою накладення штрафу до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 185¹¹ згідно із Законом України № 1381-IV від 13.01.2000 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері кримінального судочинства, а також у сфері забезпечення безпеки громадян. Правові засади застосування заходів безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, встановлено Законом України "Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві" від 23.12.1993 р. № 3782-П, а також статей 52¹–52³ Кримінально-процесуального кодексу України. Особи, які беруть участь у кримінальному судочинстві, у разі наявності реальної загрози їх життю, здоров'ю, житлу чи майну мають право на забезпечення безпеки. Право на забезпечення безпеки за наявності відповідних підстав мають: 1) особа, яка заявила до правоохоронного органу про злочин або в іншій формі брала участь у виявленні, запобіганні, припиненні і розкритті злочину чи сприяла цьому; 2) потерпілий або його представник у кримінальній справі; 3) підозрюваний, обвинувачений, захисники і законні представники; 4) цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники у справі про відшкодування шкоди, завданої злочинцем; 5) свідок; 6) експерт, спеціаліст, перекладач і понятий; 7) члени сімей та близькі родичі осіб, перелічених у пунктах 1–6, якщо шляхом погроз або інших протиправних дій щодо них робляться спроби вплинути на учасників кримінального судочинства. Орган дізнання, слідчий, прокурор або суд, одержавши заяву чи повідомлення про загрозу безпеці відповідної особи, зобов'язані перевірити цю заяву (повідомлення) і в строк не більше ніж три доби, а у невідкладних випадках – негайно прийняти рішення про застосування або відмову в застосуванні заходів безпеки. Відповідно до свого рішення вони приймають мотивовану постанову чи ухвалу і передають її для виконання органу, на який покладено здійснення заходів безпеки. Ця постанова чи ухвала є обов'язковою для виконання зазначеними органами. Орган, якому доручено здійснювати заходи безпеки, встановлює перелік необхідних заходів і способів їх реалізації, керуючись при цьому конкретними обставинами і необхідністю усунення існуючої загрози.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у розголошенні відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист. Нерозголошення відомостей про особу, взяту під захист, може забезпечуватися шляхом обмеження відомостей про неї в матеріалах перевірки (заявах, поясненнях тощо), а також протоколах слідчих дій та судових засідань. Орган дізнання, слідчий, прокурор, суд (суддя), прийнявши рішення про застосування заходів безпеки, виносить мотивовану постанову, ухвалу про заміну прізвища, імені, по батькові особи, взятої під захист, на псевдонім. Надалі у процесуальних документах зазначається лише псевдонім, а справжні прізвище, ім'я, по батькові (рік, місяць і місце народження, сімейний стан, місце роботи, рід занять або посада, місце проживання та інші анкетні дані, що містять інформацію про особу, яка перебуває під захистом) вказуються лише у постанові (ухвалі) про заміну анкетних даних. Ця постанова (ухвала) до матеріалів справи не додається, а зберігається окремо в органі, у провадженні якого перебуває кримінальна справа. У разі заміни прізвища особи, взятої під захист, на псевдонім з матеріалів справи вилучаються протоколи слідчих дій та інші документи, в яких зазначено достовірні відомості про цю особу, і зберігаються окремо, а до матеріалів справи додаються копії цих документів із заміною справжнього прізвища на псевдонім. Відомості про заходи безпеки та осіб, взятих під захист, є інформацією з обмеженим доступом. Поширення їх будь-яким способом з порушенням викладеного вище порядку і є об'єктивною стороною цього правопорушення.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення можуть бути як посадові, так і фізичні особи, які мають доступ до інформації про особу, взяту під захист.

Стаття 185¹². Створення перешкод у виконанні робіт, пов'язаних з обслуговуванням об'єктів електроенергетики

Створення перешкод у виконанні робіт, пов'язаних з обслуговуванням об'єктів електроенергетики, – тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від двох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб – від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 185¹² згідно із Законом України № 2598-IV від 31.05.2005 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері управління об'єктами електроенергетики. Зазначені відносини регулюються Законом України "Про електроенергетику" від 16.10.1997 р. № 575/97-ВР, а також іншими нормативно-правовими актами. Електроенергетика – це галузь економіки України, що забезпечує споживачів енергією, а енергія – це електрична чи теплова енергія, що виробляється на об'єктах електроенергетики і є товарною продукцією, призначеною для купівлі-продажу.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у створенні перешкод у виконанні робіт, пов'язаних з обслуговуванням об'єктів електроенергетики. Об'єкт електроенергетики – це електрична станція (крім ядерної частини атомної електричної станції), електрична підстанція, електрична мережа, підключені до об'єднаної енергетичної системи України, а також котельня, підключена до магістральної теплової мережі, магістральна теплова мережа. Створення перешкод необхідно розуміти як вчинення будь-яких дій або бездіяльності, які не дають змоги працівникам, до компетенції яких належить обслуговування об'єктів електроенергетики, здійснювати свої функціональні обов'язки. Такі дії або бездіяльність можуть вчинюватися шляхом обмеження доступу працівників електроенергетики до об'єктів обслуговування, незаконної заборони виконувати відповідні види робіт тощо.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю прямого або непрямого умислу.

Суб'єктом правопорушення можуть бути як посадові особи підприємств, організацій та установ усіх форм власності, так і громадяни.

Стаття 186. Самоуправство

Самоуправство, тобто самовільне, всупереч встановленому законом порядку, здійснення свого дійсного або гаданого права, що не завдало істотної шкоди громадянам або державним чи громадським організаціям, – тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб – від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 186 із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері державного управління.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у самовільному, всупереч встановленому законом порядку, здійсненні свого дійсного або гаданого права, що не завдало істотної шкоди громадянам або державним чи громадським організаціям. До того ж дійсним правом необхідно вважати право, яке особа набуває на підставі закону або іншого нормативно-правового акта, а гаданим – право, якого особа не має, але, добросовісно помиляючись, вважає таким, що в неї є. Оскільки Конституція України встановлює, що закріплені нею права і свободи людини і громадянина не є вичерпними, невід'ємною ознакою самоуправства є порушення законних прав та інтересів фізичних та юридичних осіб, яке, однак, не завдало їм істотної шкоди. Поняття істотної шкоди є оціночним, а встановлення означеної шкоди повинно здійснюватися з урахуванням шкідливих, які мали дії винної особи.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі прямого або непрямого умислу.

Суб'єктом правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 186¹. Незаконні дії щодо державних нагород

Купівля, продаж, обмін чи інша оплатна передача ордена, медалі, нагрудного знака до почесного звання, а так само їх привласнення або носіння особою, яка не має на те права, чи незаконне зберігання – тягнуть за собою попередження або накладення штрафу від одного до двох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 186-1 згідно з Указом ПВР № 2010-11 від 03.04.86, із змінами, внесеними згідно із Законами № 2468-12 від 17.06.92, № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері відзначення громадян за особисті заслуги перед Україною, а також у сфері державного управління. Державні нагороди України (далі – державні нагороди) є вищою формою відзначення громадян за видатні заслуги у розвитку економіки, науки, культури, соціальної сфери, захисті Вітчизни, охороні конституційних прав і свобод людини, державному будівництві та громадській діяльності, за інші заслуги перед Україною. Державні нагороди встановлюються виключно законами України. Законодавство про державні нагороди складається з Конституції України, Закону України “Про державні нагороди України” від 16.03.2000 р. № 1549-ІІ та указів Президента України, що видаються відповідно до нього.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у вчиненні таких дій: купівлі, продажі, обміні чи іншій оплатній передачі ордена, медалі, нагрудного знака до почесного звання, так само їх привласненні або носінні особою, яка не має на те права, чи незаконному зберіганні. Перелік орденів, медалей та почесних звань міститься у Законі України “Про державні нагороди України”. Статuti і положення про державні нагороди визначають підстави для нагородження, містять опис державної нагороди, а також встановлюють порядок нагородження, вручення, носіння державних нагород та інші правила.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

{Статтю 186-2 виключено на підставі Закону № 3504-IV (3504-15) від 23.02.2006}

Стаття 186³. Порушення порядку подання або використання даних державних статистичних спостережень

Неподання органам державної статистики даних для проведення державних статистичних спостережень або подання їх недостовірними, не в повному обсязі, не за формою, передбаченою звітно-статистичною документацією, чи із запізненням; незабезпечення належного стану первинного обліку; порушення порядку ведення Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України – тягне за собою накладення штрафу на громадян – від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності – від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян – від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності – від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення порядку використання конфіденційної інформації, приховування або перекручення даних державних статистичних спостережень, а також використання їх в засобах масової інформації, для поширення в інформаційних мережах, на паперових, магнітних та інших носіях, в наукових працях тощо без посилання на їх джерело – тягне за собою накладення штрафу на громадян – від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності – від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 186-3 згідно із Законом № 2992-12 від 04.02.93, із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97, в редакції Закону № 1929-ІІ (1929-14) від 13.07.2000.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері здійснення державної статистичної діяльності. Вони регулюються Законом України “Про державну статистику” від 17.09.1992 р. № 2614-ІІ та іншими нормативно-правовими актами, зокрема, підзаконними правовими актами Державного комітету статистики України.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні порядку подання або використання даних державних статистичних спостережень. Статистичне спостереження – це планомерний, науково організований процес збирання даних щодо масових явищ та процесів, які відбуваються в економічній, соціальній та інших сферах життя України та її регіонів, шляхом їх реєстрації за спеціальною програмою, розробленою на основі статистичної методології. Державні статистичні спостереження проводяться органами державної статистики відповідно до затвердженого Кабінетом Міністрів України плану державних статистичних спостережень або за окремими рішеннями Кабінету Міністрів України. Державні статистичні спостереження, які проводяться органами державної статистики із залученням тимчасових працівників, здійснюються за рішеннями Кабінету Міністрів України на визначених цими рішеннями умовах. Основні права органів державної статистики, порушення яких утворює склад адміністративних правопорушень, визначених коментованою статтею, викладені у ст. 13 Закону України “Про державну статистику”.

Єдиний державний реєстр підприємств і організацій України – це автоматизована система збирання, накопичення та опрацювання даних про всіх юридичних осіб, їх філій, відділень, представництв та інших відособлених структурних підрозділів, що знаходяться на території України, а також про юридичних осіб, їх філії, відділення, представництва та інші відособлені структурні підрозділи, що знаходяться за межами України і створені за участю юридичних осіб України. Єдиний державний реєстр підприємств і організацій України забезпечує єдиний державний облік та ідентифікацію всіх зазначених у ч. 1 цієї статті суб'єктів і є основою для проведення державних статистичних спостережень. Створення і ведення Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України, розроблення організаційних і методологічних принципів його функціонування забезпечуються органами державної статистики. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, інші юридичні особи, які створюють та ведуть реєстри та інформаційні бази даних щодо юридичних осіб, безкоштовно надають органам державної статистики інформацію, необхідну для формування та актуалізацію Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України. Положення про Єдиний державний реєстр підприємств і організацій України затверджується Кабінетом Міністрів України.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушень можуть бути посадові особи та громадяни, у тому числі суб'єкти підприємницької діяльності.

{Статтю 186-4 виключено на підставі Закону № 3504-IV (3504-15) від 23.02.2006}

Стаття 186⁵. Порушення законодавства про об'єднання громадян

Керівництво об'єднанням громадян, яке не легалізувалося у встановленому законом порядку чи якому відмовлено у легалізації, або яке примусово розпущено за рішенням суду, але продовжує діяти, а так само участь у діяльності таких об'єднань – тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти п'яти до ста тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 186-5 згідно із Законом № 3582-12 від 11.11.93, із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері легалізації та діяльності об'єднань громадян. Зазначені відносини регулюються Конституцією України, Законом України “Про об'єднання громадян” від 16.06.1992 р. № 2460-ІІ та іншими нормативно-правовими актами. Право громадян на свободу об'єднання є невід'ємним правом людини, закріпленим Загальною декларацією прав людини,

і гарантується Конституцією та законодавством України. Держава сприяє розвитку політичної та громадської активності, творчої ініціативи громадян і створює рівні умови для діяльності їх об'єднань.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у керівництві об'єднанням громадян, яке не легалізувалося у встановленому законом порядку чи якому відмовлено у легалізації, або яке примусово розпущено за рішенням суду, але продовжує діяти, так само участі у діяльності таких об'єднань. Об'єднанням громадян є добровільне громадське формування, створене на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод. Об'єднання громадян, незалежно від назви (рух, конгрес, асоціація, фонд, спілка тощо) відповідно до Закону України "Про об'єднання громадян" визнається політичною партією або громадською організацією. Дія зазначеного Закону не поширюється на релігійні, кооперативні організації, об'єднання громадян, що мають основною метою одержання прибутків, комерційні фонди, органи місцевого та регіонального самоврядування (зокрема ради і комітети мікрорайонів, будинкові, вуличні, квартальні, сільські, селищні комітети), органи громадської самодіяльності (народні дружини, товариські суди тощо), інші об'єднання громадян, порядок створення і діяльності яких визначається відповідним законодавством. Особливості правового регулювання діяльності профспілок визначаються Законом України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності" від 15.09.1999 р. № 1045-XIV.

Не підлягають легалізації, а діяльність легалізованих об'єднань громадян забороняється у судовому порядку, коли їх метою є: зміна шляхом насильства конституційного ладу і в будь-якій протизаконній формі територіальної цілісності держави; підрив безпеки держави у формі ведення діяльності на користь іноземних держав; пропаганда війни, насильства чи жорстокості, фашизму та неофашизму; розпалювання національної та релігійної ворожнечі; створення незаконних воєнізованих формувань; обмеження загальноновизнаних прав людини. Забороняється створення і діяльність політичних партій, керівні органи чи структурні осередки яких знаходяться за межами України, а також будь-яких структурних осередків політичних партій в органах виконавчої та судової влади, у Збройних силах та Державній прикордонній службі України, на державних підприємствах, в установах і організаціях, державних навчальних закладах.

Легалізація (офіційне визнання) об'єднань громадян є обов'язковою і здійснюється шляхом їх реєстрації або повідомлення про заснування. Діяльність об'єднань громадян, які не легалізовані або примусово розпущені за рішенням суду, є протизаконною. У разі реєстрації об'єднання громадян набуває статус юридичної особи. Політичні партії та міжнародні громадські організації підлягають обов'язковій реєстрації Міністерством юстиції України. Легалізація громадської організації здійснюється відповідно міністерством юстиції України, місцевими органами державної виконавчої влади, виконавчими комітетами сільських, селищних, міських Рад народних депутатів. У разі, коли діяльність місцевої громадської організації поширюється на територію двох і більше адміністративно-територіальних одиниць, її легалізація здійснюється відповідним органом. Місцевими органами державної виконавчої влади, виконавчим комітетом сільської, селищної, міської Ради народних депутатів реєструються в обов'язковому порядку місцеві осередки зареєстрованих всеукраїнських та міжнародних об'єднань громадян, якщо така реєстрація передбачена статутними документами цих об'єднань. Про легалізацію (офіційне визнання) об'єднання громадян легалізуючий орган повідомляє у засобах масової інформації.

Органи, що проводять легалізацію об'єднань громадян, здійснюють контроль за додержанням ними положень статуту. Представники цих органів мають право бути присутніми на заходах, що проводяться об'єднаннями громадян, вимагати необхідні документи, одержувати пояснення. Нагляд за виконанням та додержанням законності об'єднаннями громадян здійснюють органи прокуратури. Контроль за джерелами та розмірами надходжень, сплатою податків об'єднаннями громадян здійснюють відповідно фінансові органи та органи державної податкової інспекції.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення є особи, яким виповнилося 16 років, а у випадках, коли правопорушення вчинене членом політичної партії – 18 років.

Стаття 186⁶. **Порушення законодавства про друковані засоби масової інформації**

Виготовлення, випуск або розповсюдження продукції друкованого засобу масової інформації після припинення діяльності цього друкованого засобу масової інформації, а так само ухилення від перереєстрації друкованого засобу масової інформації у передбачених законом випадках, чи від повідомлення реєструючому

органу про зміну виду видання, юридичної адреси засновника (співзасновників), місцезнаходження редакції, – тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 186⁶ згідно із Законом України № 1107-IV від 10.07.2003 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері діяльності друкованих засобів масової інформації. Зазначені відносини регулюються Конституцією України, законами України "Про інформацію" від 02.10.1992 р. № 2657-ІІ, "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні" від 16.11.1992 р. № 2782-ІІ та іншими нормативно-правовими актами. Друкований засіб масової інформації може видаватися після його державної реєстрації. Державній реєстрації підлягають всі друковані засоби масової інформації, що видаються на території України, незалежно від сфери розповсюдження, тиражу і способу його виготовлення.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбачених коментованою статтею, полягає у виготовленні, випуску або розповсюдженні продукції друкованого засобу масової інформації після припинення діяльності цього друкованого засобу масової інформації, а так само ухилення від перереєстрації друкованого засобу масової інформації у передбачених законом випадках, чи від повідомлення реєструючому органу про зміну виду видання, юридичної адреси засновника (співзасновників), місцезнаходження редакції. Випуск друкованого засобу масової інформації може бути припинено за рішенням засновника (співзасновників) або суду. Засновник (співзасновники) має право припинити випуск видання у випадках і порядку, передбачених установчим договором або статутом редакції чи іншим договором, укладеним між засновником (співзасновниками) і редакцією. Суд припиняє випуск видання у разі поширення відомостей, розголошення яких забороняється ст. 46 Закону України "Про інформацію"; закликів до захоплення влади, насильницької зміни конституційного ладу або територіальної цілісності України; пропаганди війни, насильства та жорстокості; розпалювання расової, національної, релігійної ворожнечі; розповсюдження порнографії, а також з метою вчинення терористичних актів та інших кримінально караних діянь; або ліквідації юридичної особи, яка є засновником видання. Про своє рішення суд повідомляє відповідний реєструючий орган. На підставі письмового повідомлення засновника (співзасновників), погодженого з редакцією, або рішення суду про припинення випуску друкованого засобу масової інформації реєструючий орган визнає свідоцтво про його державну реєстрацію недійсним.

Друкований засіб масової інформації підлягає перереєстрації в разі зміни засновника (складу співзасновників), назви, мови, сфери розповсюдження видання. Зміна засновника (складу співзасновників) повинна оформлятися угодою між засновником (співзасновниками) і його правонаступником, укладеною відповідно до вимог цивільного законодавства України.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення можуть бути особи, яким виповнилося 16 років.

Стаття 187. **Порушення правил адміністративного нагляду**

Порушення правил адміністративного нагляду особами, щодо яких встановлено такий нагляд, а саме:

1) неявка за викликом органу внутрішніх справ у вказаний термін і ненадання усних або письмових пояснень з питань, пов'язаних з виконанням правил адміністративного нагляду;

2) неповідомлення працівників органу внутрішніх справ, які здійснюють адміністративний нагляд, про зміну місця роботи чи проживання або про виїзд за межі району (міста) у службових справах;

3) порушення заборони виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу;

4) порушення заборони перебування у визначених місцях району (міста);

5) нереєстрація в органі внутрішніх справ – тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, якщо вони вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, – тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів

громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, а в разі, якщо за обставинами справи з урахуванням особи порушника застосування цих заходів буде визнано недостатнім, – адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти днів.

[Стаття 187 із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97, в редакції Закону № 1418-IV (1418–15) від 03.02.2004.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері встановлення та здійснення адміністративного нагляду за окремими категоріями раніше судимих осіб. Адміністративний нагляд – це система тимчасових примусових профілактичних заходів спостереження і контролю за поведінкою окремих осіб, звільнених з місць позбавлення волі, що здійснюються органами внутрішніх справ. Адміністративний нагляд встановлюється з метою запобігання вчиненню злочинів окремими особами, звільненими з місць позбавлення волі, і здійснення виховного впливу на них.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні зазначених у диспозиції статті правил адміністративного нагляду. Стаття 9 Закону України “Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі” від 01.12.1994 р. № 264/94-ВР визначає, що особи, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, зобов'язані вести законслухняний спосіб життя, не порушувати громадського порядку і дотримуватися таких правил: а) прибути у визначений установою виконання покарань термін в обране ними місце проживання і зареєструватися в органі внутрішніх справ; б) з'являтися за викликом міліції у зазначений термін і давати усні та письмові пояснення з питань, пов'язаних з виконанням правил адміністративного нагляду; в) повідомляти працівників міліції, які здійснюють адміністративний нагляд, про зміну місця роботи чи проживання, а також про виїзд за межі району (міста) у службових справах; г) в разі від'їзду в особистих справах з дозволу міліції в інший населений пункт та перебування там більше доби зареєструватися в місцевому органі внутрішніх справ. До осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, за постановою суду можуть бути застосовані частково або у повному обсязі такі обмеження: а) заборона виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу; б) заборона перебування у визначених місцях району (міста); в) заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району (міста); г) реєстрація в міліції від одного до чотирьох разів на місяць. Під час здійснення адміністративного нагляду суд за поданням начальника органу внутрішніх справ з урахуванням особи піднаглядного, його способу життя і поведінки може змінювати (зменшувати або збільшувати) обсяг цих обмежень.

Порядок організації здійснення адміністративного нагляду за окремими особами, звільненими з місць позбавлення волі регламентується Інструкцією про порядок організації здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, затвердженою спільним наказом МВС України та Державного департаменту України з питань виконання покарань від 04.11.2003 р. № 1303/203.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, яка знаходиться під адміністративним наглядом.

Стаття 188. Незаконна передача заборонених предметів особам, яких тримають у слідчих ізоляторах, установах виконання покарань

Прихована від огляду передача або спроба передачі будь-яким способом особам, яких тримають у слідчих ізоляторах, установах виконання покарань, алкогольних напоїв, лікарських та інших засобів, що викликають одурманювання, а так само інших заборонених для передачі предметів – тягне за собою попередження або накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією заборонених предметів.

(Стаття 188 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 3070–11 від 03.11.86, № 4452–11 від 21.08.87, № 4995–11 від 01.12.87, Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2377-IV від 20.01.2005, № 1254-VI від 14.04.2009)

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері управління слідчими ізоляторами, установами виконання покарань. Зазначені відносини регулюються Кримінально-виконавчим кодексом

сом України, Законом України “Про попереднє ув'язнення”, та іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у прихованні від огляду передачі або спробі передачі будь-яким способом особам, яких тримають у слідчих ізоляторах, установах виконання покарань, алкогольних напоїв, лікарських та інших засобів, що викликають одурманювання, а так само інших заборонених для передачі предметів. Перелік предметів, виробів і речовин, зберігання яких засудженим заборонено, міститься у Правилах внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, затверджених наказом Державного департаменту України з питань виконання покарань від 25.12.2003 р. № 275. Він містить: предмети, вироби та речовини, вилучені з цивільного обігу; будь-яку холодну та вогнепальну зброю, а також спеціальні засоби активної оборони; пересувні засоби; гроші, цінні речі та цінні папери; оптичні прилади; наручні та кишенькові годинники з дорогоцінних металів; будь-які алкогольні напої, одеколон та інші вироби на спиртовій основі; наркотичні та лікарські засоби, предмети медичного призначення; будь-яку теле-, радіо-, аудіо- та відеоапаратуру, аудіо- та відеокасети (за винятком: гучномовець – один на житлову секцію, телевізор – один на відділення або на жилу секцію); радіоелектронні засоби, призначені для передавання чи приймання радіосигналів (мобільні телефони, пейджери тощо); комп'ютерну техніку, друкарські машинки, розмножувальні прилади; ножі, бритви (крім електричних, механічних та безпечних з касетною голівкою) та інші гострорізальні і колючі предмети; сокири, молотки та інші інструменти; гральні карти; фотоапарати, фотоматеріали, хімікати; будь-які документи (крім копій вироків і ухвал судів, квитанцій на зберігання грошей, речей та цінностей); топографічні карти, компаси; військовий та інший формений одяг, обладнання до нього, а також верхній одяг, головні убори та взуття (за винятком тапочок) невідновлених зразків; кольорові олівці, фарби, копіювальний папір; музичні інструменти; будь-яке спортивне знаряддя, у тому числі для заняття бойовими мистецтвами (боксерські рукавички та груші, рукавички для заняття рукопашним боєм, маківари тощо). Музичні інструменти, які є у власності засудженого, здаються на зберігання до складу або клубу установи. Користування ними дозволяється у спеціально обладнаних приміщеннях у час, який встановлений розпорядком дня.

Особи, щодо яких як запобіжний захід обрано взяття під варту, забороняється мати при собі гроші та цінні речі, а також предмети, не дозволені для зберігання в місцях попереднього ув'язнення. Вилучені у них при доставленні в місця попереднього ув'язнення гроші зараховуються на їх особові рахунки, а цінні речі і предмети здаються на зберігання; гроші та цінні речі, одержані шляхом обману під час перебування в місцях попереднього ув'язнення або джерело одержання яких не встановлено, передаються в доход держави за мотивованою постановою начальника установи для попереднього ув'язнення, санкціонованою прокурором, копія якої приєднується до особової справи особи, яка тримається під вартою.

Особам, які утримуються у вищезазначених установах, забороняється: купувати, зберігати і вживати спиртні напої (їх сурогати), наркотичні засоби, медичні препарати без призначення лікаря; мати при собі гроші, цінні речі з дорогоцінних металів, медичний інструментарій, вогнепальну та холодну зброю, вибухові, отруйні речовини, фотоапарати, приладдя і хімікати до них або радіоапаратуру, за винятком програвачів і радіодинаміків, друкарські машинки, розмножувальні прилади, топографічні карти, компаси, предмети військового та іншого форменого одягу, гральні карти та інші предмети, які заборонено зберігати.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути будь-яка особа, якій виповнилося 16 років, у тому числі і працівники слідчих ізоляторів, установ виконання покарань

Зміни, внесені до коментованої статті Законом України № 1254-VI від 14.04.2009 р., були пов'язані із виключенням з її тексту застарілих положень, що не відображали сучасний стан розвитку правовідносин у сфері управління системою виконання покарань: з назви та з абзацу першого було виключено слова «або лікувально-трудова профілакторія».

Стаття 188¹. Невиконання розпорядження державного або іншого органу про працевлаштування

Невиконання посадовою особою, яка користується правом прийняття на роботу і звільнення, розпорядження виконавчого органу сільської, селищної, міської ради,

місцевої державної адміністрації або рішення служби у справах дітей чи рішення іншого органу про працевлаштування осіб, забезпечення роботою яких відповідно до законодавства покладено на ці органи, – тягне за собою накладення штрафу від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Невиконання посадовою особою, яка користується правом приймати на роботу і звільняти з роботи, фізичною особою, яка використовує найману працю, нормативу робочих місць для працевлаштування інвалідів, неподання Фонду соціального захисту інвалідів звіту про зайнятість та працевлаштування інвалідів – тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188-1 згідно з Указом ПВР № 9280-11 від 14.05.90; із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2342-11 (2342-14) від 05.04.2001, № 2960-IV (2960-15) від 06.10.2005, № 609-V (609-16) від 07.02.2007.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері реалізації громадянами України права на працю. Зазначені відносини регулюються Кодексом законів про працю України, Законом України "Про зайнятість населення" від 01.03.1991 р. № 803-П та іншими законами та підзаконними нормативними актами.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованою статтею, полягає у невиконанні посадовою особою, яка користується правом прийняття на роботу і звільнення, розпорядження виконавчого органу сільської, селищної, міської ради, місцевої державної адміністрації або рішення служби у справах дітей чи рішення іншого органу про працевлаштування осіб, забезпечення роботою яких відповідно до законодавства покладено на ці органи. Відповідно до ст. 5 Закону України "Про зайнятість населення" держава забезпечує надання додаткових гарантій щодо працевлаштування працездатним громадянам у працездатному віці, які потребують соціального захисту і не здатні на рівних конкурувати на ринку праці, у тому числі: а) жінкам, які мають дітей віком до шести років; б) одиноким матерям, які мають дітей віком до чотирнадцяти років або дітей-інвалідів; в) молоді, яка закінчила або припинила навчання у середній загальноосвітній школах, професійно-технічних закладах освіти, звільнилася зі строкової військової або альтернативної (невійськової) служби і якій надається перше робоче місце, дітям (сиротам), які залишилися без піклування батьків, а також особам, яким виповнилося п'ятнадцять років і які за згодою одного із батьків або особи, яка їх замінює, можуть, як виняток, прийматися на роботу; г) особам передпенсійного віку (чоловікам після досягнення 58 років, жінкам – 53 років); д) особам, звільненим після відбуття покарання або примусового лікування. Для працевлаштування зазначених категорій громадян місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад за поданням центрів зайнятості бронюють на підприємствах, в установах і організаціях, незалежно від форм власності, з чисельністю понад 20 чоловік до 5% загальної кількості робочих місць за робітничими професіями, у тому числі з гнучкими формами зайнятості.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 2 коментованою статтею, полягає у невиконанні посадовою особою, яка користується правом приймати на роботу і звільняти з роботи, фізичною особою, яка використовує найману працю, нормативу робочих місць для працевлаштування інвалідів, а також неподання до Фонду соціального захисту інвалідів звіту про зайнятість та працевлаштування інвалідів. Для підприємств, установ, організацій, у тому числі підприємств, організацій громадських організацій інвалідів, фізичних осіб, які використовують найману працю, установлюється норматив робочих місць для працевлаштування інвалідів у розмірі чотирьох відсотків середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу за рік, а якщо працює від 8 до 25 осіб, – у кількості одного робочого місця. Підприємства самостійно розраховують кількість робочих місць для працевлаштування інвалідів відповідно до встановленого нормативу і забезпечують працевлаштування інвалідів.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення є посадові особи, які користуються правом прийняття на роботу і звільнення, фізичні особи, які використовують найману працю.

Стаття 188². Ухилення від виконання законних вимог посадових осіб органів виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів

Невиконання посадовими особами, громадянами, які займаються підприємницькою діяльністю, законних вимог посадових осіб органів виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів про проведення перевірки діяльності по продажу товарів, виконанню робіт, наданню послуг громадянам-споживачам або про надання необхідних для цього матеріалів – тягне за собою накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ухилення посадових осіб і громадян, які займаються підприємницькою діяльністю, від своєчасного виконання приписів посадових осіб органів виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів про усунення порушень прав споживачів – тягне за собою накладення штрафу від одного до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188-2 згідно із Законом № 3683-12 від 15.12.93, із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2342-П (2342-14) від 05.04.2001.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері захисту прав споживачів (див. коментар до ст. 156 КпАП).

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у ухиленні від виконання законних вимог посадових осіб органів виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів. Державний захист прав громадян як споживачів здійснюють спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів та його територіальні органи, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи і установи державного санітарно-епідеміологічного нагляду України, інші органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування відповідно до законодавства, а також судові органи. Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів та його територіальні органи в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі здійснюють державний контроль за дотриманням законодавства України про захист прав споживачів у центральних і місцевих органах виконавчої влади та суб'єктами господарської діяльності, забезпечують реалізацію державної політики щодо захисту прав споживачів і мають право: 1) давати суб'єктам господарської діяльності обов'язкові для виконання приписи про припинення порушень прав споживачів; 2) перевіряти у суб'єктів господарської діяльності сфери торгівлі, громадського харчування і послуг якість товарів (робіт, послуг), додержання обов'язкових вимог щодо безпеки товарів (робіт, послуг), а також додержання правил торгівлі та надання послуг, входить безперешкодно та обстежувати, відповідно до законодавства, будь-які виробничі, складські, торговельні та інші приміщення цих суб'єктів; 3) відбирати у суб'єктів господарської діяльності сфери торгівлі, громадського харчування і послуг зразки товарів, сировини, матеріалів, напівфабрикатів, комплектуючих виробів для перевірки їх якості на місці або проведення незалежної експертизи у відповідних лабораторіях та інших установах з платою вартості зразків і проведених досліджень (експертиз) за рахунок суб'єктів господарської діяльності, що перевіряються. Порядок відбору таких зразків визначається Кабінетом Міністрів України. Проводити контрольні перевірки правильності розрахунків із споживачами за надані послуги та реалізовані товари. В разі неможливості повернення затрат їх відшкодування здійснюється через результати діяльності суб'єктів господарської діяльності. Порядок проведення таких перевірок визначається Кабінетом Міністрів України; 4) одержувати від суб'єктів господарської діяльності, що перевіряються, безплатно копії необхідних нормативних документів та інші відомості, які характеризують якість товарів (робіт, послуг), сировини, матеріалів, комплектуючих виробів, що використовуються для виробництва цих товарів (виконання робіт, надання послуг); 5) припиняти відвантаження і реалізацію товарів, що не відповідають вимогам нормативних документів, до усунення суб'єктами господарської діяльності виявлених недоліків; 6) забороняти суб'єктам господарської діяльності реалізацію споживачам товарів (виконання робіт, надання послуг): на які немає документів, що засвідчують їх відповідність вимогам нормативних документів; на які в актах законодавства, нормативних документах встановлено обов'язкові вимоги щодо забезпечення безпеки життя, здоров'я, майна споживачів і охорони навколишнього природного середовища, якщо ці товари (роботи, послуги) внесені до переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації, але не мають сертифіката

відповідності (свідоцтва про визнання іноземного сертифіката); завезених на територію України без документів, які підтверджують їх належну якість; на яких термін придатності не зазначений або зазначений з порушенням вимог нормативних документів, а також товарів, термін придатності яких минув; 7) приймати рішення: про припинення у сфері торгівлі, громадського харчування і послуг продажу та виробництва товарів, виконання робіт і надання послуг, що не відповідають вимогам нормативно-правових актів та нормативних документів, – до усунення виявлених недоліків; про тимчасове припинення діяльності підприємств торгівлі (секцій, відділів), громадського харчування, сфери послуг, складів підприємств оптової і роздрібно торгівлі та організацій незалежно від форм власності, що систематично реалізують недоброякісні товари, порушують правила торгівлі та надання послуг, умови зберігання та транспортування товарів, – до усунення виявлених недоліків; 8) опломбовувати у порядку, передбаченому законодавством, у сфері торгівлі, громадського харчування і послуг виробничі, складські, торговельні та інші приміщення, а також несправні, з неправильними показаннями, з пошкодженим повірочним тавром або без нього, чи з таким, термін дії якого закінчився, засоби виміральної техніки, за допомогою яких здійснюється обслуговування споживачів, з наступним повідомленням про це територіальних органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері стандартизації, метрології та сертифікації; 9) вилучати неякісні товари, документи, інші предмети, що свідчать про порушення прав споживачів; 10) подавати до суду позови про захист прав споживачів; 11) передавати матеріали перевірок на дії осіб, що містять ознаки злочину, органам дізнання чи попереднього слідства; 12) накладати на винних осіб у випадках, передбачених законодавством, адміністративні стягнення; 13) накладати на суб'єкти господарської діяльності сфери торгівлі, громадського харчування і послуг, зокрема на громадян-підприємців, стягнення, в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України. Результати перевірок суб'єктів господарської діяльності службовими особами спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів та його територіальних органів оформлюються відповідними актами. Порядок припинення відвантаження і реалізації товарів суб'єктами господарської діяльності, тимчасового припинення виробництва товарів, виконання робіт і надання послуг, діяльності підприємств торгівлі, громадського харчування і сфери послуг, а також вилучення неякісних товарів, документів та інших предметів, що свідчать про порушення прав споживачів, визначається законодавчими актами України. Інші органи виконавчої влади здійснюють державний захист прав споживачів у межах своєї компетенції, визначеної чинним законодавством.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути посадові особи та громадяни, які займаються підприємницькою діяльністю.

Стаття 188³. Невиконання вимог органів державного контролю за цінами

Невиконання законних вимог органів державного контролю за цінами щодо усунення порушень порядку формування та застосування цін і тарифів чи припинення операцій по рахунках в установах банків та інших фінансово-кредитних установах – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від дев'яти до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188–3 згідно із Законом № 179/94-ВР від 22.09.94, із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері державного контролю за цінами (див. коментар до ст. 165² КпАП).

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у невиконанні законних вимог органів державного контролю за цінами щодо усунення порушень порядку формування та застосування цін і тарифів чи припинення операцій по рахунках в установах банків та інших фінансово-кредитних установах. Повноваження органів контролю за цінами див. у коментарі до ст. 244⁵ КпАП.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є посадові особи підприємств, організацій, установ, у тому числі банків та фінансово-кредитних установ.

Стаття 188⁴. Невиконання законних вимог органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці

Невиконання законних вимог посадових осіб органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці щодо усунення порушень законодавства про охорону праці або створення перешкод для діяльності цих органів – тягне за собою накладення штрафу на працівників від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від восьми до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188–4 згідно із Законом № 8/95-ВР від 19.01.95; із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2342-ІІ (2342–14) від 05.04.2001, № 2197-ІV (2197–15) від 18.11.2004.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони праці. Охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності. Зазначені відносини регулюються Кодексом законів про працю України, Законом України "Про охорону праці" від 14.10.1992 р. № 2694-ІІ, а також іншими законами та підзаконними правовими актами.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у невиконанні законних вимог посадових осіб органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці щодо усунення порушень законодавства про охорону праці або створення перешкод для діяльності цих органів. Щодо компетенції зазначених органів (див. коментар до ст. 231 КпАП).

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути працівники та посадові особи підприємств, установ та організацій всіх форм власності.

Стаття 188⁵. Невиконання законних розпоряджень чи приписів посадових осіб органів, які здійснюють державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів, радіаційної безпеки або охорону природних ресурсів

Невиконання законних розпоряджень чи приписів, інших законних вимог посадових осіб органів, які здійснюють державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів, радіаційної безпеки або охорону природних ресурсів, ненадання їм необхідної інформації або надання неправдивої інформації, вчинення інших перешкод для виконання покладених на них обов'язків – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188–5 згідно із Законом № 8/95-ВР від 19.01.95; із змінами, внесеними згідно із Законами № 81/96-ВР від 06.03.96, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 1284-ІV (1284–15) від 18.11.2003, № 271-VI (271–17) від 15.04.2008.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері державного контролю у галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів, радіаційної безпеки та охорону природних ресурсів.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у невиконанні законних розпоряджень чи приписів, інших законних вимог посадових осіб органів, які здійснюють державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних

ресурсів, радіаційної безпеки або охорони природних ресурсів, ненадання їм необхідної інформації або надання неправдивої інформації, вчинення інших перешкод для виконання покладених на них обов'язків. Спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища, екологічної безпеки, заповідної справи, а також гідрометеорологічної діяльності є Міністерство охорони навколишнього природного середовища України (Мінприроди України). Мінприроди України та посадові особи з контролю у сфері охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки мають право: обстежувати підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, зокрема військові та оборонні об'єкти, об'єкти органів внутрішніх справ і Служби безпеки України, з метою перевірки додержання вимог щодо охорони навколишнього природного середовища і відтворення природних ресурсів, екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки; обмежувати, тимчасово забороняти (зупиняти) в установленому порядку діяльність підприємств, установ, організацій та об'єктів незалежно від форми власності або вносити до Кабінету Міністрів України відповідні подання щодо припинення діяльності, якщо вона провадиться з порушенням норм, правил і нормативів з охорони навколишнього природного середовища, екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки; одержувати в установленому законодавством порядку від центральних і місцевих органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, до сфери управління яких належать ці підприємства, установи та організації, пояснення, довідки, звіти про стан екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки, повідомлення про аварії та їх причини, технічну та іншу документацію, а також іншу інформацію, необхідну для виконання покладених на Міністерство завдань. Передбачено також інші повноваження посадових осіб з контролю у сфері охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки, порушення яких є об'єктивною стороною правопорушень, передбачених коментованою статтею.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 188–6. Невиконання законних вимог посадових осіб органів спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з державного нагляду за додержанням законодавства про працю або створення перешкод для діяльності цих органів

Невиконання законних вимог посадових осіб органів спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з державного нагляду за додержанням законодавства про працю щодо усунення порушень законодавства про працю та загальнообов'язкове державне соціальне страхування або створення перешкод для діяльності цих органів – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 188–6 згідно із Законом № 8/95-ВР від 19.01.95, із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 666/97-ВР від 21.11.97; в редакції Закону № 1725-IV від 18.05.2004; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1027-VI від 19.02.2009)

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері державного нагляду за додержанням законодавства про працю.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у невиконанні законних вимог посадових осіб органів спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з державного нагляду за додержанням законодавства про працю щодо усунення порушень законодавства про працю та загальнообов'язкове державне соціальне страхування або створенні перешкод для діяльності цих органів. Щодо повноважень зазначених органів див. коментар до ст. 230¹ КпАП.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути посадові особи підприємств, установ та організацій усіх форм власності.

Законом України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за несвоєчасну виплату або

безпідставну невиплату заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших встановлених законом виплат» № 1027-VI від 19.02.2009 р. було збільшено розмір штрафу як виду адміністративного стягнення за вчинення правопорушень, передбачених коментованою статтею: якщо у попередній редакції такий штраф становив від десяти до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян., то у чинній редакції він складає від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 188⁷. Невиконання законних вимог (приписів) посадових осіб органів Державної інспекції зв'язку Національної комісії з питань регулювання зв'язку

Невиконання законних вимог (приписів) посадових осіб органів Державної інспекції зв'язку Національної комісії з питань регулювання зв'язку щодо усунення порушень законодавства про телекомунікації, поштовий зв'язок та радіочастотний ресурс України – тягне за собою накладення штрафу на громадян від десяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188–7 згідно із Законом № 386/96-ВР від 01.10.96, в редакції Закону № 1876-IV (1876–15) від 24.06.2004.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері контролю за додержанням законодавства про телекомунікації, поштовий зв'язок та радіочастотний ресурс України.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у невиконанні законних вимог (приписів) посадових осіб органів Державної інспекції зв'язку Національної комісії з питань регулювання зв'язку щодо усунення порушень законодавства про телекомунікації, поштовий зв'язок та радіочастотний ресурс України. Державна інспекція зв'язку, виконуючи покладені на неї функції, керується Конституцією України, Законами України «Про радіочастотний ресурс України», «Про телекомунікації», «Про поштовий зв'язок», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» та ін..

Визначення понять “телекомунікації”, “поштовий зв'язок” та “радіочастотний ресурс” та правові засади діяльності в цій сфері див. у коментарі до ст. 145 КпАП.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 188⁸. Невиконання приписів та постанов посадових осіб органів державного пожежного нагляду

Невиконання приписів та постанов посадових осіб органів державного пожежного нагляду або створення перешкод для їх діяльності – тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від 0,5 до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від двох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188–8 згідно із Законом № 651/97-ВР від 19.11.97, із змінами, внесеними згідно із Законами № 1142-IV (1142–14) від 08.10.99, № 1155-IV (1155–15) від 11.09.2003.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері пожежного нагляду. Зазначені відносини регулюються законами України “Про пожежну безпеку” № 3745–12, “Про правові засади цивільного захисту” № 1859–15, Інструкцією про порядок та умови застосування органами державного пожежного нагляду запобіжних заходів, затвердженою наказом МНС України від 21.10.2004 р. № 130, а також іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у невиконанні приписів та постанов посадових осіб органів державного пожежного нагляду або створення перешкод для їх діяльності. У разі порушення правил пожежної безпеки, що створює загрозу виникнення пожежі або перешкод для її гасіння, евакуації людей, у випадку випуску пожежонебезпечної продукції, систем і засобів протипожежного захисту з відхиленням від стандартів чи технічних умов (шб) у разі їх відсутності, а також у разі виявлення порушень протипожежних вимог, передбачених

стандартами, нормами і правилами, під час проектування (вибірково), будівництва, реконструкції, розширення чи технічного переоснащення до їх усунення уповноваженими на те посадовими особами органів держпожнадзора застосовуються запобіжні заходи. Головний державний інспектор України з пожежного нагляду, його перший заступник та заступники, старші державні та державні інспектори з пожежного нагляду України, головні державні інспектори з пожежного нагляду Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя та їх заступники, державні інспектори з пожежного нагляду територіальних органів держпожнадзора мають право: а) припиняти чи забороняти: роботу підприємств, окремих виробництв, виробничих дільниць; експлуатацію будівель, споруд, окремих приміщень; роботу агрегатів, експлуатацію опалювальних приладів та дільниць електричної мережі; випуск та реалізацію пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту; проведення пожежонебезпечних робіт, дію виданих дозволів на право проведення таких робіт; б) забороняти: випуск та застосування проєктів; будівництво, реконструкцію, технічне переоснащення об'єктів виробничого та іншого призначення, впровадження нових технологій, випуск пожежонебезпечної продукції; в) зупиняти проведення будівельно-монтажних робіт.

Вони також мають право вносити пропозиції про припинення фінансування будівельно-монтажних робіт у разі виявлення порушень протипожежних вимог, відсутності позитивних результатів експертизи (перевірки) проєктної та іншої документації на відповідність нормативним актам з пожежної безпеки органів держпожнадзора.

Головні державні інспектори з пожежного нагляду міст, районів, районів у містах, селищ міського типу мають право самостійно: приймати рішення щодо об'єктів, перелік яких визначається територіальними органами держпожнадзора; зупиняти проведення будівельно-монтажних робіт, нагляд за якими здійснюють місцеві органи держпожнадзора; забороняти реалізацію пожежонебезпечної продукції; забороняти (припиняти) роботу (експлуатацію) окремих приміщень, агрегатів, опалювальних приладів, дільниць електричної мережі, проведення пожежонебезпечних робіт та дію виданих дозволів на право проведення таких робіт.

Державні інспектори з пожежного нагляду міст, районів, районів у містах, селищ міського типу мають право припинити (заборонити): роботу виробничої дільниці, агрегату (якщо це не призведе до зупинення роботи підприємства або окремого виробництва в цілому); проведення пожежонебезпечних робіт та дію виданих дозволів на право проведення таких робіт; експлуатацію окремого приміщення, опалювального приладу чи дільниці електричної мережі.

Права та обов'язки посадових осіб держпожнадзора при застосуванні запобіжних заходів визначаються в їх функціональних обов'язках відповідно до законодавства та вимог Інструкції про порядок та умови застосування органами державного пожежного нагляду запобіжних заходів, затвердженої наказом МНС України від 21.10.2004 р. № 130.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 188⁹. Невиконання законних вимог посадових осіб органів виконавчої влади у сфері стандартизації, метрології та сертифікації

Невиконання законних вимог посадових осіб органів виконавчої влади у сфері стандартизації, метрології та сертифікації щодо усунення порушень законодавства про стандартизацію, метрологію та сертифікацію або створення перешкод для діяльності цих органів, а також невиконання вимог приписів, пов'язаних з порушенням вимог стандартів, норм і правил щодо якості продукції, – тягне за собою накладення штрафу від трьох до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188–9 згідно із Законом № 73/98-ВР від 04.02.98, із змінами, внесеними згідно із Законом № 2342-ІІ (2342–14) від 05.04.2001.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері стандартизації, метрології та сертифікації (див. коментар до Глави 13 КпАП).

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у: 1) невиконанні законних вимог посадових осіб органів виконавчої влади у сфері стандартизації,

метрології та сертифікації щодо усунення порушень законодавства про стандартизацію, метрологію та сертифікацію; 2) створенні перешкод для діяльності цих органів; 3) невиконанні вимог приписів, пов'язаних з порушенням вимог стандартів, норм і правил щодо якості продукції. Зазначені вимоги встановлені законами України "Про стандартизацію" від 17.05.2001 р. № 2408-ІІ, "Про метрологію та метрологічну діяльність" від 11.02.1998 р. № 113/98-ВР, "Про підтвердження відповідності" від 17.05.2001 р. № 2406-ІІ, а також іншими нормативно-правовими актами. Такі вимоги є похідними від повноважень відповідних посадових осіб. Наприклад, Законом України "Про метрологію та метрологічну діяльність" від 11.11.1998 р. № 113/98-ВР до таких повноважень віднесено: безперешкодно (з пред'явленням службового посвідчення) відвідувати центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, організації та фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності з додержанням установлених у них порядку і режиму роботи; перевіряти діяльність центральних і місцевих органів виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємств, організацій та фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності щодо додержання вимог цього Закону, інших нормативно-правових актів і нормативних документів з метрології (далі – метрологічні вимоги), а також використовувати їх технічні засоби та залучати до перевірок їх працівників; одержувати необхідні відомості та матеріали з метрологічної діяльності; направляти засоби виміральної техніки на інспекційну перевірку; перевіряти правильність віднесення засобів виміральної техніки до таких, що підлягають повірці; перевіряти кількість фасованого товару в упаковках під час його фасування та продажу, відбирати для цього зразки упакованих фасованих товарів і у разі потреби розкривати готові упаковки, користуватися проїзними квитками для проїзду в міському пасажирському транспорті (крім таксі), які можуть закуповуватися за рахунок асигнувань, передбачених у кошторисі на утримання організації, у штаті якої ці інспектори перебувають тощо.

Невиконання хоча б однієї із законних вимог посадових осіб органів виконавчої влади у сфері стандартизації, метрології та сертифікації, які є похідними від їх повноважень щодо усунення порушень законодавства про стандартизацію, метрологію та сертифікацію утворює склад цього правопорушення.

Створення перешкод для діяльності посадових осіб органів виконавчої влади у сфері стандартизації, метрології та сертифікації – це перешкоджання виконання ними законних повноважень (наприклад, закриття доступу до об'єкта, створення штучних перепон тощо).

У разі виявлення порушень встановлених вимог у сфері стандартизації, метрології та сертифікації посадові особи мають право давати відповідні приписи та встановлювати строки усунення таких порушень (забороняти реалізацію товару, забороняти виконання робіт тощо). Невиконання вимог таких приписів також утворює об'єктивну сторону цього правопорушення.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи підприємств, установ та організацій, так і громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності.

Стаття 188¹⁰. Невиконання законних вимог посадових осіб органів державного контролю якості лікарських засобів

Невиконання законних вимог посадових осіб органів державного контролю якості лікарських засобів щодо усунення порушень законодавства про лікарські засоби або створення перешкод для діяльності цих органів – тягне за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188¹⁰ згідно із Законом України № 352-ІV від 23.12.98 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері державного контролю якості лікарських засобів. Предметом – лікарські засоби, які визначені у Законі України "Про лікарські засоби" від 04.04.1996 р. № 123/96-ВР як речовини або їх суміші природного, синтетичного чи біотехнологічного походження, які застосовуються для запобігання вагітності, профілактики, діагностики та лікування захворювань людей або зміни стану і функцій організму. До лікарських засобів належать: діючі речовини (субстанції); готові лікарські засоби (лікарські препарати, ліки, медикаменти); гомеопатичні засоби; засоби, які використовуються для виявлення збудників хвороб, а також боротьби із збудниками хвороб або паразитами; лікарські косметичні засоби та лікарські домішки до харчових продуктів; готові лікарські засоби (лікарські препарати, ліки, медикаменти) – дозовані лікарські засоби в тому вигляді та стані, в якому їх застосовують; діючі речовини (субстанції) – біологічно активні речовини,

які можуть змінювати стан і функції організму або мають профілактичну, діагностичну чи лікувальну дію та використовуються для виробництва готових лікарських засобів; допоміжні речовини – додаткові речовини, необхідні для виготовлення готових лікарських засобів; наркотичні лікарські засоби – лікарські засоби, віднесені до наркотичних відповідно до законодавства; отруйні лікарські засоби – лікарські засоби, віднесені до отруйних Міністерством охорони здоров'я України; сильнодіючі лікарські засоби – лікарські засоби, віднесені до сильнодіючих Міністерством охорони здоров'я України.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у невиконанні законних вимог посадових осіб органів державного контролю якості лікарських засобів щодо усунення порушень законодавства про лікарські засоби або створення перешкод для діяльності цих органів.

Законні вимоги посадових осіб органів державного контролю якості лікарських засобів щодо усунення порушень законодавства про лікарські засоби є похідними від їх повноважень, які визначені відповідними нормативно-правовими актами. Так, ст. 15 Закону України "Про лікарські засоби" до повноважень посадових осіб органів державного контролю якості лікарських засобів віднесено: перевіряти додержання вимог законодавства щодо якості лікарських засобів під час їх виробництва, зберігання, транспортування та реалізації суб'єктами господарської діяльності; безперешкодно проводити огляд будь-яких виробничих, складських, торговельних приміщень суб'єктів господарської діяльності (з урахуванням встановленого режиму роботи) за наявності рішення про перевірку; одержувати від суб'єктів господарської діяльності необхідні відомості про додержання вимог стандартів, технічних умов, фармакопейних статей і технологічних регламентів, а також про забезпечення якості лікарського засобу під час виробництва, транспортування, зберігання та реалізації; відбирати зразки лікарських засобів для лабораторної перевірки їх якості. Вартість відібраних зразків та проведення контролю їх якості включається до виробничих витрат суб'єктів, у яких ці зразки відібрано. Порядок відбору зразків лікарських засобів визначається Кабінетом Міністрів України; давати обов'язкові для виконання приписи про усунення порушень стандартів і технічних умов, фармакопейних статей і технологічних регламентів, а також про усунення порушень під час виробництва, зберігання, транспортування та реалізації лікарських засобів; передавати матеріали перевірок, що містять ознаки злочину, органам дізнання чи попереднього слідства; накладати штрафи на суб'єктів господарської діяльності незалежно від форм власності у разі порушення ними стандартів і технічних умов, фармакопейних статей і технологічних регламентів під час виробництва, зберігання, транспортування та реалізації лікарських засобів; складати протоколи про адміністративні правопорушення та накладати адміністративні штрафи; звертатися до органів, уповноважених видавати ліцензії на здійснення виробництва, оптову закупівлю, оптову та роздрібну реалізацію лікарських засобів, з пропозицією про анулювання виданих ліцензій у разі порушення суб'єктами господарювання умов, за яких видано ліцензії, а також стандартів і технічних умов, фармакопейних статей і технологічних регламентів; зупиняти чи забороняти виробництво лікарських засобів у разі систематичного або грубого порушення вимог стандартів та технічних умов, фармакопейних статей і технологічних регламентів; забороняти зберігання, реалізацію та використання лікарських засобів, якість яких не відповідає встановленим вимогам.

Законні вимоги посадових осіб, які здійснюють державний контроль якості лікарських засобів, є обов'язковими для виконання. В іншому випадку, їх невиконання чи створення перешкод для їх законної діяльності (перешкоджання виконання ними законних повноважень, закриття доступу до об'єкта, створення штучних перепон, відання наказів щодо недопущення посадових осіб до об'єктів тощо) утворює об'єктивну сторону цього правопорушення.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи підприємств, установ та організацій, так і громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності.

Стаття 188¹¹. Невиконання постанов, розпоряджень, приписів, висновків, а так само інших законних вимог посадових осіб органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби

Невиконання постанов, розпоряджень, приписів, висновків посадових осіб органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби щодо усунення порушень санітарного законодавства, ненадання їм необхідної інформації або надання неправдивої інформації, створення інших перешкод для виконання

покладених на них обов'язків – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до дванадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від шести до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188¹¹ згідно із Законом України № 352-IV від 23.12.98 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері контролю за додержанням санітарно-епідеміологічного законодавства.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у невиконанні постанов, розпоряджень, приписів, висновків посадових осіб органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби щодо усунення порушень санітарного законодавства, ненадання їм необхідної інформації або надання неправдивої інформації, створенні інших перешкод для виконання покладених на них обов'язків.

Відповідно до ст. 31 Закону України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" від 24.02.1994 р. № 4004-II систему державної санітарно-епідеміологічної служби України становлять: центральний орган виконавчої влади в галузі охорони здоров'я; установи і заклади державної санітарно-епідеміологічної служби центрального органу в галузі охорони здоров'я; відповідні установи, заклади, частини і підрозділи центральних органів виконавчої влади в галузі оборони, в галузі внутрішніх справ, у справах охорони державного кордону, з питань виконання покарань. Державного управління справами. Служби безпеки України; державні наукові установи санітарно-епідеміологічного профілю.

Посадовими особами державної санітарно-епідеміологічної служби України є головні державні санітарні лікарі та їх заступники, інші працівники державної санітарно-епідеміологічної служби України, уповноважені здійснювати державний санітарно-епідеміологічний нагляд згідно з цим Законом.

На посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби України покладено відповідні завдання, обов'язки та права щодо усунення порушень санітарного законодавства, зокрема і шляхом прийняття відповідних управлінських рішень (постанов, розпоряджень, приписів, висновків тощо). Невиконання таких рішень, а також ненадання відповідним посадовим особам органів державної санітарно-епідеміологічної служби України необхідної інформації або надання неправдивої інформації, створення інших перешкод для виконання покладених на них обов'язків утворює об'єктивну сторону цього правопорушення.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи підприємств, установ та організацій, так і громадяни на яких статті 5, 7 Закону України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" від 24.02.1994 р. № 4004-II покладено відповідні обов'язки.

Стаття 188¹². Невиконання законних вимог посадових осіб спеціально уповноважених органів виконавчої влади у сфері захисту рослин

Невиконання законних вимог посадових осіб спеціально уповноважених органів виконавчої влади, які здійснюють державний контроль за додержанням законодавства про захист рослин, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від десяти до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188–12 згідно із Законом № 1368-IV (1368–14) від 11.01.2000; із змінами, внесеними згідно із Законом № 736-V (736–16) від 14.03.2007.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист рослин.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у невиконанні законних вимог посадових осіб спеціально уповноважених органів виконавчої влади, які здійснюють державний контроль за додержанням законодавства про захист рослин.

Відповідно до ст. 1 Закону України "Про захист рослин" від 14.10.1998 р. № 180-IV захист рослин – це комплекс заходів, спрямованих на зменшення втрат урожаю та запобігання погіршенню

стану рослин сільськогосподарського та іншого призначення, багаторічних і лісових насаджень, дерев, чагарників, рослинності закритого ґрунту, продукції рослинного походження через шкідників, хвороби і бур'яни.

Законні вимоги посадових осіб спеціально уповноважених органів виконавчої влади, які здійснюють державний контроль за додержанням законодавства про захист рослин є похідними від їх повноважень, які закріплені статтями 16, 17 Закону України "Про захист рослин" від 14.10.1998 р. № 180-XIV. Так, посадові особи спеціально уповноважених органів виконавчої влади у сфері захисту рослин мають право: вимагати від підприємств, установ, організацій усіх форм власності та громадян, діяльність яких пов'язана із захистом рослин, додержання законодавства про захист рослин; відвідувати підприємства, установи, організації усіх форм власності, діяльність яких пов'язана з користуванням землею, лісом, водними об'єктами, вирощуванням рослин сільськогосподарського та іншого призначення, багаторічних і лісових насаджень, дерев, чагарників, рослинності закритого ґрунту, а також реалізацією, переробкою, зберіганням і використанням рослин та продукції рослинного походження, з метою перевірки додержання законодавства про захист рослин та відбирання зразків ґрунту, води, насіння, рослин, продукції рослинного походження та інших матеріалів для проведення фітосанітарної діагностики; обмежувати, тимчасово забороняти або припиняти діяльність підприємств, установ, організацій усіх форм власності та громадян у разі порушення ними вимог технології та нормативно-правових актів з питань захисту рослин, що можуть спричинити загрозу життю і здоров'ю людей та довкіллю; визначати і регулювати обсяги робіт, пов'язаних із захистом рослин, відповідно до фітосанітарного стану; забороняти реалізацію засобів захисту рослин, які не відповідають вимогам щодо їх якості; одержувати від міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій усіх форм власності та громадян необхідну інформацію з питань захисту рослин; давати обов'язкові для виконання розпорядження (приписи) про проведення підприємствами, установами, організаціями усіх форм власності та громадянами профілактичних і винищувальних заходів щодо захисту рослин; накладати адміністративні штрафи на осіб, винних у порушенні законодавства про захист рослин.

До обов'язків посадових осіб спеціально уповноважених органів виконавчої влади у сфері захисту рослин віднесено: у межах своєї компетенції розробляти та приймати нормативно-правові акти з питань захисту рослин; прогнозувати розвиток і поширення шкідливих організмів; своєчасно інформувати органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, а також підприємства, установи, організації усіх форм власності та громадян, діяльність яких пов'язана з користуванням землею, лісом, водними об'єктами, вирощуванням, реалізацією, переробкою, зберіганням і використанням рослин та продукції рослинного походження, про фітосанітарний стан, строки та методи проведення захисних заходів; здійснювати контроль за виконанням загальнодержавних, міждержавних, регіональних цільових програм захисту рослин; впроваджувати безпечні для здоров'я людини та охорони довкілля інтегровані та інші системи захисту рослин; визначати обставини, межі території, час введення особливого режиму захисту рослин та заходи щодо локалізації і ліквідації особливо небезпечних шкідливих організмів, а також залучати в установленому законодавством порядку для цих цілей ресурси держави, а також ресурси підприємств, установ, організацій усіх форм власності та громадян з попереднім відшкодуванням їм понесених ними витрат; вносити упродовж однієї доби до відповідного органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування подання про запровадження особливого режиму та відповідних заходів захисту рослин; вести баланс потреб у засобах захисту рослин за асортиментом і обсягами їх виробництва в Україні та закупівлі за імпортом; проводити аналітичні дослідження засобів захисту рослин на відповідність їх сертифікатам якості, у тому числі тих, що завозяться на митну територію України, а також регламентів їх застосування тощо; погоджувати асортимент і технічні умови виробництва, регламенти застосування, перелік пестицидів, дозволених до використання в Україні, а також їх асортимент, який закуповується за імпортом.

Невиконання хоча б однієї із законних вимог посадових осіб спеціально уповноважених органів виконавчої влади, що здійснюють державний контроль за додержанням законодавства про захист рослин, які є похідними від їх прав та обов'язків утворює об'єктивну сторону цього правопорушення.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи підприємств, установ та організацій, так і громадяни.

Стаття 188¹³. Невиконання законних вимог державного виконавця

Невиконання законних вимог державного виконавця щодо усунення порушень законодавства про виконавче провадження, втрата або несвоєчасне відправлення виконавчого документа, неподання або подання неправдивих відомостей про доходи і майновий стан боржника, неповідомлення боржником про зміну місця роботи (знаходження), а також неявка без поважних причин за викликом державного виконавця – тягне за собою накладення штрафу від двох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188¹³ згідно із Законом України № 2056-ІІ від 19.10.2000 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері виконавчого провадження.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у: 1) невиконанні законних вимог державного виконавця щодо усунення порушень законодавства про виконавче провадження; 2) втраті або несвоєчасному відправленні виконавчого документа; 3) неподанні або поданні неправдивих відомостей про доходи і майновий стан боржника; 4) неповідомленні боржником про зміну місця роботи (знаходження); 5) неявці без поважних причин за викликом державного виконавця.

1. Відповідно до ст. 4 Закону України "Про державну виконавчу службу" від 24.03.1998 р. № 202/98-ВР державними виконавцями є заступник директора Департаменту державної виконавчої служби, начальник відділу примусового виконання рішень, заступник начальника відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби, головний державний виконавець, старший державний виконавець, державний виконавець відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби, начальники відділів примусового виконання рішень державної виконавчої служби Автономної Республіки Крим, областей та міст Києва і Севастополя, їх заступники, головні державні виконавці, старші державні виконавці, державні виконавці відділів примусового виконання рішень державної виконавчої служби Автономної Республіки Крим, областей та міст Києва і Севастополя, начальник, заступник начальника, головний державний виконавець, старший державний виконавець, державний виконавець державної виконавчої служби у районах, містах (містах обласного значення), районах у містах. Державний виконавець є представником влади і здійснює примусове виконання судових рішень, постановлених іменем України, та рішень інших органів (посадових осіб), виконання яких покладено на державну виконавчу службу, у порядку, передбаченому законом. Невиконання законних вимог державного виконавця щодо усунення порушень законодавства про виконавче провадження, які є похідними від його повноважень утворює об'єктивну сторону цього правопорушення.

2. Втрата виконавчого документа – це дія, відповідно до якої виконавчий документ не може бути використаний за прямим призначенням та у встановлені строки (пошкоджений, загублений, знищений тощо)

3. Несвоєчасне відправлення виконавчого документа полягає у пропущенні нормативно передбачених (встановлених) термінів його відправлення.

4. Неподання або подання неправдивих відомостей про доходи і майновий стан боржника полягає у таких діях, як пропущення нормативно передбачених (встановлених) термінів їх подання, або у поданні відомостей, які не відповідають дійсності. Боржником є особа, яка неспроможна своєчасно виконати свої зобов'язання перед виконавчою службою.

5. Неповідомлення боржником про зміну місця роботи (знаходження) боржника полягає у неподанні або несвоєчасному поданні відомостей про нове місце роботи.

6. Неявка без поважних причин за викликом державного виконавця – це пропущення встановленого терміну явки. Поважними причинами можуть бути несвоєчасне одержання виклику, хвороба, відрадження та інші обставини, що фактично позбавляють особу можливості своєчасно прибути за викликом і які документально підтверджені.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 188¹⁴. Невиконання законних вимог посадових осіб органів Державної інспекції з енергозбереження

Невиконання законних вимог посадових осіб органів Державної інспекції з енергозбереження щодо усунення порушень законодавства про енергозбереження, ненадання їм передбаченої законодавством інформації або надання недостовірної інформації щодо ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів, створення перешкод для доступу до енергоспоживаючих об'єктів та до приладів обліку споживання паливно-енергетичних ресурсів – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності від двадцяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188–14 згідно із Законом № 2550-ІІ (2550–14) від 21.06.2001; із змінами, внесеними згідно із Законом № 760-V (760–16) від 16.03.2007.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері контролю за додержанням законодавства про енергозбереження. Відповідно до Закону України “Про енергозбереження” від 01.07.1994 р. № 74/94-ВР “енергозбереження” – це діяльність (організаційна, наукова, практична, інформаційна), яка спрямована на раціональне використання та економне витрачання первинної та перетвореної енергії і природних енергетичних ресурсів в національному господарстві і яка реалізується з використанням технічних, економічних та правових методів.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у: 1) невиконання законних вимог посадових осіб органів Державної інспекції з енергозбереження щодо усунення порушень законодавства про енергозбереження; 2) ненадання їм передбаченої законодавством інформації або надання недостовірної інформації щодо ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів; 3) створенні перешкод для доступу до енергоспоживаючих об'єктів та до приладів обліку споживання паливно-енергетичних ресурсів.

1. Відповідно до ст. 26 Закону України “Про енергозбереження” від 01.07.1994 р. № 74/94-ВР державний контроль у сфері енергозбереження здійснюється Державною інспекцією з енергозбереження згідно з порядком, встановленим Кабінетом Міністрів України. Державному контролю підлягає енергетичне господарство, що містить всі підприємства і установи з отримання, переробки, перетворення, транспортування, зберігання, обліку та використання паливно-енергетичних ресурсів, розміщених на території України, окремі споруди та інженерні об'єкти інших підприємств і установ, які використовуються для зазначених цілей. Державному контролю також підлягає правильність та ефективність використання цільових коштів, виділених з фонду енергозбереження для вжиття заходів щодо раціонального використання та економного витрачання паливно-енергетичних ресурсів. Невиконання законних вимог посадових осіб органів Державної інспекції, які є похідними від їх повноважень, що визначені Кабінетом Міністрів України утворює об'єктивну сторону цього правопорушення.

2. Ненадання посадовим особам органів Державної інспекції передбаченої законодавством інформації або наданням недостовірної інформації щодо ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів – це непредставлення даних про витрати паливно-енергетичних ресурсів, даних обліку та звітності щодо енергоспоживання (енерговикористання, енергозбереження) або надання даних з цих та інших питань, які не відповідають дійсності.

3. Створенні перешкод для доступу до енергоспоживаючих об'єктів та до приладів обліку споживання паливно-енергетичних ресурсів – це дії (бездіяльність), які роблять неможливим (утруднюють) реалізацію наданих посадовим особам органів Державної інспекції прав та виконання обов'язків щодо обліку та звітності даних з питань енерговикористання (енергоспоживання, енергозбереження).

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути посадові особи підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності.

Стаття 188¹⁵. Невиконання законних вимог посадових осіб органів морського і річкового транспорту

Невиконання законних вимог посадових осіб органів морського і річкового транспорту щодо усунення порушень законодавства з безпеки судноплавства та державної реєстрації торговельних суден України, ненадання їм необхідної інформації

або надання неправдивої інформації, створення інших перешкод для виконання покладених на них обов'язків – тягне за собою накладення штрафу на громадян від семи до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від десяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188¹⁵ згідно із Законом України № 2686-ІІ від 13.09.2001 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері контролю за додержанням законодавства з безпеки судноплавства та державної реєстрації торговельних суден України. Безпека судноплавства – це стан збереження (захисності) людського здоров'я і життя, довкілля та майна на морі й на внутрішніх водних шляхах; відсутність неприпустимого ризику, пов'язаного із загибеллю або травмуванням людей, заподіянням шкоди довкіллю або матеріальних збитків (п. 1.7 Положення про систему управління безпекою судноплавства на морському і річковому транспорті, затвердженого наказом Міністерства транспорту України від 20.11.2003 р. № 904). Система безпеки судноплавства охоплює: захист людини – захист її життя, здоров'я, майна, її прав щодо використання територіального моря, внутрішніх вод та інших водойм загального користування для праці, відпочинку, спорту, використання водних ресурсів, у тому числі і для судноплавства; захист довкілля – його захист від негативного впливу судноплавства; судна – їх стан, умови плавання та перебування на них людини; водні шляхи – їх придатність до використання, умови плавання ними; берегові об'єкти – їх відповідність стандартам безпеки судноплавства, готовність і надійність.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у: 1) невиконанні законних вимог посадових осіб органів морського і річкового транспорту щодо усунення порушень законодавства з безпеки судноплавства та державної реєстрації торговельних суден України; 2) ненадання їм необхідної інформації або надання неправдивої інформації; 3) створення інших перешкод для виконання покладених на них обов'язків.

Вимоги щодо дотримання (виконання) правил безпеки судноплавства на морському і річковому транспорті передбачені статтями 3, 4, 16 Закону України “Про транспорт” від 10.11.1994 р. № 232/94-ВР, статтями 10, 23, 64, 75 Кодексу торговельного мореплавства України від 23.05.1995 р. № 176/95-ВР, Положенням про систему управління безпекою судноплавства на морському і річковому транспорті, затвердженим наказом Міністерства транспорту України від 20.11.2003 р. № 904 та іншими нормативними актами.

У положеннях про структурні підрозділи, в посадових інструкціях працівників, які беруть участь у забезпеченні безпеки судноплавства визначаються конкретні обов'язки, права і відповідальність посадових осіб у цій сфері. Наприклад, згідно до п. 7 Положення про Державну інспекцію з безпеки мореплавства флоту рибного господарства посадові особи цієї Інспекції мають право: 1) безперешкодно в будь-який час перевіряти підприємства, установи, організації, судна флоту рибного господарства незалежно від форм власності з метою здійснення нагляду за дотриманням ними вимог безпеки мореплавства; 2) вносити пропозиції Укрдержрибгоспу щодо відкликання документів про відповідність системи управління безпекою компаній та свідоцтв про управління безпекою суден, скасування ліцензій та квот у разі виявлення порушень вимог безпеки мореплавства та ведення промислу; 3) брати участь у розробці нормативно-правових актів з питань безпеки мореплавства, перевезення вантажів рибного господарства (у тому числі небезпечних), запобігання забрудненню довкілля з суден, форм документів про відповідність міжнародним і національним вимогам та затверджувати їх згідно з вимогами законодавства України; 4) давати обов'язкові для виконання посадовими особами підприємств, установ, організацій, суден флоту рибного господарства приписи щодо усунення порушень вимог законодавства України з питань безпеки мореплавства і контролювати їх виконання; 5) видавати організаційно-розпорядчі документи, якими врегульовуються питання діяльності Держрибфлотінспекції; 6) у встановленому порядку порушувати питання щодо скасування розпорядчих документів підприємств, установ і організацій у частині, що суперечить вимогам безпеки мореплавства; 7) зупиняти судна флоту рибного господарства чи забороняти їх рух у випадках, що загрожують збереженню людського життя, суден та майна, забрудненню довкілля, до усунення виявлених порушень вимог нормативних актів з питань безпеки мореплавства; 8) у встановленому порядку порушувати питання щодо усунення від виконання обов'язків капітанів та інших членів екіпажу суден рибного господарства та притягнення їх до відповідальності за порушення правил з безпеки мореплавства, забруднення довкілля із суден; 9) безкоштовно користуватись засобами зв'язку, транспортом, суднами організацій, установ та підприємств рибного господарства всіх форм власності для доставки працівників Держрибфлотінспекції до місця аварії, а також на судна підприємств з метою їх інспектування; 10) взаємодіяти з центральними органами виконавчої влади, Головною державною інспекцією України з

безпеки судноплавства Мінтрансу України з питань безпеки мореплавства в територіальних морських водах, а також на річках, водосховищах та інших водоймах; 11) інспектувати навчальні заклади, що готують фахівців для флоту рибного господарства на відповідність вимогам міжнародних договорів, що стосуються підготовки моряків та персоналу риболовних суден; 12) безкоштовно одержувати від підприємств, установ і організацій рибного господарства незалежно від форм власності інформацію, необхідну для виконання покладених на неї завдань; 13) брати участь в атестації осіб, відповідальних за безпеку мореплавства на підприємствах, в установах і організаціях рибного господарства, незалежно від форм власності; 14) укладати угоди, набувати майнові та особисті немайнові права, нести обов'язки, бути позивачем і відповідачем у суді; 15) створювати відділення, філії, представництва та інші відокремлені підрозділи, затверджувати положення про них.

Відповідно до ст. 26 Кодексу торговельного мореплавства України від 23.05.1995 р. № 176/95-ВР українські судна, технічний нагляд за якими здійснюють класифікаційні товариства, підлягають реєстрації у Державному судновому реєстрі України. Українські судна, що не підлягають реєстрації у Державному судновому реєстрі України, реєструються у Судновій книзі України. Судно, зафрахтоване за договором бербоут-чартером (ст. 203 цього Кодексу), за заявою фрахтувальника може бути тимчасово, але не більше терміну дії договору, зареєстровано у Державному судновому реєстрі України або в Судновій книзі України, якщо на момент фрахтування воно не було внесено в судовий реєстр іншої держави та якщо таке судно внесено в судовий реєстр іншої держави, але запис, зроблений у судовому реєстрі цієї держави, зупинено, про що судновласник повинен подати відповідний сертифікат. У разі, коли в іншій державі дозволено внесення судна в декілька судових реєстрів, від цієї вимоги можна відмовитися. Порядок ведення Державного судового реєстру України і Суднової книги України встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Невиконання вимог посадових осіб органів морського і річкового транспорту щодо усунення порушень законодавства з безпеки судноплавства та державної реєстрації торговельних суден України, які є похідними від їх повноважень утворює об'єктивну сторону цього правопорушення.

Інформація про стан безпеки судноплавства складається з: передачі інформації в установленому порядку; отримання та цільового збирання інформації про стан безпеки судноплавства; обліку та систематизації інформації; аналізу показників аварійності та стану безпеки судноплавства; підготовки висновків і відповідних пропозицій. Інформація про виявлені відхилення від вимог безпеки судноплавства та аварійні події надходить в органи управління для аналізу або розслідування, прийняття управлінських рішень та контролю за їх виконанням. Відповідно до ст. 30 Кодексу торговельного мореплавства про будь-які зміни відомостей, що підлягають внесенню в Державний судовий реєстр України або Суднову книгу України, власник судна або фрахтувальник за бербоут-чартером протягом двох тижнів з дня цих змін повинен повідомити орган реєстрації судна.

Невиконання обов'язків щодо надання інформації про стан безпеки судноплавства, аварійні події, зміни відомостей, що вносяться в реєстри суден тощо або надання неправдивої інформації з цих питань утворює об'єктивну сторону цього правопорушення.

Створення перешкод для посадових осіб органів морського і річкового транспорту полягає в активних або пасивних діях щодо перешкоджання реалізації ними прав та виконання покладених на них завдань і обов'язків щодо забезпечення безпеки судноплавства, реєстрації суден та ін., які передбачені у відповідних положеннях та посадових інструкціях.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 188¹⁶. Невиконання законних вимог посадових осіб спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, до компетенції якого віднесено питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру

Невиконання законних вимог посадових осіб спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, до компетенції якого віднесено питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру щодо розроблення та реалізації заходів у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, – тягне за собою

накладення штрафу на посадових осіб від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Те саме діяння, вчинене повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188¹⁶ згідно із Законом України № 666-IV від 03.04.2003 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Відповідно до ст. 1 Закону України "Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру" від 08.06.2000 р. № 1809-ІІ надзвичайна ситуація техногенного та природного характеру – це порушення нормальних умов життя і діяльності людей на окремій території чи об'єкті на ній або на водному об'єкті, спричинене аварією, катастрофою, стихійним лихом або іншою небезпечною подією, зокрема епідемією, епізоотією, епіфітотією, пожежею, яке призвело (може призвести) до неможливості проживання населення на території чи об'єкті, ведення там господарської діяльності, загибелі людей та (або) значних матеріальних втраг.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у невиконанні законних вимог посадових осіб спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, до компетенції якого віднесено питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру щодо розроблення та реалізації заходів у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Такі вимоги є похідними від повноважень спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, до компетенції якого віднесено питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, серед яких: забезпечення реалізації політики держави у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, запобігання цим ситуаціям та реагування на них, ліквідації їх наслідків та наслідків Чорнобильської катастрофи; керівництво діяльністю підпорядкованих йому органів управління з питань надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, спеціальних і спеціалізованих формувань; здійснення контролю за проведенням аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру; координація діяльності центральних органів виконавчої влади у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру; здійснення оповіщення населення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайної ситуації техногенного та природного характеру, забезпечення належного функціонування галузевих територіальних і локальних систем оповіщення; здійснення державного нагляду і контролю за розробленням та реалізацією заходів у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру; затвердження планів локалізації і ліквідації аварій (катастроф); проведення науково-дослідних робіт у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру; здійснення інших повноважень, визначених законами України, актами Президента України.

Невиконання законних вимог посадових осіб спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, які реалізуються під час виконання їх повноважень утворює об'єктивну сторону цього правопорушення.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути посадові особи підприємств, установ та організацій усіх форм власності.

Стаття 188¹⁷. Невиконання законних вимог посадових осіб спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань державного експортного контролю

Невиконання законних вимог посадових осіб спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань державного експортного контролю щодо усунення порушень законодавства в галузі державного експортного контролю або створення перешкод для виконання покладених на них обов'язків – тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'ятнадцяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів

доходів громадян і на посадових осіб – від двадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188¹⁷ згідно із Законом України № 749-IV від 15.05.2003 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері державного експортного контролю. Державний експортний контроль – це комплекс заходів, які здійснюють державні органи щодо забезпечення державного контролю за міжнародними передачами товарів, що контролюються, їх використанням юридичними і фізичними особами відповідно до міжнародних зобов'язань України та інтересів національної безпеки.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у невиконанні законних вимог посадових осіб спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань державного експортного контролю щодо усунення порушень законодавства в галузі державного експортного контролю або створенні перешкод для виконання покладених на них обов'язків. Законні вимоги посадових осіб спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань державного експортного контролю реалізуються під час виконання їх повноважень, які закріплені у відповідних Положеннях та посадових інструкціях, серед яких: здійснення заходів із забезпечення захисту інтересів держави під час здійснення суб'єктами здійснення міжнародних передач товарів та суб'єктами здійснення міжнародних передач товарів міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю, а також заходи щодо недопущення використання таких товарів у терористичних та інших протиправних цілях; проведення експертизи в галузі державного експортного контролю; видання дозволів (висновків) на право здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю, міжнародних імпорتنних сертифікатів та інших документів, які містять державні гарантії щодо використання товарів у заявлених цілях; реєстрація суб'єктів здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю; здійснення заходів щодо запобігання порушенням у сфері експортного контролю; проведення розслідувань, запобігання несанкціонованому здійсненню міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю та ін.

Невиконання законних вимог посадових осіб спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань державного експортного контролю щодо усунення порушень законодавства в галузі державного експортного контролю або створення перешкод для виконання покладених на них обов'язків, які реалізуються під час виконання їх повноважень утворює об'єктивну сторону цього правопорушення.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 188¹⁸. Невиконання законних вимог (приписів) посадових осіб органів державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки

Невиконання законних вимог (приписів) посадових осіб органів державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки щодо усунення порушень законодавства про ядерну та радіаційну безпеку, ненадання їм необхідної інформації або надання неправдивої інформації, створення інших перешкод для виконання покладених на них обов'язків – тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, – тягнуть за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188¹⁸ згідно із Законом України № 1284-IV від 18.11.2003 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки. Відповідно до ст. 1 Закону України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку" від 08.02.1995 р. № 39/95-ВР ядерна безпека – це дотримання норм, правил, стандартів та умов використання ядерних матеріалів, що забезпечують радіаційну безпеку. Радіаційна безпека – це дотримання допустимих меж радіаційного впливу на персонал, населення та навколишнє природне середовище, встановлених нормами, правилами та стандартами з безпеки.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у невиконанні законних вимог (приписів) посадових осіб органів державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки щодо усунення порушень законодавства про ядерну та радіаційну безпеку, ненадання їм необхідної інформації або надання неправдивої інформації, створенні інших перешкод для виконання покладених на них обов'язків.

Законні вимоги (приписи) посадових осіб органів державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки щодо усунення порушень законодавства про ядерну та радіаційну безпеку реалізуються під час виконання їх повноважень, серед яких: безперешкодно в будь-який час відвідувати підприємства, установи та організації, незалежно від форм власності, для перевірки дотримання законодавства про використання ядерної енергії, отримувати від ліцензіата чи власника необхідні пояснення, матеріали та інформацію з цих питань; надсилати ліцензіатам, а також їх посадовим особам, керівникам структурних підрозділів Уряду Автономної Республіки Крим, міністерств та інших центральних органів державної виконавчої влади, місцевих Рад народних депутатів обов'язкові для виконання розпорядження (приписи) про усунення порушень і недоліків у сфері безпеки використання ядерної енергії; застосовувати у встановленому порядку фінансові санкції до підприємств, установ, організацій та підприємців за порушення законодавчих актів, норм, правил і стандартів з ядерної та радіаційної безпеки та умов наданих дозволів; обмежувати, припиняти чи зупиняти експлуатацію підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення вимог щодо ядерної та радіаційної безпеки; притягати у встановленому порядку до відповідальності осіб, винних у порушенні законодавчих та інших нормативних актів про ядерну та радіаційну безпеку.

Хоча б одна із таких протиправних дій, як невиконання законних вимог (приписів) посадових осіб органів державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки щодо усунення порушень законодавства про ядерну та радіаційну безпеку, які реалізуються під час виконання їх повноважень, ненадання їм необхідної інформації або надання неправдивої інформації (дані, які стосуються використання ядерної енергії, безпеки ядерної установки чи об'єкта, призначеного для поводження з радіоактивними відходами, про радіаційні аварії тощо), створення інших перешкод для виконання покладених на них обов'язків утворює об'єктивну сторону цього правопорушення.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 188–19. Невиконання законних вимог Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Рахункової палати, народного депутата України

Невиконання законних вимог Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини чи Рахункової палати або створення перешкод у їх роботі, або надання їм завідомо неправдивої інформації, а так само недодержання встановлених законодавством строків надання інформації народному депутату України, Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини чи Рахунковій палаті – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від десяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188¹⁹ згідно із Законом України № 1128-IV від 11.07.2003 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Рахункової палати та народних депутатів України.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у: 1) невиконанні законних вимог Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини чи Рахункової палати; 2) створенні перешкод у їх роботі; 3) наданні їм завідомо неправдивої інформації; 4) недодержанні встановлених законодавством строків надання інформації народному депутату України, Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини чи Рахунковій палаті. Кожна окремо із приведених вище протиправних дій утворює об'єктивну сторону цього правопорушення.

1. Відповідно до ст. 1 Закону України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини" від 23.12.1997 р. № 776/97-ВР парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захист прав кожного на території України і в межах її юрисдикції на постійній основі здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Упо-

вноважений), який у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України, чинними міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Законні вимоги Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини є похідними від його повноважень, які закріплені у статтях 13, 14 цього Закону, серед яких: право невідкладного прийому керівниками державних органів, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадовими та службовими особами; бути присутнім на засіданнях Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Конституційного Суду України, Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів України, колегії прокуратури України та інших колегіальних органів; звертатися до Конституційного Суду України з поданням: про відповідність Конституції України законів України та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, які стосуються прав і свобод людини і громадянина; про офіційне тлумачення Конституції України та законів України; безперешкодно відвідувати органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, бути присутнім на їх засіданнях; на ознайомлення з документами, у тому числі і секретними (таємними), та отримання їх копій в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності, органах прокуратури, зокрема справи, які знаходяться в судах; вимагати від посадових і службових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності сприяння проведенню перевірок діяльності підконтрольних і підпорядкованих їм підприємств, установ, організацій, виділення спеціалістів для участі у проведенні перевірок, експертиз і надання відповідних висновків; відвідувати у будь-який час місця тримання затриманих, попереднього ув'язнення, установи відбування засудженими покарань та установи примусового лікування і перевиховання, психіатричні лікарні, опитувати осіб, які там перебувають, та отримувати інформацію щодо умов їх тримання; звертатися до суду із заявою про захист прав і свобод людини і громадянина, які за станом здоров'я чи з інших поважних причин не можуть цього зробити самостійно, а також особисто або через свого представника брати участь у судовому процесі у випадках та порядку, встановлених законом; перевіряти стан додержання встановлених прав і свобод людини і громадянина відповідними державними органами, зокрема тими, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність та ін.

Невиконання вимог, які реалізуються під час виконання його повноважень, утворює об'єктивну сторону цього правопорушення.

2. Відповідно до ст. 1 Закону України "Про Рахункову палату" від 11.07.1996 р. № 315/96-ВР рахункова палата є постійно діючим органом контролю, який утворюється Верховною Радою України, підпорядкований і підзвітний їй. Рахункова палата здійснює свою діяльність самостійно, незалежно від будь-яких інших органів держави. Посадові особи апарату Рахункової палати при виконанні службових обов'язків мають право: 1) знайомитися з усією документацією, що стосується фінансово-господарської діяльності об'єкта, щодо якого здійснюється перевірка, ревізія або обслідування; 2) вимагати і отримувати від керівників об'єктів, на яких проводиться контроль, необхідні довідки, інформації, статистичні дані, бухгалтерсько-фінансові звіти, усні та письмові пояснення з питань, пов'язаних з проведенням перевірок і ревізій; 3) безперешкодно входити до приміщень державних органів, підприємств, організацій, архівів, сховищ, виробничих і допоміжних приміщень банків, фінансово-кредитних установ та інших об'єктів, якщо інше не передбачено законами України; 4) опечатувати касові і службові приміщення, сховища і архіви. У ст. 13 цього самого Закону зазначено, що вимоги керівників Рахункової палати та посадових осіб її апарату, пов'язані з виконанням ними своїх службових обов'язків, є обов'язковими для всіх державних органів, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності і підпорядкування. Керівники та інші посадові особи об'єктів, що перевіряються, зобов'язані створювати нормальні умови для роботи посадових осіб Рахункової палати, які проводять перевірку або ревізію, забезпечувати їх технічне обслуговування і виконання вимог щодо надання необхідної документації.

Невиконання вимог, які реалізуються під час виконання посадовими особами Рахункової палати повноважень, утворює об'єктивну сторону цього правопорушення.

3. Створення перешкод у роботі Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини чи посадових осіб Рахункової палати полягає в активних чи пасивних діях (бездіяльності), які перешкоджають або роблять неможливим реалізацію ними законних прав та виконання покладених на них завдань та обов'язків.

4. Неправдивою є така інформація, яка не відповідає дійсності чи спотворює реальні факти.

5. Недодержання встановлених законодавством строків надання інформації народному депутату України, Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини чи Рахунковій палаті полягає

у неподанні (ненаданні) їм відповідної інформації у передбачені законом терміни. Так, наприклад, відповідно до ст. 15 Закону України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини" органи державної влади, органи місцевого самоврядування, об'єднання громадян, підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, їх посадові і службові особи про вжиття відповідних заходів щодо усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, які були зазначені у поданні Уповноваженого повинні проінформувати у місячний строк. Відповідно до ст. 29 Закону України "Про Рахункову палату" постанови та висновки Колегії Рахункової палати повинні бути розглянуті у встановлений нею термін, але не пізніше ніж протягом 15 календарних днів з дня їх отримання. Відповідно до ст. 15 Закону України "Про статус народного депутата України" керівники органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, до яких звернуто запит, зобов'язані повідомити народного депутата, групу народних депутатів, комітет Верховної Ради України у письмовій формі про результати розгляду його (їх) запиту у п'ятнадцятиденний строк з дня його одержання або в інший, встановлений Верховною Радою України, строк. Якщо запит з об'єктивних причин не може бути розглянуто у встановлений строк, керівник відповідного органу державної влади чи органу місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, до якого звернуто запит, зобов'язаний письмово повідомити про це Голову Верховної Ради України та народного депутата, групу народних депутатів, комітет Верховної Ради України, який вніс (які внесли) запит, і запропонувати інший строк, який не повинен перевищувати одного місяця після одержання запиту.

Пропущення зазначених вище термінів надання інформації народному депутату України, Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини чи Рахунковій палаті утворює об'єктивну сторону цього правопорушення.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути лише посадова особа.

Стаття 188–20. Ухилення від виконання або несвоєчасне виконання приписів Державної інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії

Ухилення від виконання або несвоєчасне виконання приписів Державної інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії – тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб – від одного до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188²⁰ згідно із Законом України № 2598-IV від 31.05.2005 р.]

Державний енергетичний нагляд за режимами споживання електричної і теплової енергії, технічним станом та організацією експлуатації електричних, теплових, тепловикористовуючих установок та мереж суб'єктів електроенергетики, суб'єктів відносин у сфері тепlopостачання і споживачів електричної енергії здійснює Державна інспекція з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної і теплової енергії (Держенергонагляд). Метою енергетичного нагляду є сприяння забезпеченню сталого функціонування об'єднаної енергетичної системи України, сфери тепlopостачання, енергетичної безпеки держави шляхом здійснення контролю за дотриманням суб'єктами електроенергетики, суб'єктами відносин у сфері тепlopостачання та споживачами електричної енергії вимог нормативно-правових і нормативно-технічних актів у сфері виробництва, постачання та споживання електричної і теплової енергії.

Головний державний інспектор України з енергетичного нагляду, його заступники, старші державні інспектори з енергетичного нагляду та державні інспектори з енергетичного нагляду під час виконання своїх функцій мають право:

1) безперешкодно у будь-який час відвідувати електричні і теплові установки та мережі суб'єктів електроенергетики, суб'єктів відносин у сфері тепlopостачання і споживачів електричної енергії з метою здійснення контролю за дотриманням вимог нормативно-правових і нормативно-технічних документів у сфері електроенергетики та тепlopостачання;

2) здійснювати в установленому порядку обстеження електричних і теплових установок та мереж суб'єктів електроенергетики та суб'єктів відносин у сфері тепlopостачання і споживачів електричної енергії, а також складати за їх результатами відповідні акти;

3) брати участь у роботі відповідних робочих комісій з прийняття в експлуатацію побудованих і реконструйованих енергетичних об'єктів, що належать суб'єктам електроенергетики, суб'єктам відносин у сфері теплопостачання і споживачам електричної енергії;

4) видавати в межах своєї компетенції суб'єктам електроенергетики, суб'єктам відносин у сфері теплопостачання і споживачам електричної енергії обов'язкові для виконання приписи щодо усунення виявлених Держенергонаглядом порушень нормативно-правових і нормативно-технічних актів у сфері електроенергетики та теплопостачання і здійснювати контроль за їх виконанням;

5) вимагати в межах своєї компетенції від суб'єктів електроенергетики, суб'єктів відносин у сфері теплопостачання і споживачів електричної енергії вжиття заходів для усунення виявлених Держенергонаглядом порушень;

6) вимагати від споживачів енергії та суб'єктів електроенергетики дотримання встановлених нормативно-правовими актами режимів споживання електричної і теплової енергії;

7) складати в установленому законодавством порядку протоколи про адміністративні правопорушення та притягати до адміністративної відповідальності громадян і посадових осіб;

8) звертатися до відповідних організацій, які видають суб'єктам господарської діяльності ліцензії на право виконання робіт з проектування, будівництва, реконструкції, монтажу, налагодження, випробування і ремонтно-експлуатаційного обслуговування електричних і теплових установок та мереж, з поданням про порушення ліцензіатами вимог нормативних документів;

9) вносити власникам об'єктів споживачів енергії подання про невідповідність посаді осіб, відповідальних за електричне та теплове господарство, які свосчасно в установленому порядку не пройшли перевірку знань Правил, а також тих, що допустили порушення вимог нормативно-правових та (або) нормативно-технічних актів з питань експлуатації енергетичного обладнання та мереж;

10) опломбовувати в установленому порядку електричні і теплові установки, енергопостачання яких обмежується або припиняється на виконання відповідного припису Держенергонагляду.

Приписи, постанови або подання посадових осіб Держенергонагляду можуть бути оскаржені до Держенергонагляду або в судовому порядку. Оскарження не є підставою для зупинення виконання рішення до його остаточного розгляду відповідно до законодавства.

Законні вимоги посадових осіб Держенергонагляду є обов'язковими для виконання керівниками та посадовими особами суб'єктів електроенергетики, суб'єктів відносин у сфері теплопостачання і споживачів електричної енергії незалежно від форми власності.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає в ухиленні від виконання або несвоєчасному виконанні приписів Державної інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 188²¹. Ухилення від виконання або несвоєчасне виконання рішень Національної комісії регулювання електроенергетики України

Ухилення від виконання або несвоєчасне виконання рішень Національної комісії регулювання електроенергетики України – тягне за собою попередження або накладення штрафу на посадових осіб від трьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188²¹ згідно із Законом України № 2598-IV від 31.05.2005 р.]

Національна комісія регулювання електроенергетики України (НКРЕ) є незалежним позавідомчим постійно діючим державним органом, діяльність якого регламентується Положенням про Національну комісію регулювання електроенергетики України, затвердженим Указом Президента України від 14.03.1995 р. № 213/95. Основними завданнями НКРЕ є: участь у формуванні та забезпеченні реалізації єдиної державної політики щодо розвитку і функціонування оптового ринку електроенергії, ринків газу, нафти та нафтопродуктів; державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій в електроенергетиці та нафтогазовому комплексі; сприяння конкуренції у сфері виробництва електричної енергії, постачання електричної енергії та газу, видобутку газу та нафти, зберігання

та реалізації газу, нафти і нафтопродуктів; забезпечення проведення цінової і тарифної політики в електроенергетиці та нафтогазовому комплексі; забезпечення ефективності функціонування товарних ринків на основі збалансування інтересів суспільства, суб'єктів природних монополій та споживачів їх товарів і послуг; захист прав споживачів електричної і теплової енергії, газу, нафти і нафтопродуктів; розроблення і затвердження правил користування електричною енергією та газом; координація діяльності державних органів у питаннях регулювання ринків енергоносіїв; видача суб'єктам підприємницької діяльності ліцензій на виробництво електричної енергії в обсягах, що перевищують рівень, який встановлюється умовами та правилами здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії (ліцензійними умовами), передачу та постачання електричної енергії, зберігання природного газу в обсягах, що перевищують рівень, який встановлюється умовами та правилами здійснення підприємницької діяльності зі зберігання природного газу (ліцензійними умовами), і постачання природного газу, транспортування нафти та нафтопродуктів магістральними трубопроводами, транспортування природного і нафтового газу трубопроводами; контроль за додержанням ліцензіатами умов здійснення ліцензованої діяльності.

НКРЕ має право:

1) у разі виявлення порушення умов та правил ліцензованої діяльності зупиняти або анулювати дію ліцензії відповідно до законодавства;

2) погоджувати в межах своєї компетенції договір між членами оптового ринку електричної енергії України та спеціалізоване програмне забезпечення, що застосовується на оптовому ринку електроенергії;

3) одержувати в установленому порядку безоплатно від центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на неї завдань;

4) створювати відповідно до законодавства позабюджетні фонди для сприяння функціонуванню та розвитку ринків, що регулюються Комісією;

5) залучати вчених та спеціалістів центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій (за погодженням з їх керівниками) для розроблення проектів, проведення консультацій та експертиз;

6) створювати госпрозрахункові підрозділи;

7) доступу на територію споживача під час перевірки виконання умов угод щодо користування електроенергією та газом і захисту прав споживачів;

8) здійснювати контроль за якістю послуг організацій, що постачають електроенергію та газ, для яких це передбачено тарифом, згідно з правилами користування електричною енергією та газом;

9) встановлювати в межах своїх повноважень обов'язкові для суб'єктів підприємницької діяльності, які отримують ліцензії, нормативи достатності власних коштів, інші показники та вимоги, що обмежують ризики з операцій на оптовому ринку електроенергії, ринках природного і нафтового газу, нафти та нафтопродуктів.

Комісія в межах своїх повноважень на основі та на виконання законодавства приймає рішення у вигляді постанов і розпоряджень. Рішення Комісії, прийняті в межах її повноважень, є обов'язковими для виконання підприємствами, установами, організаціями усіх форм власності, які здійснюють діяльність на оптовому ринку електроенергії, ринках газу, нафти та нафтопродуктів. Рішення Комісії можуть бути оскаржені у встановленому законодавством порядку.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері регулювання електроенергетики України.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає в ухиленні від виконання або несвоєчасне виконання рішень Національної комісії регулювання електроенергетики України.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути лише посадова особа.

Стаття 188²². Невиконання законних вимог посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби та державної служби ветеринарної медицини

Невиконання законних вимог посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби або державної служби ветеринарної медицини щодо зни-

щення небезпечних для споживання людиною, твариною чи для іншого використання харчових продуктів, харчових добавок, ароматизаторів, дієтичних добавок та допоміжних матеріалів для переробки харчових продуктів – тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188²² згідно із Законом України № 3078-IV від 15.11.2005 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері управління якістю та безпекою продуктів харчування.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає невиконання законних вимог посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби або державної служби ветеринарної медицини щодо знищення небезпечних для споживання людиною, твариною чи для іншого використання харчових продуктів, харчових добавок, ароматизаторів, дієтичних добавок та допоміжних матеріалів для переробки харчових продуктів.

Суб'єктами правопорушення є особи, яким адресовані законні вимоги посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби та державної служби ветеринарної медицини щодо знищення небезпечних для споживання людиною, твариною чи для іншого використання харчових продуктів.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Стаття 188²³. Перешкоджання уповноваженим особам органів Пенсійного фонду України у здійсненні перевірок

Вчинення дій, що перешкоджають уповноваженим особам органів Пенсійного фонду України у здійсненні перевірок, пов'язаних із нарахуванням, обчисленням та сплатою страхових внесків, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за правопорушення, зазначене у частині першій цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188²³ згідно із Законом України № 3108-IV від 17.11.2005 р.]

Об'єктом є встановлений порядок управління в сфері пенсійного забезпечення.

Об'єктивна сторона правопорушення є вчиненням будь-яких дій, що створюють перешкоду для проведення уповноваженими особами органів Пенсійного фонду України перевірок, пов'язаних із нарахуванням, обчисленням та сплатою страхових внесків. Уповноважені особи Пенсійного фонду України, згідно з вимогами, закріпленими в Законі України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» та Положенням про Пенсійний фонд України від 24.10.2007 р. № 1261, мають право проводити планові, а також у передбачених законодавством випадках позапланові перевірки на будь-яких підприємствах, в установах, організаціях та у фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності бухгалтерських книг, звітів, кошторисів та інших документів, пов'язаних із нарахуванням, обчисленням та сплатою страхових внесків, отримувати необхідні пояснення, довідки і відомості (зокрема письмові) з питань, що виникають під час таких перевірок.

Суб'єктом правопорушення може бути лише посадова особа.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Стаття 188²⁴. Перешкоджання уповноваженим особам органів Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України у здійсненні перевірок

Вчинення дій, що перешкоджають уповноваженим особам органів Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України у здійсненні перевірок, пов'язаних із нарахуванням, обчисленням, сплатою страхових внесків та цільовим використанням коштів Фонду, –

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за правопорушення, зазначене у частині першій цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188²⁴ згідно із Законом України № 435-V від 12.12.2006 р.]

Об'єктом правопорушень, передбачених коментованою статтею, є суспільні відносини у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності. Вказані відносини регулюються Кодексом законів про працю України, законами України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» від 23.09.1999 р. № 1105-IV, «Про охорону праці» від 21.11.2002 р. № 229-IV, «Про страхові тарифи на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» від 22.02.2001 № 2272-II, постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення державного нагляду у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» від 26.11.2003 р. № 1845 та іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона першого правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у вчиненні дій, що перешкоджають уповноваженим особам органів Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України у здійсненні перевірок, пов'язаних із нарахуванням, обчисленням, сплатою страхових внесків та цільовим використанням коштів Фонду. Органи Фонду соціального страхування від нещасних випадків мають право проводити в порядку, визначеному законодавством України, планові та позапланові виїзні перевірки фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності щодо сплати та цільового використання ними збору на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків. Щорічні та позапланові аудиторські перевірки щодо сплати та цільового використання збору загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків, що проводяться за рішенням наглядової ради, здійснюють незалежні аудиторські організації. До перевірки можуть бути залучені державні податкові адміністрації. Юридичні та фізичні особи, що здійснюють операції з коштами загальнообов'язкового державного соціального страхування, зобов'язані представляти контролюючим органам необхідні документи та відомості, що належать до сфери їх діяльності.

Частина друга цієї статті встановлює відповідальність за вчинення тих самих дій особою, яка протягом року була піддана адміністративному стягненню за одне з зазначених частиною першою порушень.

Суб'єктивна сторона характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктами правопорушення є посадові особи підприємств, установ, організацій.

Стаття 188²⁵. Невиконання законних вимог (приписів) посадових осіб Державної технічної інспекції Державного департаменту страхового фонду документації

Невиконання законних вимог (приписів) посадових осіб Державної технічної інспекції Державного департаменту страхового фонду документації щодо усунення порушення законодавства про страховий фонд документації – тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188²⁵ згідно із Законом України № 695-V від 22.02.2007 р.]

Об'єктом є встановлений порядок управління державною системою страхового фонду документації – організаційно-правовою структурою, яка здійснює державну політику та координацію робіт зі створення, формування, ведення та використання страхового фонду документації України і є сукупністю суб'єктів системи страхового фонду документації, страхового фонду документації України.

технічних засобів, обслуговуючого їх персоналу, нормативно-правових актів, організаційно-технічних заходів. Страховий фонд документації України – це упорядкований банк документів, зафіксованих на мікрографічній плівці чи інших компактних носіях інформації, які прийняті на державний облік і довгострокове надійне зберігання. Правові, економічні та організаційні засади створення, формування, ведення і використання страхового фонду документації України, а також функціонування державної системи страхового фонду документації визначені у Законі України “Про страховий фонд документації України”, актах Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актах центрального органу виконавчої влади з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, міжнародних договорах України з питань страхового фонду документації України, ратифікованих Верховною Радою України.

Об’єктивна сторона правопорушення полягає у невиконанні законних вимог (приписів) посадових осіб Державної технічної інспекції Державного департаменту страхового фонду документації щодо усунення порушення законодавства про страховий фонд документації. Державна технічна інспекція Державного департаменту страхового фонду документації (далі – Інспекція) діє у складі Державного департаменту страхового фонду документації та здійснює контроль за дотриманням законодавства у сфері формування та ведення страхового фонду документації (далі – страховий фонд) галузевими, обласними (регіональними) страховими фондами документації, створеними міністерствами, іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування, а також підприємствами (установами) страхового фонду документації та іншими юридичними і фізичними особами, які формують і ведуть страховий фонд (далі – суб’єкти державної системи страхового фонду документації). Положення про Державну технічну інспекцію Державного департаменту страхового фонду документації затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2001 р. № 1447.

Основними завданнями Інспекції є: участь у реалізації державної політики щодо здійснення контролю за формуванням та веденням страхового фонду суб’єктами державної системи страхового фонду документації; визначення стану державної системи страхового фонду документації; проведення аналізу та подання рекомендацій щодо удосконалення роботи, пов’язаної з вирішенням питань функціонування державної системи страхового фонду документації.

Інспекція відповідно до покладених на неї завдань: проводить перевірки суб’єктів державної системи страхового фонду документації з питань дотримання вимог законодавства про страховий фонд; порядку формування та ведення страхового фонду; термінів формування страхового фонду та порядку внесення змін до документів страхового фонду; науково-технічного рівня виготовлення, зберігання та відтворення документів страхового фонду; складає акти та узагальнює матеріали перевірок; розробляє заходи, спрямовані на усунення порушень законодавства з питань страхового фонду та запобігання таким порушенням; готує та подає Державному департаменту страхового фонду документації інформацію про стан формування та ведення фонду суб’єктами державної системи страхового фонду документації; подає пропозиції щодо впровадження передових технологій у роботі, пов’язаних з вирішенням питань страхового фонду; бере участь у розробленні проектів нормативно-правових актів та нормативних документів з питань страхового фонду; безоплатно надає консультативну допомогу суб’єктам державної системи страхового фонду документації; здійснює інші функції у межах своїх повноважень.

Інспекція має право: доступу на територію суб’єктів державної системи страхового фонду документації, щодо яких проводиться перевірка; отримувати від суб’єктів державної системи страхового фонду документації, щодо яких проводиться перевірка, необхідні документи та інформацію; давати обов’язкові для виконання вказівки (приписи) стосовно усунення порушень у порядку формування та ведення страхового фонду; залучати спеціалістів за погодженням з керівниками суб’єктів державної системи страхового фонду документації для розгляду питань, що належать до компетенції Інспекції.

Інспекція зобов’язана: забезпечувати якісне проведення перевірок та об’єктивність їх результатів; зберігати державну та іншу передбачену законом таємницю, отриману під час здійснення своїх повноважень.

Порядок організації роботи Інспекції встановлено Положенням про організацію та проведення інспекційних перевірок Державною технічною інспекцією Державного департаменту страхового фонду документації, затвердженим наказом МНС України від 06.11.2001 № 254. Проведення інспекційних перевірок щодо контролю за дотриманням законодавства у сфері формування та ведення страхового фонду документації суб’єктами державної системи страхового фонду документації здійснюється з метою визначення й удосконалення стану робіт щодо формування і ведення страхового фонду документації. При проведенні інспекційних перевірок контролю підлягають організаційна, організаційно-технічна діяльність з питань страхового фонду документації за його призначенням.

Перевірки здійснюються згідно зі щорічними планами перевірок, які розробляються Інспекцією і затверджуються Головним державним інспектором з питань формування та ведення страхового фонду документації України. Плани складаються на основі затверджених мобілізаційних планів та програм створення галузевих та обласних (регіональних) страхових фондів документації. Інспекційні перевірки поділяються на планові та позапланові.

Планові перевірки можуть бути комплексні та цільові. У разі комплексної перевірки перевіряється та оцінюється стан формування та ведення страхового фонду документації України суб’єктом державної системи страхового фонду документації. У разі цільової перевірки перевіряються окремі питання у сфері страхового фонду документації, виконання рішень органів виконавчої влади щодо страхового фонду документації України, виконання завдань або провадження діяльності в галузі страхового фонду документації України за відповідними дозволами. Планові перевірки суб’єктів державної системи страхового фонду документації проводяться один раз на три роки. Позапланова перевірка здійснюється за дорученням Головного державного інспектора з питань формування та ведення страхового фонду документації України за наявності відомостей щодо порушень виконання суб’єктами державної системи страхового фонду документації вимог законодавства України про страховий фонд документації України. У разі позапланової перевірки також перевіряється усунення недоліків, які були виявлені під час проведення попередньої комплексної або цільової перевірки. Позапланові перевірки проводяться за потреби, як правило, не раніше ніж через рік після попередньої перевірки. Головний державний інспектор з питань формування та ведення страхового фонду документації України здійснює контроль за своєчасним виконанням планів перевірок.

Керівник суб’єкта державної системи страхового фонду документації, щодо якого здійснюється перевірка, сповіщається про проведення перевірки за десять днів до її початку письмовим повідомленням із зазначенням дати її проведення. Інспекційні перевірки організуються начальником Інспекції та проводяться посадовими особами Інспекції, які є державними інспекторами з питань формування та ведення страхового фонду документації України (далі – державні інспектори). Функціональні обов’язки державних інспекторів, напрямки роботи, перелік закріплених за ними суб’єктів державної системи страхового фонду документації визначаються начальником Інспекції.

Для здійснення контрольно-інспекційної роботи за державними інспекторами закріплюються напрямки робіт відповідно до призначення страхового фонду документації України. Для проведення інспекційних перевірок за необхідності формуються комісії. До роботи комісії можуть залучатися спеціалісти суб’єктів державної системи страхового фонду документації, що перевіряються, за погодженням з їхніми керівниками.

Члени комісії допускаються до перевірки за наявності відповідних посвідчень, при перевірці питань, пов’язаних з державною таємницею, доступ здійснюється при наявності довідки про допуск та припису на виконання завдання.

Члени комісії під час проведення інспекційних перевірок зобов’язані: дотримуватись вимог законодавства України; не розголошувати інформацію, отриману під час перевірки.

Під час проведення перевірок у сфері роботи Інспекції не можуть втручатися будь-які господарські органи, об’єднання громадян, політичні формування, органи виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Суб’єкти державної системи страхового фонду документації, діяльність яких перевіряється, зобов’язані створювати необхідні умови для роботи комісії; своєчасно подавати необхідні матеріали з питань, що підлягають перевірці.

Керівництво суб’єкта державної системи страхового фонду документації, щодо якого здійснюється перевірка, несе відповідальність за повноту та достовірність інформації, яка надається комісії під час перевірки.

За результатами інспекційної перевірки складається акт перевірки чи надається припис щодо усунення недоліків. Акт перевірки та припис є підставою для притягнення до відповідальності.

Акт перевірки складається у трьох примірниках. Перший примірник подається відповідному органу виконавчої влади, другий – керівнику суб’єкта державної системи страхового фонду документації, що підлягав перевірці, третій – Інспекції. Ознайомлення керівника суб’єкта державної системи страхового фонду документації, щодо якого здійснюється перевірка, з актом перевірки здійснюється під розпис. У разі відмови підписати акт про це робиться відповідний запис у цьому акті головою комісії.

Припис складається у двох примірниках. Перший надається керівнику суб’єкта державної системи страхового фонду документації, що перевірявся, а другий залишається в Інспекції для здійснення контролю.

Керівник суб'єкта державної системи страхового фонду документації, щодо якого здійснюється перевірка, зобов'язаний вжити необхідних заходів щодо усунення недоліків і реалізації пропозицій відповідно до вимог законодавства України про страховий фонд документації України. Повідомлення про виконання пропозицій і усунення недоліків надсилається до Державного департаменту страхового фонду документації у встановлений в акті (приписі) термін, а також органу виконавчої влади, якому підпорядкований суб'єкт державної системи страхового фонду документації.

Керівник суб'єкта державної системи страхового фонду документації, щодо якого здійснюється перевірка, має право в десятиденний термін оскаржити результати перевірки в установленому порядку.

Суб'єктом правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 188²⁶. Невиконання законних вимог посадових осіб органів Державної служби з карантину рослин України

Невиконання законних вимог посадових осіб органів Державної служби з карантину рослин України, які здійснюють державний контроль за додержанням законодавства про карантин рослин, а також створення перешкод для виконання покладених на них обов'язків – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від одного до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 188²⁶ згідно із Законом України № 956-V від 19.04.2007 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері управління, а також у сфері щодо захисту життя та здоров'я рослин. Зазначені відносини регулюються Законом України "Про карантин рослин", Положенням про Державну службу з карантину рослин України, затвердженим наказом Міністерства аграрної політики України від 08.05.2007 р. № 310 та іншими правовими актами.

Карантин рослин – це утримання об'єктів регулювання (до яких належать будь-яка рослина, продукт рослинного походження, місце зберігання, упаковка, засоби перевезення, контейнери, ґрунт та будь-які інші організми, об'єкти або матеріали, здатні переносити чи поширювати регульовані шкідливі організми) у визначених місцях для проведення їх моніторингу або подальшого інспектування, фітосанітарної експертизи та/або обробки. Державна служба з карантину рослин України відповідно до Закону України "Про карантин рослин" здійснює державне управління у сфері карантину рослин. Вона включає: Головну державну інспекцію з карантину рослин України, що знаходиться у сфері управління центрального органу виконавчої влади з питань аграрної політики і підпорядковується йому; Центральну науково-дослідну карантинну лабораторію, яка знаходиться у віданні Головної державної інспекції з карантину рослин України; державні інспекції з карантину рослин Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя (далі – органи Державної служби з карантину рослин); пункти карантину рослин у районах, морських, річкових портах (на пристанях), на відповідних залізничних станціях, в аеропортах (на аеродромах), на підприємствах поштового зв'язку, шосейних шляхах, автовокзалах, автостанціях, пунктах пропуску на державному кордоні України, зональні, обласні та міські карантинні лабораторії. У разі необхідності пункти карантину рослин можуть створюватись і на інших об'єктах, діяльність яких пов'язана із заготівлею, вивезенням, ввезенням, транспортуванням, реалізацією і використанням об'єктів регулювання.

Головна державна інспекція з карантину рослин України та її керівник – Головний державний інспектор з карантину рослин України (за посадою) є представниками України у Раді Європейської і Середземноморської організації захисту рослин (EPPO).

Основними завданнями Державної служби з карантину рослин України є: охорона території України від занесення регульованих шкідливих організмів; виявлення, локалізація і ліквідація регульованих шкідливих організмів; запобігання проникненню регульованих шкідливих організмів у зони, вільні від таких регульованих шкідливих організмів на території України; здійснення державного контролю за дотриманням карантинного режиму і проведенням заходів з карантину рослин при вирощуванні, заготівлі, вивезенні, транспортуванні, зберіганні, переробці, реалізації та використанні об'єктів регулювання; реєстрація осіб, які здійснюють господарську діяльність, пов'язану з виробництвом та обігом об'єктів регулювання.

Головна державна інспекція з карантину рослин України відповідно до повноважень: визначає відповідно до закону порядок ввезення, вивезення та використання рослин і рослинних продуктів, у тому числі за погодженням з карантинними службами інших держав відповідно до міжнародних договорів України; вивчає видовий склад, біологію та екологію регульованих шкідливих організмів.

розробляє прогноз їх поширення з метою запобігання занесенню та/або поширенню; розробляє проекти нормативно-правових актів у сфері карантину рослин; веде бази даних та інформує громадськість та заінтересованих партнерів про виявлення, наявність, поширення, локалізацію та за необхідності ліквідацію регульованих шкідливих організмів; проводить інспектування та фітосанітарну експертизу об'єктів регулювання; здійснює державний контроль за виконанням фітосанітарних заходів; видає відповідно до закону карантинні дозволи; здійснює координацію моніторингу, виявлення та ідентифікацію регульованих шкідливих організмів в Україні; готує перелік регульованих шкідливих організмів; готує перелік об'єктів регулювання; здійснює контроль за використанням біологічних контрольних організмів; вносить подання до Кабінету Міністрів України про запровадження або скасування карантинного режиму; проводить науково-дослідні роботи у сфері карантину рослин; здійснює контроль за проведенням фумігації (знезараження) особами об'єктів регулювання, які переміщуються через державний кордон України та/або кордони карантинних зон; призначає і звільняє з посад керівників (їх заступників) органів Державної служби з карантину рослин; представляє Україну в міжнародних організаціях відповідно до встановленого законом порядку; проводить спеціальні дослідження спільно з національними організаціями з карантину та захисту рослин інших країн щодо оцінки відповідності (невідповідності) об'єктів регулювання фітосанітарним правилам; надає повідомлення заінтересованим партнерам про фітосанітарні заборони чи обмеження; встановлює спеціально визначений відсоток вантажів, які підлягають вибірковому фітосанітарному прикордонному контролю; веде загальнодержавний реєстр осіб, які здійснюють господарську діяльність, пов'язану з виробництвом та обігом об'єктів регулювання; надає відповіді на запити стосовно фітосанітарних заходів.

Органи Державної служби з карантину рослин здійснюють: видачу фітосанітарних та карантинних сертифікатів на рослини, продукти рослинного походження та інші об'єкти регулювання; інспектування та проведення фітосанітарної експертизи рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання, що переміщуються територією України, через державний кордон України та карантинні зони (у тому числі тих, що надходять у багажі, поштових відправленнях і ручній поклажі пасажирів); реєстрацію осіб, які здійснюють господарську діяльність, пов'язану з виробництвом та обігом об'єктів регулювання; організацію та контроль за проведенням обробки і фумігації (знезараження) рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання, які переміщуються через державний кордон України та карантинні зони; державний контроль за проведенням фітосанітарних заходів, що застосовуються до карантинних організмів відповідно до закону та міжнародних договорів України; організацію і проведення систематичних обстежень земель сільськогосподарського призначення і земель лісового фонду, пункти карантину рослин та прилеглої до них території, місць обігу рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання; державний контроль за діяльністю розсадників, державних сортодільниць, оранжерей і теплиць, діяльність яких пов'язана з обігом рослин, насіння і садивного матеріалу; державний контроль за виробництвом та обігом рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання; вжиття відповідно до законодавства термінових заходів для локалізації та ліквідації карантинних організмів, запобігання їх поширенню; термінові заходи для локалізації та/або ліквідації карантинних організмів; поширення інформації у сфері карантину рослин серед осіб; поширення інформації та за необхідності запровадження навчання виробників рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання стосовно ідентифікації відповідних карантинних організмів; внесення подань до відповідних державних адміністрацій про запровадження та скасування карантинного режиму.

Головним державним інспектором з карантину рослин України є керівник Головної державної інспекції з карантину рослин України, який призначається і звільняється з посади центральним органом виконавчої влади з питань аграрної політики. Керівник Головної державної інспекції з карантину рослин України має заступників, у тому числі одного першого, які призначаються і звільняються з посади за поданням керівника Головної державної інспекції з карантину рослин України центральним органом виконавчої влади з питань аграрної політики. Керівники органів Державної служби з карантину рослин є головними державними інспекторами з карантину рослин відповідно Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя.

Головний державний інспектор з карантину рослин України, Головний державний інспектор з карантину рослин Автономної Республіки Крим, головні державні інспектори з карантину рослин областей, міст Києва і Севастополя очолюють відповідну інспекцію з карантину рослин, здійснюють державний контроль за додержанням законодавства у сфері карантину рослин.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у невиконанні законних вимог посадових осіб органів Державної служби з карантину рослин України, які здійснюють державний контроль за додержанням законодавства про карантин рослин, а також

створенні перешкод для виконання покладених на них обов'язків. Державні інспектори з карантину рослин у межах своїх повноважень мають право: проводити фітосанітарні процедури до об'єктів регулювання: затримувати об'єкти регулювання для інспектування та фітосанітарної експертизи, якщо вони переміщуються без відповідних фітосанітарних документів або не відповідають фітосанітарним вимогам; здійснювати державний контроль та нагляд, інспектування та моніторинг відповідної території, об'єктів регулювання; отримувати інформацію, необхідну для здійснення повноважень відповідно до закону; проводити відбір зразків з партії рослин і рослинних продуктів для проведення фітосанітарної експертизи відповідно до закону; видавати в межах своїх повноважень розпорядження, що підлягають обов'язковому виконанню, на здійснення фітосанітарних заходів; надавати висновки органам страхування щодо завданих збитків внаслідок ліквідації карантинних організмів; накладати у порядку, встановленому законом, адміністративні стягнення на осіб, винних у порушенні законодавства про карантин рослин; безперешкодного доступу до потужностей (об'єктів) виробництва та обігу об'єктів регулювання рослин за наявності підстав для проведення перевірок, визначених Законом України «Про карантин рослин» та іншими законами України. Рішення державного інспектора з карантину рослин щодо заборони вирощування, вивезення, ввезення, транспортування (у тому числі експорту, імпорту, транзиту), зберігання, реалізації чи використання об'єктів регулювання, прийняті в межах його повноважень, є обов'язковими для виконання. Невиконання вказаних рішень посадовими особами та громадянами, а також перешкоджання здійсненню визначених законом повноважень посадових осіб органів Державної служби з карантину рослин України, які здійснюють державний контроль за додержанням законодавства про карантин рослин, і складають об'єктивну сторону даного правопорушення.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктом правопорушення можуть бути як посадові особи підприємств, установ та організацій усіх форм власності, так і громадяни.

Стаття 188–27. Невиконання законних вимог посадових осіб органу технічного нагляду Міністерства аграрної політики України

Невиконання законних вимог посадових осіб органу технічного нагляду Міністерства аграрної політики України щодо усунення порушень нормативних актів щодо експлуатації машин та актів з охорони праці під час їх експлуатації або створення перешкод для діяльності цих органів – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від восьми до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 188–27 згідно із Законом № 586-VI від 24.09.2008)

КпАП було доповнено коментованою статтею Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху». Міністерство аграрної політики України відповідно до покладених на нього завдань здійснює в межах своїх повноважень формування і реалізацію державної технічної політики, розвиток ринку сільськогосподарської техніки, зокрема на умовах фінансового лізингу, дотримання підприємствами галузей агропромислового виробництва вимог законодавства щодо експлуатації машинно-тракторного парку, нагляду за технічним станом машин і обладнання, а також з питань охорони праці, пожежної безпеки і безпеки дорожнього руху. Важливу роль у виконанні цього завдання відіграють інспекції державного технічного нагляду обласної, Київської та Севастопольської міської держадміністрації (далі – інспекція), які є структурними підрозділами обласних, Київської та Севастопольської міської держадміністрації, що створюються головою цієї держадміністрації. Інспекції є підзвітним і підконтрольним голові відповідної адміністрації та Мінагрополітики. Вони здійснюють свою діяльність відповідно до Законів України «Про дорожній рух», «Про захист прав покупців сільськогосподарських машин», «Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів», постанови Кабінету Міністрів України від 11.01.1996 року, № 59 «Про затвердження Типового положення про інспекцію державного технічного нагляду обласної, Київської та Севастопольської міської державної адміністрації», постанови Кабінету Міністрів України від 28.04.2009 року, № 403 «Про затвердження Порядку проведення державного технічного огляду

тракторів, самохідних шасі, самохідних сільськогосподарських, дорожньо-будівельних і меліоративних машин, сільськогосподарської техніки, інших механізмів», постанови Кабінету Міністрів України від 02.04.1994 року, № 217 «Про затвердження Положення про порядок видачі посвідчень тракториста-машиніста», наказу Міністерства аграрної політики від 11.06.2004 року, № 221 «Про затвердження Правил державної реєстрації та обліку тракторів, самохідних шасі, самохідних сільськогосподарських, дорожньо-будівельних і меліоративних машин, сільськогосподарської техніки, інших механізмів» та інших правових актів.

Основними завданнями інспекції є:

1) реалізація державної політики у сфері здійснення нагляду за технічним станом тракторів, самохідних шасі, самохідних сільськогосподарських, дорожньо-будівельних і меліоративних машин, сільськогосподарської техніки, інших механізмів (далі – машини) підприємствами, установами та організаціями і громадянами;

2) забезпечення додержання законодавства з питань експлуатації машин та нагляду за їх технічним станом.

Інспекція відповідно до покладених на неї завдань:

1) здійснює відомчу реєстрацію та веде облік машин, забезпечує видачу номерних знаків на такі машини та відповідних реєстраційних документів;

2) веде автоматизований облік зареєстрованих машин та систематизує відомості про їх власників з використанням єдиного реєстру, держателем якого є уповноважений орган Мінагрополітики;

3) проводить відповідно до законодавства державний технічний огляд зареєстрованих у встановленому порядку машин;

4) проводить перевірку технічного стану машин;

5) здійснює контроль за виконанням вимог законодавства у сфері захисту прав споживачів на придбану чи відремонтовану сільськогосподарську техніку та комплектувальні вузли і агрегати до неї;

6) видає в установленому порядку висновки щодо технічного стану проданих або відремонтованих машин, які підлягають перевірці на підтвердження відповідності їх технічного стану вимогам законодавства;

7) проводить технічну експертизу та експертну оцінку машин, що стали не придатними до використання внаслідок аварії чи стихійного лиха, та видає відповідні документи про доцільність їх подальшої експлуатації;

8) здійснює контроль за сплатою податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин, підконтрольних інспекції;

9) організовує підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації трактористів-машиністів у встановленому законодавством порядку;

10) приймає іспити в осіб, які пройшли курс навчання у відповідних навчальних закладах та видає посвідчення тракториста-машиніста;

11) здійснює державний нагляд за виконанням правил технічного і сервісного обслуговування;

12) здійснює інші повноваження відповідно до закону.

Інспекція має право:

1) залучати спеціалістів інших підрозділів держадміністрації, підприємств, установ та організацій, у тому числі громадських (за погодженням з їх керівниками), до вирішення питань, що належать до її компетенції;

2) одержувати в установленому порядку від інших підрозділів держадміністрації, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій інформацію, документи та інші матеріали, а від органів державної статистики – безоплатно статистичні дані, необхідні для виконання покладених на неї завдань;

3) скликати в установленому порядку наради з питань, що належать до її компетенції;

4) одержувати від посадових осіб, підприємств, установ та організацій і громадян, у власності або користуванні яких є машини, документи, необхідні для вирішення питань, що належать до її компетенції;

5) давати підприємствам, установам та організаціям і громадянам обов'язкові для виконання приписи з питань, що належать до її компетенції, про усунення виявлених недоліків.

Державний інспектор під час виконання покладених на нього обов'язків має право:

1) безперешкодно відвідувати в установленому законодавством порядку підприємства, установи та організації для проведення перевірок з питань, що належать до компетенції інспекції;

2) зупиняти і забороняти експлуатацію машин у разі наявності ознак, що свідчать про їх технічну несправність;

3) перевіряти у трактористів-машиністів під час проведення технічних оглядів машин документи на право користування і керування машинами, а також наявність медичної довідки про стан здоров'я та перевіряти їх знання Правил дорожнього руху і навички керування машинами;

4) робити у передбачених законодавством випадках трактористам-машиністам попередження (компостерну просічку) в талоні попереджень, а за грубе порушення правил техніки безпеки та дорожнього руху порушувати питання про позбавлення їх права керування машинами;

5) давати посадовим особам та громадянам обов'язкові для виконання приписи про усунення виявлених порушень правил, норм та стандартів, що стосуються безпеки технічної експлуатації машин, дорожнього руху, а у разі невиконання таких приписів – передавати матеріали до правоохоронних органів для притягнення винних осіб до відповідальності;

6) перевіряти у навчально-виховних закладах, що проводять роботу з підготовки трактористів-машиністів та підвищення їх кваліфікації, відповідність матеріальної бази, методичного забезпечення та якості підготовки трактористів-машиністів вимогам навчальних програм.

Інспекцію очолює начальник, який призначається на посаду і звільняється з посади головою держадміністрації за погодженням з Міністром аграрної політики. Начальник має заступника, який призначається на посаду і звільняється з посади головою держадміністрації за поданням начальника інспекції, погодженим з Міністром аграрної політики. До складу інспекції входять головні, провідні та старші державні інспектори.

Стаття 188–28. Невиконання законних вимог посадових осіб Державної автомобільної інспекції Міністерства внутрішніх справ України

Невиконання законних вимог (приписів) посадових осіб Державної автомобільної інспекції Міністерства внутрішніх справ України щодо усунення порушень правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, – тягне за собою накладення штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 188–28 згідно із Законом № 586-VI від 24.09.2008)

КпАП було доповнено коментованою статтею Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху». Державна автомобільна інспекція (Державтоінспекція) є головним органом, на який покладається забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні, що входить до системи органів Міністерства внутрішніх справ України. Її діяльність регулюється Законами України «Про дорожній рух», «Про міліцію», Положенням про Державну автомобільну інспекцію Міністерства внутрішніх справ, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 р. № 341, наказами міністра внутрішніх справ України та іншими нормативно-правовими актами.

До складу Державтоінспекції входять департамент Державтоінспекції МВС, управління (відділи) Державтоінспекції головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, Центр безпеки дорожнього руху та автоматизованих систем, спеціальний підрозділ дорожньо-патрульної служби особливого призначення при департаменті Державтоінспекції МВС, відділи (відділення) Державтоінспекції з обслуговування адміністративних територій міст, районів, районів у містах, автомобільно-технічної інспекції та реєстраційно-екзаменаційної роботи, підрозділи дорожньо-патрульної служби. МВС через Департамент державної автомобільної інспекції організовує роботу, пов'язану із забезпеченням безпеки дорожнього руху.

Основними завданнями Державтоінспекції є:

1) реалізація в межах своєї компетенції державної політики щодо забезпечення безпеки дорожнього руху;

2) організація контролю за додержанням законів, інших нормативних актів з питань безпеки дорожнього руху та охорони навколишнього середовища від шкідливого впливу автотранспортних засобів (далі – транспортних засобів);

3) удосконалення регулювання дорожнього руху з метою забезпечення його безпеки та підвищення ефективності використання транспортних засобів;

4) виявлення та припинення фактів порушення безпеки дорожнього руху, а також виявлення причин і умов, що сприяють їх вчиненню.

Державтоінспекція відповідно до покладених на неї завдань:

1) бере участь у розробленні проєктів законів та інших нормативних актів і документів, у тому числі правил, норм та стандартів, державних і регіональних програм забезпечення безпеки дорожнього руху і його учасників;

2) вносить пропозиції керівництву МВС стосовно розроблення відомчих нормативних актів про дорожній рух, у тому числі разом з іншими центральними органами виконавчої влади, які після їх прийняття є обов'язковими для центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності та господарювання (далі – центральні і місцеві органи виконавчої влади та організації);

3) узагальнює практику застосування законодавства з питань забезпечення безпеки дорожнього руху, розробляє і вносить керівництву МВС пропозиції щодо його удосконалення;

4) здійснює контроль за дотриманням власниками (володільцями) транспортних засобів, а також громадянами, посадовими і службовими особами вимог Закону України «Про дорожній рух», правил, норм та стандартів з питань забезпечення безпеки дорожнього руху, які регламентують вимоги щодо:

– прав і обов'язків учасників дорожнього руху;

– організації дорожнього руху;

– допуску громадян до керування транспортними засобами, реєстрації та обліку цих транспортних засобів;

– перевезення надгабаритних великовагових та небезпечних вантажів;

– переобладнання та експлуатації транспортних засобів;

– підготовки та підвищення кваліфікації учасників дорожнього руху;

– технічного стану транспортних засобів;

– виконання власниками автомобільних доріг, вулиць та залізничних переїздів вимог безпеки дорожнього руху;

– виготовлення і застосування технічних засобів та автоматизованих систем керування дорожнім рухом;

– охорони довкілля від шкідливого впливу транспортних засобів;

5) забезпечує безпеку учасників дорожнього руху, захист їх прав та законних інтересів;

6) виявляє та вживає заходів до попередження і припинення адміністративних правопорушень Правил дорожнього руху, забезпечує розгляд справ, віднесених до відання Державтоінспекції;

7) здійснює профілактику правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху та серед його учасників, вносить до центральних і місцевих органів виконавчої влади та організацій подання про необхідність усунення причин і умов, що сприяють вчиненню таких правопорушень;

8) бере участь в охороні громадського порядку та боротьбі із злочинністю, в тому числі пов'язаною з використанням транспортних засобів;

9) забезпечує захист власності учасників дорожнього руху, транспортних засобів і вантажів від злочинних посягань;

10) виявляє і припиняє перевезення з порушенням законодавства вантажів, наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, зброї, боєприпасів тощо;

11) здійснює в межах своєї компетенції відповідно до законодавства заходи, спрямовані на розкриття злочинів, розшук осіб, які їх вчинили;

12) забезпечує супроводження в установленому порядку небезпечних, надгабаритних та великовагових вантажів, що перевозяться транспортними засобами;

13) організовує супроводження і забезпечує безпечний рух транспортних засобів спеціального призначення;

14) координує здійснення в Україні науково-технічних розробок з питань забезпечення безпеки дорожнього руху та їх впровадження у практичну діяльність;

15) вивчає та бере участь у впровадженні в Україні міжнародного досвіду з підвищення безпеки дорожнього руху;

16) здійснює контроль за дотриманням правил утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів та правил користування ними;

17) регулює дорожній рух, у тому числі з використанням технічних засобів та автоматизованих систем;

18) вживає разом з відповідними центральними і місцевими органами виконавчої влади та організаціями заходів щодо запобігання дитячому дорожньо-транспортному травматизму та порушенням Правил дорожнього руху неповнолітніми;

19) проводить державну реєстрацію (перереєстрацію) та облік призначених для експлуатації на вулично-дорожній мережі загального користування транспортних засобів усіх типів; приймає державні іспити на право керування транспортними засобами всіх категорій;

20) видає реєстраційні і дозвільні документи на транспортні засоби, посвідчення водія, довідки щодо стану безпеки дорожнього руху та обставин дорожньо-транспортних пригод фізичним і юридичним особам, готує інформаційно-аналітичні матеріали та інші документи з питань, що належать до її компетенції;

21) перевіряє наявність сертифікатів на відповідність транспортних засобів вимогам діючих в Україні правил, норм та стандартів;

22) провадить невідкладні дії на місцях дорожньо-транспортних пригод, вживає у разі потреби заходів для евакуації людей, надання їм першої медичної допомоги, а також сприяє транспортуванню пошкоджених транспортних засобів та охороні майна, що залишилося без нагляду;

23) забезпечує відповідно до своєї компетенції організацію руху транспортних засобів у місцях проведення першочергових аварійно-рятувальних робіт, протокольних, спортивних та інших масових заходів;

24) погоджує відповідно до вимог Закону України «Про дорожній рух», інших актів законодавства проекти на будівництво, реконструкцію і ремонт автомобільних доріг, вулиць та залізничних переїздів, а також автозаправних станцій, станцій технічного обслуговування автомобілів, автостоянок, комплексів дорожнього сервісу та інших споруд у межах відведення автомобільних доріг або червоних ліній міських вулиць і доріг, проекти детального планування та забудови окремих територій населених пунктів, генпланів окремих забудов в населених пунктах, проекти комплексних транспортних схем та спорудження ліній міського електричного транспорту, бере участь в експертизі проектів генеральних планів населених пунктів;

25) надає учасникам дорожнього руху інформацію, отриману від гідрометеорологічних, дорожніх, комунальних та інших організацій про умови дорожнього руху;

26) надає правову допомогу і необхідну інформацію про умови дорожнього руху його учасникам, особливо неповнолітнім, інвалідам, громадянам похилого віку;

27) бере участь у розробленні нормативів щодо створення безпечних умов для пересування найбільш уразливих учасників дорожнього руху – дітей, інвалідів, велосипедистів і людей похилого віку;

28) організовує і здійснює серед населення роз'яснення законів, інших нормативних актів з питань забезпечення безпеки дорожнього руху, використовує з цією метою засоби масової інформації, а також власні видання, кіно-, відео- і друковану продукцію, проводить огляди, конкурси, змагання, сприяє організації вивчення громадянами, особливо неповнолітніми, Правил дорожнього руху;

29) погоджує проекти конструкцій транспортних засобів у частині дотримання вимог щодо забезпечення безпеки дорожнього руху, бере участь у випробуванні і прийманні зразків нових конструкцій цих транспортних засобів;

30) аналізує обставини і причини виникнення дорожньо-транспортних пригод, забезпечує внесення відомостей про пригоди, загиблих і потерпілих у них осіб до єдиної централізованої бази даних, розробляє і здійснює заходи щодо запобігання таким пригодам;

31) визначає основні вимоги щодо організації, регулювання і керування дорожнім рухом;

32) аналізує умови та стан дорожнього руху, виявляє та веде облік аварійно-небезпечних ділянок доріг і вулиць, місць концентрації дорожньо-транспортних пригод, розробляє пропозиції щодо вдосконалення організації дорожнього руху, вносить їх відповідним підприємствам, установам та організаціям для впровадження, контролює їх виконання;

33) погоджує подані в установленому порядку пропозиції стосовно обладнання засобами організації дорожнього руху місць виконання дорожніх робіт, проекти та схеми організації дорожнього руху, встановлення будь-яких світлових сигналів, дорожніх знаків, нанесення лінії дорожньої розмітки, розміщення огорожувальних пристроїв, зелених насаджень та зовнішнього освітлення доріг, облаштування, реконструкції, ремонту та ліквідації залізничних переїздів, розміщення в смугах відведення автомобільних доріг або червоних ліній міських вулиць і доріг кіосків, павільйонів, рекламоносіїв, пересувних торговельних пунктів і інших споруд, маршрути руху пасажирського транспорту, розміщення посадочних майданчиків, зупинок таксі та інших транспортних засобів, маршрути організованого руху громадян і місця їх збору, порядок проведення спортивних та інших масових заходів, які можуть створити перешкоди дорожньому руху;

34) видає в установленому порядку дозволи на рух транспортних засобів з надгабаритними, великогазовими, небезпечними вантажами та в колоні, параметри і перелік яких встановлені Прави-

лами дорожнього руху, державними стандартами, угодами про міждержавні перевезення небезпечних вантажів і здійснює контроль за дотриманням при цьому відповідними посадовими і службовими особами та громадянами норм, правил та стандартів забезпечення безпеки дорожнього руху;

35) разом з власником дороги, вулиці чи залізничного переїзду встановлює місце переїзду автомобільних доріг, вулиць та залізничних переїздів транспортними засобами на гусеничному ході;

36) відповідно до законодавства проводить дізнання за фактами дорожньо-транспортних пригод та скоєння інших злочинів;

37) веде автоматизований облік, накопичення, оброблення та використання даних про транспортні засоби, що підлягають державній реєстрації органами Державтоінспекції, в тому числі відповідних даних про митне оформлення та нотаріальне посвідчення угод щодо них, інформації правоохоронних органів про перебування транспортних засобів у розшуку, під арештом тощо, а також даних, що надходять до органів МВС в рамках міжнародного співробітництва у сфері боротьби із злочинністю;

38) здійснює в установленому порядку на автомобільних дорогах у місцях розташування контрольних пунктів перевірку транспортних засобів та їх власників з метою припинення переміщення викраденого транспорту за межі України;

39) разом з відповідними службами Мініборони, МНС, дорожніх, комунальних, транспортних та інших підприємств, установ та організацій здійснює невідкладні заходи щодо організації дорожнього руху на вулицях і дорогах у разі виникнення стихійного лиха, аварій та катастроф, оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації, інших надзвичайних подій, а також для евакуації громадян, техніки, підприємств, установ та організацій;

40) контролює внесення обов'язкових платежів власниками транспортних засобів;

41) здійснює закупівлю товарів, робіт і послуг, пов'язаних з розробленням і виробництвом державних номерних знаків для транспортних засобів і спеціальної бланкової продукції, обладнання і технічних засобів, пов'язаних із забезпеченням безпеки дорожнього руху та нанесенням ідентифікаційних номерів транспортних засобів згідно з вимогами міжнародних і державних стандартів, а також програмного забезпечення та технічних засобів, пов'язаних з функціонуванням автоматизованих систем у сфері безпеки дорожнього руху та організації автоматизованої мережі передачі даних у ній;

42) розглядає заяви, скарги та пропозиції громадян щодо забезпечення безпеки дорожнього руху, вживає заходів для усунення причин, які їх викликають;

43) веде облік торговельних організацій, підприємств-виробників та суб'єктів підприємницької діяльності всіх форм власності, що реалізують транспортні засоби або номерні агрегати до них, видає їм в установленому порядку бланки довідок-рахунків, актів приймання-передачі транспортних засобів, а також номерні знаки для разових поїздок;

44) погоджує подані пропозиції стосовно закріплення за конкретними ділянками автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів лікувальних закладів, що можуть здійснювати цілодобовий прийом, обстеження і лікування потерпілих;

45) контролює укомплектування патрульних автомобілів і приміщень стаціонарних постів медичним майном і медикаментами для надання першої медичної допомоги потерпілим внаслідок дорожньо-транспортних пригод;

46) створює, утримує та ліквідує спеціальні майданчики чи стоянки для тимчасового зберігання транспортних засобів, затриманих підрозділами Державтоінспекції відповідно до законодавства; приймає працівників для роботи на спеціальних майданчиках чи стоянках та для надання інших платних послуг. Приймання на роботу цих працівників, умови оплати їх праці та інші умови визначаються договором, укладеним між працівником та підрозділом Державтоінспекції, а утримання зазначених працівників здійснюється за рахунок коштів, що надходять як плата за тимчасове зберігання транспортних засобів та інші послуги, які надаються Державтоінспекцією;

47) забезпечує організацію та контролює підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів, веде облік суб'єктів підприємницької діяльності всіх форм власності, що провадять зазначену діяльність, видає їм в установленому порядку бланки свідоцтв про підготовку водіїв.

Підрозділи Державтоінспекції мають права, передбачені Законами України «Про міліцію», «Про дорожній рух», «Про оперативно-розшукову діяльність», іншими нормативно-правовими актами, що регулюють їх діяльність. Зокрема, працівники Державтоінспекції під час виконання службових обов'язків мають право:

1) перевіряти виконання власниками (володільцями) транспортних засобів вимог законодавства, в тому числі правил, норм та стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху і охорони довкілля, а також вимагати і отримувати від них безплатно необхідні відомості та документацію;

здійснювати контроль транспортних засобів Міноборони, Держкомкордону, СБУ, внутрішніх військ МВС, інших утворених відповідно до законів військових формувань тільки в частині дотримання водіями Правил дорожнього руху;

2) давати посадовим і службовим особам та громадянам обов'язкові для виконання приписи про усунення порушень законодавства, в тому числі правил, норм та стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, а у разі невиконання таких приписів – притягувати винних осіб до передбаченої законодавством відповідальності;

3) вживати відповідно до законодавства необхідних заходів для розшуку злочинців та викрадених транспортних засобів, провадження дізнання, розслідування кримінальних справ за фактами дорожньо-транспортних пригод та інших злочинів, у військових частинах і з'єднаннях Збройних Сил, підрозділах Служби безпеки та інших утворених відповідно до законів військових формувань, провадити дізнання тільки за фактами конкретних дорожньо-транспортних пригод та пов'язаних з ними злочинів;

4) обмежувати, забороняти та вносити оперативні зміни в організацію руху на окремих ділянках автомобільних доріг і вулиць у випадках затримання злочинців, проведення в установленому порядку масових та протокольних заходів або у разі виникнення загрози безпеці дорожнього руху, під час стихійного лиха, оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації, аварій, катастроф, інших надзвичайних подій, а також на залізничних переїздах, що не відповідають правилам їх утримання у безпечному для дорожнього руху стані; забороняти чи припиняти ремонтно-будівельні та інші роботи на автомобільних дорогах, вулицях, залізничних переїздах, що проводяться з порушенням правил, норм та стандартів забезпечення безпеки дорожнього руху, у невідкладних випадках самостійно огороджувати зазначені ділянки технічними засобами регулювання дорожнього руху з наступним відшкодуванням цих витрат виконавцями робіт;

5) зупиняти транспортні засоби у разі порушення вимог правил, норм та стандартів забезпечення безпеки дорожнього руху, наявних ознак, що свідчать про їх технічну несправність або забруднення доквілля, а також у разі наявності даних про те, що вони використовуються з протиправною метою, оглядати транспортні засоби і перевіряти у водіїв документи на право користування і керування ними, дорожні (маршрутні) листи та відповідність вантажів, що перевозяться, товарно-транспортним та іншим документам, а також перевіряти їх наявність у базах даних автоматизованих інформаційно-пошукових систем Державтоінспекції, у передбачених законодавством випадках затримувати ці документи та вантажі;

6) забороняти подальший рух та відстороняти від керування транспортними засобами водіїв у випадках, передбачених Правилами дорожнього руху та іншими актами законодавства;

7) проводити в установленому законодавством порядку огляд осіб, які підозрюються у вчиненні адміністративного правопорушення або злочину для визначення наявності в їх організмі алкоголю, наркотичних засобів, психотропних чи токсичних речовин або направляти чи доставляти зазначених осіб до медичних установ, якщо результат огляду необхідний для підтвердження чи спростування факту правопорушення або об'єктивного розгляду;

8) застосовувати до правопорушників заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і зброю у випадках і в порядку, передбачених законодавством;

9) здійснювати в установленому законодавством порядку адміністративне затримання і особистий огляд громадян, які вчинили адміністративне правопорушення, огляд їх речей, транспортного засобу і вантажу;

10) використовувати в установленому порядку спеціальні технічні і транспортні засоби для виявлення і фіксації порушень правил дорожнього руху, обстеження водіїв, нагляду за технічним станом транспортних засобів, автомобільних доріг, вулиць та залізничних переїздів, примусової зупинки транспортних засобів, їх транспортування на спеціальні майданчики у випадках порушень водіями правил зупинки і стоянки, дешифрування показань тахографів;

11) здійснювати в установленому порядку фотографування, звукозапис, кіно- та відеозйомку для виявлення та фіксації протиправних діянь;

12) використовувати засоби масової інформації для доведення до громадськості оперативних повідомлень про зміни в організації дорожнього руху, факти злочинів на транспорті, розшук злочинців та стан аварійності тощо;

13) здійснювати контроль за технічним станом транспортних засобів, додержанням нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та шкідливого впливу фізичних факторів, встановлених для відповідного типу автомобільного транспорту та сільськогосподарської техніки;

14) у випадках, передбачених законодавством, затримувати транспортні засоби і доставляти їх,

у тому числі з використанням спеціальних транспортних засобів, на спеціальні майданчики чи стоянки Державтоінспекції для тимчасового зберігання;

15) використовувати в установленому порядку транспортні засоби, за винятком спеціальних і оперативних, дипломатичних та інших представництв іноземних держав, міжнародних організацій, для виконання непередбачених невідкладних службових обов'язків, пов'язаних із затриманням правопорушників, та для транспортування пошкоджених транспортних засобів, а також для відправлення до найближчого лікувального закладу осіб, які потребують негайної медичної допомоги;

16) вживати заходів до заборони експлуатації пасажирського транспорту, а також перевезення надгабаритних, великовагових та небезпечних вантажів у разі невиконання водіями, посадовими і службовими особами правил норм, стандартів забезпечення безпеки дорожнього руху, притягати винних у цьому до відповідальності згідно із законами та стягувати з них установлені суми зборів;

17) забезпечувати в установленому законодавством порядку заборону експлуатації транспортних засобів;

18) не допускати до експлуатації транспортні засоби і пристрої до них, виготовлені або переобладнані з порушенням вимог нормативів, без проектної документації (у випадках коли така документація передбачена відповідними нормативними актами) або за документацією, не погодженою у відповідному порядку;

19) вимагати від посадових і службових осіб підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності і господарювання, а також від громадян документи, що підтверджують право власності на транспортні засоби та номерні агрегати до них;

20) викликати до Державтоінспекції громадян, посадових і службових осіб у справах і за матеріалами, які перебувають у провадженні, для дачі письмових чи усних пояснень;

21) забезпечувати відповідно до законодавства оформлення адміністративних правопорушень та брати пояснення в громадян, представників юридичних осіб з питань забезпечення безпеки дорожнього руху, вживати відповідних заходів з метою притягнення винних до відповідальності, а також перевіряти у водіїв наявність медичної довідки щодо придатності до керування транспортним засобом відповідної категорії під час отримання або обміну посвідчення водія та проведення державного технічного огляду транспортних засобів;

22) залучати в установленому порядку спеціалістів органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій до розгляду питань, що належать до її компетенції, та утворювати в разі потреби комісії, експертні та консультативні ради, робочі групи, а також співпрацювати з громадськими формуваннями з питань забезпечення безпеки дорожнього руху;

24) перевіряти на відповідність встановленим правилам, нормам та стандартам з безпеки дорожнього руху проекти детальної забудови окремих територій населених пунктів, генеральні плани окремих забудов в населених пунктах, комплексні транспортні схеми міст та автоматизовані системи, дислокацію технічних засобів регулювання дорожнього руху;

25) подавати пропозиції відповідним місцевим органам виконавчої влади щодо фінансування проектних і будівельних робіт для поліпшення стану вуличної мережі та організації дорожнього руху в населених пунктах;

26) вимагати від установ та організацій, фізичних і юридичних осіб усунення порушень правил утримання та експлуатації автомобільних доріг, вулиць та залізничних переїздів, обмежувати або забороняти проведення ремонтно-будівельних робіт та інших заходів на автомобільних дорогах, вулицях та залізничних переїздах, якщо при цьому не додержуються вимоги до забезпечення безпеки дорожнього руху та його учасників;

27) забороняти встановлення та експлуатацію технічних засобів регулювання дорожнього руху, кіосків, панно, рекламоносіїв, плакатів, транспарантів, що не відповідають вимогам правил, норм та стандартів з безпеки дорожнього руху;

28) визначати потребу в підготовці спеціалістів для служб і підрозділів Державтоінспекції, а також у навчальних закладах для цієї мети, укладати з чими відповідні угоди щодо забезпечення їх сучасними технічними засобами організації і контролю за дорожнім рухом;

29) у межах своєї компетенції брати участь у:

– здійсненні науково-технічних розробок з питань забезпечення безпеки дорожнього руху та їх упровадження в практичну діяльність;

– організації навчання громадян Правил дорожнього руху, підготовки та перепідготовки водіїв транспортних засобів;

– здійсненні контролю за діяльністю, пов'язаною з виготовленням, ремонтом і перевіркою технічного стану транспортних засобів, перевезенням вантажів і пасажирів, іншими видами діяльності суб'єктів господарювання, що впливають на безпеку дорожнього руху;

– розгляді проектів забудови територій населених пунктів, комплексних транспортних схем, розміщення об'єктів дорожнього сервісу та інших споруд і конструкцій, транспортних зупинок, зелених насаджень і зовнішнього освітлення в межах відведення автомобільних доріг або червоних ліній міських вулиць і доріг; маршрутів руху пасажирського транспорту і дорожнього перевезення небезпечних вантажів; схем організації дорожнього руху, встановлення дорожніх знаків, нанесення ліній дорожньої розмітки;

– забезпеченні подання невідкладної медичної допомоги потерпілим дорожньо-транспортних пригодах особам;

– здійсненні контролю за внесенням обов'язкових платежів власниками (володільцями) транспортних засобів під час проведення їх державної реєстрації (перереєстрації), державного технічного огляду та зняття з обліку;

– ознайомленні громадськості з використанням засобів масової інформації із станом безпеки дорожнього руху та організації профілактичних заходів, спрямованих на створення безпечних і комфортних умов експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;

– роботі державних комісій з приймання в експлуатацію транспортних засобів, об'єктів дорожнього сервісу та інженерних споруд автомобільних доріг, вулиць і залізничних переїздів;

– міжнародному співробітництві у сфері безпеки дорожнього руху, вивченні міжнародного досвіду з питань забезпечення безпеки дорожнього руху;

30) передавати в установленому порядку матеріали на осіб, які порушили вимоги законодавства щодо забезпечення безпеки дорожнього руху, на розгляд інших державних органів;

31) у випадках, передбачених законодавством, позбавляти водіїв права на керування транспортними засобами та вилучати посвідчення;

32) отримувати від органів юстиції, митних та правоохоронних органів необхідну інформацію про митне проходження та оформлення транспортних засобів, нотаріальне посвідчення угод щодо них, перебування транспортних засобів у розшуку, під арештом тощо, в тому числі інформацію, що надходить до органів МВС у рамках міжнародного співробітництва у сфері боротьби із злочинністю;

33) здійснювати супроводження відповідних транспортних засобів патрульним транспортом Державтоінспекції, погодження в установленому порядку питань забезпечення безпеки дорожнього руху, реалізацію спеціальної продукції Державтоінспекції, доставку, буксирування, збереження і охорону транспортних засобів, затриманих відповідно до законодавства і доставлених на спеціальні майданчики чи стоянки, зазначені у підпункті 4б пункту 4 цього Положення, видачу технічних умов на проектування тощо. У разі якщо законодавством передбачено надання зазначених послуг за плату, отримані кошти, після сплати встановлених законом податків і зборів (обов'язкових платежів), спрямовуються на зміцнення матеріально-технічної бази Державтоінспекції та фінансування соціальних програм.

Департамент державної автомобільної інспекції підпорядковується МВС, а управління (відділи) державної автомобільної інспекції головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, мм. Києві та Севастополі – відповідним головним управлінням, управлінням МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, мм. Києві та Севастополі.

Стаття 188–29. Невиконання законних вимог посадових осіб спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг

Невиконання законних вимог посадових осіб спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг щодо усунення порушень законодавства у сфері регулювання ринків фінансових послуг або створення перешкод для виконання покладених на них обов'язків – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 188–29 згідно із Законом № 692-VI від 18.12.2008)

КпАП було доповнено коментованою статтею Законом України № 692-VI від 18.12.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення фінансових механізмів

здійснення інвестицій у будівництво житла». Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України (далі – Комісія) є центральним органом виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг. Її діяльність здійснюється відповідно до Законів України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», «Про іпотечні облигації», «Про іпотеку», «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» та ін., а також Положення про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України, затвердженого указом Президента України від 4 квітня 2003 року № 292/2003.

Основними завданнями Комісії у межах її повноважень є: проведення єдиної та ефективної державної політики у сфері надання фінансових послуг; розроблення і реалізація стратегії розвитку ринків фінансових послуг; здійснення державного регулювання та нагляду за наданням фінансових послуг і додержанням законодавства в цій сфері; захист прав споживачів фінансових послуг шляхом застосування заходів впливу з метою запобігання порушенням законодавства на ринках фінансових послуг та їх припинення; узагальнення практики застосування законодавства України з питань функціонування ринків фінансових послуг, розроблення і внесення пропозицій щодо його удосконалення; запровадження міжнародно визнаних правил розвитку ринків фінансових послуг; сприяння інтеграції в європейський та світовий ринки фінансових послуг.

Комісія має право в межах своїх повноважень: вимагати під час реєстрації фінансових установ та ліцензування їх діяльності документи, визначені законодавством України; одержувати в установленому порядку від фінансових установ звітність та іншу інформацію згідно із законодавством, а від підприємств, установ (у тому числі банків), організацій та громадян – інформацію, необхідну для виконання покладених на Комісію завдань; здійснювати інспектування фінансових установ, а також їх споріднених та афілійованих осіб; вимагати від посадових осіб фінансових установ, діяльність яких підлягає регулюванню і нагляду з боку Комісії, надання пояснень, необхідної інформації та документів; досліджувати дані про клієнта фінансової установи тільки з метою виконання завдань нагляду; проводити перевірки, в тому числі тематичні та зустрічні перевірки, щодо правильності застосування страховиками законодавства України про страхову діяльність і достовірності їх звітності за показниками, що характеризують виконання договорів страхування; призначати не частіше одного разу на рік проведення за рахунок страховика додаткової обов'язкової аудиторської перевірки з визначенням аудитора; видавати приписи страховикам про усунення виявлених порушень законодавства про страхову діяльність, а у разі їх невиконання зупиняти чи обмежувати дію ліцензій цих страховиків до усунення виявлених порушень або приймати рішення про відкликання ліцензій та виключення з державного реєстру страховиків (перестраховиків); видавати приписи страховим посередникам про усунення виявлених порушень законодавства, а у разі їх невиконання приймати рішення про виключення страхового або перестрахового брокера з державного реєстру страхових та перестрахових брокерів; одержувати в установленому порядку від аварійних комісарів інформацію, необхідну для виконання покладених на неї завдань, у тому числі інформацію про обставини і причини настання страхового випадку та заподіяну шкоду; призначати проведення примусової санаші фінансової установи у випадках та порядку, встановлених законом; звертатися до суду з позовом про скасування державної реєстрації страховика (перестраховика) або страхового посередника у випадках, передбачених законом; тощо. Комісія також має право застосовувати до фінансових установ, які не додержуються законів та інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність з надання фінансових послуг, такі заходи впливу:

- зобов'язати порушника вжити заходів до усунення порушення;
- вимагати скликання позачергових зборів учасників фінансової установи;
- накладати штрафи відповідно до закону;
- тимчасово зупиняти дію або анулювати ліцензію на право здійснення діяльності з надання фінансових послуг;
- відсторонювати керівництво від управління фінансовою установою та призначати її тимчасову адміністрацію;
- затверджувати план відновлення фінансової стабільності фінансової установи;
- порушувати питання про ліквідацію фінансової установи.

Стаття 188–30. Ухилення від виконання або несвоєчасне виконання законних вимог Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку або її уповноважених осіб

Ухилення від виконання або несвоєчасне виконання посадовою особою учасника фондового ринку рішень Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку або розпоряджень, постанов чи рішень уповноважених осіб Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку щодо усунення порушень законодавства на ринку цінних паперів – тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до семи сот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі діяння, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з правопорушень, передбачених частиною першою цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу від семисот п'ятдесяти до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 188–30 згідно із Законом № 801-VI від 25.12.2008)

КпАП було доповнено коментованою статтею Законом України від 25.12.2008 р. № 801-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за правопорушення на ринку цінних паперів». Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку (далі – Комісія) є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, основними завданнями якого є: формування та забезпечення реалізації єдиної державної політики щодо розвитку і функціонування ринку цінних паперів та їх похідних в Україні, сприяння адаптації національного ринку цінних паперів до міжнародних стандартів; координація діяльності державних органів з питань функціонування в Україні ринку цінних паперів та їх похідних; здійснення державного регулювання та контролю за випуском і обігом цінних паперів та їх похідних на території України, додержання вимог законодавства у цій сфері; захист прав інвесторів шляхом здійснення заходів щодо запобігання і припинення порушень законодавства на ринку цінних паперів, застосування санкцій за порушення законодавства у межах своїх повноважень; сприяння розвитку ринку цінних паперів; узагальнення практики застосування законодавства України з питань випуску та обігу цінних паперів в Україні, розроблення пропозицій щодо його вдосконалення; здійснення державного регулювання та контролю у сфері спільного інвестування.

Стаття 188–31. Невиконання законних вимог посадових осіб органів Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України

Невиконання законних вимог посадових осіб органів Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України щодо усунення порушень законодавства про криптографічний та технічний захист інформації, яка є власністю держави, або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, та законодавства у сфері надання послуг електронного цифрового підпису, а також створення інших перешкод для виконання покладених на них обов'язків – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від ста до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 188–31 згідно із Законом № 1180-VI від 19.03.2009)

Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України є державним органом, який призначений для забезпечення функціонування і розвитку державної системи урядового зв'язку, Національної системи конфіденційного зв'язку, захисту державних інформаційних ресурсів в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, криптографічного та технічного захисту інформації. Її діяльність спрямовується Кабінетом Міністрів України, який здійснює заходи щодо забезпечення її функціонування. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України підконтрольна Верховній Раді України. З питань, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України підпорядковується і підконтрольна Президентові України. Правовий статус цього державного органу визначено у Законі України «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України».

Основними завданнями Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України є:

- участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері захисту державних інформаційних ресурсів в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, криптографічного та технічного захисту інформації;

- забезпечення в установленому порядку урядовим зв'язком Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, інших посадових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, органів військового управління, керівників підприємств, установ і організацій у мирний час, в умовах надзвичайного та воєнного стану, а також у разі виникнення надзвичайної ситуації;

- забезпечення функціонування, безпеки та розвитку державної системи урядового зв'язку і Національної системи конфіденційного зв'язку;

- визначення вимог і порядку створення та розвитку систем технічного та криптографічного захисту інформації, яка є власністю держави, або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом;

- здійснення державного контролю за станом криптографічного та технічного захисту інформації, яка є власністю держави, або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, а також за додержанням вимог законодавства у сфері надання послуг електронного цифрового підпису;

- охорона об'єктів, приміщень, систем, мереж, комплексів, засобів урядового і спеціального зв'язку, ключових документів до засобів криптографічного захисту інформації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України.

На Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України відповідно до визначених завдань покладаються такі обов'язки:

- 1) підготовка пропозицій щодо визначення загальної стратегії та пріоритетних напрямів діяльності у сфері захисту державних інформаційних ресурсів в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, криптографічного та технічного захисту інформації;

- 2) розроблення і здійснення заходів щодо розвитку систем криптографічного та технічного захисту інформації;

- 3) розроблення порядку та вимог щодо захисту державних інформаційних ресурсів в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, криптографічного та технічного захисту інформації, яка є власністю держави, або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом;

- 4) забезпечення надійного функціонування, безпеки та розвитку державної системи урядового зв'язку, зокрема її готовності до роботи в особливий період та в разі виникнення надзвичайної ситуації;

- 5) забезпечення в установленому порядку урядовим зв'язком Президента України, Голови Верховної Ради України та Прем'єр-міністра України в місцях їх постійного і тимчасового перебування;

- 6) забезпечення в установленому Президентом України порядку урядовим зв'язком посадових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, органів військового управління, керівників підприємств, установ і організацій;

- 7) участь у виконанні завдань територіальної оборони, а також заходів, спрямованих на підтримання правового режиму воєнного та надзвичайного стану відповідно до закону;

- 8) упровадження комплексних систем захисту інформації на об'єктах інформаційної діяльності та в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах закордонних дипломатичних установ України;

- 9) здійснення заходів щодо організації та забезпечення безпеки і функціонування урядового зв'язку із закордонними дипломатичними установами України;

- 10) методичне керівництво та координація діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових формувань, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності у сфері криптографічного та технічного захисту інформації, а також з питань, пов'язаних із запобіганням вчиненню порушень безпеки інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, виявленням та усуненням наслідків інших несанкціонованих дій щодо державних інформаційних ресурсів в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах;

- 11) накопичення та аналіз даних про вчинення та/або спроби вчинення несанкціонованих дій щодо державних інформаційних ресурсів в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, а також про їх наслідки, інформування правоохоронних органів для життя заходів із запобігання та припинення злочинів у зазначеній сфері; оцінка стану захищеності

державних інформаційних ресурсів в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, надання відповідних рекомендацій;

12) здійснення заходів щодо створення, розвитку та забезпечення функціонування Національної системи конфіденційного зв'язку, забезпечення її безпеки та оперативно-технічного управління;

13) погодження проєктів створення інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем, в яких оброблятиметься інформація, яка є власністю держави, або інформація з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, проведення їх експертної оцінки і визначення можливості введення в експлуатацію;

14) погодження та здійснення контролю за виконанням технічних завдань на проєктування, будівництво і реконструкцію особливо важливих об'єктів, розробку зразків військової та спеціальної техніки, у процесі експлуатації або застосування яких збирається, обробляється, зберігається, передається чи приймається інформація, яка є власністю держави, або інформація з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом;

15) погодження проєктів нормативно-правових актів з питань захисту державних інформаційних ресурсів в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, криптографічного та технічного захисту інформації, яка є власністю держави, або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, а також з питань щодо умов здійснення міжнародних передач криптографічних систем, засобів криптографічного та технічного захисту інформації, зокрема тих, що наявні у складі озброєння, військової та спеціальної техніки;

16) встановлення порядку і вимог щодо використання інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем, у тому числі загального користування, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами і організаціями незалежно від форм власності, які збирають, обробляють, зберігають та передають інформацію, яка є власністю держави, або інформацію з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом;

17) видача та реєстрація відповідно до вимог законодавства ліцензії на провадження господарської діяльності у сфері криптографічного та технічного захисту інформації, встановлення порядку видачі та видача органам державної влади дозволу на проведення робіт з технічного захисту інформації для власних потреб, а також здійснення контролю за додержанням ліцензійних умов та умов проведення робіт для власних потреб;

18) організація та координація разом з центральним органом виконавчої влади у сфері стандартизації, метрології та сертифікації робіт з проведення сертифікації засобів криптографічного та технічного захисту інформації, організація та проведення державної експертизи у сфері криптографічного та технічного захисту інформації;

19) здійснення технічного регулювання у сферах захисту державних інформаційних ресурсів в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, криптографічного та технічного захисту інформації, організація та проведення оцінки відповідності, розроблення в установленому порядку стандартів, технічних регламентів, технічних умов;

20) розроблення та супроводження моделей технічних розвідок шляхом збору та аналізу інформації про існуючі системи і засоби технічних розвідок, тактику та методи їх застосування, а також перспективи розвитку; надання рекомендацій органам державної влади, органам місцевого самоврядування, військовим формуванням, підприємствам, установам і організаціям щодо забезпечення протидії технічним розвідкам, проведення оцінки загроз та життя відповідних заходів для захисту інформації;

21) участь у межах своїх повноважень у погодженні питань щодо розміщення на території України дипломатичних представництв і консульських установ іноземних держав;

22) розроблення та організація виконання наукових і науково-технічних програм за напрямками її діяльності;

23) здійснення державного контролю за станом криптографічного та технічного захисту інформації, яка є власністю держави, або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, військових формуваннях, на підприємствах, в установах і організаціях незалежно від форм власності, у тому числі в закордонних дипломатичних установах України, місцях постійного та тимчасового перебування Президента України, Голови Верховної Ради України та Прем'єр-міністра України, а також під час діяльності на території України іноземних інспекційних груп відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

24) здійснення державного контролю за додержанням вимог безпеки у процесі розроблення, виробництва, використання, експлуатації, сертифікаційних випробувань, тематичних досліджень,

експертизи, ввезення, вивезення і знищення криптографічних систем і засобів криптографічного захисту інформації та обладнання спеціального зв'язку;

25) подання Президенту України, Голові Верховної Ради України і Прем'єр-міністру України за результатами державного контролю аналітичних матеріалів щодо стану криптографічного та технічного захисту інформації в державі, розроблення рекомендацій щодо його поліпшення;

26) здійснення державного контролю за додержанням вимог законодавства у сфері надання послуг електронного цифрового підпису;

27) здійснення приймання та контролю якості продукції, інших товарів військового призначення, які виготовляються чи модернізуються на її замовлення;

28) розроблення, виготовлення та постачання ключових документів до засобів криптографічного захисту інформації, що містить державну таємницю, та конфіденційної інформації, що є власністю держави;

29) організація та здійснення разом з центральним органом виконавчої влади у галузі освіти і науки науково-методичного управління підготовкою кадрів у сфері криптографічного та технічного захисту інформації;

30) видача інформаційним системам у мережі Інтернет атестата відповідності Комплексній системі захисту інформації, передбаченого Законом України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти», за наявності відповідного позитивного висновку з питань державних закупівель, що надається згідно зі статтею 17–3 зазначеного Закону;

31) погодження міжнародних передач криптографічних систем, засобів криптографічного та технічного захисту інформації, зокрема у складі озброєння, військової та спеціальної техніки;

32) видача атестата відповідності комплексних систем захисту інформації інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем, із застосуванням яких обробляється інформація, яка є власністю держави, або інформація з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, вимогам нормативних документів з питань технічного захисту інформації;

33) здійснення у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, державного контролю за дотриманням умов експлуатації комплексних систем захисту інформації, які пройшли державну експертизу та на які видано атестат відповідності;

34) встановлення порядку здійснення державного контролю за додержанням вимог законодавства у сфері надання послуг електронного цифрового підпису, а також станом криптографічного та технічного захисту інформації, яка є власністю держави, або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, а також під час провадження діяльності на території України іноземних інспекційних груп відповідно до міжнародних договорів України.

Посадові особи відповідних підрозділів Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України несуть відповідальність відповідно до закону за порушення конституційних прав і свобод людини та громадянина у процесі використання засобів спеціального зв'язку.

Для забезпечення виконання покладених на неї завдань Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України має право:

1) одержувати в установленому порядку за письмовими запитами керівників відповідних органів та територіальних підрозділів Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових формувань, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на неї завдань;

2) залучати фахівців органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових формувань, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності за погодженням з їх керівниками до розгляду питань, що належать до її повноважень, а також проведення спільних інспекційних перевірок;

3) доступу в установленому порядку своїх уповноважених представників на об'єкти органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових формувань, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, на яких знаходяться її засоби спеціального зв'язку, а також об'єкти, щодо яких здійснюється державний контроль за станом криптографічного та технічного захисту інформації, яка є власністю держави, або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом;

4) надавати на договірних засадах допомогу підприємствам, установам і організаціям незалежно від форм власності у розробленні та здійсненні заходів із захисту інформаційних ресурсів в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, криптографічного та технічного захисту інформації;

5) здійснювати планові та позапланові інспекційні перевірки стану криптографічного та технічного захисту інформації, яка є власністю держави, або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, військових формуваннях, на підприємствах, в установах і організаціях незалежно від форм власності, у тому числі в закордонних дипломатичних установах України, без одержання доступу до змісту інформації;

6) зупиняти дію або скасовувати в установленому порядку ліцензії на провадження господарської діяльності у сфері криптографічного та технічного захисту інформації, а також дозволів на проведення робіт з технічного захисту інформації для власних потреб органам державної влади;

7) порушувати в установленому порядку питання про припинення інформаційної діяльності з використанням інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, військових формуваннях, на підприємствах, в установах і організаціях незалежно від форм власності у разі порушення ними вимог законодавства у сфері захисту державних інформаційних ресурсів, криптографічного та/або технічного захисту інформації;

8) одержувати в установленому порядку смуги радіочастот для використання їх радіозасобами спеціального зв'язку;

9) залучати спеціальних та загальних користувачів радіочастотного ресурсу для виявлення та усунення радіозавад радіоелектронним засобам державної системи урядового зв'язку та Національної системи конфіденційного зв'язку;

10) організувати, проводити та виконувати науково-дослідні, дослідно-конструкторські роботи;

11) виступати державним замовником з оборонного замовлення та замовником закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти;

12) виступати замовником будівництва об'єктів Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України;

13) утворювати координаційні, консультативні та дорадчі органи;

14) провадити в установленому порядку видавничу діяльність;

15) здійснювати в порядку, передбаченому законодавством, господарську діяльність, що безпосередньо пов'язана із забезпеченням виконання покладених на неї завдань, за видами діяльності, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;

16) відчужувати в порядку, передбаченому законодавством, закріплене за нею державне майно;

17) складати протоколи про адміністративні правопорушення;

18) здійснювати міжнародне співробітництво з питань, що належать до її компетенції, розробляти пропозиції щодо укладення відповідних міжнародних договорів України, взаємодіяти відповідно до міжнародних договорів України з міжнародними організаціями з питань запобігання порушенню безпеки інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах;

19) проводити планову та позапланову перевірку додержання ліцензійних умов провадження господарської діяльності у сфері криптографічного та технічного захисту інформації на підприємствах, в установах і організаціях, а також умов проведення робіт з технічного захисту інформації для власних потреб в органах державної влади;

20) зупиняти дію або скасовувати в установленому порядку атестати відповідності на комплексні системи захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах;

21) проводити планову та позапланову перевірку центрального засвідчувального органу, засвідчувальних центрів і центрів сертифікації ключів щодо додержання ними вимог законодавства у сфері надання послуг електронного цифрового підпису;

22) звертатися до суду у разі виникнення спорів з питань організації спеціального зв'язку та захисту інформації, криптографічного та технічного захисту інформації, яка є власністю держави, або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, спорів у сфері надання послуг електронного цифрового підпису, а також у разі виникнення інших спорів у порядку, встановленому законом.

Стаття 189. Порушення правил відкриття та функціонування штемпельно-граверних майстерень

Порушення правил відкриття та функціонування штемпельно-граверних майстерень – тягне за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 189 із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97; в редакції Закону № 2247-IV (2247-15) від 16.12.2004.]

Відповідно до Умов і правил провадження діяльності з відкриття та функціонування штемпельно-граверних майстерень, виготовлення печаток і штампів, затверджених наказом МВС України від 11.01.1999 № 17, розроблених відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 р. № 576 “Про затвердження Положення про дозвільну систему”, ГУМВС України в Автономній Республіці Крим, м. Києві та Київській області, УМВС України в областях і м. Севастополі при отриманні заяв на видачу дозволів на здійснення діяльності з відкриття та функціонування штемпельно-граверних майстерень, виготовлення печаток і штампів перевіряють документальні матеріали і умови, створені та виконані заявником і потрібні для видачі дозволу, а саме:

а) наявність погодження з МВС України та іншими міністерствами і відомствами, узгодження з якими передбачено законодавством України, умов, потрібних для відкриття та функціонування штемпельно-граверних майстерень, виготовлення печаток і штампів;

б) відомості про осіб, відповідальних за відкриття та функціонування штемпельно-граверних майстерень, виготовлення печаток і штампів, а також про громадян, які безпосередньо виконують ці роботи;

в) придатність приміщень для відкриття та функціонування штемпельно-граверних майстерень, виготовлення печаток і штампів.

Укладання трудового договору на виконання робіт, пов'язаних з виготовленням, придбанням, зберіганням, обліком, охороною, перевезенням, використанням печаток і штампів, згідно з вимогами Положення про дозвільну систему, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 р. № 576, провадиться за погодженням з органами міліції. Для цього до органів внутрішніх справ на кожного громадянина надаються: особовий листок з обліку кадрів; фотокартка 45 x 55 мм; висновок (довідку) медичної установи (лікувально-кваліфікаційної комісії), який свідчить про те, що така особа, громадянин за станом здоров'я може здійснювати зазначену роботу; платіжне доручення або квитанція про оплату послуг, пов'язаних з оформленням документів щодо надання згоди на укладання трудових договорів. Такі документи надаються в усіх випадках, якщо інше не передбачено законом.

Комісією в складі представників органів внутрішніх справ (дозвільної системи і Державної служби охорони) та інших міністерств і відомств, до повноважень і компетенції яких законодавством України віднесено таке право (архітектурного, санітарного нагляду тощо), визначається придатність приміщень для відкриття та функціонування штемпельно-граверних майстерень, виготовлення печаток і штампів, з урахуванням таких вимог: штемпельно-граверні майстерні (з виготовлення печаток і штампів) повинні розміщуватися в ізольованих, окремих приміщеннях, кімнатах, обладнання яких забезпечує режимні правила функціонування, схоронність обладнання, сировини та готових виробів. Такі приміщення обладнуються охоронно-пожежною сигналізацією, з підключенням сигналу до пульта на посту охорони або на пульт централізованого нагляду підрозділів Державної служби охорони при МВС України. На вікнах перших поверхів встановлюються ґрати, які слід відчиняти зсередини. Ґрати на вікна виготовляються зі сталевих прутків діаметром не менше 15 мм, які зварюють в місці перетину так, щоб створити вічко розміром не більше 150 x 150 мм. Вхідні двері майстерень (дільниць), цехів слід виготовити з дерев'яних дошок завтовшки щонайменше 40 мм, обладнати надійними запорами (не менше двох внутрішніх замків) чи шифрозамками, оббити з обох боків оцинкованим покрівельним залізом по азбесту, з загнутими кінцями листа на торець дверей, або виготовити з металу. На дверях вивіщується об'ява з текстом: “Вхід сторонніх осіб обмежений”. На вікнах замість ґрат, а також замість дверей можуть використовуватися металеві ролети, скло, жалюзі, які відповідають заходам безпеки.

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, підприємства, установи, організації, господарські об'єднання, громадяни, які мають дозвіл на відкриття та функціонування штемпельно-граверних майстерень, виготовлення печаток і штампів, за погодженням з територіальними органами внутрішніх справ можуть відкривати пункти приймання замовлень і видавання готової продукції, які повинні розміщуватися в ізольованих окремих приміщеннях, кімнатах, що забезпечують схоронність замовлень та виготовленої продукції.

Дані про кожний пункт приймання замовлень і видавання готової продукції із зазначенням адреси місцезнаходження слід вписувати в дозвіл на право відкриття та функціонування штемпельно-граверних майстерень, виготовлення печаток і штампів.

Після закінчення робочого дня приміщення штемпельно-граверних майстерень, пунктів приймання замовлень і видавання готової продукції негайно зачиняються і опечатуються. Дозвіл не видається в відсутності зазначених умов здійснення діяльності з відкриття та функціонування штемпельно-

граверних майстерень, виготовлення печаток і штампів, та за наявності щодо особи, відповідальної за здійснення діяльності, а також громадян, які безпосередньо виконують ці роботи: а) висновку (довідки) медичної установи (лікувально-кваліфікаційної комісії), який свідчить про те, що така особа, громадянин за станом здоров'я не можуть здійснювати зазначену роботу; б) доведених даних про систематичні порушення такими особами громадського порядку, зловживання спиртними напоями та наркотичними речовинами; в) пред'явленого обвинувачення про вчинення злочину, а також віддання до суду; г) непогашеної судимості за умисні злочини; ґ) вироку суду про заборону займатися зазначеною діяльністю; д) позбавлення дозволу на зазначені види діяльності.

При здійсненні діяльності згідно з отриманим дозволом міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, підприємства, установи, організації, господарські об'єднання, суб'єкти підприємницької діяльності, громадяни-підприємці мають дотримуватися таких правил: штемпельно-граверні майстерні та дільниці приймають від центральних органів виконавчої влади, інших юридичних осіб незалежно від організаційно-правових форм та форми власності та фізичних осіб замовлення на виготовлення круглих печаток, у тому числі із зображенням Державного Герба України, металевих печаток для посвідчень, перепусток, металевих гербових печаток, кутових (бланкових) штампів, з обов'язковим додаванням до листів і заяв зразків (ескізів) печаток і штампів та дозволів органів внутрішніх справ на їх виготовлення. Ескізи виконуються чітко та розбірливо. Примірники з виправленнями в роботу не приймаються.

Усі інші печатки і штампи та вироби: пломбінатори, факсиміле, штемпелі, бракерувальні штампи і тавра, металеві печатки для опечатування шаф, штампи бірок на продукцію із зазначенням відправника вантажу, штампи для вхідної та вихідної пошти, інвентарні штампи для бібліотек тощо виготовляються штемпельно-граверними майстернями (дільницями) без дозволів органів внутрішніх справ, але обов'язково за клопотаннями центральних органів виконавчої влади, інших юридичних осіб, незалежно від організаційно-правових форм та форми власності і фізичних осіб, для яких признаються ці вироби.

Замовлення на виготовлення печаток і штампів здаються в стіл приймання замовлень і видавання готових виробів, працівники якого ретельно перевіряють подані замовниками документи. Прийняті замовлення реєструються в книзі обліку та реєстрації замовлень на виготовлення печаток і штампів. Книга до її заповнення повинна бути пронумерована, прошита і скріплена печаткою органу внутрішніх справ з відбитком "Дозвільна система". На всіх документах, одержаних від замовника, зазначається номер замовлення.

Виготовлені печатки і штампи видаються замовникам після пред'явлення ними паспорта та доручення, яке при отриманні замовлення засвідчується виготовленою печаткою. У книзі реєстрації замовлень замовник розписується і зазначає серію, номер паспорта, дату і орган внутрішніх справ, що його видав. Після цього робляться відбитки печаток і штампів. Документи, на підставі яких були виготовлені печатки і штампи, зберігаються в штемпельно-граверній майстерні (дільниці) підшитими в хронологічному порядку в спеціальній справі. Строк зберігання таких документів – два роки.

Виготовлені печатки і штампи в штемпельно-граверній майстерні (дільниці) зберігаються в залізних ящиках (шафах). Браковані печатки і штампи (виробничий брак) розрізаються на дрібні частини або спалюються, при цьому вироби із металу обпилюються двома перехресними лініями і знищуються в тижневий строк від дня виявленого браку. Про знищення бракованих виробів (заготовок) складається акт з відбитками знищених печаток і штампів, який зберігається в штемпельно-граверній майстерні протягом одного року. Знищення виробничого браку здійснюється комісією, призначеною керівником штемпельно-граверної майстерні. Не одержані замовником печатки і штампи зберігаються впродовж трьох місяців від дня виготовлення, після чого знищуються в установленому порядку за присутності працівника органів внутрішніх справ. Про знищення не одержаних замовником печаток і штампів надсилається повідомлення в орган внутрішніх справ, який видав дозвіл на їх виготовлення, і замовникові.

Книги обліку з реєстрації та оформлення замовлень на виготовлення печаток і штампів зберігаються в штемпельно-граверній майстерні протягом трьох років, після чого знищуються зі складанням відповідного акта про знищення.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері поліграфічної діяльності.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні правил відкриття та функціонування штемпельно-граверних майстерень.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути як посадова особа, так і громадянин – суб'єкт підприємницької діяльності.

Стаття 189¹. Порушення порядку видобутку, виробництва, використання та реалізації дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння

Порушення затверджених норм вилучення, норм втрат дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння у процесі видобутку, встановленого порядку обліку або відсутність такого обліку, незабезпечення належних умов зберігання видобутих дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння та порушення встановленого порядку їх реалізації суб'єктами видобування – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ і організацій та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності від восьми до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення затверджених норм використання, норм втрат дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння, норм повернення їх у вигляді відходів і брухту у процесі виробництва, встановленого порядку обліку або відсутність такого обліку, незабезпечення належних умов зберігання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння у процесі виробництва, встановленого порядку реалізації дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння, встановленого порядку збирання і здавання їх відходів та брухту – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ і організацій та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності від восьми до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 189–1 згідно з Указом ПВР № 2010–11 від 03.04.86, із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97–ВР від 07.02.97, в редакції Закону № 1986–II (1986–14) від 21.09.2000.]

Об'єктом цих правопорушень є суспільні відносини у сфері державного регулювання видобутку, виробництва, використання та реалізації дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння. Зазначені відносини регулюються Законом України "Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними", а також деякими іншими нормативно-правовими актами. Використані у диспозиції коментованої статті терміни слід розуміти так:

– дорогоцінні метали – золото, срібло, платина і метали платинової групи (паладій, іридій, родій, осмій, рутеній) у будь-якому вигляді та стані (сировина, сплави, напівфабрикати, промислові продукти, хімічні сполуки, вироби, відходи, брухт тощо);

– дорогоцінне каміння – природні та штучні (синтетичні) мінерали в сировині, необробленому та обробленому вигляді (виробах): а) першого порядку – алмаз, рубін, сапфір синій, смарагд, олександрит; б) другого порядку – демантоїд, евклаз, жадеїт (імперіал), сапфір рожевий та жовтий, опал благородний чорний, шпінель благородна; в) третього порядку – аквамарин, берил, кордієрит, опал благородний білий та вогняний, танзаніт, топаз рожевий, турмалін, хризоберил, хризоліт, цаворіт, циркон, шпінель; г) четвертого порядку – адуляр, аксиніт, альмандин, аметист, гесоніт, grosular, лінбуїт, діоптаз, кварц димчастий, кварц рожевий, кліногуїт, кристаль гірський, кунцит, моріон, піроп, родоліт, скаполіт, спесартин, сподумен, топаз блакитний, винний та безколірний, фенакіт, фероортотлаз, хризопраз, хромдіопсид, цитрин;

– дорогоцінне каміння органогенного утворення – це перли і бурштин в сировині, необробленому та обробленому вигляді;

– напівдорогоцінне каміння – це природні та штучні (синтетичні) мінерали, органогенні утворення та гірські породи в сировині, необробленому та обробленому вигляді (виробах): а) першого порядку – бірюза, жадеїт, лазурит, малахіт, молдавіт, нефрит, тигрове та кошаче око, хауліт, хризо-

кола, цоїзит, чароїт; б) другого порядку – агат, амазоніт, гагат, гематит, дерево скам'яніле, джеспіліт, егірніт, епідозит, кахолонг, кварцит кольоровий, кремень кольоровий, онікс мармуровий, опал, пегматит, пірофіліт, родоніт, сердолик, серпентиніт, скарни кольорові, содаліт, халцедон, шпати іризуючі польові, яшма;

– видобуток дорогоцінних металів – це вилучення дорогоцінних металів з надр і відходів гірничо-збагачувального або металургійного виробництва (хвосты збагачення, відвали, шлаки, шлами, недогарки) усіма можливими способами;

– видобуток дорогоцінного каміння та напівдорогоцінного каміння – вилучення дорогоцінного каміння та напівдорогоцінного каміння з гірських порід усіма можливими способами;

– виробництво дорогоцінних металів – вилучення дорогоцінних металів із комплексних руд, концентратів та інших напівпродуктів, відходів і брухту, що містять ці метали, та афінаж дорогоцінних металів;

– використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння – переробка, обробка, використання і застосування дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння для виробничих, наукових, соціально-культурних та інвестиційних потреб.

Видобуток, виробництво дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння, виготовлення виробів з них провадиться суб'єктами господарювання на підставі ліцензій, одержаних у порядку, встановленому законодавством. Всі суб'єкти підприємницької діяльності незалежно від форм власності, що займаються операціями з дорогоцінними металами, дорогоцінним камінням, дорогоцінним камінням органогенного утворення та напівдорогоцінним камінням, ювелірними виробами з них, проводять їх облік за встановленими формами і подають статистичну звітність. Оперативний облік видобутку, переробки, переміщення дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння, ювелірних виробів з них ведеться суб'єктами підприємницької діяльності окремо по кожному виду операцій з урахуванням особливостей технології, виду утворених відходів та виробничих втрат. Особливості обліку дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння визначаються Міністерством фінансів України.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у порушенні порядку видобутку, виробництва, використання та реалізації дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння.

Суб'єктивна сторона правопорушень характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушень можуть бути посадові особи підприємств, установ і організацій та громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності.

Стаття 189². Порушення правил виготовлення та порядку обліку і зберігання печаток та штампів, а так само виготовлення, ввезення, реалізація та використання самонабірних печаток

Порушення правил виготовлення печаток та штампів (крім самонабірних), а так само виготовлення, ввезення, реалізація та використання самонабірних печаток – тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення порядку обліку і зберігання печаток та штампів, що потягло за собою їх втрату, – тягне за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 189² згідно із Законом України № 2247-IV від 16.12.2004 р.]

Об'єктом цих правопорушень є порядок виготовлення, обліку і зберігання печаток та штампів, а також порядок виготовлення, ввезення, реалізації та використання самонабірних печаток.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у порушенні правил виготовлення печаток та штампів (крім самонабірних), правил виготовлення, ввезення, реалізації та використання самонабірних печаток, порушенні порядку обліку і зберігання печаток та штампів, що спричинило їх втрату (див. коментар до ст. 189).

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення можуть бути особи, яким виповнилося 16 років.

Стаття 190. Порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї

Придбання, зберігання, передача іншим особам або продаж громадянами вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду без дозволу органів внутрішніх справ – тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зброї або без такої.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зброї.

[Стаття 190 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3806-12 від 24.12.93, № 148/96-ВР від 25.04.96, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2247-IV (2247-15) від 16.12.2004.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері державного контролю за придбанням, зберіганням, передачею іншим особам або продажем вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї. Вони регламентуються Законом України “Про міліцію” № 565-12, постановами Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 р. № 576 “Про затвердження Положення про дозвільну систему”, Положенням про Міністерство внутрішніх справ України, Інструкцією про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 р. № 622.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у придбанні, зберіганні, передачі іншим особам або продажу громадянами вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду без дозволу органів внутрішніх справ. Здійснюючи дозвільну систему, органи внутрішніх справ відповідно до законодавства України видають міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, підприємствам, установам, організаціям, господарським об'єднанням дозволи на придбання, зберігання, перевезення й використання вогнепальної зброї, боєприпасів до неї, холодної зброї, пневматичної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, вибухових матеріалів вибухових речовин, засобів ініціювання; на відкриття та функціонування складів вибухових матеріалів, сховищ і баз, де вони зберігаються піротехнічних майстерень, пунктів вивчення матеріальної частини зброї, правил поводження з нею та її застосування; громадянам – дозволи на придбання, зберігання й носіння вогнепальної мисливської, холодної зброї, пневматичної зброї.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 191. Порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів

Порушення правил зберігання, носіння або перевезення вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів громадянами, які мають дозвіл органів внутрішніх справ на зберігання зазначеної зброї, –

тягне за собою накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з оплатним вилученням зброї і бойових припасів або без такого.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зброї і бойових припасів або без такої.

[Стаття 191 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3806–12 від 24.12.93, № 148/96-ВР від 25.04.96, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2247-IV (2247–15) від 16.12.2004.]

Об'єктом цього правопорушення є порядок зберігання, носіння або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні правил зберігання, носіння або перевезення вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів. Вони регламентуються постановами Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 р. № 576 “Про затвердження Положення про дозвільну систему” та Інструкцією про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 р. № 622. Дозвільна система, що здійснюється органами внутрішніх справ, поширюється на бойову нарізну армійських зразків зброю або виготовлену за спеціальним замовленням, вихолощену, несучасну стрілецьку, спортивну, мисливську нарізну, комбіновану і гладкоствольну вогнепальну зброю, бойові припаси до цих видів зброї, пневматичну зброю, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначені патрони, холодну зброю (арбалети, мисливські ножі, катани, шаблі, шашки, мечі, палаші, ятагани, фінські ножі, кортики, кинджали, штики, штик-ножі, які не перебувають на озброєнні військових формувань), що належать підприємствам, установам, організаціям, господарським об'єднанням та громадянам.

Вогнепальною вважається зброя, в якій снаряд (куля, шрот тощо) приводиться в рух миттєвим звільненням хімічної енергії заряду (пороху або іншої пальної суміші). До бойової нарізної вогнепальної зброї належить зброя армійських зразків або виготовлена за спеціальними замовленнями (пістолети, револьвери, гвинтівки, карабіни, автомати, кулемети тощо). До несучасної стрілецької зброї належить вогнепальна і холодна зброя, яка знята з озброєння сучасних армій та виробництва, або та, що існує в одиничних екземплярах та малих партіях, а також зброя зазначеного вище типу, виготовлена в сучасних умовах спеціально для виставок (експонування) в одиничних екземплярах та малих партіях. До вихолощеної зброї належить зброя армійських зразків, спеціально пристосована до стрільби холостими зарядами, з якої неможливо зробити постріл бойовим зарядом. До навчальної вогнепальної зброї належить нарізна зброя армійських зразків (пістолети, револьвери, гвинтівки, карабіни, автомати і кулемети тощо), мисливська вогнепальна зброя приведена на заводах-виготовлювачах чи в майстернях з ремонту зброї до стану, що виключає можливість здійснення пострілу без спеціальних ремонтних робіт. До спортивної вогнепальної зброї належать спортивні пістолети, револьвери, гвинтівки, які виробником передбачені для використання в спортивних цілях, а також гладкоствольні рушниці. До мисливської вогнепальної зброї належать мисливські карабіни, гладкоствольні рушниці, гладкоствольні рушниці із свердловиною “парадокс” з нарізами 100–140 мм на початку або у кінці ствола, мисливські рушниці з свердловиною “сюпра”, комбіновані рушниці, що мають нарівні з гладкими і нарізні стволи, та мисливські малокаліберні гвинтівки. Довжина стволів гладкоствольних рушниць повинна бути не менше 450 мм, а загальна довжина зброї не менше 800 мм. До бойових припасів належать патрони до нарізної вогнепальної зброї різних калібрів, а також заряджені патрони для гладкоствольних мисливських рушниць, мисливський порох і капсулі. До пневматичної зброї належать пістолети, револьвери, гвинтівки калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду, в яких снаряд (куля) приводиться в рух за рахунок стиснутих газів. До холодної зброї належать пристрої та предмети, конструктивно призначені для ураження живої чи іншої цілі за допомогою м'язової сили людини чи механічного пристрою (може бути холодною ручною та холодною металевією).

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є громадяни, які мають дозвіл органів внутрішніх справ на зберігання зазначеної зброї.

Стаття 192. Порушення громадянами строків реєстрації (перереєстрації) вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і правил взяття її на облік

Порушення громадянами встановлених строків реєстрації (перереєстрації) вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду або правил взяття їх на облік в органах внутрішніх справ у разі зміни місця проживання – тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 192 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3806–12 від 24.12.93, № 148/96-ВР від 25.04.96, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2247-IV (2247–15) від 16.12.2004.]

Об'єктом цього правопорушення є порядок реєстрації (перереєстрації) вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і правила взяття її на облік.

Контроль за дотриманням правил придбання, зберігання, використання та продажу вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду неможливий без дотримання громадянами встановлених правил її реєстрації (перереєстрації), а також постановки на облік.

Відповідно до Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 р. № 622, придбана громадянами гладкоствольна, нарізна, комбінована мисливська вогнепальна, пневматична та холодна зброя протягом десяти днів з дня придбання має бути зареєстрована в органах внутрішніх справ за місцем проживання власника з одержанням дозволу на її зберігання, носіння. Мисливські ножі придбаються громадянами з дозволу органу внутрішніх справ на право зберігання і носіння мисливської вогнепальної зброї, а також арбалетів, що використовуються громадянами виключно для полювання.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні громадянами встановлених строків реєстрації (перереєстрації) вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду або правил взяття їх на облік в органах внутрішніх справ у разі зміни місця проживання.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 18 років.

Стаття 193. Ухилення від реалізації вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів

Ухилення від реалізації вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів громадянами, у яких органами внутрішніх справ анульовано дозвіл на їх зберігання і носіння, – тягне за собою накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з оплатним вилученням зброї і бойових припасів.

[Стаття 193 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3806–12 від 24.12.93, № 148/96-ВР від 25.04.96, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2247-IV (2247–15) від 16.12.2004.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері суспільної безпеки та порядку управління.

Відповідно до Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 р. № 622, дозвіл на зберігання та носіння цієї зброї може бути анульовано органами внутрішніх справ. У разі анулювання органом внутрішніх справ дозволу на зберігання зброї вона, а також бойові припаси до неї в 15-денний строк передаються власниками чи їхніми представниками на комісійний продаж або можуть бути подаровані особі, що має дозвіл на придбання такої зброї. Якщо власник зброї у зазначений строк відповідного рішення щодо її реалізації не прийняв, вона вилучається і передається в комісійну торгівлю з поверненням власнику її вартості після продажу.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає в ухиленні від реалізації вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів громадянами, в яких органами внутрішніх справ анульовано дозвіл на їх зберігання і носіння.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктом правопорушення може бути громадянин, у якого органами внутрішніх справ анульовано дозвіл на зберігання і носіння вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї.

Стаття 194. **Порушення працівниками торговельних підприємств (організацій) порядку продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів**

Продаж працівниками торговельних підприємств (організацій) вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів підприємствам, установам, організаціям та громадянам, що не мають на це відповідного дозволу органів внутрішніх справ, – тягне за собою накладення штрафу від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачене частиною першою цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 194 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3806–12 від 24.12.93, № 148/96-ВР від 25.04.96, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2247-IV (2247–15) від 16.12.2004.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері реалізації вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів.

Підстави та порядок реалізації зброї врегульовано “Ліцензійними умовами провадження господарської діяльності з виробництва, ремонту вогнепальної зброї невійськового призначення та боєприпасів до неї, холодної зброї, пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду, торгівлі вогнепальною зброєю невійськового призначення та боєприпасами до неї, холодною зброєю, пневматичною зброєю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду” затвердженими Наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Міністерства внутрішніх справ № 53/213 від 04.04.2001 р. Вогнепальна, пневматична, холодна зброя повинна продаватися громадянам на підставі дозволів органів внутрішніх справ на її придбання (мисливські ножі – на підставі дозволу органу внутрішніх справ на право зберігання і носіння мисливської вогнепальної зброї невійськового призначення, а також арбалетів) та паспорта громадянина або документа, який посвідчує особу. Продаж нарізної зброї юридичним, фізичним особам повинен здійснюватися тільки після проведення суб'єктом господарювання її відстрілу в підрозділах науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів ГУМВС України в Автономній Республіці Крим, м. Києві та Київській області, УМВС України в областях та м. Севастополі.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у продажу працівниками торговельних підприємств (організацій) вогнепальної мисливської чи холодної зброї,

а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів підприємствам, установам, організаціям та громадянам, що не мають на це відповідного дозволу органів внутрішніх справ.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути працівники торговельних підприємств, які здійснюють торгівлю вогнепальною, холодною чи пневматичною зброєю і бойовими припасами.

Стаття 195. **Порушення працівниками підприємств, установ, організацій правил зберігання або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів**

Порушення правил зберігання або перевезення вогнепальної чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів працівниками підприємств, установ, організацій, відповідальними за їх охорону, а так само використання ними зазначеної зброї і бойових припасів не за призначенням – тягнуть за собою накладення штрафу від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 195 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3806–12 від 24.12.93, № 148/96-ВР від 25.04.96, № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є правила зберігання та перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні правил зберігання або перевезення вогнепальної чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів працівниками підприємств, установ, організацій, відповідальними за їх охорону, а також використанні ними зазначеної зброї і бойових припасів не за призначенням. Ці правила встановлені Інструкцією про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 р. № 622. Контроль за дотриманням правил зберігання та перевезення покладено на органи внутрішніх справ.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути працівники підприємств, установ та організацій, на яких покладено відповідальність за зберігання або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів.

Стаття 195¹. **Порушення порядку розробки, виготовлення, реалізації спеціальних засобів самооборони**

Порушення порядку розробки, виготовлення, реалізації спеціальних засобів самооборони – тягне за собою накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією спеціальних засобів самооборони або без такої.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачене частиною першою цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією спеціальних засобів самооборони.

[Кодекс доповнено статтею 195-1 згідно із Законом № 3806-12 від 24.12.93, із змінами, внесеними згідно із Законами № 148/96-ВР від 25.04.96, № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є громадський порядок та громадська безпека.

Предметом правопорушення, передбаченого ст. 195¹, є встановлений порядок розробки, виготовлення, реалізації спеціальних засобів самооборони.

Вимоги щодо дотримання порядку розробки, виготовлення, реалізації спеціальних засобів самооборони викладені в Положенні про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України № 706 від 07.09.1993 р., а також "Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з виробництва спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продажу" затвердженими Наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Міністерства внутрішніх справ № 53/213 від 04.04.2001 р. Виготовлення та реалізація (продаж) спеціальних засобів самооборони здійснюється на підставі спеціального дозволу – ліцензії, виданої у встановленому порядку на кожен вид засобів самооборони. Спеціальні засоби самооборони повинні бути сертифіковані у встановленому законом порядку.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, може виражатися як в діях, пов'язаних з неналежним виконанням встановлених правил, так і у бездіяльності, яка полягає у невиконанні встановлених вимог.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 195². **Порушення порядку придбання, зберігання, реєстрації або обліку газових пістолетів і револьверів та патронів до них**

Порушення порядку придбання, зберігання, реєстрації або обліку газових пістолетів і револьверів та патронів до них – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією газових пістолетів і револьверів та патронів до них або без такої, а на посадових осіб – від двох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією газових пістолетів і револьверів та патронів до них або без такої.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачене частиною першою цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від двох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією газових пістолетів і револьверів та патронів до них, а на посадових осіб – від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією газових пістолетів і револьверів та патронів до них.

[Кодекс доповнено статтею 195-2 згідно із Законом № 3806-12 від 24.12.93, із змінами, внесеними згідно із Законами № 148/96-ВР від 25.04.96, № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є громадський порядок та громадська безпека.

Предметом цього правопорушення є встановлений порядок придбання, зберігання, реєстрації або обліку газових пістолетів і револьверів та патронів до них.

Вимоги щодо дотримання порядку придбання, зберігання, реєстрації або обліку газових пістолетів і револьверів та патронів до них. Викладені в Положенні про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України № 706 від 07.09.1993 р. До спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, дозволених до виготовлення, реалізації (продажу), придбання, реєстрації, обліку, зберігання (носія) і застосування, належать: упаковки з аерозолями сльозоточивої та дратівної дії (газові балончики); газові пістолети і револьвери та патрони до них калібру 6, 8 і 9 міліметрів, заряджені

речовинами сльозоточивої та дратівної дії. Дозволи на придбання і зберігання (носія) газових пістолетів і револьверів та патронів до них видаються органами внутрішніх справ громадянам, які досягли 18-річного, за умови наявності висновку (довідки) медичного закладу (лікувально-кваліфікаційної комісії) встановленої форми про те, що за станом здоров'я вони можуть володіти (користуватися) спеціальними засобами самооборони та ознайомлені з порядком їх зберігання (носія) і застосування. Кількість газових пістолетів (револьверів), які можуть бути у власності громадян, не обмежується

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, може виражатися як в діях, пов'язаних з неналежним виконанням встановлених правил, так і у бездіяльності, яка полягає у невиконанні встановлених вимог.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни, що досягли 18-річного віку.

Стаття 195³. **Порушення правил застосування спеціальних засобів самооборони**

Застосування спеціальних засобів самооборони з порушенням установлених правил – тягне за собою накладення штрафу від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією спеціальних засобів самооборони.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачене частиною першою цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією спеціальних засобів самооборони.

[Кодекс доповнено статтею 195-3 згідно із Законом № 3806-12 від 24.12.93, із змінами, внесеними згідно із Законами № 148/96-ВР від 25.04.96, № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є громадський порядок та громадська безпека.

Суворе дотримання правил застосування спеціальних засобів самозахисту за будь-яких обставин – є основою правомірного застосування засобів самозахисту.

До спеціальних засобів самооборони належать: упаковки з аерозолями сльозоточивої та дратівної дії (газові балончики) та газові пістолети і револьвери та патрони до них калібру 6, 8 і 9 міліметрів, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії.

Порядок застосування спеціальних засобів самооборони визначається Положенням про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України № 706 від 07.09.1993 р. Спеціальні засоби самооборони, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії, застосовуються громадянами: для захисту від злочинних посягань на своє життя і здоров'я, житло та майно чи життя і здоров'я, житло та майно інших громадян; для захисту від нападу на приміщення організації, установи та суб'єкта підприємницької діяльності, де вони працюють; для затримання особи, яка скоїла злочин і намагається втекти або вчинити опір, з наступною передачею її працівникам органів внутрішніх справ. Перед застосуванням спеціальних засобів самооборони громадянин якщо є можливість, зобов'язаний попередити нападника про свій намір їх застосувати. Якщо внаслідок застосування спеціальних засобів самооборони нападникові заподіяно тілесне ушкодження або він помер, громадянин, що застосував такі засоби, зобов'язаний негайно викликати швидку медичну допомогу, вжити заходів щодо забезпечення охорони місця події та сповістити про це органи внутрішніх справ і прокуратури. Забороняється застосовувати спеціальні засоби самооборони у разі значного скупчення людей, якщо від цього можуть постраждати сторонні особи. Категорично забороняється застосовувати спеціальні засоби самооборони до працівників правоохоронних та природоохоронних органів під час виконання ними своїх службових обов'язків.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, може виражатися як в діях, пов'язаних з неналежним виконанням встановлених правил, так і у бездіяльності, яка полягає у невиконанні встановлених вимог.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути особи, що досягли 18-річного віку.

Стаття 195⁴. **Порушення порядку виробництва, придбання, зберігання чи продажу електрошокових пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами**

Порушення порядку виробництва, придбання, зберігання чи продажу електрошокових пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами, – тягне за собою накладення штрафу від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією електрошокових пристроїв і спеціальних засобів.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією електрошокових пристроїв і спеціальних засобів.

[Кодекс доповнено статтею 195–4 згідно із Законом № 148/96-ВР від 25.04.96, із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є громадський порядок та громадська безпека.

Предметом посягання цього правопорушення є встановлений порядок виробництва, придбання, зберігання та продажу електрошокових пристроїв і спеціальних засобів.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні порядку виробництва, придбання, зберігання чи продажу електрошокових пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути посадові особи та громадяни.

Стаття 195⁵. **Незаконне придбання або зберігання спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації**

Незаконне придбання або зберігання спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації – тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації та на посадових осіб – від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації.

[Кодекс доповнено статтею 195⁵ згідно із Законом України № 1703-IV від 11.05.2004 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері захисту інформації.

Засоби для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації визначаються як технічні засоби, устаткування, апаратура, прилади, пристрої, препарати та інші вироби, спеціально створені, розроблені, запрограмовані або модернізовані для виконання завдань з негласного отримання інформації під час здійснення оперативно-розшукової діяльності. До таких засобів належать: спеціальні технічні засоби для негласного отримання та реєстрації аудіоінформації; спеціальні технічні засоби для негласного візуального спостереження та документування; спеціальні технічні засоби для негласного прослуховування телефонних переговорів; спеціальні технічні засоби для негласного перехоплення та реєстрації інформації з технічних каналів зв'язку; спеціальні технічні засоби для негласного контролю поштових повідомлень і відправлень; спеціальні технічні засоби для негласного обстеження предметів і документів; спеціальні технічні засоби для негласного проникнення у приміщення, транспортні засоби, інші об'єкти та їх обстеження; спеціальні технічні засоби для негласного контролю за переміщенням транспортних засобів та інших об'єктів; спеціальні технічні засоби для негласного отримання (зміни, знищення) інформації з технічних засобів її зберігання, обробки та передачі.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у незаконному придбанні або зберіганні спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку та інших засобів негласного отримання інформації.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктами правопорушення є посадові особи та громадяни.

Стаття 195⁶. **Порушення порядку виробництва, зберігання, перевезення, торгівлі та використання піротехнічних засобів**

Порушення порядку виробництва, зберігання, перевезення, торгівлі та використання піротехнічних засобів – тягне за собою накладення штрафу від тридцяти п'яти до шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією піротехнічних засобів.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу від шістдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією піротехнічних засобів.

[Кодекс доповнено статтею 195⁶ згідно із Законом України № 2247-IV від 16.12.2004 р.]

Об'єктом цього правопорушення є порядок виробництва, зберігання, перевезення, торгівлі та використання піротехнічних засобів. Він регламентується Тимчасовими правилами обігу в Україні побутових піротехнічних виробів, затвердженими наказом МВС України від 23.12.2003 р. № 1649.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні порядку виробництва, зберігання, перевезення, торгівлі та використання піротехнічних засобів. Однак слід зазначити, що наведені Тимчасові правила не містять поняття “піротехнічний засіб”, у них використовується термін “піротехнічний виріб”. З огляду на тлумачення сутності зазначених понять, їх можна використовувати як тождіжні.

Піротехнічний виріб – це пристрій, який призначено для створювання необхідного ефекту (світлого, іскрового, димового, звукового, змішаного) за допомогою горіння (вибуху) піротехнічного складу. Виділяють два види піротехнічних виробів, залежно від їх призначення. Побутові призначення піротехнічні вироби призначені для розваг (проведення феєрверків), їх вільно продають населенню, поводження з ними не потребує спеціальних знань та навичок, а використання з дотриманням вимог інструкції із застосування, яка додається до піротехнічного виробу або наноситься на його споживчому пакуванні, забезпечує за межами небезпечних зон безпеку здоров'я та життя людей, не призводить до пошкодження майна і нанесення шкоди навколишньому середовищу. Вони належать до першого класу небезпечних вантажів (1.4 G та 1.4 S) згідно з ГОСТ 19433–88. Піротехнічний виріб технічного та спеціального призначення – виріб, користування якими потребує спеціальних знань та навичок, відповідної атестації виконавців (користувачів) і (або) забезпечення відповідних умов технічного оснащення. Такі піротехнічні вироби належать до I класу небезпечних вантажів згідно з ГОСТ 19433–88.

Виробництво побутових піротехнічних виробів на підприємствах усіх форм власності здійснюється за наявності дозволів на початок роботи, виданих органом Державного комітету України з нагляду за охороною праці та органом Державного пожежного нагляду, і за наявності повного обсягу технічної документації, визначеного нормативними актами, чинними на території України. Для забезпечення безпеки робіт, пов'язаних із виробництвом побутових піротехнічних виробів, слід керуватися діючими стандартами, нормативними актами з питань пожежної безпеки, охорони праці, санітарними нормами та іншими нормативними документами, що регламентують вимоги безпеки. Усі працівники, безпосередньо пов'язані з виробництвом побутових піротехнічних виробів, повинні допускатися до робіт тільки після проходження спеціального навчання, інструктажу та перевірки знань з питань пожежної безпеки (відповідно до вимог Переліку посад, при призначенні на які особи зобов'язані проходити навчання і перевірку знань з питань пожежної безпеки, та порядку їх організації та Типового положення про інструктаж, спеціальне навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки на підприємствах, в установах та організаціях України, охорони праці (Типового положення про навчання з питань охорони праці) та Переліку посад посадових осіб, які зобов'язані проходити попередню і періодичну перевірку знань з охорони праці і забезпечення безпеки робіт у порядку, установленому чинними нормативними актами. Усі роботи з виробництва побутових піротехнічних виробів мають проводитись відповідно до нормативних документів (ДСТУ, ТУ тощо) на атестованому та справному обладнанні і відповідати вимогам інструкції на безпечне проведення відповідних видів робіт. Підприємство з

виробництва побутових піротехнічних виробів має знаходитись у зоні обслуговування пожежного депо. Побутові піротехнічні вироби підлягають обов'язковій сертифікації на відповідність до вимог безпеки ДСТУ 4105–2002.

Побутові піротехнічні вироби, ввезені на територію України для реалізації в торговельній мережі населенню, підлягають обов'язковій сертифікації на відповідність вимогам безпеки згідно з ДСТУ 4105–2002.

Порядок зберігання піротехнічних виробів детально визначено у Тимчасових правилах обігу в Україні побутових піротехнічних виробів, затверджених наказом МВС України від 23.12.2003 р. № 1649.

Перевезення побутових піротехнічних виробів територією України має здійснюватись відповідно до вимог Закону України "Про перевезення небезпечних вантажів" № 1644–14, Правил перевезення небезпечних вантажів на відповідному виді транспорту (залізничному, морському, річковому, авіаційному) та автомобільним транспортом згідно з вимогами Європейської угоди про міжнародне дорожнє перевезення небезпечних вантажів (ДОПНВ) та Правил дорожнього руху.

Продаж побутових піротехнічних виробів у спеціалізованих відділах (секціях) підприємств з універсальним асортиментом товарів дозволяється тільки на верхніх поверхах торговельних приміщень за умови виконання Правил пожежної безпеки в Україні. На нижніх поверхах таких торговельних підприємств у вітринах і на стендах можуть розташовуватися муляжі побутових піротехнічних виробів, які не мають усередині піротехнічного складу. Суб'єктам господарювання забороняється: розміщувати спеціалізовані відділи (секції) з продажу побутових піротехнічних виробів ближче 4-х метрів від евакуаційних виходів; розміщувати підприємства з продажу піротехнічних побутових виробів у будівлях іншого призначення (не призначених для торгівлі) та організувати продаж побутових піротехнічних виробів у спеціалізованих відділах (секціях) підприємств з універсальним асортиментом непродовольчих товарів, які розташовані в будівлях іншого призначення; розміщувати спеціалізовані підприємства з продажу побутових піротехнічних виробів у будинках, де розміщено громадські заклади; продавати побутові піротехнічні вироби без захищення фітилів для приведення у дію виробу захисними ковпачками, плівками або пакуванням.

Застосування побутових піротехнічних виробів здійснюється споживачем відповідно до інструкції, розміщеній на виробі або на споживчому пакуванні виробу. Забороняється застосування споживачем побутових піротехнічних виробів у заборонені рішеннями органів місцевого самоврядування час, за винятком днів святкування Нового року в ніч з 31 грудня на 1 січня. При проведенні масових заходів забороняється застосування споживачем побутових піротехнічних виробів, що можуть створити небезпеку травмування людей осколками, горючими елементами та частинами побутових піротехнічних виробів, що рухаються.

Забороняється: кидати побутові піротехнічні вироби, ударяти по них будь-якими предметами, тягти за фітиль; переносити побутові піротехнічні вироби в кишенях, під одягом, зберігати без пакування; залишати побутові піротехнічні вироби без догляду; будь-яка переробка побутових піротехнічних виробів та їх розбирання; використання побутових піротехнічних виробів другого і третього класу небезпеки особами молодше за 18 років; використовувати побутові піротехнічні вироби, які створюють ефекти на висоті та (або) шумові ефекти, ближче 100 м від лікарень, церков, дитячих установ, шкіл, будинків престарілих та інших громадських споруд і житлових будинків; кидати приведені в дію побутові піротехнічні вироби під ноги перехожих, із вікон та балконів, здійснювати феєрверки з дахів домів та інші дії, від яких можуть постраждати люди або майно; використання побутових піротехнічних виробів особами, які знаходяться в нетверезому стані.

При поводженні з побутовими піротехнічними виробами, не пов'язаними з приведенням в дію піротехнічних виробів, не допускається куріння та застосування відкритого вогню. Використання побутових піротехнічних виробів для демонстрацій феєрверків професійними піротехніками повинно проводитись відповідно до вимог нормативних актів України, які регулюють професійне використання піротехнічних виробів в Україні.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 196. **Порушення правил навчання карате**

Порушення встановлених правил відкриття секцій спортивного карате або набору до них громадян чи навчання в секціях прийомів, заборонених спортивними правилами, а також самовільне, без дозволу відповідних органів, навчання прийомів

карате – тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 196 із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є порядок організації навчання спортивним єдиноборствам.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні встановлених правил відкриття секцій спортивного карате або набору до них громадян чи навчання в секціях прийомів, заборонених спортивними правилами, а також самовільному, без дозволу відповідних органів, навчанні прийомів карате.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі прямого або непрямого умислу.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 197. **Проживання без паспорта**

Проживання громадян, зобов'язаних мати паспорт, без паспорта або за недійсним паспортом, а також проживання громадян без реєстрації місця проживання чи перебування – тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Стаття 197 із змінами, внесеними згідно із Законами № 296/95-ВР від 11.07.95, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2342-ІІ від 05.04.2001, № 1276-VI від 16.04.2009)

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері паспортного режиму.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у проживанні громадян, зобов'язаних мати паспорт, без паспорта або за недійсним паспортом, а також проживання громадян без реєстрації місця проживання чи перебування

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Зміни, внесені до цієї статті Законом України № 1276-VI від 16.04.2009 р., були пов'язані із приведенням термінології, застосованої у тексті статті, у відповідність з чинним законодавством: після слів «без реєстрації» було додано слова «місця проживання чи перебування».

Стаття 198. **Умисне зіпсуття паспорта чи втрата його з необережності**

Умисне зіпсуття паспорта чи недбале зберігання паспорта, що спричинило його втрату – тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 198 із змінами, внесеними згідно із Законами № 296/95-ВР від 11.07.95, № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері паспортного режиму.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає в умисному зіпсутті паспорта чи недбалому зберіганні паспорта, що спричинило його втрату.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 199. **Допущення проживання без паспорта**

Допущення особами, відповідальними за додержання правил паспортної системи, проживання громадян без паспортів або за недійсними паспортами або без реєстрації місця проживання чи перебування, а так само допущення громадянами проживання у займаних ними жилих приміщеннях осіб без паспортів, або без реєстрації місця проживання чи перебування – тягнуть за собою попередження або накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 199 із змінами, внесеними згідно із Законами № 296/95-ВР від 11.07.95, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001, № 1276-VI (1276-17) від 16.04.2009]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері паспортного режиму.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у допущенні особами, відповідальними за додержання правил паспортної системи, проживання громадян без паспортів або за недійсними паспортами або без реєстрації місця проживання чи перебування, а так само допущення громадянами проживання у займаних ними жилих приміщеннях осіб без паспортів, або без реєстрації місця проживання чи перебування

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, до компетенції якої належить відповідальність за додержання правил паспортної системи.

Стаття 200. Прийняття на роботу без паспорта

Прийняття посадовими особами підприємств, установ, організацій на роботу громадян без паспортів або з недійсними паспортами, – тягне за собою накладення штрафу в розмірі від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Те саме порушення, допущене посадовою особою після застосування до неї протягом року заходу адміністративного стягнення за такі дії, – тягне за собою накладення штрафу від десяти до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 200 із змінами, внесеними згідно із Законами № 296/95-ВР від 11.07.95, № 55/97-ВР від 07.02.97, 390/97-ВР від 20.06.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері паспортного режиму.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у прийнятті посадовими особами підприємств, установ, організацій на роботу громадян без паспортів або з недійсними паспортами.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути лише посадова особа підприємства, установи, до компетенції якої належить прийняття громадян на роботу.

Стаття 201. Незаконне вилучення паспортів і прийняття їх у заставу

Незаконне вилучення посадовими особами паспортів у громадян або прийняття паспортів у заставу – тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 201 із змінами, внесеними згідно із Законами № 296/95-ВР від 11.07.95, № 55/97-ВР від 07.02.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері паспортного режиму.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у незаконному вилученні посадовими особами паспортів у громадян або прийнятті паспортів у заставу.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктом правопорушення може бути лише посадова особа.

Стаття 202. Порушення прикордонного режиму або режиму в пунктах пропуску через державний кордон України

Порушення прикордонного режиму або режиму у пунктах пропуску через державний кордон України – тягне за собою попередження або накладення штрафу

на громадян до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб – від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 202 із змінами, внесеними згідно із Законами № 296/95-ВР від 11.07.95, № 55/97-ВР від 07.02.97, в редакції Закону № 812-ІV (812-14) від 02.07.99.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у захисту та охорони державного кордону України. Зазначені відносини регулюються Конституцією України, Законом України "Про державний кордон України" та іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні прикордонного режиму або режиму у пунктах пропуску через державний кордон України. Державний кордон України – це лінія і вертикальна поверхня, що проходить по цій лінії, які визначають межі території України – суші, вод, надр, повітряного простору. Державний кордон України визначається Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Захист державного кордону України є невід'ємною частиною загальнодержавної системи забезпечення національної безпеки і полягає у скоординованій діяльності військових формувань та правоохоронних органів держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом. Ця діяльність провадиться в межах наданих їм повноважень шляхом вжиття комплексу політичних, організаційно-правових, дипломатичних, економічних, військових, прикордонних, імміграційних, розвідувальних, контррозвідувальних, оперативно-розшукових, природоохоронних, санітарно-карантинних, екологічних, технічних та інших заходів. Координація діяльності військових формувань та правоохоронних органів держави із захисту державного кордону здійснюється Державною прикордонною службою України. Охорона державного кордону України є невід'ємною складовою загальнодержавної системи захисту державного кордону і полягає у здійсненні Державною прикордонною службою України на суші, морі, річках, озерах та інших водоймах, а також Збройними силами України у повітряному та підводному просторі відповідно до наданих їм повноважень заходів з метою забезпечення недоторканності державного кордону України.

Прикордонна смуга встановлюється безпосередньо вздовж державного кордону України на його сухопутних ділянках або вздовж берегів прикордонних річок, озер та інших водойм з урахуванням особливостей місцевості та умов, що визначаються Кабінетом Міністрів України. До прикордонної смуги не включаються населені пункти і місця масового відпочинку населення. Контрольовані прикордонні райони встановлюються, як правило, в межах території району, міста, селища, сільради, прилеглої до державного кордону України або до узбережжя моря, що охороняється органами Державної прикордонної служби України. До контрольованого прикордонного району включаються також територіальне море України, внутрішні води України і частина вод прикордонних річок, озер та інших водойм України і розташовані в цих водах острови.

У прикордонній смузі та контрольованому прикордонному районі у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України, встановлюється прикордонний режим, який регламентує правила в'їзду, тимчасового перебування, проживання, пересування громадян України та інших осіб, провадження робіт, обліку та тримання на пристанях, причалах і в пунктах базування самохідних та несамохідних суден, їх плавання та пересування у внутрішніх водах України. Дозвіл на в'їзд, тимчасове перебування, проживання, провадження робіт і пропуск у прикордонну смугу здійснює Державна прикордонна служба України. У необхідних випадках Державна прикордонна служба України може запроваджувати додаткові тимчасові режимні обмеження на в'їзд і провадження робіт у прикордонній смузі.

Режим у пунктах пропуску через Державний кордон України – це порядок перебування і пересування всіх осіб і транспортних засобів у межах території прикордонних залізничних і автомобільних станцій, морських і річкових портів, аеропортів і аеродромів, відкритих для міжнародного сполучення, а також здійснення іншої діяльності, пов'язаної з пропуском через державний кордон України осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна, – визначається згідно з законодавством України Державною прикордонною службою України разом з компетентними органами. У приміщеннях і місцях, де здійснюється прикордонний контроль, Державна прикордонна служба України встановлює додаткові режимні правила, що регламентують порядок допуску в них осіб, які беруть участь у контролі та обслуговуванні пасажирів і транспортних засобів закордонного прямування, відправленні з пунктів пропуску транспортних засобів, що вибувають за кордон і прибувають в Україну, а також інші обмеження для запобігання незаконному перетинанню державного кордону України.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єкт правопорушення громадянин та посадові особи.

Стаття 203. **Порушення іноземцями та особами без громадянства правил перебування в Україні і транзитного проїзду через територію України**

Порушення іноземцями та особами без громадянства правил перебування в Україні, тобто проживання без документів на право проживання в Україні, за недійсними документами або документами, термін дії яких закінчився, або працевлаштування без відповідного дозволу на це, якщо необхідність такого дозволу передбачено законодавством України, або недодержання встановленого порядку пересування і зміни місця проживання, або ухилення від виїзду з України після закінчення відповідного терміну перебування, а так само порушення правил транзитного проїзду через територію України, крім порушень, передбачених частиною другою цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Недодержання іноземцями та особами без громадянства встановленого порядку реєстрації або порушення встановленого терміну перебування в Україні, виявлені в пунктах пропуску через державний кордон України, – тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Чинність цієї статті не поширюється на випадки, коли іноземці чи особи без громадянства з наміром набути статусу біженця незаконно перетнули державний кордон України і перебувають на території України протягом часу, необхідного для звернення до відповідного органу міграційної служби із заявою про надання їм статусу біженця відповідно до Закону України "Про біженців".

[Стаття 203 із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 812-IV (812-14) від 02.07.99, в редакції Закону № 2247-II (2247-14) від 18.01.2001, із змінами, внесеними згідно із Законом № 177-IV (177-15) від 26.09.2002, в редакції Закону № 1299-IV (1299-15) від 20.11.2003]

Об'єктом цього правопорушення є правила перебування в Україні і транзитного проїзду через територію України іноземців та осіб без громадянства. Правовий статус, основні права, свободи та обов'язки іноземців та осіб без громадянства, які проживають або тимчасово перебувають в Україні, і порядок питань, пов'язаних з їх в'їздом в Україну або виїздом з України, регулюється законами України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства" від 04.02.1994 р. № 3929-II, "Про біженців" від 21.06.2001 р. № 2557-II, Правилами в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.1995 р. № 1074, та іншими нормативно-правовими актами. Відповідно до зазначених правових актів іноземець – це особа, яка не перебуває у громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав, особа без громадянства – особа, яку жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїм громадянином. Біженець – це особа, яка не є громадянином України і внаслідок цілком обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань, перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у вчиненні таких діянь: порушенні іноземцями та особами без громадянства правил перебування в Україні, тобто проживання без документів на право проживання в Україні, за недійсними документами або документами, термін дії яких закінчився, або працевлаштування без відповідного дозволу на це, якщо необхідність такого дозволу передбачено законодавством України, або недодержанні встановленого порядку пересування і зміни місця проживання, або ухиленні від виїзду з України після закінчення відповідного терміну перебування, порушенні правил транзитного проїзду через територію України, недодержанні іноземцями та особами без громадянства встановленого порядку реєстрації або порушенні встановленого терміну перебування в Україні. Іноземці та особи без громадянства можуть у встановленому порядку іммігрувати в Україну на постійне проживання або прибути для

працевлаштування на визначений термін, а також тимчасово перебувати на її території. Іноземці та особи без громадянства, які іммігрували на постійне проживання або прибули для тимчасового працевлаштування, отримують посвідки на постійне або тимчасове проживання. Іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на іншій законній підставі, вважаються такими, що тимчасово перебувають в Україні. Вони зобов'язані в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України, зареєструвати свої паспортні документи, і виїхати з України після закінчення відповідного терміну перебування. Якщо іноземці та особи без громадянства, які тимчасово перебувають в Україні, змінюють місце проживання, вони зобов'язані повідомити про це органи внутрішніх справ, у яких зареєстровано їх паспортні документи.

Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну для працевлаштування на визначений термін, можуть займатися трудовою діяльністю відповідно до одержаного у встановленому порядку дозволу на працевлаштування. Працевлаштування в Україні іноземців та осіб без громадянства, найнятих інвестором у межах і за посадами (спеціальністю), визначеними угодою про розподіл продукції, здійснюється без отримання дозволу на працевлаштування.

Іноземці та особи без громадянства можуть пересуватися на території України і обирати місце проживання в ній відповідно до порядку, встановленого Кабінетом Міністрів України. Обмеження в пересуванні та виборі місця проживання допускаються, коли це необхідно для забезпечення безпеки України, охорони громадського порядку, охорони здоров'я, захисту прав і законних інтересів її громадян та інших осіб, які проживають в Україні.

Іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні, зобов'язані мати паспортний документ, яким є документ, що підтверджує громадянство іноземця та особи без громадянства або посвідчує особу без громадянства, виданий уповноваженим органом іноземної держави або статутою організацією ООН, дає право виїзду за кордон і визнаний Україною. Юридичні і фізичні особи, які приймають іноземців та осіб без громадянства, забезпечують своєчасне роз'яснення їм прав, свобод і обов'язків, передбачених законодавством України, ведуть відповідний облік цих осіб, а також несуть відповідальність за своєчасне оформлення документів на право їх перебування в Україні, пересування по території країни і виїзду з України після закінчення визначеного терміну їх перебування. Приймати іноземців та осіб без громадянства можуть зареєстровані в установленому порядку українські, спільні чи іноземні підприємства, установи й організації, а також фізичні особи, які постійно проживають в Україні або тимчасово тут перебувають у зв'язку з навчанням, стажуванням тощо.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктом правопорушення може бути іноземець або особа без громадянства.

Стаття 204. **Порушення порядку працевлаштування, прийняття на навчання, надання житла, реєстрації іноземців та осіб без громадянства та оформлення для них документів**

Порушення посадовими особами підприємств, установ і організацій, незалежно від форм власності, у тому числі іноземних суб'єктів господарської діяльності, що діють на території України, встановленого порядку працевлаштування, прийняття на навчання іноземців та осіб без громадянства, надання їм житла, а також інші порушення, якщо вони будь-яким чином сприяють іноземцям та особам без громадянства в ухиленні від виїзду з України після закінчення терміну перебування або спрямовані на їх незаконну реєстрацію, оформлення документів на проживання, – тягнуть за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Стаття 204 із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97, в редакції Закону № 2247-II від 18.01.2001, із змінами, внесеними згідно із Законами № 1299-IV від 20.11.2003, № 1159-VI від 19.03.2009, № 1276-VI від 16.04.2009)

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері працевлаштування, прийняття на навчання, надання житла, реєстрації іноземців та осіб без громадянства. Зазначені відносини регулюються Законами України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства" від 04.02.1994 р. № 3929-II, "Про біженців" від 21.06.2001 р. № 2557-II, Правилами в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.1995 р. № 1074, Порядком оформлення іноземцям та

особам без громадянства дозволу на працевлаштування в Україні, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 10.11.1999 р. № 2028 та іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого статтею, полягає у порушенні посадовими особами підприємств, установ і організацій, незалежно від форм власності, у тому числі іноземних суб'єктів господарської діяльності, що діють на території України, встановленого порядку працевлаштування, прийняття на навчання іноземців та осіб без громадянства, надання їм житла, а також інші порушення, якщо вони будь-яким чином сприяють іноземцям та особам без громадянства в ухиленні від виїзду з України після закінчення терміну перебування або спрямовані на їх незаконну реєстрацію, оформлення документів на проживання. Підприємства, установи та організації незалежно від форми власності і господарювання та іноземні суб'єкти господарської діяльності, що діють на території України (далі – роботодавці), можуть використовувати працю іноземців лише за наявності у них дозволів на працевлаштування, якщо інше не передбачене міжнародними договорами України. Приймати іноземців можуть платники страхових внесків до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, зареєстровані у місцевих центрах зайнятості. Роботодавці, які запрошують іноземців з метою працевлаштування, забезпечують своєчасне роз'яснення їм прав, свобод та обов'язків, передбачених законодавством, ведуть відповідний облік цих осіб, а також несуть відповідальність за своєчасне оформлення документів на право їх перебування в Україні. Дозвіл на працевлаштування оформляється і видається Державним центром зайнятості Мінпраці або за його дорученням відповідними центрами зайнятості Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя для роботи на підприємстві, в установі, організації, які запросили іноземця на певну посаду (за фахом). Дозвіл на працевлаштування видається на період до одного року. Цей термін може бути продовжено, для чого роботодавцю слід звернутися у визначеному порядку до відповідного центру зайнятості не пізніше ніж за місяць до закінчення попереднього терміну дії дозволу на працевлаштування. Продовження терміну дії дозволу на працевлаштування є підставою для звернення до органу внутрішніх справ стосовно продовження терміну перебування в Україні.

Дострокове розірвання контракту з роботодавцем, зазначеним у дозволі на працевлаштування, з його ініціативи, а також з ініціативи або з вини іноземця, встановлення факту повідомлення ними неправдивих відомостей у документах на отримання дозволу, визнання особи згідно із законодавством небажаною для перебування в Україні має наслідком анулювання дозволу на працевлаштування. Про дострокове розірвання контракту роботодавець протягом трьох робочих днів повинен повідомити відповідний центр зайнятості, Держкомкордон та орган внутрішніх справ. Роботодавець протягом трьох робочих днів з дати початку та припинення роботи іноземця письмово повідомляє відповідний центр зайнятості про що дату та забезпечує реєстрацію паспортного документа іноземця у відповідному органі внутрішніх справ.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення можуть бути посадові особи підприємств, установ і організацій, незалежно від форм власності, у тому числі іноземних суб'єктів господарської діяльності, що діють на території України.

Зміни, внесені до цієї статті Законом України № 1276-VI від 16.04.2009 р., були пов'язані із приведенням термінології, застосованої у назві статті, у відповідність з чинним законодавством: у попередній редакції стаття мала назву «Порушення порядку працевлаштування, прийняття на навчання, надання житла, реєстрації, прописки або виписки іноземців та осіб без громадянства та оформлення для них документів», а у чинній редакції слово «прописки» було виключено. Крім того, у два рази була збільшена нижня межа штрафу як виду адміністративного стягнення за вчинення правопорушень, передбачених цією статтею.

Стаття 204¹. Незаконне перетинання або спроба незаконного перетинання державного кордону України

Перетинання або спроба перетинання державного кордону України будь-яким способом поза пунктами пропуску через державний кордон України або в пунктах пропуску через державний кордон України без відповідних документів або за документами, що містять недостовірні відомості про особу, чи без дозволу відповідних органів влади – тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподаткованих мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного

місяця з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Ті самі дії, вчинені групою осіб або особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподаткованих мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до двох місяців з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Чинність цієї статті не поширюється на випадки повернення в Україну без встановлених документів громадян України, які стали жертвами злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, а також на випадки прибуття в Україну іноземців чи осіб без громадянства з метою отримання притулку або набуття статусу біженця, якщо вони в установленний законом термін звернулися до відповідних органів державної влади щодо надання їм притулку чи статусу біженця.

[Кодекс доповнено статтею 204–1 згідно із Законом № 2247-ІІ (2247–14) від 18.01.2001, в редакції Закону № 1723-ІV (1723–15) від 18.05.2004.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони державного кордону України (див. коментар до ст. 202 КпАП).

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого статтею, полягає у перетинанні або спробі перетинання державного кордону України будь-яким способом поза пунктами пропуску через державний кордон України або в пунктах пропуску через державний кордон України без відповідних документів або за документами, що містять недостовірні відомості про особу, чи без дозволу відповідних органів влади. Відповідно до вимог Закону України «Про державний кордон України» перетинання державного кордону України здійснюється на шляхах сполучення через державний кордон з додержанням встановленого порядку. Залізничне, автомобільне, морське, річкове, поромне, повітряне та пішохідне сполучення через державний кордон України здійснюється в пунктах пропуску, що встановлюються Кабінетом Міністрів України відповідно до законодавства і міжнародних договорів України. Пункт пропуску через державний кордон України – це спеціально виділена територія на залізничних та автомобільних станціях, у морських і річкових портах, аеропортах (аеродромах) з комплексом будівель, споруд і технічних засобів, де здійснюються прикордонний, митний та інші види контролю і пропуск через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна. Морські та річкові невійськові судна і військові кораблі перетинають державний кордон України відповідно до цього Закону, інших актів законодавства, а також правил, що видаються уповноваженими на те державними органами України і публікуються в установленому порядку. Іноземні невійськові судна і військові кораблі, які зайшли в територіальне море або внутрішні води України з порушенням встановлених правил заходження в ці води, є порушниками режиму державного кордону (порушниками державного кордону України). Іноземні підводні човни та інші підводні транспортні засоби є порушниками державного кордону України і в тих випадках, коли вони перетинають державний кордон України в підводному положенні або перебувають у цьому положенні під час плавання та перебування в територіальному морі та внутрішніх водах України. Повітряні судна перетинають державний кордон України у спеціально виділених повітряних коридорах відповідно до зазначеного Закону, інших актів законодавства, а також правил, що видаються уповноваженими на те державними органами України і публікуються в установленому порядку. Переліт державного кордону України поза повітряними коридорами допускається тільки з дозволу уповноважених на те державних органів України. Порушниками порядку перетинання державного кордону України у повітряному просторі (порушниками державного кордону України) є повітряні судна та інші літальні апарати, що перетнули державний кордон України без відповідного дозволу компетентних органів України або вчинили інші порушення правил перельоту через державний кордон України. Порушенням державного кордону України є також перетинання його будь-якими технічними або іншими засобами без відповідного на те дозволу чи з порушенням встановленого порядку. Не є порушенням правил перетинання державного кордону України вимушене перетинання державного кордону особами, транспортними засобами на суші, заходження іноземних невійськових суден і військових кораблів у територіальне море та внутрішні води України, вимушений вліт повітряних суден та інших літальних апаратів, вчинені в стані крайньої необхідності, а також за інших вимушених обставин. Під час надзвичайних ситуацій,

зумовлених великими аваріями, катастрофами і стихійним лихом, аварійно-рятувальні формування перетинають державний кордон України для локалізації та ліквідації таких ситуацій у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України відповідно до міжнародних договорів України.

Необхідно вирішити питання паралельного існування двох видів відповідальності: кримінальної (ст. 331 КК України) і адміністративної (ст. 204¹ КпАП) за одні і ті самі дії – незаконне перетинання державного кордону України, адже диспозиції названих статей майже тотожні. Така двозначність з правової точки зору є недопустимою, адже вона створює парадоксальні ситуації в практичному застосуванні законодавства.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю прямого умислу.

Суб'єктом правопорушення може бути громадянин України, іноземець або особа без громадянства.

Стаття 205. Невжиття заходів до забезпечення своєчасної реєстрації іноземців і осіб без громадянства

Невжиття громадянами, які запросили в Україну іноземців і осіб без громадянства в приватних справах і надали їм жилу площу, заходів до забезпечення у встановленому порядку їх своєчасної реєстрації – тягне за собою попередження або накладення штрафу від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Стаття 205 із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2247-ІІ від 18.01.2001, № 2342-ІІ від 05.04.2001, № 1299-ІV від 20.11.2003, № 1159-ВІ від 19.03.2009)

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері реєстрації іноземців і осіб без громадянства. Зазначені відносини регулюються Законами України “Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства” від 04.02.1994 р. № 3929-ІІ, “Про біженців” від 21.06.2001 р. № 2557-ІІ, Правилами в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.1995 р. № 1074, Порядком оформлення іноземцям та особам без громадянства дозволу на працевлаштування в Україні, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 01.11.1999 р. № 2028 та іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у невиконанні громадянами, які запросили в Україну іноземців і осіб без громадянства в приватних справах і надали їм жилу площу, заходів щодо забезпечення у встановленому порядку їх своєчасної реєстрації. Іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні, зобов'язані мати паспортний документ, яким є документ, що підтверджує громадянство іноземця та особи без громадянства або посвідчує особу без громадянства, виданий уповноваженим органом іноземної держави або статутною організацією ООН, дає право виїзду за кордон і визнаний Україною. Паспортний документ реєструється в порядку, встановленому Правилами в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.1995 р. № 1074. Юридичні і фізичні особи, які приймають іноземців та осіб без громадянства, забезпечують своєчасне роз'яснення їм прав, свобод і обов'язків, передбачених законодавством України, ведуть відповідний облік цих осіб, а також несуть відповідальність за своєчасне оформлення документів на право їх перебування в Україні, пересування по території країни і виїзд з України після закінчення визначеного терміну їх перебування.

Паспортний документ подається іноземцем та особою без громадянства для реєстрації у пункті пропуску через державний кордон посадовій особі Державної прикордонної служби. Реєстрація проводиться на період короткотермінового перебування – для іноземців та осіб без громадянства з країн з візовим порядком в'їзду на період дії візи, але не більш як 6 місяців, для іноземців та осіб без громадянства з країн з безвізовим порядком в'їзду – на 90 днів, якщо інший термін не визначено в міжнародних угодах. Іноземці та особи без громадянства можуть звільнитися від реєстрації паспортного документа на підставі відповідного міжнародного договору України на умовах взаємності.

Продовження терміну перебування в Україні іноземців та осіб без громадянства, які прибули на тривале перебування з метою навчання, працевлаштування, у приватних справах тощо, здійснюється органами внутрішніх справ у порядку, встановленому МВС. Відповідні документи оформляються на підставі письмових звернень іноземця та особи без громадянства та приймаючої сторони, які подаються не пізніше ніж за 3 робочих дні до закінчення дії реєстрації. У продовженні терміну може бути відмовлено у разі відсутності для цього підстав та коштів для покриття витрат, пов'язаних з

перебуванням іноземця та особи без громадянства в Україні, або відповідних гарантій від приймаючої сторони.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути громадяни, які запросили в Україну іноземців і осіб без громадянства в приватних справах і надали їм жилу площу.

Зміни, внесені до цієї статті Законом України № 1276-VI від 16.04.2009 р., були пов'язані із збільшенням розміру штрафу як виду адміністративного стягнення за вчинення даного правопорушення. У попередній редакції розмір такого штрафу складав від п'яти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у новій – від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 206. Порушення порядку надання іноземцям та особам без громадянства житла, транспортних засобів та сприяння в наданні інших послуг

Надання громадянами іноземцям та особам без громадянства житла, транспортних засобів, сприяння їх незаконній реєстрації, оформленню документів на проживання чи навчання, прийняттю на роботу, а також надання інших послуг на порушення встановлених правил перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні і правил транзитного проїзду їх через територію України, якщо ці дії безпосередньо не пов'язані із незаконним переправленням осіб через державний кордон України, – тягнуть за собою накладення штрафу від шістдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Стаття 206 із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2247-ІІ від 18.01.2001, № 2342-ІІ від 05.04.2001; в редакції Закону № 1299-ІV від 20.11.2003; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1159-ВІ від 19.03.2009)

Об'єктом цього правопорушення є порядок надання іноземцям та особам без громадянства житла, транспортних засобів та інших послуг. Зазначені відносини регулюються Законами України “Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства” від 04.02.1994 р. № 3929-ІІ, “Про біженців” від 21.06.2001 р. № 2557-ІІ, Правилами в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.1995 р. № 1074, Порядком оформлення іноземцям та особам без громадянства дозволу на працевлаштування в Україні, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 01.11.1999 р. № 2028 та іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у наданні громадянами іноземцям та особам без громадянства житла, транспортних засобів, сприянні їх незаконній реєстрації, оформленні документів на проживання чи навчання, прийняттю на роботу, а також наданні інших послуг на порушення встановлених правил перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні і правил транзитного проїзду їх через територію України, якщо ці дії безпосередньо не пов'язані із незаконним переправленням осіб через державний кордон України. За умови виконання передбачених ч. 6 статті Закону України “Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства” формальностей іноземці та особи без громадянства можуть вільно пересуватися на території України, якщо інше не передбачено законодавством України. У разі коли це потрібно для забезпечення безпеки України, охорони громадського порядку, охорони здоров'я, захисту прав і законних інтересів громадян України та інших осіб, які постійно проживають в Україні, Кабінет Міністрів України може встановлювати обмеження для іноземців та осіб без громадянства у пересуванні та виборі ними місця проживання в Україні. Порядок пересування на території України іноземців та осіб без громадянства, паспортні документи яких зареєстровані в Міністерстві закордонних справ чи його представництвах, визначається цим Міністерством. Іноземні кореспонденти і журналісти, акредитовані при прес-центрі Міністерства закордонних справ, та члени їхніх сімей пересуваються по території України у порядку, встановленому цим міністерством. Перебування іноземців та осіб без громадянства у місцевостях з контрольованим порядком в'їзду дозволяється на підставі: віз для перебування в Україні (із зазначенням конкретної місцевості), що видаються дипломатичними представництвами і консульськими установами України за кордоном, якщо інше непередбачено міжнародним договором України; дозволів органів внутрішніх

справ, що видаються іноземцям та особам без громадянства, які прибули в Україну на запрошення організацій, що їх приймають, на підставі письмових звернень цих організацій, погоджених у встановленому порядку, а тих, що прибули по лінії постійних іноземних представництв чи у приватних справах або постійно проживають в Україні, – на підставі її особистої письмової заяви. На прохання організацій, що приймають іноземців та осіб без громадянства, цим особам може бути видано дозвіл на багаторазові в'їзди до цих місцевостей. Юридичні і фізичні особи в Україні не мають права приймати іноземців та осіб без громадянства, які незаконно в'їхали в Україну, втратили підстави для подальшого перебування в Україні або пред'явили документи, оформлені з порушенням Правил в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.1995 р. № 1074, та надавати їм послуги.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Зміни, внесені до цієї статті Законом України № 1276-VI від 16.04.2009 р., були пов'язані із збільшенням розміру штрафу як виду адміністративного стягнення за вчинення даного правопорушення. У попередній редакції розмір такого штрафу складав від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у чинній редакції – від шістдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 206–1. Незаконне перевезення іноземців та осіб без громадянства територією України

Перевезення водіями іноземців та осіб без громадянства на порушення встановлених правил перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні і транзитного проїзду їх через територію України, якщо ці дії безпосередньо не пов'язані із незаконним перетинанням осіб через державний кордон України, – тягне за собою накладення штрафу від сорока до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Обладнання власниками або водіями транспортних засобів спеціально прихованими або замаскованими місцями, які використовуються для перевезення нелегальних мігрантів, – тягне за собою накладення штрафу на власників транспортних засобів або посадових осіб підприємств, установ, організацій, відповідальних за технічний стан, обладнання, експлуатацію транспортних засобів, – від ста двадцяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією транспортного засобу чи без такої і на водіїв – від ста двадцяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, якщо вони вчинені повторно або групою осіб, або щодо кількох іноземців та осіб без громадянства, а так само перевезення іноземців та осіб без громадянства в обладнаних власниками транспортних засобів або водіями спеціальних схованках для перевезення людей, – тягнуть за собою накладення штрафу від ста сімдесяти до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією транспортних засобів чи без такої.

(Кодекс доповнено статтею 206–1 згідно із Законом № 1299-IV від 20.11.2003; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1159-VI від 19.03.2009)

Об'єктом цього правопорушення є правила перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні і транзитного проїзду їх через територію України. Зазначені правила регулюються Законами України “Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства” від 04.02.1994 р. № 3929-II, “Про біженців” від 21.06.2001 р. № 2557-II, Правилами в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.1995 р. № 1074, та іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, полягає у перевезенні водіями іноземців та осіб без громадянства на порушення встановлених правил перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні і транзитного проїзду їх через територію України, якщо ці дії безпосередньо не пов'язані із незаконним перетинанням осіб через державний кордон України.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 2 коментованої статті, полягає в обладнанні власниками або водіями транспортних засобів спеціально прихованими або замаскованими місцями, які використовуються для перевезення нелегальних мігрантів.

Суб'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності, ч. 2 – у формі прямого умислу.

Суб'єктами правопорушення можуть бути водії транспортних засобів.

Зміни, внесені до цієї статті Законом України № 1276-VI від 16.04.2009 р., були пов'язані із збільшенням розміру штрафу як виду адміністративного стягнення за вчинення правопорушень, передбачених частинами першою-третьою даної статті.

Стаття 207. Неповернення капітаном іноземного судна перепусток на право сходження на берег осіб суднового екіпажу

Неповернення капітаном іноземного судна, крім військового, на контрольно-пропускний пункт перепусток на право сходження на берег осіб суднового екіпажу і перебування їх на території порту і портового міста під час стоянки судна в порту України, за винятком випадків неподання перепустки внаслідок самовільної неявки особи суднового екіпажу, – тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 207 із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2342-II (2342–14) від 05.04.2001.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері управління.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у неповерненні капітаном іноземного судна, крім військового, на контрольно-пропускний пункт перепусток на право сходження на берег осіб суднового екіпажу і перебування їх на території порту і портового міста під час стоянки судна в порту України, за винятком випадків неподання перепустки внаслідок самовільної неявки особи суднового екіпажу.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення є капітан іноземного судна, крім військового.

Статтю 208 виключено на підставі Закону № 2415-II (2415–14) від 17.05.2001

Статтю 208–1 виключено на підставі Закону № 2415-II (2415–14) від 17.05.2001

Статтю 209 виключено на підставі Закону № 2415-II (2415–14) від 17.05.2001

Стаття 210. Порушення військовозобов'язаними чи призовниками законодавства про військовий обов'язок і військову службу

Порушення військовозобов'язаними чи призовниками правил військового обліку, неявка їх на виклик до військового комісаріату без поважних причин або несвоєчасне подання в обліковий орган, де вони перебувають на військовому обліку, відомостей про зміну місця проживання, освіти, місця роботи, посади, а також порушення порядку проходження навчальних зборів (занять) у навчальних закладах Товариства сприяння обороні України та професійно-технічних навчальних закладах – тягнуть за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті або частиною першою статті 211 цього Кодексу, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, – тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 210 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 2010-11 від 03.04.86, Законом № 55/97-ВР від 07.02.97, в редакції Закону № 308/97-ВР від 04.06.97, із змінами, внесеними згідно із Законами № 2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001, № 1014-В (1014-16) від 11.05.2007.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері виконання військового обов'язку і несення військової служби.

Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є конституційним обов'язком громадян України. Правовою основою військового обов'язку і військової служби є Конституція України, Закони України "Про військовий обов'язок і військову службу", "Про оборону України", "Про Збройні Сили України", "Про мобілізаційну підготовку і мобілізацію", інші закони України, а також прийняті відповідно до них укази Президента України та інші нормативно-правові акти щодо забезпечення обороноздатності держави, виконання військового обов'язку, проходження військової служби та статусу військовослужбовців, а також міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Військовий обов'язок устанавлюється з метою підготовки громадян України до захисту Вітчизни, забезпечення особовим складом Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення та Державної спеціальної служби транспорту (далі – Збройні Сили України та інші військові формування), посади в яких комплектуються військовослужбовцями.

Військовий обов'язок включає: підготовку громадян до військової служби; приписку до призовних дільниць; прийняття в добровільному порядку (за контрактом) та призов на військову службу; проходження військової служби; виконання військового обов'язку в запасі; проходження служби у військовому резерві; дотримання правил військового обліку.

Громадяни України мають право на заміну виконання військового обов'язку альтернативною (невійськовою) службою згідно з Конституцією України та Законом України "Про альтернативну (невійськову) службу". Від виконання військового обов'язку громадяни України звільняються на підставах, визначених цим Законом. Військовий обов'язок не поширюється на іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні.

Виконання військового обов'язку громадянами України забезпечують державні органи, органи місцевого самоврядування, утворені відповідно до законів України військові формування, підприємства, установи і організації незалежно від підпорядкування і форм власності в межах їх повноважень, передбачених законом, та районні (об'єднані районні), міські (об'єднані міські) військові комісаріати (далі – районні (міські) військові комісаріати), військові комісаріати Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, а також територіальні центри (в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві) та філіали (в районах та містах) комплектування військовослужбовцями за контрактом.

Порядок утворення та повноваження територіальних центрів, філіалів комплектування військовослужбовцями за контрактом визначаються положенням, яке затверджується Кабінетом Міністрів України.

Щодо військового обов'язку громадяни України поділяються на такі категорії: допризовники – особи, які підлягають приписці до призовних дільниць; призовники – особи, приписані до призовних дільниць; військовослужбовці – особи, які проходять військову службу; військовозобов'язані – особи, які перебувають у запасі для комплектування Збройних Сил України та інших військових формувань на особливий період, а також для виконання робіт із забезпечення оборони держави; резервісти – військовозобов'язані, які у добровільному порядку проходять службу у військовому резерві Збройних Сил України та інших військових формувань.

Громадяни України, які приписані до призовних дільниць або перебувають у запасі Збройних Сил України, зобов'язані: прибувати за викликом районного (міського) військового комісаріату для оформлення військово-облікових документів, приписки, проходження медичного огляду, направлення на підготовку з метою здобуття або вдосконалення військово-облікової спеціальності, призову на військову службу або на збори військовозобов'язаних; проходити медичний огляд та лікування в лікувально-профілактичних закладах згідно з рішеннями комісії з питань приписки, призовної комісії або військово-лікарської комісії районного (міського) військового комісаріату; проходити підготовку до військової служби, військову службу і виконувати військовий обов'язок у запасі; виконувати правила військового обліку, встановлені законодавством. Жінки, які мають фах, споріднений з відповідною військово-обліковою спеціальністю, визначеною в переліку, затвердженому Кабінетом Міністрів України, та придатні до проходження військової служби за станом здоров'я, віком та сімейним станом, беруться на військовий облік військовозобов'язаних. Жінки, які перебувають на військовому

обліку, можуть бути призвані на військову службу чи залучені для виконання робіт із забезпечення оборони держави у воєнний час. У мирний час жінки можуть бути прийняті на військову службу тільки в добровільному порядку (за контрактом).

Військова служба є державною службою особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України, пов'язаній із захистом Вітчизни. Час проходження військової служби зараховується громадянам України до їх страхового стажу, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби. Порядок проходження громадянами України військової служби, їх права та обов'язки визначаються Законом України "Про військовий обов'язок і військову службу", відповідними положеннями про проходження військової служби громадянами України, які затверджуються Президентом України, та іншими нормативно-правовими актами.

Види військової служби: строкова військова служба; військова служба за контрактом осіб рядового, сержантського і старшинського складу; військова служба (навчання) курсантів (слухачів) вищих військових навчальних закладів, а також вищих навчальних закладів, які мають у своєму складі військові інститути, факультети військової підготовки, кафедри військової підготовки (далі – вищі військові навчальні заклади та військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів); військова служба за контрактом осіб офіцерського складу; військова служба за призовом осіб офіцерського складу.

Строкову військову службу громадяни України проходять відповідно до законів України у Збройних Силах України та інших військових формуваннях з метою здобуття військово-облікової спеціальності, набуття практичних навичок і умінь для збройного захисту Вітчизни. Виконання військового обов'язку в запасі полягає в дотриманні військовозобов'язаними порядку і правил військового обліку, проходженні зборів для збереження та вдосконалення знань, навичок і умінь, необхідних для виконання обов'язків військової служби в особливий період. Громадяни України в добровільному порядку можуть проходити службу у військовому резерві Збройних Сил України або інших військових формувань. Порядок відбору, умови і порядок проходження служби у військовому резерві визначаються Законом України "Про військовий обов'язок і військову службу", Положенням про проходження громадянами України служби у військовому резерві Збройних Сил України, затвердженим Указом Президента України від 01.02.2007 р. № 66/2007, та іншими нормативно-правовими актами. Структура військового резерву людських ресурсів устанавлюється Міністерством оборони України та затверджується Кабінетом Міністрів України.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні військовозобов'язаними чи призовниками правил військового обліку, неявці їх на виклик до військового комісаріату без поважних причин або несвоєчасному поданні в обліковий орган, де вони перебувають на військовому обліку, відомостей про зміну місця проживання, освіти, місця роботи, посади, а також порушенні порядку проходження навчальних зборів (занять) у навчальних закладах Товариства сприяння обороні України та професійно-технічних навчальних закладах. Для вчинення цього правопорушення характерна бездіяльність винних осіб щодо ставлення до покладених обов'язків.

Військовий облік поділяється на облік призовників і облік військовозобов'язаних. Загальне керівництво роботою, пов'язаною з організацією та веденням військового обліку призовників і військовозобов'язаних, контроль за станом цієї роботи в органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від підпорядкування і форм власності здійснює Генеральний штаб Збройних Сил України. Функціонування системи військового обліку забезпечується органами Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, іншими міністерствами та центральними органами виконавчої влади, місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування.

Військовий облік призовників і військовозобов'язаних ведеться в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, за місцем їх проживання і відповідно до обсягу та деталізації поділяється на персонально-якісний, персонально-первинний та персональний. Військовий облік військовозобов'язаних за призначенням поділяється на загальний і спеціальний.

Персонально-якісний облік призовників і військовозобов'язаних передбачає облік відомостей (біографічні дані, стан здоров'я, результати співбесід тощо) щодо призовників і військовозобов'язаних, які узагальнюються в особових справах призовників або в облікових картках військовозобов'язаних. Ведення персонально-якісного обліку покладається на районні (міські) військові комісаріати.

Персонально-якісний облік військовозобов'язаних Служби безпеки України покладається на відповідні облікові органи Служби безпеки України.

Персонально-первинний облік призовників і військовозобов'язаних передбачає облік відомостей щодо призовників та військовозобов'язаних за місцем їх проживання. У сільській місцевості, а також у містах і селищах, де відсутні військові комісаріати, облік ведеться органами місцевого самоврядування.

Персональний облік призовників і військовозобов'язаних передбачає облік відомостей щодо призовників і військовозобов'язаних за місцем їх роботи або навчання та покладається на керівників підприємств, установ, організацій і навчальних закладів незалежно від підпорядкування і форм власності.

На загальному військовому обліку перебувають військовозобов'язані, не заброньовані за органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями на період мобілізації та на воєнний час.

На спеціальному військовому обліку перебувають військовозобов'язані, заброньовані за органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями на період мобілізації та на воєнний час.

Військовий облік резервістів ведеться в міських (районних) військових комісаріатах, а також територіальних центрах (в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та філіалах (в районах та містах) комплектування військовослужбовцями за контрактом, військових частинах відповідно до порядку, встановленому Генеральним штабом Збройних Сил України.

Військовий облік громадян України, які тимчасово перебувають за кордоном, ведеться дипломатичними та консульськими представництвами України. Дипломатичні та консульські представництва України зобов'язані забезпечити прибуття до місця проживання на території України громадян України, які досягли повноліття і не мають відстрочки або не звільнені від призову на строкову військову службу, для проходження призовної комісії та сприяти поверненню військовозобов'язаних в Україну в разі проведення мобілізації та у воєнний час. Особливості ведення військового обліку громадян, які тимчасово перебувають за кордоном, визначаються Кабінетом Міністрів України. Військовий облік громадян України, які постійно проживають за кордоном, не ведеться.

Взяття на військовий облік призовників та військовозобов'язаних у районних (міських) військових комісаріатах підлягають громадяни України: 1) на військовий облік призовників: приписані до призовних дільниць; які прибули з інших місцевостей (адміністративно-територіальних одиниць) України або з-за кордону на нове місце проживання; які набули громадянства України і згідно з Законом України "Про військовий обов'язок і військову службу" підлягають приписці до призовних дільниць; 2) на військовий облік військовозобов'язаних: звільнені з військової служби в запас; звільнені з альтернативної (невійськової) служби; військовозобов'язані, які прибули з інших місцевостей (адміністративно-територіальних одиниць) України або з-за кордону на нове місце проживання; звільнені зі служби начальницького та рядового складу Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади з питань цивільного захисту, Державного департаменту України з питань виконання покарань, Державної податкової адміністрації України; які набули громадянства України і згідно з цим Законом підлягають взяттю на облік військовозобов'язаних; виключені з військового обліку Служби безпеки України; які відповідно до статті 18 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу" звільнені від призову на строкову військову службу.

Після набуття чинності Указом Президента України щодо проведення чергового призову: призовники, яким надійшла повістка районного (міського) військового комісаріату на прибуття до призовної дільниці для проходження призовної комісії, зобов'язані прибути в пункт і у строк, зазначені в повістці; у разі якщо за будь-яких обставин повістка не надійшла, громадяни призовного віку зобов'язані з'явитися до призовної дільниці в десятиденний строк з дня початку відповідного чергового призову, визначеного Указом Президента України.

Призовники та військовозобов'язані після прибуття до нового місця проживання зобов'язані в семиденний строк стаги на військовий облік. У воєнний час виїзд призовників і військовозобов'язаних з місця проживання без дозволу районного (міського) військового комісаріату забороняється.

Зняття з військового обліку призовників та військовозобов'язаних у військових комісаріатах підлягають громадяни України: 1) з військового обліку призовників: які вибувають в іншу місцевість (адміністративно-територіальну одиницю) України до нового місця проживання; які вибувають на строк більше трьох місяців за межі України; які взяті згідно з рішеннями комісії з питань приписки або призовної комісії на облік військовозобов'язаних; які отримали військові звання офіцерського складу після проходження військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу; 2) з військового обліку військовозобов'язаних: які вибувають в іншу місцевість (адміністративно-територіальну одиницю) України до нового місця проживання; які після проходження строкової військової служби

прийняті на військову службу до інших військових формувань або на службу в органи внутрішніх справ, податкової міліції; які вибули на строк більше трьох місяців за межі України; в інших випадках за рішенням Міністерства оборони України.

Виключенню з військового обліку у районних (міських) військових комісаріатах підлягають громадяни України, які: призовані чи прийняті на військову службу або направлені для проходження альтернативної (невійськової) служби; проходять військову службу (навчання) у вищих військових навчальних закладах і військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів; визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби з виключенням з військового обліку; досягли граничного віку перебування в запасі; припинили громадянство України; були раніше засуджені до позбавлення волі за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину; направлені для відбування покарання до установ виконання покарань або до яких застосовано примусові заходи медичного характеру; не отримали до 40-річного віку військово-облікової або спорідненої з нею спеціальності або померли.

Військовозобов'язані призиваються на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори. Резервісти проходять підготовку та збори відповідно до програми підготовки резервістів Збройних Сил України в порядку, встановленому положеннями про проходження громадянами України служби у військовому резерві.

Військовозобов'язані з числа осіб офіцерського складу запасу, які не проходили військової служби як офіцери, а також офіцери запасу, звільнені з військової служби до набуття права на пенсію за вислугу років, та особи рядового, сержантського і старшинського складу можуть бути призовані районними (міськими) військовими комісаріатами на навчальні збори: першого розряду – до п'яти разів строком до двох місяців кожного разу; другого розряду – до трьох разів строком до одного місяця кожного разу.

Час і строки проведення навчальних зборів військовозобов'язаних визначаються Генеральним штабом Збройних Сил України відповідно до Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу".

Військовозобов'язані в період між навчальними зборами можуть залучатися за планом Генерального штабу Збройних Сил України до перевірочних зборів строком до 15 днів як без відриву від виробництва, так і з відривом.

Загальний строк зборів під час перебування військовозобов'язаних у запасі не може перевищувати 10 місяців. При цьому час перебування на перевірочних зборах зараховується до загального строку перебування на навчальних зборах. Загальний строк перебування резервістів на зборах не може перевищувати трьох місяців на рік.

У разі прийняття Президентом України схваленого Верховною Радою України рішення про введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, а також оголошення окремих місцевостей України зонами надзвичайної екологічної ситуації військовозобов'язані можуть призиватися на спеціальні збори на строк не більше двох місяців.

Від проходження зборів звільняються: працівники Збройних Сил України та інших військових формувань; працівники підприємств, установ і організацій цивільної авіації, які безпосередньо забезпечують перевезення, обслуговування та ремонт повітряних суден і аеродромної техніки; плавучий склад суден морського і річкового транспорту та суден рибної промисловості в період навігації; особи, які працюють у сільському господарстві, а також зайняті на підприємствах з ремонту сільськогосподарської техніки, – в період посівних і збиральних робіт, за винятком перевірочних зборів; науково-педагогічні (педагогічні) працівники вищих, професійно-технічних і середніх навчальних закладів – в період, коли у цих закладах проводяться заняття; студенти вищих навчальних закладів із заочною формою навчання – на весь строк навчання, а студенти вищих навчальних закладів із заочною формою навчання і такі, що здають іспити екстерном, а також аспіранти та докторанти – в період екзаменаційних сесій; військовозобов'язані-жінки, за винятком перевірочних зборів; особи, звільнені з військової служби, – протягом року після звільнення в запас, за винятком перевірочних зборів; військовозобов'язані, які мають дітей віком до трьох років або трьох і більше дітей віком до 16 років; військовозобов'язані – у зв'язку з депутатською діяльністю; військовозобов'язані, заброньовані за органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями на період мобілізації та воєнний час; студенти, які навчаються у вищих і середніх духовних навчальних закладах; священнослужителі, які займають посаду в одній з релігійних організацій, що діє за статутом (положенням), зареєстрованим у встановленому порядку; кандидати в народні депутати України, зареєстровані в установленому порядку, за їх заявою – до дня опублікування результатів виборів включно. В окремих випадках, за наявності інших поважних причин і подання військовозобов'язаними відповідних документів, рішення про

звільнення від проходження зборів приймається районним (міським) військовим комісаріатом, де вони перебувають на військовому обліку.

Частина 2 цієї статті передбачає підвищені штрафні санкції не лише за зазначені діяння, але й за умисне зіпсуття або недбале зберігання військовозобов'язаними і призовниками обліково-військових документів (військових квитків і посвідчень про приписку до призовних дільниць), яке спричинило їх втрату (ст. 211).

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності. Поруч з недбалістю, необачністю можуть бути й такі мотиви, як бажання ухилитися (тимчасово або взагалі) від призову на військову службу.

Суб'єктами правопорушення є військовозобов'язані та призовники.

Стаття 210¹. Порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію

Порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від семи до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 210¹ згідно із Законом України № 2197-IV від 18.11.2004 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері мобілізаційної підготовки та мобілізації.

Мобілізаційна підготовка – це комплекс організаційних, політичних, економічних, фінансових, соціальних, правових та інших заходів, які здійснюються в мирний час з метою підготовки національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій до своєчасного й організованого проведення мобілізації та задоволення потреб оборони держави і захисту її території від можливої агресії, забезпечення життєдіяльності населення в особливий період. Мобілізація – це комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу. Мобілізація може бути загальною або частковою та проводиться відкрито чи приховано.

Підприємства, установи і організації зобов'язані:

- планувати і здійснювати заходи щодо розробки мобілізаційних планів та підготовки до виконання покладених на них мобілізаційних завдань (замовлень) і забезпечувати поставку продукції згідно з укладеними договорами (контрактами) та надавати звіти з цих питань відповідним органам виконавчої влади, іншим державним органам та органам місцевого самоврядування, які є замовниками мобілізаційних завдань (замовлень);

- у разі їх ліквідації (реорганізації) своєчасно сповіщати про це відповідні органи державної влади, інші державні органи та органи місцевого самоврядування, з якими укладено договори (контракти) на виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

- здійснювати під час мобілізації заходи щодо переведення виробництва (діяльності) на функціонування в умовах особливого періоду;

- утримувати в належному стані техніку, будівлі, споруди та об'єкти інфраструктури, що належать для передачі в разі мобілізації Збройним силам України, іншим військовим формуванням або призначені для спільного з ними використання у воєнний час;

- сприяти військовим комісаріатам у їх роботі в мирний час та під час мобілізації;

- забезпечувати своєчасне прибуття працівників, які призиваються на військову службу в разі мобілізації, на збірні пункти та до військових частин;

- забезпечувати в разі мобілізації доставку техніки на збірні пункти та у військові частини згідно з мобілізаційними завданнями (замовленнями);

- здійснювати заходи щодо підготовки до розгортання спеціальних формувань, призначених для передачі в разі мобілізації до Збройних сил України, інших військових формувань, розгортання та передачі їх в особливий період згідно з мобілізаційними планами;

- надавати під час мобілізації будівлі, споруди, транспортні та інші матеріально-технічні засоби Збройним Силам України, іншим військовим формуванням згідно з мобілізаційними планами з наступним відшкодуванням їх вартості в порядку, встановленому законом;

- створювати та утримувати мобілізаційні потужності, створювати і зберігати мобілізаційний резерв матеріально-технічних і сировинних ресурсів згідно з мобілізаційними завданнями (замовленнями);

- забезпечувати формування і ведення страхового фонду документації на продукцію мобілізаційного та оборонного призначення;

- вести облік військовозобов'язаних і призовників із працівників, які здійснюють заходи щодо бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час і надавати звітність із цих питань відповідним органам державної влади, іншим державним органам та органам місцевого самоврядування в установленому порядку;

- надавати відповідним органам державної влади, іншим державним органам та органам місцевого самоврядування інформацію, необхідну для планування і здійснення мобілізаційних заходів;

- утворювати мобілізаційні підрозділи та призначати працівників з питань мобілізаційної роботи.

Підприємства, установи і організації, які є виконавцями мобілізаційних завдань (замовлень) з виробництва продукції, укладають договори (контракти) з підприємствами, установами і організаціями – виробниками (співвиконавцями) комплектуючих виробів, постачальниками матеріально-технічних засобів, сировини. Підприємства, установи і організації не можуть відмовлятися від укладання договорів (контрактів) на виконання мобілізаційних завдань (замовлень), якщо їх можливості з урахуванням мобілізаційного розгортання та переданих їм матеріально-фінансових ресурсів дають змогу виконати ці мобілізаційні завдання (замовлення).

Громадяни зобов'язані:

- з'являтися за викликом до військових комісаріатів для постановки на військовий облік та визначення призначення на воєнний час;

- надавати в установленому порядку під час мобілізації будівлі, споруди, транспортні засоби та інше майно, власниками яких вони є, Збройним силам України, іншим військовим формуванням з наступним відшкодуванням державою їх вартості в порядку, встановленому законом.

Громадяни, які перебувають у запасі і не призвані на військову службу під час мобілізації, можуть бути відповідно до закону залучені до виконання робіт, які мають оборонний характер. Громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність, виконують мобілізаційні завдання (замовлення) згідно з укладеними договорами (контрактами). Під час мобілізації громадяни, які підлягають призову на військову службу, зобов'язані з'явитися на збірні пункти у строки, зазначені в отриманих ними документах (мобілізаційних посвідченнях, повістках або розпорядженнях військових комісарів). Громадяни, які перебувають у запасі, завчасно приписуються до військових частин (призначаються) для проходження військової служби у воєнний час або для використання їх як працівників Збройних сил України, інших військових формувань. Призов громадян на військову службу під час мобілізації або залучення їх для використання як працівників Збройних сил України, інших військових формувань здійснюють місцеві органи виконавчої влади через військові комісаріати. Громадянам, які перебувають на військовому обліку, з моменту оголошення мобілізації забороняється зміна місця проживання (перебування) без дозволу військового комісара.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію, а саме; нез'явлення за викликом до військових комісаріатів для постановки на військовий облік та визначення призначення на воєнний час; ненадання в установленому порядку під час мобілізації будівлі, споруди, транспортні засоби та інше майно, власниками яких вони є, Збройні сили України, іншим військовим формуванням з наступним відшкодуванням державою їх вартості в порядку, встановленому законом. Відповідальність посадових осіб підприємств, установ, організацій настає за невиконання покладених на них обов'язків згідно зі ст. 21 Закону України "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію".

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 211. Умисне зіпсуття обліково-військових документів чи втрата їх з необережності

Умисне зіпсуття або недбале зберігання військовозобов'язаними і призовниками обліково-військових документів (військових квитків і посвідчень про приписку до призовних дільниць), яке спричинило їх втрату, – тягне за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення з числа передбачених частиною першою цієї статті або частиною першою статті 210 цього Кодексу, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, – тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 211 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 2010–11 від 03.04.86, Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 308/97-ВР від 04.06.97.]

Об'єктом цього правопорушення є порядок зберігання обліково-військових документів. Зазначений порядок регулюється Законом України "Про військовий обов'язок і військову службу" від 25.03.1992 р. № 2232-ІІ, Положенням про військовий квиток рядового, сержантського і старшинського складу та Положенням про військовий квиток офіцера запасу, затвердженими Указом Президента України від 25.05.1994 № 263/94, Положенням про військовий облік військовозобов'язаних і призовників, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 09.06.1994 р. № 377, Положенням про підготовку і проведення призову громадян України на строкову військову службу та прийняття призовників на військову службу за контрактом, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 21.03.2002 р. № 352, Інструкцією з військового обліку військовозобов'язаних і призовників в органах місцевого самоврядування, затвердженою наказом Міністерства оборони України № 166 від 27.06.1995 р., Інструкцією з військового обліку військовозобов'язаних і призовників на підприємствах, в установах, організаціях і навчальних закладах, затвердженою наказом Міністерства оборони України № 165 від 27.06.1995 р., а також іншими нормативно-правовими актами.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає в умисному зіпсутті або недбалому зберіганні військовозобов'язаними і призовниками обліково-військових документів (військових квитків і посвідчень про приписку до призовних дільниць), яке спричинило їх втрату.

Військовий квиток рядового, сержантського і старшинського складу є документом, що визначає належність його власника до військової служби, служби в запасі та військового обов'язку. Військовий квиток є єдиним для військовослужбовців рядового, сержантського і старшинського складу Збройних Сил України, Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України, Цивільної оборони України, Управління державної охорони України та інших військових формувань, створених відповідно до законів України, а також Державної спеціальної служби транспорту. Військові квитки рядового, сержантського і старшинського складу видають районні (міські) військові комісаріати під час призову громадян на військову службу, зарахування їх до військового навчального закладу, звільнення у запас або зняття з військового обліку за станом здоров'я. Військовий квиток рядового, сержантського і старшинського складу являє собою шниту внакидку нитками книжечку розміром 88 x 125 мм, що складається з твердої обрізної з закругленими кутами обкладинки, обтягнутої бумвінілом темно-зеленого кольору, і 32-х сторінок. Усі сторінки військового квитка пронумеровані та мають захисну сітку кольору хакі. На кожній сторінці вертикально нанесено орнамент, у центрі якого на першій сторінці зображено Державний Герб України, а на всіх інших відруковано літери "МО". Зразок військового квитка затверджує Міністерство оборони України. Власники військових квитків, які перебувають на строковій військовій службі, військовій службі за контрактом або в запасі, повинні надійно зберігати квиток, стежити за своєчасним і точним внесенням до нього змін та додержувати вимог Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу". Про втрату військового квитка військовослужбовець (військовозобов'язаний) має невідкладно повідомити безпосередньому начальникові (військовому комісарові за місцем обліку). У разі виїзду за кордон на строк більш як три місяці військовослужбовець (військовозобов'язаний) повинен здати військовий квиток до штабу військової частини (військового комісаріату за місцем обліку) і одержати про це довідку за зразком, затвердженим Міністерством оборони України. Знайдений військовий

квиток підлягає здачі до військового комісаріату. Передачу військового квитка рядового, сержантського і старшинського складу до штабу військової частини, військового комісаріату, органу місцевого самоврядування, дізнання, попереднього слідства, навчального закладу, керівнику чи іншій посадовій особі, відповідальній за військово-облікову роботу на підприємстві, в установі, організації, може бути здійснено за умови одержання його власником розписки про це.

Військовий квиток офіцера запасу є документом, що визначає належність його власника до офіцерського складу та військового обов'язку. Військові квитки офіцера запасу видають районні (міські) військові комісаріати офіцерам Збройних Сил України, Державної прикордонної служби України, Цивільної оборони України та інших військових формувань, створених відповідно до законів України, Державної спеціальної служби транспорту під час первинної постановки на військовий облік офіцерів запасу Збройних Сил України, а також відповідні органи Служби безпеки України офіцерам Служби безпеки України, Управління державної охорони України, які зараховані у запас Служби безпеки України. Військовий квиток офіцера запасу являє собою шниту внакидку нитками книжечку розміром 80 x 107 мм, що складається з твердої обрізної з закругленими кутами обкладинки, обтягнутої бумвінілом синього кольору, і 32-х сторінок. Усі сторінки військового квитка пронумеровані та мають захисну сітку кольору хакі. На кожній сторінці вертикально нанесено орнамент, у центрі якого – символ у вигляді щита з тризубом. Власник військового квитка повинен надійно зберігати квиток, стежити за своєчасним і точним внесенням до нього змін і додержувати вимог Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу". У разі виїзду за кордон на строк більш як три місяці офіцер запасу повинен здати військовий квиток до військового комісаріату (органу Служби безпеки України) за місцем обліку й одержати про це довідку за зразком, затвердженим Міністерством оборони України за погодженням зі Службою безпеки України. Військовий квиток особи, яка припинила громадянство України відповідно до статті 18 Закону України "Про громадянство України", підлягає здачі до військового комісаріату (органу Служби безпеки України) за місцем обліку.

Громадянам, приписаним до призовних дільниць, видається посвідчення про приписку до призовної дільниці. Посвідчення про приписку до призовної дільниці видається за особистим підписом призовника у відомості видачі. Під час вручення посвідчення про приписку до призовної дільниці районний військовий комісар (начальник другого відділення районного військового комісаріату) зобов'язаний роз'яснити призовникам їх права та обов'язки з додержання правил військового обліку, відповідальність за порушення цих правил і порядок проходження підготовки до військової служби.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є військовозобов'язані і призовники.

Стаття 211¹. Неявка на виклик у військовий комісаріат

Неявка громадян на виклик у військовий комісаріат без поважних причин для приписки до призовної дільниці – тягне за собою накладення штрафу до одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 211–1 згідно з Указом ПВР № 2010–11 від 03.04.86, із змінами, внесеними згідно із Законом № 308/97-ВР від 04.06.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері управління.

Згідно з Законом України "Про військовий обов'язок і військову службу" приписка громадян України чоловічої статі до призовних дільниць проводиться з метою взяття їх на військовий облік, визначення наявних призовних ресурсів, ступеня придатності до військової служби, встановлення освітнього рівня, здобутої спеціальності або професії, рівня фізичної підготовки, вивчення особистих якостей. До призовних дільниць щороку протягом січня–березня приписуються допризовники, яким у рік приписки виповнюється 17 років. Приписка проводиться районними (міськими) військовими комісаріатами за місцем проживання. Для приписки до призовної дільниці громадяни України зобов'язані особисто прибути до районного (міського) військового комісаріату в строк, зазначений у повістці, та подати необхідні документи, перелік яких установлюється Міністерством оборони України.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає в бездіяльності, а саме, у неявці на виклик у військовий комісаріат без поважних причин.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктом правопорушення може бути громадянин України, якому виповнилося 17 років.

Стаття 211². Неподання у військові комісаріати списків юнаків, які підлягають приписці до призовних дільниць

Неподання керівниками або іншими відповідальними за військово-облікову роботу посадовими особами житлово-експлуатаційних організацій, підприємств, установ та організацій, які здійснюють експлуатацію будинків, власниками будинків, органами місцевого самоврядування, яким делеговано ведення первинного обліку військовозобов'язаних і призовників, підрозділами по роботі з кадрами підприємств, установ, організацій, навчальних закладів незалежно від підпорядкування і форм власності щорічно в строки, встановлені Міністерством оборони України, до відповідних районних, районних у місті, міський чи міськрайонних військових комісаріатів списків громадян, які підлягають приписці до призовних дільниць, – тягне за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, – тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 211–2 згідно з Указом ПВР № 2010–11 від 03.04.86, із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 308/97-ВР від 04.06.97, № 2342-ІІ (2342–14) від 05.04.2001.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері первинного обліку військовозобов'язаних і призовників. Відповідно до статей 35, 38 Закону України “Про військовий обов'язок і військову службу” підприємства, установи, організації і навчальні заклади, незалежно від підпорядкованості та форм власності, ведуть облік всіх військовозобов'язаних і призовників, а їх керівники (власники) несуть відповідальність за повноту і якість обліку, стежать за виконанням військовозобов'язаними правил військового обліку.

Облік військовозобов'язаних і призовників на підприємствах, в установах, організаціях і навчальних закладах ведеться з метою забезпечення контролю за виконанням громадянами України військового обов'язку і дотриманням установлених Законом України “Про загальний військовий обов'язок і військову службу”, Правил військового обліку громадян України, а також своєчасного оформлення бронювання за народним господарством інженерно-технічних працівників і кваліфікованих робітників, вчасної підготовки необхідних кадрів для заміни спеціалістів, які підлягають призову до Збройних Сил України, надання допомоги військовим комісаріатам у проведенні оборонних заходів і підтриманні військового обліку в реальному стані. Загальне керівництво роботою, пов'язаною з організацією та проведенням військового обліку військовозобов'язаних і призовників, контроль за станом цієї роботи в органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від підпорядкування здійснює Генеральний штаб Збройних Сил України. Функціонування системи військового обліку забезпечується органами Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади.

Для ведення військового обліку і бронювання кадрів на підставі Положення про військовий облік військовозобов'язаних і призовників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 9 червня 1994 р. № 377, на підприємствах незалежно від форм власності і підпорядкування формується військово-обліковий персонал, виходячи з відповідної норми навантаження на одного працівника. За наявності на обліку від 500 до 2000 військовозобов'язаних і призовників – один працівник для ведення військового обліку військовозобов'язаних і призовників та бронювання військовозобов'язаних за підприємствами на період мобілізації та воєнного часу, від 2000 до 4000 військовозобов'язаних і призовників – два, від 4000 до 7000 військовозобов'язаних і призовників – три, на кожних наступних 3000 осіб – по одному такому працівнику.

Керівники підприємств, установ, організацій і навчальних закладів інформують відповідні районні (міські) військові комісаріати про призначення, переміщення і звільнення працівників, які виконують обов'язки щодо ведення обліку військовозобов'язаних і призовників, а також щодо бронювання військовозобов'язаних за підприємствами. Керівники і працівники, зайняті обліком військовозобов'язаних і призовників на підприємствах, отримують вказівки з питань обліку

військовозобов'язаних і призовників від вищих організацій свого відомства і місцевих військових комісаріатів.

Відповідно до Закону України “Про загальний військовий обов'язок і військову службу” військовий облік всіх військовозобов'язаних і призовників ведеться за місцем їх проживання і здійснюється у порядку встановленому Постановою Кабінету Міністрів України від 9 червня 1994 р. за № 377. Персонально-первинний облік військовозобов'язаних і призовників у сільській місцевості, селищах та містах, де немає військових комісаріатів, покладається на органи місцевого самоврядування і проводиться ними. Загальне керівництво роботою, пов'язаною з організацією та проведенням військового обліку військовозобов'язаних і призовників, контроль за станом цієї роботи в органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від підпорядкування здійснює Генеральний штаб Збройних Сил України. Для ведення військового обліку і бронювання кадрів на підставі Положення про військовий облік військовозобов'язаних і призовників, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 9 червня 1994 р. № 377, у виконках сільських, селищних і міських Рад, де немає військових комісаріатів, формується військово-обліковий персонал, виходячи з відповідної норми навантаження на одного працівника. За наявності на обліку від 500 до 1000 військовозобов'язаних і призовників – один працівник, від 1000 до 2000 військовозобов'язаних і призовників – два, на кожних наступних 1000 осіб – по одному такому працівнику. Зазначені працівники утримуються за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у неподанні керівниками або іншими відповідальними за військово-облікову роботу посадовими особами житлово-експлуатаційних організацій, підприємств, установ та організацій, які здійснюють експлуатацію будинків, власниками будинків, органами місцевого самоврядування, яким делеговано ведення первинного обліку військовозобов'язаних і призовників, підрозділами у роботі з кадрами підприємств, установ, організацій, навчальних закладів незалежно від підпорядкування і форм власності щорічно в строки, встановлені Міністерством оборони України, до відповідних районних (міських) військових комісаріатів списків громадян, які підлягають приписці до призовних дільниць.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути керівники або інші відповідальними за військово-облікову роботу посадові особи житлово-експлуатаційних організацій, підприємств, установ та організацій, які здійснюють експлуатацію будинків, власники будинків, працівники органів місцевого самоврядування, яким делеговано ведення первинного обліку військовозобов'язаних і призовників, працівники підрозділів у роботі з кадрами підприємств, установ, організацій, навчальних закладів незалежно від підпорядкування і форм власності.

Стаття 211³. Прийняття на роботу військовозобов'язаних і призовників, які не перебувають на військовому обліку

Прийняття керівниками або іншими посадовими особами підприємств, установ, організацій, колективних сільськогосподарських підприємств і навчальних закладів на роботу (навчання) військовозобов'язаних і призовників, які не перебувають на військовому обліку за місцем проживання, – тягне за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, – тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 211–3 згідно з Указом ПВР № 2010–11 від 03.04.86, із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 308/97-ВР від 04.06.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері військового обліку. Вони регулюються Законом України “Про військовий обов'язок і військову службу” від 25.03.1992 р. № 2232-ІІ, а також Інструкцією з військового обліку військовозобов'язаних і призовників на підприємствах, в установах, організаціях і навчальних закладах, затвердженою наказом Міністерства оборони України № 165 від 27.06.1995 р. та Інструкцією з військового обліку військовозобов'язаних і призовників в органах місцевого самоврядування, затвердженою наказом Міністерства оборони України № 166 від 27.06.1995 р.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у прийнятті на роботу (навчання) військовозобов'язаних і призовників, які не перебувають на військовому обліку за місцем проживання. У процесі проведення заходів з питань військового обліку адміністрація підприємств незалежно від підпорядкування і форм власності зобов'язана при прийнятті громадян на роботу (навчання) перевірити наявність у них військово-облікових документів (у військовозобов'язаних військових квитків або тимчасових посвідчень, виданих замість військових квитків, а у призовників – посвідчень про приписку до призовних дільниць) і встановити, чи перебувають вони на військовому обліку за місцем проживання. Військовозобов'язаних і призовників, які не перебувають на військовому обліку, приймають на роботу (навчання) лише після зарахування їх на військовий облік в облікових органах за місцем проживання.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення є керівники або інші посадові особи підприємств, установ, організацій, колективних сільськогосподарських підприємств і навчальних закладів.

Стаття 211⁴. Незабезпечення сповіщення військово-зобов'язаних і призовників про їх виклик у військові комісаріати, перешкода їх своєчасній явці на збірні пункти чи призовні дільниці

Незабезпечення керівниками або іншими відповідальними за військово-облікову роботу посадовими особами підприємств, установ, організацій, колективних сільськогосподарських підприємств і навчальних закладів на вимогу військових комісаріатів сповіщення військово-зобов'язаних і призовників про їх виклик у військові комісаріати або перешкода зазначених посадових осіб своєчасній явці громадян на збірні пункти чи призовні дільниці – тягне за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення з числа передбачених частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, – тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 211–4 згідно з Указом ПВР № 2010–11 від 03.04.86, із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 308/97-ВР від 04.06.97.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері виконання загального військового обов'язку і військової служби.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у незабезпеченні керівниками або іншими відповідальними за військово-облікову роботу посадовими особами підприємств, установ, організацій і навчальних закладів на вимогу військових комісаріатів сповіщення військово-зобов'язаних і призовників про їх виклик у військові комісаріати або перешкоди зазначених посадових осіб своєчасній явці громадян на збірні пункти чи призовні дільниці. Обов'язок адміністрації установ, організацій, колективних сільськогосподарських підприємств і навчальних закладів підприємств незалежно від підпорядкування і форм власності оповіщати на вимогу військових комісаріатів військово-зобов'язаних та призовників про їх виклик до військового комісаріату і забезпечувати своєчасне прибуття за цим викликом закріплено у п. 20 Інструкції з військового обліку військово-зобов'язаних і призовників на підприємствах, в установах, організаціях і навчальних закладах, затвердженої наказом Міністерства оборони України № 165 від 27.06.95 р.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення є керівники та інші відповідальні за військово-облікову роботу посадові особи підприємств, установ, організацій, колективних сільськогосподарських підприємств і навчальних закладів.

Стаття 211–5. Несвоєчасне подання документів, необхідних для ведення військового обліку військово-зобов'язаних і призовників, несповіщення їх про виклик у військові комісаріати

Несвоєчасне подання керівниками або іншими відповідальними за військово-облікову роботу посадовими особами житлово-експлуатаційних організацій, підприємств, установ і організацій, що здійснюють експлуатацію будинків, а також власниками будинків у військові комісаріати і органи місцевого самоврядування, на які покладено ведення первинного обліку військово-зобов'язаних і призовників, домових книг, карток реєстрації місця проживання і обліково-військових документів (військових квитків, посвідчень про приписку до призовних дільниць) на жильців, які є військово-зобов'язаними або призовниками, для оформлення взяття на військовий облік або зняття з обліку, а також несповіщення їх про виклик у військові комісаріати – тягнуть за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення з числа передбачених частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, – тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 211–5 згідно з Указом ПВР № 2010–11 від 03.04.86; із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 308/97-ВР від 04.06.97, № 2342-II від 05.04.2001, № 1276-VI від 16.04.2009)

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері військового обліку військово-зобов'язаних і призовників.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у несвоєчасному поданні керівниками або іншими відповідальними за військово-облікову роботу посадовими особами житлово-експлуатаційних організацій, підприємств, установ і організацій, що здійснюють експлуатацію будинків, а також власниками будинків у військові комісаріати і органи місцевого самоврядування, на які покладено ведення первинного обліку військово-зобов'язаних і призовників, домових книг, карток реєстрації місця проживання і обліково-військових документів (військових квитків, посвідчень про приписку до призовних дільниць) на жильців, які є військово-зобов'язаними або призовниками, для оформлення взяття на військовий облік або зняття з обліку, а також несповіщення їх про виклик у військові комісаріати.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення є керівники або інші відповідальні за військово-облікову роботу посадові особи житлово-експлуатаційних організацій, підприємств, установ і організацій, що здійснюють експлуатацію будинків та власники будинків.

Зміни, внесені до цієї статті Законом України № 1276-VI від 16.04.2009 р., були пов'язані із приведенням термінології, застосованої у частині першій статті, з чинним законодавством: слова «карток прописки» були замінені на слова «карток реєстрації місця проживання».

Стаття 211⁶. Неподання відомостей про військово-зобов'язаних і призовників

Неподання відомостей про всіх військово-зобов'язаних і призовників, визнаних інвалідами незалежно від групи інвалідності, посадовими особами медико-соціальних експертних комісій, на яких покладено обов'язок подавати такі відомості у військові комісаріати, – тягне за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Неподання посадовими особами державних органів реєстрації актів цивільного стану районним, районним у місті, міським чи міськрайонним військовим комісаріатам відомостей про зміну військово-зобов'язаними і призовниками прізвища, імені, по батькові про внесення до актових записів цивільного стану змін про дату і місце їх народження, а також про випадки реєстрації смерті військово-зобов'язаних і призовників – тягне за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення з числа передбачених частиною першою або другою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, – тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 211–6 згідно з Указом ПВР № 2010–11 від 03.04.86, із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 308/97-ВР від 04.06.97, № 2342-ІІ (2342–14) від 05.04.2001, № 1410-ІV (1410–15) від 03.02.2004.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері військового обліку військовозобов'язаних і призовників.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у вчиненні таких діянь: а) неподання відомостей про всіх військовозобов'язаних і призовників, визнаних інвалідами незалежно від групи інвалідності, посадовими особами медико-соціальних експертних комісій, на яких покладено обов'язок подавати такі відомості у військові комісаріати; б) неподання посадовими особами державних органів реєстрації актів цивільного стану районним (міським) військовим комісаріатам відомостей про зміну військовозобов'язаними і призовниками прізвища, імені, по батькові про внесення до актових записів цивільного стану змін про дату і місце їх народження, а також про випадки реєстрації смерті військовозобов'язаних і призовників.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення є посадові особи медико-соціальних експертних комісій та державних органів реєстрації актів цивільного стану.

{Статтю 212 виключено на підставі Закону № 2354–12 від 15.06.92}

Стаття 212¹. Повідомлення неправдивих відомостей державним органам реєстрації актів цивільного стану та несвоєчасна реєстрація народження дитини

Утаювання обставин, що перешкоджають реєстрації шлюбу, або повідомлення завідомо неправдивих відомостей державним органам реєстрації актів цивільного стану – тягне за собою накладення штрафу від одного до двох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Несвоєчасна без поважної причини реєстрація батьками народження дитини в державних органах реєстрації актів цивільного стану – тягне за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 212–1 згідно із Законом № 2547–12 від 07.07.92, із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2342-ІІ (2342–14) від 05.04.2001, в редакції Закону № 1410-ІV (1410–15) від 03.02.2004.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері реєстрації актів цивільного стану. Згідно зі ст. 1 Закону України “Про органи реєстрації актів громадянського стану” акти громадянського стану – це засвідчені державою факти народження, смерті, одруження, розірвання шлюбу, встановлення батьківства, зміни прізвища, імені, по батькові. Вони є юридичними фактами, з якими закон пов'язує виникнення, зміну або припинення відповідних прав та обов'язків. Порядок реєстрації актів громадянського стану встановлені Законом України “Про органи реєстрації актів громадянського стану” та “Правилами реєстрації актів громадянського стану в Україні”, затвердженими Міністерством юстиції України.

Відповідно до положень ст. 26 Сімейного кодексу України у шлюбі не можуть перебувати особи, які є родичами прямої лінії споріднення, рідні (повнорідні, неповнорідні) брат і сестра. Повнорідними є брати і сестри, які мають спільних батьків. Неповнорідними є брати і сестри, які мають спільну матір або спільного батька. У шлюбі не можуть також перебувати двоюрідні брат та сестра, рідні тітка, дядько та племінник, племінниця, усиновлювач та усиновлена ним дитина. Лише за рішенням суду може бути надане право на шлюб між рідною дитиною усиновлювача та усиновленою ним дитиною, а також між дітьми, які були усиновлені ним. Крім того, обставинами, що перешкоджають реєстрації

шлюбу, є недієздатність особи, відсутність вільної згоди жінки або чоловіка, недосягнення особою шлюбного віку та інші обставини.

Відповідно до Сімейного кодексу України та Закону України “Про органи реєстрації актів громадянського стану” народження дитини підлягає державній реєстрації в органах реєстрації актів цивільного стану. Заявник повинен бути ознайомлений з даними, унесеними до актового запису, який засвідчується печаткою і підписом керівника органу реєстрації актів цивільного стану та посадовою особою, яка провела реєстрацію акта цивільного стану. Реєстрація народження дитини провадиться державним органом реєстрації актів цивільного стану з одночасним визначенням її походження та присвоєнням прізвища, імені та по батькові. Реєстрація народження дитини провадиться за місцем народження дитини або за місцем проживання її батьків чи одного з них за їх усною чи письмовою заявою, а в разі хвороби, смерті батьків або з інших причин неможливості зареєструвати народження – за заявою родичів, інших осіб, уповноваженого представника закладу охорони здоров'я, в якому народилася дитина або в якому на цей час вона перебуває. Якщо батьки дитини не перебувають у шлюбі, то народження дитини може бути зареєстроване за місцем проживання особи, яка визнає себе батьком дитини, якщо із заявою про реєстрацію народження ця особа одночасно подає заяву про визнання батьківства. Заяву про реєстрацію народження дитини батьки зобов'язані подати невідкладно, але не пізніше одного місяця з дня народження дитини, а заклади охорони здоров'я при народженні мертвої дитини – не пізніше трьох діб.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 1 коментованої статті, полягає в утаюванні обставин, що перешкоджають реєстрації шлюбу, повідомлення завідомо неправдивих відомостей державним органам реєстрації актів цивільного стану. Утаювання обставин, що перешкоджають реєстрації шлюбу, виражається в бездіяльності, а повідомлення завідомо неправдивих відомостей в діях.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ч. 2 цієї статті полягає в несвоєчасній без поважної причини реєстрації батьками народження дитини в державних органах реєстрації актів цивільного стану. Згідно з ч. 1 ст. 144 Сімейного кодексу України батьки зобов'язані невідкладно, але не пізніше одного місяця від дня народження дитини, зареєструвати народження дитини в державному органі реєстрації актів цивільного стану. Невиконання цього обов'язку є підставою для притягнення до адміністративної відповідальності.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 212–2. Порушення законодавства про державну таємницю

Порушення законодавства про державну таємницю, а саме:

1) недодержання встановленого законодавством порядку передачі державної таємниці іншій державі чи міжнародній організації;

2) засекречування інформації:

про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту;

про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, які сталися або можуть статися та загрожують безпеці громадян;

про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, включаючи харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення, а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти та культури населення;

про факти порушень прав і свобод людини і громадянина;

про незаконні дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб;

іншої інформації, яка відповідно до законів та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, не може бути засекречена;

3) безпідставне засекречування інформації;

4) надання грифа секретності матеріальним носіям конфіденційної або іншої таємної інформації, яка не становить державної таємниці, або ненадання грифа секретності матеріальним носіям інформації, що становить державну таємницю,

а також безпідставне скасування чи зниження грифа секретності матеріальних носіїв секретної інформації;

5) порушення встановленого законодавством порядку надання допуску та доступу до державної таємниці;

6) невжиття заходів щодо забезпечення охорони державної таємниці та незабезпечення контролю за охороною державної таємниці;

7) провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, без отримання в установленому порядку спеціального дозволу на провадження такої діяльності, а також розміщення державних замовлень на виконання робіт, доведення мобілізаційних завдань, пов'язаних з державною таємницею, в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах, організаціях, яким не надано спеціального дозволу на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею;

8) недодержання вимог законодавства щодо забезпечення охорони державної таємниці під час здійснення міжнародного співробітництва, прийому іноземних делегацій, груп, окремих іноземців та осіб без громадянства та проведення роботи з ними;

9) невиконання норм і вимог криптографічного та технічного захисту секретної інформації, внаслідок чого виникає реальна загроза порушення її конфіденційності, цілісності і доступності, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення з числа передбачених частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від трьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'яти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 212–2 згідно із Законом № 1080-IV від 21.09.99; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1703-IV від 11.05.2004, № 1180-VI від 19.03.2009)

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони державної таємниці.

Відомості, що становлять державну таємницю, – це інформація у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки і охорони правопорядку, розголошення якої може завдати шкоди національній безпеці України і які рішенням державних експертів з питань таємниці визнано державною таємницею та включено до Зводу відомостей, що становлять державну таємницю (ЗВДТ). З моменту опублікування зазначеного Зводу (змін до нього) ці відомості підлягають охороні з боку держави як такі, що становлять державну таємницю, хоча б на цей час вони ще не були матеріалізовані.

Зовнішньою (матеріальною) ознакою віднесення документа, виробу або іншого матеріального носія інформації до предметів, що містять відомості, які становлять державну таємницю, є наданий йому гриф секретності – реквізит матеріального носія таємної інформації, який засвідчує ступінь її секретності (“особливої важливості”, “цілком таємно”, “таємно”). Строк, протягом якого діє рішення про віднесення інформації до державної таємниці, встановлюється Державним експертом з питань таємниць, але не може перевищувати для зазначених видів інформації відповідно 5, 10, 30 і років. Проте після закінчення зазначеного строку його може бути подовжено.

Конкретні види інформації, яка належить до державної таємниці, перелічені у Законі України “Про державну таємницю”. Ними є інформація у сфері: 1) оборони; 2) економіки, науки і техніки; 3) зовнішніх відносин; 4) у сфері державної безпеки та охорони правопорядку.

Конкретні відомості можуть бути віднесені до державної таємниці за ступенями секретності “особливої важливості”, “цілком таємно” та “таємно” лише за умови, що вони належать до зазначених чотирьох категорій і їх розголошення завдаватиме шкоди інтересам національної безпеки України.

Забороняється віднесення до державної таємниці будь-яких відомостей, якщо цим звужуватимуться зміст і обсяг конституційних прав та свобод людини і громадянина, завдаватиметься шкода здоров'ю та безпеці населення.

Не належить до державної таємниці інформація; про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту; про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, які сталися або можуть статися і загрожують безпеці громадян; про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, зокрема харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення, а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти і культури населення; про факти порушень прав і свобод людини і громадянина; про незаконні дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб; інша інформація, яка відповідно до законів та міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, не може бути засекречена.

Відомості у різних сферах, які визнані державною таємницею, конкретизовані у Зводі відомостей, що становлять державну таємницю. Питання про те, чи становлять ті чи інші відомості державну таємницю, у кожній справі має вирішуватися на підставі висновку експертизи.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні законодавства про державну таємницю, а саме вчиненні діянь зазначених пп. 1–9 ч. 1 коментованої статті.

Адміністративні правопорушення, передбачені ст. 212² Кодексу, необхідно відокремлювати від злочинів, передбачених статтями 328 “Розголошення державної таємниці”, ст. 329 “Втрата документів, що містять державну таємницю” Кримінального кодексу України.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктами цього правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Зміни, внесені до цієї статті Законом України № 1180-VI від 19.03.2009 р., були пов'язані із приведенням термінології, застосованої у частині першій статті, у відповідність з чинним законодавством. У п. 9 вказаної частини слова «загроза порушення цілісності цієї інформації або просочування її технічними каналами» було замінено на слова «порушення її конфіденційності, цілісності і доступності».

Стаття 212³. Порушення права на інформацію

Неправомірною відмовою в наданні інформації, несвоєчасною або неповною надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності, у випадках, коли така інформація підлягає наданню на запит громадянина чи юридичної особи відповідно до законів України “Про інформацію”, “Про звернення громадян” та “Про доступ до судових рішень”, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення з числа передбачених частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Посадові особи, на яких поширюється дія Закону України “Про боротьбу з корупцією”, притягаються до відповідальності за такі діяння відповідно до Закону України “Про боротьбу з корупцією”.

[Кодекс доповнено статтею 212–3 згідно із Законом № 676-IV (676–15) від 03.04.2003; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3262-IV (3262–15) від 22.12.2005.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері інформації.

Усі громадяни України, юридичні особи і державні органи мають право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення та зберігання відомостей, необхідних їм для реалізації ними своїх прав, свобод і законних інтересів, здійснення завдань і функцій. Реалізація права на інформацію громадянами, юридичними особами і державою не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи і законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб. Кожному громадянину забезпечується вільний доступ до інформації, яка стосується його особисто, крім випадків, передбачених законами України. Вільний доступ до інформації забезпечуються у порядку передбаченому Законом України “Про інформацію”. Громадянин має право звернутися до державних органів і вимагати надання будь-якого офіційного документа, незалежно від того, стосується цей документ його особисто чи ні, крім випадків обмеження доступу, передбачених цим Законом. Запитом щодо надання письмової або усної інформації

у цьому Законі є зверненням з вимогою надати письмову або усну інформацію про діяльність органів законодавчої, виконавчої та судової влади України, їх посадових осіб з окремих питань. Громадяни України, державні органи, організації і об'єднання громадян подають запит відповідному органу законодавчої, виконавчої та судової влади, його посадовим особам. У запиті повинно бути зазначено прізвище, ім'я та по батькові запитувача, документ, письмова або усна інформація, що його цікавить, та адреса, за якою він бажає одержати відповідь. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади України, їх посадові особи зобов'язані надавати інформацію, що стосується їх діяльності, письмово, усно, по телефону чи використовуючи публічні виступи своїх посадових осіб.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у неправомірній відмові в наданні інформації, несвоєчасному або неповному наданні інформації, наданні інформації, що не відповідає дійсності, у випадках, коли така інформація підлягає наданню на запит громадянина чи юридичної особи відповідно до законів України "Про інформацію", "Про звернення громадян", "Про доступ до судових рішень"

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути лише посадова особа.

Закон України «Про боротьбу з корупцією» у ст. 1 визначає, що під корупцією розуміється діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямована на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг. Корупційними діями є: а) незаконне одержання особою, уповноваженою на виконання функцій держави, у зв'язку з виконанням таких функцій матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг, у тому числі прийняття чи одержання предметів (послуг) шляхом їх придбання за ціною (тарифом), яка є істотно нижчою від їхньої фактичної (дійсної) вартості; б) одержання особою, уповноваженою на виконання функцій держави, кредитів або позичок, придбання цінних паперів, нерухомості або іншого майна з використанням при цьому пільг чи переваг, не передбачених чинним законодавством. Подарунком (винагорода), отриманий зазначеними особами за обставин, передбачених пунктом «а» частини другої цієї статті, у тому числі такий, що надійшов без їхнього відома, а також вартість незаконно одержаних послуг підлягають стягненню (відшкодуванню) в доход держави.

Відповідно до положень ст. 2 вищезазначеного Закону, за корупційні дії та інші правопорушення, пов'язані з корупцією, на підставі цього Закону несуть відповідальність такі особи, уповноважені на виконання функцій держави: а) державні службовці; б) Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр, віце-прем'єр-міністри, міністри; в) народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати сільських, селищних, міських, районних у містах, районних, обласних рад; г) посадові особи місцевого самоврядування; г) військові посадові особи Збройних Сил України та інших військових формувань (крім військовослужбовців строкової служби).

Стаття 7 Закону визначає, що вчинення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, за винятком осіб, зазначених у ч. 2 цієї статті, будь-якого з передбачених у ст. 1 цього Закону корупційних діянь, якщо вони не містять складу злочину, тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення корупційних діянь, передбачених цим Законом, народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатом місцевої ради або сільським, селищним, міським головою, головою районної, обласної, районної у місті ради (у разі її створення), їх заступниками або секретарем відповідної сільської, селищної, міської ради, у разі здійснення ними згідно із законом повноважень сільського, селищного, міського голови, якщо вони не містять складу злочину, тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 212⁴. **Порушення законодавства в галузі державного експортного контролю**

Порушення законодавства в галузі державного експортного контролю, а саме:

1) проведення переговорів, пов'язаних з укладанням зовнішньоекономічних договорів (контрактів) стосовно здійснення експорту товарів військового призначення, а також товарів подвійного використання, на поставки яких до відповідної іноземної держави встановлено часткове ембарго, без отримання відповідного пози-

тивного висновку спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань державного експортного контролю;

2) неподання або несвоєчасне подання спеціально уповноваженому органу виконавчої влади з питань державного експортного контролю звітів та відповідних документів про підсумки проведення переговорів, зазначених у пункті 1 цієї статті, а також про фактично здійснені міжнародні передачі товарів військового призначення та подвійного використання на підставі отриманих дозволів чи висновків, а також про використання цих товарів у заявлених цілях;

3) навмисне знищення документів, пов'язаних з укладанням чи виконанням зовнішньоекономічних договорів (контрактів) стосовно здійснення міжнародних передач товарів військового призначення та подвійного використання, на підставі яких були отримані дозволи, висновки чи міжнародні імпорتنі сертифікати, до закінчення строку їх зберігання, передбаченого законом, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'ятнадцяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від двадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 212⁴ згідно із Законом України № 749-IV від 15.05.2003 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері державного експортного контролю.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні законодавства в галузі державного експортного контролю.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 212⁵. **Порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави**

Порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, яке призвело до розголошення такої інформації, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до двох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від трьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від двох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від восьми до тринадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 212⁵ згідно із Законом України № 1703-IV від 11.05.2004 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері обліку, зберігання і використання документів та інших носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні порядку обліку, зберігання і використанні документів та інших носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, яке призвело до розголошення такої інформації.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути як посадові особи, так і громадяни.

Стаття 212–6. Здійснення незаконного доступу до інформації в інформаційних (автоматизованих) системах, незаконне виготовлення чи розповсюдження копій баз даних інформаційних (автоматизованих) систем.

Здійснення незаконного доступу до інформації, яка зберігається, обробляється чи передається в інформаційних (автоматизованих) системах, – тягне за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією засобів, що використовувалися для незаконного доступу, або без такої.

Та сама дія, вчинена особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачене в частині першій цієї статті, – тягне за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією засобів, що використовувалися для незаконного доступу.

Дія, передбачена частиною першою цієї статті, вчинена стосовно інформаційних (автоматизованих) систем, призначених для зберігання та обробки інформації з обмеженим доступом, – тягне за собою накладення штрафу від тридцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією програмних або технічних засобів, що використовувалися для незаконного доступу.

Незаконне копіювання інформації, яка зберігається в інформаційних (автоматизованих) системах, у паперовій чи електронній формі, – тягне за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовлених копій баз даних.

Безоплатне незаконне розповсюдження інформації, яка зберігається в інформаційних (автоматизованих) системах, у паперовій чи електронній формі, – тягне за собою накладення штрафу від п'яти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно розповсюджених чи призначених для розповсюдження копій баз даних.

Незаконний збут інформації, яка зберігається в інформаційних (автоматизованих) системах, у паперовій чи електронній формі, – тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно збутих чи призначених для збуту копій баз даних, а також грошей, отриманих від їх продажу.

{Кодекс доповнено статтею 212–6 згідно із Законом № 1703-IV (1703–15) від 11.05.2004; зі змінами, внесеними згідно із Законом № 698-V (698–16) від 22.02.2007}

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері доступу до інформації, яка зберігається, обробляється чи передається в автоматизованих системах. Закон України «Про захист інформації в автоматизованих системах» від 5 липня 1994 року № 80/94-ВР регулює відносини у сфері захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах (далі – система).

Інформаційна (автоматизована) система – організаційно-технічна система, в якій реалізується технологія обробки інформації з використанням технічних і програмних засобів.

Користувач інформації в системі (далі – користувач) – фізична або юридична особа, яка в установленому законодавством порядку отримала право доступу до інформації в системі.

Несанкціоновані дії щодо інформації в системі – це дії, що проводяться з порушенням порядку доступу до цієї інформації, встановленого відповідно до законодавства.

Об'єктами захисту в системі є інформація, що обробляється в ній, та програмне забезпечення, яке призначено для оброблення цієї інформації.

Стаття 4 вищезазначеного Закону визначає, що порядок доступу до інформації, перелік користувачів та їх повноваження стосовно цієї інформації визначаються власником інформації. Порядок доступу до інформації, яка є власністю держави, або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, перелік користувачів та їх повноваження стосовно цієї інформації визна-

чаються законодавством. У випадках, передбачених законом, доступ до інформації в системі може здійснюватися без дозволу її власника в порядку, встановленому законом.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у: а) здійсненні незаконного доступу до інформації, яка зберігається, обробляється чи передається в інформаційних (автоматизованих) системах; б) здійсненні незаконного доступу до інформації, яка зберігається, обробляється чи передається в інформаційних (автоматизованих) системах, вчинена стосовно інформаційних (автоматизованих) систем, призначених для зберігання та оброблення інформації з обмеженим доступом; в) незаконному копіюванні інформації, яка зберігається в інформаційних (автоматизованих) системах, у паперовій чи електронній формі; г) безоплатному незаконному розповсюдженні інформації, яка зберігається в інформаційних (автоматизованих) системах, у паперовій чи електронній формі; д) незаконному збуті інформації, яка зберігається в інформаційних (автоматизованих) системах, у паперовій чи електронній формі.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі прямого умислу. Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Глава 15-А Адміністративні правопорушення, що посягають на здійснення народного волевиявлення та встановлений порядок його забезпечення

Стаття 212–7. Порушення порядку ведення Державного реєстру виборців, порядку подання відомостей про виборців до органів Державного реєстру виборців, виборчих комісій, порядку складання та подання списків виборців, списків громадян України, які мають право брати участь у референдумі, та використання таких списків

Порушення встановлених законом порядку ведення Державного реєстру виборців, порядку та строків подання відомостей про виборців до органу Державного реєстру виборців, виборчої комісії, порушення порядку складання та подання списку виборців, списку громадян України, які мають право брати участь у референдумі, посадовою особою, на яку законом покладено такий обов'язок, – тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення встановлених законом порядку та строків надання списку виборців, списку громадян, які мають право брати участь у референдумі, відповідним виборчим комісіям, комісіям з референдуму, надання недостовірного списку виборців, списку громадян, які мають право брати участь у референдумі, посадовою особою, на яку законом покладено такий обов'язок, – тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення вимог закону про виготовлення нового примірника списку виборців для повторного голосування з урахуванням уточнень, внесених до списку виборців у день голосування, – тягне за собою накладення штрафу на членів виборчої комісії від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Стаття 212–7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 698-V (698–16) від 22.02.2007}

Об'єктом цих правопорушень є суспільні відносини у сфері охорони конституційного ладу України та у сфері виборчого процесу. Порядок складання, подання та використання списків виборців та списків громадян, які мають право брати участь у референдумі, врегульовано Законами України

“Про всеукраїнський та місцеві референдуми” від 03.07.1991 р. № 1286-ІІ, “Про вибори Президента України” від 05.03.1999 р. № 474-ІV, “Про вибори народних депутатів України” від 25.03.2004 р. № 1665-ІV в редакції від 07.07.2005 р., “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” від 06.04.2004 р. № 1667-ІV.

Адміністративна відповідальність за цією статтею настає за вчинення однієї з таких дій: 1) порушення встановлених законом порядку та строків подання відомостей про виборців або порядку складання списку виборців; 2) порушення встановлених законом порядку та строків надання списку виборців відповідним виборчим комісіям, надання недостовірного списку; 3) порушення вимог закону про виготовлення нового примірника списку виборців для повторного голосування з урахуванням уточнень, внесених до списку у день голосування. Порушення встановлених законом порядку та строків подання відомостей про виборців та складання списків виборців – це невиконання або неналежне виконання відповідними посадовими особами своїх обов’язків.

Суб’єктами цього правопорушення є особи, на яких законом покладено обов’язок подання відомостей про виборців чи списків виборців, списків громадян, які мають право брати участь у референдумі, Перелік посадових осіб, на яких покладено ці обов’язки наведено в статтях 39, 44 Закону України “Про вибори народних депутатів України”, ст. 31 Закону України “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”, ст. 33 Закону України “Про всеукраїнський та місцеві референдуми”, ст. 31 Закону України “Про вибори Президента України”

Суб’єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу (для всіх правопорушень, передбачених коментованою статтею), так і у формі необережності (правопорушення, передбачене ч. 2 цієї статті).

Протокол про це правопорушення мають право складати уповноважені посадові особи органів внутрішніх справ.

Справи про правопорушення, передбачені цією статтею, розглядаються судьями районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів

Стаття 212^в. Порушення права громадянина на ознайомлення зі списком виборців, списком громадян, які мають право брати участь у референдумі

Порушення права громадянина на ознайомлення в установленому законом порядку зі списком виборців, списком громадян, які мають право брати участь у референдумі, а так само відмова у видачі громадянину копії мотивованого рішення про відхилення його скарги (заяви) про внесення змін до списку виборців, списку громадян, які мають право брати участь у референдумі, або порушення строків видачі копії такого рішення – тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 212–8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 698-V (698–16) від 22.02.2007]

Об’єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони конституційного ладу України та у сфері виборчого процесу. Надання права на ознайомлення зі списками виборців є реалізацією принципу публічності виборчого процесу. Порядок ознайомлення зі списками виборців та громадян, які мають право брати участь у референдумі врегульовано законами України “Про всеукраїнський та місцеві референдуми” від 03.07.1991 р. № 1286-ІІ, “Про вибори Президента України” від 05.03.1999 р. № 474-ІV, “Про вибори народних депутатів України” від 25.03.2004 р. № 1665-ІV в редакції від 07.07.2005 р., “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” від 06.04.2004 р. № 1667-ІV, іншими нормативно-правовими актами.

Об’єктивна сторона цього правопорушення полягає в невиконанні або неналежному виконанні покладених обов’язків щодо надання громадянам можливості ознайомитися зі списком виборців; відмові у видачі громадянину копії мотивованого рішення про відхилення його скарги (заяви) про внесення змін до списку виборців, списку громадян, які мають право брати участь у референдумі; порушенні строків видачі копії такого рішення.

Списки виборців та громадян, які мають право брати участь у референдумі надаються для ознайомлення: не пізніше 1 січня року проведення виборів народних депутатів України; не пізніше як

за 31 день до дня виборів Президента України або депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів; не пізніше як за 10 днів до референдуму.

Кожному громадянину надається право оскаржити невключення, неправильне включення в список або виключення із списку, а також допущені в ньому неточності в зазначенні даних про нього. Скарга подається до відповідної виборчої дільниці не пізніше встановленого законом терміну. За підсумком розгляду заяви виборча комісія зобов’язана прийняти рішення про внесення зміни до списку виборців або мотивоване рішення про відхилення скарги. Копія мотивованого рішення про відхилення скарги видається заявнику не пізніше наступного дня після його прийняття, а напередодні дня голосування або в день голосування – певідкладно.

Суб’єктами цього правопорушення є голова виборчої комісії, заступник голови, секретар або інший уповноважений член виборчої комісії.

Суб’єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Протокол про зазначене правопорушення мають право складати уповноважені посадові особи органів внутрішніх справ.

Справи про правопорушення, передбачені цією статтею, розглядаються судьями районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів.

Стаття 212^г. Порушення порядку ведення передвиборної агітації, агітації під час підготовки і проведення референдуму з використанням засобів масової інформації

Порушення передбаченого законом порядку ведення передвиборної агітації, агітації під час підготовки і проведення референдуму з використанням друкованих, електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації або надання переваги в інформаційних телерадіопередачах чи друкованих засобах масової інформації будь-якому кандидату, політичній партії (блоку), їх передвиборним програмам власниками, посадовими чи службовими особами, творчими працівниками засобів масової інформації – тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення заборони протягом визначеного законом часу у будь-якій формі коментувати чи оцінювати зміст передвиборної агітаційної теле-, радіопрограми відповідного кандидата, політичної партії (блоку), давати будь-яку інформацію щодо цього кандидата, цієї політичної партії (блоку) власниками, посадовими чи службовими особами, творчими працівниками засобів масової інформації – тягне за собою накладення штрафу від сорока до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Супроводження офіційних повідомлень у період виборчого процесу коментарями, що мають агітаційний характер, а також відео-, аудіо записами, кінозйомками, фотоілюстраціями про дії посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування як кандидатів у депутати та на посади сільських, селищних, міських голів – тягне за собою накладення штрафу від п’ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об’єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони конституційного ладу України та виборчого процесу.

Порядок ведення передвиборної агітації з використанням засобів масової інформації врегульовано законами України “Про вибори Президента України” від 05.03.1999 р. № 474-ІV, “Про вибори народних депутатів України” від 25.03.2004 р. № 1665-ІV в редакції від 07.07.2005 р., “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” від 06.04.2004 р. № 1667-ІV.

Об’єктивна сторона цього правопорушення виявляється в таких діях:

1) порушення передбаченого законом порядку ведення передвиборної агітації, агітації під час підготовки і проведення референдуму з використанням друкованих, електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації;

2) надання переваги в інформаційних телерадіопередачах чи друкованих засобах масової інформації будь-якому кандидату, політичній партії (блоку), їх передвиборчим програмам власниками, посадовими чи службовими особами, творчими працівниками засобів масової інформації;

3) порушення заборони протягом визначеного законом часу у будь-якій формі коментувати чи оцінювати зміст передвиборчої агітаційної теле-, радіопрোগами відповідного кандидата, політичної партії (блоку), давати будь-яку інформацію щодо цього кандидата, цієї політичної партії (блоку) власниками, посадовими чи службовими особами, творчими працівниками засобів масової інформації;

4) супроводження офіційних повідомлень у період виборчого процесу коментарями, що мають агітаційний характер, а також відео-, аудіо записами, кінозйомками, фотоілюстраціями про дії посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування як кандидатів у депутати та на посади сільських, селищних, міських голів.

Суб'єктом цього правопорушення є власники, посадові чи службові особи, творчі працівники засобів масової інформації (частини 1, 2 цієї статті); осудна особа, яка досягла 16-річного віку (ч. 3 цієї статті)

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Протокол про це правопорушення мають право складати уповноважені посадові особи Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, її представники в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

Справи про правопорушення, передбачені цією статтею, розглядаються суддями районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів

Стаття 212¹⁰. Порушення обмежень щодо ведення передвиборної агітації, агітація в день проведення референдуму

Здійснення передвиборної агітації особою, участь якої у передвиборній агітації заборонена законом, проведення передвиборної агітації поза строками, встановленими законом чи в місцях, що заборонені законом, здійснення передвиборної агітації у формах і засобах, що суперечать Конституції або законам України, або інше порушення встановлених законом обмежень щодо ведення передвиборної агітації, крім випадків, передбачених статтями 212⁹, 212¹³ та 212¹⁴ цього Кодексу, а так само агітація в день проведення референдуму – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'ятдесяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони конституційного ладу України та у сфері виборчого процесу.

Законодавством України забороняється брати участь у передвиборчій агітації таким категоріям осіб: 1) іноземцям та особам без громадянства; 2) членам виборчих комісій; 3) посадовим і службовим особам органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, правоохоронних органів і судів, крім випадків, коли ці особи є кандидатами.

Забороняється агітація як в день, що передує дню голосування, так і в день голосування.

Суб'єктом цього правопорушення є фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Протокол про це правопорушення мають право складати уповноважені посадові особи органів внутрішніх справ.

Справи про правопорушення, передбачені цією статтею, розглядаються суддями районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів

Стаття 212¹¹. Ненадання можливості оприлюднити відповідь щодо інформації, поширеної стосовно суб'єкта виборчого процесу

Ненадання відповідному суб'єкту виборчого процесу, щодо якого оприлюднено інформацію, яку він вважає недостовірною, на його вимогу (звернення) можливості у визначеному законом порядку оприлюднити відповідь щодо такої інформації –

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від ста до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони конституційного ладу України та у сфері виборчого процесу.

Об'єктивна сторона цього правопорушення виявляється у ненаданні суб'єкту виборчого процесу, щодо якого оприлюднено інформацію, яку він вважає недостовірною, на його вимогу (звернення) можливості у визначеному законом порядку оприлюднити відповідь щодо такої інформації. Положеннями чинних виборчих законів встановлено право суб'єктів виборчого процесу звернутись до ЗМІ, що оприлюднив інформацію, яку цей суб'єкт виборчого процесу вважає недостовірною, з вимогою опублікувати відповідь (ч. 12 ст. 71 Закону України "Про вибори народних депутатів України", ч. 9 ст. 56 Закону України "Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів" та ч. 5 ст. 64 Закону України "Про вибори Президента України").

Суб'єктом цього правопорушення є посадова особа.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Протокол про це правопорушення мають право складати голова, заступник голови, секретар, інші члени виборчої комісії, комісії з референдуму.

Справи про правопорушення, передбачені цією статтею, розглядаються суддями районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів.

Стаття 212¹². Порушення права на користування приміщеннями під час виборчої кампанії

Порушення встановленого законом права кандидатів, політичних партій (блоків) на використання на рівних умовах будинків (приміщень) для проведення передвиборного публічного заходу чи передвиборної агітації – тягне за собою накладення штрафу від вісімдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони конституційного ладу України та виборчого процесу.

Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає у відмові власника (володаря, користувача) надати будинок (приміщення) на рівних умовах усім суб'єктам виборчого процесу.

Суб'єктом цього правопорушення є фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Протокол про це правопорушення мають право складати уповноважені посадові особи органів внутрішніх справ.

Справи про правопорушення, передбачені цією статтею, розглядаються суддями районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів.

Стаття 212¹³. Виготовлення або розповсюдження друкованих матеріалів передвиборної агітації, які не містять відомостей про установу, що здійснила друк, їх тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск

Виготовлення або замовлення виготовлення під час виборчого процесу друкованих матеріалів передвиборної агітації, які не містять відомостей про установу, що здійснила друк, їх тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск, або у яких така інформація означена неправильно чи неповно, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'ятдесяти до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Розповсюдження (рознесення, вивішування, роздавання) під час виборчого процесу друкованих матеріалів передвиборної агітації, які не містять відомостей про установу, що здійснила друк, їх тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск, або у яких така інформація означена неправильно чи неповно, а так само

організація такого розповсюдження – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від двадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони конституційного ладу України та виборчого процесу.

Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає в замовленні, виготовленні, розповсюдженні під час виборчого процесу друкованих матеріалів передвиборчої агітації, які не містять відомостей про установу, що здійснила друк, їх тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск, або у яких така інформація означена неправильно чи неповно.

Суб'єктами цього правопорушення може бути як громадяни, так і посадові особи.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Протокол про зазначене правопорушення мають право складати уповноважені посадові особи органів внутрішніх справ.

Справи про правопорушення, передбачені цією статтею, розглядаються суддями районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів.

Стаття 212¹⁴. **Порушення порядку розміщення агітаційних матеріалів чи політичної реклами або розміщення їх у заборонених законом місцях**

Порушення встановленого законом порядку розміщення агітаційних матеріалів чи політичної реклами або розміщення їх у заборонених законом місцях громадянським – тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення встановленого законом порядку розміщення агітаційних матеріалів чи матеріалів політичної реклами підприємствами – розповсюд-жувачами реклами – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони конституційного ладу України та виборчого процесу.

Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає в порушенні встановленого законом порядку розміщення агітаційних матеріалів чи політичної реклами.

Суб'єктами цього правопорушення може бути як громадяни (ч. 1 ст. 212¹⁴ КУАП) так і посадові особи (ч. 2 ст. 212¹⁴ КУАП).

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Протокол про зазначене правопорушення мають право складати уповноважені посадові особи органів внутрішніх справ.

Справи про правопорушення, передбачені цією статтею, розглядаються суддями районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів.

Стаття 212¹⁵. **Порушення порядку надання фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення виборчої кампанії**

Порушення порядку надання фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення виборчої кампанії, якщо у зазначених діях відсутній склад злочину, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'ятдесяти до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від сімдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони конституційного ладу України та виборчого процесу, спрямовані на забезпечення дотримання належного порядку фінансування агітації.

Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає в порушенні порядку надання фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення виборчої кампанії. У випадку порушення встановленого

законом порядку надання фінансової (матеріальної) підтримки у великому розмірі, дане діяння слід кваліфікувати за ст. 159¹ Кримінального кодексу України.

Суб'єктами цього правопорушення може бути як громадяни так і посадові особи.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Протокол про зазначене правопорушення мають право складати голова, заступник голови, секретар, інші члени виборчої комісії, комісії з референдуму.

Справи про правопорушення, передбачені цією статтею, розглядаються суддями районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів.

Стаття 212¹⁶. **Замовлення або виготовлення виборчих бюлетенів понад встановлену кількість**

Замовлення або виготовлення виборчих бюлетенів понад встановлену рішенням відповідної виборчої комісії кількість – тягне за собою накладення штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони конституційного ладу України та у сфері виборчого процесу.

Об'єктивна сторона полягає в замовленні або виготовленні виборчих бюлетенів понад встановлену рішенням відповідної виборчої комісії кількість. Згідно з законами України "Про вибори Президента України" від 05.03.1999 р. № 474-IV, "Про вибори народних депутатів України" від 25.03.2004 р. № 1665-IV в редакції від 07.07.2005 р., "Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів" від 06.04.2004 р. № 1667-IV виборча комісія забезпечує виготовлення бюлетенів поліграфічним підприємством на підставі укладеної з ним угоди. Замовлення здійснюється при укладенні такої угоди між комісією та підприємством, до того ж угода підписується уповноваженими особами виборчої комісії (голова або за певних умов заступник голови комісії) та поліграфічного підприємства.

Суб'єкт правопорушення: голова (заступник голови) виборчої комісії, посадова особа поліграфічного підприємства.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Стаття 212¹⁷. **Ненадання копії виборчого протоколу**

Ненадання у випадках та порядку, встановлених законом, головою відповідної виборчої комісії або особою, яка відповідно до закону виконує його обов'язки, копії виборчого протоколу – тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони конституційного ладу України та виборчого процесу.

Об'єктивна сторона полягає в ненаданні у випадках та порядку, встановленому законом, копії виборчого протоколу. Чинним виборчим законодавством передбачені кілька різних за своїм функціональним призначенням виборчих документів, у назвах яких використано термін "протокол": протокол засідання виборчої комісії; протоколи про підрахунок голосів на виборчій дільниці, підсумки голосування у межах округу; результати виборів; протоколи про прийняття та передачу виборчих бюлетенів. Право на отримання копій таких протоколів мають: кандидати, уповноважені особи партій (блоків), довірені особи кандидатів, офіційні спостерігачі.

Суб'єкт правопорушення – голова відповідної виборчої комісії або особа, яка відповідно до закону виконує його обов'язки.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Стаття 212¹⁸. **Невиконання рішення виборчої комісії, комісії з референдуму**

Невиконання рішення виборчої комісії, комісії з референдуму, прийнятого в межах їх повноважень, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони конституційного ладу України та у сфері виборчого процесу.

Об'єктивна сторона полягає в невиконанні рішення виборчої комісії, комісії з референдуму. Рішення виборчої комісії, комісії з референдуму, прийняте в межах її повноважень, є обов'язковим для виконання усіма суб'єктами виборчого процесу, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, а також засобами масової інформації.

Суб'єктом правопорушення може бути як громадянин, так і посадові особи.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Стаття 212¹⁹. Відмова у звільненні члена виборчої комісії від виконання виробничих чи службових обов'язків або його безпідставне звільнення з роботи

Відмова у звільненні члена виборчої комісії від виконання виробничих чи службових обов'язків за основним місцем роботи на час виконання ним повноважень члена виборчої комісії – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Звільнення члена виборчої комісії з роботи або переведення його на нижчу посаду з підстав, пов'язаних із виконанням його обов'язків у виборчій комісії, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від шістдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони конституційного ладу України та виборчого процесу.

На час безпосереднього виконання обов'язків члена виборчої комісії (участь у засіданнях комісії, інших заходах, передбачених законодавством про вибори чи рішення комісії) на кожного члена виборчої комісії поширюються гарантії і компенсації, передбачені законодавством для працівників на час виконання ними державних або громадських обов'язків у робочий час. Члени виборчої комісії звільнюються від виконання службових обов'язків за місцем постійної роботи на час, необхідний для здійснення обов'язків члена комісії, на підставі письмового повідомлення голови, заступника голови чи секретаря відповідної виборчої комісії про скликання засідання комісії або рішення виборчої комісії про залучення члена комісії до участі в інших заходах, передбачених законодавством про вибори. Член комісії не може бути звільнений з роботи, переведений на нижчу посаду на підставах, пов'язаних із виконанням його обов'язків у виборчій комісії.

Об'єктивна сторона цієї статті виражається в таких діях: 1) відмова у звільненні члена виборчої комісії від виконання виробничих чи службових обов'язків за основним місцем роботи на час виконання ним повноважень члена виборчої комісії; 2) звільнення члена виборчої комісії з роботи або переведення його на нижчу посаду на підставах, пов'язаних із виконанням його обов'язків у виборчій комісії

Суб'єктом правопорушення є посадова особа.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Стаття 212²⁰. Порушення порядку опублікування документів, пов'язаних з підготовкою і проведенням виборів, референдуму

Порушення встановленого законом порядку опублікування документів та іншої інформації, пов'язаних з підготовкою і проведенням виборів, референдуму виборчою комісією чи засобом масової інформації, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено главою 15-А згідно із Законом України № 3504-IV від 23.02.2006 р.]

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони конституційного ладу України та виборчого процесу.

Об'єктивна сторона цієї статті виражається в порушення встановленого законом порядку опублікування документів та іншої інформації, пов'язаних з підготовкою і проведенням виборів, референдуму

Суб'єктом правопорушення є посадова особа відповідної виборчої комісії чи засобу масової інформації.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Розділ III

ОРГАНИ, УПОВНОВАЖЕНІ РОЗГЛЯДАТИ СПРАВИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Глава 16 Основні положення

Стаття 213. Органи (посадові особи), уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення

Справи про адміністративні правопорушення розглядаються:

- 1) адміністративними комісіями при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад;
- 2) виконавчими комітетами сільських, селищних, міських рад;
{Пункт третій статті 213 виключений на підставі Закону № 244/94-ВР від 15.11.94}
- 4) районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами (суддями);
- 5) органами внутрішніх справ, органами державних інспекцій та іншими органами (посадовими особами), уповноваженими на те цим Кодексом.

{Стаття 213 із змінами, внесеними згідно із Законами № 244/94-ВР від 15.11.94, № 2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001}

Будь-яка правозастосовча діяльність є складним процесом і проходить ряд послідовних стадій. Проведення у справах про адміністративні правопорушення складаються з таких стадій: 1) порушення справи; 2) адміністративне розслідування; 3) розгляд справи і прийняття щодо нього рішень; 4) перегляд постанови у скаргі або протесту; 5) виконання постанови у справі. Стадія розгляду справи є дуже важливою, адже її результатом буде рішення у справі, а воно повинно бути об'єктивним, законним і справедливим.

У зв'язку з тим, що сфера суспільних відносин, на які посягають адміністративні правопорушення дуже різноманітна, коло осіб, що уповноважені розглядати такі справи достатньо широке – близько 40 суб'єктів (разом із переліченими у статтях 218–244⁸). Звичайно, що об'єкт, на який посягає правопорушення, має бути сферою дії органу, що розглядає це правопорушення. Так, наприклад, органи державного пожежного нагляду розглядають справи щодо порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки (ст. 223 КпАП). Велика кількість органів, що наділені правом розглядати адміністративні правопорушення, з одного боку, забезпечує оперативність і кваліфікованість здійснення

цієї стадії, з іншого, – впливає на стан законності (адже ці органи постійно змінюються, змінюються їх повноваження).

Адміністративні комісії при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад та виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад – розглядаються у ст. 218 і 219 КпАП.

Районні (міські) суди (судді). Діяльність судів регламентується Конституцією України, законами України “Про судоустрій України” від 07.02.2002 р., “Про судову експертизу” від 25.02.1994 р., “Про статус суддів” від 15.12.1992 р. та іншими нормативно-правовими актами. В останній час компетенція судів значно розширилася. Це пов’язано, по-перше, з необхідністю термінового (оперативного) застосування заходів адміністративного стягнення. Адміністративному провадженню не властива складна процедура розслідування справ. Строки розгляду справ є короткими: 1, 3, 5, 7, 15, доба (ст. 277 КпАП). Наприклад, суд повинен протягом однієї доби розглянути справу щодо заготівлі, переробки або збуту радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції (ст. 42²), або щодо незаконного виробництва, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах (ст. 44 КпАП). По-друге, до компетенції судів віднесено розгляд справ, де правопорушення за ступенем громадської небезпеки наближається до злочину. Наприклад, дрібне хуліганство (ст. 173 КпАП), неправомірне використання державного майна (ст. 184¹ КпАП) і т. д.

Також згідно зі ст. 221 суди мають право розглядати справи про адміністративні правопорушення, вчинені особами віком від 16 до 18 років і застосовувати до них заходи впливу, що перелічені у ст. 24¹ КпАП.

Органи внутрішніх справ. Підвідомчість цього органа, що має право розглядати справи про адміністративні правопорушення, регламентуються ст. 222 КпАП. До завдань органів внутрішніх справ належить:

- забезпечення безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів;
- запобігання правопорушенням та їх припинення;
- охорона і забезпечення громадського порядку;
- виявлення і розкриття злочинів, розшук осіб, які їх вчинили;
- забезпечення безпеки дорожнього руху;
- захист усіх форм власності;
- притягнення порушників до відповідальності.

Діяльність органів внутрішніх справ має багатоаспектний характер. Так, згідно із ст. 222 КпАП органи внутрішніх справ розглядають справи: ч. 1 ст. 115 КпАП – про порушення правил користування засобами морського транспорту; ч. 1 ст. 119 КпАП – про пошкодження внутрішнього обладнання та стекол автобусів, маршрутних таксі, тролейбусів або трамваїв; ст. 161 – щодо незаконного відпуску або придбання бензину чи інших паливно-мастильних матеріалів та інші.

Органи державних інспекцій. До них належать органи таких державних інспекцій, як: державна інспекція якості лікарських засобів, головна державна інспекція з карантину рослин України, податкової інспекції, державні інспекції охорони праці та ін. Справи про адміністративні правопорушення можуть розглядатися іншими органами чи посадовими особами, уповноваженими на те КпАП, а саме тими, що перелічені у главі 17 КпАП: органи Державної прикордонної служби, органи залізничного транспорту, органи морського і річкового транспорту та інші.

Уповноважені органи (посадова особа) повинна оцінити зібрані докази у справі за власним переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об’єктивному дослідженні обставин справи в їх сукупності. До того ж треба керуватися законом і правосвідомістю. На підставі оцінки доказів приймається відповідне рішення. За результатами розгляду справи вноситься одна з таких постанов: 1) про накладення адміністративного стягнення; 2) про застосування заходів впливу, передбачених ст. 24¹ КпАП; 3) про припинення справи.

Постанова виконавчого комітету селищної, сільської ради приймається у формі рішення.

Стаття 214. Розмежування компетенції органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення

Адміністративні комісії при виконавчих органах сільських, селищних, міських рад вирішують усі справи про адміністративні правопорушення, за винятком віднесених цим Кодексом до відання інших органів (посадових осіб).

Виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад, судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів, органи внутрішніх справ, органи державних

інспекцій та інші уповноважені органи (пункт 5 статті 213) розглядають справи про адміністративні правопорушення, віднесені цим Кодексом до їх відання.

[Стаття 214 із змінами, внесеними згідно із Законами № 244/94-ВР від 15.11.94; № 2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001.]

Компетенція – це певний обсяг державної діяльності, покладений на конкретний орган, або коло питань, передбачених законодавством, іншими нормативно-правовими актами, які він має право вирішувати в процесі практичної діяльності.

Кожен орган виконавчої влади, діючи від імені та за дорученням держави, має певний правовий статус, є носієм відповідних повноважень юридично-владного характеру, реалізація яких забезпечує йому досягнення мети виконавчо-розпорядної діяльності. Органи виконавчої влади наділяються необхідною оперативною самостійністю, що виражається в їх компетенції – предметах відання, правах, обов’язках, територіальних межах діяльності кожного окремого органу. Одним із принципів адміністративного процесу є законність. Цей принцип виражає адміністративний процес як суто юридичну діяльність, що здійснюється тільки на основі спеціальних процесуальних норм. Державні органи діють у межах закріпленої за ними компетенції. Цей принцип закріплено також і в цій статті.

Конкретні повноваження суб’єктів адміністративної юрисдикції зафіксовано у главі 17 КпАП.

Значення стадії розгляду справ про адміністративні правопорушення визначаються тим, що саме тут приймається акт, в якому компетентний орган офіційно визнає громадянина винним або невинним і визначає міру його відповідальності. На етапі підготовки справи до розгляду орган зобов’язаний вирішити питання чи належить до його компетенції розгляд цієї справи.

При розгляді справи орган повинен керуватися нормами, передбаченими КпАП щодо місця, строків, порядку розгляду справи; вимоги до змісту постанови про адміністративне правопорушення; порядок і строки доведення постанови до заінтересованих осіб і т. д. (гл. 16, 17, 18, 22, 23 КпАП).

За характером компетенції виокремлюють:

1) органи, головним призначенням яких є розгляд справ про адміністративні правопорушення. Це – адміністративні комісії, які створюються відповідно до ст. 25 Закону України “Про місцеві державні адміністрації” від 09.04.1999 р. та ст. 38 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21.03.1997 р.; ст. 215 КпАП;

2) органи, які виконують юрисдикційну діяльність поряд з іншими функціями. Це – виконкоми сільських, селищних, міських рад; органи внутрішніх справ, військові комісаріати та інші.

За обсягом компетенції виокремлюють:

1) органи загальної компетенції – розглядають різноманітні категорії справ;

2) органи спеціальної компетенції – розглядають справи однієї категорії.

До перших належать: адміністративні комісії, виконкоми сільських, селищних, міських рад, органи внутрішніх справ, суди загальної юрисдикції.

До інших: органи державного пожежного нагляду (ст. 223 КпАП), що розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов’язані з порушенням вимог пожежної безпеки; органи повітряного транспорту (ст. 228 КпАП) та інші органи, що перелічені у главі 17 КпАП.

Компетенція адміністративних комісій міських рад з огляду на ст. 218 КпАП, значно ширше ніж адміністративних комісій при виконавчих органах сільських, селищних рад.

До відання адміністративних комісій, згідно з ч. 1 ст. 214 КпАП, віднесені усі справи про адміністративні правопорушення, за винятком віднесених Кодексом до відання інших органів. Це свідчить про неповний перелік справ у ст. 218 КпАП.

На сьогодні немає спеціального нормативно-правового акта, що регулює порядок формування і діяльність адміністративних комісій. В деяких випадках при відповідному виконавчому органі ради не створюються адміністративні комісії. В такому разі КпАП передбачає розгляд справи іншим органом. Так, наприклад, у разі відсутності адміністративної комісії при виконавчих органах сільських, селищних рад справу щодо порушення Правил охорони електричних мереж (ст. 99 КпАП), коли правопорушення вчинено громадянином, мають розглядати виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад; у разі відсутності адміністративних комісій при виконавчих органах міських рад справу про порушення правил охорони смуги відводу автомобільних шляхів (ст. 141 КпАП) може вирішувати адміністративна комісія при виконавчих органах сільських, селищних рад.

Також КпАП передбачає можливість вирішення справи різними органами. До того ж підвідомчість визначається:

– відсутність одного уповноваженого органу дає право іншому уповноваженому органу розглядати справу (так відбувається у прикладі зі справою, порушеною за ст. 141 КпАП);

– законодавством визначене первісне право одного з органів розглядати справу (наприклад, справу щодо незаконного виробництва, придбання речовин без мети збуту в невеликих розмірах (ч. 1 ст. 44 КпАП) першочергово розглядає начальник органу внутрішніх справ, який має право передати справу на розгляд районного, районного у місті, міського чи міського районного суду (статті 221, 222 КпАП).

Що стосується ч. 2 ст. 214 КпАП, то компетенція виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад збігається з компетенцією їх адміністративних комісій. Компетенція інших органів, що уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення, а саме: судів районних (міських) судів, органів внутрішніх справ, органів державних інспекцій та інших уповноважених органів (п. 5 ст. 213 КпАП) розглядається у відповідних статтях глави 17 КпАП.

Стаття 215. Порядок утворення колегіальних органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення

Адміністративні комісії утворюються відповідними органами місцевого самоврядування у складі голови, заступника голови, відповідального секретаря, а також членів комісії. В адміністративних комісіях при виконавчих органах міських рад є посада звільненого відповідального секретаря комісії. Порядок діяльності адміністративних комісій встановлюється цим Кодексом та іншими законодавчими актами України.

Адміністративні комісії при виконавчих комітетах районних у містах рад утворюються у разі надання районній у місті раді та її виконавчому комітету відповідних повноважень міською радою.

Порядок утворення інших колегіальних органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, а також порядок розгляду справ у цих органах визначаються законами України.

[Стаття 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 244/94-ВР від 15.11.94, в редакції Закону № 2342-II (2342-14) від 05.04.2001.]

Спеціального нормативно-правового акта, що регламентує порядок формування та діяльності адміністративних комісій, немає. Тому ці питання регулюються відповідними статтями КпАП, Законом України “Про місцеві державні адміністрації”, законом України “Про місцеве самоврядування”, іншими нормативно-правовими актами.

Адміністративні комісії утворюються відповідними органами місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст. Від імені і в інтересах територіальних громад працюють відповідні ради. Ради створюють постійні та тимчасові комісії з окремих питань. Сільські, селищні, міські ради та ради районів міста мають свої виконавчі органи – виконавчі комітети. Згідно зі ст. 38 Закону України “Про місцеве самоврядування” від 21.03.1997 р. міські, сільські, селищні виконавчі комітети створюють адміністративні комісії. Також адміністративні комісії утворюються, відповідно до ст. 25 Закону України “Про місцеві державні адміністрації”, місцевими державними адміністраціями. Місцеві державні адміністрації здійснюють функції виконавчої влади на території певної області, району, міста, а також реалізують делеговані їм відповідними радами повноваження. Таким чином, правом створити адміністративні комісії наділені: 1) територіальні органи виконавчої влади; 2) виконавчі органи місцевого самоврядування.

Склад адміністративної комісії:

- голова;
- заступник голови;
- відповідальний секретар;
- члени комісії.

Голова очолює адміністративну комісію. У разі його відсутності, адміністративну комісію очолює заступник голови. Роботу щодо підготовки справ про адміністративні правопорушення до розгляду виконує відповідальний секретар. В адміністративних комісіях при виконавчих органах міських рад є посада звільненого відповідального секретаря комісії. Кількість членів комісії визначається органом, що створює відповідну комісію.

У випадках надання районній у місті раді та її виконавчому комітету відповідних повноважень міською радою при виконавчих комітетах районних у місті рад утворюються адміністративні комісії.

Згідно з ч. 3 ст. 215 КпАП порядок утворення інших колегіальних органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, а також порядок розгляду справ у цих органах визначаються законами України. Це пов'язано з тим, що ця діяльність таких органів є вторинною, а не основною.

Стаття 216. Правомочність засідань колегіальних органів

Адміністративні комісії мають право розглядати справи про адміністративні правопорушення при наявності не менш як половини членів їх складу, а виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад – при наявності не менш як двох третин від загального складу виконавчого комітету.

Правомочність засідань інших колегіальних органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, встановлюється законодавством України.

[Стаття 216 із змінами, внесеними згідно із Законами № 244/94-ВР від 15.11.94, № 2342-II (2342-14) від 05.04.2001.]

Залежно від порядку вирішення підвідомчих питань органи виконавчої влади поділяються на єдиноначальні та колегіальні. Адміністративні комісії є колегіальним органом. На чолі колегіального органу стоїть група осіб, які входять до складу цього органу, тобто є організаційно і юридично оформленими (ч. 1 ст. 215 КпАП). Основні питання, які віднесені до компетенції такого органу, обговорюються та вирішуються на засіданнях колективно. Для винесення рішення з обговорюваного питання необхідно мати кворум. Саме такий кворум встановлюється цією статтею для розгляду справ про адміністративні правопорушення адміністративними комісіями – не менш половини членів її складу, виконавчими комітетами сільських, селищних, міських рад – не менш двох третин від загального складу виконавчого комітету.

Принцип колегіальності має на меті знизити вплив суб'єктивного фактору при розгляді справи. Колегіальність дає змогу правильно вирішувати найбільш складні питання, підвищує рівень об'єктивності і залучення досвіду.

Згідно із принципом законності лише при додержанні вимог цієї статті рішення колегіальних органів при розгляді справ про адміністративні правопорушення будуть мати юридичну силу.

З метою оптимізації законодавства, а також у зв'язку з тим, що інші колегіальні органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення, займаються розглядом справ поряд із основними своїми функціями, діяльність таких органів регулюється законодавством України.

Стаття 217. Повноваження посадових осіб, які розглядають справи про адміністративні правопорушення

Посадові особи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення, можуть накладати адміністративні стягнення, передбачені цим Кодексом, у межах наданих їм повноважень і лише під час виконання службових обов'язків.

Перелік посадових осіб, які від імені органів, згаданих у пункті 5 статті 213 цього Кодексу, розглядають справи про адміністративні правопорушення, встановлюється законами України.

[Стаття 217 із змінами, внесеними згідно із Законами № 244/94-ВР від 15.11.94, № 2342-II (2342-14) від 05.04.2001.]

Стаття 213 КпАП визначає, що поряд із органами розглядати справи про адміністративні правопорушення мають право посадові особи. Ця стаття визначає порядок і умови розгляду справи посадовою особою одноособово. Одноособове вирішення справи забезпечує оперативність використання індивідуальних здібностей та досвіду і водночас підвищує персональну відповідальність за прийняття рішення.

Обов'язковою умовою розгляду справ про адміністративні правопорушення посадовою особою є час виконання нею своїх службових обов'язків.

Адміністративні стягнення, які можуть накласти посадові особи, визначаються КпАП.

Адміністративне стягнення, що відповідає вимогам ч. 2 ст. 19 Конституції України: “органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов’язані діяти лише на підставах, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України”. Цією статтею закріплюється принцип адміністративного процесу про самостійність і незалежність у прийнятті рішень. Вирішувати справи, що входять до кола повноважень посадової особи, є її обов’язком. Передбачається, що ті чи інші справи можуть розглядати тільки визначені законом посадові особи і в межах своїх повноважень.

Частина 2 ст. 217 КпАП вказує, що перелік посадових осіб, які від імені органів, зазначених у п. 5 ст. 213 КпАП, розглядають справи про адміністративні правопорушення, встановлюється законами України. Цей перелік надається в главі 17 КпАП.

Глава 17

Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення

Стаття 218. Адміністративні комісії

Адміністративні комісії при виконавчих органах міських рад розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 45, 46, 92, 99, 103–1–104–1, частинами першою, третьою, четвертою і п’ятою статті 111 (за порушення, вчинені на аеродромі, не внесених до державного реєстру аеродромів України, поза територією аеродромів та на посадкових майданчиках), статтею 136 (за вчинення порушень на автомобільному транспорті), статтями 138, 141, 142, 149–152, частиною першою статті 154, статтею 159, статтею 175–1 (за порушення, вчинені у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статтею 179, статтею 180 (крім справ щодо батьків неповнолітніх або осіб, які їх замінюють), частиною четвертою статті 181, статтею 181–1, частиною першою статті 182, статтями 183, 185–12, 186, 186–1, 189, 189–1, 196, 212–1 цього Кодексу.

Адміністративні комісії при виконавчих органах сільських, селищних рад розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 92, статтею 99 (коли правопорушення вчинено громадянином), статтями 103–1, 103–2, 104, статтею 136 (за вчинення порушень на автомобільному транспорті), статтями 141, 142, 150–152, 155, 156, 159, статтею 175–1 (за порушення, вчинені у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статтею 179, статтею 180 (крім справ щодо батьків неповнолітніх або осіб, які їх замінюють), частиною четвертою статті 181, частиною першою статті 182, статтями 183, 186, 186–1, 196, 212–1 цього Кодексу.

{Частина третю статті 218 виключено на підставі Закону № 2342-II (2342–14) від 05.04.2001}

{Стаття 218 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 316–11 від 29.05.85, № 1117–11 від 16.10.85, № 2010–11 від 03.04.86, № 2444–11 від 27.06.86, № 3282–11 від 19.12.86, № 3690–11 від 12.03.87, № 4134–11 від 12.06.87, № 4135–11 від 12.06.87, № 4452–11 від 21.08.87, № 6976–11 від 14.12.88, № 7542–11 від 19.05.89, № 8711–11 від 19.01.90, № 8918–11 від 07.07.92, № 1369–12 від 29.07.91; Законами № 2354–12 від 15.05.92, № 2547–12 від 07.07.92, № 2977–12 від 03.02.93, № 3785–12 від 23.12.93, № 3888–12 від 23.12.94, № 3890–12 від 28.01.94, № 4044–12 від 25.02.94, № 84/94-ВР від 05.07.94, № 209/94-ВР від 14.10.94, № 64/95-ВР від 15.02.95, № 79/95-ВР від 01.03.95, № 296/95-ВР від 11.07.95, № 81/96-ВР від 06.03.96, № 148/96-ВР від 25.04.96, № 386/96-ВР від 01.10.96, 497/96-ВР від 14.11.96, № 308/97-ВР від 04.06.97; № 352-IV (352–14) від 23.12.98, № 998-IV (998–14) від 16.07.99, №

1969-II (1969–14) від 21.09.2000, № 2342-II (2342–14) від 05.04.2001, № 2360-II (2360–14) від 05.04.2001, № 2550-II (2550–14) від 21.06.2001, № 2888-II (2888–14) від 13.12.2001, № 548-IV (548–15) від 20.02.2003, № 1745-IV (1745–15) від 03.06.2004, № 2598-IV (2598–15) від 31.05.2005, № 2899-IV (2899–15) від 22.09.2005, № 534-V (534–16) від 22.12.2006, № 956-V (956–16) від 19.04.2007}

Порядок утворення, діяльність адміністративних комісій регулюється статтями 215, 216 КпАП, законами України “Про місцеві державні адміністрації, “Про місцеве самоврядування в Україні” – див. коментар до ст. 215.

Згідно із ст. 214 КпАП адміністративні комісії розглядають усі справи про адміністративні правопорушення, за винятком віднесення цим Кодексом до відання інших органів (посадових осіб), тобто адміністративні комісії мають право розглядати більшість справ про адміністративні правопорушення. Однак з огляду на зміст ст. 214, перелік справ, віднесених до відання адміністративних комісій, не є повним і вичерпаним. Після порушення справи і адміністративного розслідування складається протокол. Він є процесуальним документом, що фіксує закінчення розслідування. Протокол складається про кожне правопорушення, крім випадків, передбачених законодавством (ст. 258 КпАП). Стаття 256 КпАП встановлює обов’язковий перелік відомостей та атрибутів, які мають у ньому міститися.

На етапі підготовки справи до розгляду орган зобов’язаний вирішити: 1) чи належить до його компетенції розгляд цієї справи; 2) чи правильно складені протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення; 3) чи оповіщені особи, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце розгляду; 4) чи затребувані необхідні додаткові матеріали; 5) чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягується до відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

Отже, протокол є підставою для розгляду справи про адміністративне правопорушення. Глава 19 КпАП встановлює порядок оформлення, вимоги до протоколу про адміністративне правопорушення.

Після складання протокол і всі матеріали розслідування направляються на розгляд органу (посадовій особі), уповноваженого розглядати відповідну категорію справ про адміністративні правопорушення.

Стаття 219. Виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад

Виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 92, 99 (коли правопорушення вчинено громадянином), статтями 104, 141, 142, 152, 159, статтею 1751 (за порушення, вчинені у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статтею 179, статтею 180 (крім справ щодо батьків неповнолітніх або осіб, які їх замінюють), частиною четвертою статті 181, частиною першою статті 182, статтями 183, 186¹.

{Стаття 219 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 316–11 від 29.05.85, № 1117–11 від 16.10.85, № 2010–11 від 03.04.86, № 2444–11 від 27.06.86, № 3282–11 від 19.12.86, № 4135–11 від 12.06.87, № 6976–11 від 14.12.88; Законами № 2547–12 від 07.07.92, № 3785–12 від 23.12.93, № 209/94-ВР від 14.10.94, № 81/96-ВР від 06.03.96, № 148/96-ВР від 25.04.96; в редакції Закону № 2342-II (2342–14) від 05.04.2001; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1745-IV (1745–15) від 03.06.2004, № 2899-IV (2899–15) від 22.09.2005.}

Місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування – сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи.

Сільські, селищні, міські ради та ради районів міста мають свої виконавчі органи – виконавчі комітети.

Виконавчий комітет є юридичною особою. Він утворюється радою на строк її повноважень у складі голови відповідної ради, заступника (заступників) сільського, селищного, міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради, керуючого справами (секретаря) виконавчого комітету, а також керівників відділів, управлінь та інших виконавчих органів ради, інших осіб. До складу виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради за посадою входить також секретар відповідної ради. Кількісний та персональний склад виконавчого комітету визначається відповідною радою

за поданням її голови. Основними структурними підрозділами виконкому є відділи та управління.

У сільських радах, що представляють територіальні громади, які налічують до 500 жителів, за рішенням відповідної територіальної громади, або сільської ради виконавчі комітети можуть не створюватися. У цих випадках виконавчо-розпорядчі функції (крім розпорядження земельними та природними ресурсами) здійснює голова ради одноособово.

Однак це є порушенням принципу колегіального розгляду справ.

Виконавчі комітети приймають акти у формі рішень. Рішення виконавчого комітету приймаються на його засіданні більшістю голосів від загального складу виконавчого комітету. Стаття 216 КпАП передбачає, що виконавчі комітети мають право розглядати справи про адміністративні правопорушення за наявності не менш двох третин загального складу виконавчого комітету. Рішення (постанова) у справі виконавчого органу сільської, селищної, міської ради обов'язково підписується головуючим на засіданні і секретарем цього органу.

У випадку, коли справа підвладна і виконкому, і адміністративній комісії, рішення щодо органу, який буде її розглядати, приймає виконком. Взагалі, компетенція виконавчих органів сільських, селищних, міських рад щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення у більшості своїй збігається з компетенцією їх адміністративних комісій.

Ще одним зауваженням є те, що на практиці міські виконавчі комітети справи про адміністративні правопорушення зазвичай передають на розгляд адміністративних комісій.

{Статтю 220 виключено на підставі Закону № 244/94-ВР від 15.11.94}

{Статтю 220-1 виключено на підставі Закону № 2342-II (2342-14) від 05.04.2001}

Стаття 221. Районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді)

Судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені частиною першою статті 41, статтями 41-1-41-3, 42-1-42-3, частиною першою статті 44, статтями 44-1, 46-1, 46-2, 51-51-2, частинами другою, четвертою та п'ятою статті 85, статтями 85-1, 88-88-2, 90, 91, 92-1, 96-1, 98, 101-103, частиною першою статті 106-1, статтями 106-2, 107-1, частиною другою статті 112, частинами третьою та шостою статті 121, частинами третьою та четвертою статті 122, статтями 122-2, 122-4, 122-5, частиною третьою статті 123, статтею 124, частиною четвертою статті 127, частиною другою статті 127-1, статтею 130, частиною третьою статті 133, статтею 139, частиною четвертою статті 140, статтею 146, частиною другою статті 154, статтею 155-1, частинами першою, третьою і четвертою статті 156, статтями 160, 160-2, 162, 163-1-163-4, 164, 164-3, 164-5-164-14, 166-1-166-4, 166-7-166-12, 173-173-2, 174, 177-2, частиною третьою статті 178, частинами першою, другою і третьою статті 181, частиною другою статті 182, статтями 184-185-11, 186-5-188-1, 188-13, 188-14, 188-16, 188-17, 188-19, 188-22, 188-25, 188-27, 188-28, 188-31, частиною першою статті 189-1, статтями 190, 191, 193, 195-1-195-6, частиною першою статті 203, статтями 204-206-1, 212-2-212-20 цього Кодексу, а також справи про адміністративні правопорушення, вчинені особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років.

(Стаття 221 із змінами, внесеними згідно з Указами ППР № 316-11 від 29.05.85, № 2444-11 від 27.06.86, № 4452-11 від 21.08.87, № 6347-11 від 03.08.88, № 6976-11 від 14.12.88, № 7445-11 від 27.04.89, № 8710-11 від 19.01.90, № 8711-11 від 19.01.90, № 8918-11 від 07.03.90, № 9082-11 від 20.04.90, № 9166-11 від 04.05.90, № 647-12 від 18.01.91, № 661-12 від 28.01.91, № 1369-12 від 29.07.91, № 1413-12 від 09.08.91; Законами № 1255-12 від 25.06.91, № 2857-12 від 15.12.92, № 2992-12 від 04.02.93, № 3039-12 від 03.03.93, № 3350-12 від 30.06.93, № 3582-12 від 11.11.93, № 3785-12 від 23.12.93, № 3888-12 від 28.01.94, № 179/94-ВР від 22.09.94, № 244/94-ВР від 15.11.94, № 8/95-ВР від 19.01.95, № 64/95-ВР від 15.02.95, № 123/95-ВР від 05.04.95, № 210/95-ВР від 02.06.95, № 358/95-ВР від 05.10.95,

№ 386/96-ВР від 01.10.96, № 666/97-ВР від 21.11.97, № 210/98-ВР від 24.03.98, № 352-IV від 23.12.98, № 812-IV від 02.07.99, № 998-IV від 16.07.99, № 1080-IV від 21.09.99, № 1381-IV від 13.01.2000, № 1587-II від 23.03.2000, № 1685-II від 20.04.2000, № 1744-II від 18.05.2000, № 1969-II від 21.09.2000, № 1986-II від 21.09.2000, № 2056-II від 19.10.2000, № 2114-II від 16.11.2000, № 2247-II від 18.01.2001, в редакції Закону № 2342-II від 05.04.2001, із змінами, внесеними згідно із Законами № 2350-II від 05.04.2001, № 2359-II від 05.04.2001, № 2550-II від 21.06.2001, № 2703-II від 20.09.2001, № 2747-II від 04.10.2001, № 2787-II від 15.11.2001, № 2953-II від 17.01.2002, № 249-IV від 28.11.2002 – набирає чинності 11.06.2003 року, № 548-IV від 20.02.2003, № 666-IV від 03.04.2003, № 676-IV від 03.04.2003, № 749-IV від 15.05.2003, № 759-IV від 15.05.2003, № 1122-IV від 11.07.2003, № 1128-IV від 11.07.2003, № 1299-IV від 20.11.2003, № 1703-IV від 11.05.2004, № 1745-IV від 03.06.2004, № 2188-IV від 18.11.2004, № 2247-IV від 16.12.2004, № 2322-IV від 12.01.2005, № 2635-IV від 02.06.2005, № 2806-IV від 06.09.2005, № 2899-IV від 22.09.2005, № 3078-IV від 15.11.2005, № 3201-IV від 15.12.2005, № 3504-IV від 23.02.2006, № 534-V від 22.12.2006, № 577-V від 11.01.2007, № 695-V від 22.02.2007, № 1033-V від 17.05.2007, № 586-VI від 24.09.2008, № 801-VI від 25.12.2008, № 1180-VI від 19.03.2009)

Органи судової влади здійснюють свої повноваження виключно на підставах, у межах та порядку, передбачених Конституцією України, Законами України «Про судоустрій» від 07.02.2002 р., «Про статус суддів» від 15.12.1992 р. та іншими нормативно-правовими актами. Основними засадами судочинства є:

- 1) законність;
- 2) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом;
- 3) забезпечення доведеності вини;
- 4) змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;
- 5) підтримання державного обвинувачення в суді прокурором;
- 6) забезпечення обвинуваченим права на захист;
- 7) гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;
- 8) забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом;
- 9) обов'язковість рішень суду.

Систему судів загальної юрисдикції складають:

– місцеві суди;

– апеляційні суди, Апеляційний суд України;

– вищі спеціалізовані суди;

– Верховний Суд України

Місцевими загальними судами є районні, районні у містах, міські та міськрайонні суди, а також військові суди гарнізонів. Місцеві загальні суди розглядають кримінальні та цивільні справи, а також справи про адміністративні правопорушення

Місцевий суд складається з суддів місцевого суду, голови та заступника голови суду. Справи про адміністративні правопорушення розглядаються суддею одноособово. Суддя, який розглядає справу одноособово, діє як суд. Судді при здійсненні правосуддя незалежні від будь-якого впливу, нікому не підзвітні і підкоряються лише закону. Колегіальна справа про адміністративне правопорушення розглядається у випадку оскарження дій органів (посадових осіб) у зв'язку з накладенням адміністративного стягнення, але вже в порядку цивільного судочинства.

До відання суду віднесені справи, які більш складні у вирішенні. Також суди мають право розглядати справи про адміністративні правопорушення, вчинені особами від 16 до 18 років.

Судові рішення, що набрали законної сили, є обов'язковими до виконання усіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, об'єднаннями громадян та іншими організаціями, громадянами та юридичними особами на всій території України.

Зміни, внесені до коментованої статті, були обумовлені редагуванням низки статей КпАП, викладенням їх у новій редакції, доповненням Кодексу новими нормами, що обумовило відповідні зміни у компетенції районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів (суддів). Так, відповідно до положень Закону України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» у цій статті слово та цифри «статтями 121, 122, 122-1, 122-2, 123, 124, 130, 132» замінено словами

та цифрами «частинами третьою та шостою статті 121, частинами третьою та четвертою статті 122, статтями 122–2, 122–4, 122–5, частиною третьою статті 123, статтею 124, частиною четвертою статті 127, частиною другою статті 127–1, статтею 130»; після слів та цифр «частиною третьою статті 133» доповнено словами і цифрами «статтею 139, частиною четвертою статті 140», а після цифр «188–25» доповнено цифрами «188–27, 188–28». Законом України, № 801-VI від 25.12.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за правопорушення на ринку цінних паперів» цифри «163–163–4» замінено цифрами «163–1–163–4»; а згідно Закону України № 1180-VI від 19.03.2009 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України» після цифр «188–28» доповнено цифрами «188–31». Відповідно, правопорушення, означені у цих статтях, розглядають судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів.

Стаття 222. Органи внутрішніх справ (міліція)

Органи внутрішніх справ (міліція) розглядають справи про такі адміністративні правопорушення: про порушення громадського порядку, за порушення правил паспортної системи, правил дорожнього руху, правил, що забезпечують безпеку руху транспорту, правил користування засобами транспорту, правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на транспорті, а також про незаконний відпуск і незаконне придбання бензину або інших паливно-мастильних матеріалів (частина перша статті 44, статті 80 і 81 (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), частина друга статті 106–1, частини перша, друга, третя і четверта статті 109, статті 110, 111, частина третя статті 114, частина перша статті 115, стаття 116–2, частина друга статті 117, частини перша і друга статті 119, частини перша, друга, четверта і п'ята статті 121, статті 121–1, 121–2, частини перша і друга статті 122, частини перша і друга статті 123, статті 124–1–126, частини перша, друга і третя статті 127, частина перша статті 127–1, статті 128–129, частини перша, друга та п'ята статті 133, стаття 133–1, частина друга статті 135, стаття 136 (за винятком порушень на автомобільному транспорті), стаття 137, частини перша, друга і третя статті 140, статті 161, 164–4, 173, статтею 175–1 (за винятком порушень, вчинених у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статтями 176, 177, частини перша і друга статті 178, статті 189–2, 192, 194, 195, статті 197–201).

Від імені органів внутрішніх справ (міліції) розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

1) за адміністративні правопорушення, передбачені частиною першою статті 44, частиною другою статті 106–1, частинами першою, другою, третьою і четвертою статті 109, статтями 110, 111, частиною третьою статті 114, частиною першою статті 115, статтею 116–2, частиною другою статті 117, частинами першою і другою статті 119, частинами першою, другою і п'ятою статті 133, частиною другою статті 135, статтею 136 (за винятком порушень на автомобільному транспорті), статтями 137, 161, статтями 164–4, 173, статтею 203 цього Кодексу, – начальники органів внутрішніх справ та їх заступники, а статтею 175–1 (за винятком порушень, вчинених у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статтями 176, 177, частинами першою і другою статті 178, статтями 189–2, 192, 194, 195, 197–201 цього Кодексу – начальники або заступники начальників районних, міських, районних у містах відділів (управлінь) внутрішніх справ;

за адміністративні правопорушення, передбачені частинами першою, другою, третьою і четвертою статті 109, статтями 110, 111, частиною третьою статті 114, частиною першою статті 115, статтею 116–2, частиною другою статті 117, частинами першою і другою статті 133, частиною другою статті 135 цього Кодексу, крім того, – начальники лінійних пунктів міліції, а за порушення, передбачені частиною

третьою статті 109, статтею 110 цього Кодексу, – також і інші працівники міліції, на яких покладено нагляд за додержанням відповідних правил. Розмір штрафу, що накладається начальниками лінійних пунктів міліції, не може перевищувати чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

за адміністративні правопорушення, передбачені частиною першою статті 44, статтею 175–1 (за винятком порушень, вчинених у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статтями 176, 177 частинами першою і другою статті 178 цього Кодексу, крім того – начальники або заступники начальників органів внутрішніх справ на транспорті, інших органів внутрішніх справ, прирівнених до районних, міських, районних у містах відділів (управлінь) внутрішніх справ, начальники відділень міліції, що є в системі органів внутрішніх справ, а за правопорушення, передбачені статтею 177 і частинами першою та другою статті 178 цього Кодексу, – також дільничні інспектори (старші дільничні інспектори) міліції;

(Абзац четвертий пункту 1 частини другої статті 222 виключено на підставі Закону № 2342-II від 05.04.2001)

2) за адміністративні правопорушення, передбачені статтями 80 і 81 (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), статтею 124–1, частинами другою і третьою статті 126, частиною третьою статті 127, частиною першою статті 127–1, статтями 128–129, статтею 132–1, частиною шостою статті 133–1, частинами першою, другою і третьою статті 140 цього Кодексу, – начальник або заступник начальника відділення (відділу, управління, департаменту), командир або заступник командира окремого підрозділу Державтоінспекції Міністерства внутрішніх справ України, начальник відділу внутрішніх справ або особа, яка виконує його обов'язки;

3) за адміністративні правопорушення, передбачені частинами першою, другою, четвертою і п'ятою статті 121, статтями 121–1, 121–2, частинами першою і другою статті 122, частинами першою і другою статті 123, статтею 125, частиною першою статті 126, частинами першою і другою статті 127, частинами третьою, восьмою і дев'ятою статті 133–1 цього Кодексу, – працівники Державтоінспекції Міністерства внутрішніх справ України, які мають спеціальні звання.

(Стаття 222 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 316–II від 29.05.85, № 1117–II від 16.10.85, № 2444–II від 27.06.86, № 3282–II від 19.12.86, № 4134–II від 12.06.87, № 4135–II від 12.06.87, № 4452–II від 21.08.87, № 7542–II від 19.05.89, № 1369–II від 29.07.91, № 1818–II від 15.11.91; Законами № 3785–II від 23.12.93, № 3890–II від 28.01.94, № 155/94–BP від 29.07.94, № 244/94–BP від 15.11.94, № 64/95–BP від 15.02.95, № 296/95–BP від 11.07.95, № 148/96–BP від 25.04.96, № 398/96–BP від 02.10.96, № 55/97–BP від 07.02.97, № 812–IV від 02.07.99, № 1744–II від 18.05.2000, № 2247–II від 18.01.2001, № 2342–II від 05.04.2001, № 2350–II від 05.04.2001, № 1299–IV від 20.11.2003, № 2247–IV від 16.12.2004, № 2899–IV від 22.09.2005, № 586–VI від 24.09.2008)

Міліція в Україні – державний озброєний орган виконавчої влади, який захищає життя, здоров'я, права і свободи громадян, власність, природне середовище, інтереси суспільства і держави від протиправних посягань.

Міліція діє на підставі Закону України “Про міліцію” від 20.12.1990 р., ЗУ “Про оперативно-розшукову діяльність” від 18.02.1992 р., відповідних наказів МВС, постанов КМУ та інструкцій.

Основними завданнями міліції є:

- забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів;
- запобігання правопорушенням та їх припинення;
- охорона і забезпечення громадського порядку,
- виявлення і розкриття злочинів, розшук осіб, які їх вчинили;
- забезпечення безпеки дорожнього руху;
- захист власності від злочинних посягань;

– виконання кримінальних покарань і адміністративних стягнень;
 – участь у поданні соціальної та правової допомоги громадянам, сприяння у межах своєї компетенції державним органам, підприємствам, установам і організаціям у виконанні покладених на них законом обов'язків.

Діяльність міліції ґрунтується на принципах законності, гуманізму, гласності, поваги до особи, соціальної справедливості, взаємодії з трудовими колективами, громадськими організаціями й населенням. Міліція виконує свої завдання неупереджено, відповідно до закону. Ніякі виняткові обставини або вказівки службових осіб не можуть бути підставою для будь-яких незаконних дій або бездіяльності міліції. Для забезпечення громадського порядку працівники міліції вживають усіх заходів незалежно від свого підпорядкування.

Державні органи, громадські об'єднання, службові особи, трудові колективи, громадяни зобов'язані сприяти міліції в охороні громадського порядку і боротьбі із злочинністю. Керування всією міліцією України здійснює Міністр внутрішніх справ України.

Міліція є єдиною системою органів, яка входить до структури Міністерства внутрішніх справ України, виконує адміністративну, профілактичну, оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну, виконавчу та охоронну (на договірних засадах) функції. Вона складається з таких підрозділів:

- кримінальної міліції;
- міліції громадської безпеки;
- місцевої міліції;
- транспортної міліції;
- державної автомобільної інспекції;
- міліції охорони;
- судової міліції;
- спеціальної міліції.

У виняткових випадках Міністерством внутрішніх справ України з дозволу Кабінету Міністрів України можуть створюватись спеціальні підрозділи міліції. До обов'язків міліції входить:

- забезпечувати безпеку громадян і громадський порядок;
- виявляти, запобігати, припиняти та розкривати злочини, вживати з цією метою оперативно-розшукових та профілактичних заходів, передбачених чинним законодавством;
- приймати і реєструвати заяви й повідомлення про злочини та адміністративні правопорушення, своєчасно приймати відповідно до них рішення;
- здійснювати досудову підготовку матеріалів за протокольною формою, провадити дізнання у межах, визначених кримінально-процесуальним законодавством, припиняти адміністративні правопорушення і здійснювати провадження у справах про них;
- виявляти причини й умови, що сприяють вчиненню правопорушень, вживати в межах своєї компетенції заходів щодо їх усунення; брати участь у правовому вихованні населення;
- проводити профілактичну роботу серед осіб, схильних до вчинення злочинів, здійснювати адміністративний нагляд за особами, щодо яких його встановлено, а також контроль за засудженими до кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі;
- виконувати в межах своєї компетенції кримінальні покарання та адміністративні стягнення;
- у встановленому порядку виявляти і повідомляти закладам охорони здоров'я про осіб, які становлять групу ризику захворювання на СНІД і здійснювати за поданням закладу охорони здоров'я з санкції прокурора привід цих осіб, а також інфікованих вірусом імунодефіциту людини, хворих на венеричні захворювання, хронічний алкоголізм і наркоманів, які вводять наркотичні засоби шляхом ін'єкцій, для обов'язкового обстеження і лікування;
- давати відповідно до законодавства дозвіл на придбання, зберігання, носіння і перевезення зброї, боєприпасів, вибухових речовин та матеріалів, інших предметів і речовин, щодо зберігання і використання яких встановлено спеціальні правила, а також на відкриття об'єктів, де вони використовуються, контролювати додержання зазначених правил та функціонування цих об'єктів;
- забезпечувати в межах своєї компетенції безпеку дорожнього руху, дотримання законів, правил і нормативів у цій сфері, здійснювати реєстрацію та облік автотранспортних засобів, приймати іспити на право керування транспортними засобами і видавати відповідні документи; запобігати забрудненню повітря, водою транспортними засобами та сільськогосподарською технікою;
- контролювати дотримання громадянами та службовими особами встановлених законодавством правил паспортної системи, в'їзду, виїзду, перебування в Україні і транзитного проїзду через її територію іноземних громадян та осіб без громадянства та інше.

Працівник міліції на території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу в разі звернення до нього громадян або службових осіб з заявою чи повідомленням про події, які загрожують особистій чи громадській безпеці, або у разі безпосереднього виявлення таких зобов'язаний вжити заходів до попередження і припинення правопорушень, рятування людей, подання допомоги особам, які її потребують, встановлення і затримання осіб, які вчинили правопорушення, охорони місця події і повідомити про це в найближчий підрозділ міліції. При виконанні своїх обов'язків працівник міліції має право:

- вимагати від громадян і службових осіб, які порушують громадський порядок, припинення правопорушень та дій, що перешкоджають здійсненню повноважень міліції, виносити на місці усне попередження особам, які допустили незначні адміністративні порушення, а в разі невиконання зазначених вимог застосовувати передбачені законом заходи примусу;
 - перевіряти у громадян при підозрі у вчиненні правопорушень документи, що посвідчують їх особу, а також інші документи, необхідні для з'ясування питання щодо додержання правил, нагляд і контроль за виконанням яких покладено на міліцію;
 - викликати громадян і службових осіб у справах про злочини та у зв'язку з матеріалами, що знаходяться в її провадженні, в разі ухилення без поважних причин від явки за викликом піддавати їх приводу у встановленому законом порядку;
 - виявляти і вести облік осіб, які підлягають профілактичному впливу на підставі та в порядку, встановлених законодавством, виносити їм офіційне застереження про неприпустимість протиправної поведінки;
 - затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях осіб, перелічених у законі;
 - проводити огляд осіб, речей, що знаходяться при них, транспортних засобів і вилучати документи та предмети, що можуть бути речовими доказами або використані на шкоду їх здоров'ю;
 - складати протоколи про адміністративні правопорушення, провадити особистий огляд, огляд речей, вилучення речей і документів, застосовувати інші передбачені законом заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення;
 - у випадках, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення, накладати адміністративні стягнення або передавати матеріали про адміністративні правопорушення на розгляд інших державних органів, товариських судів, громадських об'єднань або трудових колективів;
 - проводити фотографування, звукозапис, кіно- і відеозйомку, дактилоскопію осіб, які затримані за підозрою у вчиненні злочину або за бродяжництвом, взяті під варту, звинувачуються у вчиненні злочину, а також осіб, підданих адміністративному арешту;
 - проводити кіно-, фото- і звукофіксацію як допоміжний засіб попередження протиправних дій та розкриття правопорушень;
 - вести профілактичний облік правопорушників;
 - повідомляти з метою профілактичного впливу державним органам, громадським об'єднанням, трудовим колективам і громадськості за місцем проживання особи про факти вчинення нею адміністративного правопорушення;
 - анулювати виданий підприємству, установі й організації дозвіл на придбання, зберігання і використання зброї, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів і речовин при невиконанні встановлених правил користування і поводження з ними або при недоцільності їх подальшого зберігання, вилучати за необхідності зазначені предмети, опечатувати склади, бази й сховища, закривати стрілецькі тири і стени, зброєремонтні та піротехнічні підприємства, магазини, що торгують зброєю і боєприпасами, до усунення порушень відповідних правил;
 - анулювати дозволи на придбання, зберігання і носіння зброї та боєприпасів, видані громадянам, які зловживають спиртними напоями, вживають наркотичні засоби без призначення лікаря, інші одурманюючі засоби, хворіють на психічні захворювання, та в інших випадках, передбачених законодавством;
 - оглядати з участю адміністрації підприємств, установ, організацій приміщення, де знаходяться зброя, боєприпаси, вибухові, наркотичні та сильнодіючі хімічні, отруйні та радіоактивні речовини і матеріали, з метою перевірки додержання правил поводження з ними;
 - оглядати зброю та боєприпаси, що знаходяться у громадян, а також місця їх зберігання;
 - вилучати у громадян і службових осіб предмети і речі, заборонені або обмежені в обороті, а також документи з ознаками підробки, знищувати ці предмети, речі та документи або передавати їх за призначенням у встановленому порядку та інше.
- Міліція має право застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальну зброю у випадках і в порядку, передбачених законом.

Працівник міліції у межах повноважень, наданих йому законом, самостійно приймає рішення і несе за свої протиправні дії або бездіяльність дисциплінарну чи кримінальну відповідальність. Дії працівника міліції можуть бути оскаржені у встановленому порядку до органів внутрішніх справ, суду або прокуратури.

Контроль за діяльністю міліції здійснюють Кабінет Міністрів України. Міністр внутрішніх справ України і в межах своєї компетенції Ради народних депутатів.

Нагляд за додержанням законності у діяльності міліції здійснюють Генеральний прокурор України і підлеглі йому прокурори.

Зміни, внесені до коментованої статті, були обумовлені законодавчим редагуванням статей Глави 10, яка має назву «Адміністративні правопорушення на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку». Частина першу цієї статті після слів і цифр «(частина перша статті 44)» було доповнено словами і цифрами «статті 80 і 81 (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів)», слова і цифри «статті 122-3, 124-1-128-1, частини перша і друга статті 129, стаття 132, частини перша, друга, четверта і п'ята статті 133» замінено словами і цифрами «частини перша, друга, четверта і п'ята статті 121, статті 121-1, 121-2, частини перша і друга статті 122, частини перша і друга статті 123, статті 124-1-126, частини перша, друга і третя статті 127, частина перша статті 127-1, статті 128-129, частини перша, друга та п'ята статті 133, стаття 133-1»; слово і цифри «статті 137, 139, 140» замінено словами і цифрами «стаття 137, частини перша, друга і третя статті 140, статті». Крім того: пункти 2 і 3 частини другої викладено у новій редакції.

Стаття 222¹. Органи Державної прикордонної служби України

Органи Державної прикордонної служби України розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням прикордонного режиму або режиму в пунктах пропуску через державний кордон України, порушенням іноземцями та особами без громадянства правил перебування в Україні і транзитного проїзду через її територію, а також з неповерненням капітаном іноземного судна перепусток на право сходження на берег осіб суднового екіпажу (стаття 202, частина друга статті 203, стаття 207).

Від імені органів Державної прикордонної служби України розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

начальники органів охорони державного кордону та Морської охорони Державної прикордонної служби України та їх заступники;

керівники підрозділів органів охорони державного кордону та Морської охорони Державної прикордонної служби України, які безпосередньо виконують завдання з охорони державного кордону України.

[Кодекс доповнено статтею 222-1 згідно із Законом № 812-IV (812-14) від 02.07.99; в редакції Закону № 662-IV (662-15) від 03.04.2003 – набуває чинності 01.08.2003 року, із змінами, внесеними згідно із Законом № 1299-IV (1299-15) від 20.11.2003.]

Діяльність органів Державної прикордонної служби здійснюється відповідно до законів України «Про Державну прикордонну службу України» від 03.04.2003 р., «Про державний кордон» від 04.11.1991 р., «Про прикордонний режим» від 27.07.1998 р. та інших нормативно-правових актів.

Охорона державного кордону України є невід'ємною складовою загальнодержавної системи захисту державного кордону і полягає у здійсненні Державною прикордонною службою України на суші, морі, річках, озерах та інших водоймах, а також Збройними силами України у повітряному та підводному просторі відповідно до наданих їм повноважень заходів з метою забезпечення недоторканності державного кордону України. Державною прикордонною службою України координується діяльність військових формувань та правоохоронних органів держави із захисту державного кордону.

Державна прикордонна служба України є правоохоронним органом спеціального призначення і має таку загальну структуру:

- спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у справах охорони державного кордону;
- територіальні органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону;
- морська охорона, яка складається із загонів морської охорони;
- органи охорони державного кордону – прикордонні загони, окремі контрольно-пропускні пункти, авіаційні частини;
- розвідувальний орган спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону.

У системі Державної прикордонної служби України є також навчальні заклади, науково-дослідні установи, підрозділи спеціального призначення та органи забезпечення.

Центральним органом управління прикордонними військами є спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у справах охорони державного кордону. Голова цього органу призначається і звільняється з посади Президентом України з метою ефективного виконання покладених на Державну прикордонну службу України завдань спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у справах охорони державного кордону утворюються територіальні органи – регіональні управління. Положення про регіональні управління затверджується головою Державної прикордонної служби України. Начальники регіональних управлінь призначаються на посади Головою Державної прикордонної служби України.

Згідно із законом Державна прикордонна служба може здійснювати адміністративне затримання осіб, розглядати справи про адміністративні правопорушення, які віднесені до її відання цією статтею. До того ж посадові особи, що мають право розглядати справи про адміністративні правопорушення, мають однакові повноваження при накладенні адміністративних стягнень.

Стаття 223. Органи державного пожежного нагляду

Органи державного пожежного нагляду розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконанням приписів та постанов посадових осіб органів державного пожежного нагляду (статті 120, 175, 188⁸).

Від імені органів державного пожежного нагляду розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

1) головні державні інспектори з пожежного нагляду центрального та територіальних органів державного пожежного нагляду та їх заступники – штраф на громадян до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

1') старші державні інспектори з пожежного нагляду – штраф на громадян до шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – до дев'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) головні державні інспектори з пожежного нагляду місцевих органів державного пожежного нагляду, державні інспектори з пожежного нагляду центрального та територіальних органів державного пожежного нагляду – штраф на громадян до шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

3) державні інспектори з пожежного нагляду – штраф на громадян до чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – до шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 223 із змінами, внесеними згідно з Указом ПБП № 3282-11 від 19.12.86, Законом № 55/97-ВР від 07.02.97, в редакції Закону № 651/97-ВР від 19.11.97, із змінами, внесеними згідно із Законом № 1155-IV (1155-15) від 11.09.2003.]

Органи державного пожежного нагляду діють на підставі Закону України «Про пожежну безпеку» від 17.12.1993 р., Правил пожежної безпеки, інших нормативно-правових актів.

Забезпечення пожежної безпеки є невід'ємною частиною державної діяльності щодо охорони життя та здоров'я людей, національного багатства і навколишнього природного середовища. Органи державного пожежного нагляду відповідно до покладених на них завдань:

– розробляють з участю заінтересованих міністерств та інших центральних органів виконавчої влади і затверджують загальнодержавні правила пожежної безпеки, які є обов'язковими для всіх підприємств, установ, організацій та громадян;

– погоджують проекти державних і галузевих стандартів, норм, правил, технічних умов та інших нормативно-технічних документів, що стосуються забезпечення пожежної безпеки, а також проектні рішення, на які не встановлено норми і правила;

– встановлюють порядок опрацювання і затвердження положень, інструкцій та інших нормативних актів з питань пожежної безпеки, що діють на підприємстві, в установі та організації, розробляють типові документи з цих питань;

– здійснюють контроль за додержанням вимог актів законодавства з питань пожежної безпеки керівниками центральних органів виконавчої влади, структурних підрозділів Ради Міністрів Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого та регіонального самоврядування, керівниками та іншими посадовими особами підприємств, установ та організацій, а також громадянами;

– проводять згідно з чинним законодавством перевірки і дізнання за повідомленнями та заявами про злочини, пов'язані з пожежами та порушеннями правил пожежної безпеки.

Від імені органів державного пожежного нагляду розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

– головні державні інспектори з пожежного нагляду центрального та територіальних органів державного пожежного нагляду та їх заступники;

– старші державні інспектори з пожежного нагляду;

– головні державні інспектори з пожежного нагляду місцевих органів державного пожежного нагляду, державні інспектори з пожежного нагляду центрального та територіальних органів державного пожежного нагляду;

– державні інспектори з пожежного нагляду.

Пожежна охорона створюється з метою захисту життя і здоров'я громадян, приватної, колективної та державної власності від пожеж, підтримання належного рівня пожежної безпеки на об'єктах і в населених пунктах.

Основними завданнями пожежної охорони є:

– здійснення контролю за дотриманням протипожежних вимог;

– запобігання пожежам і нещасним випадкам на них;

– гасіння пожеж, рятування людей та надання допомоги в ліквідації наслідків аварій, катастроф і стихійного лиха.

Пожежна охорона поділяється на державну, відомчу, місцеву та добровільну. Державний пожежний нагляд за станом пожежної безпеки в населених пунктах і на об'єктах незалежно від форм власності здійснюється відповідно до чинного законодавства державною пожежною охороною в порядку, встановлюваному Кабінетом Міністрів України.

Державна пожежна охорона формується на базі існуючих воєнізованої та професійної пожежної охорони, входить до системи Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи і здійснює державний пожежний нагляд.

Державна пожежна охорона створюється в містах, інших населених пунктах, на промислових та інших об'єктах незалежно від форм власності у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Державна пожежна охорона складається з підрозділів, апаратів управління та допоміжних служб, а також пожежно-технічних навчальних закладів і науково-дослідних установ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

Державна пожежна охорона є одночасно самостійною протипожежною службою цивільної оборони, а також службою, яка в межах своєї компетенції виконує мобілізаційну роботу.

Особи начальницького складу державної пожежної охорони є представниками органів виконавчої влади, їх законні вимоги є обов'язковими для виконання всіма посадовими особами та громадянами.

Ніхто не має права втручатися в законну діяльність працівника державної пожежної охорони.

Державні інспектори з пожежного нагляду мають право:

1) проводити в будь-який час у присутності власника чи його представника пожежно-технічні обстеження і перевірки підприємств, установ, організацій, будівель, споруд, новобудов та інших підконтрольних об'єктів незалежно від форм власності, одержувати від власника необхідні пояснення, матеріали та інформацію;

2) давати (надсилати) керівникам центральних органів виконавчої влади, структурних підрозділів Ради Міністрів Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого та регіонального

самоврядування, керівникам та іншим посадовим особам підприємств, установ та організацій, а також громадянам обов'язкові для виконання розпорядження (приписи) про усунення порушень і недоліків з питань пожежної безпеки.

У разі порушення правил пожежної безпеки, що створює загрозу виникнення пожежі або перешкоджає її гасінню та евакуації людей, а також у випадках випуску пожежонебезпечної продукції, систем і засобів протипожежного захисту з відхиленням від стандартів чи технічних умов або у разі їх відсутності припиняти чи забороняти роботу підприємств, окремих виробництв, виробничих дільниць, агрегатів, експлуатацію будівель, споруд, окремих приміщень, опалювальних приладів, дільниць електричної мережі, проведення пожежонебезпечних робіт, випуск та реалізацію пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту, дію виданих дозволів на право проведення робіт:

3) здійснювати контроль за виконанням протипожежних вимог, передбачених стандартами, нормами і правилами, під час проектування (вибірково), будівництва, реконструкції, розширення чи технічного переоснащення, капітального ремонту підприємств, будівель, споруд та інших об'єктів. У разі виявлення порушень забороняти до їх усунення випуск і застосування проектів, зупиняти проведення будівельно-монтажних робіт та вносити пропозиції про припинення фінансування цих робіт;

4) притягати до адміністративної відповідальності посадових осіб, інших працівників підприємств, установ, організацій та громадян, винних у порушенні встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконанні приписів, постанов органів державного пожежного нагляду, використанні пожежної техніки та засобів пожежогасіння не за призначенням;

5) застосовувати штрафні санкції до підприємств, установ та організацій за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконання розпоряджень (приписів) посадових осіб органів державного пожежного нагляду.

Контроль за діяльністю державної пожежної охорони здійснюють Кабінет Міністрів України, Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи і в межах своєї компетенції Рада Міністрів Республіки Крим, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого та регіонального самоврядування, а на підприємствах, що охороняються державною пожежною охороною, крім того, – керівники цих підприємств.

Нагляд за додержанням законності в діяльності пожежної охорони здійснюють Генеральний прокурор України і підлеглі йому прокурори.

Стаття 224. Органи залізничного транспорту

Органи залізничного транспорту розглядають справи про такі адміністративні правопорушення: про порушення правил користування засобами цього транспорту, правил щодо охорони порядку та безпеки руху, правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на залізничному транспорті, правил пожежної безпеки на залізничному транспорті (статті 109, 110, частина перша статті 120, частина перша статті 133, частина перша статті 134, частини перша і третя статті 135, стаття 136).

Від імені органів залізничного транспорту розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

– начальники станцій та їх заступники, начальники локомотивних (вагонних) депо, начальники пасажирських поїздів (механіки-бригадири пасажирських поїздів);

– контролери-ревізори пасажирських поїздів, ревізори-інструктори пасажирських поїздів, ревізори по контролю доходів, дорожні майстри, начальники дистанцій колії, начальники дистанцій сигналізації та зв'язку;

– начальник відділу Управління воєнізованої охорони спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі транспорту та його заступник, начальники відділів (загонів, команд, пожежних поїздів) та їх заступники, старші інструктори та інструктори по протипожежній профілактиці, начальники відділень (караулів) команд, пожежних поїздів воєнізованої охорони залізниць, метрополітенів, старші в місці розташування станцій посадові особи воєнізованої охорони.

(Абзац п'ятий частини другої статті 224 виключено на підставі Закону № 352-IV від 23.12.98)

Розмір штрафу, що накладається начальниками пасажирських поїздів (механіками-бригадирами пасажирських поїздів), дорожніми майстрами, начальниками відділень (караулів) команд, пожежних поїздів воєнізованої охорони залізниць, метрополітенів не може перевищувати чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Стаття 224 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 3282-ІІ від 19.12.86, Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 352-ІV від 23.12.98, № 2342-ІІ від 05.04.2001, № 885-VI від 15.01.2009)

Залізничний транспорт – виробничо-технологічний комплекс організацій і підприємств залізничного транспорту загального користування, призначений для забезпечення потреб суспільного виробництва і населення країни в перевезеннях у внутрішньому і міжнародному сполученнях та надання інших транспортних послуг усім споживачам без обмежень за ознаками форми власності та видів діяльності тощо.

Законодавство про залізничний транспорт загального користування складається із Законів України “Про транспорт” від 10.11.1994 р., “Про залізничний транспорт” від 04.07.1996 р., Статуту залізниць України, який затверджується Кабінетом Міністрів України, та інших актів законодавства України.

Управління залізницями та іншими підприємствами залізничного транспорту, що належать до загальнодержавної власності, здійснюється органом управління залізничним транспортом – Державною адміністрацією залізничного транспорту України (Укрзалізниця), підпорядкованим Міністерству транспорту України.

До сфери управління Укрзалізниці входять Донецька, Львівська, Одеська, Південна, Південно-Західна і Придніпровська залізниці, а також інші об’єднання, підприємства і організації залізничного транспорту за переліком, визначеним Мінтрансом.

Укрзалізниця у своїй діяльності керується Конституцією і законами України, постановами Верховної Ради України, указами і розпорядженнями Президента України, декретами, постановами і розпорядженнями Кабінету Міністрів України, Положенням про державну адміністрацію залізничного транспорту України, затвердженим Постановою КМУ від 29.02.1996 р., а також нормативними актами Мінтрансу.

Основними завданнями Укрзалізниці є: організація злагодженої роботи залізниць, об’єднань, підприємств та організацій залізничного транспорту з метою задоволення потреб суспільного виробництва і населення в перевезеннях; управління процесом залізничних перевезень, регулювання у сфері організації та забезпечення цього процесу; вирішення питань ефективного використання залізничного рухомого складу, його збереження, оновлення, ремонту, забезпечення матеріально-технічними та паливно-енергетичними ресурсами; проведення єдиної інвестиційної та технічної політики на залізничному транспорті, впровадження досягнень науки і техніки, нових технологій; проведення соціальної політики на залізничному транспорті.

Укрзалізницю очолює генеральний директор, який призначається Кабінетом Міністрів України за поданням Міністра транспорту. Генеральний директор Укрзалізниці має заступників, які за поданням Міністра транспорту призначаються Кабінетом Міністрів України. Генеральний директор Укрзалізниці несе персональну відповідальність за виконання покладених на Адміністрацію завдань і здійснення нею своїх функцій, встановлює ступінь відповідальності його заступників і керівників підрозділів Адміністрації.

Повноваження Укрзалізниці стосовно організації та забезпечення руху поїздів визначені ст. 16 Закону України “Про транспорт”, ст. 11 Закону України “Про залізничний транспорт”, Статутом залізниць України та ПТЕ.

Охорона вантажів і об’єктів залізничного транспорту, нагляд за дотриманням вимог пожежної безпеки, ліквідація пожеж на залізничному транспорті загального користування здійснюються відомчою воєнізованою охороною Укрзалізниці, працівники якої під час виконання службових обов’язків мають права, які передбачені Положенням про відомчу воєнізовану охорону Укрзалізниці та чинним законодавством України.

Положення про відомчу воєнізовану охорону Укрзалізниці затверджує Кабінет Міністрів України.

Санітарно-епідеміологічна служба залізничного транспорту та її структурні підрозділи здійснюють санітарно-епідеміологічний нагляд на підприємствах Укрзалізниці.

Залізниці та підприємства залізничного транспорту загального користування забезпечують безпеку

життя і здоров’я громадян, які користуються його послугами, а також безпеку руху поїздів, охорону навколишнього природного середовища згідно з чинним законодавством України.

Нормативні документи, що визначають порядок і умови перевезень, користування засобами залізничного транспорту загального користування, безпеки руху, охорони праці, забезпечення громадського порядку, перетину залізничних колій іншими видами транспорту і комунікаціями, пожежної безпеки, санітарні норми та правила на залізничному транспорті України, є обов’язковими для всіх юридичних і фізичних осіб на території України.

Зміни, внесені до коментованої статті Законом України № 885-VI від 15.01.2009 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв’язку з перейменуванням центральних органів виконавчої влади» були обумовлені необхідністю узгодження термінології: в абзаці четвертому частини другої статті 224 слова «Міністерства транспорту України» було замінено словами «спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі транспорту».

Стаття 225. Органи морського і річкового транспорту

Органи морського і річкового транспорту розглядають справи про такі адміністративні правопорушення: про порушення правил по охороні порядку і безпеки руху на морському транспорті, правил користування засобами морського транспорту, правил по охороні порядку і безпеки руху на річковому транспорті і маломірних суднах, правил випуску судна в плавання або допуск до керування судном осіб, які не мають відповідного документа, правил, що забезпечують безпеку експлуатації суден на внутрішніх водних шляхах, правил реєстрації торговельних суден, правил користування річковими і маломірними суднами, правил утримання баз (споруд) для стоянки маломірних суден, правил пожежної безпеки на морському і річковому транспорті, допуск до керування річковим або маломірним судном осіб, які перебувають у стані сп’яніння, передачу керування судном особі, яка перебуває у стані сп’яніння, керування річковими або маломірними суднами судоводіями у стані сп’яніння, у тому числі вчинене особами, які не мають права керування плавучими засобами, ухилення від проходження огляду на стан сп’яніння, порушення правил перевезення небезпечних речовин або предметів на морському і річковому транспорті, перевезення ручної кладі понад установлені норми на морському і річковому транспорті, безквитковий проїзд на суднах водного транспорту, порушення правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на морському і річковому транспорті, невиконання законних вимог посадкових осіб органів морського і річкового транспорту (статті 114, 115, 116, 116-1, 116-2, 116-3, 117, 118, частина перша статті 120, частина третя статті 129, частини п’ята і шоста статті 130, частина друга статті 133, частина перша статті 134, абзац десятий статті 135, статті 136 і 188-15 цього Кодексу).

Від імені органів морського і річкового транспорту розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

- 1) за адміністративні правопорушення, передбачені статтею 114, частиною другою статті 133 цього Кодексу, – начальник Головної державної інспекції України з безпеки судноплавства та його заступники, капітан морського порту;
- 2) за адміністративні правопорушення, передбачені статтею 115 цього Кодексу, – начальник Головної державної інспекції України з безпеки судноплавства та його заступники, капітан морського порту, капітан судна;
- 3) за адміністративні правопорушення, передбачені статтями 116, 116-1, 116-2, 117, 118, частиною третьою статті 129, частинами п’ятою і шостою статті 130 цього Кодексу, – начальник Головної державної інспекції України з безпеки судноплавства та його заступники, капітан річкового порту;
- 4) за адміністративні правопорушення, передбачені частиною першою статті 116-3 цього Кодексу, – Головний державний реєстратор флоту України та його заступники;

5) за адміністративні правопорушення, передбачені частиною другою статті 116–3 цього Кодексу, – Головний державний реєстратор флоту України та його заступники, капітан порту;

6) за адміністративні правопорушення, передбачені частиною першою статті 120 цього Кодексу, – начальник Головної державної інспекції України з безпеки судноплавства та його заступники, капітан порту, капітан судна;

7) за адміністративні правопорушення, передбачені частиною першою статті 134 та абзацом десятим статті 135 цього Кодексу, – начальник порту та його заступники, начальник пристані і вокзалу, капітан судна;

8) за адміністративні правопорушення, передбачені статтею 136 цього Кодексу, – начальник порту та його заступники, начальники районів порту (виробничо-перевантажувального комплексу в порту), начальник морського вокзалу та його заступники, капітан судна;

9) за адміністративні правопорушення, передбачені статтею 188–15 цього Кодексу, – начальник Головної державної інспекції України з безпеки судноплавства та його заступники, Головний державний реєстратор флоту України та його заступники.

(Стаття 225 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 3282–II від 19.12.86, Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 352-IV від 23.12.98, № 2342-II від 05.04.2001; в редакції Закону № 2686-II від 13.09.2001; із змінами, внесеними згідно із Законом № 586-VI від 24.09.2008)

Морський і річковий транспорт становлять єдину транспортну систему України. Правовими підставами їх діяльності є Закон України “Про транспорт” від 10.11.1994 р.. Положення про Міністерство транспорту та зв’язку України, Кодекс торговельного мореплавства України, Положення про систему управління безпекою судноплавства на морському і річковому транспорті, Постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.1998 р. “Про питання безпеки судноплавства України”, інші нормативно-правові акти.

Міністерство транспорту та зв’язку України (Мінтрансзв’язку України) є головним (провідним) органом у системі центральних органів виконавчої влади з питань реалізації державної політики в галузі авіаційного, автомобільного, залізничного, морського і річкового транспорту та у сфері використання повітряного простору України, забезпечення безпеки руху, навігаційно-гідрографічного забезпечення судноплавства, торговельного мореплавства, надання послуг поштового зв’язку, телекомунікацій та інформатизації, користування радіочастотним ресурсом України. Його діяльність спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Основними завданнями Мінтрансзв’язку є: участь у формуванні та реалізації державної політики в галузі транспорту, у сфері використання та обслуговування повітряного простору України, забезпечення безпеки руху, навігаційно-гідрографічного забезпечення судноплавства, торговельного мореплавства, надання послуг поштового зв’язку, телекомунікацій та інформатизації, користування радіочастотним ресурсом України; організація взаємодії та координації роботи автомобільного, авіаційного, залізничного, морського, річкового транспорту; забезпечення проведення державної політики з питань розвитку всіх видів автомобільних доріг на території України; участь в межах своєї компетенції у формуванні та реалізації державної тарифної політики і політики державних закупівель у галузі транспорту, у сфері використання та обслуговування повітряного простору України, навігаційно-гідрографічного забезпечення судноплавства, торговельного мореплавства, надання послуг поштового зв’язку, телекомунікацій та інформатизації; здійснення заходів щодо розвитку і вдосконалення телекомунікаційних мереж загального користування та мереж поштового зв’язку загального користування, підвищення їх якості та доступності, забезпечення сталого функціонування; формування Національної програми інформатизації та забезпечення її виконання; здійснення заходів щодо забезпечення інтеграції національної транспортної системи України до європейської і світової транспортної систем, а також сфери надання послуг поштового зв’язку, телекомунікацій та інформатизації – до європейського і світового інформаційного простору; здійснення державного управління та регулювання у сфері торговельного мореплавства; організація і контроль відповідно до законодавства за діяльністю морських і річкових портів; виконання відповідно до законодавства дозвільно-реєстраційних функцій у сфері забезпечення безпеки руху, торговельного мореплавства та

судноплавства на внутрішніх водних шляхах; забезпечення в межах своєї компетенції захисту авіації від актів незаконного втручання в її діяльність.

До складу річкового транспорту входять підприємства річкового транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів і вантажів, порти і пристані, судна, суднобудівно-судноремонтні заводи, ремонтно-експлуатаційні бази, підприємства шляхового господарства, а також підприємства зв’язку, промислові, торговельні, будівельні та постачальницькі підприємства, навчальні заклади, заклади охорони здоров’я, фізичної культури та спорту, культури, проектно-конструкторські організації та інші підприємства, установи і організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу річкового транспорту.

До складу морського транспорту входять підприємства морського транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів і вантажів, порти і пристані, судна, судноремонтні заводи, морські шляхи сполучення, а також підприємства зв’язку, промислові, торговельні, будівельні і постачальницькі підприємства, навчальні заклади, заклади охорони здоров’я, фізичної культури, науково-дослідні, проектно-конструкторські організації та інші підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу морського транспорту.

Управління безпекою судноплавства (БС) на морському і річковому транспорті здійснює Державний департамент морського і річкового транспорту (Укрморррчфлот). Управління БС на підприємстві, в установі, організації морського і річкового транспорту здійснює керівник підприємства, установи, організації. Управління БС на судні здійснює капітан судна (судноводій).

Головною метою системи управління безпекою судноплавства на морському і річковому транспорті є забезпечення безпечного функціонування морського і річкового транспорту і попередження аварійних подій.

До контрольно-наглядових органів на морському і річковому транспорті належать Держфлотінспекція; державне підприємство “Класифікаційне товариство Регістр судноплавства України”, Державне підприємство “Агентство морської безпеки”, інспекції державного портового нагляду на чолі з капітанами морських портів; Інспекція з питань підготовки та дипломування моряків; Інспекція Головного державного реєстратора флоту України

Головна державна інспекція України з безпеки судноплавства (Держфлотінспекція України) створюється для здійснення державного нагляду за безпекою судноплавства на морському і річковому транспорті та підпорядковується Мінтрансзв’язку.

Основними завданнями Держфлотінспекції є:

– здійснення державного нагляду за безпекою судноплавства у морських і річкових портах, територіальному морі, внутрішніх водах, на внутрішніх водних шляхах, а також на суднах, що плавають під Державним Прапором України;

– контроль додержання законодавства і міжнародних договорів України з безпеки судноплавства та здійснення заходів щодо запобігання забрудненню довкілля із суден;

– здійснення за дорученням Мінтрансу заходів щодо імплементації міжнародних договорів України з питань безпеки судноплавства та запобігання забрудненню довкілля із суден.

Держфлотінспекцію очолює начальник. Він призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Мінтрансу.

Держфлотінспекція знаходиться в м. Одесі. Її структурні підрозділи можуть знаходитися в інших містах країни.

Функції морського порту щодо забезпечення безпеки мореплавства визначаються Кодексом торговельного мореплавства України.

Державний нагляд за мореплавством у порту здійснює капітан морського торговельного (морського рибного) порту, який підпорядкований Міністерству транспорту України (Міністерству рибного господарства України) і очолює Інспекцію державного портового нагляду.

Інспекція державного портового нагляду створюється Міністерством транспорту України (Міністерством рибного господарства України) і діє відповідно до Положення про інспекцію державного портового нагляду.

Управління судами, вжиття всіх необхідних заходів щодо забезпечення безпеки плавання, попередження забруднення морського середовища, підтримання порядку покладається на капітана судна.

Право накладати адміністративні стягнення від імені органів морського і річкового транспорту надано особам, що перелічені в цій статті.

Зміни, внесені до коментованої статті, були обумовлені законодавчим редагуванням статей Глави 10, яка має назву «Адміністративні правопорушення на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв’язку». У частині першій цієї статті слова і цифри «частини третя і четверта статті 130, стаття

131» було замінено словами і цифрами «частини п'ята і шоста статті 130»; у пункті 3 частини другої слова і цифри «частинами третьою і четвертою статті 130, статтею 131» замінено словами і цифрами «частинами п'ятою і шостою статті 130».

{Статтю 226 виключено на підставі Закону № 2686-ІІ (2686-14) від 13.09.2001}

{Статтю 227 виключено на підставі Закону № 2686-ІІ (2686-14) від 13.09.2001}

Стаття 228. Органи повітряного транспорту

Органи повітряного транспорту розглядають справи про такі адміністративні правопорушення: про порушення правил користування засобами цього транспорту, правил щодо охорони порядку та безпеки авіації, правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на повітряному транспорті, правил пожежної безпеки на повітряному транспорті, правил про міжнародні польоти (стаття 111 (крім порушень, вчинених на аеродромах, не внесених до державного реєстру аеродромів України, поза територією аеродромів та на посадкових майданчиках), частина перша статті 112, стаття 113, частина друга статті 120, частина друга статті 135, стаття 137).

Від імені органів повітряного транспорту розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

1) за адміністративні правопорушення, передбачені статтею 111 (крім порушень, вчинених на аеродромах, не внесених до державного реєстру аеродромів України, поза територією аеродромів та на посадкових майданчиках), частиною першою статті 112, частиною другою статті 120, частиною другою статті 135, статтею 137 цього Кодексу:

– керівник спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі цивільної авіації України та його заступники, начальник інспекції спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі цивільної авіації України та його заступник, інспектори та регіональні інспектори спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі цивільної авіації України, керівники авіапідприємств та аеропортів або їх заступники, начальники служб організації перевезень авіапідприємств та аеропортів, командири повітряних суден;

– посадові особи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі транспорту, що виконують контрольно-ревізійні функції;

{Абзац четвертий пункту першого частини другої статті 228 виключено на підставі Закону № 352-ІV (352-14) від 23.12.98}

– начальники загонів і окремих команд воєнізованої охорони авіапідприємств (аеропортів).

Розмір штрафу, що накладається посадовими особами спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі транспорту, що виконують контрольно-ревізійні функції, начальниками служби організації перевезень авіапідприємств (аеропортів), начальниками окремих команд воєнізованої охорони авіапідприємств (аеропортів), не може перевищувати чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) за адміністративні правопорушення, передбачені статтею 113 цього Кодексу, – керівник спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі цивільної авіації України та його заступники.

[Стаття 228 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 3282-11 від 19.12.86, Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 352-ІV (352-14) від 23.12.98, № 2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001, № 2360-ІІ (2360-14) від 05.04.2001]

Комплексне управління безпекою транспорту здійснює Міністерство транспорту та зв'язку України. Завданням системи управління безпекою є попередження авіаційних подій та забезпечення

безпеки польотів. Управління безпекою польотів у цивільній авіації здійснює Державний департамент авіаційного транспорту (Укравіатранс). Управління безпекою польотів у авіакомпаніях і в авіапідприємствах здійснюють перші керівники авіакомпаній та авіапідприємств.

Правовими підставами діяльності Державного департаменту авіаційного транспорту є: Повітряний кодекс України; Закон України “Про транспорт”; постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.1997 р. № 204 “Про затвердження Порядку здійснення нагляду за забезпеченням безпеки руху на транспорті” та інші нормативно-правові акти.

Посадові особи органів повітряного транспорту діють у межах своїх повноважень і згідно із законом. Вони мають право розглядати тільки ті справи, що віднесені до їх компетенції.

Перелік осіб, що мають право розглядати справи про адміністративні правопорушення від імені органів повітряного транспорту, встановлюється цією статтею. Однак, крім перелічених посадових осіб, також ці справи можуть розглядатися органами внутрішніх справ, органами державного пожежного нагляду, органами і установами, що здійснюють нагляд відповідно до законодавства.

Підставою для розгляду справи є протокол, що складається відповідно до глави 19 КпАП.

Стаття 229. Органи автомобільного транспорту та електротранспорту

Органи автомобільного транспорту та електротранспорту (тролейбус, трамвай) розглядають справи про адміністративні правопорушення, зв'язані з порушенням правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту, правил користування автомобільним транспортом та електротранспортом (стаття 119, частина п'ята статті 133, частини перша, друга, четверта, п'ята і сьома статті 133-1, стаття 133-2, частина друга статті 134, частина четверта статті 135).

Від імені органів автомобільного транспорту та електротранспорту розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

1) на автомобільному транспорті – директор Державного департаменту автомобільного транспорту – штраф до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; заступники директора Державного департаменту автомобільного транспорту, начальники автотранспортних управлінь Міністерства транспорту України в Автономній Республіці Крим та областях – штраф до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; заступники начальників автотранспортних управлінь спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі транспорту в Автономній Республіці Крим та областях – штраф до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; контролери автотранспортних управлінь Міністерства транспорту України в Автономній Республіці Крим та областях – штраф до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) на пасажирському електротранспорті (тролейбус, трамвай) – начальники трамвайно-тролейбусних управлінь, начальники трамвайно-тролейбусних депо, начальники служб руху і районів руху трамвайно-тролейбусних управлінь, контролери трамвайно-тролейбусних управлінь.

(Стаття 229 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 3282-11 від 19.12.86, № 7542-11 від 19.05.89; Законами № 3785-12 від 23.12.93, № 2029-ІІ (2029-14) від 05.10.2000, № 586-VI від 24.09.2008, № 885-VI від 15.01.2009)

Автомобільний, а також міський електротранспорт, становлять єдину транспортну систему України. Правовими підставами діяльності органів автомобільного транспорту та електротранспорту є Закон України “Про транспорт”; постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.1997 за № 204 “Про затвердження Порядку здійснення нагляду за забезпеченням безпеки руху на транспорті”; Положення про Державний департамент автомобільного транспорту; Правила перевезень вантажів автомобільним транспортом України та інші нормативно-правові акти.

До складу автомобільного транспорту входять підприємства автомобільного транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів і вантажів, авторемонтні і шиноремонтні підприємства, рухомий

склад автомобільного транспорту, транспортно-експедиційні підприємства, а також автовокзали і автостанції, навчальні заклади, ремонтно-будівельні організації та соціально-побутові заклади. інші підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу автомобільного транспорту

До складу міського електротранспорту входять підприємства міського електротранспорту, що здійснюють перевезення пасажирів та вантажів, рухомий склад, трамвайні і тролейбусні лінії, ремонтно-експлуатаційні депо, службові приміщення, фунікулери, канатні дороги, ескалатори, заводи з ремонту рухомого складу і виготовлення запасних частин, споруди енергетичного господарства та зв'язку, промислові, ремонтно-будівельні, торговельні та постачальницькі організації, навчальні заклади, науково-дослідні та проектно-конструкторські установи, заклади охорони здоров'я, відпочинку, фізичної культури і спорту та інші культурно-побутові заклади і підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу міського електротранспорту

Державний департамент автомобільного транспорту (Укравтотранс) є урядовим органом державного управління у галузі автомобільного транспорту і діє у складі Мінтрансу та йому підпорядковується.

Укравтотранс очолює директор, якого призначає на посаду і звільняє з посади Кабінет Міністрів України за поданням Міністра транспорту. Безпосередній контроль та нагляд в галузі автомобільного транспорту на місцях здійснюють управління Мінтрансз'язку України в АРК та областях.

Урядовим органом державного управління у галузі електротранспорту є новостворене Міністерство з питань житлово-комунального господарства України, положення про яке було затверджено Кабінетом Міністрів України постановою від 12 травня 2007 року № 717. Вказане Міністерство відповідно до покладених на нього завдань здійснює реєстрацію та облік трамвайних вагонів і тролейбусів, а також державний контроль за технічним станом міського електротранспорту та забезпеченням безпеки руху трамвайних вагонів і тролейбусів.

Безпосередню роботу з контролю за технічним станом міського електротранспорту та забезпеченням безпеки руху трамвайних вагонів і тролейбусів здійснює Управління міського електротранспорту, Головна державна технічна інспекція міського електротранспорту.

Органи автомобільного транспорту та електротранспорту розглядають справи про адміністративні правопорушення, визначені цією статтею. Про вчинення адміністративного правопорушення складається протокол уповноваженою на те посадовою особою. Протокол не складається у випадку вчинення адміністративних правопорушень, а штраф накладається на місці вчинення правопорушення. якщо розмір штрафу не перевищує трьох не оподатковуваних мінімумів доходів громадян і якщо порушник не заперечує допущене правопорушення і адміністративне стягнення, що на нього накладається. Якщо порушник заперечує стягнення, що накладається на нього, то складається протокол про адміністративне правопорушення. Протокол направляється органу (посадовій особі), уповноваженому розглядати справу про адміністративне правопорушення.

Справа про адміністративне правопорушення розглядається в п'ятнадцятиденний термін від дня отримання органом (посадовою особою), правомочним розглядати справу, протоколу про адміністративне порушення та інших матеріалів справи.

Справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення. Якщо порушення вчинено водієм, то справа може розглядатися також за місцем обліку транспортних засобів або за місцем проживання порушника.

Цією статтею визначається перелік осіб, що мають право розглядати справи про відповідні адміністративні правопорушення. Посадові особи діють у межах своєї компетенції відповідно до Закону. Частина 2 цієї статті розмежує компетенцію органів автомобільного транспорту та електротранспорту. Ці посадові особи можуть накладати адміністративні стягнення лише у вигляді штрафу. Обов'язковою умовою для посадових осіб, що перелічені в ч. 2, є наявність у них посвідчень і розпізнавальних знаків.

Зміни, внесені до коментованої статті Законами України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» та № 885-VI від 15.01.2009 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з перейменуванням центральних органів виконавчої влади» були обумовлені законодавчим редагуванням низки статей КпАП та необхідністю узгодження термінології. У частині першій статті 229 слово і цифри «статті 133-1» замінено словами і цифрами «частини перша, друга, четверта, п'ята і сьома статті 133-1; а в абзаци четвертому частини другої та у пункті 1 частини другої слова «Міністерства транспорту України» замінено словами «спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі транспорту».

[Статтю 230 виключено на підставі Закону № 8/95-ВР (8/95-ВР) від 19.01.95]

Стаття 230-1. Органи спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з державного нагляду за додержанням законодавства про працю

Органи спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з державного нагляду за додержанням законодавства про працю розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з невиконанням законних вимог посадових осіб цих органів або створенням перешкод для діяльності цих органів (стаття 188-6).

Від імені органів спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з державного нагляду за додержанням законодавства про працю розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

державні інспектори праці територіальних органів – штраф до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

Головний державний інспектор праці України, його заступники; головні державні інспектори праці територіальних органів, їх заступники; державні інспектори праці спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з державного нагляду за додержанням законодавства про працю – штраф до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Кодекс доповнено статтею 230-1 згідно із Законом № 666/97-ВР від 21.11.97; в редакції Закону № 1725-IV від 18.05.2004; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1027-VI від 19.02.2009)

Міністерство праці та соціальної політики України (Мінпраці України) є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Мінпраці є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики у сфері зайнятості та трудової міграції, соціального захисту населення, загальнообов'язкового державного соціального страхування (далі – соціального страхування), соціально-трудових відносин та здійснення нагляду за додержанням законодавства про працю, оплати, нормування та стимулювання праці, професійної класифікації робіт і професій, умов праці, пенсійного забезпечення, соціального обслуговування населення, колективного договірного регулювання соціально-економічних інтересів працівників і роботодавців, розвитку соціального діалогу. Правовою підставою його діяльності є закони України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України. Положення про Міністерство праці та соціальної політики України.

Державний департамент нагляду за додержанням законодавства про працю (Держнаглядпраці) є урядовим органом державного управління, який діє у складі Мінпраці і підпорядковується йому. У межах своїх повноважень Держнаглядпраці організовує виконання актів законодавства та здійснює систематичний контроль за їх реалізацією. Держнаглядпраці узагальнює практику застосування актів законодавства з питань, що належать до компетенції Департаменту, розробляє і подає на розгляд Мінпраці пропозиції щодо його вдосконалення. Основними завданнями Держнаглядпраці є: забезпечення захисту прав працівників шляхом здійснення державного нагляду за додержанням законодавства про працю (крім питань охорони праці) та загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, на випадок безробіття (далі – загальнообов'язкове державне соціальне страхування) на підприємствах, в установах і організаціях усіх форм власності та у фізичних осіб, які використовують найману працю (далі – роботодавці); надання працівникам і роботодавцям рекомендацій та пропозицій з питань застосування законодавства про працю та загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Держнаглядпраці очолює директор – Головний державний інспектор праці України, який призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Міністра праці та соціальної політики.

Для виконання покладених на Держнаглядпраці завдань утворюються за погодженням з Мінпраці територіальні державні інспекції праці в межах граничної чисельності працівників Держнаглядпраці. Положення про зазначені інспекції затверджує директор. Керівників територіальних державних інспекцій праці та їх заступників призначає на посаду і звільняє з посади Міністр праці та соціальної політики в установленому порядку.

Керівники територіальних державних інспекцій праці є головними державними інспекторами праці Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя.

Цією статтею визначається перелік осіб, що мають право розглядати справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з невиконанням законних вимог посадових осіб органів спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з державного нагляду за додержанням законодавства про працю. Також перелічені особи мають право складати протокол про адміністративне правопорушення. Невиконання законних вимог посадових осіб державної інспекції праці Мінпраці щодо усунення порушень законодавства про працю тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'яти до дев'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ст. 188^б КпАП).

Посадові особи Держнаглядпраці (Головний державний інспектор праці України, його заступники, державні інспектори праці), головні державні інспектори праці територіальних державних інспекцій праці та їх заступники мають право накладати штраф до дев'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; державні інспектори праці територіальних державних інспекцій праці – до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Інспектор праці обов'язково веде контроль виконання припису. По закінченні місячного терміну чи іншого терміну, визначеного приписом для усунення виявлених порушень, виникає право на проведення повторної перевірки виконання припису.

У разі невиконання припису інспектором праці складається акт, у якому зазначаються стан виконання кожної вимоги припису, причини й особи, винні в цьому.

Частина 2 і ч. 3 статті розмежовують компетенцію відповідних посадових осіб у частині розміру штрафу при накладенні адміністративного стягнення. Посадові особи діють у межах своєї компетенції і в порядку, передбаченому законодавством.

Зміни до коментованої статті було внесено Законом України № 1027-VI від 19.02.2009 р. «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за несвоєчасну виплату або безпідставну невиплату заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших встановлених законом виплат». На відміну від попередньої редакції, державні інспектори праці територіальних органів можуть тепер накладати штраф до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; а Головний державний інспектор праці України, його заступники; головні державні інспектори праці територіальних органів, їх заступники; державні інспектори праці спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з державного нагляду за додержанням законодавства про працю – штраф до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (у попередній редакції – відповідно до дванадцяти і до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян).

Стаття 231. Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці

Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці розглядають справи: про порушення законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці, щодо безпечного ведення робіт, зберігання, використання та обліку вибухових матеріалів у галузях промисловості та на об'єктах, підконтрольних органам спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці, про порушення законодавства про надра, а також невиконання законних вимог органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці (частина друга статті 41 (за винятком порушень санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм), статті 47, 57, 58, 93, 94, 188–4).

Від імені органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

1) за порушення законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці,

щодо безпечного ведення робіт у галузях промисловості та на об'єктах, підконтрольних органам спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці, а також невиконання законних вимог органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці:

– державні інспектори – штраф до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

– головні державні інспектори, начальники інспекцій спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці та їх заступники – штраф до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

– начальники управлінь і відділів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці та їх заступники – штраф до дев'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

Керівник спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці та його заступники – штраф до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) за порушення законодавства про надра, нормативних актів про зберігання, використання та облік вибухових матеріалів у галузях промисловості та на об'єктах, підконтрольних органам спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці, а також невиконання законних вимог органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці:

– державні інспектори – штраф до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

– головні державні інспектори, начальники інспекцій спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці та їх заступники – штраф до одинадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

– начальники управлінь і відділів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці та їх заступники – штраф до дванадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

Керівник спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці та його заступники – штраф до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Стаття 231 із змінами, внесеними згідно із Законами № 8/95-ВР від 19.01.95, № 55/97-ВР від 07.02.9, № 352-IV (352-14) від 23.12.98; в редакції Закону № 2342-II (2342-14) від 05.04.2001; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2197-IV (2197-15) від 18.11.2004}

Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці діють на підставі Закону України “Про охорону праці”, Положення про Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду

До складу органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці входять:

- Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду;
- територіальні управління з нагляду за охороною праці;
- державні інспекції охорони праці;
- державні інспектори.

Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляд) є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з промислової безпеки, охорони праці, державного гірничого нагляду та державного регулювання у сфері безпечного поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Основними завданнями Держгірпромнагляду є: формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері промислової безпеки та охорони праці, здійснення державного гірничого нагляду, без-

печного поведження з вибуховими матеріалами промислового призначення, охорони надр; здійснення комплексного управління у сфері промислової безпеки та охорони праці, а також контролю за виконанням функцій державного управління охороною праці міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими держадміністраціями та органами місцевого самоврядування; організація та здійснення державного нагляду за додержанням законів та інших нормативно-правових актів з питань: охорони праці в частині промислової безпеки, безпечного ведення робіт юридичними та фізичними особами, які відповідно до законодавства використовують найману працю.

Держгірпромнагляд очолює Голова, який призначається на посаду і звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України.

Для виконання покладених на Держгірпромнагляд завдань утворюються за погодженням з Мінпраці територіальні державні інспекції праці.

Згідно з Законом України "Про охорону праці" роботодавцем для організації виконання правових, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних, соціально-економічних і лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на запобігання нещасним випадкам, професійним захворюванням і аваріям у процесі праці, створюється служба охорони праці.

На основі Типового положення про службу охорони праці з урахуванням специфіки виробництва та видів діяльності, чисельності працівників, умов праці та інших факторів, роботодавець розробляє і затверджує Положення про службу охорони праці відповідного підприємства, визначає структуру служби охорони праці, її чисельність, основні завдання, функції та права її працівників, відповідно до законодавства.

Служба охорони праці підпорядковується безпосередньо роботодавцю.

Служба охорони праці створюється на підприємствах з кількістю працівників 50 і більше осіб. На підприємстві з кількістю працівників менше 50 осіб функції служби охорони праці можуть виконувати в порядку сумісництва (суміщення) особи, які мають відповідну підготовку. На підприємстві з кількістю працівників менше 20 осіб для виконання функцій служби охорони праці можуть залучатися сторонні спеціалісти на договірних засадах, які мають виробничий стаж роботи не менше трьох років і пройшли навчання з охорони праці.

Служба охорони праці взаємодіє з іншими структурними підрозділами, службами, фахівцями підприємства та представниками профспілки, а за її відсутності – з уповноваженими найманими працівниками особами з питань охорони праці.

Також згідно з Типовим положенням про громадського інспектора з охорони праці в Україні діють громадські інспектори з охорони праці, які здійснюють громадський контроль за додержанням законів, інших нормативно-правових актів з охорони праці, виконанням роботодавцем і уповноваженими ним посадовими особами заходів щодо запобігання нещасним випадкам на виробництві та професійним захворюванням. Головними завданнями громадського інспектора є захист прав та інтересів членів профспілки в сфері охорони праці, визначених законодавством, сприяння створенню для кожного працівника здорових і безпечних умов праці відповідно до встановлених нормативів.

У структурних підрозділах великих підприємств, де в установленому порядку окремо обирається профспілковий орган, створюється Комісія з охорони праці цього органу. Кількісний і персональний склад Комісії визначається і затверджується виборчим профспілковим органом підприємства (структурного підрозділу) залежно від кількості працівників і специфіки виробництва. Головними завданнями Комісії є здійснення громадського контролю за додержанням роботодавцем вимог законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці, захист прав та інтересів членів профспілки у цій сфері.

Державний нагляд за охороною праці здійснюється шляхом планових та позапланових перевірок.

Планові та позапланові перевірки, залежно від їх мети та завдань, поділяються на оперативні, цільові, комплексні.

Розглядати справи про відповідні правопорушення від імені органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці мають право посадові особи, перелічені у цій статті.

Посадова особа, яка здійснює державний нагляд за охороною праці під час перевірки повинна мати при собі посвідчення, а при перевірці режимних об'єктів – додатково допуск, оформлений у встановленому порядку, згідно з законодавством.

У разі створення перешкод проведенню перевірки посадова особа Держнагляд-охоронпраці України звертається до правоохоронного органу.

Стаття 231¹. Органи державного геологічного контролю

Органи державного геологічного контролю розглядають справи про порушення законодавчих та інших нормативних актів, які встановлюють порядок, правила і вимоги щодо проведення робіт по геологічному вивченню надр України (статті 57, 58).

Від імені органів державного геологічного контролю розглядати справи про адміністративні правопорушення та накладати адміністративні стягнення мають право:

– державні інспектори – штраф до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

– головний державний інспектор державного геологічного контролю та його заступники – штраф до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 231¹ згідно із Законом України № 1379-IV від 13.01.2000 р.]

Міністерство охорони навколишнього природного середовища України (Мінприроди) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України.

Мінприроди є головним (провідним) органом у системі центральних органів виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, екологічної безпеки, заповідної справи, поводження з відходами, формування, збереження та використання екологічної мережі, геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання надр, а також топографо-геодезичної та картографічної діяльності.

Державний геологічний контроль за веденням робіт по геологічному вивченню та використанню надр України (далі – державний геологічний контроль) здійснюється Мінприроди та його органами на місцях.

Органами державного геологічного контролю є: Головне управління державного геологічного контролю за веденням робіт по геологічному вивченню та використанню надр, що утворено в структурі Мінприроди; територіальні інспекції державного геологічного контролю за веденням робіт по геологічному вивченню та використанню надр.

Головним завданням органів державного геологічного контролю є забезпечення дотримання всіма міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами, їх об'єднаннями, установами та організаціями незалежно від форм власності: встановленого порядку, норм і правил ведення геологічних, пошукових, розвідувальних, гідрогеологічних, геохімічних, інженерно-геологічних, геофізичних та інших робіт, пов'язаних з геологічним вивченням надр, включаючи континентальний шельф України і виключну (морську) економічну зону; правил користування надрами з метою геологічного вивчення та використання, вимог у галузі охорони надр у частині повного і комплексного їх вивчення.

Органи державного геологічного контролю відповідно до покладених на них завдань здійснюють державний контроль за: виконанням державних програм геологорозвідувальних робіт, геологічних завдань і замовлень; обґрунтованістю напрямів пошукових, розвідувальних та інших робіт по геологічному вивченню надр; виконанням рішень з питань методичного забезпечення робіт по геологічному вивченню та використанню надр; обґрунтованістю застосування методик і технологій, якістю, комплексністю, ефективністю робіт по геологічному вивченню та використанню надр; ефективністю та цільовим використанням державних коштів, що спрямовуються на геологічне вивчення надр; повнотою й вірогідністю вихідних даних про кількість та якість запасів основних і спільно залягаючих корисних копалин і компонентів, що містяться в них; своєчасністю і правильністю державної реєстрації робіт по геологічному вивченню та використанню надр, наявністю спеціальних дозволів на користування надрами та виконанням передбачених ними умов; дотриманням міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами, їх об'єднаннями, установами та організаціями нормативів, стандартів та інших вимог щодо геологічного вивчення та використання надр; відповідністю геологорозвідувальних робіт і наукових досліджень державним контрактам і замовленням, а також проектам з проведення таких робіт; повнотою вивчення геологічної будови надр, гірничо-технічних, гідрогеологічних, інженерно-геологічних, геолого-екологічних та інших умов родовищ корисних копалин; використанням технічних засобів і методів ведення робіт по геологічному вивченню та використанню надр, що виключають невинуваті втрати корисних копалин і погіршення їх якості; виконанням рішень Державної комісії України по запасах корисних копалин; дотриманням під час дослідної експлуатації родовищ корисних копалин технологій, які б забезпечували необхідне

їх вивчення, не знижуючи при цьому промислову цінність; збереженням розвідувальних гірничих виробок і свердловин для розроблення родовищ корисних копалин, а також геологічної документації, зразків порід, дублікатів проб, що можуть бути використані при подальшому вивченні надр.

Органи державного геологічного контролю при виконанні покладених на них функцій взаємодіють з органами Мінприроди та Держнаглядохоронпраці.

Органи державного геологічного контролю мають право: здійснювати в межах своєї компетенції перевірку діяльності підприємств, їх об'єднань, установ та організацій незалежно від форм власності з питань геологічного вивчення та використання надр; припиняти всі види робіт по геологічному вивченню надр, якщо вони не відповідають затвердженим проєктам, проводяться без державної реєстрації, а також з порушенням стандартів та правил і можуть спричинити псування родовищ, суттєве зниження ефективності робіт або призвести до значних збитків; зупиняти роботи підприємств і організацій, що займаються геологічним вивченням та використанням надр без спеціальних дозволів або з порушенням умов, передбачених цими дозволами, ставити питання перед Мінприроди про позбавлення зазначених дозволів; давати підприємствам, їх об'єднанням, установам і організаціям обов'язкові для виконання вказівки про усунення недоліків і порушень нормативів і стандартів під час проведення робіт по геологічному вивченню та використанню надр; вносити подання до органів державної виконавчої влади, виконавчих комітетів місцевих Рад народних депутатів, які фінансують роботи по геологічному вивченню надр, щодо виявлених фактів нерационального використання державних коштів у результаті порушення встановленого порядку, норм і правил ведення зазначених робіт з метою вжиття відповідних заходів; залучати за домовленістю спеціалістів підприємств, установ та організацій для участі у здійсненні державного геологічного контролю за веденням робіт по геологічному вивченню надр; заслуховувати інформації представників міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, підприємств, їх об'єднань, установ та організацій незалежно від форм власності з питань, що входять до компетенції органів державного геологічного контролю, а також одержувати від них пояснення щодо порушення правил і норм ведення робіт по геологічному вивченню надр; одержувати безоплатно від підприємств, їх об'єднань, установ та організацій, що провадять геологічне вивчення та використання надр, інформацію, необхідну для виконання завдань, покладених на органи державного геологічного контролю; брати участь у розробленні документів нормативного характеру, що стосуються геологічного вивчення та використання надр; брати у необхідних випадках участь у роботі комісії з питань приймання в експлуатацію підприємств по розробці родовищ корисних копалин, а також розгляду конфліктних питань щодо користування надрами; складати протоколи про порушення правил і вимог проведення робіт по геологічному вивченню надр, вчинені не в процесі розробки родовищ корисних копалин.

Начальник Головного управління державного геологічного контролю за веденням робіт по геологічному вивченню та використанню надр є головним державним інспектором державного геологічного контролю, призначається на посаду і звільняється з посади головою Мінприроди і підлеглий безпосередньо голові Комітету.

Заступники начальника Головного управління державного геологічного контролю за веденням робіт по геологічному вивченню та використанню надр є заступниками головного державного інспектора державного геологічного контролю.

Начальники територіальних інспекцій державного геологічного контролю за веденням робіт по геологічному вивченню та використанню надр є заступниками головного державного інспектора державного геологічного контролю по територіальній зоні.

Заступники начальника Головного управління державного геологічного контролю за веденням робіт по геологічному вивченню та використанню надр і начальники територіальних інспекцій державного геологічного контролю за веденням робіт по геологічному вивченню та використанню надр призначаються на посаду і звільняються з посади головою Мінприроди за поданням начальника Головного управління державного геологічного контролю за веденням робіт по геологічному вивченню та використанню надр. Начальник Головного управління державного геологічного контролю за веденням робіт по геологічному вивченню та використанню надр несе персональну відповідальність за здійснення покладених на органи державного геологічного контролю функцій, встановлює ступінь відповідальності заступників начальника, а також інших працівників.

Керівники підприємств, їх об'єднань, установ та організацій, що провадять роботи по геологічному вивченню та використанню надр, повинні подавати посадовим особам державного геологічного контролю геологічну, виробничо-технічну, проектно-кошторисну та іншу документацію і забезпечувати необхідні умови для проведення перевірок. Покладення на органи державного геологічного контролю функцій, передбачених цим Положенням, не звільняє міністерства і інші центральні органи виконавчої влади від контролю за виконанням підприємствами, їх об'єднаннями, установами та організаціями, що входять до сфери їх управління, встановлених вимог ведення робіт по геологічному вивченню та

використанню надр і не знімає з їх керівників персональної відповідальності за дотримання діючого порядку виконання цих робіт.

Від імені органів державного геологічного контролю розглядати справи про порушення законодавчих та інших нормативних актів, які встановлюють порядок, правила і вимоги щодо проведення робіт з геологічного вивчення надр України мають право державні інспектори та головний державний інспектор державного геологічного контролю.

Статтю 232 виключено на підставі Закону № 8/95-ВР від 19.01.95

Статтю 233 виключено на підставі Закону № 2342-II (2342-14) від 05.04.2001

Статтю 234 виключено на підставі Закону № 2415-II (2415-14) від 17.05.2001

Стаття 234¹. Органи державної контрольно-ревізійної служби в Україні

Органи державної контрольно-ревізійної служби в Україні розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням законодавства з фінансових питань (стаття 164²), порушенням порядку подання фінансової звітності та ведення бухгалтерського обліку при ліквідації юридичної особи (стаття 166⁶).

Від імені державної контрольно-ревізійної служби в Україні розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право: начальник Головного контрольно-ревізійного управління в Україні та його заступники, начальники контрольно-ревізійних управлінь в Автономній республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі та їх заступники.

[Кодекс доповнено статтею 234-1 згідно із Законом № 2941 а-12 від 26.01.93, із змінами, внесеними згідно із Законом № 2372-II (2372-14) від 05.04.2001.]

Органи державної контрольно-ревізійної служби діють на підставі Закону України "Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні" від 26.01.1993 р., Положення про Головне контрольно-ревізійне управління України, Положення про Контрольно-ревізійні управління в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі, затвердженого Наказом ГоловкиРУ України від 09.01.2001 р. за № 111, Типового положення про Контрольно-ревізійний відділ у районі, місті, районі в місті та міжрайонний контрольно-ревізійний відділ без статусу юридичної особи, затвердженого Наказом ГоловкиРУ України від 07.02.2001 р. за № 11 та інших нормативних актів.

Державна контрольно-ревізійна служба складається з Головного контрольно-ревізійного управління України, контрольно-ревізійних управлінь у Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі, контрольно-ревізійних підрозділів (відділів, груп) у районах, містах і районах у містах.

Головним завданням державної контрольно-ревізійної служби є здійснення державного контролю за витратами коштів і матеріальних цінностей, їх збереженням, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і звітності в міністерствах, відомствах, державних комітетах, державних фондах, бюджетних установах, а також на підприємствах і в організаціях, які отримують кошти з бюджетів усіх рівнів та державних валютних фондів, розроблення пропозицій щодо усунення виявлених недоліків і порушень та запобігання їм у майбутньому.

Державний контроль здійснюється у формі ревізій і перевірок.

Ревізія – це метод документального контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства, установи, організації, дотриманням законодавства з фінансових питань, достовірністю обліку і звітності, спосіб документального викриття недостач, розтрат, привласнень та крадіжок коштів і матеріальних цінностей, попередження фінансових зловживань. За наслідками ревізії складається акт.

Перевірка – це обстеження і вивчення окремих ділянок фінансово-господарської діяльності підприємства, установи, організації або їх підрозділів. Наслідки перевірки оформляються довідкою або доповідною запискою.

Державна контрольно-ревізійна служба діє при Міністерстві фінансів України і підпорядковується Міністерству фінансів України.

Головне контрольно-ревізійне управління України (ГоловКРУ України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України.

У межах своїх повноважень ГоловКРУ України організовує виконання актів законодавства та здійснює систематичний контроль за їх реалізацією. ГоловКРУ України здійснює свої повноваження безпосередньо та через утворені в установленому порядку контрольно-ревізійні управління в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, а також контрольно-ревізійні підрозділи (відділи, групи) в районах, містах, районах у містах, у тому числі міжрайонні контрольно-ревізійні відділи.

ГоловКРУ очолює Голова, якого призначає на посаду і звільняє з посади Кабінет Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України. Контрольно-ревізійні управління в Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі підпорядковуються Головному контрольно-ревізійному управлінню України. До складу обласних контрольно-ревізійних управлінь входять контрольно-ревізійні підрозділи (відділи, групи) в районах, містах і районах у містах. Державна контрольно-ревізійна служба координує свою діяльність з місцевими Радами народних депутатів та органами виконавчої влади, фінансовими органами, державною податковою службою, іншими контролюючими органами, органами прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки.

Управління очолює начальник, який призначається на посаду Головою ГоловКРУ України, за погодженням з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, міськими державними адміністраціями.

Положення про контрольно-ревізійні управління в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, Типове положення про контрольно-ревізійні підрозділи (відділи, групи) у районах, містах, районах у містах затверджує Голова ГоловКРУ України

Правом накладати адміністративні стягнення від імені органів державної контрольно-ревізійної служби наділені:

- начальник ГоловКРУ України, його заступники;
- начальники КРУ в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі, їх заступники.

Конкретний склад адміністративних правопорушень, справи про які розглядають ці посадові особи, сформульований у ст. 164² і ст. 166⁶ КпАП.

Стаття 234². Органи державної податкової служби України

Органи державної податкової служби України розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з ухиленням від подання декларації про доходи (стаття 164¹), порушенням порядку подання фінансової звітності та ведення бухгалтерського обліку при ліквідації юридичної особи (стаття 166⁶).

Від імені органів державної податкової служби України розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право начальник Головної державної податкової інспекції України та його заступники, начальники державних податкових інспекцій Автономної Республіки Крим, областей, районів, міст і районів у містах та їх заступники.

[Кодекс доповнено статтею 234–2 згідно із Законом № 323/96-ВР від 12.07.96, із змінами, внесеними згідно із Законами № 23/97-ВР від 23.01.97, № 1685-ІІ (1685–14) від 20.04.2000, № 2342-ІІ (2342–14) від 05.04.2001, № 2372-ІІ (2372–14) від 05.04.2001, № 548-ІV (548–15) від 20.02.2003.]

Органи державної податкової служби діють на підставі Закону України “Про державну податкову службу в Україні” з відповідними змінами та доповненнями, встановленими Законом України від 24.12.1993 р., та інших нормативно-правових актів.

Державна податкова служба складається з Головної державної податкової інспекції України, державних податкових інспекцій у Республіці Крим, областях, районах, містах і районах у містах.

Головним завданням державних податкових інспекцій є здійснення контролю за дотриманням податкового законодавства, правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати до бюджетів податків, зборів та інших платежів і неподаткових доходів і внесків до державних цільових фондів, встановлених законодавством України.

Державна податкова служба діє при Міністерстві фінансів України і підпорядковується йому. Державні податкові інспекції у Республіці Крим, областях, районах, містах і районах у містах підпорядковуються вищестоящим державним податковим інспекціям.

Державні податкові інспекції співпрацюють з фінансовими органами, установами банків, судами та арбітражними судами, Службою безпеки України, органами внутрішніх справ і прокуратури, а також державною контрольно-ревізійною службою, іншими контролюючими органами.

Головну державну податкову інспекцію України очолює заступник Міністра фінансів України. Заступник Міністра фінансів України – начальник Головної державної податкової інспекції України та його заступники призначаються Кабінетом Міністрів України.

Начальники державних податкових інспекцій у Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі призначаються начальником Головної державної податкової інспекції України, начальники державних податкових інспекцій у районах, містах і районах у містах – начальниками вищестоящих державних податкових інспекцій.

Головній державній податковій інспекції України надається право скасовувати рішення державних податкових інспекцій усіх рівнів, а державним податковим інспекціям у Республіці Крим, областях, містах з районним поділом – рішення нижчестоящих державних податкових інспекцій у разі невідповідності їх актам законодавства.

Законом України “Про державну податкову службу в Україні” встановлюються права та обов'язки органів державної податкової служби, серед яких право накладати адміністративні стягнення у вигляді штрафу.

Оскарження дій службових осіб державних податкових інспекцій, пов'язаних з накладанням адміністративного стягнення, провадиться відповідно до законодавства України про адміністративні правопорушення.

Правом розглядати справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з ухиленням від подання декларації про доходи та порушенням подання фінансової звітності та ведення бухгалтерського обліку при ліквідації юридичної особи, наділені:

- начальник Головної державної податкової інспекції України та його заступники;
- начальники державних податкових інспекцій з Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі;
- начальники державних податкових інспекцій районів, міст, районів у містах та їх заступники.

Стаття 234³. Національний банк України

Національний банк України розглядає справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням банківського законодавства, нормативно-правових актів Національного банку України або здійсненням ризикових операцій, які загрожують інтересам вкладників чи інших кредиторів банку (стаття 166⁵), порушенням порядку подання фінансової звітності та ведення бухгалтерського обліку при ліквідації юридичної особи (стаття 166⁶).

Від імені Національного банку України розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право Голова Національного банку України та його заступники, керівники територіальних управлінь Національного банку України та їх заступники.

[Кодекс доповнено статтею 234–3 згідно із Законом № 1342-ІV (1342–14) від 22.12.99, із змінами, внесеними згідно із Законами № 2372-ІІ (2372–14) від 05.04.2001, № 2747-ІІ (2747–14) від 04.10.2001.]

Національний банк України є центральним банком України, особливим центральним органом державного управління, юридичний статус, завдання, функції, повноваження і принципи організації якого визначаються Конституцією України, Законом України “Про Національний банк України” від 20.05.1999 р. та іншими законами України.

Відповідно до Конституції України основною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці України.

До системи Національного банку входять центральний апарат, філії (територіальні управління), розрахункові палати, Банкнотно-монетний двір, фабрика банкнотного паперу, Державна скарбниця України, Центральне сховище, спеціалізовані підприємства, банківські навчальні заклади й інші структурні одиниці і підрозділи, необхідні для забезпечення діяльності Національного банку.

Керівними органами Національного банку є Рада Національного банку України та Правління Національного банку України. Місцезнаходження керівних органів та центрального апарату Національного банку – м. Київ.

До складу Ради Національного банку входять члени Ради Національного банку, призначені Президентом України та Верховною Радою України. Голова Національного банку призначається на посаду Верховною Радою України за поданням Президента України більшістю від конституційного складу Верховної Ради України строком на п'ять років. Він входить до складу Ради Національного банку за посадою. Голова Ради Національного банку обирається Радою Національного банку строком на три роки.

Правління Національного банку здійснює управління діяльністю Національного банку. Очолює Правління Національного банку Голова Національного банку.

Національний банк підзвітний Президенту України та Верховній Раді України в межах їх конституційних повноважень.

Національний банк здійснює постійний нагляд за дотриманням банками, їх підрозділами, афілійованими та спорідненими особами банків на території України та за кордоном, банківськими об'єднаннями, представництвами та філіями іноземних банків в Україні, а також іншими юридичними та фізичними особами банківського законодавства, нормативно-правових актів Національного банку і економічних нормативів.

Від імені Національного банку України розглядати справи про порушення банківського законодавства, нормативно-правових актів Національного банку України або здійснення ризикових операцій, які загрожують інтересам вкладників чи інших кредиторів банку, а також про порушення порядку подання фінансової звітності та ведення бухгалтерського обліку при ліквідації юридичної особи, мають право:

- голова Національного банку України та його заступники;
- керівники територіальних управлінь Національного банку України та їх заступники.

Конкретний склад адміністративних правопорушень, справи про які розглядають ці посадові особи, сформульований у ст. 166⁵ і ст. 166⁶ КпАП.

Стаття 235. Військові комісаріати

Військові комісаріати розглядають справи про такі адміністративні правопорушення: про порушення військовозобов'язаними чи призовниками законодавства про військовий обов'язок і військову службу, про порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію, про умисне зіпсування обліково-військових документів чи втрату їх з необережності, про неявку на виклик у військовий комісаріат, про неподання у військові комісаріати списків юнаків, які підлягають приписці до призовних дільниць, про прийняття на роботу військовозобов'язаних і призовників, які не перебувають на військовому обліку, про незабезпечення сповіщення військовозобов'язаних і призовників про їх виклик у військові комісаріати, перешкоду їх своєчасній явці на збірні пункти чи призовні дільниці, про несвоєчасне подання документів, необхідних для ведення військового обліку військовозобов'язаних і призовників, несповіщення їх про виклик у військові комісаріати, про неподання відомостей про військовозобов'язаних і призовників (статті 210, 210¹, 211–211⁶).

Від імені військових комісаріатів розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право районні, районні у місті, міський чи міськрайонні військові комісари.

[Стаття 235 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 2010–11 від 03.04.86, № 7542–11 від 19.05.89, № 1369–12 від 29.07.91, № 1818–12 від 15.11.91; в редакції Закону № 308/97-ВР від 04.06.97; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2197-IV (2197–15) від 18.11.2004, № 1014-V (1014–16) від 11.05.2007.]

Військові комісаріати діють на підставі Законів України “Про оборону України”, “Про військовий обов'язок і військову службу”, “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію”, а також Положення про військові комісаріати та інших нормативно-правових актів.

Військові комісаріати є місцевими органами військового управління. Військові комісаріати утворюються в Автономній Республіці Крим, областях, містах, районах, районах у містах

Залежно від обсягів облікової, мобілізаційної та призовної роботи, крім міських, районних, районних у містах, можуть утворюватися: об'єднані військові комісаріати для обслуговування кількох районів чи районів у містах або міст; об'єднані військові комісаріати для обслуговування одночасно районів, міст, у тому числі міст з районним поділом. У містах з районним поділом можуть утворюватися тільки міські або тільки районні військові комісаріати.

Військові комісаріати утворюються та ліквідуються наказами Міністра оборони. Військові комісаріати очолюють військові комісари, які організують діяльність комісаріатів.

Загальне керівництво військовими комісаріатами і контроль за їх діяльністю здійснює командування Сухопутних військ. Військові комісаріати Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя підпорядковуються командувачам військ відповідних оперативних командувань; районні, міські комісаріати – вищестоящому військовому комісару.

Військові комісари мають право:

- видавати згідно із законодавством у межах своєї компетенції накази та розпорядження;
- вносити на розгляд місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування питання про підготовку і проведення мобілізації, призов громадян на військову службу та прийняття на військову службу за контрактом, добір кандидатів для вступу до вищих військових навчальних закладів або вищих навчальних закладів, що мають військові навчальні підрозділи, організацію патріотично-виховної роботи серед населення та соціальний захист військовослужбовців і військовозобов'язаних, ветеранів війни, пенсіонерів з військовослужбовців Збройних сил та членів їх сімей;
- здійснювати відповідно до своєї компетенції контроль за виконанням підприємствами, установами, організаціями вимог законодавства з питань оборони;
- брати участь у розгляді справ про невиконання мобілізаційних завдань та проведенні технічних оглядів автомобільного транспорту підприємств, установ, організацій у межах питань, що належать до їх компетенції.

Також вони наділені правом розглядати справи про перелічені у цій статті правопорушення від імені військових комісаріатів і накладати стягнення у вигляді штрафу.

Стаття 235–1. Військова інспекція безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України

Військова інспекція безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України розглядає справи про вчинені водіями військових транспортних засобів – військовослужбовцями, військовозобов'язаними під час проходження ними зборів та працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків правопорушення, передбачені частинами першою, четвертою і п'ятою статті 121, статтею 121–1, частинами першою і другою статті 122, частинами першою і другою статті 123, статтями 124–1–126, статтею 132–1 цього Кодексу.

Від імені військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України розглядати справи про адміністративні правопорушення мають право посадові особи військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України.

Посадова особа військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, розглянувши справу про зазначені у частині першій цієї статті правопорушення, може накласти на винних адміністративне стягнення у вигляді попередження або передати матеріали про ці правопорушення відповідним командирам (начальникам) для вирішення питання про притягнення винних до відповідальності згідно з Дисциплінарним статутом Збройних Сил України.

Протоколи про вчинені водіями військових транспортних засобів – військовослужбовцями, військовозобов'язаними під час проходження ними зборів та працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків порушення правил дорожнього руху, за які може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом, передаються

військовим інспектором безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України до суду.

Матеріали про вчинені військовослужбовцями, військовозобов'язаними під час проходження ними зборів та працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків правопорушення, передбачені статтями 80, 126, 128, 128–1, частинами першою і другою статті 129 і статтею 140 цього Кодексу, передаються військовою інспекцією безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України відповідним командирам (начальникам) для вирішення питання про притягнення винних до дисциплінарної відповідальності.

(Кодекс доповнено статтею 235–1 згідно із Законом № 557-IV від 24.03.99; в редакції Закону № 743-IV від 15.05.2003; із змінами, внесеними згідно із Законом № 586-VI від 24.09.2008)

Військова інспекція безпеки дорожнього руху діє на підставі Положення про органи безпеки дорожнього руху, затвердженого Наказом Міністерства оборони України від 01.11.1999 р. за № 330 та інших нормативних актів.

Міністерство оборони України є центральним органом виконавчої влади і військового управління, у підпорядкуванні якого перебувають Збройні сили України.

Військова інспекція безпеки дорожнього руху серед основних своїх завдань здійснює:

- контроль за виконанням водіями (механіками-водіями) автомобілів, автобусів, мотоциклів, тракторів та інших самохідних механізмів, які є на укомплектуванні Збройних сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань вимог чинного законодавства, правил, норм і стандартів з безпеки дорожнього руху;
- забезпечує погодження перевезення великогабаритних, великовагових і небезпечних вантажів автомобільним транспортом Збройних сил України та контроль за дотриманням особливих умов, правил, норм та стандартів з організації перевезення великогабаритних, великовагових та небезпечних вантажів автомобільною технікою Збройних сил України;
- проводить службові розслідування для виявлення причин і обставин виникнення дорожньо-транспортних пригод, вчинених за участю водіїв військових транспортних засобів, військовослужбовців Збройних сил України, що керують власними транспортними засобами;
- розглядає відповідно до чинного законодавства матеріалів про порушення водіями військових транспортних засобів вимог чинного законодавства, правил, норм і стандартів з безпеки дорожнього руху та порядку використання транспортних засобів;
- вживає заходів з реагування щодо військовослужбовців, якими скоєно порушення вимог чинного законодавства, правил, норм і стандартів з безпеки дорожнього руху.

Згідно з Положенням з підготовки водіїв та інших фахівців автомобільної служби у Збройних силах України та допуску їх до керування транспортними засобами, затвердженого Наказом Міністерства оборони від 10.01.1997 р. за № 5, командирам та начальникам забороняється допускати до керування транспортними засобами водіїв, які не мають відмітки “Дозволено” у посвідченні водія та документів, що видаються після відповідної підготовки (перепідготовки) водіїв для керування транспортними засобами у Збройних силах України.

Відповідно до ст. 15 КпАП водії транспортних засобів Збройних сил України – військовослужбовці строкової служби несуть відповідальність за адміністративні правопорушення за дисциплінарними статутами. При порушенні правил дорожнього руху водіями транспортних засобів Збройних сил України – військовослужбовцями строкової служби штраф як адміністративне стягнення до них не застосовується. До зазначених осіб застосовується поперередження. Справи про вчинення правопорушень цими особами розглядаються військовими інспекціями. Посадові особи інспекції безпеки дорожнього руху накладають адміністративне стягнення у вигляді попередження або передають матеріали про вчинення правопорушення командирам (начальникам) для вирішення питання про притягнення винних до відповідальності згідно з Дисциплінарним статутом Збройних сил України. Якщо за вчинене правопорушення передбачається накладення адміністративного стягнення у вигляді позбавлення спеціального права, інспектор безпеки дорожнього руху складає протокол і передає його на розгляд суду.

Відповідно до положень Закону України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» було здійснено значне законодавче редагування положень КпАП, у зв'язку з чим

знали змін і положення цієї статті стосовно компетенції Військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України. Так, у частині першій слова і цифри «частинами першою і другою статті 121, статтею 121–1, частинами першою, другою і третьою статті 122, статтею 122–3, частинами першою і другою статті 123, статтею 125, частиною другою статті 132, частиною четвертою статті 133» замінено словами і цифрами «частинами першою, четвертою і п'ятою статті 121, статтею 121–1, частинами першою і другою статті 122, частинами першою і другою статті 123, статтями 124–1–126, статтею 132–1»; у частині п'ятій слова «до відповідальності згідно з Дисциплінарним статутом Збройних Сил України» замінено словами «до дисциплінарної відповідальності».

Стаття 236. Органи, установи та заклади державної санітарно-епідеміологічної служби

Органи, установи та заклади державної санітарно-епідеміологічної служби розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням державних санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм (стаття 42), а також про адміністративні правопорушення, передбачені частиною другою статті 41, статтями 78, 80–83, 901, 95, 167, 168¹, 170 (коли вони є порушеннями санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм), та статтею 188¹¹ цього Кодексу.

Від імені органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення в межах територій та об'єктів нагляду, визначених законодавством, мають право:

1) головний державний санітарний лікар України та його заступники, головні державні санітарні лікарі Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, головні державні санітарні лікарі водного, залізничного, повітряного транспорту, водних басейнів, залізниць та їх заступники, головні державні санітарні лікарі районів, міст, районів у містах, лінійних підрозділів та об'єктів водного, залізничного, повітряного транспорту, об'єктів, що мають особливий режим роботи, Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України, з'єднань, частин та підрозділів і їх заступники;

2) лікарі-гігієністи, лікарі-епідеміологи органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби – щодо адміністративних правопорушень, передбачених статтею 42, а також частиною другою статті 41, статтями 78, 80–83, 95, 167, 168¹, 170 (коли вони є порушеннями санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм).

[Стаття 236 із змінами, внесеними згідно з Указом ПБВ № 3282–II від 19.12.86, Законами № 81/96-ВР від 06.03.96, № 55/97-ВР від 07.02.97; в редакції Закону № 352-IV (352–14) від 23.12.98, із змінами, внесеними згідно із Законами № 2171-II (2171–14) від 21.12.2000, № 662-IV (662–15) від 03.04.2003 – набуває чинності 01.08.2003 року.]

Державна санітарно-епідеміологічна служба України є системою органів, установ, закладів, частин і підрозділів, діяльність яких спрямовується на профілактику інфекційних хвороб, професійних захворювань, масових неінфекційних захворювань (отруєнь), радіаційних уражень людей, запобігання шкідливому впливу на стан їх здоров'я і життя факторів середовища життєдіяльності, здійснення державного санітарно-епідеміологічного нагляду щодо безпеки для життя і здоров'я людини продукції та середовища життєдіяльності.

Державна санітарно-епідеміологічна служба України діє на підставі Закону України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення” від 24.02.1994 р., Положення про державну санітарно-епідеміологічну службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19.09.2002 р. за № 1218, Положення про державний санітарно-епідеміологічний нагляд в Україні, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22.06.1999 за № 1109 та інших нормативно-правових актів.

Основними завданнями державної санітарно-епідеміологічної служби України є:

- здійснення державного санітарно-епідеміологічного нагляду;
- визначення першочергових заходів щодо профілактики інфекційних хвороб, професійних захворювань, масових неінфекційних захворювань (отруєнь), радіаційних уражень людей, запобігання шкідливому впливу на стан здоров'я і життя людини факторів середовища життєдіяльності;
- аналіз причин і умов виникнення ситуацій санітарного та епідемічного неблагополуччя, підготовка пропозицій щодо запобіжних заходів і здійснення контролю за їх проведенням;
- участь у координації діяльності органів виконавчої влади у сфері забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення;
- координація роботи з проведення гігієнічного виховання населення.

До системи державної санітарно-епідеміологічної служби України належать:

- Державна санітарно-епідеміологічна служба – урядовий орган державного управління, який діє у складі МОЗ (Держсанепідемслужба);
- регіональні (міжобласні) установи Держсанепідемслужби, установи Держсанепідемслужби в Автономній Республіці Крим, областях, у містах, районах, на водному, залізничному та повітряному транспорті, об'єктах з особливим режимом роботи;
- заклади Держсанепідемслужби в Автономній Республіці Крим, областях, у містах, районах, на водному, залізничному та повітряному транспорті, об'єктах з особливим режимом роботи;
- дезінфекційні станції;
- спеціалізовані заклади Держсанепідемслужби, утворені для боротьби з особливо небезпечними (у тому числі карантинними) і небезпечними інфекційними хворобами;
- установи, заклади, частини і підрозділи Міноборони, МВС, СБУ, Адміністрації Держприкордонслужби, Державного департаменту з питань виконання покарань, Державного управління справами;
- наукові установи санітарно-епідеміологічного профілю;
- об'єднання, центри, лабораторії (наукові та науково-практичні, контрольні, експертні, проблемні);
- Комітет з питань гігієнічного регламентування;
- інші установи і заклади, утворені згідно із законодавством.

Посадовими особами державної санітарно-епідеміологічної служби України є головні державні санітарні лікарі та їх заступники, інші працівники державної санітарно-епідеміологічної служби України, уповноважені здійснювати державний санітарно-епідеміологічний нагляд згідно з законом.

Державну санітарно-епідеміологічну службу України очолює головний державний санітарний лікар України, яким за посадою є перший заступник керівника центрального органу виконавчої влади в галузі охорони здоров'я. Призначення на посаду і звільнення з посади головного державного санітарного лікаря України здійснюється Кабінетом Міністрів України.

Керівництво державною санітарно-епідеміологічною службою здійснюють:

- Автономної Республіки Крим – головний державний санітарний лікар Автономної Республіки Крим, який призначається на посаду та звільняється з посади наказом головного державного санітарного лікаря України;
- області, міст Києва і Севастополя – головний державний санітарний лікар відповідної адміністративної території, який призначається на посаду та звільняється з посади наказом головного державного санітарного лікаря України;
- на водному, залізничному, повітряному транспорті – головний державний санітарний лікар відповідного виду транспорту, який призначається на посаду і звільняється з посади наказом головного державного санітарного лікаря України;
- в районі, місті, районі в місті – головний державний санітарний лікар відповідної адміністративної території, який призначається на посаду і звільняється з посади наказом відповідно головного державного санітарного лікаря Автономної Республіки Крим, області, міст Києва і Севастополя за погодженням з головним державним санітарним лікарем України;
- на лінійних підрозділах та об'єктах транспорту – головні державні санітарні лікарі (організація державної санітарно-епідеміологічної служби на водному, залізничному, повітряному транспорті забезпечується за лінійним принципом);
- на об'єктах з особливим режимом роботи – головні державні санітарні лікарі цих об'єктів;
- в галузі оборони, внутрішніх справ, у справах охорони державного кордону, з питань виконання покарань, Державного управління справами, Служби безпеки України – головні державні санітарні лікарі відповідного державного органу.

Головний державний санітарний лікар України:

– затверджує державні санітарні норми, регламенти використання небезпечних факторів, гранично допустимі концентрації, орієнтовно безпечні рівні хімічних і біологічних чинників у харчових продуктах, предметах та виробках, у воді, повітрі, ґрунті, а також встановлює норми радіаційної безпеки та допустимі рівні впливу на людину інших фізичних факторів;

– застосовує передбачені законодавством заходи для припинення порушень санітарного законодавства;

– погоджує методи контролю і випробувань продукції щодо її безпеки для здоров'я і життя населення;

– погоджує інструкції (правила) використання продукції підвищеної небезпеки;

– погоджує перелік установ, організацій, закладів, яким надається право випробування продукції на відповідність вимогам безпеки для здоров'я;

– здійснює інші повноваження відповідно до закону.

Повноваження керівників відповідних органів, установ, закладів, лікарів-гігієністів, лікарів-епідеміологів, помічників лікарів визначаються законодавством.

Посадові особи державної санітарно-епідеміологічної служби України самостійно приймають в межах своїх повноважень рішення і несуть відповідальність згідно із законодавством за протиправні дії або бездіяльність; здійснюють свої повноваження на відповідних адміністративних територіях, водному, залізничному та повітряному транспорті, об'єктах з особливим режимом роботи, а посадові особи державної санітарно-епідеміологічної служби Міноборони, МВС, СБУ, Адміністрації Держприкордонслужби, Державного департаменту з питань виконання покарань, Державного управління справами – на підпорядкованих їм територіях, об'єктах, у частинах і підрозділах.

Головний державний лікар України, його заступники, головні санітарні лікарі відповідних органів, установ, закладів державної санітарно-епідеміологічної служби та їх заступники, а також лікарі-гігієністи, лікарі-епідеміологи мають право розглядати справи про адміністративні правопорушення, що передбачені цією статтею. Конкретний склад адміністративних правопорушень, справи про які розглядають ці посадові особи, сформульований у ст. 42, ч. 2 ст. 41, ст. 78, ст. 80–83, ст. 90¹, ст. 95, ст. 167, ст. 168¹, ст. 170¹, ст. 88¹¹ КпАП.

Статтю 237 виключено на підставі Закону № 352-IV (352-14) від 23.12.98

Стаття 238. Державні органи ветеринарної медицини, підрозділи ветеринарної міліції з проведення карантинних ветеринарних заходів

Державні органи ветеринарної медицини, підрозділи ветеринарної міліції з проведення карантинних ветеринарних заходів Міністерства внутрішніх справ України розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушеннями правил щодо карантину тварин та інших ветеринарно-санітарних вимог (стаття 107).

Від імені державних органів ветеринарної медицини, підрозділів ветеринарної міліції з проведення карантинних ветеринарних заходів Міністерства внутрішніх справ України розглядають справи про адміністративні правопорушення і накладують адміністративні стягнення:

1) Головний державний інспектор ветеринарної медицини України та його заступники, начальник Управління ветеринарної міліції з проведення карантинних ветеринарних заходів Міністерства внутрішніх справ України та його заступники – штраф на громадян до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб – до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) головні державні інспектори ветеринарної медицини Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, регіональних служб державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду на державному кордоні та транспорті та їх заступники, державні інспектори ветеринарної медицини Державного комітету ветеринарної медицини України, інспектори Управління ветеринарної міліції з проведення карантинних ветеринарних заходів Міністерства внутрішніх справ України, начальники відділів ветеринарної міліції з проведення карантинних ветеринарних заходів головних управлінь, управлінь Міністерства внутрішніх справ

України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі та їх заступники – штраф на громадян до дев'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб – до дев'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

3) головні державні інспектори ветеринарної медицини міст, районів, районів у містах, державні інспектори ветеринарної медицини головних управлінь ветеринарної медицини в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, державні інспектори ветеринарної медицини регіональних служб державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду на державному кордоні та транспорті, державні інспектори ветеринарної медицини пунктів державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду на державному кордоні та транспорті, інспектори відділів ветеринарної міліції з проведення карантинних ветеринарних заходів головних управлінь, управлінь Міністерства внутрішніх справ України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі – штраф на громадян до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб – до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

4) державні інспектори ветеринарної медицини управлінь ветеринарної медицини міст, районів, районів у містах, завідувачі лабораторіями ветеринарно-санітарної експертизи на ринках, інспектори відділень (відділів) ветеринарної міліції з проведення карантинних ветеринарних заходів у міських і районних відділах (управліннях) внутрішніх справ – штраф на громадян до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб – до сімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Державними інспекторами ветеринарної медицини управлінь ветеринарної медицини міст, районів, районів у містах, завідувачі лабораторіями ветеринарно-санітарної експертизи на ринках, інспекторами відділень (відділів) ветеринарної міліції з проведення карантинних ветеринарних заходів у міських і районних відділах (управліннях) внутрішніх справ штраф може стягуватися на місці з громадян у розмірі трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, з посадових осіб – у розмірі дев'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

(Стаття 238 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 2010–11 від 03.04.86; Законами № 4045–12 від 25.02.94, № 55/97–ВР від 07.02.97, № 2342–II від 05.04.2001; в редакції Закону № 1386–VI від 21.05.2009)

Державний ветеринарно-санітарний контроль – перевірка лікарями державних органів ветеринарної медицини додержання ветеринарно-санітарних вимог, встановлених законодавством, у процесі виробництва, заготівлі, зберігання, транспортування, реалізації, у тому числі експорту, імпорту, продукції тваринного, а на ринках і рослинного походження, ветеринарних лікарських засобів, готових кормів, кормових добавок та засобів ветеринарної медицини, а також під час будівництва, реконструкції, модернізації та введення в експлуатацію підприємств чи окремих потужностей з виробництва, зберігання, реалізації продукції тваринного походження та ветеринарних препаратів,

Органи державного ветеринарного контролю діють на підставі Закону України «Про ветеринарну медицину» від 25.06.1992 р., Положення про Державний департамент ветеринарної медицини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2007 р. № 1075 та інших нормативних актів.

Державний ветеринарно-санітарний нагляд здійснюється Головним державним інспектором ветеринарної медицини України, його заступниками, головними державними інспекторами ветеринарної медицини Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, міст, районів, їх заступниками, головними державними інспекторами ветеринарної медицини регіональних служб державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду на державному кордоні та транспорті, їх заступниками та державними інспекторами ветеринарної медицини.

Державний комітет ветеринарної медицини України (Держкомветмедицини) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів

України через Міністра аграрної політики. Комітет є правонаступником Держветмедицини в галузі ветеринарної медицини і здійснення державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду за здоров'ям тварин, безпечністю та якістю харчових продуктів, підконтрольних державній службі ветеринарної медицини (далі – харчові продукти), неїстівних продуктів тваринного походження, кормів та інших товарів, охорони території України від занесення збудників небезпечних хвороб, включених до списку, що затверджений Міжнародним епізоотичним бюро (далі – список МЕБ), з територій інших держав або карантинних зон.

Основними завданнями Держкомветмедицини є: забезпечення реалізації державної політики в галузі ветеринарної медицини, проведення державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду за здоров'ям тварин, безпечністю та якістю харчових продуктів, неїстівних продуктів тваринного походження, кормів та інших товарів, охорони території України від занесення збудників особливо небезпечних хвороб, включених до списку МЕБ, з територій інших держав або карантинних зон; аналіз причин і умов виникнення та поширення хвороб тварин, участь у локалізації та ліквідації спалаху заразних хвороб, спільних для тварин і людей, підготовка пропозицій щодо профілактики та боротьби з такими хворобами; проведення моніторингу поширення та визначення біологічної характеристики збудників особливо небезпечних хвороб тварин, включених до списку МЕБ, з метою вжиття заходів, пов'язаних з епізоотичною та епідеміологічною діагностикою спалаху заразних хвороб; спрямування та координація діяльності державних органів ветеринарної медицини із забезпечення ветеринарно-санітарного та епізоотичного благополуччя, захисту життя і здоров'я людей та тварин від ризику, пов'язаного з хворобами тварин, включаючи зоонози, додержання порядку здійснення державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду; розроблення, затвердження та здійснення в межах своїх повноважень санітарних і ветеринарно-санітарних заходів; здійснення державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду за тваринами, харчовими продуктами, неїстівними продуктами тваринного походження, репродуктивним матеріалом, біологічними продуктами, патологічним матеріалом, ветеринарними препаратами, субстанціями, кормовими добавками, преміксами та кормами, засобами ветеринарної медицини, засобами догляду за тваринами та супутніми об'єктами, а також потужностями (об'єктами), що використовуються для їх виробництва, переробки, зберігання та обігу; здійснення державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду на державному кордоні та транспорті за тваринами, харчовими продуктами, неїстівними продуктами тваринного походження, репродуктивним матеріалом, біологічними продуктами, патологічним матеріалом, ветеринарними препаратами, субстанціями, кормовими добавками, преміксами та кормами, засобами ветеринарної медицини, призначеними для вирощування тварин та догляду за ними, що не мають лікувальної і профілактичної дії, супутніми об'єктами.

Держкомветмедицини відповідно до покладених на нього завдань розробляє, затверджує та здійснює в межах своїх повноважень санітарні і ветеринарно-санітарні заходи з метою охорони території України від занесення особливо небезпечних збудників хвороб, включених до списку МЕБ, з територій інших держав або карантинних зон; забезпечує своєчасне встановлення карантину у разі виникнення заразних хвороб тварин, виконання карантинних та інших ветеринарно-санітарних заходів в інфікованій та буферній зоні, а в разі необхідності – у зоні спостереження; визначає ветеринарно-санітарний статус України та відповідних зон у межах її території, ветеринарно-санітарний стан потужностей (об'єктів), що використовуються для виробництва харчових продуктів; 9) організовує роботу з проведення аналізу ризику та здійснює управління ризиком хвороб тварин; установлює на підставі результатів аналізу ризику періодичність проведення державного нагляду за потужностями (об'єктами), що використовуються для виробництва харчових продуктів; визначає порядок проведення моніторингу здоров'я плевральної худоби; затверджує та забезпечує виконання програми вибіркового ветеринарно-санітарного контролю товарів у процесі їх обігу; уповноважує акредитовані лабораторії на проведення дослідження (випробування) параметрів безпечності та якості харчових продуктів, неїстівних продуктів тваринного походження, репродуктивного матеріалу, біологічних продуктів, ветеринарних препаратів, субстанцій, кормових добавок, преміксів та кормів і на проведення лабораторних досліджень з метою діагностики хвороб тварин; затверджує перелік референс-лабораторій, уповноважених на проведення арбітражного дослідження харчових продуктів, репродуктивного матеріалу, неїстівних продуктів тваринного походження, біологічних продуктів, ветеринарних препаратів, субстанцій, кормових добавок, преміксів та кормів і на проведення лабораторних досліджень з метою діагностики хвороб тварин; організовує роботу з проведення лабораторно-діагностичних (бактеріологічних, вірусологічних, хіміко-токсикологічних, патологоанатомічних, гістологічних, паразитологічних, радіологічних) та інших досліджень з метою діагностики хвороб тварин та оцінки безпечності харчових продуктів, неїстівних продуктів тваринного походження, репродуктивного матеріалу, кормових добавок, преміксів

та кормів, біологічних продуктів і води для тварин; затверджує методики вимірювання і методи випробування товарів; бере участь у затвердженні обов'язкових параметрів безпечності та якості харчових продуктів: установлює максимально допустимі рівні залишкової кількості ветеринарних препаратів, кормових добавок та забруднюючих речовин у кормах і біологічному матеріалі;) організовує роботу із здійснення стандартного прикордонного ветеринарно-санітарного контролю та/або розширеного ветеринарно-санітарного контролю за тваринами, харчовими продуктами, неїстівними продуктами тваринного походження, репродуктивним матеріалом, біологічними продуктами, патологічним матеріалом, ветеринарними препаратами, субстанціями, кормовими добавками, преміксами та кормами, засобами ветеринарної медицини, призначеними для вирощування тварин та догляду за ними, що не мають лікувальної і профілактичної дії; супутніх об'єктів; здійснює державний ветеринарно-санітарний контроль за переміщенням тварин, харчових продуктів, репродуктивного матеріалу, біологічних продуктів, патологічного матеріалу, ветеринарних препаратів, субстанцій, кормових добавок, преміксів та кормів, призначених для вирощування тварин та догляду за ними, що не мають лікувальної і профілактичної дії; супутніх об'єктів; потужностями (об'єктами), що використовуються для їх виробництва, переробки, зберігання та обігу;

організовує роботу із здійснення державного ветеринарно-санітарного нагляду за збором, утилізацією та знищенням загинув тварин і відходів тваринного походження; контролює видачу, зупинення дії, скасування та поновлення експлуатаційного дозволу або обмеження діяльності потужностей (об'єктів), що використовуються для виробництва, переробки, обігу тварин, харчових продуктів, неїстівних продуктів тваринного походження, репродуктивного матеріалу, ветеринарних препаратів, субстанцій, кормових добавок, преміксів та кормів, засобів, що використовуються для транспортування, та забезпечує ведення реєстру таких потужностей (об'єктів); здійснює державний ветеринарно-санітарний контроль та нагляд за тваринами, харчовими продуктами, неїстівними продуктами тваринного походження, репродуктивним матеріалом, ветеринарними препаратами, субстанціями, кормовими добавками, преміксами та кормами, штамами мікроорганізмів, патологічним матеріалом, засобами ветеринарної медицини, засобами догляду за тваринами, а також потужностями (об'єктами), що використовуються для їх виробництва, переробки, зберігання та обігу; здійснює державний контроль за виробництвом і готовою продукцією на м'ясопереробних, рибодобувних, рибопереробних і молокопереробних підприємствах, що використовують необроблені харчові продукти тваринного походження як сировину, та підприємствах оптового зберігання неїстівних продуктів тваринного походження та ін.

Держкомветмедицини має право: залучати спеціалістів органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками) для розгляду питань, що належать до його компетенції; одержувати в установленому законодавством порядку від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на нього завдань; обмежувати, забороняти або припиняти відповідно до актів законодавства господарську діяльність юридичних та фізичних осіб у разі порушення ними ветеринарно-санітарних вимог, якщо це може спричинити безпосередню загрозу життю та/або здоров'ю людей і тварин; утворювати у разі потреби комісії з числа експертів ветеринарної медицини із залученням спеціалістів науково-дослідних установ і навчальних закладів для ідентифікації хвороб тварин та причин їх загибелі; організувати відбір зразків харчових продуктів, неїстівних продуктів тваринного походження, патологічного матеріалу, репродуктивного матеріалу, біологічних продуктів, ветеринарних препаратів, субстанцій, кормових добавок, преміксів та кормів, інших об'єктів державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду для проведення ветеринарно-санітарної експертизи; забезпечувати здійснення протиепізоотичних заходів юридичними та фізичними особами, що провадять професійну діяльність у галузі ветеринарної медицини; засновувати в установленому порядку друковані засоби масової інформації. Держкомветмедицини має також інші права, передбачені законом.

Державні інспектори ветеринарної медицини з метою здійснення ветеринарно-санітарного контролю та нагляду мають право:

1) на безперешкодний доступ до потужностей (об'єктів), що використовуються для виробництва, переробки та обігу тварин, харчових продуктів, неїстівних продуктів тваринного походження, репродуктивного матеріалу, біологічних продуктів, ветеринарних препаратів, кормових добавок, преміксів та кормів, інших товарів;

2) накладати адміністративні стягнення відповідно до закону;

3) забороняти або обмежувати експорт, імпорт, транзит товарів, інших об'єктів державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду, що можуть переносити особливо небезпечні хвороби або не відповідають санітарним і ветеринарно-санітарним вимогам або технічним регламентам;

4) видавати накази, розпорядження та приписи стосовно вилучення з обігу тварин, харчових

продуктів, неїстівних продуктів тваринного походження, репродуктивного матеріалу, біологічних продуктів, ветеринарних препаратів, субстанцій, кормових добавок, преміксів та кормів, що не відповідають санітарним і ветеринарно-санітарним вимогам або технічним регламентам, засобів догляду за тваринами;

5) видавати розпорядження та приписи стосовно зупинення, закінчення строку дії, поновлення і анулювання (скасування) експлуатаційного дозволу та ветеринарних документів.

Нормативно-правові акти Комітету, прийняті в межах його повноважень, обов'язкові для виконання центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності і громадянами.

Держкомветмедицини очолює Голова, якого призначає на посаду та звільняє з посади Кабінет Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України. Пропозицію Прем'єр-міністра України щодо призначення на посаду та звільнення з посади Голови Комітету вносить Міністер аграрної політики. Голова Комітету має заступників, які призначаються на посаду та звільняються з посади в установленому порядку Кабінетом Міністрів України.

Голова Держкомветмедицини, його заступники та начальники структурних підрозділів Комітету, на яких покладено виконання функцій державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду, одночасно є за посадою відповідно Головним державним інспектором ветеринарної медицини України та його заступниками.

Держкомветмедицини здійснює свої повноваження безпосередньо та через головні управління ветеринарної медицини в Автономній Республіці Крим, областях, м. Києві та Севастополі, управління ветеринарної медицини в містах обласного значення, районах, регіональні служби державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду на державному кордоні та транспорті, інші державні установи ветеринарної медицини.

Стаття 238¹. Органи державного контролю за використанням та охороною земель

Органи державного контролю за використанням та охороною земель розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням законодавства у сфері використання та охорони земель (статті 52–56 та 188–5 цього Кодексу).

Від імені органів, зазначених у цій статті, розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право: Головний державний інспектор України з контролю за використанням та охороною земель і його заступники, головні державні інспектори з контролю за використанням та охороною земель Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя і їх заступники, старші державні інспектори з контролю за використанням та охороною земель і державні інспектори з контролю за використанням та охороною земель відповідних територій.

[Кодекс доповнює статтю 238–1 згідно із Законом № 2977–12 від 03.02.93; в редакції Закону № 81/96–ВР від 06.03.96; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1377–IV (1377–15) від 11.12.2003; в редакції Закону № 271–VI (271–17) від 15.04.2008.]

Використання і охорона земель підлягають державному контролю. Основними принципами здійснення державного контролю за використанням та охороною земель є:

– забезпечення додержання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами земельного законодавства України;

– забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони та раціонального використання земель;

– запобігання порушенням законодавства України у сфері використання та охорони земель, своєчасне виявлення таких порушень і вжиття відповідних заходів щодо їх усунення;

– забезпечення додержання власниками землі та землекористувачами стандартів і нормативів у сфері охорони та використання земель, запобігання забрудненню земель та зниженню родючості ґрунтів, погіршенню стану рослинного і тваринного світу, водних та інших природних ресурсів.

Державний контроль у галузі використання і охорони земель здійснюється відповідно до Закону України “Про охорону земель” від 19.06.2003 р., “Про охорону навколишнього природного середовища”

від 25.06.1991 р., “Про державний контроль за використанням та охороною земель” від 19.06.2003 р., Земельного Кодексу, Положення про Державний комітет України із земельних ресурсів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 березня 2008 р. № 224 та інших нормативно-правових актів.

Центральним органом виконавчої влади з питань земельних ресурсів є Державний комітет із земельних ресурсів (Держкомзем), діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра охорони навколишнього природного середовища. Держкомзем забезпечує реалізацію державної політики та управління у сфері регулювання земельних відносин, використання, відтворення, охорони та проведення моніторингу земель, ведення державного земельного кадастру, а також міжгалузеву координацію та державне регулювання у сфері встановлення меж області, району, міста, району в місті, села і селища.

Основними завданнями Держкомзему є: розроблення пропозицій щодо формування державної політики у сфері регулювання земельних відносин, використання, відтворення, охорони та проведення моніторингу земель, ведення державного земельного кадастру, здійснення землеустрою, встановлення меж області, району, міста, району в місті, села і селища та забезпечення її реалізації, проведення земельної реформи та подання їх Кабінетові Міністрів України через Міністра охорони навколишнього природного середовища; координація роботи з проведення земельної реформи; здійснення державного контролю за використанням та охороною земель; організація і забезпечення ведення державного земельного кадастру, підготовка земельно-кадастрової документації; здійснення землеустрою і проведення моніторингу земель; розроблення державних, галузевих і регіональних програм з питань регулювання земельних відносин, встановлення меж області, району, міста, району в місті, села і селища, раціонального використання земель, їх відтворення та охорони, проведення моніторингу земель, відтворення родючості ґрунтів, ведення державного земельного кадастру і територіального планування; проведення державної експертизи програм і проектів з питань землеустрою, ведення державного земельного кадастру, охорони земель, реформування земельних відносин, а також техніко-економічного обґрунтування таких програм і проектів.

Держсмагентство здійснює свої повноваження безпосередньо та через утворені в установленому порядку територіальні органи в Автономній Республіці Крим, областях, м. Києві та Севастополі і затверджує за погодженням з Міністром охорони навколишнього природного середовища положення про них. Посадові особи органів, що становлять систему державних органів земельних ресурсів мають право від їх імені розглядати справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням законодавства в галузі використання і охорони земель та порядку регулювання земельних відносин.

Стаття 238². Органи Державної служби з карантину рослин України

Органи Державної служби з карантину рослин України розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням вимог щодо виконання фітосанітарних заходів (стаття 105), ввезенням в Україну, вивезенням з України, транзитом через її територію, вивезенням з карантинних зон або ввезенням до них об'єктів регулювання, які не пройшли фітосанітарного контролю (стаття 106), невиконанням законних вимог посадових осіб органів Державної служби з карантину рослин України (стаття 188²⁶).

Від імені органів, зазначених у цій статті, розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

- 1) начальник Головної державної інспекції з карантину рослин України – Головний державний інспектор з карантину рослин України та його заступники – штраф на громадян до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- 2) головні державні інспектори з карантину рослин Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя та їх заступники – штраф на громадян до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- 3) державні інспектори з карантину рослин – штраф на громадян до чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 238–2 згідно із Законом № 4044–12 від 25.12.94, із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 956-V (956–16) від 19.04.2007.]

Органи державної служби з карантину рослин діють на підставі Закону України “Про карантин рослин” від 08.07.2004 р., Положення про Державну службу з карантину рослин України, затвердженого наказом Міністерства аграрної політики України від 08.05.2007 № 310, інших нормативно-правових актів. Державна служба з карантину рослин України відповідно до Закону України “Про карантин рослин” здійснює державне управління у сфері карантину рослин.

Державна служба з карантину рослин України включає: Головну державну інспекцію з карантину рослин України, що знаходиться у сфері управління центрального органу виконавчої влади з питань аграрної політики і підпорядковується йому; Центральну науково-дослідну карантинну лабораторію, яка знаходиться у віданні Головної державної інспекції з карантину рослин України; державні інспекції з карантину рослин Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя (далі – органи Державної служби з карантину рослин); пункти карантину рослин у районах, морських, річкових портах (на пристанях), на відповідних залізничних станціях, в аеропортах (на аеродромах), на підприємствах поштового зв'язку, шосейних шляхах, автовокзалах, автостанціях, пунктах пропуску на державному кордоні України, зональні, обласні та міські карантинні лабораторії.

У разі необхідності пункти карантину рослин можуть створюватись і на інших об'єктах, діяльність яких пов'язана із заготівлею, вивезенням, ввезенням, транспортуванням, реалізацією і використанням об'єктів регулювання.

Головна державна інспекція з карантину рослин України та її керівник – Головний державний інспектор з карантину рослин України (за посадою) є представниками України у Раді Європейської і Середземноморської організації захисту рослин (ЕРРО).

Основними завданнями Державної служби з карантину рослин України є: охорона території України від занесення регульованих шкідливих організмів; виявлення, локалізація і ліквідація регульованих шкідливих організмів; запобігання проникненню регульованих шкідливих організмів у зони, вільні від таких регульованих шкідливих організмів на території України; здійснення державного контролю за дотриманням карантинного режиму і проведенням заходів з карантину рослин при вирощуванні, заготівлі, вивезенні, ввезенні, транспортуванні, зберіганні, переробці, реалізації та використанні об'єктів регулювання; реєстрація осіб, які здійснюють господарську діяльність, пов'язану з виробництвом та обігом об'єктів регулювання.

Головна державна інспекція з карантину рослин України відповідно до повноважень: визначає відповідно до закону порядок ввезення, вивезення та використання рослин і рослинних продуктів, у тому числі за погодженням з карантинними службами інших держав відповідно до міжнародних договорів України; вивчає видовий склад, біологію та екологію регульованих шкідливих організмів, розробляє прогноз їх поширення з метою запобігання занесенню та/або поширенню; розробляє проекти нормативно-правових актів у сфері карантину рослин; веде бази даних та інформує громадськість та заінтересованих партнерів про виявлення, наявність, поширення, локалізацію та за необхідності ліквідацію регульованих шкідливих організмів; проводить інспектування та фітосанітарну експертизу об'єктів регулювання; здійснює державний контроль за виконанням фітосанітарних заходів; видає відповідно до закону карантинні дозволи; здійснює координацію моніторингу, виявлення та ідентифікацію регульованих шкідливих організмів в Україні; готує перелік регульованих шкідливих організмів; готує перелік об'єктів регулювання; здійснює контроль за використанням біологічних контрольних організмів; вносить подання до Кабінету Міністрів України про запровадження або скасування карантинного режиму; проводить науково-дослідні роботи у сфері карантину рослин; здійснює контроль за проведенням фумігації (знезараження) особами об'єктів регулювання, які переміщуються через державний кордон України та/або кордони карантинних зон; призначає і звільняє з посад керівників (їх заступників) органів Державної служби з карантину рослин; представляє Україну в міжнародних організаціях відповідно до встановленого законом порядку; проводить спеціальні дослідження спільно з національними організаціями з карантину та захисту рослин інших країн щодо оцінки відповідності (невідповідності) об'єктів регулювання фітосанітарним правилам; надає повідомлення заінтересованим партнерам про фітосанітарні заборони чи обмеження; встановлює спеціально визначений відсоток вантажів, які підлягають вибірково фітосанітарному прикордонному контролю; веде загальнодержавний реєстр осіб, які здійснюють господарську діяльність, пов'язану з виробництвом та обігом об'єктів регулювання; надає відповіді на запити стосовно фітосанітарних заходів.

Органи Державної служби з карантину рослин здійснюють: видачу фітосанітарних та карантинних сертифікатів на рослини, продукти рослинного походження та інші об'єкти регулювання; інспектування

та проведення фітосанітарної експертизи рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання, що переміщуються територією України, через державний кордон України та карантинні зони (у тому числі тих, що надходять у багажі, поштових відправленнях і ручній поклажі пасажирів): реєстрацію осіб, які здійснюють господарську діяльність, пов'язану з виробництвом та обігом об'єктів регулювання; організацію та контроль за проведенням обробки і фумігації (зnezараження) рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання, які переміщуються через державний кордон України та карантинні зони; державний контроль за проведенням фітосанітарних заходів, що застосовуються до карантинних організмів відповідно до закону та міжнародних договорів України; організацію і проведення систематичних обстежень земель сільськогосподарського призначення і земель лісового фонду, пунктів карантину рослин та прилеглої до них території, місць обігу рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання; державний контроль за діяльністю розсадників, державних сортодільниць, оранжерей і теплиць, діяльність яких пов'язана з обігом рослин, насіння і садивного матеріалу; державний контроль за виробництвом та обігом рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання; вжиття відповідно до законодавства термінових заходів для локалізації та ліквідації карантинних організмів, запобігання їх поширенню; термінові заходи для локалізації та/або ліквідації карантинних організмів; поширення інформації у сфері карантину рослин серед осіб; поширення інформації та за необхідності запровадження навчання виробників рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання стосовно ідентифікації відповідних карантинних організмів; внесення подань до відповідних державних адміністрацій про запровадження та скасування карантинного режиму.

Головним державним інспектором з карантину рослин України є керівник Головної державної інспекції з карантину рослин України, який призначається і звільняється з посади центральним органом виконавчої влади з питань аграрної політики. Керівник Головної державної інспекції з карантину рослин України має заступників, у тому числі одного першого, які призначаються і звільняються з посади за поданням керівника Головної державної інспекції з карантину рослин України центральним органом виконавчої влади з питань аграрної політики. Керівники (їх заступники) органів Державної служби з карантину рослин призначаються і звільняються з посади керівником Головної державної інспекції з карантину рослин України. Керівники органів Державної служби з карантину рослин є головними державними інспекторами з карантину рослин відповідно Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя. Завідувач Центральної науково-дослідної карантинної лабораторії призначається та звільняється з посади керівником Головної державної інспекції з карантину рослин України.

Головні спеціалісти органів Державної служби з карантину рослин, завідувачі зональними, обласними та міськими карантинними лабораторіями, пунктами карантину рослин у районах, у морських, річкових портах (на пристанях), на відповідних залізничних станціях, в аеропортах (на аеродромах), на підприємствах поштового зв'язку, автомобільних шляхах сполучення, автовокзалах, автостанціях, ринках, пунктах пропуску на державному кордоні України, митницях призначаються і звільняються з посади керівником Головної державної інспекції з карантину рослин України.

Головний державний інспектор з карантину рослин України, Головний державний інспектор з карантину рослин Автономної Республіки Крим, головні державні інспектори з карантину рослин областей, міст Києва і Севастополя очолюють відповідну інспекцію з карантину рослин, здійснюють державний контроль за додержанням законодавства у сфері карантину рослин.

Державні інспектори з карантину рослин у межах своїх повноважень мають право: проводити фітосанітарні процедури до об'єктів регулювання; затримувати об'єкти регулювання для інспектування та фітосанітарної експертизи, якщо вони переміщуються без відповідних фітосанітарних документів або не відповідають фітосанітарним вимогам; здійснювати державний контроль та нагляд, інспектування та моніторинг відповідної території, об'єктів регулювання; отримувати інформацію, необхідну для здійснення повноважень відповідно до закону; проводити відбір зразків з партії рослин і рослинних продуктів для проведення фітосанітарної експертизи відповідно до закону; видавати в межах своїх повноважень розпорядження, що підлягають обов'язковому виконанню, на здійснення фітосанітарних заходів; надавати висновки органам страхування щодо завданих збитків внаслідок ліквідації карантинних організмів; накладати у порядку, встановленому законом, адміністративні стягнення на осіб, винних у порушенні законодавства про карантин рослин; безперешкодного доступу до потужностей (об'єктів) виробництва та обігу об'єктів регулювання рослин за наявності підстав для проведення перевірок, визначених Законом України "Про карантин рослин" та іншими законами України.

Рішення державного інспектора з карантину рослин, прийняте в межах його повноважень, щодо заборони вирощування, вивезення, ввезення, транспортування (зокрема під час експорту, імпорту, транзиту або внутрішніх перевезень), зберігання, реалізації чи використання підкарантинних матеріалів є обов'язковим для виконання всіма юридичними та фізичними особами.

Стаття 238³. Органи державного контролю в галузі насінництва та розсадництва

Органи державного контролю в галузі насінництва та розсадництва розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням порядку та умов ведення насінництва та розсадництва (стаття 104¹).

Від імені органів державного контролю в галузі насінництва та розсадництва розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

1) Головний державний інспектор України з насінництва – начальник Української державної насінневої інспекції, державний інспектор України з розсадництва – начальник Української державної помологічно-ампелографічної інспекції, Головний державний інспектор України з квітково-декоративного насінництва та розсадництва – начальник Української державної квітково-декоративної насінневої інспекції, Головний державний інспектор України з лісового насінництва – начальник Української державної лісонасінневої інспекції – штраф на громадян до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) головні державні інспектори з насінництва Автономної Республіки Крим, областей, районів і міст, головні державні інспектори з лісового насінництва – начальники зональних лісонасінневих інспекцій – штраф на громадян до чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

3) державні інспектори з насінництва державних насінневих інспекцій, державні інспектори з розсадництва державної помологічно-ампелографічної інспекції, державні інспектори з квітково-декоративного насінництва та розсадництва державної квітково-декоративної насінневої інспекції, державні інспектори з лісового насінництва державних лісонасінневих інспекцій – штраф на громадян до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 238–3 згідно із Законом № 1228-IV (1228–14) від 17.11.99, в редакції Закону № 1805-IV (1805–15) від 17.06.2004.]

Насінництво та розсадництво – галузь рослинництва, що займається розмноженням відповідно насіння і садивного матеріалу, збереженням і поліпшенням їх сортових, посівних і врожайних якостей (властивостей), а також здійснює сортовий та насінневий контроль. До об'єктів насінництва та розсадництва згідно з законом належать: сорт рослин (клон, лінія, гібрид, популяція, сортосуміш); насіння і садивний матеріал; насінницькі посіви та насадження.

Органи державного контролю в галузі насінництва та розсадництва здійснюють свою діяльність на підставі ЗУ "Про насіння і садивний матеріал" від 26.12.2002 р., Закону України "Про охорону прав на сорти рослин" від 21.04.1993 р., Положення про Українську державну насінневу інспекцію, затверджене наказом Міністерства аграрної політики України від 23.03.2004 р. за № 97 та інших нормативно-правових актів.

Органом, що здійснює державний контроль у насінництві, є Українська державна насіннева інспекція Міністерства аграрної політики України (Укрдержнасінінспекція). За організаційно-правовою формою Укрдержнасінінспекція є установою.

Державний контроль у насінництві та розсадництві здійснюють Українська державна насіннева інспекція, Державна насіннева інспекція Автономної Республіки Крим, обласні, районні, міські, міжрайонні державні насінневі інспекції, Українська державна помологічно-ампелографічна інспекція, Українська державна лісонасіннева інспекція, державні зональні лісонасінневі інспекції, Українська державна квітково-декоративна насіннева інспекція.

Укрдержнасінінспекцією очолює начальник, який за посадою є Головним державним інспектором України з насінництва. Він призначається на посаду і звільняється з посади керівником спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань аграрної політики. Укрдержнасінінспекція та її начальник є повноважними представниками Кабінету Міністрів України у Міжнародній асоціації з контролю за якістю насіння (ICTA).

Начальник Державної насінневої інспекції Автономної Республіки Крим – Головний державний інспектор з насінництва Автономної Республіки Крим і начальники обласних державних насінневих інспекцій – головні державні інспектори з насінництва областей призначаються на посаду і звільняються з посади начальником Укрдержнасінінспекції – Головним державним інспектором України з насінництва.

Начальники районних, міських, міжрайонних державних насінневих інспекцій – головні державні інспектори з насінництва району призначаються на посаду і звільняються з посади начальником Державної насінневої інспекції Автономної Республіки Крим – Головним державним інспектором з насінництва Автономної Республіки Крим, начальниками обласних державних насінневих інспекцій – головними державними інспекторами з насінництва областей.

Державними інспекторами України з насінництва є: головні та провідні спеціалісти Укрдержнасінінспекції, а також заступники начальника Укрдержнасінінспекції – начальник відділу насінневого контролю та начальник відділу аналітичної роботи і метрологічного забезпечення.

На посадових осіб, яким надано повноваження державних інспекторів з насінництва, поширюється дія Закону України “Про державну службу”.

Укрдержнасінінспекція та державні насінневі інспекції на місцях здійснюють державний контроль за діяльністю суб’єктів усіх форм власності і господарювання у сфері насінництва, які займаються виробництвом, заготівлею, обробкою, зберіганням, реалізацією і використанням насіння та садивного матеріалу сільськогосподарських рослин щодо додержання ними методичних і технологічних вимог із забезпечення сортової чистоти, біологічних і урожайних властивостей сорту та посівних якостей насіння і садивного матеріалу, за веденням документації сортових посівів, документації насіннєвого фонду, ділянок гібридизації насіння і садивного матеріалу, за правильним відбором проб на визначення посівних якостей насіння і садивного матеріалу для власних потреб виробника, за оформленням документів про сортові, гібридні та посівні якості насіння і садивного матеріалу, за введенням насіння і садивного матеріалу в обіг.

Головний державний інспектор України, головні державні інспектори Автономної Республіки Крим, областей, районів, міст та державні інспектори з насінництва та розсадництва, здійснюючи контроль за додержанням вимог законодавства про насінництво і випробування сортів рослин, у межах своїх повноважень мають право:

- контролювати додержання суб’єктами насінництва і розсадництва незалежно від форм власності методичних і технологічних вимог;
- давати обов’язкові для виконання суб’єктами насінництва та розсадництва вказівки щодо усунення порушень у порядку ведення насінництва і розсадництва та визначати термін усунення виявлених порушень;
- безперешкодного доступу в будь-яке місце вирощування, оброблення і зберігання насіння і садивного матеріалу;
- знайомитися з документацією з насінництва та розсадництва, відкривати будь-яку упаковку насіння і садивного матеріалу для відбирання контрольних проб;
- накладати на винних осіб адміністративні стягнення за порушення вимог законодавства;
- призупиняти або забороняти реалізацію будь-якого насіння і садивного матеріалу, якщо під час перевірки виявлено невідповідність їх якісних показників нормативним документам;
- порушувати клопотання про позбавлення права на виробництво та реалізацію насіння і садивного матеріалу у разі систематичного порушення закону, інших нормативних актів чи нормативних документів у насінництві та розсадництві;
- виконувати інші повноваження, встановлені спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань аграрної політики України.

Право видачі документів про якість насіння і садивного матеріалу сільсько-господарських рослин для всіх видів використання і при експортно-імпорتنних операціях надається лише державним насінневим інспекціям.

Розглядати справи про адміністративні правопорушення, пов’язані з порушенням порядку та умов ведення насінництва та розсадництва, мають право посадові особи, зазначені у цій статті.

Стаття 238⁴. Спеціально уповноважені органи виконавчої влади у сфері захисту рослин

Спеціально уповноважені органи виконавчої влади у сфері захисту рослин розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов’язані з порушенням

законодавства про захист рослин (стаття 831), а також щодо невиконання законних вимог посадових осіб спеціально уповноважених органів виконавчої влади у сфері захисту рослин (стаття 18812).

Від імені органів, зазначених у цій статті, розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

- 1) Головний державний інспектор захисту рослин України і його заступники – штраф на громадян до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- 2) головні державні інспектори захисту рослин Автономної Республіки Крим, областей та їх заступники – штраф на громадян до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – до п’ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- 3) головні державні інспектори захисту рослин районів – штраф на громадян до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 238-4 згідно із Законом № 1368-IV (1368-14) від 11.01.2000; із змінами, внесеними згідно із Законом № 736-V (736-16) від 14.03.2007.]

Відповідальність за порушення законодавства про захист рослин несуть особи, винні у:

- поширенні шкідливих організмів внаслідок порушення технології вирощування рослин сільськогосподарського та іншого призначення;
- екологічно не обґрунтованому здійсненні захисту рослин;
- недодержанні вимог нормативно-правових актів з питань захисту рослин, що призвело до пошкодження, погіршення стану рослин та якості продукції рослинного походження, а також забруднення довкілля;
- неповідомленні (приховуванні) або наданні неправдивої інформації про загрозу посівам, деревним насадженням, іншій рослинності відкритого та закритого ґрунту, а також продукції рослинного походження від шкідливих організмів;
- завезенні на територію України та реалізації засобів захисту рослин, а також речовин і сировини для їх виготовлення, що не пройшли державних випробувань і ресстрації;
- ухиленні від пред’явлення або непред’явленні засобів захисту рослин для проведення їх огляду, досліджень;
- невиконанні законних вимог посадових осіб, які здійснюють державний контроль за додержанням законодавства про захист рослин.

Спеціально уповноважені органи виконавчої влади у сфері захисту рослин діють відповідно до Закону України “Про захист рослин” від 14.10.1998 р., “Про внесення змін до деяких законів України щодо пестицидів і агрохімікатів” від 18.03.2004 р. та інших нормативно-правових актів.

До системи спеціально уповноважених органів виконавчої влади у сфері захисту рослин входить:

- Головна державна інспекція захисту рослин, що діє у складі спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань аграрної політики і підпорядковується йому;
- державні станції захисту рослин Автономної Республіки Крим, областей і районів.

Начальник Головної державної інспекції захисту рослин одночасно за посадою є Головним державним інспектором захисту рослин України, а його заступники – заступниками Головного державного інспектора захисту рослин України. Начальники державних станцій захисту рослин одночасно за посадою є головними державними інспекторами захисту рослин Автономної Республіки Крим, області, району, а їх заступники – заступниками головних державних інспекторів захисту рослин Автономної Республіки Крим, області, району.

У містах та інших населених пунктах, на території та об’єктах природно-заповідного фонду, у лісопаркових частинах зелених зон, захисних лісових насадженнях у смугах відводу залізниць та автомобільних доріг захист рослин здійснюють підрозділи захисту рослин підприємств, установ та організацій, у власності чи користуванні яких вони знаходяться.

До компетенції Головної державної інспекції захисту рослин спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань аграрної політики належить:

- керівництво державними станціями захисту рослин Автономної Республіки Крим, областей і районів, спеціалізованими територіальними лабораторіями;

- участь у розробленні загальнодержавних і міждержавних цільових програм захисту рослин;
- організація розроблення та здійснення регіональних цільових програм захисту рослин;
- впровадження інтегрованої системи захисту рослин;
- визначення асортименту та обсягів виробництва засобів захисту рослин вітчизняною промисловістю, координація закупівлі їх за імпортом;
- організація та здійснення державного контролю за своєчасним проведенням підприємствами, установами, організаціями усіх форм власності та громадянами заходів щодо захисту рослин, додержанням регламентів застосування засобів захисту рослин;
- погодження асортименту засобів захисту рослин, технічних умов їх виробництва і застосування, плану державних випробувань і реєстрації засобів захисту рослин, переліку пестицидів, дозволених до використання в Україні, асортименту пестицидів, що завозяться в Україну, а також ліцензування діяльності, пов'язаної з їх виробництвом та реалізацією;
- організація впровадження у практику захисту рослин досягнень науки, техніки та екологічно безпечних для людини і довкілля методів та заходів щодо захисту рослин;
- забезпечення аналітичних досліджень щодо відповідності вимогам сертифікатів якості засобів захисту рослин, у тому числі пестицидів, які завозяться в Україну, а також додержання регламентів їх застосування;
- виконання інших заходів щодо захисту рослин згідно з законодавством.

Нормативно-правові акти з питань захисту рослин, видані Головною державною інспекцією захисту рослин у межах його компетенції, є обов'язковими для виконання юридичними та фізичними особами.

Посадові особи спеціально уповноважених органів виконавчої влади у сфері захисту рослин мають право:

- вимагати від підприємств, установ, організацій усіх форм власності та громадян, діяльність яких пов'язана із захистом рослин, додержання законодавства про захист рослин;
 - відвідувати підприємства, установи, організації усіх форм власності, діяльність яких пов'язана з користуванням землею, лісом, водними об'єктами, вирощуванням рослин сільськогосподарського та іншого призначення, багаторічних і лісових насаджень, дерев, чагарників, рослинності закритого ґрунту, а також реалізацією, переробкою, зберіганням і використанням рослин та продукції рослинного походження, з метою перевірки додержання законодавства про захист рослин та відбирати зразки ґрунту, води, насіння, рослин, продукції рослинного походження та інших матеріалів для проведення фітосанітарної діагностики;
 - обмежувати, тимчасово забороняти або припиняти діяльність підприємств, установ, організацій усіх форм власності та громадян у разі порушення ними вимог технології та нормативно-правових актів з питань захисту рослин, що можуть спричинити загрозу життю і здоров'ю людей та довкіллю;
 - визначати і регулювати обсяги робіт, пов'язаних із захистом рослин, відповідно до фітосанітарного стану;
 - забороняти реалізацію засобів захисту рослин, які не відповідають вимогам щодо їх якості;
 - одержувати від міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій усіх форм власності та громадян необхідну інформацію з питань захисту рослин;
 - давати обов'язкові для виконання розпорядження (приписи) про проведення підприємствами, установами, організаціями усіх форм власності та громадянами профілактичних і винищувальних заходів щодо захисту рослин;
 - накладати адміністративні штрафи на осіб, винних у порушенні законодавства про захист рослин.
- Сплата штрафу, накладеного за вчинення передбаченого цією статтею правопорушення, не звільняє винних від відшкодування збитків, завданих у зв'язку з невиконанням заходів щодо захисту рослин.

Стаття 239. Спеціально уповноважені органи виконавчої влади в галузях водного господарства, геології та використання надр

Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі водного господарства розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням правил використання, охорони водних ресурсів (статті 48, 59, 60, 61 (за винятком випадків забруднення та вичерпання підземних вод або порушення водоохоронного режиму на водозборах, яке спричинило забруднення цих вод).

Органи спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі геології та використання надр розглядають справи про адміністративні правопорушення,

передбачені статтями 59, 60, 61 цього Кодексу, у випадках забруднення та вичерпання підземних вод або порушення водоохоронного режиму на водозборах, яке спричинило забруднення цих вод.

Від імені органів, зазначених у цій статті, розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

1) заступники керівника спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі водного господарства, заступники керівника спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі водного господарства Автономної Республіки Крим, начальники, заступники начальників управління комплексного використання водних ресурсів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі водного господарства та управління водних ресурсів і водогосподарських систем спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі водного господарства Автономної Республіки Крим, начальники басейнових водогосподарських об'єднань та їх заступники, до компетенції яких належать питання використання та охорони вод і відтворення водних ресурсів, начальники регіональних (обласних) управлінь та відділів комплексного використання водних ресурсів (водного господарства) спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі водного господарства, заступник керівника спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів, до компетенції якого належать питання контролю за охороною підземних вод, керівники, заступники керівника спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі геології та використання надр – штраф на громадян до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) начальники відділів водних ресурсів, завідувачі гідрохімічними лабораторіями басейнових управлінь водних ресурсів, регіональних управлінь та відділів комплексного використання водних ресурсів, обласних управлінь водного господарства спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі водного господарства, директори державних регіональних та казенних підприємств спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі геології та використання надр – штраф на громадян до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

3) провідні інженери басейнових управлінь водних ресурсів, регіональних (обласних) управлінь і відділів комплексного використання водних ресурсів (водного господарства) спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі водного господарства – штраф на громадян до чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Стаття 239 із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97, в редакції Законів № 1040-IV (1040-14) від 14.09.99, № 2342-II (2342-14) від 05.04.2001.]

Державне управління в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів здійснюють Кабінет Міністрів України, Уряд Автономної Республіки Крим, місцеві Ради та їх виконавчі комітети, спеціально уповноважені органи державної виконавчої влади та інші державні органи відповідно до законодавства України. Спеціально уповноваженими органами державної виконавчої влади у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів є спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань водного господарства, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань геології та використання надр, їх органи на місцях та інші державні органи відповідно до законодавства.

Спеціально уповноважені органи виконавчої влади в галузях водного господарства, геології та використання надр діють на підставі Водного кодексу, Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища". Положення про здійснення органами Держводгоспу України контролю за раціональним використанням, охороною та відтворенням водних ресурсів, затвердженого наказом Державного комітету України по водному господарству від 29.01.2001 р. за № 20, Положення про Державний комітет України по водному господарству, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 червня 2007 р. № 882 та інших правових актів.

Державний комітет України по водному господарству (Держводгосп) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра охорони навколишнього природного середовища. Держводгосп узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення цього законодавства і в установленому порядку вносить їх на розгляд Міністра охорони навколишнього природного середовища. У межах своїх повноважень Комітет організовує виконання актів законодавства та здійснює систематичний контроль за їх реалізацією. Основними завданнями Держводгоспу є: участь у формуванні та забезпечення реалізації державної політики з питань розвитку водного господарства і меліорації земель, управління галуззю та здійснення єдиної технічної політики, впровадження досягнень науки і техніки, нових технологій та передового досвіду роботи; регулювання відносин у сфері використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів, розроблення та участь у реалізації відповідних загальнодержавних, міждержавних і регіональних програм; задоволення потреби населення і галузей національної економіки у водних ресурсах та проведення їх міжбасейнового перерозподілу; здійснення заходів, пов'язаних із запобіганням шкідливій дії вод і ліквідацією її наслідків, включаючи протипаводковий захист сільських населених пунктів і земель.

Держводгосп має право: залучати спеціалістів центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій (за погодженням з їх керівниками) для розгляду питань, що належать до його компетенції; представляти Кабінет Міністрів України за його дорученням у міжнародних організаціях та під час укладання міжнародних договорів України; одержувати в установленому законодавством порядку від центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на нього завдань; скликати в установленому порядку наради з питань, що належать до його компетенції; перевіряти відповідно до законодавства на підприємствах, в установах і організаціях усіх форм власності додержання вимог водного законодавства.

Держводгосп за погодженням з Міністром охорони навколишнього природного середовища може в установленому порядку утворювати територіальні органи. Його очолює Голова, якого призначає на посаду та звільняє з посади Кабінет Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України відповідно до пропозиції Міністра охорони навколишнього природного середовища. Голова має заступників, які призначаються на посаду та звільняються з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України відповідно до пропозиції Міністра охорони навколишнього природного середовища.

Голова Держводгоспу: здійснює керівництво Комітетом і несе персональну відповідальність перед Кабінетом Міністрів України та Міністром охорони навколишнього природного середовища за виконання покладених на Комітет завдань; розподіляє за погодженням з Міністром охорони навколишнього природного середовища обов'язки між своїми заступниками; затверджує положення про структурні підрозділи центрального апарату Комітету; погоджує проекти законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України з питань, що належать до його компетенції; призначає на посаду та звільняє з посади працівників центрального апарату Комітету, а за погодженням з Міністром охорони навколишнього природного середовища – керівників самостійних структурних підрозділів; приймає рішення про утворення, реорганізацію, ліквідацію підприємств, установ і організацій, що належать до сфери управління Комітету, затверджує їх статuti (положення); укладає та розриває відповідно до законодавства контракти з керівниками підприємств, установ і організацій, що належать до сфери його управління; затверджує кошторис витрат з утримання установ і організацій, що належать до сфери його управління і фінансуються з державного бюджету; здійснює відповідно до законодавства інші повноваження.

Відповідно до законодавства Держводгоспу надано право перевіряти у випадках, передбачених законодавством, на підприємствах, в установах і організаціях додержання вимог водного законодавства України.

До системи органів Держводгоспу України, які здійснюють контроль за раціональним використанням, охороною та відтворенням водних ресурсів, належать:

- у центральному апараті Держводгоспу України – Управління комплексного використання водних ресурсів (Упрводресурсів) та Управління експлуатації водогосподарських систем;
- Республіканський комітет по водному господарству Автономної Республіки Крим;
- басейнові управління водних ресурсів та їх територіальні органи;
- обласні виробничі управління водного господарства та меліорації та їх структурні підрозділи (управління зрошувальних систем, управління меліоративних систем і водного господарства, управління водного господарства, управління меліоративних систем і протипаводкових споруд, управління осушувальних систем);
- Управління каналу Дніпро-Донбас;
- Управління головного Каховського магістрального каналу;
- Управління каналів Інгулецької зрошувальної системи;
- Управління Північно-Кримського каналу;
- Управління каналу Дніпро-Інгулець.

Основними завданнями органів Держводгоспу є здійснення контролю за раціональним використанням, охороною та відтворенням водних ресурсів, що передбачає контроль за: забезпеченням права державної власності на води; наявністю та станом водоохоронних споруд та обладнання; веденням обліку використання води та скидами речовин, що забруднюють, у водні джерела і наявністю відповідної апаратури та систем контролю; дотриманням правил експлуатації водогосподарських споруд і пристроїв; дотриманням умов дозволів на спеціальне водокористування; дотриманням установлених режимів роботи водосховищ та водогосподарських систем; виконанням заходів з охорони вод від забруднення, засмічення та виснаження при здійсненні господарської діяльності на водозборах, у водоохоронних зонах та прибережних захисних смугах річок, водосховищ, озер та інших водних об'єктів; дотриманням порядку та режиму використання земель водного фонду; виконанням заходів щодо безпечного водокористування у зонах впливу атомних електростанцій

Законом України "Про внесення зміни до статті 239 Кодексу України про адміністративні правопорушення" від 14.09.1999 р. органам Держводгоспу надано право розглядати справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням правил використання і охорони водних ресурсів, та накладати адміністративні стягнення (ст. 48 та статті 59, 60, 61 Кодексу України про адміністративні правопорушення). Перелік посадових осіб органів Держводгоспу України, яким надається право здійснювати контроль та розглядати справи про адміністративні правопорушення, затверджується наказом Голови Держводгоспу України. Посадові особи, яким надано право здійснювати контроль та розглядати справи про адміністративні правопорушення, підпорядковані і підзвітні керівнику відповідного органу Держводгоспу, в якому вони працюють.

До відання спеціально уповноваженого центрального органа виконавчої влади з питань геології та використання надр у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів належить:

- 1) видача спеціальних дозволів (ліцензій) на користування надрами для розробки родовищ підземних вод за погодженням з державними органами охорони навколишнього природного середовища, охорони здоров'я та нагляду за охороною праці;
- 2) ведення державного обліку підземних вод та водного кадастру;
- 3) ведення державного моніторингу підземних вод;
- 4) погодження умов спеціального водокористування в разі використання підземних вод;
- 5) погодження дозволів на право виконання проектних та будівельних робіт, пов'язаних з видобуванням підземних вод;
- 6) виявлення недіючих свердловин і вжиття заходів щодо їх ліквідації або ремонту і подальшого використання;
- 7) здійснення державного геологічного контролю за веденням пошуково-розвідувальних та інших робіт щодо геологічного вивчення підземних вод;
- 8) вирішення інших питань у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів.

Міністерство охорони навколишнього природного середовища України (Мінприроди) є головним (провідним) органом у системі центральних органів виконавчої влади з питань геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання надр, а також топографо-геодезичної та картографічної діяльності. До його основних завдань належать у тому числі забезпечення реалізації державної політики у сфері раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів

(землі, надр, поверхневих та підземних вод, атмосферного повітря, лісів, тваринного і рослинного світу та природних ресурсів територіальних вод, континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України), поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами), небезпечними хімічними речовинами, пестицидами та агрохімікатами, екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки, розвитку мінерально-сировинної бази, заповідної справи, формування, збереження та використання екологічної мережі, геологічного вивчення надр, топографо-геодезичної та картографічної діяльності; здійснення управління та регулювання у сфері раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів, геологічного вивчення надр, забезпечення здійснення державного геологічного контролю, державного геодезичного нагляду за топографо-геодезичною і картографічною діяльністю.

Мінприроди має право: одержувати в установленому порядку від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на нього завдань; застосовувати у випадках, передбачених законодавством, економічні санкції до підприємств, установ та організацій за порушення вимог законодавства, подавати позови про відшкодування збитків і втрат, завданих унаслідок такого порушення, складати протоколи та розглядати справи про адміністративні правопорушення; передавати відповідно до законодавства правоохоронним органам матеріали про виявлені правопорушення; залучати в установленому порядку спеціалістів органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками) до розгляду питань, що належать до компетенції Міністерства; скликати в установленому порядку наради з питань, що належать до компетенції Міністерства; давати керівникам підприємств, установ та організацій обов'язкові для виконання приписи щодо усунення виявлених порушень законодавства з питань охорони навколишнього природного середовища, екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки, заповідної справи, топографо-геодезичної та картографічної діяльності; обстежувати в установленому порядку підприємства, установи та організації, військові та оборонні об'єкти, об'єкти органів внутрішніх справ, Державного департаменту з питань виконання покарань, СБУ та Держприкордонслужби з метою перевірки додержання вимог щодо охорони навколишнього природного середовища і відтворення природних ресурсів, екологічної та радіаційної безпеки; відповідно до своєї компетенції обмежувати та зупиняти в установленому порядку діяльність підприємств, установ, організацій та об'єктів або вносити до Кабінету Міністрів України відповідні подання щодо припинення діяльності, якщо вона провадиться з порушенням правил, нормативів, норм з охорони навколишнього природного середовища, екологічної та радіаційної безпеки.

Стаття 240. Органи рибохорони

Органи рибохорони розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням правил рибальства та охорони рибних запасів, передбачені статтею 50, частиною третьою статті 85, статтями 86¹, 91² і 188⁵ цього Кодексу.

Від імені органів рибохорони розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право: керівник спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі рибного господарства та його заступники, начальники басейнових управлінь по охороні, відтворенню рибних ресурсів і регулюванню рибальства та їх заступники, начальники відділів рибохорони зазначених басейнових управлінь, начальники державних інспекцій рибохорони, старші державні інспектори та державні інспектори рибохорони.

[Стаття 240 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 2010–11 від 03.04.86, в редакції Закону № 81/96–ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законами № 2342–II (2342–14) від 05.04.2001, № 1122–IV (1122–15) від 11.07.2003.]

Рибальством вважається добування риби та водних безхребетних. На території України відповідно до законодавства може здійснюватися промислове, любительське та спортивне рибальство. Правила рибальства, об'єкти рибальства, порядок надання у користування рибогосподарських водних об'єктів, а також вимоги щодо ведення рибного господарства визначаються у порядку, встановленому законодавством.

Органи рибохорони діють на підставі Закону України "Про тваринний світ" від 13.12.2001 р., "Про охорону навколишнього середовища", Тимчасового порядку ведення рибного господарства

і здійснення рибальства, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.09.1996 р. № 1192, та інших нормативних актів.

Мінагрополітики України є головним (провідним) органом у системі центральних органів виконавчої влади з питань формування та забезпечення реалізації державної аграрної політики, продовольчої безпеки держави, державного управління у сфері сільського господарства, садівництва, виноградарства, харчової промисловості, рибного господарства, переробки сільськогосподарської продукції.

Державний комітет рибного господарства України (Держкомрибгосп) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через міністра аграрної політики. Держкомрибгосп забезпечує проведення державної політики у галузі рибного господарства і рибної промисловості, охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів. Основними завданнями Держкомрибгоспу є: участь у формуванні та забезпечення проведення державної політики у галузі рибного господарства і рибної промисловості; розроблення та здійснення комплексних заходів щодо забезпечення пріоритетного розвитку рибництва, охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів у рибогосподарських водоймах України, вивчення стану їх запасів та організація рибальства у виключній (морській) економічній зоні і на континентальному шельфі України, а також у водах за межами юрисдикції України відповідно до міжнародних договорів України; здійснення державного управління, регулювання та контролю у сфері охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів; здійснення державного нагляду за безпекою мореплавства флоту рибного господарства, контролю за ефективністю функціонування системи моніторингу риболовних суден.

Держкомрибгосп має право: представляти Кабінет Міністрів України за його дорученням у міжнародних організаціях; залучати спеціалістів органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками) для розгляду питань, що належать до його компетенції; одержувати в установленому порядку від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на нього завдань; засновувати в установленому порядку друковані засоби масової інформації.

Посадові особи Держкомрибгоспу та його спеціальних органів, що здійснюють державний контроль у сфері охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, мають право: зупиняти і оглядати судна та інші плавучі засоби, що здійснюють вилов водних живих ресурсів у водних об'єктах на території України, виключної (морської) економічної зони і на її континентальному шельфі та в установленому порядку відповідно до міжнародних договорів України у зонах відповідальності міжнародних рибогосподарських організацій, для перевірки дотримання правил рибного промислу; безперешкодно відвідувати територію і приміщення підприємств, установ та організацій, що здійснюють добування і переробку водних живих ресурсів у водах під юрисдикцією України, а також гідротехнічні споруди, території природно-заповідного фонду України для перевірки дотримання законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів. Держкомрибгосп має також інші права, передбачені законом.

Рішення Держкомрибгоспу, прийняті в межах його повноважень, обов'язкові для виконання іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності та громадянами.

Забезпечення безпеки мореплавства флоту рибного господарства та здійснення державного контролю у сфері охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів здійснює Державна інспекція з безпеки мореплавства флоту рибного господарства, державна організація "Виконавче бюро" та органи охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів та регулювання рибальства, утворення, реорганізація і ліквідація яких проводиться Держкомрибгоспом.

Держкомрибгосп очолює Голова, якого призначає на посаду і звільняє з посади Кабінет Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України.

Голова здійснює керівництво Держкомрибгоспом, несе персональну відповідальність перед Кабінетом Міністрів України за виконання покладених на нього завдань, розподіляє обов'язки між першим заступником та заступниками Голови, призначає на посаду та звільняє з посади працівників центрального апарату Комітету, затверджує положення про територіальні органи та структурні підрозділи цього Комітету. Голова Держкомрибгоспу є Головним державним інспектором рибохорони.

Конкретний склад правопорушень, які мають право розглядати посадові особи органів рибохорони, сформульований у ст. 50, ч. 3 ст. 85, ст. 86¹, ст. 91², ст. 188⁵ КпАП.

Стаття 241. Органи лісового господарства

Органи лісового господарства розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 49, 63–70, 73, 75, 77, 188⁵ цього Кодексу.

Від імені органів лісового господарства розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право: Керівник спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі лісового господарства та його заступники, начальник, його заступники та спеціалісти управління охорони і захисту лісу спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі лісового господарства, керівники, головні лісничі, начальники, старші інженери та інженери відділів охорони і захисту лісу державних органів лісового господарства Автономної Республіки Крим та областей, керівники, головні лісничі, старші інженери та інженери по охороні і захисту лісу держлісгоспів та інших державних лісгосподарських підприємств і організацій, начальник, заступник начальника з льотно-виробничої служби, командири авіаланок, старші льотчики-спостерігачі та льотчики-спостерігачі баз авіаційної охорони лісів, лісничі, помічники лісничих, майстри лісу.

Старшими інженерами та інженерами відділів охорони, захисту лісу державних органів лісового господарства Автономної Республіки Крим та областей, старшими інженерами та інженерами по охороні і захисту лісу держлісгоспів та інших державних лісгосподарських підприємств і організацій, старшими льотчиками-спостерігачами та льотчиками-спостерігачами баз авіаційної охорони лісів, лісничими, помічниками лісничих та майстрами лісу штраф до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за правопорушення, передбачені статтями 70, 73 та 77 цього Кодексу, може стягуватися на місці.

[Стаття 241 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 2010–11 від 03.04.86, в редакції Закону № 81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2342-II (2342–14) від 05.04.2001]

Органи лісового господарства діють відповідно до Лісового кодексу України від 21.01.1994 р., Положення про Державний комітет лісового господарства України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 червня 2007 року № 883, Положення про обласні управління лісового та мисливського господарства України, затвердженого наказом Державного комітету лісового господарства України від 4 липня 2007 року № 223 та інших правових актів.

Державне управління в галузі охорони, захисту, використання та відтворення лісів здійснюють Кабінет Міністрів України, уряд Республіки Крим, Міністерство охорони навколишнього природного середовища України та його органи на місцях, спеціально уповноважені державні органи лісового господарства, місцеві органи державної виконавчої влади та інші органи відповідно до законодавства України.

Центральним органом виконавчої влади з питань лісового, мисливського господарства та полювання, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра охорони навколишнього природного середовища, є Державний комітет лісового господарства України (Держкомлісгосп). Він вносить у встановленому порядку пропозиції міністрові охорони навколишнього природного середовища щодо формування державної політики у сфері лісового і мисливського господарства, полювання та мисливського собаківництва, забезпечує їх реалізацію, здійснює управління в цій сфері, а також міжгалузеву координацію та функціональне регулювання з питань, що належать до його компетенції. Держкомлісгосп узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавства і вносить їх в установленому порядку на розгляд Міністра охорони навколишнього природного середовища. Держкомлісгосп організовує у межах своїх повноважень виконання актів законодавства та здійснює контроль за їх реалізацією.

Основними завданнями Держкомлісгоспу є: підготовка і внесення Міністрові охорони навколишнього природного середовища пропозицій щодо формування державної політики у сфері лісового і мисливського господарства, полювання та мисливського собаківництва, а також охорони, захисту, раціонального використання та відтворення лісових ресурсів, мисливських тварин, підвищення

ефективності лісового і мисливського господарства та забезпечення її реалізації; здійснення державного управління, регулювання та контролю у сфері лісового і мисливського господарства та полювання; розроблення та організація виконання державних і регіональних (місцевих) програм у сфері охорони, захисту, раціонального використання та відтворення лісових ресурсів, а також участь у розробленні та виконанні програм з питань охорони, використання і відтворення мисливських тварин, розвитку мисливського господарства.

Держкомлісгосп має право: одержувати в установленому законодавством порядку від центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на нього завдань; залучати спеціалістів центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками) для розгляду питань, що належать до його компетенції; скликати в установленому порядку наради з питань, що належать до його компетенції; утворювати за погодженням з іншими центральними органами виконавчої влади міжвідомчі комісії, експертні, консультативні ради та кваліфікаційні комісії, робочі групи; перевіряти на підприємствах, в установах та організаціях додержання вимог законодавства у сфері лісового і мисливського господарства; представляти Кабінет Міністрів України за його дорученням у міжнародних організаціях і під час укладання міжнародних договорів України; приймати рішення про припинення полювання у випадках, передбачених законом; видавати разом з іншими центральними і місцевими органами виконавчої влади спільні акти; за погодженням з Міністром охорони навколишнього природного середовища утворювати, реорганізувати або ліквідувати у встановленому порядку територіальні органи.

У випадках, передбачених законодавством, рішення Держкомлісгоспу є обов'язковими для виконання центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності та громадянами.

Держкомлісгосп очолює Голова, якого призначає на посаду і звільняє з посади Кабінет Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України відповідно до пропозиції Міністра охорони навколишнього природного середовища.

Обласні управління лісового господарства підпорядковуються Державному комітету лісового господарства України та є його територіальними органами. Управління очолює начальник, який призначається на посаду і звільняється з посади в установленому порядку Головою Держкомлісгоспу України. Управління мають право: одержувати в установленому законодавством порядку від місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для виконання покладених на них завдань; залучати працівників місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками) для розгляду питань, що належать до їх компетенції; організовувати і проводити виставкові заходи, конференції, семінари, наради з питань, що належать до їх компетенції; у встановленому законом порядку в межах своєї компетенції складати протоколи та розглядати справи про адміністративні правопорушення.

Цією статтею встановлюється перелік посадових осіб, які мають право від імені органів лісового господарства розглядати справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 49, 63–70, 73, 75, 77, 188⁵ КпАП. Частиною 3 статті дається перелік осіб, які можуть стягувати штраф до 3 неоподаткованих мінімумів доходів громадян на місці за певні види правопорушень.

Стаття 242. Органи мисливського господарства

Органи мисливського господарства розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням правил ведення мисливського господарства і полювання, передбачені статтею 50, частиною першою статті 85, статтями 91² і 188⁵ цього Кодексу.

Від імені органів мисливського господарства розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право: керівник спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі мисливського господарства та полювання і його заступники, начальник управління мисливського господарства спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі мисливського господарства та полювання і його заступники, керівники, головні лісничі, головні мисливствознавці територіальних органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі мисливського господарства та полювання, державні районні мисливствознавці, керівники, головні

лісничі, лісничі, головні мисливствознавці, мисливствознавці держлісгоспів, інших державних лісгосподарських підприємств, а також державних лісомисливських та державних мисливських господарств.

Керівниками, головними лісничими, головними мисливствознавцями територіальних органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі мисливського господарства та полювання, державними районними мисливствознавцями, керівниками, головними лісничими, лісничими, головними мисливствознавцями, мисливствознавцями держлісгоспів, інших державних лісгосподарських підприємств, а також державних лісомисливських та державних мисливських господарств штраф до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за правопорушення, передбачені частиною першою статті 85 цього Кодексу, може стягуватися на місці.

[Стаття 242 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 2010–11 від 03.04.86, в редакції Закону № 81/96–ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законами № 2342–II (2342–14) від 05.04.2001, № 1122–IV (1122–15) від 11.07.2003.]

Мисливське господарство як галузь – сфера суспільного виробництва, основними завданнями якого є охорона, використання та відтворення мисливських тварин, надання послуг мисливцям щодо здійснення полювання, розвиток мисливського спорту і мисливського собаководства.

Органи мисливського господарства діють на підставі Закону України “Про мисливське господарство та полювання” від 20.10.1999 р., “Про тваринний світ” від 13.12.2001 р., Лісового кодексу України від 21.01.1994 р., Положення про Державний комітет лісового господарства України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 червня 2007 року № 883, Положення про обласні управління лісового та мисливського господарства України, затвердженого наказом Державного комітету лісового господарства України від 4 липня 2007 року № 223 та інших правових актів.

Державне регулювання у галузі мисливського господарства та полювання здійснюють Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у галузі охорони навколишнього природного середовища, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у галузі мисливського господарства та полювання, інші центральні органи виконавчої влади відповідно до їх повноважень, а також їх місцеві органи.

До повноважень спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі мисливського господарства та полювання належить здійснення державного регулювання і контролю у галузі мисливського господарства та полювання; організація робіт з охорони, використання і відтворення мисливських тварин, збереження та поліпшення стану мисливських угідь; видача дозволів на використання мисливських тварин, що перебувають у державній власності; прийняття рішення про припинення полювання у випадках, передбачених законом; розроблення проектів лімітів та норм використання мисливських тварин, встановлення за погодженням із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі охорони навколишнього природного середовища строків здійснення полювання; встановлення порядку видачі та видача посвідчень мисливця і щорічних контрольних карток обліку добутої дичини і порушень правил полювання; організація роботи з упорядкування мисливських угідь, визначення їх пропускнуої спроможності; ведення моніторингу та державного кадастру мисливських тварин, що перебувають на території України; вирішення інших питань у галузі мисливського господарства та полювання відповідно до законодавства.

Державний комітет лісового господарства України (Держкомлісгосп України) є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі мисливського господарства та полювання, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Держкомлісгосп України вносить у встановленому порядку пропозиції щодо формування державної політики у сфері лісового та мисливського господарства, забезпечує її реалізацію, здійснює управління в цій сфері, а також міжгалузеву координацію та функціональне регулювання з питань, віднесених до його відання.

Держкомлісгосп України здійснює свої повноваження безпосередньо та через утворені в установленому порядку свої територіальні органи. У складі Держкомлісгоспу України Кабінетом Міністрів України може бути утворено урядові органи державного управління (департаменти, служби, інспекції).

Обласні управління лісового та мисливського господарства підпорядковуються Державному комітету лісового господарства України та є його територіальними органами.

Основними завданнями Управління є:

- участь у сприянні формування та реалізації державної політики в сфері регулювання лісових відносин та ведення лісового і мисливського господарства та полювання;
- здійснення державного управління та контролю, міжгалузевої координації і функціонального регулювання в галузі ведення лісового і мисливського господарства та полювання;
- участь в організації ведення державного лісового кадастру та державного кадастру мисливських тварин;
- організація здійснення лісовпорядкування та впорядкування мисливських угідь, моніторингу лісів і мисливських тварин;
- участь у розробленні та організації виконання загальнодержавних і регіональних програм у сфері охорони, використання, відтворення лісів та тваринного світу.

Ця стаття визначає осіб, що мають право від імені органів мисливського господарства розглядати справи про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 50, ч. 1 ст. 85, ст. 91², ст. 188⁵ КпАП, також ким і коли можливе накладення стягнення на місці.

Стаття 242–1. Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України

Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 47–50, 52–55, 57–74, 76–77–1, статтею 78 (крім порушень санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм), статтями 78–1–79–1 та статтями 80–83 (крім порушень санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм, а також перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), частинами першою та третьою статті 85, статтями 86–1, 87, статтею 89 (щодо диких тварин), статтею 90–1 (крім порушень санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм), статтями 91–1–91–4, статтею 95 (крім порушень санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм та норм ядерної безпеки), статтею 153, статтею 167 (щодо реалізації нафтопродуктів, екологічні показники яких не відповідають вимогам стандартів, норм та правил) і статтею 188–5.

Від імені органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

- 1) за адміністративні правопорушення, передбачені статтями 47–50, 52–55, 57–74, 76–77–1, статтею 78 (крім порушень санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм), статтями 78–1–79–1 та статтями 80–83 (крім порушень санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм, а також перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), частинами першою та третьою статті 85, статтями 86–1, 87, статтею 89 (щодо диких тварин), статтею 90–1 (крім порушень санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм), статтями 91–1–91–4, статтею 95 (крім порушень санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм та норм ядерної безпеки), статтею 153 (щодо вимог з охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів і радіаційної безпеки), статтею 167 (щодо реалізації нафтопродуктів, екологічні показники яких не відповідають вимогам стандартів, норм та правил) і статтею 188–5 (щодо вимог з охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів і радіаційної безпеки) цього Кодексу, – Головний державний інспектор України з охорони навколишнього природного середовища та його заступники, головні державні інспектори з охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя та їх заступники, головні державні інспектори з охорони

навколишнього природного середовища Чорного, Азовського морів та їх заступники, старші державні інспектори з охорони навколишнього природного середовища, державні інспектори з охорони навколишнього природного середовища.

(Пункт 2 частини другої статті 242-1 виключено на підставі Закону № 1284-IV (1284-15) від 18.11.2003)

Старшими державними інспекторами та державними інспекторами з охорони навколишнього природного середовища штраф до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за правопорушення, передбачені статтями 70, 73, 77, частинами першою та третьою статті 85, статтею 153 цього Кодексу, може стягуватися на місці.

(Кодекс доповнено статтею 242-1 згідно із Законом № 3176-12 від 04.05.93; із змінами, внесеними згідно із Законами № 8/95-ВР від 19.01.95, № 81/96-ВР від 06.03.96, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 352-XIV від 23.12.98, № 1288-IV (1288-14) від 14.12.99, № 2342-II від 05.04.2001, № 254-IV від 28.11.2002, № 1122-IV від 11.07.2003, № 1254-IV від 18.11.2003, № 1284-IV (1284-15) від 18.11.2003, № 586-VI від 24.09.2008)

Згідно з Законом України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25.06.1991 р. до компетенції спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів і його органів на місцях належать: державний контроль за використанням і охороною земель, надр, поверхневих і підземних вод, атмосферного повітря, лісів та іншої рослинності, тваринного світу, морського середовища та природних ресурсів територіальних вод, континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони республіки, а також за додержанням норм екологічної безпеки; затвердження нормативів, правил, участь у розробці стандартів щодо регулювання використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища від забруднення та інших шкідливих впливів; здійснення державної екологічної експертизи: одержання безоплатно від міністерств, відомств, підприємств, установ та організацій інформації, необхідної для виконання покладених на нього завдань; обмеження чи зупинення (тимчасово) діяльності підприємств і об'єктів, незалежно від їх підпорядкування та форм власності, якщо їх експлуатація здійснюється з порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища, вимог дозволів на використання природних ресурсів, з перевищенням нормативів гранично допустимих викидів впливу фізичних та біологічних факторів і лімітів скидів забруднюючих речовин), подання позовів про відшкодування збитків і втрат, заподіяних у результаті порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища; складання протоколів та розгляд справ про адміністративні правопорушення в галузі охорони навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів; керівництво заповідною справою, ведення Червоної книги України; координація роботи інших спеціально уповноважених органів державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів виконує й інші функції відповідно до положення про нього, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

У системі органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів можуть створюватися спеціальні підрозділи, працівники яких наділяються правом носіння форми встановленого зразка і вогнепальної зброї.

Рішення спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів з питань, що віднесені до його компетенції, є обов'язковими для всіх підприємств, установ та організацій і можуть бути оскаржені у судовому порядку.

Цією статтею визначаються справи про адміністративні правопорушення, які розглядаються органами спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів та посадові особи, які мають право розглядати такі справи від імені цих органів.

Відповідно до положень Закону України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» у частині першій та пункті 1 частини другої статті 242-1 цифри і слова «80-83 (крім порушень санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм)» замінено цифрами і словами «80-83 (крім порушень санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм, а також перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів)».

Стаття 243. Органи Національної комісії з питань регулювання зв'язку та Адміністрації зв'язку та радіочастот України

Національна комісія з питань регулювання зв'язку (НКРЗ) розглядає справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням законодавства про телекомунікації та поштовий зв'язок (стаття 148⁵).

Органи Державної інспекції зв'язку НКРЗ та Український державний центр радіочастот Адміністрації зв'язку та радіочастот України розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням законодавства про телекомунікації, про поштовий зв'язок та радіочастотний ресурс України (статті 144, 145, 147, 148¹-148⁴, 188⁷).

Від імені органів Державної інспекції зв'язку НКРЗ та Українського державного центру радіочастот Адміністрації зв'язку та радіочастот України розглядати справи про адміністративні правопорушення та накладати адміністративні стягнення мають право керівники Державної інспекції зв'язку і Українського державного центру радіочастот та уповноважені ними посадові особи.

[Стаття 243 в редакції Законів № 386/96-ВР від 01.10.96, № 1280-IV (1280-15) від 18.11.2003, № 1876-IV (1876-15) від 24.06.2004.]

Правовими підставами діяльності органів Національної комісії з питань регулювання зв'язку та Адміністрації зв'язку та радіочастот є Закон України "Про телекомунікації" від 18.11.2003 р., "Про радіочастотний ресурс України" від 01.06.2000 р., Положення про Національну комісію з питань регулювання зв'язку України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 25 липня 2007 р. № 971 та інші нормативно-правові акти.

Національна комісія з питань регулювання зв'язку України (далі – Комісія) є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Комісія є органом регулювання у сферах телекомунікацій, надання послуг поштового зв'язку, підконтрольним Президенту України.

Основними завданнями Комісії є: проведення єдиної державної політики регулювання в галузі зв'язку; здійснення державного регулювання та нагляду в галузі зв'язку з метою максимального задоволення попиту споживачів на послуги зв'язку, створення сприятливих умов для залучення інвестицій, збільшення обсягів послуг та підвищення їх якості, розвитку та модернізації мереж зв'язку з урахуванням інтересів національної безпеки; забезпечення ефективного користування радіочастотним ресурсом України і функціонування ринку телекомунікаційних послуг та послуг поштового зв'язку на основі збалансування інтересів суспільства, операторів та користувачів цих послуг; сприяння розвитку конкуренції та підприємництва, забезпечення рівних умов діяльності суб'єктів усіх форм власності, вдосконалення механізмів регулювання ринкових відносин у галузі зв'язку.

Комісія відповідно до покладених на неї завдань бере участь у формуванні та реалізації державної політики у галузі зв'язку, розробляє механізми її реалізації; готує пропозиції щодо вдосконалення механізмів регулювання в галузі зв'язку, забезпечення ринкової збалансованості в цій галузі; реалізовує державну стратегію розвитку галузі зв'язку; вносить пропозиції до органів державної влади щодо проектів законів та інших нормативно-правових актів, стандартів у сферах телекомунікацій та надання послуг поштового зв'язку, а також користування радіочастотним ресурсом України; видає нормативні акти з питань, що належать до компетенції Комісії, та контролює їх виконання; бере участь у розробленні проектів Концепції розвитку телекомунікацій України, інших концепцій щодо регулювання в галузі зв'язку, Державної програми економічного і соціального розвитку України, Державного бюджету України на відповідний рік, Програми діяльності Кабінету Міністрів України; створює у межах своїх повноважень відповідні умови для виконання Концепції розвитку телекомунікацій України шляхом реалізації державної тарифної політики, впровадження конкуренції та створення сприятливого інвестиційного клімату у сфері телекомунікацій; забезпечує державний нагляд за додержанням суб'єктами ринку законодавства про телекомунікації та поштовий зв'язок, координує та контролює здійснення державного нагляду щодо користування радіочастотним ресурсом України; здійснює відповідно до законодавства України ліцензування та реєстрацію у сфері надання телекомунікаційних послуг; послуг поштового зв'язку, а також користування радіочастотним ресурсом України; бере участь у розробленні та погоджує проекти Національної таблиці розподілу смуг радіочастот України та Плану використання радіочастотного ресурсу України відповідно до вимог законодавства України;

здійснює розподіл, присвоєння, облік номерного ресурсу, видачу та скасування дозволів, нагляд за використанням номерного ресурсу; здійснює контроль за якістю телекомунікаційних послуг та задоволенням попиту споживачів, за виконанням Плану використання радіочастотного ресурсу України та здійсненням радіочастотного моніторингу; здійснює відповідно до закону тарифне регулювання у сфері телекомунікацій, встановлює граничні або фіксовані тарифи на загальнодоступні послуги, тарифи на надання в користування каналів електрозв'язку операторів телекомунікацій, які займають монополіне (домінуюче) становище на ринку цих послуг, встановлює порядок взаєморозрахунків між операторами телекомунікацій, а також здійснює регулювання тарифів на послуги поштового зв'язку, встановлює тарифи на роботи (послуги) Українського державного центру радіочастот та розміри плати за видачу дозволів на експлуатацію; дає дозвіл операторам, провайдерам телекомунікацій на встановлення спеціальних тарифів для інвалідів та соціально незахищених осіб на загальнодоступні телекомунікаційні послуги; здійснює організаційно-правове забезпечення загальнодоступних телекомунікаційних послуг та послуг поштового зв'язку; приймає відповідно до Закону України "Про телекомунікації" рішення про покладання на операторів телекомунікацій обов'язків щодо розвитку та надання загальнодоступних телекомунікаційних послуг споживачам із застосуванням механізму компенсації збитків, встановленого Кабінетом Міністрів України; і приймає в межах своєї компетенції рішення, які є обов'язковими для виконання суб'єктами ринку телекомунікацій та ринку надання послуг поштового зв'язку; застосовує в установленому законодавством порядку адміністративні стягнення до суб'єктів ринку телекомунікацій та ринку надання послуг поштового зв'язку; бере участь у формуванні та реалізації антимонопольної політики у галузі зв'язку (демонополізація економіки, розвиток конкуренції, антимонопольне регулювання, застосування антимонопольного законодавства); передає до Антимонопольного комітету України матеріали в разі виявлення порушень законодавства про захист економічної конкуренції; звертається до суду з відповідними позовними заявами в разі порушення суб'єктами господарювання, що здійснюють діяльність на ринку телекомунікацій та ринку послуг поштового зв'язку, законодавства про телекомунікації та про поштовий зв'язок, а також з позовами про скасування державної реєстрації у випадках, передбачених законом тощо.

Комісія має право: залучати спеціалістів центральних та місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій усіх форм власності (за погодженням з їхніми керівниками) для розгляду питань, що належать до її компетенції; утворювати в разі потреби за погодженням з іншими заінтересованими центральними органами виконавчої влади в межах своєї компетенції комісії та експертні групи, залучати на договірній основі фахівців для підготовки проектів актів законодавства, здійснення їх експертизи та надання консультацій; представляти Кабінет Міністрів України за його дорученням у міжнародних організаціях та під час укладення міжнародних договорів України; отримувати в установленому порядку від центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування документи, матеріали, статистичну та іншу визначену законодавством інформацію для виконання покладених на неї завдань; отримувати безоплатно від операторів, провайдерів телекомунікацій, а також операторів поштового зв'язку статистичну звітність в обсягах, порядку і в терміни, визначені законодавством, а також іншу інформацію, необхідну для виконання покладених на Комісію завдань; вимагати від посадових осіб операторів, провайдерів телекомунікацій, операторів поштового зв'язку, діяльність яких підлягає регулюванню і нагляду з боку Комісії, надання пояснень, необхідної інформації та документів; здійснювати контроль за якістю телекомунікаційних послуг; а також за додержанням суб'єктами ринку телекомунікацій законодавства, умов застосування технічних засобів у телекомунікаційних мережах загального користування, стандартів та інших нормативних актів у сфері телекомунікацій; перевіряти додержання ліцензійних умов операторами, провайдерами телекомунікацій та операторами поштового зв'язку; скликає в установленому порядку наради з питань, що належать до її компетенції; притягати до дисциплінарної відповідальності керівників територіальних органів Комісії, підприємств, установ і організацій, що належать до сфери її управління; в установленому порядку проводити переговори і укладати галузеві угоди з представниками найманих працівників тощо.

Комісія складається з Голови та семи членів Комісії, яких призначає за поданням Прем'єр-міністра України на посади та припиняє їх повноваження на цих посадах Президент України. Голова та члени Комісії призначаються на посаду строком на п'ять років. Голова та жоден із членів Комісії не можуть обіймати посаду більше ніж десять років сумарно.

Голова та члени Комісії повинні бути громадянами України не старше 65 років, мати вищу освіту, практичний та управлінський досвід, стаж роботи в галузі зв'язку не менше чотирьох років.

Голова та члени Комісії не можуть бути власниками корпоративних прав операторів телекомунікацій та поштового зв'язку, виробників телекомунікаційного обладнання, діяльність яких відповідно до закону

регулюється Комісією, отримувати від них фінансову або матеріальну винагороду та допомогу чи займати будь-яку посаду, в тому числі на громадських засадах.

Для здійснення нагляду за ринком телекомунікацій та ринком послуг поштового зв'язку посадові особи Комісії мають право: безперешкодного доступу на територію і в приміщення операторів, провайдерів телекомунікацій та операторів поштового зв'язку; надавати в межах своїх повноважень суб'єктам ринку телекомунікацій та ринку послуг поштового зв'язку обов'язкові для виконання приписи щодо усунення порушень нормативно-правових актів; застосовувати в установленому законодавством порядку санкції за порушення законодавства про телекомунікації та поштовий зв'язок до суб'єктів ринку телекомунікацій та послуг поштового зв'язку; безоплатно отримувати від суб'єктів ринку телекомунікацій та послуг поштового зв'язку необхідні інформацію, пояснення та інші матеріали; інші права, визначені законодавством.

Державна інспекція зв'язку НКРЗ утворюється відповідно до законів України "Про телекомунікації" та "Про радіочастотний ресурс України" та діє на підставі положення, що затверджує НКРЗ.

Державна інспекція зв'язку здійснює такі повноваження та несе відповідальність за:

- 1) здійснення державного нагляду за користуванням радіочастотним ресурсом України та запобігання правопорушенням при користуванні ним у смугах радіочастот загального користування;
- 2) підготовку матеріалів для прийняття НКРЗ (ДІЕ) рішень за наслідками перевірок;
- 3) притягнення в установленому законом порядку до адміністративної відповідальності осіб, винних у порушенні законодавства про радіочастотний ресурс України;
- 4) здійснення інших повноважень відповідно до законодавства.

Функції Державної інспекції електрозв'язку України (ДІЕ) виконує Український державний центр радіочастот, який належить до сфери управління Державного комітету зв'язку та інформатизації України, на який покладені повноваження Адміністрації зв'язку та радіочастот України. Державний комітет зв'язку та інформатизації України та Міністерство транспорту України було реорганізовано у Міністерство транспорту та зв'язку України згідно із указом Президента України від 16. 07. 2004 р.

Державна інспекція зв'язку України має у своєму складі відокремлені регіональні підрозділи Державної інспекції електрозв'язку.

ДІЕ України бере участь у присвоєнні радіочастот, позивних сигналів, оформленні дозволів на розроблення, модернізацію, виробництво, придбання, реалізацію, продаж, використання радіоелектронних засобів і радіовипромінювальних пристроїв на території України, а також виведення їх з-за кордону; здійснює радіочастотний моніторинг, облік та державний нагляд за дотриманням належного використання радіочастотного ресурсу України спеціальними та загальними користувачами, використання радіоелектронних засобів і радіовипромінювальних пристроїв, норм радіовипромінювань відповідно до чинного законодавства України; здійснює керівництво та організацію діяльності регіональних ДІЕ; забезпечує координацію взаємодії регіональних ДІЕ з центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями; здійснює державний нагляд за функціонуванням мереж зв'язку загального користування та відомчих мереж у частині їх взаємодії з мережами загального користування; забезпечує належний контроль за якістю надання послуг у мережах зв'язку загального користування; розглядає справи щодо порушень законодавства про зв'язок і накладає адміністративні стягнення згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення.

ДІЕ України очолює начальник Державної інспекції електрозв'язку України, який одночасно є за посадою начальником Українського державного.

Керівники регіональних ДІЕ призначаються на посаду та звільняються з посади начальником Українського державного центру радіочастот та нагляду за зв'язком – начальником ДІЕ України.

Від імені органів Державної інспекції зв'язку НКРЗ та Українського державного центру радіочастот Адміністрації зв'язку та радіочастот України розглядати справи про визначені цією статтею правопорушення мають право керівники цих органів та уповноважені ними посадові особи.

Стаття 244. Органи Міністерства аграрної політики України

Органи Міністерства аграрної політики України розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням правил технічної експлуатації самохідних сільськогосподарських машин і правил техніки безпеки під час їх експлуатації (стаття 108).

Від імені органів Міністерства аграрної політики України розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право начальник Державної інспекції нагляду за технічним станом машин,

обладнанням та якістю пально-мастильних матеріалів Міністерства аграрної політики України та його заступники, начальники інспекцій державного технічного нагляду Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій та їх заступники або уповноважені ними посадові особи.

(Стаття 244 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2342-ІІ від 05.04.2001; в редакції Закону № 586-VI від 24.09.2008)

Основними завданнями Держтехнагляду є:

– забезпечення в межах наданих повноважень реалізації державної політики з питань нагляду за технічним станом машин та обладнання підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності;

– здійснення через систему органів Держтехнагляду державного технічного нагляду на підприємствах, в установах і організаціях усіх форм власності та громадянами за дотриманням правил технічної експлуатації та вибракування машин (тракторів, самохідних шасі, самохідних сільськогосподарських, дорожньо-будівельних і меліоративних машин, тракторних причепів, посівних та збиральних машин) (далі – машин), правил транспортування та зберігання нафтопродуктів на підприємствах і в організаціях галузей агропромислового виробництва.

Інженер-інспектор Держтехнагляду має право:

– безперешкодно відвідувати, при пред'явленні посвідчення, підприємства, установи, організації всіх форм власності для проведення перевірок з питань, що входять до його компетенції;

– одержувати від посадових осіб та громадян, що мають у власності машини, документи, необхідні для вирішення питань, які входять до його компетенції;

– зупиняти за необхідності трактори, самохідні шасі та інші самохідні сільськогосподарські машини для їх технічного огляду;

– перевіряти у трактористів-машиністів наявність посвідчення тракториста-машиніста, реєстраційних документів і дорожнього листа;

– усунути від керування тракторами та іншими самохідними машинами трактористів-машиністів за грубе порушення правил технічної експлуатації з обов'язковим офіційним повідомленням їх керівників;

– забороняти експлуатацію сільськогосподарських машин та обладнання, якщо їхній технічний стан не відповідає вимогам нормативних документів з охорони праці і навколишнього середовища, що загрожують життю і здоров'ю працівників або створюють можливість виникнення аварій;

– одержувати у встановленому порядку від обласних інспекцій Держтехнагляду статистичну звітність та інші матеріали, необхідні для виконання покладених завдань;

– здійснювати інші передбачені законом дії.

Держтехнагляд очолює начальник, який призначається на посаду і звільняється з посади Міністром. Інші працівники Держтехнагляду призначаються на посаду і звільняються з посади у встановленому в міністерстві порядку.

Інспекції створюються при обласних, Київській та Севастопольській міських, районних державних адміністраціях.

Стаття 244¹. Органи, які здійснюють державний пробірний контроль

Органи, які здійснюють державний пробірний контроль, розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням встановленого порядку виробництва, використання та реалізації дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння (частина друга статті 189¹).

Від імені органів, які здійснюють державний пробірний контроль, розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право голова Державної пробірної служби та його заступники.

[Кодекс доповнено статтею 244-1 згідно з Указом ПВР № 2010-11 від 03.04.86, із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97, в редакції Закону № 1986-ІІ (1986-14) від 21.09.2000.]

І Пробірний контроль за якістю виробу з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння – перевірка відповідності виробу вимогам чинних нормативно-правових актів (державних стандартів, технічних умов, положень, правил) у частині вмісту основного дорогоцінного металу у сплаві (сплавах), з якого (яких) виготовлено виріб, наявності на виробі відбитка (відбитків) державного пробірної клейма України, спеціального знака (іменника) та їхньої відповідності встановленим вимогам і правилам, а також відповідності вставки (вставок) з дорогоцінного каміння найменуванню та ваготехнічним характеристикам, зазначеним на етикетці (бирці) виробу.

Державний пробірний контроль за якістю дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, виробів з них та матеріалів, що містять дорогоцінні метали, за виконанням операцій із зазначеними цінностями провадиться Міністерством фінансів України та підпорядкованими йому органами, які відповідно до нормативно-правових актів здійснюють державний пробірний контроль.

Державна пробірні служба є урядовим органом державного управління, що діє у складі Мінфіну та йому підпорядковується.

Державна пробірні служба:

– бере участь у межах своєї компетенції в реалізації державної політики у сфері державного пробірної контролю за якістю дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, виробів з них та матеріалів, що містять дорогоцінні метали, і за здійсненням операцій із зазначеними цінностями:

– здійснює в установленому порядку управління сферою державного пробірної контролю, зокрема в межах, визначених Мінфіном, управління майном підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління Мінфіну;

– виконує контрольні-наглядові функції у сфері державного пробірної контролю, а також регулятивні та дозвольно-реєстраційні функції щодо фізичних та юридичних осіб.

Державну пробірну службу очолює голова, який призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Міністра фінансів.

Державна пробірні служба має право:

– залучати спеціалістів органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками) для розгляду питань, що належать до її компетенції;

– проводити в установленому законодавством порядку з метою забезпечення виконання вимог щодо одержання, використання, обліку та зберігання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння перевірки та обстеження суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють операції із дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням, виробами з них та матеріалами, що містять дорогоцінні метали, а також скуповують, приймають у заставу і на комісію ювелірні та побутові вироби з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, здійснюють торгівлю ними або надають посередницькі послуги в торгівлі, зберігають та експонують різноманітні предмети, що містять зазначені цінності, збирають і переробляють відходи та брухт дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння;

– здійснювати контроль за виконанням вимог щодо одержання, використання, обліку та зберігання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння у військових частинах, підрозділах, установах та організаціях Міноборони, МВС, СБУ, а також в установах та організаціях, що належать до сфери інших центральних органів виконавчої влади, у разі, якщо вони здійснюють операції з дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням;

– вимагати у межах своїх повноважень від суб'єктів підприємницької діяльності та інших суб'єктів господарювання усунення виявлених перевіряючими порушень;

– проводити в установленому законодавством порядку у суб'єктів підприємницької діяльності та інших суб'єктів господарювання, які перевіряються, відбір проб продукції з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, зразків виробів з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння для перевірки і проведення аналізів у лабораторіях органів, які здійснюють державний пробірний контроль; здійснювати інші дії, передбачені законодавством.

Державну пробірну службу очолює голова, який призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Міністра фінансів.

Посадові особи органів, які здійснюють державний пробірний контроль, здійснюють пробірний контроль за якістю виробів з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння за наявності письмового розпорядження за підписом голови Державної пробірної служби.

Розглядати справи про адміністративні правопорушення, що передбачені ч. 2 ст. 189¹ КпАП, мають право голова Державної пробірної служби та його заступники.

Правовими підставами діяльності органів, що здійснюють державний пробірний контроль є Закону України "Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними" від 18.11.1997 р., Положення про Державну пробірну службу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.04.2000 р. за № 732.

Стаття 244². Органи Пенсійного фонду України

Органи Пенсійного фонду України розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушеннями законодавства у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (стаття 165¹) та перешкоджанням уповноваженим особам органів Пенсійного фонду України у здійсненні перевірок (стаття 188²³).

Від імені органів Пенсійного фонду України розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право Голова правління Пенсійного фонду України, його заступники, начальники головних управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві, Севастополі та їх заступники, начальники управлінь Пенсійного фонду України в районах, містах, районах у містах та їх заступники.

[Кодекс доповнено статтею 244–2 згідно із Законом № 2704–12 від 16.10.92; із змінами, внесеними згідно із Законами № 305/95-ВР від 13.07.95, № 429-IV (429–15) від 16.01.2003; в редакції Закону № 3108-IV (3108–15) від 17.11.2005.]

Пенсійний фонд України є центральним органом виконавчої влади, що здійснює керівництво та управління солідарною системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, провадить збирання, акумуляцію та облік страхових внесків, призначає пенсії та готує документи для їх виплати, забезпечує своєчасне і в повному обсязі фінансування та виплату пенсій, допомоги на поховання, інших соціальних виплат, які згідно із законодавством здійснюються за рахунок коштів Пенсійного фонду України, здійснює контроль за цільовим використанням коштів Пенсійного фонду України. Діяльність Пенсійного фонду України спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України.

Основними завданнями Пенсійного фонду України є:

- участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері пенсійного забезпечення та соціального страхування;
- забезпечення збирання та акумулювання коштів, призначених для пенсійного забезпечення, повного і своєчасного фінансування витрат на виплату пенсій, допомоги на поховання та інших соціальних виплат, що здійснюються з коштів Пенсійного фонду України;
- ефективне використання коштів Пенсійного фонду України, здійснення в межах своєї компетенції контрольних функцій, удосконалення методів фінансового планування, звітності та системи контролю за витратами коштів Пенсійного фонду України.

Пенсійний фонд України має право:

- отримувати безоплатно від органів державної влади, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання і від фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності відомості, пов'язані з нарахуванням, обчисленням та сплатою страхових внесків, а також інші відомості, необхідні для виконання ним функцій, передбачених законодавством;
- проводити планові, а також у передбачених законодавством випадках позапланові перевірки на будь-яких підприємствах, в установах, організаціях та у фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності бухгалтерських книг, звітів, кошторисів та інших документів, пов'язаних із нарахуванням, обчисленням та сплатою страхових внесків, отримувати необхідні пояснення, довідки і відомості (у тому числі письмові) з питань, що виникають під час таких перевірок;
- вимагати від керівників та інших посадових осіб підприємств, установ, організацій і фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності усунення виявлених порушень законодавства про порядок нарахування, обчислення та сплати страхових внесків, здійснення фінансових операцій з коштами Пенсійного фонду України та порядок їх використання;
- вилучати в установленому законодавством порядку у підприємств, установ, організацій і фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності документи, що підтверджують приховування (заниження) розміру заробітної плати (доходу) та інших виплат, на які нараховуються страхові внески, або порушення порядку використання;
- здійснювати інші права, передбачені законодавством.

Керівництво діяльністю Пенсійного фонду України здійснюється правлінням Пенсійного фонду України, чисельність і персональний склад якого затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Пенсійний фонд України здійснює свої повноваження безпосередньо та через утворені в установленому порядку головні управління Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим,

областях, містах Києві, Севастополі, та управління Пенсійного фонду України в районах, містах і районах у містах. Положення про структурні підрозділи центрального апарату Пенсійного фонду України затверджує Голова правління Пенсійного фонду України.

Рішення Пенсійного фонду України, прийняті в межах його компетенції, є обов'язковими для виконання центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами і організаціями всіх форм власності та громадянами.

Розглядати справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з ухиленням від реєстрації в органах Пенсійного фонду України та порушенням порядку обчислення і сплати внесків на пенсійне страхування, від імені Пенсійного фонду мають право особи, що перелічені у ч. 2 цієї статті. Посадові особи органів Пенсійного фонду здійснюють свої повноваження на підставі Законів України "Про пенсійне забезпечення" від 05.11.1991 р., "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" від 09.07.2003 р., Положення про Пенсійний фонд України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2007 р. № 1261 та інших нормативно-правових актів.

Стаття 244³. Органи державної статистики

Органи державної статистики розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням порядку подання або використання даних державних статистичних спостережень (стаття 186³).

Від імені органів державної статистики розглядати справи і накладати адміністративні стягнення мають право керівник спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі статистики та його заступники, керівники органів державної статистики в Автономній Республіці Крим, областях, районах і містах та їх заступники.

[Кодекс доповнено статтею 244–3 згідно із Законом № 3350–12 від 30.06.93, в редакції Закону № 1929-ІІ (1929–14) від 13.07.2000.]

Державна статистика – централізована система збирання, опрацювання, аналізу, поширення, збереження, захисту та використання статистичної інформації.

До системи органів державної статистики входять:

- спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у галузі статистики, який утворюється відповідно до ст. 106 Конституції України;
- територіальні органи державної статистики, що утворюються відповідно до законодавства спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі статистики в Автономній Республіці Крим, областях, районах та містах і підпорядковані йому;
- функціональні органи державної статистики – підприємства, установи та організації, що утворюються відповідно до законодавства спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі статистики і знаходяться у сфері його управління.

Основними завданнями органів державної статистики є:

- реалізація державної політики в галузі статистики;
- збирання, опрацювання, аналіз, поширення, збереження, захист та використання статистичної інформації щодо масових економічних, соціальних, демографічних, екологічних явищ і процесів, які відбуваються в Україні та її регіонах;
- забезпечення надійності та об'єктивності статистичної інформації;
- розроблення, вдосконалення і впровадження статистичної методології;
- забезпечення розроблення, вдосконалення та впровадження системи державних класифікаторів техніко-економічної та соціальної інформації, які використовуються для проведення статистичних спостережень;
- створення і ведення Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України;
- впровадження новітніх інформаційних технологій з опрацювання статистичної інформації;
- взаємодія інформаційної системи органів державної статистики з інформаційними системами органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб, міжнародних організацій та статистичних служб інших країн шляхом взаємного обміну інформацією, проведення методологічних, програмно-технологічних та інших робіт, спрямованих на ефективне використання інформаційних ресурсів;
- координація дій органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших юридичних осіб у питаннях організації діяльності, пов'язаної із збиранням та використанням адміністративних даних;

– забезпечення доступності, гласності й відкритості статистичної інформації, її джерел та методології складання;

– збереження і захист статистичної інформації.

Органи державної статистики мають право приймати в межах своєї компетенції рішення з питань статистики, обліку і звітності; отримувати безкоштовно, в порядку і строки, визначені спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі статистики, від усіх респондентів необхідну інформацію; розглядати справи про адміністративні правопорушення та накладати відповідно до законів штрафи; залучати до розробки державних класифікаторів техніко-економічної та соціальної інформації відповідні центральні органи виконавчої влади та наукові установи; вивчати стан первинного обліку і статистичної звітності, перевіряти достовірність первинних та статистичних даних, поданих респондентами; здійснювати іншу, передбачену законом, діяльність.

Рішення органів державної статистики з питань, віднесених до їх компетенції, є обов'язковими для виконання всіма суб'єктами, на яких поширюється дія Закону України "Про державну статистику" від 17.09.1992 р.

Державний комітет статистики України (Держкомстат) є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі статистики із спеціальним статусом, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Віце-прем'єр-міністра України. Основними завданнями Держкомстату є: участь у формуванні та реалізації державної політики у галузі статистики; збирання, опрацювання, аналіз, поширення, збереження, захист та використання статистичної інформації щодо масових економічних, соціальних, демографічних, екологічних явищ і процесів, які відбуваються в Україні та її регіонах; забезпечення повноти, надійності та об'єктивності статистичної інформації; розроблення, вдосконалення і впровадження статистичної методології; забезпечення доступності, гласності й відкритості статистичної інформації, її джерел та методології складання; ведення Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України; розроблення, вдосконалення і впровадження новітніх інформаційних технологій у галузі статистики; координація дій органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших юридичних осіб у питаннях організації діяльності, пов'язаної із збиранням і використанням статистичної інформації та адміністративних даних.

Держкомстат має право:

1) отримувати безоплатно (за винятком проведення окремих вибіркових обстежень фізичних осіб або сукупності таких осіб, за участь в яких респонденти отримують грошові компенсації витрат часу) в установленому ним порядку і строки від усіх респондентів, на яких поширюється дія Закону України "Про державну статистику", включаючи центральні і місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, банки, об'єднання громадян, фізичних осіб – підприємців та фізичних осіб, які підлягають статистичним спостереженням, і використовувати первинні та статистичні дані, дані бухгалтерського обліку, іншу необхідну для проведення статистичних спостережень інформацію, в тому числі інформацію з обмеженим доступом, а також пояснення, що додаються до них;

2) застосовувати під час проведення державних статистичних спостережень щодо фізичних осіб, які підлягають цим спостереженням, методи опитування з використанням телефонного, поштового зв'язку, а також безпосереднього відвідування працівниками органів державної статистики та тимчасовим персоналом, який залучається до проведення статистичних спостережень, їх житлових і господарських приміщень та будівель, земельних ділянок тощо;

3) використовувати під час проведення статистичних спостережень електронні документи та електронний документообіг з дотриманням вимог законодавства щодо захисту інформації в інформаційних системах;

4) проводити експертні оцінки та розрахунки (дорахунки) окремих статистичних показників на основі затвердженої статистичної методології;

5) вивчати стан первинного обліку і статистичної звітності, перевіряти достовірність первинних та статистичних даних, поданих респондентами, застосовувати при цьому в установленому ним порядку метод безпосереднього відвідування виробничих, службових та інших приміщень, ділянок тощо юридичних осіб, відокремлених підрозділів юридичних осіб, що перебувають на території України, а також фізичних осіб – підприємців;

6) вимагати від респондентів внесення виправлень до статистичної звітності, інших статистичних формулярів у разі виявлення перекручень первинних та статистичних даних, а у разі невиконання цієї вимоги у визначені строки самостійно вносити зазначені виправлення з наступним повідомленням про це респондентів;

7) подавати правоохоронним органам пропозиції щодо притягнення винних у порушенні вимог Закону України "Про державну статистику" посадових осіб та фізичних осіб – підприємців до відповідальності, передбаченої законами;

8) розглядати справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням порядку подання або використання даних державних статистичних спостережень, та накладати адміністративні стягнення;

9) давати роз'яснення щодо використання або тлумачення статистичної інформації та методології;

10) проводити конференції, семінари, наради з питань, що належать до його компетенції;

11) залучати тимчасовий персонал відповідно до законодавства для проведення статистичних спостережень;

12) залучати фахівців органів державної влади, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками) для розгляду питань, що належать до його компетенції, утворювати з цією метою відповідні експертні та робочі групи;

13) відповідно до законодавства надавати статистичні дані міжнародним статистичним організаціям, проводити спільні дослідження, здійснювати обмін статистичною інформацією із статистичними службами інших держав.

Рішення Комітету, прийняті в межах його повноважень, є обов'язковими для виконання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, іншими юридичними та фізичними особами.

Держкомстат здійснює свої повноваження як безпосередньо, так і через територіальні та функціональні органи державної статистики.

Держкомстат очолює Голова, якого призначає на посаду та звільняє з посади Кабінет Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України. Пропозиції Прем'єр-міністрові України щодо призначення на посаду та звільнення з посади Голови Держкомстату вносить Віце-прем'єр-міністр України. Голова Держкомстату має заступників, які призначаються на посаду та звільнюються з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України.

Справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням порядку подання або використання цих державних статистичних спостережень, від імені органів державної статистики мають право розглядати керівник спеціально уповноваженого центрального органа виконавчої влади у галузі статистики та його заступники, керівники органів державної статистики в Автономній Республіці Крим, областях, районах і містах та їх заступники.

Стаття 244⁴. Органи виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів

Органи виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням законодавства про захист прав громадян-споживачів (статті 155, 155², частина друга статті 156, статті 156¹, 156², 167 – стосовно правопорушень під час реалізації продукції промисловими підприємствами громадянам-споживачам (крім правопорушень щодо лікарських засобів та порушень санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм), статті 168, 168¹ (крім правопорушень щодо лікарських засобів та порушень санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм), стаття 168², стаття 170 – стосовно правопорушень під час транспортування, зберігання і використання продукції, призначеної для реалізації громадянам-споживачам (крім правопорушень щодо лікарських засобів та порушень санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм), стаття 170¹ – щодо правопорушень під час реалізації товарів, виконання робіт, надання послуг громадянам-споживачам, стаття 172 – стосовно порушень на підприємствах (в організаціях) торгівлі, громадського харчування, сфери послуг і громадянами, які займаються підприємницькою діяльністю, стаття 188²).

Від імені органів виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

– керівник спеціально уповноваженого центрального органа виконавчої влади у сфері стандартизації, метрології та сертифікації і його заступники;

– керівник спеціально уповноваженого органа виконавчої влади у справах захисту прав споживачів в Автономній Республіці Крим та його заступники, начальники управлінь у справах захисту прав споживачів областей, міст Києва і Севастополя та їх заступники.

[Кодекс доповнено статтею 244–4 згідно із Законом № 3683–12 від 15.12.93; із змінами, внесеними згідно із Законами № 79/95-ВР від 01.03.95, № 23/97-ВР від 23.01.97, № 352-IV (352–14) від 23.12.98, № 1685-II (1685–14) від 20.04.2000, № 2342-II (2342–14) від 05.04.2001; в редакції Закону № 2443-II (2443–14) від 24.05.2001 – набирає чинності 01.09.2001 року; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2899-IV (2899–15) від 22.09.2005]

Споживачі, які перебувають на території України, під час придбання, замовлення або використання товарів (робіт, послуг) з метою задоволення своїх потреб мають право на: державний захист своїх прав; гарантований рівень споживання; належну якість товарів (робіт, послуг); безпеку товарів (робіт, послуг); необхідну, доступну та достовірну інформацію про кількість, якість і асортимент товарів (робіт, послуг); відшкодування збитків, завданих товарами (роботами, послугами) нена належної якості, а також шкоди, заподіяної небезпечними для життя і здоров'я людей товарами (роботами, послугами), у випадках, передбачених законом; звернення до суду та інших уповноважених органів влади за захистом порушених прав або законних інтересів, а також утворювати об'єднання споживачів з метою захисту своїх прав та законних інтересів.

Державний захист прав громадян як споживачів здійснюють спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів та його територіальні органи, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи і установи державного санітарно-епідеміологічного нагляду України, інші органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування відповідно до законодавства, а також судові органи.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів та його територіальні органи в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі здійснюють державний контроль за дотриманням законодавства України про захист прав споживачів у центральних і місцевих органах виконавчої влади та суб'єктами господарської діяльності, забезпечують реалізацію державної політики щодо захисту прав споживачів.

Органи виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів діють відповідно до Законів України "Про захист прав споживачів" від 12.05.1991 р., Господарського Кодексу, Положення про Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики, затвердженого Указом Президента України від 18.03.2003 р. та інших нормативно-правових актів.

Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики є правонаступником Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України.

Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики (Держспоживстандарт України) є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів, стандартизації, метрології, підтвердження відповідності, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Основними завданнями Держспоживстандарту України є:

- участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів, стандартизації, метрології, сертифікації, підтвердження відповідності, управління якістю;
 - здійснення державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, рекламу у цій сфері, державного метрологічного контролю та нагляду;
 - здійснення у межах своєї компетенції державного нагляду за додержанням законодавства у сфері стандартизації та підтвердження відповідності;
 - забезпечення міжгалузевої координації та функціонального регулювання у сфері захисту прав споживачів, стандартизації, метрології, сертифікації, підтвердження відповідності, управління якістю.
- Держспоживстандарт України має право:
- давати суб'єктам господарської діяльності обов'язкові для виконання приписи про припинення порушень прав споживачів;
 - розглядати відповідно до законодавства справи про адміністративні правопорушення;
 - перевіряти та обстежувати відповідно до законодавства виробничі, складські, торговельні та інші приміщення суб'єктів господарської діяльності сфери торгівлі, громадського харчування і послуг;
 - відбирати в установленому порядку у суб'єктів господарської діяльності сфери торгівлі, громадського харчування і послуг зразки товарів, сировини, матеріалів, напівфабрикатів, комплектуючих виробів для перевірки їх якості на місці виробництва, відвантаження тощо або проведення незалежної експертизи у відповідних лабораторіях та інших установах; проводити контрольні перевірки правильності розрахунків із споживачами за надані послуги та реалізовані товари;
 - накладати на суб'єктів господарської діяльності стягнення відповідно до законодавства;

– одержувати в установленому законодавством порядку від центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій інформацію, документи та матеріали, необхідні для виконання покладених на нього завдань;

– залучати спеціалістів центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками) для розгляду питань, що належать до його компетенції;

– здійснювати інші передбачені законом функції.

Рішення Держспоживстандарту України, прийняті в межах його повноважень, є обов'язковими для виконання центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності та громадянами.

Держспоживстандарт України очолює голова, якого призначає на посаду та звільняє з посади Президент України в установленому законодавством порядку. Голова Держспоживстандарту України здійснює керівництво Комітетом і несе персональну відповідальність перед Президентом України та Кабінетом Міністрів України за виконання покладених на Комітет завдань, розподіляє обов'язки між своїми заступниками, визначає ступінь їх відповідальності, а також ступінь відповідальності керівників підрозділів Комітету, призначає на посади та звільняє з посад працівників центрального апарату Держспоживстандарту України, зокрема за погодженням з Кабінетом Міністрів України – керівників структурних підрозділів центрального апарату Держспоживстандарту України. Голова Держспоживстандарту України за посадою є головним державним інспектором України з державного нагляду за якістю продукції, додержанням стандартів, норм і правил та державного метрологічного нагляду.

Держспоживстандарт України здійснює свої повноваження безпосередньо та через утворені в установленому порядку свої територіальні органи. У складі Держспоживстандарту України Кабінетом Міністрів України можуть бути утворені урядові органи державного управління (департаменти, служби, інспекції).

Результати перевірок суб'єктів господарської діяльності службовими особами спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів та його територіальних органів оформлюються відповідними актами.

Розглядати справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням законодавства про захист прав громадян-споживачів, від імені органів виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів мають право керівник спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у цій сфері та його заступники, а також керівники та їх заступники територіальних органів спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів.

У разі невиконання в добровільному порядку суб'єктами господарської діяльності сфери торгівлі, громадського харчування та послуг рішень (постанов) спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади України у сфері захисту прав споживачів, його територіальних органів та їх посадових осіб про накладення стягнення примусове виконання таких рішень (постанов) здійснюється державною виконавчою службою в порядку, встановленому Законом України "Про виконавче провадження".

Стаття 244–5. Органи державного контролю за цінами

Органи державного контролю за цінами розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням порядку формування та застосування цін і тарифів, а також невиконанням вимог органів державного контролю за цінами (статті 165–2, 188–3).

Від імені органів державного контролю за цінами розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право начальник Державної інспекції з контролю за цінами спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань економічної політики та його заступники, начальники державних інспекцій з контролю за цінами в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі та їх заступники.

(Кодекс доповнено статтею 244–5 згідно із Законом № 179/94-ВР від 22.09.94; із змінами, внесеними згідно із Законами № 860-IV від 22.05.2003, № 885-VI від 15.01.2009)

Органи державного контролю за цінами здійснюють свою діяльність на підставі Закону України "Про ціни і ціноутворення" від 03.12.1990 р., Положення про Державну інспекцію з контролю за цінами, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2000 р. за № 1819 та інших нормативно-правових актів.

Державний контроль за цінами здійснюється при встановленні і застосуванні державних фіксованих та регульованих цін і тарифів. У сфері дії вільних цін контролюється правомірність їх застосування та додержання вимог конкурентного законодавства

Державні органи, що здійснюють контроль за цінами, та їх посадові особи мають права, виконують обов'язки і несуть відповідальність, передбачені Законом України "Про державну податкову службу в Україні" (крім повноважень, передбачених пунктами 6–9 ст. 11)

Державна інспекція з контролю за цінами (Держцінінспекція) є урядовим органом державного управління, який діє у складі центрального органу виконавчої влади з питань економічної політики і підпорядковується йому.

Основними завданнями Держцінінспекції є організація та здійснення контрольно-наглядових функцій з питань додержання центральними та місцевими органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, підприємствами, установами та організаціями вимог щодо формування, встановлення та застосування цін і тарифів.

Держцінінспекція має право:

- проводити в органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, підприємствах, установах та організаціях незалежно від форми власності перевірки бухгалтерських документів, книг, звітів, калькуляцій та інших документів, пов'язаних з формуванням, встановленням і застосуванням цін і тарифів;

- обстежувати в установленому порядку виробничі, складські, торговельні та інші приміщення підприємств, установ та організацій, що використовуються для виготовлення, зберігання й реалізації товарів і сировини, організації та надання послуг;

- приймати рішення про вилучення до відповідного бюджету сум всієї необґрунтовано одержаної підприємством, установою, організацією виручки у результаті порушення державної дисципліни цін та штрафу у двократному її розмірі, а також звертатись з позовами до судів про стягнення з підприємств, установ та організацій зазначених сум у разі невиконання ними рішень державних інспекцій з контролю за цінами;

- відповідно до вимог законодавства розглядати справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням порядку формування, встановлення і застосування цін і тарифів, а також невиконанням вимог органів державного контролю за цінами;

- скасовувати рішення своїх територіальних органів, а також винесені ними постанови про накладення адміністративних стягнень;

- виконувати інші, передбачені законом, функції.

Держцінінспекція має територіальні органи – державні інспекції з контролю за цінами в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, які становлять єдину систему органів державного контролю за цінами. Призначення на посади і звільнення з посад керівників цих органів та затвердження положень про територіальні органи здійснюється начальником Держцінінспекції. Начальники державних інспекцій з контролю за цінами та їх заступники від імені органів державного контролю за цінами приймають рішення про вилучення до відповідного бюджету сум всієї необґрунтовано одержаної підприємством, установою, організацією виручки у результаті порушення державної дисципліни цін та штрафу у двократному її розмірі, а також розглядають справи про адміністративні правопорушення і накладають адміністративні стягнення.

Уповноважені посадові особи органів державного контролю за цінами у разі виявлення на підприємствах, в установах та організаціях фактів порушень порядку формування, встановлення і застосування цін і тарифів, а також невиконання вимог органів державного контролю за цінами крім актів перевірок складають протоколи про адміністративні правопорушення і надсилають їх відповідній державній інспекції з контролю за цінами для розгляду.

Конкретний склад правопорушень, які мають право розглядати начальник Держцінінспекції Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України та його заступники, начальники державних інспекцій з контролю за цінами в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі та їх заступники, сформульований у ст. 165², ст. 188³ КпАП.

Зміни, внесені до коментованої статті Законом України № 885-VI від 15.01.2009 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з перейменуванням центральних органів виконавчої влади» були обумовлені необхідністю виключити з тексту статті застарілу термінологію: назву «Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України» замінено на «центрального орган виконавчої влади з питань економічної політики». Інші положення статті залишено без змін.

Стаття 244–6. Інспекції державного архітектурно-будівельного контролю.

Державна архітектурно-будівельна інспекція України та її територіальні органи (далі – інспекції державного архітектурно-будівельного контролю) розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з недодержанням екологічних вимог під час проектування, розміщення, будівництва, реконструкції та прийняття в експлуатацію об'єктів чи споруд, недодержанням державних стандартів, норм і правил під час проектування і будівництва, а також самовільним будівництвом будинків або споруд (статті 79–1, 96, 97).

Від імені інспекцій державного архітектурно-будівельного контролю розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право начальник Державної архітектурно-будівельної інспекції України та його заступники, начальники інспекцій державного архітектурно-будівельного контролю та їх заступники.

{Кодекс доповнено статтею 244–6 згідно із Законом № 209/94-ВР від 14.10.94, із змінами, внесеними згідно із Законом № 1026-V (1026–16) від 16.05.2007} {Положення статті 244–6 визнано конституційними згідно з Рішенням Конституційного Суду № 4-пр/2009 (v004 p710–09) від 03.02.2009}

Правовими підставами діяльності Державної архітектурно-будівельної інспекції України є закони України "Про архітектурну діяльність" від 20.05.1999 р., "Про планування і забудову територій" від 20.04.2000 р., Положення про державний архітектурно-будівельний контроль, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.1993 р. за № 225 та інші нормативні акти.

Для забезпечення під час забудови територій, розміщення і будівництва об'єктів архітектури додержання суб'єктами архітектурної діяльності затвердженої містобудівної та іншої проектною документації, місцевих правил забудови населених пунктів, вимог вихідних даних, а також з метою захисту державою прав споживачів будівельної продукції здійснюється в установленому законодавством порядку державний архітектурно-будівельний контроль.

Державний архітектурно-будівельний контроль та нагляд здійснює центральний орган виконавчої влади з питань будівництва, містобудування та архітектури. Державний контроль та нагляд у системі центрального органу виконавчої влади з питань будівництва, містобудування та архітектури здійснює Державна архітектурно-будівельна інспекція України та її територіальні органи (далі – інспекції державного архітектурно-будівельного контролю).

До спеціально уповноважених органів містобудування та архітектури належать: центральний орган виконавчої влади з питань будівництва, містобудування та архітектури; уповноважений орган містобудування та архітектури Ради міністрів Автономної Республіки Крим; управління містобудування та архітектури обласних, Київської та Севастопольської міських, відділи районних державних адміністрацій; виконавчі органи сільських, селищних, міських рад.

Уповноважений орган містобудування та архітектури Ради міністрів Автономної Республіки Крим, управління містобудування і архітектури обласних, Київської та Севастопольської міських, відділи районних державних адміністрацій підконтрольні і підзвітні відповідним органам виконавчої влади в межах, передбачених законом.

Органи місцевого самоврядування здійснюють свою діяльність у сфері містобудування та архітектури відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (280/97-ВР).

Інспекції державного архітектурно-будівельного контролю виконують такі основні функції: 1) видача забудовникам дозволів на виконання робіт з будівництва, реконструкції, реставрації та капітального ремонту (далі – будівельні роботи), реєстрація об'єктів, на яких виконуються ці роботи, у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади з питань будівництва, містобудування та архітектури; 2) реєстрація відповідальних інженерно-технічних працівників будівельних, ремонтно-будівельних, реставраційних, проектних організацій та організацій-замовників, які здійснюють безпосередньо керівництво будівельними роботами, технічний і авторський нагляд; 3) участь у встановленому порядку в роботі комісії з прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів, а також у розслідуванні причин аварій на будівництві; 4) здійснення вибіркової перевірки: відповідності розміщення об'єктів, виконання будівельних робіт, виробництва будівельних матеріалів, виробів і конструкцій законодавству, державним стандартам, нормам і правилам, архітектурним вимогам.

технічним умовам, затвердженням проектним рішенням, а також місцевим правилам забудови населених пунктів; своєчасності та якості виконання учасниками будівництва передбачених нормативно-технічною і проектною документацією зйомок, замірів, випробувань, а також ведення необхідної виконавчої документації; наявності сертифікатів на будівельну продукцію; 5) розгляд справ про правопорушення у сфері містобудування і прийняття відповідних рішень; 6) здійснення методичного забезпечення діяльності відомчих служб контролю якості будівельних організацій і підприємств, що виготовляють будівельні матеріали, вироби і конструкції; 7) аналіз та узагальнення матеріалів контролю за якістю забудови територій і населених пунктів, будівельних робіт, будівельних матеріалів, виробів і конструкцій, підготовка пропозицій відповідним органам про вдосконалення державних стандартів, норм і правил; 8) контроль за дотриманням сторонами договору підряду про виконання робіт на будівництві об'єктів договірних зобов'язань та вимог, передбачених Законом України "Про майнову відповідальність за порушення умов договору підряду (контракту) про виконання робіт на будівництві об'єктів", аналіз, узагальнення результатів контролю та інформування центрального органу виконавчої влади з питань будівництва, містобудування та архітектури.

Інспекціям державного архітектурно-будівельного контролю надається право: безперешкодного доступу посадових осіб на будівництво об'єктів і підприємства, що виготовляють будівельні матеріали, вироби і конструкції, незалежно від форм власності; давати у межах своїх повноважень замовникам, проектним і будівельним організаціям, підприємствам, що виготовляють будівельні матеріали, вироби і конструкції, обов'язкові для виконання приписи щодо усунення порушень законодавства, державних стандартів, норм і правил, архітектурних вимог, технічних умов, затверджених проектних рішень, місцевих правил забудови населених пунктів, вносити замовникам пропозиції про припинення фінансування об'єктів до усунення виявлених недоліків; залучати на договірних умовах незалежних експертів, спеціалізовані організації для проведення перевірок і підготовки висновків з питань, що входять до їх компетенції; вимагати в необхідних випадках від замовників, підрядників, виготовників будівельних матеріалів, виробів і конструкцій вибіркового розкриття окремих конструктивних елементів будинків і споруд, проведення зйомок і замірів, додаткових лабораторних та інших випробувань будівельних матеріалів, виробів і конструкцій; одержувати від замовників, проектних і будівельних організацій, підприємств, що виготовляють будівельні матеріали, вироби і конструкції, нормативно-технічну, проектну та іншу документацію, необхідну для виконання покладених на них функцій; зупиняти будівельні роботи, які не відповідають вимогам законодавства, державних стандартів, норм і правил, архітектурним вимогам, технічним умовам, затвердженим проектним рішенням, місцевим правилами забудови населених пунктів або здійснюються без дозволу на їх виконання, а також виробництво і застосування в будівництві будівельних матеріалів, виробів і конструкцій, виготовлених з порушенням державних стандартів; вносити подання відповідним органам про анулювання або призупинення дії ліцензій на право здійснення спеціальних видів робіт у проектуванні та будівництві суб'єктами, які допускають грубі порушення законодавства, державних стандартів, норм і правил, архітектурних вимог, технічних умов, затверджених проектних рішень, місцевих правил забудови населених пунктів; безплатно одержувати від замовників, будівельних організацій, підприємств, що виробляють будівельні матеріали, вироби і конструкції, а також органів державної статистики звітні дані про введення в дію основних фондів, реалізацію готової продукції; повідомляти органи державної статистики про факти порушень встановленого порядку прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів для виключення їх із числа введених у дію, а також про реалізацію будівельних матеріалів, виробів і конструкцій, що не відповідають вимогам державних стандартів, для виключення їх із звітності; складати протоколи про правопорушення у сфері містобудування та накладати штрафи відповідно до чинного законодавства.

Дії і рішення посадових осіб інспекцій державного архітектурно-будівельного контролю можуть бути оскаржені в органи, яким ці інспекції підпорядковані, або до суду.

Розглядати справи про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 79¹, ст. 96, ст. 97 КпАП, мають право начальник Державної архітектурно-будівельної інспекції України та його заступники, начальники інспекцій державного архітектурно-будівельного контролю в Автономній Республіці Крим, областях, районах, містах Києві та Севастополі, містах обласного підпорядкування.

Стаття 2447. Органи виконавчої влади у сфері стандартизації, метрології та сертифікації

Органи виконавчої влади у сфері стандартизації, метрології та сертифікації розглядати справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням

законодавства в галузі стандартизації, якості продукції, метрології та сертифікації (стаття 167 – за винятком правопорушень під час реалізації продукції промисловими підприємствами громадянам-споживачам і правопорушень щодо лікарських засобів та порушень санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм; статті 169, 170 – за винятком правопорушень під час транспортування, зберігання і використання продукції, призначеної для реалізації громадянам-споживачам, і правопорушень щодо лікарських засобів та порушень санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм; стаття 170¹ – за винятком правопорушень під час випуску, реалізації товарів, виконання робіт та надання послуг громадянам-споживачам, статті 171, 1711, 172, 1721, 1889).

Від імені органів виконавчої влади у сфері стандартизації, метрології та сертифікації розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

- керівник спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері стандартизації, метрології та сертифікації і його заступники;
- директори центрів стандартизації, метрології та сертифікації Автономної Республіки Крим, області, міста та їх заступники.

[Кодекс доповнено статтею 244–7 згідно із Законом № 79/95-ВР від 01.03.95; із змінами, внесеними згідно із Законами № 73/98-ВР від 04.02.98, № 352-IV (352–14) від 23.12.98, № 898-IV (898–14) від 09.07.99, № 2342-II (2342–14) від 05.04.2001.]

Правовими підставами діяльності органів виконавчої влади у сфері стандартизації, метрології та сертифікації є закони України "Про стандартизацію" від 17.05.2001 р., "Про метрологію та метрологічну діяльність" від 11.02.1998 р., Декрет Кабінету Міністрів України "Про стандартизацію та сертифікацію" № 46–93 від 10.05.1993 р., Положення про Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики, затверджене Указом Президента України від 18.03.2003 р., та інші нормативно-правові акти.

Функції спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері стандартизації, метрології та сертифікації виконує Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики, який є правонаступником Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України.

Повноваження цього органа прокоментовані у ст. 244⁴ КпАП.

Розглядати справи про адміністративні правопорушення у сфері стандартизації, якості продукції, метрології та сертифікації від імені органів виконавчої влади у цій сфері мають право керівник Держспоживстандарту та його заступники, директори центрів стандартизації, метрології та сертифікації АРК, області, міста та їх заступники.

Стаття 244⁸. Органи державного контролю якості лікарських засобів

Органи державного контролю якості лікарських засобів розглядати справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з недодержанням вимог стандартів, норм, правил і технічних умов під час виробництва, зберігання, транспортування, реалізації чи використання лікарських засобів, передбачені статтями 167–170 цього Кодексу, з порушенням встановленого порядку взяття, переробки, зберігання, реалізації і застосування донорської крові та (або) її компонентів і препаратів (стаття 451), а також з невиконанням законних вимог посадових осіб органів державного контролю якості лікарських засобів (стаття 188¹⁰).

Від імені органів державного контролю якості лікарських засобів розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право Головний державний інспектор України з контролю якості лікарських засобів та його заступники, начальники державних інспекцій з контролю якості лікарських засобів в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та

Севастополі, їх заступники та державні інспектори з контролю якості лікарських засобів.

[Кодекс доповнено статтею 244–8 згідно із Законом № 352-IV (352–14) від 23.12.98, із змінами, внесеними згідно із Законом № 2342-II (2342–14) від 05.04.2001.]

Державний контроль якості лікарських засобів – це сукупність організаційних та правових заходів, спрямованих на додержання суб'єктами господарської діяльності незалежно від форм власності та підпорядкування вимог законодавства щодо забезпечення якості лікарських засобів.

Правові підстави діяльності органів державного контролю якості лікарських засобів: Закону України “Про лікарські засоби” від 04.04.1996 р., Положення про Державну інспекцію з контролю якості лікарських засобів Міністерства охорони здоров'я, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 16.02.1998 р. № 179, Інструкція про порядок контролю якості лікарських засобів під час оптової та роздрібною торгівлі, затверджена наказом Міністерством охорони та здоров'я України від 30.10.2001 р. № 436 та іншими нормативно-правовими актами.

Управління у сфері створення, виробництва, контролю якості та реалізації лікарських засобів у межах своєї компетенції здійснюють Міністерство охорони здоров'я України, Державний комітет України з медицини та мікробіологічної промисловості та спеціально уповноважені ними державні органи.

Спеціальним органом державного контролю якості лікарських засобів є Державна інспекція з контролю якості лікарських засобів Міністерства охорони здоров'я України з безпосередньо підпорядкованими їй державними інспекціями з контролю якості лікарських засобів в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

Державну інспекцію з контролю якості лікарських засобів очолює Головний державний інспектор України – заступник Міністра охорони здоров'я України. Начальники державних інспекцій з контролю якості лікарських засобів в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі є одночасно головними державними інспекторами. Інші спеціалісти державних інспекцій, на яких покладено здійснення державного контролю за якістю лікарських засобів, одночасно є державними інспекторами з контролю якості лікарських засобів.

Посадові особи органів державного контролю в межах компетенції, визначеної законодавством, мають право:

- перевіряти додержання вимог законодавства щодо якості лікарських засобів під час їх виробництва, зберігання, транспортування та реалізації суб'єктами господарської діяльності; безперешкодно проводити огляд будь-яких виробничих, складських, торговельних приміщень суб'єктів господарської діяльності (з урахуванням встановленого режиму роботи) за наявності рішення про перевірку;
- одержувати від суб'єктів господарської діяльності необхідні відомості про додержання вимог стандартів, технічних умов, фармакопейних статей і техно-логічних регламентів, а також про забезпечення якості лікарського засобу під час виробництва, транспортування, зберігання та реалізації;
- відбирати зразки лікарських засобів для лабораторної перевірки їх якості. Вартість відібраних зразків та проведення контролю їх якості включається до виробничих витрат суб'єктів, у яких ці зразки відібрано. Порядок відбору зразків лікарських засобів визначається Кабінетом Міністрів України;
- накладати штрафи на суб'єктів господарської діяльності незалежно від форм власності у разі порушення ними стандартів і технічних умов, фармакопейних статей і технологічних регламентів під час виробництва, зберігання, транспортування та реалізації лікарських засобів;
- складати протоколи про адміністративні правопорушення та накладати адміністративні штрафи;
- забороняти зберігання, реалізацію та використання лікарських засобів, якість яких не відповідає встановленим вимогам;
- здійснювати інші дії, визначені законодавством.

Законні вимоги посадових осіб, які здійснюють державний контроль якості лікарських засобів, є обов'язковими для виконання.

Розглядати справи, передбачені статтями 167–170, 45¹, 188¹⁰ КпАП, від імені органів державного контролю якості лікарських засобів мають право Головний державний інспектор України з контролю якості лікарських засобів та його заступники, начальники державних інспекцій з контролю якості лікарських засобів в АРК, областях, містах Києві та Севастополі, їх заступники та державні інспектори з контролю якості лікарських засобів.

Стаття 244⁹. Органи Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття

Органи Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням строку реєстрації як платника страхових внесків до Фонду, несвоєчасною або неповною сплатою страхових внесків (стаття 165³).

Від імені Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право керівник виконавчої дирекції Фонду, його заступники, керівники робочих органів виконавчої дирекції Фонду в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі та їх заступники.

[Кодекс доповнено статтею 244⁹ згідно із Законом України № 429-IV від 16.01.2003 р.]

Діяльність органів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття регулюється законами України “Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування” від 14.01.1998 р., “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” від 02.03.2000 р., КЗпП, Законами України “Про розмір внесків на деякі види загальнообов'язкового державного соціального страхування” від 11.01.2001 р., “Про зайнятість населення” від 01.03.1991 р. та іншими нормативно-правовими актами.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття – система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає матеріальне забезпечення на випадок безробіття з незалежних від застрахованих осіб обставин та надання соціальних послуг за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття

Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття (Фонд) створюється для управління страхуванням на випадок безробіття, провадження збору та акумуляції страхових внесків, контролю за використанням коштів, виплати забезпечення та надання соціальних послуг, здійснення інших функцій згідно із законом і статутом Фонду.

Фонд є цільовим централізованим страховим фондом, некомерційною самоврядною організацією, має свій статут. Управління Фондом здійснюють правління Фонду та виконавча дирекція Фонду. До складу правління Фонду входять по 15 представників від держави, застрахованих осіб та роботодавців, які виконують свої обов'язки на громадських засадах

Виконавча дирекція Фонду є виконавчим органом правління Фонду, який забезпечує виконання рішень правління. Функції виконавчої дирекції Фонду покладаються на органи державної служби зайнятості. Директор Державного центру зайнятості центрального органу виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики та його заступники є відповідно керівником та заступниками виконавчої дирекції Фонду.

Функції робочих органів виконавчої дирекції Фонду покладаються на центр зайнятості Автономної Республіки Крим, обласні, Київський і Севастопольський міські, районні, міськрайонні, міські та районні у містах центри зайнятості.

Розглядати справи про адміністративні правопорушення, зазначені у ст. 165³ КпАП, від імені органів цього Фонду мають право керівник виконавчої дирекції Фонду, його заступники, керівники робочих органів виконавчої дирекції Фонду в АРК, областях, містах Києві і Севастополі та їх заступники.

Стаття 244¹⁰. Органи Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України

Органи Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності (стаття 165–4), а також перешкоджанням уповноваженим особам органів Фонду соціального страхування

від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України у здійсненні перевірок (стаття 188–24).

Від імені Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право керівник виконавчої дирекції Фонду, його заступники, керівники робочих органів виконавчої дирекції Фонду в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі та їх заступники, керівники районних та міських відділень виконавчої дирекції Фонду.

{Кодекс доповнено статтею 244–10 згідно із Законом № 429-IV (429–15) від 16.01.2003; із змінами, внесеними згідно із Законом № 435-V (435–16) від 12.12.2006}

Страховання від нещасного випадку здійснює Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України (Фонд соціального страхування від нещасних випадків). Це – некомерційна самоврядна організація, що діє на підставі закону України “Основи законодавства України про загальнообов’язкове державне соціальне страхування” від 14.01.1998 р., “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” від 23.09.1999 р., Статуту, який затверджується її правлінням., та іншими нормативно-правовими актами.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків є юридичною особою, має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням, а також емблему, яка затверджується його правлінням. Фонд соціального страхування від нещасних випадків знаходиться у місті Києві

Безпосереднє управління Фондом соціального страхування від нещасних випадків здійснюють його правління та виконавча дирекція. До складу правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків включаються представники трьох представницьких сторін: держави, застрахованих осіб, роботодавців. Правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків створюється на шестирічний строк.

Виконавча дирекція Фонду соціального страхування від нещасних випадків є постійно діючим виконавчим органом правління Фонду. Виконавча дирекція є підзвітною правлінню Фонду, проводить свою діяльність від імені Фонду у межах та в порядку, що визначаються його статутом і Положенням про виконавчу дирекцію Фонду соціального страхування від нещасних випадків, організовує та забезпечує виконання рішень правління Фонду.

Робочими органами виконавчої дирекції Фонду є її управління в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, відділення в районах та містах обласного значення. Керівників управлінь і відділень Фонду соціального страхування від нещасних випадків призначає директор виконавчої дирекції Фонду за погодженням з правлінням Фонду.

Розглядати справи про адміністративні правопорушення, зазначені у ст. 165⁴ КпАП, від імені даного Фонду мають право:

- керівник виконавчої дирекції Фонду, його заступники,
- керівники робочих органів виконавчої дирекції Фонду в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі та їх заступники,
- керівники районних та міських відділень виконавчої дирекції Фонду.

Стаття 244¹¹. Органи Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності

Органи Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов’язані з ухиленням від реєстрації як платника страхових внесків до Фонду, несвоєчасною або неповною сплатою страхових внесків, а також порушенням порядку використання страхових коштів (стаття 165⁶).

Від імені Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право керівники виконавчої дирекції Фонду, його заступники, керівники виконавчих дирекцій відділень Фонду в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі та їх заступники.

[Кодекс доповнено статтею 244¹¹ згідно із Законом України № 429-IV від 16.01.2003 р.]

Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності (Фонд) є органом, який здійснює керівництво та управління загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням у зв’язку з тимчасовою втраченою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, провадить збір і акумуляцію страхових внесків та інших коштів, призначених для фінансування матеріального забезпечення та соціальних послуг, та забезпечує їх надання, а також здійснює контроль за використанням цих коштів. Фонд належить до цільових позабюджетних страхових фондів. Він є некомерційною самоврядною організацією.

Діяльність Фонду та його органів регулюється законами України “Основи законодавства України про загальнообов’язкове державне соціальне страхування” від 14.01.1998 р., “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втраченою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням” від 18.01.2001 р., та статутом Фонду, який затверджується його правлінням

Управління Фондом здійснюється на паритетній основі державою, представниками застрахованих осіб і роботодавців. Безпосереднє управління Фондом здійснюють правління та виконавча дирекція Фонду. В Автономній Республіці Крим, областях та в містах Києві і Севастополі безпосереднє управління здійснюють правління та виконавча дирекція відповідних відділень Фонду.

До складу правління Фонду входять по 15 представників держави, застрахованих осіб та роботодавців, які виконують свої обов’язки на громадських засадах.

Виконавча дирекція Фонду є виконавчим органом правління Фонду, який забезпечує виконання рішень правління. Виконавча дирекція є підзвітною правлінню Фонду та здійснює діяльність від імені Фонду в межах та в порядку, визначених статутом Фонду та положенням про виконавчу дирекцію Фонду, що затверджується його правлінням.

Робочими органами виконавчої дирекції Фонду та його відділень є виконавчі дирекції відділень в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі. Статутом Фонду може бути передбачено створення виконавчих дирекцій або уповноважених представників відділень у районах та містах республіканського (Автономної Республіки Крим) та обласного значення. Виконавчі дирекції відділень підзвітні правлінням відділень та виконавчій дирекції Фонду та здійснюють свою діяльність від імені Фонду в межах і в порядку, передбачених статутом Фонду та положенням про виконавчі дирекції відділень Фонду.

Керівників виконавчих дирекцій відділень Фонду призначає та звільняє директор виконавчої дирекції Фонду за погодженням з правлінням відділення Фонду.

Розглядати справи про адміністративні правопорушення, зазначені у ст. 165⁵ КпАП, від імені даного Фонду мають право керівники виконавчої дирекції Фонду, його заступники, керівники виконавчих дирекцій відділень Фонду в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі та їх заступники.

Стаття 244–12. Органи державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки.

Органи державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов’язані з порушенням правил і норм ядерної та радіаційної безпеки (стаття 95), а також з невиконанням законних вимог (приписів) посадових осіб органів державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки (стаття 188–18).

Від імені органів державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки розглядають справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право Головного державного інспектора з ядерної та радіаційної безпеки України, його заступники.

[Кодекс доповнено статтею 244–12 згідно із Законом № 1284-IV (1284–15) від 18.11.2003; зі змінами, внесеними згідно із Законом № 1393-VI (1393–17) від 21.05.2009]

Реалізацію державної політики у сфері використання ядерної енергії, забезпечення додержання вимог ядерної та радіаційної безпеки здійснює Державний комітет ядерного регулювання України (Держатомрегулювання), який є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом.

діяльність якого спрямовує і координує Кабінет Міністрів України. Його діяльність регламентується Положенням про Державний комітет ядерного регулювання України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2006 р. за № 1830.

Основними завданнями Держатомрегулювання є: участь у формуванні та забезпечення реалізації державної політики у сфері використання ядерної енергії, додержання вимог ядерної та радіаційної безпеки; здійснення в межах своїх повноважень державного регулювання безпеки використання ядерної енергії; здійснення державного нагляду за дотриманням законодавства, норм, правил і стандартів з ядерної та радіаційної безпеки, вимог ядерної та радіаційної безпеки; координація діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади, що відповідно до законодавства здійснюють державне регулювання ядерної та радіаційної безпеки.

Держатомрегулювання має право: 1) одержувати в установленому законодавством порядку від центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на нього завдань; 2) залучати спеціалістів центральних та місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій (за погодженням з їх керівниками) для розгляду питань, що належать до його компетенції; 3) скликати в установленому порядку наради з питань, що належать до його компетенції; 4) утворювати за погодженням з іншими центральними органами виконавчої влади міжвідомчі комісії, експертні та консультативні ради, робочі групи; 5) представляти Кабінет Міністрів України за його дорученням у міжнародних організаціях та під час укладення міжнародних договорів України; 6) надсилати ліцензіатам, їх посадовим особам, керівникам центральних та місцевих органів виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, обов'язкові до виконання розпорядження (приписи) про усунення порушень і недоліків у сфері використання ядерної енергії, забезпечення додержання вимог ядерної та радіаційної безпеки; 7) застосовувати в установленому порядку фінансові санкції до підприємств, установ і організацій, інших суб'єктів підприємницької діяльності у разі порушення законодавства, норм, правил і стандартів з ядерної та радіаційної безпеки, умов, визначених у ліцензіях, що ним видані; 8) обмежувати, припиняти чи зупиняти експлуатацію підприємств, установ, організацій та об'єктів у разі порушення ними вимог ядерної та радіаційної безпеки; 9) заслуховувати звіти посадових осіб центральних та місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій з питань забезпечення ядерної та радіаційної безпеки, одержувати від ліцензіатів, власників чи керівників підприємств відповідні пояснення, матеріали та інформацію; 10) притягати в установленому законодавством порядку до відповідальності осіб, винних у порушенні законодавства про використання ядерної енергії; 11) надсилати ліцензіатам, власникам чи керівникам підприємств подання про невідповідність окремих осіб займаним посадам; 12) передавати правоохоронним органам акти перевірок про порушення установлених законами, іншими нормативно-правовими актами вимог ядерної та радіаційної безпеки; 13) володіти спеціальними транспортними засобами для здійснення заходів реагування на надзвичайні ситуації.

Працівники Держатомрегулювання, які здійснюють державний нагляд за дотриманням законодавства, норм, правил і стандартів з ядерної та радіаційної безпеки, вимог ядерної та радіаційної безпеки, мають право відвідувати безперешкодно в будь-який час підприємства, установи і організації всіх форм власності для проведення в межах своїх повноважень відповідної перевірки, а також інші права, передбачені законодавством.

Держатомрегулювання здійснює повноваження безпосередньо та через утворені в установленому порядку територіальні органи (державні інспекції з ядерної та радіаційної безпеки).

Держатомрегулювання очолює Голова, який призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України. Голова Держатомрегулювання несе персональну відповідальність за виконання покладених на Комітет завдань і здійснення ним своїх функцій.

Голова Держатомрегулювання має заступників, які призначаються на посаду та звільняються з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України. Один із заступників Голови Комітету є за посадою Головним державним інспектором з ядерної та радіаційної безпеки України.

Розглядати справи про адміністративні правопорушення, зазначені у ст. 95 та ст. 18818 КпАІ, від імені органів державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки мають право Головний державний інспектор з ядерної безпеки України та його заступники.

Стаття 244¹³. Органи Державної інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії

Органи Державної інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії розглядають справи про адміністративні правопорушення,

передбачені статтею 95¹ (у частині порушення вимог нормативно-правових актів щодо технічної експлуатації енергетичного обладнання споживачів) і статтею 188²⁰.

Від імені органів Державної інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

1) головний державний інспектор з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії та його заступники – попередження або штраф на громадян та посадових осіб до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) старші державні інспектори з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії – попередження або штраф на громадян та посадових осіб до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

3) державні інспектори з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії – попередження або штраф на громадян та посадових осіб до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 244¹³ згідно із Законом України № 2598-IV від 31.05.2005 р.]

Державний енергетичний нагляд за режимами споживання електричної і теплової енергії, технічним станом та організацією експлуатації електричних, теплових, тепловикористовуючих установок та мереж суб'єктів електроенергетики, суб'єктів відносин у сфері теплопостачання і споживачів електричної енергії здійснює Державна інспекція з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної і теплової енергії (Держенергонагляд), що діє на підставі Положення про державний енергетичний нагляд за режимами споживання електричної і теплової енергії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 серпня 1996 р. № 929 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 13 лютого 2006 р. № 131).

Під час здійснення державного енергетичного нагляду за режимами споживання електричної і теплової енергії (далі – енергетичний нагляд) Держенергонагляд взаємодіє з Мінбудом, НКРЕ, Антимонопоольним комітетом, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, Державною інспекцією з нагляду за охороною праці, Державною інспекцією з енергозбереження, Державною інспекцією з експлуатації електричних станцій та мереж, органами державного пожежного нагляду, державним підприємством “Енергоринок”, науково-технічними, проектно-конструкторськими, громадськими та іншими підприємствами, установами та організаціями.

Метою енергетичного нагляду є сприяння забезпеченню сталого функціонування об'єднаної енергетичної системи України, сфери теплопостачання, енергетичної безпеки держави шляхом здійснення контролю за дотриманням суб'єктами електроенергетики, суб'єктами відносин у сфері теплопостачання та споживачами електричної енергії вимог нормативно-правових і нормативно-технічних актів у сфері виробництва, постачання та споживання електричної і теплової енергії (далі – енергія).

Завданнями та функціями Держенергонагляду є:

1) здійснення допоміжних заходів із забезпечення надійного і сталого функціонування об'єднаної енергетичної системи України відповідно до законодавства, контроль за дотриманням суб'єктами електроенергетики, суб'єктами відносин у сфері теплопостачання і споживачами електричної енергії вимог нормативно-правових і нормативно-технічних актів у сфері виробництва, постачання та споживання енергії;

2) здійснення в межах своєї компетенції контролю за усуненням суб'єктами електроенергетики, суб'єктами відносин у сфері теплопостачання і споживачами електричної енергії виявлених порушень законодавства у сфері виробництва, постачання та споживання енергії;

3) організація розроблення та запровадження в установленому порядку Правил технічної експлуатації електроустановок споживачів, Правил технічної експлуатації систем теплопостачання комунальної енергетики, Правил експлуатації теплових установок та теплових мереж, а також інших нормативних та методологічних документів відповідно до своєї компетенції;

4) розроблення і затвердження методичних та інструктивних документів з питань забезпечення діяльності Держенергонагляду;

5) участь у розробленні суб'єктами електроенергетики, суб'єктами відносин у сфері теплопостачання і споживачами електричної енергії заходів щодо надійного та безаварійного енергопостачання;

6) здійснення контролю за відповідністю нових та реконструйованих електричних і теплових установок та мереж технічним умовам, нормам, правилам і стандартам, а також підтвердження їх готовності до роботи;

7) участь у разі потреби в роботі комісій з прийняття в промислову експлуатацію автоматизованих систем комерційного обліку енергії на установках суб'єктів електроенергетики та об'єктів у сфері теплопостачання;

8) підготовка пропозицій щодо перегляду нормативно-технічної документації на енергетичне обладнання у разі його невідповідності вимогам Правил улаштування електроустановок, Правил технічної експлуатації електроустановок споживачів, Правил технічної експлуатації систем теплопостачання комунальної енергетики, Правил експлуатації теплових установок та теплових мереж (далі – Правила);

9) організація роботи з установлення суб'єктам електроенергетики режимів споживання електричної енергії (обсягів споживання електричної енергії та потужності), погодження споживачам граничних величин споживання електричної потужності;

10) розроблення методології, організація збирання інформації та аналіз прогнозів електроспоживання на коротко- і довгостроковий періоди;

11) участь у розслідуванні причин і наслідків аварій і пожеж на енергетичних установках суб'єктів електроспоживачів та об'єктів у сфері теплопостачання, а також на енергетичних установках споживачів енергії, які призвели до порушення режимів роботи інших споживачів електричної енергії, суб'єктів електроенергетики або суб'єктів відносин у сфері теплопостачання;

12) участь у роботі комісій з перевірки знань технології робіт (правил експлуатації, виробничих інструкцій) у посадових осіб, відповідальних за електричне та теплове господарство споживачів енергії, а також працівників суб'єктів електроенергетики та суб'єктів відносин у сфері теплопостачання, що займаються оформленням актів допуску на підключення до електричної (теплової) мережі, проведенням оглядів технічного стану енергетичних установок побутових споживачів енергії, а також виконанням інших робіт, пов'язаних з експлуатацією енергетичних установок споживачів енергії;

13) участь у разі потреби в проведенні експертизи електро- та теплотехнічної частин проектів будівництва і реконструкції об'єктів замовників на їх відповідність вимогам Правил;

14) розгляд та вирішення в межах своєї компетенції питань, що виникають у суб'єктів електроенергетики, суб'єктів відносин у сфері теплопостачання і споживачів електричної енергії;

15) здійснення в межах своєї компетенції нагляду за:

- забезпеченням надійного постачання енергії;
- технічним станом та організацією експлуатації електричних і теплових установок та мереж суб'єктів електроенергетики, суб'єктів відносин у сфері теплопостачання і споживачів електричної енергії;
- дотриманням суб'єктами електроенергетики, суб'єктами відносин у сфері теплопостачання і споживачами електричної енергії:
 - режимів виробництва, постачання і споживання енергії (активної, реактивної, теплової);
 - установлених нормативними документами режимів (температурних графіків) постачання теплової енергії населеним пунктам (населенню);
 - вимог нормативних документів, що регулюють перетікання реактивної електроенергії;
 - вимог Правил та інших нормативно-правових і нормативно-технічних актів з питань електроенергетики та теплопостачання;
 - проведенням суб'єктами електроенергетики та суб'єктами відносин у сфері теплопостачання робіт, пов'язаних із забезпеченням дотримання встановлених режимів постачання і споживання енергії, відповідістю:
 - схем електропостачання (зовнішніх та внутрішніх) – категорійності споживачів та їх струмоприймачів;
 - виданих технічних умов на приєднання електричних, теплових установок та мереж до мереж енергопостачальних (електропередавальних) організмів – вимогам нормативних документів та погодженням проектів енергопостачання споживачів енергії;
 - виданих суб'єктами електроенергетики актів-допусків подачі електричної енергії на електричні установки замовників та електричні установки, що використовуються населенням, – вимогам Правил і нормативних документів;
 - укладених договорів – вимогам нормативних документів щодо користування енергією та приєднання до мереж;

– електротехнічних і режимних параметрів електричних мереж, розрахованих суб'єктами електроенергетики та споживачами електричної енергії, – режимам їх роботи;

– показників якості електричної і теплової енергії та кількісних показників повернення конденсату водяної пари – вимогам нормативних документів;

– стану приладів і систем обліку обсягів виробництва, постачання та споживання електричної і теплової енергії – вимогам нормативних документів;

– застосуванням заходів з обмеження та/або припинення постачання енергії споживачам у разі виявлення порушень ними вимог нормативних документів щодо користування енергією, а також споживачам, які не оплатили вартість використаної енергії;

– складенням актів про встановлення екологічної, аварійної та технологічної броні електропостачання і відповідності визначених ними величин технологічним потребам виробництва і фактичним обсягам споживання електричної енергії;

– забезпеченням належного стану системних елементів протиаварійної автоматики, встановлених у споживачів енергії, що впливають на надійність роботи об'єднаної енергетичної системи України;

– готовністю суб'єктів електроенергетики, суб'єктів відносин у сфері теплопостачання та споживачів електричної енергії до роботи в осінньо-зимовий період і в умовах надзвичайних ситуацій;

– забезпеченням належного оперативного диспетчерського управління енерго-господарством споживачів енергії;

– готовністю до роботи резервних автономних джерел живлення споживачів електричної енергії першої категорії і особливої групи першої категорії з надійності електропостачання.

Держенергонагляд підпорядковується Мінпаливенерго в частині виконання функцій, покладених на нього цим Положенням.

До складу Держенергонагляду входять такі підрозділи:

– головна організація – Державна інспекція з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної і теплової енергії;

– державні інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної і теплової енергії у регіонах (кількох областях);

– державні інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної і теплової енергії в Автономній Республіці Крим, областях, м. Києві та Севастополі.

Держенергонагляд очолює Головний державний інспектор України з енергетичного нагляду, який призначається на посаду та звільняється з посади Міністром палива та енергетики.

Головний державний інспектор України з енергетичного нагляду несе персональну відповідальність за виконання покладених на Держенергонагляд завдань і виконання ним своїх функцій.

Держенергонагляд має право:

1) застосовувати до суб'єктів господарської діяльності штрафні санкції у порядку, визначеному законодавством;

2) залучати в установленому порядку установи та організації до розроблення документів з питань, що належать до компетенції Держенергонагляду;

3) залучати спеціалістів органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками) для розгляду питань, що належать до компетенції Держенергонагляду;

4) отримувати в установленому порядку від міністерств, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади, суб'єктів електроенергетики, суб'єктів відносин у сфері теплопостачання та споживачів електричної енергії інформацію, необхідну для виконання покладених на Держенергонагляд завдань;

5) проводити наради, семінари та конференції з питань, що належать до його компетенції.

Головний державний інспектор України з енергетичного нагляду:

– здійснює керівництво діяльністю Держенергонагляду та розподіляє обов'язки між своїми заступниками;

– затверджує положення про структурні підрозділи Держенергонагляду;

– видає накази, затверджує методичні та інструктивні документи щодо забезпечення діяльності Держенергонагляду;

– визначає періодичність, порядок і напрями обстеження електричних і теплових установок та мереж суб'єктів електроенергетики, суб'єктів відносин у сфері теплопостачання і споживачів електричної енергії.

Головний державний інспектор України з енергетичного нагляду, його заступники, старші державні інспектори з енергетичного нагляду та державні інспектори з енергетичного нагляду під час виконання своїх функцій мають право:

1) безперешкодно у будь-який час відвідувати електричні і теплові установки та мережі суб'єктів електроенергетики, суб'єктів відносин у сфері теплопостачання і споживачів електричної енергії з метою здійснення контролю за дотриманням вимог нормативно-правових і нормативно-технічних документів у сфері електроенергетики та теплопостачання;

2) здійснювати в установленому порядку обстеження електричних і теплових установок та мереж суб'єктів електроенергетики та суб'єктів відносин у сфері теплопостачання і споживачів електричної енергії, а також складати за їх результатами відповідні акти;

3) брати участь у роботі відповідних робочих комісій з прийняття в експлуатацію побудованих і реконструйованих енергетичних об'єктів, що належать суб'єктам електроенергетики, суб'єктам відносин у сфері теплопостачання і споживачам електричної енергії;

4) видавати в межах своєї компетенції суб'єктам електроенергетики, суб'єктам відносин у сфері теплопостачання і споживачам електричної енергії обов'язкові для виконання приписи щодо усунення виявлених Держенергонаглядом порушень нормативно-правових і нормативно-технічних актів у сфері електроенергетики та теплопостачання і здійснювати контроль за їх виконанням;

5) вимагати в межах своєї компетенції від суб'єктів електроенергетики, суб'єктів відносин у сфері теплопостачання і споживачів електричної енергії вжиття заходів для усунення виявлених Держенергонаглядом порушень;

6) вимагати від споживачів енергії та суб'єктів електроенергетики дотримання встановлених нормативно-правовими актами режимів споживання електричної і теплової енергії;

7) складати в установленому законодавством порядку протоколи про адміністративні правопорушення та притягати до адміністративної відповідальності громадян і посадових осіб;

8) звертатися до відповідних організацій, які видають суб'єктам господарської діяльності ліцензії на право виконання робіт з проектування, будівництва, реконструкції, монтажу, налагодження, випробування і ремонтно-експлуатаційного обслуговування електричних і теплових установок та мереж, з поданням про порушення ліцензіатами вимог нормативних документів;

9) вносити власникам об'єктів споживачів енергії подання про невідповідність займаній посаді осіб, відповідальних за електричне та теплове господарство (осіб, що їх заміщують), які своєчасно в установленому порядку не пройшли перевірку знань Правил, а також тих, що допустили порушення вимог нормативно-правових та/або нормативно-технічних актів з питань експлуатації енергетичного обладнання та мереж;

10) опломбовувати в установленому порядку електричні і теплові установки, енергопостачання яких обмежується або припиняється на виконання відповідного припису Держенергонагляду.

Приписи, постанови або подання посадових осіб Держенергонагляду можуть бути оскаржені до Держенергонагляду або в судовому порядку.

Оскарження не є підставою для зупинення виконання рішення до його остаточного розгляду відповідно до законодавства.

Законні вимоги посадових осіб Держенергонагляду є обов'язковими для виконання керівниками та посадовими особами суб'єктів електроенергетики, суб'єктів відносин у сфері теплопостачання і споживачів електричної енергії незалежно від форми власності.

Стаття 244¹⁴. Органи Державної інспекції з експлуатації електричних станцій і мереж

Органи Державної інспекції з експлуатації електричних станцій і мереж розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 95¹ (крім порушення вимог нормативно-правових актів щодо технічної експлуатації енергетичного обладнання споживачів).

Від імені органів Державної інспекції з експлуатації електричних станцій і мереж розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

1) начальник Державної інспекції з експлуатації електричних станцій і мереж та його заступники – попередження або штраф на посадових осіб до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) головні та старші інспектори з експлуатації електричних станцій і мереж – попередження або штраф на посадових осіб до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

[Кодекс доповнено статтею 244¹⁴ згідно із Законом України № 2598-IV від 31.05.2005 р.]

Відповідно до Закону України “Про електроенергетику” державний нагляд в електроенергетиці здійснює Державна інспекція з експлуатації електричних станцій і мереж (далі – Державна інспекція). Державний нагляд в електроенергетиці має своїм завданням: забезпечення додержання вимог технічної експлуатації електричних станцій і мереж (крім електричних і теплових мереж, підконтрольних Державній інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії), атомних електричних станцій (крім ядерної частини), технічної експлуатації енергетичного обладнання об'єктів електроенергетики, підключених до об'єднаної енергетичної системи України, а також об'єктів державного підприємства, що здійснює управління об'єднаною енергетичною системою; контроль за виконанням заходів щодо запобігання аваріям та іншим порушенням роботи об'єктів електроенергетики, а також за готовністю підприємств до ліквідації можливих порушень у роботі цих об'єктів; організація відповідно до законодавства розслідування аварій та відмов у роботі об'єктів електроенергетики, забезпечення у разі потреби розроблення заходів щодо запобігання цим порушенням, а також їх обліку та аналізу; контроль за організацією протиаварійної роботи і виконанням протиаварійних заходів на об'єктах електроенергетики.

Державна інспекція відповідно до завдань державного нагляду в електроенергетиці:

- проводить систематичну перевірку технічного стану об'єктів електроенергетики та організації їх експлуатації, періодичний технічний огляд зазначених об'єктів згідно з Правилами технічної експлуатації електричних станцій і мереж, здійснює контроль за виконанням Правил улаштування електроустановок, за усуненням виявлених порушень вимог нормативно-правових актів з питань електроенергетики;

- здійснює нагляд за наявністю, обліком та організацією виконання нормативно-правових актів з питань електроенергетики, а також за термінами виконання та якістю планово-запобіжних ремонтів об'єктів електроенергетики;

- здійснює контроль за виконанням профілактичних заходів щодо запобігання аваріям і відмовам у роботі об'єктів електроенергетики;

- перевіряє за дорученням центрального органу виконавчої влади, що здійснює управління в електроенергетиці, готовність до експлуатації об'єктів, які вводяться в експлуатацію, з наданням висновків і приписів, що є обов'язковими для виконання всіма проектними, будівельно-монтажними, налагоджувальними та експлуатаційними організаціями і спрямовані на забезпечення надійного та безпечного функціонування об'єктів електроенергетики згідно з нормативними актами;

- дає приписи щодо усунення порушень нормативно-правових актів, готує та надсилає на об'єкти електроенергетики інформаційні листи, оперативні повідомлення та аналітичні огляди з питань порушень, що сталися у процесі експлуатації таких об'єктів;

- надає НКРЕ за її запитом висновки щодо технічного стану енергетичного обладнання і мереж об'єктів електроенергетики для отримання ними ліцензій;

- подає НКРЕ матеріали про порушення на об'єктах електроенергетики умов провадження ліцензованої діяльності, виявлені під час виконання нею своїх завдань;

- створює комісії для розслідування аварій та відмов у роботі об'єктів електроенергетики згідно із встановленим у галузі порядком;

- установлює терміни позачергових перевірок знання Правил технічної експлуатації електричних станцій і мереж та відповідних інструкцій посадовими особами об'єктів електроенергетики, що допустили аварії, нещасні випадки, грубі порушення зазначених Правил та інструкцій, не виконали приписи Державної інспекції;

- бере участь у перевірці знань керівників об'єктів галузі вимог і положень нормативно-правових актів з питань електроенергетики, Правил технічної експлуатації електричних станцій і мереж та Правил улаштування електроустановок згідно із встановленим порядком;

- заслуховує звіти керівників об'єктів електроенергетики за результатами розслідування технологічних порушень або з питань загрози їх виникнення з метою запобігання цим порушенням, а також за результатами перевірок стану експлуатації об'єктів електроенергетики і подає відповідні матеріали НКРЕ;

- здійснює контроль за організацією та періодичністю проведення спеціальної підготовки працівників, які забезпечують оперативно-технологічне управління і технічне обслуговування енергообладнання на об'єктах електроенергетики, та перевірки їх знань нормативно-правових актів з електроенергетики;

– бере участь у міжнародному співробітництві, вивчає, узагальнює та поширює світовий досвід щодо підвищення надійності роботи об'єктів електроенергетики в межах компетенції Державної інспекції.

До правових актів, які регламентують діяльність Державної інспекції з експлуатації електричних станцій і мереж, необхідно віднести Закон України "Про електроенергетику" від 16 жовтня 1997 року № 575/97-ВР, Постанови КМУ від 15 лютого 1999 р. № 189 "Про затвердження Порядку здійснення державного нагляду в електроенергетиці", від 21 липня 1999 р. № 1312 "Про затвердження Положення про порядок накладення на суб'єктів господарської діяльності штрафів за порушення законодавства про електроенергетику".

Стаття 244¹⁵. Національна комісія регулювання електроенергетики України

Національна комісія регулювання електроенергетики України розглядає справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 188²¹.

Від імені Національної комісії регулювання електроенергетики України розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право голова та члени Комісії.

[Кодекс доповнено статтею 244¹⁵ згідно із Законом України № 2598-IV від 31.05.2005 р.]

Національна комісія регулювання електроенергетики України (НКРЕ) є незалежним позавідомчим постійно діючим державним органом. Основними завданнями Комісії є: участь у формуванні та забезпеченні реалізації єдиної державної політики щодо розвитку і функціонування оптового ринку електроенергії, ринків газу, нафти та нафтопродуктів; державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій в електроенергетиці та нафтогазовому комплексі; сприяння конкуренції у сфері виробництва електричної енергії, постачання електричної енергії та газу, видобутку газу та нафти, зберігання та реалізації газу, нафти і нафтопродуктів; забезпечення проведення цінової і тарифної політики в електроенергетиці та нафтогазовому комплексі; забезпечення ефективності функціонування товарних ринків на основі збалансування інтересів суспільства, суб'єктів природних монополій та споживачів їх товарів і послуг; захист прав споживачів електричної і теплової енергії, газу, нафти і нафтопродуктів; розроблення і затвердження правил користування електричною енергією та газом; координація діяльності державних органів у питаннях регулювання ринків енергоносіїв; видача суб'єктам підприємницької діяльності ліцензій на виробництво електричної енергії в обсягах, що перевищують рівень, який встановлюється умовами та правилами здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії (ліцензійними умовами), передачу та постачання електричної енергії, зберігання природного газу в обсягах, що перевищують рівень, який встановлюється умовами та правилами здійснення підприємницької діяльності зі зберігання природного газу (ліцензійними умовами), і постачання природного газу, транспортування нафти та нафтопродуктів магістральними трубопроводами, транспортування природного і нафтового газу трубопроводами; контроль за додержанням ліцензіатами умов здійснення ліцензованої діяльності.

Комісія має право:

- 1) у разі виявлення порушення умов та правил ліцензованої діяльності зупиняти або анулювати дію ліцензії відповідно до законодавства;
- 2) погоджувати в межах своєї компетенції договір між членами оптового ринку електричної енергії України та спеціалізоване програмне забезпечення, що застосовується на оптовому ринку електроенергії;
- 3) одержувати в установленому порядку безоплатно від центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на неї завдань;
- 4) створювати відповідно до законодавства позабюджетні фонди для сприяння функціонуванню та розвитку ринків, що регулюються Комісією;
- 5) залучати вчених та спеціалістів центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій (за погодженням з їх керівниками) для розроблення проектів, проведення консультацій та експертиз;
- 6) створювати госпрозрахункові підрозділи;
- 7) доступу на територію споживача під час перевірки виконання умов угод щодо користування електроенергією та газом і захисту прав споживачів;

8) здійснювати контроль за якістю послуг організацій, що постачають електроенергію та газ, для яких це передбачено тарифом, згідно з правилами користування електричною енергією та газом;

9) встановлювати в межах своїх повноважень обов'язкові для суб'єктів підприємницької діяльності, які отримують ліцензії, нормативи достатності власних коштів, інші показники та вимоги, що обмежують ризики з операцій на оптовому ринку електроенергії, ринках природного і нафтового газу, нафти та нафтопродуктів.

Комісія під час виконання покладених на неї функцій взаємодіє з міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, органами виконавчої влади Автономної Республіки Крим, місцевими органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування, а також з відповідними органами іноземних держав, міжнародними організаціями з питань, віднесених до її компетенції. Діяльність Комісії забезпечує робочий апарат, який складається з центрального апарату та територіальних підрозділів. Територіальні підрозділи Комісії діють на основі положення, що затверджується Головою Комісії.

Стаття 244–16. Органи спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг

Органи спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням законодавства, що регулює фінансові механізми здійснення інвестицій у будівництво житла (стаття 166–13), а також невиконання законних вимог посадових осіб спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг (стаття 188–29).

Від імені органів спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право Голова спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг, його заступники, директори департаментів та голови відповідних територіальних управлінь спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг.

(Кодекс доповнено статтею 244–16 згідно із Законом № 692-VI від 18.12.2008)

КпАП було доповнено коментованою статтею Законом України від 18.12.2008 № 692-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення фінансових механізмів здійснення інвестицій у будівництво житла». На теперішній час центральним органом виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг є Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України (далі – Комісія). Її діяльність здійснюється відповідно до Законів України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», «Про іпотечні облігації», «Про іпотеку», «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» та ін., а також Положення про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України, затвердженого указом Президента України від 4 квітня 2003 року № 292/2003.

Основними завданнями Комісії у межах її повноважень є: проведення єдиної та ефективної державної політики у сфері надання фінансових послуг; розроблення і реалізація стратегії розвитку ринків фінансових послуг; здійснення державного регулювання та нагляду за наданням фінансових послуг і додержанням законодавства в цій сфері; захист прав споживачів фінансових послуг шляхом застосування заходів впливу з метою запобігання порушенням законодавства на ринках фінансових послуг та їх припинення; узагальнення практики застосування законодавства України з питань функціонування ринків фінансових послуг; розроблення і внесення пропозицій щодо його удосконалення; запровадження міжнародно визнаних правил розвитку ринків фінансових послуг; сприяння інтеграції в європейський та світовий ринки фінансових послуг.

Комісія має право в межах своїх повноважень: вимагати під час реєстрації фінансових установ та ліцензування їх діяльності документи, визначені законодавством України; одержувати в установленому порядку від фінансових установ звітність та іншу інформацію згідно із законодавством, а від підприємств, установ (у тому числі банків), організацій та громадян – інформацію, необхідну для

виконання покладених на Комісію завдань; здійснювати інспектування фінансових установ, а також їх споріднених та афілійованих осіб; вимагати від посадових осіб фінансових установ, діяльність яких підлягає регулюванню і нагляду з боку Комісії, надання пояснень, необхідної інформації та документів; досліджувати дані про клієнта фінансової установи тільки з метою виконання завдань нагляду; проводити перевірки, в тому числі тематичні та зустрічні перевірки, щодо правильності застосування страховиками законодавства України про страхову діяльність і достовірності їх звітності за показниками, що характеризують виконання договорів страхування; призначати не частіше одного разу на рік проведення за рахунок страховика додаткової обов'язкової аудиторської перевірки з визначенням аудитора; видавати приписи страховикам про усунення виявлених порушень законодавства про страхову діяльність, а у разі їх невиконання зупиняти чи обмежувати дію ліцензій цих страховиків до усунення виявлених порушень або приймати рішення про відкликання ліцензій та виключення з державного реєстру страховиків (перестраховиків); видавати приписи страховим посередникам про усунення виявлених порушень законодавства, а у разі їх невиконання приймати рішення про виключення страхового або перестрахового брокера з державного реєстру страхових та перестрахових брокерів; одержувати в установленому порядку від аварійних комісарів інформацію, необхідну для виконання покладених на неї завдань, у тому числі інформацію про обставини і причини настання страхового випадку та заподіяну шкоду; призначати проведення примусової санації фінансової установи у випадках та порядку, встановлених законом; звертатися до суду з позовом про скасування державної реєстрації страховика (перестраховика) або страхового посередника у випадках, передбачених законом; тощо. Комісія також має право застосовувати до фінансових установ, які не додержуються законів та інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність з надання фінансових послуг, такі заходи впливу:

- зобов'язати порушника вжити заходів до усунення порушення;
- вимагати скликання позачергових зборів учасників фінансової установи;
- накладати штрафи відповідно до закону;
- тимчасово зупиняти дію або анулювати ліцензію на право здійснення діяльності з надання фінансових послуг;
- відсторонювати керівництво від управління фінансовою установою та призначати її тимчасову адміністрацію;
- затверджувати план відновлення фінансової стабільності фінансової установи;
- порушувати питання про ліквідацію фінансової установи.

Комісію очолює Голова Комісії, якого призначає на посаду строком на сім років та звільняє з посади Президент України. Комісія як колегіальний орган утворюється у складі дев'яти членів: Голова Комісії, три заступники Голови, у тому числі його перший заступник, п'ять членів Комісії – директорів департаментів. Структура центрального апарату Комісії складається з департаментів та їх підрозділів, що здійснюють регулювання ринків фінансових послуг і нагляд за діяльністю окремих видів фінансових установ, а також управлінський організаційний та матеріально-технічний забезпечення роботи Комісії. Територіальні управління Комісії не мають статусу юридичної особи і діють відповідно до положень, затверджених Комісією.

Рішення Комісії, прийняті в межах її повноважень, є обов'язковими для виконання центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності та громадянами.

Стаття 244–17. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку

Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку розглядає справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням вимог законодавства на ринку цінних паперів (статті 163, 163–5–163–11, 188–30).

Від імені Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають Голова Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, члени Комісії, начальники територіальних органів Комісії.

(Кодекс доповнено статтею 244–17 згідно із Законом № 801-VI від 25.12.2008)

КпАП було доповнено коментованою статтею Законом України від 25.12.2008 р. № 801-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за правопорушення

на ринку цінних паперів». Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку (далі – Комісія) є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, основними завданнями якого є:

- 1) формування та забезпечення реалізації єдиної державної політики щодо розвитку і функціонування ринку цінних паперів та їх похідних в Україні, сприяння адаптації національного ринку цінних паперів до міжнародних стандартів;
- 2) координація діяльності державних органів з питань функціонування в Україні ринку цінних паперів та їх похідних;
- 3) здійснення державного регулювання та контролю за випуском і обігом цінних паперів та їх похідних на території України, додержання вимог законодавства у цій сфері;
- 4) захист прав інвесторів шляхом здійснення заходів щодо запобігання і припинення порушень законодавства на ринку цінних паперів, застосування санкцій за порушення законодавства у межах своїх повноважень;
- 5) сприяння розвитку ринку цінних паперів;
- 6) узагальнення практики застосування законодавства України з питань випуску та обігу цінних паперів в Україні, розроблення пропозицій щодо його вдосконалення;
- 7) здійснення державного регулювання та контролю у сфері спільного інвестування.

ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Глава 18

Основні положення

Стаття 245. Завдання провадження в справах про адміністративні правопорушення

Завданнями провадження в справах про адміністративні правопорушення є: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності.

[Стаття 245 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001.]

Провадження в справах здійснюється на засадах суворого додержання законності і принципів презумпції невинності, що встановлює: особа вважається невинною доти, доки протилежне не буде доведено і зафіксовано у встановленому законом порядку. Ця стаття закріплює принципи, характерні для всього адміністративного процесу.

Обставини кожної справи повинні бути з'ясовані своєчасно, всебічно, повно та об'єктивно. Своєчасність вимагає з'ясування усіх обставин справи в якнайкоротші строки. Визначення конкретних, порівняно невеликих строків розгляду та вирішення адміністративних справ слугує, з одного боку, для виключення зволікання, а з іншого – для впорядкування руху справи, введення процесу в певні часові рамки. Певним гарантом своєчасності є встановлення строків давності для виконання постанови. Всебічність, повнота та об'єктивність мають на меті виключення проявів суб'єктивізму, упередженості, однобічності при провадженні. Ці принципи покликані забезпечити встановлення та оцінку реальних фактів, які мають значення для прийняття обґрунтованого рішення у конкретній адміністративній справі. До того ж Кодекс встановлює перелік обставин, які необхідно обов'язково з'ясувати (ст. 280 КпАП).

Ще одним дуже важливим принципом є додержання законності при вирішенні справи. Цей принцип закріплено у Конституції України та ст. 7 КпАП. Провадження в справах про адміністративні правопорушення здійснюється на основі суворого додержання законності. Уповноважені особи

зобов'язані діяти лише на підставі та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Мета накладення адміністративного стягнення закріплена у ст. 23 КпАП. Для її досягнення постанову про накладення адміністративного стягнення обов'язково повинно бути виконано, інакше взагалі немає ніякого сенсу у провадженні. Тому завданням адміністративного процесу є забезпечення виконання винесеної постанови.

Як відомо, у будь-якої події є причини та умови, за відсутності яких подія могла б і не відбутися. Для запобігання вчиненню правопорушень необхідно виявляти ці причини та умови задля подальшого їх усунення шляхом внесення відповідним органам, громадським організаціям, посадовим особам пропозицій щодо вжиття відповідних заходів (ст. 282 КпАП).

При здійсненні органами і посадовими особами провадження в справах про адміністративні правопорушення важливим є такий вплив як на правопорушника, так і на інших громадян, що викликає у людини бажання додержуватися законів, бути законослухняним громадянином. Це сприятиме зміцненню законності, що також є одним із головних завдань провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Стаття 246. Порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення

Порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення в органах (посадовими особами), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, визначається цим Кодексом та іншими законами України.

Порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення в районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судах визначається цим Кодексом та іншими законами України.

[Стаття 246 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001.]

Провадження в справах про адміністративні правопорушення повинно здійснюватися неабияк, а в певному порядку, який визначається КпАП (при розгляді справ уповноваженими органами чи посадовими особами) або і КпАП, і іншими законами України (при розгляді справ судами). Таким законом є, наприклад, Закон України "Про виконавче провадження" від 21.04.1999 р., який регулює діяльність державних виконавців при здійсненні ними своїх повноважень у зв'язку з виконанням постанови про оплатне вилучення предмета або конфіскацію предмета, грошей.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення – це низка послідовних дій уповноважених органів (посадових осіб), а у деяких випадках інших суб'єктів, які згідно з нормами адміністративного законодавства здійснюють заходи, спрямовані на притягнення правопорушника до відповідальності і забезпечення виконання винесеної постанови. В адміністративно-правовій науці провадженню дії за певним характером, спрямованістю, завданнями, особами, що їх здійснюють, підсумковими рішеннями, їхнім процесуальним оформленням об'єднують у відповідні стадії. Деякі з них прямо передбачені КпАП (глава 22, глава 24, розділ IV), інші витікають зі змісту. Кожній стадії притаманні свої особливості.

Провадження в справах про адміністративні правопорушення складається з чотирьох стадій:

- 1) адміністративне розслідування: порушення справи, встановлення фактичних обставин, процесуальне оформлення результатів розслідування, направлення матеріалів для розгляду за підвідомчістю;
- 2) розгляд справи: підготовка до розгляду, аналіз зібраних матеріалів і обставин, прийняття постанови, доведення постанови до відома заінтересованих осіб;
- 3) перегляд постанови: оскарження або опротестування постанови, перевірка законності постанови, винесення рішення, реалізація рішення;
- 4) виконання постанови: звернення постанови до виконання, безпосереднє виконання.

Кожна з цих стадій закінчується оформленням відповідного документа, що відбиває результат проведення певних дій. Кожна наступна стадія розпочинається лише після того, як закінчена попередня. До того ж розпочинається вона саме на підставі процесуального документа попередньої стадії. Так, наприклад, перша стадія закінчується складанням протоколу про адміністративне правопорушення і надісланням протоколу органу (посадовій особі), уповноваженому розглядати справу про адміністративне правопорушення. Друга стадія розпочинається після одержання компетентним органом (посадовою особою) матеріалів справи. Провадженню в справах про адміністративні правопорушення відомий спрощений порядок, який передбачає, що всі стадії нібито поєднуються, уцілюються, вміщуються у рамки нечисельних і досить простих дій компетентного представника

органа державного управління. Це відбувається при стягненні штрафу та винесення попередження на місці (ст. 254. ст. 258).

Варто зазначити, що третя стадія є необов'язковою, факультативною. Лише невелика кількість справ розглядається у порядку контролю, тобто переглядається. Але наявність цієї стадії є гарантією законності і обґрунтованості застосування адміністративних стягнень, забезпечує більш відповідальне виконання своїх обов'язків особами, уповноваженими розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати стягнення.

Стаття 247. Обставини, що виключають провадження в справі про адміністративне правопорушення

Провадження в справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю за таких обставин:

- 1) відсутність події і складу адміністративного правопорушення;
 - 2) недосягнення особою на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку;
 - 3) неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність;
 - 4) вчинення дії особою в стані крайньої необхідності або необхідної оборони;
 - 5) видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення;
 - 6) скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність;
 - 7) закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення строків, передбачених статтею 38 цього Кодексу;
 - 8) наявність по тому самому факту щодо особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, постанови компетентного органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення або нескасованої постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення, а також порушення по даному факту кримінальної справи;
 - 9) смерть особи, щодо якої було розпочато провадження в справі.
- [Стаття 247 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2342-II (2342-14) від 05.04.2001]*

Ця стаття надає перелік обставин, за наявності яких провадження в справах про адміністративні правопорушення не відбувається, тобто воно не може бути розпочато або, у випадку, якщо воно вже було розпочато та були виявлені ці обставини, то повинно бути закрито.

1. Відсутність самої події адміністративного правопорушення – діяльність особи не є такою, що могла б розцінюватися як правопорушення. Склад правопорушення – наявність об'єктивних та суб'єктивних ознак, за наявності яких діяння вважається адміністративним правопорушенням. Відсутність хоча б однієї з ознак означає відсутність складу в цілому. Таким є, наприклад, вчинення правопорушення особою, яка була в стані неосудності, тобто немає суб'єктивної сторони правопорушення.

2. Статтею 12 КпАП визначено, що адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення 16-річного віку. В деяких випадках при скоєнні правопорушень неповнолітніми до відповідальності можуть бути притягнуті їх батьки.

3. Особа, яка під час вчинення протиправної дії чи бездіяльності, не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабкості чи іншого хворобливого стану вважається неосудною. Така особа не підлягає адміністративній відповідальності.

4. Дія, за яку передбачена адміністративна відповідальність, вчинена для усунення небезпеки, яка загрожує державному або громадському порядку, власності, правам і свободам громадян, установленому порядку управління, якщо ця небезпека за певних обставин не могла бути усунута іншими засобами і якщо заподіяна шкода є менш значною, ніж відвернена шкода, вважається вчиненою в стані крайньої необхідності.

Дія, за яку передбачена адміністративна відповідальність, вчинена при захисті державного або громадського порядку, власності, прав і свобод громадян, установленого порядку управління від про-

типравного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає шкоди, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони, вважається вчиненою в стані необхідної оборони.

5. Згідно з Конституцією України оголошується амністія (ст. 92 ч. 3). У випадку, якщо Верховною Радою був виданий закон, в якому усувається за вчинення певних дій застосування адміністративного стягнення, то провадження в справі не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю і орган (посадова особа), який виніс постанову про накладення адміністративного стягнення, припиняє її виконання.

6. Скасувати акт, який встановлює відповідальність за адміністративне правопорушення, може орган, який його видав. Згідно зі ст. 92 п. 22 Конституції України діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них визначаються виключно законами України. Таким чином, при виданні закону, що скасовуватиме акт, який встановлює адміністративну відповідальність, провадження в справі про адміністративне правопорушення виключається.

7. Стаття 38 КпАП встановлює, що адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше як через два місяці з дня вчинення правопорушення, а при тривалому правопорушенні – два місяці з дня його виявлення. У разі відмови в порушенні кримінальної справи або закриття кримінальної справи, але за наявності в діях порушника ознак адміністративного правопорушення адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше як через місяць з дня прийняття рішення про відмову в порушенні кримінальної справи або про її закриття. У випадку, коли визначені строки закінчилися, провадження в справах про адміністративні правопорушення виключається.

8. Ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення. Якщо вже є постанова компетентного органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення, то за тим самим фактом ця особа вже не може бути притягнута до адміністративної відповідальності. Тож і провадження в справі про адміністративне правопорушення не може бути. Також у випадку, коли була винесена постанова про закриття справи і вона не була скасована, теж провадження у справі виключається. У разі притягнення особи до кримінальної відповідальності (адміністративні правопорушення спричиняють адміністративну відповідальність) здійснюється кримінально-виконавче провадження, а адміністративне виключається.

9. Згідно з принципом індивідуалізації до адміністративної відповідальності притягається лише той суб'єкт, який вчинив правопорушення, а не його родич чи інша людина. У випадку, коли особа, щодо якої розпочато провадження, померла, провадження підлягає закриттю. Якщо постанова про накладення стягнення була винесена до смерті особи, то виконання постанови припиняється.

Стаття 248. Розгляд справи про адміністративне правопорушення на засадах рівності громадян

Розгляд справи про адміністративне правопорушення здійснюється на засадах рівності перед законом і органом (посадовою особою), який розглядає справу, всіх громадян незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мови та інших обставин.

[Стаття 248 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2342-II (2342-14) від 05.04.2001]

Ця стаття закріплює принцип рівноправності усіх громадян перед законом. Відповідно до ст. 24 Конституції України громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. В адміністративній юрисдикції це виявляється у тому, що при провадженні справ про адміністративне правопорушення ніхто не має ніяких привілеїв, ні до кого не можуть бути застосовані обмеження в правах, усі є рівними перед органом, що розглядає справу про адміністративне правопорушення.

Також ця рівноправність проявляється і стосовно органів, які розглядають справи про адміністративні правопорушення. Так, немає ніяких привілеїв для громадян залежно від того, який орган розглядав справу: чи то був суд, чи адміністративна комісія, чи інший орган, передбачений ст. 213 КпАП. Також уповноважений орган (посадова особа) не може розглядати справи лише, наприклад, віруючих чи жінок, або диференціювати осіб, щодо яких розглядається справа за іншими ознаками.

Стаття 249. Відкритий розгляд справи про адміністративне правопорушення

Справа про адміністративне правопорушення розглядається відкрито, крім випадків, коли це суперечить інтересам охорони державної таємниці.

З метою підвищення виховної і запобіжної ролі провадження в справах про адміністративні правопорушення такі справи можуть розглядатися безпосередньо в трудових колективах, за місцем навчання або проживання порушника.

[Стаття 249 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1703-IV (1703-15) від 11.05.2004]

Відкритий розгляд справи означає обов'язок відповідного органу або посадової особи своєчасно повідомити учасникам про місце, час розгляду справ. При розгляді справ про адміністративні правопорушення адміністративними комісіями через громадські організації, органи громадської самодіяльності, шляхом вивішування оголошень повідомляється населення мікрорайонів, трудовий колектив про місце і час розгляду справи. У проханні заінтересованих осіб бути присутніми на розгляді конкретних справ про адміністративні правопорушення органи і посадові особи не мають права відмовляти. Однак виконання цієї вимоги має деякі виключення. Вони стосуються випадків, коли це суперечить інтересам охорони державної таємниці. Це виключення є організаційно-правовим заходом, спрямованим на запобігання розголошенню секретної інформації.

Державна таємниця (секретна інформація) – вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому Законом України “Про державну таємницю” від 21.01.1994 р., державною таємницею і підлягають охороні державою. Конкретні відомості можуть бути віднесені до державної таємниці за ступенями секретності “особливої важливості”, “цілком таємно” та “таємно” лише за умови, що вони належать до визначених категорій, і їх розголошення завдаватиме шкоди інтересам національної безпеки України.

Забороняється віднесення до державної таємниці будь-яких відомостей, якщо цим будуть зружуватися зміст і обсяг конституційних прав та свобод людини й громадянина, задаватиметься шкода здоров'ю та безпеці населення.

Не належать до державної таємниці інформація:

- про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту;
- про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, які сталися або можуть статися і загрожують безпеці громадян;
- про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, зокрема харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення, а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти і культури населення;
- про факти порушень прав і свобод людини і громадянина;
- про незаконні дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб;
- інша інформація, яка відповідно до законів та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, не може бути засекречена.

Стаття 286 КпАП встановлює обов'язок доведення постанови про накладення адміністративного стягнення до відома громадськості у певних випадках.

Частина 2 цієї статті зазначає, що справи про адміністративні правопорушення можуть розглядатися в трудових колективах, за місцем навчання або проживання порушника. Цей захід уживається з метою підвищення виховної запобіжної ролі провадження. До того ж необхідна тісна взаємна співпраця адміністративної комісії, що здійснює виїзний розгляд справи, з громадськими організаціями, їх адміністраціями. В таких випадках підбираються найбільш “показові справи”, тобто такі, вирішення яких дійсно сприятиме підвищенню законослужності громадян.

Стаття 250. Прокурорський нагляд за виконанням законів при провадженні в справах про адміністративні правопорушення

Прокурор, заступник прокурора, здійснюючи нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів при провадженні в справах про адміністративне правопорушення має право: порушувати провадження в справі про адміністративне

правопорушення; знайомитися з матеріалами справи; перевіряти законність дій органів (посадових осіб) при провадженні в справі; брати участь у розгляді справи; заявляти клопотання; давати висновки з питань, що виникають під час розгляду справи; перевіряти правильність застосування відповідними органами (посадовими особами) заходів впливу за адміністративні правопорушення; опротестувати постанову і рішення по скаргі в справі про адміністративне правопорушення; зупинити виконання постанови, а також вчинити інші передбачені законом дії.

[Стаття 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2857-12 від 15.12.92.]

Діяльність прокуратури України регулюється Законом України “Про прокуратуру” від 05.11.1991 р. Прокуратура України становить єдину систему, на яку відповідно до Конституції України та законів України “Про внесення змін до Закону України “Про прокуратуру” від 12.07.2001 р., покладаються такі функції:

- 1) підтримання державного обвинувачення в суді;
- 2) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом;
- 3) нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство;
- 4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

Також, згідно із Законом № 2222-IV від 08.12.2004 р., у Конституції України до визначених функцій була додана ще одна:

- 5) нагляд за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами.

Таким чином, функцію нагляду за додержанням і правильним застосуванням законів при провадженні в справах про адміністративні правопорушення прокуратура з прийняттям Конституції України втратила. Однак у зв'язку з тим, що поки що спеціалізовані органи для здійснення таких функцій не створені, прокуратура продовжує виконувати відповідно до чинних законів функцію нагляду за додержанням і застосуванням законів до введення в дію відповідних законів, що регулюватимуть діяльність державних органів щодо контролю за додержанням законів (п. 9 Перехідних положень Конституції України).

Згідно з наказом Генерального прокурора України від 05.04.2000 р. № 4 на Управління Генеральної прокуратури України, прокурорам Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя покладається обов'язок здійснювати нагляд за відповідністю вимогам Конституції України та чинним законам актів, які видаються органами Служби безпеки України, Державної митної служби України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України з питань провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Стаття 251. Докази

Доказами в справі про адміністративне правопорушення, є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Ці дані встановлюються протоколом про адміністративне правопорушення, поясненнями особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновком експерта, речовими доказами, показаннями технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, які використовуються при нагляді за виконанням правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, протоколом про вилучення речей і документів, а також іншими документами.

(Стаття 251 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 1369-12 від 29.07.91, № 1818-12 від 15.11.91; Законом № 586-VI від 24.09.2008)

Ця стаття надає поняття доказів. Докази мають велике значення для правильного вирішення справи. Адже саме на основі доказів ґрунтується повне, всебічне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи. При розгляді справи про адміністративне правопорушення орган (посадова особа) зобов'язаний з'ясувати чи було вчинено адміністративне правопорушення, чи винна ця особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності, чи є обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, чи заподіяно майнову шкоду, чи є підстави для передачі матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд громадської організації, трудового колективу, а також інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Для використання доказу при розгляді справи необхідно, щоб він був відносним і допустимим. Відносний доказ – це доказ, зміст якого відтворює (приблизно чи вірогідно) фактичну обставину, що має значення для правильного вирішення справи. До того ж фактичні дані – це дані, які мають зв'язок із фактами предмета доведення, здатні підтвердити існування чи відсутність доказуваних фактів. А допустимим вважається той доказ, який був отриманий у встановленому законом порядку і передбаченими способами, а також, коли законодавець допускає його використання. Наприклад, протокол про адміністративне правопорушення повинен бути складений у відповідній формі уповноваженою на те особою.

Законом встановлюється певний порядок розгляду справ, їх оскарження та опротестування. Надавати докази мають право особи, що беруть участь у провадженні та інші особи. Також орган або посадова особа, що розглядає справу, мають право витребування доказів від підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян.

Від доказів як фактичних даних варто відрізнити їхні джерела. Ця стаття надає перелік джерел доказів у справах про адміністративні правопорушення. До них належать: протокол про адміністративне правопорушення, пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновком експерта, речові докази, показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, які використовуються при нагляді за виконанням правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, протокол про вилучення речей і документів, а також інші документи. Для провадження у справах про адміністративні правопорушення характерним є специфічний вид доказу – безпосередні спостереження осіб, уповноважених на складання протоколу про адміністративне правопорушення і на проведення адміністративного розслідування, які фіксуються, за винятком випадків спростеного провадження, у протоколі про адміністративне правопорушення.

Встановлені правила допустимості і відносності доказів є гарантом їх достовірності та істинності.

Відповідно до змін, внесених до коментарів до статті Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» друге речення цієї статті після слів «технічних приладів» доповнено словами «та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису».

Стаття 252. Оцінка доказів

Орган (посадова особа) оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю.

[Стаття 252 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2342-II (2342-14) від 05.04.2001.]

Як кожен доказ окремо, так і вся їх сукупність, підлягають оцінці. Правильна оцінка доказів – це найважливіша умова прийняття законного, об'єктивного, обґрунтованого, і правильного рішення у справі. З внутрішньої сторони оцінка доказів складається з розумової, логічної діяльності при оцінці доказів. Зовнішня сторона виявляється у процесуальному закріпленні висновків, які були зроблені в результаті оцінки доказів. Тож оцінка доказів є розумовий, логічний процес визначення ролі і місця зібраних доказів у встановленні істини в справі, який знаходить своє вираження у рішенні у справі про адміністративне правопорушення.

При оцінці доказів у провадженні у справах про адміністративні правопорушення, уповноважені особи повинні з'ясувати, чи припустиме використання отриманих відомостей як доказів у цій справі, чи стосуються отримані фактичні дані до конкретної справи, чи вірогідний цей доказ і як він взаємопов'язаний з іншими доказами у справі, чи є достатньою вся сукупність отриманих фактичних даних для того, щоб прийняти законне, об'єктивне й обґрунтоване рішення з адміністративної справи.

Оцінка доказів здійснюється за внутрішнім переконанням посадової особи. Це означає, що під час повного, всебічного і об'єктивного дослідження всіх обставин справи у посадової особи

формується своя певна думка щодо конкретної справи. Ця думка ґрунтується на некритичному ставленні до окремих доказів, відсутності будь-яких переваг одних доказів перед іншими, додержанні законності. До того ж посадова особа керується своєю правосвідомістю. Це є дуже важливим чинником у вирішенні питання про оцінку доказів, адже правосвідомість – це ставлення особи до права, його ролі у суспільстві.

Оцінюють докази посадові особи, що уповноважені розглядати справу про адміністративне правопорушення, а також інші особи, що беруть участь у справі. Це проявляється у клопотаннях, поясненнях цих осіб, що допомагає посадовій особі прийняти правильне рішення.

Стаття 253. Передача матеріалів прокурору, органу досудового слідства або дізнання

Якщо при розгляді справи орган (посадова особа) прийде до висновку, що в порушенні є ознаки злочину, він передає матеріали прокурору, органу досудового слідства або дізнання.

[Стаття 253 із змінами, внесеними згідно із Законом № 762-IV (762-15) від 15.05.2003.]

Кожне окреме правопорушення як явище реальної дійсності завжди конкретне і має риси, що дозволяють розмежовувати порушення цивільного, кримінального, адміністративного, трудового чи іншого законодавства. Найчастіше питання про притягнення до адміністративної чи кримінальної відповідальності виникає при вчиненні правопорушень, які за складом схожі на адміністративні, але за наявності деяких умов є злочинами. До того ж відмінність кримінального правопорушення (злочину) від адміністративного полягає в ступені суспільної небезпеки.

Частина 2 ст. 11 Кримінального кодексу зазначає на найбільш загальний критерій відмежування проступків від злочинів – несуттєвість діянь. Слід зазначити, що несуттєвість (незначна суспільна небезпека) діяння повинна бути характерна не одній, а усім сторонам складу правопорушення. Тут враховуються і завдані збитки, і місце, і спосіб, і засоби, і характер провини, і мотиви, і мета, і особливі якості суб'єкта тощо. Таким чином, керуючись критерієм ступеня суспільної небезпеки, одні діяння відносять до проступків, інші – до злочинів. Звичайно, що як склад адміністративного правопорушення передбачений КпАП, так і склад злочину передбачається Кримінальним кодексом від 05.04.2001 р. Злочину властиві свої ознаки, які відрізняють його від адміністративного правопорушення.

Однак правоохоронна практика свідчить, що досягти ідеально диференційованого підходу до розмежування злочину й адміністративного проступку неможливо. Тому законодавством було встановлено, що за наявності у діянні ознак і злочину, і проступку, воно визнається злочином, а винний притягається до більш суворої відповідальності. Саме тому ця стаття встановлює обов'язок органу (посадової особи) у випадку складення висновку, що порушення має ознаки злочину, передати матеріали справи прокурору, органу досудового слідства або дізнання. До того ж виноситься постановою про закриття справи відповідно до вимог ч. 2 ст. 284 КпАП, яка надсилається до зазначених органів разом з матеріалами справи. До органів прокуратури, органів досудового слідства чи дізнання направляються оригінали документів. У разі надсилання їх копій вони повинні бути завірени в установленому в діловодстві порядку.

При отриманні матеріалів, що вказують на вчинення злочину, прокурор, слідчий, орган дізнання або суддя зобов'язані не пізніше триденного строку прийняти одне з таких рішень:

- 1) порушити кримінальну справу;
- 2) відмовити в порушенні кримінальної справи;
- 3) направити заяву або повідомлення (в цьому випадку — матеріали) за належністю.

Коли необхідно перевірити заяву або повідомлення про злочин до порушення справи, така перевірка здійснюється прокурором, слідчим або органом дізнання в строк не більше десяти днів шляхом відібрання пояснень від окремих громадян чи посадових осіб або витребування необхідних документів.

Глава 19

Протокол про адміністративне правопорушення

Стаття 254. Складення протоколу про адміністративне правопорушення

Про вчинення адміністративного правопорушення складається протокол уповноваженими на те посадовою особою або представником громадської організації чи органу громадської самодіяльності.

Протокол про адміністративне правопорушення, у разі його оформлення, складається у двох екземплярах, один з яких під розписку вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності.

Протокол не складається у випадках, передбачених статтею 258 цього Кодексу. (Стаття 254 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2342-ІІ від 05.04.2001, № 586-VI від 24.09.2008)

Найважливішим джерелом доказів у справах про адміністративні правопорушення є протокол про здійснення адміністративного правопорушення. КпАП детально регламентує питання, що пов'язані зі складанням протоколу про адміністративне правопорушення. Також ці питання врегульовані і тими галузевими нормативно-правовими актами, органи яких мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення. Такими є, наприклад, Інструкція з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення, затверджена наказом Міністерства з надзвичайних ситуацій України від 23.07.2003 р. № 251, Інструкція з оформлення органами Держнаглядпраці матеріалів про адміністративні правопорушення, затверджена наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 21.03.2003 р. № 72, Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення, затверджені наказом МВС України від 22.02.2001 р. № 185 тощо.

Протокол – це офіційний документ, відповідним чином оформлений уповноваженою особою про вчинення діяння, яке містить ознаки правопорушення, передбаченого КпАП.

Складати протокол про адміністративне правопорушення мають право уповноважені на те посадові особи, представники громадської організації чи органу громадської самодіяльності (перелік надається у ст. 255 КпАП). Посадові особи повинні мати відповідні документи або знаки, які вони зобов'язані пред'явити на вимогу особи, яка вчинила правопорушення. У протоколі про адміністративне правопорушення зазначаються: дата і місце його складення, посада, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу порушника; місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення; нормативний акт, який передбачає відповідальність за це правопорушення; прізвища, адреси свідків і потерпілих, якщо вони є; пояснення порушника; інші відомості, необхідні для вирішення справи; матеріальна шкода (якщо вона була заподіяна); також робиться відмітка про роз'яснення прав і обов'язків порушникові. Протокол підписується особою, яка його склала, особою – правопорушником, свідками і потерпілим (за їх наявності).

При вчиненні правопорушення групою осіб протокол складається на кожного порушника окремо. КпАП визначає випадки, коли протокол складається у двох екземплярах (при заподіянні адміністративним правопорушенням шкоди, при вчиненні правопорушень іноземцями).

Статтею 258 передбачені випадки, коли протокол про адміністративні правопорушення взагалі не складається, а адміністративне стягнення (штраф або винесення попередження) стягується на місці.

Відповідно до змін, внесених до коментованої статті Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху», статтю доповнено частиною другою, яка визначає, що протокол про адміністративне правопорушення, у разі його оформлення, складається у двох екземплярах, один з яких під розписку вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності. У зв'язку з цим колишня частина друга статті у новій редакції вважається частиною третьою і викладена у новій редакції: «Протокол не складається у випадках, передбачених статтею 258 цього Кодексу» (у попередній редакції: «Протокол не складається у випадках, коли відповідно до закону штраф накладається і стягується, а попередження фіксується на місці вчинення правопорушення (стаття 258)»).

Стаття 255. Особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення

У справах про адміністративні правопорушення, що розглядаються органами, зазначеними в статтях 218–221 цього Кодексу, протоколи про правопорушення мають право складати:

1) уповноважені на те посадові особи:

– органів внутрішніх справ (частина перша статті 44, статті 44–1, 46–1, 46–2, 51, 51–2, 92, частина перша статті 106–1, стаття 106–2, частини третя і шоста статті 121, частини третя і четверта статті 122, стаття 122–2, частина третя статті 123, стаття 124, частина четверта статті 127, стаття 130, частина третя статті 133, стаття 136 (про порушення на автомобільному транспорті), стаття 139, частина четверта статті 140, статті 148, 151, 154, 155, 155–2–156–2, 159, 160, 160–2, 162, 164–164–11, 165–1, 165–2, 173–173–2, 174, стаття 175–1 (за винятком порушень, вчинених у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статті 176, 177, 178–181–1, 181–3–185–9, 186, 186–1, 186–3, 186–5–187, 188–28, 189–196, 212–6, частина перша статті 203, статті 204, 205–206–1, 212–7, 212–8, 212–10, 212–12, 212–13, 212–14, 212–20);

– органів державного пожежного нагляду (статті 164, 183);

– органів охорони здоров'я (статті 45, 46, 46–2, статті 167–170 (про правопорушення, пов'язані з недодержанням вимог стандартів, норм, правил і технічних умов щодо лікарських засобів), стаття 183 – щодо завідомо неправдивого виклику швидкої медичної допомоги);

(Абзац пункту 1 частини першої статті 255 виключено на підставі Закону № 956-V від 19.04.2007)

– органів охорони пам'яток історії та культури (стаття 92);

– органів державного енергонагляду (стаття 103–1);

– органів Державної інспекції з енергозбереження (статті 98, 101–103, 188–14);

– органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі транспорту (статті 136, 141, 142);

– органів зв'язку (статті 144–148–4, 188–7);

– органів у справах захисту прав споживачів (статті 42–2, 156, 164–6, 164–7);

– фінансових органів (статті 164, 164–1);

– підприємств і організацій, у віданні яких є електричні мережі (статті 99, 103–1);

– підприємств і організацій, які експлуатують магістральні трубопроводи (стаття 138);

– органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби (статті 42–1–42–3, 188–22);

– державних органів ветеринарної медицини, підрозділів ветеринарної міліції з проведення карантинних ветеринарних заходів Міністерства внутрішніх справ України (статті 42–1–42–3, 188–22);

– органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики (частина перша статті 41, статті 41–1–41–3, 188–1);

– лабораторій радіаційного контролю міністерств і відомств України, організацій споживчої кооперації (стаття 42–2);

– державних органів реєстрації актів цивільного стану (стаття 212–1);

– органів Антимонопольного комітету України (статті 164–3, 164–14, 166–1–166–4);

– органів управління кінематографією (стаття 164–6 – в частині демонстрування і розповсюдження фільмів без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів у кіно- і відеомережі; стаття 164–7 – в частині порушення умов розповсюдження і демонстрування фільмів, передбачених державним посвід-

ченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів у кіно- і відеомережі; стаття 164–8 – в частині недотримання квоти демонстрування національних фільмів при використанні національного екранного часу в кіно- і відеомережі);

– органів Державної прикордонної служби України (частини друга, четверта і п'ята статті 85, статті 185–10, 191, частина перша статті 203, статті 204–206–1);

– Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, її представники в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі (стаття 164–6 – в частині демонстрування і розповсюдження фільмів без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів на каналах мовлення телебачення України; стаття 164–7 – в частині порушення умов розповсюдження і демонстрування фільмів, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів на каналах мовлення телебачення України; стаття 164–8 – в частині недотримання квоти демонстрування національних фільмів при використанні національного екранного часу на каналах мовлення телебачення України, стаття 212–9);

– органів Служби безпеки України (стаття 164 (у частині, що стосується правопорушень у галузі господарської діяльності, ліцензії на проведення якої видає ця Служба), статті 195–5, 212–2 (крім пункту 9 частини першої), 212–5 і 212–6);

– органів Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України (стаття 164 (у частині, що стосується правопорушень у галузі господарської діяльності, ліцензії на проведення якої видає ця Служба), пункт 9 частини першої статті 212–2 та стаття 188–31);

– органів державної податкової служби (статті 51–2, 155–1, 163–1–163–4, 164, 164–5, 177–2);

– органів рибохорони (статті 85, 85–1, 88–1, стаття 164 – в частині порушення порядку провадження господарської діяльності, пов'язаної з добуванням і використанням риби та інших водних живих ресурсів);

– органів мисливського господарства (статті 85, 85–1, 88–1);

– органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі екології та природних ресурсів (статті 85, 85–1, 88, 88–1, 88–2, 90, 91);

– органів повітряного транспорту (частина друга статті 112, частина третя статті 133);

– органів, що здійснюють контроль за видобутком дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння (частина перша статті 189–1);

– державних органів управління племянною справою у тваринництві (стаття 107–1);

– інспекцій державного архітектурно-будівельного контролю (частина перша статті 96–1);

– Національного банку України (статті 164–11, 166–7–166–9);

– органів державної контрольно-ревізійної служби України (статті 164–12, 164–14);

– Рахункової палати (статті 164–12, 164–14, 188–19);

– органів управління архівною справою і діловодством (стаття 92–1);

– служби державної охорони природно-заповідного фонду України (стаття 91);

– Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки (стаття 188–16);

– органів управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України (про правопорушення, вчинені військовослужбовцями, військовозобов'язаними під час проходження ними зборів та працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків – статті 44, 173, 174, 182, 184–1, 185 і 185–7);

– спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань державного експортного контролю (статті 188–17, 212–4);

– спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань фінансового моніторингу (стаття 166–9);

– Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (стаття 166–9);

– органів виконавчої влади, що проводять реєстрацію друкованого засобу масової інформації (стаття 186–6);

– секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (стаття 188–19);

– відділу контролю Апарату Верховної Ради України (стаття 188–19);

(Абзац пункту 1 частини першої статті 255 виключено на підставі Закону № 424-V від 01.12.2006)

– підприємств і організацій, у віданні яких є об'єкти електроенергетики (стаття 185–12);

– спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування, державної регуляторної політики та дозвільної системи у сфері господарської діяльності та його територіальних органів (статті 166–10–166–12);

– Державної технічної інспекції Державного департаменту страхового фонду документації (стаття 188–25);

– органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів (стаття 188);

2) посадові особи, уповноважені на те виконавчими комітетами сільських, селищних, міських рад (статті 103–1, 103–2, 104, частина перша статті 106–1, статті 106–2, 149–154, 155, 156, 159–160, 160–2, стаття 175–1 (за порушення, вчинені у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статті 183, 185–1, 186–5; статті 78–84 (крім порушень санітарно-гігієнічних правил і норм по охороні атмосферного повітря, а також правопорушень, пов'язаних з перевищенням нормативів рівня шуму, утворюваного автотранспортними засобами під час роботи);

2–1) посадові особи, уповноважені на те виконавчими комітетами селищних, міських рад або місцевими державними адміністраціями (частина друга статті 96–1);

2–2) голова, заступник голови, секретар, інші члени виборчої комісії, комісії з референдуму (статті 212–11, 212–15–212–20);

2–3) кандидати, уповноважені особи, офіційні спостерігачі (статті 212–16–212–18, 212–20)»;

3) власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган (статті 51, 179);

4) посадові особи, уповноважені відповідними міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, до сфери управління яких належать аеродроми (частини перша, третя, четверта і п'ята статті 111 (про порушення, вчинені на аеродромах, не внесених до державного реєстру аеродромів України, поза територією аеродромів та на посадкових майданчиках);

5) працівники, які здійснюють охорону підприємств, установ, організацій (стаття 179);

6) державні виконавці (статті 51–1, 188–13);

7) секретар судового засідання, секретар суду (статті 185–3, 185–5, частина перша статті 185–6);

7–1) судовий розпорядник (стаття 185–3);

(Частину першу статті 255 доповнено пунктом 7–1 згідно із Законом № 1435-VI від 03.06.2009)

8) слідчий, особа, яка провадить дізнання, прокурор або уповноважена ним особа з числа працівників прокуратури (частина четверта статті 184, стаття 185–4, частина друга статті 185–6, статті 185–8, 185–11);

9) представники громадських організацій або органів громадської самодіяльності:

– член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону (статті 92, 148, 154, 160, 175–1, 179, 185–7, 186–2, 186–4);

– громадський інспектор Українського товариства охорони пам'яток історії та культури (стаття 92);

10) державні інспектори з питань інтелектуальної власності (статті 51–2, 164–9, 164–13);

11) прокурор або уповноважена ним особа з числа працівників прокуратури (частина друга статті 127–1, стаття 212–3);

12) державні інспектори з охорони прав на сорти рослин (стаття 51–2).

У справах про адміністративні правопорушення, розгляд яких віднесено до відання органів, зазначених у статтях 222–244–17 цього Кодексу, протоколи про правопорушення мають право складати уповноважені на те посадові особи цих органів. Крім того, протоколи про адміністративні правопорушення мають право складати:

1) посадові особи органів, що здійснюють контроль за використанням нафтопродуктів у промисловості та сільському господарстві (стаття 161);

2) член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону (статті 65, 66, 70, 73, 77, 82, 89, 90–1, 153 та 202);

3) позаштатний інспектор Головної державної інспекції України з безпеки судноплавства (частини перша, третя, четверта і п'ята статті 116, частина друга статті 116–1, частина третя статті 116–2, частина перша статті 117, стаття 118, частина третя статті 129, частини третя і четверта статті 130);

4) громадський лісовий інспектор (статті 63, 64–70, 73, 77);

5) громадський мисливський інспектор (стаття 91–2 в частині порушення правил полювання);

6) громадський інспектор органів рибоохорони (стаття 91–2 в частині порушення правил рибальства і охорони рибних запасів);

7) громадський інспектор з охорони довкілля (статті 65–1, 77, 77–1, 78, 82, 89 (щодо диких тварин), статті 91–2, 153);

7–1) громадський інспектор з контролю за використанням та охороною земель (статті 52–53–1, 53–3);

8) посадові особи підприємств, установ і організацій, що здійснюють охорону, використання і відтворення тваринного світу;

9) посадові особи органів залізничного транспорту (стаття 123);

10) працівники відомчої, сільської пожежної охорони та члени добровільних пожежних дружин (команд), протипожежних об'єднань громадян (статті 120, 175, 188–8);

11) посадові особи військової інспекції безпеки дорожнього руху, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України (про правопорушення, вчинені військовослужбовцями і військовозобов'язаними, призваними на збори, – частина четверта статті 122, статті 122–1, 122–2, частина третя статті 123, стаття 124, частини перша і друга статті 130, а також про всі порушення правил дорожнього руху, вчинені особами (крім військовослужбовців і військовозобов'язаних, призваних на збори), які керують транспортними засобами Збройних Сил України та інших військових формувань);

(Пункт 12 частини другої статті 255 виключено на підставі Закону № 586-VI від 24.09.2008)

(Пункт 13 частини другої статті 255 виключено на підставі Закону № 2787-II від 15.11.2001)

14) посадові особи органів внутрішніх справ (частина перша статті 59 (про пра-

впорушення, вчинені в межах санітарних зон, джерел водопостачання), частина перша статті 61 (щодо пошкодження водогосподарських споруд і пристроїв), стаття 77–1);

(Пункт 15 частини другої статті 255 виключено на підставі Закону № 548-IV від 20.02.2003)

16) посадові особи органів Державної прикордонної служби України (частини перша і третя статті 85, статті 121–1, 195);

17) державні інспектори з охорони прав на сорти рослин (стаття 104–1).

У випадках, прямо передбачених законом, протоколи про адміністративні правопорушення можуть складати також посадові особи інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування і представники органів самоорганізації населення.

(Стаття 255 із змінами, внесеними згідно з Указами ПБВ № 316–II від 29.05.85, № 2010–II від 03.04.86, № 2444–II від 27.06.86, № 3282–II від 19.12.86, № 3690–II від 12.03.87, № 4134–II від 12.06.87, № 4135–II від 12.06.87, № 4452–II від 21.08.87, № 4982–II від 25.11.87, № 6347–II від 03.08.88, № 7445–II від 27.04.89, № 7545–II від 19.05.89, № 8411–II від 23.11.89, № 8710–II від 19.01.90, № 8711–II від 19.01.90, № 9082–II від 20.04.90, № 9166–II від 04.05.90, № 9280–II від 14.05.90, № 647–II від 18.01.91, № 661–II від 28.01.91, № 1369–II від 29.07.91, № 1413–II від 09.08.91, № 1818–II від 15.11.91; Законами № 1255–II від 25.06.91, № 2354–II від 15.05.92, № 2547–II від 07.07.92, № 2704–II від 16.10.92, № 2857–II від 15.12.92, № 2977–II від 03.02.93, № 2992–II від 04.02.93, № 3039–II від 03.03.93, № 3134–II від 22.04.93, № 3176–II від 04.05.93, № 3350–II від 30.06.93, № 3582–II від 11.11.93, № 3683–II від 15.12.93, № 3785–II від 23.12.93, № 3888–II від 23.12.94, № 3890–II від 28.01.94, № 4040–II від 25.02.94, № 4044–II від 25.02.94, № 155/94-БП від 29.07.94, № 179/94-БП від 22.09.94, № 209/94-БП від 14.10.94, № 244/94-БП від 15.11.94, № 8/95-БП від 19.01.95, № 64/95-БП від 15.02.95, № 75/95-БП від 28.02.95, № 79/95-БП від 01.03.95, № 123/95-БП від 05.04.95, № 296/95-БП від 11.07.95, № 81/96-БП від 06.03.96, № 323/96-БП від 12.07.96, № 386/96-БП від 01.10.96, № 489/96-БП від 13.11.96, № 497/96-БП від 14.11.96, № 23/97-БП від 23.01.97, № 308/97-БП від 04.06.97, № 651/97-БП від 19.11.97, № 666/97-БП від 21.11.97, № 210/98-БП від 24.03.98, № 352-IV від 23.12.98, № 444-IV від 18.02.99, № 557-IV від 24.03.99, № 812-IV (812–14) від 02.07.99, 998-IV від 16.07.99, № 1080-IV від 21.09.99, № 1381-IV від 13.01.2000, № 1580-II від 23.03.2000, № 1685-II від 20.04.2000, № 1744-II від 18.05.2000, № 1986-II від 21.09.2000, № 2056-II від 19.10.2000, № 2247-II від 18.01.2001, в редакції Закону № 2342-II від 05.04.2001, із змінами, внесеними згідно із Законами № 2350-II від 05.04.2001, № 2359-II від 05.04.2001, № 2360-II від 05.04.2001, № 2362-II від 05.04.2001, № 2550-II від 21.06.2001, № 2703-II від 20.09.2001, № 2747-II від 04.10.2001, № 2787-II від 15.11.2001, № 2888-II від 13.12.2001, № 2953-II від 17.01.2002, № 3048-II від 07.02.2002, № 394-IV від 26.12.2002, № 249-IV від 28.11.2002 – набирає чинності 11.06.2003 року, № 429-IV від 16.01.2003, № 548-IV від 20.02.2003, № 662-IV від 03.04.2003 – набуває чинності 01.08.2003 року, № 666-IV від 03.04.2003, № 676-IV від 03.04.2003, № 743-IV від 15.05.2003, № 749-IV від 15.05.2003, № 759-IV від 15.05.2003, № 1107-IV від 10.07.2003, № 1128-IV від 11.07.2003, № 1284-IV від 18.11.2003, № 1299-IV від 20.11.2003, № 1410-IV від 03.01.2004, № 1703-IV від 11.05.2004, № 1805-IV від 17.06.2004, № 2188-IV від 18.11.2004, № 2322-IV від 12.01.2005, № 2600-IV від 31.05.2005, № 2598-IV від 31.05.2005, № 2635-IV від 02.06.2005, № 2806-IV від 06.09.2005, № 2899-IV від 22.09.2005, № 3078-IV від 15.11.2005, № 3201-IV від 15.12.2005, № 3349-IV від 17.01.2006, № 3475-IV від 23.02.2006, № 3504-IV від 23.02.2006, № 424-V від 01.12.2006, № 577-V від 11.01.2007, № 622-V від 08.02.2007, № 695-V від 22.02.2007, № 956-V від 19.04.2007, № 1033-V від 17.05.2007, № 271-VI від 15.04.2008, № 586-VI від 24.09.2008, № 801-VI від 25.12.2008, № 885-VI від 15.01.2009, № 1180-VI від 19.03.2009, № 1254-VI від 14.04.2009, № 1386-VI від 21.05.2009)

При розгляді справи про адміністративне правопорушення орган (посадова особа) обов'язково перевіряє чи компетентною особою був складений протокол. Ця стаття надає повний перелік осіб, яким законодавством надано право складати протокол про адміністративне правопорушення. Надання в одній статті переліку одразу усіх осіб, уповноважених складати протокол про адміністративне правопорушення, суттєво полегшує визначення такої особи та пришвидшує вирішення питання про компетентність особи, яка склала протокол. Однак у деяких випадках не зазначається конкретна посадова особа, що має право складати протокол, а лише робиться посилання на те, що ця особа є, наприклад, уповноваженою на те комітетом селищних, міських рад. У такому випадку необхідно звертатися до відповідних відомчих актів. Таких відсильних положень дуже мало порівняно з кодексами колишніх радянських республік, де для визначення такої посадової особи необхідно було звертатися до інших нормативно-правових актів.

При виявленні проступку особою, яка не має права складати протокол, вона повинна повідомити про це у відповідні органи.

Протягом 2008–2009 років коментовану статтю доповнено положеннями, в яких закріплено зміни у переліку правопорушень та посадових осіб, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення. Зокрема, до таких осіб віднесено судового розпорядника (стаття 185–3); державні органи ветеринарної медицини, підрозділів ветеринарної міліції з проведення карантинних ветеринарних заходів Міністерства внутрішніх справ України (статті 42–1–42–3, 188–22); органи і установи виконання покарань та слідчих ізоляторів (стаття 188); громадського інспектора з контролю за використанням та охороною земель (статті 52–53–1, 53–3). Крім того, більш точно викладено назви органів державної влади: слова «органів Міністерства транспорту України» замінено словами «органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі транспорту»; в абзаци «органів Міністерства праці та соціальної політики України (частина перша статті 41, статті 41–1–41–3, 188–1)» слова «органів Міністерства праці та соціальної політики України» замінено словами «органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики»; в абзаци «органів Міністерства екології та природних ресурсів України (статті 85, 85–1, 88, 88–1, 88–2, 90, 91)» слова «органів Міністерства екології та природних ресурсів України» замінено словами «органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі екології та природних ресурсів»; в абзаци «органів Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки (стаття 188–16)» слово «органів» виключено.

Стаття 256. Зміст протоколу про адміністративне правопорушення

У протоколі про адміністративне правопорушення зазначаються: дата і місце його складення, посада, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (у разі її виявлення); місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення; нормативний акт, який передбачає відповідальність за дане правопорушення; прізвища, адреси свідків і потерпілих, якщо вони є; пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; інші відомості, необхідні для вирішення справи. Якщо правопорушенням заподіяно матеріальну шкоду, про це також зазначається в протоколі.

Протокол підписується особою, яка його склала, і особою, яка притягається до адміністративної відповідальності; при наявності свідків і потерпілих протокол може бути підписано також і цими особами.

У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу, в ньому робиться запис про це. Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу, які додаються до протоколу, а також викласти мотиви свого відмовлення від його підписання.

При складенні протоколу особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються його права і обов'язки, передбачені статтею 268 цього Кодексу, про що робиться відмітка у протоколі.

(Стаття 256 із змінами, внесеними згідно із Законом № 586-VI від 24.09.2008)

Протокол про адміністративне правопорушення – це офіційний документ і до нього висуваються певні вимоги. Саме в цій статті надається перелік тих даних, що обов'язково повинні бути закріплені у протоколі для того, щоб він мав відповідну силу і щоб його неможливо було заперечувати. Бланки протоколів про адміністративне правопорушення є бланками суворої звітності. Вони повинні бути надруковані у друкарні, мати захист від підробки та єдину наскрізну нумерацію в межах відповідного органу. Протоколи та акти повинні бути зареєстровані в бухгалтерії цих органів, як бланки суворої звітності, видаватися та обліковуватися у встановленому законодавством порядку.

Протокол містить усі відомості, що стосуються правопорушення; майнової шкоди (якщо така мала місце в результаті скоєння правопорушення); особи порушника (прізвище, ім'я і по батькові; дата і місце народження; місце проживання; телефон; посада; зарплата, пенсія чи з інших джерел у гривнях; освіта; сімейний стан; кількість осіб, що перебувають на утриманні; чи притягувалася особа раніше до відповідальності (адміністративної, кримінальної); документ, що посвідчує особу порушника); особи, що склала протокол (посада, прізвище, ім'я і по батькові, зазначається дата і місце складення протоколу); пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності порушника; зазначається, що порушнику роз'яснені права та обов'язки, передбачені ст. 286 КпАП, та повідомлено про час і місце розгляду справи: за наявності свідків зазначається їх прізвище, ім'я і по батькові, адреса та телефон. Обов'язково робиться посилання на той нормативний акт, який передбачає відповідальність за вчинене правопорушення. Протокол повинен бути підписаний особою, що його склала, та особою, яка притягається до адміністративної відповідальності. Також за наявності свідків і потерпілих протокол підписується і ними. У випадку, коли порушник відмовляється підписати протокол, про це робиться запис у протоколі. Можливе засвідчення такого запису підписами понятих.

Залежно від того, яке саме правопорушення було вчинене, у протоколі можуть зазначатися і інші відомості, які необхідні для більш повного відображення фактів. Так, наприклад, при вчиненні дрібної спекуляції у протоколі зазначаються також відомості про предмет спекуляції, його роздрібну ціну, кількість виявлених предметів, обставини перепродажу, товарні ярлики та інші відомості, що сприятимуть відображенню реальної дійсності вчинення правопорушення.

Відповідно до змін, внесених до коментованої статті Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху», у частині першій слова «особу порушника» замінено словами «особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (у разі її виявлення)», а слова «пояснення порушника» – словами «пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності»; у частині другій слова «особою, яка вчинила адміністративне правопорушення» замінено словами «особою, яка притягається до адміністративної відповідальності»; у частині третій слова «відмовлення особи, яка вчинила правопорушення» замінено словами «відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності», а слова «Особа, яка вчинила правопорушення» – словами «Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності»; у частині четвертій слово «порушникові» замінено словами «особі, яка притягається до адміністративної відповідальності».

Стаття 257. Надіслання протоколу

Протокол надсилається органів (посадовій особі), уповноваженому розглядати справу про адміністративне правопорушення.

Завершальним етапом адміністративного розслідування при провадженні у справах про адміністративні правопорушення є направлення протоколу і всіх матеріалів розслідування на розгляд органу (посадовій особі), уповноваженого розглядати відповідну категорію справ про адміністративні правопорушення. Ці органи (посадові особи) перелічуються у главі 17 КпАП.

Протокол надсилається у певний строк відповідному уповноваженому органу. Терміни передачі протоколу органу, уповноваженому на розгляд справи, у КпАП не встановлені. Процесуальні терміни встановлені лише стосовно протоколів про здійснення корупційного діяння – протокол повинен бути переданий до суду в 3-денний термін з моменту його складання. В усіх інших випадках цей строк регламентується відповідними відомчими актами. Так, наприклад, протокол про адміністративне правопорушення, вчинене військовослужбовцем або особою рядового чи начальницького складу ОВС, повинен бути надісланий за місцем служби такої особи у 3-денний термін для притягнення цієї особи до дисциплінарної відповідальності. Протокол про злісну непокору законному розпорядженню або вимозі працівника міліції, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця повинен бути надісланий на розгляд суду протягом однієї доби. Як правило, усередині органу протокол направляється на розгляд уповноваженій особі протягом доби.

Протоколи передаються за розносною книгою. Допускається передача протоколу і доданих до нього матеріалів рекомендованим поштовим відправленням із зазначенням опису вкладених матеріалів. Протокол разом із матеріалами прошиваються і нумеруються за аркушами. В описі зазначаються: порядковий номер, повна назва документа, його дата, номери аркушів за порядком, а також загальна кількість документів і аркушів цифрами та літерами. Опис підписується керівником органу, ставиться дата його складання.

Про направлення протоколу і доданих до нього матеріалів на розгляд районного (міського) суду в Журналі обліку матеріалів про адміністративні правопорушення та результатів їх розгляду робиться відповідний запис.

КпАП передбачає альтернативну підвідомчість справ. До того ж іноді законодавством визначене первісне право одного із органів розглядати справу. Наприклад, справу щодо дрібного хуліганства первісно розглядає начальник органу внутрішніх справ. Однак якщо, враховуючи обставини справи, особу правопорушника, начальник ОВС вирішить, що стягнення штрафу від 3 до 7 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, буде недостатнім, то він має право передати матеріали справи до суду (де за таке правопорушення може бути накладено стягнення у вигляді виправних робіт або адміністративного арешту). Також збігається компетенція щодо розгляду справ виконавчих органів сільських, селищних, міських рад і адміністративних комісій. У такому випадку справи розглядаються адміністративними комісіями. І лише у разі відсутності адміністративної комісії при виконавчому органі міської ради, справа розглядається відповідним виконкомом ради. Питання щодо підвідомчості є важливим для визначення адресату, якому повинен бути надісланий протокол.

Стаття 258. Випадки, коли протокол про адміністративне правопорушення не складається

Протокол не складається в разі вчинення адміністративних правопорушень, передбачених статтями 70, 73, 77, частинами першою та третьою статті 85, статтею 153, якщо розмір штрафу не перевищує трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, статтею 107 (у випадках вчинення правопорушень, перелічених в частині третій статті 238) частиною третьою статті 109, статтями 110, 115, частинами першою, третьою і п'ятою статті 116, частиною третьою статті 116–2, частинами першою і третьою статті 117 (при накладенні адміністративного стягнення у вигляді попередження на місці вчинення правопорушення), статтями 118, 119, статтями 134, 135 цього Кодексу, якщо особа не оспорує допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається.

Протоколи не складаються і в інших випадках, коли відповідно до закону штраф накладається і стягується, а попередження оформлюється на місці вчинення правопорушення.

У випадках, передбачених частиною першою цієї статті, уповноваженими органами (посадовими особами) на місці вчинення правопорушення вноситься постанова у справі про адміністративне правопорушення відповідно до вимог статті 283 цього Кодексу.

Якщо під час складання постанови у справі про адміністративне правопорушення особа оспорить допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається, то уповноважена посадова особа зобов'язана скласти протокол про адміністративне правопорушення відповідно до вимог статті 256 цього Кодексу. Цей протокол є додатком до постанови у справі про адміністративне правопорушення.

Постанова у справі про адміністративне правопорушення складається у двох екземплярах, один з яких вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності.

У разі виявлення адміністративного правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованого за допомогою працюючих в автоматичному режимі спеціальних технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, протокол про адміністративне правопорушення не складається, а постанова у справі про адміністративне пра-

вопорушення вноситься без участі особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Копії постанови у справі про адміністративне правопорушення та матеріалів, зафіксованих за допомогою працюючих в автоматичному режимі спеціальних технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, надсилаються особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, протягом трьох днів з дня винесення такої постанови.

(Стаття 258 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 2010–11 від 03.04.86, № 3282–11 від 19.12.86, № 7542–11 від 19.05.89, № 1369–12 від 29.07.91, № 1818–12 від 15.11.91; Законами № 3785–12 від 23.12.93, № 81/96-ВР від 06.03.96, № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2029-ІІ від 05.10.2000, № 2342-ІІ від 05.04.2001, № 2350-ІІ від 05.04.2001, № 1122-ІV від 11.07.2003, № 586-VI від 24.09.2008)

Дана стаття надає перелік правопорушень, за вчинення яких протокол про адміністративне правопорушення не складається, якщо правопорушник не заперечує допущене порушення і стягнення, яке на нього накладається. До того ж має місце спрощене провадження. Таке провадження характеризується мінімумом процесуальних дій та їх оперативністю. Посадова особа, виявивши правопорушення, приймає і виконує рішення про накладення адміністративного стягнення. Таким адміністративним стягненням може бути тільки штраф або попередження.

Штраф стягується на місці вчинення правопорушення, що посвідчує квитанція про його сплату. Ця квитанція видається правопорушнику. У ній зазначається сума штрафу. Якщо вона фіксована, то робиться надрив квитанції, що означає сплату штрафу. Якщо суму штрафу визначає посадова особа, що накладає стягнення (коли санкцією передбачений мінімальний і максимальний розмір штрафу), то вона самостійно заносить розмір стягуваного штрафу у квитанцію.

Слід зазначити, що у випадку, коли під час складання постанови у справі про адміністративне правопорушення особа оспорить допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається, то уповноважена посадова особа зобов'язана скласти протокол про адміністративне правопорушення відповідно до вимог чинного законодавства (статті 256 цього Кодексу)

Відповідно до змін, внесених до коментованої статті Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху», з частини першої було виключено положення, які обумовлювали можливість не складати протокол про адміністративне правопорушення, передбачене частинами третьою, четвертою і п'ятою статті 133–1 КпАП (у попередній редакції – порушення правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту), якщо особа не оспорює допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається. Крім того, частина третя статті була замінена чотирма частинами, в яких деталізовано порядок складання постанови у справі про адміністративне правопорушення на місці вчинення правопорушення, у тому числі у разі виявлення адміністративного правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованого за допомогою працюючих в автоматичному режимі спеціальних технічних засобів, встановлено обов'язок уповноважених посадових осіб скласти протокол про адміністративне правопорушення, якщо під час вищезазначеної постанови особа оспорить допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається.

Стаття 259. Доставлення порушника

З метою складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, порушника може бути доставлено в міліцію, в підрозділ Військової служби правопорядку у Збройних Силах України чи до органу Державної прикордонної служби України, штабу громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, чи громадського пункту з охорони громадського порядку працівником міліції, посадовою особою Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, військовослужбовцем чи працівником Державної прикордонної служби України або членом громадського формування з охорони

громадського порядку і державного кордону, а при порушенні законодавства про державну таємницю – до органів Служби безпеки України її співробітником.

При вчиненні порушень правил користування засобами транспорту, правил щодо охорони порядку і безпеки руху, правил спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на транспорті, правил пожежної безпеки, санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил на транспорті порушника може бути доставлено уповноваженою на те особою в міліцію, якщо у нього немає документів, що посвідчують особу, і немає свідків, які б могли повідомити необхідні дані про нього.

При вчиненні лісопорушень, порушень правил полювання, правил рибальства і охорони рибних запасів та інших порушень законодавства про охорону і використання тваринного світу, якщо особу порушника не може бути встановлено на місці порушення, працівники державної лісової охорони, а в лісах колективних сільсько-господарських підприємств – працівники лісової охорони зазначених підприємств, уповноважені на те посадові особи органів, які здійснюють державний нагляд за додержанням правил полювання, органів рибоохорони, посадові особи інших органів, які здійснюють державний контроль за охороною і використанням тваринного світу, працівники служб охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також працівники міліції можуть доставляти осіб, які вчинили ці правопорушення, у міліцію чи в приміщення виконавчого органу сільської, селищної ради. Доставлення порушника може провадитись також членами громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону, громадськими інспекторами охорони природи, громадськими мисливськими інспекторами, громадськими інспекторами органів рибоохорони та громадськими лісовими інспекторами.

У разі вчинення порушень земельного законодавства, якщо особу порушника неможливо встановити на місці вчинення порушення, державні інспектори у сфері державного контролю за використанням та охороною земель і дотриманням вимог законодавства України про охорону земель можуть доставляти осіб, які вчинили ці правопорушення, до міліції чи до приміщення виконавчого органу сільської, селищної, міської ради для встановлення особи порушника та складення протоколу про адміністративне правопорушення.

При вчиненні правопорушень, зв'язаних з посяганням на охоронювані об'єкти, інше майно, порушника може бути доставлено працівниками воєнізованої охорони у службове приміщення воєнізованої охорони або в міліцію для припинення правопорушень, встановлення особи порушника і складення протоколу про правопорушення.

При вчиненні правопорушень, пов'язаних із незаконним придбанням або зберіганням спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації, порушника може бути доставлено до органів Служби безпеки України її працівником для встановлення особи порушника і складення протоколу про правопорушення.

Доставлення порушника має бути проведено в можливо короткий строк.

Перебування доставленої особи у штабі громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону чи громадському пункті з охорони громадського порядку, приміщенні виконавчого органу сільської, селищної ради не може тривати більш як одну годину, якщо не встановлено інше.

У разі вчинення військовослужбовцями, військовозобов'язаними під час проходження ними зборів та працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків правопорушень та в разі наявності обставин, зазначених у частині першій цієї статті, доставлення порушника уповноваженими на те посадовими особами здійснюється у підрозділи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України.

[Стаття 259 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 2010-12 від 03.04.86, Законами № 2342-II (2342-14) від 05.04.2001, № 3048-II (3048-14) від 07.02.2002, № 662-IV (662-15) від 03.04.2003 – набуває чинності 01.08.2003 року, № 743-IV (743-15) від 15.05.2003, № 1703-IV (1703-15) від 11.05.2004, № 271-VI (271-17) від 15.04.2008]

Для припинення адміністративного проступку, встановлення особи правопорушника, складення протоколу про адміністративне правопорушення може застосовуватися до правопорушника такий захід забезпечення провадження як доставлення порушника.

Доставлення порушника – це примусове (в межах адміністративного примусу) вилучення особи, що вчинила чи вчиняла на момент виявлення адміністративне правопорушення, з місця вчинення (виявлення) правопорушення, а також супровід цієї особи до відповідного органу із застосуванням заходів психічного або фізичного впливу з метою припинення адміністративного проступку, встановлення особи правопорушника, складення протоколу про адміністративне правопорушення.

Залежно від місця, підстав, мети доставлення порушника можуть здійснювати особи, перелік яких надається у цій статті. Фактичне здійснення доставлення забезпечується застосуванням психічного або фізичного впливу. До того ж треба відрізнити адміністративне доставлення порушника і доставлення злочинця. При адміністративному доставленні порушника не можна до нього застосовувати ті заходи та засоби, що застосовуються при доставленні особи, яка скоїла злочин. Найчастіше психічний вплив проявляється у висуненні вимоги уповноваженої особи припинити правопорушення і слідувати до зазначеного цією особою органу. Така вимога може супроводжуватися попередженням про застосування фізичного впливу у разі відмови особи робити запропоновані дії. У випадку, коли особа все ж таки не виконує вимоги уповноваженої особи, можливе застосування фізичного впливу. Він проявляється у захваті руки або частини одягу зі спонуканням йти у зазначеному напрямі. Як крайній захід до правопорушника може бути застосовано зв'язування. Також до фізичного впливу належить і застосування транспортних засобів для доставлення порушника. Як фізичний вплив, так і психічний повинні відповідати характеру і тяжкості вчиненого проступку.

У випадку, коли особа виявляє злісну непокору законному розпорядженні або вимозі працівника міліції або члена громадського формування з охорони громадського порядку чи військовослужбовця, до порушника може застосовуватися відповідні заходи фізичного примусу.

Глава 20 ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

(Назва глави 20 в редакції Закону № 586-VI від 24.09.2008)

Стаття 260. Заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення

У випадках, прямо передбачених законами України, з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення допускаються адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, талона про проходження державного технічного огляду, ліцензійної картки на транспортний засіб, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи

іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Порядок адміністративного затримання, особистого огляду, огляду речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, талона про проходження державного технічного огляду, ліцензійної картки на транспортний засіб, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо вживання лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, з метою, передбаченою цією статтею, визначається цим Кодексом та іншими законами України.

Відшкодування шкоди, заподіяної громадянину незаконним застосуванням заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, проводиться в порядку, встановленому законом.

(Стаття 260 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2342-II від 05.04.2001, № 586-VI від 24.09.2008)

Відповідно до змін, внесених до коментованої статті Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху», до заходів забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення, які закріплено у частині першій, віднесено також огляд і вилучення посвідчення водія, талона про проходження державного технічного огляду, ліцензійної картки на транспортний засіб, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції. Частина другу статті після слів «вилучення речей та документів» також доповнено словами «у тому числі посвідчення водія, талона про проходження державного технічного огляду, ліцензійної картки на транспортний засіб, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо вживання лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції». Крім того, стаття доповнена частиною третьою, в якій закріплено право громадян на відшкодування шкоди, заподіяної незаконним застосуванням заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Стаття 261. Адміністративне затримання

Про адміністративне затримання складається протокол, в якому зазначаються: дата і місце його складання; посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу затриманого; час і мотиви затримання. Протокол підписується посадовою особою, яка його склала, і затриманим. У разі відмовлення затриманого від підписання протоколу в ньому робиться запис про це.

Про місце перебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, негайно повідомляються її родичі, а на її прохання також власник відповідного підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган.

[Стаття 261 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2342-II (2342-14) від 05.04.2001.]

Як захід забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення адміністративне затримання застосовується із метою припинення адміністративних проступків, встановлення особи, складання протоколу про адміністративне правопорушення, забезпечення своєчасного розгляду справи та виконання постанов про накладення адміністративних стягнень у справах.

Адміністративне затримання можливе лише при вчиненні адміністративного правопорушення, при скоєнні злочину особа затримується у кримінально-процесуальному порядку. Можливе затримання психічно хворих осіб для усунення небезпеки, яку вони представляють, вільно знаходячись у суспільстві, та неповнолітніх. Неповнолітні можуть бути затримані за бійку, азартні ігри, порушення правил користування транспортом, дрібну спекуляцію, биття стекол вагонів поїздів, ігри з вогнем та

інші правопорушення. Строк їх затримання не може перевищувати 3 годин. Одразу повідомляються батьки цих дітей або органи опіки.

Не можна застосовувати адміністративне затримання до таких осіб:

- іноземці, щодо яких діє право дипломатичного імунітету;
- депутати Верховної Ради;
- прокурори;
- судді.

Якщо зазначені особи вчиняють дії, що мають наслідком адміністративне затримання, уповноважена особа повинна перевірити наявність документа, що посвідчує особу, записати його номер та скласти рапорт про адміністративне правопорушення. Цей рапорт передається начальнику ОВС, який вирішує подальше притягнення особи до відповідальності згідно із законом.

Також, як правило, адміністративне затримання не застосовується до військовослужбовців. У випадку, коли військовослужбовець здійснює дії, за які можливе адміністративне затримання, його затримують для негайного доставлення до чергового військової частини.

Факт адміністративного затримання обов'язково фіксується протоколом про адміністративне затримання. Ця стаття надає перелік обов'язкових відомостей, що повинні бути внесені до протоколу. До них належать: дата і місце складання протоколу, посада, П. І. Б., яка склала протокол, відомості про особу затриманого, час і мотиви затримання. Таким чином, протокол повинен відображати фактичні обставини, при яких було здійснено затримання. Цей протокол при розгляді справи є як джерело доказу. Затриманий має право оскаржити адміністративне затримання у вищестоящий орган або вищестоящій посадовій особі.

У зв'язку з тим, що адміністративне затримання посягає на особисту свободу особи, про місце її перебування негайно повідомляються її родичі, або на її прохання можуть бути оповіщені інші особи (власник відповідного підприємства, установи, організації, уповноважений ним орган). Це положення забезпечує захист прав затриманого.

Адміністративне затримання може тривати не більше трьох годин. Час затримання починає обчислюватися з моменту доставлення порушника до відповідного органу, а особи, яка була в стані сп'яніння, – з часу її витвердження.

Стаття 262. Органи (посадові особи), правомочні здійснювати адміністративне затримання

Адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може провадитися лише органами (посадовими особами), уповноваженими на те законами України.

Адміністративне затримання провадиться:

- 1) органами внутрішніх справ – при вчиненні дрібного хуліганства, вчиненні насильства в сім'ї, порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, при поширюванні неправдивих чуток, вчиненні злісної непокори законному розпорядженню чи вимозі працівника міліції, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також військовослужбовця чи образи їх, публічних закликів до невиконання вимог працівника міліції, при прояві неповаги до суду, вчиненні незаконного доступу до інформації в автоматизованих системах, порушення правил про валютні операції, правил обігу наркотичних засобів або психотропних речовин, незаконного продажу товарів або інших предметів, дрібної спекуляції, торгівлі з рук у невстановлених місцях, при розпиванні спиртних напоїв у громадських місцях чи появи у громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль, у випадках, коли є підстави вважати, що особа займається проституцією, при порушенні правил дорожнього руху, правил полювання, рибальства і охорони рибних запасів та інших порушень законодавства про охорону і використання тваринного світу, при порушенні правил перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні і транзитного проїзду через територію України, а також в інших випадках, прямо передбачених законами України;

2) органами прикордонної служби – у разі незаконного перетинання або спроби незаконного перетинання державного кордону України, порушення прикордонного режиму або режиму в пунктах пропуску через державний кордон України, вчинення злісної непокори законному розпорядженню або вимозі військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України або члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, порушення правил використання об'єктів тваринного світу в межах прикордонної смуги та контрольованого прикордонного району, у територіальному морі, внутрішніх водах та виключній (морській) економічній зоні України, порушення правил перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні і транзитного проїзду через територію України;

3) старшою у місці розташування охоронюваного об'єкта посадовою особою воєнізованої охорони – при вчиненні правопорушень, зв'язаних з посяганням на охоронювані об'єкти, інше;

4) посадовими особами Військової служби правопорядку у Збройних Силах України – у разі вчинення військовослужбовцями, військовозобов'язаними під час проходження ними зборів та працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків дрібного хуліганства, злісної непокори законному розпорядженню чи вимозі посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, публічних закликів до невиконання вимог цієї особи, порушення правил зберігання, носіння або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів, дрібного розкрадання державного або колективного майна, у разі вживання спиртних напоїв у громадських місцях, появи в громадських місцях у п'яному вигляді, а також у разі порушення правил дорожнього руху водія чи іншими особами, які керують військовими транспортними засобами.

5) органами Служби безпеки України – при порушенні законодавства про державну таємницю або здійсненні незаконного доступу до інформації в автоматизованих системах, придбанні або зберіганні спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації.

6) посадовими особами органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів – у разі вчинення прихованої від огляду передачі або спроби передачі будь-яким способом особам, яких тримають у слідчих ізоляторах і установах виконання покарань, алкогольних напоїв, лікарських та інших засобів, що викликають одурманювання, а також інших заборонених для передачі предметів.

(Стаття 262 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 316–11 від 29.05.85, № 2010–11 від 03.04.86, № 4134–11 від 12.06.87, № 6347–11 від 03.08.88, № 7445–11 від 27.04.89, № 8918–11 від 07.03.90, № 9082–11 від 20.04.90, № 9166–11 від 04.05.90, № 647–12 від 18.01.91; Законами № 64/95–ВР від 15.02.95, № 557–IV від 24.03.99, № 812–IV від 02.07.99, № 2342–II від 05.04.2001, № 662–IV від 03.04.2003 – набуває чинності 01.08.2003 року, № 743–IV від 15.05.2003, № 1299–IV від 20.11.2003, № 1703–IV від 11.05.2004, № 1723–IV від 18.05.2004, № 599–VI від 25.09.2008, № 1254–VI від 14.04.2009)

Особи підлягають адміністративному затриманню з метою припинення адміністративних проступків, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення, забезпечення своєчасного розгляду справи та виконання постанов про накладення адміністративних стягнень у справах. Здійснювати адміністративне затримання можуть лише органи (посадові особи), що перелічені у цій статті.

У пункті 1 ч. 2 цієї статті визначено право органів внутрішніх справ здійснювати адміністративне затримання. До того ж таке право надається усім працівникам ОВС, зокрема міліціонерам Патрульно-постової служби, дільничним інспекторам міліції, оперативним працівникам, незалежно від того чи знаходяться вони на службі чи ні, іншим співробітникам ОВС, що здійснюють охорону громадського порядку. Так, наприклад, Статут патрульно-постової служби міліції України встановлює, що адміністративне затримання проводиться нарядом міліції при вчиненні: дрібного хуліганства, пору-

шення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, злісної непокори законному розпорядженню чи вимозі працівника міліції, народного дружинника, а також військовослужбовця чи особи їх, публічних закликів до невиконання вимог працівника міліції, незаконних операцій з іноземною валютою і платіжними документами, незаконного продажу товарів або інших предметів, дрібної спекуляції, торгівлі з рук у невстановлених місцях, при розпиванні спиртних напоїв у не встановлених громадських місцях чи появи у громадських місцях у нетверезому стані, що ображає людську гідність і громадську мораль, при порушенні правил дорожнього руху, а також в інших випадках, прямо передбачених законодавчими актами України. Дії наряду після затримання правопорушників вимагають від працівників міліції пильності, рішучості, витримки, вміння швидко орієнтуватись в ситуації і суворо дотримуватись вимог Закону України "Про міліцію".

Згідно із Законом України "Про Державну прикордонну службу України" від 03.04.2003 р. органам, підрозділам, військовослужбовцям, а також працівникам Державної прикордонної служби України, які відповідно до їх службових обов'язків можуть залучатися до оперативно-службової діяльності, для виконання покладених на Державну прикордонну службу України завдань надається право здійснювати адміністративне затримання осіб на підставах і на строки, визначені законами, у тому числі іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перетнули державний кордон України, стосовно яких прийнято в установленому порядку рішення про передачу їх прикордонним органам суміжної держави на час, необхідний для такої передачі.

При вчиненні правопорушень, пов'язаних із посяганням на охоронювані об'єкти персоналу цивільної охорони при виконанні службових обов'язків має право доставляти в службове приміщення охорони або в територіальні органи внутрішніх справ осіб-правопорушників. Адміністративне затримання доставлених у службове приміщення охорони осіб може здійснюватись старшим на місці розташування об'єкта, що охороняється, посадовою особою підрозділу воєнізованої охорони і тривати не більше трьох годин з моменту доставлення порушника для складання протоколу.

У пункті 4 ч. 2 цієї статті визначено правопорушення, за які особи підлягають адміністративному затриманню посадовими особами військової служби правопорядку у Збройних силах України. Інструкція, затверджена наказом Міністра оборони України від 16.12.2004 р. № 618 визначає порядок і умови утримання засуджених, узятих під варту та затриманих військовослужбовців. Для тимчасово затриманих військовослужбовців обладнуються на гауптвахтах Служби правопорядку та у будинках (приміщеннях) органів управління військової служби правопорядку у Збройних силах України, до складу трьох гауптвахт не входять камери (кімнати) для тимчасово затриманих військовослужбовців (КТЗ). Військовослужбовці, затримані за порушення військової дисципліни у нетверезому стані (або таких, що не мають документів), до витвердження (або встановлення особи), але не більше як одну добу знаходяться у КТЗ. Строк тримання в КТЗ затриманих військовослужбовців обчислюється з моменту його доставлення до органу управління Служби правопорядку для складання протоколу. Прийняття затриманих військовослужбовців у КТЗ органу управління Служби правопорядку, де гауптвахта розташована на віддаленні, здійснює черговий органу управління Служби правопорядку.

Служба безпеки України – державний правоохоронний орган спеціального призначення, який забезпечує державну безпеку України, також згідно із Законом України "Про контррозвідальну діяльність" від 26.12.2002 р. Служба безпеки України є спеціально уповноваженим органом державної влади у сфері контррозвідальної діяльності. Органам Служби безпеки України надається право затримувати і тримати у спеціально відведених для цього місцях осіб, які проникли на об'єкти та у місця, що охороняються органами і підрозділами Служби безпеки України, та при вчиненні ними інших правопорушень, передбачених п. 5 ч. 2 ст. 262 КпАП, – на строк до трьох годин.

У протоколи про адміністративне затримання робиться перелік предметів одягу, в який була одягнута особа під час затримання, а також визначається, виявлені чи ні у затриманого при особистому огляді тілесні ушкодження. Якщо так, то в протоколі зазначається, які саме виявлені ушкодження, на яких частинах тіла вони розташовані. У разі, коли затриманий потребує медичної допомоги, у протоколі вказуються час її надання, номер бригади швидкої медичної допомоги, прізвище та ініціали лікаря, до якого медичного закладу госпіталізовано затриманого.

При надходженні під час затримання, проведення особистого огляду, огляду речей заяв чи зауважень, у протоколі про адміністративне затримання робиться відповідний запис, ким вони зроблені, і викладається їх суть.

Відповідно до Закону України від 14.04.2009 № 1254-VI «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України щодо діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України» частину другу статті 262 доповнено пунктом 6, в якому до осіб, правомочних здійснювати адміністративне затримання, віднесено у тому числі посадових осіб органів і

установ виконання покарань та слідчих ізоляторів – у разі вчинення прихованої від огляду передачі або спроби передачі будь-яким способом особам, яких тримають у слідчих ізоляторах і установах виконання покарань, алкогольних напоїв, лікарських та інших засобів, що викликають одурманювання, а також інших заборонених для передачі предметів. А Законом України від 25.09.2008 № 599-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства стосовно протидії насильству в сім'ї» частину другу доповнено положенням, відповідно до якого адміністративне затримання провадиться органами внутрішніх справ у тому числі при вчиненні насильства в сім'ї.

Стаття 263. Строки адміністративного затримання

Адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може тривати не більш як три години. У виняткових випадках, у зв'язку з особливою потребою законами України може бути встановлено інші строки адміністративного затримання.

Осіб, які порушили прикордонний режим або режим у пунктах пропуску через державний кордон України, може бути затримано на строк до трьох годин для складання протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи і з'ясування обставин правопорушення – до трьох діб з повідомлення про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання або на строк до десяти діб з санкції прокурора, якщо правопорушники не мають документів, що посвідчують їх особу.

Осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, може бути затримано на строк до трьох годин для складання протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження – до трьох діб з повідомлення про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання або на строк до десяти діб з санкції прокурора, якщо правопорушники не мають документів, що посвідчують їх особу.

Осіб, які вчинили дрібне хуліганство, насильство в сім'ї, злісну непокору законному розпорядженню або вимозі працівника міліції, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також військовослужбовця чи образу їх, публічні заклики до невиконання вимог працівника міліції чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, може бути затримано до розгляду справи суддею або начальником (заступником начальника) органу внутрішніх справ. До розгляду суддею справи може бути затримано також осіб, які незаконно перетнули або зробили спробу незаконно перетнути державний кордон України, вчинили злісну непокору законному розпорядженню або вимозі військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України або члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, порушили порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій або проявили неповагу до суду чи торгували з рук у невстановлених місцях. Іноземців та осіб без громадянства, які порушили правила перебування в Україні і транзитного проїзду через територію України, може бути затримано до розгляду справи суддею або посадовою особою органу Державної прикордонної служби України.

Строк адміністративного затримання обчислюється з моменту доставлення порушника для складання протоколу, а особи, яка була в стані сп'яніння, – з часу її витвердження.

(Стаття 263 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 6347–11 від 03.08.88, № 8918–11 від 07.03.90, № 9166–11 від 04.05.90, № 647–12 від 18.01.91; Законами № 64/95-ВР від 15.02.95, № 812-IV від 02.07.99, № 2342-II від 05.04.2001, № 662-IV від 03.04.2003 – набуває чинності 01.08.2003 року, № 743-IV від 15.05.2003, № 1299-IV від 20.11.2003, № 1723-IV від 18.05.2004, № 599-VI від 25.09.2008)

Адміністративне законодавство передбачає строки адміністративного затримання, за якими можна виділити адміністративне затримання на загальних підставах і спеціальне адміністративне затримання. На загальних підставах допускається адміністративне затримання не більше як трьох годин. Обчислення строку адміністративного затримання починається з моменту доставлення порушника для складання протоколу, а особи, яка була в стані сп'яніння, – з часу її витвердження.

Спеціальні адміністративні затримання здійснюються:

– на строк до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом 24 годин з моменту затримання, якщо: 1) особа порушила прикордонний режим або режим у пунктах пропуску через державний кордон України. Мета – встановлення особи, з'ясування обставин правопорушення; 2) при порушенні правил обігу наркотичних засобів і психотропних речовин. Мета – встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених засобів та їх дослідження. Санкцією прокурора адміністративне затримання за такі правопорушення може бути продовжено до 10 діб, якщо порушники не мають документів, що посвідчують їх особу;

– до розгляду справи суддею або начальником органу внутрішніх справ – при скоєнні дрібного хуліганства, злісної непокорі законному розпорядженню або вимозі працівника міліції, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також військовослужбовця, або їхній образі; публічних закликів до невиконання вимог працівника міліції. Матеріали щодо дрібного хуліганства розглядаються начальником органу внутрішніх справ протягом однієї доби. Начальник ОВС може передати матеріали справи на розгляд суду. Суддя повинен протягом доби розглянути справу, що поступила;

– до розгляду справи суддею або посадовою особою органу Державної прикордонної служби України – при вчиненні правопорушень щодо правил перебування в Україні і транзитного проїзду через територію України іноземцями та особами без громадянства.

– до розгляду справи суддею – при порушенні порядку проведення мітингів, зборів, вуличних походів і демонстрацій, перетинанні або спробі перетнути незаконно державний кордон України, або прояві неповаги до суду чи торгівлі з рук у невстановлених місцях.

У виняткових випадках законами України можуть встановлюватися інші строки адміністративного затримання.

Адміністративне затримання слід відрізняти від доставлення правопорушника в органи внутрішніх справ. Останнє здійснюється більш широким колом осіб, при його здійсненні не складається протокол і воно повинно бути здійснене у найшвидший строк. В загальному випадку закінчується доставлення – починається адміністративне затримання.

Стаття 264. Особистий огляд і огляд речей

Особистий огляд може провадитись уповноваженими на те посадовими особами Служби безпеки України, органів внутрішніх справ, органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, воєнізованої охорони, цивільної авіації, митних установ і органів прикордонної служби, а у випадках, прямо передбачених законами України, також і інших органів.

Особистий огляд може провадитись уповноваженою на те особою однієї статі з оглядуваним і в присутності двох понять тієї ж статі.

Огляд речей може провадитись уповноваженими на те посадовими особами Служби безпеки України, органів внутрішніх справ, органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, воєнізованої охорони, цивільної авіації, митних установ, органів прикордонної служби, природоохоронних органів, державними інспекторами з питань інтелектуальної власності, органів лісоохорони, органів рибоохорони, органів, що здійснюють державний нагляд за додержанням правил полювання, а у випадках, прямо передбачених законами України, також і інших органів. При вчиненні порушень законодавства про охорону і використання тваринного світу уповноважені на те посадові особи органів, які здійснюють державний нагляд за додержанням правил полювання, органів рибоохорони, а також працівники міліції, військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України можуть провадити в установленому порядку огляд транспортних засобів.

Огляд речей, ручної кладі, багажу, знарядь полювання і лову риби, добутої продукції, транспортних засобів та інших предметів здійснюється, як правило, у присутності особи, у власності (володінні) якої вони є. У невідкладних випадках зазначені речі, предмети може бути піддано оглядові з участю двох понятих під час відсутності власника (володільця).

Про особистий огляд, огляд речей складається протокол або про це робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення або в протоколі про адміністративне затримання.

Особистий огляд, огляд речей у митних установах провадиться в порядку, встановленому Митним кодексом України.

(Стаття 264 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 2010–11 від 03.04.86; Законами № 3176–12 від 04.05.93, № 2342–II від 05.04.2001, № 662–IV (662–15) від 03.04.2003 – набуває чинності 01.08.2003 року, № 743–IV від 15.05.2003, № 1098–IV від 10.07.2003, № 1703–IV від 11.05.2004, № 1254–VI від 14.04.2009)

Огляд речей і особистий огляд належать до процесуальних заходів адміністративного припинення, що спрямовані на забезпечення можливості притягнення особи, яка скоїла адміністративний проступок, до адміністративної відповідальності. Порядок проведення особистого огляду і огляду речей регулюється цим Кодексом, Митним кодексом, законами України “Про міліцію”, “Про Службу безпеки України”, “Про боротьбу з корупцією”, “Про оперативно-розшукову діяльність”, “Про правовий режим надзвичайного стану” та іншими законами.

Огляд – це визначений законом чи іншими нормативно-правовими актами обов’язок громадян пред’явити певну річ, документи на вимогу уповноважених осіб. У випадку, коли особа добровільно не виконує вимогу посадової особи щодо огляду (відповідних речей або особистого), можливий примусовий огляд. Огляд провадиться у присутності двох понятих.

Особистий огляд здійснюється уповноваженою особою однієї статі з особою, яку оглядають, у присутності понятих тієї самої статі в приміщенні або в інших місцях, які виключають доступ сторонніх і відповідають вимогам санітарії і гігієни. Забороняється здійснювати в одному приміщенні одночасно особистий огляд кількох осіб. При проведенні особистого огляду не допускаються дії, які принижують гідність оглядуваної особи або небезпечні для її здоров’я.

Огляд речей здійснюється, як правило, у присутності особи, у власності (володінні) вони є. Однак, у невідкладних випадках можливий огляд речей за відсутності власника (володільця). Уповноважена особа має право здійснити огляд речей у випадку, якщо закінчився строк їх зберігання у камері схову, встановити власника речей не вдалося, є достатні дані вважати, що у речах є вибухові речовини, а також в прямо передбачених законом випадках. В такому разі, огляд здійснюється обов’язково за участю двох понятих. Огляд речей повинен бути обережним, не допускаючи їх пошкодження.

Порядок проведення огляду на підприємствах і в організаціях, що охороняються, регулюється наказом МВС України від 25.11.2003 р. № 1430 “Про організацію службової діяльності цивільної охорони Державної служби охорони при МВС України”. Відповідно до цього наказу огляд речей осіб, які перебувають у приміщеннях або на території підприємств і організацій, а у виключних випадках і особистий огляд, здійснюється з метою запобігання дрібним крадіжкам державного, комунального або приватного майна і вилучення викраденого за наявності у власника або працівників цивільної охорони достатніх даних про вчинення крадіжки.

Огляд здійснюється у випадках:

- коли особа захоплена в момент здійснення крадіжки або безпосередньо після її здійснення;
- наявності ознак здійснення крадіжки у вигляді слідів на одязі і речах;
- коли очевидці прямо вкажуть на цю особу як на особу, що здійснила крадіжку;
- порушення пропускового режиму;
- коли є наявні показання технічних засобів.

Огляд здійснюється уповноваженими на те посадовими особами цивільної охорони, які безпосередньо здійснюють охорону об’єктів, а також службовими особами, спеціально уповноваженими на те адміністрацією об’єкта, що охороняється.

Огляду повинна передувати пропозиція особі, щодо якої є дані про здійснення нею крадіжки, внесення (виносу) заборонених предметів або речей, що є знаряддям чи безпосереднім об’єктом правопорушення, товарно-матеріальних цінностей, які не підлягають внесенню на територію (виносу з території) об’єкта, що охороняється, пред’явити ці речі чи предмети.

Про особистий огляд, огляд речей працівниками цивільної охорони складається акт огляду, який є підставою для оформлення протоколу про адміністративне правопорушення. У разі, коли факту крадіжки не встановлено, акт не складається, а робиться відповідний запис у книзі обліку оглядів і правопорушень.

Виявлені при огляді особи предмети, які не підлягають виносу, вилучаються, про що робиться відповідний запис в акті огляду. При вилученні вогнепальної зброї, а також бойових припасів, які перевозяться або є в особи без відповідного дозволу, робиться запис в акті огляду із зазначенням марки або моделі, калібру, серії і номера зброї, що вилучається, та кількості боєприпасів.

Акт огляду і протокол про адміністративне правопорушення реєструються в книзі обліку оглядів і правопорушень.

Про вибухові, отруйні речовини, предмети, які розкривають призначення закритого об’єкта або військове виробництво, негайно інформується підрозділ Служби безпеки України.

Особи, які здійснюють особистий огляд, огляд речей, зобов’язані бути уважними і ввічливими стосовно осіб, яких оглядають, не повинні допускати дій, що принижують їх гідність, і не розголошувати відомості, пов’язані із проведенням огляду.

Особи, піддані огляду, можуть оскаржити дії працівників цивільної охорони в установленому законом порядку.

Також встановлюється особливий порядок огляду у певній місцевості, визначеній Радою Автономної Республіки Крим. На такій місцевості контролюється порядок перевезення наркотичних засобів та наркотичних рослин. До того ж працівники ОВС мають право оглядати транспортні засоби, речі, проводити особистий огляд.

Частина б цієї статті встановлює, що огляд речей у митних установах провадиться в порядку, визначеному Митним кодексом України. Одним із способів митного контролю згідно з Митним кодексом є митний огляд (огляд та переогляд товарів і транспортних засобів, особистий огляд громадян), який здійснюється безпосередньо посадовими особами митних органів.

Особистий огляд як виняткова форма митного контролю проводиться за письмовою постановою керівника митного органу або особи, яка його заміщує, якщо є достатні підстави вважати, що громадянин, який прямує через митний кордон України чи перебуває в зоні митного контролю або в транзитній зоні міжнародного аеропорту, приховує предмети контрабанди чи товари, які є безпосередніми предметами порушення митних правил або заборонені для ввезення в Україну, вивезення з України чи транзиту через територію України.

На митному посту особистий огляд може також проводитися за письмовою постановою керівника поста або особи, яка його заміщує, з обов’язковим повідомленням протягом доби керівника відповідного митного органу про підстави і результати такого огляду.

Перед початком огляду посадова особа митного органу повинна пред’явити громадянину письмову постанову керівника митного органу, керівника митного поста чи особи, яка їх заміщує, ознайомити громадянина з його правами та обов’язками під час проведення такого огляду і запропонувати добровільно пред’явити приховані товари.

Особистий огляд проводиться в ізольованому приміщенні, що відповідає встановленим санітарно-гігієнічним вимогам, посадовою особою митного органу однієї статі з громадянином, який проходить огляд, у присутності не менш як двох понятих тієї самої статі. Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані у результатах огляду. Понятими не можуть бути родичі особи, яка підлягає особистому огляду, а також працівники митних органів. Доступ до приміщення, де проводиться огляд, громадян, які не беруть участі у ньому, і можливість спостерігати за проведенням огляду з боку таких громадян мають бути виключені. Обстеження органів тіла громадянина, який підлягає огляду, має проводитися лише медичним працівником.

Під час проведення особистого огляду складається протокол. Протокол підписується посадовою особою митного органу, що проводила огляд, громадянином, який проходив огляд, понятими, які були присутні під час огляду, а у разі обстеження медичним працівником – також цим працівником. Громадянин, який проходив огляд, має право зробити заяву в такому протоколі. Копія протоколу надається громадянину.

Особистому огляду не підлягають Президент України, Голова Верховної Ради України, народні депутати України, Прем’єр-міністр України, Перший віце-прем’єр-міністр України, Голова та судді Верховного Суду України, Голова та судді Конституційного Суду України, Міністр закордонних справ України, Генеральний прокурор України та члени їхніх сімей, які прямують разом з ними.

Про особистий огляд, огляд речей складається протокол або про це робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення або у протоколі про адміністративне затримання.

Протокол про здійснення огляду повинен обов'язково містити відомості про предмети, що були вилучені при огляді, їх опис, куди вилучене було направлено.

Відповідно до Закону України від 14.04.2009 № 1254-VI «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України щодо діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України» перелік осіб, уповноважених на провадження особистого огляду і огляду речей у частинах першій і третій цієї статті доповнено наступною категорією: посадові особи органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів.

Законом України від 25.09.2008 № 599-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства стосовно протидії насильству в сім'ї» частину четверту доповнено положенням, відповідно до якого осіб, які вчинили насильство в сім'ї, може бути затримано до розгляду справи суддею або начальником (заступником начальника) органу внутрішніх справ.

Стаття 265. Вилучення речей і документів

Речі і документи, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, виявлені під час затримання, особистого огляду або огляду речей, вилучаються посадовими особами органів, зазначених у статтях 234–1, 234–2, 244–4, 262 і 264 цього Кодексу. Вилучені речі і документи зберігаються до розгляду справи про адміністративне правопорушення у місцях, що їх визначають органи (посадові особи), яким надано право провадити вилучення речей і документів, а після розгляду справи, залежно від результатів її розгляду, їх у встановленому порядку конфіскують, або повертають володільцеві, або знищують, а при оплатному вилученні речей – реалізують. Вилучені орден, медаль, нагрудний знак до почесного звання СРСР, почесного звання Української РСР, Почесної Грамоти і Грамоти Президії Верховної Ради Української РСР, почесного звання України, відзнаки Президента України, після розгляду справи підлягають поверненню їх законному володільцеві, а якщо він невідомий, надсилаються відповідно до Адміністрації Президента України. Вилучені самогон та інші міцні спиртні напої домашнього вироблення, апарати для їх вироблення після розгляду справи підлягають знищенню працівниками міліції.

(Частину другу статті 265 виключено на підставі Закону № 2342-II від 05.04.2001)

Про вилучення речей і документів складається протокол або робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення, про огляд речей або адміністративне затримання.

При вчиненні порушень, передбачених статтями 174, 190–195–4 цього Кодексу (80731–10), працівник міліції, а при вчиненні правопорушень, передбачених статтями 191, 195 цього Кодексу, – також посадова особа прикордонної служби має право вилучити вогнепальну, пневматичну зброю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду та холодну зброю, бойові припаси, електрошокові пристрої і спеціальні засоби. Працівник міліції, посадова особа прикордонної служби має право провести особистий огляд і огляд речей порушника в порядку, встановленому статтею 264 цього Кодексу. До особи, яка вчинила правопорушення під час виконання службових обов'язків, вилучення зброї, особистий огляд і огляд речей застосовується лише у невідкладних випадках.

(Частину п'яту статті 265 виключено на підставі Закону № 2350-II від 05.04.2001)

(Частину шосту статті 265 виключено на підставі Закону № 2350-II від 05.04.2001)

(Частину статті 265 виключено на підставі Закону № 586-VI від 24.09.2008)

(Стаття 265 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 2010–11 від 03.04.86, № 4135–11 від 12.06.87, № 7542–11 від 19.05.89, № 1369–12 від 29.07.91, № 1818–12 від 15.11.91; Законами № 3785–12 від 23.12.93, № 148/96-ВР від 25.04.96, № 323/96-ВР від 12.07.96, № 1685–II від 20.04.2000, № 2342-II від 05.04.2001, № 2350-II від 05.04.2001, № 662-IV від 03.04.2003 – набуває чинності 01.08.2003 року, № 1299-IV від 20.11.2003)

Правом вилучення речей і документів наділені посадові особи таких органів: державної контрольно-ревізійної служби України, державної податкової служби України, виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів, внутрішніх справ, прикордонної служби; старшою у місці розташування охоронюваного об'єкта посадовою особою воєнізованої охорони, посадовими особами військової служби правопорядку у Збройних силах України, а також посадовими особами органів, що мають право здійснювати особистий огляд і огляд речей. Вилучення полягає у припиненні права власності (володіння, користування, розпорядження) певною річчю або документом. Вилучатися можуть лише ті речі, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення. Такі речі виявляються під час затримання, особистого огляду або огляду речей. Про вилучення обов'язково складається протокол або робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення, про огляд речей або адміністративне затримання. До того ж доцільним є зазначення способу отримання зазначених речей та документів, тобто чи добровільно особа віддала їх чи ні.

Працівники органів внутрішніх справ наділені найширшими повноваженнями щодо вилучення предметів та документів. Так, вони мають право вилучати посвідчення, що надають особі право користування спеціальним право, номерні знаки транспортних засобів, предмети дрібної спекуляції, самогон, вогнепальну зброю та інші предмети. Порядок вилучення вогнепальної зброї та бойових припасів, що здійснюється відповідно до ч. 3 даної статті, провадиться з додержанням вимог закону – дивись коментар до ст. 312 (абзац 4).

Вилучені предмети можуть бути конфісковані, знищені, реалізовані або повернені володільцеві. Це залежить від того, яке рішення у справі буде прийнято.

До вирішення справи по суті вилучені предмети повинні бути збережені, не пошкоджені, бути в такому самому стані, що і при вилученні. Виняток становлять ті предмети, щодо яких такі вимоги є неможливими за їх призначенням або змістом (наприклад, продукти, що швидко псуються). Порядок конфіскації, знищення і реалізації предметів регулюється нормативно-правовими актами, відповідно до того, який саме предмет був вилучений. Наприклад, такими нормативно-правовими актами є Інструкція про порядок вилучення з реалізації (конфіскації) небезпечних для здоров'я продуктів харчування, хімічних та радіоактивних речовин, біологічних матеріалів, затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я від 14.04.1995 р. № 68, Законом України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» та інші.

Відповідно до змін, внесених до коментованої статті Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху», з цієї статті виключено останню частину, яка визначала: «При вчиненні порушень, передбачених частиною другою статті 206–1 цього Кодексу, працівник міліції вилучає транспортний засіб до вирішення питання по суті судом. При вилученні транспортного засобу робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення. Вилучення транспортного засобу проводиться відповідно до порядку, визначеного Міністерством внутрішніх справ України». У теперішній час порядок тимчасового затримання транспортних засобів визначено у ст. 265–2 КпАП.

Стаття 265–1. Тимчасове вилучення посвідчення водія

У разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, за яке відповідно до цього Кодексу може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, працівник Державної автомобільної інспекції тимчасово вилучає посвідчення водія до набрання законної сили постановою у справі про адміністративне правопорушення, але не більше ніж на три місяці з моменту такого вилучення, і видає тимчасовий дозвіл на право керування транспортними засобами. Про тимчасове вилучення посвідчення водія робиться запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

Після закінчення тримісячного строку тимчасового вилучення посвідчення водія, у випадках, якщо судом не прийнято рішення щодо позбавлення водія права керування транспортним засобом або якщо справа про адміністративне правопорушення не розглянута у встановлений законом строк, особа має право звернутися за отриманням вилученого документа. Таке звернення особи є обов'язковим для його виконання незалежно від стадії вирішення справи про адміністративне правопорушення.

За подання такого звернення та повернення особі тимчасово вилученого посвідчення водія не може стягуватися плата.

Порядок тимчасового вилучення посвідчення водія визначається Кабінетом Міністрів України (1086–2008-п).

(Кодекс доповнено статтею 265–1 згідно із Законом № 586-VI від 24.09.2008)

КпАП доповнено коментованою статтею відповідно до Закону України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху». У розвиток положень цієї статті постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. № 1086 затверджено Порядок тимчасового вилучення посвідчення водія, талона про проходження державного технічного огляду і ліцензійної картки на транспортний засіб та їх повернення.

Тимчасове вилучення посвідчення водія, талона про проходження державного технічного огляду і ліцензійної картки на транспортний засіб здійснюється уповноваженою особою підрозділу Державтоінспекції (далі – уповноважена особа). Посвідчення водія тимчасово вилучається за наявності підстав вважати, що водієм вчинено правопорушення, передбачене Кодексом України про адміністративні правопорушення, за яке може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом. У разі вчинення правопорушення, за яке передбачено накладення адміністративного стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом, складається протокол про адміністративне правопорушення у двох примірниках і тимчасово вилучається посвідчення водія, про що робиться запис у протоколі.

До винесення судом постанови у справі про адміністративне правопорушення та набрання нею законної сили уповноважена особа видає водієві тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом строком не більше ніж на три місяці з дати вилучення посвідчення. Форма зазначеного тимчасового дозволу затверджується МВС.

Тимчасово вилучене посвідчення повертається водієві:

за заявою водія у разі, коли суд не прийняв у тримісячний строк рішення про позбавлення водія права керування транспортним засобом або не розглянув у встановлений законом строк справу про адміністративне правопорушення;

після виконання водієм постанови суду про накладення адміністративного стягнення або подання до підрозділу Державтоінспекції копії постанови суду про закриття справи (крім випадків, коли справу про адміністративне правопорушення закрито на підставі порушення за тим самим фактом кримінальної справи);

у разі винесення судом постанови про позбавлення водія права керування транспортним засобом після закінчення визначеного строку позбавлення права керування транспортним засобом та успішного складення в Державтоінспекції теоретичного і практичного іспиту для отримання права на керування транспортним засобом відповідної категорії.

Вилучене посвідчення водія передається для зберігання до відповідного підрозділу Державтоінспекції в установленому МВС порядку.

Стаття 265–2. Тимчасове затримання транспортних засобів

У разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, передбачені частинами першою, другою, третьою, п'ятою і шостою статті 121, статтями 121–1, 126, частинами першою, другою, третьою і четвертою статті 130, статтями 132–1, 206–1 цього Кодексу, працівник Державної автомобільної інспекції тимчасово затримує транспортний засіб шляхом блокування або доставляє його для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку (якщо розміщення затриманого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху), в тому числі за допомогою спеціального автомобіля – евакуатора. Про тимчасове затримання робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

Після тимчасового затримання транспортного засобу працівник Державної автомобільної інспекції зобов'язаний надати особі можливість повідомити про тимчасове затримання транспортного засобу та своє місцезнаходження іншу особу за власним вибором і вжити заходів щодо повернення автомобіля до місця постійної дислокації,

а також забороняє експлуатацію транспортного засобу до усунення несправностей, виявлених у процесі його огляду.

Транспортний засіб може бути тимчасово затриманий на строк до вирішення справи про адміністративне правопорушення, але не більше трьох днів з моменту такого затримання.

Після закінчення триденного строку тимчасового затримання транспортного засобу особа має право звернутися за отриманням тимчасово затриманого транспортного засобу. Таке звернення особи є обов'язковим для його виконання незалежно від стадії вирішення справи про адміністративне правопорушення.

За подання такого звернення та повернення особі тимчасово затриманого транспортного засобу не може стягуватися плата.

Порядок тимчасового затримання та зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках та стоянках (1102–2008-п) визначається Кабінетом Міністрів України.

(Кодекс доповнено статтею 265–2 згідно із Законом № 586-VI від 24.09.2008)

КпАП доповнено коментованою статтею відповідно до Закону України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху». У розвиток положень цієї статті постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. № 1102 затверджено Порядок тимчасового затримання та зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках і стоянках.

Тимчасове затримання транспортного засобу уповноваженою особою Державтоінспекції проводиться у випадках, передбачених статтею 265–2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, зокрема у разі, коли неможливо усунути причину затримання на місці виявлення адміністративного правопорушення, і передбачає примусове припинення використання такого транспортного засобу шляхом його блокування за допомогою технічних пристроїв або доставлення на спеціальний майданчик чи стоянку, якщо транспортний засіб створює значні перешкоди дорожньому руху – робить неможливим рух транспортних засобів проїзною частиною. Уповноваженим особам Державтоінспекції забороняється брати участь у здійсненні блокування або евакуації транспортних засобів у випадках, не передбачених законом.

Доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку здійснюється за допомогою спеціальних автомобілів – евакуаторів (далі – евакуатор), у тому числі тих, що належать підприємствам, установам та організаціям, які провадять діяльність, пов'язану з транспортуванням транспортних засобів, і з якими Державтоінспекцією укладені в установленому порядку договори. Для доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку уповноважена особа Державтоінспекції викликає евакуатор через чергового по підрозділу Державтоінспекції.

Після прибуття евакуатора уповноважена особа Державтоінспекції робить у присутності двох свідків і представника підприємства, установи або організації, яким належить евакуатор, запис у протоколі про адміністративне правопорушення про тимчасове затримання транспортного засобу із зазначенням:

- 1) дати, часу, місця порушення і підстави для тимчасового затримання та доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку;
- 2) посади, місця роботи, прізвища, імені та по батькові особи, яка приймає рішення про тимчасове затримання і доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку;
- 3) типу, марки, державного реєстраційного номера, переліку візуальних недоліків та пошкоджень транспортного засобу, що тимчасово затримується і доставляється на спеціальний майданчик чи стоянку;
- 4) найменування, місцезнаходження та номера телефону підприємства, установи або організації, які доставляють транспортний засіб на спеціальний майданчик чи стоянку, державного реєстраційного номера евакуатора;
- 5) адреси місця зберігання транспортного засобу;
- 6) посади, прізвища, імені та по батькові особи, яка виконує роботи з доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку.

До протоколу за можливості додаються фотографія транспортного засобу, що підлягає тимчасовому затриманню, і перелік речей, які перебувають в ньому.

Протокол підписують особа, яка прийняла рішення про тимчасове затримання транспортного засобу, особа, що виконує роботи з доставлення такого засобу на спеціальний майданчик чи стоянку, два свідки, а також водій і страховий комісар в разі їх присутності.

У разі коли доставити транспортний засіб на спеціальний майданчик чи стоянку неможливо, уповноважена особа Державтоінспекції проводить його затримання шляхом блокування з дотриманням умов безпеки дорожнього руху.

У разі відсутності водія, транспортний засіб якого заблоковано, уповноважена особа Державтоінспекції залишає під його склоочисниками повідомлення про необхідність прибуття такого водія до територіального підрозділу Державтоінспекції для оформлення протоколу про адміністративне правопорушення.

Форма повідомлення про тимчасове затримання транспортного засобу шляхом його блокування затверджується МВС. Розблокування транспортного засобу здійснюється уповноваженими особами Державтоінспекції після складення протоколу про адміністративне правопорушення.

Про місце зберігання тимчасово затриманого транспортного засобу уповноважена особа Державтоінспекції повідомляє водієві під час складання протоколу про адміністративне правопорушення, а за його відсутності – черговій частині територіального органу внутрішніх справ.

У разі коли водій з'являється на місці правопорушення в момент виконання робіт із завантаження транспортного засобу, уповноважена особа Державтоінспекції не проводить тимчасове затримання транспортного засобу, а оформляє протокол про адміністративне правопорушення. При цьому правопорушення повинно бути усунуто протягом максимально короткого строку. У такому разі фактично виконані підприємством, установою або організацією, які провадять діяльність, пов'язану із транспортуванням транспортних засобів, роботи не оплачуються.

Транспортний засіб може бути тимчасово затриманий на строк до вирішення справи про адміністративне правопорушення, але не більш як на три дні з дати такого затримання. Строк затримання транспортного засобу обчислюється з моменту складення протоколу про адміністративне порушення, а строк зберігання – з моменту доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку.

Водій, власник (співвласник) тимчасово затриманого транспортного засобу, що перебуває на спеціальному майданчику чи стоянці, має право доступу до нього в присутності особи, відповідальної за зберігання такого транспортного засобу.

Повернення тимчасово затриманого транспортного засобу, який зберігається на спеціальному майданчику чи стоянці, здійснюється за письмовим зверненням його водія, власника (співвласника) за умови оплати ним витрат, пов'язаних з транспортуванням та зберіганням такого транспортного засобу, та пред'явлення відповідного протоколу про адміністративне правопорушення. За транспортування і зберігання транспортного засобу на спеціальному майданчику чи стоянці Державтоінспекції справляється плата у встановленому спільним наказом МВС, Мінфіну та Мінекономіки розмірі.

На спеціальному майданчику і стоянці ведеться в установленому МВС порядку облік прийняття і видачі тимчасово затриманих транспортних засобів.

Спори, пов'язані із шкодою, що заподіяна тимчасово затриманому транспортному засобу і майну, яке перебуває в ньому, під час транспортування або зберігання на спеціальному майданчику чи стоянці, розв'язуються в установленому законодавством порядку.

Стаття 265–3. Тимчасове вилучення талона про проходження державного технічного огляду або ліцензійної картки на транспортний засіб

У разі експлуатації транспортного засобу, що має несправності гальмової системи, рульового управління, тягово-зчіпного пристрою, зовнішніх світлових приладів (темної пори доби), або не укомплектований відповідно до призначення чи має інші технічні несправності, з якими відповідно до встановлених правил експлуатація їх забороняється, або переобладнаний з порушенням відповідних правил, норм і стандартів, або є таким, що своєчасно не пройшов державного технічного огляду, – працівник Державної автомобільної інспекції тимчасово вилучає талон про проходження державного технічного огляду.

У разі експлуатації транспортного засобу під час надання послуг з перевезення пасажирів або вантажів без відміток у дорожньому листі про проходження щозмін-

ного передрейсового медичного огляду та перевірку технічного стану транспортного засобу, без посвідчення водія відповідної категорії, а також направлення в рейс одного водія при здійсненні пасажирських перевезень на автобусний маршрут протяжністю понад п'ятсот кілометрів працівник Державної автомобільної інспекції тимчасово вилучає ліцензійну картку на транспортний засіб.

Про тимчасове вилучення талона про проходження державного технічного огляду або ліцензійної картки на транспортний засіб складається відповідний акт. Порядок тимчасового вилучення талона про проходження державного технічного огляду або ліцензійної картки на транспортний засіб визначається Кабінетом Міністрів України (1086–2008-п).

(Кодекс доповнено статтею 265–3 згідно із Законом № 586-VI від 24.09.2008)

КпАП доповнено коментованою статтею відповідно до Закону України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху». У розвиток положень цієї статті постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. № 1086 затверджено Порядок тимчасового вилучення посвідчення водія, талона про проходження державного технічного огляду і ліцензійної картки на транспортний засіб та їх повернення.

Талон про проходження державного технічного огляду може бути тимчасово вилучений з одночасною заборороною експлуатації транспортного засобу за наявності несправностей у гальмовій системі, рульовому управлінні, тягово-зчіпному пристрої, зовнішніх світлових приладах у темну пору доби або якщо такий засіб не укомплектований відповідно до призначення чи має інші технічні несправності, з якими відповідно до встановлених правил його експлуатація забороняється, або переобладнаний з порушенням відповідних правил, норм і стандартів, або є таким, що своєчасно не пройшов державний технічний огляд.

У разі тимчасового вилучення талона про проходження державного технічного огляду уповноважена особа складає у двох примірниках протокол про адміністративне правопорушення та проводить на місці виявлення такого правопорушення перевірку технічного стану транспортного засобу, за результатами якої складає акт перевірки зазначеного засобу у двох примірниках. Другі примірники протоколу та акта видаються під розписку водієві, який притягується до адміністративної відповідальності.

Про тимчасове вилучення талона про проходження державного технічного огляду уповноважена особа робить відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

У разі неможливості усунення технічних несправностей транспортного засобу на місці виявлення правопорушення уповноважена особа вживає у межах своїх повноважень необхідних заходів до тимчасового затримання транспортного засобу (шляхом його блокування або доставлення на спеціальний майданчик) в установленому законодавством порядку.

Подальша експлуатація транспортного засобу дозволяється після повернення тимчасово вилученого талона про проходження державного технічного огляду власникові транспортного засобу або уповноваженому ним представникові після усунення виявлених технічних несправностей та подання до підрозділу Державтоінспекції, в якому зберігається талон, акта перевірки технічного стану транспортного засобу, виданого уповноваженим на проведення перевірки технічного стану суб'єктом господарювання, а також сплати накладеного за вчинене правопорушення штрафу.

Форма акта перевірки технічного стану транспортного засобу затверджується МВС.

У разі усунення технічних несправностей транспортного засобу на місці виявлення правопорушення уповноважена особа складає акт перевірки технічного стану транспортного засобу та не вилучає талон про проходження державного технічного огляду, про що робить запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

Вилучений талон про проходження державного технічного огляду, перші примірники протоколу про адміністративне правопорушення, за яке передбачене тимчасове вилучення талона, та акта перевірки такого засобу передаються для зберігання до відповідного підрозділу Державтоінспекції в установленому МВС порядку.

Ліцензійна картка на транспортний засіб тимчасово вилучається уповноваженою особою у разі експлуатації транспортного засобу, який використовується для надання послуг з перевезення пасажирів або вантажів, водієм, у дорожньому листі якого відсутні відмітки про проходження щозмінного передрейсового медичного огляду та перевірку технічного стану транспортного засобу, без посвідчення водія

відповідної категорії, а також у разі направлення в рейс одного водія під час здійснення пасажирських перевезень на автобусному маршруті протяжністю понад 500 кілометрів. Під час тимчасового вилучення ліцензійної картки на транспортний засіб уповноважена особа складає на місці виявлення правопорушення відповідний акт у трьох примірниках, один з яких видається під розписку водієві. Форма акта затверджується МВС. Акт про тимчасове вилучення ліцензійної картки на транспортний засіб та вилучена ліцензійна картка надсилаються у триденний строк до відповідного органу ліцензування господарської діяльності щодо надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом в установленому МВС та Мінтрансв'язку порядку. Перші примірники протоколу про вчинення адміністративного правопорушення та акта про тимчасове вилучення ліцензійної картки на транспортний засіб надсилаються до підрозділу Державтоінспекції за місцем реєстрації транспортного засобу чи тимчасового його обліку. Порядок зберігання та повернення вилучених ліцензійних карток визначається органом ліцензування господарської діяльності щодо надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом.

Стаття 266. Відсторонення осіб від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції

Особи, які керують транспортними засобами, річковими або маломірними суднами і щодо яких є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, підлягають відстороненню від керування цими транспортними засобами, річковими або маломірними суднами та оглядові на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Огляд водія (судноводія) на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, проводиться з використанням спеціальних технічних засобів працівником міліції у присутності двох свідків.

У разі незгоди водія (судноводія) на проведення огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, працівником міліції з використанням спеціальних технічних засобів або в разі незгоди з його результатами огляд проводиться в закладах охорони здоров'я. Перелік закладів охорони здоров'я, яким надається право проведення огляду особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, затверджується управліннями охорони здоров'я місцевих державних адміністрацій. Проведення огляду осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, в інших закладах забороняється.

Огляд осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, здійснюється в закладах охорони здоров'я не пізніше двох годин з моменту встановлення підстав для його здійснення. Огляд у закладі охорони здоров'я та складення висновку за результатами огляду проводиться в присутності працівника міліції. Кожний випадок огляду осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, у закладі охорони здоров'я реєструється в порядку, визначеному спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.

Огляд особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, проведений з порушенням вимог цієї статті, вважається недійсним.

Направлення особи для огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду здійснюються в порядку (1103–2008-п), визначеному Кабінетом Міністрів України.

У разі відсторонення особи від керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном можливість керування цим транспортним засобом, річковим або маломірним судном надається уповноваженій нею особі, яка має посвідчення водія (судноводія) відповідної категорії та може бути допущена до керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном.

(Стаття 266 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2342-ІІ від 05.04.2001; в редакції Закону № 586-VI від 24.09.2008; із змінами, внесеними згідно із Законом № 885-VI від 15.01.2009)

Відповідно до Закону України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» статтю викладено у новій редакції. У розвиток положень цієї статті постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. № 1103 затверджено Порядок направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду.

Огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (далі – огляд) підлягають водії транспортних засобів, щодо яких в уповноваженій особі Державтоінспекції є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (далі – стан сп'яніння), згідно з ознаками такого стану, установленими МОЗ і МВС.

Огляд проводиться:

уповноваженою особою Державтоінспекції на місці зупинки транспортного засобу з використанням спеціальних технічних засобів, дозволених до застосування МОЗ і Держпожिवстандартом; лікарем закладу охорони здоров'я (в сільській місцевості за відсутності лікаря – фельдшером фельдшерсько-акушерського пункту, який пройшов спеціальну підготовку).

Огляд на місці зупинки транспортного засобу проводиться в присутності двох свідків. Не можуть бути залучені як свідки працівники міліції або особи, щодо неупередженості яких є сумніви.

Результати огляду, проведеного уповноваженою особою Державтоінспекції, зазначаються у протоколі про адміністративне правопорушення. Підтвердження стану сп'яніння в результаті огляду та згода водія транспортного засобу з результатами такого огляду є підставою для його притягнення згідно із законом до відповідальності.

Водій транспортного засобу, що відмовився від проведення огляду на місці зупинки транспортного засобу або вивисловив незгоду з його результатами, направляється уповноваженою особою Державтоінспекції для проведення огляду до відповідного закладу охорони здоров'я. Огляд може також проводитися в спеціально обладнаних пересувних пунктах (автомобілях), що належать закладам охорони здоров'я і відповідають установленим МОЗ вимогам. Уповноважена особа Державтоінспекції забезпечує проведення огляду водія транспортного засобу в закладі охорони здоров'я не пізніше ніж протягом двох годин з моменту виявлення відповідних підстав.

У разі відмови водія транспортного засобу від проведення огляду в закладі охорони здоров'я уповноважена особа Державтоінспекції в присутності двох свідків складає протокол про адміністративне правопорушення, у якому зазначає ознаки сп'яніння і дії водія щодо ухилення від огляду.

Проведення огляду водіїв транспортних засобів – учасників дорожньо-транспортної пригоди, унаслідок якої є постраждалі, – обов'язкове.

Огляд водія транспортного засобу в закладі охорони здоров'я проводиться в будь-який час доби за методикою та із застосуванням приладів, дозволених для використання МОЗ. Лікар, що проводить огляд, повинен ознайомитися з документами, які посвідчують особу водія (паспорт, посвідчення водія та інші документи). Відсутність документів не може бути причиною для відмови в проведенні огляду.

У разі коли в результаті дорожньо-транспортної пригоди водія доставлено у лікувальний заклад, в обов'язковому порядку проводиться дослідження з метою виявлення в його організмі алкоголю, наркотичних чи інших речовин, що знижують увагу та швидкість реакції.

Лікар, що проводив у закладі охорони здоров'я огляд водія транспортного засобу, складає за його результатами висновок за формою, яка затверджується МОЗ. Висновок складається в трьох примірниках: по одному – для уповноваженої особи Державтоінспекції та водія транспортного засобу, а третій залишається в закладі охорони здоров'я. Такий висновок може бути оскаржений водієм транспортного засобу у встановленому законодавством порядку.

Стаття 267. Оскарження заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення

Адміністративне затримання, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, талона про проходження державного технічного огляду, ліцензійної картки на транспортний засіб, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, може бути оскаржено заінтересованою особою у вищестоящій органі (вищестоящій посадовій особі) відносно органу (посадової особи), який застосував ці заходи, прокуророві або до суду.

Оскарження чи опротестування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення не зупиняє їх виконання.

(Стаття 267 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2342-II від 05.04.2001, № 586-VI від 24.09.2008)

Відповідно до Закону України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» змінено назву цієї статті (у попередній редакції вона була сформульована як «Оскарження адміністративного затримання, огляду і вилучення речей та документів»). Текст статті (у попередній редакції стаття мала одну частину) після слів «речей та документів» доповнено словами «у тому числі посвідчення водія, талона про проходження державного технічного огляду, ліцензійної картки на транспортний засіб, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції». Крім того, статтю доповнено частиною другою, яка визначає, що оскарження чи опротестування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення не зупиняє їх виконання.

Глава 21

Особи, які беруть участь у провадженні в справі про адміністративне правопорушення

Стаття 268. Права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності

[Положення частини першої статті 268, за яким обмежується право на вільний вибір особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, як захисника своїх прав, крім адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи втра-

тили чинність як такі, що є неконституційними на підставі Рішення Конституційного Суду № 13-рп/2000 (v013 p710-00) від 16.11.2000]

Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності має право: знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання; при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження; оскаржити постанову по справі. Справа про адміністративне правопорушення розглядається в присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Під час відсутності цієї особи справу може бути розглянуто лише у випадках, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи.

При розгляді справ про адміністративні правопорушення, передбачені частиною першою статті 44, статтями 51, 146, 160, 160-2, 173, частиною третьою статті 178, статтями 185, 185-1, частиною першою статті 185-3, статтями 185-7 і 187 цього Кодексу, присутність особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, є обов'язковою. У разі ухилення її від явки на виклик органу внутрішніх справ або судді районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду цю особу може бути органом внутрішніх справ (міліцією) піддано приводу.

Законами України може бути передбачено й інші випадки, коли явка особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, в орган (до посадової особи), який вирішує справу, є обов'язковою.

[Стаття 268 із змінами, внесеними згідно з Указами ПБП № 316-11 від 29.05.85, № 4452-11 від 21.08.87, № 7445-11 від 27.04.89, № 8918-11 від 07.03.90, № 9166-11 від 04.05.90, № 647-12 від 18.01.91, Законами № 386/96-ВР від 01.10.96, № 2342-II (2342-14) від 05.04.2001, № 2635-IV (2635-15) від 02.06.2005]

Особа, яка притягається до відповідальності має визначені цією статтею права. Ці права ні в якому разі не можуть бути обмежені.

По-перше, така особа має право знайомитися з матеріалами справи. Особа повинна знати, за які конкретно дії її притягають до відповідальності. Ознайомившись з матеріалами справи, особа має право давати пояснення щодо викладених у матеріалах обставин. Також особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, як людина, що безпосередньо брала участь у досліджуваному діянні, має будь-які відомості про нього, користується правом надавати докази. Не завжди показання протокуються, фіксуються у вигляді пояснень, вони можуть сприйматися, репродукуватися і в усній формі. Задля доказування своєї невинуватості або приведення обставин, що пом'якшують вину, особа має право заявляти клопотання про виклик і допит свідків, про призначення експертизи, про видачу довідок та інших документів. Однак разом із цим притягнутий до відповідальності не зобов'язаний доводити свою невинуватість, хоча і має на це право.

По-друге, притягнутий до відповідальності має право на захист. Це проявляється у можливості користуватися послугами адвоката або іншого фахівця у галузі права, який має право на надання юридичної допомоги. Якщо особа не володіє мовою, якою ведеться провадження, вона може виступати своєю рідною мовою або користуватися послугами перекладача.

По-третє, особа має право оскаржити постанову у справі. Оскарження дій органів (посадових осіб) і рішень у справі про адміністративне правопорушення – одна з найбільш важливих гарантій захисту прав особи, як тієї, що притягається до відповідальності, так і потерпілого. Це є засіб забезпечення законності та підстава для перевірки обґрунтованості прийнятих у справі постанови. Порядок оскарження постанови у справі про адміністративне правопорушення регулюється главою 24 КпАП.

На стадії розгляду справи для забезпечення законності і захисту прав особи, яка притягається до відповідальності, законом визначено, що справа розглядається у присутності цієї особи. Розгляд справи можливий за відсутності особи, яка притягається до відповідальності у випадку, якщо особу своєчасно сповістили про час і місце розгляду справи, а вона не з'явилася і до того ж від неї не поступало клопотання про відкладення розгляду справи. Якщо особа заявила клопотання

про відкладення розгляду справи через неможливість її присутності при розгляді, орган (посадова особа), що розглядає справу повинен з урахуванням строків задовольнити клопотання. Частина 2 цієї статті перелічує правопорушення при розгляді справ, про які присутність притягнутого до відповідальності є обов'язковим. Цей перелік не є вичерпним і законами України можуть встановлюватися інші випадки, коли явка особи в орган, який розглядає справу, є обов'язковою. У випадку, коли особа ухиляється від явки до органу внутрішніх справ або до суду, міліція має право здійснити її привід.

Стаття 269. Потерпілий

Потерпілим є особа, якій адміністративним правопорушенням заподіяно моральну, фізичну або майнову шкоду.

Потерпілий має право знайомитися з матеріалами справи, заявляти клопотання, оскаржувати постанову по справі про адміністративне правопорушення.

Потерпілого може бути опитано як свідка відповідно до статті 272 цього Кодексу.

Ця стаття надає визначення такого суб'єкта адміністративного процесу як потерпілий. Якщо у матеріалах справи є відомості про те, що особі адміністративним правопорушенням завдано моральну, фізичну або майнову шкоду, то така особа визнається потерпілим у цій справі.

Згідно з листом Міністерства юстиції від 13.05.2004 р. за № 35–13/797 моральна шкода це – втрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань, або інших негативних явищ, заподіяних фізичній чи юридичній особі незаконними діями або бездіяльністю інших осіб.

Відповідно до чинного законодавства моральна шкода може полягати, зокрема у:

– фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;

– душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів;

– душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна;

– приниженні честі, гідності, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи.

Немайновою шкодою, заподіяною юридичній особі, є втрати немайнового характеру, що настали у зв'язку з приниженням її ділової репутації, посяганням на фірмове найменування, товарний знак, виробничу марку, розголошенням комерційної таємниці, а також вчиненням дій, спрямованих на зниження престижу чи підірив довіри до її діяльності.

Майнова шкода полягає у спричиненні майнових збитків адміністративним правопорушенням. При завданні фізичної шкоди особа зазнає фізичного болю.

З того моменту як у протоколі про адміністративне правопорушення зазначено особу, якій спричинено шкоду будь-якого виду, така особа набуває процесуального статусу потерпілого. Він має право знайомитися з матеріалами справи, заявляти клопотання про видачу документів, про призначення експертизи тощо. Також потерпілий має право оскаржити постанову у справі про адміністративне правопорушення, що є гарантією забезпечення захисту прав потерпілого. У зв'язку з тим, що потерпілий може бути безпосереднім учасником досліджуваного діяння, бути його очевидцем або мати якісь відомості про нього, його можуть опитати як свідка. У випадку, коли потерпілим є неповнолітня особа або особа, що через свої фізичні або психічні вади не може сама здійснювати свої права, таких осіб може представляти їх законні представники.

Стаття 270. Законні представники

Інтереси особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, і потерпілого, які є неповнолітніми або особами, що через свої фізичні або психічні вади не можуть самі здійснювати свої права у справах про адміністративні правопорушення, мають право представляти їх законні представники (батьки, усиновителі, опікуни, піклувальники).

Законні представники мають право знайомитися з матеріалами справи; заявляти клопотання; від імені особи, інтереси якої вони представляють, приносити скарги на рішення органу (посадової особи), який розглядає справу.

З метою захисту прав особи, яка притягається до відповідальності, або потерпілого у випадку, коли такі особи є неповнолітніми або через свої фізичні чи психічні вади не можуть здійснювати свої права у справах про адміністративні правопорушення, їх інтереси можуть представляти законні представники. До таких законних представників належать батьки, усиновителі, опікуни та піклувальники.

Згідно із Сімейним кодексом від 10.02.2002 р. батьки мають право звертатися до суду, органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадських організацій за захистом прав та інтересів дитини, а також непрацездатних сина, дочки як їх законні представники без спеціальних на те повноважень. Батьки мають право звернутися за захистом прав та інтересів дітей і тоді, коли відповідно до закону вони самі мають право звернутися за таким захистом

Повнолітні дочка, син мають право звернутися за захистом прав та інтересів непрацездатних, немічних батьків як їх законні представники, без спеціальних на те повноважень.

Опіка, піклування встановлюється над дітьми, які залишилися без батьківського піклування. Опіка встановлюється над дитиною, яка не досягла чотирнадцяти років, а піклування – над дитиною у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років. Опіка, піклування над дитиною встановлюється органом опіки та піклування, а також судом у випадках, передбачених Цивільним кодексом України.

Згідно із Законом України “Про психіатричну допомогу” від 22.02.2000 р. законні представники – батьки (усиновителі), опікуни або інші особи, уповноважені законом представляти інтереси осіб, які страждають на психічні розлади, у тому числі здійснювати захист їх прав, свобод і законних інтересів при наданні їм психіатричної допомоги.

Законні представники мають ті самі права, що і особи, інтереси яких вони представляють. Виключенням є право давати пояснення, оскільки їх може давати особа, що була присутня при вчиненні правопорушення. Подавати скаргу на рішення органу (посадової особи), який розглядав справу, законний представник може лише від імені особи, яку він представляє. Здійснювати свої права законний представник може на підставі документа, що підтверджує ставлення законного представника до потерпілого або особи, що притягається до відповідальності, як такого.

Стаття 271. Захисник

У розгляді справи про адміністративне правопорушення можуть брати участь адвокат, інший фахівець у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи. Ці особи мають право знайомитися з матеріалами справи; заявляти клопотання; за дорученням особи, яка його запросила, від її імені подавати скарги на рішення органу (посадової особи), який розглядає справу, а також мають інші права, передбачені законами України.

Повноваження адвоката на участь у розгляді справи посвідчуються ордером, що його видає адвокатське об'єднання, або відповідною довіреністю на ведення справи.

[Стаття 271 в редакції Закону № 2342-II (2342-14) від 05.04.2001.]

Стаття 59 Конституції України визначає, що кожен має право на правову допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав. Для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура.

У випадках, передбачених законом, правову допомогу надають також інші особи, які за законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи.

Закон України “Про адвокатуру” від 19.12.1992 р. встановлює порядок та умови роботи адвокатури.

Адвокатура України є добровільним професійним громадським об'єднанням, покликаним згідно з Конституцією України сприяти захисту прав, свобод та представляти законні інтереси громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, юридичних осіб, подавати їм іншу юридичну допомогу. Адвокатура України здійснює свою діяльність на принципах верховенства закону, незалежності, демократизму, гуманізму і конфіденційності.

Адвокатом може бути громадянин України, який має вищу юридичну освіту, стаж роботи за спеціальністю юриста або помічника адвоката не менше двох років, склав кваліфікаційні іспити, одержав свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю та прийняв присягу адвоката України. Адвокат не може працювати в суді, прокуратурі, державному нотаріаті, органах внутрішніх справ, служби безпеки, державного управління. Адвокатом не може бути особа, яка

має судимість. Адвокат має право займатись адвокатською діяльністю індивідуально, відкрити своє адвокатське бюро, об'єднуватися з іншими адвокатами в колегії, адвокатські фірми, контори та інші адвокатські об'єднання, які діють відповідно до закону та статутів адвокатських об'єднань. Адвокатські об'єднання діють на засадах добровільності, самоврядування, колегіальності та гласності.

Адвокати дають консультації та роз'яснення з юридичних питань, усні і письмові довідки щодо законодавства; складають заяви, скарги та інші документи правового характеру; посвідчують копії документів у справах, які вони ведуть; здійснюють представництво в суді, інших державних органах, перед громадянами та юридичними особами; подають юридичну допомогу підприємствам, установам, організаціям; здійснюють правове забезпечення підприємницької та зовнішньоекономічної діяльності громадян і юридичних осіб, а також інші види юридичної діяльності.

При здійсненні професійної діяльності адвокат має право представляти і захищати права та інтереси громадян і юридичних осіб за їх дорученням у всіх органах, підприємствах, установах і організаціях, до компетенції яких входить вирішення відповідних питань; збирати відомості про факти, які можуть бути використані як докази в цивільних, господарських, кримінальних справах і справах про адміністративні правопорушення, зокрема:

- запитувати і отримувати документи або їх копії від підприємств, установ, організацій, об'єднань, а від громадян – за їх згодою;
- ознайомлюватися на підприємствах, в установах і організаціях з необхідними для виконання доручення документами і матеріалами, за винятком тих, таємниця яких охороняється законом;
- отримувати письмові висновки фахівців з питань, що потребують спеціальних знань, опитувати громадян;
- застосовувати науково-технічні засоби відповідно до чинного законодавства;
- доповідати клопотання і скарги на прийомі у посадових осіб та відповідно до закону одержувати від них письмові мотивовані відповіді на ці клопотання і скарги;
- бути присутнім при розгляді своїх клопотань і скарг на засіданнях колегіальних органів і давати пояснення щодо суті клопотань і скарг;
- виконувати інші дії, передбачені законодавством.

Адвокат не має права прийняти доручення про подання юридичної допомоги у випадках, коли він у цій справі подає або раніше подавав юридичну допомогу особам, інтереси яких суперечать інтересам особи, що звернулася з проханням про ведення справи, або брав участь як слідчий, особа, що провадила дізнання, прокурор, суддя, секретар судового засідання, експерт, спеціаліст, представник потерпілого, цивільний позивач, цивільний відповідач, свідок, перекладач, понятій, у випадках, коли він є родичем особи, яка провадить дізнання, слідчого, прокурора, будь-кого із складу суду, потерпілого, цивільного позивача, та в інших випадках, передбачених законом.

При здійсненні своїх професійних обов'язків адвокат зобов'язаний неухильно дотримуватися вимог чинного законодавства, використовувати всі передбачені законом засоби захисту прав і законних інтересів громадян та юридичних осіб і не має права використовувати свої повноваження на шкоду особі, в інтересах якої прийняв доручення.

Адвокат зобов'язаний зберігати адвокатську таємницю.

Статтею 268 КпАП передбачено право особи, яка притягається до відповідальності користуватися послугами адвоката або іншого фахівця у галузі права. Захисник має права, які визначені цією статтею: знайомитися з матеріалами справи, заявляти клопотання, подавати скарги на рішення органу (посадової особи) від імені та за дорученням особи, яка його запросила, а також інші права, передбачені законами України. При здійсненні своїх повноважень адвокат не замінює особи, яка його запросила, а діє разом із нею. Виконувати обов'язки адвоката при розгляді справи можливо лише за наявності у нього відповідного ордеру, який видається адвокатським об'єднанням, або відповідної довіреності на ведення справи.

Стаття 272. Свідок

Як свідок у справі про адміністративне правопорушення може бути викликана кожна особа, про яку є дані, що їй відомі які-небудь обставини, що підлягають установленню по даній справі.

На виклик органу (посадової особи), у провадженні якого перебуває справа, свідок зобов'язаний з'явитися в зазначений час, дати правдиві пояснення, повідомити все відоме йому по справі і відповісти на поставлені запитання.

При розгляді справи про адміністративне правопорушення з'ясуванням підлягають такі обставини: чи було вчинено адміністративне правопорушення, чи винна ця особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності, чи є обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, чи заподіяно майнову шкоду, чи є підстави для передачі матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд громадської організації, трудового колективу, а також з'ясувати інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Якщо є дані, що якій-небудь особі відомо щось про перелічені обставини, то така особа викликається для дачі показань у справі як свідок. Законом не встановлено ніяких вимог до особи такої процесуальної фігури як свідок. Таким чином, свідком може бути будь-яка особа (поняті, потерпілий, родичі осіб, що беруть участь у справі, інші особи). Нічого не зазначається і щодо віку свідка. Тобто можливе опитування як свідка малолітньої або неповнолітньої особи з урахуванням їх розвитку, сприйняття навколишньої дійсності. За загальним правилом, якщо опитуються малолітні або неповнолітні, то необхідна присутність їх законних представників. Усі дані, отримані від свідка, підлягають оцінці і порівнянню з іншими доказами, отриманими з інших джерел.

У свідка, як і у будь-якого іншого учасника адміністративного провадження, є певні права і обов'язки. Свідок має право надавати пояснення на рідній мові або користуватися послугами перекладача у випадку, коли він не володіє мовою, якою ведеться провадження. Також він має право надавати пояснення усно або письмово. Згідно зі ст. 275 свідок має право на відшкодування у встановленому порядку витрат, що він їх зазнав у зв'язку з'явкою в орган (до посадової особи), в провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення. Щодо обов'язків, то свідок зобов'язаний з'явитися в зазначений час в орган (до посадової особи), який його викликає у зв'язку з адміністративним провадженням, дати правдиві пояснення, повідомити все відоме йому у справі і відповісти на поставлені запитання. До того ж ст. 185³ КпАП встановлюється відповідальність свідка за злісне ухилення від явки в суд, також можливе застосування заходів громадського впливу трудовим колективом або громадською організацією.

Стаття 273. Експерт

Експерт призначається органом (посадовою особою), в провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення, у разі, коли виникає потреба в спеціальних знаннях.

Експерт зобов'язаний з'явитися на виклик органу (посадової особи) і дати об'єктивний висновок у поставлених перед ним питаннях.

Експерт має право знайомитися з матеріалами справи, що стосуються предмета експертизи, заявляти клопотання про надання йому додаткових матеріалів, необхідних для дачі висновку; з дозволу органу (посадової особи), в провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення, ставити особі, яка притягається до відповідальності, потерпілому, свідкам запитання, що стосуються предмета експертизи; бути присутнім при розгляді справи.

Відповідно до чинного законодавства за дорученням правоохоронних органів (у тому числі для вирішення питання про порушення адміністративної чи кримінальної справи), посадових осіб Державної податкової адміністрації України, Державної митної служби України, Державної виконавчої служби, на замовлення адвокатів, захисників та осіб, які самостійно захищають свої інтереси, та їх представників, нотаріусів, а також інших юридичних і фізичних осіб можуть виконуватись експертні дослідження, що потребують для вирішення певних питань при провадженні в справі наукових, технічних або інших спеціальних знань та використання методів криміналістики і судової експертизи.

Як експерт може бути викликана будь-яка особа, що має необхідні знання для дачі висновку з досліджуваних питань. Питання, які ставляться експертові, і його висновок щодо них не можуть виходити за межі спеціальних знань експерта. Експерт дає висновок від свого імені і несе за нього особисту відповідальність. У разі необхідності в справі може бути призначено декількох експертів, які дають загальний висновок. Коли експерти не дійшли згоди, то кожний з них складає свій висновок окремо. Висновок експерта не є обов'язковим, але незгода з ним повинна бути мотивована у відповідних постанові, ухвалі, вироку. Якщо експертиза буде визнана неповною або не досить ясною, може бути призначена додаткова експертиза, яка доручається тому самому або іншому експертові. Коли висновок експерта буде визнано необґрунтованим чи таким, що суперечить іншим матеріалам справи або інакше викликає сумніви в його правильності, може бути призначена повторна експер-

тиза, яка доручається іншому експертові або іншим експертам. Не можуть бути експертами особи, які перебувають у службовій або іншій залежності від обвинуваченого, потерпілого або які раніше були ревізорами в справі.

Підставою для проведення є передбачений законом процесуальний документ (постанова, ухвала) про призначення експертизи, складений уповноваженою на те особою (органом). Підставою проведення експертного дослідження є письмова заява (лист) замовника (юридична або фізична особа) з обов'язковим зазначенням його реквізитів, з переліком питань, які підлягають розв'язанню, а також об'єктів, що надаються. Експертизи та дослідження проводяться експертними установами, як правило, за зонами регіонального обслуговування.

Експерти, що не працюють в державних спеціалізованих установах та на професійній основі здійснюють судово-експертну діяльність, забезпечують проведення експертиз та досліджень відповідно до вимог Інструкції про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах, затвердженої наказом Міністерства юстиції України № 170/5 від 24. 12. 2003 р.

На експерта покладаються такі обов'язки:

- прийняти до виконання доручену йому експертизу;
- провести повне дослідження, дати обґрунтований та об'єктивний висновок;
- повідомити в письмовій формі особу або орган, яка призначила експертизу, про неможливість її проведення, якщо порушене питання виходить за межі компетенції експерта або якщо надані йому матеріали недостатні для вирішення порушеного питання, а витребувані додаткові матеріали не були отримані;
- з'явитися на виклик особи або органу, яка призначила експертизу, для надання роз'яснень чи доповнень з приводу проведеної експертизи або причин повідомлення про неможливість її проведення;
- заявити самовідвід за наявності передбачених законом обставин;
- з дозволу особи або органу, яка призначила експертизу, проводити окремі дослідження в присутності підозрюваного, обвинуваченого, підсудного та інших осіб у випадках, передбачених законодавством.

Експерт має право:

- ознайомлюватись з матеріалами справи, які стосуються експертизи;
- порушувати клопотання відповідно до процесуального законодавства про надання додаткових та інших матеріалів, необхідних для вирішення порушених питань;
- з дозволу особи або органу, яка призначила експертизу, бути присутнім під час розгляду справи та задавати питання, що стосуються предмета чи об'єкта експертизи;
- указувати у висновку на факти, які мають значення для справи, але стосовно яких йому не були порушені питання, та на обставини, що сприяли (могли сприяти) вчиненню правопорушення;
- у разі незгоди з іншими членами експертної комісії – складати окремий висновок;
- викладати письмово відповіді на питання, які ставляться йому під час надання роз'яснень;
- оскаржувати в установленому порядку дії та рішення особи або органу, яка призначила експертизу, що порушують права експерта або порядок проведення експертизи.
- на забезпечення безпеки за наявності відповідних підстав.

Експерту забороняється:

- проводити експертизу без письмової вказівки керівника (заступника) експертної установи, керівника структурного підрозділу, за винятком експертиз, доручених йому безпосередньо органом дізнання, слідчим, після огляду, в якому він брав участь як спеціаліст, а також експертиз, які проводяться під час судового розгляду;
- самостійно збирати матеріали, які підлягають дослідженню, а також вибирати вихідні дані для проведення експертизи, якщо вони відображені в наданих йому матеріалах неоднозначно;
- розголошувати без дозволу прокурора, слідчого, особи, яка провадить дізнання, суду дані, що стали йому відомі під час проведення експертизи, та повідомляти її результати будь-кому, крім особи (органу), що призначила експертизу;
- вступати у не передбачені порядком проведення експертизи контакти з особами, якщо такі особи прямо чи побічно зацікавлені в результатах експертизи;
- зберігати матеріали справ та об'єкти експертних досліджень поза службовим приміщенням.

За надання завідомо неправдивого висновку, за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків, а також за розголошення даних, що стали йому відомі під час проведення експертизи експерт несе кримінальну відповідальність. За злісне ухилення від явки до органів дізнання та досудового слідства або суду експерт несе адміністративну відповідальність.

Результати експертних досліджень викладаються в письмових висновках спеціалістів.

Стаття 274. Перекладач

Перекладач призначається органом (посадовою особою), в провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення.

Перекладач зобов'язаний з'явитися на виклик органу (посадової особи) і зроби повно й точно доручений йому переклад.

У випадку, коли особа, яка притягається до відповідальності, потерпілий, свідок або інші особи, що беруть участь у справі, не володіють мовою, якою ведеться провадження, їм надається право користуватися послугами перекладача. Таке право забезпечує можливість у повному обсязі отримати відомості від зазначених осіб, робить зручнішим отримання необхідних даних, забезпечує їх об'єктивність.

Перекладачем може бути будь-яка дієздатна особа, що володіє мовами, знання яких необхідно для перекладу. Перекладач повинен бути незацікавленим у результаті розгляду справи. Перекладача призначає орган, в провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення.

Перекладач має право на відшкодування у встановленому порядку витрат, що він їх зазнав у зв'язку з якою в орган (до посадової особи), в провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення.

До обов'язків перекладача входить явка до органу, який його викликає, здійснення точного і повного перекладу. У разі завідомо неправильного перекладу, а також за відмову виконати обов'язки перекладача особа несе кримінальну відповідальність, про що вона має бути попереджена. Також ст. 185³ КпАП передбачена відповідальність перекладача за злісне ухилення від явки в суд, за ці дії можливе і застосування до перекладача заходів громадського впливу. Також перекладачем вважається особа, що володіє мовою німих та глухих, – сурдоперекладач. На нього поширюються встановлені цією статтею вимоги.

Стаття 275. Відшкодування витрат потерпілим, свідкам, експертам і перекладачам

Потерпілим, свідкам, експертам і перекладачам відшкодовуються у встановленому порядку витрати, що їх вони зазнали у зв'язку з якою в орган (до посадової особи), в провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення.

За особами, яких викликають як потерпілих, свідків, експертів і перекладачів, зберігається у встановленому порядку середній зарібок за місцем роботи за час їх відсутності у зв'язку з якою в орган (до посадової особи), в провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення.

У зв'язку з якою в орган (до посадової особи), в провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення, потерпілий, свідок, експерт, перекладач зазнають певних витрат (проїзд до органу, що викликає, витрати на харчування, витрати на знімання жилого приміщення за місцем виклику та інші). Такі витрати підлягають відшкодуванню. Відшкодування витрат здійснюється відповідно до Інструкції про порядок і розміри відшкодування витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури, суду або до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним науково-дослідним установам судової експертизи за виконання їх працівникам функцій експертів і спеціалістів, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 01.07.1996 р. № 710.

Відповідно до чинного законодавства за свідками, потерпілими, законними представниками потерпілих, понятими, а також експертами, спеціалістами і перекладачами зберігається середня заробітна плата за весь час, затрачений ними у зв'язку з якою та викликом до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення (орган, який зробив виклик).

Усім зазначеним особам, якщо виконання їх процесуальних функцій пов'язане з перебуванням за межами населеного пункту постійного проживання, відшкодовуються такі витрати: вартість проїзду до місця виклику і назад, витрати, пов'язані з найманням жилого приміщення, добові. Витрати, пов'язані з якою, відшкодовуються у розмірах, передбачених законодавством для відряджених працівників. Крім того особам, які не є працівниками підприємств, установ чи організацій, виплачується винагорода за відрив від звичайних занять. Перекладачам, а також особам, які виконують функції

експертів чи спеціалістів не в порядку службового завдання, за проведену роботу виплачується також винагорода.

У справах про адміністративні правопорушення виплати провадяться органом, який зробив виклик, із коштів, що передбачаються кошторисом на зазначені цілі. Виплати винагороди особі за відрив від звичайних занять і за проведену роботу провадяться за постановою (ухвалою) органа, який зробив виклик.

Відшкодування витрат (вартість проїзду до місця виклику і назад, витрати, пов'язані з найманням жилого приміщення, добові) військовослужбовцям, які викликаються до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, як свідки, потерпілі, законні представники потерпілих, експерти, спеціалісти, перекладачі та поняті, провадиться на вимогу військових частин за встановленими нормами. Особисто військовослужбовцям ніякі витрати не відшкодовуються.

Науково-дослідні установи судової експертизи Мініюсту проводять судову експертизу з кримінальних та адміністративних справ за рахунок коштів, передбачених у Державному бюджеті України на відповідний рік на проведення судових експертиз.

Глава 22

Розгляд справ про адміністративне правопорушення

Стаття 276. Місце розгляду справи про адміністративне правопорушення

Справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення.

Справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 80, 81, 121–126, 127–1–129, частинами першою, другою, третьою і четвертою статті 130 і статтею 139 (коли правопорушення вчинено водієм) цього Кодексу, можуть також розглядатися за місцем обліку транспортних засобів або за місцем проживання порушника.

Справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 177 і 178 цього Кодексу, розглядаються за місцем їх вчинення або за місцем проживання порушника.

Адміністративними комісіями справи про адміністративні правопорушення розглядаються за місцем проживання порушника.

Законами України може бути передбачено й інше місце розгляду справи про адміністративне правопорушення.

(Стаття 276 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 316–II від 29.05.85, № 1117–II від 16.10.85, № 7542–II від 19.05.89, № 1369–12 від 29.07.91, № 1818–12 від 15.11.91; Законами № 3785–12 від 23.12.93, № 244/94-ВР від 15.11.94, № 2029-II від 05.10.2000, № 2342-II від 05.04.2001, № 2350-II від 05.04.2001, № 586-VI від 24.09.2008)

Провадження в справах про адміністративні правопорушення складається з чотирьох стадій. Другою стадією є розгляд справи про адміністративне правопорушення, який полягає в тому, що компетентний орган (посадова особа) проводить остаточне розслідування у справі і дає правову оцінку діям особи, яку позначено в протоколі як правопорушника.

Завершальним етапом адміністративного розслідування при провадженні у справах про адміністративні правопорушення є направлення протоколу і всіх матеріалів розслідування на розгляд органу (посадовій особі), уповноваженого розглядати відповідну категорію справ про адміністративні правопорушення. Важливим є питання для визначення адресату, якому повинен бути надісланий протокол. Органи (посадові особи), уповноважені розглядати справи про адміністративні правопо-

рушення, перелічуються у главі 17 КпАП. Окрім визначення уповноваженого органу, треба також визначити де саме має бути розглянута справа, тобто місце її розгляду. Ця стаття встановлює порядок визначення місця розгляду справи про адміністративне правопорушення.

За загальним правилом справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення. Положення коментованої статті, передбачають розгляд справи про адміністративне правопорушення: за місцем обліку транспортних засобів або за місцем проживання порушників; за місцем їх вчинення або за місцем проживання порушника; інше місце розгляду справи про адміністративне правопорушення (ч. 5).

Відповідно до Закону України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» у частині другій статті 276 слова і цифри «статтями 128, 129, частинами першою і другою статті 130, статтею 132, частиною четвертою статті 133» замінено словами і цифрами «127–1–129, частинами першою, другою, третьою і четвертою статті 130».

Стаття 277. Строки розгляду справ про адміністративні правопорушення

Справа про адміністративне правопорушення розглядається в п'ятнадцятиденний строк з дня одержання органом (посадовою особою), правомочним розглядати справу, протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи.

Справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 42–2, частиною першою статті 44, 44–1, 106–1, 106–2, статтею 162, 173, 173–1, 173–2, 178, 185 і частиною першою статті 185–3, статтями 185–7, 185–10, 188–22, 203–206–1, розглядаються протягом доби, статтями 146, 160, 160–2, 185–1, 212–7–212–20 – у триденний строк, статтями 46–1, 51 і 176 – у п'ятиденний строк, а статтями 101–103 цього Кодексу – у семиденний строк.

Законами України може бути передбачено й інші строки розгляду справ про адміністративні правопорушення.

(Стаття 277 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 316–II від 29.05.85, № 2010–II від 03.04.86, № 4135–II від 12.06.87, № 4452–II від 21.08.87, № 6347–II від 03.08.88, № 7445–II від 27.04.89, № 8710–II від 19.01.90, № 8711–II від 19.01.90, № 8918–II від 07.03.90, № 9082–II від 20.04.90, № 9166–II від 04.05.90, № 647–12 від 18.01.91, № 661–12 від 28.01.91; Законами № 3039–12 від 03.03.93, № 3890–12 від 28.01.94, № 64/95-ВР від 15.02.95, № 386/96-ВР від 01.10.96, № 2342-II від 05.04.2001, № 662-IV від 03.04.2003 – набуває чинності 01.08.2003 року, № 1299-IV від 20.11.2003, № 2635-IV (2635–15) від 02.06.2005, № 3078-IV від 15.11.2005, № 3504-IV від 23.02.2006, № 599-VI від 25.09.2008)

Для адміністративного процесу характерний принцип оперативності та економічності. Він спрямований на таку організацію процесу, яка б забезпечувала його швидкість. Враховуючи, що адміністративні справи часто менш складні, ніж, наприклад, справи про кримінальні правопорушення, а також вимагають найшвидшого розв'язання, терміни, що встановлюються законодавством для вирішення індивідуальних адміністративних справ, як правило, невеликі. Також ще одним принципом адміністративного процесу є принцип відповідальності за неприйняття рішення. Він покликаний максимально скоротити терміни розгляду справ і усунути тяганину в адміністративному процесі.

За загальним правилом справи про адміністративні правопорушення розглядаються протягом 15 днів.

Протягом сім днів розглядаються справи про порушення, пов'язані з використанням газу; недотримання вимог щодо ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів; порушення, пов'язані з неефективною експлуатацією паливо-енерговикористовуючого устаткування; невідповідність до роботи резервного паливного господарства.

Протягом п'яти днів – справи про дрібне розкрадання державного або колективного майна; порушення вимог режиму радіаційної безпеки в місцевостях, що зазнали радіоактивного забруднення; виготовлення, зберігання самогону та апарату для його вироблення.

Протягом трьох днів – справи про порушення правил реалізації, експлуатації радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв, а також користування радіочастотним ресурсом України; дрібну спекуляцію; торгівлю з рук у невстановлених місцях; незаконну торговельну діяльність; порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій; порушення законодавства про вибори Президента України і народних депутатів; порушення законодавства про референдум.

Протягом доби повинні бути розглянуті справи про заготівлю, переробку або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції; незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах; ухилення від медичного огляду чи медичного обстеження; нежиття заходів щодо забезпечення охорони посівів снотворного маку чи конопель, місць їх зберігання та переробки; незаконні посів та вирощування снотворного маку чи конопель; порушення правил про валютні операції; дрібне хуліганство; поширювання неправдивих чуток, що можуть викликати паніку серед населення або порушення громадського порядку; розпивання спиртних напоїв у громадських місцях і появу в громадських місцях у п'яному вигляді; злісну непокору законному розпорядженню або вимозі працівника міліції, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця або працівника Державної прикордонної служби України; прояв неповаги до суду, що виразилась у злісному ухиленні від явки в суд свідка, потерпілого, позивача, відповідача або в невідповідності зазначених осіб та інших громадян розпорядженню головуючого чи в порушенні порядку під час судового засідання, так само вчинення будь-ким дій, які свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил; публічні заклики до невиконання вимог працівника міліції чи посадової особи військової служби правопорядку у Збройних силах України; порушення іноземцями та особами без громадянства правил перебування в Україні і транзитного проїзду через територію України; порушення порядку працевлаштування, прийняття на навчання, надання житла, реєстрації, прописки або виписки іноземців та осіб без громадянства та оформлення для них документів; незаконне перетинання або спроба незаконного перетинання державного кордону України; нежиття заходів щодо забезпечення своєчасної реєстрації іноземців і осіб без громадянства; порушення порядку надання іноземцям та особам без громадянства житла, транспортних засобів та сприяння в наданні інших послуг; незаконне перевезення іноземців та осіб без громадянства територією України.

Можливе встановлення інших строків для розгляду справ про адміністративні правопорушення законами України.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства стосовно протидії насильству в сім'ї» від 25.09.2008 № 599-VI частину другу статті 277 після цифр «173–1» доповнено цифрами «173–2», тобто закріплено, що справи про вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми розглядаються протягом доби.

Стаття 278. Підготовка до розгляду справи про адміністративне правопорушення

Орган (посадова особа) при підготовці до розгляду справи про адміністративне правопорушення вирішує такі питання:

- 1) чи належить до його компетенції розгляд даної справи;
- 2) чи правильно складено протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення;
- 3) чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду;
- 4) чи витребувано необхідні додаткові матеріали;
- 5) чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

Кожна стадія адміністративного провадження складається з окремих етапів, що є групи взаємопов'язаних дій. Кожний етап у свою чергу складається з ряду послідовно здійснюваних конкретних дій. Підготовка справи до розгляду є першим етапом стадії розгляду справи. Від цього етапу залежить взагалі законність, справедливість, правильність подальшого розгляду справи. На цьому етапі вирішуються такі питання: 1) чи належить до компетенції цього органа розгляд цієї справи; 2)

чи правильно складено протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення; 3) чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду; 4) чи витребувано необхідні додаткові матеріали; 5) чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

Підготовка до розгляду справи здійснюється особою, уповноваженою вирішувати цю справу, або особами, що займаються саме цією діяльністю відповідно до своєї професії. Такими особами є, наприклад, секретарі відповідних комісій або виконкомів сільської, селищної ради.

У випадку, коли розгляд цієї справи не належить до компетенції цього органа, він не має права його розглядати. Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення надається у главі 17 КпАП.

Якщо при підготовці справи до розгляду будуть знайдені недоліки у протоколі, інших матеріалах справи, то такі документи надсилаються до органа, який порушив справу про адміністративне правопорушення.

Про час і місце розгляду справи повинно бути сповіщено осіб, які беруть участь у справі. Якщо підготовкою справи до розгляду займається секретар відповідної комісії або виконкому сільської, селищної ради, сповіщення осіб покладається на нього. Сповіщення передається правопорушнику під розписку, а у випадку, коли його не застали вдома, то кому-небудь із дорослих членів сім'ї або посадовій особі житлово-експлуатаційної організації, адміністрації за місцем роботи або за місцем навчання порушника. Законом передбачено випадки, коли присутність особи, яка притягається до відповідальності, при розгляді справи є обов'язковою (ст. 268 КпАП). Тоді здійснюється привід такої особи. Усім іншим особам, що беруть участь у справі, сповіщення висилаються. Якщо справа розглядається колегіальним органом, то час і місце розгляду справи визначається його головою, про що потім сповіщаються інші члени органа та зазначені особи.

Вирішується питання і про достатність і наявність додаткових матеріалів, що допомагають при розгляді справи для правильного її вирішення. Якщо будуть встановлені обставини, які виключають провадження по справі, то справа не повинна розглядатися. Однак є деякі нюанси. Так, якщо підготовкою справи до розгляду займається особа одноособово, а розгляд буде колегіальним, то ця особа не вправі припинити розгляд справи. Питання про припинення провадження у справі повинно бути прийнято засіданням колегіального органа. Якщо ж підготовку до розгляду справи здійснює особа, що розглядає справу одноособово, то вона має право на цьому етапі припинити провадження у справі. Таким само чином вирішуються і питання щодо клопотань особи, яка притягається до відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

Стаття 279. Порядок розгляду справи про адміністративне правопорушення

Розгляд справи розпочинається з оголошення складу колегіального органа або представлення посадової особи, яка розглядає дану справу.

Головуючий на засіданні колегіального органа або посадова особа, що розглядає справу, оголошує, яка справа підлягає розгляду, хто притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснює особам, які беруть участь у розгляді справи, їх права і обов'язки. Після цього оголошується протокол про адміністративне правопорушення. На засіданні заслуховуються особи, які беруть участь у розгляді справи, досліджуються докази і вирішуються клопотання. У разі участі в розгляді справи прокурора заслуховується його висновок.

Наступним етапом після підготовки справи до розгляду є етап слухання справи. Він розпочинається з оголошення складу колегіального органа або у випадку, коли справа розглядається посадовою особою, то з представлення цієї особи. Стаття 216 встановлює, що адміністративні комісії мають право розглядати справи про адміністративні правопорушення за наявності не менш як половини членів їх складу, а виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад – за наявності не менш як двох третин від загального складу виконавчого комітету. Правомочність засідань інших колегіальних органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, встановлюється законодавством України. Порядок розгляду справи є однаковим, як при розгляді її посадовою особою, так і при розгляді колегіальним органом. Більш детально порядок розгляду справи про адміністративні правопорушення уповноваженим органом (посадовою особою) надається у відповідних положеннях.

Так, наприклад, у Положенні про адміністративні комісії визначено, що адміністративні комісії розглядають справи на засіданнях, що проводяться не менше двох разів на місяць. Справи розглядаються

відкрито. З метою підвищення виховної і запобіжної ролі провадження в справах про адміністративні правопорушення справи можуть розглядатися у виїзних засіданнях комісії. Справа розглядається в присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Під час відсутності цієї особи справу може бути розглянуто лише у випадках, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи. При розгляді кожної справи про адміністративне правопорушення адміністративною комісією ведеться протокол, в якому зазначаються відомості, які перелічені у ст. 281 КпАП. Справа розглядається у 15 денний строк. Відповідальний секретар адміністративної комісії: 1) заводить на кожний протокол про адміністративне правопорушення окрему справу; 2) здійснює підготовку до розгляду справ про адміністративні правопорушення; 3) вирішує організаційні питання проведення засідань комісії; 4) веде у справах, що розглядаються комісією, протоколи засідань комісії; 5) разом з головою комісії підписує протокол і постанову комісії у справі про адміністративне правопорушення; 6) звертає до виконання постанови про накладення адміністративного стягнення і контролює їх виконання; 7) веде діловодство комісії, облік розглянутих справ про адміністративні правопорушення, забезпечує збереження цих справ.

При розгляді справи колегіальним органом голова колегіального органу, а під час його відсутності заступник голови:

- 1) керує роботою колегіального органу, несе відповідальність за виконання покладених на орган завдань;
- 2) головує на засіданнях органу;
- 3) забезпечує регулярне проведення засідань колегіального органу, визначає коло питань, що підлягають розгляду на черговому засіданні;
- 4) вживає заходів щодо підвищення рівня правової культури і правової підготовки членів колегіального органу;
- 5) підписує протокол і постанову колегіального органу у справі про адміністративне правопорушення.

Обов'язковим при розгляді справи про адміністративне правопорушення є роз'яснення особам, що беруть участь у справі, їх прав та обов'язків та виконання інших вимог цієї статті. Під час заслуховування справи орган (посадова особа), що розглядає справу повинен з'ясувати обставини, що перелічені у ст. 280 КпАП шляхом ознайомлення з протоколом, матеріалами справи, заслуховування осіб, які беруть участь у справі, дослідження доказів, вирішення клопотань, а також заслуховування висновку прокурора, якщо він теж бере участь у справі.

Стаття 280. Обставини, що підлягають з'ясуванню при розгляді справи про адміністративне правопорушення

Орган (посадова особа) при розгляді справи про адміністративне правопорушення зобов'язаний з'ясувати: чи було вчинено адміністративне правопорушення, чи винна дана особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності, чи є обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, чи заподіяно майнову шкоду, чи є підстави для передачі матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд громадської організації, трудового колективу, а також з'ясувати інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

[Стаття 280 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 1117-11 від 16.10.85, Законом № 2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001.]

Від всебічності і об'єктивності з'ясування усіх обставин у справі залежить прийняття правильного рішення уповноваженим на те органом. При розгляді справи необхідно з'ясувати:

- чи було вчинено адміністративне правопорушення. Визначення адміністративного правопорушення надається у ст. 9 КпАП. Діяння повинно містити усі ознаки складу правопорушення, за відсутності хоча б однієї вважається відсутнім склад у цілому. Також правопорушення повинно бути передбачено КпАП;
- чи винна ця особа в його вчиненні. З огляду на презумпцію невинуватості, особа яка притягається до адміністративної відповідальності, вважається невинною доти, поки інше не буде доведено в установленому законом порядку. Уважно, повно, об'єктивно, всебічно досліджуючи докази у справі, ознайомлюючись із матеріалами справи, орган (посадова особа) вирішує чи є особа винною у вчиненні цього правопорушення;

- чи підлягає особа відповідальності. Законом передбачені випадки, коли особа, хоча і вчинила адміністративне правопорушення, відповідальності не підлягає. Так відбувається, наприклад, коли правопорушення вчинила неосудна особа, або особа діяла у стані крайньої необхідності чи необхідної оборони;

- чи є обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність. До обставин, що пом'якшують відповідальність належать: шире розкаяння винного; відвернення винним шкідливих наслідків правопорушення, добровільне відшкодування збитків або усунення заподіяної шкоди; вчинення правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання або при збігу тяжких особистих чи сімейних обставин; вчинення правопорушення неповнолітнім; вчинення правопорушення вагітною жінкою або жінкою, яка має дитину віком до одного року. Законами України може бути передбачено й інші обставини, що пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення. Орган (посадова особа), який вирішує справу про адміністративне правопорушення, може визнати пом'якшувачими і обставини, не зазначені в законі. На відміну від обставин, що пом'якшують відповідальність, перелік обставин, що її обтяжують, є вичерпним і ніякі інші обставини такими визнаватися не можуть. Обставинами, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення, визнаються:

- 1) продовження протиправної поведінки, незважаючи на вимогу уповноважених на те осіб припинити її;
- 2) повторне протягом року вчинення однорідного правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню; вчинення правопорушення особою, яка раніше вчинила злочин;
- 3) втягнення неповнолітнього в правопорушення;
- 4) вчинення правопорушення групою осіб;
- 5) вчинення правопорушення в умовах стихійного лиха або за інших надзвичайних обставин;
- 6) вчинення правопорушення в стані сп'яніння. Орган (посадова особа), який накладає адміністративне стягнення, залежно від характеру адміністративного правопорушення може не визнати цю обставину обтяжуючою;

- чи заподіяно майнову шкоду. У результаті вчинення правопорушення громадянину, підприємству, організації, установі може бути заподіяно майнову шкоду. Порядок вирішення цього питання регулюється ст. 40 КпАП та ст. 229, ст. 230 КпАП.

- чи є підстави для передачі матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд громадської організації, трудового колективу. Такими підставами слід вважати доцільність застосувати захід громадського впливу до правопорушника з урахуванням характеру вчиненого правопорушення і особи правопорушника;

- та інші обставини, що впливають на правильне вирішення справи.

Важливим є обов'язок органу (посадової особи) з'ясувати причини та умови вчинення правопорушення. Це необхідно для індивідуалізації відповідальності правопорушника, для проведення профілактичних робіт задля попередження вчинення правопорушень у майбутньому, як цією особою, так і іншими, а також для дослідження науковцями проблеми вчинення правопорушень. Вивченням причин та умов вчинення адміністративних правопорушень займається така наука, як адміністративна деліктологія.

Орган (посадова особа), який розглядає справу, повинен при з'ясуванні причин та умов вчинення правопорушення користуватися лише визначеними законом процесуальними засобами та у межах своєї компетенції (наприклад, особистий огляд, пояснення осіб, які беруть участь у справі та інші).

Стаття 281. Протокол засідання колегіального органу по справі про адміністративне правопорушення

При розгляді колегіальним органом справи про адміністративне правопорушення ведеться протокол, в якому зазначаються:

- 1) дата і місце засідання;
- 2) найменування і склад органу, який розглядає справу;
- 3) зміст справи, що розглядається;
- 4) відомості про явку осіб, які беруть участь у справі;
- 5) пояснення осіб, які беруть участь у розгляді справи, їх клопотання і результати їх розгляду;
- 6) документи і речові докази, досліджені при розгляді справи;

7) відомості про оголошення прийнятої постанови і роз'яснення порядку та строків її оскарження.

Протокол засідання колегіального органу підписується головуючим на засіданні і секретарем цього органу.

З метою фіксації обставин розглядуваної справи, а також ходу самого слухання справи колегіальним органом ведеться протокол засідання такого органу у справі про адміністративне правопорушення. Ця стаття надає перелік відомостей, які повинні бути занесені до протоколу. Ведеться протокол відповідальним секретарем. Протокол підписується головуючим та секретарем органу. Після слухання справи протокол підшивається до справи. У випадку, коли є якісь документи, що належать до відомостей, занесених у протокол, ці документи є невід'ємною частиною протоколу і підшиваються до справи разом із протоколом.

Коли справа розглядається посадовою особою одноособово, то протокол згідно із цією статтею не ведеться. Однак у журналі обліку адміністративних справ може робитися відмітка про присутність осіб, що беруть участь у справі.

Відповідальність за недодержання вимог цієї статті не передбачена.

Стаття 282. Пропозиції про усунення причин та умов, що сприяли вчиненню адміністративних правопорушень

Орган (посадова особа), який розглядає справу, встановивши причини та умови, що сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, вносить у відповідний державний орган чи орган місцевого самоврядування, громадську організацію або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Про вжиті заходи протягом місяця з дня надходження пропозиції повинно бути повідомлено орган (посадову особу), який вніс пропозицію.

[Стаття 282 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001.]

При розгляді справи про адміністративне правопорушення орган (посадова особа), який розглядає справу, повинен з'ясувати причини та умови вчинення правопорушення. З'ясувавши ці обставини, орган (посадова особа) вносить пропозицію до відповідного державного органу чи в орган місцевого самоврядування, громадську організацію або посадовій особі про усунення цих причин та умов. Така пропозиція повинна бути законною, реальною, відповідати наявним ситуаціям. Орган (посадова особа), який розглядає справу, згідно із ст. 6 КпАП повинен розробляти і здійснювати заходи, спрямовані на запобігання адміністративним правопорушенням, виявляти й усувати причини та умови, які сприяють їх вчиненню, на виховання громадян у дусі високої свідомості і дисципліни, суворого додержання законів України. Тому орган (посадова особа), отримавши пропозицію щодо усунення певних причин та умов вчинення правопорушень, повинен зробити усе можливе для приведення пропозиції у виконання. Про вжиті заходи протягом місяця повинно бути повідомлено орган (посадову особу), який вніс пропозицію. Пропозиції щодо заходів, направлених на усунення причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень, можуть бути загальними та спеціальними. Перші формуються при аналізі розгляду декількох справ, узагальнюються певні причини та умови, робиться відповідний висновок. Інші стосуються конкретного правопорушення і направлені на запобігання вчинення саме такого адміністративного правопорушення. Відповідальність за невжиття заходів, необхідних для реалізації внесеної пропозиції, не передбачається.

Глава 23

Постанова по справі про адміністративне правопорушення

Стаття 283. Зміст постанови по справі про адміністративне правопорушення

Розглянувши справу про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) виносить постанову по справі. Постанова виконавчого органу сільської, селищної, міської ради по справі про адміністративне правопорушення приймається у формі рішення.

Постанова повинна містити: найменування органу (посадової особи), який виніс постанову, дату розгляду справи; відомості про особу, щодо якої розглядається справа; опис обставин, установлених при розгляді справи; зазначення нормативного акта, який передбачає відповідальність за дане адміністративне правопорушення; прийняте по справі рішення.

Якщо при вирішенні питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення органами (посадовими особами), переліченими у пунктах 1–4 статті 213 цього Кодексу, одночасно вирішується питання про відшкодування винним майнової шкоди, то в постанові по справі зазначаються розмір шкоди, що підлягає стягненню, порядок і строк її відшкодування.

Постанова по справі повинна містити вирішення питання про вилучені речі і документи, а також вказівку про порядок і строк її оскарження.

Постанова колегіального органу приймається простою більшістю голосів членів колегіального органу, присутніх на засіданні.

Постанова по справі про адміністративне правопорушення підписується посадовою особою, яка розглянула справу, а постанова колегіального органу – головуючим на засіданні і секретарем цього органу.

У випадках, передбачених законодавством України, про захід стягнення робиться відповідний запис на протоколі про адміністративне правопорушення або постанова оформляється іншим установленим способом.

(Стаття 283 із змінами, внесеними згідно із Законами № 244/94-ВР від 15.11.94, № 2342-ІІ від 05.04.2001, № 586-VI від 24.09.2008)

Розглянувши всі документи, з'ясувавши всі необхідні обставини, орган (посадова особа) робить певний висновок щодо цієї справи, який оформлюється постановою у справі. Якщо справу розглядав орган сільської, селищної, міської ради, то він приймає постанову у формі рішення. При розгляді справи колегіальним органом постанова приймається простою більшістю голосів членів колегіального органу, присутніх на засіданні. До того ж колегіальний орган повинен бути правомочним прийняти постанову у справі, що регулюється ст. 216 КпАП. Постанова повинна бути підписана посадовою особою, яка розглянула справу, а при розгляді справи колегіальним органом – головуючим на засіданні та секретарем цього органу.

Ця стаття врегульовує зміст та форму постанови. Постанова повинна містити:

– найменування органу (посадової особи), який виніс постанову, дату розгляду справи. Це необхідно для того, щоб, по-перше, забезпечити законність винесеної постанови, тобто справу повинен розглядати правомочний орган, по-друге, визначення органу, в який може бути оскаржено постанову, по-третє, щоб визначити строки оскарження постанови, строк її виконання;

– відомості про особу, щодо якої розглядається справа. Тут мається на увазі зазначення прізвища, ім'я, по батькові, вік, дата народження, місце праці (навчання), місце проживання, та інші відомості, що стосуються до особи правопорушника. Дані, що певною мірою характеризують особу з позитивного (наприклад, наявність заслуг перед батьківщиною, подяки від керівництва за місцем роботи чи навчання, позитивні характеристики та інше) або з негативного (наприклад, судимість, неодно-

разове порушення норм поведінки у суспільстві) боку, доцільно було б зазначати у протоколі про адміністративне правопорушення для сприяння прийняттю правильного рішення у справі. В такому випадку у постанові треба було б зазначити посилання на ці обставини, в зв'язку з якими було прийнято саме це рішення;

– опис обставин, встановлених при розгляді справи. Фіксування цих обставин необхідно в зв'язку з тим, що вони відображають зміст справи;

– зазначення нормативного акта, який передбачає відповідальність за це адміністративне правопорушення. Ця вимога забезпечує законність та правомірність накладення адміністративного стягнення, а також дає змогу посилатися на цей нормативний акт при виникненні питань щодо конкретного адміністративного стягнення;

– прийняття у справі рішення. Рішення може бути таким: накласти адміністративне стягнення; застосувати заходи впливу, що перелічені у ст. 24¹ КпАП або закрити справу. При прийнятті рішення про накладення адміністративного стягнення обов'язково зазначається яке саме стягнення застосовується до правопорушника.

Якщо у результаті вчинення правопорушення було заподіяно майнову шкоду, то під час вирішення питання про накладення адміністративного стягнення одночасно можливий розгляд також питання і про відшкодування винним майнової шкоди. До того ж це питання може бути розглянуто адміністративною комісією, виконавчим органом сільської, селищної, міської ради у випадку, якщо сума шкоди не перевищує двох неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Суддя вирішує дане питання незалежно від розміру шкоди. Прийняття рішення щодо відшкодування майнової шкоди обов'язково заноситься до постанови у справі із зазначенням розміру шкоди, порядку і строку її відшкодування.

У випадку, коли під час затримання, особистого огляду або огляду речей були вилучені речі і документи, постанова у справі повинна зазначати, яким чином вирішується питання щодо них. Обов'язковим є зазначення ідентифікуючих ознак предметів і документів, що були вилучені, задля усунення помилок при виконанні прийнятого рішення.

Однією із гарантій забезпечення захисту прав особи, щодо якої винесено постанову, а також потерпілого є їх право на оскарження винесеної постанови. Тому постанова у справі повинна містити вказівку про порядок і строк її оскарження (що регулюється главою 24 КпАП).

При розгляді справ про адміністративне правопорушення посадові особи, крім КпАП та інших нормативних актів загального характеру, керуються також положенням про органи, представниками яких вони є (наприклад, Положення про адміністративні комісії). Законодавством передбачено, що у певних випадках можливо зробити запис про захід стягнення на протоколі про адміністративне правопорушення. Надання такої можливості покликано забезпечити оперативність провадження. Таким правом користуються, наприклад, начальник райвідділу міліції або його заступник.

Відповідно до Закону України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» у частині другій статті 283 слово «викладення» замінено словом «опис».

Стаття 284. Види постанов по справі про адміністративне правопорушення

По справі про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) виносить одну з таких постанов:

- 1) про накладення адміністративного стягнення;
- 2) про застосування заходів впливу, передбачених статтею 24¹ цього Кодексу;
- 3) про закриття справи.

Постанова про закриття справи виносить при оголошенні усного зауваження, передачі матеріалів на розгляд громадської організації чи трудового колективу або передачі їх прокурору, органу досудового слідства чи дізнання, а також при наявності обставин, передбачених статтею 247 цього Кодексу.

[Стаття 284 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 1117–II від 16.10.85; Законами № 244/94-ВР від 15.11.94, № 2342-II (2342–14) від 05.04.2001, № 762-IV (762–15) від 15.05.2003]

Ця стаття встановлює вичерпний перелік постанов, які можуть бути прийняті в результаті розгляду справи про адміністративне правопорушення. Усі питання, необхідні для розгляду справи,

та недоліки, які перешкоджають розгляду справи (наприклад, недостатність доказів), вирішуються на етапі підготовки справи до розгляду (див. коментар до ст. 278 КпАП). Тому прийняття будь-яких інших постанов є незаконним.

У справі про адміністративне правопорушення може бути винесено таку постанову:

– про накладення адміністративного стягнення. Таке рішення є свідченням того, що особа визнана винною у вчиненні правопорушення. В постанові про адміністративне стягнення обов'язково зазначається, яке саме стягнення накладається на правопорушника. Види адміністративних стягнень надаються у главі 3 КпАП;

– про застосування заходів впливу, передбачених ст. 24¹ КпАП (щодо право-порушень, вчинених неповнолітніми від 16 до 18 років). Такими заходами є: зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого; застереження; догана або сувора догана; передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

– про закриття справи. Закриття справи можливе у встановлених законом випадках.

По-перше, постанова про закриття справи виносить при оголошенні усного зауваження. Усне зауваження виносить органом (посадовою особою), уповноваженим вирішувати справу, якщо він вирішує звільнити порушника від адміністративної відповідальності у зв'язку з малозначністю вчиненого адміністративного правопорушення.

По-друге, прийняття постанови про закриття справи можливе при передачі матеріалів на розгляд громадської організації чи трудового колективу. Передача матеріалів зазначеним суб'єктам можлива, якщо, враховуючи характер вчиненого правопорушення і особу правопорушника, орган (посадова особа), що розглядає справу, вирішить, що доцільніше буде до особи, що вчинила правопорушення, застосувати захід громадського впливу.

По-третє, постанова про закриття справи виносить при передачі матеріалів справи прокурору, органу досудового слідства чи дізнання. Орган (посадова особа) передає матеріали прокурору, органу досудового слідства або дізнання у випадку, коли він при розгляді справи дійде висновку, що в порушенні є ознаки злочину. Правоохоронна практика свідчить, що досягти ідеально диференційованого підходу до розмежування злочину й адміністративного проступку неможливо. Тому законодавством було встановлено, що за наявності у діянні ознак і злочину, і проступку, воно визнається злочином, а винний притягається до більш суворої відповідальності. Саме тому встановлюється обов'язок передати матеріали справи прокурору, органу досудового слідства або дізнання. До того ж постанова про закриття справи надсилається до зазначених органів разом з матеріалами справи. Матеріали справи надсилаються за підслідністю, після чого справа розглядається у кримінально-виконавчому провадженні.

По-четверте, у випадку, коли є такі обставини:

- 1) відсутність події і складу адміністративного правопорушення;
- 2) недосягнення особою на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку;
- 3) неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність;
- 4) вчинення дії особою в стані крайньої необхідності або необхідної оборони;
- 5) видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення;
- 6) скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність;
- 7) закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення строків, передбачених ст. 38 КпАП;
- 8) наявність за тим самим фактом щодо особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, постанови компетентного органа (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення, або не скасованої постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення, а також порушення за цим фактом кримінальної справи;
- 9) смерть особи, щодо якої було розпочато провадження в справі, – виносить постанова про закриття справи. У випадку, коли необхідно перевірити наявність перелічених обставин, розгляд справи відкладається до отримання усіх необхідних даних.

Стаття 285. Оголошення постанови по справі про адміністративне правопорушення і вручення копії постанови

Постанова оголошується негайно після закінчення розгляду справи. Копія постанови протягом трьох днів вручається або висилається особі, щодо якої її винесено.

Копія постанови в той же строк вручається або висилається потерпілому на його прохання.

Копія постанови вручається під розписку. В разі, якщо копія постанови висилається, про це робиться відповідна відмітка у справі.

По справах про порушення митних правил копія постанови вручається особам, щодо яких її винесено, в порядку, встановленому Митним кодексом України.

У випадках, передбачених статтею 258 цього Кодексу, копія постанови уповноваженої посадової особи у справі про адміністративне правопорушення вручається особі, щодо якої її винесено, на місці вчинення правопорушення.

По справах про адміністративне правопорушення, передбачені статтями 174 і 191 цього Кодексу, щодо особи, якій вогнепальну зброю, а також бойові припаси ввірено в зв'язку з виконанням службових обов'язків або передано в тимчасове користування підприємством, установою, організацією, суд надсилає копію постанови, крім того, відповідному підприємству, установі або організації для відома і органу внутрішніх справ для розгляду питання про заборону цій особі користуватися вогнепальною зброєю.

(Стаття 285 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2342-ІІ від 05.04.2001, № 586-VI від 24.09.2008)

Стадія розгляду справи про адміністративне правопорушення закінчується оголошенням постанови, винесеної компетентним органом. Негайність оголошення постанови зумовлена як швидкістю і оперативністю провадження, так і забезпеченням захисту прав особи, щодо якої винесена постанова, і потерпілого. Якщо особа, яка притягається до відповідальності, не була присутня при розгляді справи, копія винесеної постанови висилається або вручається їй протягом трьох днів з моменту її винесення. Також копія висилається або вручається цій особі і у випадку, коли вона була присутньою, але заявила про своє бажання отримати копію постанови. До того ж немає значення, в якій формі (усній чи письмовій) вона це зробила. Потерпілий теж на своє прохання отримує копію постанови у той самий строк. Постанова вручається під розписку. У разі, коли постанову було вислано поштою, про це робиться відмітка у справі.

Стаття 174 КпАП та ст. 191 КпАП передбачають відповідальність за стрільбу з вогнепальної, холодної металевий чи пневматичної зброї в населених пунктах і в не відведених для цього місцях або з порушенням встановленого порядку, а також за порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів відповідно. Коли вогнепальна зброя та боєприпаси ввірені особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків або передані в тимчасове користування підприємством, організацією, установою і особа вчинила зазначені правопорушення, суд висилає копію постанови відповідному підприємству, організації, установі для відома. Також у такому випадку копія постанови надсилається органу внутрішніх справ для розгляду питання про заборону цій особі користуватися вогнепальною зброєю.

Відповідно до Закону України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» статтю 285 після частини четвертої доповнено новою частиною, яка визначає, що у випадках, коли протокол про адміністративне правопорушення не складається (ст. 258 КпАП), копія постанови уповноваженої посадової особи у справі про адміністративне правопорушення вручається особі, щодо якої її винесено, на місці вчинення правопорушення. У зв'язку з цим колишня частина п'ята вважається частиною шостою.

(Статтю 286 виключено на підставі Закону № 586-VI від 24.09.2008)

Глава 24 ОСКАРЖЕННЯ І ОПРОТЕСТУВАННЯ ПОСТАНОВИ ПО СПРАВІ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Стаття 287. Право оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення

Постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено особою, щодо якої її винесено, а також потерпілим.

Постанова районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду (судді) про накладення адміністративного стягнення може бути оскаржена в порядку, визначеному цим Кодексом.

(Стаття 287 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2342-ІІ від 05.04.2001, № 586-VI від 24.09.2008)

Однією з найважливіших гарантій захисту прав людини є право правопорушника на оскарження постанови у справі про адміністративне правопорушення. Це дієвий засіб забезпечення законності та підстава для перевірки обґрунтованості прийнятих у справі рішень. Оскарження сприяє найшвидшому виявленню та виправленню недоліків, що були допущені при розгляді справи, є певним контролем та перевіркою роботи органів, що уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення. Під час розгляду скарги орган (посадова особа), який одержав скаргу, встановлює чи дійсно в діях особи, яка притягається до відповідальності, є склад правопорушення, чи правильно оформлено документи, чи не перевищив орган (посадова особа), який розглянув справу, свої повноваження тощо.

Правом на оскарження постанови наділені особа, щодо якої винесено постанову, та потерпілий. У разі, коли такими особами є неповнолітні або особи, що через свої фізичні або психічні вади не можуть здійснювати свої права, то їх інтереси представляють їх законні представники. Ними є батьки, усиновителі, опікуни, піклувальники. Також кожен громадянин України має право на правову допомогу. Її надають захисники. Захисник має право від імені та за дорученням особи, яка його запросила, подавати скарги на рішення органу (посадової особи), який розглядає справу. Захисник сприяє більш повному здійсненню прав особи, яка його запросила. У випадку, коли скаргу подано особою, яка не має на це право, скарга не розглядається.

Якщо розгляд одержаної скарги не входить до повноважень органа (посадової особи), що отримав скаргу, вона в термін не більше п'яти днів пересилається ними за належністю відповідному органу чи посадовій особі, про що повідомляється громадянину, який подав скаргу. У разі якщо скарга не містить даних, необхідних для прийняття обґрунтованого рішення органом чи посадовою особою, вона в той самий строк повертається громадянину з відповідними роз'ясненнями. Забороняється направляти скарги громадян для розгляду тим органам або посадовим особам, дії чи рішення яких оскаржуються. Також не підлягає розгляду скарга на постанову про накладення адміністративного стягнення, винесена районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом. Така постанова є остаточною і оскарженню в порядку адміністративного провадження, крім передбачених законом випадків, не підлягає.

Законом не передбачено ніяких вимог щодо форм скарг у адміністративному провадженні. Однак Закон України «Про звернення громадян» від 12.10.1996 р. встановлює загальні вимоги до скарг. До рішень, які можуть бути оскаржені, належать такі у сфері управлінської діяльності, внаслідок яких:

- порушено права і законні інтереси чи свободи громадянина (групи громадян);
- створено перешкоди для здійснення громадянином його прав і законних інтересів чи свобод;
- незаконно покладено на громадянина які-небудь обов'язки або його незаконно притягнуто до відповідальності.

Унаслідок розгляду скарги можливе прийняття такого рішення:

- 1) залишення постанови без змін, а скарги без задоволення;
- 2) скасування постанови і надіслання справи на новий розгляд. Підставами для скасування постанови є: неповне встановлення необхідних для вирішення справи обставин, недоказаність встановлених обставин, невідповідність висновків обставинам справи, порушення або неправильне застосування норм матеріального або процесуального права. Також постанова скасовується у випадку, коли справа

40 — 9-1161

була розглянута неправомочним органом (посадовою особою). Тоді справа надсилається за належністю.

3) скасування постанови і закриття справи;

4) зміна заходу стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, з тим, щоб стягнення не було посилено.

Відповідно до Закону України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» частину другу статті 287 викладено у новій редакції, відповідно до якої постанова районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду (судді) про накладення адміністративного стягнення може бути оскаржена в порядку, визначеному цим Кодексом. Порядок оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення визначено у ст. 288 КпАП.

Стаття 288. Порядок оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення

Постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено:

1) постанову адміністративної комісії – у виконавчий комітет відповідної ради або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України, з особливостями, встановленими цим Кодексом;

2) рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради – у відповідну раду або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України, з особливостями, встановленими цим Кодексом;

3) постанову іншого органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення – у вищестоящий орган (вищестоящій посадовій особі) або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України, з особливостями, встановленими цим Кодексом.

Постанову про одночасне накладення основного і додаткового адміністративних стягнень може бути оскаржено за вибором особи, щодо якої її винесено, чи потерпілого в порядку, встановленому для оскарження основного або додаткового стягнення;

(Пункт 4 частини першої статті 288 виключено на підставі Закону № 2342-II від 05.04.2001)

(Пункт 5 частини першої статті 288 виключено на підставі Закону № 2342-II від 05.04.2001)

Скарга подається в орган (посадовій особі), який виніс постанову по справі про адміністративне правопорушення, якщо інше не встановлено законодавством України. Скарга, що надійшла, протягом трьох діб надсилається разом із справою органу (посадовій особі), правомочному відповідно до цієї статті її розглядати.

Постанову уповноваженого органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення може бути скасовано або змінено за протестом прокурора керівником відповідного органу, а також незалежно від наявності протесту прокурора – керівником вищестоящего органу.

Особа, яка оскаржила постанову у справі про адміністративне правопорушення, звільняється від сплати державного мита.

(Стаття 288 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 2010-11 від 03.04.86, № 7542-11 від 19.05.89; Законами № 2857-12 від 15.12.92, № 244/94-ВР від 15.11.94, № 557-IV від 24.03.99, № 2342-II від 05.04.2001, № 586-VI від 24.09.2008)

Ця стаття визначає, які саме органи мають право розглядати скаргу, подану при оскарженні постанови у справі про адміністративне правопорушення. Визначення цього органа прямо залежить

від того, який саме орган прийняв постанову у справі. Так, якщо справу розглядала адміністративна комісія, скарга розглядається виконкомом відповідної ради; якщо справу розглядала виконком сільської, селищної, міської ради – відповідна рада; при розгляді справи іншим органом (посадовою особою) – вищестоящим органом (посадовою особою). До того ж слід зауважити, що незалежно від того, який орган розглядав справу, оскаржити постанову завжди можна у районному, районному у місті, міському чи міськрайонному суді. Рішення суду в такому випадку є остаточним. Воно може бути скасовано лише в порядку наглядового провадження.

За загальним правилом скарга подається в орган (посадовій особі), який виніс постанову по справі. При цьому подача скарги в інший орган встановлюється законодавством України. Орган (посадова особа), одержавши скаргу, зобов'язаний надіслати її разом із матеріалами справи органу (посадовій особі), правомочному її розглядати. Термін, встановлений для цього – три доби.

При накладенні на особу одночасно і основного, і додаткового стягнення, вона може за своїм вибором його оскаржити в порядку, встановленому законом. Таким самому правом користується і потерпілий.

До внесення змін у коментовану статтю Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» передбачалося, що постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено: 1) постанову адміністративної комісії – у виконавчий комітет відповідної ради або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, рішення якого було остаточним; 2) рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради – у відповідну раду або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, рішення якого було остаточним; 3) постанову іншого органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення – у вищестоящий орган (вищестоящій посадовій особі) або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, рішення якого було остаточним. Відповідно до змін, внесених Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р. у пунктах 1–3 частини першої слова «рішення якого є остаточним» було замінено словами «у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України, з особливостями, встановленими цим Кодексом». Таким чином, після внесення вказаних змін постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд у порядку адміністративного судочинства. Це цілком узгоджується із положеннями ст. 17 Кодексу адміністративного судочинства України, яка визначає, що компетенція адміністративних судів поширюється у тому числі на спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності. Однак при цьому необхідно пам'ятати, що відповідно до частини другої цієї ж статті компетенція адміністративних судів не поширюється на публічно-правові справи про накладення адміністративних стягнень.

Крім того, останню у попередній редакції частину статті 288 КпАП було замінено двома новими частинами, в яких закріплено право прокурора своїм протестом і право керівника вищестоящего органу скасувати чи змінити постанову про накладення адміністративного стягнення, а також встановлено, що особа, яка оскаржила постанову у справі про адміністративне правопорушення, звільняється від сплати державного мита.

Стаття 289. Строк оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення

Скаргу на постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути подано протягом десяти днів з дня винесення постанови. В разі пропуску зазначеного строку з поважних причин цей строк за заявою особи, щодо якої винесено постанову, може бути поновлено органом (посадовою особою), правомочним розглядати скаргу.

Ця стаття визначає строк, протягом якого може бути оскаржено постанову у справі про адміністративне правопорушення – 10 днів. Цей строк починає обчислюватися з моменту винесення постанови. Можливі ситуації, коли встановлений строк був пропущений. У випадку, якщо він був пропущений з поважних причин, його може бути поновлено. До того ж особа, яка має право на оскарження постанови у справі (це – потерпілий, особа, щодо якої її винесено, законний представник цих осіб та захисник, за дорученням і від імені свого підзахисного), надає письмову заяву про поновлення

строку. В заяві обов'язково вказується причина, з якої був пропущений строк. Орган (посадова особа), який розглядає заяву, перевіряє обґрунтованість причини, за власним переконанням вирішує, чи є вона поважною. В загальних випадках поважними вважаються хвороба особи, її від'їзд у службових справах, інші. Заяву щодо поновлення строку скарги може бути подано до органу, що має право розглядати скаргу, або до суду.

Стаття 290. Опротестування постанови по справі про адміністративне правопорушення

Постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути опротестовано прокурором протягом десяти днів з дня винесення постанови.

(Стаття 290 із змінами, внесеними згідно із Законом № 586-VI від 24.09.2008)

Щодо особливостей прокурорського нагляду за виконанням законів при провадженні в справах про адміністративні правопорушення див. коментар до статті 250 КпАП.

Відповідно до Закону України № 586-VI від 24.09.2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» текст статті 290 доповнено словами «протягом десяти днів з дня винесення постанови».

Стаття 291. Набрання постановою адміністративного органу (посадової особи) у справі про адміністративне правопорушення законної сили

Постанова адміністративного органу (посадової особи) у справі про адміністративне правопорушення набирає законної сили після закінчення строку оскарження (опротестування) цієї постанови, за винятком постанов про застосування стягнення, передбаченого статтею 26 цього Кодексу, а також у випадках накладення штрафу, що стягується на місці вчинення адміністративного правопорушення.

(Стаття 291 в редакції Закону № 586-VI від 24.09.2008)

Нова редакція коментованої статті пов'язана із змінами порядку оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення. Порядок оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення визначено у ст. 288 КпАП. Строк оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення, відповідно до положень ст. 289 КпАП, складає десять днів з дня винесення постанови. В разі пропуску зазначеного строку з поважних причин цей строк за заявою особи, щодо якої винесено постанову, може бути поновлено органом (посадовою особою), правомочним розглядати скаргу. Виняток складають постанова про застосування попередження як заходу адміністративного стягнення (ст. 26 КпАП), а також випадки накладення штрафу, що стягується на місці вчинення адміністративного правопорушення.

Стаття 292. Строк розгляду скарги і протесту на постанову по справі про адміністративне правопорушення

Скарга і протест на постанову по справі про адміністративне правопорушення розглядаються правомочними органами (посадовими особами) в десятиденний строк з дня їх надходження, якщо інше не встановлено законами України.

[Стаття 292 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2342-II (2342-14) від 05.04.2001.]

Постанову про накладення адміністративного стягнення може бути оскаржено протягом 10 днів. Розглядати скаргу має право лише уповноважений на те орган. Перелік таких органів надається у ст. 288 КпАП. Законодавством встановлені досить короткі строки розгляду скарги і протесту на постанову про адміністративні правопорушення, що покликане реалізувати принцип оперативності та економічності адміністративного процесу. Термін, протягом якого може бути розглянута скарга, дорівнює 10 дням. Інший термін розгляду скарги встановлюється виключно законами України.

Стаття 293. Розгляд скарги і протесту на постанову по справі про адміністративне правопорушення

Орган (посадова особа) при розгляді скарги або протесту на постанову по справі про адміністративне правопорушення перевіряє законність і обґрунтованість винесеної постанови і приймає одне з таких рішень:

- 1) залишає постанову без зміни, а скаргу або протест без задоволення;
- 2) скасовує постанову і надсилає справу на новий розгляд;
- 3) скасовує постанову і закриває справу;

4) змінює захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, з тим, однак, щоб стягнення не було посилено.

Якщо буде встановлено, що постанову винесено органом (посадовою особою), неправомочним вирішувати цю справу, то така постанова скасовується і справа надсилається на розгляд компетентного органу (посадової особи).

Провадження в справах про адміністративні правопорушення здійснюється на основі суворого додержання закону; застосування уповноваженими на те органами і посадовими особами заходів адміністративного впливу провадиться в межах їх компетенції, у точній відповідності з законом – у цих положеннях закріплений принцип законності. Надання певним особам права оскарження постанови про накладення адміністративного стягнення є гарантією забезпечення додержання вимог законів при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення. Постанова у справі повинна бути обґрунтованою, тобто адміністративне стягнення повинно відповідати матеріалам справи про адміністративне правопорушення. Саме при розгляді скарги перевіряється законність та обґрунтованість винесеної постанови. В результаті розгляду скарги орган (посадова особа) приймає одне з перелічених у цій статті рішень. До того ж встановлюється чи дійсно в діях особи, щодо якої винесено постанову, є склад правопорушення, чи правильно оформлено документи, чи уповноважений орган вирішував справу, чи не перевищив орган (посадова особа), який розглянув справу, свої повноваження, чи дотримані усі строки, тощо. Дуже важливим питанням при розгляді скарги є компетентність органу (посадової особи), що виніс постанову. У випадку, коли цей орган (посадова особа) не мав права розглядати цю справу про адміністративне правопорушення та накладати певний вид адміністративного стягнення, постанова такого органу скасовується, а справа надсилається на розгляд компетентного органу.

У випадку, коли орган (посадова особа), що розглядає скаргу, дійде висновку, що постанова є законною та обґрунтованою, постанова залишається без змін, а скарга – без задоволення. З цього моменту постанова вступає в силу і орган (посадова особа), на який покладено обов'язок звернення постанови, починає її виконувати. В іншому випадку постанова або скасовується повністю, або змінюється захід стягнення відповідно до закону. До того ж у всіх випадках рішення органу (посадової особи) в результаті розгляду скарги повинно бути вмотивованим, повним, відповідати на питання, що були підняті у скарзі.

Стаття 294. Набрання постановою судді у справі про адміністративне правопорушення законної сили та перегляд постанови

Постанова судді у справах про адміністративне правопорушення набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги чи протесту прокурора, за винятком постанов про застосування стягнення, передбаченого статтею 32 цього Кодексу.

Постанова судді у справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржена особою, яку притягнуто до адміністративної відповідальності, її законним представником, захисником, потерпілим, його представником або на неї може бути внесено протест прокурора протягом десяти днів з дня винесення постанови. Апеляційна скарга, протест прокурора, подані після закінчення цього строку, повертаються апеляційним судом особі, яка її подала, якщо вона не заявляє клопотання

про поновлення цього строку, а також якщо у поновленні строку відмовлено.

Апеляційна скарга, протест прокурора подаються до відповідного апеляційного суду через місцевий суд, який виніс постанову. Місцевий суд протягом трьох днів надсилає апеляційну скаргу, протест прокурора разом із справою у відповідний апеляційний суд.

Апеляційний перегляд здійснюється суддею судової палати апеляційного суду в кримінальних справах протягом двадцяти днів з дня надходження справи до суду.

Апеляційний суд повідомляє про дату, час і місце судового засідання особу, яка подала скаргу, прокурора, який приніс протест, інших осіб, які беруть участь у провадженні у справі про адміністративне правопорушення, не пізніше ніж за три дні до початку судового засідання.

Неявка в судове засідання особи, яка подала скаргу, прокурора, який виніс протест, інших осіб, які беруть участь у провадженні у справі про адміністративне правопорушення, не перешкоджає розгляду справи, крім випадків, коли є поважні причини неявки або в суду відсутня інформація про належне повідомлення цих осіб.

Апеляційний суд переглядає справу в межах апеляційної скарги. Суд апеляційної інстанції не обмежений доводами апеляційної скарги, якщо під час розгляду справи буде встановлено неправильне застосування норм матеріального права або порушення норм процесуального права. Апеляційний суд може дослідити нові докази, які не досліджувалися раніше, якщо визнає обґрунтованим ненадання їх до місцевого суду або необґрунтованим відхилення їх місцевим судом.

За наслідками розгляду апеляційної скарги, протесту прокурора суд апеляційної інстанції має право:

- 1) залишити апеляційну скаргу чи протест прокурора без задоволення, а постанову без змін;
- 2) скасувати постанову та закрити провадження у справі;
- 3) скасувати постанову та прийняти нову постанову;
- 4) змінити постанову.

У разі зміни постанови в частині накладення стягнення, в межах, передбачених санкцією статті цього Кодексу, воно не може бути посилено.

Постанова апеляційного суду набирає законної сили негайно після її винесення, є остаточною й оскарженню не підлягає.

Після закінчення апеляційного провадження справа не пізніше ніж у п'ятиденний строк направляється до місцевого суду, який її розглядав.

(Стаття 294 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВП № 316–11 від 29.05.85, № 2444–11 від 27.06.86, № 4452–11 від 21.08.87, № 6347–11 від 03.08.88, № 6976–11 від 14.12.88, № 7445–11 від 27.04.89, № 8710–11 від 19.01.90, № 8711–11 від 19.01.90, № 8918–11 від 07.03.90, № 9082–11 від 20.04.90, № 9166–11 від 04.05.90, № 647–12 від 18.01.91, № 1413–12 від 09.08.91; Законами № 1255–12 від 25.06.91, № 3582–12 від 11.11.93, № 3888–12 від 28.01.94, № 179/94-ВР від 22.09.94, № 244/94-ВР від 15.11.94, № 8/95-ВР від 19.01.95, № 123/95-ВР від 05.04.95, № 210/95-ВР від 02.06.95, № 386/96-ВР від 01.10.96, № 666/97-ВР від 21.11.97, № 352-IV від 23.12.98, № 812-IV від 02.07.99, 998-IV від 16.07.99, № 1080-IV від 21.09.99, № 1381-IV від 13.01.2000, № 1685-II від 20.04.2000, № 1744-II від 18.05.2000, № 1969-II від 21.09.2000, № 1986-II від 21.09.2000; № 2056-II від 19.10.2000, № 2247-II від 18.01.2001, № 2342-II від 05.04.2001, № 2350-II від 05.04.2001, № 2359-II від 05.04.2001, № 2550-II від 21.06.2001, № 2703-II від 20.09.2001, № 2747-II від 04.10.2001, № 2787-II від 15.11.2001, № 2953-II від 17.01.2002, № 249-IV від 28.11.2002 – набирає чинності 11.06.2003 року, № 548-IV від 20.02.2003, № 666-IV від 03.04.2003, № 676-IV від 03.04.2003, № 749-IV від 15.05.2003, № 759-IV від 15.05.2003, № 1122-IV від 11.07.2003, № 1128-IV від 11.07.2003, № 1299-IV від 20.11.2003, № 1703-IV від 11.05.2004, № 1745-IV від 03.06.2004, № 2188-IV від 18.11.2004, № 2247-IV від 16.12.2004, № 2322-IV від 12.01.2005, № 2635-IV

від 02.06.2005, № 2806-IV від 06.09.2005 № 2899-IV від 22.09.2005, № 3078-IV від 15.11.2005, № 3201-IV від 15.12.2005, № 3336-IV від 12.01.2006, № 3504-IV від 23.02.2006, № 534-V від 22.12.2006, № 577-V від 11.01.2007, № 695-V від 22.02.2007, № 1033-V від 17.05.2007; в редакції Закону № 586-VI від 24.09.2008)

Коментована стаття відповідно до Закону України № 586-VI від 24.09.2008 р. викладена у новій редакції, яка кардинально змінює порядок набрання законної сили і перегляду постанови судді у справі про адміністративне правопорушення. Чинна редакція змінює порядок перегляду постанов судів у справах про адміністративні правопорушення, запроваджує їх апеляційне оскарження та закріплює положення про остаточність рішення апеляційного суду, скасовує повноваження судді щодо перегляду прийнятої ним постанови.

Стаття 295. Надіслання копії рішення по скарзі або протесту на постанову

Копія рішення по скарзі або протесту на постанову по справі про адміністративне правопорушення протягом трьох днів надсилається особі, щодо якої її винесено. В той же строк копія постанови надсилається потерпілому на його прохання.

Про результати розгляду протесту повідомляється прокуророві.

Правом оскарження постанови у справі про адміністративне правопорушення наділені особа, щодо якої винесено постанову, та потерпілий (а також їх законні представники та захисник у передбачених законом випадках). Правом опротестування постанови наділений прокурор – див. коментар до ст. 250. Особі, щодо якої, винесено постанову, копія рішення за скаргою або протестом висилається. Термін, протягом якого орган (посадова особа), що розглядав скаргу, повинен надіслати копію рішення за скаргою дорівнює трьом дням. В той самий термін така копія може бути надіслана на прохання потерпілого і йому. Виконання постанови після розгляду скарги у випадку залишення скарги без задоволення, а також зміни адміністративного стягнення починається з моменту винесення відповідного рішення. Про надіслання копії рішення за скаргою або протесту робиться відповідна відмітка у справі.

Стаття 296. Наслідки скасування постанови із закриттям справи про адміністративне правопорушення

Скасування постанови із закриттям справи про адміністративне правопорушення тягне за собою повернення стягнених грошових сум, оплатно вилучених і конфіскованих предметів, а також скасування інших обмежень, зв'язаних з цією постановою. У разі неможливості повернення предмета повертається його вартість.

Відшкодування шкоди, заподіяної громадянину незаконним накладенням адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту або виправних робіт, провадиться в порядку, встановленому законом.

[Стаття 296 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2342-II (2342–14) від 05.04.2001.]

У результаті розгляду скарги можливе прийняття такого рішення, як скасування постанови та закриття справи. При цьому, звичайно, орган (посадова особа), що розглядав справу, визнають незаконною та необґрунтованою постанову органу (посадової особи), що виніс постанову. Згідно з Конституцією України кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень. Відшкодування шкоди здійснюється на загальних засадах, передбачених Цивільним кодексом. До того ж повертаються володільцеві оплатно вилучені і конфісковані предмети. У випадку, коли повернути предмет неможливо, володільцеві виплачується його вартість. Якщо у зв'язку з накладенням адміністративного стягнення передбачалися певні обмеження, то вони також скасовуються при скасуванні постанови із закриттям справи. Також повертаються стягненні грошові суми, зокрема витрати, пов'язані із розглядом справи, та судові збори.

При скасуванні постанови, якою передбачалося накладення такого адміністративного стягнення, як адміністративний арешт або виправні роботи, відшкодування здійснюється таким чином, що особі

повертаються ті гроші, що вона заробила під час відбування адміністративного арешту та ті, які були відраховані в доход держави під час відпрацювання виправних робіт. Порядок нарахування такого заробітку – дивись коментар до ст. 322 КпАП і ст. 328 КпАП. Також підлягають відшкодуванню той заробіток та такі трудові доходи, що особа втратила в результаті відбування адміністративного арешту чи відпрацювання виправних робіт. У випадку, коли особа, щодо якої була винесена незаконна постанова, померла, правом на відшкодування шкоди користуються її спадкоємці.

Стаття 297. Опротестування рішення по скарзі

Рішення по скарзі на постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути опротестовано прокурором.

Протест на рішення по скарзі вноситься у вищестоящий орган (вищестоящій посадовій особі) відносно органу (посадовій особі), який прийняв рішення по скарзі.

Ця стаття вказує на можливість опротестування рішення за скаргою на постанову про адміністративне правопорушення, що вноситься вищестоящому органу (посадовій особі) прокурором. Діяльність прокуратури розглядається у коментарі до ст. 250 КпАП.

Розділ V

ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВ ПРО НАКЛАДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ

Глава 25

Основні положення

Стаття 298. Обов'язковість постанови про накладення адміністративного стягнення

Постанова про накладення адміністративного стягнення є обов'язковою для виконання державними і громадськими органами, підприємствами, установами, організаціями посадовими особами і громадянами.

Завершальною стадією провадження у справах про адміністративні правопорушення є виконання постанов про накладення адміністративного стягнення. Виділення стадій виконання постанови у відособлений розділ КпАП обумовлене тим, що в цій стадії беруть участь нові суб'єкти, з особливими повноваженнями й особливим характером роботи. Нормативне регулювання виконання постанов про накладення адміністративного стягнення здійснюється саме в V розділі КпАП. Суть цієї стадії полягає в практичній реалізації адміністративного стягнення, призначеного правопорушнику юрисдикційним органом (посадовою особою). У процесі виконання постанови особа, що вчинила адміністративне правопорушення зазнає відповідних нестатків та обмеження особистого, морального або матеріального характеру.

Необхідною умовою виконання постанови про накладення адміністративного стягнення є вступ її в законну силу. Це означає, що постанова набула юридичного значення і є обов'язковою для виконання.

Відповідно до цієї статті постанова про накладення адміністративного стягнення є обов'язковою для виконання державними і громадськими органами, підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами і громадянами.

Обов'язковість зумовлюється важливістю доведення до логічного завершення провадження у справах про адміністративне правопорушення, досягненням мети адміністративного процесу – ефективної боротьби з адміністративними правопорушеннями, попередження адміністративних правопорушень шляхом накладення адміністративних стягнень на правопорушників, які вчинили адміністративні проступки, виховування законослухняних громадян.

У випадку, коли на постанову внесено скаргу або протест, виконання постанови на певний час призупиняється, а потім залежно від (ст. 293 КпАП) рішення:

- 1) виконання поновлюється (у випадку залишення скарги або протесту без задоволення);

- 2) виконання зупиняється (у випадку скасування постанови і надіслання справи на новий розгляд);
- 3) виконання скасовується (у випадку закриття справи і скасування постанови);
- 4) стягнення змінюється і виконується вже інша постанова.

Постанова охоплює не тільки діяльність уповноважених державою, органів (посадових осіб), а й поведінку самого порушника. Так, орган, уповноважений виконати постанову, зобов'язаний своєчасно і точно здійснити у зв'язку з цим низку дій, встановлених КпАП та іншими нормативними актами. оформити необхідні документи, надіслати їх за належністю. Наприклад, постанову про оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, виконується державним виконавцем, який діє на підставі законів України "Про державну виконавчу службу" від 24.03.1998 р. та "Про виконавче провадження" від 21.04.1999 р.

Відповідно до п. 16.7.7 Інструкції з діловодства в місцевому загальному суді, затвердженої наказом Державної судової адміністрації України від 27.06.2006 р. № 68, постанова про оплатне вилучення предмета, який став знаряддям учинення або безпосереднім об'єктом правопорушення, надсилається на виконання органу державної виконавчої служби за місцезнаходженням цього предмета. Справа передається в архів суду після долучення до матеріалів справи постанови органу державної виконавчої служби про виконання постанови

Особа, притягнута до адміністративної відповідальності, повинна виконувати ті чи інші обов'язки, покладені на неї постановою. Ухилення від добровільного виконання постанови про накладення адміністративного стягнення веде до необхідності застосування щодо правопорушника примусових заходів впливу. Наприклад, постанова у справі про адміністративне правопорушення в частині відшкодування майнової шкоди повинна бути виконана порушником не пізніше як через 15 днів з дня вручення йому копії постанови, а в разі оскарження або опротестування такої постанови – не пізніше як через 15 днів з дня повідомлення про залишення скарги або протесту без задоволення. В разі невиконання постанови правопорушником вона надсилається для стягнення збитків у порядку виконавчого провадження (статті 329, 330 КпАП).

Усі інші юридичні і фізичні особи, причетні до своєчасного і точного виконання постанови (підприємства, установи, організації, їх адміністрації тощо), зобов'язані сприяти органам, що виконують постанову, в її здійсненні.

Орган (посадова особа), який виніс постанову про накладення адміністративного стягнення, контролює виконання постанови (тобто додержання усіх вимог, строків і порядку).

Стаття 299. Звернення постанови до виконання

Постанова про накладення адміністративного стягнення підлягає виконанню з моменту її винесення, якщо інше не встановлено цим Кодексом та іншими законами України.

При оскарженні або опротестуванні постанови про накладення адміністративного стягнення постанова підлягає виконанню після залишення скарги або протесту без задоволення, за винятком постанов про застосування заходу стягнення у вигляді попередження, а також у випадках накладення штрафу, що стягується на місці вчинення адміністративного правопорушення.

Постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу підлягає примусовому виконанню після закінчення строку, встановленого частиною першою статті 307 цього Кодексу.

Постанова про накладення адміністративного стягнення звертається до виконання органом (посадовою особою), який виніс постанову.

[Стаття 299 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001]

Ця стаття регулює практичне виконання постанови. Встановлюється час (з моменту винесення, якщо інше не встановлено законами України та КпАП, адже постанова про накладення стягнень є актом управління і набуває чинності негайно), з якого необхідно виконувати постанову.

Встановлюється, хто саме повинен звернути постанову до виконання, постанова про накладення адміністративного стягнення звертається до виконання органом (посадовою особою), який виніс постанову. Органи, уповноважені виносити постанови, перелічені у ст. 213 КпАП.

Постанову про накладення адміністративного стягнення може бути оскаржено особою, щодо якої її винесено, а також потерпілим. Згідно зі ст. 291 КпАП подання скарги зупиняє виконання

постанови до розгляду скарги, те саме відбувається при принесенні прокурором протесту. Лише після розгляду скарги і протесту і винесення щодо нього рішення про залишення їх без задоволення постанова підлягає виконанню. Це не стосується двох випадків: 1) виконання постанов про застосування заходу стягнення у вигляді попередження; 2) накладення штрафу, що стягується на місці вчинення адміністративного правопорушення. Постанови в цих випадках виконуються.

Згідно з ч. 1 ст. 285 КпАП: постанова оголошується негайно після закінчення розгляду справи. копія постанови протягом трьох днів вручається або висилається особі, щодо якої її винесено.

Частина 3 цієї статті визначає, що штраф треба сплатити у строки, визначені ч. 1 ст. 307 КпАП, тобто не пізніше як через 15 днів з дня вручення порушнику постанови про накладення штрафу, а в разі оскарження або опротестування такої постанови – не пізніше як через 15 днів з дня повідомлення про залишення скарги або протесту без задоволення, в іншому випадку штраф стягується примусово після закінчення визначених строків.

Стаття 300. Порядок виконання постанови про накладення адміністративного стягнення

Постанова про накладення адміністративного стягнення виконується уповноваженим на те органом у порядку, встановленому цим Кодексом та іншими законами України.

Постанова про адміністративний арешт виконується органом внутрішніх справ у порядку, встановленому законами України.

У разі винесення кількох постанов про накладення адміністративних стягнень щодо однієї особи кожна постанова виконується окремо.

[Стаття 300 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001]

Виконання постанов здійснюють два види органів:

1) органи, які звертають постанову до виконання (див. коментар до ст. 299 КпАП). Зміст діяльності таких органів: своєчасне направлення постанови органу – виконавцю, здійснення контролю за правильним виконанням постанови, вирішення всіх питань, які пов'язані з виконанням постанови, припинення виконання постанови на підставах, передбачених ст. 302 КпАП;

2) органи, які безпосередньо виконують постанови про накладення адміністративних стягнень. Діяльність державних органів з приведення до виконання направлених їм постанов має на меті реалізацію адміністративних стягнень. Її суть – здійснити дії, що завдають порушнику в установлених постановою межах відповідні втрати і правообмеження. Згідно з цією статтею – це спеціально уповноважені органи держави. Так, постанови про конфіскацію грошей, речей уповноважені виконувати державні виконавці, а також відповідні особи фінансових органів, органів рибохорони, мисливського господарства тощо.

З деяких справ про адміністративні правопорушення безпосереднє виконання постанов про стягнення покладено на орган, що виніс постанову – див. коментар до ст. 299 КпАП.

Згідно зі ст. 326 КпАП постанова районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду (судді) про застосування адміністративного арешту виконується негайно після її винесення. Частина 2 ст. 300 КпАП визначає, що виконанням такої постанови займаються лише органи внутрішніх справ у порядку, встановленому законами України. Це пов'язано з тим, що адміністративний арешт установлюється і застосовується лише у виняткових випадках за окремі види адміністративних правопорушень.

Стаття 36 КпАП встановлює, що при вчиненні однією особою двох або більше адміністративних правопорушень адміністративне стягнення накладається за кожне правопорушення окремо. До того ж щодо кожного правопорушення виноситься постанова. Частина 3 ст. 300 визначає, що у разі винесення кількох постанов про накладення адміністративних стягнень щодо однієї особи кожна постанова виконується окремо.

Стаття 301. Відстрочка виконання постанови про накладення адміністративного стягнення

За наявності обставин, що ускладнюють виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту чи виправних робіт або роблять її виконання неможливим, орган (посадова особа), який виніс постанову, може відстрочити її виконання на строк до одного місяця.

Відстрочка виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу (за винятком стягнення штрафу на місці вчинення адміністративного правопорушення) здійснюється в порядку, встановленому законом.

[Стаття 301 в редакції Закону № 2056-II (2056-14) від 19.10.2000.]

Згідно зі ст. 299 постанова про накладення адміністративного стягнення підлягає виконанню з моменту її винесення, якщо інше не встановлено КпАП або іншими законами України. В ст. 301 КпАП саме встановлюються передбачені ст. 301 "інше". У виключних випадках можлива відстрочка виконання постанови про накладення адміністративного стягнення. Ця норма покликана зробити реальним виконання постанови, тобто законодавець враховує, що іноді на практиці виникають деякі обставини, за яких негайне виконання постанови про накладення адміністративного стягнення неможливе або вкрай ускладнене. Однак відстрочити можливо лише виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді: 1) адміністративного арешту; 2) виправних робіт.

Тобто виконання постанов на усі інші види адміністративних стягнень (крім штрафу, що регулюється ч. 2 ст. 301 КпАП) відстрочити неможливо. Законодавством передбачено, що звернення постанови до виконання здійснюється органом, який виніс постанову. Отже, рішення щодо відстрочки виконання постанови приймає орган, який виносить постанову.

Орган (посадова особа), уповноважений розглядати справу про адміністративні правопорушення, при вирішенні питання щодо відстрочки виконання постанови керується принципом об'єктивності. Важливо зазначити, що відстрочка виконання постанови можлива лише у виняткових випадках. Однак законодавством не передбачено, які саме випадки є винятковими. Тобто орган, що приймає рішення про відстрочку, самостійно вирішує, чи є конкретний випадок винятковим. Також законодавством не передбачено, хто саме може звертатися до органу, що виніс постанову, з клопотанням про відстрочку. Із цього виходить, що таким правом наділена будь-яка особа, організація, орган, а також орган, що приймає постанову про адміністративне стягнення, теж має право на власний розсуд прийняти рішення про відстрочку (звичайно, у межах закону).

Цією статтею передбачено, що строк відстрочки виконання постанови становить місяць.

Частина 2 ст. 301 КпАП регулює відстрочку виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу (за винятком стягнення на місці вчинення адміністративного правопорушення) і встановлює, що відстрочка здійснюється в порядку, встановленому законом. Глава 27 КпАП визначає, який саме порядок виконання постанови про накладення штрафу.

Стаття 302. Припинення виконання постанови про накладення адміністративного стягнення

За наявності обставин, зазначених у пунктах 5, 6 і 9 статті 247 цього Кодексу, орган (посадова особа), який виніс постанову про накладення адміністративного стягнення, припиняє її виконання.

Стаття 247 КпАП встановлює обставини, що виключають провадження в справі про адміністративні правопорушення. Провадження в справі про адміністративні правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю за обставин, перелічених у ст. 247 КпАП. У разі винесення постанови про накладення адміністративного стягнення і виникнення таких обставин:

– п. 4 ст. 247 КпАП – видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення;

– п. 6 ст. 247 КпАП – скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність;

– п. 9 ст. 247 КпАП – смерть особи, щодо якої розпочато провадження в справі – виконання постанови припиняється.

Згідно зі ст. 75 Конституції України єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України. Стаття 92 Конституції України визначає, що законом України оголошується амністія. Тобто виключним правом видання акта амністії наділена Верховна Рада України. Таким чином, у разі видання Верховною Радою України акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення, постанова про накладення адміністративного стягнення припиняє виконуватися.

Згідно з ч. 2 ст. 8 КпАП закони, які пом'якшують або скасовують відповідальність за адміністративні правопорушення, мають зворотну силу, тобто поширюються і на правопорушення. Вчиненні до видання цих законів. Скасувати акт, який встановлює відповідальність за адміністративне правопорушення, може орган, який його видав. Згідно з п. 22 ст. 92 Конституції України діяння, які є злочинами,

адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них визначається виключно законами України, які в свою чергу видаються Верховною Радою України. Таким чином, при виданні Верховною Радою України акта скасування адміністративної відповідальності за певні правопорушення виконання постанови з цього правопорушення припиняється.

В адміністративному процесі діє загальний принцип індивідуалізації виконання покарання. Тобто нести відповідальність за правопорушення може лише особа, яка його вчинила. Звичайно, у випадку смерті особи, щодо якої розпочато провадження в справі, виконання постанови припиняється.

Рішення про припинення виконання постанови про накладення адміністративного стягнення приймається органом (посадовою особою), що відповідає за звернення постанови до виконання, тобто органом, який виніс постанову. На основі цього рішення органи, які безпосередньо виконують постанову, а також інші органи, що беруть участь у виконанні постанови, припиняють виконувати постанову про накладення адміністративного стягнення.

Стаття 303. Давність виконання постанов про накладення адміністративних стягнень

Не підлягає виконанню постанова про накладення адміністративного стягнення, якщо її не було звернуто до виконання протягом трьох місяців з дня винесення. В разі оскарження чи опротестування постанови відповідно до статті 291 цього Кодексу перебіг строку давності зупиняється до розгляду скарги або протесту. У разі відстрочки виконання постанови відповідно до статті 301 цього Кодексу перебіг строку давності зупиняється до закінчення строку відстрочки.

Законами України може бути встановлено й інші, більш тривалі строки для виконання постанов по справах про окремі види адміністративних правопорушень.

(Частина третьою статті 303 виключено на підставі Закону № 2342-II від 05.04.2001)

(Стаття 303 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2342-II від 05.04.2001, № 586-VI від 24.09.2008)

Зміни, внесені до коментованої статті Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р., пов'язані зі змінами у процесуальному порядку оскарження і опротестування постанови по справі про адміністративне правопорушення. У попередній редакції подання у встановлений строк скарги зупиняло виконання постанови про накладення адміністративного стягнення до розгляду скарги, за винятком постанов про застосування заходів стягнення, передбачених статтями 26 і 32 цього Кодексу, а також у випадках накладення штрафу, що стягується на місці вчинення адміністративного правопорушення. Принесення прокурором протесту зупиняло виконання постанови до розгляду протесту. Відповідно до чинної редакції КпАП постанова адміністративного органу (посадової особи) у справі про адміністративне правопорушення набирає законної сили після закінчення строку оскарження (опротестування) цієї постанови, за винятком постанов про застосування стягнення, передбаченого статтею 26 цього Кодексу, а також у випадках накладення штрафу, що стягується на місці вчинення адміністративного правопорушення.

Стаття 304. Вирішення питань, зв'язаних з виконанням постанови

Питання, зв'язані з виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення, вирішуються органом (посадовою особою), який виніс постанову.

Згідно зі статтями 299–303 КпАП орган, який виносить постанову про накладення адміністративного стягнення, є відповідальним за звернення постанови до виконання. Зміст діяльності після звернення постанови до виконання становить: своєчасне направлення постанови органу-виконавцю. Здійснення контролю за правильним виконанням постанови, припинення виконання постанови на підставах, передбачених ст. 302 КпАП. Під час здійснення цієї діяльності можуть виникати певні питання. Вони можуть стосуватися більш конкретного визначення термінів, строків, пояснень у тексті, якихось розбіжностей і т. д. У такому випадку до органу (посадової особи) мають право звернутися задля вирішення цих питань. Згідно з цією статтею орган (посадова особа) зобов'язані їх вирішити. У випадку, коли ці питання вирішуються колегіальним органом (адміністративною

комісією, виконавчим комітетом і т. д.), то їх розгляд здійснюється на засіданні колегіального органу. Коли звертаються до посадової особи, то вона особисто повинна розглядати всі питання і вирішити їх. Закон не встановлює термінів і порядку вирішення питань, пов'язаних з виконанням постанови. Тому треба дотримуватися правил і порядку розгляду справ про адміністративні правопорушення. Тож, посадова особа зобов'язана негайно розглянути усі питання після звернення, а колегіальний орган на наступному засіданні. Вирішення питань, пов'язаних з виконанням постанови потребує оперативності, оскільки в адміністративному процесі встановлені дуже короткі строки, що відповідає вимогам принципу швидкості та економічності.

Звертатися до органа (посадової особи) для вирішення питань можуть: особа, щодо якої накладено стягнення; потерпілий; орган, що виконує постанову; інші органи, які беруть участь у реалізації виконання постанови. При розгляді питань, зв'язаних з виконанням постанови може приймати участь особа, що звертається за роз'ясненням, або представник органа, що звертається за роз'ясненням. Також можливе залучення спеціаліста.

Стаття 305. Контроль за виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення

Контроль за правильним і своєчасним виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення здійснюється органом (посадовою особою), який виніс постанову, та іншими органами державної влади в порядку, встановленому законом.

[Стаття 305 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2056-ІІ (2056-14) від 19.10.2000.]

Контроль є одним з найбільш поширених і дієвих способів забезпечення законності. Його сутність полягає в тому, що суб'єкт контролю здійснює облік і перевірку того, як контрольований об'єкт виконує покладені на нього завдання і реалізує свої функції.

Правильне і своєчасне виконання постанови про накладення адміністративного стягнення забезпечує досягнення мети адміністративного стягнення: виховання особи-правопорушника в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами. Тому орган, який виносить постанову про накладення адміністративного стягнення, контролює аби виконання постанови було правильним і своєчасним.

Такий контроль повинен відбуватися тільки у рамках законів, конкретних нормативних приписів, він повинен бути систематичним і своєчасним, що значно підвищує його ефективність; об'єктивним і результативним, тобто повинен супроводжуватися конкретними заходами щодо усунення недоліків.

Контроль здійснюється шляхом перевірок, ведення документації щодо виконання постанови про накладення адміністративного стягнення. Перевіряється чи ознайомився правопорушник з постановою, чи своєчасно (протягом трьох днів) йому надіслана копія, чи направлена постанова органа-виконавцю і т. д. Також контролюється додержання вимог статей 291, 302, 301 КпАП. Це: подання скарг або винесення протесту; зупинення виконання постанови у зв'язку з виданням акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення; скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність; смерть особи, щодо якої було розпочато провадження в справі; а також відстрочка виконання постанови.

Контролювати правильність і своєчасність виконання постанови повинні також інші органи державної влади в порядку, встановленому законом. Це, наприклад, державна виконавча служба, яка покликана примусово стягнути штраф з правопорушника у разі його небажання добровільно це зробити.

Глава 26

Провадження по виконанню постанови про винесення попередження

Стаття 306. Порядок виконання постанови про винесення попередження

Постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження виконується органом (посадовою особою), який виніс постанову, шляхом оголошення постанови порушнику.

Якщо постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження виноситься під час відсутності порушника, йому вручається копія постанови в порядку і строки, передбачені статтею 285 цього Кодексу.

При винесенні адміністративного стягнення у вигляді попередження на місці вчинення порушень, передбачених статтями 116, 116-2, 117 цього Кодексу, воно оформляється способом, встановленим відповідно Міністерством внутрішніх справ України або спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі транспорту.

(Стаття 306 із змінами, внесеними згідно з Указами ПБП № 7542-ІІ від 19.05.89, Законами № 1369-12 від 29.07.91, № 1818-12 від 15.11.91, № 2342-ІІ від 05.04.2001, № 586-VI від 24.09.2008, № 885-VI від 15.01.2009)

Попередження застосовується як самостійна міра покарання за вчинення незначних адміністративних порушень, а також щодо осіб, які вперше вчинили проступок і до того ж мають добрі характеристики. Зміст попередження як міри адміністративного стягнення полягає в офіційному, від імені держави, осудженні протиправного діяння органом адміністративної юрисдикції й у попередженні правопорушника про неприпустимість таких дій надалі. Воно розраховано на виховний ефект і не зачіпає ні майнових, ні інших прав порушника.

Як і будь-яке інше стягнення, попередження виноситься у формі постанови, що відповідає вимогам ст. 283 КпАП. Обов'язковим є винесення попередження у письмовій формі (ст. 26 КпАП). Закон передбачає, що при вчиненні порушень:

- порушення правил з охорони порядку і безпеки руху на річковому транспорті і маломірних судах;
- порушення правил, що забезпечують безпеку експлуатації суден на внутрішніх водних шляхах;
- порушення правил користування річковими і маломірними суднами;
- непокоря пішоходів сигналам регулювання дорожнього руху, перехід ними проїзної частини у невстановлених місцях або безпосередньо перед транспортними засобами, що наближаються, невиконання інших правил дорожнього руху. – адміністративне стягнення у вигляді попередження оформляється способом, встановленим відповідно Міністерством внутрішніх справ України або Міністерством транспорту України.

Постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження виконується органом (посадовою особою), який виніс постанову. Тобто орган (9 посадова особа), що виніс постанову, оголошує її порушнику. Наприклад, попередження за марнотратне витрачання паливно-енергетичних ресурсів виноситься і оголошується суддею районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду.

На практиці виникають випадки, що під час закінчення розгляду справи і винесення постанови правопорушник відсутній. У такому випадку постанова виноситься під час відсутності порушника, а йому вручається або висилається копія постанови протягом трьох днів. До того ж забезпечується дотримання вимог ст. 285 КпАП.

Зміни, внесені до коментованої статті Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р. пов'язані із виключенням з її частини третьої посилань на статтю 125 та частину першу статті 127 КпАП, які теж зазнали змін відповідно до вказаного Закону.

Глава 27

Провадження по виконанню постанови про накладення штрафу**Стаття 307. Строки і порядок виконання постанови про накладення штрафу**

Штраф має бути сплачений порушником не пізніш як через п'ятнадцять днів з дня вручення йому постанови про накладення штрафу, а в разі оскарження або опротестування такої постанови – не пізніш як через п'ятнадцять днів з дня повідомлення про залишення скарги або протесту без задоволення.

У разі відсутності самостійного заробітку в осіб віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, які вчинили адміністративне правопорушення, штраф стягується з батьків або осіб, які їх замінюють.

Штраф, накладений за вчинення адміністративного правопорушення, вноситься порушником в установу банку України, за винятком штрафу, що стягується на місці вчинення правопорушення, якщо інше не встановлено законодавством України.

(Стаття 307 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 7542–11 від 19.05.89, № 1369–12 від 29.07.91, № 1818–12 від 15.11.91; Законами № 244/94-ВР від 15.11.94, № 196/96-ВР від 15.05.96, № 586-VI від 24.09.2008)

Штраф – це грошове стягнення, що накладається на громадян і посадових осіб за адміністративні правопорушення у випадках і розмірі, встановлених КпАП та іншими законами України (ст. 27 КпАП). Це адміністративне стягнення накладається на правопорушників або в адміністративному порядку (органами адміністративної юрисдикції, повноваження яких визначені ст. 218–220¹ і 222–244⁷ КпАП), або в судовому (адміністративно-юрисдикційні повноваження міських і районних судів, що регламентується ст. 221 КпАП).

Більшості адміністративних правопорушень притаманний саме цей вид адміністративного стягнення. Він передбачається за вчинення адміністративного правопорушення як єдиний або альтернативний захід. Змістом його є завдання правопорушнику майнових витрат. Встановлюється строк сплати штрафу – це 15 днів з дня вручення порушнику постанови про накладення штрафу або 15 днів з дня повідомлення про залишення скарги або протесту без задоволення у випадку оскарження або опротестування постанови. Відрахування строку починається з наступного дня за днем вручення постанови. Штраф вноситься порушником в установу банку України, за винятком штрафу, що стягується на місці вчинення правопорушення, якщо інше не встановлено законодавством України.

У випадку оскарження або опротестування постанови про накладення штрафу рішення щодо скарги або протесту є актом управління, тому підлягає виконанню негайно, тобто відразу направляється органу-виконавцю.

У разі несплати штрафу – застосовується ст. 308 КпАП, у разі оскарження, опротестування, відстрочки виконання постанови – ст. 303 КпАП – щодо перебігу давності виконання постанов про накладення адміністративного стягнення. Статтею 303 КпАП визначено, що постанову треба виконати протягом трьох місяців з дня її винесення. Якщо правопорушення вчинила особа, віком від 16 до 18 років, і самостійного заробітку вона не має, то штраф стягується з батьків або осіб, які їх замінюють.

Також питання щодо виконання постанов про накладення адміністративних стягнень регулюється іншими нормативно-правовими актами.

Відповідно до змін, внесених Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р., з частини третьої цієї статті виключено положення, що обумовлювали внесення порушником штрафу, за винятком штрафу, що стягується на місці вчинення правопорушення, лише в установи Ощадного банку України. Відповідно до чинної редакції штрафи можна вносити у будь-який банк.

Стаття 308. Примусове виконання постанови про стягнення штрафу

У разі несплати правопорушником штрафу у строк, установлений частиною першою статті 307 цього Кодексу, постанова про накладення штрафу надсилається для примусового виконання до відділу державної виконавчої служби за місцем проживання порушника, роботи або за місцезнаходженням його майна в порядку, встановленому законом.

У порядку примусового виконання постанови про стягнення штрафу за вчинення адміністративного правопорушення з правопорушника стягується:

- подвійний розмір штрафу, визначеного у відповідній статті цього Кодексу;
- витрати на облік зазначених правопорушень. Розмір витрат на облік правопорушень визначається Кабінетом Міністрів України.

(Частина друга набуває чинності з 1 січня 2009 року щодо стягнення подвійного розміру штрафу при примусовому виконанні постанови у справі про адміністративне правопорушення згідно із Законом № 586-VI від 24.09.2008) (Стаття 308 в редакції Закону № 2056-II від 19.10.2000; із змінами, внесеними згідно із Законом № 586-VI від 24.09.2008)

Примусове виконання постанови здійснюється у порядку, визначеного законами України. Так, згідно з Законом України “Про виконавче провадження” від 21.04.1999 р. стягнення на заробітну плату (заробіток), пенсію, стипендію та інші доходи боржника звертається за відсутності у боржника коштів на рахунках у фінансових установах, відсутності чи недостатності майна боржника для повного покриття належних до стягнення сум, а також при виконанні рішень про стягнення періодичних платежів та стягнень на суму, що не перевищує двох мінімальних розмірів заробітної плати.

Відрахування із заробітної плати (заробітку), пенсії чи стипендії громадян проводить адміністрація підприємств, установ і організацій на підставі надісланих їм державним виконавцем виконавчих документів.

Якщо боржник змінить місце роботи або місце проживання чи навчання, підприємства, установи, організації, які отримали виконавчий документ, повертають його не пізніш як у 3-денний строк державному виконавцеві з відміткою про нове місце роботи, проживання чи навчання боржника, якщо воно відоме, а також повідомляють про проведені ними стягнення періодичних платежів за виконавчими документами. У разі неподання зазначених відомостей з неповажних причин винних у цьому посадових осіб може бути притягнуто до відповідальності, передбаченої законом.

Звернення стягнення на пенсії провадиться відповідно до законодавства про пенсії.

Правила стягнення поширюються і на випадки звернення стягнення на:

- 1) доходи, отримані фізичною особою, яка є суб'єктом підприємницької діяльності;
- 2) доходи за працю в колективному сільськогосподарському (фермерському) господарстві;
- 3) авторську винагороду за твори літератури, науки або мистецтва, премії, що присуджуються за видатні досягнення в галузі науки, літератури і мистецтва, винагороду за відкриття, винахід, на який видано авторське свідоцтво, корисну модель, промисловий зразок і раціоналізаторську пропозицію;
- 4) суми на відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також втраченою годувальника.

Законом також передбачається, що на певні кошти не може бути звернено стягнення. Стягнення не може бути звернено на такі виплати:

- 1) вихідну допомогу, яка виплачується у разі звільнення працівника;
- 2) компенсацію працівникові за невикористану відпустку, крім випадків, коли особа при звільненні одержує компенсацію за відпустку, не використану протягом кількох років;
- 3) компенсації працівникові витрат у зв'язку з переведенням, направленням на роботу чи відраженням до інших місцевостей;
- 4) польове забезпечення, надбавки до заробітної плати, інші кошти, які виплачуються замість добових і квартирних;
- 5) матеріальну допомогу особам, які втратили право на допомогу з безробіття;
- 6) допомогу по вагітності та пологах;
- 7) одноразову допомогу при народженні дитини;

- 8) допомогу з догляду за дитиною;
- 9) допомогу особам, зайнятим доглядом трьох і більше дітей віком до 16 років, з догляду за дитиною-інвалідом, з тимчасової непрацездатності у зв'язку з доглядом за хворою дитиною; інші допомоги на дітей, передбачені законодавством;
- 10) допомогу на лікування;
- 11) допомогу на поховання;
- 12) щомісячну грошову допомогу у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та особистого підсобного господарства громадян, які проживають на території радіоактивного забруднення;
- 13) дотації на обіди, придбання путівок до санаторіїв і будинків відпочинку за рахунок фонду споживання.

Стягнення не провадиться також із:

- 1) сум неоподаткованого розміру матеріальної допомоги;
- 2) грошової компенсації за видане обмундирування і натуральне постачання;
- 3) вихідної допомоги у разі звільнення (виходу у відставку) з військової служби та з органів внутрішніх справ, а також грошового забезпечення, що не має постійного характеру, та в інших випадках, передбачених законодавством.

У справах, що розглядаються органами виконавчої служби, наприклад, органами державної податкової служби (ст. 234² КпАП), примусове виконання постанови здійснюється також у порядку, встановленому міністерством фінансів України. Якщо особа, на яку накладено штраф, не працює або якщо стягнення штрафу зі заробітної плати чи іншого заробітку, пенсії або стипендії порушника є неможливим з інших причин, стягнення проводиться на підставі постанови начальника державної податкової інспекції чи його заступника про накладання штрафу судовим виконавцем, що знаходиться при районному (міському) народному суді, за місцем проживання порушника, шляхом звернення стягнення на особисте майно порушника, а також на його частку в спільній власності.

Забораються віднесення накладених на службових осіб штрафів за рахунок підприємств, установ і організацій.

Постанова про накладення штрафу, за якою стягнення штрафу проведено повністю, з відміткою про виконання повинна бути повернена державній податковій інспекції, керівник якої виносив постанову і надсилав її для примусового виконання. Всі матеріали зброшуровані у кожній адміністративній справі зберігаються протягом трьох років.

Постанови у справах про адміністративні правопорушення реєструються в книзі, яка повинна бути пронумерована, прошнурована і скріплена гербовою печаткою державної податкової інспекції, в цій самій книзі реєструються також протоколи про адміністративне правопорушення, а також робиться відмітка про сплату штрафу, а у відповідних випадках про надходження коштів, отриманих від реалізації конфіскованих предметів, зазначаються дата сплати (надходження) і номер платіжного документа (конфіскованих предметів з особових рахунків).

Посадова особа державної виконавчої служби виконує свої обов'язки за постановою в робочі дні з 6 години ранку до 22 години. В неробочі дні та у нічний час виконання можливе лише у виняткових випадках, передбачених законодавством.

У загальному випадку стягнення відбувається шляхом опису майна і продажу. Також опис провадиться у випадку, коли є підстави вважати, що боржник може приховати майно.

Опис здійснюється у присутності повнолітнього члена сім'ї, а за відсутності такого – за участю представника виконавчого органу місцевого самоврядування. За фактом опису складається акт відповідної форми. Реалізація описаного майна відбувається шляхом продажу.

У випадку недостатності особистого майна можливе виконання стягнення із вилученням долі боржника у сумісній власності в судовому порядку. Якщо після повної реалізації майна виконання стягнення в повному обсязі неможливе, про це складається акт. Однак стягнення не може звернено на деякі види майна, які перелічені у додатку до Закону України "Про виконавче провадження" від 21.04.1999 р.

Зміни, внесені до коментованої статті Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р., пов'язані з доповненням її частиною другою, яка визначає, що у порядку примусового виконання постанови про стягнення штрафу за вчинення адміністративного правопорушення з правопорушника стягується: подвійний розмір штрафу, визначеного у відповідній статті цього Кодексу; витрати на облік зазначених правопорушень. Розмір витрат на облік правопорушень визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 309. Виконання постанови про накладення штрафу, який стягується на місці вчинення адміністративного правопорушення

При стягненні штрафу відповідно до статті 258 цього Кодексу на місці вчинення адміністративного правопорушення порушникові видається квитанція встановленого зразка, яка є документом суворої фінансової звітності.

У разі несплати штрафу на місці вчинення адміністративного правопорушення провадження в справі, а потім виконання постанови здійснюється в порядку, передбаченому цим Кодексом.

[Стаття 309 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 7542-11 від 19.05.89.]

Законодавством передбачено, що за незначні правопорушення допускається накладення і стягнення штрафу на місці їх вчинення. До таких правопорушень належать:

- самовільне сінокосіння і пасіння худоби, самовільне збирання дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід;
- засмічення лісів відходами;
- порушення правил використання об'єктів тваринного світу, а саме: порушення правил полювання і рибальства;
- порушення правил щодо карантину тварин та інших ветеринарно-санітарних вимог;
- порушення правил з охорони порядку і безпеки руху на залізничному транспорті, а саме викидання сміття та інших предметів з вікон і дверей вагонів поїздів, прохід на залізничних коліях у невстановлених місцях;
- порушення правил користування засобами залізничного транспорту;
- порушення правил користування засобами морського транспорту;
- викидання за борт річкового або маломірного судна сміття або інших предметів;
- порушення правил, що забезпечують безпеку пасажирів під час посадки, в пути слідування і під час висадки їх з річкових і маломірних суден, а також куріння у невстановлених місцях на річкових суднах;
- порушення правил утримання баз (споруд) для стоянки маломірних суден;
- порушення правил користування засобами авто- та електротранспорту;
- провезення ручної кладі понад установлені норми і неоплаченого багажу;
- безквитковий проїзд;
- знищення або пошкодження зелених насаджень або інших об'єктів озеленення населених пунктів.

Якщо особа не оспорує допущене правопорушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається, то вона сплачує штраф. Порушникові видається квитанція встановленого зразка, яка є документом суворої звітності. Зразок квитанції розробляється міністерствами і відомствами, посадові особи яких мають право накладати стягнення на місці.

Законом встановлюється, що можливі й інші випадки, коли штраф накладається і стягується на місці вчинення правопорушення.

Якщо ж особа не сплачує штраф на місці або оспорує його, то здійснення провадження в справі про адміністративне правопорушення відбувається в загальному порядку.

Стаття 310. Закінчення провадження по виконанню постанови про накладення штрафу

Постанова про накладення штрафу, за якою стягнення штрафу проведено повністю, з відміткою про виконання повертається органу (посадовій особі), який виніс постанову.

При сплаті правопорушником штрафу, він зазначає відповідних нестатків та обмежень матеріального характеру, тобто досягається певна мета адміністративного стягнення та адміністративної відповідальності.

Адміністративно-процесуальна діяльність здійснюється виключно з конкретних справ, для реалізації конкретних матеріальних норм, на підставі конкретних адміністративно-процесуальних норм. Отож, аби адміністративно-процесуальна діяльність була дієвою, потрібен так би мовити "звіт про виконану роботу", тобто певний результат адміністративного провадження. Таким "звітом" є

відмітка про виконання, що ставиться на постанові про накладення штрафу. Така постанова з відміткою повертається органу (посадовій особі), який виніс постанову. Вона реєструється у відповідному журналі і зберігається органом, що розглядав справу про адміністративне правопорушення. Також цим органом ведеться облік осіб, що були притягнуті до адміністративної відповідальності.

Глава 28

Провадження по виконанню постанови про оплатне вилучення предмета

Стаття 311. Органи, що виконують постанови про оплатне вилучення предмета

Постанова про оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, виконується державним виконавцем.

[Частина другу статті 311 виключено на підставі Закону № 148/96-ВР від 25.04.96]

[Стаття 311 із змінами, внесеними згідно із Законами № 148/96-ВР від 25.04.96, № 2056-ІІ (2056-14) від 19.10.2000]

Оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, полягає в його примусовому вилученні за рішенням суду і наступній реалізації з передачею вирученої суми колишньому власникові з відрахуванням витрат з реалізації вилученого предмета.

Виходячи зі ст. 28 КпАП, рішення щодо оплатного вилучення таких предметів приймає суд. Оплатне вилучення можливе лише до:

- 1) предметів, що стали знаряддям вчинення адміністративного правопорушення;
- 2) предметів, що стали безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення.

Суд звертає до виконання постанову про оплатне вилучення предмета. Особою, яка виконує цю постанову є державний виконавець. Його діяльність регулюється Цивільним процесуальним кодексом, законами України "Про державну виконавчу службу" від 24. 03. 1998 р., "Про виконавче провадження" від 21.04.1999 р. та іншими нормативно-правовими актами.

Примусове виконання рішень в Україні покладається на Державну виконавчу службу, яка входить до системи органів Міністерства юстиції України. Відповідно до Закону України "Про державну виконавчу службу" від 24.03.1998 р. примусове виконання рішень здійснюють державні виконавці. Державними виконавцями є:

- заступник директора Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України – начальник відділу примусового виконання рішень;
- заступник начальника відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України;
- головний державний виконавець;
- старший державний виконавець;
- державний виконавець відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України;
- начальники підрозділів примусового виконання рішень відділу Державної виконавчої служби Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції, їх заступники, головні державні виконавці, старші державні виконавці, державні виконавці підрозділів примусового виконання рішень відділів державної виконавчої служби.

Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції, начальник, заступник начальника, головний державний виконавець, старший державний виконавець, державний виконавець районного, міського (міста обласного значення), районного у місті відділу державної виконавчої служби.

Державний виконавець є представником влади і здійснює примусове виконання судових рішень, постановлених іменем України, та рішень інших органів (посадових осіб), виконання яких покладено на державну виконавчу службу, у порядку, передбаченому законом.

Державний виконавець зобов'язаний вживати заходів примусового виконання рішень, встановлених законом, неупереджено, своєчасно, повно вчиняти виконавчі дії у спосіб і порядок, визначені виконавчим документом. Вимоги державного виконавця є обов'язковими для усіх органів, організацій, посадових осіб, громадян і юридичних осіб на території України.

Державному виконавцю у встановлений ним строк повинні бути надані безкоштовно документи або їх копії, необхідні для здійснення його повноважень.

Невиконання законних вимог державного виконавця має наслідком відповідальність згідно з законом. Державний виконавець зобов'язаний прийняти до виконання виконавчий документ і відкрити виконавче провадження, якщо не закінчився строк пред'явлення виконавчого документа до виконання і цей документ відповідає вимогам, передбаченим цим Законом та пред'явлений до виконання до відділу державної виконавчої служби за належним місцем виконання рішення.

Державний виконавець у 3-денний строк з дня надходження до нього виконавчого документа вносить постанову про відкриття виконавчого провадження. В постанові державний виконавець встановлює строк для добровільного виконання рішення, який не може перевищувати семи днів, та попереджає боржника про примусове виконання рішення після закінчення встановленого строку зі стягненням з нього виконавчого збору і витрат, пов'язаних з провадженням виконавчих дій, передбачених цим Законом.

Копія постанови про відкриття виконавчого провадження не пізніше наступного дня надсилається стягувачу, боржнику та органу (посадовій особі), який видав виконавчий документ.

Постанова про відкриття виконавчого провадження може бути оскаржена сторонами начальника відповідного відділу державної виконавчої служби або до відповідного суду у 10-денний строк.

Стаття 312. Виконання постанови про оплатне вилучення предмета

Предмет, вилучений на підставі постанови про його оплатне вилучення, здається державним виконавцем для реалізації в порядку, встановленому законом.

Суми, виручені від реалізації оплатно вилученого предмета, відповідно до статті 28 цього Кодексу передаються колишньому власникові з відрахуванням витрат, пов'язаних з проведенням виконавчих дій.

[Стаття 312 в редакції Закону № 2056-ІІ (2056-14) від 19.10.2000.]

Оплатне вилучення предмета передбачається за такі правопорушення:

- повторне протягом року вчинення будь-якого з порушень керування водіями транспортними засобами, не зареєстрованими або не перереєстрованими у встановленому порядку, з підробленим номерним знаком, без номерного знака або з номерним знаком, що не належить цьому засобу, а так само з умисно прихованим номерним знаком;
- повторне протягом року вчинення будь-якого з порушень керування транспортними засобами особами в стані сп'яніння, ухилення осіб, які керують транспортними засобами, від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан сп'яніння;
- порушення правил перевезення небезпечних речовин або предметів на повітряному транспорті;
- порушення правил зберігання, носіння або перевезення вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів громадянами, які мають дозвіл органів внутрішніх справ на зберігання зазначеної зброї;
- ухилення від реалізації вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів громадянами, в яких органами внутрішніх справ анульовано дозвіл на їх зберігання і носіння.

Оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, може бути застосовано як основне, так і додаткове адміністративне стягнення. Це специфічний вид матеріального стягнення, примусове позбавлення правопорушника володіння предметом, забороненим до використання, або такого, що використовується з порушенням загальнообов'язкових правил, встановлених уповноваженими на те органами.

Суд видає постанову про оплатне вилучення предмета. Постанова про оплатне вилучення предмета, який став знаряддям учинення або безпосереднім об'єктом правопорушення, надсилається на виконання відділу державної виконавчої служби за місцезнаходженням цього предмета. Виконується ця постанова державним виконавцем

Про вилучення предмета складається протокол. Протокол про вилучення вогнепальної зброї складається працівниками ОВС з додержанням вимог до Інструкції про порядок приймання, зберігання, обліку, знищення та реалізації вилученої, добровільно зданої, знайденої зброї та боєприпасів до неї, затвердженої Наказом МВС № 314 від 31.05.1993 р. У протоколі зазначається, хто склав протокол, у кого вилучена зброя та боєприпаси, марка, модель, калібр, серія, номер, рік випуску вогнепальної зброї, кількість, вид, калібр бойових припасів, зазначається загальний технічний стан зброї, наявні дефекти та несправності, подряпини, раковини ствола, корозія деталей тощо, зареєстрована чи ні зброя, вказується, яким органом внутрішніх справ виданий дозвіл, його номер, термін дії вилучення зброї та боєприпасів відбувається у присутності свідків.

При здаванні зброї і боєприпасів працівнику, який відповідає за їх зберігання, або черговому подається працівником органу внутрішніх справ – протокол вилучення у громадян зброї, боєприпасів, акт про вилучення зброї, боєприпасів з підприємств, установ і організацій, рапорт про добровільно здані боєприпаси з додатком заяви особи, яка добровільно здала, громадянами – заява про добровільно здану зброю, боєприпаси.

Після оформлення документів працівник, відповідальний за зберігання вилученої, добровільно зданої зброї, бойових припасів, спеціальних засобів, разом із черговим міськрайлінооргану внутрішніх справ поміщають вилучену, добровільно здану зброю, бойові припаси, спеціальні засоби в окрему металеву шафу, розміщену в кімнаті для зберігання зброї, яка опечатується їх особистими печатками і здається черговому із записом у книзі обліку приймання, передачі озброєння.

У випадку прийняття відповідними органами рішення про конфіскацію чи відшкодування вилучення зброї і боєприпасів, вони передаються до складів управлінь (відділів) МТ і ТЗ ГУМВС, УМВС, УМВС України на транспорті у 10-денний строк.

Уся добровільно здана чи вилучена нарізна вогнепальна зброя, яка надійшла до складів управлінь (відділів) МТ і ТЗ, у 10-денний строк направляється до Науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів (НДЕКЦ) при ГУМВС, УМВС для експериментального відстрілу і перевірки з кулегільзотеці Криміналістичного центру МВС України. До отримання результатів перевірки з кулегільзотеці така зброя не знищується. За результатами перевірки вилучена зброя і боєприпаси або реалізуються, або знищуються у відповідному порядку.

На зброю, бойові припаси, спеціальні засоби, що категоруються технічною комісією, складається акт. На зброю і боєприпаси при їх реалізації видається накладна в трьох екземплярах, в якій зазначається особа, котрій виплачується сума від реалізації і рахунок, на який треба перерахувати гроші з цієї суми відраховуються витрати, пов'язані з проведенням виконавчих дій

В ОВС ведеться Книга обліку вилученої, добровільно зданої вогнепальної (холодної) зброї і боєприпасів.

У випадку, коли особа, в якій анульовано дозвіл на зберігання зброї і бойових припасів, ухиляється від реалізації вогнепальної зброї та боєприпасів (що вона повинна зробити у місячний термін після анулювання дозволу) складається протокол. Якщо дозвіл у такої особи був анульований внаслідок систематичного порушення громадського порядку, зловживанням спиртним, психічного захворювання, то складається протокол про порушення порядку зберігання вогнепальної зброї. Такий протокол у 3-денний строк направляється на розгляд до суду.

ОВС мають право, керуючись статтями 260 та ст. 265, вилучати перелічені у відповідних статтях предмети до винесення постанови у справі У випадку, коли після розгляду справи приймається рішення про сплату штрафу, вилучені зброя та боєприпаси повертаються власникові.

Реалізація вилучених транспортних засобів, небезпечних речовин або предметів здійснюється у порядку, встановленому законом (наприклад, затверджений Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України наказ № 228 від 31.07.2002 р., Закон України "Про перевезення небезпечних вантажів" від 06.04.2000 р., Закон України "Про об'єкти підвищеної небезпеки" від 18.01.2001 р. та інші нормативно-правові акти).

Глава 29

Провадження по виконанню постанови про конфіскацію предмета, грошей

[Назва глави 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1255–12 від 25.06.91.]

Стаття 313. Органи, що виконують постанови про конфіскацію предмета, грошей

Постанови про конфіскацію предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, та грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення, виконуються державними виконавцями в порядку, встановленому законом.

[Стаття 313 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 2010–11 від 03.04.86, № 2444–11 від 27.06.86, № 3282–11 від 19.12.86, № 4134–11 від 12.06.87, № 6976–11 від 14.12.88, № 7445–11 від 27.04.89, № 8711–11 від 19.01.90, № 158–12 від 03.08.90, № 1413–12 від 09.08.91; Законами № 1255–12 від 25.06.91, № 3806–12 від 24.12.93, № 179/94-ВР від 22.09.94, № 244/94-ВР від 15.11.94, № 64/95-ВР від 15.02.95, № 81/96-ВР від 06.03.96, № 148/96-ВР від 25.04.96, № 323/96-ВР від 12.07.96, № 386/96-ВР від 01.10.96, № 497/96-ВР від 14.11.96, № 352-IV (352–14) від 23.12.98, № 998-IV (998–14) від 16.07.99, № 1587-II (1587–14) від 23.03.2000, № 1744-II (1744–14) від 18.05.2000, № 1969-II (1969–14) від 21.09.2000; в редакції Закону № 2056-II (2056–14) від 19.10.2000.]

Стаття 354 Цивільного кодексу України визначає, що до особи може бути застосовано позбавлення права власності на майно за рішенням суду як санкція за вчинення правопорушення (конфіскація) у випадках, встановлених законом. Конфісковане майно переходить у власність держави безоплатно.

Конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім предметом адміністративного правопорушення, полягає в примусовій безоплатній передачі цього предмета у власність держави за рішенням суду. Конфісковано може бути лише предмет, який є у приватній власності порушника, якщо інше не передбачено законами України.

Конфіскація вогнепальної зброї, інших знарядь полювання і бойових припасів не може застосовуватись до осіб, для яких полювання є основним джерелом існування.

Конфісковуватися можуть, наприклад, тварини, товари, що продавалися з рук або предмети дрібної спекуляції, або гроші, виручені від дрібної спекуляції та інше. Обов'язковою умовою проведення конфіскації є те, що предмет повинен знаходитися у приватній власності особи, в якій його вилучають. Якщо вилучається предмет, який згідно з законодавством є власністю держави, то це вже не конфіскація, а вилучення із незаконного володіння.

Постанову про конфіскацію виносить тільки суд. Виконується така постанова державним виконавцем. Діяльність державного виконавця регулюється Законами України "Про державну виконавчу службу" від 24.03.1998 р., "Про виконавче провадження" від 21.04.1999 р., іншими нормативно-правовими актами (див. коментар до ст. 311 КпАП). У деяких випадках державний виконавець покладає виконання постанови на уповноважені органи, наприклад, органи мисливського господарства можуть виконувати постанову про конфіскацію незаконно добутих об'єктів тваринного світу при порушенні правил здійснення спеціального використання об'єктів тваринного світу, або органи рибохорони можуть виконувати постанову про конфіскацію незаконно добутих водних ресурсів при порушенні правил рибальства. Вимоги державного виконавця є обов'язковими для усіх органів, організацій, посадових осіб, громадян і юридичних осіб на території України. Щодо предметів, які не підлягають конфіскації, див. коментар до ст. 315 КпАП.

Стаття 314. Порядок виконання постанови про конфіскацію предмета, грошей

Виконання постанови про конфіскацію предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, грошей, одержаних

них внаслідок вчинення адміністративного правопорушення, здійснюється шляхом вилучення конфіскованого предмета і примусового безоплатного звернення цього предмета у власність держави.

[Частина другу статті 314 виключено згідно із Законом України № 2342-II від 05.04.2001 р.]

[Стаття 314 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1255-12 від 25.06.91, № 2342-II (2342-14) від 05.04.2001.]

Виконання постанови про конфіскацію предмета, грошей здійснюється органами, уповноваженими на те законодавством – дивись коментар до ст. 313 КпАП. Строк виконання постанови загальний, регулюється главою 25 КпАП.

Конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення полягає в примусовій безоплатній передачі цього предмета у власність держави.

Згідно зі ст. 29 КпАП рішення щодо конфіскації предмета приймає суд. Постанова оголошується негайно після розгляду справи. Копія постанови протягом трьох днів вручається або висилається особі, щодо якої її винесено. Копія постанови вручається під розписку. Якщо копія постанови висилається, то про це робиться відповідна відмітка у справі. До того ж постанова вважається врученою, незалежно від того чи отримав порушник постанову (у випадку, якщо його не було на зазначеному їм місці проживання, чи він неправильно його зазначив). З моменту винесення постанови починає відраховуватися строк її виконання.

Залежно від того, який предмет було конфіковано, він реалізується (наприклад, товар, що був вилучений при розгляді справи щодо торгівлі з рук у невстановлених місцях), переробляється (сільськогосподарська продукція, що містить хімічні засоби понад гранично допустимі рівні концентрації, якщо можливо використати її для інших цілей), передається в тваринницьке господарство (при порушенні порядку придбання чи збуту об'єктів тваринного або рослинного світу у разі конфіскації цих об'єктів), а в деяких випадках знищується (наприклад, алкогольні напої чи тютюнові вироби, на яких немає марок акцизного збору встановленого зразка) або з підробленими чи фальшивими марками акцизного збору).

Детальний розгляд реалізації конфіскованих предметів, грошей – див. коментар до ст. 315 КпАП.

Конфіскація алкогольних та тютюнових виробів, на яких немає марок акцизного збору встановленого зразка у фізичних осіб здійснюється на підставі Закону України “Про акцизний збір на алкогольні напої та тютюнові вироби” та ст. 164⁵ КпАП.

Конфіскація небезпечних для здоров'я харчових продуктів, хімічних та радіоактивних речовин, біологічних матеріалів регулюється також Законом України “Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення” від 24.02.1994 р.

Стаття 315. Порядок реалізації конфіскованих предметів, грошей

Реалізація конфіскованих предметів, які стали знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення, провадиться в порядку, встановлюваному законами України.

[Стаття 315 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1255-12 від 25.06.91, № 2342-II (2342-14) від 05.04.2001.]

Рішення про накладення такого адміністративного стягнення, як конфіскація предмета, грошей приймає суд. У постанові про конфіскацію предмета, грошей зазначається, який саме предмет конфісковується, робиться опис цього предмета, зазначаються особливості. Конфісковані предмети, гроші переходять в розпорядження відповідному державному органу, підприємству, організації, тобто стають власністю держави. Конфісковані предмети, гроші підлягають реалізації. Реалізація здійснюється в порядку, встановленому законами України.

Реалізація майна, конфіскованого за рішенням суду і переданого органам державної виконавчої служби (далі – майно), за винятком виключеного за законом з обігу, здійснюється шляхом його продажу на прилюдних торгах, аукціонах та комісійних умовах. Це регламентується Порядком розпоряд-

ження майном, конфіскованим за рішенням суду і переданим органам державної виконавчої служби, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 11.07.2002 р. № 985.

Товарно-матеріальні цінності з групи товарів широкого вжитку і продукції виробничо-технічного призначення, продаж яких на прилюдних торгах, аукціонах є економічно не вигідним, а також розуккомплектовані транспортні засоби передаються на реалізацію на комісійних умовах. Культурні цінності, не передані в установленому порядку до державних музеїв, архівів, бібліотек, наукових установ та релігійних організацій, підлягають продажу на прилюдних торгах, аукціонах, а якщо це економічно не вигідно – реалізуються на комісійних умовах.

Товарно-матеріальні цінності, які були в користуванні і мають ступінь зносу понад 50%, можуть передаватися безоплатно закладам охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення населення та на благодійні цілі. Продукти дитячого харчування, іграшки для дітей віком до 7 років за наявності супровідної документації, в якій є відомості про походження продукту та підтверджено його безпечність для здоров'я, можуть безоплатно передаватися дитячим закладам сфери соціального забезпечення після проведення належної експертизи з дотриманням термінів придатності до споживання.

Продукти харчування за наявності супровідної документації, в якій є відомості про походження продукту та підтверджено його безпечність для здоров'я, насамперед такі, що швидко псуються, за умови проведення належної експертизи та з дотриманням термінів придатності до споживання можуть безоплатно передаватися закладам охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення населення, військовим формуванням та на благодійні цілі.

Незаконно добуті природні ресурси та виготовлена з них продукція, а також знаряддя незаконного добування природних ресурсів підлягають реалізації, а ті, що є продуктами харчування, безоплатно передаються закладам охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення населення, військовим формуванням та на благодійні цілі.

Мисливська вогнепальна, пневматична і холодна зброя, боеприпаси до зброї, а також засоби самооборони, заряджені речовинами сльозоточивою та дратівної дії, реалізуються в установленому законодавством порядку.

Порядок розпорядження грошима, зокрема іноземною валютою, цінними паперами, ювелірними та іншими побутовими виробами із золота, срібла, платини і металів пла-тинової групи, з дорогоцінним камінням і перлами, а також ломом і окремими частинами таких виробів, визначається Національним банком за погодженням з Мініфіном, Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Фондом державного майна. Розпорядження культурними цінностями, конфіскованими за рішенням суду, здійснюється відповідно до Закону України “Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей”.

Рішення про безоплатну передачу майна закладам охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення, військовим формуванням та на благодійні цілі приймаються комісією, яка утворюється з представників відповідного відділу державної виконавчої служби, митного органа, органа державної податкової служби та фінансового органа, і затверджуються начальником відповідного відділу державної виконавчої служби.

Кошти, отримані від реалізації майна, протягом трьох банківських днів після продажу перераховуються на депозитний рахунок відділу державної виконавчої служби. Відділи державної виконавчої служби протягом трьох банківських днів перераховують кошти, що надійшли на депозитний рахунок, до державного бюджету.

Майно, якість якого не відповідає вимогам стандартів, санітарно-епідемічно небезпечне або таке, що не пройшло відповідного випробування, карантинної обробки чи непридатне для реалізації, продукти харчування та іграшки для дітей віком до 7 років у разі відсутності супровідної документації за висновком відповідної експертизи підлягають переробці або знищенню (утилізації) з урахуванням ступеня зносу та фактичного стану.

Транспортні засоби та інші самохідні машини і механізми, спеціальна техніка, обладнання, пристрої, будівельні матеріали, не реалізовані відповідно до зазначеного Порядку, передаються Національному координаційному центру адаптації військовослужбовців, звільнених у запас або відставку, та конверсії колишніх військових об'єктів для безпосереднього використання у будівництві житла військовослужбовцям, звільненим у запас або відставку.

Продукти харчування, що не мають супровідної документації, визнані непридатними для вживання як їжа людям і є санітарно-епідемічно безпечними, згідно з відповідними рішеннями санітарно-епідеміологічної та ветеринарної служб (якщо продукти походять з країн, територія яких є благополучною епізоотично) можуть бути безоплатно передані на корм тваринам.

Конфісковані алкогольні напої підлягають знищенню або промисловій переробці. Конфісковані тютюнові вироби підлягають знищенню. Знищення (утилізація) майна проводиться у присутності

членів комісії, яка утворюється з представників органа державної виконавчої служби, митного органа, органа державної податкової служби та фінансового органа.

Вилучена неякісна продукція, яка є непридатною для переробки, підлягає знищенню шляхом спалювання, руйнування, фізико-хімічної, біологічної або іншої обробки відповідно до вимог законодавства. За фактом знищення (утилізації) неякісної та небезпечної продукції складається акт встановленою Порядком розпорядження майном, конфіскованим за рішенням суду і переданим органам державної виконавчої служби, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 11.07.2002 р., № 985 формою.

Стаття 316. Закінчення провадження по виконанню постанови про конфіскацію предмета, грошей

Постанова про конфіскацію предмета, грошей з відміткою про виконання повертається до суду, який виніс постанову.

[Стаття 316 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1255–12 від 25.06.91, № 2342-II (2342–14) від 05.04.2001.]

Виконання постанови про накладення адміністративного стягнення є кінцевим результатом, досягнення якого – завдання адміністративно-процесуальної діяльності. Фактом, що підтверджує виконання цього завдання, є відмітка про виконання постанови про конфіскацію предмета, грошей, яка ставиться на постанові. Така постанова з відміткою про виконання направляється органу, який виніс постанову, тобто до суду. В суді ця постанова прикріплюється до справи про адміністративне правопорушення, щодо якої вона винесена, реєструється згідно із вимогами наказу Держсудадміністрації України “Про затвердження Інструкції з діловодства в місцевому загальному суді” від 27.06.2006 р. № 68.

Справа про адміністративне правопорушення реєструється в обліково-статистичній картці на справу про адміністративне правопорушення та в алфавітному покажчику справ про адміністративні правопорушення. В алфавітному покажчику справ про адміністративні правопорушення відображаються дані про кожну особу, щодо якої надійшов для розгляду протокол про адміністративне правопорушення.

Після цього справа передається в архів суду.

Глава 30

ПРОВАДЖЕННЯ ПО ВИКОНАННЮ ПОСТАНОВИ ПРО ПОЗБАВЛЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРАВА

Стаття 317. Органи, що виконують постанову про позбавлення спеціального права

Постанова про позбавлення права керування транспортними засобами виконується посадовими особами органів внутрішніх справ, зазначеними у пунктах 2 і 3 частини другої статті 222 цього Кодексу.

Постанова про позбавлення права керування річковими і маломірними суднами виконується начальником Головної державної інспекції України з безпеки судноплавства та його заступниками, капітаном річкового порту.

Постанова про позбавлення права полювання виконується зазначеними у частині другій статті 242 цього Кодексу посадовими особами органів, мисливського господарства.

(Стаття 317 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 2010–11 від 03.04.86, Законами № 81/96-ВР від 06.03.96, № 2342-II від 05.04.2001, № 2686-II від 13.09.2001, № 586-VI від 24.09.2008)

Позбавлення прав – це обмеження правосуб'єктності громадянина в адміністративному порядку за адміністративні проступки. Якщо громадянин неправильно використовує надане йому право, грубо

або систематично порушує порядок користування цим правом, орган державного управління тимчасово позбавляє його цього права. КпАП передбачено два види позбавлення спеціального права: 1) право керування; 2) право полювання. Позбавлення спеціального права як адміністративне стягнення – дов. коментар до ст. 30 КпАП.

Постанова про позбавлення права керування річковими і маломірними суднами виконується начальником Головної державної інспекції з безпеки судноплавства та його заступниками, капітаном річкового порту.

Постанова про позбавлення права полювання виконується посадовими особами органів, мисливського господарства.

Зміни, які було внесено у частину першу коментованої статті законом України № 586-VI від 24.09.2008 р., пов'язані із змінами п. п. 2 та 3 частини другої ст. 222 КпАП, яка також зазнала редактувань відповідно до вказаного Закону. Таким чином, відповідно до чинної редакції КпАП, постанова про позбавлення права керування транспортними засобами виконується начальником або заступником начальника відділення (відділу, управління, департаменту), командиром або заступником командира окремого підрозділу Державтоінспекції Міністерства внутрішніх справ України, начальником відділу внутрішніх справ або особою, яка виконує його обов'язки; а також працівниками Державтоінспекції Міністерства внутрішніх справ України, які мають спеціальні звання.

Стаття 318. Порядок виконання постанови про позбавлення права керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном

У разі винесення постанови про позбавлення права керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном вилучене посвідчення водія (свідоцтво, диплом) особі, щодо якої застосовано даний захід адміністративного стягнення, не повертається.

Дія виданого замість вилученого посвідчення водія (свідоцтва, диплома) тимчасового дозволу на право керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном продовжується до закінчення строку, встановленого для подання скарги, або до прийняття рішення по скарзі.

Якщо в результаті розгляду скарги буде прийнято рішення про скасування постанови і закриття справи або про заміну позбавлення права керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном іншим заходом стягнення (пункти 3 і 4 частини першої статті 293 цього Кодексу), вилучене посвідчення водія (свідоцтво, диплом) повертається особі, у якої його було вилучено.

(Стаття 318 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 7542–11 від 19.05.89; Законом № 586-VI від 24.09.2008)

КпАП передбачений такий вид адміністративного стягнення, як позбавлення спеціального права, а саме права керування транспортними засобами, річковим або маломірним судном. До правопорушень, за які накладаються такий вид адміністративного стягнення належить, наприклад, порушення правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна (Стаття 124), керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції (Стаття 130) та ін.

Порядок вилучення посвідчення водія (свідоцтва, диплома) визначається відпо-відними актами Міністерства внутрішніх справ та Міністерства транспорту України. Позбавити права на керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном правопорушника можливо, згідно з КпАП, на строк до 3-х років. Підстави для вилучення посвідчення водія зазначене у п. 4 Типових правил взаємовідносин міліції з учасниками дорожнього руху та власниками транспортних засобів, затверджених МВС України № 520 від 06.08.1997 р.

При вчиненні правопорушень, за які передбачається така санкція як позбавлення спеціального права, у водія вилучається водійське посвідчення, натомість йому видається тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом або річковим чи маломірним судном. Дія такого тимчасового дозволу

продовжується до закінчення строку, встановленого для подання скарги (протягом десяти днів з дня винесення постанови) або у випадку подання скарги до прийняття рішення за скаргою. Згідно зі ст. 293 КпАП у результаті розгляду скарги може бути прийнято одне з таких рішень:

- 1) залишення постанови без змін, а скарги – без задоволення;
- 2) скасування постанови, надіслання справи на новий розгляд;
- 3) скасування постанови, закриття справи;
- 4) зміна заходу стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, з тим, щоб стягнення не було посилено.

Якщо буде прийнято рішення, яке відповідає п. 3 і п. 4 ст. 293 КпАП, то посвідчення водія повертається особі, в якій було вилучено.

Зміни, які було внесено у частину другу коментованої статті законом України № 586-VI від 24.09.2008 р., обумовлені необхідністю виключення посилання у частині першій цієї статті на частину п'яту статті 265 цього Кодексу, відповідно до якої здійснювалося вилучення посвідчення водія (свідцтво, диплом). Частину п'яту статті 265 було виключено на підставі Закону України № 2350-II від 05.04.2001 р.

Стаття 319. Порядок виконання постанови про позбавлення права полювання

Виконання постанови про позбавлення права полювання провадиться шляхом вилучення посвідчення мисливця.

У разі ухилення особи, позбавленої права полювання, від здачі посвідчення мисливця, органи мисливського господарства вилучення посвідчення мисливця провадять у встановленому порядку.

Порядок вилучення посвідчення мисливця встановлюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі лісового господарства.

[Стаття 319 із змінами, внесеними згідно із Законами № 81/96-ВР від 06.03.96, № 2342-II (2342-14) від 05.04.2001, № 1122-IV (1122-15) від 11.07.2003.]

Серед стягнень у вигляді позбавлення спеціального права КпАП визначає два види: 1) позбавлення права керування; 2) позбавлення права полювання.

Позбавлення права полювання встановлюється за порушення правил використання об'єктів тваринного світу, а саме за повторне порушення правил полювання (полювання без належного на те дозволу, в заборонених місцях для добування тварин) чи таке, яке мало наслідком добування, знищення або поранення тварин. Позбавлення такого права можливе на строк до трьох років. Рішення щодо застосування такого виду адміністративного стягнення приймає суд. Виконують постанову про позбавлення права полювання органи, які здійснюють державний нагляд за дотриманням правил полювання. Керівники цих органів (наприклад, керівники територіальних органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі мисливського господарства та полювання) здійснюють вилучення у правопорушника посвідчення мисливця. У випадку, коли особа ухиляється від добровільної здачі посвідчення мисливця, органи мисливського господарства здійснюють примусове вилучення посвідчення мисливця в порядку, який встановлюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі мисливського господарства та полювання (лісового господарства).

Відповідно до п. 16.7.5 Інструкції з діловодства в місцевому загальному суді, затвердженої наказом Державної судової адміністрації України від 27.06.2006 р. № 68, якщо до правопорушника застосовано стягнення у вигляді позбавлення спеціального права, копія постанови надсилається органу внутрішніх справ (про позбавлення права керувати транспортним засобом), Головній державній інспекції України з безпеки судноплавства чи капітану річкового порту (відповідно про позбавлення права керування маломірним судном чи річковим судном), органу мисливського господарства (про позбавлення права полювання). Справа передається в архів суду лише після долучення до матеріалів справи повідомлення відповідного органу про виконання постанови.

Цей вид стягнення не може застосовуватись, згідно з ч. 3 ст. 30 КпАП, до осіб, для яких полювання є основним джерелом існування.

[Статтю 320 виключено на підставі Закону № 586-VI від 24.09.2008]

Стаття 321. Обчислення строків позбавлення спеціального права

Водії транспортних засобів, судноводії і особи, що порушили правила полювання, вважаються позбавленими спеціального права з дня винесення постанови про позбавлення цього права. Якщо зазначені особи, які позбавлені спеціального права, ухиляються від здачі документа, що посвідчує це право, то строк позбавлення їх спеціального права обчислюється з дня здачі або вилучення такого документа.

Після закінчення призначеного строку позбавлення спеціального права особі, щодо якої застосовано даний захід адміністративного стягнення, повертаються в установленому порядку вилучені в неї документи. Вилучене посвідчення водія транспортного засобу повертається особі, яку було позбавлено права керування транспортними засобами, після успішного складання нею в Державній автомобільній інспекції іспитів для отримання права керування.

(Стаття 321 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 1369-12 від 29.07.91, № 1818-12 від 15.11.91; Законом № 586-VI від 24.09.2008)

У провадженні у справах про адміністративні правопорушення строк позбавлення спеціального права обчислюється роками, місяцями або днями. За загальним правилом постановою про позбавлення спеціального права підлягає виконанню з моменту її винесення. Особи, щодо яких винесена така постановою, вважаються позбавленими спеціального права з моменту винесення постанови уповноваженим на те органом. Саме з цього моменту починає обчислюватися зазначений у постанові строк.

У випадку, коли документ, що посвідчує спеціальне право, був вилучений або зданий примусово (у разі ухилення особи від здачі документа), то строк починає обчислюватися з дня здачі.

Примусове вилучення документа здійснюється органами, що перелічені у ст. 317 КпАП, тобто органами, що виконують постанову про позбавлення спеціального права (це: начальник або заступник начальника відділу, відділення, управління дорожньої міліції, командир або заступник дорожньо-патрульної служби; начальник Головної державної інспекції України з безпеки судноплавства та його заступники, капітани річкового порту; органи, що здійснюють державний нагляд за дотриманням правил полювання).

Вилучені документи зберігаються органом (посадовою особою), що їх вилучив. Після закінчення призначеного строку, зазначеного в постанові, документи повертаються володільцеві.

Зміни, які було внесено у частину другу коментованої статті Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р. пов'язані, по-перше, з виключенням посилань на ст. 320 КпАП, яка передбачала скорочення строку позбавлення спеціального права і була виключена з тексту КпАП вказаним Законом. По-друге, було уточнено термінологію, що застосовується у даній правовій нормі. Якщо у попередній редакції було вказано, що вилучене посвідчення водія транспортного засобу повертається особі, яку було позбавлено права керування транспортними засобами, після проходження нею перевірки знань правил дорожнього руху у Державній автомобільній інспекції, то у чинній редакції, як умова повернення вилученого посвідчення водія транспортного засобу, визначено успішне складання нею в Державній автомобільній інспекції іспитів для отримання права керування.

Глава 30-А ПРОВАДЖЕННЯ ПРО ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВИ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ РОБІТ

Стаття 321-1. Виконання постанови про застосування громадських робіт

Постанова районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду (судді) про застосування громадських робіт надсилається на виконання органу Державного департаменту України з питань виконання покарань не пізніше наступного дня після її винесення.

Виконання стягнення у вигляді громадських робіт здійснюється на основі участі порушників у суспільно корисній праці, види якої визначають органи місцевого самоврядування.

КпАП доповнено главою 30-А згідно із Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р. У статті 24 КпАП види адміністративних стягнень викладені за принципом від найменш до найбільш суворого. Виходячи з цього, громадські роботи є більш суворою формою адміністративного стягнення, ніж позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину (права керування транспортними засобами, права полювання); але більш м'яким, ніж виправні роботи.

Порядок виконання адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт визначається Інструкцією про порядок виконання адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт, затвердженою наказом Державного департаменту України з питань виконання покарань від 25.02.2009 № 35. Виконання означеного стягнення здійснюється на основі участі порушників у суспільно корисній праці, види якої визначають органи місцевого самоврядування і покладається на органи кримінально-виконавчої інспекції. Громадські роботи порушники виконують у вільний від роботи чи навчання час.

Погодження з органами місцевого самоврядування та власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом (далі – власник підприємства) переліку об'єктів та видів суспільно корисних робіт здійснюється щорічно на початку року за письмовими запитами органів кримінально-виконавчої інспекції.

При виконанні постанови суду (судді) (далі – постанова суду) про застосування громадських робіт на органи кримінально-виконавчої інспекції покладається:

1. Облік порушників.
2. Роз'яснення порушникам порядку та умов відбування громадських робіт.
3. Погодження з органами місцевого самоврядування видів суспільно корисних робіт та переліку об'єктів (підприємств, установ, організацій), на яких порушники відбуватимуть ці роботи.
4. Контроль за виконанням стягнення порушниками та обов'язків власником підприємства за місцем відбування порушниками громадських робіт.
5. Облік відпрацьованого порушниками часу.
6. Здійснення контрольних перевірок за місцем відбування порушниками громадських робіт.
7. З'ясування причин невиходу порушників на громадські роботи.
8. Внесення до суду подань стосовно порушників, які ухиляються від відбування громадських робіт.

Підставою для виконання стягнення у вигляді громадських робіт є постанова суду, яка набрала законної сили. Порушники перебувають на обліку в органі кримінально-виконавчої інспекції за місцем проживання. Постанова суду про застосування громадських робіт органом кримінально-виконавчої інспекції приводиться до виконання не пізніше десятиденного строку з дня її отримання. Протягом цього строку порушник повинен приступити до відбування громадських робіт, окрім випадків, коли цьому перешкоджають поважні причини (хвороба, відрядження, неотримання виклику та ін.).

У день отримання постанови суду дані про порушника заносяться до журналу обліку порушників, на яких накладено адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт (далі – журнал обліку порушників). У триденний строк орган кримінально-виконавчої інспекції надсилає до суду, який виніс постанову, повідомлення про прийняття постанови до виконання.

В особовій справі зберігаються всі матеріали, пов'язані з виконанням стягнення, які підшиваються у хронологічній послідовності. Аркуші особової справи нумеруються і заносяться до опису.

У разі надходження до органу кримінально-виконавчої інспекції одночасно двох і більше постанов суду стосовно одного й того самого порушника про застосування громадських робіт виконання їх здійснюється в послідовності відповідно до реєстрації у журналі обліку. Щодо кожної постанови суду заводиться окрема особова справа на порушника.

Після отримання постанови суду порушник викликається до органу кримінально-виконавчої інспекції (неповнолітній – з батьками або особою, яка їх заміняє). З ним проводиться бесіда, під час якої роз'яснюються порядок та умови виконання стягнення, відповідальність за ухилення від відбування громадських робіт. За результатами бесіди порушник дає підписку, в якій власноручно зазначає про ознайомлення з порядком відбування громадських робіт.

Відповідно до визначеного органами місцевого самоврядування переліку підприємств, на яких порушники відбувають громадські роботи, орган кримінально-виконавчої інспекції у десятиденний строк з дня отримання постанови суду видає порушнику направлення на одне з цих підприємств.

Власником підприємства видається наказ або розпорядження про початок відбування порушником громадських робіт, закріплення за ним відповідальної особи, ознайомлення порушника із правилами

техніки безпеки при виконанні стягнення. На строк громадських робіт власником підприємства складається графік, в якому поденно зазначаються час та місце відбування цих робіт.

Витяг з наказу (розпорядження) та графік завіряються підписом керівника та печаткою підприємства і того самого дня надсилаються до органу кримінально-виконавчої інспекції. Зазначені документи долучаються до особової справи порушника.

У разі потреби орган кримінально-виконавчої інспекції здійснює контрольну перевірку за місцем відбування порушником громадських робіт. За результатами перевірки складається акт у двох примірниках, один з яких залишається на підприємстві, а другий з відміткою про ознайомлення власника підприємства зберігається в особовій справі порушника.

Усі питання, пов'язані з виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення відповідно до статті 304 Кодексу України про адміністративні правопорушення, вирішуються судом, який виніс постанову.

Якщо після перевірки за місцем проживання порушника встановлено, що він за цією адресою не проживає, місцеперебування його невідоме, та наявні інші підстави, що унеможливають виконання постанови суду, орган кримінально-виконавчої інспекції вносить до суду, який виніс постанову, подання щодо вирішення питань, пов'язаних з виконанням постанови.

Виконання стягнення у вигляді громадських робіт припиняється, а порушник знімається з обліку у зв'язку з/із/наступним:

1. Відбуттям призначеної судом (суддею) кількості годин громадських робіт – за наявності з підприємства табеля про відпрацьований час, завіреного підписом та печаткою власника підприємства;
2. Заміною невідбутої частини громадських робіт адміністративним арештом – за наявності постанови суду;
3. Скасуванням постанови – за наявності постанови суду;
4. Наявністю підстав, що унеможливають виконання постанови суду – після отримання відповідного судового рішення;
5. Смертю порушника – за наявності інформації довідкового характеру з відділу реєстрації актів громадянського стану.

Про дату та підстави зняття порушника з обліку робиться відповідний запис у журналі обліку порушників та на титульному аркуші обкладинки особової справи.

У журналі обліку порушників обов'язково вказується день закінчення виконання стягнення. Зняття порушника з обліку здійснюється за довідкою посадової особи органу кримінально-виконавчої інспекції та резолюцією начальника цього органу в день отримання відповідних документів.

Стаття 321–2. Обчислення строку відбування громадських робіт

Строк стягнення у виді громадських робіт обчислюється в годинах, протягом яких порушник виконував визначену суспільно корисну працю.

Громадські роботи виконуються не більш як чотири години на день, а неповнолітніми – дві години на день.

КпАП доповнено коментованою статтею згідно із Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р. Порядок виконання адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт визначається Інструкцією про порядок виконання адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт, затвердженою наказом Державного департаменту України з питань виконання покарань від 25.02.2009 № 35.

Громадські роботи порушники виконують у вільний від роботи чи навчання час. На кожного порушника в органі кримінально-виконавчої інспекції заводиться особова справа та заповнюється облікова картка, в якій ведеться сумарний облік відпрацьованих порушником годин. Картка зберігається в особовій справі порушника у конверті, який наклеюється на другу сторінку обкладинки особової справи.

До відбутого строку громадських робіт зараховується тільки той час, протягом якого порушник виконував суспільно корисну працю на визначених об'єктах, що підтверджено повідомленням власника підприємства. Власником підприємства заповнюється табель виходу на роботу, копія якого надсилається до органу кримінально-виконавчої інспекції одразу після відбуття порушником громадських робіт.

Інформація про кількість відпрацьованих порушником годин заносяться до облікової картки.

Стаття 321–3. **Обов'язки власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу за місцем відбування порушником громадських робіт**

На власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу за місцем відбування порушником громадських робіт покладається:

- погодження з органом Державного департаменту України з питань виконання покарань переліку об'єктів, на яких порушники відбувають громадські роботи, та видів цих робіт;
- контроль за виконанням порушниками визначених для них робіт;
- своєчасне повідомлення органів, що відають виконанням даного виду стягнення, про ухилення порушника від відбування стягнення;
- ведення обліку та інформування органів, що відають виконанням даного стягнення, про кількість відпрацьованих порушником годин.

КпАП доповнено коментованою статтею згідно із Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р. Порядок виконання адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт визначається Інструкцією про порядок виконання адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт, затвердженою наказом Державного департаменту України з питань виконання покарань від 25.02.2009 № 35.

Відповідно до визначеного органами місцевого самоврядування переліку підприємств, на яких порушники відбувають громадські роботи, орган кримінально-виконавчої інспекції у десятиденний строк з дня отримання постанови суду видає порушнику направлення на одне з цих підприємств.

Власником підприємства видається наказ або розпорядження про початок відбування порушником громадських робіт, закріплення за ним відповідальної особи, ознайомлення порушника із правилами техніки безпеки при виконанні стягнення. На строк громадських робіт власником підприємства складається графік, в якому поденно зазначаються час та місце відбування цих робіт.

У разі невиконання власником підприємства обов'язків, передбачених статтею 321–3 Кодексу України про адміністративні правопорушення, орган кримінально-виконавчої інспекції інформує про це орган місцевого самоврядування.

Стаття 321–4. **Наслідки ухилення особи від відбування громадських робіт**

У разі ухилення порушника від відбування громадських робіт постановою судді невідбутий строк громадських робіт може бути замінено адміністративним арештом з розрахунку один день арешту за п'ять годин громадських робіт, але не більш як на п'ятнадцять днів.

(Кодекс доповнено главою 30-А згідно із Законом № 586-VI від 24.09.2008)

КпАП доповнено коментованою статтею згідно із Законом України № 586-VI від 24.09.2008 р. Порядок виконання адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт визначається Інструкцією про порядок виконання адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт, затвердженою наказом Державного департаменту України з питань виконання покарань від 25.02.2009 № 35.

Ухиленням від відбування громадських робіт вважаються:

- невихід порушника на роботу без поважної причини;
- неприбуття порушника за викликом до кримінально-виконавчої інспекції без поважної причини або зникнення з місця проживання.

Поважними причинами неявки засудженого до кримінально-виконавчої інспекції в призначений строк визнаються: несвоєчасне одержання виклику, хвороба та інші обставини, що фактично позбавляють його можливості своєчасно прийти за викликом.

Щодо порушників, які ухиляються від відбування громадських робіт, орган кримінально-виконавчої інспекції надсилає подання та особову справу до суду для вирішення питання про заміну невідбутого строку громадських робіт адміністративним арештом.

Стосовно порушників, які ухиляються від відбування громадських робіт, але відповідно до статті 32 Кодексу України про адміністративні правопорушення до них не може застосовуватись адміністративний арешт, орган кримінально-виконавчої інспекції надсилає подання до суду для вирішення питання по суті.

[Кодекс доповнено главою 30-А згідно із Законом № 586-VI (586–17) від 24.09.2008]

Глава 31 Проведення по виконанню постанови про застосування виправних робіт

Стаття 322. **Виконання постанови про застосування виправних робіт**

Постанова районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду (судді) про застосування виправних робіт надсилається центральному органу виконавчої влади з питань виконання покарань на виконання не пізніш як наступного дня після її винесення.

Виправні роботи відповідно до статті 31 цього Кодексу відбуваються за місцем постійної роботи порушника.

На підставі постанови про виправні роботи із заробітку порушника провадяться відрахування в доход держави протягом строку відбування адміністративного стягнення в розмірі, визначеному постановою.

(Стаття 322 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2342-II від 05.04.2001, № 1254-VI від 14.04.2009)

КпАП передбачає як один із видів адміністративного стягнення виправні роботи (ст. 31 КпАП). Максимальний строк виправних робіт – два місяці. Строк виправних робіт обчислюється місяцями або днями. Визначений строк особа, на яку накладено адміністративне стягнення, відбуває за місцем постійної роботи. В цей час з її заробітку провадиться відрахування до 20% в доход держави. Постанову про застосування виправних робіт виносить районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд. У постанові зазначається сума, яку необхідно відраховувати протягом часу виконання постанови. Суд (суддя) після розгляду справи винесену постанову надсилає центральному органу виконавчої влади з питань виконання покарань.

Під час перебігу строку, протягом якого особа відбуває виправні роботи, центральний орган виконавчої влади з питань виконання покарань контролює правильність і своєчасність відрахувань із заробітку, належне виконання особою своїх обов'язків, дотримання умов відбування виправних робіт, розглядає заяву особи-порушника щодо звільнення, здійснює інші контролюючі та наглядові функції.

Відрахування із заробітку починається з наступного дня після надходження копії постанови на підприємство. Відрахування проводиться з усієї суми заробітку, без виключення з цієї суми податків та інших платежів. Якщо порушник працює на роботах з періодичним нарахуванням зарплати (сезонні роботи в сільському господарстві, на риболовецьких та рибопереробних підприємствах), то відрахування провадиться у міру нарахування. При проведенні відрахування із заробітку у цей заробіток включається як грошова, так і натуральна частина їх прибутків. Натуральна частина залишається в розпорядженні підприємств, а її вартість за державними закупівельними цінами перераховується в доход держави. Якщо особа працює на кількох підприємствах за сумісництвом, то відрахування провадяться із заробітку за кожним місцем роботи. Відрахування не провадяться з грошових допомог, які одержуються в порядку загальнообов'язкового державного соціального страхування і соціального забезпечення, виплат одного-разового характеру, не передбачених системою оплати праці, сум, які виплачуються як компенсація за витрати, пов'язані з відраженням та з іншими компенсаційними виплатами.

Утримані в дохід держави із заробітку порушника кошти підприємством перераховуються до державного бюджету через банківські установи України. Забороняється одержання утриманих коштів готівкою.

Якщо особа відбула призначений строк виправних робіт, але відрахування з її заробітної плати, через її затримку, не були вчасно перераховані в дохід держави в повному обсязі (що підтверджено розрахунковими відомостями з місця роботи), то така особа знімається з обліку, а його облікова картка вноситься до картотеки дебіторської заборгованості в підрозділі інспекцій, де вона перебуває до того часу, доки підприємство не перерахує всіх належних коштів.

Строк відбування виправних робіт не зараховується в загальний і трудовий стаж. Як заохочення при сумлінному ставленні до роботи і зразковій поведінці можливе зарахування строку виправних робіт до загального стажу. Під час відбування виправних робіт чергову відпустку надавати заборонено. Також не виплачується пільгові та заохочувальні надбавки до заробітної плати.

Під час відбування виправних робіт особа може перевестися на іншу посаду або роботу згідно із законами про працю на загальних підставах. Заборонено звільнення особи з місця роботи без дозволу центрального органу виконавчої влади з питань виконання покарань.

Відповідно до п. 16.7.4 Інструкції з діловодства в місцевому загальному суді, затвердженої наказом Державної судової адміністрації України від 27.06.2006 р. № 68, якщо до правопорушника застосовано стягнення у вигляді виправних робіт, дві копії постанови надсилаються на виконання до органу Державного департаменту України з питань виконання покарань не пізніше як наступного дня після її винесення. Справа передається в архів суду лише після долучення до матеріалів справи повідомлення органу Державного департаменту України з питань виконання покарань про відбуття правопорушником стягнення.

КпАП доповнено коментованою статтею згідно із Законом України № 1254-VI від 14.04.2009 р. «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України щодо діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України». Внесення змін обумовлено необхідністю привести термінологію статті у відповідність з чинним законодавством, у зв'язку з чим у частині першій слова «органу Державного департаменту України з питань виконання покарань» замінено словами «центральному органу виконавчої влади з питань виконання покарань».

Стаття 323. Обчислення строку відбування виправних робіт

Відбування виправних робіт обчислюється часом, протягом якого порушник працював і з його заробітку провадилося відрахування.

Кількість днів, відпрацьованих порушником, має бути не менше кількості робочих днів, що припадають на встановлений районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею) календарний строк стягнення. Якщо порушник не відпрацював зазначеної кількості робочих днів і відсутні підстави для зарахування невідпрацьованих днів у строк стягнення, відбування виправних робіт триває до повного відпрацювання порушником належної кількості робочих днів.

У строк відбування стягнення зараховується час, протягом якого порушник не працював з поважних причин і йому відповідно до закону виплачувалась заробітна плата. До цього строку також зараховується час хвороби, час, наданий для догляду за хворим, і час проведений у відпустці по вагітності і родах. Час хвороби, спричиненої сп'янінням або діями, зв'язаними з сп'янінням, до строку відбування виправних робіт не зараховується.

[Стаття 323 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2342-II (2342-14) від 05.04.2001.]

Виконання постанови про застосування виправних робіт взаємопов'язане із строком відбування виправних робіт. Його точне обчислення необхідне для правильного виконання постанови. Обчислення строку цього виду адміністративного стягнення дещо складніше за інші види адміністративного стягнення. Згідно зі ст. 37 КпАП строк обчислюється місяцями або днями, відбування строку – це термін, протягом якого особа працювала і з її заробітку відбувалися відрахування в доход держави. В цей термін входять лише відпрацьовані дні, а також час, протягом якого порушник не працював з поважних причин і йому відповідно до закону виплачувалась заробітна плата, також зараховується час хвороби, час, наданий для догляду за хворим, і час проведений у відпустці з вагітності і родах. Загальна кількість днів, відпрацьованих порушником, має бути не менше кількості робочих днів, що припадають на встановлений суддею (судом) календарний строк стягнення. В цей строк не входять дні, в які порушник не вийшов на роботу без поважних причин, а також час хвороби, спричиненої сп'янінням або діями, пов'язаними з сп'янінням. Наприклад, за дрібне хуліганство на особу накладено стягнення у вигляді виправних робіт строком 40 днів. Він повинен їх відбутися з 5 червня по 15 липня. На цей період припадає 35 робочих днів. Якщо працівник відпрацював їх усі, то вважається, що постанова виконана належно. У випадку, якщо з цих 35 робочих днів працівник відпрацював 33, а 2 його не було з неповажних причин (або з невідомих) на роботі, то він повинен відпрацювати ці дні до 18 липня (тому що 17 – вихідний, неробочий день). Отже, якщо порушник не відпрацював зазначеної кількості робочих днів і немає підстав для зарахування невідпрацьованих днів у строк стягнення, то він повинен відпрацювати належну кількість робочих днів.

Стаття 324. Обов'язки власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу за місцем відбування порушником виправних робіт

На власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу за місцем відбування порушником виправних робіт покладається:

- правильне і своєчасне провадження відрахувань із заробітку порушника в доход держави і своєчасний переказ відрахованих сум у встановленому порядку;
- трудове виховання порушника;
- повідомлення органів, що відають виконанням даного виду стягнення, про ухилення порушника від відбування стягнення.

[Стаття 324 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2342-II (2342-14) від 05.04.2001.]

Чинне законодавство визначає, що строк виправних робіт обчислюється місяцями і днями, відбування виправних робіт – часом, протягом якого правопорушник працював і з його заробітку проводилося відрахування певних процентів у доход держави. Максимальний строк виправних робіт – 2 місяці. Правила обчислення строку відбування виправних робіт зазначені в ст. 323 КпАП.

Місцем відбування виправних робіт є місце постійної роботи порушника. Для більш ефективного виконання постанови про накладення цього виду адміністративного стягнення потрібен відповідний суб'єкт, що здійснює допомогу у досягненні мети, з якою накладається адміністративне стягнення. Таким суб'єктом є власник (уповноважений ним орган) підприємства, установи, організації, де порушник відбуває виправні роботи. Він отримує копію постанови, яку доводить до відома власника органу (посадова особа), що розглядав справу. З цього моменту на власника покладається обов'язок правильно і своєчасно відраховувати із заробітку порушника в доход держави певні суми, визначені постановою, і переказувати ці суми у встановленому порядку. Власник повинен контролювати поведінку порушника, його ставлення до роботи, ухилення від роботи. Вся інформація щодо порушника (кількість відпрацьованих днів, проведені відрахування, кількість пропущених робочих днів чи годин, причини пропуску, заохочення чи стягнення під час перебігу строку виконання постанови та інше) надається власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом – центральному органу виконавчої влади з питань виконання покарань.

Стаття 325. Наслідки ухилення особи від відбування виправних робіт, застосованих за вчинення дрібного хуліганства

У разі ухилення особи від відбування виправних робіт, застосованих за вчинення дрібного хуліганства, постановою судді невідбутий строк виправних робіт може бути замінено штрафом від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративним арештом з розрахунку один день арешту за три дні виправних робіт, але не більш як на п'ятнадцять діб.

[Стаття 325 із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2342-II (2342-14) від 05.04.2001.]

За вчинення адміністративного правопорушення у вигляді дрібного хуліганства, тобто нецензурної лайки в громадських місцях, образливого ставлення до громадян та інших дій, що порушують громадський порядок і спокій громадян можливе таке покарання, як виправні роботи на строк від одного до двох місяців. Постановою такого виду адміністративного стягнення виносить суд. Контролює виконання цієї постанови інспекція виправних робіт. У разі, якщо інспекцією встановлений факт ухилення порушника від відбування виправних робіт, складаються матеріали і направляються на розгляд судді, що виніс постанову. В матеріалах зазначається невідбутий строк виправних робіт. Розглянувши матеріали, суддя виносить постанову, де адміністративне стягнення у вигляді виправних робіт замінює: 1) штрафом від 3 до 7 неоподаткованих мінімумів громадян, або 2) адміністративним арештом. Строк адміністративного арешту обчислюється: один день арешту дорівнює трьом дням виправних робіт. Максимальний строк адміністративного арешту – 15 діб.

Глава 32

Проведення по виконанню постанови про застосування адміністративного арешту

Стаття 326. Виконання постанови про застосування адміністративного арешту

Постанова районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду (судді) про застосування адміністративного арешту виконується негайно після її винесення.

[Стаття 326 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001.]

Адміністративний арешт установлюється і застосовується лише у виняткових випадках за окремі види адміністративних правопорушень. Він є найбільш суворим з усіх видів адміністративних стягнень. Це стягнення використовується тільки в альтернативних санкціях (наприклад, ст. 44, ст. 173, ч. 3 ст. 178, ст. 185, ст. 185¹, ч. 1 ст. 185³ КпАП). Призначається адміністративний арешт тільки судом (суддею) на термін до 15 діб. Не можна його застосовувати:

- 1) до вагітних жінок;
- 2) жінок, що мають дітей віком до 12 років;
- 3) до осіб, які не досягли 18 років;
- 4) до інвалідів першої і другої груп.

Постанова, винесена судом (суддею), виконується негайно після її винесення. Виконують її органи внутрішніх справ. Постанова районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду (судді) є остаточною і оскарженню не підлягає, за винятком випадків, передбачених законами України. Особа, щодо якої розглядається справа, повинна бути обов'язково присутньою. В іншому випадку, ОВС здійснюють примусове доставлення особи, що оформляється або рапортом працівника ОВС, або протоколом, або відповідною постановою.

ОВС (міліція) діють на підставі закону України "Про міліцію" від 20.12.1990 р. та інших нормативно-правових актів. Одним із основних завдань міліції є: охорона і забезпечення громадського порядку і адміністративних стягнень; запобігання правопорушенням та їх припинення. До складу місцевої міліції входять спеціальні приймальники для осіб, підданих адміністративному арешту. Саме в таких спеціальних приймальниках і відбувається строк адміністративного арешту особи, щодо якої винесена відповідна постанова.

Стаття 327. Порядок відбування адміністративного арешту

Осіб, підданих адміністративному арешту, тримають під вартою в місцях, що їх визначають органи внутрішніх справ. При виконанні постанови про застосування адміністративного арешту арештовані піддаються особистому оглядові.

Строк адміністративного затримання зараховується до строку адміністративного арешту.

Відбування адміністративного арешту провадиться за правилами, встановленими законами України.

[Стаття 327 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2342-ІІ (2342-14) від 05.04.2001.]

Адміністративний арешт установлюється і застосовується лише у виняткових випадках за окремі види адміністративних правопорушень. Він призначається тільки судом (суддею) на термін до 15 діб. Адміністративний арешт є найбільш суворим з видів адміністративних стягнень.

Постанова, винесена судом (суддею), виконується негайно після її винесення. Особа, щодо якої накладено такий вид адміністративного стягнення, після винесення постанови доставляється працівником міліції в орган внутрішніх справ і тримається в спеціальному приймальнику для адміністративно арештованих протягом строку, визначеного постановою судді, в умовах спеціального режиму і здійснення заходів виховного і трудового впливу. Режим утримання адміністративно арештованих забезпечує їх ізоляцію, попередження втечі і здійснення ними нових правопорушень; застосу-

вання засобів виправлення і виховання (виховна робота і трудове використання), дотримання правил внутрішнього розпорядку спеціальних установ органів внутрішніх справ, призначених для утримання адміністративно арештованих; роздільне тримання залежно від статі і характеру вчиненого правопорушення. При виконанні постанови арештовані піддаються особистому огляду. Особистий огляд може провадитись уповноваженою на те особою однієї статі з оглядуваним і в присутності двох понятих тієї самої статі. Про це робиться відповідний запис у протоколі.

Права і обов'язки адміністративно арештованих у період їх тримання в спеціальних установах органів внутрішніх справ регламентовані у Положенні про спеціальний приймальник при органах внутрішніх справ для тримання осіб, підданих адміністративному арешту. Адміністративно арештований має право:

- отримувати від керуючого та інспекторського складу спеціального приймальника інформацію про свої права та обов'язки, режим тримання, порядок подачі пропозицій, заяв і скарг; на особисту безпеку – під час тримання у спеціальному приймальнику, отримувати їжу, матеріально-побутове забезпечення з встановлених норм і медико-санітарного забезпечення згідно з чинним законодавством;
- при виникненні загрози життю, здоров'ю або загрози здійснення злочину проти особи арештованого зі сторони інших осіб, що тримаються у спеціальному приймальнику, – звертатися до посадових осіб з заявою про переведення до іншого приміщення (в цьому випадку посадова особа повинна прийняти негайні заходи з переведення арештованого в безпечне приміщення);
- звертатися з проханням про особистий прийом до керівництва спеціального приймальника, один раз протягом строку арешту користуватися телефоном з тривалістю розмови до трьох хвилин для зв'язку з родичами і близькими (окрім міжміських розмов);
- восьмигодинний сон у нічний час;
- мати спальне місце;
- користуватися власним одягом та взуттям відповідно до погодних умов, а також іншими речами та предметами, перелік та кількість яких визначаються правилами;
- користуватися настільними іграми, читати газети і журнали, слухати радіо у встановлений час до 22 години;
- відправляти релігійні обряди в приміщенні спеціального приймальника, мати релігійну літературу, предмет релігійного культу, дотримуючись встановлених правил, і не порушуючи прав інших арештованих;
- отримувати речові та продуктові передачі;
- користуватися щоденною прогулянкою не менше 1 години;

Всі арештовані можуть використовуватись на фізичних роботах. До строку адміністративного арешту зараховується строк адміністративного затримання. В загальному випадку адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може тривати не більше як три години. В деяких випадках особи можуть бути затримані до розгляду справи суддею або начальником (заступником начальника) органа внутрішніх справ. Строк адміністративного затримання обчислюється з моменту доставлення порушника для складення протоколу, а особи, яка була в стані сп'яніння, – з часу її витвердження.

При звільненні особи, що відбула адміністративний арешт, видається довідка про час перебування під арештом і про характер правопорушення, за вчинення якого на неї було накладено адміністративне стягнення. На підставі постанови судді органом внутрішніх справ оформлюється рахунок, що є виконавчим документом. Він обчислюється відповідно до порядку відрахування з арештованих витрат з їх утримання та харчування за час знаходження під арештом. Особа повинна добровільно оплатити його, в іншому випадку – рахунок направляється для виконання за місцем роботи арештованого.

Застосування адміністративного арешту не має наслідком судимості і не є підставою для звільнення з роботи, не перериває трудового стажу і інших обмежень, трудових прав арештованого. Під час знаходження під адміністративним арештом заробітна плата за місцем постійної роботи не виплачується.

Стаття 328. Трудове використання осіб, підданих адміністративному арешту

Особі, піддані адміністративному арешту за правопорушення, передбачені частиною першою статті 44, статтями 173, 173², частиною третьою статті 178, статтею 185, частиною другою статті 185¹ і частиною першою статті 185³ цього Кодексу, використовуються на фізичних роботах.

Організація трудового використання осіб, підданих адміністративному арешту, покладається на виконавчі органи сільських, селищних, міських рад.

Особам, підданим адміністративному арешту, за час перебування під арештом заробітна плата за місцем постійної роботи не виплачується.

[Стаття 328 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 316–11 від 29.05.85, № 4452–11 від 21.08.87, № 6347–11 від 03.08.88, № 9166–11 від 04.05.90, Законами № 2342–II (2342–14) від 05.04.2001, № 759–IV (759–15) від 15.05.2003, № 2635–IV (2635–15) від 02.06.2005.]

За умови вчинення таких правопорушень, як незаконне виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах; дрібне хуліганство; вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису; розпивання спиртних напоїв у громадських місцях і появи в громадських місцях у п'яному вигляді особою, яка двічі протягом року піддавалася адміністративному стягненню за ті самі дії; злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі працівника міліції, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця; порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, прояв неповаги до суду, що виражається у злісному ухиленні від явки в суд свідка, потерпілого, позивача, відповідача або в непідкоренні зазначених осіб та інших громадян розпорядженню головуючого чи в порушенні порядку під час судового засідання, а так само вчинення будь-яких дій, які свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил, – законодавством передбачено використання на фізичних роботах осіб, підданих адміністративному арешту. Особи, піддані адміністративному арешту, використовуються без оплати праці на таких фізичних роботах: прибирання вулиць, дворів, місць громадського користування, роботи з благоустрою і покращення побутових умов спеціальних приймальників та ін. Праця арештованих здійснюється з дотриманням правил техніки безпеки та охорони праці. Робочий день триває вісім годин, згідно із встановленими вимогами Кодексу законів про працю. За час перебування під арештом заробітна плата за місцем постійної роботи не виплачується. Фізичні роботи арештованих оплачуються згідно з договорами, укладеними з господарськими організаціями, за фактично виконаний обсяг роботи за нормами і розцінками відповідно до закону. Кошти, що надходять від підприємств, організацій та установ за роботу арештованих осіб, перераховуються до бюджету відповідних місцевих рад. Організація трудового використання осіб, підданих адміністративному арешту, покладається на виконавчі органи сільських, селищних, міських рад.

Застосування адміністративного арешту не тягне за собою судимості і не є підставою для звільнення з роботи, не перериває трудового стажу і інших обмежень, трудових прав арештованого. Однак, час перебування під адміністративним арештом не включається в стаж, що дає право на щорічну чергову відпустку.

При звільненні особи, що відбула адміністративний арешт, видається довідка про час перебування під арештом і про характер правопорушення, за вчинення якого на неї було накладено адміністративне стягнення. Також звільненим з-під адміністративного арешту повертаються усі речі, що були вилучені у них при прийманні до спеціального приймальника.

У випадку, коли особа була піддана адміністративному арешту незаконно, завдані збитки можна відшкодувати у встановленому законом порядку.

Постанову про застосування адміністративного арешту може бути оскаржено або опротестовано. У випадку прийняття рішення за скаргою або протесту у вигляді скасування постанови і закриття справи в порядку, встановленому законом, провадиться відшкодування шкоди (згідно зі ст. 296 КпАП).

Глава 33

Провадження по виконанню постанови в частині відшкодування майнової шкоди

Стаття 329. Порядок і строк виконання постанови в частині відшкодування майнової шкоди

Постанова по справі про адміністративне правопорушення в частині відшкодування майнової шкоди виконується в порядку, встановленому цим Кодексом та іншими законами України.

Постанова по справі про адміністративне правопорушення в частині відшкодування майнової шкоди є виконавчим документом.

Майнова шкода має бути відшкодована порушником не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня вручення йому копії постанови (стаття 285), а в разі оскарження або опротестування такої постанови – не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня повідомлення про залишення скарги або протесту без задоволення.

[Стаття 329 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2056-II (2056–14) від 19.10.2000.]

Стаття 40 КпАП передбачає правові наслідки спричинення шкоди майну громадянину, підприємству, установі або організації в результаті вчинення адміністративного правопорушення. У такому випадку адміністративна комісія, виконавчий орган сільської, селищної, міської ради під час вирішення питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення має право одночасно вирішити питання про відшкодування винним майнової шкоди, якщо її сума не перевищує двох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а суддя районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду – незалежно від розміру шкоди, крім випадків, коли шкоду заподіяно неповнолітнім.

Якщо шкоду заподіяно неповнолітнім, який досяг шістнадцяти років і має самостійний заробіток, а сума шкоди не перевищує одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян, суддя має право покласти на неповнолітнього відшкодування заподіяної шкоди або зобов'язати його своєю працею усунути її.

В усіх інших випадках це питання вирішується в порядку цивільного судочинства.

Постанову про відшкодування майнової шкоди може виносити адміністративна комісія, виконавчий орган сільської, селищної, міської ради, якщо сума майнової шкоди не перевищує двох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. В усіх інших випадках таку постанову виносить суд. Ця постанова є виконавчим документом. Звернення постанови до виконання покладається на орган, який її виніс. Постанова підлягає виконанню з моменту її винесення. Копія постанови протягом трьох днів вручається або надсилається особі, щодо якої її винесено. На прохання потерпілого копія постанови порушник повинен відшкодувати майнову шкоду. У разі, коли правопорушник не згоден з винесеною постановою, він може її оскаржити. Скаргу може бути подано протягом 10 днів з дня винесення постанови. Постанову також може бути оскаржено прокурором. Скарга і протест розглядаються у 10-денний строк з дня їх надходження. Копія рішення за скаргою або протесту протягом трьох днів надсилається особі, щодо якої його винесено. У разі, якщо за скаргою або протестом прийнято рішення про залишення їх без задоволення, то порушник повинен відшкодувати майнову шкоду протягом 15 днів з дня повідомлення про залишення скарги або протесту без задоволення.

Відшкодування майнової шкоди обов'язково оформлюється відповідним чином. Так, при відшкодуванні майнової шкоди потерпілому особисто, видається розписка, що підтверджує факт виконання постанови. При перерахуванні грошей на відповідний рахунок громадянина, підприємства, установи або організації таким підтвердженням є відповідні розрахункові документи.

Стаття 330. Наслідки невиконання постанови в частині відшкодування майнової шкоди

У разі невиконання постанови по справі про адміністративне правопорушення в частині відшкодування майнової шкоди у строк, установлений частиною третьою статті 329 цього Кодексу, вона надсилається для стягнення збитків у порядку виконавчого провадження.

[Стаття 330 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2056-II (2056–14) від 19.10.2000.]

У випадку, коли строк виконання постанови про відшкодування майнової шкоди закінчився, а майнова шкода не була відшкодована, така постанова надсилається для стягнення збитків у порядку виконавчого провадження. Цей порядок регулюється відповідними нормативно-правовими актами: законами України "Про виконавче провадження" від 21.04.1999 р., "Про державну виконавчу службу" від 24.03.1998 р. та іншими нормативно-правовими актами. Постанова органа, що розглядав справу про адміністративне правопорушення, відповідно до давності виконання постанов повинна бути звернена до виконання не пізніше трьох місяців з дня винесення постанови.

Примусове виконання рішень в Україні покладається на Державну виконавчу службу, яка входить до системи органів Міністерства юстиції України. Відповідно до Закону України "Про державну виконавчу службу" примусове виконання рішень здійснюють державні виконавці.

Державний виконавець є представником влади і здійснює примусове виконання судових рішень, постановлених іменем України, та рішень інших органів (посадових осіб), виконання яких покладено на державну виконавчу службу у порядку, передбаченому законом.

Вимоги державного виконавця є обов'язковими для усіх органів, організацій, посадових осіб, громадян і юридичних осіб на території України. Невиконання законних вимог державного виконавця має наслідком відповідальність згідно з законом.

Державний виконавець у 3-денний строк з дня надходження до нього виконавчого документа виносить постанову про відкриття виконавчого провадження та попереджає боржника про примусове виконання постанови, повідомляє, що з нього буде стягнуто виконавчий збір і витрати, пов'язані з провадженням виконавчих дій, передбачених законом. Копія постанови про відкриття виконавчого провадження не пізніше наступного дня надсилається стягувачу, боржнику та органу (посадовій особі), який видав виконавчий документ.

Постанова про відкриття виконавчого провадження може бути оскаржена сторонами начальника відповідного відділу державної виконавчої служби або до відповідного суду у 10-денний строк. Державний виконавець повинен почати проведення дій з виконавчого провадження не пізніше двох місяців з дня надходження виконавчого документа.

Після долучення до матеріалів справи постанови державної виконавчої служби про виконання постанови справа передається в архів органу, який видав постанову про відшкодування майнової шкоди внаслідок вчинення адміністративного правопорушення, де реєструється і зберігається протягом певного періоду.

Заступник Голови Президії
Верховної Ради Української РСР В. ШЕВЧЕНКО

Секретар Президії
Верховної Ради Української РСР М. ХОМЕНКО

м.Київ, 7 грудня 1984 року

Зміст

Розділ I.

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1.	ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	9
Стаття 1.	Завдання Кодексу України про адміністративні правопорушення	9
Стаття 2.	Законодавство України про адміністративні правопорушення	10
Стаття 5.	Повноваження місцевих рад щодо прийняття рішень	12
Стаття 6.	Запобігання адміністративним правопорушенням.....	13
Стаття 7.	Забезпечення законності при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення.....	14
Стаття 8.	Чинність закону про відповідальність за адміністративні правопорушення.....	15

Розділ II.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ
І АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

I. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА	19	
Глава 2.	Адміністративне правопорушення і адміністративна відповідальність	19
Стаття 9.	Поняття адміністративного правопорушення.....	19
Стаття 10.	Вчинення адміністративного правопорушення умисно.....	22
Стаття 11.	Вчинення адміністративного правопорушення з необережності.....	23
Стаття 12.	Вік, після досягнення якого настає адміністративна відповідальність	25
Стаття 13.	Відповідальність неповнолітніх.....	27
Стаття 14.	Відповідальність посадових осіб	29
Стаття 14-1.	Відповідальність власників (співвласників) транспортних засобів	31
Стаття 15.	Відповідальність військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, за вчинення адміністративних правопорушень	32
Стаття 16.	Відповідальність іноземців і осіб без громадянства	33
Стаття 17.	Обставини, що виключають адміністративну відповідальність	34
Стаття 18.	Крайня необхідність	35
Стаття 19.	Необхідна оборона.....	37
Стаття 20.	Неосудність	37
Стаття 21.	Передача матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд громадської організації або трудового колективу	39
Стаття 22.	Можливість звільнення від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення.....	40
Глава 3.	Адміністративне стягнення	41
Стаття 23.	Мета адміністративного стягнення	41
Стаття 24.	Види адміністративних стягнень	42
Стаття 24 ¹ .	Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх	43
Стаття 25.	Основні і додаткові адміністративні стягнення	45
Стаття 26.	Попередження	46
Стаття 27.	Штраф	46
Стаття 28.	Оплатне вилучення предмета	47
Стаття 29.	Конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення	48
Стаття 30.	Позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину	49
Стаття 30-1.	Громадські роботи	50

Стаття 31.	Виправні роботи	51
Стаття 32.	Адміністративний арешт.....	51
Глава 4.	Накладення адміністративного стягнення.....	52
Стаття 33.	Загальні правила накладення стягнення за адміністративне правопорушення.....	52
Стаття 34.	Обставини, що пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення	53
Стаття 35.	Обставини, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення	54
Стаття 36.	Накладення адміністративних стягнень при вчиненні кількох адміністративних правопорушень	56
Стаття 37.	Обчислення строків адміністративного стягнення.....	57
Стаття 38.	Строки накладення адміністративного стягнення.....	57
Стаття 39.	Строк, після закінчення якого особа вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню	58
Стаття 40.	Покладення обов'язку відшкодувати заподіяну шкоду.....	58

II. ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Глава 5.	Адміністративні правопорушення в галузі охорони праці і здоров'я населення	60
Стаття 41.	Порушення вимог законодавства про працю та про охорону праці	60
Стаття 41 ¹ .	Ухилення від участі в переговорах щодо укладення, зміни або доповнення колективного договору, угоди.....	62
Стаття 41 ² .	Порушення чи невиконання колективного договору, угоди	63
Стаття 41 ³ .	Ненадання інформації для ведення колективних переговорів і здійснення контролю за виконанням колективних договорів, угод.....	63
Стаття 42.	Порушення санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм ..	64
Стаття 42 ¹ .	Виробництво, заготівля, реалізація сільсько-господарської продукції, що містить хімічні препарати понад гранично допустимі рівні концентрації	65
Стаття 42 ² .	Заготівля, переробка або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції	67
Стаття 42 ³ .	Виробництво, зберігання, транспортування або реалізація продуктів харчування чи продовольчої сировини, забруднених мікроорганізмами та іншими біологічними агентами понад гранично допустимі рівні	68
Стаття 44.	Незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах.....	69
Стаття 44 ¹ .	Ухилення від медичного огляду чи медичного обстеження	71
Стаття 45.	Ухилення від обстеження і профілактичного лікування осіб, хворих на венеричну хворобу.....	72
Стаття 45 ¹ .	Порушення встановленого порядку взяття, переробки, зберігання, реалізації і застосування донорської крові та (або) її компонентів і препаратів	73
Стаття 46.	Умисне приховування джерела зараження венеричною хворобою	75
Стаття 46 ¹ .	Порушення вимог режиму радіаційної безпеки в місцевостях, що зазнали радіоактивного забруднення.....	76
Стаття 46 ² .	Порушення встановлених законодавством вимог щодо заняття народною медициною (цілительством)	77
Глава 6.	Адміністративні правопорушення, що посягають на власність.....	80
Стаття 47.	Порушення права державної власності на надра	80
Стаття 48.	Порушення права державної власності на води	81
Стаття 49.	Порушення права державної власності на ліси	83
Стаття 50.	Порушення права державної власності на тваринний світ.....	84

Стаття 51.	Дрібне викрадення чужого майна	86
Стаття 51-1.	Ухилення від відшкодування майнової шкоди, заподіяної злочином підприємствам, установам, організаціям або громадянам.....	88
Стаття 51 ² .	Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності	90
Глава 7.	Адміністративні правопорушення в галузі охорони природи, використання природних ресурсів, охорони пам'яток історії та культури	92
Стаття 52.	Псування і забруднення сільськогосподарських та інших земель	92
Стаття 53.	Порушення правил використання земель.....	94
Стаття 53 ¹ .	Самовільне зайняття земельної ділянки.....	96
Стаття 53-2.	Перекручення або приховування даних державного земельного кадастру	97
Стаття 53-3.	Зняття та перенесення ґрунтового покриву земельних ділянок без спеціального дозволу	98
Стаття 54.	Порушення строків повернення тимчасово зайнятих земель або неприведення їх у стан, придатний для використання за призначенням	99
Стаття 55.	Самовільне відхилення від проєктів землеустрою.....	101
Стаття 56.	Знищення межових знаків.....	102
Стаття 57.	Порушення вимог щодо охорони надр	102
Стаття 58.	Порушення правил і вимог проведення робіт по геологічному вивченню надр ..	105
Стаття 59.	Порушення правил охорони водних ресурсів.....	106
Стаття 59 ¹ .	Порушення вимог щодо охорони територіальних і внутрішніх морських вод від забруднення і засмічення.....	107
Стаття 60.	Порушення правил водокористування.....	109
Стаття 61.	Пошкодження водогосподарських споруд і пристроїв, порушення правил їх експлуатації	110
Стаття 62.	Невиконання обов'язків по реєстрації в судових документах операцій з шкідливими речовинами і сумішами	110
Стаття 63.	Незаконне використання земель державного лісового фонду.....	112
Стаття 64.	Порушення встановленого порядку використання лісосічного фонду, заготівлі і вивезення деревини, заготівлі живиці.....	113
Стаття 65.	Незаконна порубка, пошкодження та знищення лісових культур і молодняка.....	114
Стаття 65 ¹ .	Знищення або пошкодження пожезахисних лісових смуг та захисних лісових насаджень	115
Стаття 66.	Знищення або пошкодження підросту в лісах	115
Стаття 67.	Здійснення лісових користувань не у відповідності з метою або вимогами, передбаченими в лісорубному квитку (ордері) або лісовому квитку	116
Стаття 68.	Порушення правил відновлення і поліпшення лісів, використання ресурсів спілої деревини	117
Стаття 69.	Пошкодження сінокосів і пасовищних угідь на землях державного лісового фонду	118
Стаття 70.	Самовільне сінокосіння і пасіння худоби, самовільне збирання дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід.....	118
Стаття 71.	Введення в експлуатацію виробничих об'єктів без обладнання, що запобігає шкідливому впливу на ліси.....	119
Стаття 72.	Пошкодження лісу стічними водами, хімічними речовинами, нафтою і нафтопродуктами, шкідливими викидами, відходами і покидьками	120
Стаття 73.	Засмічення лісів відходами	120
Стаття 74.	Знищення або пошкодження лісоосушувальних каналів, дренажних систем і шляхів на землях державного лісового фонду.....	121
Стаття 75.	Знищення або пошкодження відмежувальних знаків у лісах.....	122
Стаття 76.	Знищення корисної для лісу фауни.....	122
Стаття 77.	Порушення вимог пожежної безпеки в лісах.....	123
Стаття 77 ¹ .	Самовільне випалювання рослинності або її залишків	124

Стаття 78.	Порушення порядку здійснення викиду забруднюючих речовин в атмосферу або впливу на неї фізичних та біологічних факторів	125
Стаття 78 ¹ .	Порушення порядку здійснення діяльності, спрямованої на штучні зміни стану атмосфери і атмосферних явищ	127
Стаття 79.	Недодержання вимог щодо охорони атмосферного повітря при введенні в експлуатацію і експлуатації підприємств і споруд	127
Стаття 79 ¹ .	Недодержання екологічних вимог під час проектування, розміщення, будівництва, реконструкції та прийняття в експлуатацію об'єктів або споруд....	128
Стаття 80.	Випуск в експлуатацію транспортних та інших пересувних засобів з перевищенням нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах.....	129
Стаття 81.	Експлуатація автотранспортних та інших пересувних засобів з перевищенням нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах.....	130
Стаття 82.	Порушення правил складування, зберігання, розміщення, транспортування, утилізації, ліквідації та використання відходів.....	131
Стаття 82 ¹ .	Порушення правил ведення первинного обліку та здійснення контролю за операціями поводження з відходами або неподання чи подання звітності щодо утворення, використання, знешкодження та видалення відходів	132
Стаття 82 ² .	Виробництво продукції з відходів чи з їх використанням без відповідної нормативно-технічної та технологічної документації	133
Стаття 82 ³ .	Приховування, перекручення або відмова від надання повної та достовірної інформації за запитом посадових осіб і зверненнями громадян та їх об'єднань щодо безпеки утворення відходів та поводження з ними	134
Стаття 82 ⁴ .	Змішування чи захоронення відходів, для утилізації яких в Україні існує відповідна технологія, без спеціального дозволу	135
Стаття 82 ⁵ .	Порушення правил передачі відходів	135
Стаття 82 ⁶ .	Порушення встановлених правил і режиму експлуатації установок і виробництв з оброблення та утилізації відходів	136
Стаття 82 ⁷ .	Порушення вимог законодавства у сфері хімічних джерел струму.....	137
Стаття 83.	Порушення правил застосування, зберігання, транспортування, знешкодження, ліквідації та захоронення пестицидів і агрохімікатів, токсичних хімічних речовин та інших препаратів	138
Стаття 83 ¹ .	Порушення законодавства про захист рослин	139
Стаття 85.	Порушення правил використання об'єктів тваринного світу.....	140
Стаття 85 ¹ .	Виготовлення та збут заборонених знарядь добування об'єктів тваринного або рослинного світу	144
Стаття 86 ¹ .	Експлуатація на водних об'єктах водозабірних споруд, не забезпечених рибозахисним обладнанням	145
Стаття 87.	Порушення вимог щодо охорони середовища перебування і шляхів міграції, переселення, акліматизації та схрещування диких тварин.....	146
Стаття 88.	Незаконне вивезення з України і ввезення на її територію об'єктів тваринного і рослинного світу.....	147
Стаття 88 ¹ .	Порушення порядку придбання чи збуту об'єктів тваринного або рослинного світу, правил утримання диких тварин у неволі або в напіввільних умовах	148
Стаття 88 ² .	Порушення правил створення, поповнення, зберігання, використання або державного обліку зоологічних, ботанічних колекцій та торгівлі ними	149
Стаття 89.	Жорстоке поводження з тваринами.....	150
Стаття 90.	Порушення вимог щодо охорони видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України	152
Стаття 90 ¹ .	Невиконання правил і норм у процесі створення, виробництва, зберігання, транспортування, використання, знешкодження, ліквідації, захоронення	

	мікроорганізмів, біологічно активних речовин та інших продуктів біотехнологій.....	153
Стаття 91.	Порушення правил охорони та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду	154
Стаття 91 ¹ .	Невиконання вимог екологічної безпеки у процесі впровадження відкриттів, винаходів, корисних моделей, промислових зразків, раціоналізаторських пропозицій, нової техніки, технологій і систем, речовин і матеріалів	155
Стаття 91 ² .	Перевищення лімітів та нормативів використання природних ресурсів	156
Стаття 91 ³ .	Приховування перевищення встановлених лімітів на обсяги утворення та розміщення відходів.....	157
Стаття 91 ⁴ .	Відмова від надання чи несвочасне надання екологічної інформації.....	157
Стаття 92.	Порушення правил охорони і використання пам'яток історії та культури	158
Стаття 92 ¹ .	Порушення законодавства про Національний архівний фонд та архівні установи ..	159
Глава 8.	Адміністративні правопорушення в промисловості, будівництві та у сфері використання паливно-енергетичних ресурсів в	161
Стаття 93.	Порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів з безпечного ведення робіт у галузях промисловості	161
Стаття 94.	Порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів про зберігання, використання та облік вибухових матеріалів у галузях промисловості.....	162
Стаття 95.	Порушення правил і норм ядерної та радіаційної безпеки.....	163
Стаття 95 ¹ .	Порушення вимог нормативно-правових актів щодо технічної експлуатації електричних станцій і мереж, енергетичного обладнання	163
Стаття 96.	Недодержання державних стандартів, норм і правил під час проектування і будівництва.....	164
Стаття 96–1.	Порушення законодавства під час планування і забудови територій.....	166
Стаття 97.	Самовільне будівництво будинків або споруд	167
Стаття 98.	Марнотратне витрачання паливно-енергетичних ресурсів	168
Стаття 99.	Порушення Правил охорони електричних мереж	169
Стаття 101.	Порушення, зв'язані з використанням газу	169
Стаття 101 ¹ .	Недотримання вимог щодо ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів	170
Стаття 102.	Порушення, пов'язані з неефективною експлуатацією паливо-і енерговикористовуючого устаткування	172
Стаття 103.	Непідготовленість до роботи резервного паливного господарства	172
Стаття 103 ¹ .	Порушення правил користування енергією чи газом.....	173
Стаття 103 ² .	Пошкодження газопроводів при провадженні робіт	173
Глава 9.	Адміністративні правопорушення у сільському господарстві. Порушення ветеринарно-санітарних правил	174
Стаття 104.	Потрава посівів, зіпсуття або знищення зібраного врожаю сільськогосподарських культур, пошкодження насаджень колективних сільськогосподарських підприємств, інших державних і громадських чи фермерських господарств	174
Стаття 104 ¹ .	Порушення порядку та умов ведення насінництва та розсадництва.....	175
Стаття 105.	Порушення вимог щодо виконання фітосанітарних заходів	176
Стаття 106.	Ввезення в Україну, вивезення з України, транзит через її територію, вивезення з карантинних зон або ввезення до них об'єктів регулювання, які не пройшли фітосанітарного контролю.....	179
Стаття 106 ¹ .	Невжиття заходів щодо забезпечення охорони посівів снотворного маку чи конопель, місць їх зберігання та переробки.....	180
Стаття 106–2.	Незаконний посів або незаконне вирощування снотворного маку чи конопель...	181
Стаття 107.	Порушення правил щодо карантину тварин та інших ветеринарно-санітарних вимог.....	181
Стаття 107 ¹ .	Порушення законодавства про племінну справу у тваринництві	182

Стаття 108.	Грубе порушення механізаторами правил технічної експлуатації сільськогосподарських машин і техніки безпеки	183
Глава 10.	Адміністративні правопорушення на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку	184
Стаття 109.	Порушення правил по охороні порядку і безпеки руху на залізничному транспорті.....	184
Стаття 110.	Порушення правил користування засобами залізничного транспорту	185
Стаття 111.	Порушення правил безпеки польотів	186
Стаття 112.	Порушення правил поведінки на повітряному судні	187
Стаття 113.	Порушення правил міжнародних польотів	187
Стаття 114.	Порушення правил по охороні порядку і безпеки руху на морському транспорті.....	188
Стаття 115.	Порушення правил користування засобами морського транспорту	188
Стаття 116.	Порушення правил по охороні порядку і безпеки руху на річковому транспорті і маломірних суднах.....	189
Стаття 116 ¹ .	Порушення правил випуску судна в плавання або допуск до керування судном осіб, які не мають відповідного документа	191
Стаття 116 ² .	Порушення правил, що забезпечують безпеку експлуатації суден на внутрішніх водних шляхах	192
Стаття 116 ³ .	Порушення правил реєстрації торговельних суден	193
Стаття 117.	Порушення правил користування річковими і маломірними суднами.....	194
Стаття 118.	Порушення правил утримання баз (споруд) для стоянки маломірних суден.....	195
Стаття 119.	Порушення правил користування засобами автомобільного транспорту та електротранспорту	196
Стаття 120.	Порушення правил пожежної безпеки на залізничному, морському, річковому і повітряному транспорті	197
Стаття 121.	Порушення водіяма правил експлуатації транспортних засобів, правил користування ремнями безпеки або мотошоломами	198
Стаття 121–1.	Експлуатація водіяма транспортних засобів, ідентифікаційні номери складових частин яких не відповідають записам у реєстраційних документах... 200	200
Стаття 121–2.	Порушення правил перевезення пасажирів при наданні послуг з перевезення пасажирів	201
Стаття 122.	Перевищення водіяма транспортних засобів встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху та порушення інших правил дорожнього руху	203
Стаття 122–2.	Невиконання водіяма вимог про зупинку	208
Стаття 122–4.	Залишення місця дорожньо-транспортної пригоди	208
Стаття 122–5.	Порушення порядку встановлення і використання спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.....	209
Стаття 123.	Порушення водіяма транспортних засобів правил проїзду залізничних переїздів	211
Стаття 124.	Порушення правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна	212
Стаття 124–1.	Ненадання транспортних засобів працівникам міліції та медичним працівникам, а також ненадання військових транспортних засобів посадовим особам Військової служби правопорядку у Збройних Силах України	212
Стаття 125.	Інші порушення правил дорожнього руху.....	213
Стаття 126.	Керування транспортними засобами особами, які не мають відповідних документів або не пред'явили їх для перевірки	214
Стаття 127.	Порушення правил дорожнього руху пішоходами, велосипедистами та особами, які керують гужовим транспортом, і погоничами тварин.....	216
Стаття 127–1.	Порушення порядку перевірки технічного стану транспортного засобу.....	218

Стаття 128.	Випуск на лінію транспортних засобів, технічний стан яких не відповідає встановленим вимогам або без необхідних документів, передбачених законодавством.....	220
Стаття 128–1.	Порушення або невиконання правил, норм та стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху.....	222
Стаття 129.	Допуск до керування транспортними засобами або суднами водіїв чи судноводіїв, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, або осіб, які не мають права керування транспортним засобом.....	224
Стаття 130.	Керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.....	225
Стаття 132–1.	Порушення правил дорожнього перевезення небезпечних вантажів та правил проїзду великогабаритних і великовагових транспортних засобів автомобільними дорогами, вулицями та залізничними переїздами	227
Стаття 133.	Порушення правил перевезення небезпечних речовин і предметів на транспорті.....	228
Стаття 133–1.	Порушення правил надання послуг та вимог безпеки при наданні послуг з перевезення пасажирів чи вантажів автомобільним транспортом.....	230
Стаття 133–2.	Порушення умов і правил здійснення міжнародних автомобільних перевезень пасажирів і вантажів.....	235
Стаття 134.	Провезення ручної кладі понад установлені норми і неоплаченого багажу.....	236
Стаття 135.	Безквитковий проїзд	237
Стаття 136.	Порушення правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на залізничному, морському, річковому та автомобільному транспорті	238
Стаття 137.	Порушення правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на повітряному транспорті	239
Стаття 138.	Порушення Правил охорони магістральних трубопроводів.....	240
Стаття 139.	Пошкодження автомобільних доріг, вулиць, дорожніх споруд, залізничних переїздів і технічних засобів регулювання дорожнього руху, створення перешкод для руху та невжиття необхідних заходів щодо їх усунення.....	242
Стаття 140.	Порушення правил, норм і стандартів при утриманні автомобільних доріг і вулиць, невжиття заходів щодо своєчасної заборони або обмеження руху чи позначення на автомобільних дорогах і вулицях місць провадження робіт....	243
Стаття 141.	Порушення правил охорони смуги відводу автомобільних шляхів.....	246
Стаття 142.	Порушення землекористувачами правил утримання ділянок, прилеглих до автомобільних шляхів	247
Стаття 144.	Обладнання та експлуатація установок проводового мовлення без належної реєстрації або дозволу.....	248
Стаття 145.	Порушення умов і правил, що регламентують діяльність у сфері телекомунікацій, поштового зв'язку та користування радіочастотним ресурсом України, передбачену ліцензіями, дозволами	249
Стаття 146.	Порушення правил реалізації, експлуатації радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв, а також користування радіочастотним ресурсом України.....	252
Стаття 147.	Порушення правил охорони ліній і споруд зв'язку	253
Стаття 148.	Пошкодження таксофонів	255
Стаття 148 ¹ .	Порушення Правил надання та отримання телекомунікаційних послуг	255
Стаття 148 ² .	Порушення порядку та умов надання послуг зв'язку в мережах загального користування.....	256
Стаття 148 ³ .	Використання засобів зв'язку з метою, що суперечить інтересам держави, з метою порушення громадського порядку та посягання на честь і гідність громадян.....	257

Стаття 148 ⁴ .	Використання технічних засобів та обладнання, що застосовуються в мережах зв'язку загального користування, без документа про підтвердження відповідності.....	258
Стаття 148 ⁵ .	Порушення правил про взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж загального користування.....	259
Глава 11.	Адміністративні правопорушення в галузі житлових прав громадян, житлово-комунального господарства та благоустрою	259
Стаття 149.	Порушення порядку взяття на облік та строків заселення жилих будинків і жилих приміщень	259
Стаття 150.	Порушення правил користування жилими будинками і жилими приміщеннями	261
Стаття 151.	Самоправне зайняття жилого приміщення	262
Стаття 152.	Порушення правил благоустрою територій міст та інших населених пунктів	263
Стаття 153.	Знищення або пошкодження зелених насаджень або інших об'єктів озеленення населених пунктів.....	264
Стаття 154.	Порушення правил тримання собак і котів.....	266
Глава 12.	Адміністративні правопорушення в галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, в галузі фінансів і підприємницькій діяльності.....	267
Стаття 155.	Порушення правил торгівлі і надання послуг працівниками торгівлі, громадського харчування та сфери послуг, громадянами, які займаються підприємницькою діяльністю	267
Стаття 155 ¹ .	Порушення порядку проведення розрахунків.....	269
Стаття 155 ² .	Обман покупця чи замовника.....	272
Стаття 156.	Порушення правил торгівлі алкогольними напоями і тютюновими виробами.....	273
Стаття 156–1.	Порушення законодавства про захист прав споживачів	276
Стаття 156 ² .	Порушення встановленого порядку промислової переробки, зберігання, транспортування або знищення конфіскованих спирту, алкогольних напоїв чи тютюнових виробів	279
Стаття 159.	Порушення правил торгівлі на ринках	280
Стаття 160.	Торгівля з рук у невстановлених місцях	282
Стаття 160 ² .	Незаконна торговельна діяльність	282
Стаття 161.	Незаконний відпуск або придбання бензину чи інших паливно-мастильних матеріалів.....	283
Стаття 162.	Порушення правил про валютні операції.....	284
Стаття 163.	Розміщення цінних паперів без реєстрації їх випуску або порушення порядку здійснення емісії цінних паперів.....	286
Стаття 163 ¹ .	Порушення порядку ведення податкового обліку, надання аудиторських висновків.....	287
Стаття 163 ² .	Неподання або несвочасне подання платіжних доручень на перерахування належних до сплати податків та зборів (обов'язкових платежів).....	289
Стаття 163 ³ .	Невиконання законних вимог посадових осіб органів державної податкової служби.....	289
Стаття 163 ⁴ .	Порушення порядку утримання та перерахування податку на доходи фізичних осіб і подання відомостей про виплачені доходи	290
Стаття 163–5.	Приховування інформації про діяльність емітента	292
Стаття 163–6.	Ненадання документів, що підтверджують право власності на цінні папери	294
Стаття 163–7.	Діяльність на фондовому ринку без ліцензії.....	295
Стаття 163–8.	Маніпулювання цінами під час здійснення операцій з цінними паперами	296
Стаття 163–9.	Незаконне використання інсайдерської інформації.....	296
Стаття 163–10.	Порушення порядку прийняття рішення про передачу ведення реєстру власників іменних цінних паперів або порядку передачі ведення реєстру власників іменних цінних паперів.....	297

Стаття 163–11.	Порушення порядку розкриття інформації на фондовому ринку	300
Стаття 164.	Порушення порядку провадження господарської діяльності.....	302
Стаття 164 ¹ .	Порушення порядку подання декларації про доходи та ведення обліку доходів і витрат	305
Стаття 164 ² .	Порушення законодавства з фінансових питань.....	306
Стаття 164 ³ .	Недобросовісна конкуренція	308
Стаття 164 ⁴ .	Несвочасне здавання виторгу	310
Стаття 164–5.	Зберігання або транспортування алкогольних напоїв чи тютюнових виробів, на яких немає марок акцизного збору встановленого зразка	310
Стаття 164 ⁶ .	Демонстрування і розповсюдження фільмів без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів.....	311
Стаття 164 ⁷ .	Порушення умов розповсюдження і демонстрування фільмів, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів	312
Стаття 164 ⁸ .	Недотримання квоти демонстрування національних фільмів при використанні національного екранного часу.....	313
Стаття 164 ⁹ .	Незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних	314
Стаття 164 ¹⁰ .	Порушення законодавства, що регулює здійснення операцій з металобрухтом ..	315
Стаття 164 ¹² .	Порушення законодавства про бюджетну систему України.....	316
Стаття 164 ¹³ .	Порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, матриць, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва	317
Стаття 164–14.	Порушення законодавства про здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти	318
Стаття 165–1.	Порушення законодавства у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.....	321
Стаття 165 ² .	Порушення порядку формування та застосування цін і тарифів.....	324
Стаття 165 ³ .	Порушення строку реєстрації як платника страхових внесків до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, несвочасна або неповна сплата страхових внесків	325
Стаття 165 ⁴ .	Порушення законодавства про загально-обов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.....	326
Стаття 165 ⁵ .	Ухилення від реєстрації як платника страхових внесків до Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, несвочасна або неповна сплата страхових внесків, а також порушення порядку використання страхових коштів	328
Стаття 166 ¹ .	Зловживання монополюним становищем на ринку	330
Стаття 166 ² .	Неправомірні угоди між підприємцями	331
Стаття 166 ³ .	Дискримінація підприємців органами влади і управління	332
Стаття 166 ⁴ .	Порушення порядку подання інформації та виконання рішень Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень	333
Стаття 166 ⁵ .	Порушення банківського законодавства, нормативно-правових актів Національного банку України або здійснення ризикових операцій, які загрожують інтересам вкладників чи інших кредиторів банку.....	334
Стаття 166 ⁶ .	Порушення порядку подання фінансової звітності та ведення бухгалтерського обліку при ліквідації юридичної особи	335
Стаття 166 ⁷ .	Протидія тимчасовій адміністрації або ліквідації банку	336
Стаття 166 ⁸ .	Здійснення банківської діяльності без банківської ліцензії.....	337
Стаття 166 ⁹ .	Порушення законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом	338

Стаття 166 ¹⁰ .	Порушення порядку видачі документа дозвільного характеру.....	339
Стаття 166 ¹¹ .	Порушення законодавства про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців.....	341
Стаття 166 ¹² .	Порушення законодавства про ліцензування певних видів господарської діяльності.....	342
Стаття 166–13.	Порушення законодавства, що регулює фінансові механізми здійснення інвестицій у будівництво житла.....	344
Глава 13.	Адміністративні правопорушення в галузі стандартизації, якості продукції, метрології та сертифікації.....	345
Стаття 167.	Випуск і реалізація продукції, яка не відповідає вимогам стандартів.....	345
Стаття 168.	Випуск у продаж нестандартної продукції.....	345
Стаття 168 ¹ .	Виконання робіт, надання послуг громадянам-споживачам, що не відповідають вимогам стандартів, норм і правил.....	346
Стаття 168–2.	Випуск у продаж продукції з порушенням вимог щодо медичних попереджень споживачів тютюнових виробів.....	347
Стаття 169.	Передача замовнику або у виробництво документації, яка не відповідає вимогам стандартів.....	348
Стаття 170.	Недодержання стандартів при транспортуванні, зберіганні і використанні продукції.....	348
Стаття 170 ¹ .	Введення в обіг продукції, щодо якої немає сертифіката відповідності або свідоцтва про визнання відповідності чи декларації про відповідність, а також неправомірне застосування національного знака відповідності.....	349
Стаття 171.	Порушення правил виробництва, ремонту, продажу та прокату засобів вимірювальної техніки.....	350
Стаття 171 ¹ .	Порушення умов і правил проведення перевірки і калібрування засобів вимірювальної техніки та виконання вимірювань.....	351
Стаття 172.	Порушення правил застосування засобів вимірювальної техніки.....	351
Стаття 172 ¹ .	Порушення встановленого порядку видачі сертифіката відповідності.....	352
Глава 14.	Адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку.....	353
Стаття 173.	Дрібне хуліганство.....	353
Стаття 173 ¹ .	Поширювання неправдивих чуток.....	354
Стаття 173–2.	Вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми.....	354
Стаття 174.	Стрільба з вогнепальної, холодної металевий чи пневматичної зброї в населених пунктах і в не відведених для цього місцях або з порушенням встановленого порядку.....	356
Стаття 175.	Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки.....	356
Стаття 175–1.	Куріння тютюнових виробів у заборонених місцях.....	357
Стаття 176.	Виготовлення, зберігання самогону та апаратів для його вироблення.....	358
Стаття 177.	Придбання самогону та інших міцних спиртних напоїв домашнього вироблення.....	359
Стаття 177 ² .	Виготовлення, придбання, зберігання або реалізація фальсифікованих алкогольних напоїв або тютюнових виробів.....	359
Стаття 178.	Розпивання спиртних напоїв у громадських місцях і поява в громадських місцях у п'яному вигляді.....	360
Стаття 179.	Розпивання спиртних напоїв на виробництві.....	361
Стаття 180.	Доведення неповнолітнього до стану сп'яніння.....	362
Стаття 181.	Азартні ігри, ворожіння в громадських місцях.....	362
Стаття 181 ¹ .	Заняття проституцією.....	363
Стаття 182.	Порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші	

	в населених пунктах і громадських місцях.....	364
Стаття 183.	Завідомо неправдивий виклик спеціальних служб.....	366
Стаття 184.	Невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей.....	366
Глава 15.	Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління.....	368
Стаття 184 ¹ .	Неправомірне використання державного майна.....	368
Стаття 184 ² .	Порушення порядку або строків подання інформації про дітей-сиріт і дітей, які залишилися без опіки (піклування) батьків.....	368
Стаття 185. 3	лісна непокоря законному розпорядженню або вимозі працівника міліції, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця.....	369
Стаття 185 ¹ .	Порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій.....	370
Стаття 185 ² .	Створення умов для організації і проведення з порушенням встановленого порядку зборів, мітингів, вуличних походів або демонстрацій.....	371
Стаття 185 ³ .	Прояв неповаги до суду.....	371
Стаття 185 ⁴ .	Злісне ухилення свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового слідства або дізнання.....	372
Стаття 185 ⁵ .	Перешкодження явці до суду народного засідателя.....	373
Стаття 185 ⁶ .	Невжиття заходів щодо окремої ухвали суду чи окремої постанови судді, подання органу дізнання, слідчого або протесту, припису чи подання прокурора.....	373
Стаття 185 ⁷ .	Публічні заклики до невиконання вимог працівника міліції чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України.....	375
Стаття 185 ⁸ .	Ухилення від виконання законних вимог прокурора.....	375
Стаття 185 ⁹ .	Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі працівника транспорту, який здійснює контроль за перевезенням пасажирів.....	376
Стаття 185 ¹⁰ .	Злісна непокоря законному розпорядженню чи вимозі військовослужбовця або працівника Державної прикордонної служби України або члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону.....	377
Стаття 185 ¹¹ .	Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист.....	378
Стаття 185 ¹² .	Створення перешкод у виконанні робіт, пов'язаних з обслуговуванням об'єктів електроенергетики.....	379
Стаття 186.	Самоуправство.....	379
Стаття 186 ¹ .	Незаконні дії щодо державних нагород.....	380
Стаття 186 ³ .	Порушення порядку подання або використання даних державних статистичних спостережень.....	380
Стаття 186 ⁵ .	Порушення законодавства про об'єднання громадян.....	381
Стаття 186 ⁶ .	Порушення законодавства про друковані засоби масової інформації.....	382
Стаття 187.	Порушення правил адміністративного нагляду.....	383
Стаття 188.	Незаконна передача заборонених предметів особам, яких тримають у слідчих ізоляторах, установах виконання покарань.....	384
Стаття 188 ¹ .	Невиконання розпорядження державного або іншого органу про працевлаштування.....	385
Стаття 188 ² .	Ухилення від виконання законних вимог посадових осіб органів виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів.....	387
Стаття 188 ³ .	Невиконання вимог органів державного контролю за цінами.....	388
Стаття 188 ⁴ .	Невиконання законних вимог органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці.....	389

Стаття 188 ² .	Невиконання законних розпоряджень чи приписів посадових осіб органів, які здійснюють державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів, радіаційної безпеки або охорону природних ресурсів	389
Стаття 188–6.	Невиконання законних вимог посадових осіб органів спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з державного нагляду за додержанням законодавства про працю або створення перешкод для діяльності цих органів.....	390
Стаття 188 ⁷ .	Невиконання законних вимог (приписів) посадових осіб органів Державної інспекції зв'язку Національної комісії з питань регулювання зв'язку	391
Стаття 188 ⁸ .	Невиконання приписів та постанов посадових осіб органів державного пожежного нагляду	391
Стаття 188 ⁹ .	Невиконання законних вимог посадових осіб органів виконавчої влади у сфері стандартизації, метрології та сертифікації	392
Стаття 188 ¹⁰ .	Невиконання законних вимог посадових осіб органів державного контролю якості лікарських засобів	393
Стаття 188 ¹¹ .	Невиконання постанов, розпоряджень, приписів, висновків, а так само інших законних вимог посадових осіб органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби	394
Стаття 188 ¹² .	Невиконання законних вимог посадових осіб спеціально уповноважених органів виконавчої влади у сфері захисту рослин.....	395
Стаття 188 ¹³ .	Невиконання законних вимог державного виконавця.....	397
Стаття 188 ¹⁴ .	Невиконання законних вимог посадових осіб органів Державної інспекції з енергозбереження.....	398
Стаття 188 ¹⁵ .	Невиконання законних вимог посадових осіб органів морського і річкового транспорту.....	398
Стаття 188 ¹⁶ .	Невиконання законних вимог посадових осіб спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, до компетенції якого віднесено питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру	400
Стаття 188 ¹⁷ .	Невиконання законних вимог посадових осіб спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань державного експортного контролю	401
Стаття 188 ¹⁸ .	Невиконання законних вимог (приписів) посадових осіб органів державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки	402
Стаття 188–19.	Невиконання законних вимог Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Рахункової палати, народного депутата України	403
Стаття 188–20.	Ухилення від виконання або несвоєчасне виконання приписів Державної інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії.....	405
Стаття 188 ²¹ .	Ухилення від виконання або несвоєчасне виконання рішень Національної комісії регулювання електро-енергетики України.....	406
Стаття 188 ²² .	Невиконання законних вимог посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби та державної служби ветеринарної медицини.....	407
Стаття 188 ²³ .	Перешкодження уповноваженим особам органів Пенсійного фонду України у здійсненні перевірок.....	408
Стаття 188 ²⁴ .	Перешкодження уповноваженим особам органів Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України у здійсненні перевірок	408
Стаття 188 ²⁵ .	Невиконання законних вимог (приписів) посадових осіб Державної технічної інспекції Державного департаменту страхового фонду документації ..	409
Стаття 188 ²⁶ .	Невиконання законних вимог посадових осіб органів Державної служби з карантину рослин України	412

Стаття 188–27.	Невиконання законних вимог посадових осіб органу технічного нагляду Міністерства аграрної політики України.....	414
Стаття 188–28.	Невиконання законних вимог посадових осіб Державної автомобільної інспекції Міністерства внутрішніх справ України	416
Стаття 188–29.	Невиконання законних вимог посадових осіб спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг.....	422
Стаття 188–30.	Ухилення від виконання або несвоєчасне виконання законних вимог Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку або її уповноважених осіб	423
Стаття 188–31.	Невиконання законних вимог посадових осіб органів Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України	424
Стаття 189.	Порушення правил відкриття та функціонування штемпельно-граверних майстерень.....	428
Стаття 189 ¹ .	Порушення порядку видобутку, виробництва, використання та реалізації дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння	431
Стаття 189 ² .	Порушення правил виготовлення та порядку обліку і зберігання печаток та штампів, а так само виготовлення, ввезення, реалізація та використання самонабірних печаток.....	432
Стаття 190.	Порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї.....	433
Стаття 191.	Порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів	433
Стаття 192.	Порушення громадянами строків реєстрації (перереєстрації) вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і правил взяття її на облік	435
Стаття 193.	Ухилення від реалізації вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів	435
Стаття 194.	Порушення працівниками торговельних підприємств (організацій) порядку продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів	436
Стаття 195.	Порушення працівниками підприємств, установ, організацій правил зберігання або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів	437
Стаття 195 ¹ .	Порушення порядку розробки, виготовлення, реалізації спеціальних засобів самооборони.....	437
Стаття 195 ² .	Порушення порядку придбання, зберігання, реєстрації або обліку газових пістолетів і револьверів та патронів до них	438
Стаття 195 ³ .	Порушення правил застосування спеціальних засобів самооборони.....	439
Стаття 195 ⁴ .	Порушення порядку виробництва, придбання, зберігання чи продажу електрошокових пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами.....	440
Стаття 195 ⁵ .	Незаконне придбання або зберігання спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації.....	440
Стаття 195 ⁶ .	Порушення порядку виробництва, зберігання, перевезення, торгівлі та використання піротехнічних засобів	441
Стаття 196.	Порушення правил навчання карате	442
Стаття 197.	Проживання без паспорта	443
Стаття 198.	Умисне зіпсуття паспорта чи втрата його з необережності.....	443
Стаття 199.	Допущення проживання без паспорта.....	443
Стаття 200.	Прийняття на роботу без паспорта	444
Стаття 201.	Незаконне вилучення паспортів і прийняття їх у заставу.....	444
Стаття 202.	Порушення прикордонного режиму або режиму в пунктах пропуску	

	через державний кордон України.....	444
Стаття 203.	Порушення іноземцями та особами без громадянства правил перебування в Україні і транзитного проїзду через територію України.....	446
Стаття 204.	Порушення порядку працевлаштування, прийняття на навчання, надання житла, реєстрації іноземців та осіб без громадянства та оформлення для них документів.....	447
Стаття 204 ¹ .	Незаконне перетинання або спроба незаконного перетинання державного кордону України.....	448
Стаття 205.	Невжиття заходів до забезпечення своєчасної реєстрації іноземців і осіб без громадянства.....	450
Стаття 206.	Порушення порядку надання іноземцям та особам без громадянства житла, транспортних засобів та сприяння в наданні інших послуг.....	451
Стаття 206–1.	Незаконне перевезення іноземців та осіб без громадянства територією України.....	452
Стаття 207.	Неповернення капітаном іноземного судна перепусток на право сходження на берег осіб суднового екіпажу.....	453
Стаття 210.	Порушення військовозобов'язаними чи призовниками законодавства про військовий обов'язок і військову службу.....	453
Стаття 210 ¹ .	Порушення законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію.....	458
Стаття 211.	Умисне зіпсуття обліково-військових документів чи втрата їх з необережності.....	460
Стаття 211 ¹ .	Неявка на виклик у військовий комісаріат.....	461
Стаття 211 ² .	Неподання у військові комісаріати списків юнаків, які підлягають приписці до призовних дільниць.....	462
Стаття 211 ³ .	Прийняття на роботу військовозобов'язаних і призовників, які не перебувають на військовому обліку.....	463
Стаття 211 ⁴ .	Незабезпечення сповіщення військовозобов'язаних і призовників про їх виклик у військові комісаріати, перешкода їх своєчасній явці на збірні пункти чи призовні дільниці.....	464
Стаття 211–5.	Несвоєчасне подання документів, необхідних для ведення військового обліку військовозобов'язаних і призовників, несповіщення їх про виклик у військові комісаріати.....	464
Стаття 211 ⁶ .	Неподання відомостей про військовозобов'язаних і призовників.....	465
Стаття 212 ¹ .	Повідомлення неправдивих відомостей державним органам реєстрації актів цивільного стану та несвоєчасна реєстрація народження дитини.....	466
Стаття 212–2.	Порушення законодавства про державну таємницю.....	467
Стаття 212 ² .	Порушення права на інформацію.....	469
Стаття 212 ⁴ .	Порушення законодавства в галузі державного експортного контролю.....	470
Стаття 212 ⁵ .	Порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави.....	471
Стаття 212–6.	Здійснення незаконного доступу до інформації в інформаційних (автоматизованих) системах, незаконне виготовлення чи розповсюдження копій баз даних інформаційних (автоматизованих) систем.....	471
Глава 15-A.	Адміністративні правопорушення, що посягають на здійснення народного волевиявлення та встановлений порядок його забезпечення.....	473
Стаття 212–7.	Порушення порядку ведення Державного реєстру виборців, порядку подання відомостей про виборців до органів Державного реєстру виборців, виборчих комісій, порядку складання та подання списків виборців, списків громадян України, які мають право брати участь у референдумі, та використання таких списків.....	473
Стаття 212 ⁸ .	Порушення права громадянина на ознайомлення зі списком виборців, списком громадян, які мають право брати участь у референдумі.....	474
Стаття 212 ⁹ .	Порушення порядку ведення передвиборної агітації, агітації під	

	час підготовки і проведення референдуму з використанням засобів масової інформації.....	475
Стаття 212 ¹⁰ .	Порушення обмежень щодо ведення передвиборної агітації, агітація в день проведення референдуму.....	476
Стаття 212 ¹¹ .	Ненадання можливості оприлюднити відповідь щодо інформації, поширеної стосовно суб'єкта виборчого процесу.....	476
Стаття 212 ¹² .	Порушення права на користування приміщеннями під час виборчої кампанії.....	477
Стаття 212 ¹³ .	Виготовлення або розповсюдження друкованих матеріалів передвиборної агітації, які не містять відомостей про установу, що здійснила друк, їх тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск.....	477
Стаття 212 ¹⁴ .	Порушення порядку розміщення агітаційних матеріалів чи політичної реклами або розміщення їх у заборонених законом місцях.....	478
Стаття 212 ¹⁵ .	Порушення порядку надання фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення виборчої кампанії.....	478
Стаття 212 ¹⁶ .	Замовлення або виготовлення виборчих бюлетенів понад встановлену кількість.....	479
Стаття 212 ¹⁷ .	Ненадання копії виборчого протоколу.....	479
Стаття 212 ¹⁸ .	Невиконання рішення виборчої комісії, комісії з референдуму.....	479
Стаття 212 ¹⁹ .	Відмова у звільненні члена виборчої комісії від виконання виробничих чи службових обов'язків або його безпідставне звільнення з роботи.....	480
Стаття 212 ²⁰ .	Порушення порядку опублікування документів, пов'язаних з підготовкою і проведенням виборів, референдуму.....	480

Розділ III.

ОРГАНИ, УПОВНОВАЖЕНІ РОЗГЛЯДАТИ СПРАВИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Глава 16.	Основні положення.....	481
Стаття 213.	Органи (посадові особи), уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення.....	481
Стаття 214.	Розмежування компетенції органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення.....	482
Стаття 215.	Порядок утворення колегіальних органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення.....	484
Стаття 216.	Правомочність засідань колегіальних органів.....	485
Стаття 217.	Повноваження посадових осіб, які розглядають справи про адміністративні правопорушення.....	485
Глава 17.	Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення.....	486
Стаття 218.	Адміністративні комісії.....	486
Стаття 219.	Виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад.....	487
Стаття 221.	Районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді).....	488
Стаття 222.	Органи внутрішніх справ (міліція).....	490
Стаття 222 ¹ .	Органи Державної прикордонної служби України.....	494
Стаття 223.	Органи державного пожежного нагляду.....	495
Стаття 224.	Органи залізничного транспорту.....	497
Стаття 225.	Органи морського і річкового транспорту.....	499
Стаття 228.	Органи повітряного транспорту.....	502
Стаття 229.	Органи автомобільного транспорту та електротранспорту.....	503
Стаття 230–1.	Органи спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з державного нагляду за додержанням законодавства про працю.....	505
Стаття 231.	Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці.....	506

Стаття 2311.	Органи державного геологічного контролю	509
Стаття 234 ¹ .	Органи державної контрольно-ревізійної служби в Україні	511
Стаття 234 ² .	Органи державної податкової служби України.....	512
Стаття 234 ³ .	Національний банк України.....	513
Стаття 235.	Військові комісаріати	514
Стаття 235-1.	Військова інспекція безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України	515
Стаття 236.	Органи, установи та заклади державної санітарно-епідеміологічної служби.....	517
Стаття 238.	Державні органи ветеринарної медицини, підрозділи ветеринарної міліції з проведення карантинних ветеринарних заходів	519
Стаття 238 ¹ .	Органи державного контролю за використанням та охороною земель.....	523
Стаття 238 ² .	Органи Державної служби з карантину рослин України.....	524
Стаття 238 ³ .	Органи державного контролю в галузі насінництва та розсадництва.....	527
Стаття 238 ⁴ .	Спеціально уповноважені органи виконавчої влади у сфері захисту рослин.....	528
Стаття 239.	Спеціально уповноважені органи виконавчої влади в галузях водного господарства, геології та використання надр.....	530
Стаття 240.	Органи рибоохорони	534
Стаття 241.	Органи лісового господарства.....	536
Стаття 242.	Органи мисливського господарства.....	537
Стаття 242-1.	Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України.....	539
Стаття 243.	Органи Національної комісії з питань регулювання зв'язку та Адміністрації зв'язку та радіочастот України	541
Стаття 244.	Органи Міністерства аграрної політики України.....	543
Стаття 244 ¹ .	Органи, які здійснюють державний пробірний контроль.....	544
Стаття 244 ² .	Органи Пенсійного фонду України.....	546
Стаття 244 ³ .	Органи державної статистики	547
Стаття 244 ⁴ .	Органи виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів.....	549
Стаття 244-5.	Органи державного контролю за цінами.....	551
Стаття 244-6.	Інспекції державного архітектурно-будівельного контролю.....	553
Стаття 2447.	Органи виконавчої влади у сфері стандартизації, метрології та сертифікації.....	554
Стаття 244 ⁸ .	Органи державного контролю якості лікарських засобів	555
Стаття 244 ⁹ .	Органи Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.....	557
Стаття 244 ¹⁰ .	Органи Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України	557
Стаття 244 ¹¹ .	Органи Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.....	558
Стаття 244-12.	Органи державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки.....	559
Стаття 244 ¹³ .	Органи Державної інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії	560
Стаття 244 ¹⁴ .	Органи Державної інспекції з експлуатації електричних станцій і мереж.....	564
Стаття 244 ¹⁵ .	Національна комісія регулювання електро-енергетики України	566
Стаття 244-16.	Органи спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг.....	567
Стаття 244-17.	Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку	568

Розділ IV.

ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Глава 18.	Основні положення.....	570
Стаття 245.	Завдання провадження в справах про адміністративні правопорушення	570
Стаття 246.	Порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення.....	571
Стаття 247.	Обставини, що виключають провадження в справі про адміністративне	

	правопорушення	572
Стаття 248.	Розгляд справи про адміністративне правопорушення на засадах рівності громадян	573
Стаття 249.	Відкритий розгляд справи про адміністративне правопорушення	574
Стаття 250.	Прокурорський нагляд за виконанням законів при провадженні в справах про адміністративні правопорушення	574
Стаття 251.	Докази	575
Стаття 252.	Оцінка доказів.....	576
Стаття 253.	Передача матеріалів прокурору, органу досудового слідства або дізнання.....	577
Глава 19.	Протокол про адміністративне правопорушення	578
Стаття 254.	Складення протоколу про адміністративне правопорушення.....	578
Стаття 255.	Особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення	579
Стаття 256.	Зміст протоколу про адміністративне правопорушення.....	584
Стаття 257.	Надіслання протоколу	585
Стаття 258.	Випадки, коли протокол про адміністративне правопорушення не складається ..	586
Стаття 259.	Доставлення порушника	587
Глава 20.	ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ	589
Стаття 260.	Заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення	589
Стаття 261.	Адміністративне затримання.....	590
Стаття 262.	Органи (посадові особи), правомочні здійснювати адміністративне затримання.....	591
Стаття 263.	Строки адміністративного затримання.....	594
Стаття 264.	Особистий огляд і огляд речей	595
Стаття 265.	Вилучення речей і документів.....	598
Стаття 265-1.	Тимчасове вилучення посвідчення водія	599
Стаття 265-2.	Тимчасове затримання транспортних засобів.....	600
Стаття 265-3.	Тимчасове вилучення талона про проходження державного технічного огляду або ліцензійної картки на транспортний засіб.....	602
Стаття 266.	Відсторонення осіб від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.....	604
Стаття 267.	Оскарження заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення	606
Глава 21.	Особи, які беруть участь у провадженні в справі про адміністративне правопорушення.....	606
Стаття 268.	Права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності.....	606
Стаття 269.	Потерпілий	608
Стаття 270.	Законні представники.....	608
Стаття 271.	Захисник	609
Стаття 272.	Свідок.....	610
Стаття 273.	Експерт.....	611
Стаття 274.	Перекладач	613
Стаття 275.	Відшкодування витрат потерпілим, свідкам, експертам і перекладачам	613
Глава 22.	Розгляд справ про адміністративне правопорушення	614
Стаття 276.	Місце розгляду справи про адміністративне правопорушення.....	614
Стаття 277.	Строки розгляду справ про адміністративні правопорушення	615

Стаття 278.	Підготовка до розгляду справи про адміністративне правопорушення	616
Стаття 279.	Порядок розгляду справи про адміністративне правопорушення	617
Стаття 280.	Обставини, що підлягають з'ясуванню при розгляді справи про адміністративне правопорушення.....	618
Стаття 281.	Протокол засідання колегіального органу по справі про адміністративне правопорушення.....	619
Стаття 282.	Пропозиції про усунення причин та умов, що сприяли вчиненню адміністративних правопорушень	620
Глава 23.	Постанова по справі про адміністративне правопорушення.....	621
Стаття 283.	Зміст постанови по справі про адміністративне правопорушення	621
Стаття 284.	Види постанов по справі про адміністративне правопорушення	622
Стаття 285.	Оголошення постанови по справі про адміністративне правопорушення і вручення копії постанови	623
Глава 24.	ОСКАРЖЕННЯ І ОПРОТЕСТУВАННЯ ПОСТАНОВИ ПО СПРАВІ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	625
Стаття 287.	Право оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення .	625
Стаття 288.	Порядок оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення	626
Стаття 289.	Строк оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення..	627
Стаття 290.	Опротестування постанови по справі про адміністративне правопорушення	628
Стаття 291.	Набрання постановою адміністративного органу (посадової особи) у справі про адміністративне правопорушення законної сили	628
Стаття 292.	Строк розгляду скарги і протесту на постанову по справі про адміністративне правопорушення.....	628
Стаття 293.	Розгляд скарги і протесту на постанову по справі про адміністративне правопорушення.....	629
Стаття 294.	Набрання постановою судді у справі про адміністративне правопорушення законної сили та перегляд постанови	629
Стаття 295.	Надіслання копії рішення по скарзі або протесту на постанову	631
Стаття 296.	Наслідки скасування постанови із закриттям справи про адміністративне правопорушення	631
Стаття 297.	Опротестування рішення по скарзі	632

Розділ V.

ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВ ПРО НАКЛАДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ

Глава 25.	Основні положення.....	633
Стаття 298.	Обов'язковість постанови про накладення адміністративного стягнення.....	633
Стаття 299.	Звернення постанови до виконання	634
Стаття 300.	Порядок виконання постанови про накладення адміністративного стягнення.....	635
Стаття 301.	Відстрочка виконання постанови про накладення адміністративного стягнення	635
Стаття 302.	Припинення виконання постанови про накладення адміністративного стягнення	636
Стаття 303.	Давність виконання постанов про накладення адміністративних стягнень	637
Стаття 304.	Вирішення питань, зв'язаних з виконанням постанови.....	637
Стаття 305.	Контроль за виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення	638
Глава 26.	Провадження по виконанню постанови про винесення попередження	639
Стаття 306.	Порядок виконання постанови про винесення попередження.....	639
Глава 27.	Провадження по виконанню постанови про накладення штрафу	640
Стаття 307.	Строки і порядок виконання постанови про накладення штрафу	640

Стаття 308.	Примусове виконання постанови про стягнення штрафу	641
Стаття 309.	Виконання постанови про накладення штрафу, який стягується на місці вчинення адміністративного правопорушення	643
Стаття 310.	Закінчення провадження по виконанню постанови про накладення штрафу	643
Глава 28.	Провадження по виконанню постанови про оплатне вилучення предмета .	644
Стаття 311.	Органи, що виконують постанови про оплатне вилучення предмета	644
Стаття 312.	Виконання постанови про оплатне вилучення предмета.....	645
Глава 29.	Провадження по виконанню постанови про конфіскацію предмета, грошей	647
Стаття 313.	Органи, що виконують постанови про конфіскацію предмета, грошей.....	647
Стаття 314.	Порядок виконання постанови про конфіскацію предмета, грошей	647
Стаття 315.	Порядок реалізації конфіскованих предметів, грошей	648
Стаття 316.	Закінчення провадження по виконанню постанови про конфіскацію предмета, грошей.....	650
Глава 30.	ПРОВАДЖЕННЯ ПО ВИКОНАННЮ ПОСТАНОВИ ПРО ПОЗБАВЛЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРАВА.....	650
Стаття 317.	Органи, що виконують постанову про позбавлення спеціального права	650
Стаття 318.	Порядок виконання постанови про позбавлення права керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном	651
Стаття 319.	Порядок виконання постанови про позбавлення права полювання	652
Стаття 321.	Обчислення строків позбавлення спеціального права	653
Глава 30-А.	ПРОВАДЖЕННЯ ПРО ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВИ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ РОБІТ.....	653
Стаття 321-1.	Виконання постанови про застосування громадських робіт	653
Стаття 321-2.	Обчислення строку відбування громадських робіт	655
Стаття 321-3.	Обов'язки власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу за місцем відбування порушником громадських робіт.....	656
Стаття 321-4.	Наслідки ухилення особи від відбування громадських робіт	656
Глава 31.	Провадження по виконанню постанови про застосування виправних робіт.....	657
Стаття 322.	Виконання постанови про застосування виправних робіт	657
Стаття 323.	Обчислення строку відбування виправних робіт.....	658
Стаття 324.	Обов'язки власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу за місцем відбування порушником виправних робіт	659
Стаття 325.	Наслідки ухилення особи від відбування виправних робіт, застосованих за вчинення дрібного хуліганства.....	659
Глава 32.	Провадження по виконанню постанови про застосування адміністративного арешту.....	660
Стаття 326.	Виконання постанови про застосування адміністративного арешту	660
Стаття 327.	Порядок відбування адміністративного арешту	660
Стаття 328.	Трудове використання осіб, підданих адміністративному арешту	661
Глава 33.	Провадження по виконанню постанови в частині відшкодування майнової шкоди	662
Стаття 329.	Порядок і строк виконання постанови в частині відшкодування майнової шкоди	662
Стаття 330.	Наслідки невиконання постанови в частині відшкодування майнової шкоди.....	663

Наукове видання

*Калюжний Ростислав Андрійович, Комзюк Анатолій Трохимович,
Погрібний Олексій Олексійович та ін.*

КОДЕКС УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Науково-практичний коментар

НБ ПНУС

755982

Видання третє

Оригінал-макет виготовлено Всеукраїнською асоціацією видавців
“Правова єдність”

Відповідальний за випуск *О. В. Діордійчук*
Комп’ютерна верстка *Д. М. Алексєєв*
Обкладинка *В. С. Жиборовський*

Підписано до друку 9.11.2009. Гарнітура Times.
Формат 70×100^{1/16}. Папір офсетний.
Друк офсетний. Умов. друк. арк. 53,22.
Тираж 2000 прим. Зам. № 9-1161.

Видавництво “Алерта”
04210, м. Київ, а/с 112. Тел. (044) 223-15-25, 223-15-30
E-mail: alerta@ukr.net, веб-сайт: www.alerta.kiev.ua
Свідоцтво: ДК № 788 від 29.01.2002.

Видавництво “КНТ”
04210, м. Київ, пр. Героїв Сталінграда, 8, корпус 8, оф. 1.
Тел./факс (044) 581-21-38, 331-91-53.
E-mail: knt2003@ukr.net; веб-сайт: www.knt.net.ua
Свідоцтво: ДК № 581 від 03.08.2001.

Видавництво “Центр учбової літератури”
04176, м. Київ, вул. Електриків, 23.
Тел./факс (044) 425-01-34, тел. 451-65-95, 425-04-47, 425-20-63,
8-800-501-68-00 (безкоштовно в межах України)
E-mail: office@uabook.com, веб-сайт: www.cul.com.ua
Свідоцтво: ДК № 2458 від 30.03.2006.

Надруковано на ЗАТ “ВПОЛ”. 03151, Київ, вул. Волинська, 60.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
серія ДК № 752 від 27.12.2001 р.

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР КОДЕКСУ УКРАЇНИ

про
адміністративні
правопорушення

У науково-практичному коментарі на підставі аналізу новітнього законодавства надано вичерпні пояснення щодо особливостей застосування норм Кодексу України про адміністративні правопорушення, при цьому особливу увагу приділено новим складним та практично важливим проблемам адміністративної відповідальності.

Видання буде корисним для суддів, адвокатів, працівників правоохоронних та інших державних органів, юристів, які працюють на підприємствах, в організаціях, установах, студентів, аспірантів та викладачів вищих навчальних закладів юридичного профілю, а також для всіх, хто цікавиться проблемами застосування законодавства України про адміністративні правопорушення.

*За станом нормативно-правових актів
та судової практики на 9 листопада 2009 р.*

ІБ ПНУС

755982